ÖLMEDEN ÖNCE OKUMANIZ GEREKEN

1001 KİTAP

DÜNYANIN
ÖNDE GELEN KİTAP
ELEŞTİRMENLERİNİN
YORUMLARIYLA

GENEL EDİTÖR
PETER BOXALL

EDİTÖR
FİLİZ ÜLGÜT

Ölüm, öykü anlatıcılığı ve 1001 sayısı arasında kadim bir bağlantı var. Binbir Gece Masalları'ndan bu yana bu sayının efsanevi, ölümü anımsatan bir tınısı olageldi; Şeh-razat'ın öykü anlatıcılığının ucu sınırsızca açık, sonuca ulaştırılamaz niteliği, 1001 rakamına, uçsuz bucaksız olma

Burada yer alan her başlık, kendi daracık mekAnı için savaşmak zorunda ve her bir yazı belirli bir konsantre yönüyle, bir kahramanlık hikâyesinin içine gizlenmiş verilen bir kendine yer açma mücadelesiyle yüklü. Her bir roman, ölmeden önce okuman ız gereken bir yapıt ...

Bir roman kadar çok katmanlı ve çok dokulu bir konu üzerine 300 kadar sözcük (yazılardan her birinin ortalama uzunlugu) yazmak, açık ki, pek akıl kArı degil. Bu koca canavarların karşısında 300 sözcük ne ifade edebilir ki? Ama her bir yazının böyle kısa ve özlü olması da, bu kitabın en

Bu kitap üzerinde çalışmak bana roman türü hakkında pek çok şey ve kitap sevgisinin ne denli bulaşıcı oldugunu, kitapların ne çok heyecan, dostluk ve keyif ürettiklerini ögretti. Umuyorum kitabın hazırlanışındaki heyecanın, sevginin ve dostlugun bir kısmı, onu okuyanlara da geçer.

PETR BO

kesinlik ve sıkıştırıcı, zorunlu bir sınırlandırmayı da ifade

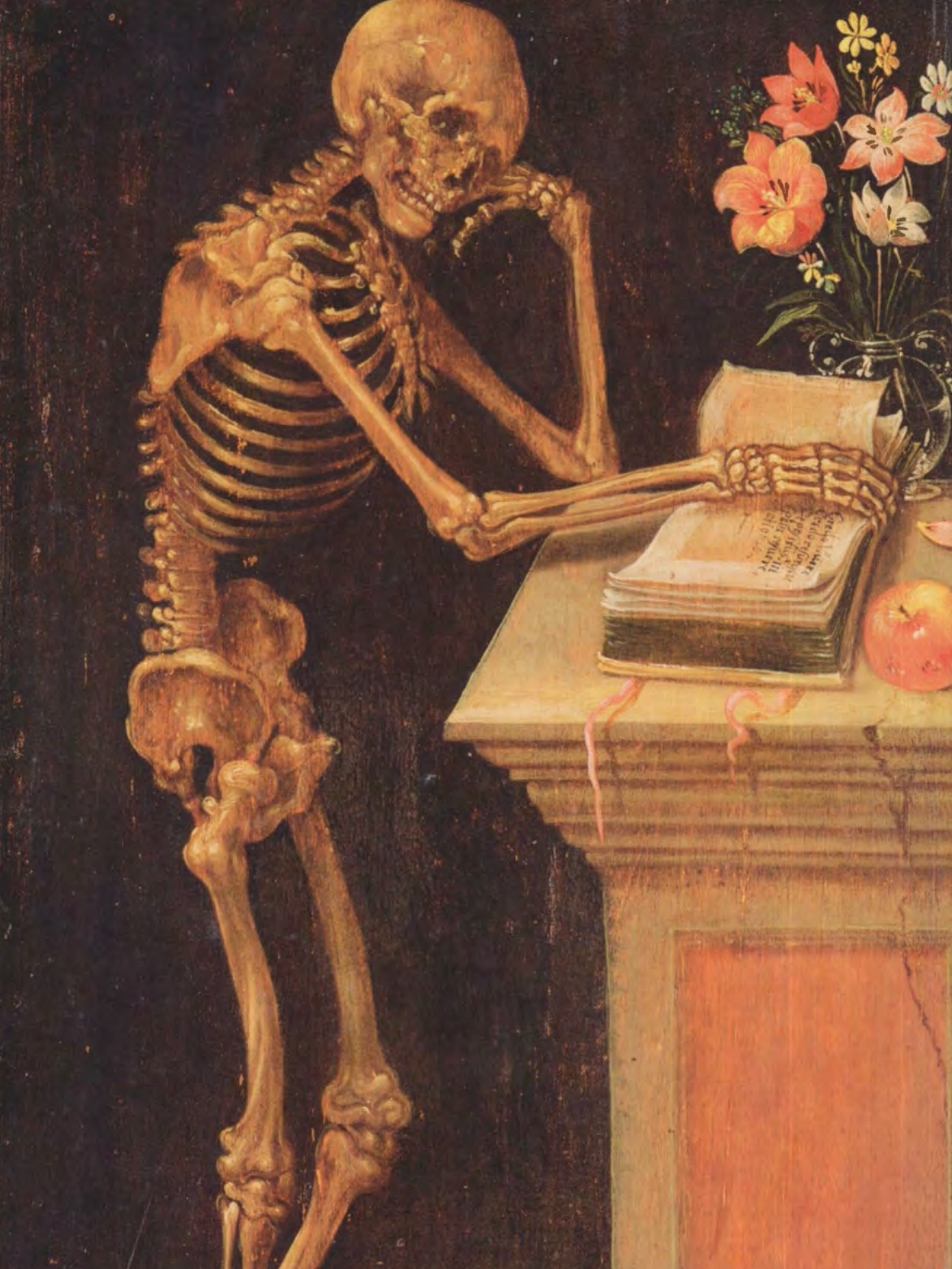
ISBN 975 - 92722 - 6 - 1

80 YTL

ediyor. Ele alınan temanın kapsamı düşünülecek olursa

caretta

ÖLMEDEN ÖNCE
OKUMANIZ GEREKEN
1001 KİTAP

ÖLMEDEN ÖNCE OKUMANIZ GEREKEN

1001 KİTAP

GENEL EDİTÖR **PETER BOXALL**

EDİTÖR **FİLİZ ÜLGÜT**

ÖNSÖZ **PETER ACKROYD**

caretta

CARETTA KİTAPLARI 5

ÖLMEDEN ÖNCE OKUMANIZ GEREKEN
1001 KİTAP

1. Baskı, Çin - Ocak 2007

Genel Editör	: Peter Boxall
Proje Yönetmeni	: e.murat yığcı
Editör	: Filiz Ülgüt
Çevirmenler	: Beyza Sümer Aydaş, Berke Göl, Arife Köse Orkun Yeşim, Tülay Dikenoğlu, Esen Gür Perran Fügen Özülkü, Kaan Tunçbilek
Düzeltme	: Özlem Güventürk, Suat Bayrakçı
Uygulama	: Murat Kabataş, Ömer Cihangir
Yayıncı	: Judith More
Proje Editörü	: Jenny Doubt
Yardımcı Editörler	: Marianne Canty, Catherine Osborne, Ruth Patrick, Frank Ritter, Tobias Selin, Tara Woolnough
Yaratıcı Direktör	: Tristan de Lancey

caretta

caretta reklam ve halkla ilişkiler tic.ltd.şti
Samanyolu sokak, 116/1, Şişli-İstanbul
telefon: +90 212 231 2943 faks: +90 212 231 3013

Kitabın ilk basımı, İngiltere'de Octopus Publishing Group Limited'in bir alt-şirketi olan Cassell Illustrated tarafından 2006 yılında yapılmıştır.

QUINTET BOOK
Copyright © 2006 Quintet Publishing Limited

Her türlü yayın hakları saklıdır. Bu kitapta yer alan fotoğraf ve metinler, Caretta Reklam'ın, yazarın ve fotoğrafçıların izni olmadan kullanılamaz. Kitabın tamamı ya da bir bölümü, ilgili kişilerden izin alınmadan fotokopi dahil, optik, elektronik ya da mekanik herhangi bir yolla kopyalanamaz, çoğaltılamaz, basılamaz, yayımlanamaz.

QUIN.KBOO

SNP-Leefung, Printers Ltd. tarafından Çin'de basılmıştır.
9 8 7 6 5 4 3 2 1

İçindekiler

Önsöz	006
Giriş	008
Yazarlar	012
Kitap dizini	016
1800 öncesi	020
1800'ler	082
1900'ler	234
2000'ler	894
Yazarlar dizini	950
Katkıda bulunanlar	959
Fotoğraf dizini	960

Önsöz

Peter Boxall, Genel Editör

1001 Kitap'ın ilk basımına gelen tepki olağanüstüydü. Mart 2006'da yayımlanmasından bu yana kitap, okumanın anlamı, neden okuduğumuz ve neleri okuyup neleri okumamamız gerektiği üzerine muazzam miktarda tartışmaya ve hararetli fikir alışverişine yol açtı. Eğer çağdaş kültürün vazgeçilmez bir parçası olan romanın ölmediğine dair bir kanıt, olmaz ya, gerekliydiyse, 1001 Kitap'ın yayımlanmasının ardından gelen tepkiler bu kanıtı ortaya koymuştur. Kitap hakkında medyada ve internette yapılan kamusal tartışmalardan, bana dünyanın dört bir yanından gönderilen kişisel e-postalara, romana olan bağlılığın, bu kitaba yönelik tepkiyle kanıtlanan gücü ve derinliği, beni hem yüreklendirdi hem de duygulandırdı.

Bu kamusal tepkinin aldığı biçim her zaman tüm taraflann fikir birliğine dayanmıyordu elbette. Listeye ilişkin hayranlık belirten pek çok e-posta gelirken kitaba yönelik en yaygın tepki ona eleştiri getirmek oldu. Tipik biçimde okurlann dört tür tepkisi olacaktı. Çok sevdikleri bazı kitapların listede yer almasını sevinçle karşılayacaklardı; bana daha önce bilmedikleri, kitabın kendilerini okumaya sevk ettiği romanlardan söz edeceklerdi; listede yer almayı hak etmediğine inandıklan belirli kitapların neden orada olduğunu soracaklardı ve listeye dahil edilmeyi hak ettiğine inandıkları bazı kitapların neden ihmal edildiğini bilmek isteyeceklerdi.

Kaçınılmaz olarak her okur bu dört tepki arasında gidip geliyor ve her okur farklı bir liste öneriyor. Şunu fark ettim ki, bir kitabın listede yer almayışı da o kitabın yeniden okunması açısından en az listeye dahil edilmesi kadar kışkırtıcı olmuştu, çünkü okurlar, kendi önceliklerini ve kendi eleştirel duyarlılıklarını kitabınkilerle kıyaslıyordu. Benim açımdan kitabın en heyecan verici sonucu ve en diş dokunur katkısı, bu tür bir uğraş ve onun ardından gelen fikir alışverişi oldu. Bu yeni, uluslararası baskının yayımlanmasıyla bu tartışma daha da hararetlenecektir.

Bu kitabın yayımlanması, ilk baskıda ortaya koyulanlara ek olarak bazı önemli ve zor sorulan açığa çıkarıyor. Bunların belki de en ivedisi, uyruk ve seçki arasındaki ilişki meselesiyle ilgili. Bu tür bir kitabın "uluslararası" basımını oluşturmak ne anlama gelir? Kitap, Çek okuruna ya da İspanyol veya Alman okuruna hangi yönlerden, bir ABD'li ya da İngiliz okurdan farklı gelecektir? Bir yazın külliyatı,

çok önemli metinlerden oluşan bir seçki, ulusal bir ba Jiamda mı or-taya çıkar yoksa bir şekilde onu do Juran bağiarniann üzerine yük-selerek uyruğun ötesine geçebilir mi? Tüm bu farklı ulusal bağlam-lara aynı anda yanıt vermeye çalışmak ne kadar anlamlı? Aynı anda Türkiye ve Yunanistan'daki veya Bırbistan ve Hırvatistan'daki okura hitap edebilecek bir liste üretmek mümkün mü? Bu önsöz için yal-nızca iki değil 1 001 saytam olsa yine de bu sorulan tatmin edici bi-çimde yanıtlayabileceğimi sanmıyorum. Ama bu yeni basımın ya-yımlanmasıyla gerçekleşeceğini umduğum, tartışmanın sınıriannın genişlemesi ve kitabın daha kalabalık, daha çeşitli bir okur kitlesine ulaşıp onlan cezbetmesi.

Ulusal köken, okuma ve seçki arasındaki ihtilaflı ilişkiye dair so-rulara yanıt vermektense, bu kitabın yeni, uluslararası bir okur kuşa-ğı açısından hayata geçirilecek sorular oluşturmasını umuyorum. Ve 1001 Kitap'ın ilk basımında olduğu gibi, umanm bu tartışma okuma-ya dair esaslı bir tutku ve romanın işlevine yönelik bir hayranlık bağ-lamında gerçekleşir.

Bu kitaba yazılaoyla katkıda bulunanlar ölmeden önce hangi ki-taptan okumamız gerektiğine ilişkin uluslar ve kültürler üstü bir fikir birli Ji oluşturabilecek benzersiz bir liste üretmek derdinde değil. İn-gilizce olarak yapılan ilk basımda yer alan ancak bu uluslararası ikinci basımda yer almayan kitaplar, listeden üzülerek çıkanldı; etzee'nin Elizabeth Costello'sunu (Romancının Romanı) ya da Bun-yan'ın Pilgrim's Prograss'ini (Çarmıh Yolcusu) okumadan ölmek ani-den sakıncasız hale gelmedi. Aynı şekilde, buraya dahil edilen İngi-lizce yazılmamış kitaplar (örneğin Uwe'nin Jahrestage'si ya da Ro-jas'ın Celestina'si) "uluslararası" ba Jiamda bir şekilde yerini aldıkla-n kitaplardan daha önemli olduklan için seçilmediler.

Umanm bu kitap, kendisini sınırlandıncı bir liste olarak sunmak-tan ziyade, çok çeşitli ulusal bağlamlarda okumalar yapmaya dair tartışmalan özendirip çoğaltacaktır.

Hepsinden önemlisi, umanm insanlar bu kitaptaki seçimlere ha-raretle ve yüksek sesle muhalefet ederler. Romanın geleceği, ulus-lararası yazınsal mirasımızın nelerden oluştuğu hakkında böylesi bir fikir aynlığından, bizi tanımlamayı sürdüren kitaplara dair böylesi ciddi ve kaçınılmaz bir tartışmadan doğacaktır.

Giriş

Peter Boxall, Genel Editör

Ölüm, öykü anlatıcılığı ve 1 001 sayısı arasında kadim bir bağlantı var. Binbir Gece Masallan'ndan bu yana bu sayının efsanevi, ölümü anımsatan bir tı-nısı olageldi. Kitabın masalcısı Şehrazat, canını al-mak isteyen hükümdanna, kendi ölüm anını savuş-turmanın bir yöntemi olarak binbir uzun Arap gecesi boyunca masallarını anlatır.

Hükümdar her gece onu öldürmeye niyetlenir ama Şehrazat öyle hoş ve cazip öyküler anlatır ki, hükümdar onun hayatından bir gece daha, bitmek bilmez, serbestçe akıp giden kurmacalanndan bir bölüm daha çalabiirnek için bir gün daha yaşaması-na izin vermeye mecbur kalır. Şehrazat'ın öykü anla-tıcılığının ucu sınırsızca açık, sonuca ulaştınlamaz ni-teliği, 1001 rakamına, sayıya gelmez ya da uçsuz bu-caksız olma yönünde bir matematiksel yücelik kat-maya devam ediyor. Ama sayı, aynı zamanda Şahra-zat'ın içinde bulunduğu zor durumun ölümcül kaçı-nılmazlığını da banndınyor.

Her ne kadar akla sınırsız bir alan getirse de, sayı bir yandan kesinlik ve sıkıştıncı, zorunlu bir sınırlan-dırma ifade ediyor. Şehrazat'ın öyküleri farklı dillere hala, sayının kendisinin barındırdığı enginlikle daral-tılmışlık, çokluk ve teklik arasındaki bu huzursuz ak-rabalığı vurgulamak üzere çoğunlukla Binbir Gece Masallan adıyla çeviriliyor. Binbir gecenin geniş uza-mı boyunca Şehrazat'ın daima bir gecelik daha ömrü var; akşamlar usulca akıp giderken ölüm, her geçen geceye bir son dakikanın kendine has canlılığını; bu yaşayan, kendi kendini çağaltan yapıtın bütününe son kez yapılan bir şeyin benzersiz tadını veren, dai-mi bir yoldaş.

Ölmeden Önce Okumanız Gereken 1001 Kitabın burada karşılaşacağınız listesini derierken kendimi Şehrazat'ınkine benzer bu paradaksun fena halde etkisine girmiş hissettim. Romanın hikayesi, bu ki-tapta da anlatıldığı gibi, sürprizli dönemeçler ve ol-

madık ikincil olaylarla dolu, uzun ve daldan dala atlayan bir yapıda. Bu çok katmanlı masalı, 1001 kitabın adına başvurarak dokumak, en başından itibaren devasa, asla sonu gelmeyecek bir iş gibi görünmüştü. Bildiğim tek bir şey var ki, bir insanın okuması gereken tüm kitapları içeren ve okumadan da yapabileceği tüm kitapları dışlayan nihai liste, elbette ki asla hazırlanamaz; tıpkı Şehrazat'ın öykülerinin hâlâ sona ermemiş ve asla da ermeyecek olması gibi. Ama aynı zamanda, sayının bana dayatmış olduğu sınırlar, insafsız ve dar. Ele alınan temanın kapsamı düşünülecek olursa 1001, sonuçta ufak bir sayı.

Burada yer alan her başlık, kendi daracık mekânı için savaşmak zorunda ve her bir yazı belirli bir konsantre enerjiyle, sanki hayat buna bağlıymışçasına çaresizlik içinde verilen bir kendine yer açma mücadelesiyle yüklü. Her bir roman, ölmeden önce okumanız gereken bir yapıt ve ölüm, daima uzaktaki bir olasılık olsa da aynı zamanda daima her anın gölgesinde pusuya yatmış yakın bir tehdit. Ölmeden önce yapmanız gereken bir şey, ağırdan alınabilecek bir arzu gibi gelebilir, ama aynı zamanda onu aceleyle, hatta belki de hemen şimdi yapmanız gerekir.

Geniş ve dar zamanlar arasındaki tezat, bu kitabın içinde ilerlerken hissedilebilir. Roman türü burada, antik dönem yazarlanndan (Ezop, Ovidius, Chariton) Amis, DeLillo ya da Houllebacq'in çağdaş kurmacalarına kadar uzanırken, tüm çeşitliliği, yaratıcılığı ve neşesiyle temsil ediliyor. Ama aynı zamanda bütünsel bir oluş olarak roman, tam anlamıyla sistematize edilmeyi reddetmesi, daima parçalannın toplamından daha fazlasini ifade etmesiyle ilelebet bizim kavrayışımızın ötesinde. Aslına bakılırsa, sabit, tanınabilir bir obje olarak romanın gerçek anlamda var olmadığı savunulabilir.

Okurlar ve eleştirmenler arasında romanın bir biçim olarak ilk kez ne zaman varlık gösterdiği konusunda fikir birliği yok; bir romanı bir kısa öyküden, bir novella'dan, bir manzum nesirden, otobiyografiden, tanıklıktan ya da güncecilikten, bir masaldan, bir mitten ya da bir destandan ayıran mutlak bir sınır yok. Ve insanın değersiz bir romanla bir yazınsal başyapıtı birbirinden nasıl ayıracağı konusunda da fikir birliği olmadığı su götürmez. Roman daha ziyade, bir tür ve bir külliyat olarak ancak geçici olarak, bölük pörçük kavrayabildiğimiz yüce bir düşünsel gerçeklik; kurgusal düz yazıyı olanaklı kılan ama aynı zamanda bizzat kendisi bir çeşit kurmaca olan bir düşünsel gerçeklik.

Dolayısıyla, burada sunulan liste, yeni bir kutsal kitaplar seçkisi olma arayışında değil ve roman türünü tanımlama ya da inceden inceye tetkik etme iddiasında bulunmuyor. Bu daha çok, kapsamlılıkla kısmilik arasındaki çelişkinin tam ortasında yer alan bir liste. Roman türünün ruhuyla, romanın ne olduğuna ve ne yaptığına yönelik hayranlıkla can bulan ama hiçbir şekilde onu zaptetme, özetleme, kalıba sokma umudu ya da hedef taşımayan bir liste. Kurgusal düz yazı, öyle çok ulusun ve yüzyılın içinde öyle farklı kılık ve dillerde yaşıyor ki, bu tür bir liste daima neyi dışarda bıraktığıyla dikkat çekecek, biçim kazanacak ve biçimsizleşecektir; öyle de olmalıdır zaten. Bu kitap, dışanda bıraktıklanna karşı sınırlannı savunmak yerine kendisini roman türünün

bir onsıanıano foıoğrafı, onun ıarihi hakkında anıaıı-labilocok pok çok öyküdon birl olarak onaya koyu-yor. Kıap, 100'don fazla yazann (uluslararası okur kıilosinin; aralarında oloşılrmonlorin, akadomisyonlo-rin, roman yazarlarının, şairlorin, odobiyaı gazoıocilo-rinin do bulunduğu bir ömokloml) yazılanndan oluş-ıuruldu vo ilsıo büyük ölçüdo, çoşılılllk barındıran bu okur grubunun bizo romanın günümüzdoki görünü-mü hakkında söylodikiorindon üroılldı.

Bu sayodo kıap, günümüz okurlan ıarafından paylaşılan bir dizi öncolliği, romanın norodon goldiği-no dair bolini bir anlayışı, okumaya yönolik özol bir iür ıuikuyu yansıiıyor. Ancak bunu, kallıoll olanı -yağı olandan, sapı samandan ayırmaya yönolik hor-hangi bir arzuyla doğil, çoşılılliğo vo kurmacanın ola-naklarının iükonmozliğino duyulan hayranlık ruhuyla yapıyor. Binbir şoydon söz odorkon, kısmon, söylo-nocok daha no kadar çok şoy, okunacak daha kaç kıap olduğu vo öykü anlaiicihğının biiimsizliği karşı-sında on uzun öykünün bilo insana no kadar kısa go-lobilocoğl yönündoki akıldan çıkmaz bilgidon ıüroyon nofos nofoso bir ivodilikio davranıyor.

Uzun vo kısanın, kapsamlı vo kısıilının bu biloşi-ml, boiki do bu kıabın hiçbir yorindo, ıok ıok içindoki hor bir yazı bağlamında olduğundan daha bolirgin doğil. Bir roman kadar çok kaımanlı vo çok dokulu bir şey üzorino 300 kadar sözcük (bu yazılardan hor birinin ornalama uzunluğu) yazmak, açık kl, pok akıl kan doğil. Charloiio Porkins Gilmans'ın Tho Yollow Wallpapor'ı (San Duvar Kağıdı) gibi inco bir kıap bilo kuşkusuz 300 sözcüğo sıkışıirılamaz; pokl ya Do-roihy Richardson'ın Pilgrimago'ı ya da Samuol Richardson'un Clarissa'sı voya Prousi'un Ala rochorcho du iomps porduo'sü (Kayıp Zamanın İzlndo) gibi bin-lorco sayfalık romanlar söz konusuysa no olacak?

Bu koca canavanann karşısında 300 sözcük no ifado odobilir kl? Bu, boni projonin başlangıcında hayli on-

dişefendiren bir soru. Ama kitap baskıya girerken fark ediyorum ki her bir yazının böyle kısa ve özlü olması bu kitabın en üstün niteli- ği. Bu yazılann yapmayı hedeflediği şey, her kitapta ilgili eksiksiz bir eleştiri ortaya koymak ya da bize metnin tezzetini sunmak ve hatta sıkıştınlmış bir olay örgüsü özeti vermek de- ğil. Bu yazılann yaptığı. bir ölüm döşeği itirafı-nın sıkışık ivediliğiyle, söz konusu romanı ne-yin ilgi çekici kıldığını, bir insanın onu mutlaka okuması gereksiniminin nereden kaynaklandı- ğını ifade etmek. Bu tür bir beklentiyi daha verimli biçimde ya da daha heyecan verici bir yoğunlukla sunabilecek, benim aklıma gelen başka bir format yok. Yazariardan biri, benim-le bu yazılann neyi başarmayı umabileceğini tartışırken öyle bir şey söyledi ki, bu benim açımdan kitabın işlevini tanımlar hAle geldi. Her bir yazının bir "mikro olay", içinde roma-nın enginliğinden bir nüve barındıran minya-türleştirilmiş ama bütünsel bir okuma deneyi-mi olarak düşünülebileceğini söyledi.

Son aylarda sundukları katkılardan ötürü teşekkür etmem gereken çok kişi var. Bu pro-je üzerinde çalışmanın olağanüstü bir keyif olmasının nedeni, büyük ölçüde, onun bir par-çası olan herkesin gösterdiği inanılmaz şevk ve iyi niyet.

Öncelikle yazariara şükran borçluyum. Yazariann tümünün bu kitabın taleplerine. anında ve seve seve yanıt vermesi beni çok etkiledi ve üretilen işin saf kalitesi ve yaratıcı coşkunluğu beni hayrete düşürdü. Bu gerçek-ten sevgi ve dostluk adına verilmiş bir emekti, dolayısıyla sizlere teşekkür ederim. Aynca bu kitabın üretilmesine katkıda bulunan ama isimleri yazarlar listesinde yer almayan pek çok kişi var. Maria Lauret, kitapta yer alamadı ama ona yardımlan için teşekkür ediyor ve Paul Roth'u sevgi ve kederle anıyorum.

Sayısız yemek masasında bu listede han-gi kitaplann yer alması gerektiği konusunda hesabı tutulamayacak kadar çok tartışma yaptım ve bana önerilerde bulunmuş olan herkese teşekkür ederim. Alistair Davies, Nor-man Vance ve Rose Granor'a, ailemin Car-diff'te ve Londra'da, ABD'de ve Türkiye'de bulunan üyelerine ve bütün Jordan ailesine özellikle teşekkür etmek isterim. Berrak zeka-sı ve soğukkanlı, hoş mizacıyla zor anlan bile keyfe dönüştüren Uz Wyse'a yürekten min-nettaım. Jenny Doubt, profesyonellik ve yara-tıcı yeteneğiyle kitabı yayına hazırladı. Bu tür bir projenin son aşamalarında ürettiği, baskı-larla başa çıkabilme yeteneğine tanıkhk et-mek şaşırtıcıydı. Sanat Direktörü Tristan de Lancey ve Resim Araştırmacısı Maria Gibbs, inanılmaz bir iş çıkardılar ve Quintet'teki her-kese, özellikle de Jane Laing ve Judith Mo-re'a şükran borçluyum.

Her zaman olduğu gibi Boxall Jordan'lara sevgilerimi ve teşekkürlerimi yolluyorum; en başından beri bu projenin önemli bir parçası olan Hannah'ya ve okumanın kendileri açısından yeni başlayan dönüştürücü bir keyif olduğu Ava ve Laurie'ye.

Bu kitap üzerinde çalışmak bana roman türü hakkında pek çok şey öğretti. Aynı za-manda kitap sevgisinin ne denli bulaşıcı oldu-ğunu, kitaplann ne çok heyecan, dostluk ve keyif ürettiklerini de öğretti. Umuyorum bu ki-tabın hazırlanışında ortaya koyulan heyeca-nın, sevginin ve dostluğun bir kısmı onu okuyanlara da geçer.

Yazarlar

Vance Adair (VA), Stirling Üniversitesi İngiliz Dili Araştırmaları Bölümü'nde öğretim görevlisi. Eleştiri kuramı ve erken dönem modern tiyatro üzerine yazılar yazdı.

Rhalou Allerhand (RA), West of England Üniversitesi'nde İngiliz Dili öğrenimi görmüş bir gazeteci ve roman yazarı.

Jordan Anderson (JA), Harvard Üniversitesi mezunu; Londra King's College'da yüksek lisans yapıyor. Thomas Hardy'nin yapıtları üzerinde çalıştı.

Carlos G. Aragón (CA), Birmingham Üniversitesi'nde doktorasını tamamlıyor. Üzerinde çalıştığı tez, Pedro Juan Gutiérrez'in "Cycle of Havana Centre" kitabı hakkında.

Susanna Araujo (SA)

Derek Attridge (DA), James Joyce'un yapıtları üzerine araştırmalarını yayınladı. York Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde profesör.

Sally Bayley (SB)

Lorenzo Bellettini (LB), Cambridge Üniversitesi'nde Arthur Schnitzler üzerine doktora tezini hazırlıyor. Cambridge Üniversitesi Yaratıcı Yazarlık Kulübü başkanı.

Alvin Birdi (ABI), Manchester ve Middlesex Üniversiteleri'nde ders vermiş eski bir ekonomist. Sussex Üniversitesi'nde Samuel Beckett ve J.M Coetzee üzerine doktora tezini hazırlıyor.

Laura Birrell (LBi)

Andrew Blades (ABl), Aids edebiyatında maskulen kimlik üzerine doktora tezini hazırlıyor. Stage gazetesi için tiyatro oyunları hakkında eleştiriler yazar.

Maria-Dolores Albiac Blanco (M-DAB), Zaragoza Üniversitesi'nde İspanyol Edebiyatı profesörü ve esas olarak 18. yüzyıl yapıtları üzerine yayınlanmış çalışmaları var.

Vicki Blud (VB), Londra King's College'da İngiliz Edebiyatı üzerine yüksek lisans yaptı. Orta Çağ edebiyatı ve eleştiri kuramı üzerine uzmanlaşmak amacında.

Anna Bogen (AB), Sussex Üniversitesi'nde doktora öğrencisi. Tezi, erken dönem 20. yüzyıl romanları ve kadınların eğitimi üzerine. Çocuk edebiyatı, 19. yüzyıl gelişim romanları ve Virginia Woolf hakkında çalışmaları yayınlandı.

Dr. Peter Boxall (PB), Sussex Üniversitesi'nde İngiliz Edebiyatı asistanı. 20. yüzyıl roman ve tiyatrosu üzerine yayınlanmış pek çok çalışması var.

Dr. Kate Briggs (KB), Dublin Trinity College'da Modern Diller ve Edebiyatlar bölümünde araştırma görevlisi.

Marko Cindric (MCi)

Monika Class (MC), Oxford Balliol College'da doktora öğrencisi; 19. yüzyıl İngiliz yazarları hakkında bir tez hazırlıyor.

Josh Cohen (JoC)

Liam Connell (LC), Hertfordshire Üniversitesi'nde edebiyat eğitimi veriyor. Sömürge sonrası dönem, modernizm ve popüler edebiyat alanlarında araştırmalar yaptı.

Jennifer Cooke (JC), yazılı metinlerde ve kültürde veba kavramı üzerine bir İngiliz edebiyatı tezi hazırlıyor. Aynı zamanda öğretmenlik yapıyor ve yayınlanmış kısa romanları var.

Clare Connors (CC), Oxford Queen's College'da İngilizce okutmanı. Viktorya dönemi edebiyatı ve modern edebiyatın yanı sıra edebiyat kuramı dersleri veriyor.

Vybarr Cregan-Reid (VC-R)

Abi Curtis (AC), Sussex Üniversitesi'nde doktorasını tamamlıyor. Yayınlanmış roman ve şiirleri var ve 2004 yılında kendisine şiir dalında Eric Gregory Ödülü verildi.

Ulf Dantanus (UD), Sussex Üniversitesi'ndeki Gothenburg Programı'nda araştırma direktörü. Dublin Trinity College ve Göteborg Üniversitesi'nde yüksek lisans yaptı.

Jean Demerliac (JD), yazar ve serbest editör; Herman Melville çevirileri yaptı ve konuyla ilgili yazılar yazdı. Bibliothèque nationale de France'da pek çok eserin yayınlanmasına ve multimedya projelerine katkıda bulundu.

Sarah Dillon (SJD)

Lucy Dixon (LD), Stellenbosch Üniversitesi'nde İngiliz Dili ve Afrikaanca eğitimi gördü. Halen Londra'daki John Murray Yayınevi'nde Reklâm Müdürü olarak görev yapıyor.

Matthew Dimmock (MatD), Sussex Üniversitesi'nde İngilizce okutmanı. New Turkes: Dramatizing Islam and the Ottomans in Early Modern England adlı kitabın yazarı ve Cultural Encounters Between East and West, 1453-1699 adlı kitabın editörlerinden biri.

Margaret Anne Doody (MD), Notre Dame Üniversitesi'nde Edebiyat profesörü. Altı roman ve aralarında True Story of the Novel'ın (1996) da bulunduğu pek çok eleştirel yapıt kaleme aldı. Son kitabı Mysteries of Eleusis (2005)

Jenny Doubt (JSD), Sussex Üniversitesi'nde sömürgecilik sonrası dönem edebiyatı üzerine yüksek lisans yaptı. Bir 20. yüzyıl interdisipliner sosyal bilimler dergisi olan Transgression'ın kurucu editörlerinden biri.

Lizzie EnŞeld (LE)

Lisa Fishman (LF)

Anna Foca (AF)

Seb Franklin (SF)

Daniel Mesa Gancedo (DMG), Zaragoza Üniversitesi'nde Latin Amerika Edebiyatı üzerine ders veriyor. Çalışmaları arasında Similar Strangers; the ArtiŞcial Character and the Narrative Contrivance in Latin American literature (2002) yer alıyor.

Andrzej Gasiorek (AG), son 12 yıldır eğitim verdiği Birmingham Üniversitesi'nde 20. yüzyıl İngiltere edebiyatı doçenti olarak görev yapıyor. Postwar British Fiction: Realism and After (1995), Wyndham Lewis and Modernism (2004), ve J. G. Ballard (2005) kitaplarının yazarı.

Diana Gobel (DG), doktorasını Oxford'da Rus Tarihi üzerine yapan Diana Göbel, serbest basım editörü, araştırmacı ve çevirmen olarak çalıştı. Halen Arapça ve hukuk öğrenimi görüyor.

Richard Godden (RG), Sussex Üniversitesi'nde Amerikan Araştırmaları Bölümü'nde Amerikan Edebiyatı dersleri veriyor. Fictions of Capital: The American Novel from James to Mailer (1990) ve Fictions of Labor: William Faulkner and the South's Long Revolution (1997) kitaplarının yazarı.

Jordi Gracia (JGG) Barcelona Üniversitesi'nde İspanyol Edebiyatı profesörü ve esasen 20. yüzyıl İspanyol edebiyatı üzerinde çalışıyor. Yapıtları arasında The Silent Resistance: Fascism and Culture in Spain (Anagrama Deneme Ödülü, 2004) yer alıyor.

Reg Grant (RegG), serbest yazardır. Modern Avrupa edebiyatı ve özellikle de 2. Dünya Savaşı sonrası Fransız edebiyatı hakkında engin bir bilgi birikimine sahip.

Frederik Green (FG), Yale Üniversitesi Doğu Asya Dil ve Edebiyatları Bölümü'nde doktora adayı. Esas olarak Çin ve Japon edebiyatıyla ilgileniyor. Halen Cumhuriyet dönemi yazarı Xu Xu üzerine bir tez hazırlıyor.

Christopher C. Gregory-Guider (CG-G), Sussex Üniversitesi'nde 20. yüzyıl edebiyatı ve kültürü dersleri veriyor. W. G. Sebald, Iain Sinclair, fotoğrafçılık, travma ve hafıza üzerine

makaleler yayınladı. Diğer ilgi alanları arasında akıl hastalıklarının öyküsel ve sinematik sunumu ve yürümenin kültürel tarihi yer alır.

Eleanor Gregory-Gulder (EG-G), halen Sussex'de yaşıyor. Texas Üniversitesi'nde İngilizce ve Tarih eğitimi gördü, ardından York Üniversitesi'nde edebiyat ve sanat tarih odaklı 18. yüzyıl araştırmaları yaparak yüksek lisansını tamamladı.

Agnieszka Gutthy (AGu), Güneydoğu Louisiana Üniversitesi Yabancı Diller ve Edebiyatlar Bölümü'nde İspanyolca doçenti. Karşılaştırmalı edebiyat üzerine uzmanlaşıyor. Ayrıca Polonya ve İspanyol edebiyatı hakkında yazılar yazıyor.

Andrew Hadşeld (AH), Sussex Üniversitesi'nde İngilizce profesörü olarak Rönesans edebiyatı, çağdaş edebiyat ve kuram dersleri veriyor. Son kitabı Shakespeare and Republicanism (2005). Saul Bellow ve T. H. White üzerine denemeler yazdı ve Times edebiyat ekinde değerlendirme yazıları kaleme alıyor.

Friederike Hahn (FH), Londra'daki King's College'da Shakespeare Araştırmaları alanında yüksek lisansını tamamlamak üzere ve aynı okula doktora için kabul edildi. Aynı zamanda Shakespeare's Globe Tiyatrosu'nda gönüllü olarak çalışıyor.

Esme Floyd Hall (EH), Brighton'da yaşayan ve çalışan bir yazardır. Carlton Yayıncılıktan çıkan üç düzyazı kitabı mevcuttur ve aralarında Sunday Times Style, Observer, She ve Zest'in de bulunduğu çeşitli gazete ve dergilerde yazıları yayınlanmıştır.

James Harrison (JHa), artık yalnızca büyük yazı karakterlerine ve geniş aralıklara sahip ciltli kitapları okuyan bir yazar ve kitap editörüdür. Yine de Cervantes'in Don Quixote'sini ve Gore Vidal'ın Palimpset'ini (keyişe) okumuştur.

Doug Haynes (DH), Sussex Üniversitesi'nde Amerikan Edebiyatı dersleri veriyor. Uzmanlık alanı geç dönem 20. yüzyıl Amerikan yazarları. Thomas Pynchon ve William Burroughs hakkında incelemeler yayınladı ve gerçeküstücü kara mizah üzerine yazılar yazdı.

Thomas Healy (TH), Londra Üniversitesi Birkbeck College'da Rönesans Araştırmaları profesörü. Üç eleştirel incelemenin yazarı, iki deneme derlemesinin editörü ve The Arnold Anthology of British and Irish Literature in English kitabının editörlerinden biri.

Margaret Healy (MH), Sussex Üniversitesi'nde İngilizce dersleri veriyor. Rönesans edebiyatı, tıp ve bedenin kültürel kuramı ilgi alanları arasında. Shakespeare'in soneleri üzerine bir kitap yazıyor.

Jon Hughes (JH), Londra Üniversitesi Royal Holloway'de Almanca okutmanı. Joseph Roth'un yapıtları üzerine bir monograf yazdı ve 20. yüzyıl Alman / Avusturya edebiyat ve sineması üzerine incelemeler yayınladı.

Rowland Hughes (RH), Hertfordshire Üniversitesi'nde Rönesans'tan günümüze edebiyat dersleri veren bir okutman. Araştırmalarında genel olarak 18. ve 19. yüzyıl Amerikan edebiyatı ve Anglo-Amerikan sineması üzerine yoğunlaşır.

Haewon Hwang (HH), Rus edebiyatı öğrenimi görürken sonunda bir tesisatçı olacağı uyarısı almıştır. Halen yer altı mekânları incelemesi çerçevesinde keyişe kanalizasyonları incelemektedir.

Bianca Jackson (BJ), Oxford Üniversitesi'nde çağdaş Hint-Anglofon edebiyatında cinsel açıdan aykırı özneler hakkında tez hazırlayan bir doktora adayı. Aynı zamanda bir interdisipliner sanat ve sosyal bilimler dergisi olan Transgressions'ın kurucu editörlerinden biri.

David James (DJ), Sussex Üniversitesi İngilizce Bölümü'nde öğretim görevlisi. Aynı bölümde 1970'lerden günümüze İngiliz edebiyatında mekân ve algı şiirselliğinin evrimi üzerine doktorasını yaptı.

Dr. Meg Jensen (MJ), Kingston Üniversitesi Yaratıcı Yazarlık Bölüm Başkanı. Aynı zamanda 19. ve 20. yüzyıl İngiliz ve Amerikan edebiyatı üzerine dersler veriyor. Woolf, MansŞeld ve Hardy'nın yapıtları üzerine yaptığı çalışmaları The Open Book (2002) adlı kitabında derledi.

Iva Jevtic (IJ)

Carole Jones (CJ), Dublin ve Londra'da yaşıyor ve Trinity Üniversitesi İngiliz Dili Fakültesi'nde ders veriyor. Iskoç romancılığı ve günümüz yazınında erkek ve erkeksiliğin sunumu üzerine makaleler yayınladı.

Gwenyth Jones (GJ), Londra'da yaşıyor. Budapeşte edebiyatı üzerine doktorasını yeni tamamladı ve önlisans öğrencilerine Macar edebiyatı dersleri veriyor.

Thomas Jones (TEJ), London Review of Books'un editörlerinden biridir.

Hannah Jordan (HJ), serbest yazar ve eleştirmendir. Halen, A Bohemian Christmas adında bir çocuk kitabı üzerinde çalışıyor.

Jinan Joudeh (JLSJ), Duke, Sussex ve Yale üniversitelerinde İngiliz ve Amerikan Edebiyatı öğrenimi gördü. Halen arkadaşlık, evlilik ve kuram bağlamında modernist Amerikan romanı üzerinde incelemeler yapıyor.

Lara Kavanagh (LK), King's College'da 20. Yüzyıl Edebiyatı üzerine yüksek lisans yapıyor. Daha önce Paris'teki anglofon eğlence kaynakları üzerine internet makaleleri yayınladı.

Christine Kerr (CK), İngiltere, Londra'da dünyaya geldi ve Sussex Üniversitesi'nde doktora yaptı. Avrupa, Afrika ve Asya'da İngiliz edebiyatı dersleri verdi ve halen Montréal'de bulunan Champlain College'da öğretim üyesi olarak görev yapıyor.

Kumiko Kiuchi (KK), Sussex Üniversitesi İngiliz Edebiyatı Bölümü'nde doktora öğrencisi. Önlisansını ve yüksek lisans derecelerinden birini burslu olarak Japonya'da tamamladı. İlgilendiği araştırma konuları arasında çeviri sorunu, modernizim, dil felsefesi ve Samuel Beckett'ın yapıtları yer alıyor.

Joanna Kosty (JK),

Andrea Kowalski (AK), BBC World Service adına çalışan bir gazetecidir. 2000 yılında Londra'da bulunan Latin Amerika Araştırmaları Enstitüsü'nde yüksek lisansını tamamlamıştır.

Karl Lampl (KL), Lilienfeld, Avusturya'da dünyaya geldi ve Viyana Üniversitesi'nde öğrenim gördü. Kanada'ya taşındıktan sonra Montreal'e yerleşti ve burada Concordia Üniversitesi'nden mezun olduktan sonra dil ve edebiyat öğretmenliği yapmaya başladı.

Laura Lankester (LL), University College London'da İngiliz Edebiyatı yüksek lisansı yaptı. The Line of Beauty kitabının BBC için uyarlanmasına yardımcı oldu. Halen Londra'da bir yayınevi için çalışıyor ve değerlendirme yazıları yazıyor.

Anthony Leaker (AL), 20. yüzyıl Amerika ve Avrupa edebiyatı öğrenimi görüyor. Paris Üniversitesi'nde dersler verdi.

Vicky Lebeau (VL), Sussex Üniversitesi İngilizce Bölümü'nde okutman. Lost Angels: psychoanalysis and cinema (1995) ve Psychoanalysis and cinema: the play of shadows (2001) kitaplarının yazarı.

Hoyul Lee (Hoy)

Ann-Lien Lievens (ALL)

Maria Lopes da Silva (ML), eleştiri kuramı ve Portekiz, Brezilya ve Lusophone Afrika edebiyatı üzerine uzmanlaşıyor. Cambridge Üniversitesi'nde yüksek lisans yaptı ve halen Florbela Espanca hakkındaki teziyle doktorasını yapıyor.

Graeme Macdonald (GM), İngiltere'deki Warwick Üniversitesi İngilizce ve Karşılaştırmalı Edebiyat Araştırmaları Bölümü'nde 19. ve 20. yüzyıl edebiyatı üzerine dersler veriyor.

Heidi Slettedahl Macpherson (HM), Central Lancashire Üniversitesi'nde Kuzey Amerika edebiyatı okutmanı. Women's Movement (2000) adlı kitabın yazarı ve Transatlantic Studies (2000) ile Britain and the Americas (2005) kitaplarının editörlerinden biri.

Martha Magor (MaM)

Muircann Maguire (MuM)

José-Carlos Mainer (JCM), Zaragoza Üniversitesi'nde İspanyol Edebiyatı profesörü. Yayınlanmış çalışmaları arasında The Silver Age 1902–1939 (1975, gözden geçirilerek 1987'de yeniden basıldı), Modernism and 98 (1979), History, Literature, Society (1990), Uncontrolled Literature (2000), ve Philology in Purgatory (2003) bulunuyor.

Peter Manson (PM)

Laura Marcus (LM), Sussex Üniversitesi'nde İngilizce profesörü. 19. ve 20. yüzyıl edebiyatı üzerine incelemeler yayınladı. The Cambridge History of Twentieth-Century English Literature kitabının editörlerinden biri.

Victoria Margree (VM), Sussex Üniversitesi'nde İngiliz Edebiyatı üzerine doktora yaptı. Sussex'te ve Brighton Üniversitesi'nde dersler veriyor.

Nicky Marsh (NM), Southampton Üniversitesi'nde çalışıyor; Center for Cultural Poetics'in direktörü. İncelemeleri, New Formations, Postmodern Culture, Feminist Review ve Wasafari gibi dergilerde yayınlandı.

Louise Marshall (LMar), Wales Üniversitesi'nde Restorasyon dönemi ve 18. yüzyıl edebiyatı üzerine dersler veriyor. Araştırmaları genel olarak tiyatro üzerine odaklanır. Louise'in 18. yüzyıl edebiyatına yönelik tutkusu önlisans eğitimi görürken Smollet'in Humphrey Clinker'ıyla karşılaşması sonucu gelişmiştir.

Rosalie Marshall (RMa), Fransız ve İskandinav Araştırmaları eğitimi gördü ve ardından Fransız Karayip Edebiyatı üzerine doktora yapmak amacıyla yüksek öğrenime geri döndü.

Andrew Maunder (AM)

Maren Meinhardt (MM), Times'ın edebiyat ekinde Bilim ve Psikoloji editörü. Alexander von Humboldt hakkında bir biyograf yazıyor.

Dr. Ronan McDonald (RMcD), Uluslararası Samuel Beckett Vakfı'nın Direktörü ve Reading Üniversitesi İngiliz Dili Fakültesi'nde ders veriyor. Yayınlanmış çalışmaları arasında makale ve değerlendirmelerinin yanı sıra Tragedy and Irish Literature (2002) ve Introduction to Samuel Beckett (2005) adlı kitapları da bulunuyor.

Dr. Patricia McManus (PM), Sussex Üniversitesi'nde İngiliz yazınsal ve kültürel tarih, üzerine dersler veriyor. Şu sıralar 1920-1940 arası İngiliz romancılığı hakkında bir kitap yazıyor.

Geoffrey Mills (GMl), Reading ve Londra Üniversiteleri'nde İngilizce öğrenimi gördü ve halen Worcestershire'da İngilizce öğretmeni olarak çalışıyor. Bazıları yayınlanmış şiir ve düz yazıları var.

Drew Milne (DM), Cambridge Üniversitesi İngiliz Dili Fakültesi'nde Drama ve Şiir dersleri veriyor. Marxist Literary Theory and Modern Critical Thought kitabının editörlüğünü yaptı ve şiir kitapları yayınladı. Romanı The Prada Meinhof Gang adını taşıyor.

Jacob Moerman (JaM), Sussex Üniversitesi'nde Elizabeth Bowen üzerine doktora tezini verdi. Bugüne kadarki edebi araştırma alanları arasında psikanaliz, hayaletler ve müzik yer alıyor.

Jonathan Morton (JM), Oxford'da yaşayan bir tarih öğretmenidir. Şiir yazar, enstrüman çalar ve kısa filmlerle belgeseller yapar. Norwich'te U.E.A'da Tarih, İngiliz edebiyat ve yaratıcı yazarlık öğrenimi görmüş ve Modern Avrupa Tarihi üzerine yüksek lisans yapmıştır.

Domingo Ródenas de Moya (DRM), Barcelona'da bulunan Pompeu Fabra Üniversitesi'nde İspanyol ve Avrupa Edebiyatı profesörü. The Mirrors of the Novelist adlı bir kitap yayınladı ve pek çok çağdaş klasiğin editörlüğünü yaptı.

Alan Munton (AMu), Plymouth Üniversitesi'nde arşivci ve İngiliz Dili okutmanı. Cambridge'de Wyndham Lewis üzerine verdiği doktora tezinde, Lewis'in The Childermass adlı romanı üzerine bu kitapta özetini bulabileceğiniz ilk kapsamlı tartışmayı ortaya koydu.

Robin Musumeci (RMu)

Salvatore Musumeci (SMu), Trinity College'da (Hartford, Connecticut) tarih yüksek lisansı yaptı. Halen Londra Queen Mary Üniversitesi'nde doktora yapıyor.

Paul Myerscough (PMy), London Review of Books'un editörlerinden biridir.

Stratos C. Myroglannis (SMy), Yunanistan'da bulunan Selanik Üniversitesi'nde felsefe yüksek lisansı yaptı ve 2005 yılında Cambridge'de Yunan Aydınlanması üzerine doktora yapmaya başladı.

María Ángeles Naval (MAN), Zaragoza Üniversitesi İspanyol Filolojisi (İspanyol ve Hispanik Edebiyatları) Bölümü'nde profesör. Araştırmalarında 19. ve 20. yüzyıl İspanyol edebiyatı ve özellikle de 1868'den günümüze şiir üzerine yoğunlaşır.

Stephanie Newell (SN), Sussex Üniversitesi'nde sömürgecilik sonrası dönem edebiyatı üzerine ders veriyor. Batı Afrika edebiyatı ve Afrika halk kütürü alanlarında uzmanlaştı. Yayınlanmış çalışmaları arasında Literary Culture in Colonial Ghana: "How to Play the Game of Life", West African Literatures: Ways of Reading, ve The Forger's Tale: The Search for "Odeziaku" yer alıyor

Deborah Parsons (DPa), Birmingham Üniversitesi'nde 19. ve 20. yüzyıl İngiliz Edebiyatı dersleri veriyor. Streetwalking the Metropolis (2000), A Cultural History of Madrid (2003) ve Djuna Barnes (2003) kitaplarının yazarı.

Julian Patrick (JP), Toronto Üniversitesi'nde İngilizce ve Karşılaştırmalı Edebiyat profesörü. İngilzce Bölümü'nde ve Edebiyat Araştırmaları Programı'nda erken dönem modern edebiyat, edebiyat kuramı ve psikanaliz dersleri veriyor. Aynı zamanda geleneksel mimesis ve erken dönem modern edebiyatta yeni usül temsiliyet arasındaki örtüşme üzerinde çalışıyor.

Ruth Patrick (RLP), Manchester Üniversitesi'nde İngiliz Dili ve Edebiyatı eğitimi gördü ve o tarihten bu yana Londra'da editör olarak çalışıyor. Londra-Oxford merkezli interdisipliner bir sosyal bilimler dergisinde yayın kurulu üyesi.

Andrew Pepper (AP), Belfast Queens's Üniversitesi'nde İngiliz ve Amerikan Edebiyatı okutmanı. The Contemporary American Crime Novel (2000) kitabını yazarı ve American History and Contemporary Hollywood Film (2005) adlı kitabın da yazarlarından biri. İlk romanı The Last Days of Newgate adını taşıyor.

Irma Perttula (IP), Fin edebiyatında grotesk ve karnavallaştırma kavramları üzerine araştırma yapıyor. Helsinki Üniversitesi'nde ve Açık Üniversite'de Fin edebiyatı dersleri veriyor.

Roberta Piazza (RPi), Sussex Üniversitesi'nde Modern Diller okutmanı. Bu bölümde çeviri ve modern İtalyan ve Avrupa edebiyatları üzerine dersler verdi. Amerika'da doktorasını tamamladıktan sonra yüksek lisansını Dilbilim alanında yaptı; şu anda İtalyan sinemasında diyaloglar üzerine bir doktora tezi hazırlıyor.

David Punter (DP), Bristol Üniversitesi'nde İngilizce profesörü. Burada aynı zamanda Sosyal Bilimler Fakültesi Araştırma Direktörlüğü görevini de yürütüyor. Gotik ve Romantik edebiyat, çağdaş yazarlık, edebiyat kuramı, psikanaliz ve sömürgecilik sonrası yazın üzerine sayısız çalışmanın yanı sıra dört de şiir kitabı yayımladı.

Robin Purves (RP), Central Lancashire Üniversitesi'nde İngiliz edebiyatı okutmanı. 19. yüzyıl Fransız yazını, çağdaş şiir ve felsefe üzerine makaleler yayımladı ve Edinburgh Review'in bir özel sayısında editörlük yaptı. Peter Manson'la beraber Object Permanence adında bir yayınevi işletiyor.

Vincent Quinn (VQ)

Santiago del Rey (SR), editör, kültür-sanat muhabiri ve edebiyat eleştirmeni.

Vera Rich (VR), yazar ve çevirmen; uzmanlık alanı Ukrayna ve Beyaz Rusya edebiyatı. Ukrayna kökenli İngilizler Derneği'nin eski genel sekreteri ve The Ukrainian Review dergisinin yardımcı editörü.

Oscar Rickett (OR), Londralı serbest yazar ve amatör klarnetçi. 20. yüzyıl Amerikan edebiyatı, 19. yüzyıl İngiliz edebiyatı ve modern Arjantin üzerine yazılar yazdı.

Dr. Ben Roberts (BR), Bradford Üniversitesi'nde ders veriyor. Temel ilgi alanları teknoloji üzerine kültürel kuramlar ve edebiyatta sahte para.

Dr. Anne Rowe (AR), Kingston Üniversitesi'nde asistan. Salvation by Art: The Visual Arts ve Novels of Iris Murdoch kitaplarının yazarı ve Kingston Üniversitesi'nde Iris Murdoch Araştırmaları Merkezi'nin direktörü. Aynı zamanda Iris Murdoch Derneği'nin Avrupa direktörü ve Iris Murdoch News Letter dergisinin Avrupa editörü.

Nicholas Royle (NWOR), Sussex Üniversitesi'nde İngilizce profesörü. Başlıca çalışmaları arasında E. M. Forster (1999) ve The Uncanny (2003) yer alıyor. Oxford Literary Review'ün editörlerinden biri.

David Rush (DR)

Martin Ryle (MR), Sussex Üniversitesi'nde İngilizce ve Kültürel Araştırmalar dersleri veri- yor. İrlanda yazını ve çağdaş kurmaca edebi- yatına özel ilgi duyuyor. En önemli çalışmaları arasında George Gissing ve Michel Houellebecq üzerine yazdığı yazılar var.

Darrow Schecter (DS), Oxford Üniversitesi'nde Antonio Gramsci üzerine doktora yaptı. British Academy'de doktora sonrası araştırmacı olarak bulundu ve halen Sussex Üniversitesi Beşeri Bilimler Okulu'nda Düşünce Tarihi doçenti olarak görev yapıyor. Avrupa düşünce tarihi ve siyaset kuramı üzerine kitaplar yazdı.

Tobias Selin (TSe)

Christina Sevdali (CSe), Cambridge Üniversitesi'nde Dilbilim alanında doktorasını tamamlıyor. Önlisansını Antik ve Modern Yunan edebiyatı üzerine yaptı. Sinema üzerine yazılar yazmayı ve caz söylemeyi seviyor.

Elaine Shatenstein (ES), serbest kitap eleştirmeni, gazetede köşe yazarı ve makale yazarı olmasının yanında edebiyat gruplarına konuk konuşmacı olarak katılıyor, yazar eğitmenliği ve editörlük yapıyor. Yazar ve yapımcı olarak televizyon yayıncılığı ve sinema alanlarında çalıştı ve bir toplumsal hiciv antolojisinde yer aldı.

John Shire (JS), yazar ve fotoğrafçı. Kısa öyküleri pek çok İngiliz ve Amerikan dergisinde yayınlandı. İki internet sitesinde sanal imzası var: www.libraryofthesphinx.co.uk ve Invocations Press. Edebiyat ve Felsefe öğrenimi görmesi pek fazla işine yaramadı.

Tom Smith (TS), Furtwangen Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Uluslar arası Ticaret Fakültesi'nde okutman. Kısa öyküleri sayısız dergi ve antolojide yer aldı ve kendisi aynı zamanda bir lan St. James Ödülü kazandı. Yaratıcı Yazarlık alanında yüksek lisans sahibi ve Sussex Üniversitesi'nde doktora çalışmaları yapıyor.

Daniel Soar (DSor), London Review of Books'ta editör olarak çalışıyor.

Matthew Sperling (MS)

David Steuer (DS)

Simon Stevenson (SS), Tayvan'daki National Dong Hwa Üniversitesi'nde doçent. Burada edebiyat ve edebiyat kuramı dersleri veriyor.

Esther MacCallum Stewart (EMcCS)

Luis Sundqvist (LS)

Céline Surprenant (CS), Sussex Üniversitesi İngilizce Bölümü'nde Fransızca asistanı. Freud's Mass Psychology: Questions of Scale (2003) adlı kitabın yazarı. Ayrıca, Jean-Luc Nancy'nin The Speculative Remark (2001) adlı kitabının da çevirmenliğini yaptı.

Theodora Sutcliffe (TSu), gazeteci ve metin yazarı; aynı zamanda kurgusal edebiyat alanında da ürünler veriyor.

Julie Sutherland (JuS), Durham Üniversitesi'nde İngilizce araştırmaları ve 19. yüzyıl araştırmaları alanlarında doktora yaptı. Kanada doğumlu. Atlantic Babtist Üniversitesi'nde Erken dönem Modern Drama profesörü olarak çalışmak üzere Kanada'ya döndü.

Keston Sutherland (KS), Sussex Üniversitesi'nde İngilizce okutmanı. Antifreeze, The Rictus Flag ve Neutrality'nin yanı sıra şiir kitapları da yazdı. Sol görüşlü Quid dergisinin editörlüğünü yapıyor ve Barque Yayınevi'nin de editörlerinden biri.

Bharat Tandon (BT), Cambridge'de bulunan Jesus College'da İngilizce Araştırmaları Direktörü ve okutman; İngiliz ve Amerikan edebiyatı dersleri veriyor. Times'ın edebiyat eki ve Daily Telegraph için düzenli olarak çağdaş İngiliz ve Amerikan edebiyat ve sineması üzerine yazılar yazıyor.

Jenny Bourne Taylor (JBT), Sussex Üniversitesi'nde İngilizce okutmanı. 19. yüzyıl edebiyat ve kültürü üzerine sayısız yazı yazdı. Son yayımlanan çalışmaları arasında Martin Ryle, George Gissing: Voices of the Unclassed (2005) ve The Cambridge Companion to Wilkie Collins (2006) yer alıyor

Philip Terry (PT)

Samuel Thomas (SamT), Sussex Üniversitesi'nde İngiliz Edebiyatı doktorasını tamamladı. İlgilendiği araştırma konuları arasında Thomas Pynchon, Frankfurt Ekolü, Eleştiri Kuramı, ve Doğu Avrupa yazarları var.

Sophie Thomas (ST), Sussex Üniversitesi'nde İngilizce okutmanı; burada 18. ve 19. yüzyıl edebiyatının yanı sıra yüksek lisans programlarında Eleştiri Kuramı ve Edebiyat ve Görsel Kültür dersleri veriyor.

Dale Townshend (DaleT), Stirling Üniversitesi İngilizce Araştırmaları Bölümü'nde araştırma görevlisi. Gothic: Critical Concepts in Literary and Cultural Studies serisinin (2004) dört cildinde müşterek editörlük yaptı. The Orders of Gothic adını taşıyan monograf çalışması AMS Yayıncılık taralından yayımlandı.

David Towsey (DT), Oxford'daki Herfort College'da İngilizce okutmanı ve aynı zamanda Oxford Üniversitesi Sürekli Eğitim Bölümü'nde ders veriyor. Edebiyat kuramı ve romantik edebiyat üzerine yazılar yayımladı ve halen, Walter de la Mare'nin kısa öyküleri hakkında yaptığı araştırmasının bir parçası olarak geç dönem Viktoryen ve Edwardyen yazarları üzerinde çalışıyor.

Garth Twa (GT), Durable Beauty adında kısa öykülerden oluşan bir kitabı var ve kendisi aynı zamanda ödüllü bir sinema yapımcısı; şu anda Kuzey Kutbu'nda bir Eskimo yerleşim yerinde geçen gençliğini ve Hollywood'un dış çeperlerinde mücadele vererek geçirdiği yılları ele aldığı ikinci kitabı My Ice Age üzerinde çalışıyor.

Miriam van der Valk (MvdV), Amsterdam Üniversitesi'nde psikanaliz kuramı ve feminist siyaset üzerine uzmanlaşarak Felsefe alanında yüksek lisans yaptı.

Cedric Watts (CW) Sussex Üniversitesi'nde İngilizce profesörü. Pek çok yayını arasında Shakespeare, Keats, Cunninghame Graham, Conrad ve Graham Greene üzerine yazdığı kitaplar da var. Henry V, War Criminal? and Other Shakespeare Puzzles adlı kitabı John Sutherland'la beraber yazdı.

Claire Watts (CIW), Londra Üniversitesi'nde Fransızca öğrenimi görmüş bir yazar ve editör. Boş zamanlarının bir kısmını yaşadığı bölgedeki okul kütüphanesini çalıştırarak geçiriyor.

Manuela Wedgwood (MW)

Andreea Weisl (AW)

Gabriel Wernstedt (GW)

Jullet Wightman (JW), Stirling Üniversitesi'nde uzun yıllar İngilizce Araştırmaları alanında dersler verdi. Araştırmaları genel olarak, Rönesans edebiyatı ve tiyatrosu bağlamında dil ve şiddet arasındaki ilişkiye odaklanır.

Ilana Wistinetzki (IW), 2000 yılında Yale Üniversitesi'nde klasik Çin edebiyatı üzerine yüksek lisansını tamamladı. Yale ve Pekin Üniversiteleri'nde modern İbranice dersleri verdi.

Tara Woolnough (TW), Londra'da yaşıyor ve çalışıyor. Eski Yunan ve Latin Edebiyatı üzerine öğrenim gördü, ardından da yüksek lisans yaptı. Şu sıralar yayıncılık alanındaş çalışıyor.

Marcus Wood (MW)

Heba Youssef (HY), Sussex Üniversitesi'nde doktora adayı ve öğretim üyesi. İlgilendiği araştırma konuları arasında post-kolonyal kuram ve edebiyat, ulusalcılık ve post-kolonyal kimlik kavramı yer alıyor

Rowan Yapp (RY), John Murray Yayıncılık'ta editör. Oxford'da İngiliz Edebiyatı öğrenimi gördükten sonra London School of Economics'de Antropoloji ve Gelişim üzerine yüksek lisans yaptı.

Kitap dizini

A
The Abbot C 465
Absalom, Absalom! 382
Absolute Beginners 543
Ada 623
Adam Bede 143
The Adventures of Caleb Williams 74
The Adventures of Huckleberry Finn 196–7
The Adventures and Misadventures of Maqroll 834
The Adventures of Sherlock Holmes 216–17
The Adventurous Simplicissimus 37
The Afternoon of a Writer 780
Against the Grain 194
The Age of Innocence 286
Alamut 398
Alberta and Jacob 318
Alias Grace 863
Alice Through the Looking Glass 170–1
Alice's Adventures in Wonderland 156–7
All About H. Hatterr 449
All Quiet on the Western Front 339
All Souls 769
All Souls Day 883
Almost Transparent Blue 682
Amadis of Gaul 29
The Ambassadors 245
The American Bride 683
American Psycho 811
Amerika 321
Amok 299
Amongst Women 808
Anagrams 767
Ancestral Voices 762
Andrea 436
Animal Farm 430–1
Anna Karenina 184–5
Annie John 761
Anton Reiser 70
The Apes of God 346
Arcadia 817
Arcanum 17 433
Around the World in Eighty Days 176–7
Arrow of God 585
The Artamonov Business 307
An Artist of the Floating World 765
As if I Am Not There 890
As a Man Grows Older 229
Ashes and Diamonds 447
Asphodel 820
Astradeni 814
At the Mountains of Madness 380–1
At Swim, Two Boys 912
At Swim-Two-Birds 411
Atonement 915
Austerlitz 916
Auto-da-Fé 374
The Autobiography of Alice B. Toklas 362
Autumn of the Patriarch 674
The Awakening 230

B
Babbitt 292
Back 439
The Back Room 696
Back to Oegstgeest 587
Ballard for Georg Henig 769
Baltasar and Blimunda 729
Barabbas 466
Bartleby and Co. 898
The Beautiful Mrs. Seidenman 763
Bebo's Girl 550
Before Night Falls 830
Bel-Ami 195
The Bell 524
The Bell Jar 575
Belle du Seigneur 619
The Bells of Basel 372–3
Beloved 773
Ben-Hur 186
A Bend in the River 702
Berji Kristin: Tales from the Garbage Hills 748
Berlin Alexanderplatz 338
La Bête Humaine 208
The Betrothed 99
The Big Sleep 404–5
Billiards at Half-Past Nine 534
Billy Liar 542–3
The Birds 522
Birdsong 843
The Bitter Glass 529
Black Box 776
The Black Dahlia 778–9
Bleak House 136
Blind Man with a Pistol 631
Blindness 319
The Blind Owl 391
Blonde 896
Blood and Guts in High School 740
Blue of Noon 519
The Bluest Eye 640
The Bonfire of Vanities 777
Bonjour Tristesse 494
The Book about Blanche and Marie 943
The Book of Daniel 646
The Book of Disquiet 729
The Book of Laughter and Forgetting 704
Border State 899
Borstal Boy 524
Bosnian Chronicle 435
Bouvard and Pécuchet 190
A Boy's Own Story 728
Brave New World 357
Breakfast at Tiffany's 532–3
Brideshead Revisited 434
The Bridge on the Drina 432
Brighton Rock 396–7
Broad and Alien is the World 417
Broken April 711
Buddenbrooks 240
The Buddha of Suburbia 803
Burger's Daughter 700
The Burning Plain 500
The Busconductor Hines 748
The Butcher Boy 822
By the Open Sea 208

C
Call it Sleep 365
The Call of the Wild 246–7
Camera Obscura 112–13
Camilla 79
Cancer Ward 619
Candide 54–5
Captain Corelli's Mandolin 850
The Cardboard Crown 481
The Case of Comrade Tulayev 457
The Case of Sergeant Grischa 322
The Case Worker 632
Casino Royale 483
The Castle of Crossed Destinies 657
The Castle of Otranto 58
Castle Rackrent 84
The Castle 318
Cat and Mouse 555
Cataract 642
Catch-22 553
The Catcher in the Rye 470
The Cathedral 611
Cat's Cradle 580
Cause for Alarm 398
Celestial Harmonies 900
Celestina 28
The Cement Garden 697
Chaka the Zulu 314
The Charterhouse of Parma 110
The Charwoman's Daughter 268
Cheese 360
Chess Story 422
The Child of Pleasure 205
Choke 910
Christ Stopped at Eboli 433
The Christmas Oratorio 733
The Cider House Rules 760
Cider with Rosie 536
Cigarettes 784
City Sister Silver 852
Clarissa 48–9
Claudine's House 292
The Clay Machine-Gun 864
Clear Light of Day 709
A Clockwork Orange 567
Closely Watched Trains 589
Cloud Atlas 940
Cloudspitter 883
Cold Comfort Farm 354
The Color Purple 726–7
The Commandant 664
Compassion 224
Confederacy of Dunces 710
Confessions 69
The Conquest of New Spain 37
Contact 758
Conversations in Sicily 419
The Corrections 920
The Country Girls 550
The Count of Monte-Cristo 121
The Counterfeiters 310
Couples, Passerby 718
Cranford 134–5
Crash 654–5
The Crime of Father Amado 180–1
Crime and Punishment 160–1
Crome Yellow 288
Crossfire 878
The Crow Road 825
Cry, the Beloved Country 450
The Crying Lot of 49 596
The Curious Incident of the Dog in the Night-Time 932
Cutter and Bone 676–7
The Czar's Madman 692

D
A Dance to the Music of Time 673
Dangerous Liaisons 68–9
Dangling Man 426
The Dark Child 489
The Daughter 810
David Copperfield 129
Day of the Dolphin 608
A Day Off 361
A Day in Spring 490
Day of the Triffids 473
The Dead Father 671
Dead Souls 114
The Deadbeats 518
The Death of Artemio Cruz 570
Death and the Dervish 594
The Death of Ivan Ilyich 193
Death in Rome 496
Death Sentence 451
Death in Venice 268
The Death of Virgil 437
Decline and Fall 329
Deep River 849
Deep Rivers 531
Delta of Venus 690–1
The Devil and Miss Prym 907
The Devil in the Flesh 301
The Devil to Pay in the Backlands 503
The Devils 175
The Devil's Pool 120
Diary of a Nobody 218
Dictionary of the Khazars 749
Dirk Gently's Holistic Detective Agency 783
Dirty Havana Trilogy 886
Disappearance 848
The Discovery of Heaven 830
Disgrace 888
Disobedience 449
Dispatches 686
The Diviners 660
Do Androids Dream of Electronic Sheep? 616
Doctor Faustus 445
Doctor Zhivago 514–15
Dog Years 574
Dom Casmurro 230
Don Quixote 35
Don't Move 912–13
Down Second Avenue 536
Down There 212
Dracula 222–3A
Dream of Red Mansions 74
Drop City 939
The Drowned and the Saved 763

Drunkard 182–3
A Dry White Season 703
The Dumas Club 824
Dusklands 662

E
Eclipse of the Crescent Moon 232
Effi Briest 220
Elective Affinities 85
The Electric Kool-Aid Acid Test 609
Elementary Particles 884
Eline Vere 206
Embers 422
Émile; or, on Education 57
Emma 90
Empire of the Sun 746
The Enchanted Wanderer 177
The End of the Affair 466
The End of the Story 858
Enduring Love 877
Les Enfants Terribles 336–7
The Engineer of Human Souls 683
The English Patient 826–7
Enigma of Arrival 770
The Enormous Room 296
Erewhon 174
Ethan Frome 266
Eugene Onegin 104–5
Eugénie Grandet 105
Eva Trout 611
Evelina 66
Everything is Illuminated 926
Everything that Rises Must Converge 591
Exercises in Style 444
Extinction 764
Eyeless in Gaza 387

F
Faceless Killers 813
Faces in the Water 560
Facundo 119
Fado Alexandrino 734
The Fall of the House of Usher 111
Fall on Your Knees 869
The Fan Man 662
Fanny Hill 52
Fantômas 266
Far from the Madding Crowd 178–9
A Farewell to Arms 342–3
Fateless 670
Fathers and Sons 149
Fear of Flying 658
Fear and Loathing in Las Vegas 644–5
Fear and Trembling 893
The Feast of the Goat 908
Felicia's Journey 849
The Female Quixote 54
Ferdydurke 390
Fifth Business 635
A Fine Balance 859
The First Circle 622
The First Garden 785
Flaubert's Parrot 738
A Flight of Curlews 692
The Floating Opera 510
Fool's Gold 706
For Whom the Bell Tolls 414–15
The Forbidden Realm 354
The Forest of the Hanged 295
Forever a Stranger 866
The Forsyte Saga 255
Foucault's Pendulum 791
Foundation 471
The French Lieutenant's Woman 628–9
Frankenstein 92–3
Franny and Zooey 559
Froth on the Daydream 446
Fruits of the Earth 226–7
Fugitive Pieces 867

G
G 649
Gabriela, Clove and Cinnamon 526
Garden, Ashes 590
The Garden of the Finzi-Continis 571
The Garden Where the Brass Band Played 457
Gargantua and Pantagruel 31
The German Lesson 614
Germinal 198
Get Shorty 808–9
The Ghost Road 866
A Ghost at Noon 490
Giles Goat-Boy 597
Gimmick! 792
Giovanni's Room 510
Girl with Green Eyes 569
The Girls of Slender Means 576
The Glass Bead Game 423
The Glass Bees 513
The Go-Between 489
Go Tell It on the Mountain 482
The God of Small Things 870
The Godfather 624
God's Bits of Wood 551
The Golden Ass 26–7
The Golden Notebook 562
Gone With the Wind 384–5
Good Morning, Midnight 410
The Good Soldier 277
The Good Soldier Svejk 316–17
Goodbye to Berlin 406–7
Gormenghast 462
Gösta Berlings Saga 213
The Graduate 580
The Grapes of Wrath 408–9
The Grass is Singing 459
Gravity's Rainbow 652
Great Expectations 148
The Great Gatsby 310
The Great Indian Novel 797
The Green Hat 305
Green Henry 138
Group Portrait With Lady 641
Growth of the Soil 282
The Guide 530
The Guiltless 465
Gulliver's Travels 44–5

H
Hadrian the Seventh 249
Half of Man Is Woman 753
Halftime 549
Hallucinating Foucault 868
The Handmaid's Tale 754–5
The Harvester 419
Hawksmoor 756
Heart of Darkness 242
The Heart of Redness 905
A Heart So White 828
Heartbreak Tango 633
The Heat of the Day 455
Henry of Ofterdingen 84
Her Privates We 345
Here's to You, Jesusa! 634
The Heretic 884
A Hero of Our Times 113
Herzog 583
Hideous Kinky 819
The History of the Siege of Lisbon 796
Hitchhikers' Guide to the Galaxy 698–9
The Hive 475
The Hobbit 391
The Holder of the World 835
Home and the World 282
Homo Faber 519
The Honorary Consul 653
The Hothouse 486
The Hound of the Baskervilles 241
The Hour of the Star 684
The Hours 882
The House on the Borderland 258
House of Leaves 896
The House of Mirth 251
House Mother Normal 647
The House of the Seven Gables 132
The House of Spirits 720
The House with the Blind Glass Windows 715
The House by the Medlar Tree 188
How Late it was, How Late 851
Howards End 265
The Human Stain 901
Humboldt's Gift 667
Humphry Clinker 63
The Hunchback of Notre Dame 102–3
Hunger 207
Hyperion 81

I
I Know Why the Caged Bird Sings 639
I, Robot 458
I the Supreme 660
I'm Not Stiller 497
The Idiot 165
If Not Now, When 728
If This Is a Man 442–3
If on a Winter's Night a Traveler 699
The Immoralist 244
In Cold Blood 592–3
In the Fog of the Seasons' End 651
In a Free State 647
In a Glass Darkly 175
In the Heart of the Country 682
In the Heart of the Seas 450
In Lucia's Eyes 928
In Parenthesis 390
In Search of Klingsor 891
In Watermelon Sugar 613
Independent People 378
Indian Summer 142
Indigo 825
The Inferno 260
InŞnite Jest 864
Inland 793
Insatiability 348
Inside Mr. Enderby 575
An Instant in the Wind 671
The Interesting Narrative 75
Interview with the Vampire 678–9
The Invention of Curried Sausage 847
Invisible Cities 651
Invisible Man 478–9
The Island of Dr. Moreau 221
Islands 930
Ivanhoe 94

J
Jack Maggs 875
Jacob the Liar 627
Jacques the Fatalist 79
Jahrestage 636
Jane Eyre 122–3
Jealousy 522
Joseph Andrews 46
Joseph and His Brothers 424
Journey to Alcarria 447
Journey to the Center of the Earth 158–9
Journey to the End of the Night 352
The Joys of Motherhood 676
Jude the Obscure 219
The Judge and His Hangman 480
Julie; or, the New Eloise 57
July's People 719
The Jungle 256
Junkie 484
Justine (de Sade) 72–3
Justine (Durrell) 513

K
Kafka on the Shore 927
Keep the Aspidistra Flying 383
A Kestrel for a Knave 612–13
Kim 238–9
King Lear of the Steppes 170
King Solomon's Mines 199
Kingdom of this World 455
Kiss of the Spider Woman 680
Kitchen 782
Kokoro 272–3
The Kreutzer Sonata 210
Kristin Lavransdatter 298

L
LaBrava 732
Labyrinths 562
The Labyrinth of Solitude 464
Lady Chatterley's Lover 332–3
Lady Number Thirteen 934
Lanarck: A Life in Four Books 716–17
Land 856
Larva: Midsummer Night's Babel 741
The Last Chronicle of Barset 161
Last of the Mohicans 98–9
The Last of Mr. Norris 377
The Last Temptation of Christ 502–3
The Last World 785
The Late-Night News 857
The Laws 812
Leaden Wings 715
The Left-Handed Woman 680
Legend 751
The Leopard 531
Life: A User's Manual 694
Life of Christ 288
Life and Death of Harriett Frean 295
The Life of a Good-for-Nothing 97
The Life of Insects 874
Life is a Caravanserai 831
The Life of Lazarillo de Tormes 30–1
The Life and Opinions of Tomcat Murr 95
Life of Pi 918
The Life and Times of Michael K 731
A Light Comedy 868
Like Life 802
Like Water for Chocolate 795
The Line of Beauty 942
The Lion of Flanders 110
The Little Prince 424
Little Women 164–5
Living 341
The Living and the Dead 418
Locus Solus 272
Lolita 504–5
London Fields 799
London Orbital 930
The Lonely Londoners 508–9
The Long Good-Bye 488
Look Homeward, Angel 344
Looking for the Possible Dance 842
Lord of the Flies 492–3
The Lord of the Rings 507
The Lost Honor of Katharina Blum 661
Lost Illusions 114–15
Lost Language of Cranes 768
The Lost Steps 486
Love in a Cold Climate 456
Love in Excess 42
Love Medicine 752
Love in the Time of Cholera 762
The Lover 746
Love's Work 858
Loving 430
Lucky Jim 485
The Lusiad 32

M
Madame Bovary 140–1
The Magician of Lublin 548
The Magic Mountain 304
The Magus 599
Main Street 286
The Making of Americans 314
Maldoror 166
Malina 648
Malone Dies 473
The Maltese Falcon 345
The Man of Feeling 62
The Man Who Loved Children 416
The Man with the Golden Arm 454
The Man Without Qualities 359
The Mandarins 494
The Manila Rope 518
Manon des Sources 578–9
The Manor 605
The Manors of Ulloa 201
Man's Fate 360
MansŞeld Park 90
Mao II 815
Margot and the Angels 872
Marius the Epicurean 195
Marks of Identity 598
Martin Fierro 185
The Master 944
The Master and Margarita 600–1
Matigari 767
Max Havelaaer 147
Measuring the World 949
The Melancholy of Resistance 797
Melmoth the Wanderer 94
Memed, My Hawk 501
Memoirs of Hadrian 475
Memoirs of Martinus Scriblerus 47
Memoirs of My Nervous Illness 248
Memoirs of a Peasant Boy 561
Memoirs of Rain 820
Memory of Fire 766
Michael Kohlhaas 86
Midaq Alley 446
Middlemarch 172
Middlesex 924
The Midnight Examiner 805
Midnight's Children 712–13
The Midwich Cuckoos 520
The Mill on the Floss 146–7
Miramar 603
Les Misérables 150–1
Miss Lonelyhearts 364
Miss Pettigrew Lives for a Day 403
Moby-Dick 130–1
A Modest Proposal 46
Moll Flanders 42
Molloy 468
Money: A Suicide Note 737
Money to Burn 874
Monica 348
The Monk 78
Monkey: Journey to the West 32–3
The Moon and the BonŞres 461
Moon Palace 801
The Moonstone 163
Morel's Invention 412
Morvern Callar 862
Moscow Stations 633
Mother 257
Mrs. Dalloway 312–13
Murder Must Advertise 364
The Murder of Roger Ackroyd 315
The Murdress 249
Murphy 394
The Museum of Unconditional Surrender 892
The Music of Chance 806
Myra Breckinridge 620–1
The Mysteries of Udolpho 76

N
Nadja 326
The Naked Lunch 540
The Name of the Rose 709
The Namesake 931
Nana 187
Native Son 411
Nausea 400
Nervous Conditions 784
Neuromancer 742
New Grub Street 214
The New World 305
The New York Trilogy 774
News from Nowhere 214–15
Nights at the Circus 741
Nightwood 378
Nineteen Eighty-Four 452–3
The Nine Tailors 374
No Laughing Matter 608
No One Writes to the Colonel 560
None but the Brave 237
North and South 138–9
The Nose 107
Nostromo 251
The Notebooks of Malte Laurids Brigge 262
Notes from the Underground 154
Nowhere Man 923
The Nun 80–1

O
Obabakoak 793
An Obedient Father 908
Oblomov 144
Of Human Bondage 276
Of Love and Shadows 772
Of Mice and Men 393
The Ogre 635
The Old Devils 766
The Old Man and the Sea 477
The Old Wives' Tale 258
Oliver Twist 108–9
On the Black Hill 720
On the Edge of Reason 403
On the Heights of Despair 371
On Love 840
On the Road 516–17
The Once and Future King 523
One Day in the Life of Ivan Denisovich 572
One Flew over the Cuckoo's Nest 568
One Hundred Years of Solitude 607
The 120 days of Sodom 70
One, None and a Hundred Thousand 315
The Opposing Shore 471
Orlando 334
Oroonoko 39
Oscar and Lucinda 786
Our Lady of the Assassins 855
Out of Africa 388
The Outsider 420–1

P
Pale Fire 564
A Pale View of Hills 725
Pallieter 281
Pamela 48
The Parable of the Blind 761
Parade's End 330
Paradise of the Blind 790
A Passage to India 302
Passing 343
The Passion According to G.H. 587
The Path to the Nest of Spiders 440
Patterns of Childhood 675
The People of Hemsö 202–3
Pepita Jimenez 180
Peregrine Pickle 51
Pereira Declares: A Testimony 853
Le Père Goriot 107
Perfume 757
Pharaoh 225
Phineas Finn 166
The Piano Teacher 730
The Picture of Dorian Gray 211
Pierre and Jean 204
The Pigeon 772
Pilgrimage 605
Pippi Longstocking 428–9
The Pit and the Pendulum 116–17
The Plague 444
Platero and I 271
Platform 921
The Plot Against America 946
Pluck the Bud and Destroy the Offspring 534
Pnin 516
The Poisonwood Bible 879
Portnoy's Complaint 627
A Portrait of the Artist as a Young Man 280
The Portrait of a Lady 187
The Port 663
Possessing the Secret of Joy 828
The Posthumous Memoirs of Brás Cubas 189
The Postman Always Rings Twice 370–1
Power and the Glory 414
A Prayer for Owen Meany 794
The President 439
Pricksongs and Descants 631
Pride and Prejudice 88–9
The Prime of Miss Jean Brodie 556
The Princess of Clèves 38
The Private Memoirs and Confessions of a JustiŞed Sinner 96
Professor Marten's Departure 740
Professor Unrat 252–3
The Professor's House 306
Promise at Dawn 544

Q
The Quest 199
The Quest for Christa T. 615
A Question of Power 658
Quicksand 328
The Quiet American 500
Quo Vadis 221

R
Rabbit is Rich 718

Rabbit Redux 642
Rabbit, Run 545
The Radetzky March 353
The Radiant Way 781
The Ragazzi 499
The Ragged Trousered Philanthropists 269
Ragtime 663
The Rainbow 275
Rameau's Nephew 85
Rashomon 278–9
Rasselas 56
The Ravishing of Lol V. Stein 584
The Razor's Edge 427
The Reader 860
Reasons to Live 753
Rebecca 399
The Rebel 468
The Recognitions 499
The Red and the Black 100–1
The Red Room 186
Regeneration 814
The Regent's Wife 194
Remains of the Day 798
Remembering Babylon 835
Remembrance of Things Past 324–5
Retreat Without Song 335
The Return of Philip Latinowicz 353
The Return of the Soldier 283
Reveries of a Solitary Walker 67
Rickshaw Boy 388
The Riddle of the Sands 246
Rituals 710
The River Between 589
Rob Roy 91
Robinson Crusoe 40–1
The Romance of Three Kingdoms 25
The Romantics 890
A Room with a View 261
The Roots of Heaven 509

S
Sansokan: The Tigers of Mompracem 236
Santa Evita 861
The Satanic Verses 788–9
Saturday 948
Saturday Night and Sunday Morning 527
Savage Detectives 886
The Scarlet Letter 129
Schindler's Ark 722–3
The Sea 947
The Sea of Fertility 640
The Sea, The Sea 694
Seasons of Migration to North 634
The Secret Agent 256
The Secret History 832
Sense and Sensibility 86–7
A Sentimental Journey 62
Sentimental Education 167
The Seven Madmen 341
A Severed Head 559
Sexing the Cherry 801
The Shadow of the Wind 928
The Shadow Lines 804
Shame 736
The Shining 689
The Shipping News 846
The Shipyard 551
Shroud 924
Siddhartha 296
The Siege of Krishnapur 657
Silas Marner 149
Silence 594
Silk 869
Simon and the Oaks 760
The Singapore Grip 693
Sister Carrie 237
Slaughterhouse Five 630
Small Remedies 899
Smell of Sadness 711
Smiley's People 706
Smilla's Sense of Snow 823
So Long a Letter 700
Solaris 554
Soldiers of Salamis 911
Solitude 254
Some Experiences of an Irish R.M. 232–3
Some Prefer Nettles 329
Sometimes a Great Notion 586
Song of Solomon 684
Sons and Lovers 269
The Sorrow of Belgium 730
Sorrows of Young Werther 64–5
The Sound of Waves 496
Southern Seas 707
Spring Flowers, Spring Frost 907
Spring Torrents 173
The Spy Who Came in from the Cold 577
The Stechlin 231
Steppenwolf 326
The Stone Diaries 837
Stone Junction 806
The Storm of Steel 285
Story of the Eye 335
The Story of O 491
Strait is the Gate 261
The Strange Case of Dr. Jeckyll and Mr. Hyde 200–1
Stranger in a Strange Land 561
The Street of Crocodiles 365
The Successor 934
A Suitable Boy 839
Summer in Baden-Baden 714
The Summer Book 649
Summer will Show 387
The Sun Also Rises 322
Surfacing 648
The Swimming Pool Library 787

T
The Taebek Mountains 773
The Tale of the Bamboo Cutter 24
The Tale of Genji 24
The Talented Mr. Ripley 506
The Talk of the Town 886
Tarka the Otter 323
Tarr 284
The Tartar Steppe 412–13
Tarzan of the Apes 271
The Tenant of Wildfell Hall 126
Tender is the Night 367
Tent of Miracles 632
Tess of the D'Urbervilles 212
Testament of Youth 361
Thais 209
Thank You, Jeeves 366
Their Eyes Were Watching God 392
them 623
Thérèse Raquin 162–3
They Shoot Horses, Don't They 375
The Thin Man 350
Things 592
Things Fall Apart 529
The Things They Carried 805
The Thinking Reed 386
The Third Policeman 602
The Third Wedding 574
The 13 Clocks 463
The Thirty-Nine Steps 274–5
This Way for the Gas Ladies and Gentlemen 451
Thomas of Reading 34
A Thousand Cranes 481
The Thousand and One Nights 22–3
The Three Musketeers 118–19
Three Trapped Tigers 586
The Time of the Hero 571
The Time of Indifference 340
The Time Machine 220
Time of Silence 564
The Tin Drum 538–9
The Tin Flute 436
Tirant lo Blanc 28
Titus Groan 438
To Each His Own 595
To Kill a Mockingbird 546
To the North 350
To The Lighthouse 323
Tom Jones 50–1
A Town Like Alice 461
Trainspotting 844
Transit 428
The Travels of Persiles and Sigismunda 36
Treasure Island 190–1
The Trick is to Keep Breathing 796
The Triple Mirror of the Self 829
Tristram Shandy 60–1
Tropic of Cancer 368
Troubling Love 857
The Trusting and the Maimed 501
The Twilight Years 650
The Twins 841
2001: A Space Odyssey 616–17
2666 942
Typical 815

U
Ulysses 290–1
Unbearable Lightness of Being 750
Uncle Petros and Goldbach's Conjecture 829
Uncle Silas 155
Uncle Tom's Cabin; or, Life Among the Lowly 132–3
The Unconsoled 862
Under Fire 279
Under the Net 491
Under Satan's Sun 316
Under the Skin 904
Under the Volcano 441
Under the Yoke 205
The Underdogs 281
Underworld 877
Unfortunate Traveller 34
The Unknown Soldier 497
Untouchable 377
U.S.A. 395

V
V. 582
Vanity Fair 125
Vathek 71
Veronika Decides to Die 880
Vertigo 810
The Vicar of Wakefield 58–9
The Vice-Consul 599
The Viceroys 219
Vipers' Tangle 358
The Virgin in the Garden 696
The Virgin Suicides 836
A Void / Avoid 622
Voss 521

W
W, or the Memory of Childhood 674
Waiting for the Barbarians 714
Waiting for the Dark, Waiting for the Light 847
Walden 137
The War at the End of the World 716
War with the Newts 382
War and Peace 168–9
The War of the Worlds 228–9
The Wars 686
The Wasp factory 744
Watchmen 764
The Water Margin 25
The Water-Babies 152–3
Waterland 732
The Waves 349
We 302–3
Welcome to Our Hillbrow 917
The Well of Loneliness 330
We're Doing Fine 947
What I Loved 936
What a Carve Up! 840
What Maisie Knew 224
Whatever 856
The White Castle 757
White on Black 937
White Noise 752
White Teeth 902
Wide Sargasso Sea 602
Wild Swans 816
Wilhelm Meister's Apprenticeship 76–7
Willard and His Bowling Trophies 668
The Wind-Up Bird Chronicle 855
The Wings of a Dove 244
Wise Blood 476
The Witness 735
Wittgenstein's Mistress 790
Wittgenstein's Nephew 725
Woman at Point Zero 667
The Woman in White 144–5
A Woman's Life 192
Women in Love 285
A World for Julius 637
World's End 770
Written on the Body 824
Wuthering Heights 126

Y
The Year of the Death of Ricardo Reis 747
The Year of the Hare 664
The Young Man 751
Young Törless 154
Your Face Tomorrow 939

Z
Z 604
Zeno's Conscience 301
Zorba the Greek 438

Il faut vous fuir. Ma
sens bien. Je vis de
ttendre; ou plutôt il fa
oir jamais si je que
s'y prendre aujourdhui
de l'amitié: soy
conseillez moi.

Vous savez que je m
ans vôtre maison que
es Madames votre mere
'avois cultivé quelques
lle ou qui se

▲ Jean-Jacques Rousseau, Julie; ya da, the New Eloise, 1760

1800

Binbir Gece Masalları

The Thousand and One Nights

Anonim

Orijinal adı | **Alf laylah wa laylah**
Orijinal dili | **Arapça**
İlk yayın tarihi | **850**
Kaynak | **Hazar Afsanah'dan (Binbir Masallar)**

▲ 1908 baskısı Arabian Nights'ın (Arabistan Geceleri; 1001 Gece Masalları'nın bir diğer adı) kapağı, batılıları doğu masallarına çeken egzotizmi gösterişli biçimde yansıtıyor.

▶ Rimsky-Korsakov'un Şehrazat adlı eserinin 1910 yılında Paris'te sahnelenen Ballet Russes versiyonunun kostümlerini Leon Bakst tasarladı.

Binbir Gece Masalları adıyla bildiğimiz derlemeyi oluşturan masallar, öykü anlatıcılığı tarihindeki kurmaca yapıtların en güçlü ve en etkileyici örneklerinden. Şehrazat'ın binbir gece boyunca Hükümdar Şehriyar'a anlattığı masallar arasında "Sinbad", "Alaaddin" ve "Ali Baba ve Kırk Haramiler" gibi bu türün başlıca örneklerinden sayılan öyküler yer alıyor. Bu öyküler, nedendir bilinmez, zamana karşı büyük bir dayanıklılığa sahip. Ancak Binbir Gece Masalları'nın herkese tanıdık gelmesi ve günümüzde de geçerliliğini koruması kayda değer olmakla birlikte bu masalların en önemli mirası, onların içinden doğan öyküleme anlayışının bizzat kendisidir belki de.

Binbir Gece Masalları'nda öyküleme sanatı, cinsellik ve ölüm arasında, alttan alta kurulan üretken bir bağ var. Bu bağ, o tarihlerden bu yana kurgusal düzyazının beslendiği köklerde varlığını aynen koruyor. Hükümdar Şehriyar, her gece bir bakireyle birlikte olup sabahında onu öldürmek gibi kötü bir huya sahiptir ve Binbir Gece Masalları, hükümdarın sıradaki kurbanı olarak Şehrazat'ın karşımıza çıkmasıyla başlar. Böyle bir akıbete uğramamaya kararlı olan Şehrazat, işin içinden, hükümdara masallar anlatarak çıkabileceğini düşünür; tıpkı planladığı gibi, masallar hükümdara öyle sürükleyici, öyle erotik, öyle tatlı ve çekici gelir ki gecenin sonunda kızı öldürmeye Şehriyar'ın içi elvermez. Her gece, bir masalın yarıda kalmasıyla son bulur ve her gece hükümdar, masalın sonunu dinleyebilmek için Şehrazat'ın canını bir kez daha bağışlar. Ancak Şehrazat'ın hayatta kalmak için icat ettiği öykü anlatıcılığı türü, sona ermeyen, asla doruk noktasına ulaşmayan bir anlatı türüdür.

Bu öyküler, tıpkı Hükümdar Şehriyar'ın daha fazlasını dinlemek için yanıp tutuşması gibi bizleri de daha fazlasını okumak için yanıp tutuşur durumda bırakan bir çeşit doymak bilmez arzu, apaçık bir yarım kalmışlık hissiyle doludur. Masallardaki erotizm, bu masalların egzotik, duygu yüklü dokusu, bu arzudan, hem doruğa ulaşmanın hem de ölümün eşiğindeki bu gidip gelişten türer. **PB**

The Tale of the Bamboo Cutter

Anonim

Orijinal dili | **Japonca**
İlk yayın tarihi | **10'uncu yüzyıl**
Alternatif adı | **The Tale of Princess Kaguya**
Orijinal adı | **Taketori Monogatari**

The Tale of Genji'de, The Tale of the Bamboo Cutter, "tüm romansların atası" olarak referans gösterilir. Bu aynı zamanda bugüne kalan en eski Japonca kurmaca yapıttır. Yazım tarihiyle ilgili muhtelif rivayet vardır ama eserin 9. yüzyıl sonu ya da 10. yüzyıl başında ortaya çıktığına inanılır. Japonya'nın en iyi modern yazarlarından Yasunari Kawabata, kendi modern yeniden anlatımını 1998'de ortaya çıkardı.

Hikaye, daha bebekken yaşlı bir bambu kesicisi tarafından bulunan, istisnai güzellikteki prenses Kaguya-hime'ye dairdir. Prensesin güzelliği Japon erkekleri etkisi altına alır; onun mürüvvetini görmek isteyen bambu kesicisi hamisi, prenses için beş talip seçer. Evlenmeye meraklı olmayan, katı kalpli Kaguya-hime, bu taliplere imkansız görevler verir. Çoğu üçkağıtçı olan talipler, görevlerini yerine getirdiklerine prensesi inandırmak için paraları ve konumlarını kullanır. Prenslerden biri, prensese altından bir ağaç dalı yapmaları için bir grup işçiyi gece gündüz çalıştırır; bir diğeri yanmaz bir kaftan bulmak için Çin'deki bir adama para verir.

Her başarısızlık vakası bir atasözü doğurur. Masayuki Miyata'nın Kawabata versiyonundaki çizimleri harikadır ve neredeyse tek başına kitabın okunmasını sağlar. **OR**

The Tale of Genji

Murasaki Shikibu

Yazarın doğum tarihi | **973 (Japonya), 1014**
İlk yayın tarihi |**11'inci yüzyıl**
Orijinal dili | **Japonca**
Orijinal adı | **Genji monogatari**

The Tale of Genji bugün de hatırı sayılır bir kitle tarafından zevkle okunan en eski tarihli kurmaca düz yazı eserdir. En azından kısmen, Kyoto'daki imparatorluk sarayından bir kadın olan Murasaki Shikabu tarafından yazılan eserin gevşek yapısı bir imparatorun oğlu olan yakışıklı, kültürlü Genji'nin aşk hayatı çevresinde döner. Genç adam, bir tür anne figürü olan Fujitsubo ve evlat edindiği, hayatının gerçek aşkı haline gelen Murasaki'ye olan bağlılığı da dahil olmak üzere karmaşık duygusal ve cinsel değişimler geçirir. Politik bakımdan hatalı bir cinsel serüvene girişmesinin sonucunda sürgüne gönderilen Genji, servet ve güç kazanmak için geri döner, sonra da Murasaki'nin ölümünün ardından yas tutmak üzere bir tapınağa çekilir. Genji ikinci plana geçince, kitap görünüşe göre tesadüfi biçimde sona ermeden önce, bir sonraki neslin daha karanlık bir portresini betimlemeye meyleder; çalışmanın tamamlanmamış mı yoksa kasten mi sonuçsuz bırakılmış olduğuna ilişkin rivayet muhteliftir.

The Tale of Genji uzak, egzotik bir dünyaya pencereler açar, Orta Çağ Japonya'sının estetize edilmiş, rafine saray yaşamına. Zamana meydan okuyan cazibesinin büyük kısmı burada yatar. Kurmaca, Murasaki'nin dünyasıyla bizimki arasındaki tarihi, kültürel ve dilsel uçurum üstünde köprü kurmak için büyüsünü kullanır. Çeviride pek çok şey kaybolabilir ama günümüz okurları, bu kadar yabancı bir çevrede tanıdık duygularla özdeşleşmenin cazibesine kapılır ve karakterlerin tepkileri ve tavırları şaşırtıcı biçimde beklenmedik çıkınca büyülenir. **RegG**

Romance of the Three Kingdoms

Luó Guànzhong

Yazarın doğum tarihi I 1330 (Çin), 1400
İlk yayın tarihi I 14'üncü yüzyıl
Orijinal dili I **Çince**
Orijinal adı I **Sanguó yany`**

Romance of the Three Kingdoms, Çin edebiyatının dört temel klasik romanından biridir. Çin tarihinin yüz yılına yayılan (184–280) Hàn hanedanlığının son günlerinin bu epik destanı, kadim hikaye anlatma geleneklerine dayanan bir tarih ve söylence derlemesidir. Roman, günümüze kadar gelen pek çok kaynağı ve hikayeyi, devamlılığı olan, cezbedici bir destana dönüştürerek bütünleştiren Luó Guànzhong adlı bir 14. yüzyıl alimine atfedilir.

Hikaye, İmparator Ling'e karşı Taocu bir büyücü olan Zhang Jiao'nun liderlik ettiği başkaldırının patlak vermesiyle başlar, Hàn'ın düşüşü (220) ve Jin hanedanlığının kuruluşuyla sona erer. Olayların çoğu; büyücüler, ucubeler, iktidar sahibi yerel diktatörler ve Çin'in kontrolünü ele geçirmek için savaşan efsanevi ölümsüz kahramanların ikamet ettiği rakip krallıklar olan Wei, Shu ve Wu sınırları içinde geçer. Roman sürükleyici olay örgüsü, klasik kahramanları ve kötü adamları, karmaşık entrikaları ve görülmeye değer savaş sahneleriyle bir edebiyat başyapıtıdır ve İlyada'nın Çince'deki dengi olarak görülebilir. Kitap Fransızca, İngilizce, İspanyolca ve Rusça da dahil olmak üzere birçok dile çevrilmiştir. Geleneksel bilgeliği, fantastik peri masalları, tarihi detayları ve savaş stratejisine ilişkin içgörüsü sayesinde benimsenen roman hala Doğu Asya'nın en popüler kitaplarından biridir. Meşhur bir Kore atasözünün dediği gibi: "İnsan ancak Romance of the Three Kingdoms'ı okuduktan sonra hayat hakkında tartışabilir." **FG**

The Water Margin

Shi Nai'an & Luo Guanzhong

Yazarın doğum tarihi I 1296 (Çin), 1370
İlk yayın tarihi I 1370
Alternatif adı I **Outlaws of the Marsh**
Orijinal adı I **Shuihu zhuàn**

Bu roman kısmen, 12. yüzyıl başlarında yaşamış haydut Song Jiang'la onun kanunsuzlar tayfasının serüvenlerine dayanır. Metin, yüzyıllar boyu süren bir sözlü anlatım süzgecinden geçmiş ve farklı versiyonlar halinde yazıya dökülmeden önce değiştirilmiş, genişletilmiş ve yeniden gözden geçirilmiştir; bunların günümüze kalanlarından en eskisi 120 bölümden oluşur ve 16. yüzyıl başlarında yazılmıştır. Bu, yapıtın metnindeki tutarsızlıkları açıkladığı gibi, yazarın ve yazım tarihinin kesin olarak belirlenebilmesini de imkansız kılar.

Romanın ilk bölümü 108 kahramanın, liderleri Song Jiang önderliğinde Liangshan bataklıklarındaki kalelerinde nasıl bir araya getirildiğini çeşitli detaylarla anlatır. Ahlaksız memurlar tarafından ayartılan imparatora karşı duydukları saygıyla bir araya gelen kanunsuzlar katı bir şövalyelik düsturuna bağlı kalırlar: Zenginden alıp fakire vermek ve birlikte yemin ettikleri kardeşlerine mutlak olarak sadık kalmak. Romanın daha sonraki bölümünde, kanunsuzlar imparatorluğun affına mazhar olurlar ve bir ayaklanmanın bastırılmasına yardım ederler; olay başarıyla sonuçlanır ama kanunsuzlardan çoğu da yaşamını yitirir.

Roman bazen çok şiddetli ve bugünün standartlarına göre kadınlara karşı düşmanlık dolu da olsa, çok boyutlu karakterleriyle ve hayat dolu, renkli diliyle okuyucunun hayal gücünü avucunun içine alır. Köylü devriminin yüceltilmesi olarak okunan roman 1949 sonrası Çin'inde övülmüş ve Mao Zedong'un gözdelerinden biri olmuştu. **FG**

The Golden Ass

Lucius Apuleius

The Golden Ass bütün halinde günümüze kalabilen tek Latince roman. Kitabın tarzı, dönemin profesyonel hikâye anlatıcılarınınkiler gibi, müstehcen, neşeli ve kabadır ama neticede öykü ahlak dersleri verir.

Büyü meraklısı genç bir Romalı aristokrat olan Lucius sevgilisi tarafından yanlışlıkla bir eşeğe dönüştürülür. Bu haliyle, zengin sahiplerinden, Lucius gibi, hayvan muamelesi gören kölelerin ve yoksul özgür insanların sefaletine tanıklık edip bu sefaleti onlarla paylaştığı bir dizi maceraya sürüklenir. Kitap, antik Greko-Romen edebiyat dünyasının aşağı tabakaların içinde bulundukları koşulları ilk elden inceleyen tek eseridir. Konusunun ciddiyetine karşın, Lucius çapkın ilişkiler yaşarken, tonu müstehcen ve cinsel imalarla doludur. Dönemin dinlerini tasvir etmesiyle önem kazanmıştır; kitabın son bölümlerinde, Lucius tanrıça İsis tarafından yeniden insana dönüştürülür. Ardından Lucius, İsis'in gizemli mezhebine kabul edilir ve hayatını ona adar. Bu noktada, romanın daha önceki kaba mizahı aynı ölçüde güçlü ve güzel bir anlatıma dönüşür. The Golden Ass farklı hikayeler anlatan bölümlere ayrılmış pikaresk romanın öncüsüdür. Eğlenceli bir büyü, güldürü ve mitoloji karışımı olan anlatımı, onu bugün bile orijinali kadar çarpıcı kılar. **LE**

Yazarın doğum tarihi | **123 (Cezayir), 170**
İlk yayın tarihi | **1469**
İlk yayınevi | | **C. Sweynheim & A. Pannartz**
Orijinal adı | **Metamorphoses**

▲ Apuleius, seks konusunu, Yuda-Hristiyan günahkarlığı ya da romantik duyarlılık izleri taşımadan, açık sözlü ve eğlenceli biçimde ele alırr.

◀ Jean de Bosschere'in, The Golden Ass'in 1923 basımında yer alan bu çizimi, bir kadının yanan odunla saldırıya uğradığını gösteriyor.

Tirant lo Blanc

Joanot Martorell & Mart´ J. de Galba

Yazann doğum tarihi (Martorell) I 1413 (İspanya), 1468
Yazarın doğum tarihi (de Galba) I (bilinmiyor), 1490
İlk yayınevi I 1490
Orijinal adı I Tirant lo Blanch

Cervantes, bu şövalyelik romanının "bir zevk hazinesi ve eğlence madeni" olduğunu yazmıştır. Joanot Martorell, her şeye rağmen gerçek hayata bağlı kalan verimli bir hayal gücüyle zenginleştirdiği şövalyelik deneyimlerini, Ramón Llull, Boccaccio ve Dante gibi edebi kaynaklarla birleştirmeyi başarmıştır. Böylece, Tirant lo Blanc şövalyeliğin bir doğrulaması ve onu yücelten fanteziye eğilimli kurmaca edebiyata yönelik bir düzeltidir. Savaş ve aşk konularındaki gerçekçi olaylar, ejderhaya dönüştürülen hizmetçinin anlatıldığına benzer hayali bölümlerden daha ağırlıklıdır.

Tirant'ın kendisi de efsanevi şövalyelerin hamurundan yoğrulmuştur ama zaferlerini, insan üstü niteliklerinin değil, stratejilerinin, zekasının ve cesaretinin sayesinde elde eder. Bu durumda da, atı onu sırtından atar, yorgunluktan tükenir ve yaralanınca da acı çeker. Yolculuğunun güzergahı, İngiltere, Sicilya, Rodos ve Konstantinopolis'in doğal coğrafyasını izler, askeri seferleri de, 1444 yılında Rodos adasının abluka altına alınması ve Konstantinopolis'i geri alma girişimi gibi tarihi seferlerdir.

İçerdiği mizah ve muzip müstehcenliği sayesinde, roman tazeliğini bugün bile korur: Örneğin, hizmetçi Plaerdemavida, Tirant'ı sevgilisi Carmesina'yı istediği gibi okşayıp sevmesi için onun yatağına gönderir. Plaerdemavida başını ikisinin arasına koyar ve böylece de prenses, yanında yatanın hizmetçisi olduğunu sanır. **DRM**

La Celestina

Fernando de Rojas

Yazarın doğum tarihi I 1465 (İspanya), 1541
İlk yayın tarihi I 1499
İspanyolca adı I La Celestina
Orijinal adı I Comedia de Calisto y Melibea

İlk baskıları The Comedy or Tragicomedy of Calisto and Melibea (Calisto ve Melibea'nın Komedisi ya da Trajikomedisi) adıyla yayımlanan kitabın adı iki genç aşığa gönderme yapıyordu ama çok geçmeden La Celestina olarak değiştirildi; La Celestina, Calisto'ya aşık olması için Melibea'ya sihirli bir iksir veren cadının adıydı. Metnin içinde barındırdığı gizemli olaylar bundan ibaret değildir. Yahudi kökenli bir bilgin olan yazarı Fernando de Rojas, yarım kalmış anonim bir eseri tamamlamakta olduğunu açıklamıştı ve anlaşılan bu açıklaması doğruydu. Elbette bütün bu gizemin, tutkuyla okunan ve kamu malı muamelesi gören çalışmanın yarattığı sayısız izlenime katkısı oluyordu.

Eserin özelde ve toplum içinde yüksek sesle okunmak üzere tasarlanmış tiyatroya uygun bir düzenlemesi vardır ama sahnelenmek üzere yazılmamıştır: İnsancıl komedi olarak bilinen tarzdadır. Ancak, diyaloglarının serbestliği ve içtenliği, içerdiği pek çok karakterin psikolojisini yansıtması, taşıdığı atmosferin değişkenliğiyle (eğitimli ve sofistike bir havadan bayağılığa uzanır) bu başyapıt, romana tiyatrodan daha yakındır. Bir yandan yasak aşk ve onun cezası hakkında bir yandan da büyücülüğün ve hırsın yarattığı kötülükler üzerine ahlak dersi veren bir kitap olarak kabul edilmesine rağmen, ortaya keskin bir insan doğası anlayışı ve çoğu kez de derin bir nihilizm koyar. Kitabı dikkatle okuyan Cervantes onu ünlü bir beyitle doğru bir biçimde özetlemiştir: "Ilahi gerçeğin kitabı olabilirdi, insana dair olan şeyler biraz daha gizlenmiş olsaydı." **JCM**

Garci Rodríguez de Montalvo

Yazarın doğum tarihi I (bilinmiyor) (İspanya), 1504
İlk yayın tarihi I 1508
İlk yayınevi I George Coci (Zaragoza)
Orijinal adı I Amad´s de Gaula

Amadis de Gaula, ilkel bir roman, bir aşk hikayesi ve bir şövalyelik kitabı. Kral Arthur döneminin macera-perest şövalyelerinin serüvenlerini anlatan efsanelere yapılan en yerinde ve özgün İspanyol katkısı. Hikayenin 14. yüzyılın ortalarından beri popüler olduğu yönünde kanıtlar var. Rodríguez de Montalvo'nun birbirine bağladığı ve 1470-1492 yılları arasında yeniden sunduğu üç kitapta geçen maceralar, Amadis ve Oriana'nın oğulları hakkındaki bir başka şövalyelik destanına, The Exploits of Esplandian'a (1510) zemin hazırlar.

Amadis'in Kral Arthur dönemi efsanelerinden esinlendiği şövalyenin resmen atanması, kehanetler ve büyü gibi fiili olaylarla anlaşılır. Örneğin, Merlin'le Morgan'ın Kastilyalı muadilleri Urganda the Unknown ve Arcalaus the Magician'dır. Şövalye romanları türünde her zaman olduğu gibi itici güç aşk ve evliliktir. Ama Amadis, kendisini en çok etkileyen, Tristan of Leonis ve Lancelot of the Lake gibi şövalye maceralarının özündeki halk şarkılarında görülen evli bir kadınla zina yapma temasından uzak durmaktadır. Amadis'in aşık olduğu Oriana, Bretenya Kralı'nın karısı değil kızıdır. Amadis'in, The Exploits of Esplandian'da devam eden maceraları, romanı öğretici kuramsal bir metne yakınlaştıracak biçimde ahlak dersleri verir. Montalvo'nun eseri, yıpranmış Kral Arthur modelinin şövalyelik yasalarını Katolik kralların İspanya'sında Hristiyanlığa uygun hale getirir. **MAN**

ELRAMO
QVE DE LOS QVA
TRO LIBROS DE AMADIS
DE GAVLA SALE.
LLAMADO LAS SERGAS DEL MVY
Esforçado Caualliero. Esplandian hijo del excelente Rey
Amadis Gaula.
AORA NVEVAMENTE ENMENDADAS
en esta impression, de muchos errores que en las
impressiones passadas auia.
CON LICENCIA.
Impresso en Alcala de Henares, por los herederos de Iuan Gracián
que fue en gloria, Año M. D. LXXXVIII.
A costa de Iuan de Garcia mercader de libros.

"...ve kalkanını önünde, kılıcını elinde tutarak aslana doğru ilerledi; Kral Garinter'in ağzından çıkan haykırışlar onu yıldırmıyordu."

▲ Amadis de Gaula 'nın 1588 baskısının baş sayfasında, aşık kahraman şövalyelik maceralarına girişmek için yola koyuluyor.

The Life of Lazarillo de Tormes

Anonim

Yazarın doğum tarihi | 1554
İlk yayınevi | Alcalá de Henares, İspanya
Orijinal adı | **La vida de Lazarillo de Tormes y de sus fortunas y adversidades**

Muhtemelen, bu kitabı kimin yazdığı hiçbir zaman öğrenilmeyecek. Uzun süre yazarın Diego Hurtado de Mendoza adında bir soylu olduğu tahmin edilmişti; yakın dönemdeyse, yazarın Alfonso de Valdés adında, Erasmus'a eğilimi olan, iyi eğitim almış bir imparatorluk subayı olduğu öne sürüldü. Hiç kimse bu kitabın kahramanı tarafından yazılmış olduğunu aklına getirmez. Hikâye, siyahi bir köleyle yaşayan bir kadının oğlunun hayatını anlatır; çocuk kör bir adamın rehberliğini, çeşitli efendilerin hizmetkarlığını ve sonunda da, kuşkusuz annesinin aşığı olan bir baş rahibin etkisiyle Toledo şehrinin tellallığını yapar. Bu kısa kitap tüm dürüstlüğüyle bizi, Lázaro'nun metinde hitap ettiği anonim bir erkek veya kadının ("Zatıaliniz") çok dikkatini çeken "durumu" açıkladığı bir mektup olduğuna inandırır.

Yazarın yazdığı her şey ya zaten halk kültüründen alınmış malzemelerdir ya da dini olmayan hikayelerin repertuarında bulunur; ama kitapta radikal ölçüde yeni olan şey çekincesiz tonu ve tüm koleksiyonu tek bir hayat hikayesine dönüştüren ustalığıdır. Bu eser pikaresk öykünün başlangıcıdır ama aynı zamanda da çok daha fazlasıdır: Dünyanın kişisel bir ifadesi olarak bir modern romandır. **JCM**

◀ **Lazarillo, Goya'nın bu pikaresk romandan esinlenerek yarattığı tablosunda grotesk bir kör adam tarafından sözlü sınava tabi tutuluyor.**

Gargantua ve Pantagruel

Gargantua and Pantagruel

François Rabelais

Yazarın doğum tarihi | 1494 (Fransa), 1553
İlk yayın tarihi | 1532–1564, F. Juste (Lyon)
Tam adı | **Grands annales tresueritables des gestes merveilleux du grand Gargantua et Pantagruel**

Modern romanın tarihi Rabelais ile başlar. Yazarın etkisi altında kalarak öykündüğü bazı daha eski yapıtlar bir kenara bırakılacak olursa, Rabelais'nin kendi isminin harflerinden türettiği Acofibras Nasier takma adıyla yayınlanan Pantagruel, güçlü bir retorik ile dil lezzeti ve olgun bir mizah anlayışını eğlenceli biçimde bir araya getiren bütünüyle yeni bir yazın türü oluşturdu. Rabelais, oburluk, alkoliklik, şehvet düşkünlüğü gibi çeşitli unsurları karşı karşıya getirerek duygusal aşırılıklara dayanan bir komedi yaratırken, aynı zamanda Don Kişot'tan Ulysses'e varana dek roman tarihinin pek çok önemli yapıtını müjdeliyordu.

Roman, Gargantua adında bir devle, onun oğlu Pantagruel'in hikayesini anlatır. İlk kitap, Pantagruel'le muzip arkadaşı Panurge'ün gençlik yıllarında yaşadıkları akıl almaz olayları konu alır. İkinci kitap olan Gargantua, zaman içinde geriye doğru bir yolculuk yaparak Pantagruel'in babasının soyağacının izini sürerken bir yandan da skolastik düşünceyi ve modası geçmiş eğitim yöntemlerini hicveder. Üçüncü kitap, entelektüel akla yönelik alaycı bir yergi şeklinde gelişir. Dördüncü kitapta Pantagruel ve Panurge, Çin'deki Kutsal Şişe'nin Kâhini'ne ulaşmak için seyahate çıkarlar ve bu dinsel aşırılıklara yönelik hiciv için mizansen yaratır. Beşinci ve en sert kitap onları, kâhinin "İç!" öğüdüne uydukları Kutsal Şişe'nin tapınağına götürür. Mantık sınırlarının dışına taşan olay örgüsü, nadiren pikaresk düzeyine ulaşır ama anlatım biçimi eğlence doludur. 17. yüzyılda Thomas Urquhart, ilk üç kitabın çevirisini gerçekleştirmiştir ki bu çeviri hem başlı başına bir mucizedir hem de 20. yüzyılda kalkışılan Rabelais tarzı retoriğin ruhunu tercüme etme girişimlerine pek çok açıdan yeğdir. **DM**

Maymunlar

The Lusiads

Lu´s Vaz de Camões

Yazarın doğum tarihi | 1524 (Portekiz), 1580
İlk yayın tarihi | 1572
İlk yayınevi | Antonio Gõçaluez (Lizbon)
Orijinal adı | Os Lus´adas

Camões'in ulusal Portekiz destanı The Lusiads'ın ana izleği, 1498'de Portekiz'den Hindistan'a giden rotada öncülük eden Vasco da Gama'nın yolculuğunun öyküsüdür. Latin ve Yunan klasikleriyle sarhoş olmuş bir Rönesans adamı olan yazar bu hikayeyi tarih ve efsanenin, devler ve perilerin, Olimpos'taki tanrıların çekişmelerinin bolluğu içinde işler. Yine de The Lusiad, yazarın dünya hakkında güçlükle kazanılmış deneyimleri üzerine oturur. Camões genç bir adam olarak Fas'ta Magriplilerle savaşırken bir gözünü yitirmiş ve Portekiz'in Hindistan ve Doğu Asya'daki ileri karakolları civarındaki yolculuklarda 17 yıl geçirmiştir.

The Lusiad'ın kolay okunabilir bir kitap olduğu iddia edilemez; bununla birlikte, tarihi hakikatin romantik kahramanlardan daha dramatik hale getirilebileceğine ikna olununca, karmaşık dizeleri romanlara özgü bir hayal gücü açığa çıkarır. Da Gama kurnaz ve mantıklı, hata yapmaya meyilli ve talihine çok şey borçlu olan, şaşırtıcı biçimde kötümser bir kahramandır. Camões tam döneminin adamıdır; o, Hindistan yolculuğunu barbarlara medeniyet götürmek gibi görür ve kralını İslam'ı yok etmek üzere bir haçlı seferine girişmesi için yüreklendirir. Buna karşın yazar sersemin teki de değildir. Hristiyanlığı yayma kisvesi altında işlenen dehşet eylemlerini, imparatorluğun ürettiği çürümeyi ve kahramanca fetih yanılsamalarını da görebilir. İngiliz eleştirmen Maurice Bowra The Lusiad'ı "azameti ve evrenselliğiyle modern dünyayı dile getiren ilk epik şiir" diye tanımlamıştır. **RegG**

Monkey: A Journey to the West

Wú Chéng'en

Yazarın doğum tarihi | 1500 (Çin), 1582
İlk yayın tarihi | 1592, anonymously
Alternatif adı | Monkey
Orijinal adı | Xi You Ji

Monkey, popüler Çin halk romanı A Journey to the West'in Ming hanedanlığından bir alim ve şair olan Wú Chéng'en'e atfedilen kısaltılmış bir çevirisidir. Geleneksel halk masallarına dayanan ve arka planında Çin'in popüler inanç, mitoloji ve felsefeleri, özelde Taoizm, Konfüçyanizm ve Budizm bulunan A Journey to the West, Çin edebiyatının dört klasik romanından biri haline geldi.

Romanın temeli, Tang hanedanlığı (618–907) sırasında, Sutra adı verilen Sanskrit metinlerini edinmek üzere Hindistan'a bir hac yolculuğuna çıkan ünlü Çinli Budist rahip Xuánzàng'ın hikayesidir. Xuánzàng'a, sutraları nihayetinde Çin'in başkentine geri getirmelerinden önce, rahibin canavar ve iblisleri alt etmesine yardımcı olan üç mürit; Maymun, Domuz ve Keşiş Sand eşlik eder. Maymunun kendisi; ölümsüzlük, aydınlanma, kefaret ve ruhani yeniden doğuş macerasında pek çok geleneksel değeri yansıtır.

Kitap macera, komedi, şiirsellik ve ruhani içgörüyü harmanlayışı açısından eşsizdir. Pek çok katmana sahip yapıtın, aynı zamanda aydınlanmaya doğru ruhani bir yolculuğun bir alegorisi ve ister eski ister modern olsun, verimsiz ve absürd bürokrasinin bir taşlaması olduğu düşünülür. **JK**

▶ **Popüler Çin halk romanı A Journey to the West, Çin edebiyatının dört klasik romanından biri haline geldi.**

Unfortunate Traveller

Thomas Nashe

Yazarın doğum tarihi | 1567 (İngiltere), 1601
İlk yayın tarihi | 1594, T. Scarlet, C. Burby
Tam adı | **The Unfortunate Traveller; or, The Life of Jacke Wilton**

The Unfortunate Traveller, Elizabeth döneminin belki de en dikkat çekici romanıdır. Nashe, Fransa'da, VIII. Henry'nin ordusunda askerlik yapan genç ve ahlâk yoksunu Jack Wilton'ın karmaşık ve rahatsız edici hikâyesini anlatır. Wilton, orduda Noel kutlamalarını yönetmek için görevlendirilen elma şarabı satıcısının güvenini kazanmasıyla başlayan bir dizi tehlikeli macera yaşar.

Adamı, kralın kendisini bir düşman casusu olarak gördüğüne ikna eder ve ondan bol bol bedava içki alır. Sonunda, adamın kralla yüzleşmesinin ve planın açığa çıkmasının ardından Wilton kırbaçla cezalandırılır. Daha sonra Wilton, Avrupa'da yolculuk ederek önce Münster'de kurulan Anabaptist Ütopya'nın (daha tehlikeli bir kötü yönetim biçimi) yıkılmasına tanıklık eder, ardından çok daha çarpıcı bir zalimliğe, iki suçlunun idamına şahit olduğu İtalya'ya ulaşır. Seyahat etmenin hiç kalkışılmaması gereken lanetli bir etkinlik olduğuna ikna etmeye çalışan sürgündeki bir İngiliz kontuyla karşılaşır ve "okuyup yazarak" öğrenilmeyecek hiçbir şeyin seyahat ederek de öğrenilemeyeceği sonucuna varır; İngiltere'ye döner ve evden çıkmayacağına yemin eder.

Kâh rahatsız edici, kâh eğlenceli bir hâl alan The Unfortunate Traveller'da her tasvir öyle güçlü bir ironi barındırır ki sonuçta, yolculuk etmenin aydınlatıcı mı yoksa yararsız bir süreç mi olduğunun anlatılmak istendiğinden emin olamayız. Nashe'in tasvirleri, özellikle de şiddete dair olanlar, olağan ile olağandışının hayranlık uyandırıcı ve tedirgin edici bir bileşimidir. Bunların en unutulmaz olanlarından biri, ölmekte olan Zadoch'un durumunun anlatıldığı bölümdür: "Tırnakları etten yarı yarıya ayrılmış ve öyle kalabilmeleri için...araya sivri uçlu destekler konulmuştu. Tıpkı tatil günleri bir terzi dükkânının yarıya kadar aralık bırakılan pencereleri gibi." **AH**

Thomas of Reading

Thomas Deloney

Yazarın doğum tarihi | 1543 (İngiltere), 1600
İlk yayın tarihi | 1600
Tam adı | **Pleasant Historic of Thomas of Reading; or, The Sixe Worthie Yeomen of the West**

Thomas of Reading, çeşitlilik bakımından Chaucer'in Canterbury Tales'ine (Canterbury Hikâyeleri) paralellik gösterir. Her damak zevkine uygun bir tadı vardır: Komik anekdotlar, halk bilgeliği, cümbüş, zina, cinayet, bir yolculuk, kötü sonla bitmeye mahkûm aşk, kraliyet ailesinden kardeşler arasında rekabet ve bir mahkumun cezasından ustaca kaçışı. Deloney, kabaca Güney Batı İngiltere'den altı kumaşçının yazgısını izleyerek, onların büyük ölçüde komik maceralarını; kralın kardeşine aşık oluncaya kadar kumaşçılardan birinin karısıyla birlikte çalışan, babası gözden düşmüş, soylu bir kadın olan Margaret'in trajik hikayesiyle iç içe örer.

Yüzeyde masum bir anekdot derlemesi olan Thomas of Reading, ayrıca parlak bir toplumsal eleştiridir. Kumaşçıları yüceltir ama toplumsal açıdan onlardan üstün olanları yerer. Faziletli ve cömert kumaşçılar, birbirlerine sıkıca bağlı oldukları bir cemiyet oluştururlar. Bununla birlikte soylular bu ideale ulaşmayı başaramaz. Aristokrat arkadaşları yüz çevirince, Margeret "yoksul sınıfın" aslında "en iyisi" olduğunun farkına varır. Kralın kardeşiyle kaçmaya rıza gösterinceye kadar kumaşçılar arasında saadeti bulur; soylular dünyasına bir kez daha girer ve bu da aşıklar için yıkıcı sonuçlara yol açar.

Sık sık bir roman olarak refere edilse de Thomas of Reading'ı sınıflandırmak zordur çünkü tür bakımından bütünsellikten yoksundur ve merkezi bir olay ya da figüre odaklanmaz. Ancak onu günümüzde bu kadar yeni gösteren şey, tam olarak anlatının tanıdık yazınsal kalıplardan sapmasıdır. Thomas of Reading, bundan aşağı yukarı 400 yıl önce yazılmıştır ama bireysel erdemi yüceltmesi bakımından moderndir. **FH**

Don Kişot

Don Quixote

Miguel de Cervantes Saavedra

Yazarın doğum tarihi l 1547 (İspanya), 1616
İlk yayın tarihi l 1605–1615, Juan de la Cuesta
Tam adı l El ingenioso hidalgo Don Quixote de la Mancha

Don Kişot, kurgusal edebiyatın bizzat kendisinin konu edildiği romanlardan oluşan uzun listenin en başında yer alır. Kahramanımız, şövalyelik üzerine çok fazla kitap okuyarak kendini deliliğe sürüklemiştir ve böylelikle önce bir zırh (mukavvadan) ve bir at (işi bitmiş, yaşlı ve güçsüz bir beygir) edinerek ardından da kendini şövalye ilan ettirerek geçmişin şövalyelerini taklit etmeye koyulur. Şato sandığı bir hana gider, soylu hanımefendiler sandığı fahişelerle tanışır, onlara ve aslen bir hırsız olan hancıya öyle edebi bir dilde söylev verir ki hiçbiri ne dediğini anlayamaz; sonra da şövalye ünvanı almaya hak kazanmak için bütün gece zırhının başında nöbet tutar. Kitap, şövalye efsanelerinin gülünç bir parodisini sergilemenin yanında, dönemin Avrupa'da süregiden "kutsallıktan arındırma" anlayışına koşut olarak şövalyeliğin kutsal ritüel ve usüllerini kendi özlerinde var olanın gülünç eşdeğerlerine dönüştürür.

Bu sürecin gizli öznesi, karakterler ya da eylemin kendisi değil bilinçli okurdur. Aslına bakılırsa Cervantes, bu kitapta okuru keşfetmekle, roman formunun kendisini keşfetmiş olur. Okuma edimi, önsözün "aylak" okura hitabıyla başlar, Don Kişot'un arkadaşları onun deliliğini iyileştirme çabasıyla bir daha okuyamasın diye kitaplarını yakarken, içten içe, ilk kitabın tamamına yayılır. Bu süreçte okurlarla ve her türden okuma vesileleriyle karşılaşırız. Cervantes'in 1615 yılında yayınladığı ikinci kitapta Don Kişot okuyan karakter olmaktan çıkar ve karşılaştığı kişilerin çoğu birinci kitabı okuyarak hem kendisi hem okuma yazması olmayan yardımcısı Sancho Panza hakkında her şeyi öğrendiğinden, "okunan karakter" haline gelir. Okuru hâlâ kitaba çeken de esasen, bu daima önceden okunmuş olma haliyle, sürekli yeniden keşfetmenin güçlü etkisinin birleşimi. **JP**

EL INGENIOSO
HIDALGO DON QVI-
XOTE DE LA MANCHA,
Compueſto por Miguel de Cervantes
Saauedra.
DIRIGIDO AL DVQVE DE BEIAR,
Marques de Gibraleon, Conde de Benalcaçar, y Bañares, Vizconde de la Puebla de Alcozer, Señor de las villas de Capilla, Curiel, y Burguillos.
Año, 1605.
CON PRIVILEGIO,
EN MADRID, Por Iuan de la Cuesta.
Vendese en casa de Francisco de Robles, librero del Rey nro señor.

"En iyi sos açıktır"

▲ **Cervantes'in Don Kişot adlı ölümsüz eserinin ilk bölümünün orijinal baskısı, 1605 yılında Madrid'de basılmıştı. Bu ilk baskıdan günümüze, 20'den az kopya kalmıştır.**

Miguel de Cervantes Saavedra

"Bu hayatın arzuları sayısızdır ve birbirlerine sonsuz zincirlerle bağlıdırlar. Bu zincirler ki, bazen Cennete kadar yükselir, bazen de Cehennemin dibine iner."

▲ **1600 yılında Jauregui y Aguilar tarafından resmedilen Cervantes, hayat deneyiminde sakatlık ve kölelik de görmüş bir adamdı.**

Yazarın doğum tarihi | 1547 (İspanya), 1616
İlk yayın tarihi | 1617
Tam adı | Los trabajos de Persiles y Sigismunda, historia septentrional

Cervantes bu romanın duygusal ithafını, ölümü yaklaşıp son dinsel ayinler de yapıldıktan sonra yazdı ve basıldığını görmeden öldü. Kitap, 16. yüzyılın ikinci yarısında popüler olan yapay ve ahlak dersi veren türden bir Bizans romanıdır. Cervantes bu kitapla, Don Kişot'u gibi bir parodiye sunulmayacak edebi bir zafer kazanacağına inanmıştır.

Roman, Thule Prensi Persiles ve sevgilisi Finlandiya Prensesi Sigismunda'nın, Papa'nın aşklarını kutsayarak onları evlilik bağıyla birleştirdiği Roma'ya yaptıkları uzun ve olaylı yolculuğu anlatmaktadır. Periander ve Auristela adında iki kardeş kılığına giren kahramanlar, buz tutmuş Kuzey Avrupa topraklarında yolculuk ettikleri sırada (birbirlerinden ayrı düşmek, kaçırılmak ve gemi kazaları gibi) sayısız aksiliğin üstesinden geldikten sonra yollarına devam ederlerken Portekiz, İspanya, Fransa ve sonunda da Kilisenin birliğini ve üstünlüğünü sembolize eden İtalya'da da birçok engelle karşılaşırlar. Kahramanlar kusursuz ahlaki niteliklere sahiplerdir: Onur, erdem, cesaret ve namus.

Bu "kuzey hikayesi"nde, Cervantes entrikaları ahlaki örneklerle, macerayı öğretmeyle birleştirerek tamamen yeni bir tür roman yazmış ve bu romanın içine insan hayatının alegorisini kodlamaya, insanın kurtuluş yolculuğunda iyiyle kötünün, şansla özgür iradenin karışımını yakalamaya çalışmıştır. **DRM**

The Conquest of New Spain

Bernal D´az del Castillo

Yazarın doğum tarihi | 1495 (İspanya), 1584
İlk yayın tarihi | 1632
Orijinal adı | Verdadera historia de la conquista de Nueva España

16. yüzyılda yazılmış olan çok sayıda tarihsel yapıt Amerika'nın keşfi ve fethiyle ilgiliydi ve "genel," "doğal" ya da "ahlaki" olarak sınıflandırılmıştı. Bernal Diaz'ın bu tarihsel romanı orijinal adındaki "gerçek tarih" sözleriyle öne çıkar: Bu da olayların "görüldüğü ve yaşandığı" anlamına gelmektedir. Asker olmasının kendisini, hitabet ve güzel yazı sanatlarında eğitim görmüş tarihçilerin eleştirilerine karşı savunmasız bıraktığının bilincinde olan yazar ileride son derece saygı görecek kişisel deneyimlerinin ölçütlerini en baştan ortaya koymuştur. Resmi tarihin imparatorluk ideolojisi taşıyan planlarından, deneyimleri lehine vazgeçmiştir.

Bu çalışma kimileri tarafından İspanyol-Amerikan edebiyatının ilk romanı olarak kabul edilir. O kadar güçlü bir hafızanın ürünüdür ki, 30 yıl sonra yazılmasına rağmen, Aztek imparatorluğunun keşfine ve Meksika'nın fethine yol açan dönemi baştan sona ele alınır. Yazar çalışmasını, özenli ayrıntılara dayalı ama ironiyi de dışlamayan, dikkat çekici, ustaca bir anlatımla hayata geçirir. Dahası, metnini talepkâr, polemik yaratan bir argüman şeklinde oluşturmuştur; aynı olayları anlatan diğer tarihçilerin yanlışlıklarını kuvvetle sorgular ve kahraman Cortés hakkında yazdıkları sahte övgüleri tekrarlamak yerine, onun yanında yer alan kendilerini feda etmiş askerlerin yaptıklarını savunur. **DMG**

The Adventurous Simplicissimus

Hans von Grimmelshausen

Yazarın doğum tarihi | 1622 (Almanya), 1676
İlk yayın tarihi | 1668
Orijinal adı | Der abenteuerliche Simplicissimus
Yazarın takma adı | German Schleifheim von Sulsfort

Cervantes'in (bu büyüleyici romanla karşılaştırılabilecek) Don Quixote'sinden (Don Kişot) farklı olarak The Adventurous Simplicissimus hâlâ pikaresk romanın nispeten keşfedilmemiş bir cevheridir. Aslında yaklaşık 400 yıl önceki, savaşla hırpalanmış Avrupa'nın bu portresinin neden büyük bir Hollywood filmi ya da Broadway müzikali "seçeneği" olarak görülmediği bir muammadır.

Belki de bu ilk, gerçekten yerli Alman romanı, kendini kanun tanımaz askerlerin Almanya kırsalını harabeye çevirdiği ve nüfusun çoğunun savaş, cinayet, kıtlık ve yangınla yok edildiği Otuz Yıl Savaşları'nın (1618–48) ortasında bulan bir köy çocuğunun kısmen otobiyografik hikayesini anlatır. Grimmelshausen, savaşan Hesseli ve Hırvat askerler tarafından ele geçirildiğinde daha çocuktu. Çocuk anlatıcı olarak, yağmacı paralı askerlerin tutukladığı ve işkence ettiği ailesini ve diğer talihsiz köylüleri anlatırken çekincesiz konuşur. Oğlan, çevresinde süren uç noktada şiddet, tecavüz ve yağmanın vahşi tablosunu kavrayamamakla birlikte her gördüğünü cazip, kaba bir mizah anlayışıyla anlatır.

Simplicus'un başına gelen talihsizliklerin bölümler halinde anlatımı, bir savaş muhabirinin raporlarından farklı görülemeyecek biçimde sürükleyici ve bilhassa savaş tasvirleri ilgi çekicidir. Dahası, zaman zaman fantezi ve felsefeye dalışları (büyücülük, önbilicilik ve kehanetin gözde olduğu bir dönemde) alabildiğine tarih merakıyla dopdoludur. **Jha**

Marie-Madelaine Pioche de Lavergne, Comtesse de La Fayette

Yazarın doğum tarihi | 1634 (Fransa), 1693
İlk yayın tarihi | 1678
İlk yayınevi | C. Barbin (Paris)
Tam adı | La Princesse de Clèves

"Nemours Dükü, doğanın bir başyapıtıydı"

▲ **Kontes La Fayette, modern Fransız edebiyatında duyguların rafine biçimde çözümlenmesi geleneğinin oluşmasına yardımcı oldu.**

Alevlenen ve sonra da beklenmedik biçimde sonlanana dek direnen bir yasak aşkı anlatan bu etkileyici hikaye, Fransız Kralı II. Henry'nin saltanatının son yıllarında (1558 civarı) onun sarayında geçer. Kitaba adını veren genç kadın kahraman, güçlü ve güzel kimseler arasındaki zina kabilinden aşk ilişkilerinin kayda değer tek etkinlik olduğu bir topluluğun içine dahil olur. Bir yandan Prenses'i bu topluluğa takdim ederken bir yandan da onu korumaya kararlı olan annesi, genç kızın, saygı duyduğu ama tutkuyla sevemeyeceği Cléve Prensi'yle erken bir evlilik yapmasını uygun görür. Prenses daha sonra sarayın en gözde erkeği olan Nemours Dükü'ne umutsuzca aşık olur; tabii Dük de ona. Onlarınki asla tamamına eremeyecek bir aşktır ama beklenmedik olaylara ya da kadere boyun da eğmeyecektir. Bu ilişki, hem olası sayılmadığı hem de apaçık ortada olan tek bir amaca işaret ettiğinden, varlıklarıyla La Fayette'in kendi toplumu tarafından yazınsal bir skandal olarak kabul edilen bir dizi cinsellik ve ihanet sahnesi yaşanır; aşkları ise bir yandan kamçılanırken bir yandan da dayanma gücü kazanır.

Bir sahnede Nemours, Prenses'in kendisini izlediğini bilerek, kocasının mülkiyetindeki ona ait bir portreyi çalar. Diğer bir sahnede Prenses, kocasına bir başka adama aşık olduğunu itiraf ederken sözü edilen kişinin bizzat kendisi olan Nemours onları izler ve kadının itirafını dinler. Bir başka sahnede, Prenses'in kocasının uşağı Nemours'un peşinde casusluk yaparken, Nemours, Prenses'i yazlık köşküne kadar takip eder ve burada kadının, kendisinin tasvir edildiği bir resim üzerinde çalıştığını görür. Bu sahneler The Princess of Clèves'de karşı konulmaz ve çözümsüz bir karmaşaya neden olur ama çağdaş okura anlatım ve duyguların zorlayıcı biçimde içiçe geçtiği bir deneyim sunar. **JP**

Oroonoko

Aphra Behn

Kitabın orijinal adı (Oroonoko: or, the Royal Slave / Oroonoko: Ya da Saraylı Köle), anlatının izleyeceği güzergâha işaret eder: Okuru, Batı Afrika'daki, bugün Nijerya olarak bilinen topraklarda başlayan bir aşk hikâyesinden kahramanın köle oluşuna ve ardından (Behn'in 1660'larda bizzat tanık olmuş olabileceği) Surinam'da geçen olaylara varan bir anlatı beklemektedir.

Soylu bir savaşçı-prens ve aynı zamanda da kralın torunu olan Oroonoko, güzel sevgilisi Imoinda uğruna dedesiyle ters düşer. Kral, Imoinda'ya kıskançça ve karşılıksız bir sevgi beslemektedir ve iki gencin ısrarla sürdürdüğü bu aşktan intikam almak için Imoinda'yı köle olarak satar; Oroonoko ise bir başka biçimde köleliğe sürüklenir. Aşıklar Clemene ve Caesar adını aldıkları Surinam'da yeniden bir araya gelirler. Özgür kalmak için yanıp tutuşan Caesar, köleleri sahiplerine karşı ayaklanmaya ikna eder; köleler yakalanır ve Caesar öldüresiye kırbaçlanır. Clemene hamiledir ve doğacak çocuklarının da köle olacağı korkusuyla aralarında bir cinayet-intihar anlaşması yaparlar; bu anlaşma, Caesar'ın gözünde canlandırdığı kadar olmasa da, trajediyle sonuçlanır.

Behn'in genişletilmiş kısa hikâyesi, yalnızca "yaşanmış tarih" olduğunu söylediği olayların pek çoğunun "görgü tanığı" olmakla kalmayıp hikâyenin içinde bir aktör olarak kendisinden de söz eden anlatıcıya, görülmedik biçimde bir "katılımcı rol" verir. Ne var ki, bir kadın olarak Oroonoko'yu içine düştüğü "karanlık dünya"dan kurtarmak elinden gelmez. Ortaya çıkan sonuç, insanı bugün bile derinden etkileyen, karmaşık biçimde örülmüş genel bir belirsizlik hâlidir: Egzotik aşk macerası, keskin bir dille anlatılan köle ticaretinin hikâyesiyle ve Surinam'da, Karayip Kızılderilileri, İngiliz plantasyon sahipleri, köleler ve Hollandalılar arasındaki ilişkilerle karışır. Tarihsel bilinçle okurluk ve yazarlık bilinci bu romanda birleşir. **JP**

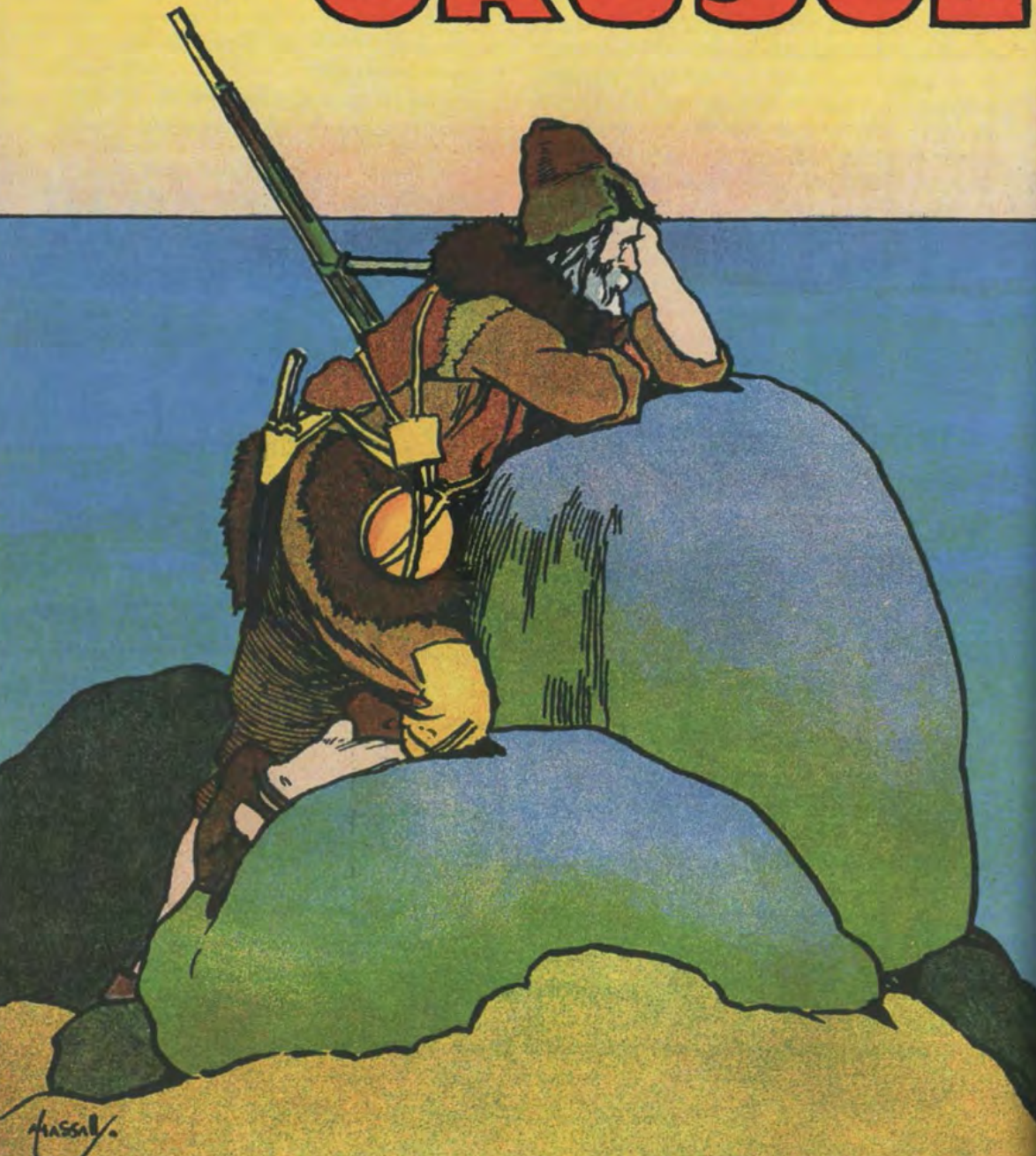
Yazarın doğum tarihi | 1640 (İngiltere), 1689
İlk yayın tarihi | 1688
İlk yayınevi | W. Canning (Londra)
Tam adı | Oroonoko; or, The Royal Slave

"Onun doğasında barbarlıktan eser yoktu..."

▲ İngiltere'nin ilk profesyonel kadın yazarı sayılabilecek Aphra Behn, önce bir tüccarla evlenmiş ardından da bir süre borçlular hapishanesinde yatmıştı.

ROBINSON CRUSOE

Robinson Cruseo

Robinson Crusoe

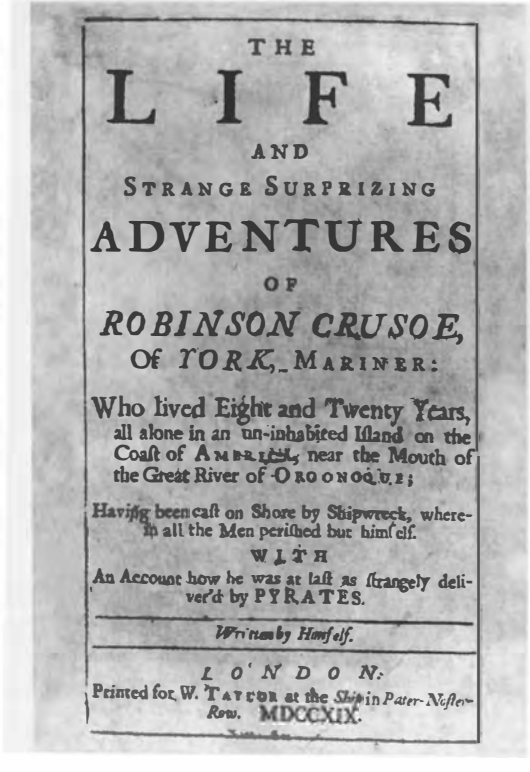
Daniel Defoe

Robinson Crusoe, pek çokları tarafından ilk İngiliz romanı olarak kabul edilir. Kitap, yayınlandığı günden bu yana çok çeşitli kılıklarda geri dönerek edebi ve eleştirel imgelem içindeki yerini korumayı başarmıştır: The Swiss Family Robinson'da (İsviçreli Robinson Ailesi), Robert Zemeckis'in filmi Castaway'de (Yeni Hayat), J.M. Coetzee'nin romanı Foe'da (Düşman) yeniden karşımıza çıkar. Robinson Crusoe bize esaslı bir senaryo sunar.

Geçirdiği deniz kazasının ardından ıssız bir adaya düşen Robinson, bitmek bilmez derin bir yalnızlık içerisinde, yaşamını sürdürmesini sağlayacak araçlardan yoksun kalmıştır ve temel gereksinimlerini giderme sorunuyla karşı karşıyadır. Uçsuz bucaksız sessizliğin ortasında sözcükler bile onu yüzüstü bırakıp gitmeye başlar. Kendi uygar benliğiyle teması koparmamak için günlük tutmaya çalışır ama geminin enkazından kurtardığı az miktardaki sulandırılmış mürekkep gittikçe zayıflar ve yazdığı sözcükler yok olarak Robinson'un günlüğünü de en az ufku kadar boş bırakır.

Katıksız bir yalnızlıkla karşı karşıya kalmak, Robinson'u deliliğe, sükûta ya da ümitsizliğe sevk etmez; bunun yerine Robinson, yalnızlığın içerisinde yeni birer yazın ve özbilinç türünün kaynağını bulur. Yetinmek zorunda olduğu malzemelerle yeni aletler yaparken, bir yandan da kendi kendine yaşam öyküsünü ve dünyasını anlatmak için yeni bir yöntem keşfeder. Robinson, Aydınlanma'nın eşiğindeki dünyaya işte bu öyküleme biçimini miras bırakır; bu, yaşam öykülerimizi kendi kendimize anlatmaya bugün bile devam ettiğimiz anlatım biçimidir. **PB**

Yazarın doğum tarihi | 1660 (İngiltere), 1731
İlk yayın tarihi | 1719, W. Taylor (Londra)
Tam adı | The Life and Strange Surprising Adventures of Robinson Crusoe of York, Mariner, Written by Himself

THE
LIFE
AND
STRANGE SURPRIZING
ADVENTURES
OF
ROBINSON CRUSOE,
Of YORK, MARINER:
Who lived Eight and Twenty Years, all alone in an un-inhabited Island on the Coast of AMERICA, near the Mouth of the Great River of OROONOQUE;
Having been cast on Shore by Shipwreck, wherein all the Men perished but himself.
WITH
An Account how he was at last as strangely deliver'd by PYRATES.
Written by Himself.
LONDON:
Printed for W. TAYLOR at the Ship in Pater-Noster-Row. MDCCXIX.

▲ Kitabın ilk baskısında yazarın adı yazılmamış, eser bir denizcinin anısına ithaf edilmişti.

◀ John Hassall, kitap çocukların da ilgisini çeksin diye, Robinson Crusoe'nun 1908 baskısında bu kapak fotoğrafını kullanmıştı.

Love in Excess

Eliza Haywood

Yazarın doğum tarihi | 1693 (İngiltere), 1756
İlk yayın tarihi | 1719
İlk yayınevi | W. Chetwood (Londra)
Tam adı | **Love in Excess; Or, The Fatal Enquiry**

Eliza Haywood'un üç ciltlik anlatısı, Kont D'Elmont adında birinin romantik ve cinsel doygunluğa giden, çoğu kez tehlikelerle dolu yolda kendini bulma –ve kaybetme- deneyimlerini aktarır. Kimi zaman cesur bir kahraman, kimi zaman da kendisinin olduğu kadar başkalarının da hatalarından kaynaklı olarak utanmaz bir zampara olan D'Elmont, şerefini tehlikeye atan bir dizi ilişkinin ağına düşer. D'Elmont'un güzel Melliora'ya olan bağlılığı tüm bu süreçte başlı başına tartışma konusudur. Bu ilişki, Alovisa gibi hırslı kadınların doğrudan tehdidi altında olmadığında, bu kez, çeşitli karmaşık üçlü ilişkilere dahil olan D'Elmont tarafından dolaylı yoldan tehdit edilir. Aşıklar arasında mahremiyet içerisinde gidip gelmesi gereken mektuplar sürekli yolda müdahaleye uğrar ve bu durum aşıkları gülünç ya da trajik biçimde etkiler. Bununla beraber, eserin adından da anlaşılabileceği gibi, bu aşırı ihtirasla tanımlanan dünyada, D'elmont ve diğerlerinin aşk ilişkilerinde ölçülü olmanın önemini anlaması çok sürmez. Genç yaşlarında sahip olduğu doymak bilmez arzularının yerine iki insanın birbirine karşı duyduğu sevginin olgun kuşatıcılığını koyan kahramanımız, sonunda eşini ölçülülük, sadakat ve bağlılık temeline dayanarak seçer.

Robinson Crusoe gibi Love in Excess de en popüler 18. yüzyıl başı romanlarından biriydi. Haywood'un tutku ve cinsel arzuyu açık sözlülükle ele alışı onu Aphra Behn'den Delarivier Manley ve ötesine uzanan, kadın yazarların öne çıktığı kurgusal aşk edebiyatı geleneğinde en önemli isimlerden biri haline getirir. **DT**

▶ **Defoe, 500'ün üzerinde ekonomik, politik ve gerçeküstü haberler yazmış başarılı bir gazeteci, aynı zamanda romanlar kaleme almış bir yazardı.**

Moll Flanders

Daniel Defoe

Yazarın doğum tarihi | **1660 (İngiltere), 1731**
İlk yayın tarihi | 1722, W. Chetwood (Londra)
Tam adı | **The Fortunes and Misfortunes of the Famous Moll Flanders, &c.**

Yalın düzyazının, güçlü anlatımın ve gerçekçi detayların ustası olan Daniel Defoe, pek çokları tarafından ilk gerçek roman yazarı olarak kabul edilir. Ünlü yapıtı Robinson Crusoe'dan üç yıl sonra yayınlanan Moll Flanders, modern romanın önemli habercilerinden biridir. Kitapta birinci kişi ağzından Moll Flanders'ın öz yaşam öyküsü anlatılır. Moll, çingenelerle yolculuk, beş evlilik, ensest, fahişelik ve Londra'nın en azılı ve başarılı hırsızlarından biri olarak geçirilen on iki yılın ucuca eklendiği olaylı bir hayat yaşar. Nihayet yakalandığında, kendisini yaptığı kötülüklerden pişmanlık duymaya sevk eden bir papazın yardımıyla ölüm cezasından kurtulur.

Evlendiği erkeklerden biriyle Virginia'ya sürülen Moll, özgürlüğünü satın alır, çiftçilik yapmaya başlar ve birikmiş servetini bir plantasyondan gelen gelirle artırır. İlerlemiş yaşında İngiltere'ye geri döner ve ömrünün geri kalanını burada, önceki yaşamına yönelik nedamet getirerek geçirmeye karar verir.

Defoe, İngiltere'deki güçlüklerle dolu alt tabaka yaşantısının unutulmaz bir tablosunu çizer. Zengin erkekleri avlamada, entrika çevirmede ve yaşamını bir şekilde devam ettirmede usta olan Moll, müthiş yeteneklerini yoksulluktan kurtulmak için sonuna dek kullanır.

Romanın gücü, Moll'un okuyucunun hayal gücünü canlandıran ve sempatisini kazanan karakterinin inandırıcılığında ve cazibesinde yatar. Söz konusu gücün bir diğer kaynağı da öykünün başarıyla ifade edilen yıkıcı ahlâki tutumudur ki bu tutum, kötülüğün cezasız kalmayacağını değil, insanın günahkârca yaşayıp bunun sonuçlarından paçayı kurtarabileceğini, hatta bu yolla refaha bile erebileceğini vurgular. **SJD**

Güliver'in Seyahatleri

Gulliver's Travels

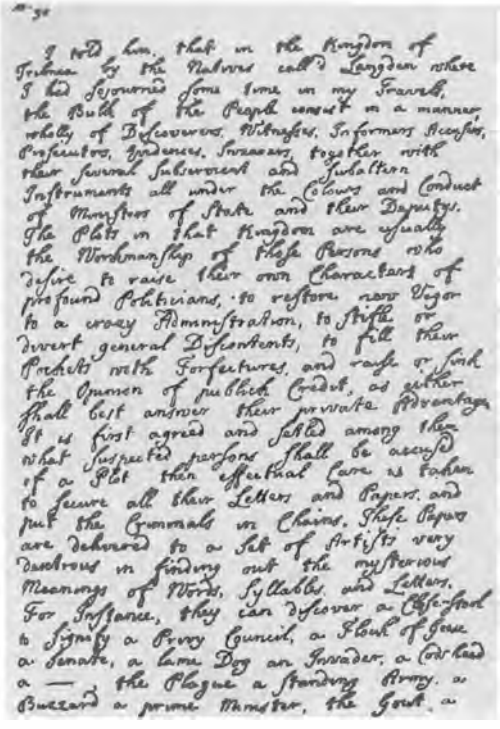
Jonathan Swift

Güliver'in Seyahatleri hakkında herkes az da olsa bir şeyler bilir. Çocuk hikayesi, politik yergi, gezi yazısı, animasyon film ve bir televizyon dizisi olarak çok çeşitli biçimlerde yorumlanan ve yeniden yazılan Swift'in bu ölümsüz klasiği, ekleme ve kısaltmalara maruz kaldı, üzerinde tartışıldı, uyarlandı ama bu eser hâlâ İngiliz Edebiyatı'nın yaygın olarak kabul gören tüm başyapıt listelerinin içindeki yerini koruyor.

Anlatı, evinden uzaktaki temiz kalpli Lemuel Güliver'in önce birbirlerinin aksi olan Lilliput ve Brobdignag'da, ardından daha da gizemli Laputa, Balnibarbi, Glubbdubdrib ve Japonya adalarında, sonra da Houyhnhm'lerle Yahoo'ların etkileyici ülkesinde yaşadığı maceraları aktarır. Swift, bu yerleri 18. yüzyıl haritalarındaki boşluklara ustalıkla yerleştirir (ilk baskıda bunu görebiliriz) ve çağdaş gezi anlatısının geleneklerine öyle titizlikle uyar ki gerçekle düş ürünü olan birbirine karışır. Tek kılavuzumuz, İngiliz insanının ve kültürünün üstünlüğüne duyduğu sarsılmaz güveni gezilerinde karşılaştığı kimi ufak kimi dev, kimi yanlış fikirlere sahip, kimi zalim kimi de sağduyunun sesi olan çok çeşitli karakterler sayesinde yavaş yavaş ve kaçınılmaz olarak sorgulamaya başlayan Güliver'dir. Hepsi de Güliver'le ilgili düşüncelerini ve ona yönelik bakış açılarını ortaya koyarlar ve bu da okurları kendi varsayımlarını sorgulamaya zorlar.

Yapıt, o dönemde sahip olduğu politik gücün bir kısmını kaybetmiş olabilir ama bugün hâlâ kuyruğunda bizim için taşıdığı bir iğnesi vardır; Swift'in her öykünün sonunu İngiltere ulus devletinin sınırları içerisinde getirmesi, bu iğneyi daha da da etkili kılar. Güliver'in atları tercih ederek insanlardan şiddetle uzak durma imgesi, okurların aklından asla silinmeyecek bir imgedir çünkü yerginin esas hedefinin Güliver olmadığı işte burada açıkça ortaya çıkar. Hedef olarak bizi almaktadır. **MD**

Yazarın doğum tarihi | 1667 (İrlanda), 1745
İlk yayın tarihi | 1726, B. Motte (Londra)
Tam adı | Travels Into Several Remote Nations of the World, Lemuel Gulliver

I told him, that in the Kingdom of Tribnia by the Natives called Langden where I had sojourned some time in my Travels, the Bulk of the People consist in a manner wholly of Discoverers, Witnesses, Informers, Accusers, Prosecutors, Evidences, Swearers, together with their several Subservients and Subaltern Instruments all under the Colours and Conduct of Ministers of State and their Deputys. The Plots in that Kingdom are usually the Workmanship of those Persons who desire to raise their own Characters of profound Politicians, to restore new Vigor to a crazy Administration, to stifle or divert general Discontents, to fill their Pockets with Forfeitures, and rayse or sink the Opinion of publick Credit, as either shall best answer their private Advantage. It is first agreed and settled among them what Suspected persons shall be accused of a Plot: then effectual Care is taken to secure all their Letters and Papers, and put the Criminals in Chains. These Papers are delivered to a Set of Artists very dexterous in finding out the mysterious Meanings of Words, Syllables and Letters. For Instance, they can discover a Close-stool to signify a Privy Council, a Chamber of Commons, a Senate, a Lame Dog an Invader, a Cord-head a —, the Plague a standing Army, a Buzzard a prime Minister, the Gout, a

▲ Güliver'in Seyahatleri'ne ait müsveddelerin bir sayfası, berrak bir aklın hizmetindeki anlaşılır ve disiplin altına alınmış el yazısını gözler önüne seriyor.

◀ Kendi üstünlüğünden emin olan Güliver, İngilizlerin sahip olduğu savaş gücünü göstererek Liliputluları dehşete düşürmekten keyif alır.

Alçakgönüllü Bir Öneri

A Modest Proposal

Jonathan Swift

Yazarın doğum tarihi | 1667 (İrlanda), 1745
İlk yayın tarihi | 1729
İlk yayınevi | S. Harding (Dublin)
Yazarın takma adı | Isaac Bickerstaff

Tam adıyla söylemek gerekirse, Yoksul İnsanların Çocuklarının Ailelerine ya da Ülkeye Yük Olmalarını Önlemek ve Onları Topluma Yararlı Kılmak Üzere, Alçakgönüllü Bir Öneri. Swift'in bu propaganda kitapçığı, olabilecek en özlü ve sert yergi yapıtı. Yazarın Dublin'e dönerek St. Patrick Kilisesi'ne başrahip olmasının ardından kaleme alınan yapıtta, hem İngiltere'nin İrlanda'da izlediği politika hem de İrlandalılar'ın bunu uysallıkla kabul etmeleri aynı derecede aşağısanır. Üretken bir yazar, bir siyaset gazetecisi ve bir mizah ustası olan Swift, öfkesini buz gibi bir ironiye dönüştürmekte hünerliydi.

Söz konusu olan öneri alçakgönüllülükten çok uzaktır: Buna göre, İrlandalı çocuklar, zenginler tarafından yenmek suretiyle ailelerine ve devlete daha az yük olabilirler. Çocuklar, yoksul çiftçilerin, etlerinden faydalanılmak üzere satabileceği birinci sınıf çiftlik hayvanlarına dönüşebilirler.

Swift, küçük çocukların "buğulama, kızartma, fırınlama veya haşlama" olarak "besleyici ve sağlığa yararlı" olduklarını, haliyle daha lezzetsiz ürünler olan daha büyük çocukların ise damızlık olarak kullanılabileceğini ileri sürer. "Papacıların" sayısının azalması, köylülere çok ihtiyaç duydukları parayı sağlayacak olması, milli gelirin artması ve yiyecek ticaretinin canlanması bu durumdan elde edilecek bol miktarda kazanç arasında sayılır. Swift ayrıca, ekonomik ilkeleri uyarınca merkantilizme işgücünden daha çok değer veren, ülke dışına yerleşmiş İngiliz Protestan toprak sahiplerinin katı yürekliliğini de alaycı bir dille yerer. Swift yapıtlarının genelindeki politik söyleminin karmaşıklığıyla kötü bir ün salmış olsa da, sivri uçlara sahip bu kitapçık onun keskinliğin doruğunda verdiği en iyi üründür. **DH**

Kader Yolu

Joseph Andrews

Henry Fielding

Yazarın doğum tarihi | 1707 (İngiltere), 1754
İlk yayın tarihi | 1742, A. Millar (Londra)
Tam adı | The History of the Adventures of Joseph Andrews, and of His Friend Mr. Abraham Adam

Aslında Kader Yolu, Fielding'in, Richardson'ın sansasyonel bir şekilde popüler olan Pamela'sına nazire olarak yazdığı, kısa hiciv romanı Shamela'nın "devamı" niteliğinde başlar. Ancak bu roman, Fielding'in özgün bir kurgusal ifade biçimi ve tekniğe doğru ilerleyişini gözler önüne sermesi ve onun, gerçek anlamdaki erdemliliğin temelinde "iyi bir mizacın" bulunup bulunmadığı meselesiyle ilgili kafasını meşgul eden etik kaygılarını ortaya koymasıyla ilk kitabı çabucak gölgede bırakır.

Tipik cinsiyet rollerinin gülünç bir şekilde altüst edilmesiyle, Pamela'nın erkek kardeşi ve Booby ailesinin uşaklarından biri olan Joseph, erkeklik gücünden yoksun olduğundan değil (bir Fielding karakteri için böyle bir şey söz konusu olamaz), güzel Fanny Goodwill'i sadakatle sevdiği için, Lady Booby'nin kendisini baştan çıkarmaya yönelik şehvet yüklü manevralarına direnir.

Öfkeli sevgilisi tarafından terk edilen Joseph, romandaki en güçlü karakter olarak kendisini gölgede bırakan Papaz Abraham Adams'la bir dizi pikaresk maceraya atılır. Adams'ın saflığı, onun ve çevresindekilerin başını durmadan iyi mizacını sınava tabi tutan dertlere sokar. Belli ki Fielding, erdemli erkek ve kadın kahramanlarını şereflerini tehlikeye attıkları durumlara sokmaktan hoşlanır.

Öte yandan, gerek Papaz'ın gerekse Joseph'in aptallık ve tuhaflıkları, fiziksel ve ahlaki cesaretleri, sadakatleri ve iyilikseverliklerince dengelenir. Bu bağlamda Don Kişot'un gülünç erdemliliğinin model alındığı ortadadır. Fielding mutlu sonu mümkün kılmak için, serüven romanlarının geleneklerini ustalıkla kullanırken, bunun yapmacıklığını idrak etmeleri için okuyucularına göz kırpmayı ihmal etmez. **RH**

Memoirs of Martinus Scriblerus

J. Arbuthnot, J. Gay, T. Parnell, A. Pope, J. Swift

Yazarların doğum tarihleri | 1667, 1745
Yazarların doğum yerleri | İrlanda, İskoçya, İngiltere
Tam adı | **Memoirs of the Extraordinary Life, Works, and Discoveries of Martin Scriblerus**

17 kısa bölümden oluşan ve son şekli Pope tarafından verilen Memoirs of Martinus Scriblerus, 1713'te başlayan ve St. James Sarayı'nda Dr. Arbuthnot'a tahsis edilmiş dairede bir araya gelen Scriblerus Kulübü'nün gayriresmî toplantılarında devam eden bir projeden çıkan bir dizi anlatıdan oluşur. Kulüp, Swift'in Londra'dan ayrılmasıyla çatırdamaya başlar ve 1714'te Kraliçe'nin yaşamını yitirmesinin ardından tamamen dağılır. Ancak proje, yakın zamanda kurulan posta sistemi sayesinde yazışmalarla devam ettirilir.

Memoirs, Avrupa'daki zengin satirik yazın birikiminden yararlanır: Horace ve Lucian gibi klasik kaynaklardan Rabelais, Erasmus ve Cervantes gibi daha sonraki dönem yazarlarına kadar. "Bilge Hayalet" Martinus Scriblerus, "sahip olduğu yeterli kapasiteyle bilim ve sanatın her alanına dalıp çıktı, ama düşüncesizce". Scriblerus Kulübü üyeleri, gösterişçiliğin, yanlış beğeni ölçütlerinin, yozlaşmanın ve samimiyetsizliğin alanı olan modern çağı hedef alırlar. Genişleyen yazılı kültür içerisindeki modern yazını eleştirirken, eski zamanlara ait yücelik, tutku, haysiyet, mantık ve sağduyu kavramlarını, modern zamanların ölçüsüz ve yoz tutumlarıyla kıyaslarlar. Burada pek çok strateji devreye girer: Doğrudan anlatı, gülünç analiz ve teşhir.

Scriblerus Kulübü üyelerinin bazı eserleri Memoirs'la akrabalık taşır: Örneğin, Pope'un Dunciad'ı, Swift'in Güliver'in Gezileri, Gay'in Dilenci Operası. Tabii Memoirs'in Alıklar Birliği (J.K. Toole ,1980) gibi modern soydaşları da yok değil. **AR**

"Evet Tanrılar! Zamanı ve mekânı yok edin ki iki aşığı mutlu edebilesiniz"

▲ 1729 tarihli bir imzasız resimde Pope, papalık tacı takmış bir maymun olarak sunulur; resmin altında bizzat Pope'a ait dizeler kendi aleyhine kullanılmak üzere alıntılanmıştır.

Pamela

Samuel Richardson

Yazarın doğum tarihi | 1689 (İngiltere), 1761
İlk yayın tarihi | 1742
İlk yayınevi | C. Rivington (Londra)
Tam adı | Pamela: or, Virtue Rewarded

Pamela o güne dek eşi benzeri görülmemiş boyutta bir kamusal tartışma başlattı.

Roman, zengin Bay B—'nin güzel hizmetçisi, 15 yaşındaki Pamela Andrews tarafından yazılan mektuplardan oluşur. Pamela Bay B—'nin dozu gittikçe artan baştan çıkarma çabalarına direnir, ta ki onun iffetiyle yola gelen Bay B— kendisiyle evlenene kadar. Ancak roman, kahramanın evlenmesiyle son bulmaz; Pamela'nın yeni rolüyle kendini kabul ettirme ve Bay B— 'nin çevresinden onay görme mücadelesiyle devam eder.

Pamela, gücün kötüye kullanılmasına ve buna direnmenin doğru yoluna dair bir romandır. Her ne kadar Pamela "erdemin" tek silahı olduğunda ısrar etse de, aslında onun elini güçlendiren kendini ifade etme tarzıdır –bu tarz, sınıfsal üstüne karşı direnişini ahlâki olmanın yanı sıra politik bir eylem haline getirir. Başkahramanı olarak taşralı hizmetçi bir kızı seçmiş olmasına rağmen Richardson'ın üst sınıfa yönelik eleştirisi sınırlıdır; ne de olsa Pamela'nın "ödülü" onların katına yükselmektir. Pamela bizzat, Bay B—'nin suçunun yalnızca uçkurunun gevşekliği olmadığını, "efendilik" rolünü de gereğince yerine getiremediğini ileri sürer. Pamela, kimileri tarafından erdemli davranışın elkitabı olarak övülürken kimileri de onu seyreltilmiş, üstü örtülü bir pornografik yapıt olmakla itham etti.

Pamela'ya nazire olarak yazılan pek çok parodide (özellikle de Fielding'in Shamela'sında), Pamela'nın cinselliğini kişisel kazanç için kullandığı ve Richardson'un romana dair ahlaki niyetlerinin anlatının iç gıcıklayıcı konusu nedeniyle yozlaştığı öne sürülür. Pamela'yı Richardson'un çağdaşları için olduğu kadar modern okuyucular için de çekici kılan bu muğlaklıktır. **RH**

Clarissa

Samuel Richardson

Yazarın doğum tarihi | 1689 (İngiltere), 1761
İlk yayın tarihi | 1749
İlk yayınevi | Samuel Richardson (Londra)
Tam adı | Clarissa: or, The History of a Young Lady

Richardson'ın bu trajik baştan çıkarma öyküsü, Clarissa Harlowe'la sırdaşı Anna Howe, çekici ama aynı zamanda acımasız ve ikiyüzlü baştan çıkarıcı Lovelace ve yardımcı kahramanlar olarak nitelenebilecek aile üyeleriyle tanıdıklar arasında yazılan yüzlerce mektuptan oluşur. Bu mektupları okurken kendimizi yavaş yavaş onların kişiliklerinin içine çekilirken buluruz. Böylelikle içerik, birbirini izleyen mektuplarla birikir; bu mektupların kendi içlerinde sıralanışında da roman boyunca korunan bir dramatik yapı ve gerilim vardır. Bu sayede Lovelace'ın aşağılık manipülasyonlarının yanı sıra aynı kaynaktan gelen dolaylı empoze etme gücüyle de yüzleştiririz. Benzer bir biçimde Clarissa da, muzafferane bir tutumla, değişmez benliğinin ölüme dek ve ölümden de öte erdemli olacağını iddia eder, ancak gözlemlediği şeylerle ilgili olarak düşünce ve eylem arasında mesafe hesabı yapmak için kendi ölçütlerini kullanarak aslında kendini kandırmaktadır.

Henry James kendini Clarissa'ya hayran olanlar arasında sayar; belki de bunun nedeni Richardson'un başarısının ona kendisi için bir model sunmasıdır: Satır aralarında benzer biçimde endişe verici bir farkındalığın örtüsünü kaldıran, kuşku üzerine yazılmış metinler.

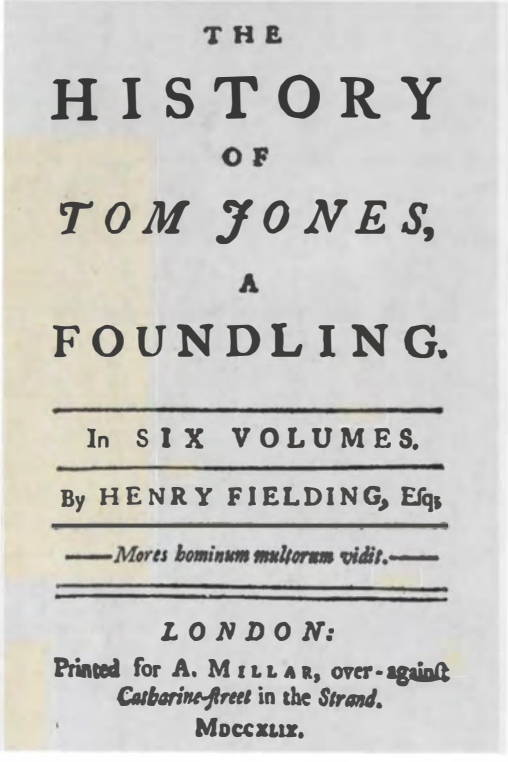
Marcel Proust'un Remembrance of Things Past'i (Geçmiş Zamanın İzinde, 1913-27) gibi, Clarissa'nın da etki alanı sınırlarının fazlasıyla geniş oluşu, okunmaktan çok hakkında konuşulan bir roman gibi görülebileceği anlamına geliyor. Ancak ona vakit harcamaya istekli olan okurlar için Clarissa, yeterince tatmin edicidir. **DT**

▶ **Baştan çıkarıcı Lovelace ile Clarissa'nın ilişkisi, Fransız ressam Edouard Dubufe tarafından böyle tasvir edilmişti.**

Henry Fielding

Yazarın doğum tarihi | **1707 (İngiltere), 1754**
İlk yayın tarihi | **1749**
İlk yayınevi | **A. Millar (Londra)**
Tam adı | **The History of Tom Jones, a Foundling**

THE
HISTORY
OF
TOM JONES,
A
FOUNDLING.

In SIX VOLUMES.

By HENRY FIELDING, Esqr

Mores hominum multorum vidit.

LONDON:
Printed for A. MILLAR, over-against
Catharine-ſtreet in the *Strand*.
MDCCXLIX.

▲ Tom Jones'un 1749'da yapılan ilk baskısının ön sayfasında, "O, engin hayat tecrübesine sahip oldu" anlamına gelen ünlü bir Latin özdeyişi yer alır.

▶ Michael Angelo Rooker'ın 1780 tarihli resmi, Fielding'in satirik yapıtının esasen iyicil nitelikteki gülünç canlılığını yakalar.

Tom Jones, gayrimeşru bir çocuk olarak dünyaya gelen ilginç başkahramanın büyümesini, aşık oluşunu, üvey babasının evinden haksız yere kovuluşunu ve İngiltere'de amaçsızca dolaşmasını, tüm bunlar olup biterken de oradan oraya savrulmasını ve değişmesini konu alan mizahi bir pikaresk romandır. Temiz kalpli olan ama düşünmeden hareket eden Tom, durmaksızın kavgalara, yanlış anlamalara ve belden aşağı maceralara karışır. Ancak sonunda düşmanları çeşitli biçimlerde küçük düşerken o, dar ağacından kıl payı kurtulur ve gerçek aşkı Sophia'ya kavuşur.

Bu, uzun ve karmaşık olmakla birlikte mükemmel bir romandır. Dickens'ın en başarılı yapıtlarını müjdeleyen Fielding (Dickens'ın "Ben Tom Jones'un izinden gittim" dediği söylenir), ince bir zevk, coşku, sahte kahramanlıklarla alay eden bir espri anlayışı ve zaman zaman hicivli bir küçümsemeyle, yoksul köylülerinkinden zengin aristokratlarınkine kadar 18. yüzyıl İngiltere'sindeki türlü yaşam biçimlerini betimler. Arkadaşı Hogarth'ın tabloları gibi, Fielding'in betimlemeleri de, aslen toplumsal davranışları düzenlemesi gereken Hıristiyan normlarıyla dünyadaki bencilliğin, çılgınlığın ve ahlaksızlığın gücü arasındaki çatışmayı çok iyi bilen bir ahlakçının keskin gözlemlerini içerir.

Tasvir ettiği toplumda iyi insanlar azdır ve masumları her köşede tuzaklar beklemektedir. Bununla beraber Fielding alaycı ama iyiliksever bir koruyucu gibi, hak eden aşıklara dünyadaki çürümüşlükten mutluluğa doğru giden yolda rehberlik eder. Chaucer'in izinden giden Fielding, gülünç karışıklıklardan ve cinsel içerikli komediden haz alırdı: Haliyle kahramanı cinsel deneyimden uzak biri değildir.

Fielding'in deneysel çalışmaları hayranlık uyandırıyordu (Sterne'i de etkilemişti); bu bağlamda Tom Jones büyüleyici biçimde postmoderndir: Anlatıcı yapıtın gidişatını okurla tartışmak üzere durmadan öykünün arasına girer ve eleştirenlerden "kendi işlerine bakmaları" istenir. **CW**

Bir Zevk Kadınının Anıları

Fanny Hill

John Cleland

Yazarın doğum tarihi | 1709 (İngiltere), 1789
İlk yayın tarihi | 1749
İlk yayınevi | G. Fenton (Londra)
Tam adı | Memoirs of a Woman of Pleasure

"Gerçek! Çırılçıplak gerçek..."

▲ **Cleland'ın kendisi gibi Fanny Hill'i resimleyen çizer de erotik eylemleri, hem tahrik etmeyi hem de eğlendirmeyi amaçlayan bir tarzda sunar.**

Bu kitap hiç kuşkusuz İngiliz edebiyatının en ünlü erotik romanıdır. Yüksek olasılıkla daha erken yazılmış olmasına rağmen 1749'da basılan roman, gerçekçi bir biçimde betimlenen 18. yüzyıl Londra'sına dayanır ve bu, Cleland'ın eserini çağdaşları Richardson, Fielding ve Smollet'ninkilerle sıkı sıkıya bağlar.

Romanın başında Fanny, 15 yaşında, taşralı, güzel bir genç kızdır. "Masumiyetini" kaybettikten sonra, cinselliğini, hayatta kalmak ve dünyada kendine daha iyi bir yer edinmek için kullanmayı öğrenir. Cleland bu tartışmalı ve popüler yapıtı biçimlendirirken, büyük ölçüde Fransız kökenli erotik roman üslubundan ve fahişenin yaşantısını, seks düşkünlüğünün neden olduğu acılara karşı bir uyarı olarak sunan "fahişe otobiyografisi" türünden yararlanmıştır. Cleland'ın önüne gelenle yatıp kalkmasından dolayı Fanny'yi cezalandırma zorunluluğu duymaması kayda değerdir; romanın sonunda Fanny mutlu bir evlilik yapar.

Pek çok pornografik yazın ürününün bir takım kelimelerin rahatsız edici biçimde tekrar edilmesi nedeniyle değer kaybettiğini bilen Cleland, cinsel eylemler ya da organlar için "kaba" veya argo sözcükler kullanmaktan sakınır; bunun yerine, bitip tükenmek bilmez gibi görünen bir kaynaktan çıkardığı büyüleyici metafor ve teşbihleri sıralar. Her ne kadar Cleland, seksin gerek kadınlara gerekse erkeklere verdiği fizyolojik hazzı hiç çekinmeden anlatsa da Fanny'nin cinsel arzuları şaşırtıcı biçimde muhafazakardır. Çeşitli heteroseksüel eylemlerden haz alırken kendi lezbiyen eğilimleriyle çatışma halindedir ve erkek eşcinselliğinden birkaç kez tiksintiyle bahseder.

Cleland'ın iki yüzyılı aşkın zamandır süregelen ahlaki aşağılamalara direnmeyi bilmiş bu başyapıtı, artık roman türünün gelişiminde önemli yere sahip bir eser olarak kabul edilmektedir. Ancak hala okurlarını, cinselliğe dair canlı anlatımını özgürleştirici bulanlar ve bunu apaçık erkek tatmininin bir aracı olarak görenler olarak ikiye bölmektedir. **RH**

Peregrine Pickle

Tobias George Smollett

Yazarın doğum tarihi | **1721 (İskoçya), 1771**
İlk yayın tarihi | **1751 (Düzeltilmiş basım 1758)**
İlk yayınevi | **T. Smollett (Londra)**
Tam adı | **The Adventures of Peregrine Pickle**

Smollett'in ikinci romanı, bencil Peregrine Pickle'ın maceralarını konu alır. Ayrı ayrı olaylardan meydana gelen kurgu ve araya sokulan öyküler Roderick Random'ı çağrıştırsa da, Peregrine Pickle önceden yazılmış bir anlatının tekrarından çok ötedir. Peregrine hataya düşebilen bir kahramandır ve bu, üçüncü kişi anlatımını kullanan ve her şeyi bilen anlatıcının genellikle eleştirel üslubuyla vurgulanır. Orta ölçekli tüccar bir aileden gelen Peregrine, öz annesi tarafından hakir görülür ve romanın ilk bölümlerinde maceralarıyla en önemli mizah unsurunu oluşturan tuhaf amcası tarafından evlat edinilir.

Peregrine, kendini fazla önemseme yanılgısını güçlendiren ayrıcalıklı bir eğitim görür. Avrupa'da kapsamlı bir geziye çıkar; aşırılıklar, seks maceraları ve hovardalıklar arasında Avrupa'yı gezer ve Londra'ya dönüşünde yüksek sosyeteyle siyasi çevrelerin gözüne girmeye çabalar. Soylular sınıfına yükselmek amacıyla bir zengin vârisle evlenmeyi kafaya koyar. Ancak mali konumuna uygun davranmayı beceremeyen Peregrine'in arzularına kendi yıkıcı ve yoz davranışları ket vurur. Pickle nihayet, Fleet Hapishanesi'nde mahkum olduğu dönemde olumlu yönde değişim gösterir. Emilia'yla evlenir ve yüksek sosyetenin günahlarından arınarak bir taşra beyefendisi yaşamı sürmeye başlar.

İçerdiği müstehcen mizah anlayışına rağmen Smollett'in bu satirik yapıtı, Fransız adaletinin keyfiliği ve o dönemde yaşanan ticarileşmenin toplumsal düzen açısından tehdit oluşturması gibi ciddi sorunlara yer verir. Peregrine'in, nihai ödülü olan sevgili Emilia'sıyla süreceği huzurlu ve mutlu yaşamın değerini gerçekten anlayabilmesi için önce toplumsal konumunun sorumluluklarını ve ayrıcalıklarını öğrenmesi gerekir. **Lmar**

"...arsız bir züppe"

▲ Smollett'in bu satirik yapıtından tipik bir pikaresk bölüm: Peregrine yarı giyinik Emilia'yı yanan bir handan kurtarıyor.

The Female Quixote

Charlotte Lennox

Yazarın doğum tarihi | 1727 (Amerika), 1804
İlk yayın tarihi | 1752
İlk yayınevi | A. Millar (Londra)
Tam adı | The Adventures of Arabella

Charlotte Lennox'un ikinci romanı The Female Quixote, Jane Austen'ın Northanger Abbey'ini haber veren yapıtlardandır.

Lennox'un kapsamlı bir eğitimden yoksun kalmış kadın kahramanı Arabella'nın dünya anlayışı, tümüyle 17. yüzyıl Fransız şövalye romanlarıyla biçimlenmiştir. Lennox, Arabella'nın hayalle gerçeği ayırt edememesinden kaynaklanan beklenmedik güçlükleri mizahî bir biçimde sergiler. Arabella, aşıklarının ayaklarına kapanmasını bekler, alelade durumlarda tehlike ve gizem görür ve toplum tarafından kadın davranışlarına getirilen sınırlamaları ihlal eder. Yaşamın şövalye romanlarının geleneklerine uygun işlediği yanılsaması, Arabella'nın kendine ve konumuna güvenmesini sağlar ancak bu güven, sonradan 'yeniden eğitilmesi'yle altüst olur. Lennox, Arabella'nın imgeleminin absürtlüğünü göstererek 18. yüzyılda kadınların toplumda aslında ne kadar az güce sahip olduklarını ustaca ortaya koyar. Romanın sonunda rasyonalizm düş gücüne galip gelir ve Arabella toplumdaki esas yerini öğrenir.

Günümüz okurlarının Lennox'un mizahını yer yer basmakalıp bulma olasılığı bulunmakla birlikte başkahramanın sevimliliği romanı kurtarır. Okurlar, Arabella'nın sonunda toplumsal kurallara teslim olmasıyla hayal kırıklığına uğrar, kendisini içine soktuğu durumların sahici bir şamata içermesinden etkilenirler. Okurlar Arabella'nın saflıklarına gülerken, diğer tarafta Lennox'un, hayal gücünün başıboş bırakılmasının tehlikelerini teşhir etmesi, 18. yüzyılda kadınların eğitimine sınırlandırma getirilmesi uygulamasını tartışmaya açmıştır. **EG-G**

Candide ya da İyimserlik

Candide

Voltaire

Yazarın doğum tarihi | 1694 (Fransa), 1778
İlk yayın tarihi | 1759, G. & P. Cramer
Tam adı | Candide, l'Optimisme
Yazarın kullandığı isim | François-Marie Arouet

Voltaire'in Candide ya da İyimserlik'i, 18. yüzyılın ortalarında yaşanan pek çok kötü olaydan, özellikle Lisbon'da meydana gelen bir depremden, Almanya topraklarında korkunç Yedi Yıl Savaşları'nın patlak vermesinden ve İngiliz Amiral John Byng'ın haksız yere idam edilmesinden etkilenmiştir. Bu felsefi öykü genellikle Aydınlanma Dönemi'nin bir örnek metni olarak kabul edilir ancak yapıt aynı zamanda, Aydınlanma'nın iyimser doktrinlerine yönelik ironik bir saldırıdır da. Voltaire'in eleştirisi, Leibniz'in, her yargının bir nedeni olduğunu ileri süren yeterli neden ilkesini hedef alır. Bu ilkenin zorunlu sonucu, başka türlüsü tanrının yaratıcı gücüyle tutarlı olmayacağından, şimdiki dünyanın olabilir dünyalar arasında en iyisi olması gerektiği düşüncesidir.

Öğretmeni Pangloss tarafından bu iyimser felsefeyle yetiştirilmiş, kitaba adını veren genç kahraman Candide, romanın girişinde büyütüldüğü muhteşem şatodan kovulur. Romanın geri kalanında, Candide'in ve çeşitli yol arkadaşlarının yolculukları sırasında karşılaştıkları pek çok zorluk ve felaket ayrıntılı bir biçimde anlatılır. Bunlar arasında savaş, tecavüz, hırsızlık, idam, deniz kazası, deprem, yamyamlık ve kölelik vardır. Bu deneyimler yavaş yavaş Candide'in iyimserliğe olan inancını yok ederken roman da bilimi, felsefeyi, dini, devleti ve edebiyatı amansızca hicveder. Döneminin toplumsal hastalıklarının iğneleyici ve gülünç bir taşlaması olan Candide'in insanların insafsızlığı, felaket, ıstırap ve umuda dair yansıttıkları, günümüzde de aynen geçerliliğini korumaktadır. **SD**

▶ **Candide'in 1809 baskısından romantik bir resmin altında şöyle yazar: "Komutanım... öfkesinin yoluna çıkan herkesi öldürdü."**

Mon capitaine.... tuait tout ce qui s'opposait à sa rage.

Candide, Ch. XI.

J. Moreau le Jne del. Villerey Sculpt

Habeşistan Prensi Rasselas'ın Hikayesi

Rasselas

Samuel Johnson

Kitapta, Johnson'ın bir romancı olarak yetenekleri, bir ahlâkçı olarak etkisinin gölgesinde kalmıştır

▲ Johnson'ın kahramanı, bedensel enerji sarfetmesini gerektiren ve hayatın farklı bir yönünü keşfetmesine yardımcı olan çalışma aleti nedeniyle pek de mutlu görünmüyor.

Yazarın doğum tarihi | **1709 (İngiltere), 1784**
İlk yayın tarihi | **1759**
İlk yayınevi | **R. & J. Dodsley (Londra)**
Tam adı | **The Full History of Rasselas, Prince of Abissinia**

Dr. Johnson yeni ufuklar açan Dictionary of the English Language'le hiç kuşkusuz çok büyük ün kazanmış ve tarihteki yerini almıştır. Ancak daha az bilinen, dört yıl sonra basılan ve kitaba adını veren Habeşistan Prensi'nin hikâyesini anlatan, ilk ve tek romanı Habeşistan Prensi Rasselas'ın Hikayesi'dir. Rasselas kendisinin ve kralın diğer kız ve erkek çocuklarının insan yaşamının aşırılıklarından ayrı tutuldukları, tahta geçene dek tüm istek ve arzularının yerine getirildiği 'mutlu vadi'de yaşamaktadır. Ancak 26 yaşına geldiğinde Rasselas hiçbir şeyin ihtiyacını hissetmediği yaşamından hoşnutsuz ve huzursuzdur. Bilgili bir adam olan Imlac'ın rehberliğinde, kız kardeşi Nakayah ile beraber vadiden kaçar ve dünyayı keşfe, gerçek mutluluğun kaynağını aramaya koyulur.

Bunyan'ın Pilgrim's Progress'inin (Çarmıh Yolcusu) romanının geleneğinden gelen bu kitapta, Rasselas'ın maceraları ve uzun sohbetleri, Johnson'ın şaşılacak derecede çeşitli konulardaki ahlâki düşüncelerini yansıtmasına aracı olur. Bunlar arasında şiir, ilim, yalnızlık, akıl ve tutku, gençlik ve yaşlılık, aile ve çocuklar, evlilik, iktidar, acı, delilik ve arzu vardır.

Her ne kadar bu kitapta Samuel Johnson'ın bir romancı olarak yetenekleri, bir ahlâkçı olarak etkisinin gölgesinde kalmış olsa da, Habeşistan Prensi Rasselas'ın Hikayesi, hem Aydınlanma'nın dert edindiği kavramlara dair bir vasiyeti olması hem de Johnson'ın bu konulardaki düşüncelerinin nüktedanlığı ve evrenselliğiyle günümüzde de ilgi görmeye devam etmektedir.
SD

Julie veya Yeni Heloise

Julie; or, the New Eloise

Jean-Jacques Rousseau

Yazarın doğum tarihi | 1712 (İsviçre), 1778 (Fransa)
İlk yayın tarihi | 1760
İlk yayınevi | Duchesne (Paris)
Orijinal adı | Julie; ou, la nouvelle Héloïse

Rousseau'nun tek romanı Julie veya Yeni Heloise, Heloise'in ortaçağda geçen hikâyesini ve onunla öğretmeni Abelard arasındaki yasak aşkı model alır. Ancak Rousseau, bu kitapta gizlilik ve günahkârlığı, feragat ve kefarete dönüştürür ve burada dikkatimizi hak eden öğretmen değil öğrencidir. Julie'nin öğretmeni Saint-Preux'yle ilişkisi, 12. yüzyılın bedensel arzu ve dini amaç çatışmasını, 18. yüzyıla özgü bir doğru davranış incelemesi olarak yeniden formüle eder. Mektuplaşmalardan oluşan bu romanda Rousseau, klasik vatandaşlık ahlâki geleneğini, Aydınlanma dönemindeki karşılığı olan iç düzen kavramıyla ve ilerde Romantik hareketle doruğa ulaşacak olan bireyci anlayışın doğuşuyla bağlantılandırır.

Görünüşte paradoksal olan bu bağlantıya uygun olarak, Julie'nin tematik yapısı, hem özenli hem de sıradışıdır. Kitabın ilk yarısında, Julie bir yandan Saint-Preux'ya olan tutkusuna direnir diğer yandan bu tutkuyla eriyip gider, bu durum, öğretmenin Julie'nin baba evine girmesinin yasaklanmasıyla sonuçlanır. İkinci yarıda, öğretmen, Julie ve kocası Wolmar tarafından kurulan yeni yuvaya gelir ve burada üçü de, hem zihinlerini hem de bahçelerini işleyerek mutlu bir şekilde beraber yaşarlar. Bu durağan cennette, romanın ilk bölümünün tehlikeli arzuları ahlaki olarak yinelenir. Okuyucular için erdem ve arzunun bu kinayeli ikizlemesi Julie'nin zaferini bir şekilde kuşkulu hale getirir. Ancak sorunun indirgenemezliği Rousseau'nun romanındaki bu zor durumu devamlı olarak çağdaş kılar.
DT

Emil yahut Terbiyeye Dair

Émile; or, On Education

Jean-Jacques Rousseau

Yazarın doğum tarihi | 1712 (İsviçre), 1778 (Fransa)
İlk yayın tarihi | 1762
İlk yayınevi | Duchesne (Paris)
Orijinal adı | Émile; ou, De l'éducation

Jean-Jacques Rousseau'nun felsefi romanı, hayali öğrenci Émile'in, doğumdan yetişkinliğe kadarki ideal eğitiminin ana çizgilerini betimler. Kendisi öğrenme açlığı duyana kadar Émile'e okuma öğretilmez ve edebiyat deneyimi de kasıtlı olarak sınırlandırılır. Rousseau'ya göre, Robinson Crusoe, doğaya uygun eğitimin nasıl olması gerektiği konusundaki en bilimsel incelemedir ve Émile'in okuyacağı ilk kitaptır.

Rousseau'nun dinle ilgili eğitim felsefesi de radikaldir. Düşünsel telkinleri veya tanrı konusunda yanlış biçimlenen düşünceleri önlemek için bir çocuğun din eğitiminin ertelenmesini savunur. Bu yüzden Émile, tek bir doktrine göre eğitim görmez, kendi adına seçim yapabilecek bilgi ve muhakemeyle donatılır. Ergenliğin ilk dönemi, teorik çalışmadan ziyade deneyimle öğrenmeyi gerektiren bir zamandır. Émile'in doğaya dair gözlemlerine dayanarak kendi sorularını ortaya atabileceği ve cevaplayabileceği kabul edilir. Ergenlik ve yetişkinlik arasındaki geçiş döneminde Rousseau, Émile'in sosyalleşmesine ve cinselliğine odaklanmaya başlar.

Émile serisinin son kitabı olan Sophie: veya Kadın'da Rousseau dikkatini genç kızların ve kadınların eğitimine çevirir. Bu kitapta, erkeklerle kadınların farklı özellikleri olduğu görüşü temelinde kadınların ciddi bir eğitim görmesini onaylamaz. Ona göre erkekler gerçekleri araştırmalı, kadınlarsa kompliman ve nezaket amaçlamalıdır. Rousseau'nun romanı, taşrada beraberce münzevi ama verimli bir yaşam sürmeyi amaçlayan Émile ve Sophie'nin evlenmeleriyle son bulur.
Lmar

Otranto Şatosu

The Castle of Otranto

Horace Walpole

Yazarın doğum tarihi | 1717 (İngiltere), 1797
İlk yayın tarihi | 1765
İlk yayınevi | W. Bathoe & T. Lowndes (Londra)
Yazarın takma adı | Onuphrio Muralto

Walpole'un tek romanı olan Otranto Şatosu, gotik türünün kurucu metni olma ünvanına sahiptir. Asıl hikâye Otranto Prensi, zorba Manfred ve ailesi etrafında döner ve hikâyenin başlangıcında meydana gelen gizemli bir olaydan gelişir: Manfred'in oğlu ve varisi Conrad devasa, tüylü bir miğferin ağırlığı altında ezilerek ölür. Bu doğaüstü hadise, Otranto unvanının gerçek varisine iadesine yol açan bir olaylar dizisini başlatır. Bu olaylar çoğunlukla, mahzenleri ve gizli geçitleriyle, esrarengiz ölümlere ve tekinsiz olaylara uygun bir mekân olan, aileye ait şatoda meydana gelir. Büyük ölçüde, şövalyelerin yaşadığı Orta Çağ döneminde geçen bir fantezi olan roman diğer taraftan vahşi duygularla da uğraşır ve karakterlerini psikolojik uç noktalara yerleştirir. Zulüm, zorbalık, erotizm ve gasp; tüm bunlar, mekânla beraber, gotik romanların ortak özelliği haline gelmiştir.

Walpole, hikâyeyi ilk olarak rüyasında gördüğünü ve oluşumu sırasında, "hayaller ve acılar içinde boğulduğunu" iddia etmiştir. Çalışmasının kabul görmesinden yana kaygılı olan yazar, kitabını önce takma isimle yayınlamakla kalmamış, işi 16. yüzyıla ait bir İtalyan el yazmasının çevirisiymiş gibi davranmaya kadar götürmüştür. Walpole'un edebi deneyiminin garipliği, bugün halen ziyaret edilebilen, Strawberry Hill'de gotik tarzdaki kendi konağının inşasına da yansımıştır. **ST**

Wakefield Papazı

The Vicar of Wakefield

Oliver Goldsmith

Yazarın doğum tarihi | 1730 (İrlanda), 1774 (İng.)
İlk yayın tarihi | 1766
İlk yayınevi | B. Collins for F. Newbury (Londra)
Kitabın yazılma tarihi | 1761–1762

Wakefield Papazı, kırsal bir bölgede dışarıdan bakıldığında sakin bir yaşam süren Dr. Primrose ve onun geniş ailesinin öyküsünü anlatır. Bu sükunet ani bir yoksullaşmayla altüst olur ve roman bu şekilde başlar. İnce bir kitap olmasına rağmen olay örgüsü, engellenen evlilikler, vicdansız davranışlar, kaybolan çocuklar, yangın, hapsetme, kılık değiştirme ve kimlik yanılgıları türünden olayların tümünü birden kapsar. Savunmasızlık, papazın kendisi gibi, genellikle erdemli ama aynı zamanda aptalca ve saf davranışa kolayca eğilim gösterebilen tüm karakterlerin konumunu zayıflatır. Papaz romanın asıl anlatıcısıdır ve bu durum kendi içinde bir dizi gülünç ironiye neden olur; ama boşlukları doldurmak için çok sayıda hikâye içinde hikâye vardır. Roman duygusal bölümler içerir ama bütünü oldukça gülünçtür. Hem karakterlerin başına gelen felaketler hem de aynı derecede dramatik olan şansın tersine dönüşü eğlendiricidir.

Goldsmith'in bu ufak çaplı klasiğinin en çarpıcı yönlerinden biri, tabii ki, heterojenliğidir. Olay örgüsü dağınıktır, sık sık konu dışına çıkılır; metnin kendisi de şiirler, vaazlar ve politika, yasal cezalandırma ve şiir ya da şairler üzerine çeşitli ayrıntılı konuşmalar gibi kurgusal olmayan unsurlar barındırır. Tüm bunlar Goldsmith'in bir yazar olarak ürünlerinin çeşitliliğini yansıtıyor: Kendisi bir şair, oyun yazarı ve romancıydı ama geçinmek için pek çok niteliksiz iş de yaptı. **ST**

▶ **Dönemin kitap ressamlarından Thomas Rowlandson, Goldsmith'in başyapıtı için 24 resim yaptı.**

TRISTRAM SHANDY. VOL. II. Ch. 6. Pa. 1
Corporal Trim reading the Sermon to
Shandy's Father, Mr. Slop & Uncle Toby.

Tristram Shandy: Beyefendi'nin Hayatı ve Görüşleri

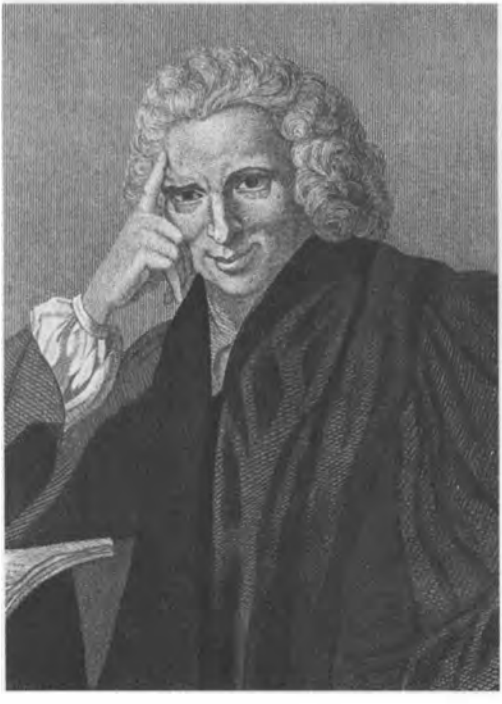
Tristram Shandy

Laurence Sterne

Kitabın tam adı Tristam Shandy: Beyefendi'nin Hayatı ve Görüşleri, hafif biyografik bir biçime işaret eder ancak kitaba adını veren kahraman-anlatıcı, üçüncü yılına güç bela ulaşır ve kendi görüşlerini titizlikle sakınır. Tristram'ın yaşamının çok küçük bir bölümü ortaya serilirken kitap, okuma ve yazma süreçleri arasında yakın bir ilişki kurar. Anlatımsal beklentiler; konu dışı sözler ve araya girmeler yoluyla, olay örgüsü kavramının kendisini yok eden bir serbestlik ve hareketlilikle ortadan kaldırılır. Konuşma diliyle sakıngan yazılı üslup arasında yaratıcı bir diyalog geliştirerek hınzır bir içtenlik kazanır; muzip ve arsızdır. Bu kitap, "deneysel" romanın ilk örneği, modern ve postmodern romanın habercisidir. Sterne, Rabelais'tan gülünç fantezi, müstehcen grotesk ve bilgece nükteyi alarak geliştirir. Cervantes'ten öyküsel formun pikaresk ateşini alır, deliliğin daha donkişotvari, ama bununla beraber gerçekçi açımlamasına uyarlar. Tristram'ın babasının, annesinin, Toby Amcanın, Yorick, Onbaşı Trim ve Dul Wadman'ın portreleri, aile yaşamının dolaylı ama samimi bir temsilini oluşturur. Edebi yüzeyin gülünç parlaklığı, Sterne'in daha derin psikolojik gerçekçiliğini, neredeyse Proustçu nitelikteki duygusallık analizini, bilhassa Tristram'ın babasının iyi niyetli ama saçma alimliğini gizler. Toby'nin savaşa olan merakının aşk ilişkisine yansımasıyla konuşma, kişilik ve 'siper' arasındaki bağlantı komik bir biçimde karakterize edilir.

Tüm içten gevezeliğine rağmen Sterne pek çok şeyi okuyucunun hayal gücüne bırakır. Kitabın diplomatik ironisi, sınıf ve cinsellikten mülkiyet ve edebin tüm onaylanmamış hassasiyetlerine kadar, İngiliz beyefendilerine dair ustaca bir eleştiri sunar. **DM**

Yazarın doğum tarihi | 1713 (İrlanda), 1768 (İng.)
İlk yayın tarihi | 1759–1767
İlk yayınevi | J. Dodsley (Londra)
Seri olarak toplam bölüm sayısı | 9 Bölüm

▲ **Laurence Sterne'in karmaşık hayal gücü mizah, müstehcenlik, duyarlılık ve çenebaz söylem yoluyla ifadesini bulur.**

◀ **William Hogarth, 1760'larda Tristram Shandy'den sahneleri resmederek bundan sonra kitabın gözlerde nasıl canlandırılacağı belirlemiş oldu.**

Duygu Yolculuğu

A Sentimental Journey

Laurence Sterne

Yazarın doğum tarihi | 1713 (İrlanda), 1768 (İngiltere)
İlk yayın tarihi | 1768, G. Faulkner (Dublin)
Tam adı | **A Sentimental Journey Through France and Italy by Mr. Yorick**

Sterne'in Tristram Shandy'nin gölgesinde kalan daha kısa romanı yine de mizah açısından tam bir cevher. Otobiyografik anektod, rastlantısal kurgu ve gezi yazını öykünmesini birleştiren kitap, Yorick ve hizmetkarı La Fleur'un Fransa seyahatlerini konu alır. İngiliz beyefendileri için çok önemli olan, bir görgü ve sanat eğitimi sayılan Grand Tour (Büyük Avrupa gezisi), üstü örtülü olarak hicvedilir. Ancak bu geziye dair büyük olan çok fazla şey yoktur, bunun yerine alçaltıcı ve mikroskobik bir duyarlılık sorgulamasıyla karşı karşıya kalırız.

Salt bir öykü olmaktan öte, bu kitabın insana verdiği haz, konuşma dilindeki samimiyeti eğlenceli biçimde manipüle etmesinden gelir. Anlatım üslubu öncelik kazanırken kahraman-anlatıcı farklı olayları, duygusal yorumlar ve daha bilmiş bir gerçekçilik arasında asılı bırakır. Dikkate değer bir örnek, ölü eşeğinin arkasından ağlayan bir adamın, bir hayvana yönelik duygunun insani eşdeğer bir duyguya nasıl iyi bir örnek teşkil edebileceğinin alegorik anlatımıdır. Yas tutan kişi arkasından ağladığı eşeğe aşırı iş yüklemiş ve aç bırakmıştır. Bu olayla, yazarın bir yerden bir yere gidişinin bağlı olduğu hayvanlara acımasızca kamçı vurulması ardı ardına getirilerek çifte standarda yönelik bir alegori sergilenir. Mali kaygılar, dünyevi tutkular ve sürekli ima edilen bir erotizm kibarca saptırılsa da duyarlılık, fiziksel koşullar ve öyküsel bakış açısı arasındaki bu tür uçurumlar daima yüzeye yakındır. **DM**

The Man of Feeling

Henry Mackenzie

Yazarın doğum tarihi | 1745 (İskoçya), 1831
İlk yayın tarihi | 1771
İlk yayınevi | T. Cadell (Londra)

The Man of Feeling'in ilk imzasız baskısı altı haftadan biraz uzun bir sürede tükendi; yarattığı sarsıcı etki, 10 yıl önce Rousseau'nun Yeni Heloise'inin yayınlanmasının yol açtığı heyecanı anımsatıyordu. The Man of Feeling'in "editörü", edebiyat tarihinde önemli bir kültürel ana damga vurarak okuyucularına, kendisi de kitabın adı gibi bir duygu adamı olan, genç Harley'in deneyimlerinin tarihsel bir hikâyesini sunacağını bildirir. Birbirini izleyen her bir kurgusal bölüm, ister Londralı bir fahişenin kesinlikle erotik olmayan bir betimlemesi olsun ister bir babayla arasının bozuk olduğu çocuğu arasındaki sevgi alışverişi olsun, belli bir duygusal tepkiyi araştırmaya dönük açık bir niyetle tasarlanmıştır. Temsil edilen duygular merhametten anlayışa ve empatiden yardımseverlik ve cömertliğe kadar kapsamlı bir çeşitlilik gösterir.

The Man of Feeling'de olay örgüsündeki kıvrımlar, duygusal tepkinin titiz bir biçimde işlenmesinin yanında ikinci plandadır. Her bir tablo, öyküde akışın sekteye uğraması konusunda belirgin bir kaygı olmaksızın bir sonrakine bağlanırken editör okuyucuya, diğer bölümlerin ya kayıp ya da eksik olduğunu bildirir. Buna rağmen, romanın, gerek kahramanın gerekse okurun duygusal tepkilerine yüklediği vurgu, pek çok 18. yüzyıl yazarı açısından hayati önem taşımış ama aynı zamanda da daha sonraki romancıların güvenle üzerinde çalışabilecekleri estetik temellerin büyük bir bölümünü de onlara sağlamıştır. Dickens'ın çok iyi kavradığı üzere, roman okuyucusu esasen duygusal anlamda etkilenmek üzere oradadır. **DT**

Tobias George Smollett

Yazarın doğum tarihi | 1721 (İskoçya), 1771
İlk yayın tarihi | 1771
İlk yayınevi | W. Johnston & B. Collins (Londra)
Tam adı | The Expedition of Humphry Clinker

Smollett'in son kitabı, Matt Bramble'ın ve ona eşlik eden, hizmetkârı ve romanın ana karakteri Humphry Clinker'ın da içinde bulunduğu grubunun İngiltere içerisindeki seyahatlerini anlatan, mektuplardan oluşmuş bir romandır. Mektuplar onları yazan çok farklı kişilerin karakterlerini ortaya koyar. Matt Bramble insanları sevmeyen bir hastalık hastası, kız kardeşi Tabitha yaşı geçkin bir koca avcısı, yeğenleri Jery Melford taşkın bir Oxford öğrencisi, kız kardeşi Lydia saf duygusal bir romantik ve Tabitha'nın hizmetçisi Wyn Jenkins aslında cahil, toplumda yükselmek isteyen bir kişidir. Bu değişik bakış açıları, okuyucuyu doğrudan, sadece grubun ilerleyişi ve maceralarını değil aynı zamanda Smollett'in hicvinin hedeflerini de yorumlamaya iten canlı ve geniş kapsamlı bir roman sunmaktadır. Roman, ortaya konulan olaylara çok farklı yorumlar getirmeye olanak tanır ve tek bir geçerli yorum yoktur. Ancak Clinker'in düzgün ahlâkı ve dinsel inancının boyutları hikâye boyunca değişmez.

Grup mütemadiyen aksiliklerle karşılaşır ve Clinker her zaman olayların merkezindedir. Bu aksilikler arasında düellolar, aşk entrikaları, kıskançlık mücadeleleri, yanlışlıkla hapse atılma ve irili ufaklı sayısız tartışma vardır. Sonunda aşk eşleşmeleri gerçekleşir ve konu toparlanır. Smollett'in unvan sahibi diğer kahramanlarından farklı olarak Clinker, hiç şüphesiz hak edilmiş bir ödül elde eder. Hayata dair naifliği ve ahlâklı oluşu takdire şayan özelliklerdir ve bunların karşısında arkadaşlarının ve toplumunun kusurlu yanları açıkça ortaya çıkar. **Lmar**

"Sermaye azman bir canavar haline geliyor; o da zamanla su toplamış bir baş gibi bedeni, elleri ve ayakları beslenme ve destekten mahrum bırakacaktır"

▲ **Genç bir dulla yakın bir ilişki yaşayan hastalık hastası Matt Bramble'ın karakterini simgeleyen bir karikatür.**

Genç Werther'in Acıları

The Sorrows of Young Werther

Johann Wolfgang von Goethe

Yazarın doğum tarihi | 1749 (Almanya), 1832
İlk yayın tarihi | 1774
İlk yayınevi | Weygandsche Buchhandlung
Orijinal adı | Die Leiden des jungen Werthers

"Bu hayallerin ihtişamı karşısında yok olacağım!"

▲ Alman sanatçı Johan Tischbein'ın, arkadaşı Goethe'yi Roma'nın Campagna bölgesinde resmettiği ünlü portresi 1786'da yapılmıştı.

▶ Werther'in Fransız besteci Jules Massenet tarafından 19. yüzyıl sonunda gerçekleştirilen opera versiyonu, dokunaklı ve romantiktir.

Goethe'yi ilk kez uluslararası çapta üne kavuşturan romanı Genç Werther'in Acıları, aşırı dozda 18. yüzyıl duyarlılığından mahzun düşmüş genç bir adamın hikâyesini anlatır: Werther duygulara, hayal gücüne ve derin içgözleme aşırı bel bağlamaya dair bir vaka anlizidir. Kahramanımız, bir iş gezisi için kurgusal Walheim köyüne gönderilir; burada Lotte'yle tanışır ve ona yıldırım aşkıyla tutulur. Öteyandan bu çekici genç kadın, mantıklı ve sıkıcı Albert ile nişanlıdır.

Bir kez oluştuktan sonra bu üçgen Werther'i tam bir çıkmaza sokar ve mutlu bir çözüm bulmanın imkansızlığı onu hayatına son vermeye iter. Romanın ilginçliğinin bir bölümü her zaman gerçek olaylarla olan kuşkulu ilişkisinden kaynaklantır: Goethe'nin, yakın arkadaşı Kestner'in nişanlısı Charlotte Buff'la ilişkisi ve bir başka arkadaşı Karl Jerusalem'in (söz konusu eylemi için durumdan şüphelenmeyen Kestner'den tabancasını ödünç alarak giriştiği) aşk intiharı.

Romanın başarısının bir diğer unsuru, mektup-roman biçiminin etkili bir biçimde kullanılmış olmasıdır. Roman başlangıçta Werther'in tek bir kişiye yazdığı mektuplarla gelişir. Werther'in psikolojik durumu kötüleşince hayali bir editör devreye girer ve romanın son bölümü onun düzenlediği Werther'in son karalamalarından ve notlarından oluşur.

Roman kendi döneminde güçlü bir duygu yaratmıştır ve ortaya çıkışını ancak Werther-mani olarak adlandırılabilecek bir durum izler: Werther adayları ona özgü mavi ceket ve sarı yelek giymeye başlarlar, hatta Werther kolonyaları ve romandan sahneler resmeden porselenler bile çıkar. Söylence o ki, bazı kopya intiharlar da gerçekleşmiştir ve bunlar Goethe'yi dehşete düşürür çünkü onun Werther betimlemesi övücü olmaktan ziyade eleştireldir. Roman 1787'de ikinci bir versiyonu için büyük ölçüde tekrar gözden geçirilip düzeltildi ve bu en modern baskıları için temel teşkil etti.

ST

THEÂTRE NATIONAL DE L'OPERA COMIQUE

Drame lyrique
d'après
GOETHE
par MM.
Edouard Blau
Paul Milliet
et Georges Hartmann

WERTHER

Musique
de
J. MASSENET

En vente au MENESTREL 2bis Rue Vivienne
HEUGEL & Cie Editeurs pour tous Pays. PARIS

Imp. des Imps Lemercier, Paris.

Fanny Burney

Yazarın doğum tarihi | **1752 (İngiltere), 1840**
İlk yayın tarihi | **1778, anonim**
Tam adı | **Evelina; or The History of a Young Lady's Entrance Into the World**

▲ Fanny Burney, romancı olmasının yanında, III. George'un sarayındaki yaşamın dikkate değer bölümlerini kayda geçiren bir günlük yazarıydı.

Samuel Johnson 26 yaşındaki Burney'in ilk romanı Evelina için, "Dünyaya dair uzun bir deneyimden ve derin ve kişisel bir bilgiden doğmuş bir çalışma gibi görünüyor" yorumunu yapmıştı. Yazarın karakter psikolojisi ve toplumsal mizaha dair zekası Evelina'da bol bol kendini gösteriyor. Samuel Richardson gibi öncellerinden mektup-roman biçimini edinen Burney, köyünden kalkıp Londra'nın toplumsal hayatını ilk kez görmek üzere seyahate çıkan genç kadın kahramanın yaşadıklarının izini sürer. Kadın burada kendisiyle birlikte olmak isteyen bir dizi taliple ve kendisini fiziksel çöküşün eşiğine sürükleyen, uzun süredir görmediği bazı akrabalarla karşılaşıyor. Sonunda, çok önceden çekip gitmiş olan babası, onun öz kızı olduğunu kabul eder. Romanın en güçlü yanlarından biri, Burney'in Londra toplumunun kargaşasını Evelina'nın utangaç bilincinden süzme biçimi. Ayrıca dürüst Lord Orville'e karşı hislerinin gelişmesi ustalıkla ve ironik bir üslupla gösteriliyor. Aşk vurgunu yemiş ergenler genellikle sevdiklerinin isimlerini yazmaktan hoşlanırlar ve Burney'in Evelina'ya Lord Orville'den gerektiğinden biraz daha fazla söz ettirişinde sevimli bir doğallık var.

Evelina'daki toplumsal hiciv, özellikle Burney'in en çok etkilendiği yazar olan Jane Austen'ın romanlarıyla yan yana konulduğunda biraz "yapmacık" kalabilir. Burney de zaman zaman Austen'e yöneltilen toplumsal bağlam eksikliği suçlamalarına maruz kalır. Ancak psikolojik etkileşimleri tamamen hayalî bir toplumsal dekorda tasvir etmesinden ötürü Evelina, 18. yüzyıl romanında bir dönüm noktasıdır ve bu tür bir hiciv anlayışının 1811'de Austen'in Sense and Sensibility'siyle başlamadığını ortaya koyar. **BT**

Yalnız Gezen Adamın Hayalleri

Reveries of a Solitary Walker

Jean-Jacques Rousseau

Rousseau (düşünür, sosyal ve siyasal kuramcı, romancı ve ilk Romantik), 18. yüzyılın önde gelen entellektüellerinden biriydi. Yazdığı son kitap olan Yalnız Gezen Adamın Hayalleri, yaşlanmakta olan bir adamın harikulade lirik, içten ve bir bakıma takıntılı biçimde geçmişiyle hesaplaşmasını anlatır. Rousseau popüler ve olağanüstü önemli külliyatı sayesinde yaşadığı dönemde büyük ün kazandı. Devletin resmi dini kavramı aleyhinde konuşarak ve dönemin toplumunu ahlaki olarak çürümüş olmakla suçlayarak sadece mevcut düzene değil aynı zamanda Paris salonlarında hakim olan Aydınlanma düşüncesine de meydan okudu. Rousseau uzun süreli bir alay ve aşağılama kampanyasının hedefi oldu ve sonunda sürgüne gitti.

Yalnız Gezen Adamın Hayalleri, Rousseau'nun "yalnız ve ihmal edilmiş" hissettiği, yalnızlık sevgisi ve arkadaş özlemi arasında bölündüğü, onu felce uğratan kendinden duyduğu kuşkuları ve düşüncelerini aşağılayanlara yanıt vermek için duyduğu bastırılamaz gereksinimi hafifletmeye çabaladığı bir döneme denk düşer. Romanın ilk günkü gibi yerinde duran çekiciliği gücünü, ağırbaşlı ve derin felsefeciliğiyle toplumun kusurlu yanlarına yönelik kabına sığmayan öfkesi arasındaki bu ilginç gerilimden alır. Rousseau kendisiyle barışık olduğunu, toplumdan uzak olmaktan mutlu olduğunu göstermek ister ancak haksızlığa uğramış olduğu yolundaki duygusu ve gururu onu ele verir. Koşullarının ve iç karmaşasının birleşimi onu, edebi yabancı prototipinin ilk ve en etkileyici çağdaş örneklerinden biri kılar.

Bu nedenle Yalnız Gezen Adamın Hayalleri, Dostoevsky, Beckett ve Salinger gibi yazarlar tarafından yazılmış muhteşem yalnızlık ve umutsuzluk romanlarının çok önemli bir öncüsüdür ve roman türünün gelişiminde ciddi bir etkisi olmuştur. **AL**

Yazarın doğum tarihi | 1712 (İsviçre), 1778 (Fransa)
İlk yayın tarihi | 1782
İlk yayınevi | Oeuvres Complètes (Poinçot)
Orijinal adı | Les Rêveries du promeneur solitaire

▲ Rousseau, Poulain çikolatasıyla beraber verilen, Fransız yazarlar serisine ait bu kartta "yalnız gezen" olarak tasvir edilir.

Tehlikeli İlişkiler

Dangerous Liaisons

Pierre Choderlos de Laclos

Yazarın doğum tarihi | 1741 (Fransa), 803 (İtalya)
İlk yayın tarihi | 1782
İlk yayınevi | Durand (Paris)
Orijinal adı | Les Liaisons Dangereuses

Yakın zamanda gerçekleştirilen başarılı film, tiyatro ve bale uyarlamaları silsilesi, bu sürükleyici aşk, entrika ve baştan çıkarma sanatı öyküsünün hâlâ ortak hayal gücümüzde güçlü bir etkiye sahip olduğunu gösteriyor. Fransız ordusundan bir teğmen tarafından yazılan Tehlikeli İlişkiler, aynı anda hem şaşırtmayı hem de eğlendirmeyi başarır. Konu, devrim öncesi Fransası'nın aristokrat çevrelerinde geçer ve merkezinde kalpsiz, çekici çapkın Valmont ve rakibi, eski aşığı ve suç ortağı Merteuil yer alır. Valmont zengin, esprili ve zekidir ve koyduğu kurallara güdümlü, aylak bir yaşam sürer: Saf sosyete kadınlarını baştan çıkarırken giderek daha büyük bir zafer elde etmeye çalışmak. Merteuil, kötülük ve zeka konusunda Valmont'tan aşağı kalmayan, cinsel yönden serbest, genç bir duldur ama onun aksine, toplumun ondan beklediği rolü oynamak zorundadır ve bu nedenle son derece ağırbaşlı ve iffetli görünür. Beraber, ihanet, yalanlar ve evlilik dışı ilişkilerde örülen karmaşık bir ağ yaratırlar. Her ne kadar gerçekten elde etmeye çalıştıkları, birbirlerinin hayranlığı olsa da, sürekli olarak birbirlerine üstün gelme çabaları, kıskançlık ve kibirin birleşerek kendi derinden kusurlu ilkelerini zayıflatmasıyla feci sonuçlara yol açar.

Laclos'un yaygın mektup-roman biçimini kullanımı mükemmeldir. Yazarın iki ana kahramanının haz türettikleri yer hiç kuşkusuz olayların böylesine etkileyici biçimde anlatımıdır çünkü; bu sürükleyici başyapıtın ustaca kaleme alınmış ve ince ince işlenmiş zalimliğine kendimizi kaptırdıkça okurlar olarak biz de bu hazzı paylaşırız. **AL**

◀ **Laclos'un kitabının roman kapağının tasarımını Georges Barbier yapmıştı.**

İtiraflar

Confessions

Jean-Jacques Rousseau

Yazarın doğum tarihi | 1712 (İsviçre), 1778 (Fransa)
İlk yayın tarihi | 1782, Oeuvres Complètes
İlk yayınevi | Poinçot (Paris)
İkinci bölümün yayın tarihi | 1788, P. Du Peyrou

Rousseau'nun ölümünden sonra basılan İtiraflar'ı, Avrupa edebiyatının dönüm noktalarından biri ve belki de şimdiye kadar yazılmış en etkili otobiyografidir. Bu yapıtın yalnız roman üzerinde değil, bir yazın türü olarak otobiyografinin gelişmesinde de belirleyici bir etkisi olmuştur. Her ne kadar Rousseau bu dalda hiç taklitçisinin olmayacağı tahmininde bulunmuş olsa da çok yanılmıştır. Goethe, Tolstoy ve Proust, hepsi de, Rousseau'nun yaşamını tüm yönleriyle, açıksözlülükle anlatma öncü girişimine çok şey borçlu olduklarını kabul ederler.

Rousseau'nun, insanın doğuştan gelen iyi mizacının toplum tarafından bozulduğu savını öne sürmesi ünlüdür. Ancak İtiraflar'da Rousseau genellikle çok kötü davrandığını kabul eder. Belirli bir olay özellikle göze çarpar. Rousseau, gençliğinde zengin, Cenevreli bir aristokratın evinde uşak olarak çalıştığı sırada nasıl değerli eski bir nişanı çaldığını ve ardından suçu hizmetçi kız Marion'a attığını anlatır. Rousseau bu olaya ilişkin olarak, aynı anda hem eylemlerinin sorumluluğunu kabul ederek hem de reddederek, "tüm yaşamım boyunca, bana engel olan bu kötü niyetli entrikanın kurbanı oldum" der. Rousseau hiç çekinmeden, kontrolü dışındaki koşullar tarafından kendisine dayatıldığını düşündüğü, kişiliğinin çelişik doğasını kabul eder. Aslına bakılırsa, okurunu yanlış yönlendirmek istemediğinden, sırf savunduğu tezi kanıtlamak için, hiç kuşkusuz günahlarını ve cürümlerini abartır; bu ilgi çekici, rahatsız edici ve son derece önemli yapıtın bir başka paradoksu olarak karşımıza çıkar. **AH**

Sodom'un 120 Günü

The 120 Days of Sodom

Marquis de Sade

Yazarın doğum tarihi | 1740 (Fransa), 1814
İlk yayın tarihi | 1785
Tam adı | Les 120 Journées de Sodome, ou l'école du libertinage

De Sade, Sodom'un 120 Günü'nü Bastille'de hapis yattığı sırada oluşturur ve tek müsveddesini, 14 Temmuz 1789'da devrimci güruh hapishaneyi bastığında kaybeder. Bu müsvedde, bilgisi dışında aristokrat bir Fransız ailenin eline geçer ve 1904'te bozulmuş bir Alman baskısı ortaya çıkar. İlk doğru baskısı, 1931 ve 1935 yılları arasında birkaç cilt olarak yayınlanır.

Kitabın hedefi, adabı, ahlâkı ve hukuku dehşete düşürmektir. Roman, XIV. Louis döneminin sonunda, savaş fırsatçılarının süratle ve gizlice çok büyük servetler elde ettikleri bir zamanda geçer.

Bir grup zengin çapkın, ortak kullanılacak cinsel kaynaklar olarak ailelerinin kadın üyelerini bir araya toplarlar ve inceden inceye sınırsız ve uzun süreli bir sefahat planlarlar. Belirli bir cinsel ahlâksızlığa hizmet eden akşam yemeği döngüleri, katılımcılar sapkınlıklarını gözlerden uzak, ele geçirilemez ve lüks bir şatoda, mutlak bir suç serbestliği festivali içerisinde somutlaştırmadan önce başlar.

Sayısız tecavüz ve cinayet eylemi ortasında düzeni sağlamak için karmaşık bir kurallar dizisi oluşturulur ve belki de romanın kilit noktası, cinsel şiddetin matematiksel ve olasılık hesabına dayalı yönüdür.

De Sade, hücresinde tek başına, aşamalı hazzın tamamen hayal gücüne dayalı ve tatminkâr bir tutumlulukla gerçekleştirilmesinin yolu üzerinde titizlikle çalışmıştır. Onun alçaltma ve zalimlik imgelerine dayanan üslubu, klinik tedavi uzmanları kadar aşırılık düşkünleri tarafından da titizlikle incelenmiştir. **RP**

Anton Reiser

Karl Philipp Moritz

Yazarın doğum tarihi | 1756 (Almanya), 1793
İlk yayın tarihi | 1785
İlk yayınevi | Friedrich Maurer (Berlin)
Son bölümün yayın tarihi | 1790

Otobiyografik kahraman Anton Reiser, pek çok bakımdan, Goethe'nin 1796'da yayımlanan ünlü romanı Wilhelm Meister'in Çıraklık Yılları'nın kahramanı Wilhelm Meister'in daha az talihli bir "erkek kardeşi" olarak görülebilir. Her iki genç adam da tiyatro meraklısıdır ve oyuncu olarak sahne üzerinde başaracakları konusunda gerçek dışı sayılacak ölçüde yüksek umutlara sahiptirler; zengin bir soylunun oğlu olan Wilhelm teatral girişimi için oldukça kolayca dost kazanırken, Anton Reiser fukaralıkla ve özgüveninin altını oyan gerçek ve hayali aşağılanmalarla savaşmak zorundadır.

Mortiz'in, (kendi deyişiyle) "psikolojik romanı"nın ilk iki bölümü Anton'un mutsuz çocukluğuyla ilgilidir; çalışması için dindar ama insafsızlık ölçüsünde sömürücü bir şapkacıya gönderilmesini ve Hannover'deki bir ilköğretim okuluna gitmesine izin verildikten ve orada ilerleme kaydettikten sonra bile sosyal yardıma muhtaç olduğu fikriyle işkence çekmesini ve diğer çocuklarca alaya alınmasını anlatır. Son iki bölüm Anton'un yalnız başına okumakta teselli arayışını ama aynı zamanda - üniversitede çalışmanın önünde açabileceği, daha az göz alıcı umutları uğrunda feda ettiği- bir oyuncu olarak isim yapma özlemini taşıdığını gözler önüne serer.

Anton Reiser edebiyatın daha önce ihmal ettiği bir dünyaya, kasaba sanatçıları, çırakları ve onların çalışmalarıyla yaşam koşullarına dair değerli kavrayış imkanları sunar. Ayrıca, bireyin kendi dışında ve içindeki engellerle mücadelesinin dokunaklı bir kaydıdır. **LS**

William Beckford

Yazarın doğum tarihi | **1760 (İngiltere), 1844**
İlk yayın tarihi | **1786, J. Johnson (Londra)**
Orijinal dili | **Fransızca**
Orijinal adı | **Vathek, Conte Arabe**

Yazar henüz 21 yaşındayken Fransızca olarak kaleme alınan Vathek, kısmen William Beckford'un 1781'de muhteşem Fonthill malikanesinde yapılacak tantanalı reşit olma kutlamalarından esinlenilerek yazılmıştır. Vathek, 1001 Gece Masallarının tercüme edilmesinden sonra İngiltere'de popüler olan bu "şark masalı"ndan hem zevk almak hem de onu taklit etmek amacıyla olağanüstü bir çalışma yapılarak yazılmıştır; aynı anda hem bir fars hem de trajik bir meseledir. Öykü, Halife Vathek ve onun çeşitli grotesk arkadaşlarının, maiyetinin aşırılıkları ve kendisinin geleneksel ahlâkı tamamen hiçe sayması göz önüne alındığında fevkalade kaçınılmaz bir son olan cehennem mahkumiyetine amansız yolculukları sırasındaki maceralarını konu alır. Beckford, kendi tartışmalı eğilimlerine (cinsel taşkınlığı, metni tamamladıktan kısa bir süre sonra, genç bir aristokratla ilgili skandalın ortaya çıkmasını takiben Avrupa'ya sürgün edilmesiyle sonuçlanır) paralel bir biçimde bireysel özgürlükleri keşfetmek için, bilinçli bir şekilde fantastik bir "doğu" dekoru kurar.

İngiltere'de yayınlandığında "Dante'nin kasvetli groteski" ile "Milton'un dehşet verici büyüklüğünün" bir birleşimi olarak tanımlanan Vathek, Hawthorne, Poe, Swinburne ve Byron da dahil pek çok edebi figürü etkilemiştir. "Doğu"nun erken oryantalist fantezilerine çarpıcı bir şekilde ışık tutar ve uzun ömürlülüğünü sağlayan belki de bu özelliğidir; cinsel ve duyumsal sorgulamanın süregelen çocukça bir merak hissiyle güçlü birleşimi, kendi çağdaş takıntılarımızla potansiyel olarak öğretici benzerlikler gösterir. **MD**

Vathek'de, yazarın tartışmalı eğilimlerine paralel biçimde bireysel özgürlükleri keşfetmek için, bilinçli şekilde fantastik bir 'doğu' dekoru kurulmuştur

▲ **Beckford, 1798 yılında yapılan portresinde görülüyor. Yazar, kitabını 21 yaşında kaleme almıştı.**

Justine ya da Erdemin Felaketleri

Justine

Marquis de Sade

Yazarın doğum tarihi | 1740 (Fransa), 1814
İlk yayın tarihi | 1791
İlk yayınevi | Nicolas Massé (Paris)
Orijinal adı | Justine, ou les malheurs de la vertu

Belki de hâlâ devam eden şaşırtma ve içine çekme gücüne dair en ikna edici tanım, romanın tam adında gizlidir: Justine ya da Erdemin Felaketleri. De Sade'ın kadın kahramanı iyidir ve iyi olduğu için de çektiği acıların bir kefareti yoktur. Rochester'ın İngiltere'deki ilk dönem şiirleri gibi, de Sade'ın romanları da insan bedenlerini alır ve onları bir çiftleşme makinasındaki parçalara dönüştürür. Justine'in durumunda bu, geriye sadece okuyucunun hazzını bırakarak erdemi tamamen acıya dönüştüren bir alettir.

Justine vicdani çekincelerini söyler, kaçar, başkalarının yaşamlarını savunur ve inancını ikrar eder. Bunun karşılığında soyulur, ısırılır, tokatlanır, kırbaçlanır ve oral, anal ve vajinal olarak içine girilir. Bu şekilde de Sade, Richardson'un 18. yüzyıl duygusal romanı Clarissa'da örtülü kalan herşeyi acımasız bir biçimde gözler önüne serer. Kadının masumca ve empati duyarak davranması onu, sürekli olarak yıkılan ve yenilenen mutlak bir cazibe ve aşağılama nesnesi haline getirir.

Okuyucuyla kadın kahraman arasındaki ilişkideki bu şiddetli erotizm tam anlamıyla "sadist" olarak nitelenir; de Sade bizi Justine'e eziyet edenlerle ve yazar olarak kendisiyle, arzulu bir suç ortaklığına sevk eder. De Sade bir zindana hapsedilmiş ve yazıları yok edilmiş olsa da, Justine'in sahip olduğumuz otoritenin konforlarına yönelik meydan okuması kolay kolay silinemez. **DT**

▶ **De Sade'nin bahtsız ve erdemli kadın kahramanı, şiddetli kötü muamele ve cinsel aşağılama eylemlerinden birine teslim olmaya hazırlanıyor.**

A Dream of Red Mansions

Cao Xueqin

Yazarın doğum tarihi | 1715 (Çin), 1764
İlk yayın tarihi | 1791
Orijinal adı | hóng lóu mèng
Yazarın tam adı | Cao Zhan

Çin edebiyatının en büyük başyapıtı olarak görülen bu muazzam büyük ölçüde otobiyografik roman, 18. yüzyıl Pekin'inde aristokratik bir ailenin çöküşünü detaylarıyla kayda geçirir. The Story of the Stone adıyla da bilinen eser, aynı zamanda bir bildungsroman; bir duygu romanı; Budist, Taocu ve Konfüçyüsçü geleneklerin bir harmanı ve 400'den fazla karakteriyle Qing hanedanlığının doruğundaki toplumun bir mozaiğidir. Yazarı Cao Xueqin sadece 8 bölümü bitirdikten sonra ölmüştür ama bu, karmaşık olay örgüsünün çoğu yanını çözümsüz bıraksa da, tamamlanmamış el yazması kısa sürede hatırı sayılır bir popülerlik kazanmıştır.

Roman, bir Budist keşiş ve bir Taocu rahibin yardımıyla fani diyara giren ve kudretli Jia kabilesinin uçarı mirasçısı ve romanın baş kişisi Jia Baoyu olarak yeniden dünyaya getirilen bir sezgili taştan söz eden öndeyişle başlar. Taşın koyu kırmızı bir çiçek tarafından kaçınılmaz sarılışı, Baoyu'nun narin kuzeni Daiyu'yla ilişkisinde yansıtılır ki bu kuzen daha sonra, Baoyu kendi iradesi dışında bir başka kuzeniyle evlenince, ölür.

Romana, özellikle de 12 ana kadın karakterine şiir ve resimde yaygın olarak yer verilmiştir. Yakın geçmişte, romanın tematik bir parka, sinema filmlerine, televizyon dizilerine ve bilgisayar oyunlarına konu olması onun Çin'deki popülerliğinin kalıcı olmasına katkıda bulunmuş ve kültürel önemini ortaya koymuştur. **FG**

The Adventures of Caleb Williams

William Godwin

Yazarın doğum tarihi | 1756 (İngiltere), 1836
İlk yayın tarihi | 1794, B. Crosby (Londra)
Alternatif adı | Things as They Are, or The Adventures of Caleb Williams

Çalkantılı 1790'ların en önemli ve en çok okunan romanlarından biri olan Godwin'in Caleb Williams'ı okurlara, kişisel tarih ve politik yorumun güçlü bir karışımını sunar. Kendi kendini yetiştirmiş, öksüz ve genç bir adam olan Caleb kendini, esrarengiz ama saygın aristokrat Falkland'ın hizmetinde bulur. Ancak Caleb'in merakı onu, Falkland hakkında tatsız bir gerçeği ortaya çıkarmaya götürür: Falkland komşusu olan zalim bir soylunun katilidir ve bu suçtan dolayı iki masum köylünün yargılanıp idam edilmesine göz yummuştur. Tüm bu insanların hikâyeleri, romanın, zulmü onaylayan ve kanunu aşağılayan kemikleşmiş bir sınıf sistemine yönelik başlıca eleştirisini gösterir. Falkland'ın Caleb'ın bu sırrı keşfetmesine tepkisi onu izlemek, suçunu ortaya sermek ve açıkça baskı yapmak olur. Bu durumun tarihsel dengi, Devrim Fransası'na savaş açan İngiltere'de, özellikle kışkırtıcı görüşlere sahip olduğundan şüphelenilen yazarlarınkiler olmak üzere yurttaşlık haklarının askıya alınmasıdır. Godwin'in öyküsü, tartışmalı bir şekilde, yazıldığı döneminin alegorisi olarak okunur.

Okuyucular zaman zaman romanın, Godwin'in Enquiry Concerning Political Justice'inde (Siyasi Adalet Üzerine Bir İnceleme -1793) ifade ettiği radikal politik felsefesi için bir ölçüde kurgusal bir araç olmaktan dolayı değer kaybettiğini düşünürler. Bununla beraber, konunun merkezindeki psikolojik dram nedeniyle aynı zamanda gotik bir roman olarak kabul edilir. Çağdaş okur için, Caleb'in ithamının abartılı niteliği, belirgin bir şekilde Kafkavari tınılar taşır. **ST**

Olaudah Equiano

Yazarın doğum tarihi | **1745 (Nijerya), 1797 (İng)**
İlk yayın tarihi | **1794, T. Wilkins (Londra)**
Tam adı | **The Interesting Narrative of the Life of Equiano, Or Gustavus Vassa, the African**

Olaudah Equiano'nun Interesting Narrative'i, İngiltere'deki karmaşık ırk meselesini ve Afro-İngiliz yazınının soy kütüğünü anlamaya çalışan herkes için dayanak noktası niteliğinde bir metin ve çok önemli bir okuma. Bu, köleliğin kaldırılmasından yana olan gündemi haklı çıkarmak ve teşvik etmek için yaşanan deneyimin tüm korkunçluğunu gözler önüne seren, Atlantik aşırı köle ticaretinin İngilizce, birinci elden ilk hikâyesidir. Equiano'nun romanının düşmanca bir siyasi ve edebi ortamda elde ettiği başarı ve popülerliği (yazarın yaşadığı süreçte dokuz baskı yaptı), bu gündemin ilerletilmesinde etkili olmuştur.

Kitap Equiano'nun Afrika'da kaçırılmasını, İngiliz donanmasına köle olarak dahil edilmesini, köle gemilerinde çalışmasını, kendi özgürlüğünü satın almasını, çiftliklerde çalışmasını ve sonunda İngiltere'ye dönmesini konu alır. Bu, hem İngiliz hem de Afrikalı olduğunun bilincinde olan yazar için eşzamanlı bir kimlik şekillendiren, açıkça tinsel bir irdelemedir.

Bu durum yazarın isim tercihinde de öne çıkar. Köleliğin kaldırılması taraftarı gezilerde, yayınlarda ve halk arasında Gustavus Vassa'yı tercih eder; bu metinde, Afrikalı kimliğini ön plana alır; anlatıcı, onun hem Afrikalı hem de İngiliz olarak varlığının, söz konusu olan ikiliğin ve göçmenlik deneyiminin bütünüyle farkındadır. Vassa/Equiano'nun Güney Carolina'da doğmuş olabileceğine ve dolayısıyla Afrikalı kimliğini kurguladığına dair son dönemde yapılan açıklama sadece, metnin böyle bir deneyimin muğlaklıklarına dair sunduğu kayda değer anlayışı artırır. Sonuç olarak, roman, bugün de her zaman olduğu kadar dikkat çekicidir. **MD**

"Burada ne bir azizin, ne bir kahramanın, ne de bir tiranın geçmişini sunuyorum"

▲ Eskiden köle olan yazarın, 18. yüzyıl beyefendisi olarak görüldüğü portresi, kitabın ilk basımında yer aldı.

Udolpho'nun Esrarları

The Mysteries of Udolpho

Ann Radcliffe

Yazarın doğum tarihi | 1764 (İngiltere), 1823
İlk yayın tarihi | 1794
İlk yayınevi | P. Wogan (Dublin)
Orijinal dili | İngilizce

Başlıca gotik romanlardan biri olan Udolpho'nun Esrarları, günümüzde hâlâ bir klasik. Kitap, kötü kalpli vasisi Montoni tarafından onun büyük gotik şatosu, Udolpho'ya hapsedilen Emily St. Aubert'ün hikâyesini konu alır. Emily'nin Montoni'nin kalleş planlarına ve kendi psikolojik çöküşüne direnme mücadelesi verdiği Udolpho'daki yaşamına dehşet ve gerilim hakimdir. Anlatımın, Emily'nin kafa karışıklığını ve korkusunu yansıtan ve kâbuslarını atlatmak için girmesi gereken psikolojik mücadeleye vurgu yapan düşsel bir niteliği vardır. Radcliffe'in harikulade mekan tanımlamaları romanda kısmen, özellikle melankoli ve dehşet, ama aynı zamanda sükunet ve mutluluk duygularını yansıtmak için kullanılır. Radcliffe'in karakterleri çeşitlidir ve iyi betimlenmiştir ama gerçekten başarılı olduğu nokta, hoş ve güçlü bir kadın kahraman yaratmış olmasıdır.

Her ne kadar nadiren bir feminist olarak addedilse de Radcliffe, kadınların bağımsızlığının önemine dair anlamlı ve temel bir mesaj iletir. Görünen zayıflığı ve korkularının aşırılığına rağmen Emily sonunda, kendi özgür iradesinin ve ahlakî doğruluğunun gücüyle Montoni'yi yener. Udolpho'nun Esrarları, sadece hayal gücünün ürünü olan doğaüstü korkular sunmakla kalmaz; Emily'nin yüzleşmek zorunda olduğu asıl korku, zihnin yarattığı herşeyden daha korkunç olan insan doğasının karanlık yüzüdür. **EG-G**

Wilhelm Meister'ın Çıraklık Yılları

Wilhelm Meister's Apprenticeship

Johann Wolfgang von Goethe

Yazarın doğum tarihi | 1749 (Almanya), 1832
İlk yayın tarihi | 1795–1796
İlk yayınevi | Unger (Berlin)
Orijinal adı | Wilhelm Meisters Lehrjahre

Goethe'nin tehditkâr imajına rağmen bu, keyifli bir romandır. Goethe, genellikle gelişim romanının klasik örneği olarak görülen bu kitabında, bir entelektüel gelişim ve eğitim hikâyesini son derece canlı ve iğneleyici bir biçimde ve içtenlikle anlatır. Başlangıçta karşılıksız bir aşkın hayal kırıklığını yaşayan Wilhelm Meister, muhtelif maceralara yelken açar ve ona yaşamının çıraklık dönemini yaşatan gezgin bir oyuncu grubuna katılır.

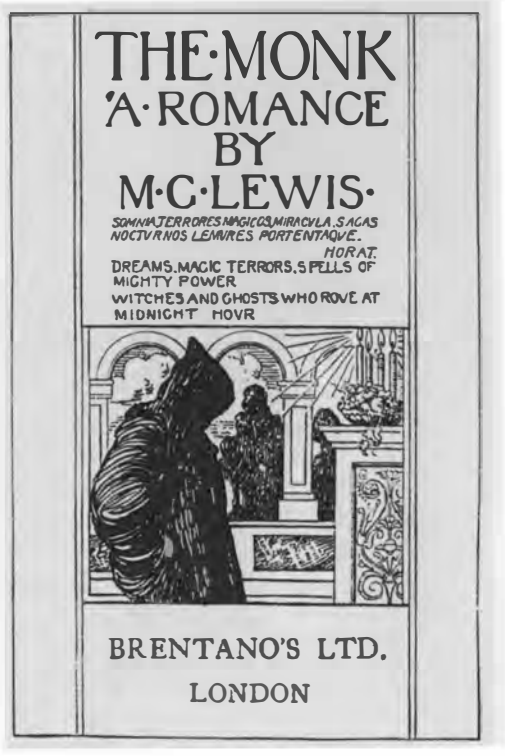
Fazlasıyla Shakespeare'le dolu tiyatro yaşamının bir dizi portresini sunan roman, tiyatro sanatını över ve ardından altını oyar. Romanın ilk bölümlerindeki insancıl gerçekçilik derinleşir ve teatrallikle sosyal performans düzlemleri işin içine girdiğinde hepten çok daha tuhaf bir şeye dönüşür; esrarengiz karakterler farklı türde bir edebi sembolizme ve entelektüel amaca işaret ederler.

Goethe, bir şekilde Fielding'in Tom Jones'undaki alaycı mizahı çok daha felsefi bir şeyle birleştirerek, kasten seyrek dokunmuş olay örgüsünün başından sonuna dek, insanın kişisel gelişimine dair oldukça alaycı bir anlatı oluşturur. Wilhelm Meister'ın Yolculuk Yılları ile karıştırılmaması gereken bu roman özellikle, aklı çelinmiş oyuncular ve sanatsal estetik uzmanı olmak isteyenler tarafından okunmalıdır. **DM**

► **Goethe'nin Wilhelm Meister'ındaki kadın kahraman Mignon'u 20. yüzyılın ilk döneminin Çek oyuncusu Franz Doubek temsil ediyor.**

M. G. Lewis

"Benim dışımda kim gençliğin çilesini çekip de vicdanında tek bir leke bile görmez?... Boş yere böyle birini arıyorum"

▲ **Romanın 1913'teki bir basımı, Lewis'in 18. yüzyıl dehşet hikâyesini erken 20. yüzyıl dekadanlarının zevkine hitap etmesi için günceller.**

Yazarın doğum tarihi | 1775 (İng), 1818 (denizde)
İlk yayın tarihi | 1796
İlk yayınevi | J. Bell (Londra)
Tam adı | The Monk: A Romance

Abartılı ve belki de gereksiz ölçüde karanlık bir gotik roman olan M. G. Lewis'in The Monk'u, ilk basıldığında tartışma yaratmıştır ve bugün de şaşırtıcı ve ürpertici olmaya devam eder. Gotik romanları her zaman rasyonel açıklamalarla sonuçlanan Ann Radcliffe'den farklı olarak Lewis, doğaüstü olanı, insanın ahlaksızlığının ve acımasızlığının en aşırı ve en ürkütücü eylemleriyle yan yana koyar. Kitaba adını veren "monk"(rahip), dindarlığından dolayı hayran olunan Ambrosio'dur. Ancak, daha sonra farketttiğimiz üzere Ambrosio, Katolik kilisesinin gerçekten hayal edilebilecek en ikiyüzlü ve kötü temsilcisidir. İşlediği suçlar başlangıçta nispeten küçüktür ancak hızla olabilecek en karanlık ve dine en aykırı eylemlere dönüşür. Bu kadar kalleş olan tek karakter rahip değildir. Yakındaki bir manastırın başrahibesi, kendisinin de gaddarlığın vahşice aşırılıklarına yatkın olduğunu gösterir. Roman, gücün, belki de özellikle dini figürlerin sahip olduğu gücün, tamamen yozlaşabileceğinin uç noktada bir örneğini sunar.

Konunun anlaşılması güç olsa da, roman uygun bir hızla ilerler ve hikâye akıcıdır. Her ne kadar Lewis, çok fazla mekân tasviri yapmasa da The Monk yine de, canlı ve dolayısıyla kolayca hatırlanan korku ve yıkım görüntüleri uyandıran son derece görsel bir romandır. Sonuç olarak bu, korkuyu hafifletecek yatıştırıcı, kurtarıcı bir mesajı olmayan, masumiyetin tamamen ezilmesinin hikâyesidir. The Monk bugün de hem büyülemeye hem de şaşırtmaya devam eder ve çok az çağdaş romancı, Lewis'in yaratıcılığının katıksız groteskliğiyle yarışabilir. **EG-G**

Camilla

Fanny Burney

Yazarın doğum tarihi | 1752 (İngiltere), 1840
İlk yayın tarihi | 1796
İlk yayınevi | T. Payne and T. Cadell (Londra)
Orijinal dili | İngilizce

Bu romanın tam adı Camilla or A Picture of Youth'tur ve bu tam da Burney'in bu üçüncü romanında bize sunduğu şeydir. Camilla hayat dolu ve hevesli bir genç kızın sonunda rüştüne kavuşarak yaşama adım atışının hikâyesini anlatır. Camilla'nın ve kız kardeşleri, güzel Lavinia'yla çirkinliğine, bir yara izine sahip olmasına rağmen melek gibi olan Eugenia'nın hikâyesi, gençlikten yetişkinliğe geçişin hem habercisi olan hem de bu dönemi sıkıntılı kılan idealleri, günahları, aşkları, sıkıntıları ve kıskançlıkları ortaya koyar. Burney'in kahramanları, özellikle de kadın kahramanları, okuyucunun kolaylıkla onların sevinçlerine, üzüntülerine ve kaygılarına ortak olmasını sağlayacak biçimde gerçekçidir. Burney'in romanı ayrıca, geç 18. yüzyıl İngilteresi'ndeki halk eğlencelerinin ve zevklerinin yanı sıra toplumsal arenayı oluşturan tutumların ve davranışların da (özellikle genç kadınların karşı karşıya kaldıkları toplumsal sınırlandırmalar ve hatta tehlikelerin) fevkalade bir tasvirini sunar. Burney, tehlikenin evin çok yakınında bulunabileceğini göstermek için popüler gotik romanın duygusal aşırılıklarını kullanır.

Northanger Abbey'de Jane Austen'ın anlatıcısı, "aklın en üstün güçlerinin sergilendiği, insanın doğasına dair en mükemmel bilginin, farklılıklarına dair en yerinde tasvirin, yaratıcılığın ve güldürünün en canlı aktarımlarının, seçilmiş en iyi dille dünyaya iletildiği çalışmalar" diyerek Burney'in Camilla ve Cecilia romanlarını atıfta bulunur. Austen'in yüksek övgüleri son derece yerindedir ve bu romanın okunması için en sağlam gerekçeyi oluşturur. **EG-G**

Kaderci Jacques

Jacques the Fatalist

Denis Diderot

Yazarın doğum tarihi | 1713 (Fransa), 1784
İlk yayın tarihi | 1796 (1773'te yazıldı)
İlk yayınevi | Buisson (Paris)
Orijinal adı | Jacques le Fataliste et son maitre

Diderot'nun Kaderci Jacques'i, kendisini 150 yıl aşarak, Samuel Beckett'in roman biçiminin kurgusal olmayan ihlallerine ortak olan, türünün uzak geleceğini önceden sezinlemiş görünen çok az olağanüstü romandan biridir. Hiç de ilginç olmayan bir konuya sahip çok ilginç bir romandır. 20. yüzyılın üstkurmacası gibi, sürekli olarak kendi düzenleme usullerini yorumlayarak ve mütemadiyen neden öykünün o şekilde gelişmiş olabileceğinin sebeplerine dair tahminlerde bulunarak okuyucunun romantik öykülere veya mümkün olmayan bir serüvenin heyecanlarına duyduğu arzuyu hicveder. Diderot, Jacques tarafından gezintileri sırasında karaktersiz Efendisine nakledilen öyküye bu türden çok az heyecan serpiştirir ama bunların gelişini her zaman önceden bildireceği kesindir.

Diderot çok bilgili bir kişiydi –filozof, eleştirmen ve siyasi denemeci; belki de roman biçimine olan güvensizliğinin ve komedi gibi ele almasının sebebi de budur. Diderot'nun neredeyse 25 yılını alan en ünlü edebi çalışması, matematikçi D'Alembert'in de yazarları arasında bulunduğu, Fransız Aydınlanması'nın rasyonelliğinin muazzam bir ifadesi olan, Encyclopédie ou Dictionnaire raisonné des Sciences, des Arts et des Métiers'dir (Ansiklopedi ya da Bilimler, Sanatlar ve Zanaatlar Açıklamalı Sözlüğü). Diderot'nun 1770'li yıllarda yazdığı ama o hayattayken hiç yayınlanmayan Kaderci Jacques, "varoluş sorunlarının" kendini ifade etme ve hikâye anlatma saçmalıkları olarak sahnelenebileceği paralel bir felsefi düşünme alanına doğru hevesli bir yolculuktur. **KS**

J'étais à terre et l'on me train

Rahibe

The Nun

Denis Diderot

Yazarın doğum tarihi | 1713 (Fransa), 1784
İlk yayın tarihi | 1796 (1760'ta yazıldı)
İlk yayınevi | Buisson (Paris)
Orijinal adı | La Religieuse

Yazarının ölümünden sonra yayınlanan, mektuplaşmalardan oluşmuş bu romanın ilginç kökeni merak uyandırıcıdır. 1760'ta Denis Diderot ve arkadaşları Marquis de Croismare'e bir dizi mektup yazarlar. Mektuplar, annesinin günahının kefaretini ödemek için rahibe olmaya zorlanan gayrimeşru bir çocuk olan Suzanne Simonin'den geliyormuş gibi gösterilir. Manastırdan kaçan Suzanne görünüşe göre Marquis'den bağlayıcı yeminlerini iptal etmesine yardım etmesini ister. Mektuplarında rahibe, isteği dışında orada hapis tutulmasının ayrıntılarını ve bunun din ve inanç anlayışına olan etkisini anlatır. Romanın bir succès de scandale olarak ünü, büyük ölçüde, anlatıcının manastır kurumlarında yaygın olan zorbalığa karşı mücadelesini ve bu sırada erotizm ve tinselliği keşfetmesini utanmaz ve açık bir şekilde tasvir etmesinden kaynaklanır.

Fransız Aydınlanması'nın dine yönelik tutumunun tipik bir örneği olan Rahibe, Katolikliğe bir saldırı olarak görüldü. 1966'da Jacques Rivette tarafından çekilen sinema versiyonu iki yıllığına yasaklandığında kamuoyunu yeniden harekete geçirdi. Daha yakın dönemde ise Rahibe daha çok, lezbiyenliği ve cinselliği çarpıcı bir biçimde betimlemesinden dolayı tartışma konusu oldu. Dini kurumlardaki yaşamın baskıcı ve anormal yapısını ifşa etmeyi amaçlayan yapıtta, anlatıcının manastır iktidarının elinde olan kaderi, anlatım açısından çarpıcı bir örnek oluşturur ve gerçekten de gün olur devran döner. **CS**

◀ **Diderot'nun romanında rahibelerin taarruza geçişlerini tasvir eden bir resmin açıklamasında şöyle yazar: "Yerdeydim ve beni sürüklüyorlardı."**

Hyperion

Friedrich Hölderlin

Yazarın doğum tarihi | 1779 (Almanya), 1843
İlk yayın tarihi | 1797 (1. bölüm), 1799 (2. bölüm)
İlk yayınevi | J. Cotta (Tübingen)
Tam adı | Hyperion, oder der Eremit in Griechenland

Friedrich Hölderlin'in Hyperion'u, çoğunlukla dostu Bellarmin'e, bazıları ise Diotima'ya yazılmış mektuplardan oluşan otobiyografik romanı 1797 ve 1799 yılları arasında iki cilt olarak basılmıştır. Romanın mekânı antik Yunan'dır ama yazıldıktan 200 kadar sonra görünmeyen güçleri, ihtilafları, güzellik ve umudu tanımlayan sözcükleri hala geçerlidir. Metnin yakınlıktan uzaklık ve tam tersini yaratma becerisinin açıklanabilir ve açıklanamaz nedenleri vardır. Açıklanabilir sebepler, romanın Aydınlanma ve Fransız Devrimi konusunda felsefi bir düşünme olmasıyla ilgilidir. Felsefi düzeyde, özne ve nesne, birey ve birey, insan ve doğa arasındaki, birliklerinin koşulu olan ayrıma dair bir incelemedir. Siyasi düzeyde ise, muhtelif 20. yüzyıl formlarında hala varlığını sürdüren unsurlar olan, toplumsal ve tarihsel ilerlemenin olası araçları olarak akla ve devrimci güce yönelik karmaşık duyguları ifade eder.

Hölderlin'in yaşadığı dönemin Alman toplumuna dair eleştirel tasviri hâlâ, üçüncü binyılındaki burjuva Batı Avrupa varlığına oldukça uygun düşer. Ve Hyperion'un doğa ve Tanrı arasında, her türlü yabancılaşmadan uzak uyuma duyduğu ütopik özlemi asla hissetmeyenler, ilahi vezneden paralarını geri istemeliler. Açıklanamaz sebepler ise aşk, dil ve Diotima'yla alakalıdır. Ancak bunun için, romanı kendi başına okuma deneyimini derinlemesine yaşamalıdır. **DS**

1800'ler

▲ Fyodor Dostoevsky, Suç ve Ceza, 1886

Castle Rackrent

Maria Edgeworth

Yazarın doğum tarihi I **1767 (İngiltere), 1849 (İrlanda)**
İlk yayın tarihi I **1800**
İlk yayınevi I **J. Johnson (Londra)**
Tam adı I **Castle Rackrent: an Hibernian Tale**

Çok az bilinmesine ve okunmasına rağmen Maria Edgeworth'ün ilk romanı, kendi çapında bir cevherdir; belki de Rackrent ailesinin birbirini izleyen kuşaklarına ve malikânelerine dair son üç neslin sadık kahyası Thady Quirk'in anlatıcılığıyla birbirine bağlanan dört hikâye anlattığından birkaç cevher birden olduğu söylenebilir. Romanın altbaşlığı mizahi niteliğine işaret eder: "Gerçeklerden ve 1782 yılından önce İrlandalı toprak sahiplerinin davranışlarından esinlenmiş bir İrlanda masalı." Sir Patrick vahşi yaşama bağlıyken boğazına kadar borca batmış Sir Murtagh kanun için yaşar. Sir Kit uslanmaz bir kumarbazdır ve sonuncuları olan Sir Condy Rackrent ise müsrif bir politikacı ve kadın düşkünüdür. Muhtelif derecelerde ihmal ve savurganlıktan dolayı malikâne sonunda dibe vurur; ya da daha doğrusu, yaşlı Thady'nin oğlundan başkası olmayan, becerikli genç avukat Jason Quirk'in eline geçer. Roman, Quirk okuma yazma bilmediğinden sözlü bir anlatımın kopyasına dönüşür ve okuyucunun kulağı, Thady Quirk'in şivesine alıştığında, yaşlı kâhyanın hikâyesinin alaycı güldürüsünü anlamak kolaylaşır. Yine de Edgeworth, İngiliz okuyucuları için açıklayıcı bir sözlük koymanın gerekli olduğunu düşünmüştür.

Edgeworth'ün 18. yüzyıl sonunda İngiltere- İrlanda ilişkilerine dair ilk elden bilgisinden yararlanılarak yazılmış Castle Rackrent, uzun süre ilk bölgesel roman ve ilk tarihi roman olarak kabul edilmiştir. **ST**

Henry of Ofterdingen

Novalis

Yazarın doğum tarihi I **1772 (Almanya), 1801**
İlk yayın tarihi I **1802, G. Reimer (Berlin)**
Yazarın tam **adı I Friedrich Leopold von Hardenberg**
Orijinal adı I **Heinrich von Ofterdingen**

Erken dönem Alman romantizminin en tipik örneği olan Henry of Ofterdingen, roman, peri masalı ve şiir türlerinin sıradışı hafiflikte ve derin bir karışımıdır. Genç Henry rüyalarında henüz tanımadığı Mathilda'nın güzel özelliklerini ele geçirdiğini gördüğü, gizemli "mavi çiçek"i arayan bir ortaçağ şairidir. Şairlik ve felsefe eğitimi almak için uzun bir yolculuğa çıkar. Kısmen yazarının hayatındaki olayları yansıtan bu roman tamamlanmadan kalmış ve yazarın ölümünden sonra yayımlanmıştır. Bununla birlikte Alman edebiyat tarihi, uzun dönemde de Avrupa edebiyatı üzerinde kayda değer bir etkisi olmuştur.

Novalis ilkin, romanını, önce hevesle okuduğu ama sonra hiç şiirsel olmamakla yargıladığı Goethe'nin Wilhelm Meister'ine (Wilhelm Meister'in Çıraklık Yılları) bir yanıt olarak düşündü; Goethe'nin çalışmasının, ekonomik olanın şiirsel olan karşısındaki zaferini böylesine bariz biçimde yüceltmesinden (Novalis'in görüşüne göre bu böyledir) hoşlanmıyordu. Goethe'nin metninden farklı olarak, Novalis'in lirik hikayeler ve zarifçe işlenmiş şarkılarla serpiştirilmiş basit anlatısı, Johann Gottlieb Fichte'nin romantik düşünceyi ziyadesiyle etkileyen, evrensel bir ahengi şiirden yardım alarak tasvir etme fikrini açıkladığı mistisizmini, edebiyatla ustaca sunar.

Henry'nin arayışında merkezi rol oynayan mavi çiçek sembolü sonradan tüm Alman Romantizmi için bir amblem haline geldi, hasretin ve ulaşılamaz olanı aramanın simgesi oldu. **LB**

Rameau'nun Yeğeni

Rameau's Nephew

Denis Diderot

Yazarın doğum tarihi | 1713 (Fransa), 1784
İlk yayın tarihi | 1805 (derleme 1761–1784)
İlk yayınevi | Goeschen (Leipzig)
Orijinal adı | Le Neveu de Rameau

Diderot, Fransız Aydınlanması'nın en önemli figürlerinden biri, Rousseau'yla Voltaire'in çağdaşı ve dengidir. Dünyanın ilk ansiklopedisini yayına hazırlamasının yanı sıra romanları, felsefi diyalogları, bilimsel denemeleri, sanat ve tiyatro eleştirilerini kapsayan bir külliyat yaratmıştır. Diderot, konuşma ve yaratıcılık ustasıdır ve bu hiçbir yerde Rameau'nun Yeğeni'ndekinden daha belirgin değildir. Kısmen roman, kısmen deneme ve kısmen Sokratik diyalog niteliğinde olan bu yapıt, romanda mümkün olanın sınırlarını genişletir.

Olay basittir. Bir filozof olan anlatıcı, Kraliyet Sarayı'nın bahçelerinde gezinirken büyük besteci Rameau'nun yeğeniyle karşılaşır ve aralarında bir sohbet başlar. Tartışmalarının temelinde, ahlâk ve mutluluğu yakalama sorunu bulunur ve buna her ikisi de zıt kutuplardan yaklaşırlar. Erdemlilik taslayan filozof, mutluluğa eş olan Yunan erdem idealinden yanadır. Esprili bir sinik ve sevimli bir serseri olan yeğense geleneksel ahlâkın kendini beğenmişlikten başka bir şey olmadığını, servet peşinde koşmanın toplumun baş ilkesi ve önemli olanın gerçekte nasıl olduğun değil, nasıl algılandığın olduğunu ortaya koyar. Ancak kitap basit bir ahlâk öyküsü değildir. Trajikomik kahramanı gibi, tüm gerici düşünce ve davranış biçimlerine karşı karmaşık bir meydan okumadır. Diderot'nun yaşadığı dönemde basılmak için fazla aykırı olan kitap aynı zamanda, 18. yüzyıl Paris toplumunun ahlâki ikiyüzlülüğüne, entelektüel iddialarına ve ruhsal boşluğuna yönelik acımasız bir eleştiri niteliğindedir. **AL**

Gönül Bağları

Elective Affinities

Johann Wolfgang von Goethe

Yazarın doğum tarihi | 1749 (Almanya), 1832
İlk yayın tarihi | 1809
İlk yayınevi | J. F. Cotta (Tübingen)
Orijinal Adı | Die Wahlverwandtschaften

"Elective affinities" ("seçilmiş yakınlıklar") deyişi, hem kesindir hem de belirsizliklerle doludur. Duygusal ve romantik olasılıklarla olgunlaşan bir durum yaratır. Ancak Goethe kitabının adı olarak Wahlverwandtschaften'i seçtiği zaman bu sadece kimyada kullanılan teknik bir terimdi. Sonradan, hem Almanca hem de İngilizcede yan anlamlar kazanması, büyük ölçüde Goethe'nin mükemmel titizlikteki romanının gücü sayesindedir.

Hem arzunun bilimsel bir biçiminin hem de doğa simgeciliğinin kullanıldığı Goethe'nin romanı aşkın, karmaşık ama ölçülü ve kişilere bağlı olmayan bir incelemesidir. Charlotte ve Eduard'ın evlilikleri, aşk mefhumunun içine derinden işlemiş ahlâk, sadakat ve kendini geliştirme anlayışlarını iredelemek üzere kullanılır. Bu evlilik Yüzbaşı'yla Ottilie'nin gelişiyle sekteye uğrayıp zora girdiğinde evliliğin durumu, aynı anda hem rüya gibi hem de gerçek dışı olan pastoral bir renge bürünür. Charlotte ve Yüzbaşı arasındaki çekingen flört ve Eduard ve Ottilie arasında yavaş yavaş ilerleyen güçlü tutku sebebiyle roman, karşı konulmaz arzu kaosuna saplanır.

Roman başlangıçta, aşkın kimyasal bir kaynağı olduğu ahlak dışı tezinden dolayı kınanır. Ama bu daha çok, insanlar arası ilişkilerden ileri gelen zorluklara dair sürekli bir düşünmedir ve diğer insanlarla deneyimlerimizin aşk ve arzu tecrübemizi nasıl değişken ve güvenilmez kıldığını gösterir. Nasıl aşk evlilikle yakalanıp hareketsiz hale getirilemezse arzu da tek bir kişiye ait olamaz. **PMcM**

Michael Kohlhaas

Heinrich von Kleist

Yazarın doğum tarihi | 1777 (Almanya), 1811
Parça parça yayın tarihi | 1808, Phöbus
İlk yayın tarihi | 1810, Erzählungen (1. bölüm)
Yazarın tam adı | Bemd Heinrich Wilhelm von Kleist

Kleist'in gerçek bir tarihe dayanan kısa hikayesi, mağdur olduktan sonra bir kanun kaçağı ve bir katile dönüşen dürüst bir adamın hayatını anlatır. Çalışkan bir at tüccarı olan Michael Kohlhaas günün birinde kibirli bir yerel aristokratın kötü muamelesine maruz kalır. Mahkemelerde hakkını aramaya çalışırken, güçlü lordun nüfuzunun her dönemeçte önünü kestiğini görür. Umutsuzluğa düşerek karısının bölgedeki en yüksek temsilciye başvurmasını kabul eder ama karısı işlerini aşırı ciddiye alan korumalar tarafından yaralanıp ölür.

İlk başta önemsiz bir kaza olarak görülen olay artık intikam nedeni haline gelmiştir. Kohlhaas, kanun kendisine karşı haksızlık ettiği için, adaleti başka yollardan aramaya hakkına sahip olduğuna karar verir; böylece lordun şatosunu yerle bir ederek hizmetkârlarını öldürür. Küçük bir ordu toplayıp kaçmakta olan aristokratı ateş ederek kovalarken, ülkenin her yerinde şiddet uygulamaya başlar. Martin Luther'in araya girmesiyle, bir af çıkarılır ve Kohlhaas'a arzu ettiği yasal adaletin sağlanacağı sözü verilir. Ancak, yozlaşma ve adam kayırma hüküm sürmektedir ve Kleist, Kohlhaas'ın davasında daha fazla engel yaratarak hikayeyi karmaşık hale getirir.

Adalet, adaleti sağlama hakkı ve yozlaşmaya direnme hakkı temaların bugün hala işlenmekte olması, Michael Kohlhaas'ı şaşırtıcı bir şekilde çağdaş bir roman haline getirir. Hikaye, hem resmi politika hem de güçsüz birey açısından adalet ve intikam arasındaki benzeşme üzerine döner. Kohlhaas'ın nihai kaderi aynı anda hem mantıklı hem saçma, hem uygun hem de son derece yetersizdir. **JC**

Kül ve Ateş

Sense and Sensibility

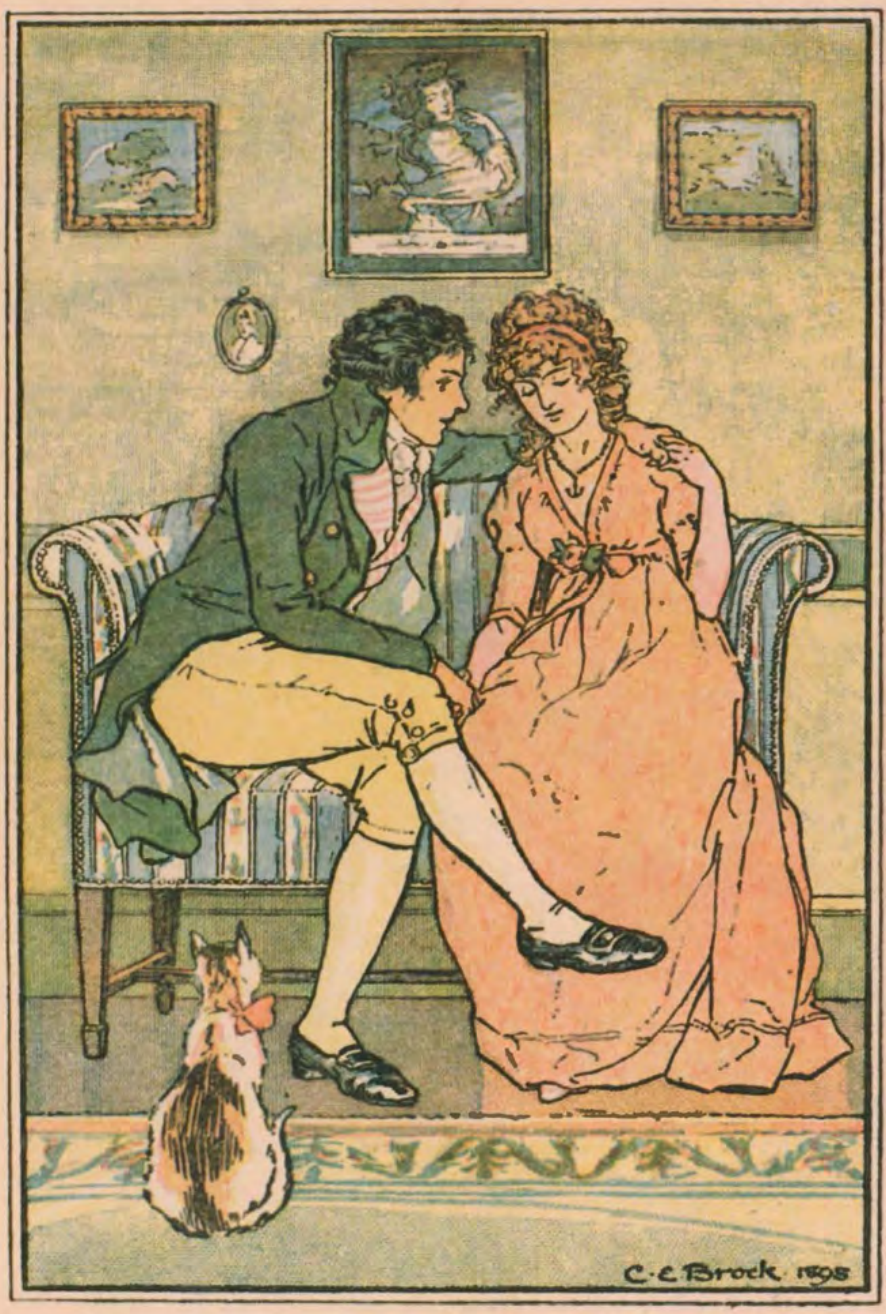
Jane Austen

Yazarın doğum tarihi | 1775 (İngiltere), 1817
İlk yayın tarihi | 1811 (anonim)
İlk yayınevi | T. Eggerton (Londra)
Orijinal dili | İngilizce

Austen'ın diğer eserlerinde olduğu gibi bu romanın olay örgüsü de evlilik üzerine kuruludur: Baş kahramanların hepsi sonunda arzu ettikleri kişilere kavuşurlar. Her ne kadar bu tespit önemli olsa da, Austen'ın anlatımının sağladığı asıl tatmin burada yatmaz. Romanın merkezindeki iki kız kardeş Elinor ve Marianne, romanın orijinal adına çok uygun düşüyor olabilir fakat daimi özellikleri olarak basit bir şekilde akıl ve tutkuyla özdeşleştirilmeleri acelecilik olacaktır.

Perspektifin yaratılması, aşikar uç noktalar arasındaki geçiş esasen, karakter yaratmak için deyim, yan cümle ve cümlelerin kusursuz bir şekilde yerleştirildiği ve düzenlendiği dille sağlanır. Sonuç olarak yazını, tutkunun çarpıklıkları ve körlüğü ile görünüşe göre her zaman galip gelen makul sağduyu arasındaki hareketin tam haritasını çizer. Kül ve Ateş, daha önce yazılmış, mektuplardan oluşan bir roman olan Elinor and Marianne'in geliştirilmiş halidir ama Austen'ın böylesine çözümleyici bir duyarlılık yakalayabilmesi ancak 18. yüzyıldaki öncülerinin mektup-roman biçiminden vazgeçmesiyle mümkün olmuştur. Başlıklarının değişmesi aydınlatıcıdır: artık bir görüşten diğerine atlamaz, düşünce kalıplarınca yaratılan etkileri üreten ortak bir sözdizim içinde kalırız. Romancı artık tek bir sesle yazmakta ama böyle yaparak yarattığı tüm sesler adına konuşmaktadır. **DT**

▶ **Charles Brock'un Kül ve Ateş için yaptığı çizim, "tatlı Jane" imajına uygun olarak Austen'ın çalışmasını duygusallaştırmaktadır.**

"The enjoyment of Elinor's company"

Chapter XLIX

Gurur ve Önyargı

Pride and Prejudice

Jane Austen

Yazarın doğum tarihi | 1775 (İngiltere), 1817
İlk yayın tarihi | 1813
İlk yayınevi | T. Eggerton (Londra)
Orijinal dili | İngilizce

▲ Kız kardeşi Casandra'nın bu pek de övücü olmayan çizimi, Jane Austen'in var olan tek gerçek görünümüdür.

▶ 1940 yılında çekilen sinema versiyonunda, Laurence Olivier'nin Bay Darcy'si, Greer Garson'un canlandırdığı Elizabeth Bennett'in önyargısına karşı gururu temsil eder.

Gurur ve Önyargı, Jane Austen'in hayattayken basılan dört romanından ikincisidir. O dönemde olduğu kadar şimdi de birçok kişi tarafından okunan Austen'in bu aşk romanı, hiç tartışmasız İngiliz edebiyatının en kalıcı popüler klasiklerinden biridir. Keskin bir zekayla ve enfes karakter tasvirleriyle yazılmış olan Gurur ve Önyargı, cahil anne, kayıtsız baba ve anne Bennett'in hepsinin de evlendiğini görmeyi çok istediği beş çok farklı kız çocuktan oluşan Bennett ailesinin hikâyesini anlatır. İngiltere'nin kırsal kesiminde 19. yüzyılın başında geçen hikâyenin ana konusu, Bennett'lerin ikinci en büyük kızları Elizabeth'e ve onun yakışıklı, zengin ama nefret uyandırıcı biçimde gururlu olan Bay Darcy'le çalkantılı ilişkisine odaklanır.

İlk karşılaşmalarında Bay Darcy tarafından küçümsenen Elizabeth, ona karşı geçici bir nefret duyar, oysa daha iyi bir muhakemeye sahip olmasına rağmen Bay Darcy ona aşık olma yolunda ilerlemektedir. Feci ve geri çevrilen bir evlenme teklifinden sonra, hem Elizabeth hem de Darcy sonunda, kendi gurur ve önyargılarının üstesinden gelmeyi öğrenirler.

Her ne kadar roman tarihsel bağlamdan yoksun olmakla eleştirilse de, karakterlerinin, dış dünyadaki olayların nadiren nüfuz ettiği toplumsal bir balon içindeki varlıkları, Austen'in yaşadığı kapalı sosyal çevrenin doğru bir tasviridir. Austen bu dünyayı, kendi dar gurur ve önyargısı çerçevesinde, şaşmaz bir doğruluk ve hicivle betimler.

Aynı zamanda, romanın merkezine, okuyucunun hikâyesinden etkilenmekten ve mutlu sonunu dilemekten başka bir şey yapamayacağı kadar iyi anlaşılan ve anlatılan bir karakteri, hem baş kahraman hem de kavrayışı en yüksek muhalif olarak yerleştirir. Sonuçta, Austen'in romanı, Elizabeth sayesinde ve tabii iyi anlatılmış, mutlu sonla biten bir aşk hikâyesinin hem erkeklere hem de kadınlara hala çekici gelmesi sebebiyle bu kadar popüler olmaya devam etmektedir. **SJD**

Umut Parkı

Mansfield Park

Jane Austen

Yazarın doğum tarihi | 1775 (İngiltere), 1817
İlk yayın tarihi | 1814
İlk yayınevi | T. Eggerton (Londra)
Orijinal dili | İngilizce

Austen'in daha ağırbaşlı romanlarından biri olan Umut Parkı, onun markası haline gelen temaları ele alır: Evlilik, para ve davranışlar. Genç bir kadın olan Fanny Price'ın tanıdık hikâyesini ve doğru kocayı bulma arayışlarını anlatır. Fanny, geniş ve yoksullaşan ailesinden "kurtarılan" ve Sir Thomas Bertram'ın ikametgahı Mansfield Park'ta, teyzesinin evinde yetiştirilen yoksul bir akrabadır. Fiilen öksüz ve bir yabancı olan Fanny'e çeşitli biçimlerde tahammül edilir ve kullanılır ve diğer teyzesi, kötü kalpli Bayan Norris'in ellerinde acı verici aşağılamalara maruz kalır. Sıcakkanlı ve ilkeli Edmund haricinde kuzenleri, gösterişli Crawfords'lar gibi ziyarete gelen üst tabakadan herkese dalkavukluk yapan yüzeysel kimselerdir ve bunun korkunç sonuçları olur. Her ne kadar okuyucular zaman zaman geleneksel kadınsılığını şaşırtıcı bulsalar da Fanny kuzenlerinin aksine, ahlaksız değil erdemlidir ve değerli özellikleri durmadan gösterilir.

Tipik bir biçimde Austen, zengin ve aylakların haksız iddialarıyla; çifte standartları, hava atmaları ve ahlaki meşruluk iddialarıyla dalga geçer. Yine tipik olan bir diğer şeyse, Austen'in Mansfield Parkı idealinin daha karanlık yüzüne dair, stratejik biçimde yerleştirilmiş birkaç ayrıntıyla yaptığı imalardır. Anlaşılan o ki, Bertram aile serveti Antigua'daki çiftliklerden, kölelerin sırtından kazanılmaktadır. Jane Austen'in bu ayrıntılara gösterdiği ilgiye ne kadar ilgi göstermemiz gerektiği son dönemde romanı sert bir eleştirel tartışmanın merkezine koymuştur. **ST**

Emma

Jane Austen

Yazarın doğum tarihi | 1775 (İngiltere), 1817
İlk yayın tarihi | 1816
İlk yayınevi | T. Eggerton (Londra)
Orijinal dili | İngilizce

Austen basılan dördüncü romanı hakkında, kendinden başka kimsenin sevmeyeceği bir kadın kahramanı olacağını söylemişti; ve sanki onu haksız çıkarmak istercesine nesiller boyu okuyucular Emma'nın, Highbury kasabasının küçük sosyal hayatına hükmetmekte olan genç bir kadın olan kusurlu baş kahramanına yakınlık duydular. Romanın gülünçlüğünün yanı sıra uyandırdığı psikolojik merak, insanlar Emma'nın umduğu veya buyurduğu gibi davranmadıklarında ne olduğunu anlamakta yatar. Himayesindeki Harriet Smith'i iki uygun olmayan adayla eşleştirmeye çalışır ve erkekleri gerçekten etkileyenin ne olduğunu hiçbir zaman anlayamaz. Ayrıca, neredeyse çok geç olana kadar, Bay Knightley'e duyduğu hislerin niteliğini de çözemez.

Bazı yeni okuyucular, verdiği ahlakî derslerden dolayı romanı tehlikeli bir biçimde ataerkil görürler ancak şunu söylemek gerekir ki, Emma bir ders vermekten çok, bir ders almanın acı verici etkilerini keşfetmekle ilgilidir.

Austen'in markası haline gelmiş, herşeyi bilen ve alaycı bir üçüncü kişi anlatımı ile bireysel bakış açılarını gösteren daha dolaylı bir üslup harmanı burada hakkıyla gerçekleşir. Romanın hem bireyle, tekbenci arzularla hem de açıklığın ve karşılıklı anlayışın önemine olan aşırı ahlaki bağlılığıyla uyumlu biçemi, 19. yüzyıl sonu gerçekçi roman çalışmalarına giden yola işaret eder. **CC**

Sir Walter Scott

Yazarın doğum tarihi | **1771 (İskoçya), 1832**
İlk yayın tarihi | **1817**
İlk yayınevi | **A. Constable & Co. (Edinburgh)**
Orijinal dili | **İngilizce**

Adı Rob Roy olsa da bu roman, aynı adlı kaçak "efsanevi İskoç Robin Hood"un yaşam hikâyesinin devamından çok Frank Osbaldistone'un deneyimlerini anlatır. Böyle olduğu halde, bu müstakil İskoç macera romanı, sadece Rob Roy MacGregor'un yaşamının tamamen farklı hikâyesini sağlamlaştırmakta değil aynı zamanda, pek çok İngiliz turist için İskoçya dağlarını yüce ama vahşi cazibenin mekânı olarak mitleştirmekte de etkili olmuştur. Roman 1715 Jacobite İsyanı zemini üzerine kuruludur. Scott'un romanı, Frank'in ailesinin yaşadığı Londra'dan amcasının yaşadığı Northumbria'ya ve oradan Glasgow ve İskoçya dağlarına yolculuğu sırasındaki maceralarını konu alır. Frank babasının mallarını yeniden almak için İskoçya sınırını geçer. Bu kuzeye doğru mutat hareket sadece Frank'e mallarını geri almasında yardım eden efsanevi Rob Roy'un değil, daha pek çok renkli kişiliğin ortaya çıkmasını da beraberinde getirir.

Roman gücünün büyük bir bölümünü, 1707'de Birlik Hareketi'nden sonra Büyük Britanya'yı saran ihtilaflar ve bölünmelerden alır. Ancak Scott'un sonunda Rob Roy'da ortaya koyduğu görüş, ticaret ve şiir, İngiliz ve İskoç, Jacobite ve Hanoverian, yüksek dağlar ve alçak ovalar, Katolik ve Protestan arasındaki gerilimlerin başarılı bir şekilde uzlaştırıldığı bir görüştür. **DaleT**

Roman, gücünün büyük bölümünü, 1707'de Birlik Hareketi'nden sonra Büyük Britanya'yı saran ihtilaflar ve bölünmelerden alır.

▲ Sir Edwin Landseer'in Scott portresi, 19. yüzyıl beyefendisi dış görünüşünün arkasındaki romantik vahşiliğe işaret eder.

FRANKENSTEIN
by MARY W. SHELLEY
ILLUSTRATED WITH SCENES FROM THE UNIVERSAL PHOTOPLAY

Frankenstein

Frankenstein

Mary Wollstonecraft Shelley

Frankenstein'ın gotik edebiyat sınırları çerçevesinde değerlendirilebilecek diğer tüm romanlardan çok, Dracula'yla ortak yönleri vardır. Her ikisi de genel olarak korku türünün ilk örnekleri arasında kabul edilir ve ikisi de popüler kültüre, esas olarak Hammer ve ondan önce de Universal şirketlerinin gerçekleştirdiği sinema uyarlamalarıyla tanınmayacak ölçüde çarpıtılan birer karakter sunmuştur. Bugün bakıldığında, Frankenstein ve Dracula, bilimkurgudaki çağdaş tekno-korku formatına türün diğer klasiklerinden daha yakındır. Öykünün merkezinde, bilim anlayışımızın, doğadaki yok oluş eğiliminin durdurulabileceği noktaya kadar geliştirilip kontrol edilebileceği fikri yatar; bu arzunun "korkunç"luğu, olanaksızlığından gelir.

Romanın alt başlığı olan Modern Prometheus, Yunan mitolojisiyle bağlantıyı açığa vurur ama Frankenstein'ın geçmişle olduğu kadar gelecekle de ilişki içinde bir roman olduğu ortadadır. İsviçreli bilim adamı ve düşünür Frankenstein, okültizm felsefesinden esinlenerek insana benzer bir varlık yaratıp ona can vermek amacıyla çalışmalar yapar. Çağdaş korku yapıtlarının büyük bir bölümünün kaynağında yeniden canlandırma fikri vardır; modern toplum, yapay evrenler oluşturmaktan, ölümü ve çöküşe geçmeyi ertelemeyi hedefleyen aralıksız girişimlere kadar, kaotik doğal düzenin çizgisel ilerleme lehine bozulması uğruna yapılan her şeyi doğal karşılar.

Frankenstein, söz konusu meselelere bu yöndeki gelişmelerin ancak hayal edilebileceği bir tarihsel mesafeden işaret eder. Yine de her açıdan, ele aldığı ve öngördüğü kültürün zaruri bir parçası olarak kalır; sırf bu nedenlerle de olsa okunması ve yeniden değerlendirilmesi gerekir. Akıcı üslubu, grotesk betimlemeleri ve gerçeküstü imgelemi, bu kitabın keyifle okunmaya devam edilmesini sağlayacaktır. **SF**

Yazarın doğum tarihi | 1797 (İngiltere), 1851
İlk yayın tarihi | 1818
İlk yayınevi | Lackington et al. (Londra)
Tam adı | Frankenstein; or, the Modern Prometheus

"Cennetten kovulan melek uğursuz bir şeytana dönüşür"

▲ **Radikal feminist Mary Wollstonecraft'ın kızı olan yazar, 1816'da şair Percy Bysshe Shelley'le evlendi.**

◀ **Frankenstein'ın yaygın görsel imajı, James Whale'in 1931'de gerçekleştirdiği sinema versiyonundan türedi.**

Korkusuz Şövalye Ivanhoe

Ivanhoe

Sir Walter Scott

Yazarın doğum tarihi | 1771 (İskoçya), 1832
İlk yayın tarihi | 1820
İlk yayınevi | A. Constable & Co. (Edinburgh)
Tam adı | Ivanhoe; or, the Jew and his Daughter

Korkusuz Şövalye Ivanhoe, 12. yüzyılda Aslan Yürekli Richard'ın hükümdarlığı sırasında Normandiyalı-Fransızlarla onların egemen olduğu Saksonlar arasındaki politik ve kültürel düşmanlığı anlatır. Cesur Sakson şövalyesi Ivanhoe, Haçlı Seferleri'nden dönen Kral Richard'ın tahtını, kardeşi Prens John'un elinden kurtarmasında yardımcı olur. Bu mücadeleyi kazanmak için gerek tarihsel gerek hayali bir dizi başka karakterin de yardımı gereklidir.

Anlatı, üç epik karşılaşmayla devam eder: Ashby-de-la-Zouche'deki turnuva, Torquilstone Kalesi kuşatması ve kitabın kadın kahramanı Rebecca'nın Tapınak Şövalyeleri'nin mekânı olan Templestowe'dan kurtarılması. Her üç olay da çatışmalara ve kanlı mücadelelere sahne olur; kitabın diğer bölümlerindeyse ön sırayı gotik romanstan elde edilen unsurlar alır. Öte yandan Scott, şövalyeliğin yoğun enerjisinden her ne kadar büyük keyif alsa da aynı zamanda alttan alta savaşmayı eleştirir.

Korkusuz Şövalye Ivanhoe, Orta Çağ İngilteresi'ni odağına alarak Scott'un daha önceki Waverley tarzı romanlarındaki İskoçya havasından uzaklaştığına işaret eder. Geçmişin politik, romantik ve şövalyelere ait geleneklerine dair tutarlı bir inceleme olan bu kurgusal yapıt, kendinden sonraki pek çok okurun ve yazarın zihninde Orta Çağ izlenimini canlandırmakla kalmadı aynı zamanda bu izlenimi ifade etmek için en çok kullanılan edebi form olan tarihsel roman türüne de öncülük etti. **DaleT**

Melmoth the Wanderer

Charles Robert Maturin

Yazarın doğum tarihi | 1782 (İrlanda), 1824
İlk yayın tarihi | 1820
İlk yayınevi | A. Constable & Co. (Londra)
Orijinal dili | İngilizce

Melmoth, edebiyat tarihinde ilginç bir geçiş noktasıdır. Edebiyatta gotik geleneğin son ve geç kalmış temsilcisi olarak türün temel niteliklerinden pek çoğunu içinde barındırır: Vahşi ve uzak ya da egzotik mekânlar, bir dizi tuhaf hikâye, labirent gibi tuzaklar ve Katolik Avrupa'daki Protestanlar'ın aklını çelecek tehlikeli unsurlar. Kimlik sorunu başlangıçtan yani amcasının mirasına konan genç öğrenci John Melmoth'la tanışmamızdan itibaren ön plandadır.

John'a miras kalan şeylerin arasında, aynı soydan bir başka John Melmoth'un öyküsünü anlatan bir el yazması bulunmaktadır. Romanın güzergâhını belirleyecek bu karakterin ruhuna karşılık şeytanî bir ölümsüzlük elde ettiğini öğreniriz ancak kendisi artık bu süreyi, bir başkasını omuzlarındaki bu yükü almaya ikna etmeye çalışarak ölümsüzlükten azat olma arayışıyla geçirmektedir.

Melmoth'un modernitenin cazibesine kapılması, bizim ilgimizi canlı tutan aksiyonun sürpriz ve gerilimi içerisinde fazla yer tutmaz ama bunun baştan çıkarma ve eziyetin doğasına yansıması dikkat çekicidir. İnsan aklı hem galip hem de mağlup olarak betimlenir ve işte bu yüzden Maturin, her ne kadar kendi kuşağı tarafından çabucak unutulmuş olsa da, başka pek çokların yanı sıra Poe, Wilde ve Baudelaire'in alaca karanlıkta yaptıkları keşif gezilerinde örnek aldıkları kişi olmuştur. Bizler, Maturin'in edebiyat tarihine olan önemli katkısını idrak etmeye ancak bunun farkına vardığımızda başladık. **DT**

The Life and Opinions of the Tomcat Murr

E.T.A. Hoffmann

Yazarın doğum tarihi | 1776 (Almanya), 1822
İlk yayın tarihi | 1820–22
Yazarın tam adı | Ernest Theodor Amadeus Hoffman
Orijinal adı | Lebensansichten des Katers Murr

Görünüşte kendi kendini yetiştirmiş bir kedinin "hayatı ve görüşleri"ni anlatan Hoffmann'ın bu sıradışı romanı, rastlantısal olarak "Kappellmeister Johannes Kriesler'in çöpe atılan kağıtlar üzerine rastgele yazılmış bölük pörçük biyografisi"yle kesişir. Okur bu romanda, 19. yüzyılın başlarında Almanya'da günlük hayatın sıradanlığı içinde fantastik bir yolculuğa çıkar. Erkek kedi Murr, tedirgin besteci Kriesler'la dikkate değer ölçüde tezat oluşturan arkadaş canlısı bir figürdür. Hoffmann'ın çok sevdiği tekir kedisinden esinlenerek oluşturduğu Murr'un, gizli ve türlü yetenekleri onu gerçek bir Rönesans kedisi kılarken, Hoffmann'ın öteki beni olan Kriesler, Romantik duyarlılıkla dolu, duygusal deneyimlerinin aşırılığından harap düşmüş bir karakterdir.

Hoffmann'ın tuhaf hikayesi akılla delilik arasındaki sınırları yerinden oynatan karakterlerle dolu bir anlatıda, bu belirsizliği olduğu gibi yansıtan bir üslupla doğaüstünü, operayı, müzikali ve psikiyatriyi devreye sokar. Hoffmann'ın yapıtının büyülü gerçekçiliğin temellerini oluşturduğu bile iddia edilmiştir. Rabelais, Cervantes ve Sterne'in geleneklerini izleyen Hoffmann'ın çalışması, Gogol, Dostoyevski, Kafka, Kierkegaard ve Jung gibi karmaşık bir grup üzerinde etkili olmuş ve bir çok yönden Freud'un düşüncelerine önceden işaret etmiştir. Yerine göre insanın zihnini hem uyaran hem de karıştıran son derece yaratıcı ve alışılmadık bir kitap. **JW**

"Çekinerek, titreyen gögsümle, dünyanın önüne hayatımdan bazı yaprakları seriyorum: Üzüntülerini, ümitlerini, özlemlerini, boş geçen tatlı saatlerde kalbimin derinliklerinden kopan gelişigüzel anlatıları ve şiirsel coşkuları"

▲ **Tomcat Murr'un insan kahramanı, yazarlığın yanı sıra besteci de olan Hoffmann kalıbındaki Kriesler, kendi Romantik görüntüsü içinde.**

Bağışlanmış Bir Günahkarın Özel Anıları ve İtirafları

The Private Memoirs and Confessions of a Justified Sinner

James Hogg

Yazarın doğum tarihi | 1770 (İskoçya), 1835
İlk yayın tarihi | 1824
İlk yayınevi | Longman et al. (Londra)
Orijinal dili | İngilizce

▲ *Kitabın 19. yüzyıl sonlarında yapılan basımından bir çizimin başlığı: "Evinize doğru kaçın ve ruhunuzu kurtarın!"*

Hogg, bu metafizik gerilim romanını gerçek bir öykü sanılabilecek şekilde tasarladı; ustalıklı anlatım hilelerinin arasında kendini ufak bir karakter olarak yapıta dahil etmek de vardı. George ve Robert adında iki kardeşin yaşamlarının kitabın editörü tarafından anlatıldığı bölümde kanıtların tarih sırasında bir araya getirilerek yorumlandığı ifade edilir; diğer bölüm, Robert'in kendi yazdığı itiraflarından oluşur. Bu yapısıyla roman, iki farklı anlatım, iki farklı bakış açısı sunar. Editörün olayların asıl gerçekleştiği tarihten yüz küsur yıl sonra anlattığı hikâyeyle günahkârın hikâyesinin "günah çıkarma" boyutundaki dinselliği birbirine tezat oluşturur. Kitaba çift odaklı olma niteliğini kazandıran bu farklı biçemsel perspektiflerdir; bu sayede, kendini bağışlanmış bir günahkâr olarak adlandıran psikopat katilin hem dışarıdan görünümü hem de en mahrem yönleriyle iç dünyası ortaya serilmiş olur.

Kalvinist yazgı anlayışını (eğer Tanrı'nın seçilmiş bir kulu olarak dünyaya geldiyseniz hata yapmanız mümkün değildir) kötüye kullanan günahkârın itirafı, muğlak ve çılgınca bir fanatizm keşmekeşini ortaya çıkarır ve Hogg bu durum üzerinden dinsel fanatizme yakıcı bir eleştiri getirir. Kitabın bütününde aşırılıkların karşısına daha sağlıklı, onurlu ve insancıl bir sağduyu konur; özellikle alt sınıfların kendilerinden daha "üstün" olanlara gösterdiği direniş bağlamında.

Robert sık sık insan kılığına girmiş şeytanın bir tezahürü ya da psikolojik bir travmanın belirtisi olarak yorumlanabilecek şekil değiştiren bir yabancı tarafından ziyaret edilir. Aynı anda hem gotik komedi hem dinsel korku hikâyesi, hem de psikolojik inceleme olan roman, hem korkunç hem de korkunç derecede güzel. **DM**

Bir Haylazın Hayatı

The Life of a Good-for-Nothing

Joseph von Eichendorff

Bir adam havadan sudan şeyler düşünerek çimde uzanmaktadır. Yorucu bir iş gününde mola veren çileden çıkmış babası "işe yaramaz" oğluna kalkıp bir şey yapmasını söyler. Bunun üzerine, genç kahramanımız kemanını kapıp ve vahşi dünyaya doğru yola çıkar, yolda bir de şarkı tutturur. 19. yüzyıl Alman romantiği Joseph Von Eichendorff'un enfes pikaresk kısa romanı Bir Haylazın Hayatı böylece başlar. Geç romantiklerin öncülerinden biri olan ve daha çok lirik şiiriyle tanınan Eichendorff, bu kısa ama canlı büyüme öyküsüyle Almanya'nın edebiyat mirasında kilit bir figür olarak yer edindi.

Yolda iki aristokrat hanımefendi, genç kahramanı yanlarına alır, şatolarına götürür; orada önce bahçıvan, sonradan tuhaflıklarıyla kendini etrafına sevdirince de katip olarak çalışır. Hanımlardan birine aşık olur ama onu bir başka adamla görünce kaçar ve bir kez daha toplumsal kurallara başkaldırarak, sadece yeni şeyler keşfetme şansını rehber edinerek ve macera arzusuyla kendini tekrar yollara vurur. Talihi onu iyili kötülü dönemlerden, çeşitli maceralardan geçirerek, hanımefendisinin şatosundan İtalya ve Prag'a sürükler. Nihayetinde yol onu gerisin geri şatoya ve gerçek aşkının kollarına taşır.

Şiirleri Robert Schumann ve Felix Mandelssohn gibi ünlü besteciler tarafından müziğe uyarlanan Eichendorff, kısa romanını en iyi şiirler dışında nadiren rastlanabilecek bir lirik düz yazı türüyle doldurur. Kahramanı, ideal "romantik adam" karakterlerin en sempatiğidir ve hikayesi daima büyüleyici ve iç açıcıdır. **OR**

Yazarın doğum tarihi | **1788 (Polonya), 1857**
İlk yayın tarihi | **1826, Vereinsbuchhandlung**
İlk bölümün basımı | **1823**
Orijinal adı | **Aus dem Leben eines Taugenichts**

▲ Eichendorff, kariyerinde, Prusya hükümetindeki göreviyle romantik lirik şiir ve düz yazı uğraşını bir araya getirdi.

Mohikanların Sonu

Last of the Mohicans

James Fenimore Cooper

Yazarın doğum tarihi | 1789 (Amerika), 1851
İlk yayın tarihi | 1826
İlk yayınevi | J. Miller (Londra)
Tam adı | Last of the Mohicans, a Narrative of 1757

Mohikanların Sonu'nun en gösterişli sahnesi, Fransızlarla Kızılderililer arasındaki savaş sırasında Fort William Henry'de yaşanan kırımdır. Uluslararası ün kazanan ilk Amerikalı romancı Cooper, ıssız topraklarda geçen zorlu bir maceranın hikâyesini bu "gerçek" olayın etrafına örer. Büyük ölçüde Amerika'ya has Kızılderili esaret anlatısı türüne yakın olan bu yapıtla çoğu popüler Amerikan romanı, özellikle de Batı'da geçen romanlar için bir şablon yaratır.

Sınırda yaşayan Natty Bumppo, daha önce yaşlı bir adam olarak The Pioneers'de (1823) okurla tanıştırılmıştı; burada Delaware'li Kızılderili arkadaşı Chingachgook ve onun oğlu Uncas'la beraber İngilizler için keşif kolu görevi yapan orta yaşlı Hawkeye olarak karşımıza çıkar. Bir İngiliz albayın kızları olan Cora ve Alice Munro'yla yolları kesişen üçlü, romanın geri kalanını onları esaretten kurtararak, güvende olacakları bir yere kadar onlara eşlik ederek ya da ıssız topraklarda onların peşine düşerek geçirir.

Cooper'ın ırksal görüşleri tutucudur; roman boyunca Uncas'la soylu Cora (annesi siyahtır) arasında ırklar arası bir aşk olasılığını yükseltir ama bir sonuca ulaştırmaz. Cooper vahşi toprakların ve orada yaşayan Kızılderililerin zarar görmesine üzülür ama 19. yüzyıl Amerikası'nın tipik düşünce tarzına uygun biçimde her ikisinin de kaçınılmaz olarak ilerlemeye boyun eğmek zorunda olduğu anlatılır. **RH**

◀ **Amerikalı manzara ressamı Thomas Cole, Mohikanların Sonu'nda Cora'nın Tamenund'un ayakları dibinde diz çöktüğü bu sahneyi tuvale yansıttı.**

Nişanlılar

The Betrothed

Alessandro Manzoni

Yazarın doğum tarihi | 1785 (İtalya), 1873
İlk yayın tarihi | 1827
İlk yayınevi | Pomba; Trameter; Manini
Orijinal adı | I Promessi Sposi

Floransa lehçesiyle kaleme alınan Nişanlılar, Manzoni'nin, ülkede kültürel ve politik birlik sağlanmasının koşullarından biri olarak İtalyan dilinin standartlaştırılması amacıyla ortaya geçerli bir model koyma girişimiydi. Roman 17. yüzyılda, İtalya Yarımadası'nın İspanyol işgali altında olduğu süreçte geçer ve yazarın mükemmel bir barok üslupla yeniden gözler önüne çıkardığı sözde orijinal bir el yazmasına dayanır. Manzoni, İtalya'nın Avusturya egemenliği altında olduğu kendi çağını betimlemek için tarihle paralellikler kurar.

İki mütevazı köylünün düğün hazırlıkları yaptığı Lombardy'deki sakin, ufak bir köyden yola çıkan öykü, bizleri bu birlikteliğe engel olmak ya da onu kolaylaştırmak üzere tertipler yapan bir dizi karakterle tanıştırır. Olayın aktörleri etkileyici bir çeşitlilik gösterir; güçlüler ve güçsüzler, kendi halinde insanlar ve soylular, dindarlar ve laiklik yanlıları vardır. Yeni Romantik kültürden esinlenen Nişanlılar, gücün kötüye kullanılmasını çeşitli yönlerden ele alır. Rahipler Latince bilgilerini kendi cemaatlerine üstünlük taslamak için kullanır, babalar babalık otoritelerini kızlarını rahibe manastırına kapanmaya zorlamak için suistimal eder, dolandırıcılar manastıra sığınan saf bir kızı kaçırır. Ancak hepsinden önemlisi, anlayış yoksunu yabancı yöneticiler yerli halkı anlayıp dinlemeden onlara baskı uygular ve kaçamaklı sözlerle onları aldatır.

Yine de romanın verdiği mesaj olumludur: İnsanların zorlukların üstesinden gelebileceklerine inanmaları ve amaçlarını gerçekleştirme yönündeki kararlılıkları, nişanlıların bir araya gelmesine ve hikâyenin hayırlı bir sonuca ulaşmasına yardımcı olur. **RP**

Kırmızı ve Siyah

Le Rouge et le Noir

Stendhal

Yazarın doğum tarih I **1783 (Fransa), 1842**
İlk yayın tarihi I **1831**
İlk yayınevi I **Hilsum (Paris)**
İngilizce adı I **The Red and the Black**

LE ROUGE
ET LE NOIR
CHRONIQUE DU XIXe SIECLE,
PAR M. DE STENDHAL.
TOME PREMIER.
PARIS.
A. LEVAVASSEUR, LIBRAIRE, PALAIS-ROYAL.
1831.

▲ Stendhal'in Kırmızı ve Siyah'ının ilk basımının ön kapağında "19. Yüzyılın Vakayinamesi" alt başlığı yer alır.

▶ Stendhal'i Pont Saint-Esprit'de bir otelde dans ederken gösteren bu çarpıcı resmi, kendisi gibi yazar olan Alfred de Musset çizdi.

1830'larda Fransa'da geçen Kırmızı ve Siyah, Julien Sorel'in sahte yükselişini ve ardından da düşüşünü anlatır. Bir marangozun oğlu olan Julien, yükselme tutkusunu önce ruhban sınıfına katılarak gerçekleştirmeye çalışır. Eğitimi sırasında bazı olmadık ilişkilere girmesine rağmen rahip olmayı başarır ve Marki de la Mole'un özel sekreterlik davetini hevesle kabul eder. Julien'ın Marki'nin kızı Mathilde'le olan ilişkisi bile soylular sınıfına yükselmesi için bir vesiledir; böylece onunla skandala yol açmadan evlenebilecektir. Ne var ki Julien, soylu yaşantısının keyfini çıkarmaya fırsat bulamadan Marki, Madam Renal'den (Julien'in rahiplik eğitimi görürken gönlünü çeldiği kadın) onun sahtekâr olduğunu anlatan bir mektup alır. Mathilde'le evlenmesi engellenen Julien, bunun intikamını alır.

Kimi zaman çağdaş edebi zevke hitap etmesi açısından biraz fazla melodramatik bulunan Kırmızı ve Siyah, romanın bir sanat türü olarak gelişimi bakımından son derece önemlidir. Diğer yandan, Romantik geleneğe hayli sadık bir masaldır. Sorel tutkularını gerçekleştirmek için ilkesiz ve biraz hilekârca bir yol izliyor olabilir ama darkafalı ve kısıtlayıcı Fransız burjuva toplumu karşısında onun enerjisi ve gözüpekliği genellikle okuru gönülsüzce de olsa ona yakınlık duymaya sevk eder. Bununla beraber, romanı bu derece etkileyici kılan esas nitelik, Stendhal'in anlatım biçimidir. Her karakterin içinde bulunduğu ruh halini büyük ölçüde kendi bakış açısından anlatma avantajına sahip olan romanın doyurucu psikolojik gerçekçiliği, Emile Zola'nın onu ilk gerçek "modern" roman ilan etmesini sağlamıştır.

Her bilinçli okurun kitaplığında Kırmızı ve Siyah'a bir yer ayırması, keyifli bir hikâye olmasının ötesinde, işte bu nedenle gereklidir. **VA**

Notre Dame'ın Kamburu

Notre Dame de Paris

Victor Hugo

Yazarın doğum tarihi | 1802 (Fransa), 1885
İlk yayın tarihi | 1831
İlk yayınevi | Flammarion (Paris)
İngilizce adı | The Hunchback of Notre Dame

"Baykuş tarlakuşunun yuvasına giremez"

▲ **Victor Hugo, Fransız Romantizm ekolünün gerek şiir gerek düzyazı alanında uzak arayla en verimli ve çok yönlü yazarıydı.**

▶ **Nicolas Maurin'in çağdaş çizimi, grotesk kambur Quasimodo'ya yemek verirken tiksinen Esmeralda'yı betimler.**

Victor Hugo'nun Notre-Dame de Paris'i Walter Scoot'ın Korkusuz Şövalye Ivanhoe'sunun geleneğinden bir tarihsel romandır. Hepsi de Notre-Dame civarında gerçekleşen soylu eğlenceler, grotesk cümbüşler, ayak takımı isyanları ve halk huzurunda idamlarla kaynayan 15. yüzyıl Paris'indeki yaşamın hayat dolu bir tablosunu çizer. Hugo, iki bölümü gotik kilisenin tasvirine ayırarak okuru Notre-Dame ruhunun derinliklerine taşır. Okura taş yapının baş döndürücü yüksekliklerinden öznel bir Paris manzarası sunar. Duvarlardan birine kazınmış olan anankhe ("kader") kelimesi, gotik olay örgüsünün itici gücünü ortaya sermektedir.

Quasimodo'nun kaderi, doğduğunda annesi tarafından Notre-Dame'ın merdivenlerine bırakılmasıyla mühürlenmiştir. Başrahip Claude Frollo tarafından evlat edinilen Quasimodo, kulenin zangocu olur ve kamburlu, grotesk vücudunu Parislilerin gözlerinden gizler. Frollo, katedralin altındaki meydanda dans eden çingene güzeli Esmeralda'ya duyduğu yasak aşkla yanıp tükenmektedir. Quasimodo'yu kızı kaçırmaya ikna eder ama girişimleri, kendisi de Esmeralda'ya aşık olan Yüzbaşı Phobeus tarafından önlenir. Quasimodo, işlediği suç yüzünden hapse atılır ve onu tutsak alanların çirkin sözlerine, aşağılamalarına maruz kalır.

Çok zalimce bir kırbaç cezasının ardından Esmeralda ona yardımcı olur ve su verir. Bu noktadan sonra Quasimodo, kendini umutsuzca ona adar. Bu dramatik aşk ve aldanış masalı, üç karakterin de Esmeralda'nın cazibesine kapılmasıyla devam eder. Saplantılı aşık Frollo, Phoebus ve Esmeralda'yı gizlice izler ve bir kıskançlık krizi esnasında Pheobus'u bıçaklar.

Esmeralda, Phoebus'u öldürmekten tutuklanıp mahkûm edilir ve Quasimodo'nun cesurca bir kurtarma girişiminde bulunmasına rağmen daha sonra asılarak idam edilir. Esmeralda'nın cansız bedenini darağacında sallanırken gören Quasimodo haykırır: "Sevdiğim ne varsa işte orada." Aşk üzerinden bedel ödeme teması evrensel bir duyguyu harekete geçirdi. **KL**

Eugene Onegin

Alexander Puşkin

Gorki tarafından "tüm başlangıçların başlangıcı" olarak tanımlanan, Gogol'ün sözleriyle "Rus ruhunun benzersiz bir tezahürüyle" yazılan Puşkin'in manzum romanı, Rus edebiyatında çok önemli bir yer işgal eder. Roman, arkadaşını kendi başlattığı düelloda öldüren, basit bir köylü kızı olan Tatiana'nın aşık olduğu ama bu aşka karşılık vermekte çok geç kalan yorgun sofistike Yevgeni Onegin'i anlatmaktadır.

Romanın başarısının nedenleri tartışmalı değildir. "Melodik dizeler Rusya'da daha önce hiç görülmemiş güzellikte," diyen Nabokov'a göre, dilinde yatmaktadır. Eğer Nabokov haklıysa, Onegin'in kendisinden sonrakilere örnek oluşturacak önemdeki güzelliği, romanı orijinalinden okuyamayanlar tarafından takdir edilemeyecek ve bu durumda da Rus edebi kültürüne yönelik bütün irdelemeler hayati bir referans kaybedecektir. Buna rağmen, çevirilerinde bile Puşkin'in ironi ve söz oyunları aracılığıyla bir ciddiyet uyandırmayı başarması dikkat çekicidir. Anlatımın kuralcılığı altüst edilmiş, edebi proje bir dizi lezzetli sapma, yaratıcılık ve nükteyle kendi kendine yön değiştirmiştir. Hikayenin, reddedilen aşk ve feda edilen dostluktan ibaret konusunun sadeliği yüzünden değerlendirilmesi zor derinlikte bir anlam kazanması bütün bu zenginliğe rağmen değil, bu zenginlik sayesindedir.

Puşkin'in son derece gülünç ve derinlemesine ciddi dokunuşları, katı bir biçimde uygulanmış sofistike şiirsel formla ("Onegin-stanza" başlıklı 14 kıta) dilin şaşırtıcı, ip cambazı ustalığındaki serbestliğini birleştirir. Roman, Rusça öğrenme çabasına olmasa da (ki aslında kesinlikle önerilen yaklaşım budur), tercihen Nabokov'un ayrıntılı yorumunu içeren birden çok çevirisini okuma çabasına değecek güzelliktedir. **DG**

Yazarın doğum tarihi | **1799 (Rusya), 1837**
İlk yayın tarihi | **1833**
Seri olarak yazılma ve yayınlanma tarihi | **1823–31**
Orijinal adı | **Yevgeny Onegin**

"Bizi göklere çıkaran hayaller, bize on bin gerçekten daha değerlidir"

▲ 37 yaşında bir düelloda ölen sıra dışı dehaya sahip bir yazar olan Puşkin'in 1827 yılında, Wassili Tropinin tarafından çizilen portresi.

◀ Çaykovski'nin Puşkin'in hikayesinden uyarladığı 1879 tarihli opera versiyonuna dayanarak yapılan bir illüstrasyonda, Tatiana aşkını itiraf ettiği mektubu yazıyor.

Eugénie Grandet

Eugénie Grandet

Honoré de Balzac

"Dar kafalar, iyilikseverlikle olduğu kadar zulümle de harekete geçebilir; başkalarını ya gaddarca ya da hayırseverce bir zorbalıkla yöneterek güçlü olduklarına kendilerini inandırma fırsatı bulurlar"

▲ **Romanın 1911 basımından alınan bu Jules Leroux çizimi, Nanon'la bir erkek uşağı bir fıçıyı taşırken betimler.**

Yazarın doğum tarihi | **1799 (Fransa), 1850**
İlk yayın tarihi | **1834**
İlk yayınevi | **Charles-Béchet (Paris)**
Orijinal dili | **Fransızca**

Walter Scott gibi Balzac da kısmen borçlarından ve bu borçların yarattığı sancılardan kurtulmak için roman yazdı; sermaye birikimi meselesi ve buna eşlik eden manevi yozlaşma, daha sonra Balzac'ın İnsanlık Komedisi (La Comédie Humaine) başlığı altında toplayacağı bir dizi romandan biri olan Eugénie Grandet'ye de konu oldu. Açgözlülüğün sağlam ahlaki eleştirisi ve taşra yaşantısının kifayetsizliği arasında bu roman, inandırıcı biçimde çizilmiş insan karakterlerini Fransız toplumundaki derin değişikliklerin sosyolojik idrakiyle birleştirir. Eugénie'nin babasının amansız bir paragöz olarak gerçekçi sunumu, para tutkusunun yalnızca kişisel bir "günah" olarak değil aynı zamanda 19. yüzyıl kapitalizmindeki maddi hesapçılığın barındırdığı dinden bağımsız nihilizmin bir yansıması olarak nasıl yürüdüğünü gösterir.

Olay örgüsünde klasik bir basitlik ve nedensel döngü anlayışı vardır; burada yavaş yavaş gözler önüne serilen burjuva trajedisi, anlatıcının deyişiyle, Atreus Evi'ndekilerin çektiklerinden çok daha dayanılmazdır. Babasının maddiyat saplantısı Eugénie'nin yaşantısını sınırlar ve sonunda da aileyi yok eder. Roman, Eugénie'nin uğradığı tahribatı gözler önüne serer; yine de Eugénie, cömertçe bazı davranışlar sergileyerek bir miktar manevi itibara sahip olduğunu gösterir. Balzac, Proust'u önceleyen zamansal döngü anlayışıyla hem kişisel eylemlerin hassas iskeletini hem de kuşaklar arası değişim mekanizmasını dramatize eder. Basit ve alışılagelmiş konuların gülünç biçimde işlenmesi keskin toplumsal gerçekçiliği yumuşatır; Balzac'ın neredeyse her şeyi bilen anlatıcısının yargılarından söküp çıkardığı eğlence şaşırtıcıdır. Gerçekçi romanın devlerinden birini tanımak için ideal bir başlangıç. **DM**

Goriot Baba

Le Père Goriot

Honoré de Balzac

Yazarın doğum tarihi | **1799 (Fransa), 1850**
İlk yayın tarihi | **1834–1835**
İlk yayınevi | **Werdet (Paris)**
Orijinal dili | **Fransızca**

Bu, iki nankör kızına bir servet miras bırakan zengin bir iş adamının öyküsü. Tamahkâr evlatlarına elinde ne varsa vermeye devam edebilmek için kötü bir pansiyonda yalnız başına yaşayan Goriot, bir de üstüne Rastignac adında, aralarındaki ilişkiyi kendi sosyal ihtiraslarını gerçekleştirmek için sömüren hırslı bir genç adamla arkadaş olur. Kızların sosyeteye yükselmesine entrika, ihanet ve hatta cinayet bulaşırken muhtelif kötü adamlar anlatının, olay örgüsünde meydana gelen bazı sansasyonel kıvrılmalarla canlanmasını sağlarlar. Yine de Balzac'ın etrafına daha geniş kapsamlı bir toplumsal huzursuzluğu inşa ettiği ana trajedi, esasen Goriot'un kızlarına duyduğu, hak ettiği karşılığı bulamayan sevgidir.

Balzac'ın epik serisi La Comédie Humaine'de (İnsanlık Komedisi) yer alan yapılardan biri olan Goriot Baba, aslında Shakespeare'in Kral Lear'ini 1820'lerin Paris'ine uyarlar. Roman, Goriot'nun kendisini fedakârca ailesine adamasına karşılık, çok çeşitli biçimlerde, toplumsal yapıyı güçlendiren şeyin artık toplum içi ailevi bağlar ya da idealler değil, saldırgan bireycilik ve açgözlülük üzerine kurulan yozlaşmış bir sözde aristokrasi oluşunu irdeler.

Aşırı dolambaçlı olay örgüsü kimilerinin tahammül sınırlarını zorlayabilir ama Balzac'ın ayrıntıları görebilme yetisi ve psikolojik gerçekçiliği hayranlık uyandırmaya devam ediyor. Sanatsal bakış açısının niteliği onu sıkı sıkıya 19. yüzyıl geleneğine bağlar ama anlatım tekniği ve karakter özelliklerine verdiği önem Balzac'ı çağdaş romanın en önemli figürlerinden biri yapmaya yeter. **VA**

Burun

The Nose

Nikolay Gogol

Yazarın doğum tarihi | **1809 (Ukrayna), 1852**
İlk yayın tarihi | **1836 (Rusya)**
Orijinal adı | **Nos**
Orijinal dili | **Rusça**

Gogol'ün en bilinen öykülerinden biri olan Burun, aynı zamanda bu öykülerin en absürtlerindendir ve bu bağlamda yaklaşık bir yüzyıl sonra yalnızca Rusya'da değil tüm Avrupa'da çok güçlenecek bir geleneğin öncülerinden biridir. Öykü, Şostakoviç'in aynı adlı müthiş yaratıcı ve komik operasına da kaynaklık etmiştir.

Kovalev, kendi öneminin bilincinde ve bürokratik hiyerarşi içerisindeki yerine dair de bir o kadar keskin sezgileri olan bir devlet memurudur. Günün birinde uyanır ve burnunu yerinde bulamaz. Bu kaybı ilgili yetkililere bildirmeye giderken, burnunu, kendinden yüksek rütbeli bir memur üniforması giymiş olarak karşısında görünce şaşırıp kalır. Kaçak burunla konuşmaya niyetlenir ama rütbe farkı ağzının payını almasına yol açar. Burnunu yakalamak için yardım istemek üzere gazeteye ilan vermeye çalışır ama başaramaz.

Daha sonra burnu polis tarafından kendisine geri getirildiğinde doktor onun tekrar yerine yerleştirilmesinin mümkün olmadığını söyler. Aradan biraz zaman geçtikten sonra, görünürde hiçbir neden yokken Kovalev bir gün uyanır ve burnunu gizemli biçimde yerine geri yerleşmiş olarak bulur.

Öykünün tamamı hayli ayrıntılı biçimde anlatılır ve sonunda da bu tam anlamıyla inanılmaz öyküdeki akıl almaz şeylerin bir listesi verilir. Hatta Gogol öfkeyle, en akıl almaz olanın da "yazarların bu türlü konuları alıp işlemeye kalkmaları" olduğunu beyan edecek kadar ileri gider. Okurlar da Gogol'ün Burun'u neden yazdığını merak edebilirler tabii ama yazdığı için esef duymayacakları kesin. **DG**

PART III. MARCH. PRICE 1s.

THE ADVENTURES OF OLIVER TWIST.

BY

CHARLES DICKENS

ILLUSTRATED BY

GEORGE CRUIKSHANK

A NEW EDITION:
Revised & Corrected.
To be completed
IN TEN NUMBERS.

LONDON:
BRADBURY & EVANS, 90, FLEET STREET, AND WHITEFRIARS.

Oliver Twist

Oliver Twist

Charles Dickens

Oliver Twist, Dickens'ın Bentley's Miscellany dergisinin ilk sayılarında yer alan "Mudfog" öykülerinden biri olarak hayata gözlerini açtı. Oliver'ın doğumunu ve yetimhanede büyümesini anlatan ilk iki aylık bölümler, 1834 yılında yürürlüğe giren Yeni Fakirlik Yasası'na yönelik bir dizi radikal ve melodramatik saldırının parçasıydı. Oliver Twist hem pikaresk bir öykü, bir melodram hem de sokağa terk edilmiş çocuğun soylu köklere sahip olduğunun ortaya çıktığı bir peri masalıdır.

Aynı zamanda ana karakterin bir çocuk olduğu ilk romanlardan biridir; ancak Dickens'ın daha sonraki eserlerindeki çocuklardan farklı olarak Oliver, hep çocuk kalır ve yaşadığı travmalardan neredeyse hiç etkilenmez. Her şeye burnunu sokan saf bir çocuk olması, Dickens'ın güttüğü muhtelif hedefler bakımından kilit önem taşır. Bu sayede yetimhanedeki kurumsallaşmış şiddetin pasif kurbanı olarak kalır; biraz daha lapa istediği o meşhur sahnede bile bu hareketi, bir hakkını arama meselesi değil, yalnızca aralarında çektikleri kuranın sonucudur. Bu özelliği, Fagin'in suç çetesinin eline düştüğünde, "Artful Dodger"ın aksine onu kanunsuz hareketler yapmaktan da uzak tutar; böylelikle, kurtarıcısı Bay Brownlow sayesinde bir orta sınıf çocuğuna dönüşebilir.

Çocuk hırsızlar batakhanesinin kötü efendisi Fagin'le Oliver'ın üvey ağabeyi Monks'un Oliver'ı bir suçluya dönüştürmeye yönelik gizli ittifakı, hapse atılma ve kaçma arasındaki, romanı hem bölen hem de birleştiren gerilimi yaratır. Oliver yetimhaneden ve Fagin'in yeraltı batakhanesinden kaçar ancak yeniden yakalanır; en nihayetinde teyzesi Rose Maylie'yle bir araya gelir ve Bay Brownlow tarafından evlat edinilir.

Bu iç karartıcı gidişatın sonunda düze çıkması, bütünüyle, bu iki farklı dünyayı bir araya getiren fahişe Nancy sayesinde gerçekleşir; ancak o da bunun bedelini, Dickens'ın yazdığı en kanlı sahnelerden birinde, sevgilisi Bill Sykes tarafından öldürülerek öder. **JBT**

Yazarın doğum tarihi | 1812 (İngiltere), 1870
İlk yayın tarihi | 1838 R. Bentley (Londra)
Tam adı | The Adventures of Oliver Twist, or the Parish Boy's Progress

▲ **Oliver Twist'in çizeri George Cruikshank, Fagin'le Artful Dodger'ın unutulmaz tasvirlerini yarattı.**

◀ **1846 baskısının kapağı: Oliver Twist o dönemde, Viktoryen kültürün kalbinde çoktan sarsılmaz bir yer edinmişti bile.**

The Lion of Flanders

Hendrik Conscience

Yazarın doğum tarihi | 1812 (Belçika), 1883
İlk yayın tarihi | 1838
İlk yayınevi | L.J. de Cort (Antwerp)
Orijinal adı | De leeuw van Vlaanderen

Hendrik Conscience, bugün Belçika'nın bir parçası olan, Flandra'nın Flamanca konuşulan nüfusunun modern tarihinde kilit bir figürdür. O, 1830'larda üretken yazarlık kariyerine başladığında, ortada Flaman edebiyatı diye bir şey yoktu. Conscience, frankofon Valonlar tarafından yönetilen bir krallıktaki bir alt sınıfın dilinden incelikli bir edebi dil çıkardı.

Conscience'in yazdığı 100 romanın belki de en iyisi olan The Lion of Flanders bugün hala okunan birkaçından da biridir. Sir Walter Scott'un kurduğu geleneği takip eden bu tarihsel romans, 14. yüzyıl başındaki Fransa hakimiyetine karşı Flaman direnişinin tarihindeki kritik bir anı anlatır. Flaman loncalarının tüccar ve sanatçıları, Fransa Kralı ve onun Flandra'daki destekçilerine karşı ayaklanırlar. Fransız şövalyeler krallarının otoritesini yeniden kurmak için Flandra'yı istila ettiğinde, Conscience'in öyküsünün zirvesi olan Kortrijk (ya da Courtrai) Savaşı'nda yenilirler.

Roman, öfkeli ya da cesur, zırhlı şövalyeler; kaba saba adamlar, gönül adamları ve tehlikeden kurtarılacak güzel bir kız da dahil olmak üzere, romantik Orta Çağ'ın tüm gerekli süslerini barındırır. Bu yapıt, büyük bir ustalık ya da hayret verici bir özgünlük içermiyor ama öyküleme biçimi oldukça sağlam; Avrupa tarihi ve milliyetçiliğe en ufak bir merakı olan herkesin ilgisini çekecektir. **RegG**

Parma Manastırı

La Chartreuse de Parme

Stendhal

Yazarın doğum tarihi | 1783 (Fransa), 1842
İlk yayın tarihi | 1839
İlk yayınevi | Ambroise Dupont (Paris)
Orijinal adı | The Charterhouse of Parma

Çeşitli ülke ve yüzyıllar arasında hızla gidip gelen bu hikayenin işleyiş ilkesi harekettir. Pek çok okur bu geçişlerin sinir bozucu hızından ve öyküden alınacak keyfi yerle bir edişinden dem vurur ama zihnimizi karıştırarak bizleri öykünün içine çeken de bunlardır.

Romandaki hareket hissi ilerlemeyle değil, karakterlerden konuya ve düşünce biçimine dek uzanan sürekli bir yer değiştirme durumuyla elde edilir. Giriş bölümünde okura bunun Düşes Sanseverina'nın hikayesi olduğu söylenir ancak en azından başlarda, esas kahraman, Düşes'in idealist yeğeni Fabrice'dir. Ne var ki onun ilkeli mertliğinin daim olmasına da olanak bırakılmayacaktır; Waterloo'ya vardığında, kafasındaki savaş yoldaşlığı kavramı, yurttaşları tarafından atının çalınmasıyla zarar görür.

Romanda, yıllarca süren bir dönemi özetleyen bölümlerle yalnızca birkaç saati kapsayan pasajların birbirini takip ettiği kısımlarda, devamlılık hissi perspektifin yükselişiyle sağlanır; bu perspektif, Fabrice'in çocukluğundaki kilisenin çan kulesinden, romanın kilit noktasında hapsolduğu Farnese Kulesine kadar uzanır. Ana tema olarak hapsedilmeyi alan bu romanda Stendhal'ın uç noktalara varan anlatım özgürlüğü, gözle görülür bir zıtlık teşkil eder. Bir temanın diğerinin ayağını kaydırdığı ve bir anlatım tekniğinin diğerinin sınırlarını belirlediği bu roman, kendi heyecan verici mantığına göre işler. **DT**

Usher Evi'nin Çöküşü

The Fall of the House of Usher

Edgar Allan Poe

Yazarın doğum tarihi | 1809 (A.B.D.), 1849
İlk yayın tarihi | 1839, W. Burton (Philadelphia)
İlk yayınevi | Burton's Gentleman's Magazine
Orijinal dili | İngilizce

Usher Evi'nin Çöküşü'nü "roman" olarak nitelemek, bu sözcüğün anlamının sınırlarını zorlamak olacaktır. Yine de, kısalığına rağmen, yapıt bu kitabın kapsamına girmeyi hak ediyor çünkü Poe'nun usta anlatımıyla yeni ufuklar açan bu öykü değerlendirmeye dahil edilmeden çağdaş romandan bahsetmek zor. Uğursuzluk kehanetleri ve dehşetle dolu olan kitap, insan ruhunun aynı derecede güçlü biçimde irdelenmesiyle destekleniyor.

Roderick ve Madeline Usher, seçkin soylarının son halkasıdırlar. Bu nedenle onlar, içinde yaşadıkları tuhaf, karanlık malikâne olan "Usher Evi"nin bizzat kendisidirler. Poe'nun hikayesinde anlatıcı, Roderick'in bir çocukluk arkadaşıdır; yardım için yalvaran bir mektupla çürümekte olan bu kır evine çağırılır. Geldiğinde dostunu vahim derecede değişmiş bulur ve bizler, gerçekleşen tuhaf ve korkunç olayları onun gözünden izleriz.

Okur, anlatıcının yerinde konumlandırılmıştır; dolayısıyla etrafında hayalle gerçeğin birbirinden ayırt edilemez hâle gelişini izleyen bu "deli adamla" gitgide özdeşleşiriz. Üslup ve içeriğin bir bütün olarak oluşturduğu hava ve Poe'nun zorlanmadan ortaya çıkardığı sürükleyici yazım biçimi büyüleyicidir; hem ana konuyu hem de okuru aynı biçimde sarıp sarmalar. Poe, çok genç ölmüş bir yazar için geriye inanılmaz bir miras bırakmıştır; kendi evinin de bu denli kısa bir süre sonra çökecek olması, bu hikayeye ayrı bir dokunaklılık katar. **DR**

Okur, anlatıcının yerinde konumlandırılmıştır; dolayısıyla etrafında hayalle gerçeğin birbirinden ayırt edilemez hâle gelişini izleyen bu "deli adamla" gitgide özdeşleşiriz.

▲ İrlandalı illüstratör Harry Clarke, 1923'te, Poe'nun o ünlü korku hikayesini aynı rahatsızlık verici havayı yansıtarak resmetti.

CAMERA OBSCURA

HILDEBRAND

Camera Obscura

Hildebrand

Yazarın doğum tarihi | **1814 (Hollanda), 1903**
İlk yayın tarihi | **1839**
İlk yayınevi | **Erven F. Bohn (Haarlem)**
Yazarın tam adı | **Nicolaas Beets**

Genç Nicolaas Beets, Hildebrand takma adıyla Camera Obscura adını taşıyan, birbiriyle çok da sıkı bağlantıları olmayan hikaye ve skeçler derlemesinin ilk versiyonunu yayımladığında, Leiden Üniversitesi'nde bir teoloji öğrencisiydi. Beets'in düz yazı çalışması, tarzı bakımından gerçekçi, niyeti bakımından da ılımlı biçimde satiriktir. Hollandalı burjuva toplumunu zarif bir mizahla, ironik resmedişi kendi zaaflarına gülmeye hazır bir halk nezdinde hızla başarı kazandı.

İngiliz çağdaşı Charles Dickens'ın çalışmaları gibi, Beets'in kitabı da asla tamamıyla duygusallıktan arınmış değildir. O, karakterlerine karşı eleştirel de olsa sempatiden uzak kalmaz; gösterişli sonradan görme Kegge ya da yapmacıklı öğrenci Pieter Stastok'la alay edilir ama gaddarca değil. Stastok ailesi hikayelerindeki van der Hoogen gibi gerçek kötü adamlar vardır ama bunlar her zaman layığını bulur, zira Beets'in konforlu manevi evreninde ödüllendirilmeyen erdem ya da cezalandırılmayan kötülüğün yeri yoktur.

Camera Obscura, kendini Hollanda edebiyatının bir klasiği olarak kabul ettirmiştir çünkü insan davranışını gözleyişinde keskin ve anlayışlıdır; Beets'in, Hollanda dilinin en güzel Pazar kıyafetleri yerine, günlük kılığı içinde temsil edilmesi yönündeki, beyan edilmiş amacını karşılayacak bir düz yazıyla yazılmıştır. Beets'in zengin karakter kadrosunun modası geçmiş olabilir ama hala eğlendirici bir muhabbet uyandırabilir ve içe bakış malzemesi sunabilir. **RegG**

◀ **Kitabın 1950'lerdeki kapaklarından biri, ressamların tam bir temsili sanat anlayışı çerçevesinde kullandığı, kitaba adını veren optik cihazı gösterir.**

Çağımızın Kahramanı

A Hero of Our Times

Mikhail Yurevich Lermontov

Yazarın doğum tarihi | **1814 (Rusya), 1841**
İlk yayın tarihi | **1840**
İlk bölümün yayın tarihi | **1839**
Orijinal adı | **Geroy nashego vremeni**

Tek bir kahramanda odaklanan karmaşık bir anlatımla birbirine bağlanmış beş hikayeden oluşan bir koleksiyon şeklindeki bu yapıt, aynı zamanda 19. yüzyıl Rus edebiyatının tekrarlanan iki temasını örnekler - Kafkas macera hikayesi ve "gereksiz" karşıkahraman. Lermontov'un "kahramanı" Pechorin, kendi ruhunu yarı ölü ve mutluluğu da başkaları üstünde güç sahibi olma yeteneği olarak tanımlayan, hayat ve insanlık konularında hayal kırıklığına uğramış genç bir Rus subaydır. Puşkin'in anlamlı bir ruhani hayatın yokluğunun acısını çeken Onegin'inin aksine, Pechorin'in hayal kırıklığı yüksek ideallerine göre yaşamayı başaramamaktan kaynaklanmaktadır. Sonuçta, bencilliği daha aktif ve daha kinci bir türdendir; genç bir Kafkasyalı kızı kandırır ve ardından ondan sıkılır; bir arkadaşına nispet yapmak için soylu bir genç Rus kadınını kendisine aşık eder; sonunda da aynı arkadaşını bir düelloda öldürür.

Kaçakçılarla, vahşi dağ kabileleriyle, harika atlarla ve sarhoş Kazaklarla dolu Rus "sınır" boylarında geçen Pechorin'in maceraları, Lermontov'un son derece güçlü tasvir ettiği görülmeye değer Kafkas manzaraları zemininde anlatılmıştır. Bu manzaralar ve bunların hem karakterler hem de okuyucular üzerinde yarattığı etki, Pechorin'in hem kendi hayatına hem de etrafındaki kadınlarla erkeklere bakışındaki bıkkınlıkla çelişmektedir ve kitabın hayati gerilim kaynaklarından biridir. Diğer gerilim kaynağıysa Pechorin'in ruhsal ve metafiziksel özlemleriyle duygusuz, hatta kötü davranışları arasındaki zıtlıktır. **DG**

Ölü Canlar

Dead Souls

Nikolay Gogol

Yazarın doğum tarihi | 1809 (Ukrayna), 1852
İlk yayın tarihi | 1842 (Rusya)
Orijinal adı | Myertvye dushi
Orijinal dili | Rusça

Ölü Canlar'ın yazım süreci Gogol'ü çıldırttı. Başlangıçta ortada bir öykü için komik bir fikir vardı; bu fikir, sahtekâr fırsatçı Çiçikov'un, Rusya'yı dolaşarak son sayımdan sonra ölen ama kağıt üzerinde canlı görünen, dolayısıyla da herhangi bir mal gibi ipotek ettirilebilecek olan ölü serflerin (canların) sahipliğini satın alması üzerine kuruluydu.

Roman ilerledikçe Gogol'ün emelleri de büyüyordu; hedefi, Rusya'nın sorunlu toplumsal ve ekonomik coğrafyasını bir zamanlar yazgılı olduğu görkemli imparatorluğa dönüştürmek üzere, Rus halkının uykuya yatmış asil özünü yeniden harekete geçirmek haline geldi. Artık Rusya hakkında yazmak istemiyordu: Onu kurtarmak istiyordu. Bu misyonu saplantı haline getirmişti ve on yıllık uğraşın ardından İkinci Bölüm'ü (iki kez) yaktıktan sonra açlık grevi yaparak intihar etti.

Çiçikov'un üç atlı bir arabayla Rusya'yı baştan başa dolaşması Gogol'e, bir satirik portre ustası, Rusya'da yaşayan çeşitli insan tiplerini çizen bir karikatürist olarak kendini gösterme olanağı verdi. Gogol, Rus edebiyatına gülünçlük katar; bu trajik bir gülünçlüktür.

Yazar Çiçikov'la, bugünün internet milyarderleriyle boy ölçüşebilecek, daha da zengin olma hevesindeki toprak sahiplerinin aptallığını ve açgözlülüğünü sömürme yeteneğine sahip ölümsüz bir karakter yarattı. Gogol, Rusya'nın kurtuluşuna açılan kapının anahtarını sunamamış olsa da yapıtından geriye kalanlarla nihayetinde "varoluşunun muammasını çözen" o "dev epik destan"ı yazmakta başarılı olduğu su götürmez. **GT**

▶ Sönmüş Hayaller'in gördüğünüz bu baş sayfasına yazarın kendi yorumları ve açıklayıcı notları karalanmış.

Sönmüş Hayaller

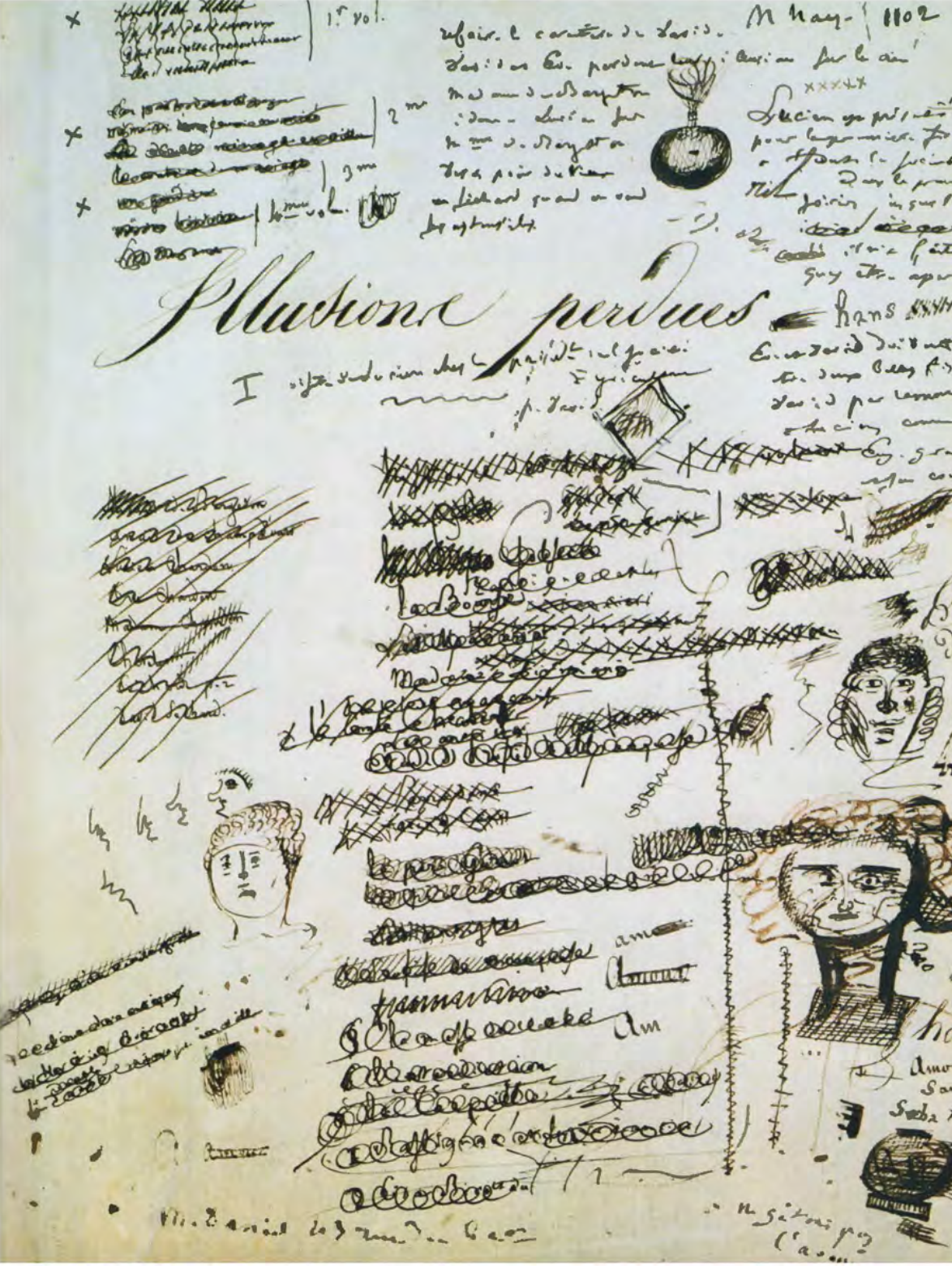
Illusions Perdues

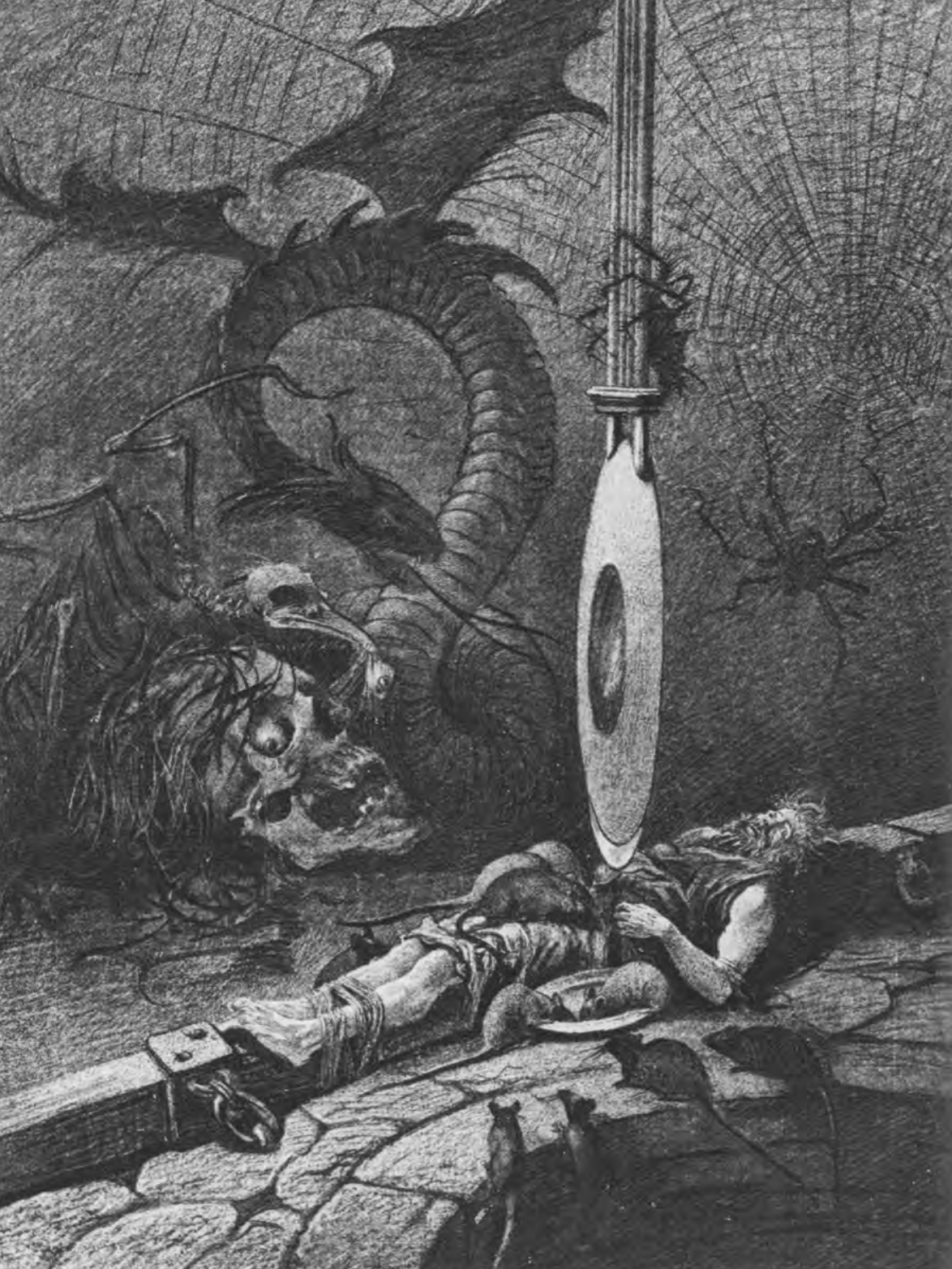
Honoré de Balzac

Yazarın doğum tarihi | 1799 (Fransa), 1850
İlk yayın tarihi | 1843
İlk yayınevi | G. Charpentier (Paris)
İngilizce adı | Lost Illusions

Binbir Gece Masalları'nın batılılaştırılmış hâli sayılabilecek Sönmüş Hayaller, Balzac'ın 17 ciltlik İnsanlık Komedisi (1842-46) serisinin en önemli yapıtlarından biridir. Fransa'da monarşinin iktidarını yeniden kurmaya çalıştığı dönemde geçen bu seri, toplumsal, ekonomik ve politik etkenlerin bireysel ve kolektif yazgıları nasıl şekillendirdiğini göstermeyi hedefliyordu. 3000 karakterin yer aldığı bu seriyi oluşturan 90 küsur romanı aynı çatı altında bir araya getiren 1842 tarihli ünlü "Avant-propos"da (Önsöz) Balzac, provokatif biçimde, çalışmasını bir doğa bilimcinin çalışması olarak niteler ve farklı toplumsal ya da finansal mevkilere sahip kadın ve erkekleri zoolojik türlere benzetir.

Yaşadığı çağın kendi kendini atamış vakanüvisi olarak Balzac, "toplumun her şeyine" ama daha çok da parayla ilintili büyük konum değişikliklerine ilgi duyuyordu. Balzac'ın romanları dikkatimizi farklı kültürel çevreleri tanımlayan çeşitli tezatlara çeker: Politik yaşamda krallık yanlılarıyla özgürlükçüler; aristokrasi ve burjuvazi; istifçiler ve müsrifler; erdemliler ve ahlâksızlar, Paris ve taşra arasındaki tezatlara. Teatral imgelerle dolu, üç bölümden oluşan Sönmüş Hayaller, taşra kenti Angoulême'de yakın arkadaşı David Séchard'la beraber tutkularını bileyen ancak şevkini yitiren taşra şairi Lucien Rubempré'nin öyküsünü anlatır. Lucien, Paris'in edebiyat, gazetecilik ve politika dünyasına girer ve ardı ardına hayal kırıklıkları yaşar. Marcel Proust, Balzac'ın kendi üslubuna has "açıklama" biçiminden ve bu üslubun barındırdığı "naiflik ve kabalıklardan" övgüyle söz etmişti. Bazı eleştirmenler, Balzac'ın gözlem gücünü göklere çıkarırken "hantal ve kaba tarzını" yerdiler. Sönmüş Hayaller, Proust'un yazara olan hayranlığını paylaşmamız için bizlere ilk sayfadan son sayfaya kadar bol bol olanak sunar. **CS**

Illusions perdues

Kuyu ve Sarkaç

The Pit and the Pendulum

Edgar Allan Poe

Bu klostrofobik korku ve gerilim öyküsü Edgar Allan Poe'nun Romantik geleneğin ön saflarında yerini almasını sağladı. Amerika'nın ilk gerçek edebiyat eleştirmenlerinden biri olarak sıradan şeylerle meşgul olan sanatı ve edebiyatı dikkate değer bulmuyor, kendisi de beklenmeyenle, şaşırtıcı olanla, özellikle de doğaüstü şeylerle ilgilenmeyi tercih ediyordu.

Şair ve yazar olarak büyük saygı gören Poe'nun yaşamı, hastalıklar, maddi sorunlar ve alkolün ağırlaştırdığı depresyon ve akıl hastalığıyla uğraşmakla geçti. Karısının kırk yaşında ölmesinden iki yıl sonra, komalık olana kadar içmesinin ardından yaşamını yitirdi.

Pek çok öyküsünde, yaşadıkları korkunç şeyler yüzünden deliliğin eşiğine gelen umutsuz kahramanların içinde bulundukları kötü durumları anlatması, işte bu yüzden hiç şaşırtıcı değildir. Bununla beraber, Poe'ya ve onun yapıtlarına yönelik, psikanalitik yorumlarda bulunmak üzere semboller arama girişimlerinin de dahil olduğu eleştiriler, yazarın kendi yaşadığı büyük acılarla kitaplarının anlatıcısı konumunda olan karakterlerinkini birbirine karıştırıyordu. Kuyu ve Sarkaç'ta, yazarın akıl sağlığıyla ilgili pek çok tartışmayı tetikleyen çok güçlü bir dehşet atmosferi (çürüme ve ölüm kokan karanlık oda, çıldıran sıçanlar, kımıldayamayan kurbanın üzerine doğru alçalan keskin uçlu bir sarkaç) var. Ancak, korku yazarları tarafından üretilen ve sık karşılaşılan motiflerin pek çoğunu kullanan bu başyapıt, üstün bir hayal gücünün çok iyi işlenmiş ve ikna edici bir eseri olarak okunmalı. **TS**

Yazarın doğum tarihi | 1809 (ABD), 1849
İlk yayın tarihi | 1843
Seri olarak ilk yayını | The Gift for 1843 (Philadelphia)
Orijinal dili | ingilizce

"Bayılacağımı hissettim. Verilen hüküm, o korkunç idam hükmü, kulaklarıma ulaşan son anlaşılır sözcüktü"

◀ **Poe'nun Kuyu ve Sarkaç'ına dair, hem kurbanın içinde bulunduğu tüyler ürpertici durumu hem de gördüğü sanrıları simgeleyen bir çizim.**

LES TROIS MOUSQUETAIRES. — *Un mousquetaire, placé sur le degré supérieur, l'épée nue à la main, empêchait, ou, du moins, s'efforçait d'empêcher les trois autres de monter. Ces trois autres s'escrimaient contre lui de leurs épées fort agiles.* (Page 34.)

Üç Silahşörler

Les Trois Mousquetaires

Alexandre Dumas

Yazarın doğum tarihi | 1802 (Fransa), 1870
İlk yayın tarihi | 1844
İlk yayınevi | Baudry (Paris)
İngilizce adı | The Three Musketeers

Üç Silahşörler, bu verimli yazarla onun yetmiş üç asistanının kaleminden çıkan yaklaşık iki yüz elli kitabın en ünlüsüdür. Dumas, çoğunlukla kitabın fikrini verdiğine ve hatta ilk taslağını yazdığına inanılan tarih profesörü Auguste Maquet'le birlikte çalıştı ama yazarın diğer tüm yapıtlarında olduğu gibi bu metinde de öykünün tarihsel yanıyla kedi fare oyunu oynanır.

Kahramanımız D'Artagnan (Dartanyan), tez canlı Béarn insanının her yönüyle tipik bir örneği olan Gaskonyalı genç bir adamdır. Elinde yalnızca Kral XIV. Louis'nin silahşörlerinin başı olan M. De Tréville'e yazılmış bir tavsiye mektubu ve kılıç kullanmaktaki olağanüstü yeteneği olan bu benzersiz genç, 17. yüzyıl Paris'ine ve onun da ötesine doğru kendine yol açarak yazgısının peşine düşer. Dumas'nın metninin zamana meydan okuyabilmesinin ardında, karakterlerine ruh vermesi ve okuma iştahını kabartan ön yazılar, olayı en heyecanlı yerinde kesen "arkası yarın"larla dolu roman tefrikalarında usta olması yatar.

Üç Silahşörler, eşsiz bir romansdır ve anlatının akışı, okuru çılgınca bir yolculuğa çıkarır. "Üç Silahşörler"den Kardinal Richelieu ve kötülük saçan "Mileydi"ye kadar tüm karakterler Batı kültürüne öylesine kök salmış ki, ne denli güçlü tiplemeler olduklarını vurgulamaya bile gerek yok. Dumas'nın macera düşkünü genç Gaskonyalısı hiç kuşkusuz hâlâ yazıldığı günkü kadar canlı. **DR**

◀ **Dumas'nın unutulmaz romanını anlatan 20. yüzyıl başlarına ait bir çizimde Üç Silahşörler kılıç marifetlerini sergiliyor.**

Facundo

Domingo Faustino Sarmiento

Yazarın doğum tarihi | 1811 (Arj), 1888 (Paraguay)
İlk yayın tarihi | 1845, El Progreso
Orijinal adı | Civilización y Barbarie: Vida de Juan Facundo Quiroga

Facundo, ya da yazarın yaşadığı dönemdeki son baskının adı olan Civilization and Barbarism in the Argentine Pampas bir roman değildir. Ancak bu biyografi, tarih, coğrafya, anı, ütopik hikaye, yergi ve siyasal program karışımı yapıt, döneminin bütün İspanyol-Amerikan hikayelerinden çok daha büyük bir anlatım gücüne sahiptir.

Arjantin'in bağımsızlığına damgasını vurmuş iç savaşlar sırasında yaşayan bir Güney Amerika kovboy lideri olan Juan Facundo Quiroga'nın (1793-1835) hayatı, Sarmiento tarafından ülkenin durumunu yorumlama aracı olarak kullanılmıştır. Kurgusal bir Arjantin başkahramana dönüştürülür: Doğulu, orta çağda ve Afrikalı (vazgeçilmesi gereken modeller) olarak canlandırılmıştır ama aynı zamanda da Romalı ve Fransız'dır (arzu edilecek modeller). Arjantin, iki devin uğruna savaştıkları bir kahramandır: Medeniyetin (şehir, gelecek, Avrupa) ve barbarlığın (Güney Amerika otlakları, bugün, Amerika). Facundo ikincisini temsil eder ve kitabın yazıldığı dönemde hüküm süren, Sarmiento'yu Şili'ye kaçmaya zorlayan diktatör Rosas'ın gizli bir türdeşidir. Kitabın esas edebi değeri, Sarmiento'nun yazı stili sayesinde canavar bir yaratığa dönüşen Facundo'nun kendisinde yatar. Okuyucudan kabul görmek amacıyla, metni kuşatan karmaşık eklemeler (başlıklar, özdeyişler ve notlar), birçok paragrafın sembolik ve alegorik derinliği, güçlü ve genellikle özbilinci olan üslup, esere halen en iyi Arjantinli romancıları besleyen modern bir nitelik kazandırır. **DMG**

Şeytanlı Göl

La Mare au Diable

George Sand

Yazarın doğum tarihi | (Fransa), 1876
İlk yayın tarihi | 1845, Desessart (Paris)
Takma adı | Amandine-Aurore-Lucile Dupin
İngilizce adı | The Devil's Pool

"Doğrusunu söylemek gerekirse bu yalnızca, keyfi olarak anlamsızca tekrarlanan, ağızlara sakız olmuş bir ilahi"

▲ George Sand'ın bir erkek takma adı alması toplumsal ve evliliğe ilişkin gelenekler karşısındaki kararlı duruşunun tipik bir örneğiydi.

George Sand, yaşadığı dönemde, romanları kadar özgür yaşam tarzıyla da tanınan bir kültürel şöhretti. Başarısız bir erken evlilikten sonra oldukça merakla izlenen birkaç ilişkisi oldu; aşıkları arasında Chopin ve De Musset de vardı. En ünlü ilk dönem romanı Indiana , kocası tarafından olduğu kadar sevgilisi tarafından da sömürülen bir kadının kaderinin canlı, öncü-feminist bir tasviridir.

Öte yandan Sand, 1840'larda, kendi yaşadığı Nohant kır evinin bulunduğu Berry'de geçen, bir dizi kırsal yaşam romanı yazmaya koyuldu. Şeytanlı Göl'ün kahramanı dul bir çiftçi olan Germain'dir. Karısının ölümünün ardından üç küçük çocuğunun tek sorumlusu olan Germain, komşu bir bölgeden zengin bir dul olan Catherine Leonard'la ilişki kurmanın mantığını gönülsüzce kabul eder. Bu dul kadını görmek için, onun yakın çevresindeki bir çiftlikte iş bulan, genç bir çoban kız olan Marie'nin eşliğinde yola çıkar. Yolculuklarında romanın adında söz edilen gölde dururlar ve onun büyülü etkisi sonucu aralarında bir bağ oluşur. Hem Germain hem de Marie vardıkları yerde hayal kırıklığına uğrar; dul kadın bencil ve kibirlidir, Marie'nin işvereniyse onu istismar etmeye yeltenir. Çiftçiyle çoban kız hayatın pek çok cilvesinin ardından, karşılıklı aşklarının farkına varırlar.

Romanın tonu ve meramı pastoraldir. Sand, kültürlü okurun sofrasına bilinçli olarak, kentsel karmaşıklıktan ve bozulmadan bir kaçış olarak kırsalı getirir. Sand kır yaşamının daha sert hakikatlerinden kaçmasa da (bu, yöresel fukaralığın yaşandığı ve yaşam beklentisinin düşük olduğu bir dünyadır) bunlar üstü kapalı olarak, doğal düzenin değişmez birer parçası kabul edilir. Yazarın yaşadığı dönemde kır romanları son derecede popülerdi ve dönemin romantizminin hakiki bir ifadesi olarak gerçek bir tazelik ve cazibe barındırmayı bugüne dek sürdürdüler. **RegG**

Monte-Cristo Kontu

Le Comte de Monte-Cristo

Alexandre Dumas

Alexandre Dumas'nın tefrika halinde yayınlanan ünlü romanı, Napolyon'un 1815'te sürgünde bulunduğu Elbe adasından dönmesinden kısa bir süre önce ana karakter Edmond Dantès'in, düşmanlarının kendisini Napolyon yandaşı olarak ihbar etmesinin ardından If Şatosu'na hapsedilmesiyle başlar. Tutuklu kaldığı 14 yıllık süreçte kahramanımız, tesadüf eseri, kendisini eğiten ve ona Monte-Cristo Adası'ndaki büyük gizli hazinenin sırrını açıklayan Rahip Faria'yla tanışır. Edmond, ölen ve bir çuvala konup denize atılacak olan Rahip'in yerine geçerek hapisten kaçmayı başarır. Edmond'un Monte-Cristo Kontu'na dönüşme süreci böylece başlamış olur.

Artık zengin bir adam olan Kont, kendisini ihbar edenlerden hain iftiralarının intikamını alabilecek durumdadır. Roman Roma'dan Akdeniz'e ve oradan da Paris ve çevresine doğru uzanırken bu hainlerin hepsi, önceden tüm yönleriyle planlanan cezalarını çekecektir. Ustalıkla kotarılan olay örgüsünün içinde gizem ve açığa vurma, işaret dili, zehirli otların kullanılması ve benzeri pek çok unsur yer alır. Öte yandan Dumas, bu sürükleyici öykünün arka planında, kraliyetin yeniden tesis edildiği dönemde Fransa'nın yozlaşmış finansal, politik ve hukuki dünyasına ve bu dünyaya sızan marjinal figürlere odaklanır.

Sonunda Kont, adaletin yerine geldiğini görmek için gerçekleştirdiği intikam planlarının kendisini Tanrı'nın gücünü gasp etme noktasına getirip getirmediğini merak eder. Bu olağanüstü ve tutkulu intikam hikâyesi, Walter Scott tarzı tarihsel bir anlatıdır; tabii tam anlamıyla gerçeklere dayanmaz. Kendini kitap ilerledikçe ortaya seren Monte-Cristo Kontu, mutluluğa, adalete, güce ve zaman zaman da geçmişin insana uğursuz biçimde musallat olmasına dair sıra dışı bir öykü sunar. CS

Yazarın doğum tarihi | 1802 (Fransa), 1870
İlk yayın tarihi | 1845–1846
İlk yayınevi | Pétion (Paris)
İngilizce adı | The Count of Monte-Cristo

"Ancak mutlak ıstırabı yaşamış bir insan mutlak sevinci hissedebilir"

▲ **Alexandre Dumas, popüler romanlarından bir servet kazandı ama savurganlığı yüzünden yoksulluk içinde öldü.**

Jane Eyre

Jane Eyre

Charlotte Brontë

Yazarın doğum tarihi | 1816 (İngiltere), 1855
İlk yayın tarihi | 1847
İlk yayınevi | Smith, Elder & Co. (Londra)
Takma adı | Currer Bell

"Okur, onunla evlendim"

▲ George Richmond'ın 1850'de yaptığı bu Charlotte Brontë resmi, yazarın zekâsını ve gözüpek kişiliğini yansıtıyor.

▶ Brontë'nin Currer Bell takma adıyla bastırdığı Jane Eyre'in orijinal el yazmasının ilk sayfası.

Charlotte Brontë'nin yayınlanan ilk romanı, daha sonra yazdığı Villette'iyle ortak bir öyküyü anlatır; paranın, ailenin ya da belirgin bir sınıf ayrıcalığının desteği olmadan ayakta kalmak, akabinde de kendi hayallerini gerçekleştirmek için mücadele etmek zorunda olan genç bir kadının öyküsünü. Kimsesiz Jane, birbiriyle çelişen iki içsel eğilim arasında sıkışmıştır. Acılara dayanıklı, kendini geri planda tutan ve son derece fedakâr bir yapısı vardır. Diğer yandan tutkulu, serbest fikirli, muhalif bir karaktere sahiptir; haksızlıklar karşısında isyan eder ve böylesi durumlarla da kitap boyunca sık sık karşılaşır zaten. Jane Eyre, çocukluk yıllarında ilk olarak vesayeti altında olduğu halası zengin Bayan Reed'den ve onun fesat ailesinden, ardından da Bayan Reed'in sonunda onu gönderdiği Lowood okulundaki baskıcı idareden çeker.

Genç bir mürebbiye olarak Thornfield malikânesinde çalışmaya başlar. Lord Byron tarzı bir karakter olan Bay Rochester'ın gayrimeşru kızına bakarken onunla zaman içinde derin bir bağ kurar; gerçek aşka giden yolun ortasında sınıfsal engeller bulunmaktadır.

Ne var ki sınıf farklılığı, evlenmelerinin (zaten her iki karakter de evliliğin gerekliliklerini küçümsemektedir) önündeki en ciddi engel değildir; Rochester'ın hâlihazırda bir karısı vardır. Tavan arasına hapsedilmiş meşhur deli kadın (hikâyesi Jean Rhys tarafından Wide Sargasso Sea/Geniş, Geniş Bir Deniz'de yeniden yazılan, Jamaika'nın Spanish Town kentinden gelme bir creole olan Bertha Mason) Rochester'in karısıdır. Bertha'nın içinde bulunduğu durum, Jane'inkiyle tezat oluşturmasının yanı sıra 19. yüzyıl romanında kadının temsil edilme biçimiyle ilgili soruların gündeme gelmesine yol açtı. Rastlantıya ve umutların gerçekleşmesine dayanan güçlü unsurların varlığı merkezdeki romantik öykünün zedelenmesine neden olur ama yine de Jane Eyre, Viktorya Dönemi Britanyası'nın boğucu ataerkil ortamında akıllı ve hırslı bir kadının yaşadıklarını çok güçlü bir dille anlatır. **ST**

Jane Eyre

~~by Currer Bell~~

~~Vol. I.~~ 1st

Chap. 1.

There was no possibility of taking a walk that da
had been wandering indeed in the leafless shru
hour in the morning, but since dinner (Mrs
low there was no company, dined early) the cold
wind had brought with it clouds so sombre, a rai
ating that further out-door exercise was now ou
uestion.

I was glad of it; I never liked long walks, e
chilly afternoons; dreadful to me was the comin
the raw twilight with nipped fingers and toes o
rebuked by the chidings of Bessie, the nurse, and h
a consciousness of my physical inferiority to Eliz
and Georgiana Reed.

Gurur Dünyası

Vanity Fair

William Makepeace Thackeray

Pek çokları için Gurur Dünyası'nı tanımlayan an kitabın giriş bölümündedir. Müstakbel mürebbiye Becky Sharp, Miss Pinkerton'ın akademisinden dışarı çıkar ve kendisine veda hediyesi olarak verilen sözlüğü kapıdan içeri atar. Bu "kahramanca eylem", Becky'nin kendi kaderini şekillendirme gücünün pervasızlığına dair aldığımız ilk işarettir.

Thackeray'in romanı tarihsel niteliktedir: Krallık döneminde geçen roman, bir yandan o dünyanın sınırlarını bir yandan da kendi dünyasını oluşturan koşulları keşfe çıkar. Bu noktada Becky kilit önem taşır çünkü onun yazınsal bir karakter olarak varlığı, söz konusu keşif sürecinin bileşenleri arasındaki geçişlerin yarattığı ikili olasılıklardan beslenir. Daima düşünerek hareket eden, her türlü duygusallıktan yoksun bu maceracı kadın, işte bu niteliklerinden ötürü, her şeyin satılık olduğu ve hiçbir şeyin kalıcı değer taşımadığı bir toplumun ideal öğretmen tipidir.

Bununla beraber, düşünce ve davranış biçimi onu çağdaş edebiyatın diğer tüm satirik kadın kahramanlarından ayrı bir yere koyar. Sürekli şaşırtabilme gücü nedeniyle baştan çıkarıcıdır; çoğu kez hırs, açgözlülük ve bencillikle ağırbaşlılık, içtenlik ve takdir gibi birbiriyle çelişen duyguları dengede tutar.

Becky, merkezinde Waterloo savaşının bulunduğu kof bir dünyada, bir yandan kendi lehine kullandığı riyakârlıkları teşhis edip bir yandan da bazı iyi şeylerin yaşanabilmesi için zemin işlevi görerek kendine yol açar. Tüm bunların sonucu olarak Becky, hem Tolstoy'un, doğrudan Thackeray'ın etkisiyle oluşturulan Anna Karenina'sının hem de Eliot'un Gwendolen Harleth'iyle Hardy'nin Sue Bridehead'inin varlığına katkıda bulunmuştur.

Gurur Dünyası'nın zaman zaman yer değiştiren kalbine yerleştirilen bu kadın kahraman, kitapta yaratılan evrenin sürükleyici ve rahatsızlık verecek biçimde tanıdık olmasına yol açar. **DT**

Yazarın doğum tarihi | 1811 (Indiana), 1863 (İng)
İlk yayın tarihi | 1847
İlk yayınevi | Bradbury & Evans
Tam adı | Vanity Fair, a novel without a hero

▲ Thackeray'in dikbaşlı anti kahramanı Becky Sharp, Gurur Dünyası'nın orijinal çizeri Frederick Barnard tarafından o döneme ait bir kıyafetle resmedilmiş.

◀ Fotoğraf sanatçısı Ernest Edwardes tarafından 1860'larda resmedilen Thackeray, tarihsel nitelikteki romanında, edebiyat tarihine geçen bir kadın kahraman yaratmayı başarmıştı.

Uğultulu Tepeler

Wuthering Heights

Emily Brontë

Yazarın doğum tarihi | 1818 (İngiltere), 1848
İlk yayın tarihi | 1847
İlk yayınevi | T. C. Newby (Londra)
Takma adı | Ellis Bell

Çağdaş edebiyat, yalnızlıkla daima saplantı derecesinde ilgilendi. Emily Brontë'nin Uğultulu Tepeler'iyse aşırı bir kasvet ve yalıtılmışlığı bugüne dek en şiddetli biçimde ifade eden kitap. Roman, Brontë'nin diğer iki kız kardeşinin yazdıklarıyla ve William Wyler'ın 1939'da gerçekleştirdiği sinema uyarlamasıyla uzaktan yakından bir bağ taşımayan, son derece hastalıklı bir aşk öyküsü.

Emily Brontë, İrlandalı bir papaz olan babası ve vakitlerini birbirlerine öyküler anlatarak geçirdikleri iki kız kardeşinden başka kimseyle görüşmeden, Yorkshire'ın dışındaki ıssız bölgede, büyük bir sadelik içinde büyümüştü. Bu durum düşünüldüğünde gerçek bir aşk deneyimi yaşaması mümkün görünmüyordu; o halde nasıl oldu da bu kadar sahici bir güzellikle çılgın, tutkulu bir öfkeyi bir araya getirip romana dönüştürebildi? Catherine ve Heathcliff'in öyküsünde bir tür korkunç modernite, altın çağını yaşayan bir toplum modeli vardır; bu toplum modeli, çocukluğun saf ve masum özgürlüğünü çıkar hesaplarıyla vicdansızca hırpalar ve iki aşığı felakete sürükleyen de işte bu süreçtir. Catherine yetişkinlerden oluşan toplumda kendine bir yer edinmek için gençliğinin verdiği özgürlükten vazgeçer, Heathcliff'se hiçbir şeyin durduramayacağı, gözü dönmüş bir intikam arayışına sürüklenir. İşte Uğultulu Tepeler'in cazibesi burada, saf bir umutsuzluğu ifade edecek yetiye sahip, tamamen masum bir kadının zihninde yarattığı felaket tasarımında yatar. Hiç kuşkusuz, Georges Bataille'i "gelmiş geçmiş en iyi kitaplardan biri" yorumunu yapmaya iten de budur. **SF**

The Tenant of Wildfell Hall

Anne Brontë

Yazarın doğum tarihi | 1820 (İngiltere), 1849
İlk yayın tarihi | 1848
İlk yayınevi | T. C. Newby (Londra)
Takma adı | Acton Bell

Alkolizm ve aile içi şiddet üzerine sansasyonel bir öykü olan The Tenant of Wildfell Hall, yayınlandığında okurlar üzerinde bir skandal etkisi yaratmıştı. The American Review'a göre kitap, "okuru çıplak kötülüğe yaklaştırıyor ve İngilizce'de asla yazılmış olmamasını dileyeceğimiz diyaloglar içeriyor"du. Buna rağmen kitap çok sattı ve ikinci baskının önsözünde Anne Brontë (Acton Bell mahlasıyla), "kötü ve zalim karakterleri gerçekte oldukları gibi" çizmenin, romancının ahlaki görevi olduğuna işaret ederek kendini savundu. Brontë aynı zamanda cinsiyeti hakkında çıkarılan spekülasyonlara da karşı koyarak kadın olduğu iddiasını bertaraf etti ve yazarın kadın olmasına dayanılarak hem kendisine hem kitaba daha sert eleştiriler getirilmesi olasılığını engelledi. Kitap, içerdiği feminist temalarla, genç bir kadının soylu bir zamparayla yaptığı evliliğin, adamı değiştirme çabalarının ve oğlunu babasının yoz hayatından korumak için kaçışının güçlü bir betimlemesidir. Çoğunlukla Helen Huntingdon'ın ağzından mektuplar ve günlükler şeklinde yazılmış roman, İngiliz tarihinde evli kadınların çok az hakka sahip olduğu bir zamanda geçen sorunlu bir ilişkiyi anlatır. Romancı May Sinclair'in 1913 yılında yazdığı gibi: "Helen'in yatak odasının kapısını kocasının suratına çarptığı zaman çıkan ses, Viktorya dönemi İngilteresi'nin dört köşesinde yankılandı." Söz konusu ses hâlâ, bu tartışmalı ve isyankâr romanı okuyanların zihninde yankılanmaya devam ediyor. **VL**

▶ **Anne Brontë'nin mürebbiyelik yaparken edindiği tatsız deneyimler, kadınların toplumdaki yeri üzerine yaptığı eleştirilere zemin oluşturmuştu.**

David Copperfield

David Copperfield

Charles Dickens

Yazarın doğum tarihi | 1812 (İngiltere), 1870
İlk yayın tarihi | 1850, Collins (Londra)
Tam adı | The Personal History, Experience, and Observation of David Copperfield

David Copperfield, çoğunlukla Dickens'ın en otobiyografik yapıtı olarak kabul edilir.

David'in üvey babasının dükkânında çocukken çektiği çile ve aldığı gazetecilik eğitimi, kuşkusuz Charles Dickens'ın kendi deneyimlerini yansıtmaktadır. Karmaşık bir psikolojik gelişim incelemesi olan David Copperfield (ki Sigmund Freud'un favorisidir), masal unsurlarıyla bildungsromanın ucu açık formunu başarıyla birleştirir. Babasız çocuğun kırlarda geçen yaşamı, bir anda üvey babası Bay Murdstone'un ataerkil "sertliği" ile yerle bir olur. David'in çektiği sıkıntılar kitapta, küçük yaşlardan başlayıp "çocuk-karısı" Dora'yla yaptığı evliliğe ve sonunda "disiplinsiz yüreğini" ehlileştirmeyi öğrenince kabul ettiği yetişkin orta sınıf kimliğine kavuşana dek takip edilir.

Anlatım, anıları canlandırırken bir yandan da belleğin doğasını inceler. David'in gelişimi diğer babasız çocuklarla karşılaştırılırken, cezalandırıcı figür Bay Murdstone da renkli bir kişiliğe sahip Bay Micawber'in tam karşısında yer alır. Dickens, sınıf ve cinsiyet arasındaki ilişkileri çevreleyen kaygıları da deşer. Bu özellikle, Steerforth'un işçi sınıfına mensup Emily'yi baştan çıkarışında, Uriah'ın bir azize sayılabilecek Agnes üzerinde oynadığı oyunlarda ve David'in kendi ailesini kurma arayışı sırasında Dora'nın çocuksu cinselliğinden Agnes'in ev yaşantısına uyum sağlayan mantığına doğru kayması gibi durumlarda net olarak ortaya çıkar. **JBT**

◀ **Dickens, David Copperfield'i yazdığı sıralarda Herbert Watkins'e kendinden emin bir poz veriyor.**

Kızıl Damga

The Scarlet Letter

Nathaniel Hawthorne

Yazarın doğum tarihi | 1804 (ABD), 1864
İlk yayın tarihi | 1850
İlk yayınevi | Ticknor, Reed & Fields (Boston)
Orijinal dili | **İngilizce**

Kitaba adını veren kızıl damga, işlediği zina suçunun cezası olarak Hester Prynne'ın elbisesinin göğsüne işlenmiş, kendi kırmızı, kenarları altın rengi bir "A" harfidir. 17. yüzyıl Boston'ununun katı, kuralcı toplumu, genç kadını yaşamına bu şekilde devam etmek zorunda bırakmıştır. Bu damga, bir yandan bir utanç nişanesi bir yandan da incelikle işlenmiş bir el emeğidir .

Ana temasının püritenliğiyle çelişkili olarak zengin bir sembolizm barındıran roman, bir toplumun işaretlere ve onlara karşılık gelen anlamlara değişmez değerler yüklemekte başarısız oluşunu gözler önüne serer. Toplumsal değerlere yönelik bu direnç hâli, romanda nizam ve suç, uygarlık ve vahşi hayat, kasaba ve etrafındaki orman, yetişkinlik ve çocukluk arasındaki bir dizi zıtlığın temelinde yatar. Toplum bu tutkulu direnci kendisinden uzaklaştırmaya çalıştıkça dış görünümle gerçeklik arasındaki uçurum derinleşir. Bu toplumda, görünürde en saygıdeğer olanlar genellikle en ahlaksızlar, günahkârlığı en bariz olanlar ise genellikle en erdemlilerdir.

Roman, toplumsal baskı ve psikolojik bastırılmışlık hâli arasında ilginç simetriler kurar. Dimmesdale'in işlediği gizli suçtan dolayı azap çekmesi ve hastalığının fiziksel ve ruhsal belirtileri, aralarındaki sözde günahkârları bir günah keçisine dönüştürüp dışlama ihtiyacı duyan bir toplumun patolojisini yansıtır. Sonuçta bireysel erdem ve kişisel namus, toplumun denetiminden kurtulmayı başarır. Kızıl Damga, Amerika'nın püriten ve muhafazakâr köklerinden bireyselliğin ve özgüvenin filizlenişini belki de pek çok romandan çok daha etkileyici bir şekilde özetler. **RMcD**

Moby Dick Beyaz Balina

Moby-Dick

Herman Melville

Yazarın doğum tarihi | **1819 (A.B.D.), 1891**
İlk yayın tarihi | **1851**
İlk yayınevi | **Harper (New York)**
Tam adı | **Moby-Dick; or, The Whale**

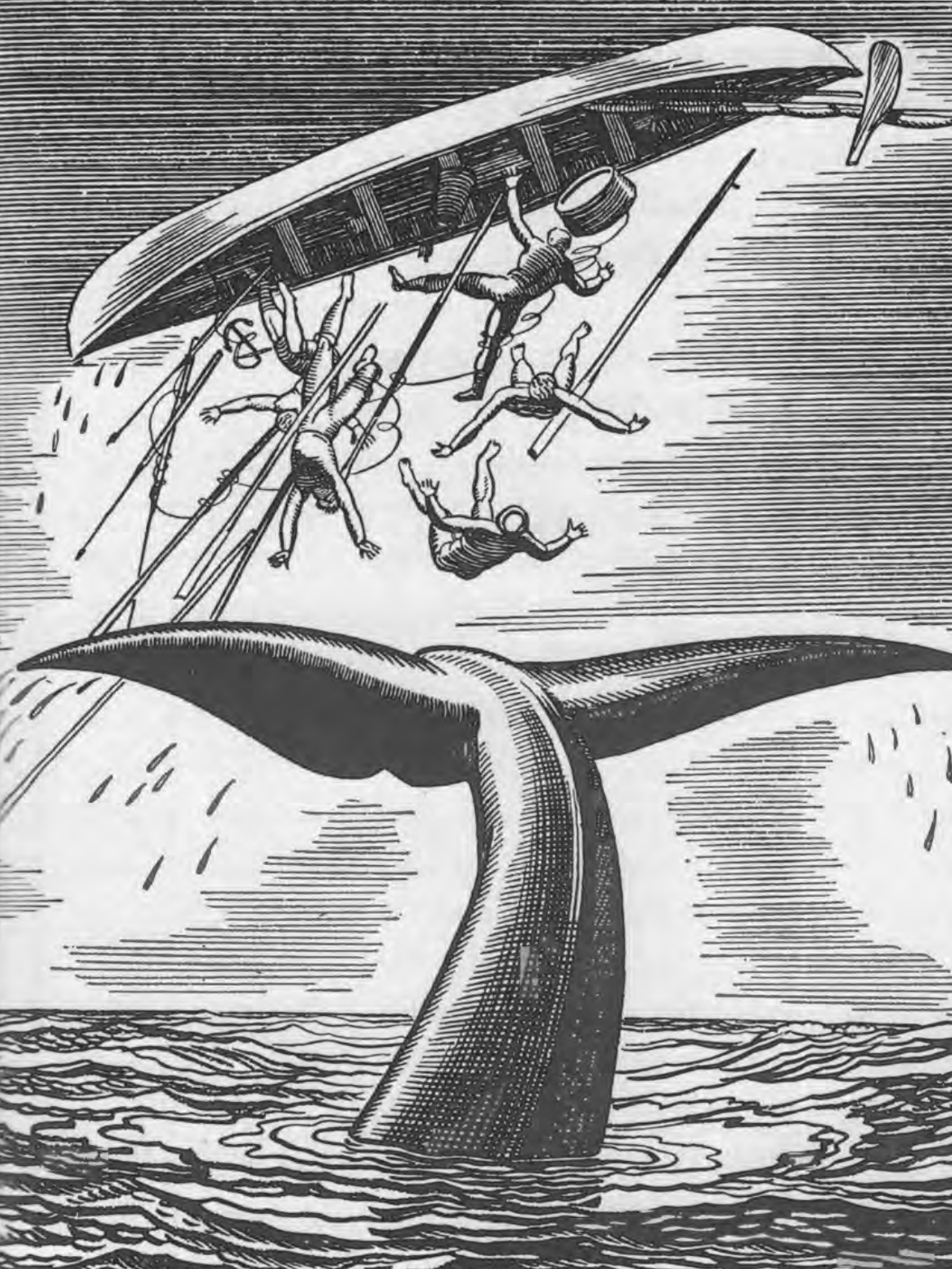
"Bir balina gemisi, benim Yale'im, Harvard'ım olmuştu"

▲ Asa W. Twitchell'in fırçasıyla resmedilen bu adam, parlak bir zekâya sahip, 31 yaşındaki Herman Melville.

▶ Kitabın 1937 baskısı için Rockwell Kent'in gerçekleştirdiği çizimde büyük beyaz balina, bir tekne dolusu balina avcısını okyanusa deviriyor.

Moby Dick'ten çoğu kez "büyük Amerikan romanı", 19. yüzyıl hayal gücünün ulaştığı doruk noktası olarak söz edilir. Büyük, muazzam ve üstelik incelikle işlenmiş bir yaratı olarak tüm dünyada okurları nesiller boyunca şaşırtmış ve büyülemiştir. Engin denizlere duyduğu aşk yüzünden eski yaşamını terk etmiş Massachusetts'li öğretmen Ishmael'in ağzından anlatılan roman, kötü kalpli Kaptan Ahab'ın yönetimindeki balina gemisi Pequod'un uzun yolculuğunun öyküsünü dile getirir. Ahab, bacaklarından birini kapıp götüren büyük beyaz balinanın peşindedir. Bu saplantılı arayışı sırasında, tayfasının güvenliği de dahil olmak üzere, geri kalan her şey ikinci plandadır.

Öte yandan hiçbir özet, Melville'in romanının çapına ve karmaşıklığına hakkını veremez. Okurken, kitabın, öyküyü ileri doğru sürükleme dürtüsüyle ağırdan alma, araştırma, felsefesini yapma dürtüsünü dengeleme çabasıyla kendi içinde kavgaya tutuştuğunu hisseder insan neredeyse. Moby Dick, fikirlerden oluşmuş fırtınalı bir okyanustur; Amerika'nın demokrasi, liderlik, iktidar, endüstrileşme, iş gücü, yayılma ve doğayla ilgili durumu ve konumu üzerine yapılmış en önemli incelemelerden biridir. Pequod ve bu geminin farklı kökenlerden gelen tayfası Amerikan toplumunun küçük ölçekli bir modeli haline gelir. Bu devrimci roman, sayısız edebi üslup ve geleneği kullanıp çarpıcı bir kolaylıkla farklı düşünce sistemleri arasında geçiş yapar. Amerikan edebiyatında kimse daha önce böylesi bir yoğunluk ve tutkuyla roman yazmamıştı. Okur, Moby Dick'te, anlaşılması güç soyut düşünceler, balina derisi yüzmenin incelikleri üzerine notlar ve deniz suyuna batırılmış bir drama dair yürek dağlayan paragraflar bulabilir. Moby Dick bir ağıt, bir siyasal eleştiri, bir ansiklopedi ve acıklı bir masaldır. Sadece romanı okumak bile, insana, anlatılan yolculuk kadar macera dolu ve heyecanlı bir deneyim yaşatmaya yeter. **SamT**

Yedi Çatılı Ev

The House of the Seven Gables

Nathaniel Hawthorne

Yazarın doğum tarihi | 1804 (A.B.D.), 1864
İlk yayın tarihi | 1851
İlk yayınevi | Ticknor, Reed & Fields (Boston)
Orijinal dili | **İngilizce**

Hawthorne, bu romanda büyük ölçüde New England'daki köklerine eğilir; geçmişten gelen ailevi bir suçun izlerini nesilden nesile takip eden romana damgasını vuran, zaman zaman çağdaş materyalizm üzerine yaptığı şaşırtıcı gözlemleriyle bölünen uç noktada bir determinizmdir. Yaklaşık iki yüzyıl önce, Albay Pyncheon, Maule Ailesi'nin arazisine yasa dışı yollarla el koyup kendi adını taşıyan evi inşa etmiş ve korkunç bir lanetin hedefi olmuştur. Bunun sonucunda, araziyi değerli kılan pınar kurur ve ev hiçbir zaman bir mutluluk yuvası olamaz. 19. yüzyılın ortalarında, Albay'ın soyundan gelen Yargıç Jaffrey Pyncheon'a, Albay'ın gücü, hırsı ve ikiyüzlülüğü miras kalır. Kiracısı fotoğrafçı Holgrave ise romanın kritik değer taşıyan birleştirici figürüdür; onun gerçek kimliğinin ortaya çıkması, geçmişin günahlarının belki de geleceği kirletmeyeceği ümidini doğurur.

Kitabın sonuç bölümündeki şaşırtıcı duygusallık, miras kalan günah kavramının tatsızlığını hafifletir ancak tamamen ortadan kaldıramaz. Hawthorne'un keskin tarih bilinci, onun açısından, geçmişin her zaman yanı başımızda olduğunu, bugünün fiziksel, ahlaki ve ruhsal dokusunu şekillendirdiğini ifade eder; yazar kendini, 19. yüzyıl Amerika'sının genellikle ekonomik verilerle ölçülen "gelişme süreci"ne yönelik gelecek odaklı inancının dışında hisseder. Yedi Çatılı Ev, bu gerilim üzerinde durur ve geçmişin yüklerinden kurtulmanın yollarını arar. **RH**

▶ **Her çok satan kitap gibi, Tom Amca'nın Kulübesi de kendi başarısından beslenerek daha önce satılmış kitaplar sayesinde yeni okurlar kazandı.**

Tom Amca'nın Kulübesi

Uncle Tom's Cabin

Harriet Beecher Stowe

Yazarın doğum tarihi | 1811 (A.B.D.), 1896
İlk yayın tarihi | 1852
İlk yayınevi | J. P. Jewett (Boston)
Tam adı | **Uncle Tom's Cabin; or, Life Among the Lowly**

Bir milyondan fazla satan ilk Amerikan romanı olan Tom Amca'nın Kulübesi, aynı zamanda o güne dek yazılmış en etkileyici edebi yapıt olma iddiasını taşır. Stowe, 1850 yılında Kaçak Köle Yasası'nın yürürlüğe girmesi üzerine harekete geçerek şair Langstone Hughes'un "Amerika'nın ilk protest romanı" dediği bu kitabı yazmıştır. Kitap, çekincesiz bir propaganda ürünüdür ve güttüğü temel hedefler sanatsal değil politiktir.

Romanın başında, bir aziz kadar iyi kalpli Tom Amca, yaşamının büyük bir bölümünü kendisine nazik davranan sahipleriyle geçirdikten sonra maddi sebepler nedeniyle bir başkasına satılır. Kaçmayı reddeden Tom Amca, her şeye Hıristiyan hoşgörüsü ve bağışlayıcılığıyla karşılık verir ve korkunç ölümüne kadar inancını hiç kaybetmez. "Tom Amca" ifadesi her ne kadar beyazların boyunduruğuna destek olan siyahları simgeleyen bir deyiş haline gelmiş olsa da, Stowe açısından Tom, Hıristiyanlıkta kutsal olan erdemleri gözler önüne serer ve Hz. İsa'nınkine benzeyen ölümü onu romanın başlıca ahlaki rol modeli kılar. Stowe, kölelerin çektiği bariz duygusal ve fiziksel acıların yanı sıra, köleliğin, beyaz sahiplerin kendi insanlıklarını ve ahlaklarını zedelediğini de vurgular. Kitapta yer alan hem siyah hem beyaz çok sayıdaki güçlü kadın karakterse, kadınların bir yasanın yürürlükten kalkmasını sağlamaya nasıl yardımcı olabileceğini ortaya koyar. Bugün bizler romanın hatalı yanlarını ilk bakışta görsek de, Stowe, yazdığı bu olağanüstü başarı kazanan kitapla amacına ulaşmış ve roman, kölelik karşıtı harekete ilham verip köle tacirliğine derinden karşı çıkarak Amerikan iç savaşında önemli bir rol oynamıştır. **RH**

135,000 SETS, 270,000 VOLUMES SOLD.

UNCLE TOM'S CABIN

FOR SALE HERE.

AN EDITION FOR THE MILLION, COMPLETE IN 1 Vol., PRICE 37 1-2 CENTS.

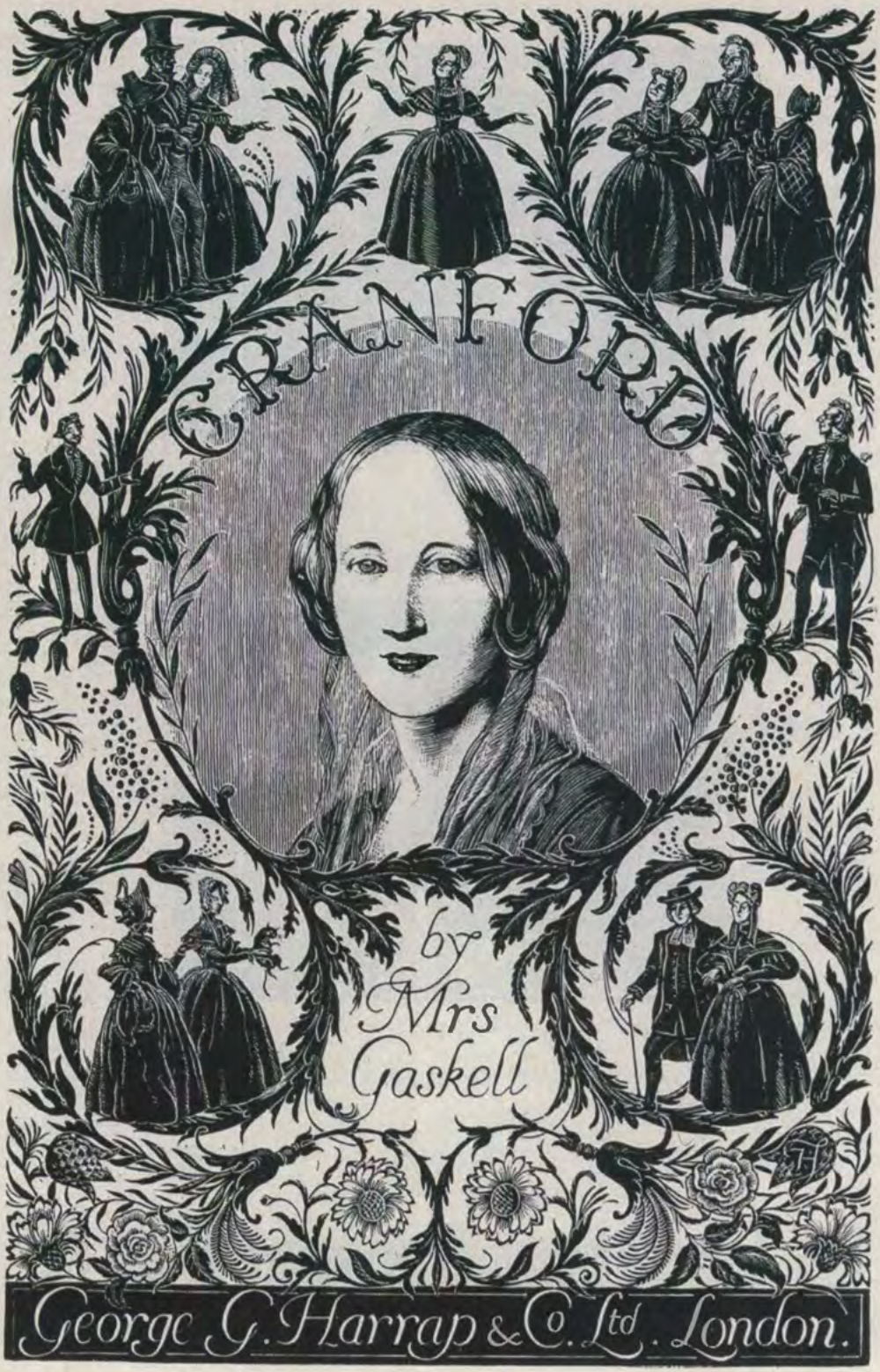
" " IN GERMAN, IN 1 Vol., PRICE 50 CENTS.

" " IN 2 Vols,. CLOTH, 6 PLATES, PRICE $1.50.

SUPERB ILLUSTRATED EDITION, IN 1 Vol., WITH 153 ENGRAVINGS,

PRICES FROM $2.50 TO $3.00.

The Greatest Book of the Age.

CRANFORD
by
Mrs
Gaskell
George G. Harrap & Co. Ltd. London.

Cranford

Cranford

Elizabeth Gaskell

Gaskell, Cranford'da, Jane Austen'a yaraşır lezzette, bütünüyle inandırıcı hayatlar ve kendi sıkıcı günlük yaşamları sırasında bile okuru zapteden karakterler yaratmıştır. Cranford, 19. yüzyıl başlarındaki toplumsal değişime tutulmuş güçlü bir ışıktır.

Cranford, aslen çoğu bekar ya da dul olan kadınlar tarafından yönetilen bir kasabadır. Romanın anlatıcısı, artık Cranford'da yaşamayan ve dolayısıyla kasabaya dışarıdan bakabilen Mary, kasabaya arada bir gelenleri, oradan ayrılanları ve ölümleri, bunların kadınlar üzerinde bıraktıkları etkinin penceresinden görerek anlatır. Cranford'da yaşamın alttan alta çökmekte olduğu yönünde güçlü bir his yaratılır; kasabada olması gereken erkekler, yakınlardaki sanayi kasabası Drumble'a gitmişlerdir ve bu da Cranford'daki yaşantı üzerinde hayli güçlü bir etki bırakır.

Kitabın sıra dışı olan yanı, karakterler sıklıkla önemsiz olayların ve kavgaların içinde yer alsalar da, okurun ne onların iki yakalarını bir araya getirme çabalarına ne de içinde bulundukları koşulların hassasiyetini saklama yönündeki bitmek bilmez girişimlerine olan sempatisini yitirmemesidir; aslına bakılırsa, evlerin içinde geçen bu öyküde yarı açık yarı gizli, şaşkınlık verici bir cesaret bulunur. Okurun, hayat böylece akıp giderken görünürdeki toplumsal yaşantının ardında çok değerli bir şeyin kaybedildiğini görmesi sağlanır. **DP**

Yazarın doğum tarihi | **1810 (İngiltere), 1865**
İlk yayın tarihi | **1853**
İlk yayınevi | **Chapman & Hall (Londra)**
Orijinal dili | **İngilizce**

Cranford'un kadınları, sıklıkla yer aldıkları önemsiz olaylardan ya da kavgalardan çok da fazla yara almadan kurtulmayı başarır.

▲ **Cranford Kasabası'nda yaşayan kadınların yaşamlarından bir kesit, İrlandalı illüstratör Hugh Thomson tarafından resmedilmiş.**

◀ **Gaskell'in kaleme aldığı Cranford'ın 1940 tarihli bu baskısının iç kapağında yazarın bizzat kendisine ait bir resim kullanılmış.**

Kasvetli Ev

Bleak House

Charles Dickens

Yazarın doğum tarihi | 1812 (İngiltere), 1870
İlk yayın tarihi | 1853
İlk yayınevi | Bradbury & Evans (Londra)
Orijinal dili | İngilizce

"Kelebekler özgürdür. Elbette, insanlık, kelebeklere tanıdığı bu hakkı Harold Skimpole'dan esirgemeyecektir"

▲ **H.K. Browne ("Phiz"), Dickens'ın Kasvetli Ev'indeki sislere gömülmüş karanlık Londra tasvirine yakışır, kasvetli çizimler gerçekleştirdi.**

Kasvetli Ev, sisle başlar: "Her yerde sis. Nehrin yukarısında küçük adacıkların ve çayırların arasına dolan sis; nehrin aşağısında saf saf gemilerin ve büyük (ve kirli) bir şehrin suya bıraktığı pisliklerin arasında kirlenerek yuvarlanan sis." Sisin ortasında, sisten de kasvetli Yüksek Mahkeme bulunur. Hukukî yozlaşmışlık, özellikle karakterlerin tamamının bir bağlantısı bulunan Jarndyce Jarndyce'e Karşı davasından yola çıkarak, bu romanı bir hastalık gibi sarar. Romanın anlatıcısının söylediğine göre bu dava, o kadar uzamış ve o kadar karmaşık bir hal almıştır ki "soluk alan tek bir kişi bile zırnık anlamaz." İnsanlar bütün hayatları boyunca bu davada davacı olarak yaşar ve ölürler. Dickens'ın, Chancery'de dönen dolaplar etrafına kurduğu bu öykü, diğer yapıtları kadar pikaresk değildir ama yine de onun, Viktoryen toplumun katmanlarının tek tek ayrıştırarak incelediği alışılmış üslubunu taşır. İster Lincolnshire'daki Dedlock'ların ışıltılı aristokrat çevresinde olsun, ister Londra'daki Tom-All-Alone sokağının gecekondularında, birilerinin daima Jarndyce davasıyla ilişkisi vardır.

Aslında Kasvetli Ev'in hicvettiği şey, genel olarak toplumsal çevredir. Her şey Chancery'yi anımsatır: Meclis, taşralı aristokrasi; hattâ Hıristiyanlığın yücelttiği insan sevgisi bile can çekişen ve kendi kendine hizmet eden bir şey olarak karikatürize edilir. Tüm toplumsal yaşam üstü örtülü bir düzlemde, sınıf, güç, para ve yasa arasında suç ortaklığıyla kirlenmiştir. Özel ve içsel yaşam da bundan etkilenir. Üçüncü şahısla romanın kadın kahramanı Esther Summerson arasında ikiye bölünen anlatım, toplumsal yerginin yanı sıra ahlaki düzen kaygısı da güder. İnsanı yoracak derecede dürüst olanından, fena hâlde sığ olanına, en aptal ve züppesinden vampir kadar tehlikeli olanına kadar karakterlerin tümü, Dickens'ın bu öfke uyandıran romanının karanlığında ışıldar. **DH**

Doğal Yaşam ve Başkaldırı

Walden

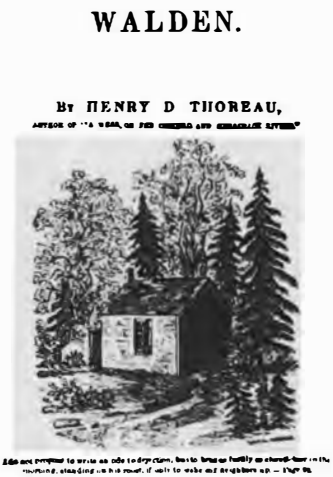
Henry David Thoreau

Doğal Yaşam ve Başkaldırı, tam olarak bir roman değil ama tartışmasız, Amerikan edebiyatının temel taşlarından biri ve bu kitapta yer almayı hak ediyor. Thoreau, Temmuz 1845'le Eylül 1847 arasında, Concord-Massachusetts yakınlarındaki Walden Gölü'nün kıyısında basit bir kulübede, yalnız, sakin ve kendi kendine yeten bir yaşam sürüp, kişisel ve politik felsefesini geliştirerek hayata geçirdi. Ciltler dolusu günlüklerinin arasından seçilmiş on sekiz denemeden oluşan Doğal Yaşam ve Başkaldırı, Thoreau'nun bu süreçteki düşüncelerini ve deneyimlerini aktarır.

"Yığınlarca insanın sessiz bir umutsuzluk içinde yaşamlarını sürdürdüklerine" inanan Thoreau, kendi yaşamını her anlamda "sadeleştirme"nin peşindeydi; bu çerçevede yalnızca doğada bulduğu ya da kendi yetiştirdiği yiyecekleri yiyordu. Yürüyüş, balık tutma ve yüzme gibi fiziksel egzersizlerden arta kalan zamanda, kendini etrafındaki doğal dünyayı gözlemlemeye, yazmaya, okumaya ve düşünmeye adadı. En büyük lüksü, bu hedeflerin peşinde koşmakla geçirebilecek vakti olmasıydı; "insan, vazgeçebildiği şeyler ne kadar çoksa o kadar zengindir," diyordu. Emerson'ın transandantal (aşkınca) felsefesinden derinden etkilenen yazar, Tanrı'yla doğa üzerinden keşfedilen kişisel bir bağ kurma arayışı içerisinde, dinî tutuculuğu reddetti. Ancak Thoreau'ya göre doğa, salt ruhani bir şey değildir; zaman zaman insanın ilkel barbarlığına yakınlaşmasını da aynı şekilde yücelterek betimler. Gençliğin işlenmemiş potansiyelini Batı toplumunun kafasındaki imgeye uygun olarak sınırlandırmayı, geleneklerin tutuculuğuna kapılmayı reddeder.

Saldırgan bir kapitalizm anlayışına karşı çıkmasına rağmen Doğal Yaşam ve Başkaldırı'nın nesiller boyunca Amerikalılar'a cazip gelmesinin altında yatan da bu tutumdur. Thoreau'nun yaşadığı deneyim, ne münzevi ne de devrimci nitelikteydi. Işlek, dürüst ve okurun zekâsını okşayan bir yapıt olan Doğal Yaşam ve Başkaldırı, bir adamın "sade, bağımsız, onurlu ve sorumlu bir yaşam" sürme çabasını anlatır. **RH**

Yazarın doğum tarihi | 1817 (A.B.D.), 1862
İlk yayın tarihi | 1854
İlk yayınevi | Ticknor & Fields (Boston)
Tam adı | Walden; or, Life in the Woods

WALDEN.

By HENRY D THOREAU,

BOSTON:
JAMES R. OSGOOD AND COMPANY,
1875.

"Ormana gittim çünkü bilinçli yaşamak, yaşamın yalnızca temel gerçekleriyle yüzleşmek istiyordum..."

▲ Doğal Yaşam ve Başkaldırı'nın ilk baskısının iç kapağında sadeleştirilmiş bir yaşama dönüş vurgulanıyor.

Green Henry

Gottfried Keller

Yazarın doğum tarihi | **1819 (İsviçre), 1890**
İlk yayın tarihi | **1854**
İlk yayınevi | **Friedrich Vieweg und Sohn**
Orijinal adı | **Der grüne Heinrich**

Bildungsromanın (gelişim romanı) yaratıcı bir örneği olan Green Henry, Goethe'nin Wilhelm Meisters Lehrjahre'siyle (Wilhelm Meister'in Çıraklık Yılları) aynı gelenekten gelen, okuyucuya çocukluk, gençlik ve yetişkinlik dönemlerinin hem duyarlı hem de düşündürücü bir portresini sunan bir yapıttır. Giysilerinin rengi nedeniyle "Green Henry" ("Yeşil Henry") denilen Henry Lee, üzerine titreyen annesiyle birlikte küçük bir İsviçre köyünde büyür. Keller, Henry'nin annesiyle arasındaki güçlü bağı olduğu kadar, köy hayatına ve doğal dünyaya tepkisinin tazeliğiyle masumiyetini de vurgulayarak, çocukluğunun geçici sevinçlerini ve üzüntülerini özenli bir ayrıntıyla belgelemiştir.

Henry büyür, şehre taşınır ve okula gitmeye başlar. Bu sırada Keller de onun sanatçı olma arzusuna ve biri saf ve masum Anna, diğeri de incelikten yoksun, cinsel açıdan tecrübeli Judith olmak üzere iki kadına birden ilgi duymasına yol açan ahlaki ve düşünsel gelişmelerine odaklanmaya başlar. Bu iki dürtünün etkisiyle Henry aşkla, kayıpla ve sonunda da sanatsal yenilgiyle karşı karşıya gelir ve taşradaki küçük ama yararlı kariyeri uğruna sanatsal heveslerini bir kenara bırakarak yetişkinliğe adım atar. Henry'nin büyürken aldığı dersler acı verici olsa da her şeye rağmen yapıcı olmuştur. Green Henry boyunca ortaya konan, kişisel hayatın kaprislerinin daha büyük sosyal kaygılarla ustaca birleştirilmesidir. Genellikle Hardy'nin Jude the Obscure'üyle (Adsız Sansız Bir Jude) kıyaslanan romandaki canlı ve gerçekçi karakterlerin kitaptaki konumları, çoğu kez trajik olsa da, Keller'in insanlık hallerine duyduğu sempatiyle yüceltilmiştir. **AB**

North and South

Elizabeth Gaskell

Yazarın doğum tarihi | **1810 (İngiltere), 1865**
İlk yayın tarihi | **1855, Harper (New York)**
İngiltere'de ilk yayını | **Chapman & Hall**
Seri olarak yayını | **1854–55, Household Words**

North and South (Kuzey ve Güney), adından da anlaşılacağı gibi, karşıtlıklar üzerine bir çalışmadır. Romanın kadın kahramanı, dinsel kuşkuları nedeniyle görevinden ayrılan bir papazın kızıdır; güneydeki pitoresk, pastoral, geleneksel ve sakin Helstone köyünden uzaklaştırılıp kalabalık bir sanayi kenti, Manchester'ın romana uyarlanmış hâli olan Kuzey Milton'a yerleşir. Şehir, kentsel sanayileşmenin getirdiği yeni enerji ve buna bağlı olarak kapitalist sınıfın yükselişi sonucu çevre kirliliği, yoksunluk, işçilerin huzursuzluğu, hastalıklar, ateizm ve daha bir sürü kötülüğün iç içe geçtiği bir kaynayan kazandır. Hale Ailesi, taşralı alışkanlıkları ve değerleriyle bu çevreye tamamen yabancıdır.

Roman, fabrika işçilerinin içinde bulunduğu zor duruma ve işçi-"sahip" ilişkilerine korkusuzca değinen, bir "İngiltere'nin Ahvali" kitabıdır. Bu amaca yönelik olarak, kahramanımız Margaret Hale'in, Higgins'ler gibi kıt kanaat geçinebilen ailelerle dostluk kurup fabrika işçileriyle fabrika sahipleri arasında bir orta yol bulmaya çalıştığını görürüz. Bu öykünün yanı sıra kitapta Margaret'in ideolojik antitezi, servetini sıfırdan var etmiş bir fabrikatör olan Bay Thronton'la yaşadığı aşkın etkisiyle olgunlaşması da işlenir. Margaret ailesini ve gençliğe özgü taşralı değerlerini kaybeder ama gerek politik gerekse kişisel anlamda değişimi ve değişimin sunabileceği olasılıkları daha kapsamlı biçimde kavrayabilme yetisi kazanır. **ST**

▶ **Gaskell, Viktorya dönemi toplumundaki, iplik fabrikalarında çocuk emeğinin sömürülmesi gibi sosyal sorunlara dair derin bir kaygı güdüyordu.**

Madam Bovary

Madame Bovary

Gustave Flaubert

Madam Bovary, bir esin kaynağıdır; neredeyse yüz elli yaşındaki roman, sanki bugün yazılmış gibi tazeliğini korur. 19. yüzyıl romanlarının karışık, ana konuyu geniş bir çerçeve içinde ele alan, çapraşık örülmüş yapısına alışkın okuyucular, aynı yüzyıldan yine konuyu yan ögelerle besleyen ve zorlayıcı bir olay örgüsüne sahip ama tüm bunların, kitaba aynı anda hem kırılganlık hem de sağlamlık kazandıracak kadar mükemmel bir düz yazı üslubuyla sarıp sarmalandığı bir romanla karşılaştıklarında çok şaşıracaklardır.

Flaubert, bir zina öyküsünü ele alır ve onu kendi içinde bulunduğu taşralı sıradan küçük burjuva dünyasının sıradan, bayağı bir unsuru olarak sunar ama aynı zamanda da onu güzel, aşağılık, melankolik, neşeli kılar; basmakalıp sözlerin ne gizleyebileceği ne de tam olarak ifade edebileceği bir duygu karmaşasının ve çılgıncasına bir o yana bir bu yana koşuşturan heyecanların içinde dizginsiz dolaşır.

Kendisini boğan bir evliliğe kıstırılmış güzel Emma Bovary, bir solukta okuyup bitirdiği aşk romanlarında rastladığı büyük heyecanları arzular. Yaşantısı, kocası, hayalleri ona yetmememektedir; ardı ardına iki sevgili bulur ama onlar da genç kadının arzularını tatmin etmeyi başaramazlar. Satın aldığı çeşit çeşit nesneleri tatmin aracı olarak kullanır; bunlar da arzularına derman olmayınca borç ve umutsuzluk içinde intihar eder.

Flaubert, Emma Bovary'yi aşağılamaz; ona duygusal yaklaşma, ahlâk dersi verme ya da onun mutluluğuna veya umutsuzluğuna kahramanlık muamelesi yapma yoluna da gitmez. Kesin ve duygusallıktan uzak ama yine de çekici, neredeyse büyüleyici nitelikteki, üçüncü tekil kişi ağzından düz bir dille yapılan anlatım, yazarın mesafeli tutumuyla tüm olanları aşağılar ve ayrıntılara cömertçe özen gösterişiyle hepsini birden yüceltir. Sonuçta ortaya, sadece Emma Bovary açısından değil roman açısından, yazım tekniği açısından da zengin bir olay, durum, ilişki örgüsü çıkar. Bir şeye böylesine büyük bir özen gösterilmesi için o şeyin çok değerli olması gerekir. Flaubert, romanı değerli kılar. **PMcM**

Yazarın doğum tarihi | 1821 (Fransa), 1880
İlk yayın tarihi | 1857
İlk yayınevi | Charpentier (Paris)
Orijinal Dili | Fransızca

▲ **Flaubert hakkında Madam Bovary'yi yazdığı için kamu ahlâkını bozmaktan dava açıldı ve bu durum kitabın kötü bir şöhrete kavuşmasına neden oldu.**

◀ **Kitaba adını veren kadın kahramanın budalalıkları insafsızca ama yine de okuru sempati duymaktan alıkoymayacak biçimde gözler önüne serilir.**

Indian Summer

Adalbert Stifter

Yazarın doğum tarihi | **1805 (Avusturya), 1868**
İlk yayın tarihi | **1857**
İlk yayınevi | **Gustav Heckenast (Budapeşte)**
Orijinal adı | **Der Nachsommer**

▲ Stifter'ın "Indian Summer"ının ilk baskısının baş sayfası, Peter Johann Geiger'in çizimleriyle bezelidir.

Stifter'in Indian Summer'ı türünün pek çok beklentisine kafa tutan bir romandır. Bu uzunlukta bir çalışma için, olay örgüsü pek de heyecan verici değildir ve tarzı kasten sade tutulmuştur. Roman, Orta Avrupa'da pek çok öğrenci kuşağının çok aşina olduğu, Stifter'in diğer hikayelerinin aksine, Bohemya ormanları ve dağlarının görkemli sahnelerinden pek azını içerir.

Genç anlatıcı Heinrich'in adının metnin içinde epeyce bir süre, bilimsel keşif gezilerinin onu Freiherr von Risach'ın uzak kır evine çoktan birkaç kez götürmesinin sonrasına kadar açıklanmaması, romanın tasarımının ayırt edici yanıdır. Heinrich, kendi hesabına, nazik ev sahibinin adını bulma merakını asla taşımaz. Risach'ın gençliği (romanın sakin rotasını kesen tek trajik bölüm) Heinrich gibi okuyucuya da, anlatıcının ebeveyni, kızın annesi ve Risach tarafından iyi niyetle gözlenen, Heinrich'le Natalie arasındaki aşk sona yakın bir yerde evlilikle çiçek açıncaya kadar anlatılmaz.

Bu romanın okura sunduğu ödüller, ani ifşalar ya da dramatik çatışmalarda değil, Risach'ın kendini adadığına benzer (gül yetiştirmek, eski eşya tamir etmek) özenli bir çalışmanın verdiği meyvelerde yatar. Bu nedenle, Risach'ın serasında narin bir kaktüsün çiçek açması, okurun sabrını ödüllendiren, pek çok sahneden biridir. Risach, aynı şekilde, bir başka "çiçek açma" sahnesinde, daha önce yukarıdan baktığı bir heykelin güzelliğini takdir etmesini sağlayarak, Heinrich'in sanatsal sezgisinin giderek gelişmesine fırsat verir.

Bu herkesi cezbetmeyebilecek bir romandır. Ilk ortaya çıktığında çok eleştirilmişti ama Nietzsche, kayda değer biçimde, onu Alman düz yazısının cevherlerinden biri olarak görmüştü çünkü sakinliğiyle, döneminin heyecan dolu ruhuna açıktan açığa kafa tutuyordu. **LS**

Aşkın Bedeli - "Adam Bede"

Adam Bede

George Eliot

Kitaba adını veren karakter, 19. yüzyılın başlarında İngiltere'nin orta kesimlerinde yaşayan bir marangozdur; uçarı, sığ ve kibirli Hetty Sorel'e aşıktır. Kadın, hoş fakat sorumsuz toprak sahibi Arthur Donnithorne tarafından baştan çıkarılır ve adam, onu hamile bıraktıktan kısa bir süre sonra kasabayı terk eder. Esas dram, Hetty'nin aşığını bulmak üzere çıktığı yalnız ve başarısız yolculuğun, sonunda yeni doğan çocuğunu öldürmesinin ve kuzeni Dinah Morris'e yaptığı dokunaklı itirafın sürükleyici biçimde sunulmasında yatar. İnsanlar arası iletişim ve paylaşımın duygu yüklü bir tezahürü olan bu itiraf, kitabın simgesel ve manevi zirvesidir.

Eliot'ın agnostik hümanizmi, kadının –herhangi bir dini inancı olmaksızın- Hristiyanlıktaki itiraf, bağışlanma ve kefaret olarak özetlenebilecek etik şemaya sadık kalmasına olanak tanır. Bu noktada Eliot'un metni belgesel tadındaki bir doğruluktan bilinmeyeni ve yüce olanı çağrıştıran yüksek bir ifade biçimine doğru ilerler. Aslına bakılırsa, müşfikçe çizilmiş taşra karakterleriyle dolu olmakla birlikte, gerçekçiliğin dilinin daha alışılmadık bir hal aldığı bu gibi bölümlerde romanın daha zorlayıcı olduğu söylenebilir. İnsan ilişkilerinin günlük hallerinin "ötesini" sunmasına rağmen, romanın "gerçekçi" sanki insanın kendi arzularını sorumluluk ve şimdiki zaman bilinciyle boyunduruk altına alması gerektiğidir.

Modern okur belki varılan sonucu hazmetmekte biraz zorlanabilir ama canlı bir anlatıma sahip ve duygusal olarak ikna edici bu romana lezzet veren başka pek çok şey var. **CC**

Yazarın doğum tarih I **1819 (İngiltere), 1880**
İlk yayın tarihi I **1859**
İlk yayınevi I **W. Blackwood & Sons (Londra)**
Yazarın kullandığı isim I **Mary Ann Evans**

▲ Köy marangozu ileri görüşlü Adam Bede, okur üzerinde Eliot'un daha çarpıcı kadın kahramanları kadar etki bırakmaz.

Oblomovka

Oblomov

Ivan Goncharov

Yazarın doğum tarihi | 1812 (Rusya), 1891
İlk yayın tarihi | 1859
Sinema uyarlaması | 1981
Orijinal dili | Rusça

Dünyanın en önemli romanlarından biri olan Oblomov, 19. yüzyılın uyuşuk ve basiretsiz Rus aristokrasisini kusursuz biçimde gözler önüne serer. Romanın hedef tahtasına oturttuğu başlıca konulardan biri serflik kurumudur; pek çok Rus aydını gibi Gonçarov da, Rusya'nın kendisine ciddi ölçüde ayak bağı olan kurumları ve toplumsal alışkanlıkları ortadan kaldırmadığı sürece çağdaşlaşamayacağına ve gelişmiş dünyanın geri kalanıyla rekabet edemeyeceğine inanıyordu. Ancak eğer Oblomov, yalnızca önemli ama artık uzun zamandır gerilerde kalmış bir sorunun eleştirisinden ibaret olsaydı bu kadar dikkate değer bir roman olmazdı.

Bu trajikomik roman, edebiyat tarihinin en çekici ama aynı zamanda da en kifayetsiz kahramanlarından biri üzerine kuruludur. Oblomov, iyi huyludur ama düşüncelerini eyleme dökmek için gereken irade gücünden yoksundur. Amaçsız varlığını düzene sokması için Don Kişot'la Sancho Panza arasındaki ilişkinin güncelleştirilmiş bir versiyonu çerçevesinde uşağı Zahar'a bel bağlamıştır. Güzel Olga'ya aşık olan Oblomov, kadının sevgisini elde etmek için gerekenleri bir türlü yapamaz ve onu pratiği kuvvetli ama hiç de kendisi kadar cazip olmayan arkadaşı Stolz'a kaptırır.

Bu öngörülebilir başarısızlığının ardından Oblomov, iyi niyetli ev sahibesinin çabalarına rağmen daha da derin bir atalete gömülür ve yatak odasını nadiren terk eder. Oblomov, boşa harcanan fırsatlar hakkında çok zekice ve olağan dışı bir romandır: Kaç edebiyat yapıtı aşık olduğu insanı durağanlık yüzünden elde edemeyen bir kahramanın hikayesini anlatır ki? Ve bunlardan kaçı okurların büyük bir bölümünü her şeye rağmen iyi bir adam olduğuna ikna edebilir? **AH**

Beyazlı Kadın

The Woman in White

Wilkie Collins

Yazarın doğum tarihi | 1824 (İngiltere), 1889
İlk yayın tarihi | 1860
İlk yayınevi | S. Low, Son & Co. (Londra)
Orijinal dili | İngilizce

Kitabın erkek kahramanı Walter Hartright'ın, akıl hastanesinden firar eden gizemli bir kaçakla bir gece yarısı ürpertici biçimde karşılaşmasıyla başlayan Beyazlı Kadın, ilk olarak haftalık bir dergide yayınlandığında kısa sürede ün kazandı. Kitapta farklı anlatıcılar, sanki bir davada tanıkmış gibi olayları kendi açılarından anlatırlar ve hikayenin içindeki güç yarışı, anlatının kontrolünü ele geçirme mücadelesi üzerinden devam eder.

Olay örgüsü, "yasal" bir kimliğin oluşturulması ve yok olması çerçevesinde gelişir. Kötü kalpli Sör Percival Glyde'la evli olan zengin, mutsuz varis Laura'nın yerine, esrarengiz benzeri, beyazlı kadın Anne Catherick geçirilir. Laura ilaçla uyuşturulup bir akıl hastanesine yerleştirilirken Anne kalp rahatsızlığı sonucu ölür ve Laura'nın yerine gömülür. Düzenbaz Kont Fosco'nun zekice planladığı komplo, Laura'nın cesur üvey kız kardeşi ve pek çoklarının Collins'in arkadaşı George Eliot'dan yola çıkılarak yazıldığına inandığı Marian karakteri tarafından anlatılır. Hartright'ın sevgili Laura'sını kendi mezarının başında dikilirken gördüğü heyecanlı andan sonra hikaye bulgulardan sonuç çıkararak ona yeniden bir kimlik kazandırma yolunda bir arayışa döner. Walter'ın, Laura'nın kimliğini kanıtlamaya yönelik giderek daha da saplantısal hale gelen çabası iki yasa dışı durumun açığa çıkmasına neden olur. Kitap, 1860'ların sansasyonel romanını tanımladı. Gotik yazının merak uyandıran ve esrarengiz unsurlarının orta üst sınıftan bir ailenin günlük yaşantısına aktarılmasıyla doğrudan okurun damarına basılıyor ve kimliğin değişkenliği hakkındaki çağcıl endişeler başarıyla işleniyordu. **JBT**

▶ **Beyazlı Kadın, olayların yavaş yavaş aydınlanmasıyla dağılmayan bir huzursuzluk ve endişe atmosferi yaratır.**

WOMAN
OLYMPIC

The Mill on the Floss

George Eliot

Yazarın doğum tarihi | **1819 (İngiltere), 1880**
İlk yayın tarihi | **1860**
İlk yayınevi | **W. Blackwood & Sons (Londra)**
Yazarın kullandığı isim | **Mary Ann Evans**

Kitap, Eliot'un kendi geçmişindeki unsurlardan yola çıkarak çocukluğu ve bir kadının kimliğinin koşullar tarafından nasıl şekillendirilip sınırlandığını derinlemesine irdeler. Değirmenci Dovecote Mill'in iki çocuğunun gelişimini izleyerek kalıtımsal niteliklerin öngörülemez oluşuna vurgu yapar. Vurdumduymaz Tom model olarak annesini alırken, karamsar, düşüncesizce hareket eden ve hayalperest Maggie, babasına benzemektedir. Maggie, Tom'dan farklı olarak keskin bir zekâya sahip erkek tavırlı bir kızdır. Hikâye, 1840'larda St. Oggs adında bir taşra kasabasının orta sınıfa mensup halkı arasında geçer; süreklilik ve değişim kavramlarını ele alır. Tulliver ailesi, modernleşme yanlısı avukat Wakem tarafından maddi olarak çökertilir. Tom aileye ait mülkü kurtarmak için çabalarken Maggie, Wakem'in engelli oğlu Philip'le olan arkadaşlığıyla geçmişten gelen düşmanlığı ortadan kaldırmak için çalışır.

Romanı sürükleyici kılan, Floss nehrinin amansız gücüyle temsil edilip desteklenen erkek kardeş-kız kardeş ilişkisi ve aile bağlarının gerektirdikleri arasındaki uyuşmazlıktır. Lucy'nin nişanlısı Stephen'a yönelik bastırılmış arzusunun kontrolünü bir an için kaybeden Maggie nehirdeki akıntıya kapılır ve utanç içerisinde ailesine dönmeden önce, ona romanın zihinlerde yer eden şu cümlesini söyler: "Eğer geçmişimiz bize engel olmayacaksa sorumluluk denen şey nedir ki?" Trajik sonuç bölümünde Maggie, Tom'la barışır; ancak anlatıcının, selin ardından yaptığı yorumda belirttiği gibi, "Doğa kendi yaralarını sarar –ama hepsini değil." **JBT**

◀ **Tom ve Maggie Tulliver, romanın sonunu betimleyen Viktorya döneminin sonlarına ait bir tasvirde sel sularında boğulmak üzereyken görülüyor.**

Max Havelaar

Multatuli

Yazarın doğum tarihi | **1820 (Hollanda), 1887**
İlk yayın tarihi | **1860**
İlk yayınevi | **De Ruyter (Amsterdam)**
Orijinal dili | **Flamanca**

Max Havelaar ilk yayımlandığında karmaşaya yol açtı. Yazar, Hollanda hükümetini kendi temel ilkelerinin hatalı olduğunu itiraf etmeye zorluyordu: O dönemlerde Cava adasında uygulanan sömürge politikası, aslında yerli halkı pek çok başka eziyetin yanı sıra, okyanus ötesindeki efendilerine kahve ve çay sağlamak üzere pirinç ekiminden vazgeçmeye zorlayarak baskı altında tutan bir dizi zalimlik ve zorbalıktan ibaretti. Söz konusu dönemde kimse rağbet göstermese de çok sonraları kitabın gerçekleri yansıttığı anlaşıldı.

Kitabın bu şekilde tanınması ve tıpkı Uncle Tom's Cabin'in (Tom Amca'nın Kulübesi) Amerika'daki kölelerin içinde bulunduğu kötü koşullara dikkat çekmeye ve bu sayede onların durumunu bir nebze düzeltmeye yardımcı olması gibi, bölgede bir takım olumlu değişiklikler yapılmasını sağlamadaki başarısı, onu amacına ulaşmış erdemli ama sıradan bir bildiri konumuna indirgemez. Gerçekleştirilen toplumsal görevin ötesinde Max Havelaar, içerdiği satirik mizahla okunup keyif alınacak bir yapıt olma özelliğini korur. Hizmet ettiği hükumetle fikir ayrılığı olan bir sömürge yöneticisinin maceralarını anlatan kitap, burjuva iş adamı ve sömürge yöneticisi gibileri ele alarak onları gülünç bir dille sunar.

"Büyük acılar çektim" anlamına gelen Multatuli, Hollanda'da bir edebiyat ödülünün ve bir müzenin adıdır ve Max Havelaar Vakfı adında bir de "adil ticaret" örgütü bulunmaktadır. Bu sembolleştirmeler yerinde olmakla birlikte söz konusu çok yönlü romanın yalnızca tek bir yönünü ifade ederler. **ES**

Büyük Umutlar

Great Expectations

Charles Dickens

"Onun yanında asla mutlu bir saat geçirmedim ama yine de gece gündüz zihnimde onun ölene dek yanımda olmasının ne kadar mutluluk verici olacağı düşüncesi ısrarla yankılanıp duruyordu"

▲ Marcus Stone'un Büyük Umutlar illüstrasyonunda gelinlikli Bayan Havisham küçük Pip'i korkutuyor.

Yazarın doğum tarihi | 1812 (İngiltere), 1870
İlk yayın tarihi | 1861
İlk yayınevi | Chapman & Hall (Londra)
Orijinal dili | İngilizce

Büyük Umutlar, sayısız düzlemde başarı gösterir: "Kirli para" hakkında bir politik peri masalı, anı ve yazma eylemi üzerine bir inceleme ve kişiliğin değişkenliğinin rahatsız edici bir betimlemesi olarak.

Ayırıcı bir özelliği olmayan, kesin olarak belirtilmemiş bir gelecek zamandan geçmişe dönüp bakan Pip, hırçın ablası ve onun yumuşak huylu demirci kocasıyla Thames kıyısında geçen çocukluğunu ve ailesinin mezarının yakınlarında kaçak mahkûm Magwitch'le karşılaşmasının kaderinde belirleyici rol oynayan sonuçlarını anımsar. Pip daha sonra gizemli bir maddi mirasa konduğunda bunun olsa olsa tam evlenecekken yüzüstü bırakıldığı âna sonsuza dek kendini hapseden Bayan Havisham'dan gelmiş olabileceğini varsayar. Ne var ki Dickens'ın en büyük üslupsal başarısı, tavanla zeminin yerini değiştirebilmesidir –tıpkı bir Escher yapıtında olduğu gibi.

Dickens'ın 1850'lere ait muazzam toplumsal panoramalarından daha kısa ve daha akıcı biçimde oluşturulan Büyük Umutlar, sanki yüksek ateşle görülen bir rüya gibi gelişirken bu akıcılıktan yararlanır. Viktorya dönemi yazarları "kurgusal otobiyografiler"e meraklıydılar ama Dickens'ın romanında bunun dışında bir başka tedirgin edici ironi katmanı var; bu katmanda kendini kurgusal bir karakter olarak oluşturan bir kişi anlatılıyor. Pip geçmiş yaşantısını utançla kağıt üzerinde yeniden değerlendirirken, çoğu kez, bu parçalanmış kimlikleri bir arada tutan tek şey yazma eylemiymiş gibi görünür. Belki de en ideali otobiyografinin bir "iyileşme" eylemi olmasıdır ama Büyük Umutlar bunun yerine Pip'in yaşamında tutarlı bir bütünlük sağlayabilmesinin ya da geçmişi telafi etmesinin olanaksızlığını dramatize eder. **BT**

Silas Marner

George Eliot

Yazarın doğum tarihi | **1819 (İngiltere), 1880**
İlk yayın tarihi | **1861**
İlk yayınevi | **W. Blackwood & Sons (Londra)**
Tam adı | **Silas Marner: the Weaver of Raveloe**

Silas Marner, peri masallarının ve geleneksel halk hikayelerinin unsurlarını kullanarak ailenin önemi ve aidiyet kavramlarını keşfe çıkar. "Alışılmamış niteliklere sahip her insanın ya da nesnenin etrafını kolayca hurafelerin sardığı" bir "evvel zaman"da geçen roman, dokumacı Silas'ın etik, psikolojik ve toplumsal dönüşümünün haritasını çizer. İçinde yaşadığı kuzeyli primitif Metodist (bir Protestan mezhebi, e.n.) toplumdan kovulan Silas, ülkenin kırsal iç kesimlerinde bulunan Raveloe köyüne yerleşir.

Dışlanan ve korkulan dokumacı, para kazanma takıntısından ve mekanik tekrarlardan ibaret hale gelir. Parçalanan kişiliği, bir afyon bağımlısının terk edilmiş çocuğu Eppie'yi evlat edinmesiyle yeninden hayat bulur. Silas'ın topluma uyum sağlayabilir hale gelmesinin ve Eppie'nin yetiştirilmesinin öyküsü, Eliot'ın yazdığı en etkileyici metinler arasındadır. Bir çeşit bireysel kurtuluşu anlatan bu hikâyenin içine, berbat bir gizli evliliğin meyvesi olarak Eppie'nin köklerinin ortaya çıkışı yerleştirilmiştir:

Zengin bir toprak sahibinin oğlu olan Godfrey Cass, sonunda Eppie'nin kendi çocuğu olduğunu kabul eder. Ancak Eppie, kendisini evlat edinen babasıyla ve birlikte yaşadığı emekçi sınıfıyla kalmaya karar verir ve kitap, çocuğun soylu köklerini ve "gerçek benliğini" keşfetmesinin de içinde barındığı, pek çok İngiliz romanının temelinde yer alan "aile sevgisi" kavramını büyük bir derinlikle yeniden işler. Burada aile, kalıtımsal bir mirastan ziyade öncelikle bir dizi duygusal ve toplumsal bağ olarak görülür. Toplum, bireysel isteklerin yerini alır ve Silas Marner, tüm durağan, pastoral niteliklerine rağmen toplumsal benliklerin nasıl oluştuğuna dair dokunaklı bir incelemedir. **JBT**

Babalar ve Oğullar

Fathers and Sons

Ivan Turgenev

Yazarın doğum tarihi | **1818 (Rusya), 1883 (Fransa)**
İlk yayın tarihi | **1862**
Orijinal adı | **Otti i deti**
Orijinal dili | **Rusça**

Rusya'da serfliğin kaldırılmasından yalnızca bir yıl sonra ve genç Rus entelektüeller arasında devrim fikrinin giderek yaygınlaştığı bir süreçte yayımlanan Babalar ve Oğullar, birbirinden büyük ölçüde farklı politik ve toplumsal değerlere sahip iki kuşağı anlatarak dönemi oldukça iyi yansıtıyordu.

Ana karakterlerden biri ve en unutulmazı, nihilist olduğunu iddia eden Bazarov'dur. Bazarov, otoritenin hiçbir biçimini kabul etmediğini öne sürer ve yalnızca doğruluğu bilimsel materyalizm tarafından kanıtlanabilir olan düşüncelerle ilgilenir. Olaylar Bazarov ve kendisine hayran olan arkadaşı Arkady'nin baba evlerini ziyaretleriyle gelişir: Bunun sonucunda ortaya çıkan, geleneksel babaların eski düzeniyle bu düzenin yeni muhalifleri olan idealist oğullar arasında bir yüzleşmedir. Bu düşmanlık, dönemin politik atmosferinin yanı sıra genç ve yaşlı kuşaklar arasındaki ezelî ve ebedî çatışmayı da gözler önüne serer. Gerilim, karizmatik, baskın kişiliğe sahip Bazarov'la başlangıçta kendisinden çok etkilenen müridinin ilişkisinde de mevcuttur; aralarındaki farklılıklar, aynı kadına aşık olduklarında belirginleşir.

Turgenyev'in başarısının altında karakter oluşturmadaki ustalığı yatar: Ana karakterler arasındaki derin iletişim(sizlik), davranış ve konuşmaları yanlış yöne sapmış gibi göründüğünde bile onların sonuçta anlaşılabilir, son derece insanî varlıklar olabilmesini sağlar. Babalar ve Oğullar, gençliğe özgü idealizmin gücünün ve gerekliliğinin ve bu idealizmin gizli tehlike ya da güçlüklerinin çok güzel çizilmiş bir tablosu ve bir klasik olma özelliğini hâlâ koruyor. **JC**

Sefiller

Les Misérables

Victor Hugo

Yazarın doğum tarihi | **1802 (Fransa), 1885**
İlk yayın tarihi | **1862**
İlk yayınevi | **A. Lacroix & Verboeckhoven**
Orijinal dili | **Fransızca**

▲ Şimdilerde romandan uyarlanan müzikalin logosu olarak ünlenen, Hugo'nun illüstratörü Emile Bayard tarafından gerçekleştirilmiş Cosette çizimi.

▶ Sefiller'in 1878'de Fransa'da sahneye koyulan tiyatro versiyonu için tasarlanmış kostümleri gösteren bir illüstrasyon.

Sefiller, ilk yayımlanmalarının üzerinden uzun zaman geçtikten sonra bile capcanlı ayakta duran yalnızca birkaç romandan biridir. Kitabın (fena halde) kısaltılmış versiyonları, yeniden yazımları, filmleri ve elbette, dünyaca ünlü bir de müzikali yapıldı ama Victor Hugo'nun gerçek başarısının ölçeğini anlayabilmek için metnin bizzat kendisine dönmek gerek.

Tıpkı Tolstoy'un Savaş ve Barış'ı gibi bu roman da bireysel yaşantıların akışını çağı belirleyen tarihsel olaylar bağlamında ele alır. "Tarih"nedir? diye sorar Hugo bizlere. "Tarih"i kimler yaratır? Kimlerin başına patlar? Bireyin böylesi olaylardaki rolü nedir? Bu nedenle, evlat edindiği kızı Cosette vasıtasıyla, çaresizce, günahlarından kurtulma gereksinimi romanın özünü oluşturan kaçak mahkûm Jean Valjean karakteri, Sefiller'in anahtarıdır. Roman boyunca Valjean, sıra dışı polis müfettişi Javert tarafından takip edilir; Valjean'ın yaşamı, kanunları yerine getirip onu tutuklama konusunda amansız bir kararlılığı olan Javert'inkiyle kaçınılmaz biçimde iç içe geçer.

Bireyler arasındaki bu avcı-av dramı daha sonra, Cosette'in radikal idealist Marius'a aşık olması ve Valjean'ın yaşamı boyunca sevmiş olduğu her şeyi kaybetme olasılığıyla boğuşması çerçevesinde, devrim sancılarıyla kaynar kazana dönüşen Paris'e taşınır. Roman, okuru önce Paris'in benzersiz bir canlılıkla çizilen politik ve coğrafi ortamına, ardından da Hugo'nun dünya hakkındaki karakteristik düşüncelerini de içine katarak Waterloo savaşına götürür ve çarpıcı bir sona ulaşır. Sefiller, ulusal klasik olarak nitelendirilebilecek az sayıdaki eserlerden biri ve tarihsel romanın gelişiminde Dickens ve Tolstoy'un en muhteşem yapıtlarıyla yan yana duran bir mihenk taşıdır. Aynı zamanda okur açısından hayli zorlayıcı bir metindir. **MD**

Acte I. Jean Valjean. Jacquin. Une Femme. (2 T.) Mme Madlene. Mme Baptistine. Un Brigadier. Mr Mirriel
(5 T.) _ Javert. Fantine. (4 T.) La Tenardier. Fantine. Tenardier. (3 T.) _ Petit Gervais.
(5 T.) Fauchelevent. Un Ouvrier. (6 T.) Jean Valjean. (8 T.) Soeur Simplice. Fantine. (9 T.) _ Cosette.
(10 T.) Claquesous. Tenardier. Montparnasse. Eponine. (11 T.) _ Cosette.

Su Bebekleri

The Water-Babies

Charles Kingsley

Yazarın doğum tarihi | 1819 (İngiltere), 1875
İlk yayın tarihi | 1863
İlk yayınevi | Macmillan & Co. (Cambridge)
Tam adı | **The Water-Babies: A Fairy Tale for a Land-Baby**

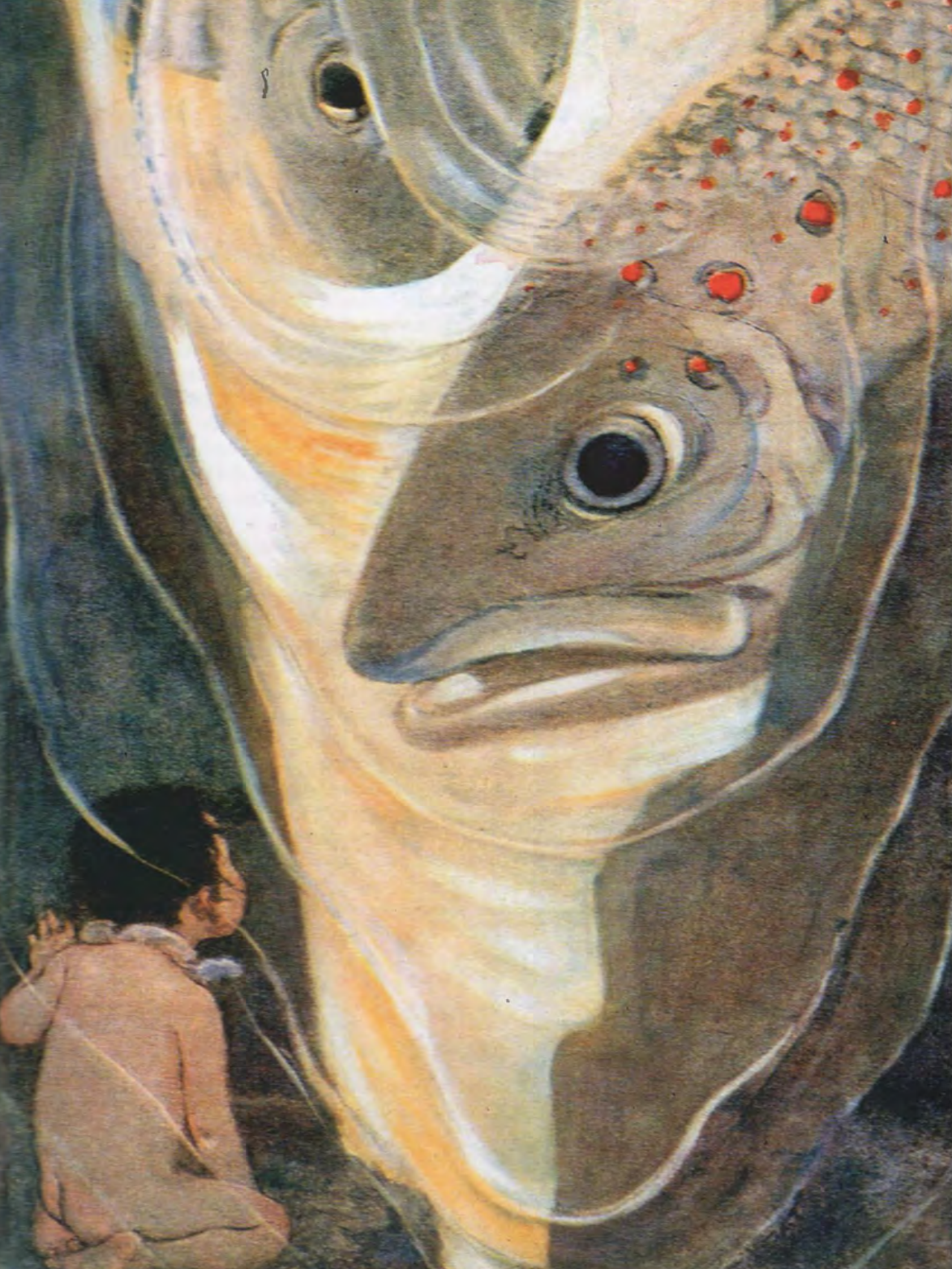
▲ Charles Kingsley'in fakirlerin kaderiyle ilgili kaygıları (kendisi bir Hristiyan Sosyalistti), yazdığı kurgu metinlerin çoğunun içine işlemiştir.

▶ J. W. Smith'in 1920'lerde çizdiği illüstrasyonda, baca temizleyicisi Tom, suda yaşayan arkadaşlarının meraklı gözlerini üzerinde topluyor.

Charles Kingsley'in sık sık yanılgıyla bir çocuk kitabı olarak değerlendirilen başyapıtı Su Bebekleri, ilk olarak Macmillan's Magazine adlı dergide, Darwin'in Türlerin Kökeni adlı yapıtından yalnızca dört yıl sonra yayınlanmıştı. Ustası Grimes tarafından zalimce sömürülen, on yaşındaki baca temizleyicisi Tom, Sir John Harthover'ın taşradaki malikanesinin bacasının içine yanlışlıkla düşüp kendisini küçük Ellie'nin yatak odasında bulur. Büyük bir patırtı kopar; hırsız olduğu sanılan Tom arazi boyunca kovalanır ve bir göletin sularına gömülür ama ölmez.

Toprak üstündeki yaşamına dair anıları kaybolan Tom, suda yaşayan bir canlıya dönüşür. Bu yeni dünyayı keşfettiği fiziksel ve psikolojik bir yolculuğa başlar; suda yaşayan diğer canlılarla ilişki kurup onlardan bir şeyler öğrendikçe kendi kimliğini de yeniden keşfeder. Bu su diyarında Bayan Doasyouwouldbedoneby'ın öğretileri sayesinde pasaklı bir baca temizleyicisinden bir Viktorya dönemi centilmenine dönüşür.

Su Bebekleri, Kingsley'in en gözde temalarını içerir: yoksulluğun etkisi, eğitim, sağlık sistemi, çevre kirliliği ve evrim. Kingsley, Tom'un manevi yenilenmesinde, doğayı ilahi gerçekliğin bir aracı olarak kullanır. Darwin'in evrim teorisini bir dizi kısa alegorik öykü aracılığıyla sunabileceğini de işte bu noktada kanıtlar ve bu işte ustalık sergiler. Daha da ilginci, Kingsley bu romanda, ancak çeyrek yüzyıl sonra gerçekleşecek türlerin yozlaşması kavramını daha o zamandan dile getirebilmişti. 1887 yılında Kingsley'in anısına romanın bir özel baskısı yapıldı. Bu baskı için Linley Sambourne'un yaptığı çizimler, en az Kingsley'in metni kadar vahşi, şoke edici ve alışılmadık. **VC-R**

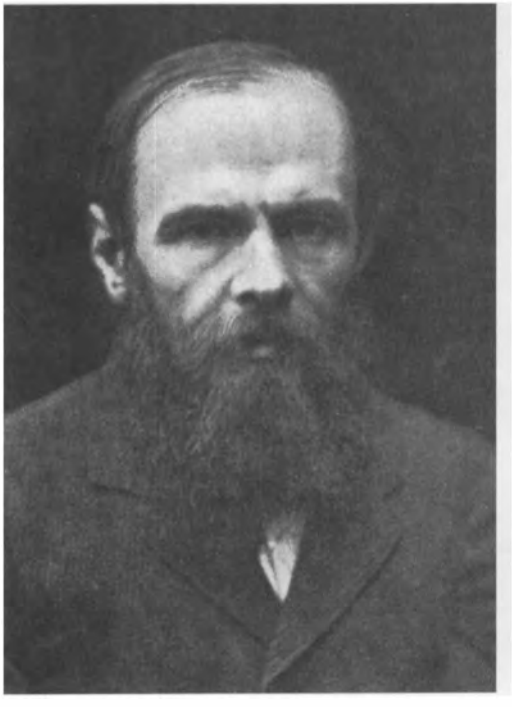

Yeraltından Notlar

Notes from the Underground

Fyodor Dostoyevski

Yazarın doğum tarihi | **1821 (Rusya), 1881**
İlk yayın tarihi | **1864**
İlk yayınevi | **Epokha magazine**
Orijinal adı | **Zapiski iz podpolya**

▲ Siyasi tutuklu, saplantılı bir kumarbaz ve dini bir idealist olan Dostoyevski'nin yaşamı, tıpkı romanları gibi karşıtlıklarla doludur.

Kitabın adının da anlattığı üzere, Dostoyevski'nin Yeraltından Notlar'ının isimsiz anlatıcısı, günışığıyla aydınlanan dünyanın altından gelen bir ses, Rus toplumunun parke taşlarının arasındaki çatlaktan sızan huzursuz bir bilinçtir. Roman, St. Petersburg'da yalnız yaşayan ve insanlardan kaçan bir devlet memurunun hem özrü hem de itirafıdır. İkiye bölünmüş olan roman, 19. yüzyıl Rusyası'nın entelektüel yaşamındaki iki kilit evreyi yansıtır: 1860'ların rasyonel faydacılığıyla 1840'ların duygusal, edebi romantizmi. Anlatıcı, bu iki bölüm arasında yaşamında değişime uğrayan, estetik, dini, felsefi ve siyasi kavramlar üzerine göz alıcı, provokatif saldırılarda bulunur.

İyi eğitim görmüş ancak derin hayal kırıklıkları yaşamış biridir; hem gençliğindeki "güzel ve mağrur" romantizme hem de orta yaşlarına denk gelen yeni sosyalist ilkelere vahşice saldırır. Karşısına koyduğu hiçbir hedef aşağılamalarından muaf değildir. Bu karanlık, tuhaf yapıt bir yanıyla yabancılaşma ve kendinden nefret etme üzerine bir analiz, bir nevi "vaka analizi", toplumla birey arasındaki fay hattının üstünde duran bir romandır. Diğer yanıylaysa fikirlerin trajikomik biçimde sergilendiği bir tiyatrodur.

Hem aydınlanma idealizmini hem de sosyalist ütopyacılığın vaatlerini güçlü bir şekilde çürütür. Yeraltından Notlar, Dostoyevski'nin sonraki daha ünlü romanları açısından önemli bir prelüd olarak görülmekten çok daha fazlasını hak eden, karanlık, zor ve okunası bir romandır. **SarnT**

"İyiliğin ve 'yüce ve güzel' olan her şeyin farkına vardıkça kendi bataklığıma biraz daha batıyor ve içine tamamen gömülmeye kendimi daha çok hazır hissediyordum"

Uncle Silas

Sheridan Le Fanu

Uncle Silas, temelde Viktorya dönemi duyumculuğuna dayanan ve Wilkie Collins'in eserleri gibi, gizeme yönelik ilgiyle azimli bir araştırmacılık tutkusunu birleştiren bir romandır. Derbyshire'da bir kır evinin miras kalışını anlatan bu hikâye aynı zamanda İngiltere-İrlanda toplumlarının ayrışmalarının siyasi bir alegorisi ve Emanuel Swedenborg'un ölüm ve ölümden sonraki yaşam üzerine düşüncelerinin metafiziksel versiyonudur.

Babasının sırlarına merak salan ve amcasının evinde bunun bedelini ödeyen, romanın ilgi çekici kadın kahramanı Maud Ruthyn, hem araştıran kişi hem de kurbandır. Amcanın malikanesi, Bartram-Haugh, bir yanıyla Protestan kültürün zehirleyici hareketsizliğini temsil ederken bir yanıyla da fantastik ve grotesk öğelerle bezeli bir "romantizm rüyası"dır. Uncle Silas'ta doğaötesi hiçbir unsur yoktur: Kitapta yaşanan tüm olayların sorumlusunun saf insani kötülük olduğu söylenebilir.

Okur, aşırıya kaçan iştahları, "şişko suratlı" görüntüleri ve donuk, kurnaz yüz ifadeleri nedeniyle karakterlerden kuşkulanır. Bir bedensel sözlük bizleri yalnızca tuhaf ve kötü karakterlerden Silas gibi yaşayanların dünyasına ziyaretlerde bulunan, ölmüş, "zayıf" beyaz yüzlü figürlere taşır. Bu figürler özelliklerini, Edwardiyen dönemin insanı huzursuz eden o hayalet hikâyelerinden alır; Le Fanu'nun İngiltere-İrlanda gelenekleri üzerine düşünceleriyse Yeats'le Joyce'u hatırlatır ve Uncle Silas'ı 20. yüzyıl modernizminin farkına varılmamış atalarından biri yapar. **DT**

Yazarın doğum tarihi | 1814 (İrlanda), 1873
İlk yayın tarihi | 1864
İlk yayınevi | R. Bentley (Londra)
Tam adı | Uncle Silas: a Tale of Bartram-Haugh

"Romanın ilgi çekici kadın kahramanı hem araştıran kişi hem de kurbandır"

▲ İrlanda doğumlu Le Fanu, 1850'li yıllarda çekilen bir fotografta görülüyor.

Alice Harikalar Diyarında

Alice's Adventures in Wonderland

Lewis Carroll

Yazarın doğum tarihi | **1832 (İngiltere), 1898**
İlk yayın tarihi | **1865**
İlk yayınevi | **Macmillan & Co. (Londra)**
Yazarın tam adı | **Charles Lutwidge Dodgson**

▲ Sir John Tenniel'in özgün illüstrasyonları, kitaptaki hayalî evrenin ayrılmaz bir parçasıdır.

▶ Kitabın 1907 baskısında yer alan bu W. H. Walker illüstrasyonunda, Alice, beyaz tavşanın peşinden yer altı dünyasına düşüyor.

Carroll'ın çağdaş kültürün büyük bir parçası olan meşhur tavşan deliği seyahati, yetişkinleri de tatmin etmeye yetecek kadar tuhaf hiciv, kelime oyunu ve mizah içeren bir çocuk kitabıdır. Nitekim sürrealist André Breton, Alice için, bu kitapla "yetişkinlerin absürd olana uzlaşması, çocukların yaşadığı gizemli diyarlara yeniden kabul edilmelerini sağlar," der. Çocuklara üstünlük taslamayan kitap, hayattan bıkmış yetişkinler için de eğitici bir nitelik taşır. İlk olarak 1865'te, Lautrémont'un karanlık The Songs of Maldoror'u (Maldoror'un Şarkıları) ve Rimbad'nun A Season in Hell'iyle (Cehennemde Bir Mevsim) aynı yılda, yayınlanan Alice, düşsel bir ülkeye yapılmış, sapına kadar İngiliz karakteri taşıyan soylu bir yolculuktur ama elbette karanlık tarafları da yok değildir.

Isis Nehri kıyısında uyuklamakta olan yedi yaşındaki Alice, endişeli bir şekilde saatine bakan yelek giymiş Beyaz Tavşan'ı görür ve aceleyle onu yeraltına doğru takip etmeye karar verir. Telaşlı tavşanın peşinde koşarken kendini tuhaf bir karmaşanın içinde bulur. İksirleri kafaya dikip mantarları kemirdikçe bir küçülür, fare kadar olur, bir büyür, koca bir ev kadar olur, bazen de yılan kadar uzun bir boyuna sahip olur.

Bugün bilinçaltımıza kazınmış pek çok karakterle karşılaşır: hikâyesi paragraflar bir kuyruk oluşturacak şekilde anlatılan, "gözyaşı havuzu"nda bir batıp bir çıkan Fare; nargilesini fokurdatan Tırtıl; bir domuzu emziren korkunç Düşes; Cheshire Kedisinin kaybolan sırıtışı; çay içen Çılgın Şapkacı; orman faresini çaydanlığa tıkıştıran gri tavşan; flamingoların bacaklarıyla kroket oynayan katil Kupa Kraliçesi; ve karides dansı öğreten acınası haldeki kaplumbağa. Viktoryen çocuk yetiştirme usulünün sevimsiz püritanlığını zarifçe didikleyen bu hikayede Alice, esas kız olarak saçma olanı mantıkla karşılar. Bu kitap, Tenniel'in özgün illüstrasyonlarıyla beraber okunmalıdır. **DH**

Dünyanın Merkezine Seyahat

Journey to the Center of the Earth

Jules Verne

Yazarın doğum tarihi | 1828 (Fransa), 1905
İlk yayın tarihi | 1866
İlk yayınevi | P-J. Hetzel (Paris)
Orijinal adı | Le Voyage au Centre de la Terre

▲ E. Riou'nun Dünyanın Merkezine Seyahat için yaptığı çizimin başlığı: "Bir çeşit döner merdivenden aşağı indik."

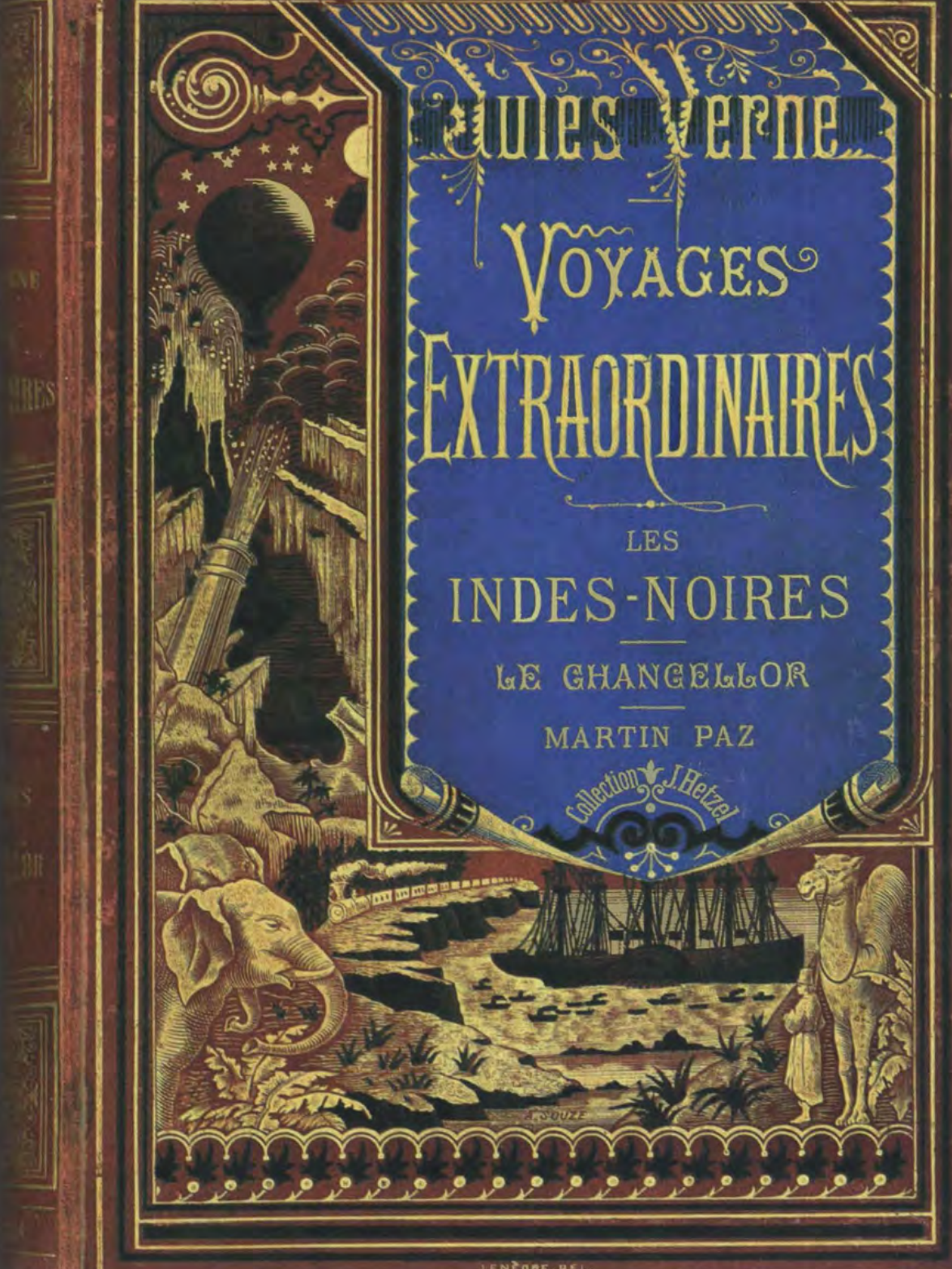
► Jules Verne, başka düşsel öyküler de yazdı; bu öykülerden yapılan bir seçki gördüğünüz özenle ciltlenmiş basımda yer alıyordu.

Dünyanın Merkezine Seyahat, edebiyattaki "cehenneme iniş" (İsa'nın günahsız ruhları kurtarmak üzere cehenneme inmesi) geleneğini bilimkurgu formunda, tamamen yenilenmiş biçimiyle canlandırır. Romanın ele aldığı konu, 19. yüzyıl ortalarının en önemli bilimsel sorularından biriyle, dünyanın çekirdeğindeki jeotermik ısıyla ve yer kabuğunun altının sıcak mı yoksa soğuk mu olduğuyla ilgiliydi.

Yazarın bir çeşit entelektüel "öteki ben"i olan Axel karakteri, çekirdeğin yanar hâlde olduğu teorisini savunmaktadır; buna karşılık Axel'in amcası olan kafası karışık profesör Lindenbrock, Humphrey Davy'nin soğuk çekirdek teorisini savunur. Roman, sıra dışı bir yaratıcılıkla ikinci hipotezi benimser ve yanardağlarla denizin bir dizi kanalla birbirine bağlandığı, süngersi ve soğuk bir dünyada geçer.

İzlanda'daki Sneffels adlı sönmüş bir yanardağdan dünyanın içine girmeyi başaran karakterler, kendilerini "etrafı karayla çevrili bir iç deniz"i muhafaza eden devasa bir oyuğun içinde bulurlar ve püsküren Stromboli yanardağının volkanik lavları tarafından dışarı fışkırtılana kadar burayı incelerler. Yolculukları iki ana bölüme ayrılabilir. İlk bölümde kahramanlar, birbirini izleyen jeolojik tabakalar sayesinde "primitif kaya"ya ulaşana kadar zaman içinde geriye doğru bir yolculuk yaparlar.

İkinci bölüm, "yaşayan fosiller"le dolu, biyolojik sınıflamanın tüm evrelerinin birbirine karıştığı paleontolojik bir mekân olan iç denizin keşfini anlatır. 1863'te Abbeville'de bir insan çenesinin bulunması, yazarı, öyküsüne modern insanın ataları (o dönemde evrim meselesini tartışan Darvinciler için) olan dev insansı maymunları hatırlatan "fi tarihinden kalma bir çoban" eklemeye teşvik etmişti. **JD**

Jules Verne
Voyages
Extraordinaires
Les
Indes-Noires
Le Chancellor
Martin Paz
Collection J. Hetzel

PETER LORRE
EDWARD ARNOLD
DOSTOJEVSKIJS
RASKOLNIKOV
REGI: JOSEPH v. STERNBERG

Suç ve Ceza

Crime and Punishment

Fyodor Dostoyevski

Yazarın doğum tarihi | 1821 (Rusya), 1881
İlk yayın tarihi | 1866
Seri olarak ilk yayını | Russkii Vestnik periodical
Orijinal adı | Prestupleniye i nakazaniye

Eser, Rus ve dünya edebiyatının başyapıtlarından biridir; insanı içine çekme niteliğine sahip olmasının yanı sıra bir o kadar da gizemlidir. Romanın başlarında kahramanımız Raskolnikov, hem kendisi hem de okuyucu açısından çok da net olmayan bir takım nedenlerden ötürü bir çifte cinayet işler. Kitabın geri kalanında St. Petersburg sokaklarında gezip dolaşır ya da o sokakları sendeleyerek arşınlar. Suçunun (ki kendisi buna pek suç gözüyle bakmaz) ortaya çıkıp çıkmayacağı kuşkusu içindedir.

Suç ve Ceza'nın bir suç incelemesi olduğu sık sık dile getirilmiştir ama bu tam anlamıyla doğru değildir: Raskolnikov suçluluk değil dehşet, insanlığın geri kalanına karşı olağanüstü derinlikte bir yabancılaşma hisseder; kendini toplum dışı biri olarak görmektedir. Öldürebilme yetisi, bu yabancılaşmanın nedeni ya da sonucu değil bizzat ifadesidir.

Okur olarak bizler, bir adamın hezeyanlarının ortasına atılırız; bu hezeyanlar, bizim gibi insan olanlara yeterince yakından baktığımızda hepimizi ele geçirecebilecek akıl erdirememe hâlinin simgesidir. Roman, yarım kalan konuşmalarla doludur; Raskolnikov'un kendisine söylenen herhangi bir şeyi tam olarak anladığından hiçbir zaman emin olamayız ve tabii diğer karakterler de onun sırrını bilmediklerinden, kendilerine söylediği şeyleri nadiren anlarlar. 1866'da kaleme alınmış olsa da Suç ve Ceza, Camus ve Beckett gibi isimlerin temsil ettiği 20. yüzyıl yabancılaşma edebiyatının en büyük öncüsüdür. **DP**

◀ **Romanın 1935'te Josef von Sternberg tarafından çekilen sinema versiyonuna ait bir İsveç afişi; filmde katil Raskolnikov'u Peter Lorre canlandırmıştı.**

Last Chronicle of Barset

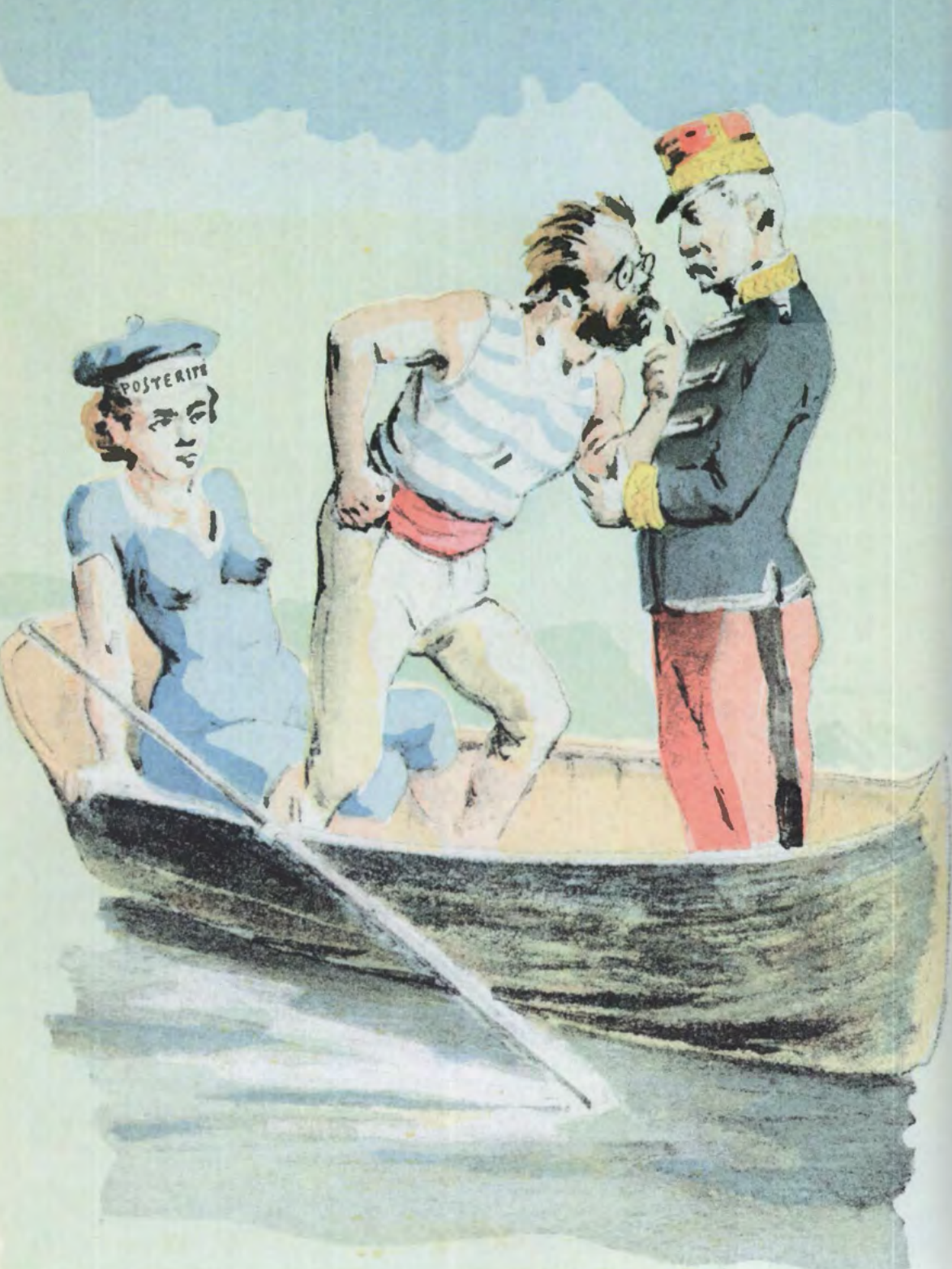
Anthony Trollope

Yazarın doğum tarihi | 1815 (İngiltere), 1882
İlk yayın tarihi | 1867
İlk yayınevi | Smith, Elder & Co. (Londra)
Orijinal dili | ingilizce

1855-1867 arasında yazılan ve bir bütün olarak Barsetshire Chronicles adıyla bilinen altı roman, Trollope'nin taşradaki gündelik hayata olan ilgisinin yansımasıdır; bu romanlar toplamda kiliseyi, evliliği, siyaseti ve Viktorya dönemi ortalarında İngiltere'deki kırsal yaşamı kapsayan panoramik bir tablo meydana getirir.

The Last Chronicle of Barset, Trollope'nin romanları arasında daima özel bir yere sahip olageldi. Hem Trollope'nin ünlü düşsel kasabasını ustalıkla okurun gözünde canlanır hâle getirmesi hem de kapsam ve ölçeğinin genişliği, bu kitabın en çarpıcı Viktorya dönemi romanlarından biri olarak kabul görmesini ve Trollope'nin çalışmalarının tamamının bir özeti olarak hayat bulmasını sağladı. Kitap, Trollope'nin daha önceki Barsetshire romanlarında boy göstermiş bazı sevilen karakterlerinin yaşamlarını yeniden ziyaret eder. Bu karakterler arasında, bir çek çalmakla suçlanmasının (sonradan haksız yere olduğu anlaşılır) ardından yaşadığı küçük düşme duygusuyla romanın ana sorununu oluşturan yoksul rahip Josiah Crawley de vardır. Mesleki çekememezliğin sonuçlarına katlanmak durumunda kalan, gururlu ve çileden çıkaracak kadar çekingen bir adam olan Crawley, kurban/mağdur olarak pozisyonundan haz duyar.

Crawley'nin öyküsüne koşut olarak ilerleyen diğer öyküde kadın kahraman Lily Dale, yıllar önce kendisini terk eden erkeğin anısına sadık kalır. Lily, artık başka biriyle evlenme fikrini reddetmektedir ve yalnızca yirmi dört yaşında olmasına rağmen bir "kız kurusu" olarak kalmakta kararlıdır. İki ana öykünün ortaya koyduğu gibi Trollope, toplumda karşılığı olan yaşantılarla ilgilenir. Onun kahramanları, toplumsal hayata ellerinden geldiği kadar angaje oldukları ölçüde gerçek anlamda doyuma ulaşabilirler. **AM**

POSTERITE

Thérèse Raquin

Émile Zola

Yazarın doğum tarihi | **1840 (Fransa), 1902**
İlk yayın tarihi | **1867**
İlk yayınevi | **A. Lacroix (Paris)**
Seri olarak ilk yayın adı | **Un Mariage d'Amour (1867)**

Thérèse Raquin, Émile Zola'nın romanları arasında en iyisi değildir; yazarın daha sonra kaleme alacağı başyapıtı Germinal'in (1885) kendinden emin havası yerine yeni bir başlangıcın tereddütünü ve bir savununun dogmatizmini taşır. Bununla beraber, Thérèse Raquin'i kayda değer bir roman yapan da işte bu belirsizlik ve mantıksızlık nitelikleridir. Bu kitapta 19. yüzyılın en önemli yazarlarından birinin, zaman zaman umutsuzluğa kapılarak da olsa, romanı olabileceğine içtenlikle inandığı o toplumsal neştere dönüştürme çabasına tanık oluruz.

Gelişmekte olan natüralizmin temel ilkeleriyle uyum içerisindeki Zola, cinsel arzu ve pişmanlıkla ilgili teorilerini temsil etmek üzere iki "numune" seçer. Ne var ki Raquin ve onun aşığı Laurent, Zola'nın mekanik determinizmini somutlaştırma sorumluluğuyla öyle ağır bir yükün altına sokulmuşlardır ki işkence çeken tuhaf yaratıklar hâline gelirler; fizyoloji ve maddesel koşul timsali olacaklarına tesadüflerle sarsılan, duygularının belirsizliği ve yoğunluğuyla sersemleyen kişiler olup çıkarlar.

Olayları üçüncü tekil kişi ağzıyla aktaran anlatıcının kimliksizliği fazlasıyla uç noktaya itilir ve bu "bilimsel" anlatıcı, iki aşığın ahlâka aykırı davranışıyla ilgili daima dikkatle hazırlanmış, gizeme bürünmüş ve gizem yayan açıklamalar sunmaya zorlanır. Thérèse Raquin'in kendisi ihtişamlı bir yaratıdır; metne, dilsiz arzu ve korkularını içinde barındıran, kendi değişmez fizyolojik kurallarına tabi, özgür iradeden yoksun "hayvandan farksız bir insan" olarak girer. Ancak kişisel tarihi, önce yavaş yavaş ardından volkanik biçimde bir yığın oluşturarak ona ses ve devinim sağlar, bir kadın olarak kendisine ve kadın olmanın getirdiği bedensel zevklere dair muhteşem bir bilinç sunar. **PMcM**

Aytaşı

The Moonstone

Wilkie Collins

Yazarın doğum tarihi | **1824 (İngiltere), 1889**
İlk yayın tarihi | **1868**
İlk yayınevi | **Tinsley Brothers (Londra)**
Orijinal dili | **İngilizce**

Aytaşı, genellikle ilk –ve kimileri tarafından en iyi– İngiliz polisiye romanı olarak kabul edilir. Roman, paha biçilmez bir elmasın çalınmasıyla ilgilidir ama bu değerli taşın bir Hindu tanrısının ziynet eşyası olarak başlayan yolculuğunun, pek çok kez el değiştirmesinin ardından on dokuzuncu yüzyılda bir düğün hediyesi olarak yeniden ortaya çıkmasına ve hemen ardından çalınmasına kadar olan bütün hikayesini anlatır. Bu noktada dedektif Cuff devreye girer ve gizemi çözmeyi başarır.

Bu romanın en dikkate değer özelliklerinden biri, çeşitli bakış açılarını birinci tekil şahıs ağzından anlatmasıdır. Okuyucunun kimin görüşüne güvenmesi gerektiği her zaman açık olmadığı için bu tutum, gizemin korumasını sağlar. Collins'in üslubu (romanın büyük bölümü karakterler arasındaki diyaloglardan oluşur), okuyucunun romanın karmaşık konusu içinde şaşırtıcı bir hızla ilerlemesine olanak tanır. Collins, bu uzun roman boyunca, insanların zihinlerinin çalışma biçimini ortaya koyma konusunda ciddi bir yetenek sergiler; 19. yüzyılda yaşamış bir erkek yazar için alışılmadık sayılabilecek yanı, kadın zihninin çalışma biçimini de aynı başarıyla ortaya koyabilmesidir. Romanın kurgulandığı sahnelerde canlılık ve okuyucuyu baştan sona büyüleyen bir eylem gücü vardır. İngiliz edebiyatında dönüm noktası olarak kabul edilen Aytaşı, çözülmesi gereken bir gizemi anlatır ama yapaylıktan uzak ve gerek diyaloglara gerekse karakterlere yönelik son derece gerçekçi bir yaklaşımla aktarılan bu öykü, aynı zamanda 19. yüzyıl toplumunun temel niteliklerini yansıtır. **DP**

◀ **Thérèse Raquin'den bir sahneyi parodileştiren karikatürist Leburgeois, Zola'yı Dreyfus olayıyla ilgili bir Fransız yetkilisine meydan okurken gösteriyor.**

"Louise Alcott"
The Children's Friend.

Küçük Kadınlar

Little Women

Louisa May Alcott

Yazarın doğum tarihi | 1832 (A.B.D.), 1888
İlk yayın tarihi | 1868
İlk yayınevi | Roberts Bros. (Boston)
Tam adı | Little Women / Meg, Jo, Beth, and Amy

İdealize edilmiş aile hayatının unutulmaz bir örneği olan Küçük Kadınlar, büyük başarı kazandı ve Amerika'nın en sevilen klasik romanlarından biri oldu. Esasen genç "kızlar" için bir öykü olarak yazılan kitabın cazibesi, o günden bu yana zaman ve yaş sınırlarının ötesine geçti ve genç okurlar arasında olduğu kadar yetişkinler arasında da popülerlik kazanmasını, bugün de ilk yayınlandığı günkü kadar çok sevilmesini sağladı.

Küçük Kadınlar, Amerikan İç Savaşı'nın yaşandığı yıllarda New England'da büyüyen, March ailesinden dört kız kardeşin yaşamlarını anlatır. Öykü onların yoksullukla ve zorlu hayat koşullarıyla olan mücadelelerini, ahlaki zayıflıklarını ve kişisel hayal kırıklıklarını ayrıntılı olarak dile getirir. Babaları Kuzey Ordusu saflarında görev yaparken Meg, Jo, Amy, Beth adındaki kız kardeşler ve anneleri, zengin komşularının meraklı bakışları altında kendi başlarının çaresine bakmak durumunda kalırlar. Gündelik yaşantılarının rutin akışı kimi zaman mektupları ve oyunlarıyla, yaptıkları iyilik ve kötülüklerle kimi zaman da düşleri ve özlemleriyle bölünür. Kızların büyüyüp birer kadın olmaya doğru ilerleyişlerinin işaretleri Meg'in evlenmek üzere evden ayrılması, Jo'nun yazar olma gayreti, Beth'in zamansız ölümü ve Amy'nin beklenmedik aşk macerası olur. Kısmen otobiyografik özellikler taşıyan Küçük Kadınlar, Alcott'la kendi kız kardeşlerinin bir suretini sunar. 19. yüzyıl aile hayatının bu canlı portresini sürekli diri tutan, onu kuşaklar boyu okurlara sevdiren, Simone de Beavoir'den Joyce Carol Oates ve Cynthia Ozick'e kadar yeni kadın yazarlara ilham veren bu benzeşmedir belki de. **LE**

◀ **Küçük Kadınlar'ın yayımlanması Louisa May Alcott'a şöhret getirdi ama aynı zamanda bir çocuk kitapları yazarı olarak etiketlenmesine neden oldu.**

Budala

The Idiot

Fyodor Dostoyevski

Yazarın doğum tarihi | 1821 (Rusya), 1881
İlk yayın tarihi | 1868–1869
Seri olarak ilk yayını | Russkii Vestnik periodical
Orijinal adı | Idiot

Dostoyevski'nin ikinci uzun romanı olan Budala, "iyi yürekli enayi" temasını işler. Bu romanda "budala", zengin bir generalin karısı olan uzaktan akrabası Bayan Yepançin'in yanında kalmak üzere İsveç'teki bir sanatoryumdan Rusya'ya dönerken karşılaştığımız, sara hastası (yazarın kendisi gibi) ve bir aziz kadar iyi yürekli Prens Mışkin'dir. 1860'ların büyük bir hızla gelişmekte olan St. Petersburg'unda geçen roman, Mışkin'in Yepançin'ler ve onların içinde bulunduğu sosyal çevre üzerindeki etkisini anlatır. Prens, paradan, statüden, cinsellik ve evlilikten söz ederek, toplumsal ikiyüzlülük ve bu ikiyüzlülüğün maskelediği duygular arasındaki uyuşmazlık açısından bir katalizör işlevi görür. Diğer tüm başarılı Rus romanlarında olduğu gibi Budala'da da zor isimleri olan uzun bir karakter listesi yer alır ve bu romanda da, arka planında ortaya çıkmakta olan burjuva modernitesi bulunmak kaydıyla, entrika ve tutku vardır.

Başlangıçta Mışkin, zengin, dikbaşlı ve kayıtsız genç Rogozhin'le dost olur. Ancak sonradan iki erkek Nastasya Filippovna'ya olan duyguları nedeniyle rakip haline gelirler. Nastasya, kendisine ergenlik çağında tecavüz ettiği üstü kapalı olarak vurgulanan General Totsky tarafından evlat edinilmiş bir öksüzdür. Bu nedenle Nastasya, kuşku uyandıran düşmüş bir kadın konumundadır ama ürkütücü bir biçimde insanların iç dünyalarının derinliklerinde gizli niteliklerini algılayabilen Mışkin, Nastasya'nın içinde acı çeken bir ruh olduğunu görür; ikisi arasında, Rogozhin'in Nastasya'ya duyduğu arzuyla tam anlamıyla tezat teşkil eden manevi bir bağ oluşur. Dostoyevski bu romanda, Mışkin'in dünyevilikten uzak ve zaman zaman katlanılmaz olan tinselliğinin, Rogozhin'in çok daha ilkel güdüleriyle kıyaslandığında nereye oturtulabileceğini sorar. **DH**

Maldoror'un Şarkıları

Maldoror

Comte de Lautréamont

Yazarın doğum tarihi | 1846 (Uruguay), 1870 (Fransa)
İlk yayın tarihi | 1868–1869
İlk yayınevi | Albert Lacroix (Paris)
Orijinal adı | Les Chants de Maldoror

Lautréamont, yaşadığı dönemde tanınmasa da onun düzyazı tarzında yazılmış öykü niteliğindeki şiiri Les Chants de Maldoror, günümüzde üstgerçekçi edebiyatın ilk ve en huzursuz edici örneklerinden biri kabul edilir. Maldoror'un Şarkıları'nın ilk bölümü, yazarın 24 yaşında yaşamını yitirmesinden iki yıl önce Paris'te, yazarın adı verilmeden yayınlandı. Ancak Lautréamont'un Avrupalı avangardlar arasında itibar görmeye başlaması, 1885 yılında Belçika'da bir edebiyat dergisinin cesur bir adım atarak bu yapıtı yeniden yayınlamasıyla oldu.

Maldoror'un Şarkıları, ardı ardına olmadık ahlak dışı ve yoz davranışlara kalkışarak Tanrıya isyan eden "kahraman"ın hikayesini anlatır. Bu, vahşi, sanrı kabilinden, şiirsel ve rahatsız edici bir çalışmadır; hem (üstgerçekçilerin büyük hayranlık duyduğu) yenilikçi üslubundan hem de dinsel değerlere hakaret eden içeriğinden ötürü radikal bir yapıttır. Öykünün içinde, cinayet, sadomazoşizm, çürüme ve şiddet vardır. Şeytanı yücelten, İsa'yı tacevüzcü olarak betimleyen bir çalışmadır ve içinde deniz yaratıklarıyla cinsel ilişkiyi uzun uzadıya anlatan bir fantezi bulunur. Ortaya koyulan çeşit çeşit yeni insanlık dışı davranışlar Maldoror'u tatmine ulaştırmakta, onun bir an için rahat bir nefes almasını sağlamakta yetersiz kalır ve kitap ilerledikçe Maldoror'un öfkesi daha da artar.

Maldoror'un Şarkıları, şok edici ve sersemletici gücünü korumaktadır ama bu eserin belki de en ilginç özelliği, son derece itici olanı güzel ve büyüleyici bir görünüme büründürmeyi başaran, Lautréamont'a özgü lirik düzyazı gücüdür; bu hem geleneksel ahlaka hem de dilin kendisi hakkındaki varsayımlarımıza meydan okuyan, ezber bozucu bir güç. **Sam T**

Phineas Finn

Anthony Trollope

Yazarın doğum tarihi | 1815 (İngiltere), 1882
İlk yayın tarihi | 1869
İlk yayınevi | Virtue & Co. (London)
Tam adı | Phineas Finn, the Irish Member

Romanla aynı adı taşıyan İrlandalı kahramanı gibi Anthony Trollope'nin de politik hırsları vardı ve 1868'de Beverly'den liberallerin adayı olmuştu (seçilemedi). Yaşadıklarından ders çıkaran Trollope, arka planda parlamentoda dönen entrikaların ve gerçek yaşamdaki politikacıların yer aldığı, kabine üyelerinin ve onların ailelerinin yaşamlarını ve aşklarını mercek altına alan altı romanlık bir seriye (Palliser serisi) dönüştürdü deneyimlerini. Parlamento üyesi Phineas Finn, alışılmış bir Trollope kahramanıdır: Yakışıklı, iyi huylu, duyarlı ama zayıf ve övgüler karşısında çabuk havaya giren biridir. Politikanın kaygan direğinde yukarı tırmanırken, güçlü bir devlet adamının dikkatini çekmesiyle Finn'in özel yaşamı daha da karmaşık bir hâl alır. Phineas, nişanlı olmasına rağmen, hepsi de hırslı bir politikacı için ideal eş olabilecek birbirinden çekici üç kadınla (hayranlık uyandıran Leydi Laura Standish, zengin varis Violet Effingham, gizemli Madam Max Goesler) karmaşık bir ilişkiye girer. Phineas'ın kararsızlık içinde kıvranması, Trollope'nin bütün genç erkek kahramanlarının en belirgin özelliğidir ve romanın büyük bölümü, Phineas'ın hırslarını ve göz önünde olma arzusunu vicdanıyla nasıl uzlaştırdığıyla ilgilidir.

Büyük ve güçlü bir imparatorluğun başkenti olan Londra, aynı zamanda politik çıkarcılığın ilkeli davranışları daima tehdit ettiği ve iyi bağlantılara sahip olmanın salt yeteneğe sahip olmaktan çok daha önemli olduğu bir yerdir. Trollope, siyaset felsefesinden çok psikolojiyle ve Viktoryen dönemin ortalarında insanları "bu şekilde" davranmaya itenin ne olduğuyla ilgilenir. Trollope'nin keskin kavrayış gücü bu romanda çok daha net görülür. **AM**

Gönül ki Yetişmekte

Sentimental Education

Gustave Flaubert

Yazarın doğum tarihi | 1821 (Fransa), 1880
İlk yayın tarihi | 1869, M. Lévy Frères (Paris)
Orijinal adı | L'Education sentimentale—Histoire d'un jeune homme

Gönül ki Yetişmekte, hiç kuşkusuz bugüne kadar yazılmış en iyi romanlardan biri, hatta belki edebiyatta realizmin en başarılı örneğidir. Bu bir "romancının romanı"dır: 1869'da ilk yayınlandığında, Parisli eleştirmenler tarafından ahlak dışı olmakla suçlansa da, genç ve hevesli romancılarda büyük hayranlık uyandırmıştı. 20. yüzyılın başlarında James Joyce ve Ezra Pound, Gönül ki Yetişmekte'yi boy ölçüşülecek bir kıstas olarak görüyorlardı. Flaubert, sanatını üretirken ağır işçilik yapıyordu; zihni saplantılı bir biçimde bir yandan yaptığı toplumsal gözlemlerin her ayrıntısının tam ve doğru olmasıyla, bir yandan da kullandığı edebî üslupla meşguldü. Flaubert, anlaşılması güç derecede kendisini yaptığı işe adamış, efsanevi ve usta bir romancıydı; ticari anlaşmalar gereği kendisine dayatılan teslim tarihine göre yazan modern romancının tam bir antiteziydi.

Gönül ki Yetişmekte, kendisine kalan büyük bir mirasla yaşamını sürdüren genç ve aylak Frédéric Moreau'yu anlatır. Hem eşyalara hem insanlara gösterişin egemen olduğu 19. yüzyıl ortaları Paris'inde zengin tüketicilerin zihniyetini son derece etkileyici gözlemlere dayanarak aktaran bu yerginin içinde, Moreau'nun büyük amaçları ve ilkeleri zamanla eriyip gider. Ancak söz konusu olan aynı zamanda, 1848 Temmuz devriminin Paris'idir. Frédéric isyanın içinde sürüklenirken, gerek barikatlardaki ölümlerin gerekse başka bir adamın karısına duyduğu büyük tutkuyu unutmasında ona yardımcı olması için seçilen bir fahişeyle olan paraya dayalı ilişkisinin etkisi altında kalır. Bu roman, tarihi çözümleyebilme yeteneği bakımından muazzam olmasının yanında duygusal ve politik idealizmin yalnız bir kalpte yavaş yavaş soluksuz kalmasını da büyük bir özen ve incelikle anlatır. **KS**

"Tanrı yaratırken ne yapıyorsa sanatçı da aynını yapmalı, görünmez ve her şeye kadir olmalı; her yerde varlığı sezilmeli ama asla görülmemeli" *Flaubert, 1857*

▲ Eugène Giraud'un çizdiği karikatür, Flaubert'in dünyaya bakışındaki o insanlara katlanamayan ve onlara üstünlük taslayan havayı yakalar.

Savaş ve Barış

War and Peace

Leo Tolstoy

Yazarın doğum tarihi | **1828 (Rusya), 1910**
İlk yayın tarihi | **1865–1869, Russkii Vestnik**
İlk yayınevi | **1869, M. N. Katkov (Moskova)**
Orijinal adı | **Voyna i Mir**

"Bedenimiz, yaşamak için yaratılmış bir makinedir. Bunun için düzenlenmiştir, bu onun doğasıdır. Bırakın yaşam onun içinde serbestçe hareket etsin ve bırakın bedeniniz kendini savunsun; eğer siz ilaçlarla onun ayağına dolaşıp hareket edemez hale getirmezseniz o gerekeni yapacaktır"

▲ **Tolstoy, Rus halkı arasında çok büyük saygınlık kazandı, bir ruhani lider ve yoksulların dostu olarak kabul edildi.**

▶ **Tolstoy, yaşamının ilerleyen dönemlerinde servetinden vazgeçti ve muhteşem romanlarını değersiz olarak damgalayıp bir köylü gibi yaşadı.**

Leo Tolstoy'un Savaş ve Barış'ı, tıpkı James Joyce'un Ulysses'i gibi genellikle bir tür dayanıklılık testi ya da bazı kültürlerdeki statü edinme ritüelleri gibi okunan o birkaç kitaptan biridir. Ya yarısında bırakılır ya da yerinde tozlanmaya mahkûm bir kupa gibi raflarda sergilenir. Romanın gerçekten de çok uzun olduğu doğru ama dikkat ve ilgiyle okunduğunda karşılığını fazlasıyla verir. Tıpkı Tolstoy'dan çok etkilenen Andrei Tarkovsky'nin filmlerinde olduğu gibi, onun Rusyasına bir kez girdiğinizde oradan ayrılmak istemeyeceksiniz: Bu açıdan düşünüldüğünde metnin uzunluğu nimete dönüşür çünkü daha okunacak çok şey vardır.

Temelde Bolkonsky ve Rostov ailelerinin üzerine kurulu olan Savaş ve Barış, bu iki seçkin aileye üye olanların kişisel öykülerini, Napoléon Bonaparte'ın Fransası'yla korkunç bir savaşın eşiğinde olan Rusya'nın portresini çizmek üzere kullanır. Olaylar ana karakterleri hızla bu kaçınılmaz savaşa doğru sürükler. Başka hiçbir yazar, bütün bir halkın ruh halini, orduların manevralarını, toplumun tamamına yayılmış kötü bir şeylerin olacağı önsezisini içinde barındıran epik yaratıcılığın ölçeği konusunda Tolstoy'la boy ölçüşemez. Küçüklü büyüklü çatışmalar, iç içe geçmiş bireysel bakış açılarının kazandırdığı şaşırtıcı bir dolaysızlıkla anlatılır. Kişiyi ilgilendiren şeylerle politikanın alanına girenlerin, insanların iç dünyalarıyla destansı nitelikteki olguların birbirine bağlı doğası, ustalıkla gözler önüne serilir.

Tolstoy, karakterlerinin hızla değişen koşullara gösterdikleri duygusal tepkileri inceler ve bunları Rus toplumunun savaşın ve barışın gerektirdiklerine verdiği karşılığı betimlemekte kullanır. Son bir not: Eğer Savaş ve Barış'ı okuyacaksanız, sakın kısaltılmış versiyonunu tercih etmeyin. Tolstoy, ana konudan uzaklaşmakta usta olduğuna dair haksız bir ün kazanmış olabilir ama eksiksiz versiyonun bütünlüğünden ödün vermek okuma serüvenini baltalamak olacaktır. **MD**

Bozkırda Bir Kral Lear

King Lear of the Steppes

Ivan Turgenev

Yazarın doğum tarihi | 1818 (Rusya), 1883 (Fra)
İlk yayın tarihi | 1870 (Rusya)
Orijinal adı | Stepnoy korol Lir
Orijinal dili | Rusça

Az bilinen bir kısa roman olan Bozkırda Bir Kral Lear, Ivan Turgenev'in edebi anlamda Shakespeare'i sahiplendiğini gösteren bir yapıttır. Öyküsel bir anlatım biçiminde planlanan roman, bir grup eski arkadaşın o güne kadar tanıdıkları insan tiplerini tartışmalarıyla başlar: Herkes bir Hamlet'le karşılaşmıştır; aralarından biri, bir zamanlar bir potansiyel Macbeth'le tanışmıştır. Ancak bir konuşmacı, bir zamanlar bir Kral Lear tanıdığını söyleyerek dikkatleri üzerine çeker; sanki bu, gerçekleşmesi hiçbir şekilde mümkün olmayan bir şeymiş ve anlatılan hikayelere yönelik en büyük meydan okumaymış gibi.

Turgenev'in Lear'ı Martin Petrovich Harlov, açık konuşan, taşralı, aristokratik bir toprak sahibidir; köylülerinden korku ve saygı görür. Onun hakkında anlatılanlara göre devasa bir cüsseye sahiptir, boyu iki metreye yakındır ve "ne kadar Rus olunabilirse o kadar Rus"tur. Onun bir Rus olduğuna dair belirtiler arasında, batıl inançlarından ötürü geçirdiği keder nöbetleri vardır; çalışma odasında fâniliğini düşünerek saatler geçirir. Onu, topraklarını iki kızı arasında bölüştürmeye yönelten, ölümün çok yakın olduğu düşüncesidir; kendisi için istediği tek şey yaşlandığında kızlarının kendisine bakmasıdır. Tabii ki her iki kızı ve kızlarının düzenbaz kocaları ona ihanet eder; önce onu kendi amaçları doğrultusunda yönendirip korkutur, ardından bir gece vakti dışarı atarlar. Bu öykü, Turgenev'in görsel hayal gücü açısından ideal, mitsel bir araçtır ve onun, perde önünde olanlarla perde arkasındaki Rus tarihinin gidişatını mükemmel biçimde birleştirdiği bir anlatımı denemesine olanak tanır. **Dsor**

Aynanın İçinden

Alice Through the Looking Glass

Lewis Carroll

Yazarın doğum tarihi | 1832 (İngiltere), 1898
İlk yayın tarihi | 1871
İlk yayınevi | Macmillan & Co. (Londra)
Takma adı | Charles Lutwidge Dodgson

Alice in Wonderland'den (Alice Harikalar Diyarında) altı yıl sonra, 1871'de, Carroll yeni bir fikirle Alice karakterine geri döndü: Bu kez onun, aynanın arkasındaki dünyaya yaptığı yolculuğu izleyecekti. Kısa süre önce gerçek Alice'e (Liddell) satranç oynamayı öğreten Caroll, bu oyunu öyküsel bir araç olarak kullanır. Ayna dünyası, bir satranç tahtası gibi betimlenir; Alice oyuna piyon olarak başlar ve sonunda kraliçe ("queen sözcüğü aynı zamanda satranç oyunundaki "vezir"e verilen addır) olur. Öykünün her bir bölümü, Alice'in bu sona bir adım daha yaklaştığı bir hamledir. Olaylar ilerledikçe, kitabın başındaki şemanın içinde çizilen satranç problemi, doğru biçimde çözülür.

Bu roman, Alice in Wonderland'den daha sistemli bir yapıda olmakla birlikte en az onun kadar unutulmaz karakter ve fikirlerle doludur; bunların büyük bölümü zıtlıklar taşır ve zamanla dönüşüm geçirir. Alice, bu alt üst olmuş dünyada bir yerden bir yere gitmek için aksi yöne doğru yürümek zorundadır; Kızıl Kraliçe ona, "burada ... olduğun yerde kalmak için tüm gücünle koşmalısın" der. Hafıza sadece geriye doğru işlemez; Beyaz Kraliçe "gelecek haftadan sonra olacakları" hatırlar. "Tersine" ikizler Tweedledum ve Tweedledee'yle tanışırız. Romanın dili de çetrefillidir ve anlamı yakalamak güçtür. Bunun en ünlü örneği, "Jabberwocky" adlı şiirde gördüğümüz, anlam çağrışımları barındıran "bavul sözcükler"dir: "Frumious," "mimsy", "slithy" ve "brillig" bunlardan bazılarıdır. **DH**

▶ **Dodgson Alias Carroll tarafından çekilen bu fotoğraftaki kızlar, Alice ve kardeşlerinden biri olabilir.**

George Eliot

Yazarın doğum tarihi | 1819 (İngiltere), 1880
İlk yayın tarihi | 1871–1872, Blackwood & Sons
Tam adı | Middlemarch, a Study of Provincial Life
Yazarın takma adı | Mary Ann Evans

"İnsanlar, kendi en yakın komşuları hesabına gösterebilecekleri cesaret dışında her türlü cesareti yüceltirler"

▲ Bu fotoğrafta George Elliot, asıl ciddiyeti hakkında çok az fikir veren tuhaf bir yüz ifadesiyle poz veriyor.

George Elliot, Middlemarch'da bir İngiliz taşra kasabasındaki sıradan hayatların önemsiz ayrıntılarına odaklanır. Tıpkı mikroskopla bir yaprağın birbirine bağlı, incecik damarlarını inceleyen bir bilim adamı gibi, bu kasabada yaşayan karakterlerin iç dünyalarının karmaşık ayrıntılarının haritasını çıkarır. Bu derin içgörü ve dikkat, Elliot'un Middlemarch'daki övgüye değer gerçekçiliğe ulaşmasını sağlar. Middlemarch, ilk yayınlandığında da tıpkı bugün olduğu gibi en önemli İngiliz romanlarından biri olarak kabul edilmişti.

Middlemarch'ın kabına sığmayan kahramanı Dorothea, tıpkı Lydgate gibi (genç bir doktor olan Lydgate'le Dorothea'nin öyküleri çok önemli noktalarda birbiriyle kesişir) bir idealisttir. En küçük hareketlerde bile bir kahramanlık olabileceğine inanan Dorothea, kocasının entelektüel uğraşlarının peşine düşmesini o boyutta bir çalışma olarak görür. Ne var ki Bay Causabon'un ölümcül projesi, romandaki evrimsel yaşam gücünü ifade eden Darvinci çeşitlilik kuramını basit, tek bir ilkeye indirgeme amacındadır.

Middlemarch'ın ele aldığı temel konulardan biri, kadınların toplum tarafından belirlenmiş rollere nasıl uyum sağladıklarıdır. Kardeşi hayatından memnun piyano tıngırdatırken kendisi cesaretle kahramanlığa soyunan, eğitimsizliğinin ve maddi bağımlılığının bilinciyle acı çeken Dorothea için üzülürüz. İyi bir yaşam ve güzel bir aşk yaşamaya çalışırken başarısızlıkları ve yanlış seçimleriyle mücadele eden Dorothea'yle Lydgate'in bir çok başka insanın öyküsüne karışan öyküleri, hem fazlasıyla dokunaklı hem de gerçekçidir. Elliot, olay örgüsündeki gerilimi öyle sıkı dokur ve karakterlerini harekete geçiren güdüleri öyle bir şefkat ve anlayışla gözler önüne serer ki, çok geçmeden kendimizi öyküye kaptırırız ve Dorothea'yle Lydgate'in iç içe geçmiş yaşamları bizim yaşamımızı çepeçevre kuşatır. **KB**

Spring Torrents

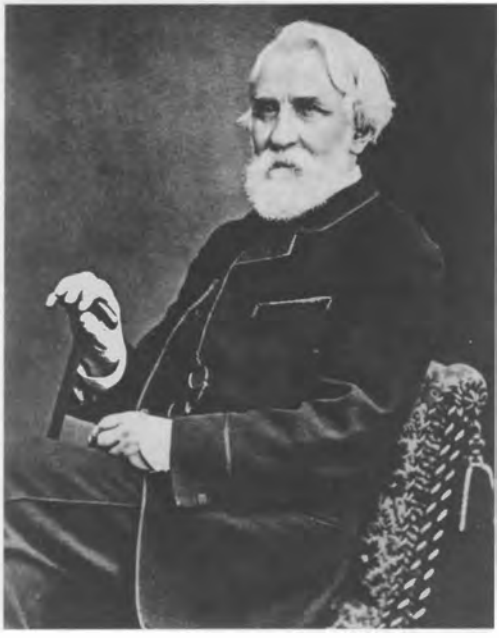
Ivan Turgenev

Bahar Seli, gençliğin kaybolmuş tutkularından dolayı duyulan derin pişmanlıkla, bu tutkuların fazlasıyla aldatıcı niteliğinin farkında olmak arasında mükemmel bir denge kurar. Yaşlılığın yaklaşmasından ve amaçsız yaşamının sona ermesinden korkan Dimitry Sanin, masasının çekmecesine bırakılmış "lal taşından küçük bir haç" bulur. Bu buluş ona, otuz yıl önce kapsamlı bir Avrupa gezisinden dönerken Frankfurt'ta yaşadığı yüz kızartıcı ve muhteşem çifte aşk kaçamağını hatırlatır.

En gizli anıları, capcanlı birer tablo olup yeniden belleğine akın eder. İlkin, bir İtalyan aşçının kızı Gemma'ya aşık oluşunu hatırlar. Gemma'nın, kendisine çok düşkün bir erkek kardeşi, koruyucu dul bir annesi, operalarda görülebilecek türden sadık bir aile hizmetkârı (Pantaleone) ve sıkıcı bir Alman nişanlısı vardır. Sanin, Gemma hakkında saygısızca konuşan bir görevliyle saçma bir düelloya girişir, sıkıcı nişanlıyı bertaraf eder ve hatta annesinin kuşkularını bile giderir. Mutlu son için her şey hazır gibi görünür. Ne varki daha sonra, düğün için para toparlamak amacıyla mülkünü satmak üzere bir alıcı ararken ahlâki açıdan düşkün bazı Rusların arasına girer: Bunlar, eski okul arkadaşı Polozov ve onun büyüleyici, baskın karısı Maria Nikolaevna'dır. Çok geçmeden, bir gün Maria, Sanin'in biraz önünde atla giderken, onu ormanın derinliklerine doğru çeker: "Maria, otoriter bir şekilde ilerledi ve Sanin onu itaatkar, uysal, arzuyla yanıp tutuşarak ve kalbi ağzında takip etti."

Sanin her yerde rastlanan türden bir erkektir ve onun saf bakire ve deneyimli femme fatale'le olan aşk hikâyesi de bilindik bir masalın tekrarından ibarettir. Turgenyev'in teatral yaklaşımı, bu aşk macerasının önceden tahmin edilebilir ve neredeyse absürt yönünü öne çıkarır. Ancak onun titiz, berrak ve kendini karşısındakinin yerine koyan gözlemciliği, genç Sanin açısından bunun dayanılmaz ölçüde gerçek olduğunun ve sonraki yaşamında bununla kıyaslanabilecek hiçbir şey yaşamadığının bilincine varmamızı sağlar. **MR**

Yazarın doğum tarihi | 1818 (Rusya), 1883 (Fra)
İlk yayın tarihi | 1872 (Rusya)
Orijinal adı | Veshniye vody
Orijinal dili | Rusça

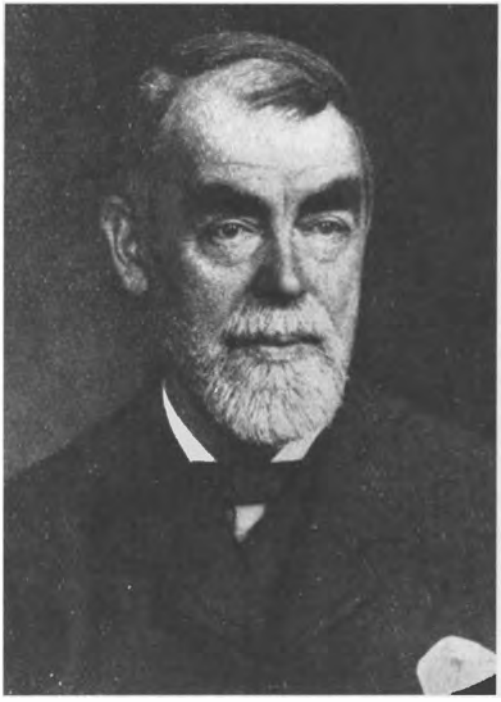

"Kendi adına hiçbir şey istememek ve beklememek ... gerçekten kutsal olan işte budur" *Turgenyev, 1862*

▲ Flaubert ve Zola gibi yazarlarla arkadaş olan Turgenev'in değeri, Avrupa'da, vatanı Rusya'dakinden daha iyi anlaşılmıştır."

Erewhon

Samuel Butler

"Ölürken içimde yeniden diriliş diye bir şey olmayacağı, ölümün bana tam bir azatlık getireceği yönünde mümkün olduğunca büyük ve kesin bir umut taşımalıyım"
Butler, Notebooks, 1912

▲ **Burada 1898 yılında çekilmiş bir fotoğrafı görülen Samuel Butler, bir satirik roman yazarı olmasının yanı sıra usta bir besteci, ressam ve çevirmendi.**

Yazarın doğum tarihi | 1835 (İngiltere), 1902
İlk yayın tarihi | 1872
İlk yayınevi | Trübner & Co. (Londra)
Tam adı | Erewhon; or, Over the Range

Çoğu başarılı bilimkurgu, özellikle de ütopya metni gibi, Erewhon da gerçek anlamda fütüristik bir metin olmaktan çok, kendi yazıldığı dönem üzerine yorumlarda bulunarak geleceğin olaylarına yönelik kehânetleri dile getiren bir yapıt. More'un "olmayan yer"i Ütopya gibi, tersten yazılışıyla "nowhere"e (hiçbir yer) gönderme yapan Erewhon da Viktorya dönemindeki toplumsal huzursuzluğun ve politik gelişmelerin bir tezahürü; kitabın derinlemesine ele aldığı, aşırı uçlardaki ve çoğu kez çelişkili toplumsal pratikler üzerine ortaya koyulan düşünceler o dönemde ne kadar geçerliyse bugün de aynı şekilde geçerliliğini koruyor. Bir alegori olarak Erewhon, düşündürücü ve rahatsız edici; içinde barındırdığı başlıca endişe unsurlarının hâlâ çağımız toplumlarındaki huzursuzluğun temelinde yer alması bu özelliklerini daha da ön plana çıkarıyor belki de.

Butler'ın gezgini Higgs, kendini her şeyin tersine döndüğü bir dünyada bulur. Makineler yasaklanmıştır –yaygın bir bilimkurgu teması olan makinelerin dünyayı ele geçirmesi korkusu söz konusudur. Suçlular kötülüklerinden arındırılmak üzere hastanelere gönderilir; eğitim, uygulanabilirliği olmayan şeyler üzerine öğrenim görmekten ibarettir ve hastalar sürgün edilir. The Origin of Species'in (Türlerin Kökeni, 1859) yayımlanmasını takiben okuyan kitlenin yaşadığı şoku dışa vuran Erewhon, doğrudan Darwinizm'in çıkarımlarını yansıtan bir kitaptır. Erewhon, bu evrimci görüşleri korku/kuşkuyla yeniden tanımlayarak onları toplumsal bir bağlama oturacak biçimde yeniden konumlandırdı. Butler'ın kendisi de Darwin'in yazdıklarından etkilenmişti ama pek çok bilimkurgu yazarı gibi o da önündeki tedirginlik veren satırların arasından böylesi temaların çıkarılabilmesi potansiyelini kaçırmadı. **EmcCS**

Ecinniler

The Devils

Fyodor Dostoyevski

Yazarın doğum tarihi | 1821 (Rusya), 1881
İlk yayın tarihi | 1872 (Rusya)
Orijinal adı | Besy
Orijinal dili | Rusça

Her ne kadar Ecinniler, Dostoyevski romanlarının arasında belki de en serti olsa da, aynı zamanda ağzına kadar maskaralıklarla ve keskin toplumsal yergilerle dolu. 1860'ların sonlarında geçen hikaye, Rusya'da anarşi yaratmaya kararlı bir grup asinin kaderleri hakkında. Grup, bir dizi ihanet sonucu önlenemez biçimde yok olurken roman, soyut politik kuramlar oluşturmaktan doğabilecek feci sonuçların portresini çiziyor. Kitabın son sayfalarında betimlenen yıkım, genellikle yazarın sansasyonalizm eğilimine bir örnek olarak gösterilir. Öte yandan bu, isminin de akla getirebileceği gibi, bir tür 'şeytan çıkarma' romanıdır ve Dostoyevski'nin dünyasında, toplumun yeniden normale dönmesinin bedeli çoğunlukla ağırdır. Örneğin, hikâyenin en tehlikeli karakteri Peter Verkovenski (Neçayevciler olarak bilinen örgütün Rusya'da yargılanan elebaşına dayanarak kaleme alınmış bir psikopat) her şeyden paçayı sıyırarak yaşamaya devam eder. Toplumu yenilemek için bazen masumların kurban edilmek zorunda olduğu gerçeği, romanın takındığı bir dizi provokatif etik tutumdan yalnızca biridir.

Olayların gidişatını belirleyen taşkınlıklar, bir yandan iyiyle kötü arasındaki ilişkinin kolay kavranabilir olmasını engellerken, bir yandan da kilisenin manevi değerlerinden gittikçe daha fazla uzaklaşan bir toplumun ne kadar kolay çözülebileceğine işaret eder. Bir kuşak sonra Rusya, sarsıcı bir toplumsal değişime teslim olacaktır; roman, toplu halde ruhunu kaybetmiş bir toplumun geleceğine atılan bir anlık, öngörülü ve korkutucu bir bakıştır. **VA**

In a Glass Darkly

Sheridan Le Fanu

Yazarın doğum tarihi | 1814 (İrlanda), 1873
İlk yayın tarihi | 1872
İlk yayınevi | R. Bentley (Londra)
Orijinal dili | İngilizce

Kötücül ve doğaüstü güçlerin anlatıldığı bu beş kısa öykü, ilk olarak birtakım süreli yayınlarda basıldı ancak daha sonra, "Alman doktor" Martin Hesselius'un kılavuzluk ettiği, hikâyelerin de onun rapor arşivinden derlendiği bir anlatının çatısı altında birlikte yayımlandılar. Hesselius'un kitaptaki işlevi ve bu bağlamda söz konusu derlemenin bir roman olarak işlevi, anlatıcının kendi gözlemlediği muğlaklığa anlaşılırlık ve berraklık getirme, onu düzenleyip yoluna koyma çabası –"tahlil, tanı ve izah çalışması"- olarak kabul edilebilir.

Eğer Le Fanu'nun niyeti buysa, kitabın başarısız olduğunu söylemeliyiz. Bu romanda kimse derman bulmuyor, hiçbir kuram tanımlanmıyor, hiçbir düşünce hattı açığa çıkarılmıyor. Öte yandan, öyküler, ava çıkmış hayal gücünün canlı ve kalıcı figürleri tarafından birbirleriyle bağlantılandırılıyor. Bu figürler, zalim bir yargıcın intikamcı kurbanlarından, peşine düşüp yoldan çıkardığı başrahibin etrafında çıldırtıcı biçimde şarkı söyleyen "akıl sır ermez kötülük"ün küçük, siyah maymununa kadar uzanan bir çeşitliliğe sahip.

Çıkış noktaları her ne olursa olsun, hepsi hedeflerini anlaşılmaz bir kararlılıkla takip ediyorlar. Aynı zamanda, kitabın belki de en unutulmaz karakteri olan baştan çıkarıcı lezbiyen vampir Carmilla'da örneğini gördüğümüz türden bir güce sahipler. Ruhsal değil cisim bulmuş bir hayalet olarak Carmilla, hazla nefreti, fiziksel heyecanla tiksintiyi eşit ölçülerde bir arada barındıran "şeytanî bir zevkle dolu gözleriyle" hikâyenin anlatıcısını içine çeker.

Le Fanu, bizi o ana dek farkına varmamış olduğumuz kendi korku ve tutkularımızla yüzleştirerek kendimize ait bu bilinmezlerin aslında hayaletlerin en moderni ve ölümsüzü olduğunu gösterir. **DT**

ONE SHILLING

JULES VERNE'S WORKS

LOW'S AUTHORISED & ILLUSTRATED EDITION

AROUND THE WORLD IN EIGHTY DAYS

LONDON

SAMPSON · LOW · MARSTON · SEARLE & RIVINGTON

80 Günde Devriâlem

Around the World in Eighty Days

Jules Verne

Yazarın doğum tarihi | 1828 (Fransa), 1905
İlk yayın tarihi | 1873
İlk yayınevi | P. J. Hetzel (Paris)
Orijinal adı | Tour du monde en quatre-vingt jours

80 Günde Devriâlem, Jules Verne'e dünya çapında ün kazandırdı ve basılır basılmaz İngilizce, Rusça, İtalyanca ve İspanyolca'ya çevrilip 108 bin kopyası satılan yapıt, dönemi için inanılmaz sayılacak bir başarı elde etti. Kitabın benzersiz konusu büyük heyecan yaratacaktı: Yalnız yaşayan, zengin ve tuhaf İngiliz soylusu Phileas Fogg, Yenilikler Kulübü'nün üyeleriyle dünyanın çevresini seksen günde dolaşabileceğine dair tüm servetini ortaya koyduğu bir iddiaya girer.

Uşağı Passepartout'yu yanına alarak aralarında zalim Hindular'ın, bir grup Japon akrobatın ve Siyu yerlilerinin de bulunduğu pek çok insanla tanışacağı, Süveyş'ten başlayan bir yolculuğa çıkar. Romanın zenginliği ve güzelliği büyük ölçüde Fogg ve Passepartout'nun karakterlerinin zıtlığına dayanır.

Bütün işlerini saat şaşmazlığıyla yürüten ve dünyayı 24 zaman diliminden ibaret gören titiz ve soğuk Phileas Fogg, gittiği yerlerle ve tanıştığı insanlarla daima duygusal bir ilişki kuran heyecanlı ve hayat dolu Passepartout'yla tezat oluşturur, ama sonuçta sayısız kazalar ve beklenmedik olaylar, sonunda Fogg'un ufak tuhaflıklarının hakkından gelecektir. **JD**

◀ **Verne'in romanının 1876'da gerçekleştirilen ilk İngiltere baskısı için çizer Louis Dumont tarafından yapılan çarpıcı kapak resmi.**

The Enchanted Wanderer

Nicolai Leskov

Yazarın doğum tarihi | 1831 (Rusya), 1895
İlk yayın tarihi | 1873 (Rusya)
Orijinal adı | Ocharovanny strannik
Orijinal dili | Rusça

Leskov, Rus romanının devleri arasında en az bilinenidir. Onun yazdıkları, batı Avrupa'nın gerçekçi ya da psikolojik roman geleneklerine dahil olmayı reddeden, diğerlerininkilere kıyasla en "Rus" öyküler olduğundan dünyanın İngilizce konuşulan kesiminde Tolstoy ve Gogol gibi yazarların gölgesinde kalmıştır. Onun öykülerinin İngilizce çevirileri bazı beylik söylencelerin parodileri, hatta yer yer Beckett'ın üslubuna yakın güldürüler olarak okunmaya uygundur.

Onun cazibesi de büyük ölçüde buradan gelir: Onu okumak, olay örgüsünden ve "gerçek" karakterlerle kurulan okur tarzı özdeşleşmeden yana bütün beklentilerimizi terk etmemizi gerektirir. Ne anlatmak istediğini kalben bilen ama belli ki kafaca pek bilmeyen öykü anlatıcının mantığına boyun eğmemiz gerekir.

The Enchanted Wanderer, kitabın kahramanı tarafından bir gemideki dinleyicilere anlatılan, pek çok inanılması güç talihsizlik ve maceradan örülü bir öyküdür. Gezginin ("the wanderer") başına yaşamının her adımında yeni bir macera gelir; bunlardan bazıları son derece egzotik ve büyülü, bazılarıysa gülünçlük derecesinde sıradandır. Büyük Alman edebiyat eleştirmeni Walter Benjamin, artık neredeyse yok olan öykü anlatıcılığı zanaatinin evvel ezel karakterlerin eylemleri için psikolojik açıklamalar getirmeyen öykülere dayandığını yazmıştı: Buna göre açıklamanın olmayışı hayal gücünü serbest bırakıyordu. Leskov, insanın aklını başından alan o muhteşem zanaatin çok yetenekli bir uygulayıcısıdır. **KS**

Çılgın Kalabalıktan Uzak

Far from the Madding Crowd

Thomas Hardy

Yazarın doğum tarihi | **1840 (İngiltere), 1928**
İlk yayın tarihi | **1874**
İlk yayınevi | **Smith, Elder & Co. (Londra)**
Orijinal dili | **İngilizce**

▲ Fotoğrafçı Frederick Hollyer, o dönem mesleğinin doruğunda olan romancı Hardy'nin bu portresini 1884 yılında çekti.

Hardy'nin daha sonraki çalışmalarında yoğun bir biçimde hissedilen Viktorya dönemi sonlarındaki modernite baskısı, Çılgın Kalabalıktan Uzak'a pek bulaşmamıştır. Mütevazı taşralı karakterler sanki daha eski bir çağdan gelmiş gibidir ve Hardy, en önemli romanlarına mekân olmuş topoğrafik ve hayalî kara parçası için ilk olarak burada "Wessex" adını kullanmıştır.

Hardy'nin imgelemi bu romanda da adaletsizlik ve trajedi barındırır. Kocasını terk eden Bathsheba Everdene, karanlık bir geceyi bir bataklığın kenarında geçirir ve gün doğduğunda burada bulunan "çürümüş ağaç kütüklerini" ve orada yetişen mantarların "balçıklaşmış diplerini" görerek ürperir. İnsanlığın hasta tarafları olduğu gibi, doğanın da kendi zehirli tarafları vardır. Beş ana karakterden ikisi patolojik olarak yıkıcıdır: Çavuş Troy cesur ama bencil ve kalpsizdir, çiftçi Boldwood'un aşkıysa yalnızca saplantılı bir tutkudan ibarettir. Baştan çıkarılıp ortada bırakılan masum Fanny Robin, Hardy'nin Tess'teki "düşmüş kadın"ı temize çıkarma çabasını önceler; ancak Tess'in kafa tutmaya başladığı noktada Fanny, pasifliğini sürdürür.

Serbest fikirli, iyi yürekli ve kararsız Bathsheba bile mutluluktan çok acıya neden olur. Bir tek Gabriel Oak baştan aşağı iyidir ve ödülünü almak için kitabın sonuna dek beklemesi gerekir. Karakterler incelikli olmaktan ziyade sağlam biçimde çizilmiştir ama doğal ve kültürel arka planın canlılığı göz alıcıdır. **MR**

"Ama bir kötülükten sakınma kararlılığı, kötülük ondan sakınılmayı olanaksız kılacak kadar yakınlaşmadan önce nadiren ortaya konabilir"

Pepita Jimenez

Juan Valera

Yazarın doğum tarihi l 1824 (İspanya), 1905
İlk yayın tarihi l 1874, J. Noguera for M. Martínez
Seri olarak ilk yayın tarihi l 1874, Revista de España
Orijinal adı l Pepita Jiménez

Eylül 1868 tarihli İspanyol Devrimi'nin sonuçları arasında, geleneksel dini yaşamla diplomat ve roman yazarı Juan Valera'nın sıkı sıkıya bağlı olduğu yeni dirimselci hatta maddeci etik ilkeleri karşı karşıya getiren felsefi polemikler bulunuyordu.

Aynı zamanda kahramanın da adı olan Pepita Jiménez'in konusu, orta ve üst sınıf İspanyollar'ın, 19. yılın son üçte birlik diliminde yaşadığı dini ortamın edebi bir tasviridir. Toprak sahiplerinin sosyal dünyasında, rahiplik eğitimi almakta olan Don Luis de Vargas, babası Don Pedro de Vargas'ın kur yaptığı, yaşlı bir adamın dul karısı olan güzel Pepita'yla karşılaşır. Genç çift birbirlerine aşık olur ve teolojik inanışlarla ahlaki bir çelişki yaratarak "günah" işlerler. Kilise pişmanlık getirmelerini, daha önceki yeminlerine sadık kalmalarını ve şehvet dolu insani aşklarından vazgeçmelerini ister. Pepita itibarının iadesini talep ederek Luis'le evlenir. Bir başka psikolojik eğilim içine giren Luis, kendi rahipliği sayesinde babası Don Pedro'yu günahlarından arındırmayı arzular.

Anlatımın yapısı serbest ve yaratıcıdır; keşfedilen belgelerden, yazılı haberleşmelerden ve metinlerin eksik bıraktıklarını tamamlayan anlatıcıdan gelen verileri bir araya getirerek bunları Pepita'nın haklı ve suçsuz olduğunu kanıtlamak üzere kullanır. **M-DAB**

The Crime of Father Amado

José Maria Eça de Queirós

Yazarın doğum tarihi l 1845 (Portekiz), 1900 (Fr)
İlk yayın tarihi l 1876, Tipografia Castro Irmão
Seri olarak ilk yayın tarihi l 1875, Revista Ocidental
Orijinal adı l O crime do Padre Amaro

Portekiz'in en önde gelen 19. yüzyıl yazarının ilk ve en ünlü romanı olan The Crime of Padre Amaro, dinsel ikiyüzlülüğe ve taşra hayatının sığlığına yönelik sıkı bir saldırıdır.

Romanın adında söz edilen rahip dini inancı ya da istidadı olmadığı halde rahipliğe zorlanan, zayıf, genç bir adamdır. Küçük ahlaksızlıkların ve habis dedikoduların dolaştığı Leiria adlı bir taşra kasabasına varır. Bekârlıktan bıkıp usanan Mamro kısa sürede çekici bir kilise cemaati üyesiyle yaşamsal şehvetine bir çıkış yeri bulur. Her ne kadar okuyucular aşıklarla özdeşleşebilirse de Queirós bu yeterince yakıcı ama kaba ve sömürücü ilişki hakkında hiçbir aldatıcı görüşe nihayetinde izin vermez. Amaro alelade, ukala ve menfaat düşkünü, biridir. Yolsuzluğun püf noktalarını öğrenmektedir ve aşığı, er ya da geç, bu eğitiminin bedelini ödemek zorundadır.

Olay örgüsü acımasız, duygusallıktan uzak sonuna doğru ilerlerken yazar kısıtlı ve umutsuz karakterlerine biraz sempati gösterir ama onları o hale getiren toplum ve kiliseye asla göstermez. Hikayenin şoke etme gücünü, en azından Katolik ülkelerde, koruduğu 2002'de İspanyolca bir sinema versiyonunun Meksika'da birinci dereceden bir skandala neden olmasıyla kanıtlandı. **RegG**

▶ **Eça de Queiros realist edebi tarzında olduğu gibi, kişisel görünümünde de Parizyen modaları örnek alıyordu.**

THÉATRE DE LAMBIGU

L'ASSOMMOIR

DRAME EN 9 TABLEAUX TIRÉ DU ROMAN

DE M.r E. ZOLA

PAR Mrs W. BUSNACH & O. GASTINEAU

Meyhane

Drunkard

Émile Zola

Yazarın doğum tarihi | 1840 (Fransa), 1902
İlk yayın tarihi | 1877
İlk yayınevi | A. Lacroix (Paris)
Orijinal adı | L'Assommoir

Zola'nın sözleriyle bu "dürüst bir yapıt, sıradan insanlarla ilgili yalan söylemeyen ve onların kokusunu taşıyan ilk romandır."

Yapıt, çok çalışarak kenar mahalle çevresinden kurtulma yönündeki kararlılığına sonuçta içinde bulunduğu koşullar tarafından sekte vurulan Parisli çamaşırcı kadın Gervaise Macquart'ın inişli çıkışlı kaderini ayrıntılarıyla anlatır. Gervaise'in çatı tamircisi kocası bir gün çatıdan düşer ve çalışmayı bırakır. Alkolikliğiyle Gervaise'in tüm birikimini kurutur ve uğursuz bir meyhane açmak üzere onun kanına girerek genç kadının manevi ve fiziksel bir değişim geçirmesine neden olur. Kentsel dönüşüm ahlâki bozulmayla, bireysel talihsizlik çevreye uyum sağlayamamayla bağlantılandırılır. Alkolizm onu zinaya, uyuşukluğa, sefalete, yabancılaşmaya ve fahişeliğe sürüklerken Gervaise, karşı konulmaz biçimde trajik ve dokunaklı bir çöküşe doğru gider.

Zola'nın romanın etnografik temelleri üzerinde ısrarla durması, kitabın aslında işçi sınıfının yaşam tarzını karikatürize ettiği yolundaki suçlamaları bertaraf etti. Romanda sokak ağzının daha önce görülmemiş biçimde otantik olarak kullanılması, cinselliği açıkça ifade etmekten kaçınmaması, kilise karşıtlığı, bürokrasi karşıtlığı, yozlaşmışlık, bayağılık ve kabalık barındırması, tutucu eleştirmenler tarafından ahlâka aykırı, kabul edilemez ve potansiyel olarak kışkırtıcı bulundu. Meyhane, işçi sınıfı yaşantısının ve popüler kültürün sanatçı açısından estetik olarak değerli ve biçimsel olarak zorlayıcı bir materyal olduğunu ciddiyetle ortaya koyar. Ayrıca, sanatsal gelenekleri altüst edip çağdaş sanat için uygun biçim ve materyalin ne olduğu üzerine bir tartışmayı alevlendirmiş olması da ona ilk gerçek çağdaş romanlardan biri olma niteliğini kazandırır. **GM**

"Daha 12 yaşına gelmeden askerlerin üzerine uzanacağı bir döşek olmuştu –ve bir ayağı hep orada kaldı..."

▲ André Gill'in karikatürü, realizmin eski ustası Balzac'la natüralizmin yeni ustası Zola arasındaki karşılıklı saygıya işaret ediyor.

METRO-GOLDWYN-MAYER PRÆSENTERER:

NY KOPI

GRETA GARBO

FREDRIC MARCH

ANNA KARENINA

ENESÆTTELSE: CLARENCE BROWN PRODUCENT: DAVID O. SELZNICK

Anna Karenina

Leo Tolstoy

Yazarın doğum tarihi | 1828 (Rusya), 1910
Seri olarak ilk yayını | 1873–1877, Russkii Vestnik
İlk yayın tarihi | 1877, M. N. Katkov (Moskova)
Orijinal dili | **Rusça**

Anna Karenina pek çokları tarafından dünyanın en iyi romanı kabul edilir. Bu doğru olsa da olmasa da kitap, 19. yüzyıl psikolojik romanının en iyi örneklerinden biridir. Tolstoy, karakterlerin eylemlerinin ardındaki motivasyonu herhangi bir ahlâki yargıda bulunmaksızın çözümler. Yazar "her şeyi bilen çok yönlü bakış açısı"yla öykülemenin yanısıra, sık sık, kendisine kahramanlarının düşünce ve duygularını derin ayrıntılarla sunma olanağı sağlayan ve roman türü açısından üslupsal bir yenilik olan iç konuşmalara yer verir.

Asi yaradılışlı Anna Karenina, gösterişli subay Kont Vronsky'nin cazibesine yenik düşer ve ateşli ama eninde sonunda mutsuzlukla bitmeye mahkum bir aşk ilişkisine atılmak üzere aşksız evliliğini terk eder. Bu ilişki uğruna çocuğundan vazgeçer ve kendisini Rus yüksek sosyetesinin kınayıcı tutumunun hedefi haline getirir. Anna'nın trajik öyküsü, Konstantin Levin'le Kitty Scherbatskaya'nın kendisininkine zıt ilişki ve evlilikleriyle birlikte işlenir; bu evlilik Tolstoy ve karısı arasındaki ilişkiyle büyük benzerlikler gösterir. Levin gerçeği ararken çağdaş toplum, politika ve din hakkında, genellikle yazarın bizzat kendisine atfedilen görüşlerini dile getirir.

Roman, psikolojik yanıyla olduğu kadar tarihsel yanıyla da büyük değer taşır. Anna Karenina, uzun oluşuna rağmen okurları gerçekçiliğiyle capcanlı ve derin, nefes kesici bir dünyanın içine çeker. **SJD**

◀ **1935 yapımı sinema filminde Tolstoy'un kadın kahramanını başarıyla canlandırması, Greta Garbo'nun tüm dünyada Anna Karenina'nın ete kemiğe bürünmüş hali olarak tanınmasına yol açtı.**

Martín Fierro

José Hernández

Yazarın doğum tarihi | 1834 (Arjantin), 1886
İlk yayın tarihi | 1872–1879
İlk yayınevi | Impenta de la Pampa & Librería de la Plata (Buenos Aires)

Bu, edebiyatta ve Arjantin'in kimliğinde destan olma düzeyine yükselmiş bir öyküsel şiirdir. Kahramanın adı iki esas bölümde görülür, Martin Fierro the Gaucho ve The Return of Martin Fierro. İlk bölümde, bu Güney Amerika kovboyunun uçsuz bucaksız Arjantin otlaklardaki hayatı 7000'in üstünde dizede anlatılır. Cephede Kızılderililerle savaşmaya gönderilene kadar mutlu ve özgür yaşayan kovboyun hayatı bu olaydan sonra o kadar ıstıraplı bir hale gelir ki, kaçmaya karar verir. Evinin yıkılmış olduğunu görünce, onu suça teşvik eden başıboş bir hayat yaşamaya başlar. Birlikte Kızılderililer'in arasında yaşamaya karar verdikleri, tesadüfen karşısına çıkan Cruz'un yardımıyla polisten kaçar; kendilerine yer olmayan dünyaya arkalarını dönerler.

İkinci bölüm, Kızılderililer'in arasındaki yaşamlarını anlatır ama Cruz ölür ve birinci bölümde bir Kızılderili'yi öldürmüş olan Fierro yeniden kaçmak zorunda kalır. Çocuklarıyla ve Cruz'un oğluyla şans eseri karşılaşması şiiri pikaresk ve canlı bir yöne taşıyan ardışık paralel hikayelere dönüştürür. Epik şiir, Fierro'yla öldürdüğü adamın erkek kardeşi olan koyu tenli bir karakter arasındaki karşılıklı lirik atışmayla sona erer.

Beklenmedik olayların ilginçliği, vezinin orijinalliği ve karmaşıklığı ancak en sonunda ortaya çıkan ustalıklı anlatım, Güney Amerika kovboylarının Arjantin ulusunun oluşumu sırasındaki davranışların bu ideolojik eleştirisini şiire dönüştürür. **DMG**

Kırmızı Oda

The Red Room

August Strindberg

Yazarın doğum tarihi | 1849 (İsviçre), 1912
İlk yayın tarihi | 1880
İlk yayınevi | A. Bonniers Förlag
Orijinal adı | Röda rummet

The Red Room, genellikle ilk modern İsveç romanı olarak nitelendirilir. Strindberg, Zola'nın natüralizmini ve Dickens'ın toplumsal eleştirisini kullanarak bayatlamış, beylik bir geleneğe canlılık kattı. İçerdiği toplumsal ve politik hiciv biraz fazla keskin olduğundan ilk etapta tartışmalara yol açtı ama roman, günümüzde İsveç edebiyatında bir dönüm noktası olarak kabul edilir. Stockholm'ün kuşbakışı görünümünü gözler önüne sermesiyle ünlü ilk bölümde Strindberg'in canlı anlatımı enerji ve orijinallikle parıldar. Romanın kahramanı, genç ve idealist Arvid Falk, bürokrasi içerisindeki yozlaşmışlıktan bıkarak memuriyetten istifa eder. Yazar olmak ister ve bohem sanatçılardan oluşan bir gruba dahil olur ancak bu kez de kurallara bağlı ve bağnaz olma eğiliminden kurtulmakta zorlanır. Falk'ın radikal ve reformcu yaradılışı yavaş yavaş yumuşar ve şeytana uyup muhafazakâr gazeteci Struve'un savunduğu, yaşama yönelik bencil bakış açısını benimser. Strindberg'in yapıtlarında genel olarak görüldüğü gibi, anlatıya enerjisini veren, uzlaşmaz karşıtlar arasındaki gerilimdir.

Alt başlık olan Scenes of Literary and Artistic Life (Edebî ve Sanatsal Yaşamdan Manzaralar), sanat, din, devlet ve finans dünyalarına yapılan bir dizi satirik gezintiyi haber verir. Kitabın odağında, bazen derinlemesine tasvirler pahasına da olsa, toplum içindeki birey vardır. Bununla beraber, işçi sınıfının kayıp yatağını kendisine merhametlerini sunan hali vakti yerinde orta sınıf kadınlardan geri talep etme eğilimindeki marangoz gibi, yan karakterlerin çoğu Dickens-vari bir ayrıksılık taşıdıklarından unutulmazdırlar. **UD**

Ben-Hur

Ben-Hur

Lew Wallace

Yazarın doğum tarihi | 1827 (Amerika), 1905
İlk yayın tarihi | 1880
İlk yayınevi | Harper & Bros. (New York)
Orijinal dili | İngilizce

İsa'nın yaşamı hakkında sıradan bir tartışmadan yola çıkarak harekete geçen Lew Wallece, dinsel temaları da gözardı etmeden bu epik intikam hikâyesini yazmaya başladı ve sonuçta ortaya çıkan ürün bu oldu: Kudüslü bir Yahudi olan Judah Ben-Hur'la aynı dönemde yaşayan İsa Peygamber'in hayatını karşı karşıya getiren, içinde gerçeklik payı da olan alegorik bir öykü.

Ben-Hur kaza eseri bir kiremiti yerinden oynatır ve kiremit bir Romalı komutanın üzerine düşer. Bunun sonucunda haksız yere cinayete teşebbüsle suçlanır ve eski arkadaşı, Roma soylusu Messala tarafından kürek mahkûmu olarak yurdundan sürülür. Bir yabancının Ben-Hur'a bir bardak su vermesiyle epik mücadelenin ve ilahî kurtuluşun da tohumları atılmış olur ve bu noktadan sonra, onun yurttaşlık haklarını elde etme mücadelesiyle İsa'nın misyonu iç içe geçer. At arabalarıyla yapılan yarış sahnesiyle hafızalara kazınan 1959 yapımı epik Hollywood filminin popülaritesinin, belki de sahneye (1899'da tiyatroya uyarlanmış ve uzun süre revaçta kalmıştı) ve sonra beyaz perdeye kuşkusuz çok iyi adapte olan dinsel alegorik öyküyle macera harmanını gölgede bıraktığı söylenebilir. Film, metnin dinsel yoğunluğundan taviz vermeden, onun kilit motiflerini öne çıkaran güçlü bir uyarlama, bu bağlamda da türünün az rastlanan bir örneğidir. Ben-Hur, kendine has bir biçimde, esas metnin yalnızca ufak bir bölümünü oluşturan unsurlarla, bir anlatıdan ziyade bir olay ve yavaş yavaş gözler önüne serilen bir epik romandan ziyade bir mizansen olarak anımsanır. Ne olursa olsun, metin, bir yandan yazarın Hristiyan inancının bazı temel ilkelerini görünüşte sıradan bir erkek figürü üzerinden takdir etme arzusunu temsil ederken etkileyici iletisinden de hiçbir şey kaybetmemiştir. **EMcCS**

Nana

Nana

Émile Zola

Yazarın doğum tarihi | **1840 (Fransa), 1902**
İlk yayın tarihi | **1880**
İlk yayınevi | **A. Lacroix (Paris)**
Orijinal dili | **Fransızca**

Nana, Paris'in fahişelik ve rasgele cinsel ilişkilere dayanan yoz cinsellik ekonomisini gözler önüne serer. Elit tabakadan kimseler alkolün de etkisiyle kendilerini seks âlemlerlerine, eşcinselliğe, sadomazoşizme, röntgenciliğe kaptırırlar. Nüfuzlu bir aristokrat olan Kont Muffat, bu alçalmışlığın ve bir başkası tarafından güdülme hâlinin en belirgin örneğidir. Ailevi, politik ve dinî statüsü, Nana'ya olan çılgınca düşkünlüğü yüzünden tehlikeye girer. Nana, görünüşte ışık saçan ama aslında doğuştan bazı kusurlara sahip bir kahramandır: Borç batağı, kadına yönelik şiddet, işe yaramaz bir aile, sınıfsal geçmiş ve ölümcül bir cinsel hastalık onun başarısına sekte vurur.

Kitabın sonunda yaşadığı fiziksel bozulma dehşet vericidir; bu bozulma, hem ülkenin hem de toplumun bir bütün olarak yozlaşmasını ve çirkinleşmesini yansıtır. Nana'nın ölüm sancılarını çektiği sırada, arka planda, Fransa tarihinin bu evresindeki en şiddetli yıkımı, çöküşü ve arınmayı tamama erdiren Fransa-Prusya savaşının etkisiyle galeyana gelmiş gürültücü bir kalabalığın bulunması kesinlikle rastlantı değildir.

Günümüz okurları, toplumun cinsellik, ün ve güç saplantısı arasında Nana'da betimlenen bağıntıyı olağanüstü öngörülü bulacaklardır. Roman teatral bir striptizle açılır ve ardından, aralarında bağlantı bulunan cinsel ve ekonomik teşhircilik temalarını sık sık ziyaret eder; tüm bu süreçte bilinçli bir biçimde sömürü ve yüz kızartıcı bir takım gizli şeylerin açığa çıkarılması üzerinde durur. Baştan sona kararlılıkla gerçekçi ve sarih bir yapıt olan Nana, günümüze dek hâlâ körelmemiş olan röntgencilik ve duyumculuğa yönelik toplumsal iştahı sorgulayan olağanüstü bir romandır. **GM**

Bir Kadının Portresi

The Portrait of a Lady

Henry James

Yazarın doğum tarihi | **1843 (ABD), 1916 (İngiltre)**
İlk yayın tarihi | **1881**
İlk yayınevi | **Macmillan & Co. (Londra)**
Orijinal dili | **İngilizce**

Bir Kadının Portresi, James'in en sevdiği "uluslar arası" temanın bir örneğini oluşturuyor; bilgisiz Amerika ile kültürlü Avrupa arasındaki ilişki, ve bunların estetik ve ahlaki değerleri arasındaki karşıtlık. Isabel Archer, Avrupa'da estetik zenginlik arama çabasında olan, güzel ve cesur genç bir kadındır. Varlıklı değildir, fakat, yaratıcı ve entelektüel özgürlüğünü engelleyecekleri korkusuyla, kendisine mali olarak avantaj sağlayacak iki evlenme teklifini reddeder. Fakat ironik bir biçimde, kendisine büyük bir miras kaldığında, aslında kendi geleceğine dair gerçek bir hedefi ya da amacı olmadığını fark eder. Üstelik, bu miras, kültür ve sanattan anlayan karizmatik, şehirli Gilbert Osmond'un uğursuz ilgisini de beraberinde getirir. Isabel Osmond ile evlendiğinde, aslında servetinden dolayı kullanıldığını fark eder. Isabel, zorunlu evlilik anlaşmasının esaretinden kaçarken, kendisini, kendisinin bile anlamak için mücadele ettiği, karmaşık bir cinsel ve ahlaki duygular sahnesinin ortasına düşmüş bulur. Fakat, onun yerine, o her şeyden üstün tuttuğu büyük özgürlüğünden bilerek vazgeçmek anlamına gelse bile, kendi özgür seçiminin sorumluluğunu kabul etmeyi tercih eder. Kendi kibirliliğine ve kuruntusuna rağmen Isabel, asil bir yaşam sürme çabasından asla vazgeçmez. Romanın kurgusundaki melodramın altında James, ustalıkla, kaybolmuş masumiyetin ve engellenmiş rüyaların daha gizli kalmış trajedisini ortaya çıkarır. Goodward romanın sonunda, "Dünya hepimizden önce gelir ve dünya çok büyük," diye yalvarır. Ve Isabel şimdi şöyle yanıtlar; "Dünya çok küçük". **DP**

The House by the Medlar Tree

Giovanni Verga

Yazarın doğum tarihi 1840 (Sicilya), 1922
İlk yayın tarihi | 1881
İlk yayınevi | Treves (Milano)
Orijinal adı | | Malavoglia

Dalgaların aşındırdığı kayalara sıkıca tutunan, fakat sonunda sert sular tarafından alınıp götürülen istiridyeler gibi olan Toscano'lar, kaybedenleri temsil ediyor.

▲ **Sicilya'da doğan Giovanni Verga, kendi deneyimlerine dayanan gözlemlerini kağıda döktü.**

Roman, her şeyleri ellerinden alınmış olanlardan güçlülere kadar, toplumsal gerçekliğin her aşamasında verilen yaşam mücadelesini tasvir etmeyi amaçlayan büyük bir girişimin ilk parçasını oluşturuyor. Verga, Fransız natüralistlerin gerçeği olduğu gibi anlatma vaatlerini aşarak, yazarın, kendi duygularını ve iç düşüncelerini doğrudan yansıtan yeni bir tarzda konuşan karakterler için alan bıraktığı bir hikaye yaratmış. Öykü, küçük bir Sicilya köyünde yaşayan ve birbirine sıkı sıkıya bağlı bir balıkçı ailesinin, eski geleneklere ve ataerkil alışkanlıklara uyarak bir arada kalmalarını anlatıyor. Yaşamın çetin dalgalarına umutsuzca direnme çabası içinde, dalgaların aşındırdığı kayalara sıkıca tutunan, fakat sonunda sert sular tarafından alınıp götürülen istiridyeler gibi olan Toscano'lar, kaybedenleri temsil ediyor. Bir balıkçı teknesi olan Padron 'Ntoni ve ailesi bütünüyle yoksul değil. Bu nedenle, onları vuran felaket, talihsiz bir girişime bulaşarak kendi hayatlarını iyileştirme çabasına girmelerine verilmiş acımasız bir ceza. Yazarın mesajı çok açık: Sicilya'da değişim ve ilerleme, basitçe, mümkün değildir.

İki Sicilya Krallığı'nın 1861'de birleşmesinin güneyin sorunlarını çözeceğine inanılırdı, fakat kuzey zenginleşirken, güney hiç olmadığı kadar yoksullaştı. Güneydeki yaşama hakkında insanın gözlerini açan bu soğukkanlı ve basit anlatım, bu hayal kırıklığını ortaya seriyor. **Rpi**

The Posthumous Memoirs of Brás Cubas

Joaquim Maria Machado de Assis

Amerikalı eleştirmen Susan Sontag tarafından "Latin Amerika'dan çıkan en büyük yazar" olarak nitelendirilen Machado de Assis, bu son derece orijinal kitap onu döneminin birinci sınıf romancıları arasına taşımadan önce aşk romanları yazarıydı. Laurence Sterne'in Tristram Shandy (Tristram Shandy, Beyefendi'nin Hayatı ve Görüşleri) adlı anarşik komedisinden etkilenen Brezilyalı yazar, realistlerin amaçlarını başarılı bir şekilde yerine getirerek çağdaş toplumun acımasızca dürüst bir tasvirini ortaya koyarken, 19. yüzyılın realist roman formunu altüst etmiştir.

Billy Wilder'ın filmi Sunset Boulevard'da (Sunset Bulvarı) olduğu gibi, anlatıcı ölmüştür. Mezarların ötesinden gelen bu ses, boşa harcanmış bir hayatı alaycı bir şekilde incelemektedir. Brás Cubas, Rio de Janeiro'nun miras aldıkları zenginlik içinde yaşayan ayrıcalıklı elit kesimine mensuptur. Bir politikacının karısıyla berbat bir geleneksel evlilik kadar sıkıcı olan uzatmalı bir zina ilişkisine girmesiyle özetlenen vasat yaşamı, duygusuz ve amaçsız geçmektedir. Machado'nun keskin mezarlık mizahı bu işe yaramaz malzemeyi etkileyici bir komediye dönüştürür. Dolambaçlı ve konudan uzaklaşan bölünmüş anlatımı her çeşit hayale, düşünceye ve gülünç tekrarlara yer bırakır. İnsanın gelişimi kavramı, iyimserliği deliliğe dönüşen amatör bir pozitif düşünür olan Quincas Borba'nın kişiliğinde acımasızca hicvedilir.

Brezilya'nın eşitsizliklerle dolu toplumunun gaddarlığını anlatan nükteli sıradan kısa öyküler insanın yüzünde bir tokat gibi patlar. Hayatının son yıllarında, Machado, Rio toplumunun entelektüel duayeni ve Brezilya ulusal kahramanı haline geldi. Daha sonraki çalışmaları arasında kısmen Posthumous Memoirs'in devamı olan Quincas Borba adlı bir roman da yer alır. Machado'nun kara mizah anlayışı, insan doğasına kötümser yaklaşımı ve geleneksel anlatımı terk etmesi bugün onu 19. yüzyıl yazarları arasında en az eskiyenlerden biri yapıyor. **RegG**

Yazarın doğum tarihi | 1839 (Brezilya), 1908
İlk yayın tarihi | 1881
Seri olarak yayın tarihi | 1880, Revista Brasileira
Orijinal adı | Memórias Póstumas de Brás Cubas

"Mücadelesiz hayat evrensel organizmanın ortasındaki ölü bir denizdir"

▲ **Bir badanacıyla bir ev hizmetçisinin oğlu olan Machado de Assis, Brezilya toplumunu en alt tabakasından en üst tabakasına kadar tanıyordu.**

Bilirbilmezler

Bouvard and Pécuchet

Gustave Flaubert

Yazarın doğum tarihi | **1821 (Fransa), 1880**
İlk yayın tarihi | **1881**
İlk yayınevi | **A. Lemerre (Paris)**
Orijinal adı | **Bouvard et Pécuchet**

Sıcak bir yaz günü, Bouvard ve Pécuchet adlı iki yazıcı, Paris'teki Bourdon Bulvarı'nda karşılaşır ve ikisinin de yalnızca isimlerini şapkalarının üzerinde tam olarak aynı noktaya yazmakla kalmayıp aynı liberal politik görüşlere ve en önemlisi aynı bilgi açlığına sahip olduğunu keşfederler. Kalan bir miras sayesinde sayfiyeye çekilir ve burada tüm bilgi alanlarındaki mevcut tüm teorileri sınamaya niyetlenirler. Kahramanlarımız, geçerli düşüncelere meydan okurken ellerindeki kılavuz kitapların her yerine sirayet etmiş olan tutarsızlıkların giderek daha çok farkına varırlar. Bouvard ve Pécuchet, bilimsel tarım alanındaki ilk deneylerinden başlayarak sürekli tekrar eden bir olaylar döngüsünün içine girer: Sayısız ansiklopedi ve kitaba başvururlar, edindikleri bilgileri uygularlar, denemelerinde fena halde başarısız olurlar, yanlış ve kusurlu alan seçimi yapmaktan pişmanlık duyar ve bir yenisine geçerler. Araştırmalarına son verip yeniden yalnızca var olan bilgileri kopyalayan kişiler olmaya karar vermeden önce, arkeolojiden teolojiye kadar bütün konuları ele alırlar. Tamamlanmamış olan ve yazarın ölümünden sonra yayımlanan bu 'grotesk destan', roman tarihinde farklılığıyla öne çıkar. Bilirbilmezler, kahramanların gerek edimsel gerekse felsefi sorunlar konusunda duydukları heyecanla somutlaşan büyük bir bilgi tutkusunu anlatır. Flaubert'in sözcük israfından kaçınan tarzında ifadesini bulan, Bouvard ve Pécuchet'in her defasına yenilenen heyecanları, azimli çabaları ve sürekli tekrarlanan hayal kırıklıkları, ender rastlanır derecede merak uyandırıcı ve gülünç bir bütün oluşturur. **CS**

Define Adası

Treasure Island

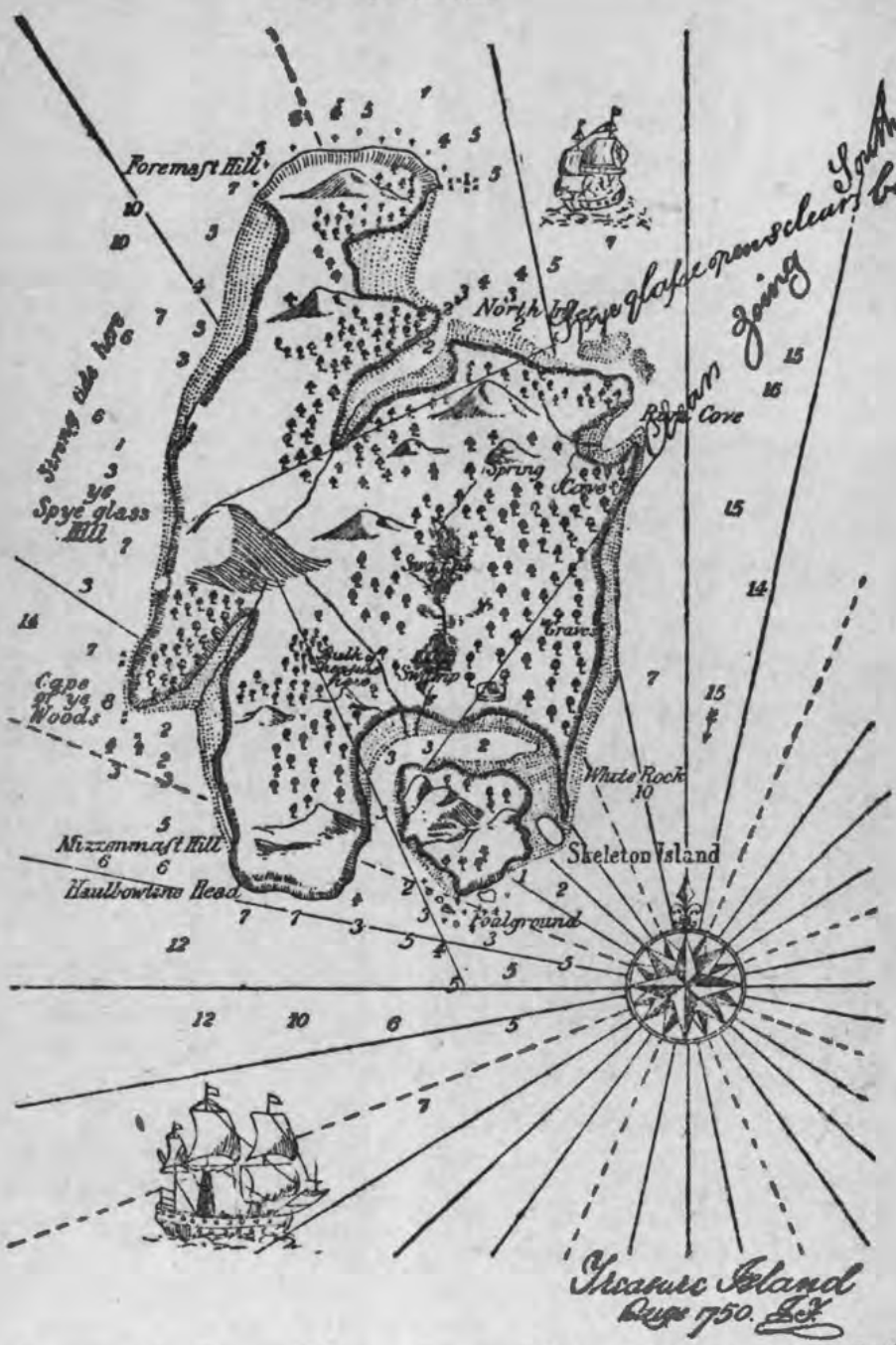
Robert Louis Stevenson

Yazarın doğum tarihi | **1850 (İskoçya), 1894 (Samoa)**
İlk yayın tarihi | **1883**
İlk yayınevi | **Cassell & Co. (Londra)**
Orijinal dili | **İngilizce**

Stevenson, kendi yazdığı bu çocuk klasiği hakkında, "Eğer bu çocuklara hitap etmiyorsa, benim zamanımdan bu yana çok bozulmuşlar demektir " iddiasında bulunuyor. İnsanı hayallere sürükleyen atmosferi, fantastik karakterleri ve mekânıyla Define Adası, sayısız kereler taklit edildi. Karayip Korsanları gibi filmler hala korsanlığın romantizmini teşvik ediyorlar, ve Stevenson'un klasik eseri, kendisinin genel ilkeler içindeki rolünü reddetme girişimlerine rağmen, tarz olarak geçerliliğini koruyor.

Öte yandan Stevenson'ın metni, genellikle onunla ilişkilendirilen unsurlardan çok azını içerir. Eserde, korsanların ve papağanların neşeli hikayeleri var, fakat belki de bu eserin romantizmi, kanunlara ve düzene sıkı sıkıya bağlı kahraman Jack Hawkins'ten değil, geminin dönek aşçısı Uzun John Silver'dan kaynaklanıyor. Silver harika bir kötü adam: Tuhaf, abartılı, ve öldürücü ve onun hem belirgin zekası hem de Hawkins'le ilişkisi oldukça ilginç ve öngörülemez. Klasik bir maceranın bütün unsurları; gömülü bir define, felaketler, ilginç karşılaşmalar, fırtınalar, ayaklanmalar ve kaçamaklarla şişiriliyor. Fakat, bu arama, zorla ele geçirme ve geri alma hikayesi, kitabın kesin olmayan sonunda, son bir hileye sahip. Kitabın sonunda, kötü adam kaçmasına ve kahraman, zengin ve başarılı bir şekilde evine dönmesine rağmen, her şeyin yeni başladığı duygusu var. **EMcCS**

▶ **Yazar Robert Louis Stevenson tarafından çizilmiş bir harita, onun hayali fakat kusursuz bir şekilde anlatılan Define Adası'nı tasvir ediyor.**

Given Gabon J F to Mr W Bones Master of ye Walrus Sauannah this twenty July 1754 W. B.

Fac simile of Chart, latitude and longitude struck out by J. Hawkins

Guy de Maupassant

Yazarın doğum tarihi | 1850 (Fransa), 1893
İlk yayın tarihi | 1883
İlk yayınevi | Corbeil (Paris)
Orijinal adı | Une Vie: l'humble vérité

▲ Bir Kadının Hayatı, kötümser anlatımına rağmen, ayrıca, doğanın lirik çağrışımlarını da içinde barındırır.

Guy de Maupassant, A Woman's Life'ı altı yıldan uzun bir sürede yazdı. Hikaye, Fransız Monarşisinin restorasyonundan 1848 devrimine kadar uzanan bir dönemde geçse de, politik tarihe hiç önem vermiyor. Onun yerine, yalnızca, taşralı bir aristokrat olan Jeanne Le Perthius des Vauds'un, manastırdan ayrılmasından ölümüne kadar olan yaşamına odaklanıyor. Maupassant, bu konuyu "mükemmel" bulan Falubert tarafından teşvik edilmiştir ve bu hikaye Flaubert'in Madame Bovary'sinin tam tersidir. Cimri, insafsızca hırslı bir kocanın sadakatsizliğiyle başlayarak, yaşamındaki bir dizi hayal kırıklığının acısını çeken dindar bir kadının öyküsünü anlatır. Jeanne'ın teslim olmaya giden çöküşü, onun, kendisinin acı çekmesini gerektirecek şanssızlıklar dizisine (çocuğunu düşürmesi, daha sonra dolandırıcı olan erken doğmuş bir çocuğa annelik yapması, ailesinin ölümü, yalnızlık, yoksulluk, vs. vs.) yönelik mazoşizm duygusu değilse de, Flaubert'in Un Coeur Simple'ını hatırlatır.

Yeni ufuklar açan natüralist bir çalışma olan A Woman's Life, ayrıca, hayatın tuzakları ve zorluklarının ve önemsiz ebediliğinin doğal ve hayvani "gücü"nün vahşi öyküsüdür. Maupassant'ın (doğal cinsel içgüdülerini kısıtlayan) evliliğe yönelik eleştirisi ve hikayeye bütünüyle karamsar dış görünümü, Schopenhauer'un, zamanın sözde natüralist ya da determinist görüşleri üzerindeki kesin etkisini gösterir. Kitabın dağıtımı, içeriğinin "pornografik" olduğunu iddia eden yayıncı Hachette tarafından geçici olarak engellenmiş olsa da, A Woman's Life, kitaptaki tasvirlerin duygusallığından ve lirizminden etkilenen natüralizm karşıtları da dahil olmak üzere eleştirmenlerden olumlu eleştiriler almıştır. **JD**

İvan İlyiç'in Ölümü

The Death of Ivan Ilyich

Leo Tolstoy

İvan Ilyiç'in Ölümü, kısa olmasına rağmen gösterişsiz bir roman değil. Tolstoy'un kendi portresi olan Levin'in ruhsal krizi, Anna Karenina'da çözülmemiş olarak bırakıldığı için, burada Tolstoy, Levin'den daha az karmaşık, kendini anlama krizine daha az eğilimli olan bir adamın bu çözüme giden karmaşık duygularının yarattığı şiddetli ıstırabı anlatır.

İvan Ilyiç, hala Çar'ın bürokratik aracı tarafından kontrol edilen, bozulmuş bir Rusya'da, kendi çıkarları doğrultusunda yükselmeye çalışan hırslı bir bürokrattır. Kendi gençliğinin tutum ve ahlakını, kariyerinin ihtiyaçlarına uyarlayarak ve revaçta olan sosyete ve onun lükslerinin sunduğu hoppalık ve avuntu gösterilerini memnuniyetle kabullenerek, kendisine önerilen rollere kolaylıkla girebilir. Özellikle, bunun, düşünülebilecek en onur kırıcı, mantıksız ve "otomatik" davranış olduğunu düşünen Alman filozofu Schopenhauer ve Tolstoy tarafından açıkça küçümsenen bir boş zaman geçirme biçimi olan kağıt oynamaktan hoşlanır. Sıradan bir yaralanma gibi görünen olayın ardından, İvan, giderek gücünü kaybetmeye başlar ve sonunda salonundaki kanepeden kalkamaz hale gelir. Tolstoy, Ivan'ın çektiği fiziksel acının yoğunluğunu vahşi bir coşkunlukla tasvir eder. Bu fiziksel acı İvan'ı o kadar yormaktadır ki, en sonunda konuşmayı bırakır ve kendisine refakat eden ailesini dehşete düşürerek, hiçbir iyileşme belirtisi göstermeksizin sadece çığlık atar. Sonunda, ölümün, İvan'ın acı veren ve inceliksiz manevi yolculuğunun son varış noktası olmadığı ortaya çıkar. Hayatından, bütün tutkularından ve insanları etkilemek için yaptıklarından ve hatta hayatına zorunlu olarak razı olmaya değer bir gerçeklik olarak son vermek için kabul ettiği insan masumiyetinden bile feragat ederek arkasında bıraktığı tek şey çorak bir arazidir. Bu eser, Tolstoy'un, devrim öncesi yozlaşmış toplumsal varoluşu reddini en güçlü biçimde ortaya koyduğu yapıttır. **KS**

Yazarın doğum tarihi | 1828 (Rusya), 1910
İlk yayın tarihi | 1884 (Rusya)
Orijinal adı | Smert Ivana Ilyitsha
Orijinal dili | Rusça

▲ Tolstoy'un imzalı bir portresi, geleneksel toplumda varoluşun saçmalıklarını reddeden katı bir ahlakçının tasviridir.

Tersine

Against the Grain

Joris-Karl Huysmans

Yazarın doğum tarihi | 1848 (Fransa), 1907
İlk yayın tarihi | 1884
İlk yayınevi | Charpentier (Paris)
Orijinal adı | À rebours

Joris Karl Huysmans'ın Tersine'si insana duyumsal keyif veren bir roman. 19. yüzyılın sonlarındaki yüksek burjuvazinin estetik, tinsel ve fiziksel arzularını yağmalıyor ve artıkların tadını çıkarıyor. Kendinden nefret etmekten ve kendine aşık olmaktan zevk almayı anlatan Tersine, 19. yy sonu yazarlarının, içinde yaşadıkları kaba materyalist bir dünyadan başka bir dünyaya duydukları incelikli özlemi görebilecekleri bir ayna, "Çöküşün Kutsal Kitabı" olarak adlandırılır.

Politik açıdan, "Çöküş" seks konusundaki fikir ayrılıklarını içeriyor ve tensel bir döl yatağı olarak bedenin kutsallığı vurguluyordu fakat burjuva materyalizmiyle birlikte kronik bir çelişkinin içine hapsoldu. Huysmans, Wilde ve Valéry, bunların hepsi burjuvaziyi küçük gördükleri kadar aynı zamanda ona ihtiyaç duydular; "saygın toplumun" faydacı materyalizmi ve aşırı duygusallığı, onların sefahat ve aşırılıkla olan aşk ilişkisi olmaksızın kendilerini karşısında tanımlayacakları bir şey kalmıyordu.

Tersine, işte bu politik kaypaklığı kullanır ve temsil eder. Dük Jean des Esseintes, zayıf ahlaklı, fiziksel ve tinsel heyecanlara düşkün bir adam ve ortaçağ savaşçıları tarafından kurulan, bir zamanlar çok yiğit olan bir ailenin soyunun tek temsilcisidir . "Yozlaşmış" birisidir, kötü alışkanlıkları aristokrasinin fiziksel yozlaşmasından kaynaklanmaktadır. Fakat hikaye, incelikli bir şekilde, onun yaşadıkları ve ümitsizlikleri üzerine sürüp gider. Sonuç, okurken keyif veren, güçlü bir şekilde biçimlendirilmiş bir çalışma, bir çağın, bu çağa kendini kaptırmış birisinin gözlerinden, etkileyici bir tasviri. **PMcM**

La Regenta

Leopoldo Alas

Yazarın doğum tarihi | 1852 (İspanya), 1901
İlk yayın tarihi | 1884–1885
İlk yayınevi | Daniel Cortezo y Cª (Barselona)
Takma adı | Clarín

Leopoldo Alas bu kitapta, Vetusta (Oviedo) toplumunda geçen, natüralist yapıya sahip romantik bir anlatı oluşturur. 19. yüzyıl romanlarının çoğunda olduğu gibi konu, evlilik dışı ilişkidir ancak Flaubert, Madam Bovary'de gelenekler ya da ahlâk tarafından zaptedilemeyen bir romantik hassasiyet hakkında anti-romantik bir roman yaratırken Alas, Regent's Wife'ta tam tersini yapmıştır.

Öksüz kalan ve inançsız babasından uzaklaştırılan Ana Ozores, katı halaları tarafından büyütülür. Onu, geceyi bir delikanlıyla beraber geçirmek durumunda bırakan masum bir çocukluk hadisesi yüzünden itibarı zedelenir ve yaşadığı suçluluk duygusunun sonucunda marazi bir aşırı duyarlılık hâline kapılır. Pozitivist Frigilis, "bilimsel olarak" onun kendisinden çok daha yaşlı Quintanar'la evlenmesini planlar; Audencia Naibi Quintanar, duyarlı Ana'ya destek ve güvenlik sağlayacaktır. Pozitivist teoriler, kifayetsiz, daha çok babayı andıran bir kocaya bağlı olan Ana'nın tatmin edilmemiş gereksinimleri karşısında çöker.

Hem günah çıkarmaya gittiği, kentteki nüfuzuyla tatmin olan ve kendi tamahkâr annesinin etkisi altındaki rahip hem de çapkın Alvaro Mesia Ana'ya kur yapmaktadır. Sonunda Vetusta'nın riyakâr toplumu, yıllar süren sadakat ve ruhsal bunalımların ardından Mesia'nın kucağına düşen Ana'nın dibe vuruşuna tanıklık eder. Mesia, Naib'i bir düelloda öldürüp Ana'yı terk ederek olayların üzerine tuz biber eker. Ana, Vetusta halkı tarafından yıkılıp aşağılanır ve Frigilis hariç herkes tarafından reddedilir. **M-DAB**

Bel-Ami

Guy de Maupassant

Yazarın doğum tarihi | 1850 (Fransa), 1893
İlk yayın tarihi | 1885
İlk yayınevi | V. Harvard (Paris)
Orijinal dili | Fransızca

Maupassant belki de en çok kısa kurmaca yapıtlaryla bilinir ve kısa yazım biçimini daha uzun eserlerinin yapılandırılmasında temel yöntem olarak kullanır. Bel-Ami'nin kahramanı olan Georges Duroy, taşradan Paris'e saf bir insan olarak gelir, fakat gazeteciliğin yükselen gücünü fark ederek kısa sürede kentin göbeğindeki ahlaksızlığı ve çürümeyi kavrar (ve büyük bir mutlulukla kullanır). Bu keşif, Maupassant'ın kentindeki kafelerin, bulvarların ve gazete ofislerinin görüntüleri üzerinden izlenimci bir biçimde ortaya koyulur. Ancak her şeyin bir bedeli ve sınırı vardır, bu nedenle kenti doğru ya da sonu gelmez bir biçimde yazma girişiminin bedeli, onun değerden yoksunluğunun ortaya çıkmasıdır, ve ona sahip olan değerini azaltır.

Bel-Ami'de, bedensel varlıkları bir fenomenolojik bir kusursuzlukla tasvir edilen, baştan çıkarılacak kadınların bireysel hikayeleri anlatılır. Bununla beraber her kadın, aynı zamanda cinsel arzunun pratik faydaya göre ölçüldüğü bir hesaplamayı temsil eder. Böylece, Clotilde de Marelle'nin "Parlak ipek kimono"su, "vahşi" ve "doğrudan" bir ihtiyaç, kolaylıkla bir kenara atılabilecek bir kadın şeklinde okunabilir. Fakat, onun yerine geçen kadının "geniş beyaz geceliği", erkeğin uzun zamandır duyduğu toplumsal değer arzusunun ahengini temsil eder: Bu kadın da aynı ölçüde mahvedilecek ama bu süreç onun hem erotik hem de politik değerini sömürecektir. Aşk, ya da gerçek duygu, hırsın kinik gücüyle ters orantılı olarak ilerler. Maupassant, eserinden daha fazla ders çıkarmadığımız sürece, bizi ikincisinin keyfini çıkarmamız için teşvik eder. **DT**

Marius the Epicurean

Walter Pater

Yazarın doğum tarihi | 1839 (İngiltere), 1894
İlk yayın tarihi | 1885, Macmillan & Co. (Londra)
Tam adı | Marius the Epicurean: His Sensations and Ideas

Walter Pater belki de en çok The Renaissance'ın (Rönesans, 1873) yazarı olarak bilinir. Bu eser, dönemin kültür ve sanatına tepeden bir bakış gibi görünse de, aslında, 19.yüzyılın sanatsal yaratılışını bütünüyle etkileyen bir estetik varoluş manifestosudur. Çağdaşı Oscar Wilde, sanatın kendisinden başka hiçbir şeyin ifadesi olmadığı ilkesinden yola çıkarak büyük bir şevkle "sanat için sanat aşkı" prensibini benimsemiştir. Pater, Marius the Epicurean 'ı, yalnızca bu Wilde tarzı okumanın yanlışlığını ifade etmek için değil, aynı zamanda, bir yaşam biçimi içinde sanat deneyiminin genel bir modelini sunmak için yazmıştır.

Marius'un ana teması, ele aldığı fikirlerden daha az önemlidir. Marius the Epicurean başlık olarak, genç bir Romalı'nın çeşitli pagan felsefeleriyle eğitimini tarif eder ve Hristiyan inancı ve şehitlikle doruğa ulaşır. Ancak Marius, yaşamındaki olaylarla değil, okuyarak gelişir ve romanın biçimi bu okuma deneyimini yeniden üretmek üzere yola çıkar. Bu durumda okuma, ahlaki gelişmenin kurtarılması sürecinin kendisi haline gelerek, anlamlı bir biçimde, geçmiş, bugün ve gelecekle bağlantılandırılır. Pater'in romanındaki özenle inşa edilmiş eşzamanlılık bizim, okurlar olarak bunu hissetmemizi ve bu durumun kahramanın üzerindeki etkilerini gözlemlememizi sağlar. Marius'un, modern basımının olmaması, bu kitaba gereken önemin verilmediğinin bir göstergesidir. Ama Pater'ın her iki alana verdiği eşit değere saygı göstererek bu eseri hem tinsel hem duyumsal bir süreç olarak görecek olursak, bu kitabı okumanın hâlâ büyük önem taşıdığını anlayabiliriz. **DT**

Adventures of Huckleberry Finn

(Tom Sawyer's Comrade)

BY

MARK TWAIN

ILLUSTRATED.

Huckleberry Finn'in Maceraları

The Adventures of Huckleberry Finn

Mark Twain

Kitabevlerindeki "Çocuk Klasikleri" bölümünde yer alan kitap adlarının çoğu gibi, Huckleberry Finn'in Maceraları da bu terimin günümüzdeki kullanımına uyan bir çocuk kitabı değil ve tabi Twain'in yapıtlarından çocuklara hitap edecek şekilde yapılan uyarlamaların genellikle oldukça yoğun bir editoryal çalışma gerektirmesi de şaşırtıcı değil. Tom Sawyer (1876) gibi, Mississippi'deki küçük bir kasaba yaşamının canlı bir şekilde anlatan bu kitap da, renkli karakterler, boş inançlar, argo deyimler ve bunlarla ilgili farklı maceralarla dolu. Tom tarafından örgütlenen, kana susamış çocukların "eşkiyalık" ve fidyeyle kurtarılma oyunu, Huck'ın alkolik, şiddet uygulayan babasından kaçışında tekrarlandığında, aradaki fark hemen açıkça ortaya çıkar. Huck izlenmesini engellemek için, kendi uydurma cinayetini planlar. Kaçışının başında, kaçak köle Jim'le bir araya gelir ve birlikte Mississippi nehri boyunca yolculuk ederler. Yol boyunca yerel halktan çeşitli insanlarla, nehir kenarında yaşayan halkla, iyi ve kötü insanlarla karşılaşırlar ve bir çift dolandırıcıya bulaşırlar. Maceralarının çoğu komiktir ve Huck'un bunları anlatırkenki saflığı sıklıkla mizahi bir etki yaratır. Fakat, Huck'un deneyimlerini ilişkilendirdiği dürüstlük, kendi yaşındaki genç bir çocuğun başka bir aileyle olan saçma ve anlamsız bir kavgada ölmesine tanık olduğunda olduğu gibi, öykünün, beklenmedik bir şekilde, mantıksızlıktan çok daha karanlık bir alana geçmesine neden olur.

Bu kitabı, bir macera romanından daha fazlası haline getiren işte bu ani geçişler ve bu geçişlerin ortaya çıkardığı zıtlıklardır. Huck, kesin olarak suçsuz değildir, fakat hikayesini anlatırken, geleneksel ahlakı ve toplumsal ilişkileri baz alır. Böyle yaparak, ikiyüzlülere, adil olmayanlara, yalancılara, ve gaddarlara, herhangi bir doğrudan eleştirinin yapabileceğinden daha ince ve alttan alta hissedilen ahlaki bir ciddiyet kazandırır. **DG**

Yazarın doğum tarihi | 1835 (ABD), 1910
İlk yayın tarihi | 1885
İlk yayınevi | Dawson (Montreal)
Yazarın tam adı | Samuel Langhorne Clemens

▲ Mark Twain, ikiyüzlülük ve adaletsizliğin çocukluğun masum gözlerinden görülen ironik bir eleştirisidir.

◀ Hucleberry Finn'in ilk baskısı, genç kahramanın unutulmaz bir görüntüsünü yaratan Edward Kemble tarafından resimlenmişti.

Émile Zola

"İşsiz ve evsizdi, ve kafasında sadece tek düşünce vardı; çalışmaya verilen aradan sonra soğuğun daha az güçlü olacağı umudu"

▲ **Emile Levy'nin, Germinal'in sahne versiyonu için hazırlamış olduğu afiş, Zola'nın, kıyametvari sınıf savaşı anlayışının melodramatik niteliğini açığa vurur.**

Yazarın doğum tarihi | 1840 (Fransa), 1902
İlk yayın tarihi | 1885
İlk yayınevi | Charpentier (Paris)
Orijinal dili | Fransızca

Edebiyat ve politikanın kesişmesiyle ilgilenen herkes, 1860'larda, kuzey Fransa'daki kömür madenlerinde geçen, sınıf çatışması ve endüstriyel kargaşa hakkındaki bu ünlü ve güçlü romanı biliyor olmalıdır. Zola'nın, yoksullaştırılmış, yer altında ve korumasız çalışma hayatını burjuva lüksü, aylaklığı ve güvenliğiyle paralel ve uzlaşmaz biçimde sunması karşıtlıkları kışkırtmıştı. Kitabın adı, kitle ayaklanmaları, isyan, şiddet, yoksulluk ve açlıkla ilişki kurarak, Fransız Devrim Takvimi'ndeki yedinci aya işaret eder. Germinal'in ana öyküsü bu sayılanların hepsini kapsar: Bir genel grevin patlaması ve başarısız olması ve onun olumsuz evrensel sonuçları.

Asıl öykü, Etienne Lantier'in, bir madenci topluluğunun içindeki duygusal ve politik asimilasyonunu, haklarından mahrum bırakılmış karanlık bir dünyayı, ayaklanma için olgunlaşan koşulları anlatır. Lantier'in, dışarıdan gelmiş tarafsız bir kişiden, kararlı bir grev lideri olmaya doğru ilerlemesi, bireysel inanç ve arzunun çatışmaları ve uzlaşmalarıyla incelikli bir biçimde anlatılan kolektif bir mücadeleyi harekete geçirir. Öykünün içine dikkate değer karşıtlıklar nüfuz etmiştir, ancak kapitalizm, nihai belirleyen olarak bütün kahramanlara boyun eğdirir. Bu, kitap boyunca mitsel, kurban kabilinden bir yaratık olarak canlandırılan Maden'in üstünlüğü ile güçlü bir şekilde sembolize edilmiştir. Romanın sonundaki felaketten hiçbir kesin zaferin çıkmamış olması dikkat çekicidir. Maden kalır, sistem galip gelir, daha fazla işçiye ihtiyaç vardır.

Germinal'in çok tartışılan sonu, meydan okuyan bir soruyla yankılanır: Toplumsal değişim ve dönüşüm potansiyeli nedir? Kitabın sonundaki yıkım ve yenilenme imgeleri, işçi sınıfının bireysel ve kolektif çabasının sürmesiyle gerçekleşecek politik bir evrim öneri. Ancak sonucun ucunun açık kalması dikkat çekicidir. **GM**

Hazreti Süleyman'ın Hazineleri

King Solomon's Mines

H. Rider Haggard

Yazarın doğum tarihi | 1856 (İngiltere), 1925
İlk yayın tarihi | 1885
İlk yayınevi | Cassell & Co. (Londra)
Orijinal dili | İngilizce

Haggard'ın, bu çok satan olağanüstü kitabı Treasure Island'a (Define Adası) rakip olarak yazıldı ve kitabın, Alan Moore'un The League of Extraordinary Gentlemen 'ında (2002) afyon kullanmaktan harap olmuş birisi olarak yeniden yaratılan unutulmaz kahramanı Allan Quartermain, popüler edebiyatta kalıcı bir figür oldu. Öykü klasik fantezi türündedir; Quartermain ve yardımcıları, Hazreti Süleyman'ın Hazinelerini bulmak üzere Orta Afrika'nın bilinmeyen uzak yerlerine doğru yolculuğa çıkarlar. Tabii ki, yolculuk tehlikelerle ve heyecanla doludur. Quartermain, kabileyle elmas madenlerini ele geçirmek isteyenler arasındaki gerilim arttıkça, giderek daha tehlikeli hale gelmeye başlayan Kral Twala ve büyücü Gagool tarafından yönetilen Kukuanalarla karşılaşır.

Haggard'ın kitabı, kendisinin bizzat gözlemlediği ve çoğu kez hayran olduğu Afrika kültürleri, özellikle Zulu kültürü hakkında derin bilgiler içerir. Quartermain bir emperyalisttir, fakat aynı dönemde yaratılmış diğer karakterlere göre daha hoşgörülüdür, değişime açıktır ve bu macerası da dahil olmak üzere, bazı maceralarında, kabileleri yok olmaktan kurtarma girişimlerinde bulunması oldukça dikkat çekicidir. Bu metnin hala varlığını koruyabilmesinin nedeni büyük olasılıkla, bütün bir ırkı yoketmek gibi insanoğluna yönelik daha genel bir tehdidin varlığını saptamasıdır. Haggard'ın ana karakterleri abartılı ve küstahtır ama Haggard okuyucunun bunun farkına varmasını sağlar ve kültürel açıdan saygılı bir kahraman olarak karşımıza çıkan, onun pek de gözlemci olmayan tipik kavgacı arkadaşları değil, Quartermain'in kendisidir. **EmcCS**

The Quest

Frederik van Eeden

Yazarın doğum tarihi | 1860 (Hollanda), 1932
İlk yayın tarihi | 1885
İlk yayınevi | De Nieuwe Gids (Amsterdam)
Orijinal adı | De kleine Johannes

Frederik van Eeden, Amsterdam'da bir psikoterapi kliniğinin kurucularından biriydi. Hem bir yazar hem de doktor olarak toplumsal aksaklıklarla ilgiliydi. The Quest ilk kez, Tachtigers (Seksenler Hareketi) tarafından çıkarılmaya başlanan, çığır açıcı, yenilikçi bir edebiyat dergisi olan De Nieuwe Gids'te (Yeni Rehber) yayımlandı. Bununla birlikte, Van Eeden'in fikirleri Tachtigers'in l'art pour l'art, yani sanat için sanat prensibine uygun parçaları tercih eden ilkelerinden ayrıldı. Van Eeden din bağlantılı ahlaksal ilgisiyle kendini ayrıştırdı ve biçimden çok içeriğe odaklandı ki bu manzara da sonuçta yolların ayrılmasına neden oldu.

Van Eeden'in romanı, kendine pek çok açıdan benzerlik gösteren başkahramanı Johannes'in tecrübelerini anlatır. Bir çocuk olarak Johannes oynamak ve gem vurulmamış hayal gücünü dört nala koşturmak için her türlü imkâna sahiptir. Başat ilgi alanı doğa ve hayvanlardır ama zamanla hayatın pek o kadar hoş olmayan yönlerini de keşfeder, hastalık ve ölüm gibi. Johannes çoğu insanın hayatının, kendi pastoral çocukluğuyla keskin bir tezat içinde olduğunu öğrendiği ruhsal bir yolculuk yapar.

The Quest hayal gücünün sonunda akılcılık ve maddeciliğe yenik düştüğü simgesel bir peri masalı olarak kurulmuştur. Din bağlantılı ahlaksal imalar romanın sonuna doğru, insanoğlu içinde Johannes'e bir görev verildiğinde çözülür. The Quest, estetik çağ zemininde okunduğunda sıra dışı ve dokunaklı bir masaldır. **JaM**

Dr. Jeckyll ve Bay Hyde

The Strange Case of Dr. Jeckyll and Mr. Hyde

Robert Louis Stevenson

Yazarın doğum tarihi / 1850 (İskoçya), 1894 (Samoa)
İlk yayın tarihi / 1886
İlk yayınevi / Longmans, Green & Co. (Lon.)
Orijinal dili / İngilizce

Basıldıktan hemen sonra büyük başarıya ulaşan roman, avukat Mr. Utterson ve arkadaşı Mr. Enfield arasındaki medeni ve sakin bir tartışma ile başlayan bir öykünün güçlü bir anlatımla tasvir edilmesidir. Mr. Enfield, sabahın erken saatlerinde eve dönerken tanık olduğu "korkunç" kazayı anlatır: Bir adam caddeyi koşarak geçen küçük bir kızla çarpışır, üstüne basıp geçer ve onu caddenin ortasında çığlıklar atar halde bırakıp gider.

Bu tür bir ketumluk, Stevenson'un, "çift kişilik", kendisi tarafından izlenen bir adam, gerçek kişiliğin içine yerleşmiş ikinci bir kişilik fikri hakkındaki bu klasik gotik öyküsünü yeniden anlatışındaki en belirgin özelliktir. Öyküsünü, 19. yüzyılda Londra'sına yerleştiren Stevenson, çok sevilen, saygın Dr. Jekyll'ın kapısının arkasında kaybolan "baş belası kötü adam" Mr. Hyde'ın kimliğini ortaya çıkarır. Hyde'ın kim olduğunu bilmek, Jekyll'ın "kendi doğasının şeytan tarafı" ile yaptığı deneyler sayesinde serbest kalan "çifte varoluş"u, bu çatışmayı nasıl okuyacağımızı bilmek ile aynı şey değildir. 1888'de, burada özellikle incelenen psikolojik fenomen, gazetelerin karındeşen Jack cinayetleri etrafında yarattıkları sansasyondaki şehirli seksüel vahşiliği açıklama amacını taşır. Stevenson'un öyküsünün satmasına, toplumsal alanda rolünü sürdürmesine ve yaptığı tahlilin geçerliliğini korumasına neden olan, yansımasını modern kültürel yaşamdan duyulan hoşnutsuzlukta bulan bu psikolojik fenomendir. **VL**

◀ **Dr. Jekyll'in, Dr. Lanyon'un ofisinde canavar Mr. Hyde'a dönüştüğü anı gösteren bir resim.**

The House of Ulloa

Emilia Pardo Bazán

Yazarın doğum tarihi / 1852 (İspanya), 1921
İlk yayın tarihi / 1886
İlk yayınevi / Daniel Cortezo y Cª (Barselona)
Orijinal adı / Los pazos de Ulloa

Bir yıl sonra La Madre Naturaleza'yla (Mother Nature) devam eden bu çapraşık romanla, Kontes de Pardo Bazán, en iyi eserini ortaya koydu ve İspanyol natüralizminin zirvesine ulaştı. Romanda, Galiçya taşralarının barbarlığı ve ilkelliğiyle uygar hayatı düzenleyen standartların çelişkisini anlatır. Genç rahip Julián Álvarez, gayrimeşru Ulloa'nın gayrimeşru Marki'si ve gerçek bir feodal toprak ağası olan Don Pedro Moscoso'nun babadan kalma evine gelir. Don Pedro, mülkün fiili idaresinin, gaddar Primitivo'nun elinde olduğunu keşfetmiştir; Primitivo'nun kızı da hizmetçi olarak çalışmaktadır. Marki, Sabel'le olan erotik ilişkisinde fazla ileri gider ve bunun sonucu olarak Perucho adında bir çocuk dünyaya gelir.

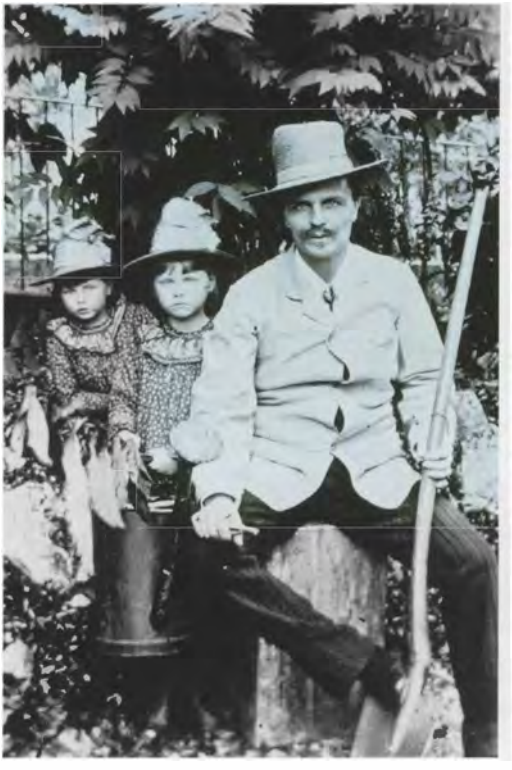
Çok geçmeden, mülkün idaresini bir düzene oturtmaya çalışan nazik tavırlı Julián şiddet yanlısı Primitivo'yla fikir ayrılığına düşer. Julián evde kalarak evlilik yoluyla markiyi günahtan kurtarmaya çalışır. Bu amaçla, Don Pedro'nun dört kuzeni arasından birini seçebileceği Santiago'ya giderler. Marki, rahibin en beğendiği kuzen olan Nucha'yı seçer. Evliliklerinin ilk aylarındaki mutlulukları Nucha bir kız çocuk doğurana kadar sürer. Erkek çocuk sahibi olmak isteyen marki tekrar Sabel'le olan ilişkisini sürdürmeye başlar. Julián'ın Nucha'yla kızının evden kaçabilmesini sağlama planı ortaya çıkar ve rahip evden uzaklaştırılır. 10 yıl sonra geri döndüğünde, Nucha'nın mezarıyla ve bahçede oynayan iki çocukla karşılaşır: Erkek çocuk Perucho gösterişli, kız çocuksa pis ve yırtık giysiler içindedir. **DRM**

Hemsöborna

The People of Hemsö

August Strindberg

Yazarın doğum tarihi | 1849 (İsveç), 1912
İlk yayın tarihi | 1887
İlk yayınevi | A. Bonniers Förlag (Stockholm)
Orijinal adı | Hemsöborna

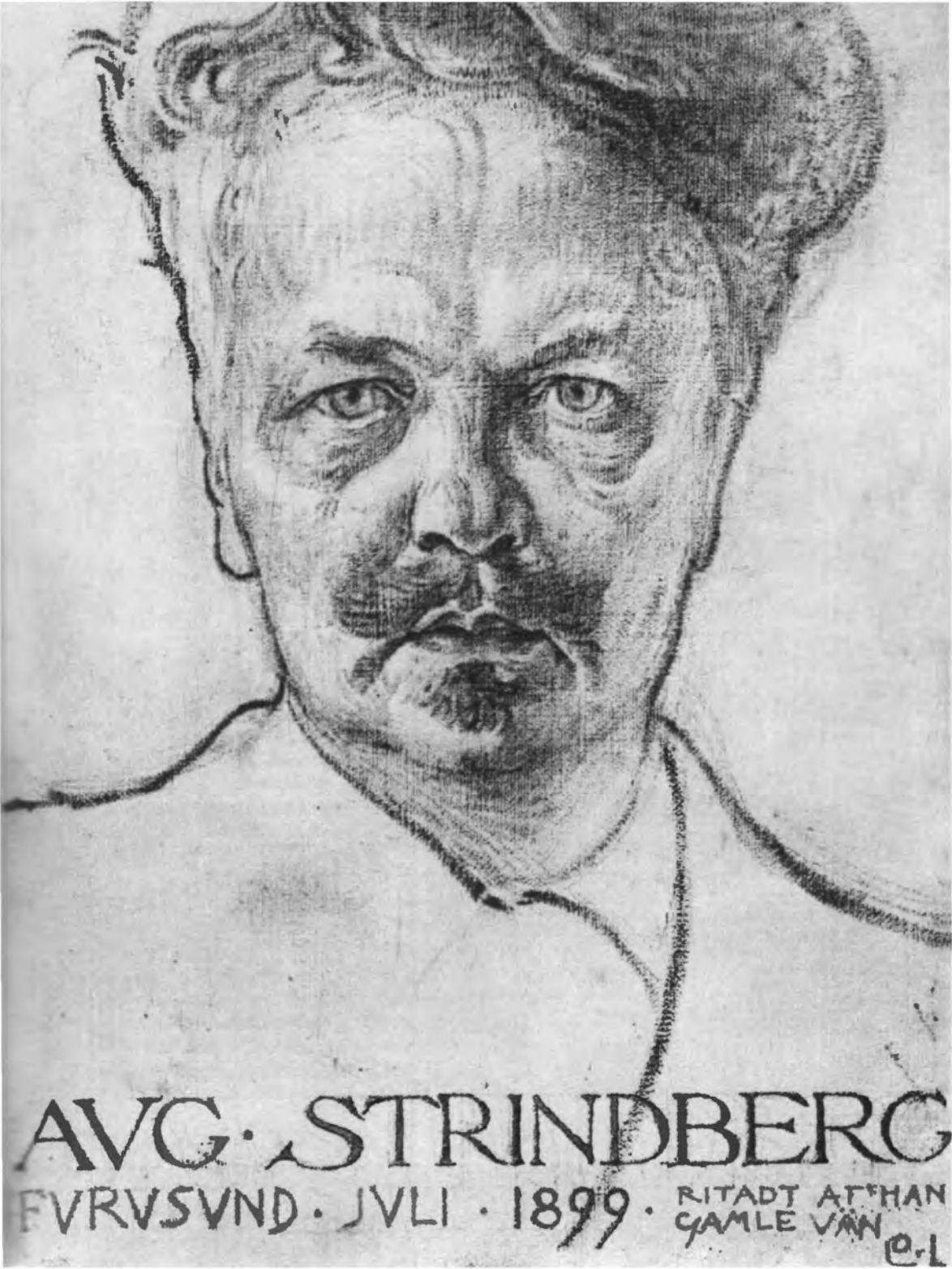

▲ Strindberg, kızlarının ikisiyle tatil havasında. The People of Hemsö, onun kasvetli doğasının komik yanını gösteren romanıdır.

▶ Burada 1899 yılında görülen Strindberg, üç mutsuz evlilik yapmış ve uzun süre zihinsel rahatsızlık yaşamıştır.

Samimi ve doğrudan öykü anlatımının başarılı bir örneği olan The People of Hemsö, Strindberg'in çok sevdiği Stockholm takımadalarında geçer. Strindberg romanı, İsveç'ten sürüldüğü çok zor bir dönemde yazılmıştır ve romanda güçlü bir mekan duygusu vardır. Bu romanı, Strindberg'in daha yoğun psikolojik çalışmaları ile karşılaştırıldığında, güneşli, kaygısız bir yaz tatili gibidir.

Zengin bir dul olan Mrs. Flod, adadaki çiftliği yönetmesi için Carlsson'u tutar. Ada halkı, yeni gelen ve denizciler ve balıkçılar arasında, deniz ve gemiler hakkında bilgisi olmayan birisi olarak kabul edilen Carlsson'a hiç güvenmez. Carrlson'un baş rakibi, Mrs. Flod'un oğlu ve mirasçısı Gusten'dir ve çiftliğin kontrolü üzerine ikisi arasında bir mücadele başlar. İkisinin karşı karşıya gelişinde Nietzsche tarzı bir güç mücadelesinin izlerini görmek mümkün olsa da, bu, ağır bir felsefi roman değildir ve zaten böyle olma amacı da taşımaz. Yine de bu, kitabı elimizden bırakmadan okumamızı sağlayan akıllıca bir kurgudur: Carllson, sadece dul kadını avlamaya çalışan bir düzenbaz mıdır, yoksa ihmal edilmiş çiftliği yeniden canlandıran çalışkan ve dürüst bir adam mıdır? Kitaptaki diğer karakterler tarafından da tartışılan bu soru, hala bugün bile okuyucuların kafasını meşgul eder. The People of Hemsö'nün en çok okunan İsveç romanlarından birisi olma başarısına ulaşmasının nedeni kitaptaki denizi ve adaları tasvir eden muhteşem paragraflar ve kitabın dramatik sonuna doğru yaşanan beklenmedik olaylarla birlikte, bu sorunun varlığıdır **UD**

AVG. STRINDBERG
FVRVSVND · JVLI · 1899 · RITADT AF HAN
GAMLE VÄN
E.L

Pierre ve Jean

Pierre and Jean

Guy de Maupassant

"Pierre, kıskançlık gibi basit duygulara kapıldığı için ilk başta rahatsız olur"

▲ Kısa öykü alanındaki en büyük ustalardan birisi olarak kabul edilen Guy de Maupassant, oldukça verimli ve başarılı bir yazardı.

Yazarın doğum tarihi | **1850 (Fransa), 1893**
İlk yayın tarihi | **1888**
İlk yayınevi | **V. Harvard (Paris)**
Orijinal adı | **Pierre et Jean**

1880'lerde Le Havre'da geçen roman bir ailenin parçalanışının insanı saran ve etkileyen öyküsünü anlatır.

Kitabın adı, yaşamları beklenmeyen bir mirasla paramparça olan iki kardeşe gönderme yapar. Pierre ve Jean, saygın bir orta sınıf eski kuyumcuyla karısının çocuklarıdır. Küçük kardeş Jean hırslı bir avukattır ve bir gün bir aile dostlarının tek mirasçısı olduğunu öğrenir. Pierre dışında bütün aile, bu beklenmedik ani mirasa çok sevinir. Pierre, kıskançlık gibi basit duygulara kapıldığı için ilk başta rahatsız olur, fakat bu uygunsuz durum Pierre'in, annesinin şerefini sorgulamaya ve Jean'ın ona miras bırakan kişinin yasal çocuğu olduğunu düşünmeye başlamasıyla daha da kötüleşir. Bu şüpheler ona bir işkence gibi gelmeye başlar ve kıskançlığı korkuya, suçluluk duygusuna ve öfkeye dönüşür. Kafası çok karışır ve duyduğu acı onu, kendi içinin derinliklerinde bir sorgulama yapmaya zorlar. Böylece hem ailesinden hem de toplumdan uzaklaşır. Bir Le Havre limanı ve Normandiya kıyıları, Pierre'nin korkuları, şiddetli ıstırabı ve nihai olarak kaçışa duyduğu özleme, tamamlayıcı bir fon olur.

Kısa öykü alanındaki en büyük ustalardan birisi olarak kabul edilen Guy de Maupassant, oldukça verimli ve başarılı bir yazardı. Dördüncü romanı olan Pierre ve Jean, hem Maupassant'ın kendi çalışmalarında hem de genel olarak Fransız edebiyatında bir dönüm noktasıdır; Balzac ve Zola gibi yazarlarca ortaya konulan toplumsal gerçekçilikten, insanın iç psikolojisine konu alan çalışmalara geçişi temsil eder. **AL**

Under the Yoke

Ivan Vazov

Yazarın doğum tarihi | 1850 (Bulgaristan), 1921
İlk yayın tarihi | 1889, Odessa
Orijinal dili | Bulgarca
Orijinal adı | Pod Igoto

Under the Yoke: A Romance of Bulgarian Liberty, Longfellow'la, hatta Tolstoy'la karşılaştırılagelen hararetli bir vatanseverlik ve ateşli bir tutkuyla yazılmış bir 19. yüzyıl tarihsel dramıdır. Hikâye 1875-76'da, Bulgaristan'ın Türk "boyunduruğu"ndan kurtulmaya çalışan bir köşesinde, Bela Cherkva kasabası (Vazov'un memleketi Sopot) çevresinde geçer. Ama yaşanan, Rusya'dan gelecek yardım gerçekleşmeyip öncü vatanseverler şehit olmaktan öteye gidemeyince vakitsiz bir darbeyle sonuçlanan, yalancı (gerçek kurtuluş 1886'ya kadar gelmemiştir) bir bahardır.

Fakat bu tamamıyla bir felaket de değildir: Aralarında Dr. Sokoloff, öksüz kız Rada ve (büyük bir aşk da yaşayan) Boicho Ognianoff da bulunan kahramanların hepsi başkaldırının heyecanına kapılmışlardır. Vazov bu kişilerin hikâyesini kafeler, manastırlar ve çiftliklerin yanı sıra Balkan vadilerinin çayırlarını, dereleri ve değirmenleri, ceviz ağaçlarını ve armut korularını fon yaparak kayda geçirir. Romanda, eşkıyaların sonunda değirmende katledilmesinin de es geçilemeyeceği, pek çok hafızalara işleyecek sahne vardır.

Vazov Bulgaristan'ın kurtuluşundan önce doğmuş ve 1. Dünya Savaşı'ndan sonra ölmüştü; dolayısıyla, yaşamı büyük ölçüde Bulgaristan'ın modern tarihinin bir parçasıydı. O sakınmasız bir vatansever ve Bulgaristan'ın ulusal şairiydi; onun şiirleri ve düz yazısı kurtuluşu mümkün kılan kahramanları yüceltti. Bu onu farklı milletlerden okurlar için fazla "yerel" kılmaz; Bulgaristan'ın sanatsal potansiyelini Batıya gösteren bu romanda hazzedilecek pek çok şey vardır. **Jha**

The Child of Pleasure

Gabriele D'Annunzio

Yazarın doğum tarihi | 1863 (İtalya), 1938
İlk yayın tarihi | 1898
İlk yayınevi | Treves (Milano)
Orijinal adı | Il piacere

Siyasi fikirlerinin Mussolini faşizminin muhtemel öncüleri olup olmadığı sık sık sorgulanan İtalyan yazar D'Annunzio, bu ilk romanını, bir Romantik şairin bakış açısından yazmış gibidir. Bu kitap yazarın göz kamaştırıcı, yoğun düz yazı biçimiyle, hikâyenin ana karakteri aracılığı üzerinden şiirselliği birleştirilerek gösterişli bir biçimde yazılmıştır; aynı zamanda Roma tasvirlerinden ötürü de hayli okumaya değerdir.

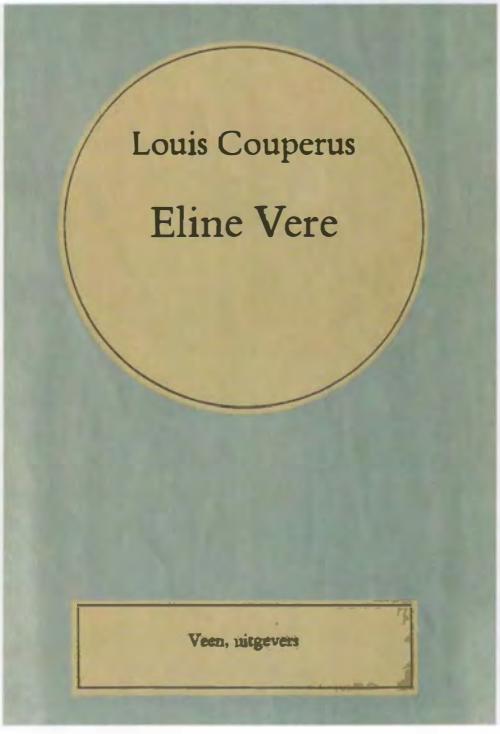
The Child of Pleasure, İtalya'nın varlıklı üst sınıflarının ve bu seçkin toplumsal çevrenin geçiciliğinin hem bir incelemesi hem de eleştirisidir. Baş kahraman Andrea, iki kadına birden aşık olan genç bir şair ve soylu bir aristokrattır; girdiği bir düello onu kısmen sağlığından ettikten sonra ölümün kıyısından dönmenin ona kazandırdığı ruhani bir yeniden doğuşun yanı sıra her iki kadına karşı hissettiği arzu tarafından da bölünür. Kocası büyük bir skandalın orta yerine düşünce bu kadınlardan biri, Andrea'yla birlikte olma yolunda kendisini feda ettiği tutku da dahil olmak üzere, her şeyini kaybetme tehdidiyle karşı karşıya kalır.

Hikâyenin gücü karakterlerin can damarının şan ve şöhretleri olduğu savından ileri gelir; bunlar olmaksızın Roma'nın tatlı hayatından yoksun kalacaklardır. Şöhretlerinin idamesi ve skandallardan kaçınmaları, kısmen fiziksel ve duygusal yıkımlarına hizmet eder. Karakterler toplumsal kurallar içinde katıca sınırlanmıştır ve bu kişilerin arzuları sürekli olarak engellenir; karşılanmayan ihtiyaçlarının işkencesine maruz kalırlar. **JA**

Eline Vere

Louis Couperus

Yazarın doğum tarihi | **1863 (Hollanda), 1923**
İlk yayın tarihi | **1889**
İlk yayınevi | **Van Kampen & Zoon**
Orijinal adı | **Eline Vere. Een Haagsche Roman**

▲ **Couperus'un ilk romanı 1889'da basılır basılmaz başarı yakaladı; burada gördüğünüz 1990'da yapılan bir baskının kapağı.**

"Eline, haliyle bu benim"

Couperus'un ilkin Het Vaderland gazetesinde tefrika edilen romanı, kitaplarından öğrendiğinden oldukça farklı bir gerçekliği keşfeden, genç ve yetenekli Eline Vere'nin hikâyesini anlatır. Eline bir opera şarkıcısına aşık olduğunda, içindeki tutkunun aynen ortaya çıktığı hızla, kendisini düş kırıklığına uğratarak yok oluverdiğini anlar. Ancak bundan hemen sonra, başka bir adamın evlenme teklifini kabul eder. Bir müddet birbirlerine içtenlikle karşılıklı sevgi beslerler. Ama kuzeni Vincent buna ikna olmamıştır. Bir determinist olarak ona göre böyle bir aşk, çocuksu idealizme eşdeğerdir; hür irade diye bir şey bulunmadığı, herkesin kendi belirli zaman ve mekanının ürünü olduğu hakikatinden kaçmanın şairane bir yolundan başka bir şey değildir. Eline sonunda nişanını bozar.

Flaubert, Tolstoy ve Wilde'nin ruhunu taşıyan Couperus, özneyi tüketme tehdidi oluşturan daimi arzuyu araştırmak için psikolojik gerçekçiliği kulanır. Sürekli bir tatminsizlik içinde arayıp durduğumuz şey nedir ve aslında bulunacak bir şey yoksa ne olacak? Kim daha hain; kinik olanlar mı yoksa romantikler mi? Peki gerçeklikle savaşımızı kaybettiğimizde ne yaparız? Eline bunları sorgulamaya başladığında sağlığı bozulur, depresyona girer; intiharı düşünür ama kendi canını alacak cesareti kendinde bulamaz. Kaza sonucu aşırı dozda morfinden öldüğünde hiçbir soru cevaplanmış değildir ama kaybın dehşetine alternatif bir son ve samimiyetin mümkün olup olmadığını merak ederiz.

Erken yaşlarda uluslararası şöhret edinen Couperus, Hollanda'da ömrünün sonuna kadar birbirine zıt duygularla algılanan bir 'cicibey' olarak kaldı. 20. yüzyıl, halkın ve akademinin onun çalışmalarına gösterdiği ilginin canlanmasına tanıklık etti ve Eline Vere 1990'larda beyaz perdeye aktarıldı. **MvdV**

Açlık

Hunger

Knut Hamsun

Hamsun, Nazizme duyduğu sempatiden dolayı kötü ün salmış bir yazar olsa da, onun ilk dönemlerine ait olan ve aç bir genç adamı anlattığı bu yarı-otobiyografik romanı yeni ufuklar açan modernist bir klasiktir. Dostoyevski'den etkilenen Hamsun burada, hem natüralizme hem de Ibsen'le ilişkilendirilen ilerici edebiyat politikasına karşı çıkan Nietzsche tarzı bireyciliği geliştirir. Hunger'daki kentli endişe duygusu, Kafka'nın yabancılaşmış şehirlerinin önceden canlandırılmış halidir, fakat her günkü ekonomik mücadele ve derin düşünceleri teklifsiz konuşma diliyle anlatan üslubu, James Kelman'a benzer.

Açıktan ölmek üzere olan bir adamın öyküsünü şimdiki zaman kipiyle anlatarak durumun aciliyetini gözler önüne seren roman, romancının, yazarak hayatta kalmaya çalışırken yaşadığı çeşitli rezaletleri izler. Bazen yemeksizlikten ateşi yükselen, başka zaman sadece insanlığı hor gören anlatıcının fazla gelişmiş bir kişisel değer duygusu vardır. Bunun sonucunda ortaya çıkan karşı karşıya gelişler ve yanlış kavrayışlar hem ümitsizce varoluşsaldır hem de eğlencelidir. Açlık, gereksinim duymak ve şeref kavramları arasındaki ilişkiyi yavaş yavaş parçalayarak kahramanın neredeyse halüsinatif sonuçları olan delilik belirtileri göstermesine neden olur. Roman, fantezilerini ve işlediği küçük suçları, küçük fakat önemli intikam stratejileri ve saygınlık rüyalarıyla yan yana koyan bu yazarı, fevkalade olarak tanımlamakla, onu, yoldan çıkmış bir ruh, kendini garip bir biçimde kine ve aptallığa teslim etmiş birisi olarak suçlamak arasında dikkatli bir denge kurar. Beckett'ın çalışmasının entelektüel iniş çıkışlarının önceli olabilecek bir üsluba sahip olan Açlık, açlıktan ölmek üzere olan bir yazar olarak kariyer yapmak isteyen herkes için bir panzehirdir. **DM**

Yazarın doğum tarihi | **1859 (Norveç), 1952**
İlk yayın tarihi | **1890, Philipsen (Copenhagen)**
Orijinal adı | **Sult**
Nobel Edebiyat Ödülü | **1920**

"Bütün bunlar, Christiania'da –üzerinizde izini bırakıncaya kadar kaçamayacağınız garip şehir- açlıkla kıvranarak dolaşırken oldu..."

▲ **Açlık (Norveççede Sult) Knut Humsun'un Toplu Eserleri'nin birinci cildi olarak basıldı (Samlede Werker).**

Açık Deniz Kıyısında

By the Open Sea

August Strindberg

Yazarın doğum tarihi | 1849 (İsveç), 1912
İlk yayın tarihi | 1890
İlk yayınevi | A. Bonniers Förlag (Stockholm)
Orijinal adı | | havsbandet

Strindberg, Açık Deniz Kıyısında'yı yazdığı zaman, Nietzsche'nin "üstün insan" teorilerinin etkisi altındaydı. Kendisi, hangi yöntemin doğru bilimsel yöntem olduğunu kanıtlamak, bu yöntemi uygulamak için ve güçlü, entelektüel bir bilim adamının nasıl olması gerektiğini tam olarak tasvir etmek için biyoloji, jeoloji ve coğrafya alanlarında çalışmalar yapmıştır.

Kitabın iki ana karakteri vardır; ringa balıklarının giderek azalmasını araştırmak üzere gönderilen bir balıkçı müfettişi olan Axel Borg ve yazarı sürekli büyüleyen denizin ve adaların doğal manzarası. Züppe ve kendini beğenmiş Borg, basit ve mantıklı balıkçılardan uzak durur ve güçlü adamın zayıf olanı ezme hakkına sahip olduğunu savunur. Babasının, içindeki kadınsı tarafı bastırma fikrini benimseyerek, genç bir kadın olan Maria'ya hakim olur ve onu ele geçirir. Fakat bilinçaltında Maria, zihninin gizli ve karanlık yerlerini açığa çıkaran hayat kaynağı rolünü üstlenir. Yerel halkın ve yaşadığı yerin baskısı altındayken, egosunda çatlaklar oluşmaya ve kendine olan güveni emniyetsizlik gibi görünmeye başlar. Fikirleri giderek daha da gelişir ve kendi üzerinde, doğayı ele geçirmeyi ve onu kontrol etmeyi dener. Açık ki Borg, sıradan halk yığınları tarafından aşağıya doğru çekilen yalnız ve duyarlı bir dahi olan Strindberg'in öteki benliğidir. Strindberg'in 1890'larda yaşayan onurlu ve entelektüel bir adamın mahvolmuş bir harabeye dönüştüğü korkunç dejenerasyonunu anlatan bu psikolojik romanı, yazarın bu dönemdeki kendi zihinsel durumuna ilginç bir bakış sunar. **UD**

Hayvanlaşan insan

La Bête Humaine

Émile Zola

Yazarın doğum tarihi | 1840 (Fransa), 1902
İlk yayın tarihi | 1890
İlk yayınevi | Charpentier (Paris)
Orijinal dili | Fransızca

Hayvanlaşan İnsan„ Zola'nın 20 romandan oluşan Rougon-Macquart dizisinin 17. kitabıdır. Zola bu romanda, 19. yüzyılın sonunda Natüralizme, çağdaş dejenerasyon ve "kalıtsal iz" teorilerine hakim olan "bilimsel" terimleri kullanarak, soyaçekim ve çevrenin tek bir aile üzerindeki etkilerini incelemeye çalışır. Hayvanlaşan İnsan ayrıca, Zola'nın, demiryolunun etkisini ve gücünü keşfetme aracıdır. Yazar hem suçlu olma durumundan hem de demiryolu etrafındaki yaşamdan çok etkilenir. Romanda, trenin gayriinsani gücüyle insanın uyguladığı şiddet ve yıkıcılık arasında ayrılmaz bir bağ kurulur ve kadınları öldürme yönünde duyduğu patolojik arzunun acısıyla kıvranan bir tren makinisti olan Jacques Lantier karakterinde Zola, bir sonraki kuşağın neden seri katil olacağını anlatır. Cinayet ve makine kültürü; kaza ve psikopataloji birbirinden ayrılamaz. Lantier'in şiddet arzusu, trenyolu şirketinin yöneticilerinden birisi olan Grandmorin'in cinsel kıskançlık nedeniyle işlediği cinayeti bir an için görmesiyle canlanır. "Cinayet işlemek için duyduğu şiddetli arzu, bu heyecan verici cesedi görünce, fiziksel bir zaaf gibi artar." Romanın geri kalanında, bu ölümcül arzunun etkileri sonuçlarını verir. Zola'nın, fiziksel dünyaya dair çok titiz gözlemleri, tren yolu konusunda yaptığı tasvirlerde görülür. Bu tasvirlerde Zola, ışık ve gölgenin, ateş ve dumanın niteliklerini kelimelerle resmeder ve bu resmediş dönemin izlenimci ressamlarını bir mıknatıs gibi çekmiştir. **LM**

Anatole France

Yazarın doğum tarihi | 1844 (Fransa), 1924
İlk yayın tarihi | 1890
İlk yayınevi | Calmann-Lévy (Paris)
Nobel Edebiyat Ödülü | 1921

4. yüzyılda Mısır'da geçen tarihsel bir aşk romanı olan Thaïs, Hıristiyanlığı ilk kabul edenlerden birbirinden çok farklı iki kişiyi anlatır ve bunu yaparken de hem ilk kiliseleri hem de yeni ve kışkırtıcı bir ışık altındaki dindarlığın kabul edilmiş geleneklerini inceler. Roman, Aninoë Manastırı'nın dindar ve münzevi rahibi Paphnuce'nin güzel aktrist ve fahişe Thaïs'le etkileşimini anlatır. Düşündüklerinin Tanrı'nın hayalleri olduğundan esinlenen Paphnuce, Thaïs'i vaftiz edildiği ama o günden beri de tanımadığı din olan Hıristiyanlığa döndürmek için İskenderiye'ye gider. 4. yüzyıl İskenderiyesi'nin sert atmosferinde Paphnuce Hıristiyanlığı savunur.

Dine döndürme başarılı olur, Thaïs arınmak ve pişmanlık getirmek üzere manastıra çekilir ama görünüşte görevini yerine getirmiş olan Paphnuce beklenmedik bir şekilde kendini, onu günaha teşvik eden bir dizi yeni şeyle karşı karşıya kalmış bulur. Kutsanma arzusuyla doluyken, kendi dürtüleri giderek kuşkulu hale gelmektedir. Dramatik bir şekilde Thaïs'le bir araya gelir ve sonunda daha önce sarsılmaz sandığı inancını sorgulamak zorunda kalır.

Ahlak ve insan iradesi üzerindeki ayrıntılı araştırmasında, Thaïs saflık fikrindeki kaçınılmaz çelişkileri ortaya koymakta ve okuyucuyu azizler ve günahkarlar hakkındaki beklentilerini açıklamaya davet etmektedir. Yaratıcı, çağrışımlı bir üslupla yazılmış olan roman, egzotik atmosferle tarihsel aşk hikayesini, ruhsal kurtuluş için arzularından vazgeçmeye çalışmanın etkileri üzerinde felsefi bir irdelemeyle birleştirir. **AB**

Paphnuce'nin ahlak ve insan iradesi üzerindeki ayrıntılı araştırmasında, Thaïs saflık fikrindeki kaçınılmaz çelişkileri ortaya koymaktadır.

▲ **Massenet tarafından yazılan opera versiyonunda, Thaïs rolünü İtalyan soprano Lina Cavalieri üstlenmişti. İlk olarak 1894 yılında sahnelenen eser, France'ın romanından esinlenilerek bestelendi.**

Kreutzer Sonat

The Kreutzer Sonata

Leo Tolstoy

Yazarın doğum tarihi | 1828 (Rusya), 1910
İlk yayın tarihi | 1890 (Rusya)
Orijinal adı | Kreitserova sonata
Orijinal dili | Rusça

"Günümüzde evlilik, sadece bir şiddet ve yalandan ibaret"

▲ **Tolstoy'un bu romanından esinlenen René Prinet, Kreutzer Sonat'ını çalarak tutkuyla dolan bir çifti resmetmiştir.**

Kreutzer Sonat, "cinsel aşka atfedilen öneme" yönelik güçlü bir saldırı olma iddiasını taşır. Doğum kontrolü ve romantik birlikteliğe dair duygusal fikirler karşısında (evlilikte bile) cinsel perhizi savunur. Bu etik anlayışı bir çok açıdan bugünkü Batı'ya yabancıdır ama bu roman, yalnızca gerici bir ağız kalabalığı olarak suçlanamaz. Kadınların, kendilerine seks objeleri olarak davranılırken, erkeklerle eşit olma durumunu asla yaşayamayacakları devam eden feminist tartışmalarda tekrarlanmaktadır. Bu romanı yazdığında Hristiyanlık dinini kabul etmiş olan Tolstoy, en püriten dönemini yaşamaktadır. Eğer Tolstoy'un, romanın işkenceci baş kahramanı Pozdnyshev'in savunduğu görüşleri paylaştığı konusunda herhangi bir şüpheniz varsa, Tolstoy, bir sonraki yıl yazdığı ünlü "Epilog"unu hatırlamak bu şüpheyi gidermek için yeterli olacaktır. Bu epilog, namus ve insan onuruna uygun bir özellik olarak ölçülülüğün, inceden inceye işlenerek yazılmış bir savunmadır. Romanın yayınlanması bir skandala yol açmış ve Rusya'da kitabın yasaklanması yönünde girişimler olmuş, fakat buna rağmen kitabın kopyaları her yerde dağıtılmıştır. Amerika'da kitabın parçalarının yayınlanması bile yasaklanmış, Theodore Roosevelt Tolstoy'u "cinsel ve ahlaki açıdan sapkın" olarak tanımlamıştır. Bir tren yolculuğu sırasında Pozdnyshev, anlatıcıya karısını öldürme noktasına nasıl geldiğini anlatır ve bu anlatımı sırasında, eyleminden dolayı, zamanın seksle ilgili alışkanlıklarını suçlar. Anna Karenina'yı okuyanlar, trenin, Tolstoy'un dünyasında alçalmış moderniteyi temsil ettiğini bilirler. Bu romanın insanı en çok zorlayan yönü, saplantılı erkek kıskançlığını psikolojik olarak kusursuz biçimde anlatmasıdır.

Shakespeare'in Othello'su gibi, Pozdnyshev'in, karısının müzik partneriyle kaçamak yaptığına inanması, kitaptaki küçük ayrıntılarda doğrulanır. İçinde duyduğu acıyla cilalanmış, vicdanlı nazik dış görünümü arasındaki, kişisel tutkuyla kamusal terbiye arasındaki engel, en nihayetinde, Pozdnyshev'in ölümcül patlamasında kırılır. **RMcD**

Dorian Gray'in Portresi

The Picture of Dorian Gray

Oscar Wilde

"Ahlaklı ya da ahlak dışı kitap diye bir şey yoktur. İyi yazılmış ya da kötü yazılmış kitap vardır. Hepsi bu." Wilde'ın tek romanının "Önsöz"ünü oluşturan özlü sözler dizisi onun, bu öykünün, Lippincott'un, Monthly Magazine'inde ilk kez yayınlanmasıyla ortaya çıkan skandaldan sonra, ahlaksızlığını ve sağlıksızlığını sorgulayan eleştirilere verdiği yanıttır. Bununla beraber, her ne kadar aksi bir görüntü çizse de Dorian Gray'in Portresi, kolaylıkla, tamamen etik, hatta kötü alışkanlıklara karşı uyarıcı bir kitap olarak okunabilir. Dorian'ın içine düştüğü ahkakî sefalet, nişanlısı aktris Sybil Vain'i kesin olarak reddetmesinde de görüldüğü gibi, ne hayran olunacak, ne de kıskanılacak bir şeydir. Aslında, bu güzel erkek çocuk, kendi adını taşıyan kitaptaki en sönük karakterdir. Sanatçı Bastil Hallward'ın Dorian'ın resmini çizmesinin ardından, Dorian'ın saçma ölümsüzlük dileği gerçek olur. Dorian'ın portresi yaşlandıkça ve bozuldukça, Dorian'ın kendisi, kişisel yaşamındaki şehvet düşkünlüğü ve ahlak bozukluğuna rağmen, onyıllar boyunca genç ve masum görünmeye devam eder. Dorian'ı tensellik ve şehvet arayışında teşvik eden hiç kuşkusuz Lord Henry Wotton'ın keskin zekasıdır ama Dorian'ın değerleri, bu değerlerin görünüşte benzerlik gösterdiği Wilde tarzı derin etik anlayışını saptırır. Oscar Wilde'ın denemeleri, daha zengin bir yaşama ve daha adil bir topluma giden yol olarak bireyciliği ve kendinin farkında olmayı savunurken, Dorian, hedonizm, kendi isteklerine düşkünlük ve diğerlerinin reddi yolunu izler. Bununla birlikte, bu öykü, dokunaklı biçimde Wilde'ın kendi çifte yaşamını yansıtır ve kendi düşüşünü önceden haber verir. Romanın dayandığı fantezi kavram –tavan arasındaki resim- çok geçmeden bir kurmaca unsurundan bir mite dönüşmüştür. **RMdD**

Yazarın doğum tarihi | **1854 (İrlanda), 1900**
İlk yayın tarihi | **1891**
İlk yayınevi | **Ward, Lock & Co. (Londra)**
Yazarın tam adı | **Fingal O'Flahertie Wills**

"Ne kadar üzücü! Yaşlanacağım, çirkinleşeceğim, ve iğrenç görüneceğim."

▲ Tembelce uzanan Dorian Gray, resmin nesnesi sonsuz gençliğin tadını çıkarırken yaşlanmaya yazgılı olan portreyi izliyor .

Down There

Joris-Karl Huysmans

Yazarın doğum tarihi | 1848 (Fransa), 1907
İlk yayın tarihi | 1891, Tresse & Stock (Paris)
İngilizce adı | The Damned
Orijinal adı | Là bas

19. yüzyıl sonlarındaki "dekadans"a tahammülü olmayan alaycı bir estet olarak Huysmans, burjuva materyalizmine duyduğu nefret yüzünden karşı konulmaz biçimde ruhani yaşama ve mistisizme yönelmiştir. Ticari açıdan en başarılı romanı Là-Bas, okuru konunun dehşetinden ve sefaletinden uzak tutmadan, sansasyonel bir konu olan satanizmi hafif ve alaycı bir dokunuşla ele alır. Sonuçta ortaya, hem hayal gücü hem de mizah bakımlarından zengin, çapraşık bilgilerle ve renkli ayrıntılarla dolu çok katmanlı bir çalışma çıkmıştır. Yazarın öteki benliği olan Durtal, 15. yüzyılda yaşayan "Mavisakal" adındaki, şeytana tapmaktan suçlu ve azize Jeanne D'Arc'ın yoldaşı Gilles de Rais hakkında bir kitabı araştırmaktadır. Bu araştırma ona, çağdaş Paris'te şeytana bir tapan kültü ilk elden inceleme fırsatı tanır. Gilles'in ruhani güçleri acı içinde araması, Paris sosyete hanımlarının kendilerini uğursuz Canon Docre'la alçalttıkları şeytana tapma törenlerinin bayağılığıyla çelişmektedir.

Karanlık materyale karşın, özellikle Durtal'ın bekar yaşantısındaki yakışıksız davranışların ve günlük sefaletin tanımlarında fazlasıyla mizah vardır. Ancak, sonuçta kitaba Gilles'in Bretenya'daki şatosunda dehşete düşmesi hakim olur. Breton kırsalının Gilles'in seks tutkunu bakış açısıyla erotikleştirilerek tanımlandığı şaşırtıcı paragraf, Dali'ye ve sürrealizme önceden işaret etmektedir. Huysmans'a göre satanizm dini inanca giden yolda atılan bir adımdı. Là-Bas, Durtal'ın kendisini Katolikliğe adamakta başarısızlığa uğramasıyla sona erer ama yazarın kendisi 1907 yılında ölmeden önce inzivaya çekilip kendini dini hayata adamıştır. **RegG**

Tess

Tess of the D'Urbervilles

Thomas Hardy

Yazarın doğum tarihi | 1840 (İngiltere), 1928
İlk yayın tarihi | 1891, Osgood, McIlvaine & Co.
Tam adı | Tess of the D'Urbervilles: A Pure Woman Faithfully Presented Thomas Hardy

Hardy'nin bu romanı, kadın kahramanıyla olduğu kadar trajik öyküsüyle ünlüdür ve bugün de okuyucuyu saran bir roman olma niteliğini korur. 1891'de yayınlanmasının ardından, 'ahlaksız' olduğu yönündeki eleştiriler nedeniyle yasaklanan roman, erkekler tarafından sürekli mağdur edilen ve bunun sonucunda korkunç bir çöküş yaşayan Tess'in zorlu yaşamını anlatır.

Tess'in babası kendi ailesinin, yani Durbeyfield'lerin, bölgede yaşayan ünlü bir hanedanla bağları olduğunu öğrendiğinde, kızının, hanedanın mirasçısı Alec D'Urberville'le temasa geçmesi gerektiğine karar verir. Fakat bu karar bir trajedi ile sonuçlanır. Alec D'Urberville, Tess'i baştan çıkarır ve kısa süre sonra onu evlenmeden çocuk sahibi olan bir anne olarak ortada bırakıp terk eder. Tess kısa süreliğine mutluluğu başka bir erkekle, dürüst gibi görünen Angel Clare ile yakalar, fakat Tess'in cinsel geçmişini duyunca Clare de onu sefalet ve acı içinde bırakarak reddeder. Yeniden Alec'in kollarına dönmek zorunda kalan Tess, ekonomik olarak ayakta durabilmek için kişisel mutluluğundan vazgeçer, fakat bir tutku anında haksızlık duygusunun üstün gelmesi trajik sonuçlara yol açar.

Hardy, Tess'de, insan ruhunun, kaderle değil, toplumsal hiyerarşi güçlerinin darbeleriyle hırpalandığı bir dünyayı anlatır. Edebiyattaki en ünlü ölümlerden biri olan Tess'in ölümü, insan gaddarlığının doğrudan sonucudur ve bütün edebi eserlerdeki 19. yüzyıl İngiliz kadınlarının yaşamlarıyla ilgili ithamların en dokunaklılarından biridir. Hardy'nin becerisi, diğer türlü neredeyse dayanılmaz bir talihsizlik gibi görünecek olanı, okuru, keyfi bir gaddarlığın ortasında bile yankılanan bir güzellik ve insanlık duygusuyla baş başa bırakacak şekilde anlatmasında yatar. **AB**

Gösta Berling

Gösta Berling's Saga

Selma Lagerlöf

Yazarın doğum tarihi | 1858 (İsveç), 1940
İlk yayın tarihi | 1891, Hellberg (Stockholm)
Orijinal adı | Ur Gösta Berlings Saga: Berättelse från det gamla Värmland

1909 yılında Selma Lagerlöf Nobel Edebiyat ödülünü alan ilk kadın yazar oldu. Onun bir romancı olarak ilk büyük başarısı olan Gösta Berling, Danimarkaca tercümesi eleştirmenlerin büyük beğenisini toplayana dek fark edilmedi. Gösta Berling, bugün, İsveç edebiyatının başyapıtlarından biri kabul edilir. Modern çağın başında yazılmış olmasına rağmen, İsveç'in orta batısındaki, az insanın yaşadığı, dağlık Värmland eyaletinin efsaneleri ve bilgece söylencelerinin içine oturtulan bu roman, muhteşem malikanelerden, güzel kadınlardan, zarif erkeklerden, sıra dışı ve romantik maceralardan söz eden geleneksel öykü anlatımına dönüşü temsil eder.

Ekeby Malikanesi'nin sahibinin cömert ve misafirperver karısı, başlarında eski bir rahip, aynı zamanda da yakışıklı ve romantik bir Don Juan olan Gösta Berling'in bulunduğu 12 evsiz "şövalye"nin, malikânenin bekarlar için ayrılmış bölümünde kalmalarına izin verir. Bu adamlar, eski moda, geleneksel şövalyelik ve romans değerlerini temsil ederler ancak aynı zamanda zayıf karakterlidirler, kendilerini, tehlikeli derecede bohem bir yaşam tarzına ve pervasız eğlencelere vermişlerdir.

Şeytanın o bölgedeki temsilcisi olan günahkar Sintram ile yaptıkları bir anlaşmayla, malikane sahibinin karısını malikaneden uzaklaştırırlar ve malikaneyi yıkmakla tehdit ederek Ekeby'nin yönetimini bir yıllığına ele geçirirler. Fantastik olaylar gelişir ve özellikle Great Ball at Ekeby başlıklı bölüm, klasik bir olaylarla dolu drama örneğidir. Roman, eski-moda, kinayeli ve biraz yapmacık bir üslupla yazılmıştır ancak kahramanın zihinsel durumunun ve alkole olan bağımlılığının betimlendiği romanın başlangıç bölümü, bu modern romanın insan zihninin psikolojisine yoğun bir şekilde odaklandığını gösterir. **UD**

"O, bir yol kenarı dilencisi, hendeklerde yatan bir ayyaş, kıyafetleri paçavraya dönüşmüş bir adam, ve serserilerle arkadaşlık eden birisi!"

▲ **İsveçli romancı Selma Lagerlöf, peri masalıyla söylenceyi erkek egemen bir toplumdaki kırsal yaşamın gerçekçi bir tasviriyle iç içe geçiriyor.**

New Grub Street

George Gissing

Yazarın doğum tarihi | 1857 (İngiltere), 1903 (Fransa)
İlk yayın tarihi | 1891
İlk yayınevi | Smith, Elder & Co. (Londra)
Orijinal dili | İngilizce

Yazarlık mesleği hakkındaki ilk ve en iyi romanlar arasında bulunan New Grub Street, yayıncılık endüstrisinin Viktoryen dönemin sonlarındaki durumunun haritasını çıkarır. Gissing, edebi eser yazımıyla yeni yayınlanmaya başlanan Tit-Bits gibi dergilerin simgelediği popüler gazetecilik arasındaki ayrımın altını çizer, böylelikle de, daha sonra sanat ve kitle kültürü hakkında yüzyıllarca devam edecek tartışmanın habercisi olur. Gissin, piyasanın gerçekçi değerlendirmesini sunar ama yine de romanın kendine özgü bir gerçekliği açıklayabileceğini iddia eder.

Unutulmaz ve psikolojik olarak inandırıcı karakterler dizisi içinde, en iyi anlatılan karakter, Margaret Home adındaki romanını bitirme çabası ayrıntılı bir şekilde anlatılan Edwin Reardon. Reardon, çok çalışarak romanı bitirir ancak roman zayıf ve abartılarla doludur; Reardon kitabının eleştirildiğini görmekten çok korkar. Jasper Milvain, Reardon'un tersine, kurnaz, kendine çok güvenen, hiçbir estetik güzellik ya da başarı kaygısı olmayan biridir.

Harold Biffen, bir tavan arasında sadece ekmek ve suyla yaşayan bir mükemmeliyetçidir. Biffen'in, "alçakça kırılgan" günlük yaşam hakkındaki hiperrealist romanı Mr Bailey, Grocer, Gissing'in, yirminci yüzyıl avangard edebiyatının neye benzeyebileceği hakkındaki merak uyandıran tahminini yansıtır. İkincil karakterler arasında, diğerlerinin yanı sıra, çabuk öfkelenen Alfred Yule ve kızı Marian vardır. Gissing, Reardon ve Biffen'den daha dikkatli ve Milvain'den daha ciddi bir yazar. Onun ticari ve sanatsal olarak en başarılı kitabı olan New Grub Street, bazen iyi romanın piyasada da başarılı olabileceğini gösterir. **MR**

Gelecekten Anılar

News from Nowhere

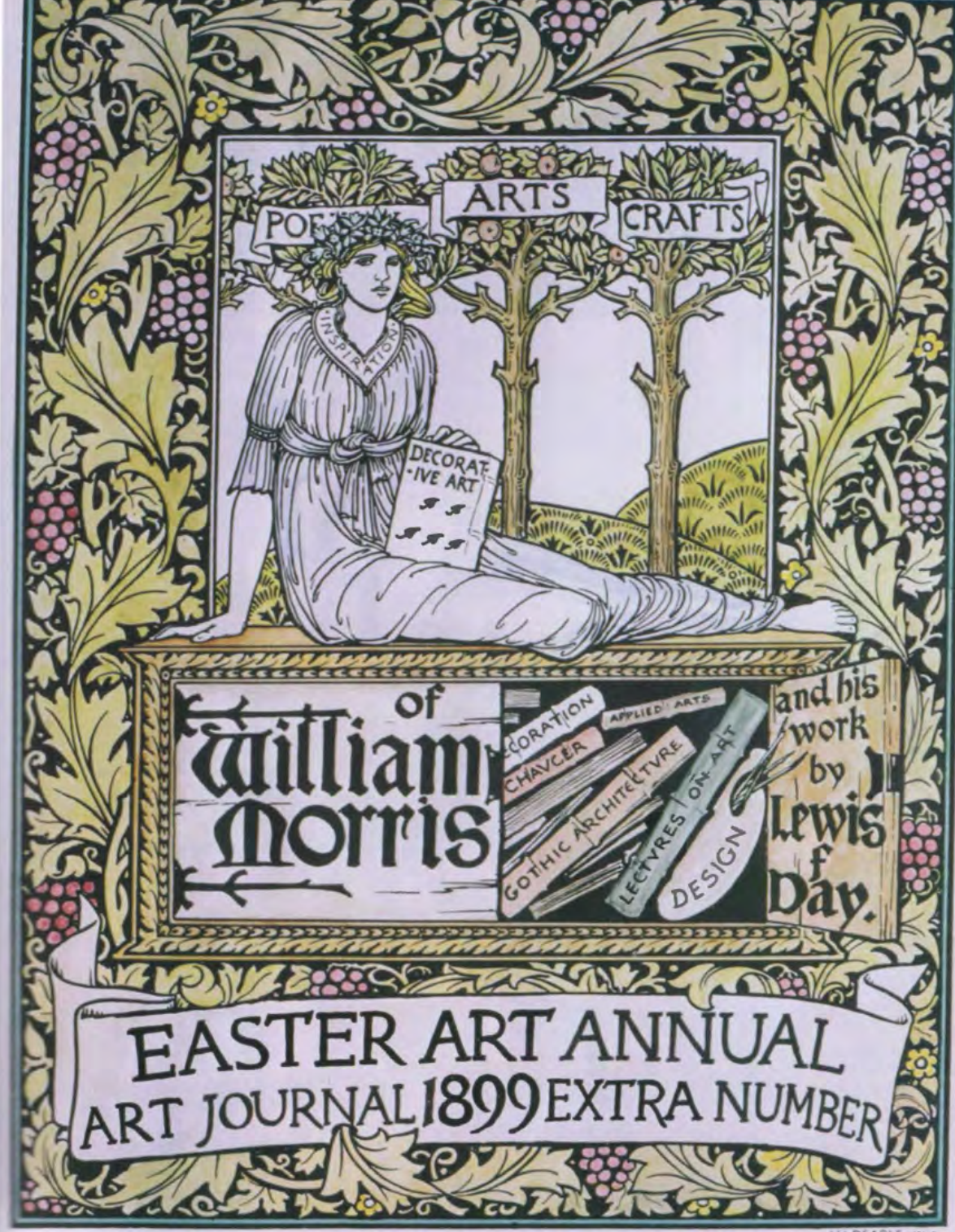
William Morris

Yazarın doğum tarihi | 1834 (İngiltere), 1896
İlk yayın tarihi | 1891, Reeves & Turner (Londra)
Tam adı | News from Nowhere, or, an Epoch of Rest, being some chapters from a Utopian Romance

William Morris'in, içinde özel mülkiyetin, devletin, hukuk sisteminin, ceza sisteminin ve resmi bir eğitimin olmadığı bu ütopik gelecek rüyası, komik ve gerçekleşmesi mümkün olmayan bir kehanet gibi görünebilir. Morris, gelecekte, yeniden ağaçlandırılmış, kıyafetlerin, çanak çömleklerin, binaların ve köprülerin kendisi tarafından tasarlarıdığı bir Londra hayal eder. Morris'in burada hayal ettiği, geçmişteki tarım döneminin içine oturtulmuş, özellikle 19. yüzyıla ait bir fantezi değil, geleceğe ait bir idealdir. Fakat bu rüyanın değeri, hayal edilen bir geleceği ifade etmesinde değil, çağdaş politik hayal gücünün sınırlarını tanımlamasında yatar. Morris'in, baskıcı bir devlet aygıtıyla yönetilmeyen bir hayatı düşlemesi, kendi zamanının akıl dışılığına ve çelişkilerine ve aslında bugünkü politik koşullara keskin ve eleştirel bir dokunuştur. Morris, zenginliğin eşitsiz bir şekilde dağıtılmasının neden olduğu adaletsizlikler dizisini yeni bir açıklıkla görmemizi sağlar.

Romanın canlı, mizahî üslubu onu, sosyalist bir manifesto olmasının yanında eğlenceli de bir öykü haline getiriyor. Roman ayrıca, şaşırtıcı bir biçimde duyumsal. Burada sosyal adalet imgesi, insan güzelliğinin olanakları çerçevesinde erotik bir zevkle iç içe geçiyor. **PB**

▶ **Art Journal dergisinin William Morris'e adanmış art nouveau tarzındaki kapağı, onun çok geniş ilgi alanlarını yansıtıyor.**

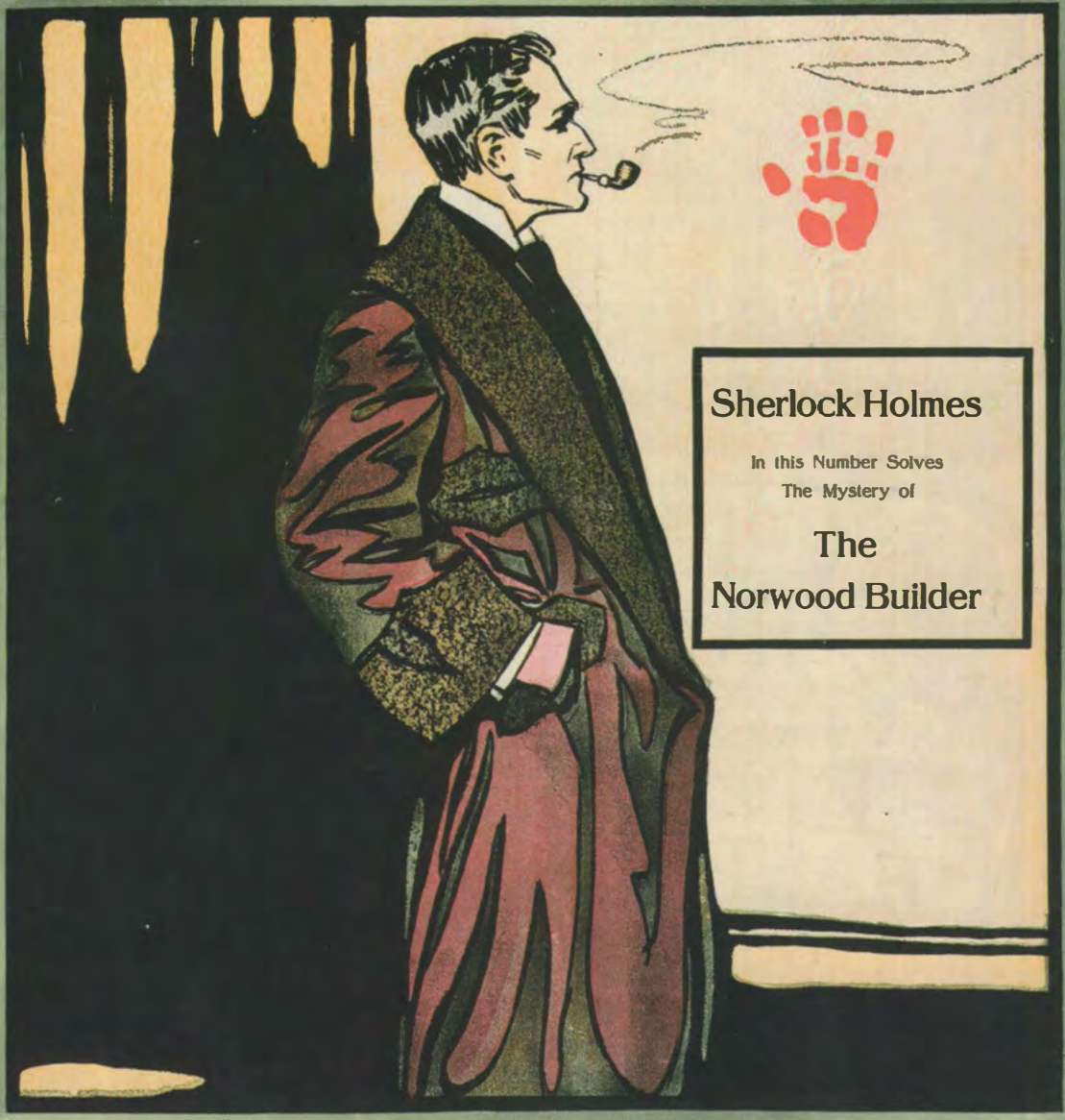

J.H. DEARLE - INVT

LONDON: H VIRTUE AND Co LIMITED

Collier's

Household Number for November

Sherlock Holmes

In this Number Solves
The Mystery of

The
Norwood Builder

VOL XXXII NO 5 OCTOBER 31 1903 PRICE 10 CENTS

Sherlock Holmes'ün Maceraları

The Adventures of Sherlock Holmes

Sir Arthur Conan Doyle

1891 ve 1893 yılları arasında, The Strand dergisinde, Arthur Conan Doyle'un 24 Holmes hikayesi yayınlandı ve bunların ilk 12'si Sherlock Holmes'un Maceraları adıyla kitap olarak basıldı.

"Sherlock Holmes için kadın demek daima o demektir." Kitaptaki ilk öykü "A Scandal in Bohemia" böyle başlar. Buradaki "kadın" Irene Adler'dir, çünkü o, Holmes'dan daha akıllı çıkıp onu yenen tek insandır. Bohemya Kralı, kendisinin şerefini tehlikeye atacak aşk mektuplarını ve bir fotoğrafı saklayan eski sevgilisi Adler'in kendisine şantaj yapmasından korkmaktadır. Fakat Adler, kendini güvence altına almak için fotoğrafı elinde tutarak, dedektifin planlarını alt üst etmeyi başarır. Kitaptaki diğer dikkat çekici öyküler, "The Red-Headed League" ve "The Man with the Twisted Lip"dir. "The Red-Headed League"de, suçlular onun evinin bodrumundan bir bankaya tünel kazarken oyalanması için Çete tarafından kendisine bir iş teklif edilen kızıl saçlı bir adamın hikâyesi anlatılır. "The Man with the Twisted Lip"de ise Holmes'un işi, Mr. Neville St. Clair'in ortadan yok olmasının gizemini çözmektir. Mr. Neville St. Clair'in karısı onu, şehrin pek düzgün olmayan kesiminde bir pencerede görür, fakat polis burada bir dilenciden başka hiç kimseyi bulamaz. Holmes bir sonuca ulaşmadan önce, bir dizi muamma onun peşinden gelir.

Sherlock Holmes'un ilk kez 1887'de ortaya çıkması özellikle tarihsel açıdan ilginçtir. Bu dönemde ilk kez, Avrupa şehirlerindeki nüfus, şehirde yaşayanların sadece küçük bir yüzdesinden daha fazlasını tanımanın mümkün olmadığı bir düzeyde artar. Fakat, bu öykülerde anlatılan Londra, şehrin çok heybetli, bir insanın idrak edemeyeceği kadar büyük olduğu fikrine direnmeyi başarır. Holmes ve Watson, Conan Doyle'un, 19. yüzyılın sonunda kentli ve endüstriyel uygarlaşmanın korkunç ve sonsuz gibi görünen büyümesine bulduğu burjuva çaresini temsil ederler. **VC-R**

Yazarın doğum tarihi | **1859 (İskoçya), 1930 (İng)**
İlk yayın tarihi | **1892**
İlk yayınevi | **G. Newnes (Londra)**
Orijinal dili | **İngilizce**

▲ **Sherlock Holmes ve Dr. Watson'un orijinal görünümünü oluşturan, çizer Sydney Paget'tir.**

◀ **Frederick Door Steele, Conan Doyle'un büyük dedektifinin bu görüntüsünü, 1903 yılında, Collier's Weekly dergisi için yarattı.**

Diary of a Nobody

George & Weedon Grossmith

Yazarın doğum tarihi (George) | 1847 (İng),1912
Yazarın doğum tarihi (Weeden) |1852 (İng),1919
Seri olarak ilk yayını | 1892, Punch dergisi (Londra)
İlk yayın tarihi | 1892, J. W. Arrowsmith (Bristol)

En önemli İngiliz mizah romanlarından biri olan Diary of a Nobody, Dickens'ın dünyasıyla Waugh ve Wodehouse'un dünyası arasında bir köprü kurar. Tutucu bir Londralı papaz olan Charles Pooter, hem ofisteki hem de bir kenar mahalle olan Holloway'deki evindeki günlük yaşamını kaydeder: Bu günlük yaşamın içinde Pooter'ın genç ve küstah çalışanları, uzun zamandan beri hasta olan karısı Carrie ve oğlu Lupin'in bir dizi aşk macerası vardır. Romanın asıl başarısı, Pooter'ın kendisi ve dünya hakkındaki hisleri arasındaki garip mesafe ve olayların başka türlü nasıl olabileceğine dair belirsiz görüşüdür; okurlar, Pooter'ın belirli bir tür soylu İngiliz terbiyesini koruma girişimini aşmak için olayların nasıl el birliği ettiğini izlemekten büyük keyif alacaklar.

Grossmith kardeşlerin her ikisi de güçlü tiyatral bağlantılara sahipler ve Diary of a Nobody'nin en iyi bölümleri kesinlikle sahne komedisinin etkilerini taşıyor.

Grossmith kardeşlerin her ikisi de güçlü tiyatral bağlantılara sahipler ve Diary of a Nobody'nin en iyi bölümleri kesinlikle sahne komedisinin etkilerini taşıyor. Nevrotik Pooter, dans etmek için aldığı yeni ayakkabılar yüzünden kayıp yere düştüğü zaman olduğu gibi, ev içi düzen konusundaki en küçük meselelere bile kafasını taktıkça, hayat gitgide yoluna atılan muz kabukları gibi görünür. Dickens'ın Micawber'i gibi, Pooter da, o an içinde bulunduğu koşulları, büyük ölçüde Diary of a Nobody'nin gerçeküstü komik üslubu yoluyla ortaya koyan komik bir karakter; okuyucunun, Pooter'ın kırmızı mineli boyaya olan garip tutkusunu anlaması için, 1890'lar hakkında çok fazla şey bilmesi gerekmiyor. Pooter aynı zamanda, İngilizlere özgü kaygı halinin en güzel örneği. Pooter örneği olmadan, Helen Fielding'in Bridget Jones'u ve John Cleese'nin Basil Fawlty'si olmazdı. **BT**

▲ **Weedon Grossmith'in orijinal illüstrasyonlarından birinde, evin garsonu şaşkınlık içinde, polka yapan Pooter'ı izliyor.**

The Viceroys

Federico De Roberto

Yazarın doğum tarihi | **1861 (İtalya), 1927**
İlk yayın tarihi | **1894**
İlk yayınevi | **Galli (Milano)**
Orijinal dili | **I viceré**

"The Viceroys" ("Naipler"), atalarının İspanya hükümranlığı döneminde Sicilya naipliği yapması vesilesiyle, aristokrat Uzeda ailesinin Katanya'daki lakabıdır. Azgın çıkar çatışmaları ve küçümsenemeyecek ailevi kibirleriyle ayırt edilen kişisel tarihleri, Sicilya tarihinin, Burbon döneminden İtalya'nın birleşmesine kadar, aşağı yukarı 30 yılına ayna tutar.

Roman basıldığında başarılı olmaktan çok uzak kaldı. Bunun nedenlerinden biri gerçekçiliği temel alan verismo akımının düşüşe geçmesiydi. De Roberto, anlatı ritmini yavaşlatma pahasına, olayların uç noktadaki sonuçlarına kadar ayrıntılı biçimde gözlenmesi ve gayrişahsi anlatıcı gibi araçlar kullanarak, bu akımın ilkelerini ayrıntılı biçimde uyguluyordu. Ayrıca, romanın karamsarlığı ve zariflikten kasten uzak tutulan dili, estetikçiliğin revaçta olduğu bu dönemde modaya hiç uygun düşmedi.

Tüm bunlara karşın, The Viceroys karakterlerin işlenişindeki psikolojiye dair maharet, kapsamının enginliği ve betimlemelerindeki canlılık bakımlarından birinci sınıf bir romandır. Yazar Sicilya toplumunun berrak, keskin bir eleştirisini yapmaya girişir ve böylece çalışmasını diğer çağdaş Sicilya romanlarından farklı kılar. De Roberto'nun anlatısında güzel hislere ya da pedersahi yaşamın hüzünlü bir övgüsüne yer yoktur. Bu anlatının Tomasi di Lampedusa'nın ünlü romanı Leopar'ı önceleyen nihai iletisi, trajik bir kadercilik ilkesinin Sicilya'daki şeylere ve insanlara hiçbir şeyin değişmesine imkan tanımayacak kadar işlediğidir. **LB**

Adsız Sansız Bir Jude

Jude the Obscure

Thomas Hardy

Yazarın doğum tarihi | **1840 (İngiltere), 1928**
İlk yayın tarihi | **1895**
İlk yayınevi | **Osgood, McIlvaine & Co. (Lon)**
Orijinal adı | **İngilizce**

Adsız Sansız Bir Jude, Hardy'nin romanları içindeki en hiddetli ve en deneysel olanıdır; arzu ve yerinden edilme temalarını ele alır. Jude Hawley, kırsal kesimde bulunan Marygreen'i ve Alfredston'u, bir üniversite şehri olan Christminster şehrinin kuleleri için terk ettiğinde, son dört mili at üzerinde değil, yürüyerek gitmeyi tercih eder. Gittiği mesafeyi adımlarıyla sayarak ölçer, bu mesafenin tam olarak ölçülmesi ancak önündeki yolda bulunan engelleri bilmeyen birinin sahip olduğu başarma arzusu, umut ve şevkle mümkündür.

Duvarcı Jude şehre girdiğinde, ait olduğu sınıfını ve bu sınıfın tarihini de beraberinde getirir. İlk başta bu onu zenginleştirir; üniversite binalarının anıtsal mimarileri hakkında okurken bunu, bir zanaatkarın gözleriyle yapar. Zamanla, ait olduğu sınıf, Jude'un başarma arzusunun sınırlarını belirlemeye başlar - "Biblioll Fakültesi"nin dekanından aldığı ve Jude'u "kendi alanında kalması" konusunda uyaran mektup, onun bu durumu fark etmesini sağlayan insafsız bir andır. Jude'un bozulan evliliği ve özgür ruhlu bir kuzeniyle olan ilişkisi korkunç bir trajedi ile son bulur, ve Jude'un bu duruma verdiği tepki çok etkileyicidir.

Sürgün edilme duygusu, umutsuzluk, içerleme, kızgınlık ve gururla iç içe geçer ve kendini ifade edememek her şeyden daha çok acı verir. Jude Fawley, "öğrenme dünyasına" girişinin engellenmesi, fakat böyle bir dünyanın varolduğunu bilmesiyle iki kez sürgün edilir. Arzuları yüzünden toplumsal köklerinden koparılır ve bu kökler, arzularına ulaşmaya çalışırken onun önüne bir engel olarak çıkar. **PMcM**

Effi Briest

Theodor Fontane

Yazarın doğum tarihi | 1819 (Almanya), 1898
İlk yayın tarihi | 1895
İlk yayınevi | F. Fontane & Co. (Berlin)
Orijinal dili | **Almanca**

Thomas Mann, Effi Briest'ı, bugüne kadar yazılmış altı en önemli romandan biri ilan etmişti. Romanın ne kadar başarısına dair daha da güçlü bir kanıtı, Beckett'ın Krapp's Last Tape (Krapp'ın Son Bandı) oyunundki Krapp'dan gelir: "Her gün Effi'den bir sayfa okuyorum ve ağlamaktan gözlerim yanıyor." Effi Briest gerçekten insanı gözyaşlarına boğan bir roman ve kızarmış gözlerle görünmekten hoşlanmayanlar, kitabı okurken buna uygun önlemler almalılar.

Bu roman, yargılayıcı bir ahlâkçılıktan uzak olmakla birlikte – büyük ölçüde gerçek bir hikayeye dayanır- kitaba adını veren ve çok genç yaşta kendisinden çok daha yaşlı bir adamla evlenen Effi'nin tarafını tutma eğilimindedir. Fontane, başka durumda, basmakalıp bir aşk ve yetişkinlik öyküsü olabilecek bir kurgu çerçevesinde, güzel ve kinayeli bir kişisel ve toplumsal trajikomedi duygusu örer. Doğanın ve kültürün tersine, Effi'nin saflığı, içinde yaşadığı sıkıntılı dünyanın içinde parlar. Eugénie Grandet, Emma Bovary, ya da Anna Karenina ile eşdeğerde olan Effi karakteri, toplumun tarihsel ve sosyal yapısını inceleme aracı olma işlevini görür. Effi'nin hassas insancıllığının, romanın toplumsal eleştirisinin içinde üstü örtülü br şekilde geçen cinsellik ve politika tarafından kırılması ustalıkla anlatılır. Sembolik bir yoğunlukla doğrudan anlatıma sahip olsa da, melodrama yaklaşma riskine duyarlı olan bu roman, imalardan, yakıcı değinişlerden, ve dramatik ironilerden oluşur. **DM**

Zaman Makinesi

The Time Machine

H. G. Wells

Yazarın doğum tarihi | 1866 (İngiltere), 1946
İlk yayın tarihi | 1895
İlk yayınevi | W. Heinemann (Londra)
Tam adı | **The Time Machine: An Invention**

Well'in ilk romanı olan Zaman Makinesi, 19. yüzyıldaki evrimin bir süreç olduğu görüşünü tersine çeviren "bilimsel bir aşk macerası"dır. Roman, Viktorya döneminde yaşayan ve zamanda yolculuk etmeyi sağlayan bir aygıt icat ettiğini, geleceğe giderek 802, 701 yılındaki Londra'yı ziyaret ettiğini iddia eden bir bilim adamının öyküsünü anlatır. Bilim adamı burada, insan türünün gelecekteki ırkını ya da daha doğrusu ırklarını görür, çünkü insan türü, birbirinden tamamen farklı iki biçime "evrilmiştir". Yeryüzünün üzerinde Eloi'ler –kibar, periye benzeyen, çocuksu ve bir varoluş mücadelesi vermeksizin ortaya çıkan yaratıklar- yaşar. Fakat, Morlock'lar denen başka bir insan türü daha vardır. Bunlar, bir zamanlar Eloi'lere boyun eğen, fakat şimdi savunmasız durumda olan Eloi'lere sıkıntı veren ve yer altında yaşayan insanlardır. Wells, olayı neredeyse bir milyon yıl sonraki bir gelecek içinde kurgulayarak, Darvinci evrim modelini ve türlerde, fiziksel dünyada ve güneş sisteminde yavaş yavaş gerçekleşen değişim sürecinin "hızlanmasını", doğal seleksiyon yoluyla gösterir.

Bu roman, toplumsal sınıflar konusunda, hayal gücüne olduğu kadar gerçeklere de dayanan bir hikâyedir ve bu hikâyede, Wells'in içinde yaşadığı döneme ait iki toplum (üst sınıflar ve "alt tabaka"), farklı şekilde olsa da, aynı düzeyde dejenere olmuş insanlardan oluşur. "Dejenerasyon" ters yönde evrimdir.

Wells'in, Zaman Makinesi'ndeki ters ütopyacı bakış açısı, 19. yüzyıldaki ütopik bilim kurgu romanlarının, özellikle William Morris'in News from Nowhere (Hiçbir Yerden Haberler) adlı kitabının içeriğini çürütmek üzere alınmış bilinçli bir tutumdur. Morris, pastoral, sosyalist bir ütopya anlatırken, Wells, insan mücadelesinin başarısızlığa mahkum olduğu bir dünya sunar. **LM**

Dr. Moreau'nun Adası

The Island of Dr. Moreau

H. G. Wells

Yazarın doğum tarihi | 1866 (İngiltere), 1946
İlk yayın tarihi | 1896
İlk yayınevi | W. Heinemann (Londra)
Yazarın tam adı | Herbert George Wells

Wells'in kâhince bir bilimkurgu romanı olan Dr. Moreau'nun Adası, Moreau'nun çalışma yöntemi (canlı hayvanlar üzerinde deneyler yapmak) zaten hâlâ tartışmalıyken, günümüzde klonlama ve genetik deneyler meselesiyle daha da ateşlenen bu tartışmanın yansımalarından kurtulamaz.

The Time Machine (Zaman Makinesi) ve The War of the Worlds (Dünyalar Savaşı) gibi, Dr. Moreau'nun Adası da The Origin of Species'in (Türlerin Kökeni, 1859) yayınlanmasından sonra ortaya çıkan kaygılardan yararlanıp Darvinci kuramı ürkütücü biçimde kullanarak okurlarını bu kaygılarla yüzyüze bırakır. Burada, çalışmalarına gerekli özeni göstermeyen ya da çalışmalarının sonuçları konusunda herhangi bir açık kaygıya sahip olmayan, tipik bir çılgın bilim adamı vardır ve bu bilim adamı, manipüle ettiği yaratıklar kadar iğrençtir. Yarı insan yarı hayvan yaratıkların kasten çarpıtılmış emirlerle yaşadığı bu toplum, günümüz toplumunu gayet iyi yansıtıyor. Moreau'nun yöntemlerinin barbarlığı, bu barbarlığın içini dolduran konular kadar korkunç; bilim alanında yaşanan gelişmeler, bu metnin hâlâ ilk yayınlandığı zamanki kadar sarsıcı olduğunu gözler önüne seriyor. Örneğin kitapta Moreau, hayvanlarının derisini canlı canlı yüzer ve onlara yavaş yavaş insan biçimi verir. Bu, genetik müdahalenin sahip olması gereken hassasiyetten çok uzak olabilir, fakat hâlâ, "bilinmeyen" bilimsel yöntemler hakkındaki klasik korkuları ortaya çıkarmayı başarır. **EmcCS**

Nereye Gidiyorsun?

Quo Vadis

Henryk Sienkiewicz

Yazarın doğum tarihi | 1846 (Polonya), 1916 (İsviçre)
İlk yayın tarihi | 1896, Gebethner & Wolff
İlk yayınevi | Quo vadis: Powieścz czasów Nerona
Nobel Edebiyat Ödülü | 1905

Antik Roma'daki vahşet ve bozulmayı anlatan epik roman Nereye Gidiyorsun?, ilk basımından sonra geçen 10 yıl boyunca tüm dünyada en çok satan kitaplar arasında yer aldı. Neron'un sarayındaki ahlâki çürümeyi ve ilk Hristiyanlara uygulanan zulüm sahnelerini anlatması kitabı, sinemaya uyarlanmaya çok uygun kılıyordu.

Ana hikaye, şu anda Polonya sınırları içerisinde kalan bölgede yaşayan Hristiyan genç kız Ligia'yla Romalı bir devlet adamı olan ve 12 havarilerden Peter ve Paul'le tanıştıktan sonra dinini değiştiren Marcus Vinicius arasındaki talihsiz aşkı anlatır. Çok kullanıldığından bir nebze eskitilmiş olan bu konu, Vinicius'un estetikten anlayan Romalı bir yazar olan ve Neron'un etrafındaki yaşama eleştirel bir şekilde içeriden alaycı bir şekilde bakan amcasının varlığıyla hayat kazanır. Neron, mimari amaçları için yolları açmak üzere Roma'yı yakan karmaşık bir kötü adam karakteri olarak karşımıza çıkar. Daha sonra kendisi bu yangından Hristiyanları sorumlu tutar ve onlara karşı bir zulüm dalgası başlatır. Sienkiewicz'in güçlü Katolik inancı, ilk Hristiyanların Tanrı sevgisini ve tinselliğini, Roma'nın gücü ve materyalizmiyle karşı karşıya getirmesinde açıkça ortaya serilir. Ayrıca kitapta, bir alt metin olarak Polonya ulusalcılığı vardır; kitabın yazıldığı dönemde, Polonya vatandaşları, Polonya'nın komşusu olan üç imparatorluğun baskıcı yönetimi altında bulunuyorlardı.

Nobel Edebiyat Ödüllü Polonyalı yazar Czeslav Milosz, Sienkiewicz'in "eşine az rastlanır bir anlatım yeteneği" sergilediğini ve bu tür romanlar artık fazla ilgi görmese de, yazarın büyük ustalığı sayesinde okura büyük bir okuma keyfi vermeye devam ettiğini yazdı. **RegG**

Drakula

Dracula

Bram Stoker

Yazarın doğum tarihi | 1847 (İrlanda), 1912 (İng)
İlk yayın tarihi | 1897
İlk yayınevi | A. Constable & Co. (Londra)
Orijinal dili | İngilizce

"Güzel topraklarımda kalmanın çok hoşuna gideceğinden eminim"

▲ **Bram Stoker'ın bu romanı, 1847 tarihli bu "kan ziyafeti" adlı kitap çiziminden de anlaşılacağı gibi vampirlerle ilgili ilk korku öyküsü değildir.**

▶ **1958'de çekilen Horror of Dracula'nın Fransızlar tarafından yapılan afişi, Drakula'nın korku potansiyelini iyi kullananlardan biri.**

Drakula, kökleri kendisini ele geçirmiş olan doğaüstü güçlerde olduğu kadar içinde geçtiği dünyanın gerçekliğinde de olan gerçek bir korku romanıdır. Bu noktalar arasındaki bulanıklık öykünün içeriğine de aynen yansır. İngiliz Jonathan Harker, kana karşı önüne geçilemez, ölümcül bir açlık duyan Kont Drakula'yla bir emlak anlaşması yapmak üzere Transylvania'da bulunan uzak bir kaleye gider. Kont, taze av bulmak için İngiltere'ye gitmek üzere gemiye bindiğinde, Dr. Van Helsing, bu vampire engel olmak için karmaşık bir plan hazırlar. Hikaye, bir dizi görgü tanığının anlatımları, günce yazıları ve doktorlarla bilim adamlarının aldıkları teknik notlarla ilerler. Bu öykü modellerinden her biri bir düzeyde "gerçeği anlatır fakat, görünmeden gizli gizli ortalarda dolaşan, fizik kurallarını ihlal eden Drakula, hepsinde varolan ortak figürdür.

Drakula'nın cazibesi ve hüküm süren dehşeti, nihai mantıklılık ve gerçekliğe ulaşmak için yapılan araştırmalar sırasında geliştirilen en ileri teknolojilerin bile, tarihteki belirli bir dönemden ya da sorundaki ilerlemeden bağımsız olarak, mantıksız olanın güçlerini kökünden söküp atamayacağı olasılığında yatar.

Kana susamış Kont, herkes tarafından bilinen bir ikon, 20. yüz yıl boyunca hem Universal hem de Hammer tarafından yapılan korku filmlerinin baş figürü haline geldi. Eleştirmenler metin üzerinde kapsamlı psikanalitik ve sömürgecilik sonrası okumalar yaptılar. Bunun sonucunda eserin, sadece devrimci bir roman olarak değil, bir korku romanı olarak da etkisi azaltıldı, yazıldığı günden bugüne kadar, 20. yüzyıl boyunca neredeyse tamamen değersizleştirildi. Kitabın, şimdiye ve geleceğe ait değer ve yararının büyüklüğü ne olursa olsun, durumu böyle olmamalıdır. **SF**

LE CAUCHEMAR DE DRACULA

(HORROR OF DRACULA)

Universal International

AVEC PETER CUSHING · MICHAEL GOUGH ET MELISSA STRIBLIN

ET CHRISTOPHER LEE DANS LE RÔLE DE DRACULA

HAMMER Films EN COULEURS · M... TERENCE FISH

What Maisie Knew

Henry James

Yazarın doğum tarihi | 1843 (ABD), 1916 (İngiltere)
İlk yayın tarihi | 1897
İlk yayınevi | W. Heinemann (Londra)
Orijinal dili | İngilizce

Beale ve Ida Farange boşandıklarında, kızları Maisie "Hazreti Süleyman adaletine yakışır biçimde paylaştırılır... Maisie'yi, dönüşümlü olarak, her seferinde altı aylık zaman dilimleri için yanlarına alacaklardır." Maisie anne babası arasında gidip geldikçe, onların yeni eşleri ve sevgilileri arasında kaldıkça, her şey daha da karmaşıklaşır. Ancak her şey Maisie'nin bilincinden süzülerek yansıtıldığı için, korkunç yetişkinler zaman zaman önem kazanıp kaybettikçe, kendisi hala romanın merkezinde yer alan kişi olarak görünür.

James, romanın New York'ta yayınlanan versiyonunun "önsöz"ünde, "Küçük çocuklar, ifade ettiklerinden çok daha fazlasını algılarlar" der (1909). Maisie, anladığından daha fazlasını görür. Fakat aynı zamanda bildiğinden daha fazlasını bilir. Onun ailesinin karmaşık ve eğitici olmayan ilişkilerinin temelinde, Maisie'nin, haklarında gerçek anlamda hiçbir şey bilmediği seks ve para yatar. Fakat Maisie, çevresindeki yetişkinlerde bu iki şeyin etkilerine tanık olur ve böylece para ve seksin ne anlama geldiğini anlamaya başlar.

Maisie'nin, izlediği yetişkinlerin zihinlerini meşgul eden şeylerden temizlenmiş algısındaki açıklık ve James'in Maisie'nin gördüklerini esnek bir biçimde ifade ediş tarzı, mutsuz bir evliliğin bitişini zengin bir üslupla açıklamasını sağlar. Ayrıca yetişkinlerin eylemleri, Maisie'nin saygın ve onurlu tavırları sayesinde, tartışmaya açılır. Öte yandan yaşadığı deneyimlerden zarar görmemiş değildir: Maisie kadar bilen hiç kimse masum bir çocuk olarak tanımlanamaz. **TEJ**

Compassion

Benito Pérez Galdós

Yazarın doğum tarihi | 1843 (İspanya), 1920
İlk yayın tarihi | 1897
İlk yayınevi | Viuda e Hijos de Tello (Madrid)
Orijinal adı | Misericordia

Yazarın en popüler romanlarından biri olan Misericordia, Galdós'un hayatında hem sosyal sorunlarla hem de merhamet ve cömertlik ahlakının geri kazanılma olasılığıyla yoğun bir şekilde ilgilendiği bir döneme aittir. Bu romanın Madrid'de kurgulanmış toplumsal dünyası, orta sınıf bir aileyi (kaderleri yoksulluğa düşmek olan Zapata ailesini) ve hepsi de paranın saltanatının ve geçiciliğinin kurbanları olan, sürekli kilise kapılarında dilenmek ve yiyecekle para bulmak için oradan oraya gitmek zorunda kalan perişan bireyleri kapsamaktadır.

Bu talihsizlerin arasında unutulmaz iki figür vardır: Almudena adında kör bir Faslı dilenci ve perişan durumdaki sevgilisini doyurma (gizli) amacıyla sadaka dilenen Benigna (Nina) de Casia adında eski bir hizmetçi. Hepsi de onları başka, tercih edilebilir bir gerçekliğe taşıyan hayallerle ayakta kalmayı başarırlar: Almudena kendini Benigna'ya duyduğu (Don Kişot'un Dulcinea'ya duyduğu tutkuya çok benzeyen) aşka bırakır; Benigna insanların birbirlerine söylemek zorunda oldukları yalanları bir araya getirir; perişan hale gelen burjuvazi geçmiş güzel günlerin anılarıyla yaşar. Sonunda, Benigna ve sevgilisi Zapatalar'ın beklenmedik bir mirasa konmasıyla terk edilince bu iki karakterin itibarı, her ne kadar 19. yüzyıl sonlarındaki radikal Avrupalı hayal gücünün tipik bir yansımasıyla olsa da, neredeyse mucizevi bir azizlik boyutuna yükselir. **JCM**

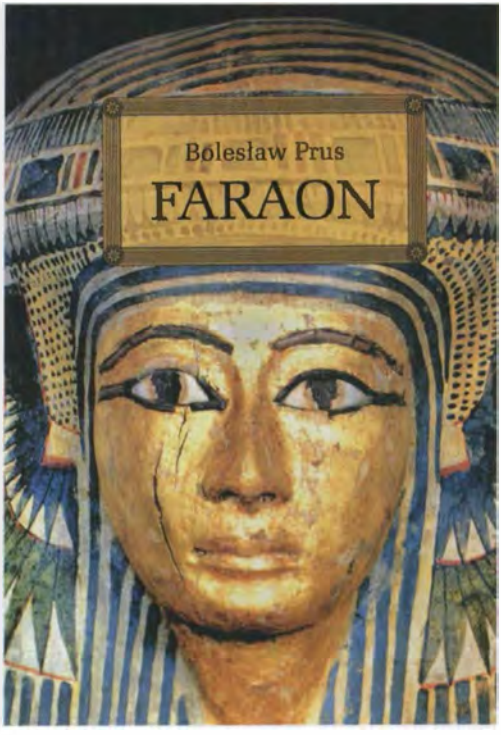
Pharaoh

Boleslaw Prus

Yazarın doğum tarihi | 1847 (Rusya), 1912 (Polonya)
İlk yayın tarihi | 1897, Gebethner i Wolff (Varşova)
Yazarın tam adı | Alexander Glowacki
Orijinal adı | Faraon

Pharaoh'un hikâyesi 3000 yıl önce, Mısır'daki Yeni Krallık döneminin sonunda başlar. Ulus, batıdan çölün tecavüzüyle, doğudan Asur ordusunun artan tehdidiyle çöküş içindedir. Genç Prens Ramses, ölen babasının tahtının resmî varisidir. Ramses, tahta geçerken, firavunun güçlerini yeniden tesis etmek, orduyu yeniden inşa etmek ve Mısır halkını yeniden müreffeh yapmakta kararlıdır. Ama boş bir hazine ve açgözlü rahiplerle vergi tahsildarlarının zayıf düşürdüğü bir halkı miras olarak kabul etmek zorunda kalır. Başrahipler, adı konmadan, Mısır'ı kontrol ederler ve atılgan bir genç hükümdarın, üstünlüklerine meydan okumasına izin vermeye hiç de niyetli değillerdir. Ramses, reformlarını uygulamak için askeriyenin ve sadık soyluların desteğine güvenir. Fakat rahipler tehlikeli düşmanlardır; özellikle de Ramses Tebes'teki kutsal Labirent'in hazinesine el koyma tehdidi savurunca.

Lehçe yazılmış en büyük roman olarak övülen Pharaoh, M.Ö. 11. yüzyılda yaşamış Ramses'e dair bir bildungsromandır (gelişim romanı). Ramses'in ulusunu nasıl yöneteceğini keşfetme davası onu ihtiraslı bir oğlandan bilge ve soylu bir devlet adamına dönüştürerek olgunlaştırır. Kendine uygun olmayan bir kadına karşı beslediği vakitsiz tutku gibi pek insani kusurlarıyla toplumsal ve zirai reformlara karşı hakiki ilgisi birbirini etkiler. Sembolik detaylar bakımından zengin Pharaoh, aynı zamanda, Polonya ya da ulus toprakları güçlü komşularınca tehdit edilen herhangi bir ülkenin bir alegorisi ve tarihsel kaçınılmazlık üzerine bir irdelemedir.
MuM

"Mutluluk üzerine kafa yormayın. Gelmezse hayal kırıklığı olmaz; gelirse sürpriz olur"

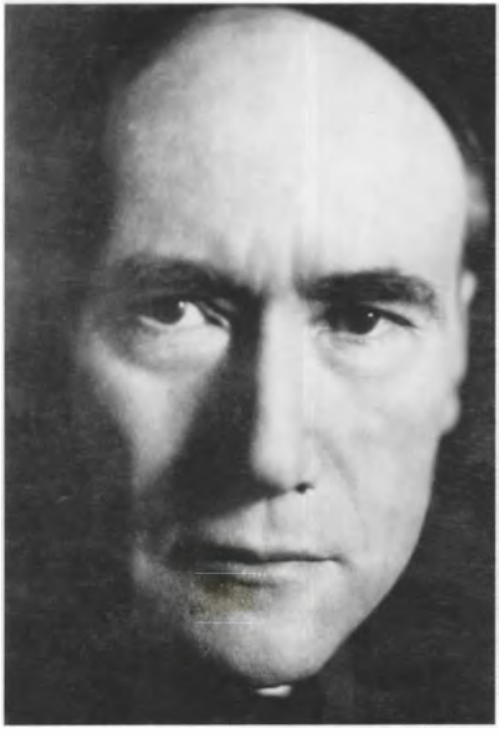
▲ Prus'un romanı antik Mısır'da geçer ama iktidar politikalarının dolaplarını modern zamanlara da aynı biçimde uygulanabilecek terimlerle araştırır.

Dünya Nimetleri ve Yeni Nimetler

Fruits of the Earth

André Gide

Yazarın doğum tarihi | **1869 (Fransa), 1951**
İlk yayın tarihi | **1897, Mecure de France (Paris)**
Orijinal adı | **Les Nourritures Terrestres**
Nobel Edebiyat Ödülü | **1947**

▲ André Gide'in, Yeni Nimetler'deki paganizmi kabullenişi, kendi eşcinselliğini özgür bir şekilde ifade etme arzusuyla bağlantılıydı.

▶ Gide'in 1920 yılında basılan kitabının kapağında, yazarın Louis Jou tarafından yapılmış portresi yer alıyordu.

André Gide, Yeni Nimetler'i tüberküloz hastası olduğu sırada yazdı. Kitap, hayali birisine (idealleştirilmiş bir arkadaş ve öğrenci olan Nathaniel) yazılmış uzun bir mektup ya da nutuk biçimindedir ve ancak aldığı her nefes bir mucize olan ölüme yakın birisinin değerini anlayabileceği güçlü zevklere yazılmış bir ilahidir.

Kitabın üslubu (içinde şarkıların ve şiirlerin olduğu, didaktik ve öforik üslüpların birleşimi) onun, alternatif bir İncil olarak okunmasına neden oldu ve bu kitap, uzun bir zaman Gide'nin en popüler kitabı olarak varlığını korudu. Üstelik bunun tek nedeni, Gide'in eşcinsellik konusundaki radikal tutumu değildi. Yeni tanrılar, duygu, arzu ve içgüdüdür; amaçlar ise, macera ve aşırılıktır. Fakat kitabın öğretisinin önemli bir parçası, vazgeçmenin gerekliliğidir. Sahip olmak insana küçük bir zevk verir, ve arzu yerine getirildiğinde körelir. Gelenekler düşmandır, çünkü onlar insanı mecbur bırakır ve ayrıca yanlış bir bilinç içerirler.

Kitabın verdiği mesajın bu yönü, Sartre ve Camus tarafından kabul edilmiş, ve Gide tarafından Ahlaksız'da (1902) daha ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Yeni Nimetler'in bir roman olmadığını iddia etmek kolay olabilir, fakat Gide bu romanda, roman yazmanın en temel prensiplerinden bazılarını ortaya çıkarır, ve anlatıcıyla ideal okuyucusu arasındaki ilişkide ("Seninle, şimdiye dek başka hiç kimsenin konuşmadığı kadar samimi bir şekilde konuşmak istiyorum") romana çok az yazarın boy ölçüşebildiği bir aciliyet duygusu yüklemenin bir yolunu bulmuştur. **Dsor**

A. GIDE
LES NOURRITURES TERRESTRES

Gravures sur bois de LOUIS JOU.
(Claude Aveline, éditeur.)

CBS

CBS

CBS

Dünyalar Savaşı

The War of the Worlds

H.G. Wells

Yazarın doğum tarihi | **1866 (İngiltere), 1946**
İlk yayın tarihi | **1898**
İlk yayınevi | **W. Heinemann (Londra)**
Orijinal dili | **İngilizce**

H. G. Wells'in birçok öncü bilimkurgu metni gibi, Dünyalar Savaşı da, kendisinden sonra defalarca kez taklit edilecek bir konuyu ele alır. Onun bu çalışması doğrudan sinema, çizgi romanı ve hatta progressive rock müziği aracılığıyla yeniden üretilmiştir ama belki de bu kitapla ilgili en ünlü olay, Orson Wells'in 1938'de yayınlanan ünlü radyo programıdır. Araya "Ramón Raquello ve orkestrası"ndan şarkıların serpiştirildiği programda Wells, Marslılar'in istilasını haber verir. Yayının ilk anda Amerika'da paniğe yol açması, medya tarafından abartılmış olsa da, Wells'in romanının büyüklüğünü kanıtlıyordu.

Kitabın basit bir kurgusu var: Daire biçimindeki garip bir araç, Surrey, Horsell Common'a iner ve sonunda aracın yukarı doğru kalkan kapısı açılır. Aracın içindeki yaratık kötü niyetlidir, "ısı yayan ışın"ıyla her şeyi yok eder ve attığı ürkütücü savaş çığlığıyla etrafa korku salar. Yaratığın harekete geçmesi karşısında insanlık çaresiz kalmış gibi görünür ve Marslılar kolayca kontrolü ele geçirirler.

Wells'in bakış açısının güzel tarafı, aynı zamanda hem basit hem de çok karmaşık olması, yanılabilmenin ve kontrol eksikliğinin insanın doğasında bulunduğunu söylemesidir. Aynı zamanda Wells, toplumsal ve ahlaki inançları sorgulayan bir dizi motif ortaya koyar. Son olarak, Marslılar'ın acayip davranışları, hem kuşku hem de korku uyandırır, ve yaratıkların doğası, romanın ilk yayınlanışından beri sürekli olarak yeniden yorumlanmıştır. **EmcCS**

◀ **Dünyalar Savaşı'nın Amerika'yı paniğe sürükleyen radyo programında yayınlanmasından kısa bir süre sonra Wells'in CBS radyo stüdyosunda fotoğrafı çekildi.**

Yaşlılık

As a Man Grows Older

Italo Svevo

Yazarın doğum tarihi | **1861 (Avus.-Mac.), 1928 (İt)**
İlk yayın tarihi | **1898, Libreria Ettore Vram**
Yazarın tam adı | **Aron Ettore Schmitz**
Orijinal adı | **Senilitá**

Svevo'nun sevgili memleketi Trieste'de Emilio Brentani adlı bir adam yaşar. Bu, edebi tutkuları olan bir adamdır. Ayrıca Angiolina adlı, kendi halinde ama güzel bir kıza, "küçük meleğe" aşıktır. İlişkileri, Emilio'nun duygusal ayakbağlarından uzak kalma niyetine rağmen, hızla değişip tutkulu bir hale bürünür. Bu ilişki, her nasılsa, kısa zamanda bir duygusal yanlışlıklar komedyasına evrilir ve beceriksizliği Emilio'yu, yarı çılgın heykeltraş arkadaşı Balli'yle eşit olmadıkları bir yarışa sürükleyerek, daha da büyük fedakârlıklar yapmaya zorlar. Sonunda, gerçekten sevdiği tek insan olduğunu çok geç anladığı kız kardeşi Amalia'nın hayatını altüst edince ana kahramanın durumu trajediye varır.

Her ne kadar bugün bazı eleştirmenlerce Svevo'nun başyapıtı sayılsa ve genellikle The Confessions of Zeno'dan (Zeno'nun Bilinci) daha eksiksiz, dengeli görülse de bu roman ilk basımında hiç başarı getirmedi. Basit, yer yer eski moda kelime dağarcığı ve şiveli ifadelerin (Svevo, İtalyancayı ikinci dil olarak öğrenmişti) karışımı olan hantal bir dille yazılmış roman, onyıllar sonra "yeniden keşfedilmeden" önce hiç fark edilmeksizin es geçildi. Derin bir insancıllık, mizah ve psikolojik içgörüyle karakterize edilen Senilitá (romanın İngilizce adı Svevo'nun dostu ve hayranı James Joyce'nin önerisiydi), umutsuz aşk ve talihsiz kararsızlık üzerine etkileyici bir incelemedir. **LB**

Nalet Don Casmurro

Dom Casmurro

Joachim Maria Machado de Assis

Yazarın doğum tarihi | 1839 (Brezilya), 1908
İlk yayın tarihi | 1899
İlk yayınevi | H. Garnier (Rio de Janeiro)
Kurucusu olduğu akademi | Brezilya Edebiyat

Machado de Assis, Nalet Dom Casmurro'yu yazdığında Brezilya edebiyatının kabul görmüş üstadıydı. Saygıdeğer halkının ahlak bozukluklarını ve riyakarlıklarını, inceden bir sivridillilikle tasvir ederek 30 yıldan uzun süredir tiye almıştı. Bu tuhaf, yaratıcı, rahatsız edici roman onun kendine özgü sanatının nihai tamamlayıcısıdır.

Romana adını veren kahraman ve anlatıcı, hayat hikâyesini anlatan yaşlı bir adamdır. Büyüdüğü ev gibi bir ev inşa etmektedir ve anlatısının da benzer bir işlevi vardır: Hayatının başlangıcını tatminkâr biçimde sonuna bağlamak. Fakat okuyucu, varlığının eksik kalan orta kısmının bazı ciddi sorunlara işaret ettiğinin farkına varır. Görünüşe göre hikâyenin odağı, anlatıcının, evlendiği ve oğlunu doğuran, çocukluk sevgilisi Capitu'ya olan aşkıdır. Bununla birlikte, kocasının kıskançlığının odağı olan Capitu giderek bir sadakatsizlik canavarı olarak belirir. Dom Casmurro anlatıcıların en güvenilmezidir.

Yavaş yavaş işleyerek ve açılarak okuyuculara her dönemeçte doğrudan hitap eder; bir seferinde her kelimesine inanmaları için onlara yalvarıp, bir sonrakinde hafızanın devasa yanılgılarını kabul ederek. Dom Casmurro zaman zaman da okurun sıkıntı ve bıkkınlık içinde kitabı bir kenara fırlatıverdiğini hayal eder. Ama Machado kendi yaratısının hipnotize edici gücünü bilir. Bu hilekâr, ele geçmez konuşkan sesin kancasına yakalanan okurlar kitabı kapatıp bırakabilirler ama mutlaka tekrar ellerine alacaklardır. **RegG**

Uyanış

The Awakening

Kate Chopin

Yazarın doğum tarihi | 1851 (ABD), 1904
İlk yayın tarihi | 1899
İlk yayınevi | H. S. Stone & Co. (Chicago)
Yazarın tam adı | Katherine O'Flaherty

Uyanış ilk olarak ayıplandı ve öfkeyle karşılandı, yazarını mali bir krize soktu ve edebi olarak belirsizliğe sürükledi. Açıkça doğduğu anda ölen bu roman daha sonra kök salarak ve pervasızca yaşamaya devam etti. Şimdi geniş bir okuyucu kitlesi tarafından okunan Uyanış, eleştirmenler tarafından Madame Bovary'nin Amerikan versiyonu olarak ilan edildi. Edna Pontellier, genç bir kadın ve anne olarak kendisini New York'da boğucu bir durumda bulurken, yasalara ve toplumun ahlak kurallarına uymayı reddetmesi onun, Creole toplumunda annelik ve evliliğe yönelik tahrik edici ve genellikle ilerici eleştirisiyle verdiği mücadeleyi hem onaylamayan hem de tuhaf biçimde önceden kabul eden bir dünyayla karşı karşıya kalmasına yol açar.

Chopin, kişinin içinde bulunduğu durumunu daha iyi anlaması anlamında 'uyanmak' kavramına dair çarpıcı bir açıklama yapar. Roman, farklı "üretim" ve "yıkım" türlerinin birbirinin içine geçtiği karmaşık yöntemlerle uğraşırken, aynı zamanda bizi, yaşam boyu "uyumaya" devam etmenin daha iyi olup olmadığını merak etmeye davet eder. Chopin'in ele aldığı konu ve gözlemleri ilgi çekici, ve bir çok yönden zamanının ilerisindedir. Fakat Uyanış'ın en ilginç tarafı, bizi zaman kavramı hakkında, kişinin kendi zamanının ya da okuma eylemini gerçekleştirdiği zamanın ilerisinde ya da dışında olması hakkında düşünmeye zorlamasıdır. Okumak da, tıpkı uyanış gibi, tuhaf bir şimdiki zaman ile tanımlanır; uyanış halihazırda yaşanıyor mu yoksa henüz başlamadı mı? Okur burada ikilemde kalır. **JLSJ**

Theodor Fontane

Yazarın doğum tarihi | 1819 (Almanya), 1898
İlk yayın tarihi | 1899
İlk yayınevi | F. Fontane & Co. (Berlin)
Orijinal adı | **Der Stechlin**

"Sonunda, yaşlı kişi ölür ve iki genç insan evlenirler; bu roman, tüm bunların beş yüz sayfada anlatılmasından ibarettir." Bu, Fontane'nin ileri yaşlarında roman hakkında kendi yaptığı özlü yorumdur. Effi Briest'in karmaşık psikolojik motivasyonunun tersine burada, büyük değişimlerin eşiğindeki bir toplumu karakterize etmek için kapsamlı bir diyalog tekniğinin kullanıldığı farklı bir tür realizm vardır.

"Stechlin" olarak adlandırılan yaşlı Binbaşı Dubslav, hem bir kalenin hem de Stechlin gölünün (efsaneye göre, dünyanın herhangi bir yerinde bir felaket meydana geldiğinde gölün kaynadığı söylenir) sahibidir. İki genç ise, Stechlin'in oğlu Woldemar ve güzel ve hayat dolu Melusine'nin biraz renksiz kız kardeşi Armgard'dır. Cana yakın, insancıl ve herhangi bir tür radikalizme şüpheyle yaklaşan Stechlin, Muhafazakar aday olarak Reichstag'a girmesi için ikna edilir ama politikaya yönelik ağırkanlı yaklaşımı Sosyal Demokrat rakibi tarafından kolayca yenilmesine neden olur. Eski seçkinler sınıfının dağılması, birey ve toplum arasındaki ilişkinin yeniden tanımlanmasını gerektirirken Stechlin, demokratik sistem kendisi gibi olanların ayrıcalıklarını ellerinden alsa da, meydana gelen değişimi memnuniyetle karşılar. Dünyanın geri kalanıyla göl arasındaki gizemli bağlantıya ve değişen dünyayla temas halinde kalmanın önemine işaret etmek efsanedeki baştan çıkarıcı su perisi ile aynı ismi taşıyan Melusine'e kalmıştır. **MM**

"Kitapların kendine özgü bir onuru vardır. Eğer bu kaybolursa, bir daha geri gelmez"
Theodor Fontane, 1895

▲ **Theodor Fontane, kitap yazmaya başladığında 56 yaşındaydı; Effi Briest ise, yazar yetmişlerini yaşarken yayınlandı.**

Eclipse of the Crescent Moon

Géza Gárdonyi

Yazarın doğum tarihi | **1863 (Macaristan), 1922**
İlk yayın tarihi | **1899**
İlk yayınevi | **Légrády (Budapeşte)**
Orijinal adı | **Egri csillagok**

Macaristan'daki liselerde bugüne kadar zorunlu okuma metni olan ve pek çok kişi tarafından yetişkinlikte tekrar okunan Eclipse of the Crescent Moon'un, 2005'te yapılan bir ankette ulusun en sevdiği roman olduğu belirlenmişti. Macarlar'ın Mohaç Savaşı'nda (1526) Türkler'e yenilmesini takip eden yıllarda geçen roman, titizlikle araştırılmış tarihi detaylarla aşk, macera ve dalavereyi, bu arada yazarın hayatından öyküleştirilen olayları iç içe dokuyarak vatansever bir düz yazı başyapıtı oluşturur. Roman, 1533'te kahramanlarımızın, öksüz bir oğlan çocuğu olan Gergely Bornemissza'yla varlıklı bir ailenin kızı olan Éva Cecey'in, bir derede oynayıp zıplamasıyla başlar. Bu kahramanlar, tek gözlü bir Türk olan Yumurcak tarafından kaçırıldıktan sonra kaçıp kurtulurlar ve köylerini savunmak üzere geri dönerler. Gergely'nin silahlar üzerindeki stratejik hakimiyeti ve yetenekleri onu soylu Bálint Török'ün kanatları altına sokar ama sonra hapse düşürür, Éva'ya duyduğu aşksa ikisini, Török'ü Sultan'ın esaretinden kurtarmak üzere kılık değiştirerek İstanbul'a gitmeye sürükler. 1552'de, şehir halkının sayıca çok daha üstün Türk'leri başarıyla püskürttüğü Eğri kuşatmasının ardından Gergely'yle Éva, oğullarıyla bir araya gelirler. Gárdonyi'nin araştırması, onu Viyana'dan İstanbul'a sürüklemiştir. Mezarı, Macaristan'ın bağımsız kalma savaşlarından birinin unutulmaz öyküsü nedeniyle onu onurlandırmak üzere Eğri Kalesi'nin surları içindedir. **GJ**

▶ **Edith Somerville, Irish R. M. Öykülerini, Martin Ross takma adını kullanan kuzeni ve arkadaşı Violet Martin'le birlikte yazdı.**

Some Experiences of an Irish R.M.

Somerville and Ross

Yazarın d. t. (Somerville) | **1858 (Yunanistan), 1949**
Yazarın doğum tarihi (Ross) | **1862 (İrlanda), 1915**
İlk yayın tarihi | **1899**
İlk yayınevi | **Longmans & Co. (Londra)**

19. yüzyılın sonlarındaki Anglo-İrlanda yaşantısı hakkında bir dizi komik öykünün anlatıldığı bu roman, büyük ölçüde avcılıktan, silahla öldürmekten, ve ata binmekten söz ediyor ve bugünün okuyucuları için pek çekici görünmüyor. Seçkinler ve onların dalkavukları ön planda yer alırken, yoksul karakterler (hizmetçiler, meyhaneciler, çiftçilerin oğulları) önemsiz roller oynuyor.

Kitabın yazarları, toprak sahibi "nüfuzlu" kesimin üyeleriydi; hikayenin anlatımındaki üslup ve gelenek, yazarların bakış açısının sınırlarını ve biçimini yansıtır. Öyküyü anlatan kurgusal kahraman Binbaşı Sinclair Yeates Skebawn'da yaşayan bir yargıçtır. "İrlanda kökenli olan" Yeates, tam bir İngiliz değildir – ama kesinlikle İrlandalı da değildir. Kırsal İrlanda aksanıyla konuşulduğunda, İngilizcenin nükteciliğini ve müziğini duyarız ve nehirlerin, sahillerin, bataklıkların ve dış mekanda geçen bir çok sahnenin çerçevesini oluşturan alanların hoş bir biçimde tasvir edilişi West Corke'un zihinlerde canlanmasını sağlar.

Bu esprili, iyi yapılmış gözlemlere dayanan öykülerden bir tanesi olan "Lisheen Races, Second-hand", bir İngiliz ve iyi niyetli fakat kaba birisi olan ve Sinclair'in üniversiteden arkadaşı Leigh Kelway'in Skebawn'ı ziyaretini anlatır. Yeates onu bazı "tipik köy yarışları"na götürdüğünde Kelway, posta arabasıyla çarpışmayla son bulan sayısız hakarete ve felakete katlanmak zorunda kalır. Yeates, Cork'da her zaman dışarıdan gelmiş birisi olarak kalmaya devam edecekti ama bir yabancı olarak, Kelway'in hiç bir zaman yapamayacağı şekilde Cork'u tanır ve sever. **MR**

It was a cold, blowy day in early Apr
ere striking thirteen, Winston Smith pushed
ictory Mansions, turned to the right down t
d the button of the lift. Nothing happened.
econd time when a door at the end of the pa
smell of boiled greens and old rag mats, a
cted as porter and caretaker thrust out a g
or a moment sucking his teeth and watching
"Lift ain't working," he announced at
"Why isn't it working?"
"No lifts ain't working. The current
he 'eat ain't working neither. All currents
aylight hours. Orders!" he barked in milite
oor again, leaving it uncertain whether the
ell was against Winston, or against the aut
he current.
Winston remembered now. It was part of
eparation for Hate Week.

and a million radios
his breast
pen the glass door of
passage-way and press-
e had just pressed a
age opened, letting out
old rag
the aged prole who
, seamed face and stood
depicted
nston malignantly.
of a man
st.
brain, a
cut orf at the main.
Even
style, and slammed the
economy drive in
evance he evidently
tiles who had cut-off
ankle, went slowly,
the lift shaft,
economy drive in
MR
s up, and Winston

1900'ler

▲ George Orwell, Nineteen Eighty-Four, 1949

Sandokan: The Tigers of Mompracem

Emilio Salgari

"20 Aralık 1849 gecesi, şiddetli bir kasırga Mompracem üzerinde esip savurdu, [...] ki burası Malezya Denizi'nde en çok korku salan korsanların barınağıydı"

Yazarın doğum tarihi | 1862 (İtalya), 1911
İlk yayın tarihi | 1900
İlk yayınevi | A. Donath (Genova)
Orijinal adı | Le Tigri di Mompracem

Emilio Salgari'nin en ünlü ve İtalya'da tüm zamanların en çok satan romanı olan The Tigers of Mompracem, Salgari'nin zamana meydan okuyan ve bir alay devam ürününü doğuran yaratısı Sandokan'ın ilk macerasını takdim eder. Kaplanlar, Hollanda ve Britanya imparatorluklarının sömürgeci gücüne karşı mücadele veren bir grup başkaldırmış korsandır. Yılmak bilmez Malezya Kaplanı Sandokan ve onun Portekizli bir gezgin ve maceracı olan sadık dostu Yanez de Gomera (İspanyol adı taşıması yazarın bir hatasıydı) liderliğinde hareket ederler. Sandokan, Malezya'nın dört bir yanında 12 yıl dehşet saldıktan ve kan döktükten sonra iktidarının zirvesine çıkmıştır ama korsan Labuan İncisi'nin varlığından haberdar olunca kaderi değişmeye başlar.

Salgari'nin kalemi, Sandokan dizisini oluşturan bir düzine romanda, karakterine güçlü bir idealizm hissi, tutku ve sadakat aşılayarak, kana susamış bir korsanı soylu bir savaşçıya, bir çeşit Malezyalı Robin Hood'a dönüştürdü. Kitleler nezdinde popüler olduğu halde, kendi ömrü ve 20. yüzyılın büyük kısmı boyunca, eleştirmenler Salgari'den uzak durdu. Yazıları ancak 1990'ların sonlarında yeniden dikkat çekti ve bunların özellikle İtalya, İspanya ve Latin Amerika'da çok popüler olan yeni çevirileri ortaya çıktı. Kitapların maceracı üslubu, Salgari'yi dünyayı keşfetmenin bir yolu olarak gören Umberto Eco'dan, delikanlıyken bir çırpıda okuyuveren Gabriel Garcia Marquez'e kadar sayısız yazara ilham verdi. **LB**

▲ **Hintli oyuncu Kabir Bedi, Salgari'nin romanlarına dayanan ve 1970'lerde İtalya'da yapılan pek çok mini diziden birinde, Sandokan rolünde.**

Kız Kardeşim Carrie

Sister Carrie

Theodore Dreiser

Yazarın doğum tarihi | **1871 (ABD), 1945**
İlk yayın tarihi | **1900**
İlk yayınevi | **Doubleday, Page & Co.**
Orijinal dili | **İngilizce**

Kız Kardeşim Carrie, 19. yüzyılın dönemecinde üç temel karakterin yaşadıklarını anlatan sürükleyici ve sert bir romandır. Carrie Meeber, kendilerini onu aralarına almak zorunda hisseden akrabalarıyla beraber yaşamak için Midwest'ten Chicago'ya taşınır. Sıradan bir iş bulur ve ardından gösterişli satıcı Charles Drouet'le birlikte yaşamaya başlar. Fakat bir süre sonra ondan sıkılır ve sosyal bakımdan daha üstte yer alan Hurstwood'la birlikte olmaya başlar. George Hurstwood onun için karısını ve ailesini terkeder, işvereninden büyük miktarda para çalar, birlikte New York'a kaçarlar. Burada George düşerken Carrie yükselir. Carrie ünlü bir aktris ve dansçı olur, George ise Carrie'nin kendisini terketmesinin ardından yoksulluğa saplanır.

Dreiser'in romanı, Amerikan edebiyatında, açık bir Amerikan edebi kimliğinin oluşmasına yardımcı olan bir dönüm noktasıdır. Kız kardeşim Carrie, bir kaç nedenden ötürü önemlidir. Dreiser'in dağınık, gazeteciliğe özgü üslubu, günlük şehir hayatının gerçeklerini, hiç bir şey saklamıyor gibi görünen, böylece karakterleri gerçekten oldukları gibi hissetmemizi ve görmemizi sağlayan bir dil kullanarak yansıtır. Aynı derecede önemli olan bir başka nokta romanın hayal gücüne dayalı bir öykü niteliği taşımaması ve kahramanların davranışları hakkında herhangi bir yargıda bulunmamasıdır. Carrie, elindekilerden en iyi şekilde yararlanma azminde olan, sunulan fırsatı kaçırmayan bir kadındır. Charles, kabalık ve çekiciliğin karışımı, zevk peşinde koşan birisidir. Ve acı çeken ve mutsuz bir adam olan George, makul fakat ulaşılamaz bir amaç için sahip olduğu her şeyi kaybeder. **AH**

None but the Brave

Arthur Schnitzler

Yazarın doğum tarihi | **1862 (Avusturya), 1931**
İlk yayın tarihi | **1901**
İlk yayınevi | **S. Fischer Verlag (Berlin)**
Orijinal adı | **Lieutenant Gustl**

Operada iliklerine kadar sıkılan benmerkezci genç Teğmen Gustl, hoş kadınlar ve potansiyel flört arayışıyla etrafa bir göz atmayı tercih eder. Gustl, zamanın büyüyen Yahudi karşıtlığına uygun biçimde, orduda fazla Yahudi olduğunu düşünür, sonra da askeriye hakkında pek de övücü olmayan bir açıklamada bulunan bir doktorla yapacağı düello üzerine düşünceye dalar.

Gösteriden sonraki bir vestiyer tartışmasında, Gustl'ın sıranın önüne geçme girişimine tepki gösteren bir fırıncı, askerin kılıcını tutar ve çekip çıkarıverme tehdidinde bulunur. Tamamıyla aşağılandığına kanaat getiren ama karşısındakinin aşağı toplumsal statüsü yüzünden fırıncıya meydan okuyamayan Gustl, intiharı düşünür ve geceyi Viyana caddelerinde fırıncının ölmesini umup dolaşarak geçirir. Sabahleyin son kahvaltısını yapmaya niyetlenir. Bir kafede otururken, karşılaşmalarının hemen ardından fırıncının inmeden öldüğünü öğrenir, böylece intihar düşüncesinden kurtulur.

Bu anlatı, basitliğine karşın, hem Avusturyalı bir askerin portresini alaycılıkla çizmesiyle neden olduğu skandal hem de düellonun akla uygunluğunu sorgulaması yüzünden kısa sürede meşhur oldu. Yine de zamana meydan okuyan ününü sağlayan, yaratıcı yapısı ve dilidir. Tamamıyla içsel diyaloglardan oluşan metin, tekniğini, Freud'un zihinsel çağrışımlar üzerine yaptığı erken dönem psikanalitik çalışmalarından ödünç alır. Schnitzler'in yaklaşımı James Joyce'nin Ulysses'inde olduğu gibi, sonraki yazarları ziyadesiyle etkilemiştir. **LB**

Rudyard Kipling

Yazarın doğum tarihi | 1865 (Hindistan), 1936 (İngiltere)
İlk yayın tarihi | 1901
İlk yayınevi | Macmillan (Londra)
Nobel Edebiyat Ödülü | 1907

▲ **Burada 1890 tarihli bir fotoğrafta görülen Rudyard Kipling, Bombay'da doğdu ve Lahor'da gazetecilik mesleğini öğrendi.**

▶ **Kipling'in 30'lu yaşlarındaki bu portresi, William Nicholson'ın elinden çıktı; o tarih itibariyle Kipling artık Britanya'nın seçkin ozanlarından biriydi.**

Bu emperyalist bildungsomanın (gelişim romanı) genç kahramanı olan İrlandalı öksüz, Lahorlu bir sokak çocuğundan İngiliz Gizli Servisi'nin değerli bir üyesine dönüşür. Kipling, Kim'in kişisel olgunlaşmasını daha geniş bir kültürel olgunlaşmayla koşutlayarak çocuğun bir erkeğe dönüşme yolculuğunu yerel bir çocuksuluktan yetişkin Avrupa uygarlığına geçişle ilişkilendirir. Kim'in, sokaklarda aldığı eğitimin yerine bir askeri yatılı okulun eğitimini, ana Hindu dillerinin yerine ana dilini koymak zorunda kalmasıyla bu iki fikir, romanda büyük ölçüde birbirinin içine geçer. Kipling'in kendi dili bu hiyerarşiyi tamamen destekler, dolayısıyla, Asya'nın sözüm ona olgunlaşmamış kültürleri, bilerek arkaik bir üslupla dile getirilir.

Kipling, haklı olarak, İngiliz emperyalizmi için özür dileyen birisi gibi görülmüştür; oysa Kim'de, İngiliz yönetiminin Hindistan için en iyisi olduğuna dair en ufak bir kuşku bile yoktur. Üstelik, başarılı bir şekilde, bir Hindu, bir Müslüman ya da bir Budist dilenci olarak görünebilen kılık değiştirme ustası olan bir Sahip olarak Kim, batının Asya kültürleri üzerindeki üstünlüğünün somutlaştığı kişidir. Yine de, Kipling'e yönelik bu bakış açısı onun, Hindistan'a bakış açısının karmaşıklığını adil biçimde yansıtmaz. Kipling sık sık Hint kültürleriyle Hindistan'daki Avrupalıların kültürleri arasındaki benzerlikleri saptar. Kim'i bulan İrlandalı askerler, Büyük Trunk Yolu üzerindeki Hintli seyyahlar kadar batıl inançlara sahiptirler ve saftırlar ve Kim'in eğitimi konusundaki sorumluluğu İngiliz araştırmacı ve casus şefi Creighton'la paylaşan Budist rahibin Hindistan'a dair bakış açısı büyük ölçüde Creighton'un kendi bakış açısıyla aynıdır. Romanın çekici yönlerinden bir tanesi, Hindistan'ın haritasını çıkarmış olması, ve "doğuya özgü olanı" aralarında hiç bir fark bulunmayan bir kitle olarak bir araya toplamasına rağmen, tek tek Hintlileri tasvir ederken Hindistan'daki toplumsal yaşamını çeşitliliğini ve parlaklığını vurgulamasıdır. **LC**

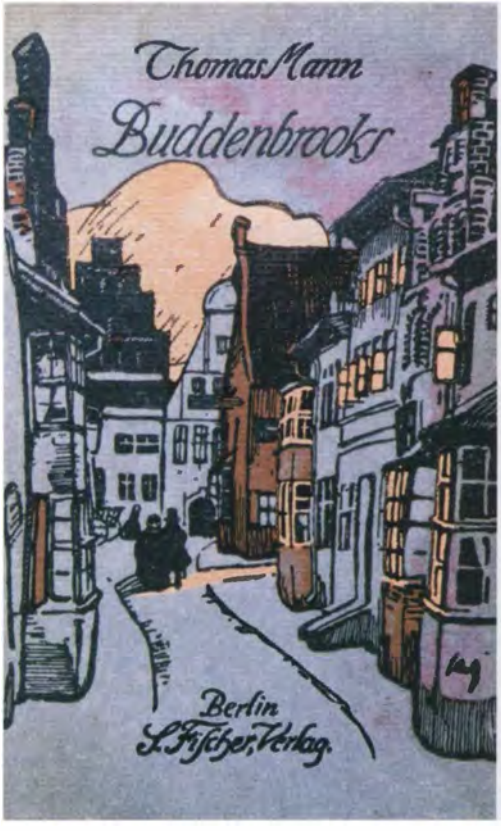

Buddenbrook Ailesi

Buddenbrooks

Thomas Mann

Yazarın doğum tarihi | 1875 (Almanya), 1955
İlk yayın tarihi | 1901, S. Fischer Verlag (Berlin)
Orijinal adı | Buddenbrooks: Verfall einer Familie
Nobel Edebiyat Ödülü | 1929

▲ Mann'ın bir aile destanını anlattığı kitabın Almanya'da 20. yüzyılın başlarında yapılan baskısının kapağı, kitabın sunduğundan sıcak bir izlenim verir.

Buddenbrooklar: Bir Ailenin Çöküşü, Avrupa kökenli realist romanın son ve en büyük başarıları arasında yer alır. Kitap 19. yüzyılın ortalarında kırk küsur yılı kapsar.

Ortaçağ'ın tüccar kentlerine benzeyen Lübeck'de geçen roman, önde gelen yönetici tüccar sınıf ailelerinden birinin başına gelenleri anlatır. Kitap, çocukluklarından orta yaşlarına kadar üç kardeşin büyümesine odaklanır. Kendisini disipline edemeyen (ya da belki de baskı altına alamayan) Christian Buddenbrook'dan, bir işadamı ve tam bir vatandaş olması beklenir. Ne var ki Buddenbrook onun yerine, kendi kendine zarar veren yarı deli rolünü oynar. Büyük kardeşi Thomas, tamamen şirketin başkanı, Konsül ve Senatör olmanın gerekliliklerine ayak uydurmuştur. Fakat bunun fiziksel ve psikolojik bedeli çok büyüktür. Kızkardeşleri Tony, ailenin prestijine abartılı bir önem verir ancak uygunsuz aşk ve evlilik maceraları, kendisinin sorumluluk sahibi bir eş ve kız çocuk rolünü oynama yeteneğine sahip olmadığını gösterir. Kitabın son bölümleri Thomas'ın, Hollandalı annesinden olağanüstü bir müzik yeteneği ve tüccar toplumun erkeksi, kamusal gösterilerine karşı bir yabancılaşma almış olan oğlu Hanno'ya ayrılmıştır. Hanno'yla birlikte, Buddenbrook çizgisinin yeni bir yönelime gireceğini ya da sona ereceğini görürüz. Romanın, yakından gözlemlenmiş sahneleri bitmez tükenmez gibi görünür; bunların arasında aile ziyafetleri ve kavgaları, ölüm döşekleri ve doğumlar, evlilikler, deniz kıyısı tatilleri, okul sınıfları ve gemi yolculukları vardır. Mann'ın kamusal ve özel benlik arasındaki, yozlaşan yurttaşlık ve ticaret ahlâkları arasındaki etkileşimi ve yeni bir estetik özgelişim ruhunu ayrıntılarıyla analiz etmesi, salt ustaca ve tarafsız bir gözle yapıldığı için değil yarattığı karakterlerin ve onların yazgılarının uyandırdığı daha geniş tarihsel yankılamalar nedeniyle de dikkate değerdir. **MR**

Baskervillle'lerin Köpeği

The Hound of the Baskervilles

Sir Arthur Conan Doyle

Belki de en iyi Sherlock Holmes öykülerinden ve tüm zamanların en büyük klasik dedektiflik romanlarından biri olan Baskervillle'lerin Köpeği, gerilim ve korku yüklüdür ve Sherlock Holmes bu romanda dehasının doruğundadır. Sir Charles Baskerville kalp yetmezliğinden aniden öldüğünde, ölümüne kitaba adını veren ve onun ailesine kuşaklar boyu musallat olduğu idda edilen dev bir hayalet köpeğin neden olduğuna dair söylentiler çıkar. Mirasçısı Sir Henry Baskerville Kanada'dan Londra'ya geldiğinde, Watson, onu alıp Baskerville Malikânesi'ne götürür ve Holmes olayı araştırması için çağırılır. Dartmoor'un kenarında bulunan Baskerville arazisi, büyük, sisli sazlıklarla kaplı, Grimpen Mire adında ölümcül bir bataklığın da bulunduğu bir yerdir. Romana hakim olan ürkütücü atmosferi sağlayan, bataklığın ve kasvetli Baskerville Malikânesi'nin tasvirleridir. Sir Canon Doyle, bu sahnenin içine inleyen bir kadın sesi, gizemli bir uşak, kaçak bir katil, ve ağzından ateşler çıkan, öldürücü, hayalet köpeği yerleştirir.

Baskerville'lerin Köpeği, okuyucuyu, sisler altındaki sazlıklarla ve garip olaylarla dolu bir dünyanın içine çekmekle kalmaz, aynı zamanda, Conan Doyle'un çalışmalarının da içine çeker. Bu romanda Conan Doyle, gerilimle ve beklenmedik olaylarla dolu bir öykü içinde Sherlock Holmes'un zekice bilimsel inceleme yapma konusundaki ustalığının yanı sıra, okültizme duyduğu ilgiyi gösterir. Bu, son sayfasına kadar okuru korku ve merak içinde tutan ve bittikten sonra daha fazlasını istemesini sağlayan bir romandır. Bu romanın, 1901-1902 yıllarında orijinal tefrikasından beri, bütün Sherlock Holmes öyküleri içinde belki de en popüleri olan Baskerville'lerin Köpeği, en az 18 kez beyaz perdeye aktarılmıştır. Bunlardan ilki, 1914 tarihli Alman sessiz filmidir. **LE**

Yazarın doğum tarihi | **1859 (İskoçya), 1930**
İlk yayın tarihi | **1902, G. Newnes (Londra)**
Orijinal adı | **The Hound of the Baskervilles: Another Adventure of Sherlock Holmes**

▲ Sydney Paget, bu hayalet köpek görüntüsünü, romanın Strand dergisindeki orijinal tefrikası için yaratmıştı.

Karanlığın Yüreği

Heart of Darkness

Joseph Conrad

Joseph Conrad'ın 1890'daki Afrika'da yaşadığı kendi serüvenine dayanan Karanlığın Yüreği, Conrad'ın kısa romanları arasında en iyisidir ve tüm eserleri içinde en hayranlık uyandırıcı olandır. Anlatımı etkili, cüretkar, deneysel, çekingen, yerici, ama son derece insani olan roman, 1899'da tefrika halinde yayımlandığından beri, tartışma yaratmaya ve analiz edilmeyi hak etmeye devam etmektedir. Conrad'ın, Youth, Lord Jim ve Chance adlı romanlarında da gördüğümüz "metinlerarası" karakterlerinden biri olan Charles Marlow, bir grup İngiliz arkadaşına, o dönemde Belçika Kralı, II. Leopold'un özel mülkü olan, Orta Afrika'nın "Özgür Kongo Devleti" olarak bilinen bir bölümüne yaptığı yolculuğu anlatır. Marlow tanık olduğu saçmalıkları ve gaddarlıkları anımsar: Kıtaya ateş açan bir Fransız savaş gemisi, köle yapılan siyah işçilere yönelik zalimce muamele ve beyaz sömürgecilerin fildişinden kazanç sağlama arzularından kaynaklanan amansız açgözlülükleri. Marlow, son derece yetenekli ve idealist Avrupalı tüccar Bay Kurtz ile buluşmak için sabırsızlanır, ne var ki ölmekte olan macerapereste ulaştığında, idealist Kurtz'un delirdiğini ve yoldan çıkmış olduğunu görür. Neredeyse vahşi bir tanrı olan Kurtz Afrikalılara dair görüşlerini şöyle özetler: "Tüm vahşi adamları yok edin!" Anlarız ki, "karanlığın kalbi" sadece "Karanlık Kıta"nın ortasındaki orman değil, aynı zamanda Kurtz'un çürüyen kalbidir ve hatta Avrupa emperyalizminin ta kendisi bile olabilir. "Kurtz'un yaratılmasına tüm Avrupa katkıda bulunmuştur" ve Londra pusuya yatan karanlığın merkezi olarak tasvir edilir.

Emperyalizmin "siyaseten doğru olduğu" bir dönemde yazılan bu göz alıcı, emperyalizm ve büyük ölçüde ırkçılık karşıtı eser Conrad'ı, ilgi çekici bir düşünce ve teknik öncüsü olarak yeteneklerinin doruğunda sergiler. Karanlığın Kalbi, oldukça büyük bir etki yaratmıştır ve pek çok uyarlaması arasında Apocalypse Now (Kıyamet) filmi de yer alır. **CW**

Yazarın doğum tarihi | 1857 (Ukrayna), 1924 (İng)
İlk yayın tarihi | 1902
İlk yayınevi | W. Blackwood & Sons (Londra)
Orijinal dili | İngilizce

▲ **Emperyalizmin yozlaştırıcılığına karşı umut verici bir alternatif ileri sürmeyen Conrad, dünyaya dair oldukça karamsar bir görüşe sahiptir.**

◀ **1979 yapımı Apocalypse Now (Kıyamet) filminde Marlon Brando'nun Albay Kurtz'u "karanlığı", Vietnam savaşının tam ortasında somutlaştırır.**

Güvercinin Kanatları

The Wings of the Dove

Henry James

Yazarın doğum tarihi | 1843 (ABD), 1916 (İngiltere)
İlk yayın tarihi | 1902
İlk yayınevi | A. Constable & Co. (London)
Orijinal dili | İngilizce

Esrarengiz Kate Croy, gizli nişanlısı Merton Densher ve ölümcül hasta, genç Amerikalı mirasyedi Milly Theale arasındaki tutkulu bir aşk üçgenini konu alan Güvercinin Kanatları, belki de James'in en karanlık dramasıdır. Romanın tamamı, Londra'nın materyalizmi ve Venedik'in güzelliği ve bozulması sembolik zeminlerinde geçer. Milly'nin umutsuzca "yaşamış olma hissini" tatma arzusu, Kate'in planı için hem uygun hem de kendi işine yarayan gerekçeleri sağlar. Kate, kızın ölümünden sonra kesinlikle Densher'a bırakacağı servetin onun kendisiyle evlenmesini sağlayacağını bilerek Densher'ın Milly'yi baştan çıkarmasını, son günlerinde onu mutlu etmesini ister. James karmaşık ahlaki durumların ustasıdır ve romanının konusunun melodramını, ayrıntılarda gizli değerlerle birleştirir. Ayrıntılarla karmaşıklaştırılmış olmasına rağmen anlatım biçimi, ne gerçekçilikten ne de keskinlikten yoksundur. Kate ve Densher arasındaki cinsel çekim, Densher'in Milly'ye karşı büyümekte olan hisleri, Milly'nin kaderine karşı kararlı direnişi ve Kate'in kıskançlığı canlı ve etkili bir şekilde tasvir edilir. Milly sonunda arkadaşlarının onu aldattıkları gerçeğini öğrendiğinde ama yine de onlara servetini bıraktığında, ahlakî zafer yoluyla yönlendirme becerisi ortaya çıkar. Çünkü Densher ahlaksızlığın ganimetlerinden feragat ederken Kate'i de, rekabet edemeyeceğini bildiği Milly'nin idealleştirilmiş anısı için reddeder. Kate tam da kendi planının başarısıyla kendi sonunu hazırladığını fark eder ve "Asla eskisi gibi olamayacağız" diyerek bunu ifade eder. **DP**

Ahlaksız

The Immoralist

André Gide

Yazarın doğum tarihi | 1869 (Fransa), 1951
İlk yayın tarihi | 1902
İlk yayınevi | Mercure de France (Paris)
Orijinal adı | L'Immoraliste

Hâlâ kendini beğenmişliğe ve temelsiz kültürel varsayımlara meydan okuma gücüne sahip, düşündürücü bir eser olan Ahlaksız, genç, Parisli bir adamın yerleşik toplumsal ve cinsel kuralların üstesinden gelme çabasını anlatır.

Michel, sadece ölmekte olan babasını memnun etmek için yeni evlenmiş, genç, püriten bir öğrencidir. Kuzey Afrika'da geçirdiği balayı sırasında, çok hastalanır ve ölümden döner. Ölümle yüz yüze gelmesi ona bitip tükenmez bir yaşam isteği kazandırır ve iyileşme dönemi onda manevi bir uyanış etkisi yaratır. Herşeyi artan bir farkındalıkla yaşayan Michel'ın, etrafına topladığı Arap oğlanlara cinsel bir eğilimi vardır. Tensel açıdan bir uyanış yaşayan Michel, geleneksel toplumsal ahlakın ve burjuva medeniyetinin eğitim, kilise ve kültür gibi tuzaklarının onu kendi benliğine yabancılaştırdığını farkeder. Ancak giriştiği bencilce gerçeklik ve haz arayışı, karısını ve önemli gündelik meseleleri ihmal etmesine neden olur. Karısı hastalandığında onu, sadece kendi bastıramadığı arzularını tatmin etmek için, güneye gitmeleri gerektiği konusunda ikna eder. Bir zamanlar sahip olduğu radikal özgürlük, temel bir köleliğe dönüşür. Michel'in kültürü, edebi ve ahlakı reddederek daha derin bir gerçeğe ulaşma çabası, zihin karışıklığı ve kayboluşla sonuçlanır. Michel kendine karşı dürüst olarak başkalarına zarar vermiştir. Ancak roman, Michel'in yanlış yola sapmış davranışlarının olduğu kadar ikiyüzlü bir toplumun keyfi zorlamalarının da bir yergisidir. **AL**

Büyükelçiler

The Ambassadors

Henry James

Yazarın doğum tarihi | 1843 (ABD), 1916 (İngiltere)
İlk yayın tarihi | 1903
İlk yayınevi | Methuen & Co. (Londra)
Orijinal dili | İngilizce

Henry James Büyükelçiler'i en iyi romanı olarak görmüştür ve hiç şüphesiz bu kitap onun en büyük sanatsal başarısı olarak addedilmeye devam etmektedir. Baştan çıkarıcı Paris'in toplumsal ve estetik cazibeleriyle karşı karşıya kalan orta yaşlı bir New England'lı olan Lambert Strether karakterinde, birinci şahıs anlatım tarzına mükemmellik kazandırmıştır.

Strether, nişanlısı yaman Bayan Newsome namına, oğlu Chad'i, onu Avrupa'nın ahlaki gevşekliği ile yoldan çıkardığı sanılan bir ilişkinin pençesinden kurtarıp getirmek üzere Avrupa'ya gönderir. Ancak oraya gitmesi üzerine Strether, çok daha karmaşık bir ilişkiyle karşılaşır ve bu onu hem Avrupa hem de Amerika kültürlerini yeniden değerlendirmeye sevk eder. Büyükelçi olarak başarısız olsa da, hem Avrupalıların hem de Amerikalıların zaaflarına ve güçlü yönlerine dair çok daha iyi bir anlayış kazanır ve Chad'in güzel Marie de Vionnet ile ilişkisinin aslında "erdemli bir sevgi" olduğu fikrini çabucak kabul eder.

Genel olarak Büyükelçiler'in vizyonu trajiktir: En duyarlı karakterleri büyük ölçüde, görünüşe göre kaçınılmaz olan bir toplumsal düzenin kurbanlarıdır. Gerçekten, Büyükelçiler'le James, gençliklerini kaybettiklerinin farkında olan ve giderek hayatın hızına yetişemiyor görünen figürlerin betimlenmesinde doruk noktasına ulaşır. Strether figürüyle James, her ne kadar sonuçta başarıya ulaşamasa da kendi kaderini seçmeye muktedir olduğunu gösteren bir karakter yaratmıştır.
DP, TH

"Yaşayabildiğin gibi yaşa; yapmamak hata olur. Tam olarak ne yaptığın da önemli değil, hayatını yaşadığın sürece. Eğer buna sahip olmadıysan, NEYE sahip oldun ki..."

▲ **Henry James, kitabını derinlikli duygusal olayların içinde bulunan kişilerin yaşadığı psikolojik detaylara dayandırmış.**

The Riddle of the Sands

Erskine Childers

Yazarın doğum tarihi | 1870 (İrlanda), 1922
İlk yayın tarihi | 1903, Smith, Elder & Co. (Lon.)
Tam adı | The Riddle of the Sands: a record of secret service . . .

Erskine Childers, The Riddle of The Sands adlı romanını, İngilizler'in safında savaştığı Boer Savaşı'ndan yaralı bir şekilde eve döndükten sonra yazdı. Dışişleri Bakanlığı için çalışan anlatıcı Carruthers, eski bir dostu olan Davies'den, Baltık Denizi'nde yapacağı bir yolculukta teknesinde kendisine eşlik etmesi yönünde gizemli bir davet alır. Dulcibella adındaki tekne, hiç de Carruthers'ın beklediği gibi değildir. Mürettebat yoktur ya da daha doğrusu mürettebat Carruthers'tır ve Davies bir keyif gezisine çıkmamıştır. Almanya'nın, sığ sulara uygun araçlar kullanarak İngiltere'ye büyük çaplı sürpriz bir saldırı düzenlemek amacıyla görünüşte gemilerin yüzemeyeceği suları kullanabileceğini farkeden Davies, sistematik bir biçimde Alman Kuzey Denizi kıyılarının sığ yerlerinin haritasını çıkarmaktadır.

Carruthers ve Davies'in faaliyetleri Alman otoritelerinin dikkatini çeker ve kısa zamanda sadece güvenilmez denizlerle değil başka tehditlerle de karşı karşıya kalırlar. Davies'in bir Alman genç kıza aşık olmasıyla işler daha da karışır: Belki de Childers, Davies'in sadakat çatışmalarını, İrlanda ve İngiltere'ye karşı hissettiği, sonunda kurşuna dizilerek öldürülmesiyle sonuçlanacak, kendi bölünmüş görev duygusunu yansıttığı için bu kadar canlı bir şekilde aktarabilmiştir. Bu roman, İngiliz ulusal güvenliğine yönelik potansiyel bir tehdit konusuna dikkat çekmeyi amaçlıyordu. Ancak tıpkı Davies ve Carruthers'ın kendilerini serüvenlerine sadece görev duygusuyla değil kendileri için de adadıkları gibi, The Riddle of the Sands de kolaylıkla propaganda olma rolünü aşar. **TEJ**

Vahşetin Çağrısı

Call of the Wild

Jack London

Yazarın doğum tarihi | 1876 (ABD), 1916
İlk yayın tarihi | 1903
İlk yayınevi | Macmillan (New York)
Seri olarak ilk yayını | 1903, Saturday Evening Post

1890'ların Klondike Altına Hücum Hareketi sırasında Kuzey Batı Kanada'da geçen Vahşetin Çağrısı bir köpeğin evcil hayvanlıktan bir kurt sürüsünün liderine dönüşümünün hikâyesidir.

Köpek, yani Buck, bir hane halkının parçası olarak büyütülmüştür. Bir kızak köpeği sürüsüne katılmak üzere çalınınca, insanların salt uşağına dönüşür. Bu sadece koşullara en çok uyanların hayatta kalacağı Darvinci bir dünyadır. London, köpek dövüşlerini, dayakları ve Buck'un giderek artan kan düşkünlüğünü vahşi bölgelerin ve vahşetin ta kendisinin romantik cazibesini öne çıkaran lirik bir dokunuşla tasvir eder. Onu kızağa bağlayan zayıf bağ kopunca, Buck kurtarıcısı John Thornton'un dengi olur ama Thornton'a büyük bir sevgiyle bağlanır. Buck, ancak Thornton'un ölümünden sonra, bazı Yeehat yerlilerini öldürünce, insanların kendi üzerinde hiç gücü olmadığını fark eder; bu yüzden insanların dünyasına sırtını dönüp vahşi yaşama kucak açar.

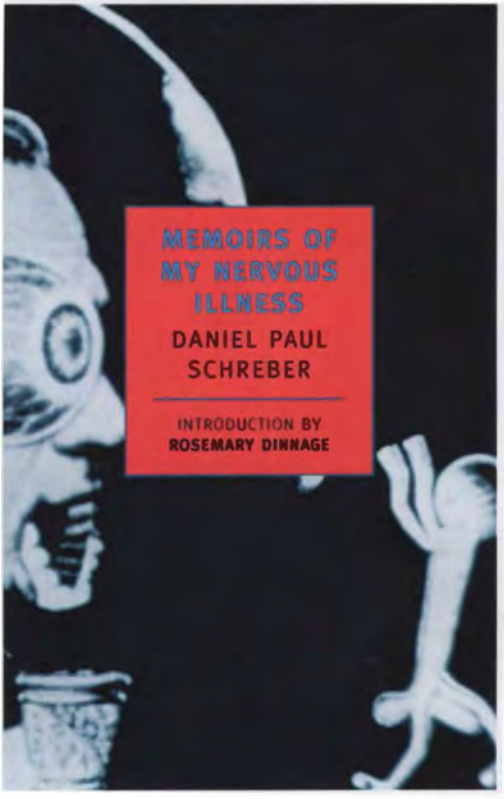
Buck'ın uyum göstermesi, yeni durumlarla baş edebilmeyi öğrenme meselesi olduğu gibi içindeki vahşi içgüdülerin, kaynağını atalarından alan bir alevlenişidir de. Buck, kitabın en antropomorfik anlarında, hayvan derisi içindeki insanların karanlıkta yanan ateş karşısında sindiğini hayalinde canlandırır. Bu hayaller Buck'un dönüşümünün salt içgüdüselliğin ötesinde görünmesine yol açar. "Vahşetin çağrısı" mistik, ruhani bir güç haline gelir. **CW**

▶ **Çok satan romanları London'a bir servet kazandırdı ama o işçi geçmişinin tavırlarını ve öğretilerini bırakmadı.**

Memoirs of my Nervous Illness

Daniel P. Schreber

▲ Schreber'in psikotik bir zihince yorumlanmış dünya tasviri Sigmund Freud'un psikanalizi biçimlendirişinde etkili olmuştur.

Yazarın doğum tarihi | 1842 (Almanya), 1911 (İtalya)
İlk yayın tarihi | 1903
İlk yayınevi | Oswald Mutze (Leipzig)
Orijinal adı | Denkwürdigkeiten eines Nervenkranken

Seçkin bir hakim olan Senatspräsident Daniel Paul Schreber 1884'te, psikozla hayatına damgasını vuracak ve sonunda bir akıl hastanesine daimi hapsine neden olacak bir dizi zihinsel çöküşün ilkinden mustarip oldu. Schreber zor zamanları boyunca, sonradan, daha sağlıklı zamanlarında anı kitabına dönüştüreceği bir günlük tuttu.

Schreber, bize anlattığına göre, şeylerin mucizevi yapısındaki bir çatlak yüzünden, artık hayatta kalan tek kişi ve bu nedenle, ne öğrenebildiği ne de anlamayı becerebildiği için insanlara "ceset"lermiş gibi muamele eden, cahil bir Tanrı'nın ilgisinin tek sahibidir. Bu gaddar Tanrı, döl yatağından dünyaya yeniden insanlar getirmek üzere Schreber'i "hadım etmek" ister.

Schreber'in anlatısı, deliliğin sınırlarından yazılmış otobiyografik bir öykü olduğu kadar, sıradan dünyanın örtüsünü katman katman kaldıran yaratıcı bir zihnin ürünüdür. Bunu, dünyayla hem mağdur hem de mucize yaratıcısı olan insan arasındaki uyuşmalarda ısrar eden şiirsel bir bakış açısından yapar.

Son olarak, bu çalışma aynı zamanda modernite üzerine tarihi bir belgedir. Paul'un otoriter babası Moritz Schreber, diğer şeylerin yanı sıra, çocukların ağlamasını duymazlıktan gelmeyi, onları soğuk suda yıkamayı ve onlara mümkün olduğunca az dokunmayı salık veren, çocuk yetiştirme konusunda ünlü bir uzmandı. Dolayısıyla Memoirs of my Nervous Illness temastan, herhangi bir temastan yoksun yetiştirilen bütün bir kuşağa trajik biçimde delalet eder; bu kuşağın temas ve şiirselliğe ulaşabilmesinin tek yolu psikozdur. **IJ**

The Murderess

Alexandros Papadiamantis

Yazarın doğum tarihi | 1851 (Yunanistan), 1911
İlk yayın tarihi | 1903
İlk yayınevi | Panathenaia (Atina)
Orijinal adı | I Fonissa

Yunanistan'ın Skiathos Adası'ndan laik bir keşişin yaratımı olan bu kasvetli, yorucu ama sürükleyici roman, Yunanistan'ın 19. yüzyıl sonlarındaki ataerkil toplumunda kadınların hayatını tüketen ve sonu gelmeyen "yararsızlık"ın, toplumsal ve psikolojik bir irdelemesidir. Papadiamantis hikâyesini, ele aldığı konunun tüm sertliğinin manzaradan yavaşça süzülmesine izin vererek ve Euripides'in Medea'sı kadar ilksel, anarşik ve karanlık bir sempatikliği olan bir antikahraman yaratarak tutumlu, kontrollü bir yazım biçimiyle kaleme alır.

Kitabın adında geçen katil; bir ömürlük meşakkat ve çok fazla kız doğurmak yüzünden beli bükülmüş, ufak tefek bir cadı ve ebe olan, altmış yaşlarındaki Frangoyannou adlı kadındır; kız çocukların belini bükmesinin nedeni, özellikle, kadınların evlenme ve beraberlerinde yüklü bir çeyiz getirme zorunluluğudur. Bu kadın, yararsız bir çeyizden mecalsiz bir eşe, suç işleyen bir oğul ve evlendirilemeyen kızlara kadar bir ömürlük dertler arasında yolunu sürer ta ki dokunduğu kişileri kız çocukların getirdiği haksızlıktan kurtaracak basit bir çözüm yolu buluncaya dek.

The Murderess, Frangoyannou'nun kendi kendine tasarladığı kurtarıcılık rolü, çarpık düşünme biçimini dayandırdığı gelenekler ve okuyucunun onun hareketlerini kavrayışı arasındaki harika bir gerginlik etrafında dönen karanlık bir romandır. Yapıt, tozlu zeytin ağaçları ve dökük barakalarıyla rüyalarınıza girebilecek (şifalı otlardan dualara, tepelere inşa edilmiş küçük kiliselere kadar) tuhaf bir büyü aşılanmış, çetin ve kayalık bir manzaraya yayılır. **Tsu**

Hadrian the Seventh

Frederick Rolfe

Yazarın doğum tarihi | 1860 (İngiltere), 1913 (İtalya)
İlk yayın tarihi | 1904
İlk yayınevi | Chatto & Windus (Londra)
Orijinal adı | Hadrian The Seventh: A Romance

Frederick Rolfe bir papaz olduğunun düşünülmesini istediğinden adını "Fr" olarak kısaltmıştır; bu romanda kendisini atanmış Papa olarak hayal eder. Hadrian, IV. Adrian'dan sonraki ilk İngiliz papadır ve aynı zamanda eksantrik ve pinti bir Katolik dönme olan Rolfe'un bir versiyonudur. Papa olarak Hadrian, çarpık ama bazen amansızca öngörülü bir şekilde, dini yetkisini siyasi ustalıkla birleştirerek, Avrupa'yı sağa yönlendirir. Almanya karşıtı bir dönemde Alman yanlısı olan roman, Alman hegemonyası altında federal bir Avrupa tasavvur eder. Hadrian birleşik bir Liblab (Liberal&Labour/Liberal&İşçi) siyasi örgütün üyesi olan Jerry Sant tarafından kovalanmaktadır. Papa'nın Sosyalizmi destekleyeceği umudu boşa çıkan Sant, Hadrian'ı vurur: "Dünya göz yaşı döktü, iç geçirdi, ağzını sildi; ve aşırı bir rahatlama yaşadı... Yönetmemiş olsaydı ideal bir yönetici olurdu."

Sonuç bölümündeki bu ironi, Hadrian'ın olağandışı olduğunu, ama yanıltıcı bir roman olmadığını gösterir. Keyifli, masum ama açıkça erkeksi duyarlılığı, romanın Katolik Kilisesi'ni temizleme püriten dürtüsünü hafifletir. Beklenmedik bir çekiciliğe sahip bir bölümde Hadrian, genç muhafızlarından birine, o zaman bilinmeyen renkli fotoğrafçılığı öğretir. Bu, romanın Marconigraph gibi yeni teknolojilere yönelik ilgisine işaret eder. Hadrian özellikle gazeteciliğe aklını takmıştır; düzenli olarak 37 gazeteye danışır ve siyasi hamlelerini onları memnun edecek şekilde düzenler. Tüm arkaizmine rağmen Hadrian modernitenin önemli unsurlarını tanımlamaktadır. **AM**

Nostromo

Joseph Conrad

Yazarın doğum tarihi | 1857 (Ukrayna), 1924 (İngiltere)
Seri olarak İlk yayın tarihi | 1904, T. P.'s Weekly
İlk yayınevi | 1904, Harper & Bros. (Lon. & NY)
Yazarın tam adı | Nostromo: a Tale of the Seaboard

Bakış açılarının değişkenliği açısından deneysel nitelikteki Nostromo, bir Güney Amerika bölgesinin, yağmacı diktatörlüklerin istikrarsızlıklarından modern bir demokrasi ve gelişen kapitalizm dönemine geçişi sırasındaki çalkantılı tarihini anlatır. Hayali Sulaco devleti, Costaguana'dan ayrılmak için savaşır ve görünüşte bağımsız bir devlet haline gelir.

Dahice bir kehanet içeren bu roman, Amerika Birleşik Devletleri önderliğindeki ekonomik emperyalizmin Sulaco'da nasıl hem iyi hem de kötü bir şey olduğunun ortaya çıktığını gösterir. Yeni istikrar ve medeni kolaylıklar eski güvensizliğin yerini alır ancak renkli yerel özellikler kaybolur ve yeni devletin geleceği kötüye işaret etmektedir. Kısmen Conrad'ın o bölgelere çok seyahat etmiş R. B. Cunninghame Graham'la arkadaşlığı, kısmen de sürekli hatırat ve tarih okuması sayesinde, Güney Amerika'ya 20 yıl önce ve kısa bir süreliğine gitmiş olmasına rağmen, hayali Sulaco devletine canlı bir gerçekçilik verebilmiştir.

Conrad büyük meseleleri küçüklerle, siyasi mücadeleleri ailevi gerilimlerle ve genel olanı özelle birleştirir. Liman işçilerinin ustabaşı Nostromo'nun ve yaşamları onun aldatıcı karakteriyle bağlantılı olan farklı kişilerin deneyimlerini okurken, tarihsel evrimin gerektirdiği insani bedelin ödenmesine tanık oluruz. Bölgeye hakim olan karlarla kaplı Higuerota dağı gibi bu roman da, "örtülü ifadenin en yüksek zerafetini sunar ve müthiş ihtişamlı bir etki bırakır". **CW**

◀ **Polonyalı yazar Joseph Conrad 1900'lerin başlarında evinde çekildiği bu fotoğrafta eşi Jessie ve oğlu Jack'le**

Keyif Evi

The House of Mirth

Edith Wharton

Yazarın doğum tarihi | 1862 (ABD), 1937 (Fransa)
İlk yayın tarihi | 1905
İlk yayınevi | Macmillan & Co. (Londra)
Orijinal dili | İngilizce

Biraz aşk hikâyesi biraz toplumsal eleştiri olan Keyif Evi, umut verici bir biçimde bir flörtle başlar. Lily Bart ciddi bir evlilik için çok daha kârlı bir hedef amaçlıyor olsa da, kibar sınıfından yoksulluğa düşmüş bir entelektüel olan Lawrence Selden'a delicesine aşık olma zevkinden kendisini mahrum etmez. Üslubunun hafifliği ve Austen'ı çağrıştıran kurnazlığıyla Wharton, cinsel gücünün doruğunda, güzel, sosyetik ve iyi ilişkileri bulunan bir kahraman yaratır. Ancak geleneksel bir aşk macerasının dış unsurlarını unutmayan Wharton, bütün olarak çok daha az avutucu bir bakış açısı sunar. Lily'nin, kendisini mest olmuş bir izleyici kitlesine Reynolds'ın bir tablosu olarak sergilediği bir bölümde çok iyi tasavvur edildiği üzere bir arzu nesnesi olarak mükemmelliği, kadın yaratıcılığının boşa harcanması olarak gösterilir ve Lily'nin düşündüğü gibi bir zafer olmaktan ziyade kadınların metalaştırılmış statüsünün bir işareti haline gelir. Selden'la ilişkisi ilerledikçe Lily bunu hisseder ancak hayal gücünün kifayetsizliğinin trajik bir kabulüyle bunun için harekete geçme yeteneğinden yoksundur. Manevi tatmin ve ekonomik özgürlük ikili arzusuyla felce uğrayan Lily bocalar ve kaybolur.

Romanın gücü, Wharton'ın, kendi kaderinin mimarı, sermaye, iktidar ve cinsel eşitsizliğin hakim olduğu bir toplumda oyuncak olan Lily çeşitlemelerini ustaca kontrol etmesinden kaynaklanır. Lily'nin toplumda ayakta kalabilmek için sahip olduğu tek şey, tam da ona sıkıntı veren şeydir. Dış görünüme ve lükse olan düşkünlüğü, güç ve güçsüzlük, özgüven ve savunmasızlıktan oluşan etkili karışımı tam da yıkmaya çalıştığı mitlere hayat veren, kurmaca edebiyatın en büyüleyici kahramanlarından birini yaratarak keyif veren bir romanın dokusunda aksettirilir. **HJ**

Mavi Melek - Profesör Unrat

Professor Unrat

Heinrich Mann

Yazarın doğum tarihi | 1871 (Almanya), 1955 (İsviçre)
İlk yayın tarihi | 1905, A. Langen (Münih)
Orijinal adı | Professor Unrat, oder das Ende eines Tyrannen

▲ **Siyasete adanmış edebiyata inanan sosyalist Heinrich Mann, bir zamanlar kardeşi Thomas'tan daha ünlüydü.**

▶ **Profesör Unrat'tan uyarlanan, Von Sternberg'in 1930 yapımı filmi Mavi Melek Marlene Dietrich'i ölümcül baştan çıkarıcı kadın rolüyle yıldızlığa taşıdı.**

Ünlü Alman yazar Thomas Mann'ın, en az onun kadar üretken bir romancı ve denemeci olan ağabeyi Heinrich, estetikten çok siyasi meseleleri işlemesiyle kardeşinden farklılık gösterir. Militarist-nasyonalist ideolojilerine yönelik saldırıları nedeniyle Naziler tarafından sürgüne gönderilen Heinrich aynı zamanda, emperyal burjuva kapitalizminin ateşli bir muhalifi ve demokrasi ile sosyalizmin çeşitli biçimlerinin sadık bir destekçisiydi.

En iyisi, Marlene Dietrich'in oynadığı başrolle uluslararası bir yıldız haline geldiği Josef von Sternberg'in The Blue Angel'ı (Mavi Melek) olmak üzere başarılı bir şekilde beyaz perdeye uyarlanan Profesör Unrat, Heinrich'in en ünlü romanıdır.

Roman, Rosa Frohlich adlı genç bir dansçıya aşık olan otoriter, ezik, sosyal ilişkilerinde beceriksiz bir öğretmeni konu alır. Tesadüfi bir karşılaşmanın ardından Profesör Unrat kısa sürede Rosa'nın büyüleyici cazibesine kapılır ve hiç kimsenin onunla daha öte bir ilişki kuramayacağına karar verir. Unrat'ın böyle bir kadınla yakın ilişkisi küçük kasaba toplumunda bir skandal yaratır ve okuldaki işini kaybeder. Ancak bunu hiç umursamaz ve Rosa'nın da yardımıyla bir yüksek sosyete figürü olarak kendisini yeniden keşfeder. Başarılı bir eğlence yeri açarlar ve Unrat, kumar masasında servetlerini ya da uygunsuz ilişkilerle itibarlarını kaybederlerken eski öğrencilerinin ve düşmanlarının düşüşünü izlemenin keyfini çıkarır. Ancak en büyük düşüş kendisininki olacaktır; yavaş yavaş Rosa'nın şüpheli davranışının altında yatan gerçeği tam manasıyla öğrenerek kendisini yiyip bitiren öfkesinin kontrolünü kaybettiğinde.

Profesör Unrat, imparatorluk Almanyası'nın toplumsal değerlerinin ve arzunun, erkeklerin en demir iradelisini bile değiştirme ve kontrol etme gücünün etkileyici bir sorgulamasıdır. Unrat'ın, edebiyatın önemli femme fatale'lerinden birinin ellerinde yavaş yavaş yok olması, büyüleyici bir ibret öyküsüdür. **AL**

EMIL JANNINGS
Der blaue Engel
ufa
MIT MARLENE DIETRICH
EIN UFATON-FILM DER ERICH POMMER-PRODUKTION
NACH DEM ROMAN PROF. UNRATH VON HEINRICH MANN MUSIK FRIEDRICH HOLLÄNDER
VON CARL ZUCKMAYER · KARL VOLLMOELLER u. ROBERT LIEBMANN
REGIE: JOSEF VON STERNBERG
U F A - F I L M V E R L E I H G M B H

Solitude

Victor Català

Yazarın doğum tarihi | 1869 (İspanya), 1966
İlk yayın tarihi | 1905, Publicació Joventut
Yazarın tam adı | Caterina Albert i Paradís
Orijinal adı | Solitut

Caterina Albert i Paradís, edebiyat yapıtlarında takma isim kullanarak cüretkâr bir işe girişmişti; bu aynı zamanda yazarın sesine erkek tonu katma olanağı yaratıyordu. Onun yaşadığı dönemde moda olan, taşra ortamını ele alırken son derece hatalı bir biçimde pastoral ve düşsel bir edebi yaklaşım kullanmaktı. Victor Català, 1902 yılında yazdığı Rural Dramas ve 1905 yılında yazdığı ufak çaplı başyapıtı Solitud gibi orta sınıfın şekersi tadından uzak romanlarında tamamen aksini amaçladı. Doğanın merhameti yoktur ve insanlardan hiç affı ya da acıması olmaksızın bir şeyler alır: Sanki her insan kendisinden üstün, katı ve duygusuz bir gücün egemenliği altındaymışçasına, insanoğlunun kaderini kendi arzularına göre belirler.

Caterina Albert'in kendisi de toprak sahibiydi, ama iyi bir eğitim almış olması onu Zola'nın edebi natüralizmine yaklaştırmıştı. Gerçeği doğrudan anlatıcının sesinden vermekten hoşlanırdı ve taşra hayatının sertliğini onu değiştirerek yumuşatma eğiliminde değildi. Tam aksine, onun neredeyse daima ilkel, yalın ve doğayla birer hayvan gibi bütünleşmiş karakterlerinin kader karşısındaki yalnızlığı ve güçsüzlüğü, apaçık bir dramatik kimlikle karşımıza çıkar. Victor Català kırsal ortamını ve onun içinde yer alan, kendisinin de çok iyi bildiği acıları katı bir perspektifle ele aldı. Doğanın egemen kanunlarına kaçınılmaz olarak maruz kalan uzak bölgelerin maneviyatını yansıtmakta kullanılan üslubun olağanüstü zenginliği, kaynağını onun bu yapıtından alır. **JGG**

Genç Torles

Young Törless

Robert Musil

Yazarın doğum tarihi | 1880 (Avusturya), 1942 (İsviçre)
İlk yayın tarihi | 1906, Wiener Verlag (Vienna)
Orijinal adı | Die Verwirrungen des Zöglings Törless (The Confusions of Young Törless)

Uğursuz bir içebakış ve deneyim sarmalına kapılan Törless ve bir askeri akademideki üç öğrenci arkadaşı, soyutlamaları düşünme ve bunlarla oynamaktan, soyutlamaları heyecanlı bir yaşama aktardıkları durumların yaratılmasına doğru ilerlerler. Bir iktidar hissiyatı, akademinin yapısında ve öğrencilerin toplumsal olarak yönetici olma kaderlerini sorgusuzca varsaymalarında halihazırda canlı ama sessiz varlığını sürdürmektedir. Oğlanlar tarafından uygulanan ince düşünülmüş sadizm güç dengesini altüst eder, onu öldürücü, keskin ve keyif verici kılar. Oğlanlar tanımlanmamış kimliklerini sınamak ve biçimlendirmek için birbirlerini kullanırken, bir arkadaşlarının ritüelleştirilmiş biçimde küçük düşürülmesinde gücü keşfetmeleri aynı zamanda acıma, onur, üstünlük, adalet, irade ve arzu düşüncelerinin açıklanmasını kapsayacak şekilde yayılır. Zalimliğin soğukluğu ve açıklığı, kişilik şekillendirmelerinin hammaddesi ve aracı haline gelir.

Musil'in yazınının güzelliği, romanı, olaylara çıplak bir acımasızlık verirken aynı zamanda Törless'in zihninde endişeler, olasılıklar, arzular, tam olarak kafa karışıklıkları (Musil'in orijinal başlığı "Verwirrungen") olarak ortaya çıkan bir ikilikle dengeleme yeteneğinden gelir. Genç Törless'in en güçlü yanı bu ve bir de unutulmaz biçimde betimlediği kafa yapısı ve dünyadır. Okur, hepimizin korkunç şeyler yapma kapasitesine sahip olduğumuz yolunda beylik bir sonuçla değil, insan olmanın ne demek olduğunu bilmenin ne kadar zor olduğuna dair güçlenmiş bir hisle ayrılır kitaptan. **PMcM**

Forsyte Ailesinin Destanı

The Forsyte Saga

John Galsworthy

Yazarın doğum tarihi | 1867 (İngiltere), 1933
İlk yayın tarihi | 1906
Saga adı altında derlenmiş hali | 1929, (A Modern Comedy adıyla yayınlandı)

1880'lerden 1920'lere kadarki dönemde "İngiltere'nin ahvali"yle derinlemesine iç içe geçmiş olan ironik roman Forsyte Ailesinin Destanı, aynı zamanda Galsworthy'nin, "güzelliğin erkeklerin yaşamında yarattığı rahatsızlık" üzerine bir incelemesidir. Güzellik, Forsyte ailesinin öyküsünün merkezinde yer alan sahip olma ve mülk edinme isteğine yönelik hem bir tezat hem de kışkırtıcı bir unsurdur. Bu gerilim, güzellik arayışının şiddetli sahip olma tutkusuyla (ki bu tutku karısına tecavüz etmesiyle doruğuna yükselir), birleştiği Soames Forsyte'ta vücut bulur.

Forsyte ailesinin üç kuşağını tarihsel kayda geçiren Forsyte Ailesinin Destanı, Edward dönemi yapıtlarına düşkün olanlar için bir abidedir ve mest olmuş okuyucular tarafından örnek bir İngiliz kitabı olarak kabul edilir. Saygıdeğer bir orta sınıf ailenin günlük yaşamının içine işleyen "kabile içgüdüsü", "vahşi kalabalıkların kaynaşması" görüşü, Galsworthy'nin hikâyesinin gerilimini ve dramatik çatışmasını güçlendirir: Forsyte ailesi, "neredeyse tiksindirici bir refahın" temsili, "toplumun minyatür bir şekilde yeniden üretimidir". Bu sıfatla Forsyteler aynı zamanda Galsworthy'nin olağanüstü ve sabırlı yazınında aile yaşamının yaratıcı şiddetini izleme aracıdır: Aile mahremiyetinin merkezinde "gerçeklikten mahrumiyet ve gerçekliğin yok edilmesi", ortak bir tarihin ve amansız bir ortaklaşa girişim ruhunun dayatılmasına yol açar. **VL**

Forsyte ailesi, "neredeyse tiksindirici bir refahın" temsili, "toplumun minyatür bir şekilde yeniden üretimidir"

▲ **1912 tarihli bir fotoğrafta görülen John Galsworthy, kendisinin de üyesi olduğu zengin sınıfı eleştirel bir alaycılıkla betimlemiştir.**

Chicago Mezbahaları

The Jungle

Upton Sinclair

Yazarın doğum tarihi | 1878 (ABD), 1968
İlk yayın tarihi | 1906
İlk yayınevi Doubleday, Page (New York)
Orijinal dili | İngilizce

Chicago Mezbahaları, 20. yüzyılın tartışmasız en etkileyici kitaplarından biri olsa da bir skandalı gözler önüne seren ilk roman değildir; Roosevelt bu romanı engellenen Katkısız Gıda ve İlaç Kanunu ve Et Denetim Kanunu'nu kabul ettirmek üzere kullanmıştır. Chicago mezbaha çalışanlarının 1904'teki grevi sırasında yaşanan gerçek olaylara dayanan ham ve bazen mide bulandırıcı bir tarih yazınıdır. Toplumsal değişim için bir manifesto niteliğinde olan bu eser, Amerikan rüyasının kötüye gidişini vahşice ortaya koyar. Sinclair, rahat bir nefes almayı arzu eden bezmiş, yoksul, bir araya toplanmış kitleler için bir lütuf olan Amerika mitinin örtüsünü kaldırır. Bunun yerine, aşikar yazgının altın toprağının, ücret mahkumlarının güç bela hayatta kalabildikleri, çaresiz göçmenlerin yolsuzluk ve yalın açgözlülükle yağlanan kapitalist bir makine tarafından çiğnendiği Dickensvari bir kâbus olduğu gösterilir.

Ancak bu polemiğin ötesinde bir şeydir; ilgi çekici ve üzücü bir hikâyedir. Litvanya'dan yeni göç eden Jurgis Rudkus, bir aile kurmak için yeni ve gelecek vaad eden bir toprağa gelir. Yaşamı, ilkel bir et endüstrisinin gübre ve sakatat kokusundan ve günlük ekmeğini kazanma mücadelesinden ibarettir. Jurgis'in hayalleri sistematik olarak, ailesiyle beraber yok edilir. Ailesine karşı işlenen vahşice suçlardan dolayı hayata küsen Jurgis yavaş yavaş kendisi suça yönelir. Ancak Jurgis, cehennemin eşiğinden döner. Roman sosyalizm şeklinde ortaya çıkan bir umut ışığıyla sona erer; romanın son cümlesi, büyük harfle yazılmış "CHICAGO BİZİM OLACAK!"tır. Toplumsal açıdan bundan daha önemli bir roman tahayyül etmek güçtür. **GT**

Gizli Ajan

The Secret Agent

Joseph Conrad

Yazarın doğum tarihi | 1857 (Ukrayna), 1924 (İngiltere)
İlk yayın tarihi | 1907, Methuen & Co. (Londra)
Seri olarak ilk yayın tarihi | 1906, Ridgway's: A Militant Weekly for God and Country

Gizli Ajan iktidara yönelik yıkıcı bir siyasetin, suçun ve suçu araştırmanın romanıdır. Hikâye, Viktorya döneminin sonlarında, çoğunlukla rutubetli ve kasvetli bir metropol olarak tasvir edilen Londra'da geçer.

Adolf Veloc'un Soho'daki pejmürde dükkanının salonunda bir grup grotesk devrimci, nafile politik tartışmalar yapmak üzere toplanır. Michaelis kaba saba bir şişko, Karl Yundt sendeleyen bir moruktur; Ossipon'sa kıvırcık saçları ve Moğol gözleriyle, akıl hocası Cesare Lombroso'ya göre suçlu yozlaşmasına delalet eden kafatası özelliklerine sahiptir. Miskin Verloc tüm bu toplum düşmanlarının aylak olduğunu söyler ve Verloc da dahil hepsi, geçinmek için kadınların yardımına muhtaçtır.

Rus büyükelçiliği olduğu açıkça anlaşılan bir büyükelçilikte seçkin bir diplomat olan Bay Vladimir, Verloc'tan Greenwich Gözlemevi'ni bombalamasını ister. Vladimir böyle bir rezaletten İngiltere'deki yabancıların sorumlu tutulacağını, böylece İngiliz Devleti'nin gelecekte mültecilere, özellikle Çarlık Rusyası'nın düşmanlarına karşı daha az misafirperver olacağını düşünür. Verloc, nihilist bir anarşist olan "Profesör"den bir bomba tedarik eder ve zihinsel özürlü kayınbiraderi Stevie'ye bunu yerleştirmesini söyler. Ancak bu iyi hesaplanmamış hareket, hikâye sona doğru ilerlerken, giderek büyüyen bir dizi trajik olayın fitilini ateşler.

Amansız alaycı anlatımın bu başyapıtı, Bleak House (Kasvetli Ev) gibi benzer atmosferik Dickensvari yapıtları hatırlatır ve Greene'in It's a Battlefield'ına öncülük eder. Özellikle günümüzle ilgili olan yanı, intihar eylemcisi çağını öngörmüş olmasıdır. **CW**

Ana

Mother

Maxim Gorki

Yazarın doğum tarihi | 1868 (Rusya), 1936
İlk yayın tarihi | 1907
Orijinal adı | Mat
Orijinal dili | Rusça

19. yüzyılın sonunda Rusya'nın kırsal kesiminde işçi sınıfına mensup bir kadının hayatını konu alan Ana, giderek daha da baskıcı bir hal alan çarlık rejimi döneminde yaşamın acımasızlığını, anlamsızlığını ve zorluğunu etkili bir biçimde hatırlatır.

Adsız bir fabrika kentinde orta yaşlı bir anne olan Pelagea Nilovna, işe yaramaz kocasının ölümünden sonra, sevgiden yoksun bir angarya olacağını sandığı bir yaşamla karşı karşıya kalır. Ancak yavaş yavaş, görünüşe göre makul ve mütevazi bir yaşam süren, akşamlarını felsefe ve ekonomi okuyarak geçiren olgunlaşma sürecindeki oğlu Pavel'in varlığının farkına varır. Yakınlaştıkça Pavel annesine gizli dünyasının kapılarını aralamaya başlar; bu dünyada, görünüşte zararsız olan ancak, yayılmaları Pavel'in neredeyse sürekli ölümcül tehlike içinde kalmasına neden olacak, radikal yeni fikirler sunan metinler vardır. Pelagea, yavaş yavaş devrimci sosyalist bir grubun içine dahil olur ve Pave'le arkadaşlarının sohbetleriyle radikalleşirken aynı zamanda onlara, iyiliğin, merhametin ve sevginin önemini vurgulayan değerli bir insani perspektif sağlar.

Genellikle toplumcu gerçekçilik olarak tanımlansa da böyle bir deyim, Gorki'nin, ideolojik yatkınlığına rağmen propoganda haline gelmeye direnen bir romandaki hünerinin boyutunu kapsamaya yetmez. Siyasi amaçlar, lirik güzellikteki paragraflarla, zaman zaman mizahla, canlı ve unutulmaz karakterlerle iç içe geçer. Dokunaklı ve okunması güç olan bu yapıt, dönemin Rusyası'ndaki kültürel ve politik uçlara dair önemli bir perspektif sunmaya devam ediyor. **AB**

"Yılların biriken yorgunluğu, iştahlarını ellerinden almıştı ve yiyebilmek için, uzun uzun ve çok çok içiyor, takatsiz midelerini acıtıcı, yakıcı votka darbesiyle dürtüyorlardı"

▲ Çarlık yönetimine muhalefetinden dolayı sürgüne gitmeye zorlanan Gorki, 1907'de Londra'daki Rus devrimciler tarafından sevinçle karşılandı.

The House on the Borderland

William Hope Hodgson

Yazarın doğum tarihi | 1877 (İngiltere), 1918
İlk yayın tarihi | 1908
İlk yayınevi | Chapman & Hall (Londra)
Orijinal dili | İngilizce

Bu etkileyici romanda, bir el yazması metin, kor gibi parlayan iğrenç yaratıkların sürekli tehdidi altında, dünyadan yalıtılmış yaşayan Münzevi 'yle kızkardeşinin yarım kalmış hikâyesini anlatıyor. Münzevi, tehditkar ve bulanık, hareketsiz eski tanrılarla dolu anlaşılmaz kozmik görüntüler görür. Evini ve kız kardeşini korumaya çalışır ancak anlaşılan kardeşi yaratıkları görmemektedir ve bunun yerine ondan korkar. Saldırılara karşı eve barikat kurar. Burada el yazması sekteye uğrar. Doğanın güçlerine maruz kalan bazı sayfalar okunamaz durumdadır. Sonunda sevgi ve kayıpla ilgili parçalar, geleceğe doğru çıkılan aciz bir yolculuğa zemin hazırlar; ruhların kaçışmaları ve kâinatın ölümüne dair sanrısal bir görünümdür bu. Sonra, yeni saldırıların başlamasıyla el yazması yarıda kalır.

Hodgson, "Saklı hikâye, her okuyucu tarafından bizzat ortaya çıkarılmalıdır" der. Bu da geriye mantık, konu veya geleneksel çözümlerle kısıtlanmayan engin bir hayal gücü eseri bırakıyor. Evin konumunda, Münzevi'nin karakterinde, hatta elyazmasının bulunuşunda, içgüdüsel bir anlam vardır ama bunların hiçbiri açıklanmaz. Münzevi'nin geleceğe dair sanrıları, bilinçli kavrayış eşiğinin hemen altında gizli olan derin bir tını ile doludur. Bize anlatacağından veya hatta kendine itiraf edeceğinden çok daha fazlasını bildiğini düşünürüz. Gerçekte ne oluyorsa olsun, sadece hayal etmeye çalışabiliriz. Pek çok harika ipucu vardır ama kesinlik yoktur. **JS**

The Old Wives' Tale

Arnold Bennett

Yazarın doğum tarihi | 1867 (İngiltere), 1931
İlk yayın tarihi | 1908
İlk yayınevi | Chapman & Hall (Londra)
Orijinal dili | İngilizce

The Old Wives' Tale, Bennett'in kitaplarının çoğu gibi Staffordshire Potteries bölgesinin, gürültüsüz ve sakin "Five Towns"ın dekorunu paylaşır. Aynı zamanda, olağanüstü bir siyasal karışıklık döneminde, 19. yüzyılın ortasında Paris'teki gurbetçi yaşamını canlı ayrıntılarla betimler. Bu bölünmüş dekor, orta halli bir tüccarın kızları olarak büyüyen iki "eski eş"in, Constance ve Sophia Baines'in hikâyesini anlatan romanın genel şemasını yansıtır.

Evliliklerinin belirlediği kaderleri, onları tamamen farklı yönlere sürükler. Yumuşak başlı Constance, babasının yardımcısıyla evlenerek görünüşte Viktoryen bir anne ve eşin geleneksel yaşamını sürer. Bu, Sophia'nın, onu terkederek Paris'te meteliksiz bırakan gezgin bir satıcıya kaçmasıyla belirgin bir tezat oluşturur. Kardeşlerden hiçbirinin yaşamı ne tamamen olumlu ne de olumsuzdur; kuşatma altındaki Paris'in heyecanı Sophia'nın düşman yabancı bir kültürde sürekli hayatta kalma mücadelesiyle dengelenirken Constance'ın aile yaşamının iç ahengi de boğucu bir can sıkıntısından mustariptir.

Genel olarak The Old Wives' Tale sevecen bir romandır ve iki kız kardeşin dokunaklı bir şekilde yeniden bir araya gelmeleri, yokluğunun çürümüş yaşamlar olarak görülebileceği aile sevgisinin ve bağlılığının önemini gösterir. **AB**

▶ **E. O. Hoppe, İngiliz yazar Arnold Bennett'in portresini tahtanın üzerine yakma tekniğiyle 1900 yılında yapmıştı.**

Cehennem

The Inferno

Henri Barbusse

"Otuz yaşındaydım. On dokuz ya da yirmi yıl önce babamı ve annemi kaybetmiştim, olayların, şu anda anlamsız göründüğü kadar uzun süre önce"

Yazarın doğum tarihi | 1873 (Fransa), 1935 (Rusya)
İlk yayın tarihi | 1908, Mondiale (Paris)
Alternatif adı | Hell
Orijinal adı | L'Enfer

Henri Barbusse, yazarlık kariyerine Cehennem'le başlamıştır. Bu insanı içine çeken ancak rahatsız edici roman, yabancılaşmış, uzaklaşmış insanlık edebiyatının erken dönem örneklerindendir. Colin Wilson daha sonra, The Outsider (Yabancı-1956) romanının giriş bölümünde kullanarak Cehennem'in varoluşçu yazarlar üzerindeki doğrudan etkisini gösterir.

İsimsiz bir adam Paris'te bir otele kaydını yaptırır. 30 yaşındadır ve hiçbir bağı yoktur. Bunun dışında bildiğimiz tek şey çok bitkin, kırgın, ilgisiz ve hayattan bezmiş olduğudur. "Kim olduğumu, nereye gittiğimi, ne yaptığımı bilmiyorum... Hiçbirşeyim yok ve hiçbirşey hak etmiyorum" diye yazar ama böyle olduğu halde, ulaşılamaz olana karşı saplantılı, neredeyse sofu bir arzudan mustariptir. Oteldeki ilk gecesinde, yan odadan gelen sesler dikkatini çeker. Bitişikteki odayı görmesini sağlayan bir delik bulur ve günlerce oraya mıhlanarak değişen müşterileri izler. Sergilenen özel yaşamların pek çok değişik yönünü izlemekten tuhaf bir kudret hissi ve psikoseksüel bir coşku duyduğundan röntgenciliği mecburi bir hal alır. Zina yapan çiftler, soyunan bekar kadınlar, homoseksüellik, doğum ve ölüm. Ancak bu eyleminden çok az gerçek tatmin sağlar ve bu mecburiyet sonunda onu mahfeder.

Yayınlandığında skandal yaratan eser bugün de sarsıcı etkisini halen sürdürür; samimi, açık ve felsefi düşüncelerle dolu olan Cehennem, bir adamın kendiyle mücadelesine dair büyüleyici bir kavrayış sunar. **AL**

▲ **Barbusse, The Inferno isimli kitabıyla beklediği başarıyı yakalayamamış, ama daha sonra savaş-karşıtı romanı Under Fire ile tanınan bir yazar olmuştu.**

Manzaralı Bir Oda

A Room with a View

E. M. Forster

Yazarın doğum tarihi | 1879 (İngiltere), 1970
İlk yayın tarihi | 1908
İlk yayınevi | E. Arnold (Londra)
Orijinal dili | İngilizce

Manzaralı Bir Oda, klasik bir büyüme romanıdır. Forster bizi, endişeli ve aşırı korumacı muhafızı Charlotte Bartlett eşliğinde İtalya'yı dolaşan Lucy Honeychurch'le tanıştırır; Lucy, İngiltere'de çocukluğunun geçtiği kırsal kesimden çok uzaklardaki daha büyük bir dünyaya ilk adımını atmaktadır. Lucy hevesli bir piyanisttir ve Beethoven çalması okuyucuya gerçek duygusal derinliğinin ilk işaretini verir.

Bu romanın büyük sorusu, Lucy'nin neyi seçeceğidir: Manzaralı bir oda mı yoksa geleneksel toplumun kapalı duvarları mı? Bu soru, onun sevgisine talip iki rakiple somutlaşır. Bir tarafta, gerek İtalyan halkıyla gerekse Lucy'nin kendisiyle ilgili gördüğü şeyleri anlayan ve tam anlamıyla değer veren, düşünceli ve tutkulu George Emerson vardır. Diğer yandan, kültürlü ve kibirli Cecil Vyse, Lucy'ye yaşayan, düşünen bir bireyden çok bir sanat eseri veya bir proje gibi davranmaktadır.

Bu roman büyümenin ıstıraplarına ve kendini kandırmanın cazibesi, aile ve kişinin kendi arzuları arasındaki çekişme gibi dönüm noktalarına dairdir. Forster'ın romanı, 20. yüzyıl başında orta İngiltere'ye ve şiddetle desteklenen toplumsal geleneklerine yönelik mükemmel bir hiciv sunuyor. Roman aynı zamanda olağanüstü bir biçimde tensel. Hem İtalyan hem de İngiliz mekanlarındaki dekor, kusursuz derecede ince görsel detaylarla çizilmiş ve Lucy piyano çaldığında ya da hava sertleştiğinde okur neredeyse notaların kreşendosunu veya gök gürlemesini duyabiliyor. Tek kelimeyle enfes bir okuma. **EGG**

Strait is the Gate

André Gide

Yazarın doğum tarihi | 1869 (Fransa), 1951
İlk yayın tarihi | 1909, Mercure de France (Paris)
Orijinal adı | La Porte Étroite
Nobel Edebiyat Ödülü | 1947

André Gide'in Strait is the Gate'inde karşıkonulmaz, hatta ayartıcı bir biçimde kusursuz olan bir şeyler vardır. Teknik olarak bir aşk hikâyesidir; ailenin sağladığı konforu kaybedince iki kuzen birbirlerindeki erdem ve güzellik kaynaklarını keşfederler. Jerome 12 yaşına gelmeden babasını kaybeder. Tek çocuk olarak, halihazırda yıllanmış bir duyarlılığın çok erken olgunlaşmasını tecrübe ederken annesinin kederine sarılışını izler. Kuzeni Alyssa, sırdaşı olduğu babasına olan bağlılığından dolayı zina yapan annesi tarafından hakir görülür. Ancak özetlemek gerekirse tüm bunlar, sadece başlangıç olana yersiz bir vurgu yapar; Jerome ve Alyssa'nın bol çiçekli yazların sonsuz bir döngüsü gibi görünen ama aynı zamanda maddi değişimin kabalığını küçük gören bir Fransa'daki yüksek burjuva yaşamlarının gerçekleri sadece iskelete ait bir mevcudiyettir.

Metni dolduran ve kendini tek gerçeklik olarak tesis ederek Jerome ve Alyssa'yı anlatan, kötü sona mahkum, kırılgan, kuvvetli ve zor aşklarıdır. Cinsel ilişkinin yaşanmadığı bir aşk olması, daha doğrusu, herhangi bir fiziksel temastan yoksun bir aşk olması nedeniyle, yalnızca bir hasret, karşılıklı ve ilan edilmiş ama yine de birbirleri için tek başlarına verdikleri bir mücadele olarak kalır. Büyüleyici olan, gençlikteki belirsizlik ve ihtiyatlılıktan, düşünülmüş ertelemeye ve sonra inkâra uzanan uzun süreli ve görünüşe göre anlamsız yörüngedir. Mükemmel bir kontrolle Gide, arzulamanın kendisinin mutlak ama açık uçlu doğasını yakalamayı başaran bir aşk incelemesi yaratmıştır. **PMcM**

Malte Laurids Brigge'nin Notları

The Notebooks of Malte Laurids Brigge

Rainer Maria Rilke

Yazarın doğum tarihi | 1875 (Çek Cum.), 1926 (Holl.)
İlk yayın tarihi | 1910, Insel Verlag (Leipzig)
Orijinal adı | Die Aufzeichnungen des Malte Laurids Brigge

"Zihnimin tüm yükselişleri önce kanımda başlar" *Rainer Maria Rilke*

▲ **Helmut Westhoff, 1901'de Rilke'yi aşk, seks, acı ve ölüme dair puslu sezgilerden ilham alan genç bir şair olarak resmetmişti.**

▶ **Rilke, Malte Laurids Brigge'nin Notları'nı yazdığı dönemde, modern dünyaya bakmayı öğrenmişti, dehşet dolu bir yabancılaşma hissiyle de olsa.**

Rilke'nin tek romanının savunucularından pek azı bu romanın sadece bazı kısımlarının harika olduğunu kabul eder; tamamıyla süreklilikten uzak hayrete düşürme becerisi, çalışmanın bir bütün olarak kurmaca anlatı, günce ve sıradan bir kitabın sarsak bir bileşimi olduğunu unutmamıza yardım etmeye yetecek güçtedir. Yine de, aristokrat bir soydan gelen, şimdi Paris'te meteliksiz, kırılgan ve yerinden yurdundan ayrı, genç bir Danimarkalı estetin sözde günlüğünde, belki de anlamsız tasvirlerle dolu tuhaf bölümler ya da boş yapmacıklıklar bulunması normaldi. Caddelerdeki rahatsızlık verici karşılaşmaların (örneğin "hastalıklı biri, kanlı göz kapaklarının altına yeşilimtrak bir balgam tükürmüş gibi duran ...sulanmış gözleri"yle yaşlı bir kadınla) aktarımları Malte'nin garip çocukluğu ve ergenliğine dair hatıralarının yoğun biçimde yeniden deneyimlenmesiyle yarışır. Roman kendini inanç, hastalık, sanat gibi temalar üzerine Rilkeci tefekkürler ve Malte'nin takıntı haline getirdiği meçhul tarihi karakterlerin iç yaşantılarına ilişkin spekülasyonlarla genişletir.

Romanın yazım biçimi Rilke'nin en büyük dizelerinin aşkınlığına nadiren yaklaşır ama bazen bunlarınkine benzer bir yerden ortaya çıkar gibidir. Rilke'nin şiirine, kendine yöneltilmiş retorik sorular ve diğer herkesi hedef alan cevaplandırılması mümkün olmayan sorular saçılmış olması gibi, Malte'nin sanatkarlığı da dünya ve üzerindeki herkes hakkındaki işlenmiş cehaletinden azar azar beslenir. Doymak bilmez bir merakı kasten azdırmak ve bunu tatmin etme dürtüsünün azaltılmasını sağlamak Rilke'nin sanatını ve kahramanının düşüncelerini körükler. Bu bilgi yoksunluğuna karşın ve bu sayede, roman son derecede güzeldir ve başka bir şeye pek benzemez: Çoğunlukla en kayda değer olan da Rilke'nin, romanın her bölümüne son verdiği cümleler ya da paragraflardır. Hayatınızı değiştirmelisiniz. **RP**

Howards End

E. M. Forster

Yazarın doğum tarihi | 1879 (İngiltere), 1970
İlk yayın tarihi | 1910
İlk yayınevi | E. Arnold (Londra)
Orijinal dili | **İngilizce**

Edward döneminin ayırıcı özelliği olan toplumsal çalkantıları aksettiren Howards End, okuyucuyu iki çok farklı aile, Schlegel'ler ve Wilcox'lar ile tanıştırır. Schlegel'ler idealist ve entelektüel iken Wilcox'lar materyalist ve gerçekçidir. Roman bu iki aile arasında gelişen ilişkiyi ve çok farklı olan dünya görüşlerinin çatışmasını konu alır. Schlegel ailesinden iki kızkardeş, Margaret ve Helen, Wilcox'lara birbirine tezat biçimlerde yaklaşır. Helen, idealistliğini muhafaza ederek Wilcox'ların materyalizmine ve pragmatizmine hararetle karşı çıkarken Margaret, yaşama dair iki yaklaşımı uzlaştırmayı ve her ikisini de takdir edebilmeyi umar. Yazılarında, hem yazım biçimini hem de tutkusunu yüceltmek için "sadece bağ kurmak" amacını taşır. Howards End, Margaret'in bağ kurma çabasını, başarılarını ve başarısızlıklarını, Henry Wilcox'la evliliğini, ilişkilerindeki iniş çıkışları ve kızkardeşi ve kocası arasındaki şiddetli çatışmayı konu alır.

Tam bir başyapıt olan romanda, gerçek güzellik ve iyimserlik anları vardır. Forster'ın tüm romanlarında olduğu gibi, karakterler gözalıcı bir biçimde çizilmiştir ve hem gerçekçi hem de dokunaklı olan diyaloglar enfestir. Her ne kadar bu roman aşırı duyguları ve eylemleri konu alsa da, asla melodramatik veya saçma bir hal almaz. Bunun yerine, insani duyguların ve yanlış anlama, gurur, öfke ve ikiyüzlülüğün sebep olabileceği tahripkâr sonuçların oldukça gerçek bir sunumudur. **EGG**

◀ **Burada Penguin'in klasik turuncu roman formatında basılmış olan Howards End, "Sadece bağ kur..." cümlesini şiar edinir.**

Impressions of Africa

Raymond Roussel

Yazarın doğum tarihi | 1877 (Fransa), 1933 (Sicilya)
İlk yayın tarihi | 1910
İlk yayınevi | Librairie Alphonse Lemerre
Orijinal adı | **Impressions d'Afrique**

Impressions of Africa'nın ilk dokuz bölümü, hayali bir Afrika kenti fonunda geçen bir dizi görünüşte imkansız olayı anlatır. Bir nişancı tek bir kurşunla rafadan bir yumurtanın sarısını beyazından ayırmakta; korse desteklerinden yapılmış bir heykel ileri geri sallanmakta, mekanizması evcil bir saksağan tarafından çalıştırılmaktadır. Romanın ikinci yarısında, gemileri batmış bir grup yolcunun Afrikalı bir kral tarafından yakalandığını ve onu eğlendirmek ve özgürlüklerini kazanabilmek için mahkumların özenle hazırlanmış tiyatral işler gerçekleştirmek ya da birinci bölümde gördüğümüz türden fantastik makinalar yapmak zorunda olduklarını öğreniyoruz.

1935 yılındaki intiharının ardından yayımlanan bir denemesinde Roussel, romanının çıkış noktasının hiçbir surette Afrika'ya dair bir izlenim olmadığını, belirli bir dilbilimsel kaynak olduğunu açıklar. Sözü geçen kaynak, tek bir kelimenin iki ya da daha fazla farklı anlamı olabileceğiyle ilgilidir. Kilit önem taşıyan yazım tekniğinin bir çeşitlemesinde Roussel, eşsesli bir sözcükle başlayacak ve ardından kendisine, bizi baleines'ten (balen-korse destekleri) alıp baleines'e (balinalar) götürecek bir hikâye yazma veya bir senaryo uydurma görevi verecektir. Bu bizi hiçbir yere götürmeyen bir yolculuktur çünkü başlangıçtaki terimden ne kadar uzağa gidersek gidelim, anlatım yalnızca bizi başladığımız yere döndürmek üzere tasarlanmıştır: Baleines'ten baleines'e. Dil artık romanın hizmetinde değildir. Aksine, roman dilin merhametine kalır; romanlar bir kelime ve onun tekrarlanması arasındaki karanlık alanda yaratılır. **KB**

Fantômas

Marcel Allain and Pierre Souvestre

Yazarın doğum tarihi (Allain) | 1885 (Fransa), 1970
Yazarın doğum tarihi (Souvestre) | 1874 (Fr.), 1914
İlk yayın tarihi | 1911, A. Fayard (Paris)
Orijinal dili | Fransızca

İlk kez 1911 yılında basılan Fantoma, yazarın memleketi Fransa'da heyecan uyandırmıştır ve her ne kadar İngilizce konuşan dünyada hala pek bilinmese de, Avrupa ve dünya çapında, halkın imgeleminde önemli bir yer işgal etmeye devam eder. Orijinal Fantoma'nın, 31 olağanüstü ardılına, çeşitli film versiyonlarına ve Meksika'da başarılı bir çizgi romana ilham oluşturmasıyla bu esrarengiz eser yaşamaya devam etmektedir.

Romanla aynı adı taşıyan "kahraman", maskeli, azılı bir suçlu, burjuva toplumuyla savaşan ahlak dışı bir dehadır. Fantoma geçmişsiz ve saiksizdir, vücut bulmuş bir kâbustur, fiziksel varlığı sadece ardında bıraktığı ceset yığınları veya açık bir pencerede boş ümitler uyandıran bir pelerin hışırtısıyla doğrulanan bir muammadır. Çok zeki olan ancak sürekli hayal kırıklığına uğrayan Müfettiş Juve tarafından takip edilir. Fantoma Paris gecelerinde tecavüz eder, öldürür, dolandırırken, adının telaffuz edilmesi bile tüm dürüst vatandaşların yüreklerine korku salar. Bu şiddet içerikli ve kabaca yazılmış hikâyenin, bu kadar kalıcı bir etkiye sahip olmasının yanı sıra hem Dadaist akıma hem de Sürrealistlere dikkate değer bir esin kaynağı olması da gariptir. Modern kent yaşantısının paranoya, karmaşa ve heyecanını yansıtan tekinsiz bir eser olan Fantoma, Eski Dünya ahlakının tehdit altında olduğu hissi yaratır ve süregiden kaygıları istismar eder. Fantoma'nın gölgesi uzundur; hem ilkel hem de entelektüel imgeleme hitap eder. **SamT**

Ethan Frome

Edith Wharton

Yazarın doğum tarihi | 1862 (ABD), 1937 (Fransa)
İlk yayın tarihi | 1911
İlk yayınevi | Macmillan & Co. (Londra)
Orijinal dili | İngilizce

Ethan Frome, bir yüzyılın bitip diğerinin başladığı dönemde New England çiftçi toplumunda zihinsel izolasyon, cinsel hüsran ve ahlaki umutsuzluğun berrak bir hikâyesidir. Roman, Frome'un, karısı Zeena'nın yoksul akrabası Mattie Silver'a karşı filizlenen arzusunun öyküsünü anlatır ve beklenmedik ve acı verici sonuçlarıyla iki aşığın kendilerini mahfetme çabalarının dayandığı mantığı konu alır. Hikâyenin merkezinde Frome vardır; sönük kişiliği acımasız bir çevrenin ve içe dönük bir toplumun acı meyvesidir. Yavan bir yaşamın yüzeyinin altında bereketli bir gerçeklik sezen ve tecrit edilmiş bir toplumda sokulganlığına hiçbir çıkış noktasıbahşedilmeyen, gizli derinliklerin adamıdır. Burada dışarıdaki çevre ve içerideki ruharasındaki bir etkileşim dramatize edilir; karakterlerin, naklettiği tarihe dair bilgisi güvenilmez olan bir anlatıcının sözcükleriyle kuşatılan dilsizlikleri romanın temelini oluşturur. Ahlakî tercih ve irade, davranışın belirlenmesinde çevrenin rolü ve toplumsal ahlak kuralları ve bireysel tutkular arasındaki ihtilaf konusunda rahatsız edici sorularla karşı karşıya bırakılırız. Ethan Frome öncelikle, romanla aynı adı taşıyan baş kahramanının çektiği acılara odaklanır ama aynı zamanda Zeena gibi manipülatif bir figürün oluşumuna olanak veren toplumsal koşulları tasvir eder. **AG**

▶ **Edith Wharton'ın bu fotoğrafı, romancı olmadan önce çekilmiştir ama daha o zamandan kararlı bir karakter izlenimi yaratmaktadır.**

The Charwoman's Daughter

James Stephens

Yazarın doğum tarihi | 1880 (İrlanda), 1950 (İng.)
İlk yayın tarihi | 1912
İlk yayınevi | Macmillan (Londra)
Orijinal dili | İngilizce

Şair ve romancı James Stephens, Dublin'in kenar mahallelerinden birinde doğmuş, büyümüş ve yetişkin hayatına bir hukuk müşavirliği ofisinde memur olarak başlamıştır. Çalışmalarının tümüne, bir klostrofobi durumu, aşırı kalabalıklar arasında musallat olan bir yalnızlık hissi hakimdir. Ancak Stephens hayal kurma fikrine aşıktır ve eserinde tasvir ettiği Dublin, kâh bir sınırlar ve kurtuluş mekanı, kâh küçük odalar ve geniş sokaklar, kâh zorunluluğun baskısı ve bir vitrinde göze çarpan ipek bir elbisenin güzelliğidir.

The Charwoman's Daughter, aşırı korumacı dul annesinin tek çocuğu olan 16 yaşındaki Mary'nin tuhaf, hüzünlü hikâyesidir. Aynı zamanda Dublin'e ve bu kenti nasıl gördüğümüze dair bir hikâyedir. Genellikle İrlanda edebiyatında bir erkek şehri, geçmişine kısılmış bir yer ve önemli, hareketli sohbetlerin ve rasgele, düzensiz karşılaşmaların mekanı olarak tasvir edilen bu Dublin hem küçük bir mahalle hem de koca bir kenttir.

Mary ve annesi, birbirlerine duydukları dokunaklı sevginin ritüellerine mekân olan, tek odalı ucuz bir dairede yaşarlar. Gündüzleri annesi Dublinli zenginlerin evlerini temizlerken Mary şehirde dolaşarak gözlemlerde bulunur. Zengin hayal gücüne dayanan gözlemleri, şehrin garip ama şahane, uzak ama dostane bir yer olarak zihnimizde canlanmasını sağlar. Bu eseri böyle alışılmadık ama büyüleyici bir Dublin romanı haline getiren de bu keşfetme hissi ve beraberinde getirdiği acıtatlı zenginliktir. **PMcM**

Venedik'te Ölüm

Death in Venice

Thomas Mann

Yazarın doğum tarihi | 1875 (Almanya), 1955 (Holl.)
İlk yayın tarihi | 1912, Hyperionverlag (Münih)
Orijinal adı | Der Tod in Venedig
Nobel Edebiyat Ödülü | 1929

Ünlü yazar Gustave von Aschenbach kendisinden beklenmeyecek ani bir kararla Venedik'e gittiğinde, sarı bukleleri ve vücudunun zarif orantısıyla Yunan güzellik idealinin somut bir örneği gibi görünen genç bir oğlan dikkatini çeker. Tadzio'yu seyretmek kısa sürede Aschenbach'ın günlerinin ve daha sonra varlığının vazgeçilmezi haline gelir. Aschenbach Venedik'e giderken gemide, bir grup genç erkek arasına karışan yüzü makyajlı, aptal aptal sırıtan yaşlı bir adamı dehşet içinde izler. Ancak hikâyenin sonunda Aschenbach o adam haline gelmiştir; salgın hastalıkla cebelleşen bir kentin kanallarında ve geçitlerinde kendinden geçmiş bir biçimde Tadzio'nun peşinden koşar. Venedik'te Ölüm Mann'ın söylediği gibi, sanatçının itibarını kaybetmesi üzerinedir ancak Mann aynı zamanda, sanat ve yaşam arasındaki ilişkiyi de irdeler.

Aschenbach, emek ve disiplinle yaşamı kontrol edebileceğine ve hatta bunu sanata aktarabileceğine inanır. Ama kontrolsüz duygu ve zaptedilmez tutkuya teşvik eden Tadzio'nun Dionysus'u, onu bu inancının yanlışlığını farketmeye mecbur eder. Romanın mitsel unsurları, eşcinselliğin portresini çıkarmak için bir bağlam sunar. İnce ve derin bir psikolojik kavrayışla yazılmış olan Venedik'te Ölüm, aşık olmanın nasıl bir şey olduğuna dair canlı bir hikâyedir.

Sadece 70 sayfadan oluşan bu kısa roman belki de Mann'ın ideal sanatsal biçimiydi: Kötü şeyler olacağının ilk işaretlerinden nihai hazin zirveye kadar bu eser, kendi türünde bir başyapıttır. **KB**

Oğullar ve Aşıklar

Sons and Lovers

D. H. Lawrence

Yazarın doğum tarihi | 1885 (İngiltere), 1930
İlk yayın tarihi | 1913
İlk yayınevi | Duckworth & Co. (Londra)
Orijinal dili | İngilizce

Oğullar ve Aşıklar'da Lawrence, Nottinghamshire taşrasını ve çok derin bir bağla bağlı olduğu madenci halkını etkileyici bir biçimde anlatır. Aile, iç çekişme, sınıf mücadelesi, cinsiyet çatışması, cinsellik, endüstriyalizm ve yoksulluk konularını ele alış biçiminin dürüstlüğüyle cesur olan Oğullar ve Aşıklar, mistisizme yönelen bir yoğunlukla uyandırdığı tabiata da sahip çıkar. Romanın ana teması, oğul Paul Morel ve kabiliyetli oğlu için büyük hırsları bulunan, her şeyi görüp bilen annesi arasındaki ilişkidir. Aralarındaki güçlü bağların dışladığı, yetersiz eğitime sahip bir madenci olan baba aynı zamanda anne tarafından küçümsenir ve bu tutum, oğul tarafından erkekliğe geçişi sırasında kendi tutumuymuşçasına içselleştirilir. Böylelikle kaçınılmaz sınıfsal meseleler, değişken psikoseksüel sorunlarla örtüşür. Paul, eğitim ve sanat yoluyla annesinin yıldırıcı emellerini gerçekleştirir; ancak anne ve oğul arasında neredeyse ensest boyutuna varan ilişki, onun ayrı bir yetişkin kimliği geliştirmesini ve diğer kadınlarla erişkin bir cinsel ilişki kurmasını engelleme tehlikesi taşır.

Madenci halk tarafından olduğu kadar hayata küsmüş kocası tarafından da kıstırılmış Gertrude Morel gibi akıllı bir kadının toplumsal konumuna duyarlı olan roman aynı zamanda, ergen aşkının hüsranlarını, farklı türden cinsel ilişkilerin kafa karıştıran çekiciliğini ve erkeklerarası rekabetin şiddetini de yakalar. **AG**

The Ragged Trousered Philanthropists

Robert Tressell

Yazarın doğum tarihi | 1870 (İrlanda), 1911
İlk yayın tarihi | 1914
İlk yayınevi | G. Richards (Londra)
Orijinal dili | İngilizce

Bu kitap, İngiliz içşi sınıfı edebiyatının belki de en önemli klasiği olma niteliğini hâla korur ancak ilk kez okuyanlar, kitabın tonu karşısında şaşkınlık yaşayabilirler. Her ne kadar romanın merkezinde kapitalizme karşı akıllıca, hararetli ve devamlı bir saldırı olsa da, aynı zamanda sosyalizmin gerekliliğini göremeyen ve bu şekilde çocuklarını sömürüye teslim eden işçilere yönelik öfkeli bir sertlik de vardır. Bu, okuyucunun ilgisinin herhangi bir askıda kalma veya anlatım akışı oyunuyla değil, kazancın esiri olmuş yaşamların ayrıntılı incelemesiyle canlı tutulduğu garip bir romandır. Hikâyenin tamamı kuvvetli bir biçimde, çoğunlukla patronları tarafından kandırılanlara yönelik öfkeyle körüklenir; işverenlerin bundan çok farklı davranamayacakları ima edilir.

Ancak kitap, geleneksel anlamda sadece işçi sınıfıyla ilgili değildir, aynı zamanda işin doğasıyla ve bir kişinin işiyle gurur duyma olasılığının, daha fazla "verimlilik" talepleriyle nasıl yok edildiği ve alay konusu olduğuyla ilgilidir. Kaçınılmaz olarak işçi, hızlı ve baştan savma çalışmaya mecbur edilir ve bu da emeğin sağladığı tüm gerçek tatmini ortadan kaldırır; tıpkı seçilmiş "zanaatine" katacak çok şeyi olan ama sürekli olarak "sistem" tarafından reddedilen baş kahramanın yaşadığı gibi. Dolayısıyla The Ragged Trousered Philanthropists, günümüzde Ruskin ve Morris gibi figürlerle ilişkilendirme eğiliminde olduğumuz Edward dönemi İngilteresi'nin daha geniş sosyalist hareketleriyle uyumludur. **DP**

Platero ile Ben

Platero and I

Juan Ramón Jiménez

Yazarın doğum tarihi | 1881 (İsp.), 1958 (Porto Riko)
İlk yayın tarihi | 1914, La Lectura (Madrid)
Tamamlanmış baskısı | 1917, Editorial Calleja
Orijinal adı | Platero y yo

Kitabın alt başlığının Bir Endülüs Ağıtı olması ve yazarın kitabı (büyük bir beğeniyle okuyan) büyük eğitimci Francisco Giner de los Rios'a ithaf ettiği olgusu, onun yorumlanmasına ilişkin çok önemli iki anahtar sağlar. Öncelikle, Platero ile Ben Endülüs'ün (Huelva yakınlarındaki Moguer yöresi civarı) bir kesimiyle ilgili kişisel anıların, estetik İspanyol bölgeciliğini tam anlamıyla gözler önüne seren anlatımıdır; ikinci olarak da hem çocuklara hem de yetişkinlere duyarlılığı öğretme amacıyla yazılmıştır.

Hikâye, bu amaçların ikisini de başarıyla yerine getirir. Tatile çıkan ("yas giysileri kuşanmış, İsa'nınkine benzer sakalıyla,") bir şairin ve onun "küçük, tüylü, yumuşak" eşeği Platero'nun sıradan (ama yalnızca görünüşte) hikâyesidir. Çocukların neşe dolu dünyasını, tarlalardaki hayvanların fırtınalı hayatlarını, eğlenceli olanından muzip olanına kadar türlü türlü köylüleri ve neredeyse fovist renkler taşıyan sıfatlarla tasvir edilen unutulmaz manzaraları anlatan öykü kısa bölümler (kimileri bunları şiirsel düzyazı olarak tanımlıyor) halinde yazılmıştır. Ama her şey o kadar da toz pembe değildir: "Platero" ve sahibi, keyfi zulümlere, anlayışsızlıklara ve üzüntülere de tanık olur. Kitabın sonunda da küçük eşek ölür. İspanyol edebiyatındaki pek az yapıt estetik keyifle ve etik gereklilikleri, erdem ve güzelliği böyle ustalıkla bir araya getirebilir. **JCM**

◀ **Joaquin Vaquero Turcios'un tablosu, Platero'yla paylaştığı taze gençliğinden üzüntü verecek kadar uzaklaşmış olan Jimenez'in yaşlı halini gösteriyor.**

Tarzan of the Apes

Edgar Rice Burroughs

Yazarın doğum tarihi | 1875 (ABD), 1950
İlk yayın tarihi | 1914
İlk yayınevi | L. Burt Co. (New York)
Orijinal dili | İngilizce

Düşünsel bakımdan Tarzan serileri o kadar az şey sunarlar ki, kitapların çok daha şiddetli bir eleştirinin hedefi olmamaları şaşırtıcıdır. Bu türün muhalifleri, daha yeni romanları yasaklama veya hatta yakma eğilimindeyken, Tarzan'ın hâlâ popüler edebiyatta bir yer işgal etmesi, hatta bir Disney filmine ve akabinde devam eden çizgi dizilere konu olması belki de ironiktir. Öyküsel olarak, heyecanlı, dinamik, genellikle şaşırtıcı biçimde iyi yazılmıştır ve iyi bir ucuz romandan beklenebilecek her türlü klasik numarayla doludur: Hayatta kalma mücadelesi, bilinmeyen bir yer, acımasız düşmanlar, çarpıcı dövüşler ve güzel kadınlar. Bunun anlamı, kitabın temelini oluşturan alt metinlerin ırkçı, seksist, son derece klişe ve sonunda beyaz üstünlükçü erkeğin tarafını tutarak ağırlıklı olarak emperyalist olduğudur. Tarzan of the Apes'te, kitaba adını veren kahraman sırasıyla maymunları, aslanları ve filleri, siyah kabile üyelerini, yozlaşmış denizcileri, teoloji profesörlerini, kadınları ve öfkesini yeniden kabile üyelerine çevirmeden önce İngilizleri alt eder.

Bugün Tarzan, tıpkı W. E. John'un Biggles serisi gibi büyük ölçüde okunmamaktadır ve erken ekoloji tartışmaları, kahramanlık metinleri üzerinde Burroughs'un yazım biçiminin yarattığı etki ve keskin toplumsal yorum gücü gibi dikkate değer artıları büyük ölçüde unutulmuştur. Sonuçta, cinsel olarak ilkel "Ben Tarzan, sen Jane"'den kaçınarak, Jane Porter'la önce notlar aracılığıyla, sonra Fransızca ilişki kuran Tarzan mitolojisi, gerçek metnin yerini almıştır. **EmcCS**

Locus Solus

Raymond Roussel

Yazarın doğum tarihi | 1877 (Fransa), 1933 (Sicilya)
İlk yayın tarihi | 1914
İlk yayınevi | Librairie Alphonse Lemerre
Orijinal dili | Fransızca

Roussel'in tuhaf ve kesinlikle zor olan kendi bastırdığı romanları ve şiirleriyle yaşadığı dönemde alay edildi. Oysa şimdi Roussel, Michel Foucault'dan New York'lu şair John Ashbery'e kadar 20. yüzyılın bazı önemli düşünür ve yazarları üzerinde kesin bir etkisi olmuş, kendi başına atıldığı dil serüvenleriyle ünlüdür.

Locus Solus ürpertici bir teatralliğe sahiptir ve yoluna, bir dizi fantastik sahnenin üzerindeki örtüyü kaldırarak devam eder: Kediler, dişler, elmaslar ve dans eden kızlar, bir sürü karmaşık mekanizma arasında sergilenir. Rehberimiz, bir grup meslektaşını, romana adını veren tenha bir yer olan ıssız malikanesine bir tura götüren, zeki bilim adamı ve mucit Martial Canterel'dir. Etkileyici başlıca teşhir, içinde sekiz mükellef canlı tablonun sergilendiği devasa camdan bir kafestir. Sadece, ölü numarası yaptığını sandığımız oyuncular, gerçekten ölüdür. Canterel, kendi keşfettiği bir sıvıyı şırınga ederek cesetleri kendiliğinden hareket eden makinelere dönüştürmüştür. "Diriltme" yoluyla yeniden canlandırılan ölü oyuncular, yaşamlarının en önemli anlarını yeniden canlandırmaya mahkum edilmişlerdir. Elbette, eşsiz ve tekrarlanamaz oldukları düşünüldüğünden kesinlikle anlamlı olan anlar. Roussel'in bu romanı ve diğerlerini yazmak üzere icat ettiği dil makinesi, bir kelimenin iki farklı anlam taşımak üzere bölündüğü çatallanma noktasında işlevini görür. Roussel'in kurmaca yapıtları her zaman, göz alıcı bir şekilde olağandışı olan romanlarının başlıca gösteri unsuru olan anlamsızlık şovunu taklit etmeye tehlikeli bir biçimde yakındır. **KB**

Kokoro

Natsume Soseki

Yazarın doğum tarihi | 1867 (Japonya), 1916
İlk yayın tarihi | 1914
İlk yayınevi | Iwanami Shoten (Tokyo)
Orijinal dili | Japonca

Kokoro, Japonya'nın 19. yüzyılın sonundaki hızlı modernleşme dönemi sırasında yaşadığı zihniyet değişimlerini yakalayan bir romandır. Japon toplumu, batılılaşmaya alışırken ve militarist bir devlete dönüşmeye başlarken, Meiji döneminin umut verici "uygarlık ve aydınlanma" ruhunu kaybetmeye başlar. İmparator Meiji'nin 1913'te ölmesi ve geleneksel değerlere uygun bir biçimde General Nogi'nin aynı yıl gerçekleşen ayinsel intiharı, bu iki ölümü Meiji ruhunun yok oluşunun simgesi olarak gören insanları çok sarsar.

1910 yılı civarında Tokyo'da geçen Kokoro, genç bir adam, anlatıcı ve Sensei ("öğretmen" anlamına gelir ama usta ve çırak ilişkisini ima eder) dediği yaşlı bir adam arasındaki ilişkiyi konu alan, üç bölümden oluşan bir romandır. Sensei, geçmişinden bir utanç taşır. Romanın birinci ve ikinci bölümleri, anlatıcının babasının ve Sensei'nin arkadaşının ölümleri ve mezarlığa yaptığı sık ziyaretler etrafında döner. Anlatıcı Sensei'nin sırrıyla ilgilenmeye başlar. Bir gün, Sensei'nin trajik bir aşk üçgenindeki suçunu itiraf ettiği ve pek çok iç çelişkisini ifade ettiği bir mektup gelir. Ahlaklılık ve sahip olma, akıl ve duygu, ölüm ve yaşam arasında bölünmüştür. Kendisinin ve diğerlerinin kokorosunu (ruh veya zihnin iç işleyişi) anlamanın imkansızlığından mustariptir. Sensei'nin tedirginliğini duyarlı bir şekilde anlatışıyla roman, sadece Japonya'nın hızlı modernleşme- sinin güçlü bir kanıtı değil, aynı zamanda bir adamın azap verici başarısızlık ve sorumluluk hissinin irdelemesidir. Birinci şahıs ağzından öyküleme biçimini oturtan Natsume, modern Japon edebiyatının en önemli yazarlarından biridir. **KK**

▶ Tokyo'dan Yokahama'ya bir tren yolunun inşası, Meiji dönemindeki Japon modernleşmesinin Natsume tarafından gözlemlenen tipik bir örneğiydi.

東海名所
改正道中記
二
汽笛発途鑑
新橋
品川迄
一里二十丁
鉄道鐵い馬車の
車ここが合もと
ところゝゝのさ
もろもるし乗の
たゝこ二三ぐ
のむまふ横浜と
行き交ふ来の風ぢり
窓のふ里眺く
駅ゝタ千里の
よとゝり
歌重宣

Handcuffed TO THE GIRL WHO DOUBLE-CROSSED HIM

The "Monte Cristo" hero...
The MAN who put
the MAN in roMANce...

ROBERT DONAT

MADELEINE CARROLL

IN

THE 39 STEPS

Directed by ALFRED HITCHCOCK

Director of "The Man Who Knew Too Much"

A GB PRODUCTION

A HUNDRED STEPS AHEAD OF ANY PICTURE THIS YEAR

Otuz Dokuz Basamak

The Thirty-Nine Steps

John Buchan

Yazarın doğum tarihi | 1875 (İskoçya), 1940 (Kan.)
İlk yayın tarihi | 1915
İlk yayınevi | W. Blackwood & Sons (Londra)
Orijinal dili | İngilizce

Modern casus romanının öncüsü olan The Thirty-Nine Steps, Almanya'nın gizli bir işgalle, hazırlıksız yakalayacağı İngiltere'ye savaş açma planı etrafında gelişir. Her ne kadar bu olaylar dizisi, açıkça güncel bir konudan yola çıkıyor ve 1.Dünya Savaşı'nın acımasız ortamını kullanıyor olsa da, aynı zamanda Buchan'ın Alman kültürüne duyduğu derin nefreti de yansıtır. Hikâyenin merkezinde, bir İngiliz casusu kurtarıp kendini Alman devletinin ajanları tarafından düzenlenen bir insan avının hedefi olarak bulan neredeyse insanüstü ve saçmalık derecesinde şanslı olan Güney Afrikalı mühendis Richard Hannay vardır. Londra'da çok göze çarptığını düşünen Hannay, ıssız ve sakin olduğunu düşündüğü bir yerde saklanma umuduyla İskoç dağlarına kaçar. Ancak Hannay, "tenha" dağların otomobillerle ve İngiliz toplumunun dayanaklarıymış gibi davranan Alman ajanlarla dolu olduğunu görünce çabucak uyanır. Roman, casus romanları için bir formül oluşturması açısından önemlidir: Araba kovalamacaları, özenli kılık değiştirmeler ve bir felaketi önleme görevi. Konunun dramatik dönüşleri, her bir olası müttefikin aynı zamanda olası bir düşman olduğu paranoyak hissine dayanır. Buchan'ın savaş süresince verdiği hizmetler arasında, propoganda üretmekten sorumlu olan yeni kurulmuş Enformasyon Departmanı'nı yönetmek de vardı. **LC**

◀ **Buchan'ın casus romanının Alfred Hitchcock tarafından uyarlanan ve 1935'te yayınlanan sinema versiyonu artık, orijinal romandan çok daha yaygın bir biçimde tanınmaktadır.**

Gökkuşağı

The Rainbow

D. H. Lawrence

Yazarın doğum tarihi | 1885 (İngiltere), 1930
İlk yayın tarihi | 1915
İlk yayınevi | Methuen & Co. (Londra)
Orijinal dili | İngilizce

Lawrence'ın yerleşik roman geleneklerinden kopuşunda etkili olan, bireyin öznelliğinin artık "eski sabit ego" olarak nitelendirdiği şeye dayanılarak tanımlanamayacağına ve karakter sunumu için farklı bir yolun gerekli olduğuna dair inancıdır. Roman karakterlerinin şimdiye kadar tipik olarak sunulduğu "gerçekçiliğin" aslında gerçekçi olmadığını düşünür ve Gökkuşağı'nda, insani kişilerin ve bilinçsiz dürtülerinden kaynaklanan ihtilaflı ilişkilerinin bir sunumuna yönelir.

1.Dünya Savaşı'nın gölgesinde yazılan roman, Brangwen ailesinin toprağa kök saldığı dönemle şu anda insan yaşamında meydana gelen geniş kapsamlı değişimleri, özellikle de toplumların amansız şekilde yok edilmesini karşılaştırır. Ergenlik döneminde cinsellik, evlilik ilişkileri, kuşaklar arası çatışma, sürgün, sömürgecilik, ulusal kimlik, eğitim, yukarı doğru sosyal hareketlilik, Yeni Kadın, lezbiyenlik ve (yeniden doğuşun ve yenilenmenin habercisi olan) psikolojik çöküntü gibi meseleler iç içe örülür. İlişkiler konusunda cinsel açıdan apaçık ve acımasız bir şekilde dürüst olan Gökkuşağı, yerleşik bir toplumsal düzenin çöküşünü tasvir eder; aile-çocuk ve erkek-kadın ilişkilerinde değişen güç dengelerine odaklanır; aynı zamanda yeni döneme ait dönüşümleri mitsel bir referans sitemi içerisine yerleştirir. **AG**

Of Human Bondage

William Somerset Maugham

Yazarın doğum tarihi I **1874 (Fransa), 1965**
İlk yayın tarihi I **1915**
İlk yayınevi I **W. Heinemann (Londra)**
Orijinal dili I **İngilizce**

"Birinin riyakarlığını yalnızca çok geç olduğunda anlamanız ne kötü..."

▲ **En ünlü romanı kendi deneyimlerine dayanan Maugham'ın bu fotoğrafı, 1927'de Claude Harris tarafından çekildi.**

Maugham'ın en ünlü romanı kendi deneyimlerine dayanır. Üçüncü şahıs anlatım tekniğini kullanır ancak herşeyi, baş karakteri Philip Carey'nin nezaret eden bilincinin filtresinden geçirir. Yavaş yavaş ilerleyen ve düzensiz bir yapıya sahip olan roman, Carey'nin çocukluktan yetişkinliğe uzanan öyküsünü konu alır. Zorlu ilk yıllarını, yumru ayaklı olması sebebiyle kötü muamele gördüğü okuldaki yaşamının haşin koşullarını, dini inancını yavaş yavaş kaybedişini ve kendi koşullarında dünyayla karşılaşmaya istekli genç bir adam olarak yaşadıklarını anlatır.

Roman bilhassa, hiçbir anlamı yokmuş gibi görünen insan varlığının anlamını aramakla meşguldür. Carey, diğerlerinin yaşamlarından gördüğü kadarıyla insanların çoğunlukla acı dolu, sıklıkla sefil ve genellikle işe yaramaz olduklarına kanaat getirir. Kendi deneyimleri ise sadece bu alaycı teşhisini doğrular niteliktedir. Ancak ne hayatın cilveleriyle yüzleşme, ne de kişisel bir felsefe arama arzusunu kaybeder. Geliştirdiği bakış açısı, sınırlayıcı erdem ve ahlaksızlık kategorilerini, Darvinci bir yaşam görüşü lehine reddeder. "İyi" ve "kötü" kelimeleri, bireyin uyması için toplum tarafından yerleştirilen etiketler olarak görülür. Varoluşun kendisi manasız ve beyhudedir. Romanda gevşek bir biçimde birbirine bağlı bölümler yoluyla keşfedilen, Carey'nin vardığı soğukkanlı sonuç, düşünen bireyin ancak yaşamın tesadüfi olaylarındaki estetikte gerçekten bir parça özgürlük bulabileceğidir. **AG**

En Acıklı Öykü-İyi Asker

The Good Soldier

Ford Madox Ford

İyi Asker'e yönelik eleştirel görüşler bölünmüştür. Bazıları bunu, içeriğin biçime kurban edildiği bir roman olarak görürken bazıları da Ford'un estetik deneysellik yoluyla modern dünyanın bir öyküsünün yaratılmasının mümkün olup olmadığını araştırdığı, 20. yüzyılın en iyi kurulmuş romanlarından biri olarak görür. Bu kitap, Ford'un önde gelen savunucusu olduğu, izlenimcilik olarak bilinen edebi tarzın en güzel örneğidir.

İyi Asker'de Ford, gerçekliğe dair deneyimimizin nasıl baştan aşağı bilgimizin sınırlarınca şekillendirildiğini göstermeyi amaçlar. Sadece aylak, zengin Amerikalı, John Dowell'ın bakış açısından anlatılan İyi Asker, Dowell'ın gerçeklik bilincinin, geçmişteki olaylara dair yeni bilgi ve anlayış edindikçe ne boyutta değiştiğini betimler. Roman ilerledikçe Dowell'ın karısı Florence'ın, kitabın adındaki "iyi asker" Edward Ashburnham'la uzun süredir bir ilişkisi olduğunu anlarız. Dowell, karısının gerçek mizacından ve vuku bulmakta olan tutkulu birleşmeden haberi olmayan, nihai olarak güvenilmez anlatıcıdır. Ashburnham'larla hoş ve sakin dostluğunu anlatır ancak ilişkiyi fark etmesini takiben, tekrar başlamak zorundadır ve bu dostluğun hikâyesini yeniden anlatmayı dener. Roman boyunca Dowell, biri kendini kandırarı bir masumiyet ve biri acı verici aydınlanma olan bu çelişkili bakış açılarını tam olarak aktarabilecek bir anlatı yöntemi düşünmeye çalışır ve başaramaz. **LC**

Yazarın doğum tarihi | 1873 (İng), 1939 (Fransa)
İlk yayın tarihi | 1915
İlk yayınevi | The Bodley Head (Londra)
Yazarın tam adı | Ford Hermann Hueffer

▲ **Madox Ford 1. Dünya Savaşı'nda askerlik yaptı ve burada, yaklaşık olarak İyi Asker'in basıldığı dönemde üniformalı olarak fotoğraflanmıştır.**

"Altı ay önce hiç İngiltere'ye gitmemiştim ve elbette bir İngiliz yüreğinin derinliklerini hiç görmemiştim. Sığ yerlerini bilirdim"

老婆鬼狸を
捕去る図

Raşomon

Rashomon

Akutagawa Ryunosuke

Yazarın doğum tarihi | 1892 (Japonya), 1927
İlk yayın tarihi | 1915, Teikoku Bungaku dergisinde
Alternatif adı | The Rasho Gate
Orijinal adı | Chokodo Shujin

Raşomon, Akutagawa tarafından kariyerinin erken ve orta döneminde, 1915 ve 1921 yılları arasında yazılmış altı kısa öyküden oluşur. "Yeniden yapma" veya imitasyon, onun çalışmalarında önemli bir unsurdur; bu toplamada, birkaç tarihsel fablı yeniden anlatır. Akutagawa, orijinalin ideolojisine karşı, sırf yeniden oluşturma olarak değil, ince bir kavrama ve dönüşüm süreci olarak da addettiği imitasyonu savunur.

Akutagawa bu öykülerde, beklenmedik sonlarına ters düşen ve tuhaf duygusal etkiler uyandıran parabolik bir üslup ve ton kullanır. Öykülerin bazıları gerçekten zevkliyken diğerleri basit ahlaki yargılarımızı askıya alır ve bizi insanların düşünmeden hareket etme eğilimleri üzerine daha fazla düşünmeye davet eder. Akutagawa aynı zamanda bir yapı ustasıdır. "Dragon" ve "Yam Gruel", rivayet formunu kullanır ve karakterlerin dar perspektiflerini bir bütün olarak dünyanın daha geniş perspektifiyle karşılaştırarak eğlenceli bir atmosfer yaratır. "Kesa and Morito" ve "In a Grove", birçok Dostoyevski vari monoloğu arkaplan açıklaması olmaksızın akıllıca yan yana koyarak tereddütlü bir gerçeklik hissi yaratır. Akutagawa Japonya'da en çok okunan çağdaş yazarlardan biridir. Belirli bir zamanı olmayan öyküleri içgörülüdür ve edebiyatın bizzat kendi doğasına dair nükteli incelemelerdir. **KK**

◀ **Raşomon'un yaşlı bir kadın kılığına giren iblisi, kahraman Watanabe no Tsuna tarafından koparılan kolunu alıp götürüyor.**

Ateş

Under Fire

Henri Barbusse

Yazarın doğum tarihi | 1873 (Fransa), 1935 (Rusya)
İlk yayın tarihi | 1916
İlk yayınevi | Flammarion (Paris)
Orijinal adı | Le Feu

Barbusse'un 1. Dünya Savaşı'nın ilk yıllarındaki cephe muharebesini konu alan hikâyesinde anılan manganın üyeleri, Fransız ordusunun "kıllıları"dır ve aralarında hiçbir liberal ya da entelektüel yoktur. Ancak Barbusse, amacı olan bir gazeteciydi. Siperlerde geçen gönüllü iki yılı onu savaş karşıtlığına ve komünizme yönlendirdi ve Ateş bu yolda atılmış bir ilk adımdır.

Savaş tecrübesi esasen bir parçalanma deneyimi olduğundan barışçı bir polemik için gerekli olan amaçlı anlatıyı kurmak zordur ve Barbusse bunu denemez. Bölümler cephe gerisindeki ya da askerlerin izinli oldukları süreçlerdeki hayatı anlatır ya da asker idarecilerin cephede kan gölünden uzak durabildikleri "geri saflara" yönelik öfkeyi dile getirir. Anekdot içinde anekdotlar, katledilmiş bir Almandan alınan bir kutu kibritle dönmek için yanlışlıkla düşman hattına geçiş hikâyeleri vardır. Her şeyden önce, insanların pek çok korkunç şekillerde öldükleri savaş vardır: Ezilmiş, vurulmuş, parçalanmış, çürüyen, gömülü ya da gömülmemiş. Hikâyeler, okuyucuyu savaşın üzerinden yönlendiren katılımcı bir anlatıcı tarafından düzenlenir. Son bölümde, büyük ölçüde eksilmiş olan manga, milliyetçiliği kötüleyen, askerin gizli politik gücünü öven ve eşitlikle adalet gerekliliğini kabul eden bir tartışmaya başlar. Bu "el yordamıyla düşünme hayâli", söz konusu sıradan işçiler için bir öğrenme sürecidir; bu süreç, romandaki unutulmaz cephe hikâyelerince geçerli kılınır. **Amu**

Sanatçının Bir Genç Adam Olarak Portresi

A Portrait of the Artist as a Young Man

James Joyce

Yazarın doğum tarihi | 1882 (İrlanda), 1941
İlk yayın tarihi | 1916
İlk yayınevi | B. W. Huebsch (New York)
Seri olarak ilk yayını | 1914–1915, The Egoist (Londra)

İlk kez 1914-1915 yılları arasında tefrika edilen Sanatçının Bir Genç Adam Olarak Portresi, Joyce'u 20. yüzyılın en yenilikçi edebiyat yeteneklerinden biri olarak kabul ettiren romandır.

Portre, Stephen Dedalus'un çocukluğundan başlayarak, ergenlik döneminden ve erkekliğin ilk heyecanlarına kadarki gelişiminin izini sürer. Zaman içinde, aile, kilise, tarih ve memleket değerlerini sorgulayarak yavaş yavaş dindar Katolik yetiştirme tarzına karşı baş kaldırmaya başlar. Aynı zamanda Stephen'ın sanat ve edebiyata olan ilgisi, yetişkin kimliğiyle uzlaşma mücadelesi verdiği sırada yoğunlaşır. Ancak bu sıradan bir reşit olma hikâyesi değildir. Öykünün her aşamasında kullanılan dil, Stephen'ın yaşını ve entelektüel olgunluğunu yansıtmak üzere ustaca ayarlanmıştır.

Portre "inekler"le başlar ve Stephen'ın "ruhumun nalbantında soyumun yaratılmamış vicdanını dövmek istiyorum" şeklindeki arzusunu ifade etmesiyle son bulur.

Portre, Joyce'un devrim niteliğindeki "bilinç akışı" tekniğini bilemeye başladığı bir şaşırtıcı buluş ve düşsel zenginlik yapıtı olma özelliğini bugün de korur. Joyce'un yazınının kendine özgü niteliklerinin tam anlamıyla oturduğu yapıttır: Kapsamlı cinsel mizah, değerlere hakaret eden fantaziler, bilgece kelime oyunları, yazar kimliğinin eşzamanlı imha ve ifşası, İrlanda ve İrlandalılık ile sınırsızca karmaşık itme/çekme ilişkisi. Portre'de Joyce hem kendini hem de çağdaş yazının parametrelerini yeniden tanımlar. **SamT**

"Sanatçı, tıpkı Tanrı gibi, eserinin içinde ya da arkasında veya ötesinde veya üzerinde, görünmez, varoluştan arınmış, kaygısız, tırnaklarını törpüleyerek durur"

▲ Joyce'un meteliksiz ama kendinden emin genç bir adam olarak bu fotoğrafik portresi, 1904'te arkadaşı Constantine Curran tarafından çekilmiştir.

The Underdogs

Mariano Azuela

Yazarın doğum tarihi I 1873 (Meksika), 1952
İlk yayın tarihi I 1916, El Paso del Norte
İlk yayınevi I Cuadros de la Revolución Mexicana
Orijinal adı I Los de abajo

Meksika devriminin bu betimlemesi bugün hâlâ gelişmekte olan bir kurmaca edebiyat türünün öncüsü olmuştur. Tarihsel olayların, meydana gelmelerinden çok kısa bir süre sonra tutulmuş bir kaydı olmanın yanı sıra, idealleştirilmiş hayalî baş kahraman Demetri Macias karakteriyle aynı zamanda mülksüzlere dair epik bir şiirdir. Kötüye kullanılan gücün bir kurbanı olan kahraman, evini ve ailesini terk ederek kendini ölümüyle sonuçlanacak bir ayaklanmanın içine atar. İki yıl boyunca kaçaklardan oluşan bir çetenin lideri olarak orduyu aralıksız saldırılarla bezdirir. İlk başta düzensiz bir ayaklanma gibi görünen bu hareket, (olumsuz ve çıkarcı olduğu halde) hem doktor hem de gazeteci olan Luis Cervantes'in yaptığı konuşmayla hızla ideolojik doğrulama ve kolektif himaye elde eder. Bu akıl hocası sayesinde Macias, efsanevi bir devrim lideri haline gelir ama çok geçmeden birbirleriyle barış içinde yaşayan bu iki adamın arası kıskançlık ve açgözlülük yüzünden bozulur. Kendisine arka çıkan kişi tarafından terk edilen, köylülerin desteğini ve mücadelenin anlamını da yitiren kahraman yeniden ailesini bulur ama hemen ardından ölür.

Romanın çizgisel, gerçekçi yaklaşımı içerisinde, anlatıcının doğrudan müdahaleleri 19. yüzyılın bazı sorunlarını ortaya serer. Ancak her karakterin içinde bulunduğu duruma göre tonu değişen diyalogların çevikliği; sözel hızda meydana gelen, her sahneye uygun bir ritim kazandıran değişimler; doğanın ve karakterlerin izlenimci betimlemeleri romana kendisinden sonraki Meksika edebiyatının en iyilerine nüfuz edecek bir modernite kazandırır. **DMG**

Pallieter

Felix Timmermans

Yazarın doğum tarihi I 1886 (Belçika), 1947
İlk yayın tarihi I 1916
İlk yayınevi I Van Kampen (Amsterdam)
Orijinal dili I Flamanca

Felix Timmermans iki dünya savaşı arasındaki dönemde Flandra'nın en başarılı yazarlarından biriydi. Eser vermeye 1910'da, bir esrarengiz ve melankolik hikâyeler derlemesi olan Schemeringen van de dood (Ölümün Parıltıları) ile başladı. Ciddi bir hastalıktan sonra, hayata bir güzelleme, diye yorumlanabilecek Pallieter'le tarzını değiştirdi. Bu romanda gününün toplumsal ve dini kurumlarıyla da ilgilendi ama bunun sonuçlarından da uzak kalamadı; Katolik Kilisesi Timmermans'ı cinselliğe çalan bölümleri değiştirmek zorunda bıraktı. Kitabın sansürsüz halinin basımı 1966'ya kadar yapılamadı.

Roman genç bir kadına aşık olduktan sonra çeşitli hüsran ve hayal kırıklıkları yaşayan Pallieter'in zihinsel evrimini takip eder. Pallieter kendini tamamıyla doğaya adamak için hem kente hem de topluma sırtını döner. Giderek hayattan zevk almaya başlar ve her günü, neşe içinde, Tanrı'nın bir lütfu kabul eder. Pallieter'i yeryüzündeki tüm iyi şeylere yönelik bir ilahi güzelleme yapan, her şeyden çok budur.

Timmermans, romanının, gerçekliğin bir tefsiri olarak yorumlanmasına karşı şahsen açıkça uyarıda bulundu. Roman daha ziyade arzunun bir ifadesi olarak görülmeliydi. Pallieter bir imgelem çalışmasıdır; ayrıca, romanın metaforlar, çarpıtılmış gerçeklik ve lirik bir dünya görüşü üzerindeki vurgusu dışavurumculuğun başlangıcına işaret etmiştir. İlk bakışta, bir basitlik harikasıdır ama imgelerin ardında hâlâ büyüleyici, arketipik olan bir dünyaya ilişkin verimli bir katman yatar. **JaM**

Home and the World

Rabindra Nath Tagore

Yazarın doğum tarihi l 1861 (Hindistan), 1941
İlk yayın tarihi l 1916
Seri olarak ilk yayın tarihi l 1915
Orijinal adı l Ghare Baire

Svadeşi Hareketi (Hindistan'ın özerklik hareketinin bir parçası olan Svadeşi Hareketi kendi kendine yeterli bir devlet kurmak ve Britanya ürünlerini boykot etmekle ilgilendi) fonunda canlandırılan The Home and the World; aşk, ulus ve devrim arasındaki ilişkinin haritasını çıkarır. Kadınlar ve milliyetçilik üzerine ilerici fikirleri bulunan bilgili toprak sahibi Nikhil, Bimala adlı yerli bir kızla evlenir. Nikhil'in çocukluk arkadaşı Sandeep, Svadeşi Hareketi'nin radikal hararetiyle birlikte çıkıp gelinceye kadar çift mutluluk içinde yaşar. Sandeep ve onun tutkulu düşünceleriyle hipnotize olan Bimala, Svadeşi Hareketi ve Sandeep uğruna kocasını terk etmeye niyetlenir. Nikhil eşiyle arkadaşı arasındaki etkileşimin farkına varır ama liberal düşüncelere sahip biri olarak Bimala'ya kendi kararını verme özgürlüğünü tanır.

Aslen Bengalce yazılan ve üç birinci şahıs anlatısı halinde düzenlenen roman farklı politik idealler ve tehdit altındaki bir evliliğin nesnel bir açıklamasını yapar. The Home and the World (Ev ve Dünya, adından anlaşılabileceği gibi) özel alanın kamu ve politika dünyası tarafından işgali üzerine bir irdelemedir; ayrıca kadınlarla ulus arasındaki ilişkiyi tartışır. Tagore 1919'daki Nobel Ödülü'nü kabul konuşmasında ülkeler arasına milliyetçiliğe dayalı tesadüfi sınırlar çizilmesini eleştirdi. Bu inanç; Tagore'nin, Svadeşi'nin kibrini ve Hindistan milliyetçiliğinin sınırlamalarını yererken, Nikhil'in sükûnetiyle, politik özgürlük ve birliğe daha bilgece bir yol önerdiği The Home and the World'de izah edilmiştir. **LL**

Toprak Yeşerince

Growth of the Soil

Knut Hamsun

Yazarın doğum tarihi l 1859 (Norveç), 1952
İlk yayın tarihi l 1917, Gyldendal (Oslo)
Yazarın tam adı l Knut Pederson
Orijinal adı l Markens grøde

Hamsun'un 1920'de Nobel Ödülü'nü kazanmasını sağlayan Toprak Yeşerince, tasvir ettiği tarım toplumunun basit yaşam biçimine uygun, sade ve yalın bir yazım tarzı oluşturmaya çabalar. Bir adamın Norveç'in bakir topraklarına tek başına gelmesiyle başlayan hikâye, toprağı temizlemesi, çiftliğini kurması, evlenmesi ve bir aile kurmasıyla devam eder. Yaşamına biçim veren bu yalnız kahraman anlayışı, toprakta yaşayanların karşı karşıya oldukları güçlükleri keşfetmeye ve küçük, kırsal toplumlarda hissedilen yalnızlığı resmetmeye çalışan bir romana epik bir yörünge katar. Her ne kadar kırsal yaşam idealine bir övgü olmasa da Hamsun'un öyküsü, yaşamları doğanın döngülerinin ritmini izleyen, çok çalışan, basit düşünen insanların vasıflarını usulca takdir eder. Yineleme, gerçekten de, karanlık yumuşak karnı bencillik ve hatta çocuk öldürmeden de yoksun olmayan romanın kilit unsurlarından biridir. Birbirini izleyen iki kuşak boyunca, insan tarafından toprağa işlenen değişikliklerin izini sürer ve yavaş yavaş tarım yöntemlerini dönüştüren kaçınılmaz teknolojik değişimleri kaydeder. Bir aile destanı olarak aynı zamanda, genç nesil büyürken ve ebeveynler yaşlanırken, aile yaşamında tecrübe edilen sıkıntıları, gerilimleri ve sevgiyi anlatır.

Toprak Yeşerince, kırsal bölgelerdeki yavaş değişen, topraktan ibaret yaşamlara dair neredeyse romantik bir nostalji sergiler; bu şehir yaşamının kültürünün ve şöhretinin bu tür toplumların yaşamlarını demode gösterdiği bir döneme rastlar. Bu çekici fakat garip bir şekilde acıklı romanda Hamsun'un betimlediği, artık modası geçmiş bir yaşam biçimidir. **JC**

The Return of the Soldier

Rebecca West

Yazarın doğum tarihi | 1892 (İngiltere), 1983
İlk yayın tarihi | 1918
İlk yayınevi | Nisbet & Co. (Londra)
Yazarın tam adı | Cicily Isabel Fairfield

West'in 24 yaşındayken yayımlanan kısa romanı, geride kalanların bakış açısından anlatılan, 1. Dünya Savaşı'nın dehşetine yönelik en etkileyici edebi yanıtlardan biridir. Başlangıcında anlatıcı, Jenny ve kuzeni Chris'in süslü ama boş karısı Kitty güzel bir İngiliz evi olan Baldry Court'ta yaşarlar ve Chris'in cepheden eve dönüşünü beklerler. Chris eve, savaştan ileri gelen ruhsal çöküntünün sebep olduğu hafıza kaybından mustarip döner. Son 15 yılda olan herşey, evliliği, oğlunun bebekken ölümü de dahil hafızasından silinir; Baldry Court ve sakinleri onun için bir anlam ifade etmemeye başlar. Genç kızlığından beri tanıdığı ve hem bir aşık hem de anne figürü olarak onu teselli edebilen tek kişi olan, işçi sınıfına mensup Margaret'a sırılsıklam aşık olur. Romanın sonunda Chris, zorla kendi ölü çocuğu, artık ölü oğullarla dolu bir toplumdaki ölü bir oğul hatırlatılarak zalimce "iyileştirilir". Hafızasının "geri gelişi" onu yeniden cepheye döndürecektir ve "kurşunların ölülerin çürüyen yüzlerine yağmur gibi yağdığı sahipsiz topraklardaki" siperlerde neredeyse kesin bir ölüm varsaymak zorunda kalırız.

Roman keskin bir şekilde ironik ama aynı zamanda liriktir; özellikle de Chris'in hafıza kaybının, savaşın neden olduğu ruhsal çöküntüden ileri gelen "histerik kaçışın" sığınmasını sağladığı kayıp dünyanın temsilinde. West'in savaş deneyiminden doğan en karmaşık ve zor sorulardan bazılarını irdelediği bir tür aşk hikâyesidir.
LM

"Pişmekte olan lahananın kokusunu ve çocukların çığlıklarını salıveren yoksul bir evdeki açık bir kapı gibi iç karartıcı yoksulluğun üzerine sindiği türden bir kişi değildi"

▲ West adını, roman yazmaya başlamadan önce, kadınların oy kullanma hakkını savunan kadın hareketine destek vermek için kampanya yürüten bir gazeteci olarak duyurdu.

Wyndham Lewis

"Adam ağzını onunkine dayamalı; oradan çıkan kahkahada eğlenmeli. Kadın şeytansıydı. Aslında düpedüz 'Şeytan'dı."

▲ Wyndham Lewis yazar olmasının yanı sıra bir ressamdı ve İtalyan Futurizminin İngiliz versiyonu olan Vortisist sanat hareketini kurdu.

Yazarın doğum tarihi | 1882 (Kanada), 1957 (İngiltere)
İlk yayın tarihi | 1918
İlk yayınevi | Alfred A. Knopf (New York)
Seri olarak ilk yayını | 1916–17, The Egoist (Londra)

Joyce'un Sanatçının Bir Genç Adam Olarak Portresi gibi Tarr da bitmiş bir cilt olarak yayınlanmadan önce bir dergide tefrika edilir. Joyce'un eseriyle beraber Tarr, İngiliz kurmaca edebiyatında yeni bir döneme işaret etmiştir. Lewis, "kabul edilmiş" yazarların modernizminden çok uzak bir yerde durur. Yine de Tarr, dönemin biçemsel radikalizm ve yaratıcı alan açısından sunması gereken her şeyle onları aşmasa da boy ölçüşür. Her ne kadar roman daha sonra 1928'de yeniden yazılmış olsa da, yapıta kendi karakterini veren aslında deneysel noktalama tarzına sahip 1918 versiyonudur. Büyük ölçüde Lewis'in 1903 ve 1908 yılları arasında Montparnasse'deki kendi deneyimlerine dayanan Tarr, 1. Dünya Savaşı öncesinde Paris'teki gurbetçi bohem yaşamın bir hikâyesidir.

Roman, gösterişli hareketleri, hüsranları ve alçakça cinsel zaferleri, modern entelektüel dünyanın, ikonları parçalayan bir eleştirisinin temelini oluşturduğu ana karakteri Otto Kreisler'in düşüşünün izini sürerek Avrupa sanatının ideallerini yıkar. Tarr'ı bu kadar çarpıcı kılan, Joyce ve Woolf gibileri fazlasıyla meşgul eden içsel yaşamın aksine, görme biçimlerinde ve dil imgelerinde dışsallığa yaptığı vurgudur. Roman, bir "görsel yazın" denemesi, "Vortisist" resmin ilkelerini yazıya uyarlama girişimidir. Lewis'in karakterleri garip, soyut biçimler olarak sunulur –insan meselesinden yontulmuş heykeller gibi. Tarr tanıdık modernist düzenin dışında, zor, provokatif ve olağandışı ölçüde ustaca kotarılmış bir yapıttır. **SamT**

The Storm of Steel

Ernst Jünger

Yazarın doğum tarihi | **1895 (Almanya), 1998**
İlk yayın tarihi | **1920**
İlk yayınevi | **Verlag Robert Meier (Leisnig)**
Orijinal adı | **In Stahlgewittern**

"Suyla dolu, tel örgüyle örtülmüş bir mayın çukuruna atlamak zorunda kaldım. Suyun üzerinde salınan tellerde asılı dururken kurşunların koca bir grup arı gibi hızla yanımdan geçtiğini duydum; bu sırada tel ve metal parçaları çukurun kenarını sıyırıp geçiyordu." Bu gerçekçi cephe savaşı parçasının Pat Barker, Sebastian Faulks ya da Niall Ferguson'un kaleminden çıkma görece yeni bir ürün olduğunu düşünebilirsiniz ama yanılırsınız. Bu, 1. Dünya Savaşı'na (1914-18) ilk gününde, bir yeni yetme olarak katılan, 16 defterde tüm bu dört yıllık ayinsel katliamın günlüğünü tutan ve hayatta kalan bir Alman'ın kaleminden çıkmıştır. Bundan iki yıl sonra Ernst Jünger deneyimlerini kendi imkanlarıyla basmış, roman daha sonra sayısız yeniden gözden geçirilmiş baskıda ortaya çıkmıştır.

Jünger, ekili anılarında (her ne kadar rütbesini ya da ismini belirtmese de) Batı Cephesi'nde son hızıyla yaşanan savaşı bir Alman askerin gözüyle yazarak kayda geçirir. Burada her şey vardır: Dostluk, vatanperverlik; "Britanyalılar"a karşı, milliyetçi bir çaba olduğu kadar kişisel bir meydan okuma da olan kanlı, asap bozucu cesaret sınamaları ve deli cesareti. Bu, Almanya'nın sancılarının yeniden doğum ve zaferin öncüsü olduğuna dair bir hisle yazılmış, siperlerde hayat ve çukurlarda ölüm üzerine oynanan vahşilik derecesinde dürüst bir bahistir. Hiç kuşku yok ki bu adamı yaratan savaştır, adam da modern savaşın mekanik şiddetinin "normalliğini" güçlü ele alışıyla ayakta kalmayı başaran ve kalabalık bir türde pek çok rakibine üstün gelen Storm of Steel'i yaratmıştır. **Jha**

Aşık Kadınlar
Women in Love

D. H. Lawrence

Yazarın doğum tarihi | **1885 (İngiltere), 1930 (Fransa)**
İlk yayın tarihi | **1920 (sadece özel abonelere)**
İlk yayınevi | **M. Secker (Londra), 1921**
Yazarın tam adı | **David Herbert Lawrence**

20. yüzyıl İngiliz romanlarının en önemlilerinden biri olan Aşık Kadınlar, giderek daha çok gerileyen ve mekanikleşen bir medeniyete karşı bir öfke ve umutsuzluk havasında yazılmıştır. Temizleyici bir felaketin kesinlikle arzu edildiği, İngiliz toplumunun kıyamet gibi bir okumasını sunar. Bir imha hayali, görünürde konusu savaş olmasa da daha çok bir savaş romanı olan bu kötümser metni canlandırır.

Son derece rahatsız edici bir eser olan Aşık Kadınlar'ın, tamamlandıktan sonra dört yıl boyunca yayınlanması kabul edilmez. Bunun sebebi, cinselliğin açıksözlü değerlendirmesi, ilişkilere özgü şiddet, bilinçsiz dürtülere ve güdülere yenik düşme olarak resmedilen kimliğin değişkenliği ve karakterlerin bazılarının sahip olduğu kinizmdir. Lawrence romanında, birey öznelliğinin tarifsiz doğasını çağrıştırmak için imgeci bir dilin yanı sıra çağdaş toplumsal varoluşun kaosunu tasvir etmek için parçalanmış bir biçem geliştirerek modernist üslubunu geliştirmeye devam eder. Metin yeni bir oluş tarzına yönelik mücadelenin yürekten bir araştırmasıdır; Lawrence'ın "yaratıcı ruh, içimizdeki Tanrı hikmeti" olarak tanımladığı şeye açık olmak lehine, eski kültürel geleneklerin ezici baskısını da modern rasyonalitenin demir kafesini de aynı şekilde reddedecek bir oluş. Aşık Kadınlar, herşeye rağmen cesaretle yazarın "derinden, tutkulu ruhtan gelen hiçbir şey kötü değildir veya kötü olamaz" inancını ileri süren, çözümlenmemiş bir metindir. **AG**

Main Street

Sinclair Lewis

Yazarın doğum tarihi | 1885 (ABD), 1951 (İtalya)
İlk yayın tarihi | 1920
İlk yayınevi | Harcourt, Brace & Howe (N. Y.)
Tam adı | Main Street: the Story of Carol Kennicott

Sinclair Lewis'in Main Street'i, Amerika'nın küçük bir kasabasına ait yakıcı bir portre sunar. Döneminin en önde gelen satiristi olan Lewis, başkahraman Carol Kennicott'un hikâyesiyle aynı zamanda, Amerikan yaşam tarzında şiddetle değişim isteyen ivedi bir insancıl manifesto haline gelen sert bir toplumsal yorum yapar. Yeni gelin Carol kendisini, yeni bir ilişkiye kilitlenmiş ve Gopher Prairie, Minnesota'nın boğucu yaşamına sıkışmış bulur. Şüphe ve düşmanlıkla karşı karşıya kalan Carol önce, Chautauqua da (bir yaz yetişkin eğitim okulu) dahil döneme özgü "gelişme" planlarının çoğu yoluyla kasabayı değiştirmeye çalışır. O mücadelesini sürdürürken, modern banliyö kültürünün yayılması ve 1. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla kasaba kendiliğinden değişir. Main Street, abartılı toplumsal ikiyüzlülük ve apaçık gaddarlık olaylarıyla doludur; ancak Lewis'in hicivli tarzına rağmen, Main Street dünyasındaki insan ilişkileri, son derece hareketli bir saygınlık ve dokunaklılık taşır. Sonunda Carol'ın dar kafalı geleneksel güçler tarafından yenilgiye uğraması okuyucuyu yalıtımcı düşüncenin tehlikelerini düşünmeye ama aynı zamanda onu Gopher Prairie'ye bağlayan sakat insan ilişkilerinin gücünü kabul etmeye çağırır.

Lewis'in yazını kâh iğneleyici kâh duygu yüklüdür ve bu romanı aynı anda hem çok komik hem de son derece ciddi kılar. Main Street Lewis'in, 20. yüzyılın başında Amerikan toplumunun önemli bir tarih yazıcısı olarak gücünü sergiler. **AB**

Masumiyet Çağı

The Age of Innocence

Edith Wharton

Yazarın doğum tarihi | 1862 (ABD), 1937 (Fransa)
İlk yayın tarihi | 1920
İlk yayınevi | D. Appleton & Co. (N. Y.)
Pulitzer Ödülü | 1921

Roman dalında 1921 Pulitzer Ödülü'nü kazanan Masumiyet Çağı, Wharton'un Paris'te bire bir yaşadığı 1. Dünya Savaşı'nın ardından gelen parçalanmış dönemde yazılmıştır. Çelişik duygular besleyen baş kahraman Newland Archer, iyi eğitimin doruk noktasını temsil eder. İç Savaş sonrası New York toplumunda türünün son örneğidir.

Genç sosyetik May Welland'la yaklaşan evliliği, New York'un en eski iki ailesini birleştirecektir. Ancak romanın ilk sayfalarından itibaren May'in kuzeni Kontes Ellen Olensk, düzen takıntılı New York'un geleneksel dünyasını bozan tutkulu bir yoğunluk ve esrarengiz bir Eski Dünya tuhaflığı etkisi yapar. Ellen'nin geçmişinden azat olma umutları, uyum ve sürgün arasında bir seçim yapmaya mecbur kaldığında suya düşerken Newland'in Welland ailesi tarafından Ellen'nin yasal danışmanı olarak atanması, etkisini asla hayal edemeyeceği duygusal bir karışıklık yaratır.

O zamanlar yeni filizlenen bir bilim olan antropolojinin farklı gözlem tarzını kullanan Wharton, 1870'lerin "Eski New York"unda sorumluluklar yüzünden yok olmaya mahkûm bir aşk hikâyesini anlatır. Her ne kadar Wharton, genellikle keyfi ahlak kurallarının yaratıcı olmayan, bunaltıcı uygulamasının neden olduğu ıstırabın farkında olan eleştirel bir bakışa sahip olsa da, daha fazla serbestliğin kayıtsız şartsız mutlulukla eşitlenmesi de sorgulamadan nasibini alır. **AF**

▶ **Aktris Katharine Cornell, 1993'te sinemaya da uyarlanan Masumiyet Çağı'nın 1929'daki bir sahne temsilinde rol almıştı.**

Krom Sarısı

Crome Yellow

Aldous Huxley

Yazarın doğum tarihi | **1894 (İngiltere), 1963 (ABD)**
İlk yayın tarihi | **1921**
İlk yayınevi | **Chatto & Windus (Londra)**
Orijinal dili | **İngilizce**

"İnsanlığın gerçek incelemesi kitaplardır"

▲ Aldous Huxley'nin hem babası hem de ağabeyi biyologdu ancak Huxley'nin görme bozukluğu bilimsel bir kariyer yapabilmesine engel oldu.

Huxley'nin ilk ve son derece başarılı romanı Krom Sarısı, distopik Cesur Yeni Dünya olmasaydı büyük olasılıkla daha çok sevilir ve daha çok okunurdu. Krom Sarısı, romanla beraber Thomas Love Peacock'un Nightmare Abbey'inin öncülük ettiği edebi yergi türünü de kullanan, bütünüyle daha hafif, daha yaratıcı, daha eğlenceli bir kitap. Huxley'nin çağdaşlarına dair zayıf bir şekilde gizlenmiş taşlamalı tasvirleri, D. H. Lawrence'ın samimiyetin keşfine dayalı romanslarıyla Wyndham Lewis'in daha huysuz haşinliği arasında bir yerlere denk düşer.

Romanın konusu hoş bir biçimde yüzeysel ama aynı zamanda işlevseldir; okuyucuya, oldukça çekingen hassas oyuncu, şair adayı Dennis Stone'un umutsuz aşk sersemliğini ve Anne Wimbush'a duyduğu becerik-sizce aşkı apaçık bir şekilde gösterir. Anne'in amcası, malikanesi Krom Sarısı'nda bir parti verir ve bu sahne Huxley'nin, aralarında, gizemli eğilimlere sahip ev sahibesi Priscilla Wimbush'un; çalışmaları neredeyse boş bir tualden ibaret olan ressamlar Gombauld ve Tschuplitski'nin ve kendi kendine yeten guru Mr. Barbecue-Smith'in de bulunduğu, hepsi de az çok gülünç çeşitli karakterler sunmasına olanak tanır. Huxley'nin, Evelyn Waugh'un ilk romanları için bir prototip olan, erken dönem taşlamasının ayırt edici bir özelliği, akranlarının beceriksiz duygusal karışıklıkları ve "modern" hassasiyetlerinden daha az olmamak kaydıyla isteklerine dair rahat ancak keskin sözlü alaylarıdır. Hicvin genellikle tepkisel aşağılamayı besleme eğiliminde olduğu yerde Huxley'nin biçimlendirilmiş alayı, toplumsal bir espritüellik anlayışına, varoluşsal irdelemeye ve kelime oyununa imkan verir. Ondan ötürüdür ki bu, nazikçe havası söndürülen kibirli ruhlara dair bir romandır.

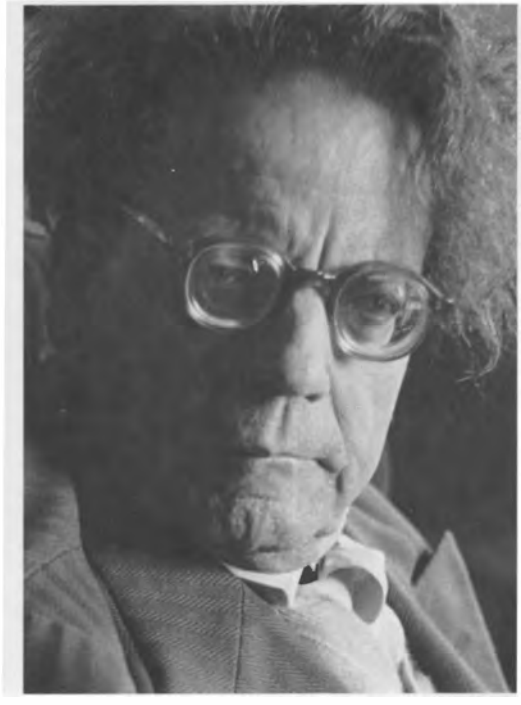
Krom Sarısı, belki de içeriği mizah daha sert ve daha kasıtlı biçimde absürt olduğundan Huxley'nin bir sonraki kitabı olan ve bununla benzerlikler taşıyan romanı Antic Hay'e (1923) göre üstünlük taşır ama her ikisi de eğlencelidir. **DM**

Giovanni Papini

Henri Bergson'un büyük bir usta diye selamladığı ve William James'in bir dost ve takipçi olarak övdüğü Giovanni Papini, avangard polemikleri onu 20. yüzyılın başı ve ortasında İtalya'nın en tartışmalı edebi figürlerinden biri haline getiren bir gazeteci, polemikçi bir eleştirmen, şair ve romancıydı. Floransa avangardının bu yaramaz çocuğu, inançla ilgili çalkantılar ve ateizmle geçen yılların ardından İsa'nın yalın dinine döndü. 1921'de Papini bir kitap yayımlayarak katolik inancına geçtiğini resmen duyurdu; bu kitap 1920'lerde İtalya'nın en çok satan kitaplarından biri oldu ve çok geçmeden 30'dan fazla dile çevrildi.

Papini'nin Life of Christ'ı kısmen bir dini roman, kısmen tarihle ilgili bir deneme, kısmen de dramatik edebiyatın zarif bir örneğiydi. Kitap, insan ırkının bir sevgi dinine dönmesi yönündeki şiirsel savunusu sayesinde ona uluslararası şöhret kazandırdı. Papini özgün hikâyeden; edebiyat, teolojik düzenler ve kuşkucu eleştirmenlerin İsa'nın yaşam ve dönem portresini bulanıklaştırdığı süsleme ve törensellik katmanlarını kesip attı. Hikâyeyi her zihne açık kılacak bir basitlik ve her yürekte yer bulabilecek ateşli bir tutkuyla yazdı. Sıradışı zenginlikteki dili de romanın başarısına katkıda bulundu. Papini'nin enerjik, canlı ve renkli tonu, imgelere karşı beslediği sevgi, paradoks ve kışkırtmalara karşı meyli, düz yazısını döneminin tüm diğer akademik yazarlarınınkinden farklı kıldı. **LB**

Yazarın doğum tarihi | 1881 (İtalya), 1956
İlk yayın tarihi | 1921
İlk yayınevi | Vallecchi Editore (Floransa)
Orijinal adı | Storia di Cristo

"Sevmeyi arzulayan ama sevme kapasitesi olmayan insanlar var"

▲ **Papini gününün kültürel konularıyla ilgili tartışmalarda dikkat çeken bir entellektüeldi; Hristiyanlığı benimsemesi tartışma yarattı.**

John Quinn Esq
31 Nassau St
New York
PARIS 190
N° 260

James Joyce

Ulysses İngilizce edebiyatın en olağanüstü eserlerinden biridir. Yüzeyde, Stephen Dedalus ve Leopold Bloom adlı iki karakterin Dublin'de tek bir gün içinde yaşadıkları maceraları konu alır. Ancak bu sadece, yaşam, ölüm, seks gibi genellemelerden, İrlanda ve İrlanda milliyetçiliğinin o dönemdeki durumuna kadar uzanan değişik konulardaki bilinç akışlarının her çeşidini asmak için bir kancadır. Bu yapıtta, Odise'ye dair bir dizi anıştırma ipe dizilir. Ara sıra aydınlatıcı olan bu anıştırmalar, diğer zamanlarda ironik bir şekilde Stephen ve Bloom'un zamanının çoğunu alan ve habire onları arzularından ve amaçlarından uzaklaştıran, genellikle ufak tefek ve aşağılık kaygıları dengelemek üzere tasarlanmış gibi görünür.

Kitap, çoğu ya yanlış ya da kuşkulu (büyük olasılıkla kasten) detaylarla dolu, yoğun bir biçimde gerçekçi kılınmış bir Dublin ortaya koyar. Ancak tüm bunlar sadece, klasik felsefenin düzenine ve kesinliklerine rıza göstermeyi reddeden zihnin iç işleyişlerinin sondajına bir zemin hazırlar.

Joyce daha ziyade, düşüncenin genellikle görünüşte rasgele olduğu ve yaşamda net ve düz bir yol olasılığı olmayan biçimleri kopya etmeye çalışır.

Ulysses roman yazımında, yaşamlarımızı yönetmeye çalışabileceğimiz ahlak kurallarının sürekli rastlantı, şans ve aklın yollarının insafına kalmış olduğunun farkında olan yepyeni bir yol açtı. Bunun özellikle İrlanda'nın durumuna mı yoksa daha evrensel bir duruma dair mi bir açıklama olduğu, roman boyunca hassas bir dengede tutuluyor; Bloom bir Yahudi olduğu ve dolayısıyla evi olarak gördüğü şehirde ve ülkede bile –veya belki de özellikle- bir yabancı olduğu için değil. **DP**

Yazarın doğum tarihi | 1882 (İrlanda), 1941 (İsviçre)
İlk yayın tarihi | 1922
İlk yayınevi | Shakespeare & Co. (Paris)
Seri olarak ilk yayını | 1918–21, The Little Review (NY)

▲ Joyce körlükle mücadele etmek için göz ameliyatı geçirmiştir; dünya ise onun "ahlaka aykırı" kitabına yanıt olarak ahlaki bir körlük sergiledi.

◀ Ulysses'in Kirke bölümünün orijinal müsveddesi, yazarın ilk taslağında yaptığı kapsamlı düzeltmeleri gösteriyor.

İbret

Babbitt

Sinclair Lewis

Yazarın doğum tarihi | 1885 (ABD), 1951 (İtalya)
İlk yayın tarihi | 1922
İlk yayınevi | Harcourt, Brace & Co. (N. Y.)
Orijinal dili | İngilizce

Lewis, Main Street adlı romanının büyük başarısından sonra Amerikan yaşamının bir diğer ikonuna döndü; bu kez standart orta sınıf iş adamı, George F. Babitt karakterinde ölümsüzleşti. İbret, Orta Batıdaki hayali Zenith kasabasında yaşayan ve çalışan bir emlakçıdır. Hikâyesi, kale ve kiliselerle değil gösterişli ve güzel iş yerleriyle dolu bir şehirdeki uydu kent yaşamını yansıtır. Lewis'in romanı, Babbitt'in işe gidip gelmesi, sosyal faaliyetleri, golf oynaması, kulübe gitmesi ve yerel siyasete bulaşması gibi rutin davranışlarının ve alışkanlıklarını hicivli ama sevecen bir dille ayrıntılandırır.

Bununla beraber, tatminkâr ve varlıklı yaşamının ortalarında Babbitt'in dünyasını tersine çeviren ve konforlu yaşamını sorgulamasına yol açan bir olay gerçekleşir. Babbitt'in bir belirsizlikten diğerine sürüklenmesi, okuyucuya Zenith'in ışıldayan iş kulelerinin ötesinde daha zorlu, daha gösterişsiz ama daha insanca bir Amerikan yaşamı olduğunu gösterir.

Bu romanda Lewis'in en önemli zaferi, normalde kimsenin sevmeyeceği bir karakteri (bencil, toplum kurallarını çiğnemeyen ve aşırı bağnaz Amerikalı bir işadamı) ele alması ve hem iğneleyeci bir mizahla hem de canlı insani duygularla donatmasıdır. İbret iki savaş arasında Amerikan kapitalizminin kendini beğenmişlik zırhını delen politik bir eleştiri, dahası büyüleyici bir taşlamadır. Zenith'deki yaşamın şaşırtıcı bir derinliği vardır; öyle ki, bizlere insan ilişkilerinin ötesine ideolojiler üstü bir yaklaşımla bakmanın kurtarıcı bir gücü olduğunu hatırlatır. **AB**

Claudine'in Evi

Claudine's House

Colette

Yazarın doğum tarihi | 1873 (İtalya), 1954
İlk yayın tarihi | 1922, Ferenczi (Paris)
Alternatif adı | My Mother's House
Orijinal adı | La Maison de Claudine

Bu yarı otobiyografik öyküde Fransa'nın en sevilen kadın yazarı, akıllı ve olağan dışı annesiyle ve doğa anayla kırsal kesimde geçen çocukluğunun anılarını yadeder. Masumiyetin ve bilmişliğin zirvesindeki bir kızın, büyülü orman manzarası içinde kurgulanmış çok güzel bir gözlemidir. Doğanın gizemli olaylarını farklı çağrışımlarla betimlemek Colette'in hayli dikkat çekici niteliklerindendir: Kedi "uzaktaki bir fabrikanın gürültüsü" gibi mırıldar; evcil kırlangıçlar saçlarına konar; ve bir örümcek annesinin başucundaki kaseden yudum yudum kakao içmek için sürekli ağından aşağı iner. Ama söz konusu olan ister bölgedeki köylüler, ister daha şehirli ziyaretçiler olsun, büyüklerin dünyası hiç de uzakta değildir ve Colette geçmişinin seslerini, kokularını, tatlarını, dokularını ve renklerini hatırlayarak, her iki dünyayı da alametifarikası haline gelen duyarlılığıyla anlatır.

Kırlarda geçen bu çocukluk aynı zamanda, ironik olarak, yazarlık döneminde yaşadığı gerçek hayattan çok uzak bir dünyadır. Masum kız çocuğu Paris'teki saygınlığını kaybetmiş kadınlar dünyasında bir ahlaksız, erkek giysileri içinde dans eden bir müzikhol dansçısı ve kendini dedikoduların, bedensel zevklerin skandalların arasında daha rahat hisseden bir kadın haline gelmiştir. Yazarlık kariyeri, ilk kocasının onu kendi müstear adı olan "Willy" imzasıyla, sonradan inanılmaz ün kazanacak dört "Claudine" romanını (1900–1904) yazmaya zorlamasıyla tuhaf bir biçimde başlamıştır. Öte yandan, adının çağrıştırmasına rağmen, Claudine'in Evi bu seriye ait romanlardan biri değildir. **JH**

▶ **Colette, 1905 yılında kocasını terk ettikten sonra erotik sahne aktristi oldu; romanlarında genellikle masumiyetle şehvet karşı karşıya getirilir.**

Life and Death of Harriett Frean

May Sinclair

Yazarın doğum tarihi | 1862 (İngiltere), 1946
İlk yayın tarihi | 1922
İlk yayınevi | W. Collins & Sons (Londra)
Yazarın tam adı | Mary Amelia St. Clair

Kısa, sade ve kıyasıya alaycı olan roman, Sinclair'in kariyerinde bir dönüm noktasıdır. O zamanlar yeni olan bilinç dışı akıl teorisi olarak psikanalize ve cinsellik ve sosyal kimlik arasındaki çatışmaya olan ilgisini yansıtır. Bir seviyede, okuyucuyu Harriett Frean'ın beşikten mezara kadar bilinçlenmesini paylaşmaya davet eden örnek vakadır. Hikayenin başında Harriett bebek karyolasındadır. Ailesi tekerlemelerle onu neşelendirir ve gülüşüne bayılırlar: "Her biri onu sırayla öptü ve Bebek Harriett birden gülmeyi kesti." Bu an, kitapta ebeveyn sevgisinin çöküşünü ve ebeveynlerinin kızlarının "şirin davranması" konusundaki arzularında yer eden fedakârlık isteğini ortaya çıkaran bir andır.

Ebeveynlerinden yansıyan görüntüsüyle mest olan Harriett, kendinden feragat ettiği bir yaşama başlar. Bunun yıkıcılığı Sinclair'in ana temasıdır: Viktorya döneminde orta sınıfının geleneksel düzgün davranış biçiminde, çalışma arzusuna ve hayatın kendisine karşı güçlü bir saldırıyı ortaya koyan bir eleştiridir. Romanın kalbinde Sinclair'in moderniteyle ve edebi modernizmle karmaşık ilişkisi yatar ve bunu, 'anne-babasının kızı'nı yok etmeyi başaramayan bir kadının hayatını incelemek amacıyla kullanır. **AW**

◀ **Sinclair, ambulans şoförü olarak yaşamını şekillendiren bir deneyim yaşadığı 1. Dünya Savaşı'nın sonrasında yazar oldu.**

Asılmışlar Ormanı

The Forest of the Hanged

Liviu Rebreanu

Yazarın doğum tarihi | 1885 (Romanya), 1944
İlk yayın tarihi | 1922
İlk yayınevi | Cartea românească (Bükreş)
Orijinal adı | Padurea spânzuratilor

Asılmışlar Ormanı, Rumen edebiyatının ilk psikolojik romanıdır. Transilvanyalı Rumen askerlerin 1. Dünya Savaşı'ndaki acılı durumlarını inceler: Siyasi bakımdan hala Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun bir parçası olan bu kişiler yurttaşlarına karşı savaşmaya mecbur edilmiştir. Roman, Rumen tarafına iltica etmeye çalıştığı için 1917'de asılan, yazarın erkek kardeşi Emil Rebreanu'nun gerçek öyküsüne dayanır. Avusturya-Macaristan ordusunda teğmen olan romandaki kahraman Apostol Bologa'nın da buna benzer bir kaderi vardır; onun macerası boyunca Rebreanu, devlete bağlılıkla vazifenin çağrısı arasındaki mücadeleyi resmeder.

En rezil ve en küçük düşürücü ölüm biçimi olarak görülen asma, savaşta firarilere verilen cezaydı; darağaçlarının çoğu zaman ağaçlardan doğaçlanan imgesi Rebreanu'nun kitabına derinden nüfuz eder. Bologa roman boyunca esaslı biçimde değişir. Başta askerlik görevine tamamıyla adanmışken, bir firariyi ölüme mahkum eden bir jüride görev yapar; ama asılan adamı gördüğünde tarifsiz bir suçlulukla dolunca Rumenlere özgü milliyetçilik bilinci ayaklanır ve askerlik ideallerinin hükmünü yitirdiği ifşa edilir. Transilvanya cephesine gönderildiğinde yurttaşlarına silah doğrultamayan Bologa darağaçlarını seçer ve evvelce hor gördüğü firarilerden biri haline gelir.

Asılmışlar Ormanı hala modern okur üzerinde güçlü bir etki bırakacak evrensel anlamı olan bir savaşa tanıklık belgesidir. **AW**

Siddhartha

Hermann Hesse

Yazarın doğum tarihi | 1877 (Alm), 1962 (İsviçre)
İlk yayın tarihi | 1922
İlk yayınevi | S. Fischer Verlag (Berlin)
Nobel Edebiyat Ödülü | 1946

Bir Brahman'ın oğlu olan Siddhartha, kendi köyünde kapalı kaldığı sırada hem rahatlığın hem de ayrıcalığın tadını çıkarır. Ancak büyüdükçe, kalbi bilgelik ve yeni deneyimler kazanma arzusuyla tutuşur. Babasına niyetini açan Siddhartha'yla çocukluk arkadaşı Govinda, bir grup gezgin derviş olan Samanalara katılmak için güvenli evlerini terk ederler. Hesse'nin romanı ilerledikçe Siddhartha'nın üzüntü ve acılarla dolu bir dünyada anlam ve gerçeği kesintisiz arayışını izleriz.

Hem Hindu hem de Budist öğretilerden etkilenen Siddhartha, organize dinin dikte ettiği doktrinleri ve ruhun iç tahrikleri arasındaki gerilimi ustaca irdeler.

Siddhartha yaşlandıkça temel bir gerçek yavaş yavaş hem ona hem de bizlere görünür hale gelir: Kendi kendini geliştirmenin tek bir yolu, hayatın nasıl yaşanacağına ilişkin tek bir formül yoktur. Hesse, bir dine, felsefeye veya herhangi bir inanç sistemine körü körüne bağlanarak ruhani bir hayat yürütme, çabalama ve kendimizi anlamlı ölçüde geliştirme yönündeki düşüncelerimize meydan okur. Bunun yerine her anın, her zaman yeni, canlı ve ebediyen değişen gerçeğini yakalamaya çalışmamız gerekir. Hesse bu canlı ve devinimsel duyguyu ifade etmek için nehir gibi güçlü bir sembol kullanır.

Bu romandaki deha, ana mesajının, Siddahartha'nın hayatının son yıllarını yanı başında geçirdiği bir nehrin yüzeyi kadar doğal ve parıldayarak akan bir anlatımla verilmiş olmasıdır.

Büyük Koğuş
The Enormous Room

E. E. Cummings

Yazarın doğum tarihi | 1894 (ABD), 1962
İlk yayın tarihi | 1922
İlk yayınevi | Boni & Liveright (New York)
Tam adı | Edward Estlin Cummings

Bu otobiyografinin yazılma nedeni, Cummings ve arkadaşı B.'nin (William Slater Brown) 1917'de Fransa'dayken Fransız askerlerinin dostluğunu Amerikalılar'a tercih etmeleridir. Tutuklandıklarında Amerikan Kızıl Haç'ının Norton-Harjes bölümünde gönüllü şoförler olarak hizmet eden Cummings ve B., Normandiya'da bir hapishanede alıkonulmuşlardır. (Cummings yaklaşık 4 ay tutulmuştur.) B., Massachusetts'deki ailesine, yetkililerin Fransız asilerini tutukladığına ve Cummings'in de buna bulaştığına ilişkin söylentileri anlatan düşüncesizce mektuplar yazmıştır.

Adı geçen koğuş, bu geçici tutukluların yaşadıkları ve idrar kalıntılarıyla kaplanmış şiltelerde uyudukları koğuştur. Cummings beraber kaldığı tutukluların tuhaflığına ve katıksız yabansılıklarına hakkını verir. Onlara sıra dışı isimler takılır. O, Gezgin'i, Meksikalı'yı, Zulu'yu ve hepsinden fazla Jean Le Negre'yi sever. Sahte Yağmurluklu Sheeney ve Hollandalı Bill'iyse sevmez. Ancak sevse de sevmese de bu bireylerin karşısında (ironik bir biçimde) "Fransız hükümetinin amansız adaleti" durmaktadır.

Bu klasik anarşist yapı bireyleri tüm otoritenin karşısına koyar. Cummings, yeni, çağdaş bir sanatın değerlerini belirler: Bu çağdaş sanatın gerektirdiği "bir parçacık saf kişisel Hissetme ile sonuçlanabilecek uzun ve acı verici bir Düşünmeme sürecidir. O bir parçacık olan şey Sanattır."

Hayatının geri kalanında, buradan Cummings'in sanatına yansıyan ise içgüdüsel bir anarşizmdir.

▶ **Çağdaş tekniklerine rağmen Cummings, aşkı, bireyselliği ve kaybedeni öven Amerikan popülist geleneğine aittir.**

Sigrid Undset

Yazarın doğum tarihi l 1882 (Dan), 1949 (Norveç)
İlk yayın tarihi l 1920–1922
İlk yayınevi l H. Aschehoug & Co (Oslo)
Nobel Edebiyat Ödülü l 1928

Kristin Lavransdatter kadın edebiyatının büyük karakterlerinden biri olarak Anna Karenina, Tess ve Emma Bovary ile karşılaştırılagelmiştir.

Mağrur ve bağımsız Kristin Lavransdatter (Laurence'nin kızı anlamındadır; 14. yüzyıl Norveç'inde soyadları pek kullanılmazdı) kadim halk hikâyelerinde, krallığın güç çatışmalarında ve saraylara özgü, eski dünyadan kalma dilde demlenen bu hacimli aile destanının kahramanıdır. Babası zengin bir çiftçi ve Kristin'i çok seven, sofu bir Hristiyandır. Kristin'in komşu hanenin mirasçısı Simon Darre'yle evlenmesi beklenmektedir fakat o, büyük Husaby malikanesinin sahibi olan, yakışıklı ama sorumsuz Erlend Nikulausson'a aşık olur. Tam da pembe dizilerdeki gibi onun da, Kristin'in rekabet ettiği Eline adında bir aşığı vardır. Bir sahnede Kristin "Biz iki aşık, erkeğimiz için zar mı atacağız?" diye sorar. Aşk ve sadakatle hareket eden Kristin cinayet, evlilik, monarşiye karşı oyunlar, çileler ve kederler tarafından kuşatılmıştır. Tüm bunların arasından güçlü ama kendini kurban eden bir kadın olarak çıkar.

Aslında 3 cilt halinde basılan (The Garland; The Mistress of Husaby; The Cross) Kristin Lavransdatter, ortaçağ atmosferini (Undset'in babası arkeologdu, ailenin evi folklor ve efsanelerle dolup taşıyordu) çarpıcı biçimde canlandırır. Yazar 1924'te katolik olmuştur ve din onun her romanında varlık gösteren bir temadır. Yarı arktik İskandinav manzarası da güzel resmedilmiştir ama Undset'in en büyük başarısı her dönemde benzerlerine rastlanabilecek bir kadının karakterini anlatışında yatar. Kristin Lavransdatter kadın edebiyatının büyük karakterlerinden biri olarak Anna Karenina, Tess ve Emma Bovary ile karşılaştırılagelmiştir. O hiç kuşku yok ki evrensel ve zamansız cazibeye sahip bir kadındır ve üçleme Undset'in zamana meydan okuyan başyapıtı olarak varlığını sürdürür. **Jha**

◀ **Sigrid Undset'e 1928'de Nobel Edebiyat Ödülü verildi; bu onun tarihi romanlarının uluslararası başarısına bir saygı ifadesiydi.**

Amok

Amok

Stefan Zweig

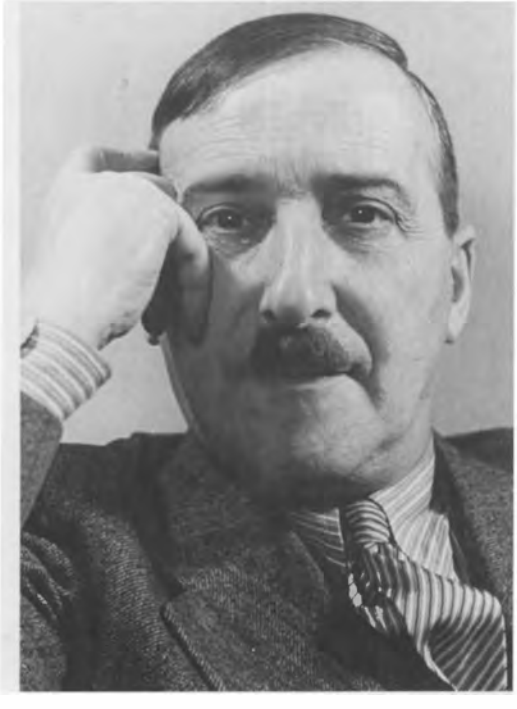
Stefan Zweig üretken bir romancı, biyografi yazarı, çevirmen ve gezgindir. Barışseverliğiyle de tanınan Zweig, önce 1934'te doğduğu yer olan Avusturya'dan Londra'ya uçmuş, oradan da faşizmin yükselişinden dolayı hayal kırıklığı yaşadığı için eşiyle birlikte intihar edeceği Brezilya'ya geçmiştir. Amok Koşucusu, tropik bölgelerde aklını yitiren sorunlu bir doktorun kısa ama keskin hikâyesidir. Hikâye, Kalküta'dan Avrupa'ya dönen bir geminin güvertesinde esrarengiz doktorla tanışan bir yolcu tarafından anlatılır.

Doktor insanlarla temas kurmaya şiddetle ihtiyaç duymaktadır ve itiraf etmesi gereken tüyler ürpertici bir sırrı vardır. Joseph Conrad'ı anımsatan rivayet tarzında yazılmış roman, ihtiras, ahlaki görevler ve kontrol edilemeyen bilinçdışı güçler üzerine sürükleyici bir öyküdür.

Doktor, bir Alman hastanesinde işlenen bir cürümün ardında, güzel ama hükmedici bir kadına köle olacağı Asya'ya gitmek zorunda kalmıştır. Yerli insanlara uygarlığı götürmek gibi romantik ideallerle dolu olan doktor kendini uzak bir görev yerinde yalıtılmış olarak bulur. Tropik uyuşukluk ve yalnızlık ona ağır gelince sağlığı yavaş yavaş bozulmaya başlar. Avrupalı kimliğine yabancılaşır ve keyfi tamamen kaçar. Çalıştığı yere kürtaj talebiyle bir İngiliz kadın geldiğinde, onun küstah ve hükmedici yapısından iradesinin kontrolünü kaybedecek kadar tahrik olur. İlk başta örtülü sadomazoşist bir senaryo içinde üstünlüğü elde etmeye çalışır. Ancak kadın onun yüzüne güldüğünde, delice tutkusunu bastırmak için manik bir çabayla onu takip etmekten başka bir şey yapamaz.

Bilinçdışı ve gizli cinselliğin gücüne dair Freudcu bir keşif olarak Amok, psikolojik kavrayışlarla dolu ve anlatımı başarılı bir hikayedir. Stefan Zweig'ın etkileyici külliyatına ideal bir giriştir.

Yazarın doğum tarihi | **1881 (Avust), 1942 (Brezilya)**
İlk yayın tarihi | **1922**
İlk yayınevi | **S. Fischer Verlag (Berlin)**
Orijinal dili | **Almanca**

"Sessiz kalırsak hepimiz suçlu oluruz..." *Zweig, 1918*

▲ **Zweig'ın çalışması psikolojik içgörü yeteneği bakımından dikkat çeker; bu yeteneği Stendhal ve Tolstoy gibi yazarların biyografilerinde de kullanmıştır.**

İçimizdeki Şeytan

The Devil in the Flesh

Raymond Radiguet

Yazarın doğum tarihi | 1903 (Fransa), 1923
İlk yayın tarihi | 1923
İlk yayınevi | Grasset (Paris)
Orijinal adı | Le Diable au Corps

1. Dünya Savaşı'ndan sadece 5 yıl sonra yazılan ve onaltı yaşındaki bir çocukla kocası cephede savaşan genç bir kadının aşkını anlatan bu hikâye, toplumsal duyarlılığı sarsmıştı. Radiguet, romanının yayımlanmasından sadece birkaç gün sonra kaleme aldığı bir makalede, romandan -hayalden çok daha gerçek olan- kendi "sahte otobiyografisi" olarak behsetmekle bu polemiğe katkıda bulunmuştu. Yazarın gençliği, büyük umutlar vaat edişi ve hikayenin skandal niteliğindeki konusu İçimizdeki Şeytan'a hızlı bir başarı getirmiştir.

Bugün her kuşaktan okuru ve sanatçıyı büyüleyen bir edebiyat klasiği olarak değerlendirilmektedir.

Radiguet'in fırtınalı hayatı ve erken ölümü çoğunlukla Rimbaud'yla bağlantılandırılmıştır. Radiguet, "harika çocuk" etiketini kendine özgü veciz tarzıyla reddederken, hem Rimbaud'yla hem de Baudelaire'le sanatsal bir akrabalığı olduğunu kabul etmiştir. Zaten hikayenin isimsiz kahramanı ve sevgilisini ilk olarak bir araya getiren de Les Fleurs du Mal'i (Kötülük Çiçekleri-Baudelaire) sevmeleridir. Sürrealistlerle olan arkadaşlığına ve Jean Cocteau'yla yaşadığı aşk ilişkisine rağmen Radiguet'yi etkileyen kaynaklar Fransız klasizmine kadar uzanır. Bu nedenle, İçimizdeki Şeytan, mutsuzluğa mahkûm bir aşkın işleyişine yönelik, kısa özdeyişler formunda içgörüler sunan, yalın ve özlü bir romandır. Ancak daha da önemlisi, roman, kuşaklar boyu kadınların ve erkeklerin hem aşkın hem de savaşın mantığına hazırlıksız yakalanmasına neden olan küçük burjuva değerlerine yöneltilmiş oldukça net bir suçlamadır.

◀ **Modigliani'nin 1919 yılında yaptığı genç Radiguet'nin portresi; yetenekli yazar, 4 yıl sonra, yirmili yaşlarının başında hayata gözlerini yumdu.**

Zeno'nun Bilinci

Zeno's Conscience

Italo Svevo

Yazarın doğum tarihi | 1861 (İtalya), 1928
İlk yayın tarihi | 1923, Cappelli (Bologna)
Yazarın tam adı | Ettore Schmitz
Orijinal adı | La Conscienza di Zeno

Yazmak, Ettore Schmitz takma adını kullanan Italo Svevo'nun yaşamında hiçbir zaman bir mesleğin yerini tutmamış, ancak işinin başında olmadığı ya da keman çalmadığı zamanlarda peşinden koştuğu gizli bir tutku olarak kalmıştır. Yaşamını iki şey şekillendirmiştir: James Joyce ile dostluğu ve Über der Traum adlı kitabını çevirdiği Freud sayesinde psikanalize olan tanışıklığı.

Bu roman kendi psikanalizinin bir parçası olarak, Zeno'nun -Doktor S.'nin teşvikiyle yazılmış- bir otobiyografisidir. Zeno'nun yaşamının özeti Freud'un bilimine uzaktır. Daha çok insan arzularının fani ve geçici karakterini betimlemek için bir fırsattır. Tipik bir antikahraman olan Zeno, irade gücü sıfırdır ve varlığının kontrolünü ele geçirecek kapasiteye sahip olmamasına gülmektedir. Huzursuzluğunu iyileştirebileceğini düşünerek evlenmeye karar verdiğinde, güzel Ada'ya evlenme teklif eder ama yanlışlıkla onun hiç de çekici olmayan kız kardeşi Augusta'yla evlenir.

Zeno'nun nevrozu, sürekli denediği ve hüsranla sonuçlanan sigarayı bırakma girişimleriyle görünür hale gelir. Alışkanlığı tarafından umutsuzca yönetilen Zeno, günlerini sigarayı yasaklamak için binlerce çözüm üreterek geçirir. Hayatındaki anlamlı tarihler yeni olası sigarasız hayatını hatırlatan büyülü rakamlardır: "1899'un dokuzuncu ayının dokuzuncu günü", 1912'nin altıncı ayının üçüncü günü saat 12." Zeno kendisine haklarını kısıtlayan kurallar koyar. Caymaya eğilimli yapısı ve iradesizliği daima son sigarasını sondan bir önceki sigara haline getirirken, kendi başarısızlığından çıkardığı mutluluktan da haz alır.

Hindistan'a Bir Geçit

A Passage to India

E. M. Forster

Yazarın doğum tarihi | **1879 (İngiltere), 1970**
İlk yayın tarihi | **1924**
İlk yayınevi | **E. Arnold & Co. (Londra)**
Yazarın tam adı | **Edward Morgan Forster**

Forster'ın son romanı, ilk çalışmalarında görülmeyen belirli bir ciddiyet derecesine ulaşır. Forster, Hindistan'daki İngilizleri dar kafalı, önyargılı kimseler olarak betimlerken, Howard's End ya da A Room With A Wiev'da (Manzaralı Bir Oda) gördüğümüz gibi parodilere sırtını dayamaz. Forster'ın İngiliz – Hint ilişkilerine ilişkin açık fikirli tetkiklerinin kalbinde bir muğlaklık ve belirsizlik bölgesi olarak oluşturduğu Marabar mağaralarının geniş boşluğu yer almaktadır. Mağaralara gelen ziyaretçiler, neye tanık olduklarından asla emin olamazlar. Hindistan'a yeni gelen bir İngiliz kadın olan Adele Quested, mağaraları Hintli Doktor Aziz eşliğinde gezer ve aralarında oluşan şey hiçbir zaman açıkça ortaya çıkmaz. İngilizler Adele'nin Aziz tarafından saldırıya uğradığını düşünse de Adele bunu kesinlikle kabul etmez. Hatta mahkemede suçlamasını geri alır ve kendisini vatandaşlarının aşağılamalarının konusu haline getirir. Ancak bu eylem dahi, olayı açığa kavuşturmaya yetmez ve konu, Forster'ın modernist estetiğini niteleyen belirsizliğin bir örneği olarak kalır.

Tecavüz davası olay örgüsünün merkeziyse, Aziz'le sempatik İngiliz hümanistler Bayan Moore ve Cyril Fielding arasındaki dostluk da milletler arasında oluşabilecek potansiyel bağı (Forster'ın yapıtlarında daima yer alan bir kavram) temsil etmektedir.

Roman kimileri için Hindistan'da dönemin ilk milliyetçi kapışmalarının iyi niyetli bir betimlemesidir. Öte yandan kimileri de Forster'ın Hintlileri tasvirinde egzotik fantezilere kaçmaktan kurtulamadığına işaret ederler. **LC**

Biz

We

Yevgeny Zamyatin

Yazarın doğum tarihi | **1884 (Rusya), 1937 (Fransa)**
İlk yayın tarihi | **1924**
İlk yayınevi | **E. P. Dutton (New York)**
Orijinal adı | **My**

1921'de Sovyet sansür bürosu tarafından ilk yasaklanan roman olan Biz, sonradan bu tarzda yazılan kurmaca yapıtlar için prototip olacak disütopik bir romandır. Roman gelecekte varolan otoriter bir devletin inançlarına körü körüne bağlı bir vatandaşı ve bir matematikçi olan D-503'ün günlüğüne yazdıklarına yer verir.

Günlük, mutluluğun, düzenin ve güzelliğin sadece özgürlüğün olmadığı bir ortamda, matematiksel mantığın ve mutlak gücün demir prensiplerinde bulunabileceğini dikteeden hükümet doktininin bir ilanı olarak başlar. Günlük ve roman ilerledikçe D-503, I-330 adlı güzel bir muhalifin çarpıcı etkisine girer. I'ya duyduğu çılgıncasına arzuyla büyülenen D, matematiksel mantığın saflığına ve tüm insanların ihtiyacını karşılayacak ve mükemmel düzenlenmiş bir bütünlüğün kapasitesine olan inancını kaybeder. Kendini azar azar √-1'in şiirsel irrasyonelliğine ve bireysel bir aşkın anarşizmine doğru çekilirken bulur. Artık "biz"i kullanmaz ve gerilla sevgilisinin adının ironik bir yansıması olarak "ben"i ("I"), yani kendini düşünmeye başlar.

Zemyatin'in Biz'ini farklı kılan şey otoriterliğe bakış açısındaki entelektüel inceliktir. Roman komünizme yönelik doğrudan bir suçlama değildir, ancak devlet sosyalizminin özgürlükle mutluluk arasında ürettiği çelişkilerin dokunaklı biçimde ve kara mizahla irdelenmesidir. **PB**

▶ **Rusya'daki Bolşevik yönetimin ilk günlerinden bir poster: Zamyatin'in romanı daha sonraları Sovyet totaliterizmine bir saldırı olarak yorumlandı.**

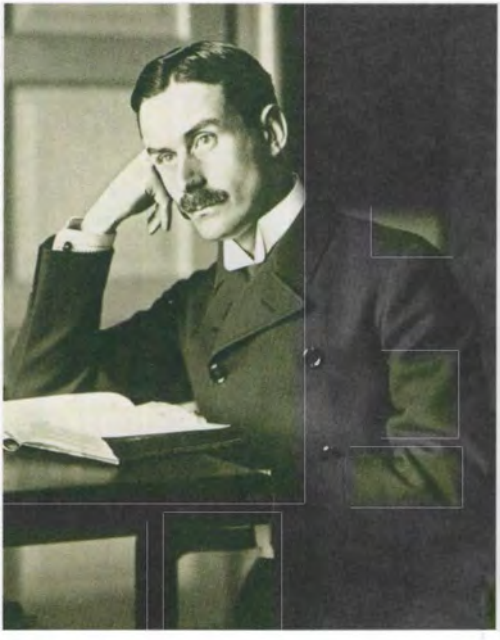
1 МАЯ ПРАЗДНИК ТРУДА

ДА ЗДРАВСТВУЕТ МЕЖДУНАРОДНОЕ ЕДИНЕНИЕ ПРОЛЕТАРИАТА!

Büyülü Dağ

The Magic Mountain

Thomas Mann

"Beklemenin uzun sürdüğünü söyleriz. Ancak bütün zamanımızı, o zamanı yaşamadan ya da onlardan faydalanmadan tükettiğimizde bunun kısa olduğunu da söyleyebiliriz"

▲ **Thomas Mann, Büyülü Dağ için, karısı Katia'nın 1913'te bir sanatoryumda geçirdiği dönemde malzeme topladı.**

Yazarın doğum tarihi | **1875 (Almanya), 1967 (İsviçre)**
İlk yayın tarihi | **1924**
İlk yayınevi | **S. Fischer Verlag (Berlin)**
Orijinal adı | **Der Zauberberg**

Büyülü Dağ, Hans Castorp'un Hamburg'dan İsviçre dağlarındaki bir sanatoryuma doğru yolculuğuyla başlar. Geçici olması beklenen ziyaretin ilk üç haftası acı verici derecede yavaş geçer. Ancak Castorp, çok geçmeden hastaların kendini tekrarlayan tılsımlı varoluş halinden etkilenir. Dağa sağlığını geri kazanmaya ve ölmeye gelen bir dizi süzgün karakter hayal gücünü harekete geçirir.

Castrop'un yaptığı başlangıç, bir hareketler ve olaylar dünyasıyla değil (yaklaşan dünya savaşının patırtısı sanatoryumun derinliklerindeki sessizliklere gömülmüştür) düşünceler dünyasıyla ilgiliyse de, roman aslında bildungsroman geleneğine aittir. Mann, hastalar arasındaki münakaşaları dönemin politik ve felsefi kaygılarını irdelemenin bir aracı olarak kullanır: Hümanizmin tam karşısında mutlakiyetçiliğin oldukça gerçek tehdidi yer alır. Castrop aynı zamanda hastalık ve ölümün kol gezdiği bir yerde aşık olmanın nasıl bir şey olduğunu da anlamaya çalışır. Özellikle Clavdia Chauchat'ın sevgilisine dumanlı akciğerlerinin röntgen filmini vermesinden sonra.

Düzlüklere dönüşü ertelenmiştir ve haftalar önce aylara, sonra da yıllara dönüşürken zaman aslında durmuş gibidir. Hans Castorp'la beraber, onun sanatoryumda geçirdiği, tamamı soyutlanmış bir şimdiki zamanda durdurulmuş gibi olan yedi yılının (gelişiminde etkili olan) trajik, erotik, sıradan, saçma anlarının yoğunluğuna tanık oluruz.

"Beklemenin uzun sürdüğünü söyleriz. Ancak bütün zamanımızı, o zamanı yaşamadan ya da onlardan faydalanmadan tükettiğimizde bunun kısa olduğunu da söyleyebiliriz." **KB**

Yeşil Şapka

The Green Hat

Michael Arlen

Yazarın doğum tarihi | 1895 (Bulg), 1956 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1924
İlk yayınevi | W. Collins & Sons (Londra)
Yazarın önceki adı | Dikran Kouyoumdjian

The Green Hat, çocukluğundan beri Napier Harpenden'a duyduğu yasak aşk yüzünden trajik evliliklere ve talihsiz aşk ilişkilerine sürüklenen, sonuçta da dramatik biçimde intihar eden baştan çıkarıcı Iris Storm'un – Nancy Cunard'dan esinlenilerek yazıldığı öne sürülür – hikâyesini anlatır. Arlen'e büyük ün kazandıran The Green Hat, her ne kadar popüler bir aşk romanı olsa da, içinde modernizm barındırdığı ortadadır; örneğin kitapta Sitwell'in dergisi The New Age'den sempatiyle söz edilir. Roman aynı zamanda, Iris'in "muhteşem bir aşk romanı" olarak tanımladığı, Ford'un The Good Soldier (En Acıklı Öykü- İyi Asker) adlı kitabının popüler bir yeniden yazımı olarak okunabilir. Arlen'in muğlak, eksiltili üslubu, açıkça modernizmin etkisi altındadır; öte yandan imgeciliği çağrıştıran, bazıları çok güçlü ve metinde alışılmışın dışında konumlandırılmış betimlemeler kullanır.

Bu modernist unsurlar, özellikle modanın yayılma hızı ve modern çağ üzerine yorum getirilen bölümlerde, aşk romanının geleneksel özellikleriyle birleşir. Örneğin Iris, otomobilini, altında Napier'le birbirlerine ilan-ı aşk ettikleri ağaca doğru sürerek intihar eder. Bu gösterişli romantik hareket elbette türün klişelerinden biridir ama hızını almış giden modernitenin sembolü olarak boy gösteren ve dev bir böcek imgesi üzerinden tarif edilen otomobilin kullanımı, gelenekten neredeyse fütüristçe bir sapmadır. **LC**

The New World

Heruy Wäldä-Sellassé

Yazarın doğum tarihi | 1878 (Etiyopya), 1939
İlk yayın tarihi | 1925
İlk yayın yeri | Addis Ababa
Orijinal dili | Etiyopya dili

Etiyopya, Avrupalı sömürge güçleri tarafından ele geçirilmekten kurtulan bir avuç Afrika ülkesinden biriydi ve 1923 yılında Milletler Cemiyeti'ne kabul edildi. Resmi basın direktörü olarak Heruy Wäldä-Sellassé, Etiyopya ulusal kültürünün ve basın dili olarak Habeşistan dilinin desteklenmesinden sorumluydu ve bir diplomat olarak gelişmiş dünyadan fikir ve yardım almaya çabaladı.

İkinci romanı The New World açıkça, Batılı çizgilerde modernleşme arzu perspektifine sahiptir. Başkarakter, Avrupa'da okuma fırsatından yararlanan ve daha sonra anavatanını dönüştürmeyi kendine görev edinmiş olarak dönen bir Etiyopyalı'dır. Ancak amaçları, Etiyopya halkının cehaleti ve önyargılarınca köstekleni r. Kahramanın onları geleneksel uygulamalarından ve düşüncelerinden vazgeçmeye ikna etme çabalarına direnirler. Modern Avrupa teknolojisinin mucizelerine düşmandırlar ve yoz ve gerici bir ruhban sınıfına sadıktırlar.

Bugünün okuru için Heruy'un modernizm yanlısı karakterinin, Batı medeniyetinin tartışmasız üstünlüğü kabulüyle kendi kültürüne karşı fena hâlde küçümseyici ve politik açıdan son derece hatalı görüneceği neredeyse kesindir. Ancak kitap, modern bir Habeşistan dil ve edebiyatının oluşumuna büyük ölçüde katkıda bulunmasının yanı sıra Afrika'nın gayeleri ve Avrupa'nın gücü arasında gelişmekte olan ilişkiye dair önemli bir tarihsel anı da tanımlamaktadır. **RegG**

Profesörün evi

The Professor's House

Willa Cather

Yazarın doğum tarihi | 1873 (ABD), 1947
İlk yayın tarihi | 1925
İlk yayınevi | A. Knopf (New York)
Tam adı | Willa Siebert Cather

"Haz aldığı şeylerden yoksun yaşamayı asla öğrenememişti"

▲ **En çok Batı Amerika'daki Öncülerin yaşam tarzına ilişkin betimlemeleriyle tanınan Cather, 1931'de Time dergisine kapak oldu.**

The Professor's House'ın giriş ve sonuç bölümleri, tarih profesörü Godfrey St. Peter'ın özel ve mesleki yaşantısının tarihsel açıdan ardışık anlatımlarıdır. Öğrencisi Tom Outland'in yıllar öncesinde St. Peter'a yaptığı bir otobiyografik itirafın yanı sıra, bunlar da kitapta yer alır. Outland, neredeyse dini yoğunlukta bir anlatımla New Mexico'daki Blue Mesa'da bulunan eski bir medeniyeti keşfedişini betimledikçe, güneybatılı köklerinin yalınlık ve netlik gibi niteliklerini açığa vurur. Tom Outland'in sınırsız gibi görünen bilimsel ve manevi potansiyeli ve St. Peter'ın ona karşı babaca bir sevgi duyması, Outland'i 1. Dünya Savaşı'ndaki erken ölümüyle tamama eren bir lirik mükemmellik figürü olarak kutsallaştırır.

"Profesörün evi" aslında iki evdir.

Bir yanda, St. Peter'ın ailesine baktığı ve kariyerini ilerlettiği, şimdi boşaltılmış olan ve çoğunlukla kimsenin kalmadığı gösterişsiz, uzun süredir harap durumdaki ev vardır. Diğer yandaysa, kısa süre öncesine dek direndiği müreffeh geleceği temsil eden, prestijli bir akademik ödülle finanse edilmiş, emekliliği için kendi zevkine göre yaptırdığı ev bulunur. Outland'le tanıştığında St. Peter, parasal ve mesleki kaygıları olan, açık fikirli genç bir akademisyendir ama hikâyenin geçtiği zaman itibarıyla, yıllar önce yayımlanamaz addedilen çalışması sayesinde artık ün, hatta servet kazanmıştır.

St. Peter'ın, öldüğü sırada Outland'le nişanlı olan kızı, kocasıyla birlikte Outland'in trajik hikâyesinden ve kazanç getiren buluşlarından insafsızca yararlanır. Outland cefa çekmiş olsa da, St. Peter'ın, özlük duygusuna kendi nüfuzunun ötesindeki kurumsal güçler tarafından yavaş yavaş el konulurken katlandığı dar kafalı aşağılamalardan muaf tutulmuştur. **AF**

Artamonov Ailesi

The Artamonov Business

Maxim Gorki

Gorki'nin en uzun ve tutkulu romanlarından biri olan Artamonov Ailesi, üç kuşak boyunca, tüccar Artamonov ailesinin hikâyesini anlatır. Özgürlüğüne kavuşmuş bir serf olan İlya Artamonov kendi fabrikasını kurar ve vârisleri olan oğlu Pyotr ile yeğeni Aleksey'e, burjuva değerleri olarak gördüğü çalışkanlık ve alçak gönüllülüğü aktarmaya çalışır. Ne var ki, orta sınıf seviyesine yükselmek Artamonovlar'a sadece yıkım getirir; onlar, Pyotr'ın zayıflığı ve Aleksey'in katı iş anlayışıyla, İlya'nın neslinin ayırıcı özellikleri olan sıcaklık ve insaniyetten yoksundur. Üçüncü kuşakta Artamonovlar, kendilerine felâket gibi görünen bir olay yaşarlar; Ekim Devrimi çerçevesinde fabrikalarına işçiler tarafından el konulur. Ancak Gorki'nin açıkça anlattığı gibi, ailenin burjuva statüsüne yükselişine eşlik eden yozlaşma süreci çöküşünü de kaçınılmaz kılar ve daha iyi bir dünya olasılığının yolunu açar. Gorki burada, Savaş ve Barış tarzında kapsamlı bir aile hikâyesi sunar ama Tolstoy'un tarihsel arka planının yerini çok daha kritik ve güncel bir ortam almıştır.

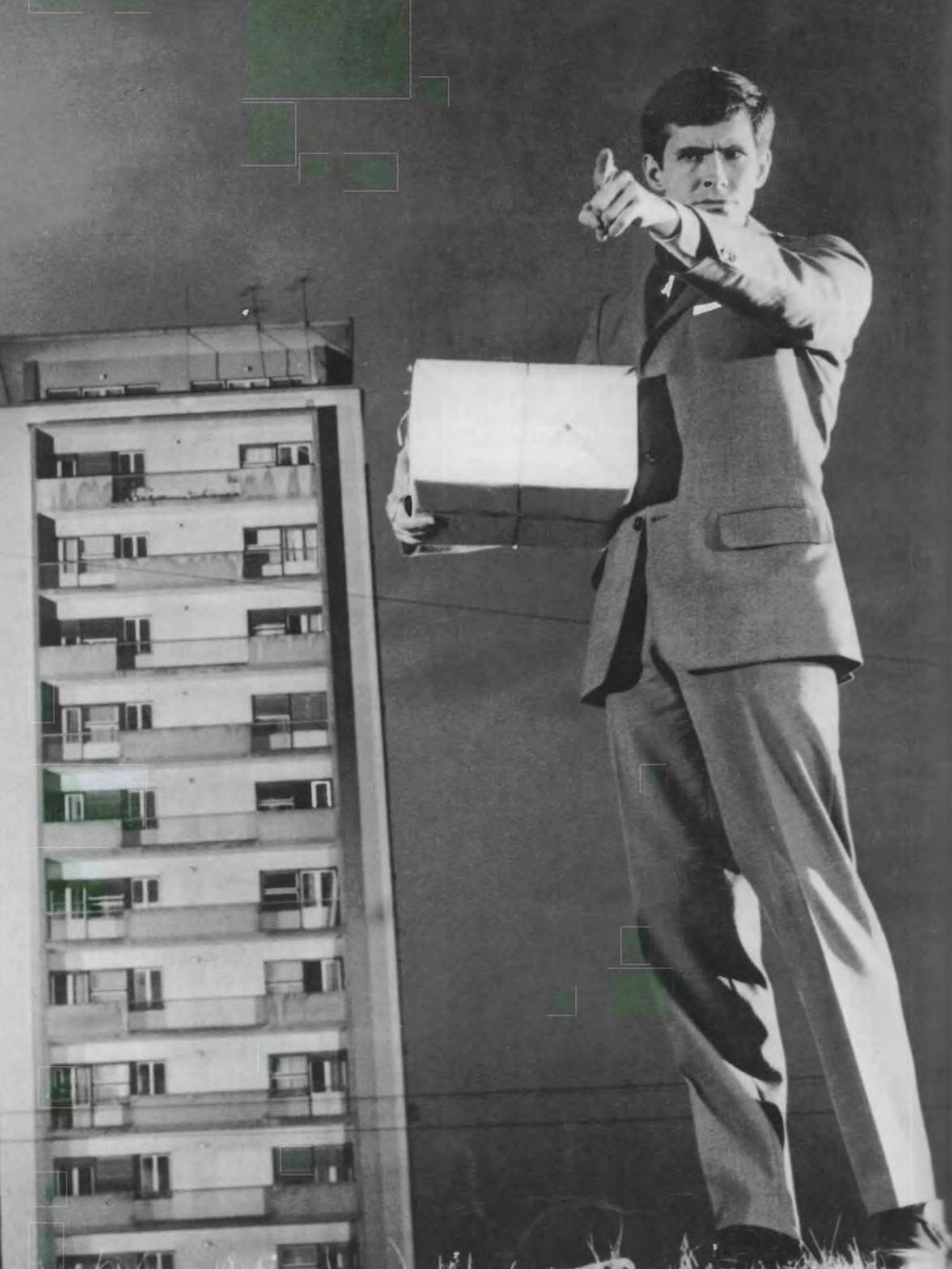
Kitaptaki karakterler, yani hem yıpranan Artamonovlar hem de onların yanı sıra var olan ve değişen işçi kadrosu, hayat dolu, adeta canlıdır. Gorki, tüm karakterlerine (gerek işçilere gerek kapitalistlere) alaycı ama son tahlilde anlayışlı bir gözle bakar ve tüm romanlarında olduğu gibi siyasi propogandanın tuzaklarına düşmemeyi başarır. Romanı okuyanlar, Gorki dahil pek çoklarının yeni bir toplumsal değişim umudu dalgasına kapılmasına yol açan devrim Rusya'sının ateşini bir nebze olsun içlerinde hissetme olanağı bulacaklar. Artamonov Ailesi hem yazınsal niteliği hem de Rus tarihindeki dokunaklı bir sürecin ürünü olarak taşıdığı önem nedeniyle bir roman olarak değerini günümüzde de korur. **AB**

Yazarın doğum tarihi | **1868 (Rusya), 1936**
İlk yayın tarihi | **1925, Russkaia Kniga (Berlin)**
Takma adı | **Aleksey Maksimovich Peshkov**
Orijinal adı | **Delo Artamonovic**

"Her şey kolay olunca insan hemen ahmaklaşır" *Gorki, 1926*

▲ **Gorki'nin, Rusya'nın Bolşevik yönetimiyle çoğunlukla sorunlu bir ilişkisi oldu; bu roman İtalya'da gönüllü sürgün olarak bulunduğu bir dönemde yazılmıştı.**

Dava

The Trial

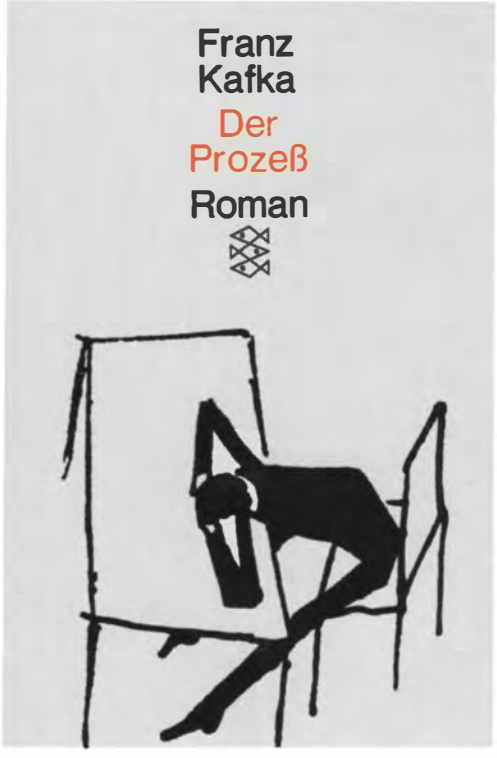
Franz Kafka

"Birileri Josef K.'ye asılsız bir suçlamada bulunmuş olmalıydı, çünkü yanlış hiçbir şey yapmadığı halde bir sabah tutuklandı." Dava'nın bütün anlatısı, "Gregor Samsa bir sabah bunaltıcı düşlerden uyandığında kendini yatağında dev bir böceğe dönüşmüş olarak buldu" satırıyla başlayan Kafka'nın uzun hikâyesi Die Verwandlung'da (Dönüşüm) olduğu gibi, kendini kitabın ilk cümlesinde bütünüyle ilan eden bir durumdan türer. Ana kahraman Josef K., neyle itham edildiğini asla öğrenemez ve ağına düştüğü adalet sistemini yöneten ilkeleri asla anlayamaz. Bunun yerine anlatı, suçlu olmanın ne anlama geldiğini ya da aslında neyle suçlandığını açıklayabilecek herhangi bir öğretinin mutlak yokluğunda, Josef K.'nin anlama ve masumiyetini öne sürme yolundaki yıpratıcı kararlılığını gözler önüne serer. Josef K.'nin suçsuzluğunu kanıtlama mücadelesini anlatırken roman bizlere sadece yürekten bir masumiyet inancıyla silahlanmış olarak, tümüyle akıl almaz bir düzene çıplak ve savunmasız doğmanın ne demek olduğunu son derece çarpıcı biçimde sunar.

Bu romandaki samimiyet, kendine özgü bir etkiye sahiptir.

K.'nin yetkililerle didişmesine verilen ilk tepki bir aşinalık ve farkındalık hissi olsa da, kısa sürede tuhaf bir tersine dönüş gerçekleşir. Bizim dünyamız Kafka'nınkini sadece andırıyormuş, bizim mücadelelerimiz K.'nin içinde bulunduğu sonu belirsiz müşkül durumla açığa vurulan o temel mücadelenin belli belirsiz bir suretiymiş gibi gelmeye başlar. Bu nedenle bütün sonuçsuzluğuna, olanaksızlığına ve güçlüğüne rağmen Dava, bizi günlük meselelerin en aşırı uca taşındığı bir dünyada yaşamanın ne demek olduğunu kavradığımız o boşluğun tam kalbine götüren müthiş keyifli bir kitap. **PB**

Yazarın doğum tarihi | 1883 (Çek), 1924 (Avus)
İlk yayın tarihi | 1925
İlk yayınevi | Die Schmiede (Berlin)
Orijinal adı | Der Prozeß

▲ Bu "Masadaki Adam" eskizi, Kafka'nın 1905'te Kierling Sanatoryumu'nda (Viyana) kaleme aldığı notlardan bir bölümünü oluşturur.

◀ Dava, 1962 yılında Orson Welles tarafından sinemaya uyarlanmış ve bu dışavurumcu filmde K. rolünü Anthony Perkins canlandırmıştı.

Kalpazanlar

The Counterfeiters

André Gide

Yazarın doğum tarihi | **1869 (Fransa), 1951**
İlk yayın tarihi | **1925**
İlk yayınevi | **Gallimard (Paris)**
Orijinal adı | **Les Faux-Monnayeurs**

Gide'in roman adını hak eden tek yapıtı, romanın olanakları üstüne bir incelemedir. Kalpazanlar'daki pek çok anlatıcıdan biri olan Edouard da sıkıntılar yaşayan bir romancıdır. Gide gibi o da roman yazma sürecini belgeleyen bir günlük tutar. O da Kalpazanlar adında bir roman yazmaktadır. Baş döndürücü bir mise-en-abyme (erken anlatım; ayna içinde ayna) etkisi içinde, roman yazan bir yazarın roman yazan bir yazar hakkında yazdığı roman yazan bir yazar hakkındaki romanını okuruz...

Bu, Gide'in okuyucuyu ters köşeye yatırmak için kullandığı pek çok araçtan biridir. Bir diğeri, romanın adındaki aldatıcılıktır. Gide, aşk romanı ve bildungsroman (oluşum romanı) gibi tanınmış türlerle flört ederken, okullu çocukların sahte altın paraları dolaşıma soktuğu bir dedektiflik romanının işaretleri verilir ama bunun peşine asla düşülmez.

Sahte paralar, devlet, aile, kilise ve yazın dünyasının önde gelenleri tarafından tedavüle sokulan daha genel anlamdaki sahte değerler için bir metafor işlevi görür. Kalpazanlar işimizi kolaylaştırmaz: Kişiliği olmayan ve dolayısıyla rahatlatıcı bir anlatıcıdan yoksun bırakılırız, oynayacak hiçbir rolleri olmadığı sonradan anlaşılan karakterlerle tanıştırılırız ve romandaki pek çok farklı olay örgüsü havada öylece asılı kalır. Ama bu aynı zamanda bu romanın bu kadar önemli olmasının nedenidir.

Kalpazanlar'ı okurken, 19. yüzyıl romanı okurları olarak, taşıdığımız tüm sorgusuz sualsiz kabuller sorgulanır. Bu, Gide'den de kuşku duymamıza yol açar: Tüm bu aldatıcılığın ortasında, aslında Kalpazanlar'ın değerini güvence altına alan nedir ki? **KB**

Muhteşem Gatsby

The Great Gatsby

F. Scott Fitzgerald

Yazarın doğum tarihi | **1896 (ABD), 1940**
İlk yayın tarihi | **1925**
İlk yayınevi | **C. Scribner's Sons (New York)**
Tam adı | **Francis Scott Key Fitzgerald**

Muhteşem Gatsby, bir Amerikan edebiyatı klasiği. Nick Carraway'in, karizmatik komşusunun tek bir yaz süresince yükselişini ve çöküşünü derinden etkilenerek anlattığı bu yapıt, tüm bir onyılın keyifli aşırılıklarını ve sahte vaatlerini yansıtıyordu. Romanın sıra dışı görsel motifleri (reklam panosundaki dalgın gözler, New York'un merkeziyle kendini hedonizme vermiş Long Island arasındaki kül rengi çorak arazi, Gatsby'nin gecelere özgü konukseverliğinin mavi ve altın rengi tonları), "caz çağı"nın ikonografisiyle o çağa eşlik eden, Amerikan modernizminin karakteristiği haline gelmiş toplumsal düzenin değişmesi bağlamındaki kaygıları bir araya getirdi. "Kendinin platonik tasavvuru"ndan yaratıldığı yolunda kötü bir üne sahip olan Gatsby'nin adı, Amerikan Rüyası'yla aynı anlama gelmeye başladı.

Gatsby'nin savurgan ve hazcı yaşam tarzının artık milyoner Tom Buchanan'la evli olan, gençliğinin kayıp aşkı Daisy'i baştan çıkarmak için düzenlenen bir kurmaca olduğunu çok geçmeden öğreniriz. Fitzgerald, Gatsby'nin pırıltılı düşsel dünyasını nasıl hokus pokusla kolayca yaratırsa, onun daha karanlık ve hırçın gerçekliklerini de aynı kolaylıkla sunar.

Roman, Gatsby'nin zenginliğinin ardında yatan ahlâksızlığa sık sık imada bulunur ve Tom da kaba, evlilik dışı ilişkiler kuran bir koca olarak gösterilir. Romanın ulaştığı şiddet dolu doruk noktası, imtiyazlı olanların kayıtsız aşırılıklarına yöneltilen lanetleyici bir suçlamadır ama öykü yine de zıt duygular içeren bir sona varır. **NM**

▶ **Fitzgerald ile eşi Zelda, 1925 Noel'inde, hayatlarını yakında çöküş noktasına getirecek gerilimleri maskeliyorlar.**

~~Lay by my side a branch of purple heather~~

(Jan 3rd 1924)

There was an age when the pavement was grass; another when it was swamp: an age of dark & mammoth; an age of silent music; & through them all the shattered woman – for she wore a skirt – with her right hand exposed, her left clutching at her knees sang singing of love; which love ~~unconquerable in battle~~ which ~~the song~~ after lasting for millions of years after a third lasted a million years. Yes, a million years So the song, her lover, & which the song was immortal Through her lover, & millions of years ago her lover, in May, her lover, who had been dead three centuries, had walked, she crooned, with her in May; but in the course of ages, when long as summer days, & long flaming, so she remembered with nothing but red flower, he had gone; death's enormous sickle had swept over those remembered hills; & ~~now~~ when, ~~She laid her hoary~~ immensely she laid her hoary & immensely aged head on the earth now become a mere cinder of ice, it would have outlived everything – her memory of happiness even – the impulse that "Lay by my side a branch of purple heather"; there where on that high burial place where the last harp of the last Celt Celtdom ~~to~~ perish of purple heather; for then The pageant of the universe would be over.

at last

Bayan Dalloway

Mrs. Dalloway

Virginia Woolf

Woolf'un romanı Mrs. Dalloway, bir tek gün içinde geçer ve çağdaş Londra'nın tanımlayıcı metinlerinden biridir. Roman, iki ana kahramanın Regent's Park çevresinde kesişen hareketlerinin izini sürer: Clarissa Dalloway, cemiyet hayatının önde gelen simalarından biri ve muhafazakar milletvekili Richard Dalloway'in eşidir; Septimus Warren Smith'se 1. Dünya Savaşı gazisi ve savaş sonrası psikolojik çöküntüden mustarip bir savaş kurbanıdır.

Romanda, devasa, fallik Big Ben'in (saat kulesi) düzenli vuruşlarıyla kesintiye uğrayan zaman akışı, bizi sonunda bir çifte düğüm noktasına taşır; Mrs. Dalloway'in ünlü partisinin başarısına ve savaş sonrası kentte yaşayacak gücü kendinde bulamayan Septimus Warren Smith'in intiharına. Bu romanın etkileyiciliği büyük ölçüde iki yarısının birbiriyle bağdaşmazlığından, kent uzamının kendisine yansıtılan bu bağdaşmazlıktan gelir.

Farklı kişiler, intihara ve akşam yemeğine hazırlanarak kendilerine ait farklı hayatları yaşamaya koyulurlar ve romana göre, bunlar arasında bir köprü kurmanın hiçbir yolu yoktur. Septimus ve Clarissa sınıf, cinsiyet ve coğrafya açısından birbirlerinden ayrıdır ama aynı zamanda romanın bir bilinç düzeyinden diğerine geçebilme kapasitesi, ikisinin arasında, Clarissa'nın Septimus'un ölüm haberine verdiği tepkiyle gözler önüne çıkan bir çeşit özel, gizli bağlantı olduğunu ortaya koyar.

Kentin görünür yüzeyinin altında, Big Ben'in saatle ölçülen zamanına uygun düşmeyen, kadınlarla erkekler, bir kişiyle diğeri arasındaki ilişkiler hakkında düşünmenin yeni bir yolunu akla getiren bir şiirsel uzam vardır. Mrs. Dalloway bir karşıtlıklar romanıdır; erkekler ve kadınlar, zenginler ve yoksullar, ben ve öteki, yaşam ve ölüm arasındaki karşıtlıklar. Bu karşıtlıklara rağmen, Septimus'la Clarissa arasındaki şiirsel birleşme olasılığı, hâlâ gerçekleşmesini beklediğimiz o bağdaşmaya işaret eder. **PB**

Yazarın doğum tarihi | 1882 (İngiltere), 1941
İlk yayın tarihi | 1925
İlk yayınevi | Hogarth Press (Londra)
İlk ABD baskısı | Harcourt, Brace & Co. (N.Y.)

▲ **Depresyon nöbetleri hiçbir zaman Woolf'un peşini bırakmadı; ünlü yazar otuzlu yaşlarının başında intihar girişiminde bulundu ve sonunda 1941'de bir nehre atlayarak kendini öldürdü.**

◀ **Woolf'un Mrs.Dalloway için tuttuğu taslak notları, "çok düzensiz, çok güvenilmez" bulduğu bir gerçeklik deneyimini ele alır.**

Chaka the Zulu

Thomas Mofolo

Yazarın doğum tarihi | 1875 (Lesotho), 1948
İlk yayın tarihi | 1925
İlk yayınevi | Morija Sesuto Book Depot
Orijinal adı | Chaka

Memleketi, Güney Afrika'daki Basutoland olan Thomas Mofolo, Sotho dili edebiyatının tartışmasız başyapıtı Chaka the Zulu'yu 1910'da yazdı. Roman, Güney Afrikalı ufak bir kabilenin reisinin gayrımeşru oğlu ve 19. yüzyılın başında 10 yıl süren bir savaşla Zulu ulusunu yaratan adam, Chaka'nın öyküsünü anlatır.

Annesiyle beraber babasının sarayından uzaklaştırılan Chaka, çocukken çok ezilir. Babasının ve akranlarının onu reddetmesi, Chaka'nın yaşamı güç kullanmaktan ibaret olarak görmesine neden olur. Kabilesinden sürülen Chaka çölde büyücü Isanusi ile karşılaşır. Isanusi'nin yardımıyla Chaka, kabilesinin reisliğini ve güzel bir kadının aşkını elde eder. Ancak şöhret arzusu ve hırsı çok güçlüdür ve Chaka, Isanusi ile şeytanca bir anlaşma yaparak, tüm zamanların en büyük reisi olmak için sevdiği kadını öldürür.

Günaha dair keskin bir bakışa sahip, Hristiyan bir yazar olan Mofolo, sistemli bir şekilde kahramanının ruhunun yozlaşmasını kayda geçirir. Chaka sonunda savaşı cinayetten ayıramaz hale gelir; bir diktatör olmak için vicdanını kurban eder. Ancak, Chaka'nın öyküsünün sıkıntılı çocukluğuyla başladığı göz önüne alındığında, Chaka'yı gaddar bir tiran olmasının yanı sıra zeki ve yabancılaşmış bir ergen olarak da görmeyi başarırız. Tarihsel gerçeği romansla harmanlayan Mofolo, sömürge öncesi Afrika'ya ışık tutan etkileyici bir roman yaratır. **OR**

The Making of Americans

Gertrude Stein

Yazarın doğum tarihi | 1874 (ABD), 1946 (Fransa)
İlk yayın tarihi | 1925
İlk yayınevi | Contact Editions (Paris)
Orijinal dili | İngilizce

Stein'in yenilikçi düzyazısında, tadı en çok yüksek sesle okunduğunda çıkan, ritimli ve tempolu, şiir vezninde bir güzellik vardır. Bu epik roman, dört ailenin birkaç neslini takip ederken, geleneksel aile hikâyelerinin biçemini yeniden keşfeder ve aynı anda bu biçeme meydan okur ama romanı böyle özetlemek adil olmaz. Stein, zamanın içinde akıcılıkla bir ileri bir geri yolculuk ederken, insanların olgunlaştıkları, eşleriyle, toplumlarıyla ilişkiye geçtikleri ve sonunda birer Amerikalı haline geldikleri süreçte gösterdikleri içsel, duygusal gelişimin izlerini takip eder; bu da olayları tüm yönleriyle ve pek çok açıdan göstermek yolunda duyulan adeta kübistçe bir arzuyla gerçekleştirilir.

The Making of Americans, kendi oluşumu üzerine yorum yapmaya da zaman ayırır ve Stein'in yazarlık anlayışıyla kendi benzersiz üslubu üzerine kendi yaptığı en kapsamlı yorumlardan bir kısmını içinde barındırır.

Bir modernist klasik olarak hak ettiği değeri tam anlamıyla bulamamış olsa da, roman, bir yandan yeni ve deyimlere dayanan bir dil kullanırken bir yandan da kendinden önceki Viktorya döneminin realizm anlayışına meydan okur. Roman aynı zamanda, Amerikalıların psikolojik gelişiminin, Amerikalının öncü ailelerine ve onların doğurduğu ya da yetiştirdiği nesillere uzanan epik bir yorumudur. İlgi çekici, güzel yazılmış ve yazınsal başyapıt tanımını hak eden The Making of Americans, modernist kazanımların önde gelenlerinden biri sayılmaya lâyıktır. **JC**

Roger Ackroyd Cinayeti

The Murder of Roger Ackroyd

Agatha Christie

Yazarın doğum tarihi | **1890 (İngiltere), 1976**
İlk yayın tarihi | **1926**
İlk yayınevi | **W. Collins & Sons (Londra)**
Yazarın tam adı | **Agatha Mary Clarissa Christie, D. B. E**

Bütün dedektiflik romanlarında beklenmedik dönemeçler vardır ama Christie'nin geniş külliyatının başyapıtı olan bu kitap, şaşırtıcı sonuç bölümünde türün bazı temel prensiplerine geri dönerek hepsini gölgede bırakır. Bu roman Christie'ye ününü kazandıran pek çok bileşeni içinde barındırır: Birkaç ceset, bir kır evi dekoru, küçük bir şüpheli grubu ve burma bıyıklı Belçikalı dedektif Hercule Poirot. Köyün doktoru Sheppard'ın anlattığına göre, Roger Ackroyd'u kimin öldürdüğü konusunda olasılık bolluğu vardır: Hizmetçi mi, emekli binbaşı mı, Ackroyd'un üvey oğlu mu yoksa etrafta gizlendiği görülen gizemli bir yabancı mı?

Bu (kısmi) liste, 1920'lerin İngiltere'sinde kırsal kesimin toplumsal ve sınıfsal yapısını gözler önüne sererek Christie'nin romanda güttüğü bazı ikincil kaygılar hakkında fikir verir. Poirot'nun söylediği gibi, herkesin bir sırrı vardır ve roman bıçaklamanın muhtemel gerekçeleri olarak gayrimeşru bir oğlu, gizli bir eviliği, şantajı ve uyuşturucu bağımlılığını muzipçe ortaya çıkarır. Bol bol hileli saptırmacalar ve cinayet anında bulunulan yerle ilgili kuşkulu ifadeler vardır:Cinayetin gerçek zamanı ustaca gizlenmiştir. Bir ses kayıt cihazındaki kayıtta Ackroyd'un sesi mezarın altından işitilir; cihazın ortadan kaybolması Poirot'ya kritik bir ipucu verir.

Okur için gerçek suçluyu mantık yoluyla bulmak neredeyse olanaksızdır; bu, katilin izlerinin nasıl bu kadar ustalıkla gizlendiğini anlamak için ikinci bir okuma gerektiren az sayıdaki dedektif romanından biridir. **CC**

Biri Hiçbiri Binlercesi

One, None and a Hundred Thousand

Luigi Pirandello

Yazarın doğum tarihi | **1867 (İtalya), 1936**
İlk yayın tarihi | **1926**
İlk yayınevi | **R. Bemporad (Floransa)**
Orijinal adı | **Uno, nessuno e centomila**

Bir arkadaş ya da akrabanın derin gözlemlerinin nesnesi olmak bazen insanı sürprizlerle karşı karşıya bırakabilir, özellikle de gözlemci bazı küçük fiziksel kusurlarımızı vurgularken insafsızca haklıysa. Ancak Pirandello'nun romanındaki ana karakter olan Moscarda için eşinin, burnu hakkındaki beklenmedik yorumu (hafifçe sağa eğik olduğu), hayatında büyük bir değişikliği tetikler. Eşinin onun hakkındaki görüşleri Moscarda'nın kendi kafasındaki imajıyla tam bir çelişki içindedir. Moscarda birden ayrılamayacağı bir yabancıyla birlikte yaşadığını fark eder; başkalarının (eşi, arkadaşları, tanıdıkları) gözünde kendisi için olduğundan tamamıyla farklı biridir. Moscarda binlerce yabancıyla, başkalarının gördüğü, kendi beninden ayrılamaz olan ama yine de, dramatik biçimde, kendisinin hiçbir zaman tanımayacağı bin çeşit Moscarda'yla birlikte yaşamak zorundadır.

Pirandello'nun favori teması olan algıda görecelik ve gerçekliğin kavranılamaz parçacıklara bölünmesi onun felsefesinin özünde yer alır. Bununla yakından ilişkili olan bir diğer konu da dil üzerine düşünme ve sözcüklere kendimize göre anlamlar yüklememizden dolayı karşılıklı konuşan kişiler arasında nesnel ve tatmin edici bir iletişim kurulmasının olanaksızlığıdır.

Moscarda, kendisinin, başkalarının onun hakkında düşündüklerinden ibaret olduğuna ilişkin acı verici farkındalığı takıntı haline getirince, yeni, farklı bir Moscarda olarak kendini yeniden icat edip başkalarının gerçekliğini alt üst etmeye çalışır. Ama kendi benine sahip olma girişimi nafiledir ve tek çıkış yolu aynalara bakmayı reddetmekle başlayan kendini inkârdır. **RP**

Under Satan's Sun

Georges Bernanos

Yazarın doğum tarihi | 1888 (Fransa), 1948
İlk yayın tarihi | 1926
İlk Yayınevi | Plon (Paris)
Orijinal adı | Sous le soleil de Satan

Fransız Katolik yazar Bernanos'un ilk romanı, yoğunluğu kurgusal çerçevenin sınırlarını zorlayan tutkulu bir inancın beyanıdır.

Roman, Fransa kırsalında, sosyal çevresinin ikiyüzlülüğünden ve budalalığından tiksinen genç kız Mouchette'nin öyküsüyle başlar. Mouchette, diğer çirkin günahlarına hovarda aşığını öldürmeyi de ekler. Daha sonra Bernanos kahramanını, kendini kırbaçlayan ve yerel halk üzerinde garip bir şekilde ilham verici bir etkiye sahip olan, beceriksiz ve yontulmamış genç rahip, Peder Donissan'ı takdim eder. Donissan'ın aşırılı uçlardaki tutumu doğal olarak Katolik hiyerarşisince onaylanmaz. Bir gece yolda Donissan, at tüccarı şeklinde vücut bulmuş Şeytan'la kapışır. Ayrıca Mouchette'le karşılaşır ve onun Şeytan'ın etkisi altında olduğunu fark eder. Genç kızın daha sonraki yazgısı, Donissan'ı, kiliseyi ve laik otoriteleri onun akıl hastası olduğu tanısında birleştiren aşırı bir tepkiye sürükler. Romanın sonunda Donissan, azizlik mertebesine erişir.

Bernanos, bir takım doğaüstü olayları somut bir yaratıcı gerçeklikle donatmakta başarılıdır. Kayıtsız "burjuva" dünyasını sertçe reddedişi, pek çok inançsızın onu kendilerine yakın hissetmesine yol açmıştır. Bununla beraber, her ne kadar Bernanos'un kendi siyasi fikirleri bir ara aşırı sağa kaymışsa da kitapları, neredeyse Orta Çağa özgü bir biçimde olsa bile, Katolik inanç iddiasıyla mevcut toplumsal düzene verilen destek arasında her türlü bağlantıyı açıkça reddeder. **RegG**

Aslan Asker Şvayk

The Good Soldier Svejk

Jaroslav Hašek

Yazarın doğum tarihi | 1883 (Çekoslavakya), 1923
İlk yayın tarihi | 1926, A. Synek (Prag)
4 seri olarak yayın tarihi | 1921–1923
Orijinal adı | Osudy dobrého vojáka Svejka

Aslan Asker Şvayk, 1. Dünya Savaşı sırasında kazara Avusturya-Macaristan ordusuna katılan bir askerin epik maceralarının mizahi bir dille anlatıldığı görkemli ve yarım kalmış (Hasek son iki cildi tamamlayamadan öldü) bir yapıt. Romanın dehası, aslında tarihin sınırlarında gezinen ama buna rağmen o tarihin yaratacağı sonuçları sürekli olarak bir şekilde değiştiren talihsiz ama iyi niyetli ana karakter Şvayk'ta saklıdır. Şvayk bunu, bir yandan sistemin beklentilerini daima ve bütünüyle yalnızca kendisi olmak suretiyle boşa çıkarırken diğer yandan kendisinden isteneni inatla aynen yaparak başarır. Daha önce asker, köpek hırsızı, ayyaş ve kabare oyuncusu olarak çeşitli kimliklere sahip olan Hasek, Şvayk'la bir roman karakteri tipi icat etti ve onu mükemmelleştirdi.

Forrest Gump'ın prototipi sayılabilecek Şvayk, hile hurda bilmez oluşu sayesinde güçü elinde bulunduranların agresif yalanlarını teşhir etmiş, bu sayede de Çekoslovakya'da bir ulusal kahraman olarak algılanmıştır. Bir Çek teğmenin emir eri olan Şvayk, bir handa Arşidük Ferdinand'ın öldürülüşüyle ilgili deli dolu konuşurken tutuklanır ve orduya katılmaya zorlanır. Maceraları boyunca, belki de bunların çeşitliliğinden dolayı, Şvayk'ın karakterinin ne kadarında kurnazlık ne kadarında safça bir masumiyet olduğu asla tam olarak anlaşılmaz. Şvayk kitap boyunca propagandayı, bürokratik çıkarcılığı ve her yere yayılan bir derin devleti sertçe eleştirmeyi başarır. **Dsoa**

▶ **Çizer Josef Lada'nın Şvayk'ın başına gelen talihsiz olaylarla ilgili orijinal çizimleri, kitaptaki karakterlerin görünümleriyle ilgili okurların kafasında bugüne kadar canlı kalan belirli bir imge yarattı.**

Alberta and Jacob

Cora Sandel

Yazarın doğum tarihi | **1880 (Norveç), 1974 (İsveç)**
İlk yayın tarihi | **1926, Gyldendal (Oslo)**
Yazarın tam adı | **Sara Fabricius**
Orijinal adı | **Alberte og Jakob**

Cora Sandel'in "Alberta" üçlemesinin ilk bölümü olan Alberta and Jacob, kadınların özgürlük hareketi tarafından bir başyapıt olarak övgüyle karşılandı. Norveç'in kuzeyindeki küçük bir taşra kentinde geçen roman, maddi sıkıntılar yaşayan orta sınıf bir ailenin kızı Alberta'yı konu alır. Okula veya Christiania şehrinin canlı sosyal yaşamı için güneye gidemeyen Alberta'nın toz almaktan ve tamirat yapmaktan veya sönük sosyal etkinliklere katılmaktan başka yapacak hiç bir şeyi yoktur. Roman Alberta'nın yaşamının boğucu boşluğunu, umutlarını ve korkularını, gizli arzularını ve iç isyanını ele alır.

Hikâye, Alberta'nın dünyasının kendi evinin sınırlarına çekildiği erken kışın daima loş olan ışığıyla başlayan, Norveç mevsimlerinin keskin zıtlıklarına dair izlenimsel tanımlamalarla bezelidir. Günler uzadıkça, zengin genç insanların şehrinde görünmeye başlamasıyla Alberta'nın dünyası genişler, partilerle ve gezintilerle dolar. Ancak çekici olmadığı ve sosyal açıdan yetersiz olduğu hissine kapılan Alberta neredeyse tüm olayları, hareket edemeyen bir gözlemci gibi dışarıdan izler. Günler yeniden kısalmaya başladığında ise Alberta yine küçük dünyasına kısılıp kalır.

Bunun aksine Alberta'nın girişken ve asi erkek kardeşi Jacob, denize gitme hakkı için açıkça mücadele eder ve nihayet ailesinden kurtulmayı başarır. Sonunda açıksözlü arkadaşı Beda Buck bile diğerlerine uyum sağlamak zorunda kalınca Alberta intihar etmeye karar verir. Ancak son anda içindeki canlılığın kendini gösterdiğini hisseder ve "her şeye rağmen yaşamaya, elinden gelen en iyi şekilde yaşamaya" kararlı bir şekilde eve döner. **CIW**

Şato

The Castle

Franz Kafka

Yazarın doğum tarihi | **1883 (Çek.), 1924 (Avusturya)**
İlk yayın tarihi | **1926**
İlk yayınevi | **K. Wolff (Münih)**
Orijinal adı | **Das Schloss**

Şato'nun tamamlanmamış oluşunun romana etkileyiciliğinden hiçbir şey kaybettirmemesi, Franz Kafka'nın başarısının kanıtıdır. Der Prozeß (Dava) ve Die Verwandlung'dan (Dönüşüm) farklı olarak, bu romanın ilk satırı hikâyenin bütününü kapsamaz; bunun romanın tamamlanmamış olmasından kaynaklanıp kaynaklanmadığını bilmek olanaksızdır ama Şato hiç kuşkusuz söz konusu iki romandan bile daha kasvetli, karanlık bir yapıttır. Bu açıdan bir sonunun olmayışı, nakledilen olayların bitimsiz bir olaylar dizisinin yalnızca kendine romanın sayfaları arasında yer bulan küçük bir kısmını oluşturur gibi görünmesi, insana, zaten her hâlükârda öyle olması gerekiyormuş gibi gelir.

Anlatının bütününü kadastro memuru K'nin şatoyu çevreleyen köye gelişi ve istenmediğini, orada kalamayacak oluşunun keşfi oluşturur ama belirsizlikten görece uzak noktalara doğru ilerlenmesi her zaman olduğu gibi kâbusludur. Kafka'nın absürtlükle gerçekçiliği bir araya getirişi burada en ustalıklı haline bürünür; olaylar sözde düz anlamından asla sapmaz ama bir şekilde tamamıyla haricî kalır. Karakterler sayfa üzerinde durağan gibi görünseler de, herkesin bilinçli bir biçimde bir rol oynadığı fikrinden kaynaklanan yabancılaşma hissi kaçınılmazdır.

Şato, bir hikâye anlatmaktan öte daimî bir huzursuzluk atmosferi yaratır. Burada, diğer her şeyin üstü bürokrasinin sonu gelmez engelleriyle örtülmüşken görüş alanının hemen dışında gizlenen bir korkunun izleri görülür. Romanın bütünü, sanki bir rüyanın, konuşmaya çalışıp sesinizi taşıyacak hava bulamadığınız, zamanın emekleyerek ilerlediği o son anına benzer. **SF**

Blindness

Henry Green

Yazarın doğum tarihi | **1905 (İngiltere), 1973**
İlk yayın tarihi | **1926**
İlk yayınevi | **J. M. Dent & Sons (Londra)**
Takma adı | **Henry Vincent Yorke**

"Yazarların yazarı" olarak ün kazanan Green'in tüm romanları bir bakıma "deneysel"dir. Onun sıradışı düz yazı üslubu geleneksel söz dizimini ters yüz eder, garip ara cümlelerden yararlanır, sağa sola gereksiz işaret zamirleri yerleştirir, normalde yan cümleleri bağlamak için kullanılan sözcükleri saf dışı bırakır. Green'in ilk romanı olan Blindness, onun bir iletişim aracı olarak dilden ne derece etkilendiğini ve dili yeniden şekillendirmeye karşı beslediği modernist arzuyu açığa vurur.

Roman, kaza sonucu kör olan ve görme duyusu kaybıyla yaşamayı öğrenmek zorunda kalan genç bir adamın, John Haye'nin hikâyesini anlatır. Haye zaman içerisinde, duyumsamanın, hayatı tecrübe etmenin ve gerçekliği yorumlamanın başka yolları da olduğunu fark etmeye başlar. Dilin doğasına ve orijinal yazınsal üslup sahibi olarak bilinen yazarlara karşı ilgi besler. İfade etme sorununa olan ilgisi onu toplumsal yaşamın yüzeysel yönleriyle yetinmeyen biri haline getirir; dışarıdan gözlemlenen ve "gerçeklik" olarak kabul edilen fenomenler, romanın ana kahramanının mustarip olduğu körlükten daha derin bir körlüğün ürünleri olarak ortaya konur. Bir dizi bakış açısından anlatılan Blindness, farklı perspektifleri sunuşu bakımından bilinç akışı tekniğine yaklaşır. Green burada, zihnin içsel dünyasını keşfe çıkmış ve görme yetisinin ölümünün belki de daha engin bir yaşam deneyiminin ve daha derinlikli bir bilme hâlinin doğumunu haber verebileceğine işaret etmiştir. **AG**

"Formaliteden uzak bir gönce türü daha eğlenceli olurdu"

▲ **Cecil Beaton, 1949'da Green'in bu gizemli fotoğrafını çekerken, belki de yazarın içsel deneyime odaklanmasını sezindirmeye çalışıyordu.**

COMPANY
BOOKSI

Güneş de Doğar

The Sun Also Rises

Ernest Hemingway

Yazarın doğum tarihi | 1899 (ABD), 1961
İlk yayın tarihi | 1926, C. Scribner's Sons (N. Y.)
Alternatif adı | Fiesta
Nobel Edebiyat Ödülü | 1954

Kitabın adındaki kinayeli alaycılık (hikayeyi anlatan Jake'in gizemli Birinci Dünya Savaşı yarasına –Jake iktidarsız kalmıştır- ve bundan dolayı artık yükselmeyene dolaylı bir gönderme) bu "Yitik Nesil" romanının havasını yansıtır. Ülkelerinden uzakta yaşayan ve insanların iyiliğine inanmayan bir grup karakter, görece daha uysal olan Jake'in etrafında fırtına gibi dolanmaktadır. Güneş de Doğar, grubun Temmuz festivali için l'entre deux guerres (iki savaş arası dönem) Paris'inden Pamplona'ya seyahatine ilişkin anlatımı sırasında, kendini alkol ve dram içinde kaybeden, anlamlı yaşam parçası sanrılarının dışında her şeyden sakınan, savaşla yıpranmış kültürü ele alır. Huysuz bir tip olan Robert Cohn, romantik kahramanın sonunda saçmalıklar duvarına çarpışını dramatize eder; Cohn, ne yoğun sevgisini ne de dünyaya anlam yüklü bakışını paylaşabilen (yatağını paylaşsa da) Jake'in eski aşkı Brett'e yıpratıcı bir aşk duymaktadır. Jake'se alçak gönüllülüğü ve en yoğun duygusal çalkantılara bile dayanma gücüyle grubun manevi merkezini oluşturur; kendini "berbat derecede kötü" hissettiğini yalnızca kendine itiraf eder.

Hemingway'in ilk büyük romanı üslup açısından çığır açıcı nitelikteydi. Sonraki eserlerine etkisi kitabın bu bakımdan sahip olduğu radikalliği biraz belirsizleştirse de, Güneş de Doğar'ın üslubunu Ford Madox Ford ve Theodore Dreiser gibi daha fazla kabul görmüş çağdaşlarıyla kıyaslamak Hemingway'in yenilikçi anlayışına dair bir ipucu verir. Jake'in takdir görmesini sağlayan (kabullenmenin yalın doğasını somutlaştıran) tutumlu ve gazeteciliği çağrıştıran anlatım biçimi, aşırı duygusallıktan uzak bir dil yaratır ve gerek karakterlerin gerekse dinamiklerin belki de hâlâ eşine rastlanmayan ölçüde duru ve net ortaya çıkmalarını sağlar. **AF**

Amerika

A.B.D.

Franz Kafka

Yazarın doğum tarihi | 1883 (Çek), 1924 (Avustralya)
İlk yayın tarihi | 1927, K. Wolff (Münih)
Yazılma tarihi | 1912–1914
Orijinal dili | Almanca

Karl Rossmann, kendini 16 yaşının heyecanıyla, sürgünde, hizmetçi bir kızı hamile bıraktığı için ailesi tarafından suçlanıp Yeni Dünya'ya giden bir gemiye bindirilmiş olarak bulur. Yabancı bir ülkede yalnız ve savunmasız olmasına rağmen gençliğin verdiği iyimserlik ve hiçbir şeyin engelleyemediği esprili bakış açısı ondan yanadır. Karl talihinin peşine düşer ve bir otelde asansörcü olarak iş bulur. Oradan kovulur ve peşpeşe tuhaf karakterlerle tanışarak yeni ufuklara sürüklenir. Son bölümde gizemli bir gezici tiyatroya katılır.

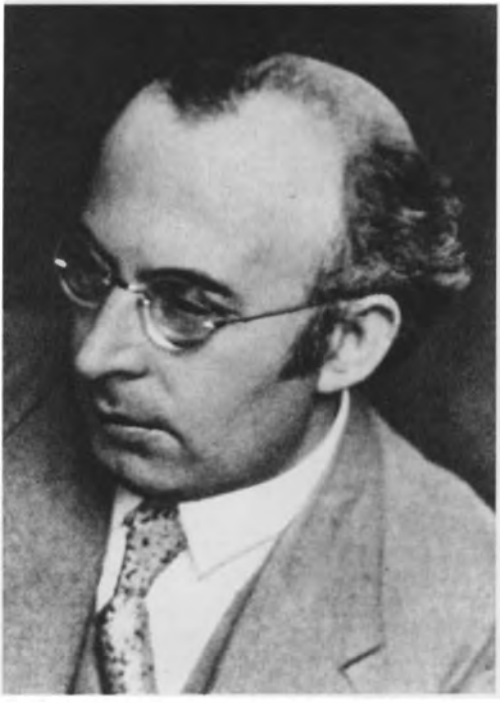
Bu roman, Amerika'nın huzursuz edici ve akıl karıştırıcı bir görüntüsüdür. Karl ilk vardığında Özgürlük Heykeli'nin büyük bir kılıç tuttuğunu gözlemler. Bu ve diğer kafa karıştırıcı ayrıntılar (Hudson üzerindeki bir köprü New York ile Boston'ı bağlamaktadır) en basit anlamda Kafka'nın Amerika'ya hiç gitmediğini ortaya çıkarabilir, ancak aynı zamanda büyüleyici ve netameli, sınırsızca açık ve iç karartıcı derecede klostrofobik, çelişkili bir dünya yaratır. Burası başarının büyük bir zenginlik ve güzel ödüller kazandırabildiği, başarısızlığın ise sefalet ve soysuzluğa yol açabildiği bir yerdir.

İsimsiz otoritenin örtülü tehdidi, yalnız kalma korkusu, kimliğin elden gidiyor olma hissi gibi bildik Kafka temaları da bir yandan işlenir. Amerika hiçbir zaman bitirilmemiştir ancak sonu konusunda bizi spekülasyona sürükleyecek kadar iddia vardır. Karl'ın görkemli bir manzara içerisinde batıya doğru gittiği son sahne Amerikan Rüyası'na bir övgüdür. Yoksa bunun mutlu sonla biten bir Kafka romanı olması mı amaçlanmıştır. **TS**

◀ **Hemingway, Paris'te yaşayan yabancı yazarların uğrak yeri olan Shakespeare & Co. adlı kitabevinin dışında, kitabevinin sahibi Sylvia Beech'le beraber.**

The Case of Sergeant Grischa

Arnold Zweig

Karısının ve hiç görmediği çocuğunun yanına gitmek isteyen Grischa, Rusya'ya ulaşmak umuduyla hapisten kaçar.

Yazarın doğum tarihi | 1887 (Polonya), 1968 (Alm)
İlk yayın tarihi | 1927
İlk yayınevi | Kiepenheuer (Potsdam)
Orijinal adı | Der Streit um den Sergeanten Grischa

The Case of Sergeant Grischa, savaşı sürekli kılan toplumsal güçlerin çok yönlü bir irdelemesidir. Romanın kahramanı Grischa, Alman ordusu tarafından yakalanan ve hapsedilen, Birinci Dünya Savaşı'nın alacakaranlığında bir Rus askeridir. Karısının ve hiç görmediği çocuğunun yanına gitmek isteyen Grischa, Rusya'ya ulaşmak umuduyla hapisten kaçar. Kimliğini gizlemek için, bir Alman askerinin ormanda bulduğu giysilerini giyer. Bir kez daha yakalanır ve kıyafetlerini giydiği kişi olduğu sanılır. Grischa ansızın, kimliğine büründüğü askerin kaçak olarak bilindiğini ve askerden kaçmanın cezasının idam olduğunu öğrenir. Görünüşe göre bu sefer de diğer adamın yazgısı boğazına sarılmıştır.

En sonunda kimliğini ve masumiyetini kanıtlayabilmiş olduğu gerçeğine rağmen Grischa, durumunu anlamış olan askerlerin emirlere uymamaktan çok korktukları için ne olursa olsun onu idam etmeye hazır olduklarını fark eder. Grischa'nın suçlu bulunmasının anlamsızlığı, çok sayıda masum erkek ve kadının savaş boyunca çatışmada veya başka biçimlerde, sadece emirleri yerine getiren askerlerce öldürülmüş olmasını temsil eder; bu askerler, Grischa tarafından iyi ya da kötü olarak değil ama hepsi de kendi gerekçeleriyle bir ast-üst zincirinin çizmesi altında oldukları için yargılanırlar. Zweig'in bir yazar olarak başarısı, bu karmaşık sistemi neredeyse bilimsel olarak incelemiş olmasından ve kendi gözlemlerinden, ahlak ve insan doğasına dair trajik bir görüşe varmasından gelir. **JA**

▲ Yahudi bir anti-militarist ve anti-faşist olan Zweig, 1933'te Almanya'da Nazilerin iktidara gelmesinin ardından sürgüne gitmeye zorlanmıştır.

Tarka the Otter

Henry Williamson

Yazarın doğum tarihi | **1895 (İngiltere), 1977**
İlk yayın tarihi | **1927**
İlk yayınevi | **G. P. Putnam's Sons (Londra)**
Orijinal dili | **İngilizce**

Bir su samuru doğar, Devon'ın su kanallarında büyür, insan kaynaklı bir sürü tehlikeyle karşılaştıktan sonra insanlar ve köpekler tarafından avlanır ve sonunda muhtemelen onların ellerinde ölür. Tarka the Otter'ın özü budur ama tamamı bu değildir. Kitap, insanoğluna özgü tanımlamalardan uzak oluşu ve kırsal hayatın vahşi bir hayvanın gözünden özenli, hatta bazen kılı kırk yaran biçimde betimlenmesiyle dikkate değerdir.

Bu, yaratıkların insanlaştırıldığı rahatlatıcı bir masal değildir ve kırsal yaşamı ustalıkla bir arka fon olarak kullanırken onu düşselleştirmekten kaçınır. Williamson'ın bu kitaptaki en büyük başarısı, yabani olan ve hep öyle kalan Tarka'nın yabancılaşmasıdır. Kişileştirmeye boyun eğmeyi reddeden ve Williamson'ın 1. Dünya Savaşı'nın ardından gelen içe dönüklüğünün güçlü bir yansıması olan bu tutum, Tarka the Otter'ı takipçilerinden ayırır. Tarka çoğu zaman hem insan hem de makinelere karşı mücadele verir. Metal ve silahlar düşmandır ve Devon'ın su kanallarındaki düzenli yaşamını şiddetle sekteye uğratmaktadır. Bu kolay ya da rahat bir yaşam değildir. Williamson bu ortamı büyük pastoral evrenin doğal bir parçası olarak sunar ancak bu ortam insanlar ve yarattıkları tarafından sürekli saldırıya uğramaktadır. Tuzaklar, dikenli teller ve Tarka'yı kitap boyunca izleyen büyük av köpeği "Deadlock." Metale ve insanlara yönelik olumsuz bakış açısı, Williamson'ın savaş sonrasında kendi türdeşlerine duyduğu tiksintinin bir göstergesidir. Bu daha sonra yazdığı savaş romanı Patriot's Progress'te ve onun insan dünyasına dönüşü olan destansı serisi The Chronicles of Ancient Sunlight'ta yankılanan bir hayal kırıklığıdır. **EmcCS**

Deniz Feneri

To The Lighthouse

Virginia Woolf

Yazarın doğum tarihi | **1882 (İngiltere), 1941**
İlk yayın tarihi | **1927**
İlk yayınevi | **Hogarth Press (Londra)**
Yazarın tam adı | **Virginia Adeline Woolf**

Deniz Feneri, Virginia Woolf'un en otobiyografik romanıdır. Anne ve babasına, Julia ve Leslie Stephen'a, hayali karakterler olan Bay ve Bayan Ramsay ismiyle yer vermiştir. Roman, aralarında on yıllık bir zaman dilimi olan iki günde geçer. İlk bölümde ("Pencere") Ramsay ailesiyle çeşitli misafirlerinin, yazlık evlerinin yer aldığı Hebridean adasında geçirdikleri bir gün anlatılır. Romanın gelişme bölümü olan "Zaman Geçiyor", bir modernist anlatım denemesidir; Woolf, yeni bir sanat olan sinemanın kendisine sağladığı sunum biçimlerini romanına yedirmiştir. Bu bölümde Bayan Ramsay ölür ve araya giren dünya savaşı, tarihi ve hayatı böler. Son bölüm olan "Deniz Feneri"nde sanatçı karakter Lily Briscoe, daha önce "hayalini" bir türlü gözünde tam anlamıyla canlandıramadığı Bayan Ramsay'in resmini tamamlar ve Bay Ramsay, en küçük iki oğlu James ve Cam'le deniz fenerine gelir. Aslında bu yolculuk romanın ilk cümlelerinde planlanmıştır.

Roman, Woolf'un ölümün gücünü araştırdığı ve ölümü roman boyunca akla getirecek şekilde dolaylı olarak ima ettiği bir hayalet öyküsüdür. Wolf, romanın orta kısmında ölüm ve evliliği dışarı alıp onların yerine zamanın işlediği değişimlere odaklanarak romanın önceliklerini tersine çevirir. Bu, zamanın ve belleğin, Victorya dönemi kurallarının erkeklik ve dişilik kavramlarının ve sanatla onun kaydetmeyi amaçladığı şeyler arasındaki ilişkinin derinlemesine keşfidir. **LM**

~~Cahier~~ XIX
Cahier XX
(Vingt) ch dernier

Kayıp Zamanın Izinde

Remembrance of Things Past

Marcel Proust

Marcel Proust'un bu abidevi romanının, değerini esas olarak 20. yüzyıl edebiyatı üzerindeki kapsamlı etkisinden aldığı sık sık dile getirilir; çünkü yazarlar ya ona öykünmeye ya onun kötü taklitlerini yapmaya ya da bazı özelliklerini kötülemeye çalışmışlardır. Bununla beraber, romanın, edebi öncelleriyle bir diyalog biçimide ilerlemesi bakımından okurların beğenisini toplamış olması da bir o kadar önemlidir.

Kayıp Zamanın İzinde, Proust'un 14 yıl üzerinde çalıştığı "yazınsal bir iş", göz korkutucu ve çarpıcı üç bin sayfalık öyküdür. Zaman, boşluk ve hafıza temalarını işlemekle beraber, hepsinden önemlisi, bu roman sayısız edebi, yapısal, üslupsal ve tematik olasılığın yoğunlaştırılmış hâlidir. Bunlardan en çarpıcı olanı, burjuvazinin ve aristokrasinin 1870'lerin ortalarından 1920'lerin ortalarına kadar dalgalanma içinde olan kaderlerinin, birçok defa umutsuzluğa yenilmiş ve şiddetli arzulara sahip bir yazar olan Marcel'in bölük pörçük anıları vasıtasıyla anlatıldığı yapısal düzendir. Bu hafıza yanılgıları türlü yanlış algılamalara neden olur. Bunların bir kısmı düzeltilir ve düzeltilirken de "gönülsüz" hafıza yeteneği sayesinde eşine az rastlanan keyifli anlar yaşatırlar. Bu geçmişle bağlantı anları günümüzde nedeni belirsiz karşılaşmalarla ortaya çıkar ve uzun süredir kayıp olan hisleri, algılamaları ve hatıraları yeniden canlandırır. Romana eşsiz yapısını kazandıran da, başka romanlardan daha dikkatli okunmasını gerektiren bu anlardır. Bu epik romanın Fransızca baskısı, edebiyat araştırmacılarının notlar ve müsveddeler üzerinde çalışmayı sürdürmeleri sonucu değişim geçirmeye devam etmektedir. Roman İngilizceye ilk çevrildiği 1922 – 1930 arası dönemden çok sonra, yakın dönemlerde, pek çok yeni tercüme olasılığıyla çevirmenlerin ilgisini üzerine çekmiştir. Zaman zaman tanımlandığı şekliyle Proust'un bu "yazın kütlesi" genişlemeye devam etmektedir. CS

Yazarın doğum tarihi | 1871 (Fransa), 1922
İlk yayın tarihi | 1913-27, 7 bölümde yayınlandı
İlk yayınevi | Nouvelle Revue Française (Paris)
Orijinal adı | À la recherche du temps perdu

▲ Aşırı duyarlı bir sinirsel astım hastası olan Proust romanının hayali anlatıcısıyla bir çok ortak özelliğe sahiptir.

◀ Proust bu dev başyapıtını okuldaki alıştırma kitaplarına elle yazmış, defalarca üzerini çizmiş ve yeniden yazmıştır.

Bozkırkurdu

Steppenwolf

Hermann Hesse

Yazarın doğum tarihi | 1877 (Almanya), 1962 (İsviçre)
İlk yayın tarihi | 1927, S. Fischer Verlag (Berlin)
Orijinal adı | **Der Steppenwolf**
Nobel Edebiyat Ödülü | 1946

Bozkırkurdu'nun baş kahramanı Harry Haller kendisini birbirine tam anlamıyla zıt iki kişiliğe bölünmüş hissetmektedir. Biri zekâsıyla ve bağlı olduğu asil ideallerle ilgilenirken diğeri, bedenin temel içgüdü ve arzularından oluşur. Bozkırkurdu, Haller'in iç yaşamına hakim olan bu gerilimi üç farklı perspektiften izler: Burjuva ev sahibesinin yeğeni, bir psikanalitik alan ve Haller'in kendi otobiyografik bakış açısı. Romanın diğer bazı karakterlerinin yardımıyla Haller, yavaş yavaş "bir bütün olmaktan çok uzak olan her egonun en üst noktada bir dünya sureti, paylaştırılmış bir cennet ve bir şekiller kaosu.." olduğunu öğrenir. Cinselliğini test ederek, fokstrot dansını öğrendiği caz kulüplerine sık sık giderek ve daha önce hor görüp alay ettiği insanlarla biraraya gelerek varoluşunun çeşitli yanlarını keşfetmeye karar verir. Böylelikle farkeder ki, bu arayışlar da en az entelektüel aklın heyecan verici keşifleri kadar değerlidir. Sonuç bölümünün oldukça deneysel ve kafa karıştırıcı yapısı, Bozkırkurdu'nun neden Hesse'nin en yanlış anlaşılmış yapıtı olduğuna bir nebze açıklama getirir.

Bozkırkurdu, kendi kendini keşfetmenin o karmaşık süreci üzerine dahiyane ve kafa yoran bir düşünceler fırtınası olmasının yanında, Hitler'in iktidara gelmesine zemin hazırlayan ve bunu mümkün kılan yükselişe geçmiş militarizmin tam ortasında yer alan Alman orta sınıfının gönül rahatlığına yönelik sert ve öngörülü bir eleştiridir. **CG-G**

Nadja

André Breton

Yazarın doğum tarihi | **1896 (Fransa), 1966**
İlk yayın tarihi | **1928**
İlk yayınevi | **Gallimard (Paris)**
Orijinal dili | **Fransızca**

Breton'un Nadja'sı "gerçeküstü roman"ın en çok tanınan ve en kalıcı örneğidir. Bu yarı otobiyografik çalışma, Breton'un Paris'te yabancı ve aykırı bir genç kızla ilişkisini yansıtır. Nadja, esrarengiz ve akıldan kolay çıkmayan bir varlıktır. Hem maddidir hem de maddi değildir, hem çağdaştır hem kadimdir, hem yapay hem bedenseldir, hem aklı başındadır hem çılgındır. O bir düşünce şekli, günlük gerçekliğin yapısını bozan bir yansımadır, "araftaki ruh"un bir metaforudur. Breton, Nadja karakterini kullanarak, belki biraz tartışmalı biçimde, sürrealist düşüncenin temel unsurlarını ortaya serer: Kaza, şok, arzu, erotizm, büyü ve radikal özgürlük. Roman kendi bilinçsiz mantığı içerisinde bir noktadan diğerine sıçrayarak şehirdeki çeşitli tesadüfi karşılaşmaları anlatır. Hayali bir "aşk macerası" olan Nadja, bir yaşam tarzı olan sürrealizm üzerine gerçek bir irdelemedir; sanat ve dünya, hayal ve gerçek arasındaki ayrımları altüst eder.

Edebi bir kolaj şeklindeki anlatım Nadja'nın kendi çizimlerini, sürrealist resimleri ve çeşitli fotoğrafları kapsayan imgelerle desteklenmiştir. Nadja, düşüncelerden oluşan verimli ve kendine has dokusu olan bir satıhdır; eleştirmen Walter Benjamin'in "cismani parıltılar" dediği şeyin deposudur. Ana akımdan avangarda ve edebiyattan reklamcılığa Nadja'nın etkisi hissedilmeye devam etmektedir. **SamT**

▶ **Breton dikenlerden bir taç giymektedir. Burada görülmese de, tepesinde "oto-kehanet" başlıklı Surrealist Manifesto'sundan bir alıntı bulunur.**

Quicksand

Nella Larsen

"Yazarlar hayalgücü satmazlar, okurlarının hayalgücüne sahip olmasını ve bunu kullanmalarını beklerler" *Nella Larsen, 1926*

▲ **Larsen, (sağda), Harmon Vakfı ödülünü 1929'da aldı; aynen kitabındaki kahramanlar gibi, ırkçı bir dünyada yarı melez bir kadın olarak yaşadı.**

Yazarın doğum tarihi | 1891 (ABD), 1964
İlk yayın tarihi | 1928
İlk yayınevi | A. Knopf (New York)
Orijinal dili | İngilizce

Helga Crane, Nella Larsen'in otobiyografik romanı Quicksand'in ana kahramanıdır. Beyaz, Danimarkalı bir anneyle Batı Hindistanlı bir babanın kızı olan Helga Crane, cinsel ve sosyal anlamda kabullenilme arayışında olan huzursuz ve köklerden yoksun bir karakterdir. Roman, Güney'de siyahların gittiği bir üniversite olan Naxos'un klostrofobik atmosferinde başlar; daha sonra kuzeye Chicago'ya ve oradan da Helga'nın yeni yeni oluşmakta olan aydın tabakası tarafından ilk başlarda hoş karşılandığı Harlem'e kayar. Daha sonra siyah olmanın sorunlu bir biçimde egzotik ve erotik bulunduğu Danimarka'ya geçer. Bu yerlerin herbirinde Helga, uygunsuz taliplerinin tekliflerini ve kendi içinde gelişen arzularını reddetmeye zorlanır. Sonunda bir vaizle evlenir ve çocuk yapıp evine bakma batağına saplanacağı Amerika'nın güneyine döner.

Roman, yirminci yüzyıl Amerikası'nın kadınlara verdiği çelişkili sözlerin dürüstçe irdelenmesidir. Helga Crane sosyal anlamda zayıftır ancak aynı zamanda zevk ve kendini gerçekleştirme arzularını çekinerek de olsa ifade edebilmektedir. Roman hiçbir hak iddia edemeyen melez kadınların karşılaştığı sıkıntıları da ortaya koyar. Geleceğe dair sözler, şehirde kaybolmanın zevklerine ve cinsiyetler ve arzular arasındaki ilişkilere ait tanımlamalar yoluyla verilir. Ancak finali o kadar acı verici hale getiren şey, geleceğin somutlaşamaması ve Helga'nın bunun yerine tam bir vazgeçişi kabullenmesidir. **NM**

Decline and Fall

Evelyn Waugh

Yazarın doğum tarihi | 1903 (İngiltere), 1966
İlk yayın tarihi | 1928
İlk yayınevi | Chapman & Hall (Londra)
Yazarın tam adı | Evelyn Arthur St. John Waugh

Waugh'ın ilk romanı, Decline and Fall, dünyaya kendisini meşhur eden o aksi ve eğlenceli üslubunu tanıtmıştır. Hikâye orta sınıftan genç bir adam olan Paul Pennyfeather'ın, oldukça saçma "olağandışı maceralar" içinde "esrarengiz biçimde kayboluşu" hakkındadır. Bununla beraber, kitabın cazibesi olay örgüsünden değil insafsız ve iğneleyici mizahından ve İngiliz toplumunun duvarlarını hedefleyen sert taşlamalarından kaynaklanır. Paul'ün kayboluşuna tuz biber eken olaylar arasında Oxford'dan gülünç bir şekilde atılması, Kuzey Galler'deki bir yatılı okulda hoca olarak iş görüşmesi yapması, varlıklı bir aileye mensup biriyle nişanlanması ve hapisahanede geçirdiği dönem sayılabilir. Bu talihsiz baş kahramanın yalşamındaki iniş ve çıkışlar sırasında ona renkli absürtlükleriyle baş döndürücü olan benzer karakterler eşlik eder. Decline and Fall, tahta ayaklı bir sübyancıdan, gördüğü çılgınca bir dinsel hayal yüzünden kafayı sıyırmaya mahkum "çağdaş bir papaz"a uzanan unutulmaz karakterlerle kaynar.

Bu inanılmaz bolluğun altında, çeşitli hedeflere pek de gizlice yapılmayan bir saldırı yer alır. Waugh, çağdaş mimarideki değişikliklerden üst sınıfların ahlaksızlığına kadar bir dizi meseleye, hedefini hiç şaşırmayan alaycı oklar fırlatır. Bu eleştirilerin altında bir miktar umutsuzluk yatıyor gibi görünse de, mükemmel mizahi yoğunluğundan asla vazgeçmeyen bu romanın ahlakî pusulasının yönünü eleştirmek mümkün değildir. **DR**

Some Prefer Nettles

Junichiro Tanizaki

Yazarın doğum tarihi | 1886 (Japonya), 1965
İlk yayın tarihi | 1928
Orijinal adı | Tade kuu mushi
Japon İmparatorluk Ödülü | 1949

Genellikle Tanizaki'nin kendi başarısız evliliğiyle ve büyük 1923 depreminin ardından Tokyo'dan ayrılıp daha geleneksel Osaka-Kyoto bölgesinde inzivaya çekilmesiyle paralellik taşıdığı düşünülen bu roman, kendi evliliğinden kopması, Avrasyalı bir fahişede vücut bulan Batılı "ötekiye" duyduğu tensel arzudan kaynaklanan Kaname'nin öyküsünü anlatır. Bu arada karısı Misako da geleneksel rolününün dışına çıkar ve duygusal tatmini dışarıda arar; bir aşık edinir, Batılı güzellik ideallerini kabul eder ve caz dinler. Modernite krizini tanımlayan bu görünüşte aşılmaz uçurumda, çifti, onları daha geniş içsel ve tarihsel bir anlama bağlayan öze, klasik sanat biçimlerine ve Japon estetik değerlerine döndürerek durumu çözmeye çalışan, Misako'nun gelenekçi babasıdır.

Geleneksel Japon kukla oyunu bunrakunun sergilenmesi ve babanın geyşası O-hisu'nun kusursuz hareketleri aracılığıyla Tanizaki, modern Japonya içinde başka bir manzara resmeder ve şimdinin yeniden yaratılması için geçmişe dönmeyi bir seçenek olarak sunar. Tiyatrolara attığı bakışlar, yürüyüşler sırasında oluşan düşünceler ve doğa çağrışımlarıyla Tanizaki, iki kişi ve iki gelenek arasındaki uzlaşma olasılığına dikkat çeker. Some Prefer Nettles, Tanizaki'nin tutumlu yazım üslubunun bir ürünü, güzellik üzerine bir tez ve Japon kültürünün yeniden değerlendirmesi olarak görülür. Her şeyden önce, ilişkilerin kırılganlığı, salıvermenin zorluğu ve kararsızlığın yarattığı kımıldayamama hâline dair düşüncelerin bir ürünüdür. **HH**

Parade's End

Ford Madox Ford

Yazarın doğum tarihi | 1873 (İngiltere), 1939 (Fr.)
5. bölümün yayın tarihi | 1928
İlk yayınevi | Duckworth & Co. (Londra)
5 bölümün birden yayınlandığı tarihi 1950

Ford Maddox Ford'un birçok 1. Dünya Savaşı klasiğinden biri olan devasa yapıtı Parade's End, çoğunlukla en iyi "savaş kitabı" olarak övgü toplar. Bunun nedeni belki de, savaş kitapları arasındaki hem en anlaşılır hem de en mütevazı roman oluşu, dünyanın yalanlara teslim oluşunu ustaca betimlemek için Ford'un karakteristik modernizminden yararlanmasıdır. Ford, Christopher Tietjen'in savaş sırasında asker olarak geçirdiği dönemi ve kötü kalpli Sylvia'yla evliliğinin bitişini anlatırken toplumsal kaygıları ve eylemleri incelikle masaya yatırmıştır. Çoğu savaş romanında yazarı hayali kahramanlarından ayırt etmek zordur; traş olurken siperde bir şarapnelle vurulan ve kısmen sağır kalan Ford da bir istisna teşkil etmez. Parade's End'in yayımlandığı dönem, savaşa karşı daha sert eleştirilerin tek bir ses haline gelişinin hemen öncesine denk gelir. Belki de bu nedenle, Ford'unki daha edepli bir savaştır. Tietjen'in geçirdiği şok ve içinde bulunduğu koşulları idrak etmekten aciz oluşu, savaş gazilerinin karmaşık tepkilerinin belirtilerindendir ve dört romandan oluşan bu tek cildin empresyonist atmosferi, savaşın bir tek insanın üstündeki etkisinin bile tam anlamıyla kavranılamaması durumuna katkıda bulunur. Bununla beraber, Ford'un çalışması bugün biraz fazlaca ağır bir yapıt konumundadır ve verdiği dolaylı savaş mesajı, çamurun ve cesaretin daha basmakalıp görüntülerine alışkın bugünkü nesiller tarafından daha zor algılanmaktadır. "Artık umut yok, artık zafer yok, ne ulus için, ne de dünya için, ve diyebilirim ki artık resmi geçitler de yok." **EmcG**

The Well of Loneliness

Radclyffe Hall

Yazarın doğum tarihi | 1880 (İngiltere), 1943
İlk yayın tarihi | 1928
İlk yayınevi | Jonathan Cape (Londra)
Yazarın tam adı | Marguerite Radclyffe-Hall

The Well of Loneliness, 1928'de yayımlandığında İngiliz tarihinin en meşhur müstehcenlik davalarından birine konu olmuş ve hakkında 20 yıllık yasaklama kararı verilmiştir. Ancak aynı zamanda toplumun dikkatini lezbiyenlerin, lezbiyenlerin de dikkatini birbirlerinin varlığı üzerine daha önce eşi görülmedik ölçüde çekmiştir.

The Well of Loneliness, erken yaşlardan itibaren "tuhaflığının" farkına varan "tersyüz" Stephen'ın (adı, oğlu olmasını çok isteyen bir baba tarafından konmuştur) öyküsünü anlatır. Stephen ilk aşk macerasından sonra ailesinin güvenli ve varlıklı evinden kovulur ve önce Londra'ya ardından da Paris'e giderek başarılı bir yazar olur. 1. Dünya Savaşı'nda ön cephede ambulans birliğinde hizmet eden Stephen, genç bir kız olan Mary ile tanışır ve ona aşık olur. Romanın son kısmı ikisinin ilişkisini anlatır.

Roman içinde barındırdığı gotik melodramla, cinsel eğilim konusundaki 19. yüzyıl teorileriyle ve kendi hemcinslerinden aşıklar seçenlerin kaderi konusundaki karamsarlığıyla günümüz okurlarından bazıları tarafından çağdışı olarak nitelendirilebilir. Ancak romanın hâlâ yürek burkan tınısından etkilenenler de vardır. Kitabın gücü, heteroseksüel topluma, bu toplumun önyargı ve normlarının yıkıcı etkilerine dair isabetli ve belki de cesaret kırıcı algısından gelir. **SJD**

▶ **Radclyffe Hall, The Well of Loneliness kitabıyla ünlenmeden önce şiir kitapları ve iki roman daha yayınlanmıştı.**

LADY CHATTERLEY'S LOVER
LADY CHATTERLEY'S LOVER
LADY CHATTERLEY'S LOVER

Lady Chatterley'nin Sevgilisi

Lady Chatterley's Lover

D. H. Lawrence

Yazarın doğum tarihi | 1885 (İngiltere), 1930 (Fr.)
İlk yayın tarihi | özel basımla 1928 (Floransa)
İngilizce ilk yayın tarihi | 1932
İlk yayınevi | M. Secker (Londra)

Lady Chatterly'in Sevgilisi'nin yayımlanma hikayesinin kendisi başlı başına bir romandır. 1928'de gizlice basılan ve başka dillerde yayımlanan roman, 1960 yılında Penguin yayınevi sansürsüz yayımlama riskine girene kadar eksiksiz hâliyle İngiltere'de bulunmuyordu. 1959 tarihli Müstehcen Neşriyat Yasası'yla hakkında dava açılan Penguin, dönemin pek çok saygın yazarının savunma tanıkları olarak yer aldığı meşhur bir dava sonucu beraat etti.

Bu çirkin olaylarla meşhur olması nedeniyle roman, daha çok cinsel ilişki hakkındaki açık betimlemeleriyle tanınır. Bu betimlemeler, merkezine Lady Constance Chatterly'nin Midlands'li zengin bir toprak sahibi, aynı zamanda da yazar ve aydın olan Sir Clifford'la olan tatminkârlıktan uzak evliliğini alan bir olay örgüsü bağlamında ortaya çıkar. Constance kocasının okumuş koru bekçisi Oliver Mellors'la tutkulu bir aşk yaşamaya başlar. Ondan hamile kalır ve kocasını terkeder. Roman Mellors ve Constance'ın beraber yeni bir hayata başlamak amacıyla boşanma umuduyla geçici olarak ayrılmasıyla son bulur. Bu romanın hâlâ en güçlü ve en alışılmadık olan yanı, bir erkek ve bir kadın arasındaki cinsel bağın gücüne dair dürüstlüğünden ziyade, 20. yüzyılın başlarında bile İngiliz edebiyatında kadınların cinsel arzularına yer veren sadece birkaç romandan biri olmasıdır. Roman, bir kadının iyi seksten aldığı ince zevki, kötü seks yüzünden yaşadığı hayal kırıklığını ve gerçek anlamda sevişmekten duyduğu tatmini anlatır. Bütün bunlar Lady Chatterly'in Sevgilisi'ni büyük İngiliz romanları arasına sokmaya yetmezmiş gibi, kitap aynı zamanda çağdaş toplumun durumu ve sanayileşmeyle kapitalizmin kültür ve insanlık üzerinde oluşturduğu tehditle ilgili esaslı ve derin bir içeriğe sahiptir. **SJD**

◀ **Müstehcenlik davasının sonucunda 1960'ta kitabın Britanya'da satışına onay verilmesinin ardından Lady Chatterly'in Sevgilisi'ni büyük bir hevesle satın alanlar kitapta açık saçık şeyler arıyor.**

▲ **Penguin Yayınevi'nin 1960 tarihli ilk baskıda kullandığı kapak, Lawrence'ın Phoenix Essays (Anka Kuşu) adlı kitabına gönderme yapan anka kuşu (phoenix) amblemini taşır.**

Orlando

Virginia Woolf

"Başkan onun hakkında şu kararlara vardı: (1) O, ölüydü, ve dolayısıyla herhangi bir mülkü olamazdı, (2) bir kadındı ve bu da ölü olmasıyla eşdeğerdi..."

▲ Aristokrat biseksüel romancı Vita Sackville-West, Woolf'un romanındaki çift cinsiyetli Orlando karakteri için model olmuştu.

Yazarın doğum tarihi | 1882 (İngiltere), 1941
İlk yayın tarihi | 1928
İlk yayınevi | Hogarth Press (Londra)
Orijinal dili | İngilizce

Orlando, Woolf'un yazılarındaki saf canlılığı göstermek açısından eşsiz bir örnek. Bu eser, hem bir biyografinin bizzat kendi doğası hem de cinsiyet ve tarih üzerine kışkırtıcı bir irdeleme; bu kitap ilk basıldığında şaşırtıcı biçimde oldukça popüler oldu. Kitap 400 yıllık hayatı boyunca Orlando'nun maceralarını anlatır. Bunların içinde, çılgınca bir serüven, aşk ve cinsiyet değişimi vardır. Orlando karakteri, anlaşılan o ki, Woolf'un sevgilisi Vita Sackville-West'e dayanılarak oluşturulmuştur. I. Elizabeth'in saray halkından olan Orlando, insanın başını döndürecek kadar yakışıklı, 16 yaşında bir soyludur. Bir gün Thames nehrinin üzerinde bir buz festivali düzenlenir ve Orlando burada daha sonra aşık olacağı bir Rus prensesiyle tanışır. Fakat bu aşk hüsranla sona erecektir. Daha sonra, II. Charles Orlando'yu, büyükelçi olarak Osmanlı İmparatorluğu'na, İstanbul'a gönderir. Orlando, Pope ve Dryden'la birlikte yaşamak üzere İngiltere'ye dönmeden önce, İstanbul'da kadın olur. 19. yüzyılda yaptığı bir evlilikten bir oğlu olur, yazar olarak kariyer yapar, ve öykü, 1928'de Woolf'un metninin yayınlanmasıyla son bulur. Bu sıra dışı öykü, yazarın süslemeleriyle daha da zenginleşir, tarihi, cinsiyeti ve biyografik "gerçek"i kavrayışımızı sorgular. Eğer yapılar bunlarsa, o zaman bunları yapılandıranlar kimler? Hayatlarını yaşamak ve onu anlatmak bireylere ne ifade eder? Woolf, bu tür düşüncelerin daha kolay açıklanması için bir dizi araç kullanır: Cinsiyetin algılanmasında rol oynayan kıyafetler önem taşır; anlatım sesi, tamamen kendisinin ve okurların bilincindedir. Bu gerçekten kayda değer bir metin. **MD**

Gözün Hikâyesi

Story of the Eye

Georges Bataille

Yazarın doğum tarihi | 1897 (Fransa), 1962
İlk yayın tarihi | 1928
Orijinal adı | Histoire de l'oeil
Takma adı | Lord Auch

Edebi pornografinin bu klasikleşmiş yapıtı, aynı zamanda çok önemli bir sürrealist romandır. Bataille (Fransız kütüphaneci, bazen Marksist düşünür, ve edebiyat eleştirmeni) ayrıca kurgusal olmayan bir erotizm incelemesi de kaleme almıştır. Gözün Hikâyesi, Fransız edebi pornografi yazınının geleneklerini, çapkınlıkla ilgili olay örgüsünün yarattığı karışıklıkları ya da vücudun bölümlerinin ve vücuttaki deliklerin Sade'la ilişkilendirilerek ansiklopedik dille anlatımını kenara iten bir sentezidir. Bunların yerine Bataille, daha hızlı, daha çağrışımlı bir pornografik rüya sunar. Cinsel davranışlar ve çeşitli kötülükler vardır ancak Bataille'ın bu erotik romanına cinsel içerikli eylemler kadar, ölüm, dil ve edebi analiz de hakimdir. Bu romanda pornografi vardır, fakat bu pornografi entelektüeller içindir.

Birinci tekil kişi ağzından anlatılan bu kısa romanın öyküsü, fanteziler ve bu fantezilerle bunların sonucunda ortaya çıkan çeşitli erotik takıntıların, kedi tabağından antik bir dolaba kadar bir dizi nesnenin de kullanılmasıyla eyleme geçirilmesi arasında gidip gelir. Öykü, nesnelerden çok karakterlere anlam yükler. Öte yandan, anlatının içinde durumlar, nesneleri bir dizi metaforlu yer değiştirme üzerinden bağlamlarla bağlantılandıran retorik tuhaflıklar şeklinde ortaya çıkar. Bu, edebiyatta gerçeküstücülüğün tipik bir özelliğidir. Bununla beraber, Bataille'ın düzyazı biçimindeki şiirlerinde, diğer gerçeküstücülerin keyfi hayallerinden çok daha farklı bir biçim, şiddet ve açıklık vardır. Roman, sonuçta Bataille'ın, kitabın, hatıralar ve soyut görüntüler arasındaki benzerliği bir itiraf gibi anlatışını dikkat çekici bir biçimde analiz etmesiyle tamamlanır. **DM**

Retreat Without Song

Shahan Shahnoor

Yazarın doğum tarihi | 1903 (Türkiye), 1974 (Fransa)
İlk yayın tarihi | 1929
İlk yayınevi | Tparan Masis (Paris)
Orijinal adı | Nahanje arhants ergi

Retreat Without Song ilk olarak Paris'in günlük Haratch gazetesinde tefrika edildi ve gazetenin çoğunluğu Ermenilerden oluşan okurlarının şiddetli protestolarına maruz kaldı. Shahan Shahnoor'u eleştirenlerin itirazları romanın 'pornografik' olarak gördükleri yönüne, Ermeni değerlerinin belirgin ölçüde çarpıtılmasına ve Ermeni diasporası betimlemelerinde hâkim olan boynu bükük tonaydı. O zamanlar ancak 26'sında olan yazar, kendisini onaylamayan soydaşlarıyla giriştiği bir kavgada az kalsın bir gözünü kaybediyordu.

Shahnoor'un romanını bugün okuyunca, böyle bir çalkantıyı neyin kışkırtmış olabileceğini anlamak kolay değil. Gözde bir fotoğrafçı olan Bedros, Paris'te yaşayan genç bir Ermeni'dir. Sanat çevrelerinde yaygın olduğu üzere, gömlek değiştirir gibi sevgili değiştirir; hepsi de aktris, model yada şarkıcıdır. Bu ritm yaşamına iki kadının girmesiyle sekteye uğrar: Bedros'un sevdiği kadın olan Madam Jeanne ya da Nenette ve Bedros'u seven küçük Lise. Birinin baştan aşağı Parizyen cazibelerine kapılan ve diğerinin masumiyetine leke düşürmemeye özen gösteren Bedros kendi saf özüne dönmeye başlar; tutkusu ve derinliğiyle daha doğulu bir özdür bu.

Aşk hikâyesi öykünün çoğunu kaplasa da, eski yaşamlarından ve ailelerinden kopartılmış sürgünlerin yazgılarına bir fon oluşturuyor. Avrupalı olmayan benlikleri ve ulusal kimlikleri, karmaşık Avrupa zihniyetinin sindirici baskılarına yavaş yavaş yenik düşer, ta ki kafelerdeki vatanseverlik gösterilerinden ibaret kalana dek. **MW**

GAUMONT DISTRIBUTION Presente un Film de MILVILLI-PRODUCTIONI

Une Realisation de **AEAAA-PAERRE**

L MEF ALLE Enfants Terribles

d'après le Roman célèbre de

JEAAA COCTEAU

vv **NICOLI STIPHANE, IDOUARD DERMITHE**

RENÉE COSIMA, JACQUES BERNARD

es MEL MARTIN, MAAIA CYLIAKUSI JEAN-MARIERDIAINIMAURICE REVELe ADELINE AUCDCI RACHEL DEVYRIS et

Les Enfants Terribles

Jean Cocteau

Yazarın doğum tarihi | 1889 (Fransa), 1963
İlk yayın tarihi | 1929, Grasset (Paris)
Alternatif adı | Children of the Game
ABD baskısı adı | The Holy Terrors

Les Enfants Terribles, kıskançlık ve kötülüğe dönüşen aşk ve çekicilik üzerine yazılmış klastrofobik bir öykü, insan ilişkilerinin yıkıcı ve istikrarsız doğası hakkında yapılmış bir yorum, Freud ve diğerleri tarafından dile getirilen bilinçsizliğin keşfinin peşinden gitmek için yazılmış bir romandır. Kitap aynı zamanda bir çocuğun kâbusları olarak da okunabilir. Kitabın, duyarlı genç bir adam olan Paul'ün, cinsel açıdan karizmatik bir kabadayı olan Dareglos'un (Paul bu adamdan çok etkilenir) attığı kar topuyla yaralanmasını anlatan başlangıcından sonra, öykünün hemen hemen tamamı bir odanın içinde geçer. Paul, kız kardeşi Elisabeth'le birlikte kaldığı, eşyalarla dolu ve kasvetli odalarında dinlenmek için yatmak zorunda kalır. Bu odada, dönüşümlü olarak tartışıp barışarak bir dizi oyun oynarlar. Elisabeth, kendileriyle kalması için Agathe'yi getirdiğinde, Paul, Dareglos'a benzediği için, ona karşı bir tutku hissetmeye başlar, bu da Elisabeth'in kıskanmasına neden olur.

Bir çok kişi, romanın kırılmaya uğramış ve saplantılı ergenliği tasvir ediş biçimini, 2. Dünya Savaşı'ndan sonra genç Amerikalı ve Avrupalıların oynadığı rollerin öngörüsü olduğunu düşünür. Frenlenmemiş ihtiyaçları ve aşırı uçlardaki duygularıyla birbirlerini tükettikleri bir fantezi dünyasına çekilen Paul ve Elisabeth'in dışarıdaki yaşamla çok az bağı vardır. Onlar, insanlığın kaderinin tarafını seçen trajik kişiler, davranışları hem komik hem de saçma olan, insanı huzursuz eden, olgunlaşmamış gençlerdir. Cocteau ayrıca, Jean Pierre Melville'nin ünlü filminin senaryosunu da yazmıştır (1950).
AH

"Zenginlik, tıpkı yoksulluk gibi, zihnin doğuştan gelen bir tutumudur. Zenginleşen bir yoksul, ganimetlerini gösterebilir, fakat onları inandırıcı bir şekilde taşıyamaz."

▲ Cocteau'nun bu portresi, onun kariyeri boyunca ilişki kurduğu kültürel süperstarlar galaksisinden bir isim olan Picasso tarafından çizilmiştir.

◀ Melville'in 1950'de çektiği filmde, fazla samimi iki kardeşi, Nicole Stéphane ve Edouard Dermithe oynadılar.

Berlin- Aleksander Meydanı

Berlin Alexanderplatz

Alfred Döblin

Yazarın doğum tarihi l 1878 (Polonya), 1957 (Alm)
İlk yayın tarihi l 1929
İlk yayınevi l S. Fischer Verlag (Berlin)
Orijinal dili l Almanca

"Onun yaşamına anlam kazandıran bu korkunç şey"

▲ **Paul Jutzi, 1932 yılında, romanın başarılı bir sinema versiyonunu çekti; 1980'lerde ise roman, Rainer Fassbinder tarafından TV dizisi haline getirildi.**

Berlin Aleksander Meydanı, ikisi de 1920'li yılların kent yaşantısı hakkında büyük destanlar yazmış olan Joyce ve Dos Passos'un çalışmalarıyla birlikte anılır ve bu eser, romanda yenilik yapma yönünde bir girişimdir. Sinemaya çok şey borçlu olan montaj stilini kullanan roman, bir "öykü" hakkında olduğu kadar, aynı zamanda, bir yer hakkındadır.

Roman, bir bakıma bir erdemlilik öyküsü olarak düşünülebilir. Eser, eski mahkum Franz Biberkopf'a ve onun "düzgün" bir insan olma yolundaki nafile girişimine odaklanır. Kendisi, hınzır anlatıcının, etrafında karmaşık bir suç, kötülüğe teşvik ve ihanet öyküsü kurguladığı tipik bir "küçük adam" modelidir. Franz, bir dizi işte çalışmayı dener, beceriksizce yapılan bir hırsızlık sırasında kolunu kaybeder, pezevenklik yapar, aşık olur, ve en sonunda en büyük düşmanı Reinfold'un işlediği bir cinayet yüzünden suçlanır ve hapse atılır. Döblin, işçi sınıfı bölgesi olan Doğu Berlin'i, yer altı dünyasının unutulmaz ve şüpheli karakterleriyle doldurur ve hem onların konuşmalarındaki ritme hem de yaşam modellerine karşı duyarlılık sergiler.

Öte yandan roman, esas olarak biçemiyle hatırlanır. Öykünün anlatımı, kentsel heyecanları kapsar, harekete geçirir ve kenti tanımlayan şaşırtıcı bir eşzamanlılık, hız duygusu ve zıtlık sunar. Romana dair geleneksel algılayışları reddeden çok katmanlı öykü, büyük kentin birbiriyle rekabet halindeki seslerine özgürlük verir. Okur, gazete haberleri, rastgele karakterler arasındaki değişimler, reklam panoları, sokak tabelalaları, ve popüler şarkılardan dizeler tarafından karşılanır. Ek olarak, İncil'e ait ve klasik imalar, yine hınzırca, Döblin'in modern bir destan yaratmak için duyduğu arzuyu yansıtır. Roman, insanı heyecanlandırıyor ve kitabı okuyan birisi, romanın geçtiği yeri – Berlin şehri – gösterinin yıldızı olarak tanımlayabilir. **JH**

Batı Cephesinde Yeni Bir Şey Yok

All Quiet on the Western Front

Erich Maria Remarque

Yazarın doğum tarihi | **1898 (Alm), 1970 (İsviçre)**
İlk yayın tarihi | **1929, Propyläen (Berlin)**
Orijinal adı | **Im Westen nichts Neues**
Yazarın tam adı | **Erich Paul Remark**

Batı Cephesinde Yeni Bir Şey Yok'un epigrafında, kitabın amacının ne suçlamak ne de itiraf etmek olmadığı, romanın, "savaş tarafından yokedilmiş" olan fakat hayatta kalmayı başarmış insanların da dahil olduğu bir kuşağı anlattığı yazar. Bu epigraf, bir uyarı ya da bir kendini savunma belgesi olmaktan ziyade, basitliği ve açıklığıyla dikkat çeken, ardından bir yıkım öyküsü gelen tek cümlelik bir bildirimdir.

Weimar Cumhuriyeti'nin kutuplaşmış politik tartışmaları içinde, 1. Dünya Savaşı herkes için bir konu başlığı değil, mihenk taşıdır. Savaşı, onun kökenlerini, yürütülüşünü, teslim olmayı ve yenilgiyi algılayış biçiminiz, geçmişe yönelik kavrayışınıza ve geleceği ne kadar yaşanabilir ya da zarar görmüş olarak gördüğünüze dair bir göstergedir. Bu açıklayıcı bağlamı göz önüne alırsak, romanın barıştan yana olması savaşın tam ortasında bulunan Almanya'daki eleştirel yelpazenin ne sağ ne de sol ucunu tatmin eder; sadece, örgütlü katliamın gündelik etkinliğine verilmiş korku dolu bir yanıt işlevi görür. Batı Cephesinde Yeni Bir Şey Yok'u savaş karşıtı bir roman olarak önemli kılan, savaşın insaniyetsizliğini, böyle sessiz, kesin ama aynı zamanda da araştırmacı bir biçimde sergilemesidir.

Remarque'nin başarısının merkezinde, romanın 19 yaşındaki anlatıcısı Paul Bäumer'in sesi yatar. Paul, cephe önündeki askerlerden biridir, ve savaş deneyimi içinde sıkıntı, dünyayı sarsacak bir korku, yalnızlık ve bedenleri asker üniformaları tarafından korunmayan ve onurlandırılmayan askerlerin öfkeleriyle doludur ve onun için artık kahramanlık efsanesi bitmiştir. Roman, Bäumer'in sesinin ortadan kaybolmasıyla son bulur. Bu sesin yerini, öldüğü gün, batı cephesinde her şeyin sakin olduğunu bildiren telgrafın nazik kısalığı alır. **PMcM**

"İnsan sonsuza kadar bu şekilde olurabilir..."

▲ Lew Ayres, Remarque'nin romanının 1930'da çekilmiş sinema versiyonunda Paul Bäumer'i canlandırır ve film, en iyi savaş karşıtı filmlerden biri olarak kabul edilir.

The Time of Indifference

Alberto Moravia

"...ona öyle geliyordu ki, bir çeşit ölümcül ahlaki simetrileri yazgısı yüzünden, bu neredeyse ailesel ilişki, yaşamının hak ettiği tek sonsözdü"

▲ Kitabın, yazar henüz çok gençken 1929 yılında yayınlanmasının ardından Alberto Moravia, yarım yüz yıldan uzun bir süre boyunca İtalya'nın kültürel yaşamında seçkin bir figür oldu.

Yazarın doğum tarihi | 1907 (İtalya), 1990
İlk yayın tarihi | 1929, Alpes (Milan)
Orijinal adı | Gli indifferenti
Yazarın tam adı | Alberto Pincherle

Moravia'nın, 18 yaşında yazdığı bu başyapıtı, faşistler genel konsensusun tadını çıkarırken, parlamentoda açıkça Mussolini'ye karşı çıkan Matteotti'nin ölümünün ardından kaleme alındı.

Roman, İtalya'daki politik duruma özel olarak gönderme yapmıyor fakat, orta sınıf bir ailenin, onları sosyal çevrelerindeki bozulmanın umutsuz kurbanları olarak tanıtan öyküsü açık ki politik bir mesaj içeriyor. Romanın merkezi motifi, karakterlerin gerçeklerle baş etme konusundaki yetersizlikleri ve beceriksizliklerini vurgular. Onların bu zayıflıkları doğuştan gelir ve asla düzelmez. Mariagrazia, oğlu Michele ve kızı Carla ciddi mali krizler yaşamış olsalar da görüntüyü kurtarmaya ve gösterişli burjuva yaşamına devam ederler. Yavaş yavaş fakat kaçınılmaz olarak korkunç bir sona doğru ilerlerler. Romanın asıl karakteri olan Michele, çevresindeki dramlardan habersizdir ve gözlerinin önünde paramparça olan gerçeklere duyarsızdır. İçinde bulunduğu toplumsal sınıfın gerekliliklerini yerine getiremez, fakat onlara tepki gösterecek ya da karşı çıkacak ahlaki enerjiyi de bulamaz. Annesinin – ve daha sonra kız kardeşinin - iğrenç sevgilisi Leo'dan kurtulmaya çalışır, fakat (gülünç bir şekilde) silahında mermi yoktur. Moravia, bu romanla, insanın varoluşsal koşullarını araştırmaya başlar.

Tarihsel yörüngesinin sonuna gelmiş ama kendini yenilemekten ve dönüştürmekten son derece aciz bir toplumsal sınıfın sınırlarını betimlerken, konformizm, kibir ve bezginlik temalarını işlemeye devam eder. **RP**

Living

Henry Green

Yazarın doğum tarihi | 1905 (İngiltere), 1973
İlk yayın tarihi | 1929
İlk yayınevi | J. M. Dent & Sons (Londra)
Yazarın tam adı | Henry Vincent Yorke

Green, erken gelişmiş bir yazardı. İlk romanı olan Blindness'a okuldayken başlamış ve hala öğrenci olduğu sırada bitirmişti. Daha sonraki romanı Living, 1929'da, yirmi beşinci yaş gününden önce yayınlandı.

Roman, Birmingham'da yaşayan bir işçi sınıfı topluluğunun ya da, daha ziyade, bu topluluğun en geniş anlamıyla kendisini, hem konuşma ve iş yeri dilinin yaratıcılığı hem de çalışan insanların iyimser sosyal ve antisosyal davranışları olarak kabul edilebilecek bir "dışavurum" ile anlatmasının öyküsüdür.

Kısmen, sadece basit bir şekilde insanların yaşamlarıyla değil, dışavurumla ilgili bir öykü olduğu için, Green, dışavurum zorluklarının dışavurulabileceği bir anlatım üslubu bulmaya çalışır. Bu çabanın sonucunda, bu eser, Green'in dil açısından en macera dolu romanı olur ve okurlar ilk başta belirli makalelerdeki atlanmış yerler ve isimlerin yokluğu nedeniyle şaşırabilirler. Metin, sanki yapay dünyanın sınırlarının yarattığı manevi baskı altında oluşturulmuş ve dilbilgisinin katı kurallarından kurtulmak istermiş gibi kesintiyle okunur. Fakat, Green'in amacı işçilerin yaşamlarını taklit etmek değildir, tam tersine, - dil bilgisine ait sıkıştırmalar yoluyla – işçi sınıfı toplumunun karakteristik isteklerini ve ekonomik beklentilerini uyandırmaya çalışır ve kendini basit bir şekilde ifade etmek zorunda olduğunu anlatır. Green bunu, etkili ve canlı bir şekilde yapar ve anlatımın kitap boyunca yapay bir dil taşımasına izin verir. **KS**

Yedi Deliler

The Seven Madmen

Roberto Arlt

Yazarın doğum tarihi | 1900 (Arjantin), 1942
İlk yayın tarihi | 1929
İlk yayınevi | Latina (Buenos Aires)
Orijinal adı | Los siete locos

Aksiyon, acınası anti kahraman Remo Erdosain'in çalıştığı şirkette gerçekleştirdiği bir zimmete para geçirme hadisesini örtbas etmek üzere para arayışına girmesiyle tetiklenir. Bu arayış çerçevesinde bulaştığı gizli plana çatlak ve bir o kadar da alegorik birtakım insanlar dahildir: Astrolog, Melankolik Pezevenk, Kumarbaz, Bromberg ve Binbaşı. Erdosain, kendi payına, devrimci bir eylemlilik sürecini derhal başlatabilecek ufak bir serveti olan Barsut'u kaçırıp öldürmeyi önerir. Ancak Barsut (Erdosain henüz bundan haberdar olmasa da) affedilecek ve plana dahil edilecektir. Tuhaflıkta bunlarda geri kalır yanı olmayan başka karakterler de söz konusudur: Hayalperest Ergueta; onun topal bir fahişe olan karısı Hipolita; Erdosain'in karısı Elsa; sahte altın üretmek üzere Erdosain'le birlikte çalışan simya heveslisi Espilas; ve büyüsünü yitirmiş bir dünyada bir mucize gerçekleşmesi olasılığıyla başları dönen mistisizm özentileri.

Erdosain esas olarak içine düştüğü zorunlulukla, kendisine yönelik düşmanlıkla, ahlâksızlık ve aldatmacayla boğuşur. O ve ekibi, kendilerini ezdiğini düşündükleri bir kentin temellerini yıkmanın gerekliliğine inanırlar. Kente yönelik bu tavır, romanın en çarpıcı özelliklerinden biridir. Apaçık ortaya koyulan gerçekçilik, cesur ve dışavurumcu imgelerle ve en çok da her şeyi görüp bilen bir anlatıcının varlığıyla alt edilir. Hikâyenin sonu ikinci bir kitaba, The Flamethrowers'a (1931) ertelense de bu roman, anlatım dilinde, içindeki dersin ancak onyıllar sonra tam anlamıyla çıkarılabileceği bir yenilenmenin başlangıcıdır. **DMG**

A FAREWELL TO ARMS

Silahlara Veda

A Farewell to Arms

Ernest Hemingway

Yazarın doğum tarihi | 1899 (ABD), 1961
İlk yayın tarihi | 1929
İlk yayınevi | C. Scribner's Sons (New York)
Nobel Edebiyat Ödülü | 1954

Silahlara Veda, 1. Dünya Savaşı sırasında İtalya ve İsviçre'de geçer. Hemingway'in anlatıcısı Frederic Henry'nin tutumlu ve sade üslubu, savaşın İtalya cephesinin gerçekçi ve romantik olmayan bir anlatımını sağlar. Bu üslup, Hemingway'in sonraki yazılarının damgası haline gelecektir. Henry'nin savaş hakkındaki betimlemeleri, Torino'da iyileşmeye çalışırken tanıştığı bir İngiliz hemşire olan Catherine'le yaşadığı aşk kaçamağının duygusal dilini hafifletir. Roman, özellikle savaşı çok gerçekçi bir biçimde tasvir ettiği için övülür, bu özellik genellikle yazarın gerçekten savaşı yaşamış olmasına bağlanır. Fakat, romanda güçlü otobiyografik unsurlar olsa da, yazarın askeri deneyimi roman kahramanının deneyiminden daha sınırlıdır. Hemingway savaşta İtalya cephesinde ambulans şoförü olarak çalışmıştır ama 1918 yılında Kızıl Haç için yaptığı bu çalışma sadece birkaç hafta sürmüştür. Ayrıca Hemingway, Agnes von Kurowsky adlı bir hemşireye de aşık olmuştur; fakat Frederic Henry'den farklı olarak, hemşire tarafından reddedilmiştir.

Silahlara Veda, Hemingway'i başarılı bir yazar ve 1920'li ve 1930'lu yıllarda Paris'te yaşayan ve (1. Dünya Savaşı deneyiminin şekillendirdiği) kötümser, kuşkucu bakış açısına sahip bir grup entelektüelden oluşan "Kayıp Kuşak" grubunun sözcüsü yapmıştır. **BR**

◀ **Silahlara Veda'nın 1932'de çekilen sinema versiyonunun başrol oyuncusu Gary Cooper, filmin çekimi sırasında kitap hakkındaki bilgilerini tazeliyor.**

Passing

Nella Larsen

Yazarın doğum tarihi | 1891 (ABD), 1964
İlk yayın tarihi | 1929
İlk yayınevi | A. Knopf (London & New York)
Orijinal dili İngilizce

Nella Larsen'in romanı, 20. yüzyılın başlarında New York'ta ırksal kimliğin getirdiği karmaşıklıkları keşfeder. Romanın asıl karakteri olan Irene Redfield, 1920'lerdeki Harlem Rönesansı sırasında New York'ta giderek daha görünür ve moda olan Afrikalı-Amerikan burjuvazisinin bir üyesidir. Irene, bir doktorla evlidir ve yaşamını yardım işlerine adamıştır. Fakat, tesadüf eseri çocukluk arkadaşı (beyaz kimliğe sahip olmak için ebeveynlerinden birisinin siyah olduğunu saklayan) Claire Kendry'le karşılaşması kayıtsız ve rahat gibi görünen bu hayatın altındaki kaygıları ve güvensizliği ortaya çıkarır. Roman, ahlak kurallarının, haksız isteklerin ve Harlem Rönesansının büyük amaçlarının eleştirisidir. Romanın asıl amacı, Claire Kendry'nin, 20. yüzyılın başlarındaki Amerika'nın ırksal saflık için duyduğu arzuyu yıkmasının sonuçlarını keşfetmektir. Bu durum, hem onun kafasını karıştırır hem de gücünü gösterir. Claire, zengin ve ırkçı bir beyaz Amerikalı'yla evlidir ve onun sonraki davranışlarının çoğu (çocuğunu yetiştirmesinden onu Irene'e tanıştırmasına kadar) gerçek kimliğinin ortaya çıkması riskini taşır. Larsen, gerçeklik, saflık ve bilgi konusundaki varsayımlarla dolu olan bu tehlikeli bölgeyi, okura, söylenebilecek olanın silüetini göstererek ustalıkla atlatır. Sonuçta, Irene'in Claire hakkındaki kendi kararsızlığı, her şeyden daha tehlikeli ve istikrarsız bir güçtür. **NM**

Thomas Wolfe

"Erkekler çoğu zaman, yaşananların vahşi ve itici güciiyle içine itildikleri olaylar sayesinde 'kendilerini bulduklarını' söyler"

▲ **Thomas Wolfe, Amerikan yaşam tarzını duygu yüklü ve gerçekçi anlatımıyla kitaplarına taşıyarak ABD'de yirminci yüzyılın ortalarında ünlenmişti.**

Yazarın doğum tarihi | 1900 (ABD), 1938
İlk yayın tarihi | 1929, Grosset & Dunlap (N.Y.)
Kitabın tam adı | Look Homeward, Angel: A Story of the Buried Life

Look Homeward, Angel, bir düzlemde, sanatçının bir genç adam olarak portresini, aksiyonun küçük fakat zengin bir dağ kasabası olan Kuzey Carolina'ya taşınmasıyla daha anlaşılır kılar. Wolfe modernist bir yazar değildir, ve Joyce'un zarif ve ironik dokunuşundan ve Flaubert'in, elindeki malzeme üzerindeki kontrolünden yoksundur. Ancak bu eksiklikler, onun daha farklı niteliklerinin var olmasından kaynaklanır, çünkü bize, bunların yerine, zengin bir izlenim sunar. Wolf, Whitman ve Melville geleneğinden gelen, eski kafalı bir yazardır; onu, kendi kuşağının en büyük yazarı ve aynı zamanda "en iyi başarısızlığı" olarak gören Faulkner onun hakkında, "o, en çoğunu söylemek için en zorunu dener", diye yazmıştır.

Öykünün anlatıcısı, gelişme çağındaki sanatçı Eugene Gant, duyduğu üstün olma özleminin ve aktif hayal gücünün yönetimi altında olan idealist bir genç adamdır. Bununla beraber, geleneksel Tanrı fikrine inanamaz ve insanın içinde bulunduğu koşullar hakkındaki determinist görüşten bir türlü kurtulamaz. Eugene'nin, çocukluktan yetişkinliğe geçişi, kendini tanıma macerası ve bunun sonucundaki yalnızlık ve hayal kırıklığının damgasını taşır. Fakat, romanın gerçek kalitesi, Eugene'nin, dünyada kendisine bir yer bulmak için verdiği mücadelenin betimlenmesinde değil, onu çevreleyen yaşamın canlı ve zengin anlatımında yatar. Ailenin öyküsünün merkezinde, Eugene'nin ebeveynleri arasındaki zorlayıcı gerilim yatar; babası alkolik ve kadınlara sarkıntılık eden bir insan olmasına rağmen sevimli bir adamdır, annesiyse pratik, çok çalışan, kocasının bütün yıkma çabalarına karşın ailesini ayakta tutmaya çalışan bir kadındır. **AL**

Malta Şahini

The Maltese Falcon

Dashiell Hammett

Yazarın doğum tarihi | 1894 (ABD), 1961
İlk yayın tarihi | 1930, A. Knopf (Londra & N.Y.)
İlk seri yayın tarihi | 1929
İlk seri yayın yeri | Black Mask Dergisi

Raymond Chandler'le aşağı yukarı eşzamanlı olarak Hammet da dedektif hikayelerindeki, büyük dedektif anlaşılmaz suça karşı modelinden daha günlük bir yaklaşıma doğru olan değişimi yaşar. Bu değişimin nedeni şehirlerin, büyük şirketlerin büyümesi, yozlaşmanın artmasıdır; tüm bunların hepsi, Kuzey Amerika'daki 1. Dünya Savaşı sonrası dönemi ifade eder. Geniş bir alanı anlatan Hammett, yapıtlarında bir dizi değişik anlatıcıyı, hem gerçek hem kurgusal bir dizi yeri, ve çok açık tasvirlerle bize tanıtır. Hammett'ın tarzı, suçlarının planlanmasında gizlidir ve Chandler'ın her tarafı kaplamış yozlaşmış pis havasının tersine, o, sonu gelmeyen kıvrımlardan yanadır.

Hammett'in karakteri Sam Spade, onun kitaplarındaki anlatıcılardan sadece bir tanesidir. Spade, bütün karakterlerin bencil, yalancı, ikiyüzlü oldukları, şiddet dolu, adi bir dünyada çalışır. Sherlock Holmes ya da Dupin türünden içgörü ve ustalık darbelerine eğilimli olmasının yanında tipik bir ucuz roman arketipi gibi kavgacılığa, huysuzluğa ve katilleri blöflerle kandırmaya da eğilimi vardır. Diğer her şey bir yana, Malta Şahini, bu karmaşık mizacı yansıtır; bu tarzın saygın geçmişindeki unsurların, aksiyon ve macerayla buluştuğu, saygınlığın olsa olsa ya senin ölümüne ya da soyulmana neden olacağı bir dünyada, dedektiflik öykülerinin geçmişiyle geleceğini birleştiren noktada yer alır. **SF**

Her Privates We

Frederic Manning

Yazarın doğum tarihi | 1882 (İngiltere), 1935
İlk yayın tarihi | 1930 P. Davies (Londra)
Orijinal adı | The Middle Parts of Fortune
Yazarın takma adı | Private 19022

Bu romanın sansürsüz (ve orijinal), The Middle Parts of Fortune adını taşıyan versiyonunun yayıncı Peter Davis'in, inatçı ve sarhoş yazarı çalışma odasına kilitleyip odadan çıkmadan önce bir savaş romanı yazmasını istemesiyle ortaya çıktığı söylenir. Savaş Kitapları Tartışması sırasında, savaşın edebiyattaki tasvirini geri dönülemez biçimde değiştirmiş olan bir dizi roman yayınlanır; bu, söz konusu şematik, uzlaşmaz ve skandal yaratabilecek metinler arasında en berrak olanıdır. Manning'in romanı, iki cilt halinde basılmış ve ordudaki numarası kitaba seri numarası olarak verilmiştir: Er 19022 (yazarın adı 1943 yılına kadar kitabın sırtına konmadı). Graves, Sassoon, ve Blunden'in yazılarıyla popüler olan askerlik deneyimi temasının tersine, Manning'in yarı-otobiyografik metni, alkolik, otlakçı ve iyi öykü anlatıcısı Er Bourne'nin yaşamını ele alır.. Kitabın sürekli başarısının nedeni belki de hem alt tabakaya yönelik vurgusu hem de kötü yaşamın olumsuzluklarına ve gerçek dünyaya odaklanmış olmasıdır. Diğer savaş kitaplarının daha dinamik yapısından farklı olarak burada çok az şey olur; çünkü bir çatışma ertesi ve Bourne'nin arkadaşlarının öldürüldüğü diğer saldırıya hazırlık dönemidir. Bu açıdan, The Middle Parts of Fortune, savaş zamanındaki yaşamı çok daha doğru bir şekilde betimler ve savaş deneyimini alt üst etme potansiyeline hala sahiptir. **EmcS**

The Apes of God

Wyndham Lewis

Yazarın doğum tarihi | **1882 (Kanada), 1957 (İng)**
İlk yayın tarihi | **1930**
İlk yayınevi | **Arthur Press (Londra)**
Orijinal dili | **İngilizce**

▲ Lewis, Vorticist hareketin liderliğini yapıyordu. Fotoğraf, George Beresford tarafından 1914'te çekilmiş.

▶ Lewis'in 1920'li yıllarda yapılan bu portresi, yazarın kitaplarına yansıttığı kendine has üslubun da bir ön uyarısını yapıyor.

İngiliz modernizminin, korkunç, ayrıntılı ve bazen çok yorucu çalışmalarından biri olan The Apes of God, coşkulu bir anlatıma ve aşırı bir enerjiye sahiptir. Güçlü bir satirik grup, Londra'daki üst tabakanın artistik gösterişlerini betimler, amaçları, sahte bir fikir olan "sanat dünyası" fikrini ve bu dünya içinde yaşadığını iddia edenleri eleştirmektir. Pope ve Swift'in imalarıyla Lewis, on sekizinci yüzyıl yergisini, fiziksel olarak abartarak, absürdlüğe indirgeyerek ve küçük kahramanlıklarla yeniden ele alır. Lewis alışılmışın dışında bir üslup keşfeder, bu üslup neredeyse kurgusal yazının kübist biçimle yeniden keşfidir, onun kendi sanat deneyimi varolan güçlerin olduğu gibi taklit edilmesinden daha fazlasını içerir.

Öykünün kurgusu, etkileyici ve masum bir genç olan Dan'ın, Londra çevresinde, ilk danışmanı Horace Zagreus'tan bir groteskler galerisine doğru çıktığı yolculuğu anlatır. Okur bir kez Lewis'in üslubuna alıştığında, öykü, çeşitli karakterlerin Lord Asmund'un Lenten partisinde buluşmasıyla hızlı bir şekilde ilerlemeye başlar. Lewi'nin eleştirisi, sadece ırkçı, özellikle anti-semitik ve cinsiyetçi değil, göz yumulması çok zor olan bir lezzete sahip fiziksel ve ideolojik önyargılara yöneliktir. Lewi'nin sert üslubunu ve insanlara, kendilerini ideolojinin taklitlerinden ayırt etmek için bıraktığı sınırlı alanı sevmek genellikle çok zor olsa da, onun üslubunda ve satirik kışkırtmalarında büyük bir lezzet vardır. **DM**

Monica

Saunders Lewis

Yazarın doğum tarihi | 1893 (Wales), 1985
İlk yayın tarihi | 1930, Gwasg Aberystwyth
Yazarın tam adı | John Saunders Lewis
Orijinal adı | Welsh

Saunders Lewis'in Monica adlı romanı, cinsel saplantı ve fiziksel tutkuya dayalı bir ilişkinin kusurlarının içten ve dokunaklı bir betimlemesidir. Monica, hasta annesine baktığı için aile evine tıkılıp kalmış, cinsel açıdan hüsran yaşayan genç bir kadındır. Monica'nın canayakın kızkardeşi Hannah, eve nişanlısı Bob'u getirdiğinde Monica kıskançlık ve şehvet duygularına yenik düşer. Bob'un ona karşı duyduğu gizli ilgiyi teşvik eder, ta ki Hannah onları öpüşürken yakalayana ve Monica'yla Bob evlenmek üzere şehirden ayrılmaya zorlanana kadar.

Kitap boyunca okur, Monica'nın şehir sokaklarındaki gece yürüyüşlerinin bir erkek elde etmeyi amaçlamadığı iddiasından, Hannah ve Bob'u ayırmadığı savına kadar saklamaya çalıştıklarından haberdardır. Sonunda, hamile kalması Bob'u ona bağlayan cinsel cazibeyi ortadan kaldırınca Monica kendi davranışlarını farklı bir biçimde görmeye başlar.

Saunders Lewis'in romanı, Monica'nın vicdan muhasebesi, "boş hayallerinin, kendisi ve varoluşun hiçliği arasında bir perde olduğunu" fark etmesini sağladığından ilk varoluşçu romanlardan biri, hatta ilki olarak görülmektedir. Roman seks, fahişeler ve zührevi hastalıklar konusundaki açıklığı ve yazarın belirgin nesnelliği nedeniyle ahlaksızlık suçlamalarına maruz kalmıştır. Ancak çağdaş okur açısından roman gayet etiktir; Monica kahrından ölür ve Bob bir gecelik ihaneti sonucu zührevi bir hastalığa yakalanır. **CIW**

Insatiability

Stanislaw Ignacy Witkiewicz

Yazarın doğum tarihi | 1885 (Polonya), 1939 (Ukr.)
İlk yayın tarihi | 1930, Dom Ksiazki Polskiej
Takma adı | Witkacy
Orijinal adı | Nienasycenie

Czeslaw Milosz tarafından "çürüme üzerine bir inceleme; delice, ahenksiz bir beste, erotik sapkınlık" olarak nitelendirilen Insatiability, Stanislaw Witkiewicz'in ikinci romanı ve 2. Dünya Savaşı öncesinde Polonya'nın durumuna ilişkin teşhisidir. Polonya sinik, zevk düşkünü aristokratların idaresinde askeri bir diktatörlüğe dönüşmüştür. Ahlaki olarak başıboş, entellektüel açıdan çökmüş ve yok olmaya mahkum durumdadır. Ama aynı zamanda Polonya, çoktan Rusya'yı istila etmiş olan doymak bilmez düşman, Çinli Komünist güruhu karşısında Avrupa'nın son kalesidir. Çinliler yenilmezliklerini, Murti-Bingism'e borçludur; bu mistik inanışın takipçileri, hoşnutluk, edilgenlik ve itaate sevk eden bir hap alırlar.

Romanın kahramanı Baron Genezyp Kapen, deneyime ve maceraya susamış, yakışıklı ve hayat dolu genç bir subaydır. Ancak yaşamın kaba gerçeklerine uyum sağlayamamaktadır. Yaşlıca ancak çekici Prenses di Ticonderoga ile olan erotik ilişkisi genç subayı bir yandan büyülerken diğer yandan seksten tiksindirir. Gerek romantik gerekse politik hülyalarından sıyrılan Genezyp, bakire bir aristokrat ve Murti-Bingism müridi olan gelinini düğün gecesi öldürmesiyle sonuçlanan bir dizi çılgınlığa ve saldırıya girişir. Genezyp'in deliliğe sürüklenişi, Polonya'nın Çin işgaline ve Murti-Bing'in her derde deva hapına teslim olmasıyla paralel gelişir.

Genezyp'in gerçekliğe duyduğu naif tutku ve tiksinti birleşimi, varoluşçuluk krizlerinin habercisidir ve Witkiewicz'in eserlerinin bir çoğu gibi Insatiability, Absürd Tiyatroyu büyük ölçüde etkilemiştir. **MuM**

Dalgalar

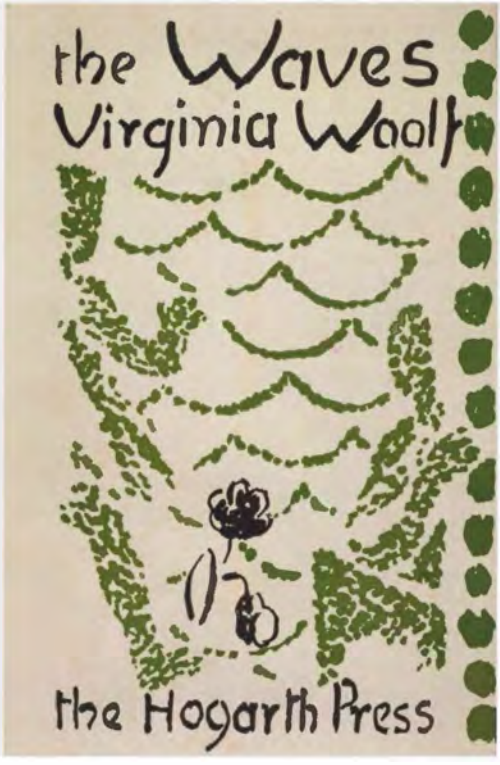
The Waves

Virginia Woolf

Yazarın doğum tarihi | 1882 (İngiltere), 1941
İlk yayın tarihi | 1931
İlk yayınevi | Hogarth Press (Londra)
Yazarın tam adı | Adeline Virginia Stephen

Dalgalar, Woolf'un, en deneysel kitabı olsa da sonsuz derecede doyurucu bir romandır. Diğer romanlarını meşgul eden meselelerin çoğu bu romanında da vardır: Zaman ve anlatım biçimi üzerine deneyler; biyografik yazında yaşantıların sunumu; ve kimliklerin ayrıştırılması. Roman ayrıca, "bilinç akışı"nı yeni yönelimlerde kullanır: Bir öykü anlatım tekniğinden ziyade, su ve dalgaların "kişisel olmayan" unsurlarıyla iç yaşam arasındaki ilişkinin keşfi olarak. Woolf, bir günlük zaman dilimini yaşamın ya da yaşamların geçiciliğini keşfetmek için kullanır; dalgaların hareketi, gün batımından şafağa geçişi tanımlar ve romanın yapısını oluşturur. Bu eser, "şiir kıvamında bir düzyazı" olarak kabul gördü; romandaki altı kişi "dramatik monologlar"la temsil edilir ve bu monologların arasına, güneşin gökyüzünde ilerleyişini ve gelgitin ritmini anlatan "şiirsel fasıllar" serpiştirilmiştir.

Dalgalar, altı yaşamı çocukluktan orta yaşa kadar anlatır ama gelişmelerden çok sürekliliği göstermeye çalışır. Bernard (romanın baş anlatıcısı) "Biz tek başımıza değiliz" diye vurgular. Karakterler, kendi düşüncelerini ayrı varlıklar olarak dile getirirler, çok az karşılıklı konuşma vardır, fakat roman, onları yaşamlarının aynı anında dinleyerek ve farklı sahnelerde gruplaştırarak, hepsini bir araya getirir. Dalgalar, düşünce ya da konuşma olarak nitelendirilemeyecek etkileyici bir anlatımla kimliğin açığa vurulmasını ve deneyimi ele alır.
LM

"Belirli arzulardan daha uzun yaşadım, arkadaşlarımı kaybettim, bazıları öldü – Percival – diğerleri yolun karşısına geçme yeteneğinden yoksundu"

▲ Woolf'un şiirsel romanının ilk baskısının kapağı, yazarın ablası olan ressam Vanessa Bell tarafından tasarlanmıştı.

To the North

Elizabeth Bowen

Yazarın doğum tarihi | 1899 (İrlanda), 1973 (İng)
İlk yayın tarihi | 1932
İlk yayınevi | Constable & Co. (Londra)
Orijinal dili | İngilizce

Elizabeth Bowen'ın lokomotif çağının tükettiği çılgınca hareket eden karakterleri ve araba, otobüs ve uçakla oradan oraya savrulan bir konusu olan, mesleğinin ortalarında yazdığı romanı, teknolojik hızlanmanın günlük hayatın dokusuna, etkilerine endişe dolu bir anlayışla bakıyor. Açılış dekorundan ("trafik ve otobüs fırtınasına" bakan Abbey Road'da bir ev), anlatımın kıyamete benzer düğüm noktasına kadar, Emmeline Summers, artık bilinmeyenin adına durağanlığı kuşanıp, yolculuk etmenin en tahrip edici şekillerini bilerek denemiş görünmektedir. Tehlikeye gönüllü olarak atılması ve yerleşik klostrofobinin bir türünden en iyi ihtimalle buz gibi, en kötüsüyle zalimce bir ilişkiye kaçması, kendini sadist Mark Linkwater'a teslim etmesine yol açar. Görümcesi Cecilia, yalnızca "yalnızlığının ne kadar değerli olduğunu" anlamasına yarayan, benzer bir kaçınılmazlık içinde boğulmaktadır.

Bowen, birbirlerine yavaş yavaş yabancılaşan kahramanlarının mekanikleşmesinin en içten sonuçlarını anlatarak, bizi doğal niteliklerinden uzaklaşmış bir ortama davet eder.

To the North, taşımacılığın olumlu bir içsel güç halinde insanı uğursuzca eşyalaştırmasını çağrıştırarak, modernliğin aşk ilişkilerinin serpintilerinin de makineleşeceğini öngörmektedir. Romanın yalın tınısı, biçem olarak da bu kötüye kullanım modeliyle bütünleşmektedir. Kitabın anlatımındaki belirsiz bakış açısı, mekanik ağların insan iradesinin temeli üzerindeki yıkıcı baskısını simgeler gibidir.. **DJ**

İnce Adam

The Thin Man

Dashiell Hammett

Yazarın doğum tarihi | 1894 (ABD), 1961
İlk yayın tarihi | 1932
İlk yayınevi | A. Barker (Londra)
Sinema uyarlaması | 1934

İnce Adam'ı diğer polisiye romanlardan ayıran dedektifi, daha doğrusu dedektifleridir. Geçmişin hafiyeleri, Sam Spade ya da Marlowe, yalnızca ilgilendiği suçların olumsuz yardımıyla tasvir ediliyordu. Ortada bir suç olmadığında hemen hemen görünmez olurlar, bürolarına geri dönüp çalan telefonun bir sonraki davayı önlerine getirmesini beklerlerdi. Tam aksine, İnce Adam'ın hafiyeleri Nick ve Nora Charles yalnızca evli olmakla kalmayıp, üstelik birbirleriyle evlidirler, çok sevdikleri bir köpekleri vardır ve sosyal hayatlarının canlılığı ayrıntılarıyla göz önüne serilmiştir.

Geleneksel karanlık araştırmanın uydurma yalnızlığından çok uzaktadırlar. Lüks bir otel odasında yaşarlar ve üzerinde çalıştıkları davanın zeminini oluşturmak üzere parıltılı partilere katılırlar. Hammett, Amerika'yı temsil ettiğini düşündüğü, özelliklerin bozulduğunun her şeyde, toplumun her yerinde, her tabakasında görüldüğü ve bu şekilde anlatılması gerektiğini açıkça fark etmiştir.

Bu, türde sık rastlanan kandırmacaların, yanlış kimliklerin ve aşırı dolambaçlı anlatımların bütün bir dünyayı kapsamadığı, ancak parametrelerin ötesinde ilerledikleri, sosyal ve kişisel ilişkilerle yan yana yürütüldükleri bir romandır.

Hammett'ın, suç dünyasını F.Scott Fitzgerald'ın canlı Amerikan rüyası şehriyle buluşturduğu zirveyi işaret eden bir eseri olarak görülmelidir. **SF**

▶ **Yazar olmadan önce Pinkerton Bürosu dedektiflerinden biri olan Dashiell Hammett kendi romanlarındaki karakterlere benzer.**

Gecenin Sonuna Yolculuk

Journey to the End of the Night

Louis-Ferdinand Céline

"İnsanlık birbirinden çok farklı iki ırktan oluşur, zenginler ve fakirler"

▲ Céline'in alt tabakadan insanların yaşamlarına yönelik dokunaklı bir bakış açısına sahip; orijinal, anarşik ve yıkıcı romanının etkisine paha biçilemez.

Yazarın doğum tarihi | 1894 (İngiltere), 1961 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1932, Denoël & Steele (Paris)
Orijinal adı | Voyage au bout de la nuit
Yazarın tam adı | Louis-Ferdinand Destouches

Gecenin Sonuna Yolculuk, ürkütücü gücünden ve şaşırtma yeteneğinden hiçbir şey kaybetmeyen, çığır açan bir başyapıt. Kısmen otobiyografik olan birinci şahıs anlatım, genç anlatıcı Bardamu'nun, 1. Dünya Savaşı'nın başlangıcında, yirmi yaşındayken, ordudaki gönüllü askerliğinden 1930'ların başında işinin ehli bir doktor olmasına kadar geçen sürede yaşadığı deneyimlerini izler. Bu dönemde, bir sinir krizi geçirip Orta Afrika ve Amerika Birleşik Devletleri'ne gider, sonra tıbbi çalışmalarını tamamlamak üzere Fransa'ya geri döner.

Roman girişken, canlı, zorlu bir anlatım, derin bir nüktedanlık ve sert bir alaycılıkla karakter kazanır. Baştan sona lirik ve etkileyici olmasına karşın, argoyla, küfürle ve konuşma diliyle doludur. Bardamu, insanlığa uzlaşmaz bir kasvetli bakış açısıyla bakmaktadır. "İnsanlık birbirinden çok farklı iki ırktan oluşur, zenginler ve fakirler," diye iddiasını ortaya koyar ve daha çok ikinci kesimle ilgilenmesine rağmen, her ikisine de az da olsa yukarıdan bakar. Emin olabileceğimiz tek şey, acı, yaşlılık ve ölümdür. Yine de Céline, bu kadar umutsuz bir görüntüden, kesintisiz eğlendiren inanılmaz bir mizah çıkarır.

Céline'in orijinal, anarşik ve yıkıcı romanının etkisine paha biçilemez; William Burroughs kitabın tanınmış hayranlarından biridir. Céline'in alt tabakadan insanların yaşamlarına yönelik dokunaklı bakış açısında Beckett'in kötümser anti-kahramanlarının habercilerini görebiliriz. Bu kitap, roman türünün gelişimini anlamamız açısından hayati önem taşır. **AL**

The Return of Philip Latinowicz

Miroslav Krleza

Yazarın doğum tarihi | 1893 (Hırvatistan), 1981
İlk yayın tarihi | 1932
İlk yayınevi | Minerva (Zagreb)
Orijinal adı | Povratak Filipa Latinovicza

23 yıllık yokluğunun ardından Philip Latinowicz eve döner. Dönüş fikri, öykünün aynı anda birkaç yöne birden gitmesine neden olarak bu romanın ilerleyişini sekteye uğratır. Krleza, çarpıcı bir görsellikle yazarak romanın geçici karmaşasını sürdürür; bu, başkarakterin sürekli olarak sanatı üzerine düşünen usta bir ressam olması gerçeğiyle yansıtılan bir üsluptur. Romanın başlangıcında ise Philip'in yaşam deneyimi, kendi geçmişi kadar ayrılmış, parçalanmış ve yabancılaşmıştır. Philip babasını hiç tanımamış ve çocukluğunda ona karşı soğuk ve mesafeli olan annesi de Philip'in bir gün onun parasının bir bölümünü çalmasının ve genelevde ateşli bir gece geçirmesinin ardından onu evden kovmuştur.

Roman cinselliği ve tenselliği betimleyişinde son derece içtendir. Sonunda Philip'i kurtaran, şehvet düşkünlüğü değil sanatı olur. Roman ilerledikçe Philip, özellikle baştan çıkarıcı tehlikeli bir kadın ve bir bakanın eski karısı olan, geçmişte mahvettiği adamla beraber taşrada parasız kalan Bobochka'yla ilişkisi üzerinden sanatsal vizyonunu yeniden kurar. Ancak sanatın gücü de sınırlıdır; her ne kadar Krleza sonunda başkarakterini yeniden inşa etse de Philip'in yaşama dönmesi, taşra ahlakının sınırlarına ne uyum sağlayabilen ne de ondan kurtulabilen karakterlerin neredeyse törensel bir şekilde öldürülmeleriyle (biri intihar, biri cinayet) gerçekleşir. **IJ**

The Radetzky March

Joseph Roth

Yazarın doğum tarihi | 1894 (Ukrayna), 1939 (Fransa)
İlk yayın tarihi | 1932
İlk yayınevi | G. Kiepenheuer Verlag (Berlin)
Orijinal adı | Radetzkymarsch

The Radetzky March, Avrupa'nın 20. yüzyıl tarihsel romanlarının en iyilerinden biri ve üretken gazeteci-yazar Joseph Roth'un kaleminden çıkan çarpıcı bir edebi yapıt. Metin, (törensel ihtişamının ve politik istikrarsızlığının son yıllarındaki Habsburg İmparatorluğu şehirleri gibi) belirli bir ortam yaratmak amacıyla Roth'un İmparatorluk çevresinde geçen çocukluğuna ve neredeyse soyut bir "Avusturya" kavramıyla uluslar üstü bir gururun hatıralarına değinmektedir.

Strauss'un türünün ilk örneği olan Avusturya marşı, anlatımda, İmparatorluğun altyapısının çökmeye başlamasıyla kaybolan gelenek, düzen ve aidiyet gibi nitelikleri sembolize eden ana tema olarak yinelenir. Teğmen Trotta, Solferino çarpışmasında İmparator'un hayatını kurtarınca, "Solferino Kahramanı" olur. Ne o, ne de kendisinden sonraki kuşaklar efsanesinin yarattığı beklentilere göre yaşayamazlar.

Torunu Carl Joseph, hem vatandaşlığın hem de kimliğin birbiriyle ilgisiz göründüğü dar görüşlü tanımlarla, kendini en çok Galiçya sınır bölgesinde evindeymiş gibi hisseden sıradan bir askerdir. Carl Joseph'in 1. Dünya Savaşı sırasında Doğu Cephesi'nde çarpışırken ölmesi bir devrin sonunun gelmiş olmasından daha fazla kişisel trajedi yaratmaz.

Bu roman, aile ve dostluğun karmaşalarını canlı bir şekilde incelemekte ve yitirilmiş bir devrin nostaljisini hiçbir yönden duygusal olmayan tarihsel bir anlatıma dönüştürmektedir. İmparatorluk Avusturya'sının atmosferi nadiren bu kadar doyurucu ve sevgi dolu canlandırılabilmiştir. **JH**

The Forbidden Realm

J. J. Slauerhoff

Yazarın doğum tarihi | 1902 (İngiltere), 1990
İlk yayın tarihi | 1932, Nijgh & Van Ditmar
Seri olarak ilk yayın yeri | Forum
Orijinal adı | Het verboden rijk

Hollandalı şair ve romancı J. J. Slauerhoff'un yapıtları, gözden düşen Romantik geleneğin gecikmeli meyveleridir. Sanatçı, dünyanın yüzeyini beyhude bir şekilde dolaşan yabancılaşmış bir yabancı gibi savrulur ki bu, Slauerhoff'un gemi doktorluğu kariyeri boyunca kelimenin tam anlamıyla icra ettiği bir roldür. Teknik açısından yenilikçi ve yaratıcılık açısından orijinal olan The Forbidden Realm, yazarın kendisiyle ve emperyalist dünyayla olan rahatsız ilişkisini konu alır.

Roman, tarihin farklı yüzyıllarında yaşamış iki adamın öykülerini anlatır. Biri 16. yüzyıl Portekiz şairi, imparatorluğun denizci ozanı Camões'tur. Diğeri ise, yazar açısından belirgin bir ikinci benlik olan, modern bir ticaret gemisindeki adsız bir telsiz operatörüdür. İki adamın yaşamları ilginç biçimde birbirini tekrarlar. Telsiz operatörünün gemisi de tıpkı Camões'unki gibi kazaya uğrar ve operatör daha sonra Camões'un sürgünde yıllarını geçirdiği Portekiz sömürgesi Macao'ya gider. Telsiz operatörünün yaşamı Macao'da, nefret ettiği benliğinden bir kurtuluş olarak görüp memnuniyetle karşıladığı bir kimlik kaybına uğramış olarak, tek başına son bulur.

The Forbidden Realm, sömürgeciliğin yarattığı acılara, yabancı bir çevrede Avrupa'nın kendine güveninin ve ahlakının parçalanmasına dair romanlardan biri olarak Conrad'ın The Heart of Darkness'ının (Karanlığın Kalbi) yanında yer alır. Ancak bu Slauerhoff'un reddetmek yerine kucak açtığı bir parçalanmadır. Roman, karakterleri açısından kıttır ve konusu da bazen dağılır ama Slauerhoff'un konusuyla özdeşleşmesi romana akıldan çıkmayan, sanrısal bir özellik kazandırır. **RegG**

Cold Comfort Farm

Stella Gibbons

Yazarın doğum tarihi | 1902 (İngiltere), 1990
İlk yayın tarihi | 1932
İlk yayınevi | Longmans & Co. (Londra)
Femina Vie Heureuse Ödülü | 1933

Cold Comfort Farm eğlenceli bir roman ve Stella Gibbons'un uzak ara en ünlü eseri. 1932 yılında basılan kitap, taşra romanının ve özellikle Mary Webb çalışmalarının, aynı zamanda büyük "İngiliz edebiyatının" ölçütü sayılan birçok yazarın da bir parodisi.

Anne babasının ölümünden sonra, kendini ailenin uzun süredir yabancılaşmış bir kolu olan Starkadderlar'la karşı karşıya bulan Londra'nın ileri gelenlerinden genç Flora Poste'un hikâyesini anlatıyor. Roman, sütyen koleksiyonu yapan Mrs. Smiling'den bezgin Mr. Mybug'a kadar bir sürü fantastik karakterle ve Cold Comfort Farm'ın ta kendisi olan harika hayvanat bahçesiyle kalabalıklaşmış. Starkadderlar, Judith'in öfkeden içi içine sığımayan oğlu Seth'den Elfine'ın çılgınlığına, Reuben'in vaazlarına ve elbette odunluktaki hınzır olaya kadar gerçekten dikkat çekici şekilde yaratılmış. Yeni mekânından ve ailesinin katı sadeliğinden yılmayan Flora, onları birer birer değiştirmeye koyulur ve bu çeşitli süreçleri kapsayan sahnelerin hepsi istisnasız olarak enfestir.

Cold Comfort Farm'ın iğneleyici yergilerinin hedefleri Austen'in sosyal entrikalardan Hardy'nin melodramatik sonuna ve Lawrence'ın abartılı romantizmine kadar çeşitli kademelere uzanır. Kitaptaki boyun eğmezlik ve saf eğlence sonuna kadar çekiciliğini korur. **DR**

▶ **Cold Comfort Farm'ı yazdıktan yarım yüzyıl sonra çekilen fotoğrafında görülen Gibbons, başkaca hiçbir büyük başarısı olmayan üretken bir yazardır.**

Cesur Yeni Dünya

Brave New World

Aldous Huxley

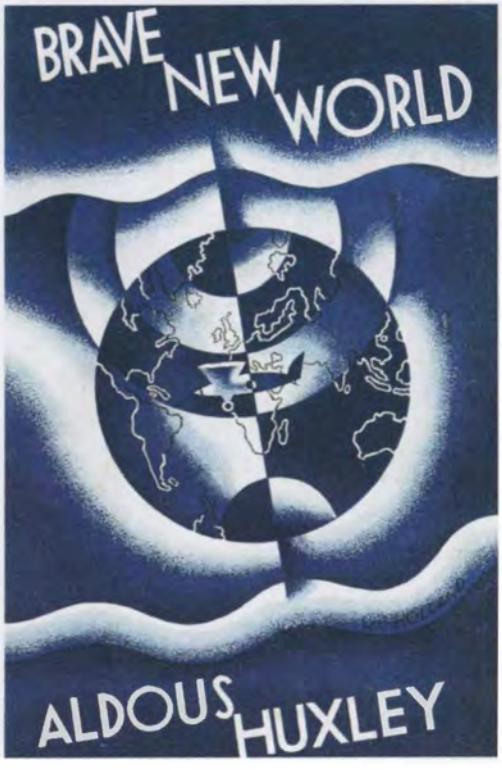
Huxley'nin fütüristik düstopyası, devlet gücünün tüm vatandaşlarının akıllarında sömürü ve icraat sınırlarını telafisiz şekilde silikleştirecek kadar çok ve etkin yolsuzluk yaptığını keşfettiği bir dünyayı anlatır. Dünya Devleti'nin ortaya koyduğu sosyal istikrar ideali, tüketimin arttırılması ve sayısız karmaşık teknolojiyle gerçekleşmiştir. Bunların arasında, Devlet'in erdem kontrolünü zorunlu kılarak yürüttüğü insanın tekelci üretimi ve gelişigüzel cinsel ilişki vardır. Hiyerarşik şekilde sıralanmış beş sosyal sınıfın her biri kendi kendilerini tatmin etmeyi teşvik etmek üzere, karmaşık doğum öncesi ve sonrası oran düzenlemesine tabi tutulmaktadır.

Kontrolü ellerinde tutan üst sınıfların güçlerini kullanmalarına izin verilerek, en alt tabakalar arasındaki ulaşılması güç sosyal hareketlilik arzusu yok edilmiştir. Dünya Devleti'nin bu melez felsefesi, Plato'nun katmanlara ayrılmış Devlet'ini ve faydacılığın "mutluluk" kavramına odaklanmasını sürdürmektedir.

Herhangi bir bağ oluşturma gerekliliği olmaksızın zevk alabilmenin devlet tarafından sunulan bir hizmet olması, günümüzde cinselliğin bireyselliğin güçlü bir ifadesi olarak pazarlanması temelinde bazı okuyuculara sağduyuya aykırı gelebilir. Bununla birlikte, cinselliğin tabu olmaktan çıkması ve üreme, Dünya Devleti'nin boğucu hâkimiyetini güçlendirmesine katkıda bulunmayan tüm özel bağlılıkları yok etmesine yardım ederek, bu eylemin duygusal önemini ortadan kaldırır. Sonunda, uyuşturucu ve seks gibi "yetişkin" merakları olarak nitelendirebileceğimiz şeylerin gelişigüzel yayılması, bunları tamamen zararsız gibi gösterir.

Cesur Yeni Dünya'nın çocuksu vatandaşları için, organize mal ve hizmet tüketimiyle sistemleştirilen düzen, kendi içinde bir sondur. Ancak, her yerdeki çağdaş okurlara derinden bir aşinalık ürpertisi vermesi gereken, insani özlemlerin en eksiksiz ifadesini yakalamaktaki inandırıcılığı olmalı. **AF**

Yazarın doğum tarihi | 1894 (İngiltere), 1963 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1932
İlk yayınevi | Chatto & Windus (Londra)
Esinlendiği kitap | Men Like Gods, H.G. Wells (1921)

▲ Cesur Yeni Dünya'nın ilk baskısının cesur kapağı yazarın geleceğe yönelik düstopyacı bakış açısını yansıtır.

◀ Huxley'in 1935 yılında çekilen fotoğrafı: Teknolojik materyalizmi reddeden yazar sonradan mistisizmi ve bilinç açıcı uyuşturucuları kucaklamıştır.

Engerek Düğümü

Vipers' Tangle

François Mauriac

Yazarın doğum tarihi | 1885 (Fransa), 1970
İlk yayın tarihi | 1932, Bernard Grasset (Paris)
Orijinal adı | Le nœud de vipères
Nobel Edebiyat Ödülü | 1952

"Beni tanıyanlara sor istersen... fesatlığın niye benim başlıca özelliğim olduğunu!"

▲ Mauriac insanca tutkuları kendi dini inançlarının karşısına koydu, kurtuluş umuduysa bunları yenmekte gizliydi.

Mauriac'ın romanının adında yer alan yılanlar, hem anlatıcı Louis'nin yüreğindeki karmaşık ve vahşi duygulara hem de hiç bitmeyecekmiş gibi görünen bir savaş içinde olduğu tamahkâr ailesinin mücadelelerine ve çevirdikleri dolaplara göndermede bulunur. Katolik romanın "klasik örneği" sayılan bu metinde kimse suçsuz değildir.

Paris'te ve Bordeaux'yu çevreleyen güzelim bağlar yöresinde geçen bu roman, kalp hastalığı yüzünden ölüm döşeğinde yatan Louis'nin yazdığı, aile ilişkilerinin o malum trajediye doğru ilerleyerek çöküşünü betimleyen iki bölümlük bir itirafname biçimini alıyor. Mauriac'ın romanı toplum tarafından kabul görmemenin etkileri ve duyarlı insan ruhunun bunun sonucunda edindiği güvensizlik hissi üzerine ustaca bir inceleme. Evliliğinin daha başındayken genç karısının ve onun ailesinin saygısızlığı olarak kabul ettiği şeyle yaralanan Louis, karısından çocuklarına ve torunlarına sıçrayarak kuşaklar boyunca ailesinin yaşamını zehirleyecek savunmaya dönük bir zalimlik seferberliğine girişir.

Ancak Mauriac açısından bu çile, dehşet verici olmakla birlikte, yalnızca Louis'nin kurtuluş olasılığını sağlama bağlamaya yarar. Louis okur önünde günah çıkarttıkça, diğerlerinin duygularını ve onların eylemlerinin ardındaki itkileri düşünmeye zorlanır ve yüreği yavaş yavaş yumuşar, bu değişim en çok da her şeyin başlangıcı düşünülünce etkileyicidir. Tutumlu ve incelikli bir yazım biçimine sahip olan Engerek Düğümü, hem zalimce bir eylemin etkilerinin sınırsız gibi görünen yayılımını ortaya döken hem de sonunda ilahi bağışlama ve insanın düşkünlüğünün etkileyici bir portresini sunarak kurtuluş ve huzur olasılığı vadeden bir roman. **AB**

Niteliksiz Adam

The Man Without Qualities

Robert Musil

2000 küsur sayfada bitmeyen, ama kısa, anlaşılır bölümler halinde yazılmış olan Musil'in Niteliksiz Adam'ına sıralamada genellikle Proust ve Joyce'un başyapıtlarının yanında yer gösterilir. 19. yüzyılın ve Avusturya-Macar İmparatorluğu'nun son dönemlerinin belirleyici bir portresidir.

Romanın uzunluğu düşünülecek olursa, konusu şaşırtıcı derecede zayıftır. Kitabın kahramanı olan Ulrich, hayatında amacın mutlak yokluğunu yaşayan eğitimli bir matematikçidir. Babası tarafından (nitelikleri olmayan bir adamın bile nitelikli bir babası olabileceğini hatırlatıyor Musil bize) toplumda yararlı bir yer edinmeye zorlanmaktadır. Ulrich bu konuda sürekli başarısızlık yaşar ve bunun yerine insanın gribe yakalanmayı başardığı şekilde yeni sevgililer yakalamayı başarır. Babasının aracılığıyla, imparatorun hükümdarlığının 60. yılını kutlamak için uygun bir yol bulmaya çalışan Parallelaktion'a katılır. Planlama komitesinin son derece budalaca tartışmaları daha geniş kitlelerin budalalığını yansıtmaktadır. Ulrich sonunda kız kardeşi Agathe'yle ensest bir ilişkiye başlar ve var oluşun, çeşitli defalar totaliterciliğe kapı açmak ya da totaliter rasyonalizmin ölümsüzlüğe dayalı bir eleştirisi olarak nitelendirilmiş olan farklı bir düzlemine geçer.

Yargılar ne olursa olsun, Musil'in üslubu eşsiz ve hipnotize edici, "denemeciliği" ise bir felsefenin hayata geçirilmesinden aşağı kalmıyor. **DS**

Doğum tarihi | 1880 (Avust.-Mac.), 1942 (İsviçre)
Son tamamlanan kitabın yayın tarihi | 1933
İlk yayınevi | Publikationsvermerk (Zürih)
Orijinal adı | Der Mann ohne Eigenschaften

"Sonunda bir şiir ve onun gizemi, binlerce sıradan kelimeyle sıkı sıkıya bağlanmış dünyanın anlamını açığa kavuşturuyor..."

▲ **Musil, Avusturya İmparatorluğu'nun çöküşü ve 1938 yılından sonra kendisini sürgün eden Nazizmin yükselişi boyunca yaşadı.**

Cheese

Willem Elsschot

Yazarın doğum tarihi | 1892 (Belçika), 1960
İlk yayın tarihi | 1933, P.N. Van Kampen & Zoon
Yazarın tam adı | Alfons-Jozef de Ridder
Orijinal adı | Kaas

Willem Elsschot, çok satan romanlarını ve kısa hikâyelerini gizlice boş vakitlerinde yazmış, başarılı bir reklam şirketinin patronu olan Alfons De Ridder'ın (1882–1960) takma adıdır. Elsschot, 15 günden daha kısa bir sürede yazılmış olan Cheese'i başyapıtı olarak görmüştür. Roman, yıllardır yaptığı işi bırakıp peynir işine girmeye karar veren 50 yaşındaki satıcı Frans Laarmans'ın trajikomik öyküsüdür. Laarmans'ın insanların onun hakkında ne düşündüklerine dair takıntısı, ölüm döşeğindeki annesinin başında oturmanın mı yoksa ayakta durmanın mı daha doğru olacağından talihsiz, riskli iş girişimine kadar her hareketini belirler.

Yeni tanıştığı avukat Van Schoonberg'in arkadaşları tarafından önemsenmeyen Laarmans, Van Schoonberg'in ona peynircilik işi kurma teklifini kabul ederek statüsünü iyileştirmeye çabalar. Laarmans kendisini ofisini açmanın, doğru büro malzemelerini sipariş etmenin ve işi için bir isim bulmanın ayrıntılarına kaptırır. Ancak ilk büyük Edam peyniri partisi geldiğinde apışıp kalır, peyniri ne yapacağı konusunda hiçbir fikri yoktur. Laarmans'ın hakkında hiçbir şey bilmediği bir işte başarılı olmak, iğrenç bulduğu bir ürünü satmak için umutsuzca harcadığı yetersiz çabalar, öykünün mizah ölçüsü ustaca ayarlanmış, yarattığı acıma ve üzüntü duygusu belirli sınırlar içinde tutulmuş akışıyla anlatılır. Genel olarak basit görünecek kadar özlü olan yazıda Elsschot bir yandan, statü takıntılı orta sınıflardan, peynir satıcısı olmak için başvuruda bulunan umutsuz insanlara kadar 1930'ların inandırıcı bir betimlemesini yaparken diğer yandan sosyal olarak yükselmenin tehlikelerine dair veciz bir taşlama sunar. **CIW**

İnsanlık Durumu
Man's Fate

André Malraux

Yazarın doğum tarihi | 1901 (Fransa), 1976
İlk yayın tarihi | 1933
İlk yayınevi | Gallimard (Paris)
Orijinal adı | La condition humaine

1930'larda Malraux, siyasal sorumluluk üstlenen aydınların en mükemmel örneğiydi. 1933 Goncourt Ödülü sahibi İnsanlık Durumu, Stalinizmin dehşetlerinin tamamen açığa çıkmasının, tüm kalbiyle solcu olanlara fire verdirtmesinden önceki o görkemli devrimci politika dönemine ait.

Kitap 1927'de, bir Çin komünist ayaklanmasından sözde müttefikleri olan Milliyetçi Guomindag'ın komünistleri bastırmasına ve katletmesine kadar olan dönemde, Şangay'ı sarsan karmaşık siyasi ayaklanmaların ortasında geçiyor. Malraux, Çin ve uluslararası komünizmin işleyişi hakkındaki kişisel bilgilerinden en iyi şekilde yararlanıyor. Romandaki kişilerin karmaşık iç dünyaları var, özellikle de işlediği cinayetlerin yol açtığı bir tür yabancılaşma hissinden kurtulamayan siyasi suikastçi Ch'en'in. Bununla beraber, tüm karakterler, belki de biraz fazla belirgin biçimde, yaşama ve devrime karşı belirli bir tutuma örnek teşkil ediyor.

Kitabın doruk noktasında komünist ajan Katow, Guomindag işkencecilerinin elindeyken, intihar etmek için sakladığı siyanür tabletlerini dehşet içindeki iki Çinli mahkuma acıyıp verir ve bir buharlı trenin kazanında can çekişerek ölmeyi tereddüt etmeden, cesaretle kabul eder. Bu tür kahramanlıklar İnsanlık Durumu'na özünde, erkek çocukları için yazılmış hareketli macera öykülerinin entelektüel bir uyarlaması damgasını vurur. Malraux'nun niyeti insanlık durumunun derin bir incelemesini yapmak değildir ama dramatik anlarla ve kuvvetle canlandırılan ayrıntılarla tıka basa dolu olan bu kitap, belirli bir dönemi anlatan son derece sürükleyici ve bilgilendirici bir metin olma özelliğini koruyor. **RegG**

A Day Off

Storm Jameson

Yazarın doğum tarihi | 1891 (İngiltere), 1986
İlk yayın tarihi | 1933
İlk yayınevi | Nicholson & Watson (Londra)
Tam adı | Margaret Storm Jameson

Jameson'un iki savaş arası dönemde geçen romanının kentsel dünyasında işten "bir gün izinli olmak" herhangi bir sürekli avuntu ya da günlük telaştan kurtuluş anlamına gelmez. "Renkli tozlu Londra sirkinin" görüntüsünde eğlence aradığı "kasvetli Yorkshire Vadisi"nin hatıralarından sıkıntı duyan acınacak durumdaki kadın kahraman, eski ilişkilerin alevini tekrar yakabilecek yeniden karşılaşma şansına sarılarak sokak boyunca yer değiştirip durur. Bir akşamüstü West End'deki turunu yaparken yaşadığı olaylar, çirkin, tutuk ve sürekli olarak psikolojik tükenişin eşiğindeki bu kadının kendi yalnızlığı içinde sahip olamayacağı şeyleri belirler. Jameson kadını açık bir yakınlık duygusuyla gölgeler ve sürekli "O" ve "Onun" diyerek, dünya metropolünün kalabalık özünde bu kadının hiç azalmadan hissettiği yabancılaşmayı tamamlayan soyut adıllarla söz eder.

Jameson, biçemsel tutumluluğun daima süslemeciliğe üstün gelmesi gerektiği toplumsal romanların yazarlarına biçilen yeni rolü sessiz bir tanık olarak savunur. A Day Off'da okuyucuyu olaya bu kadar kapsamlı dâhil eden, empati anlayışı kapasitemizi deneyen, onun kimliği belirsiz yorumlarıdır. Jameson, kadın kahramanının nafile aidiyet arayışına dâhil olan gözlemciler olarak mevcut durumumuzun sürekli farkında olmamızı sağlar. **DJ**

Testament of Youth

Vera Brittain

Yazarın doğum tarihi | 1893 (İngiltere), 1990
İlk yayın tarihi | 1933, V. Gollancz (Londra)
Kitabın tam adı | Testament of Youth: an autobiographical study of the years 1900–1925

Vera Brittain, 1. Dünya Savaşı'nda, kendisine yakın bütün erkekler (erkek kardeşi, nişanlısı ve en iyi arkadaşı) çatışmada ölünce yaşadığı deneyimlerinin bu duygusal anlatımıyla kendi kuşağının sözcüsü haline geldi.

Brittain'in ileri görüşlü perspektifleri dikkatle incelenene kadar, bir kadın savaş karşıtının 1. Dünya Savaşı'nın tanımını edebi değerde üretmesi ilk bakışta ironi gibi görülebilir. 1. Dünya Savaşı'nın 1960'larda yeniden araştırılması sırasında, Brittain'in romanının, 1914–18'in ideallerinden çok Barış Hareketi'yle ilintili olarak, savaşa karşı değişen tavırları kusursuz yansıttığı fark edilmiştir. Testament of Youth, "savaşın zavallılığı"nı, Yitik Kuşağı ve 1918 yılından sonra hiçbir şeyin bir daha asla eskisi gibi olmadığı fikrini yaratıcılıkla öne çıkararak, savaş "mitolojisi"ndeki bütün düşünceleri içinde barındırır. Daha sonra tarihsel ayrıntılar bu son derece heyecan verici, duygu yüklü kavramlarla birleştirilir. Amacı, hala savaşı tanımlamak için gerekli malzemeye sahip olmayan bir kuşağa bilgi vermektir. Ama Testament of Youth, özellikle kadınların savaş sırasındaki rolüne daha çok ilgi gösterildiği 20. yüzyılın sonlarında gelişen, savaşın amansızca sert olduğu şeklindeki olumsuz anlayışı teşvik eden bir vasıta olmuştur. Gönüllü Yardım Birliği'nde hizmet vermiş aktif bir katılımcı ve bir kadın olarak Vera Brittain "siperlerin dehşetine" geçerli bir alternatif bakış açısı getirir. Saf bir vatanseverlikten gözünün açılmasına doğru geçirdiği evrim çarpıcıdır. **EmcS**

Alice B. Toklas'ın Özyaşamöyküsü

The Autobiography of Alice B. Toklas

Gertrude Stein

Yazarın doğum tarihi | 1874 (ABD), 1946 (Fransa)
İlk yayın tarihi | 1933, J. Lane (Londra)
İlk ABD yayıncısı | Harcourt Brace & Co. (N.Y.)
İlk yayın yeri | The Atlantic Monthly

"Manzarayı severim ama ona sırtım dönük oturmayı severim"

▲ **Gertrude Stein (solda), arkadaşı Alice B.Toklas ve köpeği Basket 1940'larda çekilen bir fotoğrafta yazarın Fransa'daki evinde görülüyor.**

▶ **Stein'in imgesi ölümünden sonra Andy Warhol tarafından, 1980 yılı 20. yüzyıl Yahudilerinin Portreleri serisinde yeniden yorumlanmıştır.**

Bu kitap, Stein'ın en çok satan ve en kolay anlaşılır yapıtıdır. Alice'in uzun süreli dostunun sesinden anlatılan bir "otobiyografi" olarak sesle bakış açısını, taraflsızlığın doğasını ve hepsinin ötesinde arsızca bir güvenilmez anlatımının üstün becerisini deneyen muhteşem bir modernizm yapıtı.

Alice, ya da Gertrude, hayatında yalnızca üç dahiyle karşılaştığını iddia etmektedir; elbette en önde gelen de Gertrude'un kendisidir. Kadınların hayatlarının 20. yüzyıl başlarındaki hemen hemen her büyük ve etkileyici figürle kesiştiği göz önüne alındığında, bu çarpıcı bir iddiadır. Stein modernizmin ön saflarında yer alır hatta belki de onun ebesi sayılır. Paris'te, Rue de Fleurus'daki atölyesi, sabahları yeni bir Gauguin tablosu almakla bir kavanoz reçel almak arasında tercih yaptığınız bir dönemde sanatın ve fikirlerin merkeziydi.

Genç Hemingway gibi, Picasso ve durmadan değişen eşleri de müdavimleriydi. Juan Gris de Picasso'nun peşine takılıp oraya girenlerdendi. ("Sürrealizm" terimini icat eden) Guillaume Apollinaire yakın dostlarındandı ve (birkaç isim daha saymak gerekirse) Jean Cocteau, Lytton Strachey, Erik Satie, Ezra Pound, Man Ray gibi isimler de orada boy gösterirlerdi. Çılgın bir dönemdi ve güvenilmez bir tanığın sahneye yakın bu anlatımı, bütün değişken çelişkileriyle, paradokslarıyla ve tekrarlarıyla, büyüleyicidir.

Gertrude, Kübizmin ve Fovistlerin doğumunda bizzat orada bulunuyordu. Mektubun yeniden doğuşunu besledi, Dadaizmin doğumunda ve Fütüristler ortaya çıktıklarında oradaydı. Nijinsky ilk kez Le Sacre du Printemps'da dansettiğinde bir skandal yarattığında da oradaydı. Bu, dehaların eşlerinin dostu, Alice'in soluk soluğa, hafifçe sallanarak başıboş dolaşmasını gözler önüne seren, hınzırca bir vantrologluk gösterisidir. Ama bu kitapta daha çok Gertrude daha az Alice vardır. **GT**

Murder Must Advertise

Dorothy L. Sayers

Yazarın doğum tarihi | 1893 (İngiltere), 1957
İlk yayın tarihi | 1933
İlk yayınevi | V. Gollancz (Londra)
Televizyon uyarlaması | 1973

Murder Must Advertise'da Dorothy L. Sayers, özel dedektif kahramanı Lord Peter Wimsey'i bir reklâm ajansına, çalışanlardan birinin ölümünü araştırmak üzere gönderir. Death Bredon takma adıyla çalışan Wimsey, kokain satış zinciriyle ilgili olay örgüsünü ortaya çıkarırken reklâm yazarı rolünü zevkle üstlenir. Romanın verdiği esas keyif, Sayers'ın bizzat reklâm yazarlığı yaptığı yıllarda yararlandığı reklâm dünyasını renkli bir şekilde canlandırmasından gelir. Joyce gibi Sayers da, kelime oyunlarını sonuna kadar oynamasına olanak tanıyan bu ikna edici dille büyülenmiş ama kolay slogana kaçan kültürden rahatsız olmuştur. "Ya reklâm yapacaksın ya da ona maruz kalacaksın" romanın son sözleridir.

Reklâm da uyuşturucu satıcılarının iş yürütme biçimlerinden biri haline gelir. Böylece Sayers, iş dünyasının ayrıntılı tasvirini polisiye olay örgüsüyle birleştirebilir. Winsey (bu ad tamamen "whimsy-muziplik" kelimesini çağrıştırma amacı taşımaktadır), Sayers'ın diğer polisiye romanlarında olduğu gibi bu romanında da sık sık tavır değiştiren bir figürdür. P.G.Wodehouse'un şampiyon bir kriketçi ve atlet olan, hem çeşitli suçlarla hem de ölümle ilişkisi bir ahlaki evrenin parçası haline gelen Bertie Wooster'ın gölgesindeki, monokl takan, bitkin bir aristokrattır.

Sayers, bütün nüktelerine ve muzipliğine rağmen, okuyucuların polisiye roman oyununun özünü oluşturan katilin bulunması meselesinin resmi cellâdın ilmiğiyle gölgelendiğini unutmasına pek izin vermez. **LM**

Miss Lonelyhearts

Nathanael West

Yazarın doğum tarihi | 1903 (ABD), 1940
İlk yayın tarihi | 1933, Liveright (New York)
İlk çeviri | Fransızca, 1946
Yazarın takma adı | Nathan Weinstein

Bu romanın erkek kahramanı olan Miss Lonelyhearts, gazete okurlarının hayatlarıyla nasıl başa çıkmaları gerektiği konusundaki, orta derecede eğlendiriciyle gerçekten acayip arasında değişen umutsuzluk dolu soruları yanıtlamaktadır. Şehirde erkek "Gönül Abla" olarak tanınan Miss Lonelyhearts kendini güçsüz hissetmektedir.

Hristiyanlığa kararsız yaklaşımıyla 1930'ların New York'unun bunalım yorgunu hazcılığı arasındaki derin uçurum onu, okuyucularına ilham vermek üzere en cılız klişeleri sunmaktan öte bir şey yapmaktan alıkoyar. İsa'nın kurtarıcı gücüne sığınarak anlamlı bir hayat yaşamalarını önermek istemekte, ama dini inancı alaya alan ve sanat, seks ve uyuşturucu gibi alternatifleri iğneleyici bir şekilde öneren editörü Shrike tarafından susturulmaktadır.

Miss Lonelyhearts'ın tutumu, roman boyunca aşırı uçlar arasında gidip gelir. Hayatını düzene koymak için yarım yamalak girişimlerde bulunur, örneğin güvenilir kız arkadaşı Betty'ye evlenme teklif eder (arkasından haftalarca Betty'den kaçar) ama aynı zamanda da düşüncesizce, okuyucularıyla ilişkiye girmek gibi bir sürü saçma sapan kaçamak yapar.

Kahramanın okuyucularıyla empati kurma eksikliği, İsa'ya benzeme çabasındaki başarısızlığı ortaya koyar. Bu arada, acı çeken inananların en karanlık sırlarını ve en ateşli isteklerini mektuplarının dua bölümünde itiraf etmelerinin kapsamı gazetecilik piyasasının bir işlevine indirgenmiştir. Gönül Abla, Hristiyanlığın modern dünyadaki problematik rolünün ilginç bir incelemesidir. **AF**

Call it Sleep

Henry Roth

Yazarın doğum tarihi | 1906 (Ukrayna), 1995 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1934
İlk yayınevi | R. O. Ballou (New York)
Orijinal dili | İngilizce

1960'larda, Amerikan hayatında kültürel kimlik meselelerinin son derece öne çıktığı bir dönemde yeniden yayınlanana kadar, uzun süre gözden kaçan Call it Sleep, artık 20. yüzyıl Amerikan hikâyeciliğinin başyapıtlarından biri olarak kabul edilmektedir. Roman, yüzyılın başlangıcında New York'un Aşağı Doğu Bölgesi'nde gecekondu mahallesinde geçen bir çocuklukla mülteci hayatının, verimli ve duygusal bir portresidir. Yakın zamanda Avusturya-Macaristan'dan annesiyle birlikte, kendilerinden önce gelerek buraya yerleşen babasının yanına gelmiş genç bir Yahudi delikanlı olan David Schearl'ün giderek artan bilinçliliğinin perspektifinden yazılmıştır.

Roman, yabancı bir kültürde yaşamayı öğrendiği; kişisel korkularıyla, sorunlu aile ilişkileriyle ve sosyal düzenlemelerle başa çıkmak zorunda kaldığı çocukluğunun ilk yıllarını anlatır. Öykünün kilit unsurlarından biri, İbranice konuşmakla İngilizce konuşmak arasındaki keskin fark, asimilasyona ilişkin sorunlar ve iki kültür arasında kalmış olmaktır. Bütün bunlar, zorlu şehir gerçekçiliğiyle bilinçliliğe modern bir açıdan bakmanın birleşiminde yansıtılır. Roth'un ustalıkla yazılmış romanı, çocuğun tuhaf çevresine ve sürekli korkularına karmaşık ama büyülü bir açıdan bakmasını zekice yakalar.

Edebiyatta çocukluk korkularının en otantik ve hareketli anlatımlarından biri olan Call it Sleep, bir çocuğun tamamen yeni bir dünyaya uyanışının, Amerikan toplumsal tarihi anlayışımıza önemli bir katkıda bulunan dokunaklı, lirik, çarpıcı hikâyesidir. **AL**

Krokodil Sokağı
The Street of Crocodiles

Bruno Schultz

Yazarın doğum tarihi | 1892 (Avust.-Mac), 1942
İlk yayın tarihi | 1934
İlk yayınevi | Rój (Warszawa)
Orijinal adı | Sklepy Cynamonowe

Kısa öykülerini topladığı bu kitapta Schultz, hem sıradanlıklarıyla büyüleyici hem de absürtlükleriyle göz alıcı bir dizi dolambaçlı öyküyle Galiçya, Drohobycz'deki çocukluk anılarına dönüyor. Pazar Meydanı'ndaki (sayısız odası pansiyonerlere kiraya verilen, geri kalan sayısız odası da boş kalan ve aylar boyunca varlıkları unutulan) evinin gittikçe bir harabeye dönüşmesi, uyuşuk bir anne ve dünyadan elini eteğini çekmiş bir babayla geçen sıradışı çocukluğuna dönüşünün ardında bir fon oluşturuyor.

Düşünceler arasında kaybolan babasının verdiği uzun ve karman çorman "söylevler" ev ahalisinin kafası karıştırsa da ilgilerini çeker; bu söylevler post-modernizmin çoğu sorununun habercisi gibidir. Ve iç tutarlılıkları yavaş yavaş bozulan bu söylevler, öykülerin çeşitli yerlerinde hızlanan bir anlatısal bağ işlevi görür. Kitap boyunca Schultz babasının bozulan akıl ve beden sağlığını ve bu durumun aile üzerindeki etkisini betimler; ancak bunu yaparken kullandığı yumuşak mizah, görece daha gerçeküstü bir duyarlılıkla elele giden duygusallıktan uzak bir gerçekçiliğe olanak tanır.

Schultz gerçeküstücülüğün ve dışavurumculuğun etkisi altında kalmıştı ve bu yönüyle Gogol ve Kafka gibi yazarlarla bir arada düşünülmesi pekâla mümkün. Polonya'lı bir Yahudi olduğu için 1942'de SS tarafından öldürüldü. Ardında, hak ettikleri büyük ilgiyi ve eleştirmenlerin övgüsünü bulamayan yayımlanmış iki öykü kitabı bıraktı. **JW**

Thank You, Jeeves

P. G. Wodehouse

Yazarın doğum tarihi | 1881 (İngiltere), 1975 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1934
İlk yayınevi | H. Jenkins (Londra)
Yazarın tam adı | Sir Pelham Grenville Wodehouse

"Sadece bir daktilonun başına oturur ve biraz sövüp sayarım"
Wodehouse, 1956

▲ **Kurmaca edebiyatın demirbaşlarından komik uşak karakteri, Wodehouse'un en ünlü yaratısı Jeeves'le doruk noktasına ulaşır.**

Görünüşe göre insanlar Wodehouse'u nasıl okuyacaklarını bilmiyorlar. Okuyucular onu bir komedi yazarı olarak görme ve ondan espriler bekleme eğiliminde ler ancak nasıl ki sürükleyici bir konu ve ilginç karakter tanımlamaları pek yoksa, bu türden espriler de yok. P. G. Wodehouse artık bir bakıma, tıpkı fantezi dünyasından bile uzun süre önce kaybolan yarattığı dünya gibi, dünya savaşlarının her ikisinden de etkilenmemiş, bir ergen psikolojisine sahip karakterlerle dolu, hiç bitmeyen bir yaz dönümü İngilteresi gibi demode.

Romanlarındaki gerici politika zamana yenik düştü. Ancak Wodehouse'a politika, olay örgüsü, karakter betimlemeleri ya da espriler için başvurmak, yazınının asıl kerametini kaçırmak demek. O, eşsiz bir yeteneğe sahip, edebi yaratıcılığıyla halk kitlesine hiçbir romancının başaramadığı kadar hitap edebilen bir yazardı. Hiçliğin içinden alabildiğine komik bir metafor veya gülümseme çıkarma yeteneği roman formunda hala benzersizliğini koruyor.

Bilindiği gibi, Jeeves ve Wooster serileriyle (Thank You, Jeeves'in bu serinin ilk uzun romanı) ünlüdür. Küçümseyici bir tavra sahip olan baş uşak Jeeves, 1917'den itibaren kısa hikâyelerde boy gösterdi. Wodehouse roman biçiminde Jeeves'le büyük bir başarı yakalayacaktı ancak romanların konuları hemen hemen aynıydı. Görünüşe göre hikâyeler, Jeeves'in Wooster'ın giyimine veya müziğine duyduğu nefret üzerine kuruluydu. Wooster her zaman yanlışlıkla ürkütücü derecede ciddi ve entelektüel biriyle nişanlanıyor, ondan sonra da yerine geçtiği öfkeli aşığın kurbanı oluyordu. Tüm bu olaylar, mor çoraplarla kırmızı kuşaklardan oluşan bir kombinasyon ya da çalıntı bir sütlüğün mülkiyet meselesi eşliğinde ardı ardına gerçekleşir. Ancak bu saçmalıkların yüzeyinde durgun bir şekilde yüzen Wodehouse'un baştan aşağı benzersiz yazın biçimidir. **VC-R**

Tender is the Night

F. Scott Fitzgerald

F. Scott Fitzgerald, Amerika'daki savaş sonrası canlanmanın ve caz çağının en önemli vakanüvisi kabul edilir ve bunalım öncesi yılların dur durak bilmeyen ölçüsüz, alkolle tetiklenen eğlence ortamını anlatmak için kendi yaşamına başvurur. Tender is the Night iyi satar ve Fitzgerald'ın, aralarında Ernest Hemingway'in de bulunduğu çağdaşlarından övgü toplayarak genel olarak olumlu karşılanır. 1920'lerde geçen kitap, Amerikalı psikolog Dick Diver ve zengin karısı Nicole'le tanıştığında, Fransız Riviera'sında annesiyle beraber tatilde olan 18 yaşındaki güzel film yıldızı Rosemary Hoyt'un öyküsünü anlatır. Nicole babası tarafından istismar edilmiş, bir akıl hastanesine yatırılmış ve ardından şimdi kocası olan doktoru tarafından kurtarılmıştır. Onların sofistike, yüksek sosyete yaşamlarına giren Rosemary, Dick'e, Dick de ona aşık olur. Bir süreliğine çok mutlu olurlar ancak Diverlar'ın bir dostunun alkollü araba kullanırken kaza yaparak bir adamı öldürmesi ve Nicole'ün bir sinir krizi geçirmesiyle çok geçmeden bir trajedi başlar. Romanın bu noktasında, Diverlar'ın huzurlu yaşamları, bir dizi talihsiz olayın arka arkaya gelmesiyle parçalanmaya başlar.

Bu Fitzgerald'ın, Fransa'nın güneyinde eğlenceye düşkün bir grupla yaşadığı kendi deneyimlerine dayanan en otobiyografik eseridir. Diverler, Fitzgerald ve karısı Zelda'nın tanıdıkları, büyüleyici Amerikalı bir çift olan Gerald ve Sara Murphy'den esinlenilerek yazılmıştır. Roman aynı zamanda, şizofren Zelda'nın İsviçre'de gördüğü psikolojik tedavilerin aynılarını içerir; tedavinin yüksek maliyeti Fitzgerald'ı roman yazarlığından uzaklaştırmış ve erken ölümüne neden olan alkolikliğe ve Hollywood senaryo yazarlığına sürüklemiştir. Romanın aksine gerçek yaşam mutlu bir sonla bitmez. Nicole'ün tersine Zelda asla iyileşmez ve 1948'de ölene kadar akıl hastanesinde kalır. **EF**

Yazarın doğum tarihi | 1896 (ABD), 1940
İlk yayın tarihi | 1934
İlk yayınevi | C. Scribner's Sons (New York)
Gözden geçirilmiş baskı tarihi | 1948

"Eğer aşıksanız, bu sizi mutlu etmeli"

▲ İlk baskının kapağı, kitabın daha karanlık temalarına dair hiçbir ipucu vermeksizin romanın Riviera dekorunun şatafatlılığını yansıtır.

Yengeç Dönencesi

Tropic of Cancer

Henry Miller

Yazarın doğum tarihi | **1891 (A.B.D.), 1980**
İlk yayın tarihi | **1934, Obelisk Press (Paris)**
A.B.D. 'de ilk yayın tarihi | **1961**
Orijinal dili | **Fransızca**

▲ **Miller'ın tabuları yıkan romanları, yaşamın saygıdeğer edebiyatta ancak ima yollu ele alınan yönlerini açıkça ortaya koyar.**

▶ **Henry Miller'ın, erotizm ağırlıklı romanları ve günlükleriyle ünlenen Anais Nin'le 1930'larda yaşadığı ilişki, hayatını ve yapıtlarını derinden etkilemiştir.**

Henry Miller'ın kötü üne sahip otobiyografik romanı ilk kez 1930'larda Paris'in müstehcen kitaplar basan Obelisk matbaası tarafından basıldı. Cinsel açıdan müstehcen temaları ve dili nedeniyle kitap, sonraki 30 yıl boyunca hem Amerika'da hem de İngiltere'de yasaklandı. Sonunda 1961'de Amerika'da ve 1963'te İngiltere'de yayınlandığında roman kült statüsü kazandı. Kitapta Miller, 1930'larda yoksul bir gurbetçi olarak yaşadığı Paris'in mutsuz belden aşağısını emsalsiz bir şehvet ve özgürlükle keşfe çıkar. Ahlâki ve toplumsal gelenekleri hiçe sayan Miller kitabını, felsefi düşüncelerle, fantazilerle ve kadınlarla yaşadığı cinsel ilişkilerine dair apaçık anlattığı bir dizi anektodla tatlandırır.

Samuel Beckett'in işaret ettiği üzere roman, "modern yazın tarihinde çok önemli bir olaydır" ve hiç şüphesiz seks ve seksten bahsederken kullanılan dile ilişkin toplumsal tabuların yıkılmasında önemli bir çabadır. Roman, orta sınıf Amerikan değerlerine karşı çıkışlarıyla doğrunun aşırı uçlardaki deneyimler üzerinden aranmasına zemin hazırlayan Beat kuşağı için ilham kaynağı olmuştur. Bununla beraber, Kate Millet başta olmak üzere feminist eleştirmenler, kitabın inkâr edilemez bir kadın düşmanlığı içerdiğini vurgularlar. Kadınlar sıklıkla, yegane rollleri erkeklerin fiziksel arzularını tatmin etmek olan pasif ve adsız hazneler olarak sunulur. Miller'ın yazım biçimindeki kaba şiddetinin, romanın ününün okuru beklentiye sürükleyeceği varsayılan herhangi bir erotizm veya iç gıcıklamasını gölgede bıraktığı kuşkusuz doğrudur.

Her ne kadar Miller'ın eseri büyük bir popülarite elde etmiş olsa da bu, belki de, iyi bir edebiyat yazarı olmaktan ziyade bir "müstehcen kitap" yazarı olarak sahip olduğu ünün sonucudur ve gerçekten de eserlerinin "edebi" kalitesi konusunda epeyce eleştirel anlaşmazlık söz konusudur. **JW**

Postacı Kapıyı İki Kere Çalar

The Postman Always Rings Twice

James M. Cain

Yazarın doğum tarihi | 1892 (ABD), 1977
İlk yayın tarihi | 1934
İlk yayınevi | A. Knopf (New York)
İlk sinema uyarlaması | 1946

Bu özlü başyapıt, lanetli bir Gotik aşk hikâyesi, bunalım yıllarında California'daki yaşamın acımasız koşullarına dair bir anlatıdır. Cain, ana kahramanları Frank ve Cora'nın, görünüşe göre yaşamlarını belirlemekte olan daha geniş cinsel, siyasi ve ekonomik güçlerden ne ölçüde bağımsız hareket edebileceklerini sorgular. Frank kendini çok az tanır; her ne kadar kendisini bağımsız ve serbest görmek istese de hızla tutkulu ve yıkıcı bir ilişkiye girer.

Cora'nın küçük burjuva emelleri arasında "alçak" Yunan kocasını öldürmek ve bu şekilde yol kenarındaki lokantasının "varisi olmak" da vardır. Her türlü erdemden ve hatta kendine dair bir bilinçten yoksun olan Frank, Cora'ya planlarında yardım etmeyi çabucak kabul eder. Uçurumun kenarındaki bir yolda Cora'nın kocasını sarhoş eder, arabasına yerleştirir ve ölüme gönderirler.

Frank ve Cora birbirlerine düşman olur ve her ikisi de, iki aşıktan çok daha ahlak dışı ve çarpık olduğu ortaya çıkan kanunun merhametine kalırlar. Romanın sonu, insan ömrünün ve aslında mutluluğun ne kadar da kısa ve tesadüfi olduğunun altını çizer. Her ne kadar Postacı Kapıyı İki Kere Çalar, iki kez filme uyarlanmış olsa da Cain'in sinema üzerindeki etkisi bundan çok daha fazladır ve örneğin Coen kardeşleri James M. Cain olmadan düşünmek zordur. **AP**

◀ **Romanın 1946 tarihli sinema uyarlamasında John Garfield, Lana Turner'ı Laguna Plajı'na götürüyor.**

On the Heights of Despair

Emil Cioran

Yazarın doğum tarihi | 1911 (Romanya), 1995 (Fr)
İlk yayın tarihi | 1934, Editura "Fundatia pentru Literatura si Arta" (Bükreş)
Orijinal adı | Pe culmile disperarii

Yazarın aylarca süren ve kuvvetten düşüren, uykusuzluk hastalığının eşlik ettiği depresyonunun ardından, 22 yaşında yazdığı On the Heights of Despair, bir felsefi düşünce yapıtı olmaktan ziyade bir feryat niteliğindedir. Bazen sadece bir paragraf uzunluğunda olan ve "On Not Wanting to Live" ("Yaşamak İstememek Üzerine"), "The World in Which Nothing Is Solved" ("İçinde Hiçbir Şeyin Çözülmediği Dünya"), "On Individual and Cosmic Loneliness" ("Bireysel ve Kozmik Yalnızlık Üzerine"), "Ecstasy" ("Esriklik") ve "The Beauty of Flames" ("Alevlerin Güzelliği") gibi anlamlı başlıkları bulunan 66 kısa denemede Cioran, yararsızlık, mantıksızlık ve varoluşun apaçık ıstırabı gibi konuları irdeler.

Bu dokunaklı düşünceler dizisi, anlatıcının görünüşteki intihar eğilimini erteleme işlevi görür. Bu, paradoksal olarak çok fazla bolluğun sonucu olan bir ölüm isteğidir: "Hayattan geberebilirdim." Çözüm itirafta yatar; kişi zorunluluktan dolayı ifade etmeye sürüklenir. Yaşam biçimi olarak yazmak, sistematik düşüncenin zıttıdır. O nedenle filozoftan dönme bir şair yanıltmak için yazar; anlayış kurmak için değil çirkin yüzünü, amansız, kasvetli, gündelik varoluş meselesini sergilemek için yazar. Felsefi ilgi(sizlik)den şiirsel ifadeye bu tür bir geçiş sırasında bu "dram", karşılığında hem ciddiyetle hem de alay ederek yaşamanın mümkün olduğu hoş bir bölge sunan paradokslara neden olur. Hem yaşam hem de intiharın artıları ve eksilerine dair görünüşte kasvetli bir kitap olmasına rağmen On the Heights of Despair, öncelikle yaşamın anlaşılmazlığını kutsayan beklenmedik bir mizah anlayışıyla renklendirilir. **IJ**

Basel'in Çanları

The Bells of Basel

Louis Aragon

Yazarın doğum tarihi | 1897 (Fransa), 1982
İlk yayın tarihi | 1934
İlk yayınevi | Denoël et Steele (Paris)
Orijinal adı | Les Cloches de Bâle

"Aşkı yaratan iki kişidir, başka başka yalnızlıklarda"

▲ Aragon'un 1920'de çekilmiş bir fotoğrafı. O zamanlar gerçeküstücüydü, ama 1930'larda kendisini komünizme ve toplumsal gerçekçiliğe adadı.

▶ Max Ernst'ün 1922 tarihli bu gerçeküstücüler grubu resminde Aragon 12. sırada. 13. sırada André Breton ve 15'teyse ressam De Chirico var.

Başlığına rağmen Louis Aragon'un Basel'in Çanları'ndaki olayların çoğu Paris'te geçiyor. Yine de bu başlık, romana duygusal ve politik enerjisini veren ve böylece Paris'teki burjuva yaşantısı betimlemelerini yorumlamamız için yol gösteren, 1912'de Basel'deki Uluslararası Savaş Karşıtları Kongresi'nde geçen tutkulu ve heyecanlı son bölümü nedeniyle romana gayet uygun.

Basel'in Çanları yaşamları birbiriyle uzaktan ilişkili olan iki güçlü kadın karakter üzerine kurulu: Banker Brunel'in karısı ve kapitalist otomobil tüccarı Wisner'ın metresi olan, zarif ve görünüşe göre ahlâksız Diane de Nettencourt ve yetiştiği burjuva terbiyesiyle toplumsal bilinci arasında bölünen güzel Gürcü göçmeni Catherine. Diane ve Catherine'nin yaşamları aracılığıyla Aragon, insan ilişkilerinin, kendisinden önce gelen kapitalist kâr ve zarar hesaplarının gel-gitleri önünde bir perde işlevi gördüğü, yozlamış, bozulmuş ve umutsuzca kinik bir savaş öncesi Paris toplumunun resmini çizer. Aragon bu sahnenin fonuna, gittikçe bilinçlenen ve militanlaşan, Basel'deki kongreyle ve ortayaşlı bir komünist olan Clara'nın ortaya çıkışıyla doruğa ulaşan insancıl bir işçi hareketini koyar. Bu kadın kahramanın, Diane ve Catherine'nin kendi çıkarları için kullandıkları güzelliklerinden çok farklı olan devrimci duruşu ve ödün vermez militanlığında Aragon, modern kadını gururla sunar.

Çoğu yerinde alaycı ve küçümseyici olsa da Basel'in Çanları insanın ilerleyişi üzerine dokunaklı bir inançla bitiyor. Romanda hem Fransız toplumunun özündeki çürüme hem de bunu dönüştürmenin yolları bir bir ortaya konulmuş. **AB**

13
12
15
11
14

The Nine Tailors

Dorothy L. Sayers

Yazarın doğum tarihi | 1893 (İngiltere), 1957
İlk yayın tarihi | 1934
İlk yayınevi | V. Gollancz (Londra)
Yazarın tam adı | Dorothy Leigh Sayers

The Nine Tailors, son derece gerçekçi bir dekorda zengin bir karakter çeşitliliği yaratarak kapsamı ve emeli açısından Sayers'in daha önceki eserlerini aşar. Olaylar Fenland'ın bir köyünde geçer ve bölge kilisesi Fenchurch St Paul çevresinde döner. Kapalı bir cemaat dekoru, polisiye romanın 1920 ve 30'lardaki "Altın Çağı"na özgü olsa da, Sayers İngilizliğin rahatlığına ve konforuna teslim olmaz; bunun yerine gizlilik ve suçluluğun gölgesinde kırsal bir dünya ve sel baskınının kasten İncille ilgili imalar barındırdığı ıssız bir yer betimler. Roman aynı zamanda, kampanacılığı ya da çan çalma zanaatını hem yapı hem de içerik açısından oldukça hünerli biçimlerde kullanır; polisiye olay örgüsünü ve bu olay örgüsünün çözüme kavuşmasını bununla iç içe geçirir. Ne yazık ki Sayers, ilk İngiliz polisiye romanı olarak nitelendirilen The Moonstone'u (Aytaşı) yazan 19. yüzyıl yazarı Wilkie Collins'in biyografisini hiç tamamlayamadı. Romans ve realizmi bir araya getiren bir "kurgu yaratıcısı" olarak, Collins'e büyük hayranlık duyan Sayers, onun modelinden ilham almıştır; The Nine Tailors, salt yine bir mücevher hırsızlığı etrafında dönen suçun detayları açısından değil, tali konuların ustaca planlaması açısından da Aytaşı'yla güçlü benzerlikler taşır. The Nine Tailors, Sayers'ın, 20. yüzyıl polisiye romanlarının en usta yazarlarından biri ve İngiliz romanının daha geniş geleneklerine "ipucu bilmecesini" getiren bir yazar olarak büyüyen ününü pekiştiren romandı. **LM**

Körleşme

Auto-da-Fé

Elias Canetti

Yazarın doğum tarihi | 1905 (Bulg), 1994 (İsviçre)
İlk yayın tarihi | 1935
İlk yayınevi | Herbert Reichner Verlag (Viyana)
Orijinal adı | Die Blendung

Alman modernizminin bu ihmal edilen başyapıtı, kitabîliğin tehlikelerine dikkat çeker ve bunun ardından gelen karanlık konusunda esrarlı ve dolaylı bir analiz sunar. İsabetli bir biçimde bu şenlik ateşi, Almanca konuşan dünyayı saran toplumsal deliliği irdelemeye çalışır. Kafka'nın karanlık komedisini tekrar eden Canetti'nin "K"si -Peter Kien-, bir ilim yaşamını yeğleyerek sosyalleşmeye direnmekte kararlı ancak dünyevi savunmalardan yoksun, kafası düşüncelerle dolu bir karakterdir. Roman, Kien'in açgözlülükleriyle sıra dışı bir rakip yanılsamalar komedisi üreten yaratıklarla yaşadığı bir dizi karşılaşmayı ayrıntılarıyla aktarır.

Saplantılı bir sinoloji bilgini olan Peter Kien büyük bir kişisel kütüphaneye sahiptir. Kütüphanesinin yanıp kül olduğuna dair kabusların yakasını bırakmadığı Kien, aptallık ederek, kütüphaneye bakmak için yanında çalışan, düzenbaz ve yoldan çıkmış kahya kadın Therese'yle evlenir. Türlü türlü sanrılı cinnetler getirmeye başlayan Kien, "karısı" tarafından kütüphanesinden kovulur ve gizli bir karabasan dünyasına sürüklenir. Dünya satranç şampiyonu olma hayali kuran sahtekar bir kambur cüce olan Fischerle'nin ellerine düşmesiyle yaşanan birkaç felaketin ardından, yeniden Therese ve proto-Nazi bekçi, emekli polis Bendikt Pfaff'le kapışma noktasına gelir. Parisli bir psikolog olan Kien'in erkek kardeşi, kitabın şiddetli parçalanma mantığıyla nihai bir cehennem yaratılmadan önce karanlık karışıma kafa karıştırıcı bir yorum katar. Karanlık, korkunç, rahatsız edici ve komik. **DM**

Atları da Vururlar

They Shoot Horses, Don't They?

Horace McCoy

Yazarın doğum tarihi | 1897 (ABD), 1955
İlk yayın tarihi | 1935
İlk yayınevi | A. Barker (Londra)
Sinema uyarlaması | 1969

İlk yayınlandığında gözlerden kaçan Atları da Vururlar, 1940'larda McCoy'u takdir ettiğinin bir göstergesi olarak onu Hemingway'e benzeten Parisli kara romancı Marcel Duhamel tarafından itibarına kavuşturuldu. Romanın ana kahramanları Robert ve Gloria, Hollywood yıldızı olmayı hayal ederler ancak Buhran dönemi Los Angeles'ının kasvetli zevksizliğinde sadece monotonluk, manasızlık ve sonunda ölüm bulurlar. Dans maratonu kisvesi altında, yarışmacıların ayakta kalan son çift olma umuduyla günler boyunca bir meydan etrafında durmaksızın döndükleri bir tür gösteriyi, McCoy, yaşamın rasgeleliği, saçmalığı ve anlamsızlığı için kusursuz bir metafor olarak görür. Yorgunlukla mücadele eden Robert ve Gloria, garip bir şekilde kazara ateş açılması yüzünden olayın sona ermesiyle para ödülünü kazanma çabalarında başarısız olurlar. Gloria'nın yaşamın hiçbir anlamı olmadığı yönündeki ısrarı Robert'ı onun hastalıklı emelini gerçekleştirmeye ikna eder.

Dans maratonu eğlencenin popüler biçimlerinin sömürücü niteliğini ve insan yaşamının kapitalizmin kontrolünde düzenlenme ve bozulma biçimlerini eleştirmek amacıyla kullanılır. Hollywood filmlerinin çoğunun ballandırılan bayağılığının aksine dans maratonu tahmin edilemez, acı verici, şiddet içerikli ve nihilisttir. Dans yarışmacıları, değerleri istismar edildikten sonra vurulabilen sığırlar ya da daha çok atlar gibi birer metadırlar. McCoy'un toplumsal eleştirisinin tohumları burada yatar ancak dans maratonunun kendisi gibi, hiçbir yere varmayan ve hiçbir işe yaramayan bir eleştiridir. **AP**

"Sayın Yargıç'der Epstein, 'kendimizi mahkemenin merhametine teslim ediyoruz. Bu oğlan kızı öldürdüğünü itiraf ediyor ama sadece ona kişisel bir iyilik yapıyordu"

▲ **McCoy'un Buhran Dönemi romanları ona Avrupa'da coşkulu hayranlar kazandırdı ancak ABD'de pek de rağbet görmedi.**

The Last of Mr. Norris

Christopher Isherwood

Yazarın doğum tarihi | 1904 (İngiltere), 1986 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1935
İlk yayınevi | Hogarth Press (Londra)
Orijinal adı | Mr. Norris Changes Trains

Bu ilginç roman, 1930'ların Berlin'inde anlatıcı William Bradshaw'la gizemli ve tekinsiz Mr. Norris arasındaki bir dizi karşılaşmayı konu alır. William, Arthur Norris'le ilk kez Almanya'ya giden bir trende karşılaştığında gözlerinin, "bir kuralı çiğneyen şaşkınlık içerisindeki bir erkek öğrencinin gözleri" olduğunu belirtir. Her zaman hareket halinde, her zaman gizli işler peşinde olan Mr. Norris, bir yolunu bulup yetkilileri atlatmayı başarır ama sonunda bakan Schmidt'e şantaj yapmaktan felakete sürüklenir.

Kitabın tarzı tuhaf, bazen gülünçtür ancak Weimar Cumhuriyeti'nin son yıllarında geçer ve Nazi iktidarının yükselişi, Isherwood'un resmettiği kaygısız kafeterya toplumuna karşı uğursuz bir karşıtlık oluşturur. Tam da yıkılmanın eşiğinde olan dünyaya dair bu atmosferik çağrışım bizi, onları ifşa edip yok etmekte kararlı acımasız yeni bir toplumsal düzen tarafından izlenen bir lanetli ruhlar, kendi şehrinde mahkum olanlar galerisine götürür. Tek umutları kaçmaktır ama bu seçenek bile yakalanma riski taşır. Başkentin sokaklarında Berlinliler'e "Hitler'e oy verin" çağrısında bulunan afişler asılıdır ve komünistler yeraltına itilirken dayak ve vurulma olaylarının sayısındaki artış dedikodu ve söylentilerin hararetli bir biçimde yayılmasını körükler. Berlin'in iç savaşa sürükleniş zemini karşısında Bradshaw'un tutumu tarafsızlıktır. Kendisini, pasif olarak, bir absürd tiyatronun kanatlarının gölgesinden medeniyetin çöküşüne tanık olan, kafası karışık bir gözlemci olarak konumlar. **TS**

◀ **Isherwood (solda) ile uzun süreli hayat arkadaşı ve yardımcısı, şair W. H. Auden, 1938'de Çin'e yaptıkları tren yolculuğunun başlangıcında mutlu görünüyorlar.**

Untouchable

Mulk Raj Anand

Yazarın doğum tarihi | 1905 (Pak.), 2004 (Hind.)
İlk yayın tarihi | 1935
İlk yayınevi | Wishart Books (Londra)
Kurucu editör olduğu dergi | Marg

"Untouchable'ı ancak bir Hintli yazabilirdi... Ne kadar empati yeteneği olursa olsun hiçbir Avrupalı Bakha karakterini yaratamazdı, çünkü onun çektiklerini anlamaya bilgisi yetmezdi." Arıand'ın dostu E. M. Forster bu yalın anlatımlı öykünün önsözünde bunları yazmıştı. Öykü, Hindistan'ın sınıf sisteminde en alt kastta yer alan, insan dışkılarını temizlediği için göreneklere göre kirli ve bu yüzden de dokunulmaz kabul edilen bir temizlikçinin yaşamından bir günü anlatır. Bakha "Pisliklerini temizlediğimiz için bizim de pislik olduğumuzu düşünüyorlar." der. Ancak daha üst kasttan birine yanlışlıkla çarpmak toplumsal açıdan bir felakete dönüşür ve yaşamı dokunulmaz'a zehir eder.

Öykü, Bakha'nın alt sınıfta doğmuş olmasından bir anlam çıkarma arayışıyla sürer. Hutchinson adlı bir misyonerle karşılaşıp onun öğretisini reddettikten sonra, tüm Hintlilerin eşit olduğunu söyleyen ve temizlikçiye büyük umutlar veren bir Gandhi yandaşıyla konuşur. Ancak kurtuluşu üçüncü ve daha teknolojik bir gelişmeye bağlıdır. Alafranga tuvaletin gelişi "aşağı kast mikrobu" gibi korkunç takma adları da sonsuza dek tarihe gömer. Çöpçüyse, kurtarıcısının Makine mi yoksa Mahatma mı olabileceğini merak eder.

Untouchable Hindistan'ın yoksul kastlarını betimlerken onları ezen toplumsal boyundurağa da saldıran birçok kitabın ilki. Anand'ın yazım biçimi, Pencaplı ve Hindu sokak dilini anlaşılır bir İngiliz tarzına uyarlar ve bu da birçok eleştirmenin ona Hindistan'ın Charles Dickens'ı demesine neden olmuştur. **Jha**

Independent People

Halldór Laxness

Yazarın doğum tarihi | 1902 (İzlanda), 1998
İlk yayın tarihi | 1935 (Reykjavík)
Orijinal adı | Sjálfstætt fólk
Nobel Edebiyat Ödülü | 1955

Bu sıradışı romanın, bir tipide kaybolan ve ölmek üzere olan gururlu, inatçı ve yabani kahramanı Bjartur sanrılar görmeye başlar. Kar fırtınası onu hırpalarken, pençeleri, İzlanda destanlarının efsanevi iblisi Grimur'unkilere dönüşür. Kendine adım adım yol açar, uyanık kalabilmek için çaresizlik içinde hatırladığı tüm şiirleri ve şarkıları söyler. Sonunda yıkılmak üzereyken, tükenmiş ama muzaffer bir hâlde başka bir çiftçinin kulübesinin emniyetine ulaşır. Aslında bu roman, İzlanda'nın efsanevi geçmişinin bir düzeltmesi, genellikle en çok gözardı edilenler yoluyla millet ve tarih anlayışını yeniden tanımlama girişimidir. Eski tarım toplumlarını, anlayışlarını, acılarını ve çatışmalarını dile getirir. Romanın, katı bir gerçekçilikle dolu olan sayfalarına, koyun gübresinin, dumanın ve taşın ve derin ve bitmez tükenmez kar yığınlarının kokusu sinmiştir. Bjartur ve 20. yüzyılın başlarında, savaş yıllarının refahından savaş bittikten sonraki ekonomik kriz ve sosyalizmin yükselişine kadar olan dönemde, bağımsız ve borçsuz kalma mücadelesini konu alır. Zorlu, şiirsel ve genel olarak güzel olan yazınında Laxness, Bjartur'un büyüyen ailesinin mücadelelerini, ilk ve ikinci eşlerinin ölümünü ve üç çocuğunun özlemlerini ve gerçekleşmeyen hayallerini betimler.

Çocukluğunun büyük bir bölümünü, tasvir ettiklerine benzer tarlalarda geçiren Laxness, altmıştan fazla kurmaca yapıt yazmıştır ve İzlanda romanının tartışılmaz ustası olarak kabul edilir. **JM**

Geceyi Anlat Bana

Nightwood

Djuna Barnes

Yazarın doğum tarihi | 1892 (A.B.D.), 1982
İlk yayın tarihi | 1936
İlk yayınevi | Faber & Faber (Londra)

Geceyi Anlat Bana, kısmen T. S. Eliot'un, kitabın öncelikle şiirseverlere hitap edeceği fikriyle beslenen, bir şair tarafından yazılmış önemli bir roman olma ününe sahiptir. Kitabın yazım üslubu gerçekten de çarpıcıdır: Rafine bir mizah anlayışının ve Jacobean dönemi tarzı dramatik şiirinin tedrisatından geçmiş bir tür modernist barok üslubunun çeşitlemelerini barındırır. Kadınlar arasındaki aşkın öncü bir tasviri olan Geceyi Anlat Bana, lezbiyen kimliğe dair pozitif imajlar arayan herkes için huzursuz edici bir okuma ancak ne kadar rahatsız edici olursa olsun eğlenceli ve üslup bakımından şık bir kitap.

Çoğunlukla New York ve Paris'te geçen roman, Avrupa'da yaşayan bir yığın kozmopolit bohemi ve sürgünü anlatıyor. Romanın merkezinde, kocası Felix Volkbein'i, çocukları Guido'yu ve onu seven iki kadını, Nora Flood ve Jenny Petherbridge'i neredeyse perişan eden, tehlikeli Robin Vote figürü yer alır. Robin Vote'un yıkıcı cazibesini dengeleyen Doktor Matthew O'Connor, şaşırtan tuhaf monologların iyileştirici gücünü kullanır. İlk başta retorik içinde retorik uğruna yapılan gevezelik gibi görünenin yavaş yavaş, aksi takdirde patlama riski taşıyan, acının insani sapmaları olduğu ortaya çıkar. Doktorun alışılmışın dışında çabaları, sonunda bu karanlık masalın çarkları tarafından sarhoş sayıklamasına indirgenir. Yeniden, tekrar tekrar okunulası bir kitap. **DM**

▶ **Barnes, narsist bir eğilim olarak gördüğü lezbiyen ilişkiler hakkında şöyle der: "Bir erkek başka bir kişidir - bir kadın kişinin kendisidir."**

Weird
Tales
25c

Deliliğin Dağlarında

At the Mountains of Madness

H.P. Lovecraft

Yazarın doğum tarihi | 1890 (ABD), 1937
Seri olarak ilk yayın tarihi | 1936
Seri olarak ilk yayınevi | Astounding Stories magazine
Yazarın tam adı | Howard Phillips Lovecraft

Lovecraft'ın bu en etkileyici romanı, bilimin keskin ucunda bir keşif ve araştırma hikâyesi olarak yola çıkar. 1930 yılında uçaklar ve sondaj aletleri gemiyle Antartika'ya taşınır ve kıtanın haritalandırılması çalışmaları başlar. Ancak, tüm kıtalardan daha eski olan bu "berbat yer", materyalist sömürüye o kadar da kolay açılmaz. Oldukça kısa süre içinde, dünyanın, daha önce benimsenmiş tüm bilim ve doğa görüşlerini geçersiz kılan bütünüyle yeni bir tarihi, buzun altına gömülü büyük yabancı şehirleri ve kıtanın en parlak döneminden sonra hayatta kalmayı başaran heybetli ve korkunç şeyleri içeren bir bakış açısı ortaya çıkar.

Jeolog Dyer'ın açık ve etkili birinci şahıs anlatımı, sabırlı ve öğretici bir şekilde yeni teknolojinin mucizelerini açıklar. Ancak, bir fırtına yüzünden ulaşılamayan ilk araştırma grubu, yüzeyin altındaki bir mağaradaki son derece olağandışı bulguları telsizle bildirmeye başladığında olaylar çözülmeye başlar. O andan itibaren Dyer ve yardımcısı öğrenci Danforth (Danforth'un ağzından çıkanlar sadece rüyalarda anımsanan bir biriyle bağlantısız kesitlere dönüşene kadar), tüm zaman, mekan ve yaşam kavramlarına saldıran, aşağı doğru bir keşif sarmalına girerler.

Poe'dan derinden etkilenen Lovecraft'ın yarattığı dehşet, örtülü ve sahne dışı olma eğilimi taşır ancak bu, karakterlerin hissettiği bol miktardaki felsefi korkuyu fiilen derinleştirir. Daha modern bir tür çerçevesi içindeki gotik korku ve kayıp dünya senaryolarının ilgi çekici harmanı, pek çok çağdaş hikâyede, özellikle filmde yeniden keşfedilebilir. Yapıt, Lovecraft yaşarken çok az başarı elde etmiştir ama daha sonraki bilimkurgu ve korku romanı yazarlarına durmadan ilham veren temalarla doludur. Daha ziyade aralarında en bilineni Necronomicon olan Cthulu öyküleri nedeniyle Lovecraft, bugün, arkasından gelen önemli bir kültün öznesidir. **JS**

▲ Bilimin keskin ucunda bir keşif ve araştırma hikâyesi olarak yola çıkan Deliliğin Dağlarında, Lovecraft'ın en etkileyici romanıdır.

Absalom, Absalom!

William Faulkner

Yazarın doğum tarihi | 1897 (A.B.D.), 1962
İlk yayın tarihi | 1936
İlk yayınevi | Random House (New York)
Nobel Edebiyat Ödülü | 1949

1835 ve 1910 yılları arasında beş kez anlatılan hikâye, Thomas Sutpen'in köylüden büyük çiftlik sahibine dönüşmesinin, onun "Yüzmetrekare" adını taşıyan çiftliğinin ve muhtemel oğlu, siyahî genlere sahip olma olasılığı yüksek Bon'un hikâyesidir.

Çoklu anlatım nedeniyle ortaya çıkan boşluklar ve çelişkiler, tarihi meselelere dair bildiklerimizi nasıl bildiğimize ilişkin epistemolojik sorular sorulmasını gerektirir. Ancak Absalom, Absalom!'da, soruların bölgeye özgü bir iş gücü sorunundan (yapmak zorunda olduğu iş, beyaz efendi sınıfının yüzüne, derisine, cinsiyetine ve toprağına zenginlik katan, beyazların içinde reddedilen siyahlar topluluğunun sorunu) kaynaklandığı göz önüne alındığında, bu sorular yeniden biçimlenir. "Kim neyi ve nasıl biliyor?" sorusu, "Yüzlerinin, derilerinin, cinsiyetlerinin ve topraklarının Afrikalı-Amerikalı köleler (sahip oldukları malların içinde birer mal olan) tarafından yapıldığını bile bile, nasıl bildiklerini inkar etmeye devam edebilirler?" şeklinde değişir. Görünen o ki Faulkner'in cevabı, bildiklerini kabul etmenin, ya da Sutpen için Bon'un oğlu olduğu gerçeğiyle yüzleşmenin, kendileri olmaya son vermek olduğu şeklindedir. William Faulkner'in Absalom, Absalom!'da, yaşadığı bölge zenginlik elde etmek için hala bağımlı (bu kez kölelik sisteminin bir parçası olarak değil borçlarla köleleştirilmiş olarak) siyah işçilere bel bağlamaya devam ederken, kendi atalarına dair böylesine düşünülemez düşünceleri düşünmeye başlamak zorunda kalması, modernist romanlar arasında en önemlilerinden biri olan bu kitabın yapsına açıklık getirebilir. **RG**

War with the Newts

Karel Capek

Yazarın doğum tarihi | 1890 (Çek.), 1938
İlk yayın tarihi | 1936
İlk yayınevi | Fr. Borovy (Prag)
Orijinal adı | Valka s mloky

Bu bilimkurgu disütopyası, iriyarı bir kaptanın, eğitebildiği bazı özel semenderler bulmasıyla başlar. Hem suda hem karada yaşayabilen bu hayvanlar müthiş akıllıdır, ayakta durabilmekte ve konuşma becerileri geliştirebilmektedirler. Mali destekle kaptan, semenderleriyle beraber Pasifik civarında gezinir ve inci avlar.

Semenderler hızla çoğalır ve kısa sürede bu iş, büyük bir uluslararası sektör haline gelir. Birkaç yıl içinde semenderlerin sayısı insanların sayısını büyük ölçüde geçer. Bazıları üniversite mezunu bile olur ve yaşadıkları sığ sulardan oluşan alanlar tükenmeye başlar. Semenderler köledir, sömürülen ikinci sınıf vatandaşlardır, ta ki bir gün dünyaya kendi taleplerini sunana kadar.

Capek, memleketi Çekoslovakya'da gazeteciliği, oyunları ve romanlarıyla tanınır. War with the Newts genellikle en iyi anlatısı olarak kabul edilir. Avrupa'nın Almanya'daki gelişmeleri dehşet içinde izlediği bir dönemde Capek ateşli bir Nazi karşıtıydı ama aynı zamanda Komünist Parti'ye de antipati duyuyordu. Roman hem iki akımın da parodisidir hem de ulus devletlerin ve bunların birbirleriyle ilişkilerinin doğasında var olan bencilliği eleştirir. Capek insanlar arasındaki iletişimi ve siyasi entrikaları, hararetli bir ilgi ve gülünç bir ironi birleşimiyle ele alır. Capek'in keskin, komik ve politik yönden kurnazca olan romanı, bugün de hala geçerliliğini koruyan bir 20. yüzyıl etik uyarısı ortaya koyar. **JC**

Keep the Aspidistra Flying

George Orwell

Yazarın doğum tarihi | 1903 (İndiana), 1950 (İng.)
İlk yayın tarihi | 1936
İlk yayınevi | V. Gollancz (Londra)
Yazarın takma adı | Eric Arthur Blair

Orwell, kendi gördüğü zayıflıklarla beraber yayıncısı tarafından yapmaya zorlandığı değişiklikler nedeniyle bu romanına sıcak bakmaz. Buna rağmen kitap yine de edebi yaşamın etkili ve öldüresiye hicivli bir portresidir. Ziyadesiyle bir Londra romanı ve belki de daha da fazla 1930'lar romanı olan Aspidistra, talihsiz Gordon Comstock'un mücadelelerini anlatır. Comstock'un kapitalizme yönelttiği ithamda, kültüre erişim, zenginlik ve imtiyaz sahipliğinin ayrılmaz bir parçası olarak görülürken, çağdaş yaşamın reklâmcılık yoluyla kurduğu hakimiyet gündelik yaşamı tamamen kuşatan bir metalaştırmaya işaret eder. Bunlar nafile bir varoluşun, ölmekte olan bir medeniyetin işaretleridir; olması yakın bir afet tehdidi (Orwell'in Coming Up for Air'de (Daralma) daha da geliştireceği bir tema) eylemin üzerinde sallanır.

Ancak görünüşe göre Comstock, kendi zayıf karakteri kadar, beğenmediği sistem tarafından da kıstırılır. Comstock'un gözünde "tamahkâr alt tabakanın topluma uygunluğunu" simgeleyen, romana adını veren saksı bitkilerinin temsil ettiği orta sınıf yaşamının saygınlığını kabul etmeyi reddeder. Ama değişim yaratmanın bir aracı olarak devrimci politikaya da karşı çıkar ve yoksulların arasında bir münzevi gibi yaşayarak yoksulluğu kucaklama girişimi yalnızca suçluluk duygusunu hafifletir. Üstelik roman, öfkesinin ve umutsuzluğunun bir kendine acıma draması mı yoksa kapitalist sömürünün samimi bir reddi olarak mı anlaşılması gerektiğini sorgulayarak Comstock'un çapraşık kişiliğini de rahat bırakmaz. **AG**

"Gordon onları cansız bir nefretle süzdü. O anda tüm kitaplardan, en çok da romanlardan nefret etti"

▲ Orwell'in 1930'larda Londra'daki yaşamı konu alan, çağını son derece keskin biçimde yansıtan romanı artık büyük ölçüde bir dönemsel yapıt olarak değerlendiriliyor.

Rüzgar Gibi Geçti

Gone With the Wind

Margaret Mitchell

Yazarın doğum tarihi | 1900 (ABD), 1949
İlk yayın tarihi | 1936
İlk yayınevi | Macmillan & Co. (Londra)
Pulitzer Ödülü | 1937

▲ Margaret Mitchell, romanının kendisine getirdiği ünle başa çıkmakta büyük güçlük yaşamış utangaç ve kendi halinde bir insandı.

▶ Rüzgar Gibi Geçti'nin ikonografisi 1939 tarihli film uyarlamasınca belirlendiğinden romanın 1936'daki tanıtım afişi şaşırtıcıdır.

Rüzgar Gibi Geçti'nin İç Savaş ve Yeniden Yapılanma dönemi Georgia'sında geçen romantikleştirilmiş dekorunun yanı sıra başlıca karakterleri, ateşli Güneyli dilber Scarlett O'Hara ve onun cesur kocası Rhett Butler, Amerikan mitolojisinin önemli parçaları haline gelmiştir. Her ne kadar David O. Selznick'in 1939 tarihli sinema uyarlaması Mitchell'in romanının ölümsüzleşmesine katkıda bulunmuş olsa da kitap zaten, ilk kez yayınlandığında satış rekorları kırmış ve bir yıl sonra 1937'de Pulitzer Ödülü'ne layık görülmüştü.

Kapsamlı bir tarihsel aile destanı olan roman, Scarlett'la onun arkadaş ve akrabalarını, Amerika'nın toplumsal ve ekonomik tarihindeki bir büyük ayaklanma dönemi boyunca izler. Roman, aile çiftliği olan Tara'nın temsil ettiği 1860'ların başındaki tarım toplumundan yola çıkarak 1880'lerde Güneyin sanayileşmeye geçişinin izini sürer. Rüzgar Gibi Geçti, Scarlett, Rhett ve Ashley arasındaki aşk üçgeniyle ünlenmiş bir hikâye olsa da aynı zamanda bir yere, Georgia'nın Atlanta kentine yazılmış bir aşk mektubudur. Mitchell, Atlanta'da doğmuş ve şehrin savaştan önceki halini ve konfederasyon ordusunun girdiği çarpışmalara dair hikâyeleri dinleyerek büyümüştür. Atlanta'nın genişleyen ve değişen toplumunu, tarihsel araştırmasının kapsamını gözler önüne seren paragraflarda sevgiyle ayrıntılandırır. Ancak Rüzgar Gibi Geçti, ihtilafsız bir roman değildir ve Margaret Mitchell'in Güneyli köle sahipleriyle duygudaşlığı ve savaş öncesi çiftlik toplumunu idealleştiren tasviri, kitabı kapsamlı bir kültürel tartışmanın hedefi haline getirirerek günümüzde bile devam eden eleştirel analiz, protesto ve alaylara neden olmuştur. Yine de tutkulu ve sürükleyici bir romandır ve daha da önemlisi, sadece Amerikan romanının istikametine yön verilmesine katkıda bulunmakla kalmayıp Amerika'nın kendi tarihine dair yaygın anlayışı üzerinde de önemli bir etkisi olmuş, tartışmasız bir kültürel fenomendir. **AB**

GONE WITH THE WIND

The Thinking Reed

Rebecca West

"Yazmanın iki kişi arasındaki iletişimle hiçbir ilgisi yoktur, sadece bir kişinin zihninin farklı bölümleri arasındaki iletişime dairdir" *West, "The Art of Skepticism," 1952*

▲ **West, 1947 yılında Time dergisine kapak olur –Amerika'daki ünü öncelikle bir gazeteci olarak çalışmalarına dayanır.**

Yazarın doğum tarihi | 1892 (İngiltere), 1983
İlk yayın tarihi | 1936
İlk yayınevi | Hutchinson & Co. (Londra)
Yazarın takma adı | Cicily Isabel Fairfield

Rebecca West 20. yüzyıl boyunca ilerici ve feminist politik kimliğinden ötürü ün kazandı; beşinci romanı The Thinking Reed, 1920'lerde pek çok orta sınıf kadını tarafından sürülen yaşamın kısıtlamalarını duyarlılıkla irdeler. Vaktinden önce Avrupa sosyal yaşamına giren, akıllı, genç Amerikalı bir dul olan Isabelle Torrey'in yazgısını izler. Bir aşk ilişkisinde hayal kırıklığına uğradıktan sonra, sırf zorlu ve tutkulu evlilikleri süresince aşktan nefrete ve sonra yine aşka giden duygusal sarkaçı yaşamak için düşünmeden çok zengin Marc Sallafranque'le evlenir. Aşırı zenginlerin düzeysiz sosyal yaşamları fonunda gelişen bir ilişkiyi konu alan The Thinking Reed, Fitzgerald'ın Tender is The Night'ı (Sevecendir Gece) gibi, sadece bir sınıfın değil, bir yaşam biçiminin bütününün parçalanışına dikkat çeker. Marc'ın Paris'in dışındaki otomobil fabrikasında grevler ve sektördeki huzursuzluk her geçen gün daha da şiddetlenirken piyasaları alt üst edecek bir kriz tüm kıtada yaklaşmaktadır.

Marc ve Isabelle'in tasasız yaşam biçimi açıkça yok olmaya mahkumdur ama roman, servetlerini kaybederken giderek daha da umutsuz ve anlamsız bir hal alan sosyal manevralarında eksik olan insani boyutu kazanacaklarını ima eder. Sonunda Isabelle, bir zamanlar büyük şevkle sarıldığı yavan ve çekilmez toplumsal döngü için sadece tiksinti duymaya başlar.

The Thinking Reed, günümüz okuru açısından ilişkiler, sınıf ve evliliğe dair önemli ve düşünce dolu bir irdeleme olmayı sürdürür. **AB**

Eyeless in Gaza

Aldous Huxley

Yazarın doğum tarihi | **1894 (İngiltere), 1963 (ABD)**
İlk yayın tarihi | **1936**
İlk yayınevi | **Chatto & Windus (Londra)**
Orijinal dili | **İngilizce**

Kitabın Milton'un Samson Agonistes'teki bir dizesini ("Gazze'de kölelerle değirmen taşını döndüren bir kör") alıntılayan adı, Aldous Huxley'in, Anthony Beavis'in aydınlanma arayışına dair kısmen otobiyografik öyküsünün açılışını yapar. Roman Beavis'in, 1902'de İngiltere'deki çocukluk döneminden 1935'te tehlikeli biçimde kendini savaş karşıtlığına adamasına kadar olan yaşamının izini sürer. Beavis'in çoğunluğu üst-orta sınıftan, kendini gayet iyi ifade eden akrabaları ve sevgilileriyle karşılaşırız. Roman kronolojik olarak deneyseldir; zaman içinde ileri ve geri gider ve geçmiş ve bugün arasında pek çok ironik bağ kurar. Ayrıca, alışılmış konu gelişiminin, sosyoloji, demokrasi, totalitercilik ve özellikle özgürlüğü toplumsal uyumla bağdaştırma sorunu gibi konularda muhtelif nüktedan veya provakatif düşünceler sunarak entelektüel meditasyonlara imkan verdiği cüretkarlığıyla da deneyseldir. Kitabın en bilinen bölümünde, bir uçaktan canlı bir köpek düşer ve Anthony'le sevgilisi Helen'in çıplak olarak güneşlendikleri evin çatısına çakılır. Patlar ve kanı üzerlerine sıçrar. İyi eğitim görmüş olan Anthony, Helen'e, "Lady Macbeth gibi görünüyorsun" der. İroniler giderek çoğalır: O sevecenlik duyarken Helen ondan ayrılmaya karar verir. Huxley'in kişinin tuzağa düşmesiyle oluşan trajikomedi anlayışı, burada parlak bir biçimde özetlenir.

Huxley'in Eyeless in Gaza'daki yazım biçimi yer yer ayrıntılı ve didaktik görünebilir. Bununla beraber, yaşamı boyunca Huxley'in, Lawrence ve H. G. Wells gibi, pek çok okur üzerinde de özgürleştirici bir etkisi olmuştur. **CW**

Summer Will Show

Sylvia Townsend Warner

Yazarın doğum tarihi | **1893 (İngiltere), 1978**
İlk yayın tarihi | **1936**
İlk yayınevi | **Chatto & Windus (Londra)**
Orijinal dili | **İngilizce**

1930'ların başında yazan biri nasıl olur da bir devrim hikâyesi anlatır? Sovyet devrimi çok yakın ve zaptedilemezdir ama 19. yüzyıldan beri Batı Avrupa'da devrim olmamaktadır. Komünist bile olmayan Sylvia Townsend Warner, bir halk ayaklanmasının Orléanist Louis Philippe'yi devirdiği, devrimler yılı olan 1848'e, özellikle Paris'e geri döner. Kahramanı İngiliz Sophia Willoughby'dir.

Çocuğunu çiçek hastalığı, evini hukuki dalavere ve kocasını zina nedeniyle kaybettiğinde kişisel trajedisi Sophia'yı devrime hazırlar. Kocası Frederick'i Paris'e kadar takip eden Sophia, kocasının metresi Minna Lemuel'e aşık olur. Ancak 1848'in şiddet dolu yazında Minna, Sophia'nın İngiltere'de yetiştirdiği Caspar tarafından barikatlarda öldürülür. Sophia, Caspar'ı öldürür ama Minna'nın öldüğüne inanmayı reddeder. Bu melodramatik olaylar, bağlantısız ama kapsayıcı bir yazında eritilir. Sophia daha sonra, Engels'ın bir versiyonu olan devrimci Ingelbrecht tarafından gizemli bir broşürü –Komünist Manifesto- dağıtmak üzere görevlendirilir. 1848 yazının yenilgisi, bir devrimci olarak yaşayacağını gösterir. Summer Will Show üç hikâye anlatır: Radikalleşen Paris sokaklarında bir aylak olarak Sophia; Minna'ya aşık Sophia, ustaca, neredeyse kavranılmaz şekilde duyarlı bir lezbiyen aşk öyküsü; ve Sophia'nın yavaş yavaş bir devrimci olmanın ne demek olduğunu keşfetmesi. Otobiyografik açıdan söylemek gerekirse, son ikisi Warner'ın kendi hikâyeleridir. **AM**

Rickshaw Boy

Lao She

Yazarın doğum tarihi | 1899 (Çin), 1966
İlk yayın tarihi | 1936, Renjian Shuwu (Pekin)
Yazarın tam adı | Shu Qingchun
Orijinal adı | Luotuo xiangzi

Bu toplumsal yergi romanı, genç kahramanı, iki tekerlekli fayton çekicisi Xiangzi'nin fiziksel ve ruhsal çöküşünü konu alır. Kitap hem Xiangzi'nin adaletsiz bir toplumdaki mücadelesini betimleyişi hem de Pekin ağzını yakalayan canlı dili dolayısıyla övgü toplamıştır.

Kuzeydeki küçük bir yerden Pekin'e gelen Xiangzi, bir fayton sahibi olma azmiyle fayton çekiciliği yapmaya başlar. Gayretinin karşılığını kısa zamanda alır ancak hemen ardından faytonu, yağmacı yerel diktatörün adamları tarafından kaçırılır ve o da amele olarak çalıştırılmaya başlanır. Xiangzi kaçtığında üç deve çalmayı ve satmayı başarır ve bu onun "Deve" lakabıyla anılmasına neden olur. Ancak bu hırsızlık aynı zamanda ahlaki ve fiziksel çöküşünün de ilk adımıdır. Üçkağıtçı bir dedektif tarafından soyulur, bir fayton kiracısının zorba kızı Tiger Liu'yla evlenmesi için kandırılır, sağlığına zarar verir ve Tiger'in doğum sırasında ölmesinden sonra alkole ve kumara yenik düşer ve sonunda fayton sendikası örgütleyicisini gizli polise ihbar eder. Xiangzi'nin trajedisi, evlenmeye karar verdiği, fahişelik yapmaya zorlanan bir genç kız olan Fuzi'nin intiharıyla doruk noktasına ulaşır.

1949 sonrası Çince baskılarının bazılarında romanın sonu sansürlenmiş ve ilk İngilizce çevirisine mutlu bir son bile yazılmıştır. Yine de kitap kesinlikle, bir işçi olan Lao She'nin, kısmen kendisinin, kısmen düşman bir toplumun sebep olduğu kötü durumuna dair katı ve gerçekçi tasviridir ve bu Rickshaw Boy'un, 20. yüzyılda Çin halkının yazgısının öyküsü olarak okunmasını sağlar. **FG**

Out of Africa

Isak Dinesen (Karen Blixen)

Yazarın doğum tarihi | 1885 (Danimarka), 1962
İlk yayın tarihi | 1937, Putnam (Londra)
Yazarın tam adı | Karen Christence Dinesen
Orijinal adı | Den afrikanske Farm

Karen Blixen Nobel Edebiyat Ödülü'nü kıl payı kaçırmıştır ve Out of Africa onun en ünlü romanıdır. Bu roman, hem onun Kenya'daki bir kahve çiftliğinde geçirdiği zamanların öyküsünü anlatır, hem de Avrupa emperyalizminin zayıflamaya başlamasını canlı bir şekilde tasvir eder. Dinesen, 1. Dünya Savaşı'ndan önceki ve sonraki yıllarda, çiftliğini korumak için yoksulluğa ve doğal felaketlere karşı mücadele ederek, her zaman bir adım arkasında olan başarısızlık hayaletiyle birlikte, kahve yetiştirme konusunda başarılı olmak için verdiği mücadeleyi anlatır. Onun anıları, Tanrı'ya, aslanlara (doğanın aristokrasisinin sembolü olduğuna inanılan), Afrika'nın şiddetine, ırkçılığa ve toplumsal uyuma yapılan göndermelerle süslenir. Dinesen, Afrika'nın doğasına aşıktı ve tasvirlerinde zaman zaman bunu büyük bir başarıyla yansıttı ancak Afrikalılara yaptığı bazı göndermeler modern okuru rahatsız edebilir. Dinesen, Avrupa ve Afrika kültürü arasındaki farklara işaret eder erkeklerin Afrika'da daha doğru bir biçimde var olduklarına inanarak- ve bir kadın olarak kendisinin bu iki kültür arasındaki uçurumu nasıl kapatmaya çalıştığını anlatır. Kitabın sonunda, çiftliğini kaybeder ve Avrupa'ya gider, fakat yirmi yıl boyunca evim dediği bu ülkeyi sevmekten hiçbir zaman vazgeçmez. Bu roman, emperyalizmin ölümüne, yersiz yurtsuzlaşmaya, acımasızlığa, güzelliğe ve insanın verdiği mücadeleye dairdir. Out of Africa, belki de söylendiği gibi, modernizme yazılmış en büyük pastoral ağıttır, her şeyden önemlisi, Afrika üzerine yazılmış bir kitaptır. **EF**

▶ **Carl van Vechten tarafından çekilen bu fotoğrafta Karen Blixen, Afrika'nın sevgi dolu hatırasını anımsatacak bir dekorda görülür.**

In Parenthesis

David Jones

Yazarın doğum tarihi | 1895 (İngiltere), 1974
İlk yayın tarihi | 1937, Faber & Faber (Londra)
Tam adı | In Parenthesis: Impressions, in a fictitious form, of life on the Western Front

1. Dünya Savaşı hakkında fazla duyulmamış bir klasik olarak kabul edilen bu kitap, sıradan bir Galli erin bakış açısından yazılmış lirik bir öyküdür. Jones'un öyküsü, bir adamın kafa karıştırıcı, tehlikeli fakat genellikle korkutucu derecede güzel bir dünyaya yolculuğunu anlatır. Jones ayrıca, kendi savaş "doğru"sunu, ona uygun bir dil veren ve onu modernizmin iddialarından ve savaşı yücelten retoriğinden uzaklaştıran yeni bir sesle kendi savaş deneyimini evrenselleştirmeye çalışmıştır. Bunu, 1. Dünya Savaşı'nın kavranışı üzerinde kalıcı etkisi olan bir biçemle yapar: Şiir. Yapıtında uzun lirik düz yazı bölümleri de vardır ve belki de bu açıdan, hepsi de savaşı deneyimlerine uygun bir biçimde tasvir etmenin yeni yollarını arayan Brooke, Sassoon, Brittain, ve Graves gibi yazarlardan bir farkı yoktur.

Ancak, eleştirmenlerin (hatalı olarak kitabın "belki de ayakta kalma olasılığı en yüksek abide 1. Dünya Savaşı abidesi" olduğunu düşünen Stephen Spender'dan, 2003'te In Paranthesis'i keşfedilmeyi bekleyen bir klasik olarak yücelten Julian Mitchell'e kadar) sıklıkla unuttukları nokta, metnin anlaşılmasının çok zor olduğu. Bu yakın zamana ait bir eğilim değil; Jones'un çalışması her zaman marjinal olmuştur, çünkü çok az insan bu metnin derinliğine inebilmiştir. Fakat her zaman bu kitabı savunanlar olageldi. Kitabın tahmin edildiği kadar uzun süre kalıcı olup olmayacağı zamana kalıyor ama hiçbir zaman popüler bir kitap olmadığı ve asla da olmayacağı açık. **EmcCS**

Ferdydurke

Witold Gombrowicz

Yazarın doğum tarihi | 1904 (Polonya), 1969 (Fransa)
İlk yayın tarihi | 1937
İlk yayınevi | Rój (Varşova)
Sinema uyarlaması | 1991

Bu olağanüstü komik, kaba ve yıkıcı roman Naziler tarafından yasaklanmış, komünistler tarafından hasıraltı edilmişti; o günden bugüneyse Polonya'daki birçok lisede okutulan temel metinlerden biri oldu. Bu, kimlik, zamanın ve mekânın gücü, ergenlik, ve çocukluğun zalimliği üzerine bir roman.

Joey Kowalski, 30 yaşındaki bir adamdan bir yeni yetme oğlana, ya da herkesin yeni yetme oğlan olarak gördüğü bir adama dönüşmesinin öyküsünü anlatıyor. Her ne kadar tuhaf bir profesör tarafından bir mahalle okuluna kaydedilip o dünyanın bir parçası haline gelse de hâlâ yetişkinlik anılarını ve düşüncülerini korumaktadır. Bu ona, öğrencilerin ve öğretmenlerin çatışan dünyalarındaki toplumsal, siyasi ve kültürel karmaşaları anlamak için benzersiz bir bakış açısı sağlar. İstekleri boşa çıkar, etrafındaki yetişkinler ona büyüklük taslarlar ve oyun alanındaki oyunlarda ve ritüellerde taraf tutmaya zorlanır.

İnsan ruhunun "olgunluk" ve "çocukluk" arasındaki sınırda var olan karanlık, bastırılmış ve çoğu zaman yaralanmış bölgeleri çok güçlü, zekice ve felsefi derinliği olan bir metinde keşfe çıkılıyor. Romanın, dili kullanımında ve tospembe nostaljik çocuk romanlarını taklidinde neredeyse yüceltici bir hava var. Polonya ve Avrupa için büyük değişimlerin ve krizlerin olduğu bir zamanda yazılan yapıt, döneminin belirsizliklerini ve gerginliklerini yansıtıyor. Gombrowicz bugün 20. yüzyılın en büyük Polonyalı yazarlarından biri olarak tanınıyor. **JM**

Kör Baykuş

The Blind Owl

Sadeq Hedayat

Yazarın doğum tarihi | 1903 (İran), 1951 (Fransa)
İlk yayın tarihi | 1937 (İran)
Seri olarak ilk yayın tarihi | 1941, Iran gazetesinde
Orijinal adı | Bouf-e Kour

Bu klostrofobik kısa romanın anlatıcısı, kendisini uykuyla uyanıklık, delilikle aklı başındalık arasında bir boşlukta kapana kısılmış hisseden, azap çeken genç bir ressam. Geçinmek için kalemliklerin üstüne çizdiği klasik İran minyatürlerini anımsatan, şarap ve haşhaşla tetiklenmiş canlı ve rahatsız edici sanrıların dünyasını anlatır. Hem yaşamının esin kaynağı hem de tüm umutsuzluğunun nedeni olan kösnül, göz korkutucu kadın, kara bir selvi ağacı, kıvrımlı bir dere ve bağdaş kurmuş bir yogiyle yanyana durmaktadır. Sürekli tekrarlanan bu motiflerle marazi biçimde büyülenmiş, saplantılı tutku ve korkusundan kaçmaktan aciz hale gelmiş kahraman, artık yalnızca duvara bir baykuş gibi yansıyan kendi gölgesiyle iletişim kurabilmektedir.

Bu, Sadeq Hedayat'in en ünlü romanıdır. Rıza Şah'ın baskıcı döneminde ülkesinde yayımlanmasına izin verilmeyen bu kitap, Şah'ın 1941'de tahttan inişinin hemen ardından Tahran'da bir günlük gazetede tefrika edilmeye başlandı. Hedayat, İran tarihi ve folklörü konusunda uzmandı ama yazım tarzı Mauppassant'dan, Çehov'dan, Edgar Allan Poe'dan ve Franz Kafka'dan da izler taşıyordu. Yaşamının son 10 yılını Paris'te sürgünde geçiren Hedayat, bu dönemde Sartre'la felsefe çalışmıştır.

Yazarının edebi vasiyeti olan Kör Baykuş, insan ruhunun en karanlıkta kalmış derinliklerine yönelik mükemmel bir irdeleme; korkuyla ve ölümlülüğün uğursuz bir alaycılıkla anımsatılmasıyla gölgelenir ama baş döndürücü betimlemelerin anlık ışığıyla ve son derece etkileyici bir içgörüyle aydınlanır. **TS**

Hobbit

The Hobbit

J. R. R. Tolkien

Yazarın doğum tarihi | 1892 (G. Afrika), 1973 (İngiltere)
İlk yayın tarihi | 1937
İlk yayınevi | G. Allen & Unwin (Londra)
Tam adı | The Hobbit: or, There and back again

Her ne kadar, Tolkien'in 10 yıldır hakkında yazdığı kurmaca dünyası Orta Dünya'yla ilgili öykülerden türemiş olsa da Hobbit, Tolkien'in basılmış ilk çalışmasıdır. Bunu, kitabın devamı niteliğinde olan ve Hobbit'ten yaklaşık on yıl sonra yayınlanan The Lord of the Rings (Yüzüklerin Efendisi) izler. Kitaptaki öykü ve karakterler, Tolkien'in Oxford'da üzerinde çalıştığı Anglosakson ve İskandinav destanlarıyla yine Tolkien'in içinde yaşadığı ve kendisini rahat hissettiği İngiliz orta sınıf kırsal yaşantısını bir araya getirir.

Öykünün kahramanı olan Bilbo Baggins, bir hobittir –kıllı ayakları olan, yemeyi ve içmeyi çok seven, insanların yarısı büyüklüğünde küçük insanlardan oluşan bir ırk. Büyücü Gandalf'ın yüreklendirmesiyle Bilbo, köyü Shire'dan ilk kez ayrılır ve hazinelerini bir ejderin elinden geri almaya çalışan bir grup cüceyle birlikte bir maceraya doğru yola çıkar. Bilbo, Gollum'la karşılaştığında, kendisini, takanın görünmez olmasını sağlayan sihirli bir yüzüğün taşıyıcısı olarak bulur.

Bir dizi maceradan sonra Bilbo ve Gandalf köye geri dönerler, fakat Bilbo artık köye kabul edilmez; onun maceracı davranışı hobitlere uygun olmayan bir davranış olarak görülür. Sahip olduğunu bilmediği kendi iç gücü sayesinde değişim geçirmeyi başaran Bilbo ilginç bir kahramandır. Bazı eleştirmenler, kitapta kullanılan metaforları, savaş sırasında İngiltere'nin kahramanca tutumunun ya da bazı ulusların doğasında bulunan kötülüğün simgesi olarak okumayı denediler. Ancak Tolkien'in alegoriyi sevmediği bilinir ve bu kitabın basitçe, yetenekleri sınavdan geçirilinceye kadar ne kadar becerikli olduğu konusunda hiçbir fikri olmayan küçük, sevimli birinin kahramanlık öyküsü olma olasılığı daha yüksektir. **EF**

Tanrıya Bakıyorlar

Their Eyes Were Watching God

Zora Neale Hurston

Yazarın doğum tarihi | 1903 (ABD), 1960
İlk yayın tarihi | 1937
İlk yayınevi | J. B. Lippincott Co. (Philadelphia)
Sinema uyarlaması | 2005 (Harpo Studios)

"Diğerleriyle birlikte oturuyorlardı ...Karanlığa bakıyor gibi görünüyorlardı ama Tanrı'ya bakıyorlardı"

▲ **Antropoloji eğitimi gören Hurston, Afro-Amerikan sözlü kültürü üzerine yaptığı çalışmalar sayesinde konuşma kalıplarını çok iyi öğrendi.**

Kölelik konusunda yaşadığı acımasız deneyimler, 16 yaşındaki Janie'nin anneannesini onu saygın bir adamla evlendirmeye sevk eder. Anneannesi Janie'yi, kendisinin ve diğer siyah kadınların taşımak zorunda kaldıkları yıkıcı olması muhtemel yüklerden kurtarmayı umar. Fakat Janie'nin korkusuz idealizmi onun kendisini hiçbir zaman tatmin olmuş hissetmemesine yol açar ve Janie duygusal açıdan cimri kocasını mantıksız bir hayalperest olan Joe için terk eder. Onunla beraber, yalnızca kafalarında büyük bir hedef ve ellerinde yol kenarında ufak bir arazi varken, refah içinde yaşanacak, tamamen siyahlardan oluşan bir kasaba kurmak üzere güneye giderler. Joe, Janie'nin sosyo-ekonomik statüsünü yükseltir fakat Janie saygıdeğer bir eş olmak yerine Joe'nun başarısına ayakbağı olur. Joe öldüğü zaman Janie, şehrin hiç kesilmeyen spekülatif dedikodularına karşı direnebilecek kadar kendine ve kendinden daha genç gizemli bir adam olan Tea Cake konusunda içgüdülerine güvenen orta yaşlı bir kadındır. Romanın sonunda, her şeyini kaybetmiş olmasına rağmen Janie, Tea Cake'le aralarındaki yoğun ve kısa süreli bağda aşka dair hayallerini gerçeğe dönüştürmeyi başarmıştır.

Hurston, Amerika'da bütünüyle siyahlardan oluşan ilk kasabanın belediye başkanının kızıdır ve burada Afrikalı-Amerikalıların otonom deneyimi onun ırk kavramına yönelik benzersiz bir bakış açısı geliştirmesini sağlamıştır. Sonunda, eğitim görerek, Afrika-Amerika halkbilimi ve doğduğu yer olan Florida'daki sözlü kültür üzerine araştırmalar yapan bir antropolog olur. Tanrıya Bakıyorlar'daki diyaloglar aslında, Hurston'ın neredeyse fonetik heceleme kullanarak detaylı bir şekilde yansıttığı koyu bir Güney Afrikalı-Amerikalı lehçesi, telaffuzu, ritmi ve şakacılığıyla yazılmıştır. Konuşma dilinin ve günlük yaşamın bu şekilde yüceltilmesi, yazarın, Richard Wright gibi çağdaşları tarafından acımasızca eleştirilmiştir ama Hurston şu anda Afrikalı-Amerikalı edebiyatındaki en önemli isimlerden biri olarak kabul edilir. **AF**

Fareler ve İnsanlar

Of Mice and Men

John Steinbeck

John Steinbeck'in bu en bilinen yapıtının adı, öyküdeki trajediyi ima ederek, Robert Burns'un To a Mouse şiirindeki bir dizeye gönderme yapar. Bu kısa roman, çalıştıkları California'daki büyük çifliğe gelmeden kilometrelerce önce otobüsten indirilen iki göçmen işçi olan George ve Lennie'nin öykülerini anlatır. George, karanlık bir ifadesi olan, sert ve ufak tefek bir adamdır ve zihinsel olarak yetersiz, biçimsiz bir dev olan Lennie, George'a çok bağlıdır; kendisini koruması ve kendisine yol göstermesi için ona güvenir. Bir gece açık havada kamp yapan çift, birlikte bir çiftlik kurmanın hayallerini kurar. George ve Lennie, büyük çiftliğe geri döndüklerinde, onların arkadaşlığına hayran bir katır sürücüsü olan Slim'le karşılaşırlar. Slim, Lennie'ye katır yavrularından birisini verir ve iki adamı, bir parça toprak alıp kendi evlerini kurma hayallerine kendisini de dâhil etmeleri için ikna eder. Fakat, Lennie'nin kazayla yavruyu öldürmesiyle ve yine kazayla çiftlikteki bir kadının boynunu kırmasıyla, hayalleri darmadağın olur. Kendisini linç etmek isteyen kalabalığın elinden kaçmayı başaran Lennie, George'la karşılaşır. George, arkadaşını kafasının arkasından vurmadan önce ona paylaşacakları pastoral yaşamı uysalca tekrar anlatır. Kalabalık geldiğinde, Slim, George'un acıdığı için arkadaşını öldürdüğünü fark eder ve gitmesine izin verir.

Bu öykü, arkadaşlık ve erkekler arasında idealize edilmiş böyle bir bağın kurulmasına izin vermeyen bir dünyanın acı gerçekleri hakkındadır. George ve Lennie'nin emsalsiz ilişkileri bu ideale yaklaşır ama bu ilişki, gerçek arkadaşlığı anlayamayan, onun yerine her birine el altından zarar vermeye çalışan ve bulunduğu her yerde zayıflığı istismar eden dünyanın geri kalanı tarafından yanlış anlaşılır. Fakat belki de, romanın gerçek trajedisi, büyük Amerikan rüyasının bir gerçeklik olarak ölümünün tasvirinde, onu, tam olarak ifade edildiği gibi, yani yalnızca bir rüya olarak ortaya koymasında yatar. **EF**

Yazarın doğum tarihi | 1902 (ABD), 1968
İlk yayın tarihi | 1937
İlk yayınevi | Covici Friede (New York)
Nobel Edebiyat Ödülü | 1962

"Bütün zamanımı sana bir şeyler anlatarak geçiriyorum ve sonra sen onları unutuyorsun, sonra ben sana yeniden anlatıyorum"

▲ **Steinbeck, en iyi metinlerinden çoğunda, doğduğu yer olan California'daki köylü toplumunun daha alt tabakasındaki insanların yaşamlarına dair gözlemlerini temel alır.**

Samuel Beckett

Yazarın doğum tarihi | 1906 (İrlanda), 1989 (Fransa)
İlk yayın tarihi | 1938
İlk yayınevi | G. Routledge & Sons (Londra)
Nobel Edebiyat Ödülü | 1969

"Bırak, karşılıklı konuşmamızda geçmişten ya da edebiyattan örnekler olmasın ..."

▲ İlk yayınlandığında görmezden gelinen Murphy, Waiting for Godot (Godot'yu Beklerken)'nun 1950'de büyük bir başarı kazanmasının ardından yeniden basıldı.

Murphy, yazarlık kariyeri boyunca çok sayıda başyapıt üretmiş olan Beckett'ın yazdıkları arasında, en kesintisiz keyif vereni ve en sürükleyicisidir. Beckett'ın daha sonraki romanlarında bulunan özenli yalınlık ve esneklikten yoksun, neredeyse geleneksel bir roman olan Murphy, zaman zaman Joyce tarzı mizah anlayışı ve Rabelais tarzı materyalizme yakın durur ama ruh olarak Tristram Shandy'nin yapıtlarına daha yakındır . Roman, başından itibaren, her şeyi bilen öykü anlatıcısının tembellik gösterisine sert darbeler vurur. Hiçbir yere varmayan cümleler, eğlenceli bir küçümsemeyle alt üst edilir ("Kafasındaki yaşam ona zevk veriyordu, bu, öyle bir zevkti ki zevk kelimesi onu nitelemekte yetersiz kalıyordu"). Gizemli imalar ve sözcük darbeleri arasında espriler o kadar hızlı ve yoğun geliyor ki yoğun kelimesi bunu nitelemekte yetersiz kalıyor.

Roman, Beckett'ın çalışmalarında pek görülmeyen belirli bir şehir coğrafyasının taşıdığı özelliklerle birlikte, Murphy'nin Londra'daki maceralarını anlatır. Özgürlüğün ve bir sallanan sandalyede hareketsiz durabilmenin peşinde koşan Murphy, olay örgüsüne benzer bir şeye yakalanmasını engellemeye çalışır ama yine de kendisini, çeşitli inanılmaz yaratıklarla birlikte felaketlerin içine sürüklenmiş bulur. Murphy, diğer maceraların arasında, nişanlısından kaçar, bir fahişeyle birlikte yaşamaya başlar ve özel bir tarz olan pasifist satranç oynadığı bir akıl hastanesinde görece iyi maaş aldığı bir iş bulur. Murphy, bir kazada ölür ama bunun ayrıntılarını vermekle kitabın sunup sunabileceği bütün gerilim hissini mahvetmiş oluruz. Gösterişli anlatımın çok sayıdaki parçası arasında özellikle eğlenceli olan, Murphy'nin "zihninin" tasviridir ama bu komik romantizmden yayılan en kalıcı ışık, daha karanlık eğilimlerinin baştan çıkarıcılığına ve yazınsal bıktırıcılığına direnen canlılıktır. Bu kitap Beckett'a giriş ve çıkışın en iyi yoludur. **M**

Amerika Birleşik Devletleri

U.S.A.

John Dos Passos

U.S.A. adı altında toplanan bu üç roman, 20. yüzyılda Amerikan hayatının kapsamlı bir öyküsünü anlatma girişiminde bulunan eserler arasında en başarılı olanı. Dos Passos, işçi hareketinin yükselişini, kapitalizmin iç işleyişini, denizdeki yaşamı, Amerika'nın 1. Dünya Savaşı'nda yaşadığı deneyimi, Hollywood'un ortaya çıkışını ve Büyük Buhran'ın içine düşüşü tasvir ederek, 1900'den 1930'a kadar olan dönemi anlatıyor. Bu olaylar, romanın, altı kadın ve altı erkekten oluşan on iki asıl karakterinin hayatları üzerinden ustalıkla canlandırılıyor. Amerikan yaşamında şiddetin merkeziliği, özellikle bu kahramanların bir sendika kurma girişiminde bulunmaları üzerine Wobblies'a (International Workers of the World –Dünya İşçiler Birliği) yönelik saldırıların açıklanması sırasında net bir biçimde ifade edilmiştir.

Dos Passos, "U.S.A.'nın büyük bölümü halkın sesini yansıtır" diye yazar ve onun Amerika'daki birçok sesi kusursuz bir biçimde duyan kulağı, aynı zamanda sosyalist bir eleştiri olan tepeden bir bakış sağlayarak bu sesleri çatıştırır, uzlaştırır ya da yarıştırır. Dos Passos bir 19. yüzyıl natüralisti değil bir modernisttir ve halkın sesi, Joyce, Gertrude Stein ve Hemingway'den türetilmiş bir öykü biçimine iliştirilir. Otobiyografik "Camera Eye" bölümleri, Joyce'un Sanatçının Portresi'ndeki üslubuyla yazılmıştır ve gerçek gazete başlıklarından alınan "Newsreel" bölümleri, satirik bir belgesel anlatım aracıdır.

Stein'ın süreklilik arzeden şimdiki zaman üslubu burada ana metin için model oluşturur. Bu yöntem, çalışan insanların politik umutlarını, genç kadın ve erkeklerin toplumsal masumiyetini, ve güç devreye girdiğinde olayların gerçekleşmesinin kaçınılmaz olduğunu eşdeğer olarak ifade etmeye yarar. Ayrıca, Dos Passos, anlatımı ilerletmek için bilinç atlatma ve sıçramaları kullanır. Amerikan seslerinin bu dil üretme sürecine dahil olması, karmaşık fakat tartışılmaz biçimde başarılı bir karışım yaratır. **AM**

Yazarın doğum tarihi | 1896 (ABD), 1970
İlk yayın tarihi | 1938, Constable & Co. (Londra)
Üçlemenin yayın tarihi | The 42nd Parallel (1930); 1919 (1932); The Big Money (1936)

Stein'ın süreklilik arzeden şimdiki zaman üslubu burada ana metin için model oluşturur.

▲ **Hemingway ve E. E. Cummings gibi, Dos Passos da, Birinci Dünya Savaşı sırasında Ambulans Birliği'nde görev yapar.**

Graham Greene

Greene'in, kötülüğün doğasını anlattığı bu sürükleyici romandaki iki ana karakter, amatör dedektif Ida ve cehennemi cennete tercih eden bir Roman Katolik olan katil Pinkie. İki cinayetin sorumlusu olan Pinkie, aleyhinde tanıklık yapmaması için talihsiz Rose'la evlenmek zorunda kalır. İyi bir Katolik olan Rose, Pinkie'nin kaybolmuş masumiyetini temsil eder gibi görünür. Görünüşte romanın kahramanı Ida olmasına rağmen, onun kahramanlığı, iyiliğin ölçütünün gizemi çözmek olduğu polisiye romanının kör ahlakına bağlıdır. Öte yandan Pinkie'nin kötülüğü Ida'nın agnostisizminin hiçbir zaman elde edemeyeceği bir ahlaki ciddiyet duygusu kazanır. Burada Katolik inancını paylaşan ve kendisini sevdiğine inandığı adamı korumak için kendini feda etmeye hazır olan Rose, Pinkie'nin tamamlayıcısıdır. Pinkie için, kendisinin Rose'un yozlaşmasında oynadığı rol, lanetlenmesini, romanda meydana gelen cinayetlerde oynadığı rolden daha açık bir biçimde garanti altına alacaktır.

Brighton Rock yola bir polisiye roman olarak çıkmıştır ve bu türün izi, Ida'nın Pinkie'yi izlemesinde sürer. Fakat, bu polisiye romanın yapısı sadece burada görülen ahlaki çerçeveyi içerir.

Pinkie'nin teolojik ahlakçılığıyla güçsüz karşılıkları arasındaki zıtlık, yazarı, çeşitli öykü anlatım teknikleri kullanmaya zorlar. Aslında, Pinkie'nin cehennemi kafasında canlandırma biçiminde Ida ve diğer karakterlerin görece olarak önemsiz düşünceleriyle bir zıtlık vardır. Son olarak Pinkie'nin trajik havasını polisiye romanların türe ait genel şablonlarından ayıran şey, tikarileştirilmiş popüler kültür eleştirisidir; Pinkie dışında hemen hemen her karakter, kitle kültürünün sınırlı yaratıcı potansiyeliyle ilişkilendirilmiştir. **LC**

Yazarın doğum tarihi | 1904 (İng), 1991 (İsviçre)
İlk yayın tarihi | 1938
İlk yayınevi | W. Heinemann (Londra)
Sinema uyarlaması | 1947

▲ **Greene'in 1920'lerin sonlarında, romanlarını derinden etkileyen Katolikliği kabul etmesinden kısa bir süre sonra çekilmiş bir fotoğrafı.**

◀ **Brighton Rock'un 1947'de çekilen sinema uyarlamasında, Pinkie'yi Richard Attenborough canlandırdı. Greene'in dramı mükemmel bir korku filmine dönüştürülmüştü.**

Cause for Alarm

Eric Ambler

Yazarın doğum tarihi | 1909 (İngiltere), 1998
İlk yayın tarihi | 1938
İlk yayınevi | Hodder & Stoughton (Londra)
Savaş öncesi takma adı | Eliot Reed

1930'ların sonunda Eric Ambler, İngiliz korku romanı türünü, kendi deyişiyle "kesif aptallık" içerisindeki kahramanların karşısına konulmuş inandırıcı olmayan kötü adamlarla dolu bu türü, yeniden keşfetti. İlk romanı olan The Dark Frontier (1936), bir parodi olarak başlamıştı. Bir bilim adamı, araba kazasından sonra bilinci yerine geldiğinde, kendisinin sert bir kahraman olduğuna inanır ve karizmatik bir kontesin dünyaya alçakça egemen olma planını engeller. Yazar sonraki beş yılda, beş kitap daha yayınlar ve bunlar arasında en iyisi Cause for Alarm'dır.

Nicholas Marlow – Ambler gibi bir mühendis – kız arkadaşına evlenme teklif ettiği gün işini kaybeder. 10 hafta sonra hala işsiz olan Marlow, top mermisi yapımında kullanılan makineleri üreten bir İngiliz şirketinin Milano ofisinde çalışmayı kabul eder. İtalya'da çeşitli şüpheli şirketlerin, Faşist hükümetin kendisini nasıl silahlandırdığını öğrenmek için can atan çeşitli ajanları ona yaklaşmaya çalışır. Casusluk ve karşı casusluk düğümünde sıkışan Marlow, sonunda yöneticilerin pis işlerine bulaşır. Başına konan ödülle birlikte, savaşa sürüklenen bir kıtanın yanlış tarafında sıkışan Marlow kaçmak zorundadır. Kitabın son üçte birlik bölümü, Kuzey İtalya boyunca etkileyici biçimde sürekli ve canlı bir kovalamacayla geçer. Cause of Alarm, yurt dışında yaşayan ve kendi masumiyetinin bir tür kusur olduğunu keşfeden masum bir insanın, patronlarına, ülkesine, bilime ve daha genel olarak dünyaya olan sadakatini yeniden göstermeye zorlanan bir adamın öyküsüdür. **TEJ**

Alamut

Vladimir Bartol

Yazarın doğum tarihi | 1903 (İtalya), 1967 (Slovenya)
İlk yayın tarihi | 1938
İlk yayınevi | Modra ptica (Lubiana)
İlk İngiltere versiyonu | 2004, Scala House Press

Slovenyalı yazar Vladimir Bartol'un eserlerinin baskısı tükendi ve yıllarca yeniden basılmadı. Tam çağının insanı olması niteliğiyle çağının ilerisinde olan Bartol, Sovyet döneminde amansızca sansürlendi. Ancak başyapıtı Fedailerin Kalesi Alamut, zaman içinde yeni anlamlar kazanan o zengin yapıtlardan biri: Kısmen, yazarını basıldıktan sadece bir yıl sonra sarıp sarmalayacak yükselen faşist hareketlere dair bir yergiyken, militan İslam'ın yükselişe geçtiği bir dünyada yeni ve daha derin katmanlar kazanıyor.

Fedailerin Kalesi Alamut, ilk suikastçileri, dini tutkuyla ve titizlikle beslenen ve kendilerini bekleyen cennet hayaliyle harekete geçirilen seçilmiş intihar eylemcilerini yaratan ve "Dağın Şeyhi" olarak bilinen 11. yüzyıl İsmaili tarikatı lideri Hasan ibn Sabbah'ın öyküsünü yeniden yaratır. Sabbah'ın dağın tepesindeki kalesi Alamut'ta geçen ve esasen genç köle kız Halime ve naif olmakla birlikte usta da bir savaşçı olan ibn Tahir'in bakışından anlatılan hikâye, din, inanç, retorik ve iktidarın doğası ve amacına dair etkili sorular yöneltir.

Ancak bu romanda politika ve dinden çok daha fazlası vardır. Haremdeki kızların ve yaşlı kadınların ilk bakışta hoş ve sakin görünen yaşamı ele alınır; Sabbah'ın iktidara yükselişinin merkezindeki ahlaki karmaşa açıkça teşhir edilir; Ortaçağ İranı'nın çelişkili manzarası ve uzak Alamut'un vahşi güzelliği yoğun bir anlatımla betimlenir. Arada sırada sıkıcılaşsa da bütün olarak kitap hala şaşırtma, etkileme ve kışkırtma gücüne sahiptir. **TSu**

Rebeka

Rebecca

Daphne du Maurier

Yazarın doğum tarihi | 1907 (İngiltere), 1989
İlk yayın tarihi | 1938
İlk yayınevi | V. Gollancz (Londra)
Sinema uyarlaması | 1940

Rebeka, ilk yayınlanışından 70 yıl sonra bugün hala okuyuculara çekici gelmeye devam etmektedir. Kitap ilk basıldığında hemen en çok satan kitaplar arasına girmiş, kitaptan çok sayıda uyarlama yapılmış ve onun konusunu taklit eden öyküler yazılmıştır. Romanın başarısının kaynağı, du Maurier'in peri masalı unsurlarını gotik romantizm ve korkunun özellikleriyle birleştirmesinde yatar.

Utangaç anlatıcı, zengin, gizemli, üst sınıf dul bir adam tarafından evlenmek üzere seçilmiştir ve böylece adam onu, aksi bir Avrupalı kadına ücret karşılığında refakat etmek zorunda kalmaktan kurtarır. Kadın, girilmesi yasak odalar, üzeri örtülü mobilyalar ve labirente benzer geçitlerle dolu eski bir İngiliz konağı olan Manderley'e taşınır. Burada, evin ve ev sahibi olan aristokrat Maximilian de Winter'ın, ilk Bayan De Winter olan Rebeka'nın anısı tarafından kovalandığını ve baskı altında tutulduğunu görür. Maxim, Jane Eyre'deki Bay Rochester'la büyük benzerlik taşır ve tıpkı Rochester gibi, Maxim'in "esrarlı kişiliği" olay örgüsünün kilit noktasını maskeler. Jane Eyre'deki tavan arasındaki deli kadının yerini burada, açığa sürüklenmeyi reddederek denizin yüzeyinde gidip gelen öldürülmüş bir kadın alır. Rebeka'nın anlatıcısı, romanın Viktoryen üslubunu, nevrotik fantezilerle kırar ve cevapladığından daha fazla soru sorar. Du Maurier'in bu romandaki başarılarından biri, okurun bu kıskanç, kendine güveni olmayan anlatıcıya sadakatini sağlamasıdır. **SN**

"Ev bir mezardı, korkumuz, ve canlanma olmayacaktı"

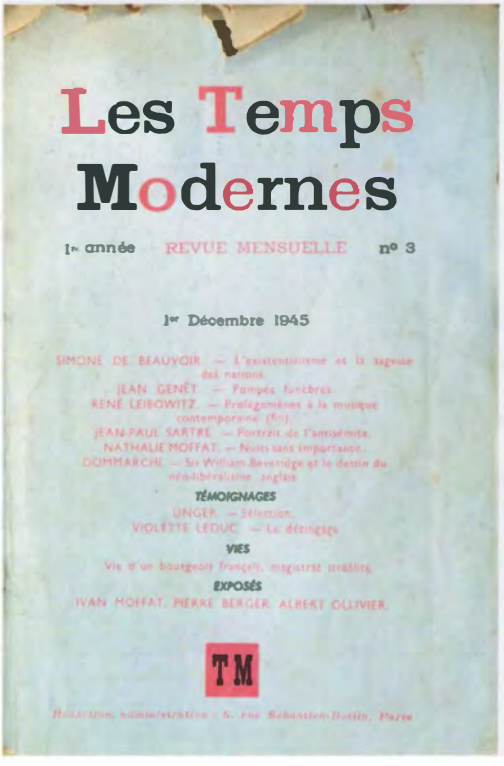
▲ **Du Maurier'in ilk başta terk edilmiş ve bakımsız bir yapı olan kendi evi "Menabilly"den etkilenmesi Rebeka'daki evi esinlemiştir.**

Bulantı

Nausea

Jean-Paul Sartre

Yazarın doğum tarihi | 1905 (Fransa), 1980
İlk yayın tarihi | 1938, Gallimard (Paris)
Orijinal adı | La Nausée
Nobel Edebiyat Ödülü | 1964 (Kabul Etmedi)

▲ Sartre, 1945 yılında yayınlanmaya başlayan Les Temps Modernes'in (Modern Zamanlar) editörüydü ve düşüncelerini bu dergi aracılığıyla gün ışığına çıkarıyordu.

▶ Fotoğrafın çekildiği 1946 yılında, varoluşçuluk düşüncesi genç radikaller arasında yaşama karşı alınan çağdaş bir tutum olarak popülerlik kazanmaya başlamıştı.

Sartre'ın Bulantı'sı, edebiyat tarihinde az rastlanan türden bir yapıt, hedeflerinin her ikisini de başarıyla yerine getiren bir "felsefi" romandır. Hem varoluşçu felsefe açısından bir manifesto hem de doyurucu bir sanat eseridir. Hatta o derece başarılıdır ki, edebiyat ve felsefe arasındaki ayrımı tamamen belirsizleştirir. Bulantı, uzun yıllar seyahat ettikten sonra Fransa'nın Bouville adlı liman kentine (Le Havre kentinin bir benzeri) yerleşen 30 yaşındaki araştırmacı Antoine Roquentin'in yaşadıklarını ayrıntılarıyla anlatır. Yerleşmek onun yaşamında giderek daha da tuhaflaşan bir dizi etki yaratır. Roquentin, sıradan, gündelik aktivitelerin içine dahil oldukça dünyayla ve kendisinin dünyadaki yeriyle ilgili kavrayışı kökünden değişir. Varoluşun rasyonel kesinliğini kırılgan bir maskeden ibaret görmeye başlar. Gerçekliğin yarattığı "bulantı"yı, "aşırı tatlı bir şeyin yarattığı kusma isteği", deniz seviyesinde baş dönmesi gibi yaşar. Cansız nesnelerin anlamsızlığı karşısında dehşete düşer ama yine de kendini içinde bulduğu her durumun kendi varoluşunun değişmez damgasını taşıdığının fazlasıyla bilincindedir. Kendi karşı konulmaz varlığından kaçamayacağını fark eder.

Bu roman, özgürlük, sorumluluk, bilinç ve zaman kavramlarının son derece titiz bir incelemesidir. Edmund Husserl'in felsefesinden ve Dostoyevski'yle Kafka'nın yazınsal üsluplarından etkilenen Bulantı, varoluşçuluğu, yani 20. yüzyılın fikir ve kültür hayatında meydana gelen en önemli gelişmelerden biri olacak bir düşünce sistemini dünyaya ilan eden romandır. "Varoluş özden önce gelir" anlayışı, Sarte'ın düşüncelerini Varlık ve Hiçlik'te (1943) "biçimlendirme"sinden ve 2. Dünya Savaşı'nın korkunç olaylarının bu düşüncelerin etkisini artırmasından çok önce, ilk kez bu kitapta kapsamlı olarak dile getirilmiştir. **SamT**

Miss Pettigrew Lives for a Day

Winifred Watson

Yazarın doğum tarihi | 1907 (İngiltere), 2002
İlk yayın tarihi | 1938
İlk yayınevi | Methuen & Co. (Londra)
Radyo uyarlaması | 2000 (BBC Radio 4)

"Bayan Pettigrew, iş bulma kurumunun kapısını iterek açtı ve saat dokuzu çeyrek geçe içeri girdi. Her zamanki gibi, çok az umudu vardı ..." Winifred Watson'un, kısa süre önce yeniden keşfedilen, büyüleyici öyküsü böyle başlar. Öykü, bakımsız kız kurusu Guinevere Pettigrew'in yaşamındaki bir 24 saati anlatır. İş bulma kurumu tarafından yanlış adrese gönderilen mürebbiye Pettigrew, güzel ve oldukça ahlaksız bir gece klubü şarkıcısı olan Bayan La Fosse tarafından yeni kahyayla karıştırılır. Kendisini, kokain içilen ve kızlara talip olan yakışıklı erkeklerin yumruk yumruğa kavga ettiği öğleden önce kokteylleri dünyasının içinde bulan Bayan Pettigrew için belki de en şaşırtıcı olanı makyajın verdiği şeytansı heyecandır. Kitabı ilk kez okuyan bizler, korkmuş ve dehşete düşmüş Guinevere için endişelenebiliriz ama aslında burada onun açısından olumlu olabilecek pek çok şey vardır. Günün ilerleyen saatlerinde, bir dizi hünerli müdahalenin, espirili yanlış anlaşılmaların, mükemmel bir hazırcevaplılığın ve küçük bir kadını devirecek kadar cinin ardından Guinevere, bir çok açıdan hayat kurtaran birisi olduğunu sadece etrafındaki yeni arkadaşlarına değil, kendisine de gösterir. Miss Pettigrew Lives for a Day, bize ikinci bir şans için, yaşamak için hiçbir zaman geç olmadığını hatırlatan, hoş, zekice, ve edepsiz bir romandır. **MJ**

◀ **Winifred Watson'un evlendiği gün olan 26 Ekim 1934'de, Miss Pettigrew Lives for a Day'i yazmadan dört yıl önce çekilen fotoğrafı.**

On the Edge of Reason

Miroslav Krleza

Yazarın doğum tarihi | 1893 (Hırvatistan), 1981
İlk yayın tarihi | 1938
Orijinal adı | Na rubu pameti
NIN ödülü | 1962

Miroslav Krleza'nın romanı, iki savaş arası dönemde (1919- 39) Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun güney kesimlerinde yaşayan dönemin burjuva toplumunun nefis bir eleştirisini sunar. Küçük burjuva esnaf, memur, yüksek amaçlı "entelektüeller" ve "kanaat önderlerinden", Avusturya-Macaristan sosyoekonomik elitinin en tepesindeki sanayi kodamanlarına kadar yolsuzluk, sahtekarlık, konformizm ve tüketiciliğe batmış adsız bir Hırvat kentinin toplumsal hiyerarşisini ele alır.

Roman, mutsuz bir evlilik ve tatmin etmeyen bir iş ile kasvetli bir yaşam süren, yine de çevresindekilerin genel kayıtsızlığından ve dar kafalılığından kurtulamayan meziyetsiz, orta sınıf, orta yaşlı bir hukuk danışmanının çöküşünü konu alır. Bir gün, yerel bir yetkiliye istemeden hakaret edip tüm toplumda bir skandala sebep olarak bu durgun suları hareketlendirir.

Karakterlerini büyük bir ustalık, hassasiyet ve hayal gücüyle yaratan Krleza'nın bilgi dolu, pitoresk ve ayrıntıları gözden kaçırmayan üslubu barok olarak tanımlanır. On the Edge of Reason, Joyce, Zola ve Svevo'nunkiler gibi, toplumsal bilinç sahibi ve yenilikçi edebiyatın önde gelen eserlerinden biridir. Roman, her ne kadar Krleza'nın erken edebi kariyerinde Marksist idealizme duyduğu romantik aşktan izler taşısa da yaşamı, katı bir gerçekçilikle betimler. **JK**

Büyük Uyku

The Big Sleep

Raymond Chandler

Yazarın doğum tarihi | 1888 (ABD), 1959
İlk yayın tarihi | 1939
İlk yayınevi | Hamish Hamilton (Londra)
Sinema uyarlaması | 1946

▲ Chandler, 1945'te bir film senaryosu üzerinde çalışırken fotoğrafçıya poz veriyor; kendisi Hollywood'dan nefret ediyordu ama paraya ihtiyacı vardı.

▶ Romancı William Faulkner, Chandler'ın romanının 1946'da çekilen etkileyici biçimde zekice film versiyonunun senaryosunu yazanlardan bir tanesiydi.

Büyük Uyku, dedektiflik romanı türünün doğasında meydana gelen bazı temel sapmaları, içinde yazıldığı dünyayı mutlak biçimde yansıtan değişimleri bize sunar. Kimi zaman açıkça kriminal kimi zaman sözde resmi olan rüşvet ağları, içki yasağı döneminin ardından Chandler'ın romanlarına konu olur ve dedektif Philip Marlowe'nin varlığına gerekçe olan noktalar, bu ikisi arasındaki gri alanlardır. Gri, klostrofobik kentsel mekân, Güney California'dır; dış mekânlar neredeyse tamamen görünmez olduğundan herhangi bir büyük şehir de olabilirdi zaten. Odalar, arabalar ve hatta telefon kulübeleri bile, öykünün içinde geliştiği bir dizi ayrı kompartımandır, etrafla hiçbir bağlantıları yoktur. Bu Chandler'ın ilk Marlowe öyküsüdür ancak öyküde Marlowe karakteri hakkında bilgi verilmez, okuyucular olarak doğrudan soruşturmanın içine gireriz. Bu, dünyanın ve sadece çözülmesi gereken bir suç olduğunda harekete geçiyor gibi görünen yeni bir tür "kahraman" olan Marlowe karakterinin doğasında vardır. Onun geçmişi hakkında hiçbir şey bilmeyiz, onu sadece ofisine geri dönerken görürüz ve bu, bir davanın artık bittiği andır. Sergio Leone'nin Man With No Name'i gibi, Marlowe, eski bir tür yanılabilirlikle (sürekli olarak kadınlar ve erkekler tarafından aldatılıyor gibi görünen bir alkolik), sonuca ulaşıncaya kadar davadaki karmaşık noktaları sakin bir şekilde rastgele izleme ve gözlemleme yoluyla ilerleyerek çözmesini sağlayan, neredeyse doğaüstü bir otoritenin birleşimidir. Bu, Sherlock Holmes'un, öykünün merkezinin dedektifin zekası olduğu ve bu özelliğin dedektifin başarılı olması için gerçeklere kapsamlı bir şekilde bakmasını sağladığı polisiye edebiyat ekolünün tam tersidir. Belki de bu, kitabın edebî niteliği bakımından en kayda değer yönüdür. **SF**

Slinky!
Sultry!
Sensational!!!
LAUREN BACALL
AND
HUMPHREY BOGART
IN
"THE BIG SLEEP"
'A'

Hoşçakal Berlin

Goodbye to Berlin

Christopher Isherwood

"Ben, objektif kapağı açık, gayet pasif, düşünmeyen, sadece kaydeden bir kamerayım" diye yazar Isherwood. Bize sunduğu da Wiemar Cumhuriyeti'nin son günlerinde Berlin'in şipşak fotoğrafları ve haber görüntüleridir. Kent, mahşerî bir fırtına içinde bir anlık ürkütücü bir sakinliğe bürünmüştür. Bu, 1. Dünya Savaşı'yla gök gürültüleri uzaktan duyulmaya başlanan pervasız Üçüncü Reich dönemi arasında kalan süreçtir. Gözlemleyen ve öyküyü anlatan Isherwood, savaş sonrası sedrom yaşayan bir asker gibi yabancılaşmış ve duyarsızlaşmıştır. Isherwood, toplumca lekelenmiş kadınların, kadere boyun eğenlerin yaşadığı bir yerde oturur. Giderek büyüyen umutsuzluktan beslenen bu yerde tek kaynak, terk etmenin dansı, buzdağı uzakta belirdiği sırada Titanic'te çalınan son ve en unutulmaz şarkıdır. Burası, yetenekli olanların düştüğü, iyilerin, uçların birleşmesi için ellerinden gelen her şeyi yaptıkları, her şeyin satılık ve erdemin maliyeti karşılanamayacak bir lüks olduğu kaybolmuş ruhların dünyasıdır. Eski sosyete mensupları kiracılara tahammül etmek zorundadır, fahişeler ve opera sanatçıları birbirine karışmıştır ve Isherwood, ülkesinden atılmış olan ve kiracı olarak birlikte yaşadığı arkadaşı, gözü yüksekte bir gece klubü şarkıcısı olan Sally Bowles'la beraber düşe kalka yaşamaktadır. Sally, dönemin mükemmel bir simgesidir. Trajiktir ve sonuçları önemsemez, kaprisli ve yırtıcıdır, alkol ve seksle körelmiştir. Bu, kısa bir süre sonra artık varolmayacak bir dünya hakkında yazılmış, gerçeklerle yüz yüze gelen fakat melankolik bir romandır. Weimar'ın hedonizmi yavaş yavaş kaybolur ve kısa süre sonra tamamen yok olur. Sally, dikkati dağınık ve uzlaşılamaz birisi haline gelir. Yahudi Landauer'in zayıf güvenliği kısa süre sonra yok olacaktır. Komünist bir genç olan Rudi'nin idealizminin tehlikeli bir idealizm olduğu ortaya çıkar. Masumiyet kaybolmuştur. Isherwood, olduğundan hafif görünen ve soğukkanlı üslubuyla, 1930'ların Berlin'indeki büyük ve korkunç olayların etkisini azaltır; dehası ürperticidir. **GT**

Yazarın doğum tarihi | 1904 (İngiltere), 1986 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1939
İlk yayınevi | Hogarth Press (Londra)
Derlenmiş hali | The Berlin Stories (1946)

▲ Isherwood'un romanına dayanarak hazırlanan müzikal kabare, 1972 yılında sinemaya uyarlanmış ve gece klubü şarkıcısı Sally Bowles rolünü Liza Mineli canlandırmıştır.

▲ Isherwood Berlin'e taşındığında, buradaki cinsel özgürlük onun, hem yaşamını hem de yazılarını etkilemiştir.

DARRYL F. ZANUCK'S
PRODUCTION OF
THE GRAPES OF WRATH
BY John Steinbeck
DIRECTED BY
JOHN FORD
ASSOCIATE PRODUCER AND SCREEN PLAY BY NUNNALLY JOHNSON
WITH
HENRY FONDA
AND
JANE
JOHN
CHARLEY
DORRIS
RUSSELL
O. Z.
JOAN
EDDIE
BOWDON SIMPSON WHITEHEAD QUALEN QUILLAN TILBURY
A 20TH CENTURY-FOX PICTURE

Gazap Üzümleri

The Grapes of Wrath

John Steinbeck

Bugünlerde, Gazap Üzümleri'nden Amerika'nın bilincinin derinliklerine kök salmış bir roman olarak söz etmek çok sıradan ancak ne var ki bugüne kadar başka hiçbir yazar, 1930'larda yaşanan afet niteliğindeki Büyük Bunalım'ı, aynı öfke ve politik sorumlulukla kayıt altına almadı. Bu nedenle, Steinbeck'in başyapıtının, büyük Amerikan edebiyatının genel kuralları içindeki yeri, 1940 yılında (roman aynı yıl sinemaya uyarlandı) almış olduğu Pulitzer Ödülü ve yazarın 1962 yılında aldığı Nobel Edebiyat Ödülü'yle doğrulandı. Roman, Oklahoma'daki çiftliklerini kaybeden ve California'da daha iyi bir yaşam kurmak üzere batıya giden Joad ailesini anlatır. Yolculuk ilerledikçe, onlar ve diğer binlerce Oklahomalı, Batıya doğru giderken 66 numaralı karayolunda birleşerek toplanırlar ve birbirlerine haksızlık öykülerini ve ileride yaşayacakları refahı anlatırlar. California'da bulduklarıysa, sömürü, açgözlülük, düşük ücretler, açlık ve ölüm olur. Para sahibi olanların diğerlerini sömürerek daha fazla para kazanmak arayışı içerisinde sergilediği zalim ayrımcılığı çarpıcı biçimde betimleyen Steinbeck, şiddet, açlık, ve ölüm tehdidinin bezdirdiği ailenin çaresizliğini gözler önüne serer. Vakarlarını korumalarına ancak duydukları gazap, dış dünyaya meydan okuyan bir dayanışma ruhu ve sürekli olarak özveride bulunmaları olanak tanır.

Steinbeck, geçmişte, Joad ailesini aşırı duygusallıkla karakterize ettiği için eleştirildi; ancak okur, onların yaşadığı zorlu hayatın içine önlenemez biçimde sürüklenirken, onların aslında sadece kendi boylarını aşan bir trajedinin aktörleri olduklarını görür. Bu her şeyden önce politik bir romandır. Yenilgiler, iftiralar, açlık ve kötü muamele; bunların hepsi politik bir suçlama, adaletsizliğe (ve bu adaletsizliği yaratacak güce sahip olanların) yönelik bir itham, yarattıkları sessiz öfkeye ve soğukkanlı vakara dair de bir onaylama barındırır. **MD**

Yazarın doğum tarihi | 1902 (ABD), 1968
İlk yayın tarihi | 1939, Viking (New York)
Pulitzer Ödülü | 1962
Nobel Edebiyat Ödülü | 1962

▲ California'lı fotoğrafçı Peter Stackpole, Steinbeck'in bu doğal fotoğrafını, 1937 yılında Life dergisi için çekti.

◀ Steinbeck, romanın 1940'ta Ford tarafından gerçekleştirilen sinema uyarlamasını iyimser bir finali olsa da, "sert, dobra bir film" olarak tanımlamıştı.

Günaydın Gece Yarısı

Good Morning, Midnight

Jean Rhys

"Hepimiz mutlu olamayız, hepimiz zengin olamayız..."

▲ **Galli bir babanın ve Creole kökenli bir annenin çocuğu olarak Dominika'da dünyaya gelen Rhys, genellikle kadınların köklerinden sökülmesinin etkileri hakkında yazar.**

Yazarın doğum tarihi | 1890 (Dominika), 1979 (İng.)
İlk yayın tarihi | 1939
İlk yayınevi | Constable & Co. (Londra)
Yazarın tam adı | Ella Gwendolen Rees William

Jean Rhys'ın kasvetli beşinci romanının adı, Emily Dickinson'un bir şiirinden alınmıştır. Günaydın Geceyarısı iki savaş arası dönemde geçer ve gençliğinde bulunduğu Paris'e dönmüş orta yaşlı bir kadın olan Sasha'ya odaklanır. Parçalı ve eksiltili öykü, kendisini geleneklerden kurtarmaya çalışan bir kadının yaşamının paradoksal sınırlarını keşfederken, Sasha'nın geçmişi ve bugünü arasında gidip gelir. Romanın başında, Sahsa kendisini Paris'in bilinen yerlerinden birinde konumlandırır ve bizler onun acı tatlı gençlik hatiralarının içine gömülürüz. Sanatçı Enno'yla evlenerek Londra'daki işçi sınıfı hayatının getirdiği sınırlamalardan kaçtığını ve onunla birlikte Avrupa'ya geldiğini öğreniriz. Ancak çiftin yaşadığı yoksulluk ve evsiz kalma korkusu, Sasha'nın bu evliliğe dair hoş hatıralarının önüne geçer. Sasha, gençliğine dair bu anılarında zayıflığını fark eder. Enno'nun karısını onur kırıcı toplumsal ve ekonomik muamelelerden koruma konusundaki isteksizliği onun toplum için ne kadar "ucuz" olduğunu tam olarak fark etmesine yol açar. Romanda ve Sasha'nın geçmişinde ilerledikçe, onun geçmişte geçirdiği ve geleneksel olmayan toplum kesimi tarafından bile reddedilmesine neden olan travmayı öğreniriz; çocuğu daha bebekken ölmüş ve hemen ardından kocası onu terk etmiştir. Romanda geçmişten bugüne sürekliliği sağlayan olaylar, Sasha'nın hızlı ve dokunaklı çöküşü, sürekli içki içmesi, kadınsı gençliği ve güzelliği her şeyin üzerinde tutan işlerin birinden diğerine savrulmasıdır. Roman sona erdiğinde, Sasha'yı yoksulluk ve yaşın kaçınılmaz ve acı birleşiminin onu sadece daha zayıf bir hale getirdiğini kabul ederken görürüz. **NM**

At Swim-Two-Birds

Flann O'Brien

Yazarın doğum tarihi | **1911 (İrlanda), 1966**
İlk yayın tarihi | **1939**
İlk yayınevi | **Longmans & Co. (Londra)**
Yazarın tam adı | **Brian O'Nuallain**

Sansürün ve kilisenin egemen olduğu 1930'ların Irlandası, aslında, avangard ya da deneysel roman için hiç de uygun bir merkez değildi. Öte yandan, bu haddini aşan, otorite karşıtı ve satirik deneysel romanı sürükleyen de İrlanda'nın işte bu sofu ve boğucu havasıdır. Toplumsal yaşamın sıradanlığıyla tezat oluşturan romandaki edebi coşkunluk, romana etkili bir mizah gücü veren anormalliklerden biridir.

Bu, roman yazma hakkında roman yazan bir romancının romanıdır. Romanın çerçevesini oluşturan öyküyü, sürekli şikayet eden amcasının çatısında yaşayan melankolik bir öğrenci, Dermot Trellis adında bir yazar hakkında bir kitap yazarken anlatır. Öğrencinin, romanın üslubu hakkında katı demokratik ve devrimci fikirleri vardır: Romanın sadece tek bir başlangıcı yoktur ve bir sona hapsedilmemelidir, romandaki karakterler iyi ya da kötü olmaya zorlanmamalıdır. Tam tersine, karakterlerin "özel yaşamlarının olmasına, kendi hayatlarını belirlemelerine ve tatmin edici bir yaşam standardına sahip olmalarına" izin verilmelidir. Üstelik, "varolan bütün edebi külliyat", bir yazarın istediği her tür karakteri alabileceği bir depodur. Anlatıcı ve Trellis bunların arasından, kovboy öykülerini, popüler romantizm öykülerini, halk hikayelerini, ve (merhametsizce hicvedilen) Irlanda mitolojisindeki kişileri seçerler. Despotik yaratıcıdan intikam almaya istekli bir karakter kendi romanına başlar ve Trellis, kurmaca bir kişilik olarak bu romanın içine hapsolur. Eğer, yazıldığı zamanın ilerisinde olan bir roman varsa, o, işte bu romandır. **RMcD**

Vatan Evladı

Native Son

Richard Wright

Yazarın doğum tarihi | **1908 (ABD), 1960 (Fransa)**
İlk yayın tarihi | **1940**
İlk yayınevi | **Harper & Row (New York)**
Sinema uyarlaması | **1951, 1986**

Richard Wright'ın romanı, Amerikan edebiyat sahnesine ülkenin içinde bulunduğu şiddet ortamı konusunda beyaz Amerika'ya yapılmış bir uyarı olarak çıkar. Romanın başında, kitabın ana kahramanı olan ve dehşete düşmüş kız kardeşinin, korkmuş annesinin ve kendisini hayranlıkla izleyen erkek kardeşinin önünde bir fareyi öldürünceye kadar döven Bigger Thomas anlatılır. Wright'ın, Bigger'ı farelerle bir tutması, bizim onu hem fail hem de kurban olarak görmemizi sağlar, ve okuyucu, bu olayı izleyen ve insanı tedirgin eden olayları bu rahatsız edici pozisyondan izler.

Bu gerçekçi roman, üç bölüme ayrılmıştır. Birinci bölüm Bigger'in Daltonların orta sınıf dünyasına girişini ve bu ailenin kızı Mary'i öldürmesini anlatır. İkinci bölümde Bigger'ın Chicago boyunca kaçışını ve işlediği suçun, daha geniş Afrikalı-Amerikalı topluluğunun üzerindeki cezalandırıcı etkisini anlatır. Son bölüm ise, Bigger'ın mahkemesine ve Wright'ın onun hırpalanmış insanlığını savunmasına odaklanır.

Romandaki açık ve cinselleştirilmiş şiddet, özellikle Mary Dalton'un kafasının kesilmesi ve cesedinin yakılması, kitaba ilk başlarda kötü bir şöhret kazandırmıştır. Wright bir yandan beyaz Amerika'ya korkmaya en hazır tiplemeyi sunduğu için kınanmış bir yandan da cesur dürüstlüğünden dolayı övgü toplamıştır. Siyah Amerika'ya duygusal bir gözle bakmaktan kaçınmaya çalışan Wright, özgürlüğün anlamını arıyordu. Siyahların davasına ve komünizme olan bağlılığına bir de insanın kendisini gerçekten bilmesi yönündeki varoluşsal arzuyu eklemişti. **NM**

Morel'in Buluşu

The Invention of Morel

Adolfo Bioy Casares

Yazarın doğum tarihi | 1914 (Arjantin), 1999
İlk yayın tarihi | 1940
İlk yayınevi | Losada (Buenos Aires)
Orijinal adı | La invención de Morel

Jorge Luis Borges'e göre bu roman, "akla dayalı hayal gücü romanı" türünün İspanyolca'daki ilk örneği. Bir kanun kaçağı gemi kazası geçirip ıssız bir adaya düşer. Sözde ıssız olan bu ada, birden, tuhaf insanların ana karakterin varlığından habersiz, durmaksızın aynı hareketleri tekrarladığı bir sahneye dönüşür. Öncelikle bu insanlardan korkan kahramanımız, daha sonra içlerindeki bir kadına aşık olur ve yok edilme ve öldürülme pahasına da olsa aralarına katılmak ister.

Düşlemleri alışıldığı gibi kısa tutmak yerine bu roman inceden inceye benzersiz bir yöntem geliştiriyor: Yaşamdaki duyguları ve bu duygulara yol açan olayları kaydetme ve bunları herkes için mekanik bir biçimde yeniden üretme olasılığı. Yine de bu yöntemin önemli bir özelliği romanın kurgusal yaklaşımının bizzat bu düşlemlerden etkilenmesi. Romandaki Morel karakterinin buluşu benzersiz ve şans eseri bulunm.uş bir araçken, Bioy Casares'ın buluşu, okuru uyarmadan etrafındaki herşeyi kurgusallaştıran amansız bir sözel makinedir. Ölümsüzlüğe ve eksiksiz bir mutluluk deneyimini korumaya dair bir masal olan Morel'in Buluşu, insanın kendisini yanlışalgılaması üzerine komik bir öykü ve muğlaklıkla sebatkâr aşk üzerine bir parodi olduğu gibi, kurmacanın sınırlarını zorlamanın da ilk ve derin örneklerinden biri. Roman, okuru kusursuz olay örgüsüne tutsak ederek bitiyor ve okur bu inanılmaz öykünün hem nihai hedefi hem de belki de tek kurbanı oluyor. **DMG**

Tatar Çölü

The Tartar Steppe

Dino Buzzati

Yazarın doğum tarihi | 1906 (İtalya), 1972
İlk yayın tarihi | 1940
İlk yayınevi | Rizzoli (Milano)
Orijinal adı | Il deserto dei Tartari

Bu gizemli ve rahatsız edici romanda, bir garnizondaki askerler düşmanın, yani Tatarların, bir gün kuzeyden gelerek saldırmasını beklerler. Olayların geçtiği büyük kale belirsiz bir geçmişe aittir ve kayalıklarla dolu bir çölün kenarında, sarp ve geçit vermeyen dağların tepesinde yer alan kalenin içindeki atmosfer, gerçeklik ve rüya arasında asılı durmaktadır. Saldırının nasıl ve ne zaman gerçekleşeceğini hiç kimsenin bilmiyor olmasına rağmen, askerler sürekli olarak bu ana hazırlanırlar. Düşmanın kim olduğunu bile hiç kimse bilmemektedir. Bu adamların, özellikle, bu gizemli kalenin ve coğrafi koşulların acımasızlığının gölgesinde geçen yorucu bir yolculuğun ardından kendisini iradesi dışında bu kalede bulan Lieutenant Drogo'nun hayatı kadere emanettir. Garnizonun içindeki sürreal atmosferde hayat, katı askeri kurallarla disiplin altına alınmıştır. Nöbetçi askerler, kim olduklarını bilmedikleri birilerinden gelecek saldırıya karşı kaleyi korumak için devriye gezerler. Askeri tatbikatların, hiçbir geçerli anlamı yoktur, ve saçma bir bekleyiş, askerlerin gerçek olmayan yaşamlarına egemen olmuştur.

Konusu bakımından varoluşçu olan bu roman, bugün de tanımlanması güç bir yapıt olarak duruyor. Uzun yıllar boyu bekleyen bu askerlerin, romanın yayınlanmasıyla, çok geçmeden hayâl edebileceklerinden çok daha büyük bir savaşla karşı karşıya kalmaları ironik. **RP**

▶ **Tatar Çölü, 1917'de yapılmış ve üzerinde "Herkes görevini yapmalı!" yazan bu İtalyan afişinde görülen türdeki askeri yönetmeliklerin yararsızlığını tasvir ediyor.**

Fate tutti
il vostro dovere!
LE SOTTOSCRIZIONI AL PRESTITO SI RICEVONO PRESSO IL
CREDITO ITALIANO

The Power and the Glory

Graham Greene

Yazarın doğum tarihi | 1904 (İng), 1991 (İsviçre)
İlk yayın tarihi | 1940
İlk yayınevi | W. Heinemann (Londra)
Sinema uyarlaması | 1962

Arka planını, Katolik Kilisesi'nin 1920'lerde Meksika'da gördüğü baskının oluşturduğu The Power and the Glory, bir papazın tutuklanmaktan ve idam edilmekten umutsuzca kaçışını anlatır. Greene'in tasvir ettiği alan (gerek fiziksel gerekse toplumsal ve psikolojik olarak) konuya uygun düşecek bir perişanlık içerisinde. Romanda anlatılan fakat adı hiçbir zaman verilmeyen kahraman, "içkici bir papaz" ve gayrimeşru bir çocuğun babası. Yolculuğu sırasında çocuğuyla kısa süreliğine ve tatsız biçimde karşılaşır. Ona açık olan ve kaderi açısından bir anlam ifade eden psikolojik ve ruhani yollar, laiklik yanlısı otoritelerden kaçma seçenekleri kadar ümitsiz görünür. Kafasına ödül konulmuştur ve peşindekiler, ona yardım eden köylüleri öldürürler. Ancak Greene'in çeşitli ucuz kefaret yöntemlerine direnmesi bir tarafa, tüm bu umutsuzluğun içinde Tanrı'nın iyiliğine dair muğlak bir kavrayış vardır. Papaz, acı çekme ve günahkârlığın, tanrının dünyadaki varlığını görünür kılmanın belki de tek yolu olduğunu idrak eder. Romanda çok sayıda güçlü imge vardır: Papazın aşırı kalabalık bir hapishanede gece boyunca hapsedilmesi, ayinsel amaçlarla şarap alma çabası; papaz ve askerler arasındaki ideolojik ve kişisel kedi fare oyunu. Greene, son derece yoğun bir klostrofobiyle sınırsız bir boşluğun iki kutbu arasında kalarak çökmüş bir dünya yaratmayı başarıyor. **RMcD**

Çanlar Kimin İçin Çalıyor
For Whom the Bell Tolls

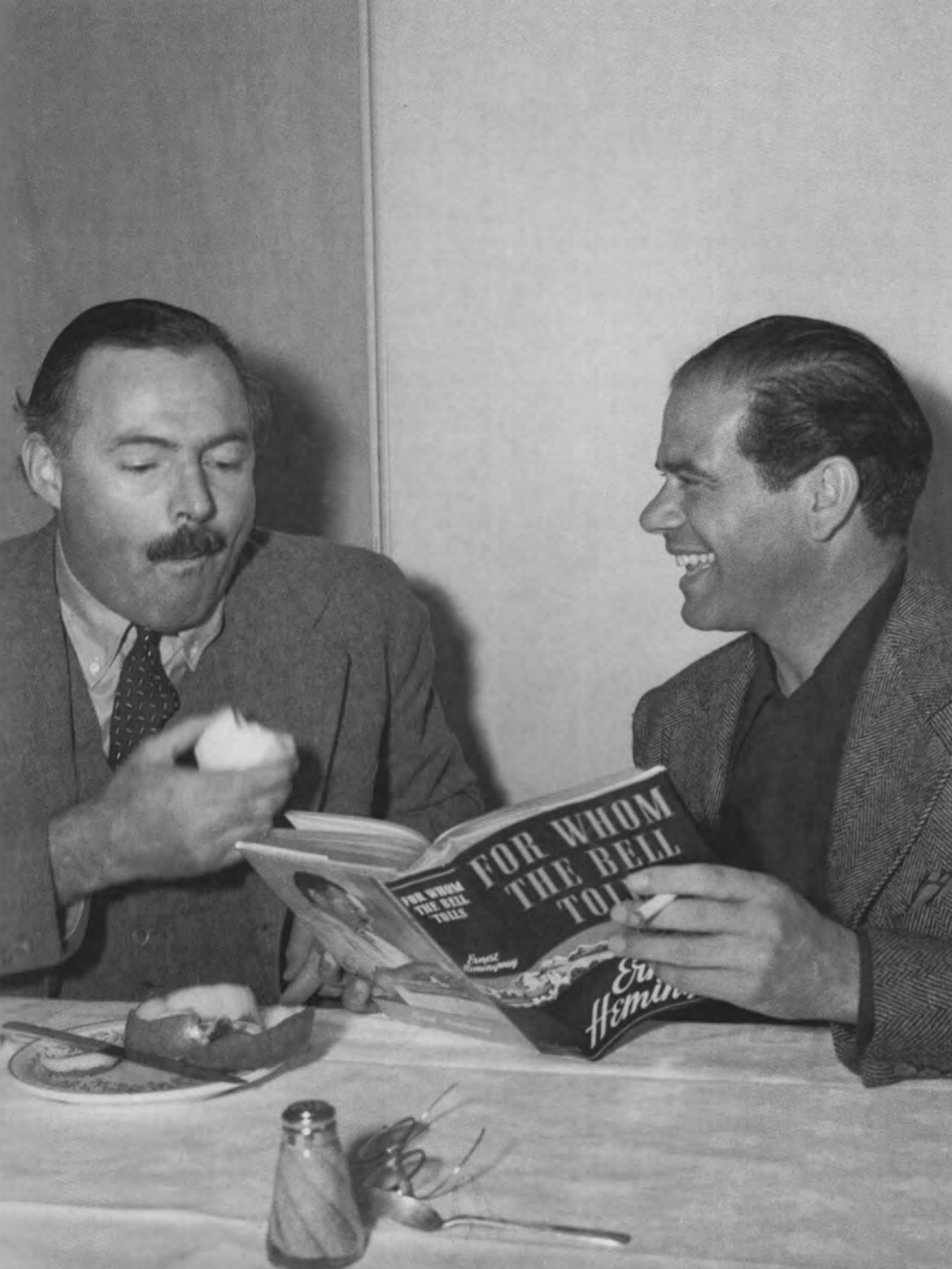
Ernest Hemingway

Yazarın doğum tarihi | 1899 (ABD), 1961
İlk yayın tarihi | 1940
İlk yayınevi | C. Scribner's Sons (New York)
Nobel Edebiyat Ödülü | 1954

İspanya İç Savaşı'nın en yoğun döneminde, 1937'de geçen Çanlar Kimin İçin Çalıyor, Cumhuriyetçiler'in safında savaşmak üzere işini bırakan bir üniversite öğretmeninin mücadelesini anlatır. Robert Jordan, bitmek tükenmek bilmez bir liderlik krizi yaşayan bir grup gerillaya liderlik etmek üzere Madrid'den gönderilmiştir. Grubun görünürdeki lideri Pablo, savaşın getirdiği sıkıntılara karşı koyma yönündeki sağlam kararlılığını kaybetmiş, atlarıyla birlikte barış içinde yaşamanın rüyasını hasretle kurmaktadır. Pablo'nun batıl inançları olan, yarı çingene sevgilisi Pilar, propagandif tutumuyla hem gerillaları hem de onları bir araya getiren davayı ayakta tutmayı başarır. Jordan, Cumhuriyetçilerin kampına alınmadan önce Faşist askerlerin tecavüzüne uğrayan genç Maria'yla hemen bir bağ geliştirir. Maria, Pilar'ın öğütlerini dinler ve bunun geçirdiği travmanın hatırlarının yok olmasına yardımcı olacağını umarak Jordan'a bir yakınlık duyup duymadığını sorgulamaya başlar.

Jordan, şiddetten nefret etme duygusuyla boğuşurken Cumhuriyetçi amaçlar konusunda kararsızlaşmaya ve daha genel olarak kendisine yabancılaşmaya başlar. İnanç sistemini bir bütün haline getirememesi, köprüyü havaya uçurma görevini planlarken kendisinden kaçsa da çok yoğun bir aşk duyduğu Maria'yla olan ilişkisi yoluyla dramatize edilir. Sonunda Jordan, inanç ve pratiğin tutarlı ve hiyerarşik düzeni konusundaki ısrarı kırılınca kendi kişisel, politik ve romantik değerlerini yeniden belirlemek zorunda kalır. **AF**

▶ Yönetmen Frank Capra (sağdaki), 1941 yılında romanı Hemingway'le tartışıyor; sonuçta romanın sinema versiyonunun yönetmenliğini Sam Wood yaptı.

FOR WHOM THE BELL TOLLS
FOR WHOM THE BELL TOLLS
Ernest Hemingway

The Man Who Loved Children

Christina Stead

Yazarın doğum tarihi | 1902 (Avusturalya), 1983
İlk yayın tarihi | 1940
İlk yayınevi | Simon & Schuster (New York)
Patrick White Ödülü | 1974

"Kendini yetiştirmiş insan şansa inanan ve oğlunu Oxford'a gönderen insandır."

▲ **Stead iki yaşında annesini kaybetmiştir ve The Man Who Loved Children'ın önemli bir kısmı yazarın çocukluk anılarına dayanır.**

Kitabın kendisi gibi, Christina Stead'in bu ustalıklı romanının adı da hem duygusal bir dürüstlüğe hem de acı bir ironiye işaret ediyor. Roman, işçi sınıfından bir natüralist olan Sam Pollit ve Baltimore'lu, müşkülpesent zengin aile kızı Henny Collyer'in felaket kabilinden evliliğiyle oluşan, geniş Pollit ailesinin öyküsünü anlatır. 1930'larda, Washington ve çevresinde geçen roman, aile yaşantısını yazarın yanılmaz mikroskobunun merceği altına alır ve Stead'in hayran olduğu Zola gibi yazarların natüralizmini yansıtır.

Sonuçta, gerçek yaşamın hızlı duygusal değişimlerini yansıtan bir çabuklukla komikten korkunca geçen sahnelerden oluşan zengin bir doku ortaya çıkar. Stead'in etraflıca yaratılan karakterleri hem doğal hem de büyüleyicidir. Çocukları çok sevdiğini iddia eden Sam, kitabın merkezindedir; benmerkezci bir kabadayılığın ve yaratıcılığın karizmatik ama insanı çileden çıkartan bir karışımı olan Sam'in, çocuklarını, kız kardeşlerini, karısını ve iş arkadaşlarını siyasal ve ahlâki olarak doğru gördüğü şeye yöneltme ve kontrol etme girişimlerini, onun kılavuzluğundaki okur büyülenerek izler. Aşkta hayal kırıklığına uğramış ve yoksul koşullarda yaşamaya zorlanmış karısı Henny'se, çocuklara babalarının mutlu halinin acı bir karşıtını sunar.

Öykü ilerledikçe, Sam ve dikbaşlı yeni yetme kızı Louie arasında bir mücadele başlar; Louie'nin bağımsızlaşıp, olgun ve yetişkin bilincini kazanışından sonraki bocalamaları doğrudan romanın sarsıcı sonunu hazırlar. Gözünden bir şey kaçmayan ve hiçbir şeyi bağışlamayan bu roman içerden göründüğü haliyle bir aile yaşantısı tablosu sunuyor ve hem karakterlerin hem de okurların, aile fertlerine verilen masum rollerin ardında yatan çoğu zaman rahatsız edici gerçeklerin farkına varmasını sağlıyor. **AB**

Broad and Alien is the World

Ciro Alegr´a

Kitabın simgesel nitelikteki adından da ("Dünya Öyle Uçsuz Bucaksız ve Yabancı ki") anlaşılacağı üzere, bu, yerinden yurdundan edilmişlerin bitmez tükenmez yolculuklarının öyküsü. Eğitimsiz ama daha da önemlisi yoksul düşmüş Kızılderili ve melezlerden oluşan Rumi halkı, büyük toprak sahiplerinin topraklarını açgözlülükle daha da genişletme çabalarıyla mücadele eder. Bu halkın kökenleri, toprak sahibi Álvaro Amenábar'ın arazilerini gasp etmek için açtığı davayla ilgili olan ana öyküye bir giriş niteliğinde, ihtiyar Rosendo Maqui'nin anılarından yararlanılarak anlatılır. Hukuk, açgözlülüğü örtbas eden ve Kızılderilileri topraklarından söküp yine sömürülmeye devam edilecekleri çok daha küçük bir araziye gönderen bir danışıklı dövüşten ibarettir. Liderleri sırayla etkisiz hale getirilir; barışsever Rosendo hapiste ölür, silahlı bir direnişe önderlik edebilecek olan eşkıya Fiero Vásquez'inse boynu vurulur.

Kitabın sonuna yaklaşırken, Peru'nun yine zulmün hüküm sürdüğü diğer yerlerindeki (özellikle de madenlerde ve kauçuk plantasyonlarında) durumun betimlemeleriyle dehşet artar. Aynı zamanda, yerlilerin hak arayış davası da gittikçe artan bir açıklıkla gözler önüne serilir. Kurtarıcı rolünü üstlenen asi Benito Castro halka önderlik edip silahlı bir direniş başlatmak üzere kitaptaki yerini alır ama bu olay da aynı şekilde başarısızlıkla sonuçlanır.

Her şeyi görüp bilen anlatıcının, olayları ve tarihsel koşutlukları sayfalar dolusu anlattığı, o zaman bile modası geçmiş olan formel yaklaşımına rağmen Alegría, doğal bir manzarayla iç içe yerleştirdiği geniş bir karakter kadrosu sunmuş ve hepsinden önemlisi, adaletsizliğe karşı verilen mücadele hakkında inandırıcı bir roman yaratmıştır. **DMG**

Yazarın doğum tarihi | 1909 (Peru), 1967
İlk yayın tarihi | 1941
İlk yayınevi | Ercilla (Santiago, Chile)
Orijinal adı | El mundo es ancho y ajeno

"Mavzer sesleri her seferinde daha da yakında yankılanmaya devam ediyor."

▲ **Lima'da yayımlanan bu 1970 tarihli baskının kapağı, Peru dağlarında Kızılderilileri bekleyen belirsiz kadere işaret ediyor.**

The Living and the Dead

Patrick White

"İlk aylarda... Londra ve New York arasında mekik dokuyarak fazlasıyla aceleci biçimde ikinci bir romanı, The Living and The Dead'i yazmaya koyuldum"
White, 1973

Yazarın doğum tarihi | 1912 (İng), 1990 (Avusturya)
İlk yayın tarihi | 1941
İlk yayınevi | Routledge & Kegan Paul
Nobel Edebiyat Ödülü | 1973

Arka planına 1930'ların acımasız koşullarını alan ve Londra'da geçen öykü, Catherine Standish'le Elyot ve Eden adındaki iki çocuğu arasındaki ilişkiye odaklanır. Kocası tarafından terk edilen Catherine, duygusal olarak soğuk bir annedir. Bu dünyaya ait olmadığını düşünen Elyot, kitaplar yoluyla kendisini dünyadan soyutlayan bir yazar ve eleştirmendir. İlk bakışta daha ateşli bir karakter olarak görünen kız kardeşi Eden, politik faaliyetleri ve erkeklerle yaşadığı ilişkilerle tatmin olmaya çalışır ama her iki alanda da hayâl kırıklığına uğrar. Bu özet, romanın sürekli kasvetli bir havaya sahipmiş gibi görünmesine neden olabilir ancak White'a hak ettiği ünü kazandıran ve White'ın karakterlerinin zihinlere yerleştiği bölümler bunlardır.

White, karakterlerin her birinin yaşantılarına motivasyon kaynağı olan kendi kendinden kuşku duyma ve kendi kendini kandırma hallerine dürüstçe ama şefkatle göz gezdirirken daha sonraki romanlarına egemen olacak tematik kaygıları dile getirir: İnsanların çektiği acıya her geçen gün daha da ilgisizleşen bir dünyada kendini kurban etmenin değeri nedir? Tanrı tarafından terk edilmiş bir evrende yaratıcılığın hedefi ne olabilir?

Bazı okurlar, romanda sık sık karşılaşılan durgun bölümleri bir nebze sıkıcı bulabilir. Bununla beraber, sosyal hayata karşı tutuk olan kimselerin kendi bakış açılarına yaratıcı bir biçim verme meselesiyle nasıl mücadele ettiklerini ve kendilerini bu düşüncenin içine hapsettiklerini etkileyici biçimde anlatırken White, büyüklüğünden asla ödün vermez. **VA**

▲ **Burada 61 yaşında görülen Patrick White, Nobel Edebiyat Ödülü kazanan ilk Avustralyalı yazardı.**

Senin Köylerin

The Harvesters

Cesare Pavese

Yazarın doğum tarihi | 1908 (İtalya), 1950
İlk yayın tarihi | 1941
İlk yayınevi | Einaudi (Torino)
Orijinal adı | Paesi Tuoi

Senin Köylerin, konusu doğa tarafından adım adım temin edilen bir romandır. Bunaltıcı sıcaklara büyük fırtınalar son verir, ürkütücü ay ışığı yakıcı güneş ışığına tezat oluşturur. Kurak Kuzey İtalya kırsalında güneşin kasıp kavurduğu tepelerde, ana kara İtalya'nın değişen tehlike, tutku ve ölüm dünyasında istikrarlı, ebedi ve doğal bir gerçeklik olduğuna dair bir hissiyat vardır.

Pavese'nin öyküsü, Talino ve Berto'nun Faşist bir hapishaneden salıverilmesi sonrasında başlar. Talino, Berto'yu kendisiyle beraber, hasat için köyündeki çiftliğine gelmeye ikna eder. Çiftlikte Berto, kendi memleketi Torina'ya tamamen yabancı bir dünya, ahlakın muğlaklaştırıldığı ve hiçbir şeyin göründüğü gibi olmadığı bir yer bulur. Konu, Berto'nun bir yabancı olarak güçlükle kavrayabileceği yarı gerçeklerle ve yalanlarla, bitmemiş veya hiç başlamamış hikâyelerle gelişir. Çiftliğe geldiğinde Berto, yoksul ve mazlum, geniş bir aileyle karşılaşır ve Talino'nun dört kız kardeşinden biri olan Gisella'ya çabucak kapılır. Kısa bir ilişkileri olur ancak Berto, Gisella ve Talirıo'nun ilişkisini daha henüz sezmeye başlamışken acımasızca ve aniden trajedi başlar.

Pavese faşizm karşıtı çevrelere girdi ama mücadeleye katılmak istese de bunu yapamadığı için her zaman kendini bölünmüş hissetti. Yazıları, belki de İtalya'nın o dönemdeki mücadelelerini yansıtarak kendi iç çatışmasını anlatır. Savaştan sonra faşizm karşıtı düşüncenin bir modeli olarak övülen çalışmaları, sıkıntılı zamanlarda insanlığın harika bir tasviri olarak selamlanır. **Rmu**

Sicilya Konuşmaları

Conversations in Sicily

Elio Vittorini

Yazarın doğum tarihi | 1908 (İtalya), 1966
İlk yayın tarihi | 1941, Bompiani (Milano)
Alternatif adı | In Sicily
Orijinal adı | Conversazione in Sicilia

Kitabın ilk sayfalarında, İspanya İç Savaşı'nın başlangıcının işareti olan 1936'daki olaylara sembolik göndermeler bulunur. Kitabın kahramanı ve anlatıcısı olan Silvestro, insanlığın kayboluşuyla karşı karşıya kaldığında, aslında ne kadar güçsüz olduğunu fark ederek ümitsizliğe ve hayal kırıklığına kapılır. Doğduğu yer olan Sicilya'ya doğru metaforik bir yolculuğa çıkar. Kendi köklerini yeniden keşfedişi ve bunun sonucunda geçirdiği psikolojik dönüşüm sırasında Silvestro, çok sayıda insanla sohbet eder.

Ürünlerini satamayan portakal toplayıcısı, güneyin yoksulluğunu hatırlatır. Bir başka adam, insanlığa karşı ahlâki bir görevi olduğunu düşünmektedir ve insanlığı savunmak için verdiği mücadelede bütün tutkularından vazgeçmeye hazırdır. Bir bıçak bileyicisi, kendisine bilemesi için kılıçlarını, bıçaklarını ve diğer silahlarını vermeyen insanların kayıtsızlığından şikayet eder. Bu konuşmalar sırasında kullanılan soyut sözcükler, özgürlük ve demokrasinin bastırılmasına karşı verilen mücadeleyi sembolize eder.

Silvestro romanın ortasında annesi Concezione'yle konuşur ve gençliğini hatırlar. Kocasının kendisini terk etmesine rağmen yaralanmamış, yalnızlıktan korkmayan güçlü bir kadın olan Concezione, kadın ve anne olmaktan gelen gücü sembolize eder. Kendi iç dünyasını yeniden keşfetmek amaçlı bir Hıristiyan metaforu olarak tanımlanabilecek üç günlük yolculuğunun sonunda Silvestro, insanlığa dair daha yüksek bir kavrayış gücüne sahip olur. Bu sayede yazarın antifaşizmi, ahlâki olduğu kadar tarihsel ya da politik olmayan bir boyut kazanır. **RP**

Yabancı

The Outsider

Albert Camus

Yazarın doğum tarihi | 1913 (Cezayir), 1960 (Fransa)
İlk yayın tarihi | 1942, Gallimard (Paris)
ABD'de yayımlanan kitabın adı | The Stranger
Orijinal adı | L'Étranger

▲ Yabancı'daki anti-kahramanı Meursault gibi Albert Camus de o dönemde Fransız idaresinde olan Cezayir'deki Avrupa kökenli yerleşimcilerin çocuğuydu.

▶ Albert Camus'nün "Alberic" adını taşıyan bu suluboya portresi, yazarın alnındaki kırışıklıklarla detaylandırılmış.

Yabancı, mutlak tekdüzelik sergileyen bir romandır. Öyküde yer alan olaylar (bunların arasında bir cinayet ve onu izleyen bir dava yer alsa da), üzerlerinde hiçbir ağırlık taşımıyor gibidir; sanki yalnızca sayfanın yüzeyinden süzülüp geçerler. Sonradan anlaşılır ki bu, hem öykünün vermek istediği mesaj ve varoluşçuluk felsefesiyle olan tartışmalı ilişkisi hem de, işin garip tarafı, kitabın sürükleyiciliği açısından can alıcı değerdedir. Camus'nün titiz yalınlığı öyküyü aynı anda hem gündelik gerçekliğe hem de bir söylencenin içine yerleştirir ve bu belirsizliği çözmek okura bırakılır.

Roman, geleneksel öz-yönetim anlayışının temelini çürütmeye çalışan bir yaşamı yorumlarken sarsılmaz bir disiplin sergiler. Ele aldığı konuların izah edilişinde hiçbir teknik "beceri" söz konusu değildir; bize yalnızca, Meursault adındaki, hayatını gözlerden uzak ve yalnız yaşamayı tercih eden toplum dışı, boş bir adamın yaşantısından bir kesit sunulur. Bu kesit süresince adamın yaşamında bazı çok önemli olaylar (annesinin ölümü, bir adamın öldürülmesi ve Meursault'yu ölüme mahkûm eden karar) meydana gelir ama bunlardan hiçbiri kendisinden beklenen duygusal tepkiyi hareketa geçiremez.

İlk bakışta, sözcüklerin tutumlu kullanıldığı bir uslubun arkasında dev karmaşıklıkların gizli olabileceği olasılığı ve bu olasılığı sarmalayan genel bulanık atmosfer çerçevesinde Kafka'yla belirli paralellikler var gibi görünür. Ne var ki gerçeküstü olan hiçbir şey yoktur; Meursault'un dünyasında her şey sıradandır ve onun bu dünya üzerinde neredeyse hiç hakimiyeti bulunmaz. Başkalarının olduğu kadar kendi hayatından da sürülmüş olan Meursault'un karakteri, yaşamın, kişinin ona yüklemek istediği anlamın ötesinde hiçbir anlamı olmayışını sergiler. Camus açısından absürd kavramını, sonraki çalışmalarında adamakıllı geliştirdiği bu temayı oluşturan da bu değiştirilemez anlamsızlığın fark edilmesi ve kabullenilmesidir. **SF**

Yürek Yangını

Embers

Sandor Marai

Yazarın doğum tarihi | 1900 (Macar.), 1989 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1942
İlk yayınevi | Budapeşte
Orijinal adı | A gyertyák csonkig égnek

Yürek Yangını, Orta Avrupa edebiyatının yeniden keşfedilen bir mücevheridir; ilk olarak 1942 yılında Budapeşte'de yayınlanmış ancak 2001 yılında İngilizce'ye çevirilinceye dek daha geniş bir okuyucu kitlesinden yoksun kalmıştır. 1989'da, Amerika'da sürgündeyken intihar eden yazar, hiçbir zaman kitabının kazandığı beklenmedik popülariteyi göremeyecek olsa da roman dünya çapında düzeyde en çok satan kitaplar arasında yer almayı başardı.

2. Dünya Savaşı'nın başlamasının hemen ardından Macaristan'da, Karpat Dağları'nın eteklerinde kurulu uzak bir kalede geçen romanda, 75 yaşındaki emekli general Henrik, kırk yıldan beri görmediği eski arkadaşı Konrad'la akşam yemeği yer. Çift arasında çözülmemiş bir çok mesele vardır ve bu ertelenmiş meseleler, mükemmel derecede kontrollü bir biçimde, bir dizi anektod, anı, sessizlik, kanıt, çürütme, yadsıma ve şaşırtmacayla ortaya serilir. Márai, çalışmasını büyük bir yetenek ve hassasiyetle örer; ortaya çıkan her yeni şeyle okur, bir uzlaşmanın mümkün olabileceğini düşünür. Yıllar boyu içten içe devam eden dargınlık bir geceye sıkıştırılmıştır. Yürek Yangını, özlü ve çarpıcı bir yoğunluk taşıyan bir çalışma, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun atmosferi ve bilgeliğiyle dolu bir roman, uzun gölgelerin, iyi şarapların, mum ışıklarının, eski ormanların, devrilen ağaçların romanı. Márai, bu atmosferi, ucuz tiyatro hilelerine başvurmadan sağlamayı başarır. Roman, eski dünyaya ait bütün tılsımıyla birlikte, sınıf, dostluk, ihanet ve erkek gururu üzerine son derece dikkatli ve ayrıntılı bir inceleme. **SamT**

Satranç

Chess Story

Stefan Zweig

Yazarın doğum tarihi | 1881 (Avusturya), 1942
İlk yayın tarihi | 1942, Bermann-Fischer (Sthlm)
Alternatif adı | Royal Game; Chess
Orijinal adı | Schachnovelle

Satranç, genç ve cahil, ama şaşırtıcı derecede yetenekli bir satranç dünya şampiyonunun para için hiç tanımadığı biriyle satranç oynadığı bir yolcu gemisinde geçer. Yabancının satranç bilgisi geniştir ama pratik yeteneği satranç tahtasında neredeyse hiç denenmemiştir. Bu dengesizliğin altında yatan neden hikayenin gözler önüne serilmesini sağlar, gergin ve şaşırtıcı bir turnuvanın zeminini hazırlar.

1943 yılında, yazarın karısıyla birlikte trajik intiharından bir yıl sonra yayınlanan Satranç, Zweig'ın en tanınmış romanlarından biridir. Zweig aynı zamanda biyografici, hikaye yazarı, oyun yazarı ve şair olarak da popülerdi ve Sigmund Freud, Thomas Mann ve Romain Rolland gibi isimlerle arkadaştı. Avusturyalı bir Yahudi olarak, Nazi etkisinin giderek artması nedeniyle 1934 yılında anayurdunu terk etmek zorunda kaldı; sonuçta İngiliz vatandaşlığı elde etti ama Avrupa'nın durumundan ümitsiz ve hayal kırıklığı içinde Brezilya'da öldü.

Satranç, Gestapo işkenceleri, tutkunun doğası, kibirle aç gözlülüğün saçmalığı ve politik manipülasyon gibi büyük konuları kendinden emin bir şekilde işleyen küçük, güçlü bir kitap. Bu hikayede, satranç bir zehir, tehlikeli bir psikolojik tutku gibidir ama aynı zamanda da hücre hapsinde zihinsel yalnızlığın bir tedavisi ve şöhrete götüren bir bilettir. Zweig'ın anlatıcısının adı hiçbir zaman verilmez ama satranç karşılaşmasını onun gözünden izleriz ve yabancı da tuhaf sırrını bir tek ona açıklar. Satranç, kısa ama hızlı adımlarla ilerleyen, büyüleyici, mücevher gibi bir anlatı. **JC**

Boncuk Oyunu

The Glass Bead Game

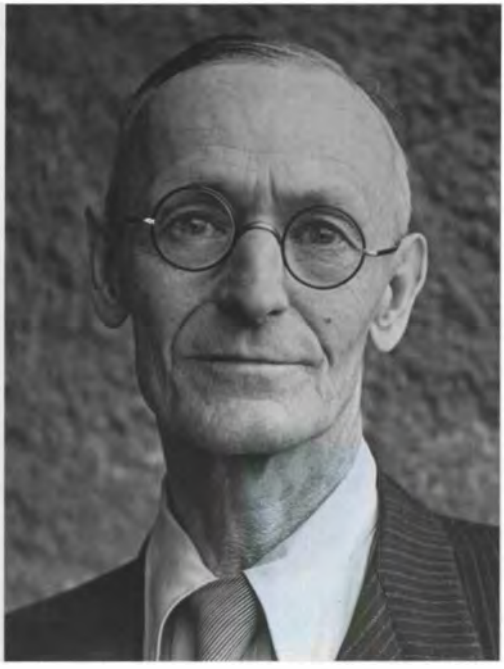
Hermann Hesse

Yazarın doğum tarihi | 1877 (Alm.), 1962 (İsviçre)
İlk yayın tarihi | 1943, Fretz & Wasmuth (Zürih)
Alternatif adı | Magister Ludi
Orijinal adı | Das Glasperlenspiel

Boncuk Oyunu, 20.yüzyıl Avrupası'nda bir entelektüel grubunun üyesi olan, toplumunun geri kalanından ayrı yaşayan ve çalışmalarını ayrı sürdüren Joseph Knecht'in biyografisidir. Roman, okul çağından başlayarak, Knecht'in Magister Ludi, ya da "Oyun Üstadı" ünvanını kazanmasına kadar olan dönemi anlatır. Bu Boncuk Oyunu, Knecht'in başkanı olduğunu entelektüel grubunun varlık nedenidir.

Oyunun nasıl bir oyun olduğu tam olarak hiçbir zaman açıklanmamasına rağmen, felsefeden tarihe, matematikten müziğe, edebiyata ve mantığa kadar insan bilgisinin çeşitli dallarının sentezlerini içerdiği çok açıktır. Oyunun mükemmel doğasına rağmen, Knecht giderek oyuncuların dünya olaylarından kopuk olmasından memnun olmamaya başlar. 1940'lı yılların yıkıcı olaylarının ortasında yazılan Boncuk Oyunu, politika çevreleriyle düşünce dünyası arasında ilişki üzerine yazılmış kendini çok iyi ifade eden, güçlü bir roman. Hesse'in romanı, düşünce ve eylem arasında daha etkileşimli bir ilişki kurulması gerektiği yönünde ateşli bir sav. Bu ortaklığı son derece güçlü bir biçimde tanımlayan Knecht, yaşamın, kendini çalışmaya adamış benliği tarafından görmezden gelinen bu yönlerini yaşamak üzere içinde bulunduğu kapalı topluluktan ayrılır.

Dolayısıyla bu roman, Hesse'in her zaman kullandığı temalardan birinin devamıdır: İnsanın kendini geliştirmesinin ve yenilemesinin sürekli değişen yolunu anlamanın bir yöntemi olarak kişinin kendisi üzerinde düşünmesinin önemi. **CC-G**

"Knecht, yaşamın, kendini çalışmaya adamış benliği tarafından görmezden gelinen bu yönlerini yaşamak üzere içinde bulunduğu kapalı topluluktan ayrılır"

▲ Amerikalı sanatçı Andy Warhol, ölümünden 20 yıl sonra yazarın bu fotoğrafını yayımladı.

Joseph ve Kardeşleri

Joseph and His Brothers

Thomas Mann

Yazarın doğum tarihi | 1875 (Almanya), 1955 (İsviçre)
İlk yayın tarihi (4 Bölümün) | **1933–1943**
İlk yayınevi | S. Fischer Verlag (Berlin)
Orijinal adı | Joseph und Seine Brüder

Thomas Mann, Yusuf'un Tevrat'ta geçen hikâyesinin bu yeniden anlatımının, seçkin yazarlık kariyerinin anıtsal zirvesi olmasını amaçlamıştır. Oysa Ekim 1933'te ilk cildi basılana kadar Naziler Almanya'da iktidara gelir ve Mann sürgüne gönderilir. Ekseriyetle anavatanında okurdan mahrum kalan Mann, dönemin siyasi veya entelektüel meseleleriyle açık bir ilgisi bulunmayan İncil'e ilişkin bir epikle çok az yabancı okur edinebilmiştir.

Eserin dört cildi (The Stories of Jacob, The Young Joseph, Joseph in Egypt, and Joseph the Provider) eski Ahit'in Genesis/Yaratılış olarak bilinen ilk bölümündeki benzer bir hikâyenin anahatlarını sadakatle takip eder. Yakup'un 11. oğlu Yusuf ailesinden koparılır, Mısır firavununun sağ kolu olur ve sonunda halkına liderlik etmek üzere döner. Mann'ın epik versiyonu İncil'e ilişkin kısa bölümleri, duygusal dokunuşlar, karakter skeçleri ve mizah parıltılarıyla aydınlatılmış, zengin ayrıntılı hikâyelere dönüştürür. Yazarın mit ve tarihe dair yoğun düşünceleri göz korkutucu biçimde okurun yolu üzerinde durur ancak taze anlatım tatları her zaman sadece birkaç sayfa ötededir.

Eser, eski uygarlıklara dair bilginin geniş bir özetidir ama yazar, tarihi olmaktan ziyade ebedi olan bir yaşama dair karmaşık bir anlatıma ulaşır. Yusuf sonunda Mann'ın, gelişmiş aklı geleneğe saygıyla, hayalcinin hayal gücünün düşsel ilhamını eleştirel bilimsel gerçekçilikle harmanlayan, tamamen aydınlanmış insanoğlu imgesi olarak ortaya çıkar. **RegG**

Küçük Prens

The Little Prince

Antoine de Saint-Exupéry

Yazarın doğum tarihi | 1900 (Fransa), 1944 (uçakta)
İlk yayın tarihi | 1943
İlk yayınevi | Reynal & Hitchcock (New York)
Orijinal adı | Le Petit Prince

Bu eğlenceli masal, bir yetişkinin kendi içindeki çocukla karşılaşmasını anlatır. Sahra Çölü'nün ortasında geçen roman, Saint-Exupéry'nin öykünün anlatıcısı olan pilotunun "bozuk" bir makine yüzünden yolda kalması ve kendisini "yaşam ya da ölüm" beklentisiyle yüz yüze bulmasından sonra başlar. Öykünün özünde yatan temel mesele, insanın hayatı ve bu hayatın nasıl geçirildiğidir. Yetişkin ve çocuk arasındaki ilişki, arka planda insanî bir takım güçlükler olmak kaydıyla, ortaya serilir ve bu ilişkinin doğasındaki en temel nitelik sorular sormaktır: "Küçük prens" formundaki çocuk, yetişkin akıl hocasına "çok fazla soru" sorar.

Anlatıcı ve çocuk arasındaki diyalog, insanın kendi kendisiyle yaptığı bir konuşma niteliği taşır: Küçük bir çocuğun, kısıtlayıcı bağlardan kurtaran hayalleri ve talepleri yoluyla kendi içindeki çocukla meşgul olan bir yetişkin söz konusudur. Küçük prens ve öykünün anlatıcısı ilk olarak, küçük prensin "Bana bir koyun çizer misin lütfen" demesiyle, çizme eylemi yoluyla ilişki kurarlar. Saint-Exupéry'nin öyküsü, gerçekliğin kabul edilen düzenine meydan okuyan ve hayallerin hakim olduğu rüyalar aleminin krallığına giren, sürrealist bir öykü. Anlatıcı, nazik bir şekilde, hayal kurma kapasitesinin yeniden keşfedilmesine rehberlik eder. Ve sonra rol değişimi başlar; çocuk yetişkini merak etmenin kutsal dünyasına götürür. Saint-Exupéry'nin hayatının son yılında yazdığı Küçük Prens, yetişkin hayatının nasıl yaşanabileceğine ve yaşanması gerektiğine dair bir manifesto olarak okunabilir. **SB**

▶ **Saint-Exupéry, Le Petit Prince'ın öyküsünü Fransız ressam Bernard Lamotte'un, Amerika-Connecticut'taki evinde, bu masada yazdı.**

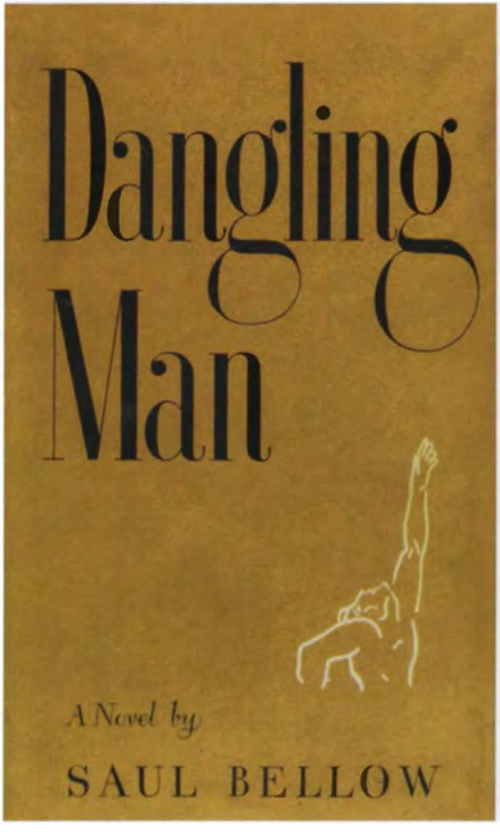

TOTOTTE
ROGER

Boşlukta Sallanan Adam

Dangling Man

Saul Bellow

Yazarın doğum tarihi | 1915 (Kanada), 2005 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1944
İlk yayınevi | Vanguard Press (New York)
Nobel Edebiyat Ödülü | 1976

▲ 1944'de yayınlanan Boşlukta Sallanan Adam, çağdaş entelektüel kaygıları, özgürlüğün doğası çerçevesinde yansıtıyordu.

Boşlukta Sallanan Adam, Bellow'un ilk romanıydı ve onun önemli bir Amerikan yazarı olarak tanınmasını sağladı. Roman, öykünün kahramanı Joseph'in günlüğü biçiminde yazılmıştır. İnter-American Seyahat Acentesindeki işini bırakan 'boşlukta sallanan adam' Joseph, askere alınmayı beklerken Chicago'daki bir pansiyona kapanır. Odasının kapısından nadiren çıkar ve kendisini Aydınlanma döneminde yazılmış yapıtlara kaptırır. Giderek daha çok tekbenci bir yaşam tarzına sahip olması, hem karısı Iva'yı, hem de entelektüel arkadaşlarını ondan uzaklaştırır.

Roman, Joseph'in kendi 'boşlukta sallanan' yaşamının anlamını aramasını anlatırken, Fransız varoluşçuluğunun 1940'ların Amerikası'nın entelektüel yaşamı üzerindeki etkisini açığa vurur. Joseph'in günlüğünün bölümleri, kendisinin Alternatiflerin Ruhu ya da Tu As Raison Aussi ("Sen de haklısın") diye adlandırdığı hayali muhatabıyla yaptığı konuşmalar üzerine kurulur. Boşlukta Sallanan Adam'ın varoluşsal kaygıları, aynı zamanda Sartre'ın Nausea'sı (Bulantı) ve Camus'nün L'Étranger'i (Yabancı) bağlamında ele alınabilir.

Roman ayrıca, Bellow'un alt tabakayla ve yüksek kültürü bir araya getirdiği sonraki yazılarının da habercisidir; Joseph'in günlüğü, günlük yaşamın banalliğini Goethe ve Diderot'ya yaptığı göndermelerle bir araya getirir. Joseph tek başına şehrin sokaklarını gezerken, Bellow'un, Avrupa edebiyatının meselelerini Amerikan tarzı kent yaşantısıyla birleştirmeye başladığını görürüz. Dolayısıyla Boşlukta Sallanan Adam, modern Amerikan romanının en etkili ve en önemli seslerinden birinin doğuşuna tanıklık eder. **BR**

"Kendi kendine bir soru sordu; 'İyi bir adam nasıl yaşamalı, ne yapmalı?' Yanıtını bilmeyi hâlâ isterim..."

The Razor's Edge

William Somerset Maugham

Bir toplumsal yergi ve felsefi bir roman olan The Razor's Edge, sıradışı genç bir Amerikalı'nın ruhani arayışlarını anlatır. Larry Darrell, 1. Dünya Savaşı sırasında en yakın arkadaşının, kendi hayatını kurtarmak için öldüğünü gördükten sonra, hayatın anlamını sorgular. İyinin ve kötünün doğası hakkında daha fazla bilgi sahibi olma ihtiyacıyla Amerika'ya döner. Daha sonra, evini, nişanlısını ve toplumsal duruşunu arkasında bırakarak yolculuğa çıkar. Hindistan'ın yüksek dağlarında, kendisine büyük saygı duyulan bir bilgeyle karşılaştıktan sonra Larry, aydınlanmayı yaşar. Maugham'ın anlatıcısı, onun macerasını uzaktan, uzun zaman aralıklarıyla gözlemlenmiş bir macera gibi, zaman zaman dolaylı olarak anlatır. Anlatıcı ayrıca, Larry'yle bağlantısı olan karakterlerin yaşamlarını da anlatır.

The Razor's Edge, sadece ölmeden önce değil, aynı zamanda yirmili yaşlara girmeden önce, hala bir roman karakterine aşık olma yeteneğine sahip olduğunuz zaman okunması gereken bir kitap. Yaşlandıkça, Maugham'ın sanatını daha çok takdir edeceksiniz: Yazarın, daha doğrusu anlatıcının, yalın bir dille betimlenen Larry dışındaki karakterlere ve onların toplumsal çevrelerine ustalıklı, keskin ama yine de nazik bir ironiyle muamele ettiğini göreceksiniz.

Romanda Tanrı'nın doğası, iyi ve kötünün varlığı ve yaşamın anlamı üzerine yapılan tartışmaların kültürel ve felsefi arka planını daha iyi anlayacaksınız. Ne var ki kitabın baş kahramanına ve onun sahip olduğu erdeme gerçek bir özlem duyma olasılığınız düşecek. Bu kitap, onun değerini tam olarak kavrayabilmek için bir inanç en azından inanma arzusu gerektiriyor ve emin olun, bir roman hakkında söylenebilecek daha kötü şeyler vardır. **DG**

Yazarın doğum tarihi | 1874 (Fransa), 1965
İlk yayın tarihi | 1944
İlk yayınevi | W. Heinemann (Londra)
Orijinal dili | İngilizce

▲ Maugham, The Razor's Edge'i yazdığında Amerika'da yaşıyordu – kendisi bu fotoğrafta Cape Cod'da denize girerken görülüyor.

Transit

Anna Seghers

Yazarın doğum tarihi | 1900 (Almanya), 1983
İlk yayın tarihi | 1944
İlk yayınevi | Nuevo Mundo (Meksika)
Yazarın tam adı | Netti Reiling

Modern Alman edebiyatında, kaçış ve sürgün üzerine yazılmış en büyük eserlerden biri olan Transit, belgesel ve kurmaca yazının güçlü bir bileşimidir. Seghers'in Naziler'den kaçarken (Seghers hem Yahudi hem de Komünist Parti üyesiydi) yaşadıklarına dayanan romanın yazımı Fransa'da başlayıp, ilk kez İspanyolca olarak yayınlandığı (kitap Almanya'da 1948 yılına kadar yayınlanmadı) Meksika'da sona erdi. Bu gerçek yaşam deneyimine, Avusturyalı yazar ve doktor Ernst Weiß'in yazgısının dramatize edilerek anlatılması eklenir. Thomas Mann'in Başkan Roosevelt'le görüşmesi sonucunda kendisi için bir Amerika vizesi hazırlandığından habersiz olan Weiß, bir otel odasında intihar etmiş, Anna Seghers da yazarın ölümünün hemen ardından onu bu otel odasında ziyaret etme girişiminde bulunmuştur. Çizgiler bulanıktır, ve romandaki yansımasının gerçek Weiß'i ne kadar temsil ettiği hiçbir zaman net değildir.

Transit'in anlatıcısı Siedler, bir Alman toplama kampından kaçar ancak Fransa'da hapse girer; yeniden kaçar ve bu sefer işgalin olmadığı Marsilya'ya gider. Amerika'ya geçmek için itişip kakışan kalabalığa karışan Siedler, bir tanıdığa, Weidel adlı bir yazara bir mesaj iletmeye çalışır: Weidel'in oteline ulaştığında, Siedler yazarın bir gece önce kendisini öldürdüğünü öğrenir. Ölen adamın bıraktıkları arasında Amerika'ya transit geçiş vizesi de vardır; Seidler vizeyi kullanabilmek için yazarın kimliğini alır. Weidel'in karısı sahneye çıktığında işler karışmaya başlar. Siedler sonunda, kendi asıl kimliğinin yavaş yavaş yokolmaya başladığını farkeder, ve Amerika'ya gitme şansını teperek, Fransız direnişine katılır. **MM**

Pippi Uzunçorap

Pippi Longstocking

Astrid Lindgren

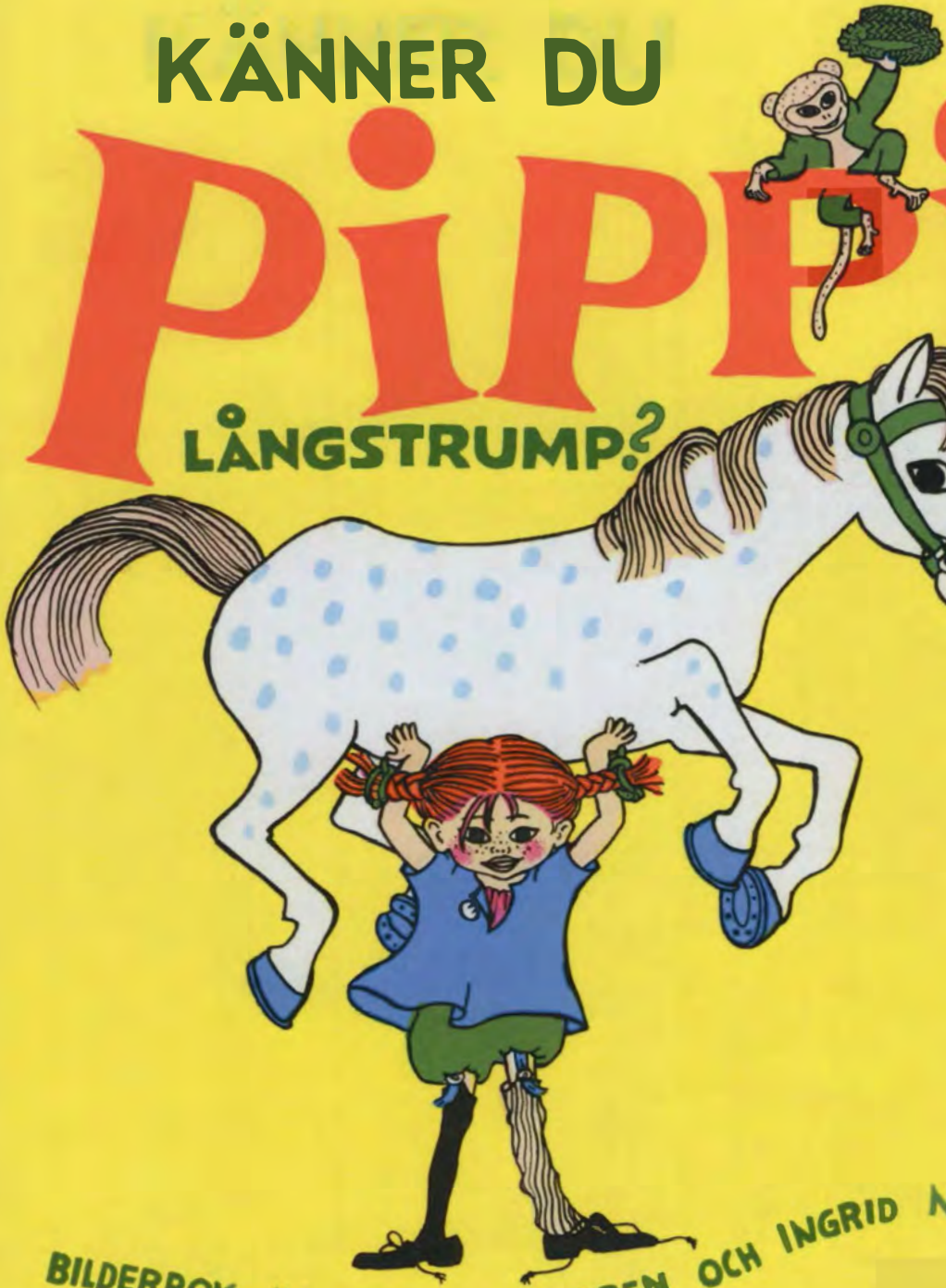
Yazarın doğum tarihi | 1907 (İsveç), 2002
İlk yayın tarihi | 1945
İlk yayınevi | Rabén och Sjögren
Orijinal adı | Pippi Långstrump

Pippi, kendine özgü bir "tavrı" olan dokuz yaşında bir çocuktur. Bu çocuk kitabı kahramanı, başının iki yandan çıkan kızıl örgülere ve "dünyada hiçbir polisin boy ölçüşemeyeceği" bir güce sahip, aile gözetiminden tamamen yoksun Pippi Uzunçorap, harika bir meyve bahçesinin yanındaki Villekulla adlı bir kır evinde yaşar. Zengindir (içi altın dolu büyük bir bavulu vardır), bağımsızdır (annesi cennettedir, babasıysa yamyamlarla birlikte denizin dibini boylamıştır), ayrıca maymunu Mr. Nelson'a, atına ve komşularının dostluğuna sahiptir. Yan komşuları Tommy ve Annika iyi yetiştirilmiş, asla sızlanmayan ve tırnaklarını yemeyen çocuklardır, bu yüzden de kargaşa yaratan, iddiacı, macera arayan Pippi'ye pek benzemezler. Serüvenleri sırasında ikisini de geleneklere karşı gelmeye ve karşılaştıkları yetişkinlerle alay etmeye yönlendiren kahramanın onları avucunun içine alması hiç de şaşırtıcı değildir.

Lindgren, zatürreeden yatan kızını eğlendirmek için bu hikayeyi uydurduktan sonra Pippi'yi yazmaya koyuldu. 1945 yılında, çocuklara yönelik muhafazakâr "görüp de duymazdan gelme" tutumu İsveç toplumunda sorgulanmaya başladığında, görünüşü de giysileri gibi göreneklere uymayan Pippi çocuk kitapları sahnesine fırladı. Lindgren hikayesini bir çocuğun gözünden anlatır ama hepsinden önemlisi Pippi'nin içine, çocuk kitlesinin benimsediği ateşli ve kurnaz bir ruh yerleştirmiştir. **Jha**

▶ **Lindgren'in gelenekleri altüst eden çocuk klasiğinin İsveç baskısının kapağında, Pippi Uzunçorap insanüstü gücünü gösteriyor.**

KÄNNER DU PIPPI LÅNGSTRUMP?

BILDERBOK AV ASTRID LINDGREN OCH INGRID NYMA

Loving

Henry Green

Yazarın doğum tarihi | 1905 (İngiltere), 1973
İlk yayın tarihi | 1945
İlk yayınevi | Hogarth Press (Londra)
Yazarın tam adı | Henry Vincent Yorke

Henry Green'in beşinci romanı Loving, 2. Dünya Savaşı sırasında, İrlanda'da yaşayan bir İngiliz aristokrat ailenin tekdüze hikâyesini anlatır. Günlük olayların etrafında dolaşan anlatımı evin hizmetkârlarıyla efendileri arasında bölünmüştür. Yukarı katta, ev sahibesi Mrs. Tennant'la gelini Mrs. Jack'in kibarlıkla sergiledikleri büyük ölçüde ikiyüzlü duygusallığın komedyasını izleriz. Alt katta, sınırlı umutları ve duyarlı korkulardan oluşan paralel bir komedya, drama yıldızı kâhya Charley Raunce ve personeli tarafından oynanmaktadır. Raunce hizmetçi kızlardan biri olan Edith'e âşık olur ve günlük flörtleriyle arzu dolu itirafları "ömür boyu mutlu" klişesiyle, peri masallarındaki gibi bir sona ulaşır.

Bu kitabı diğer davranış komedyalarından ayıran, Birmingham'lı zengin bir sanayicinin oğlu olan Green'in sevme deneyiminin köklerinin sınıf ilişkilerinde bulunduğunu ve bundan kaçınılamayacağını büyük bir duyarlılıkla ortaya koymasıdır. Roman, en tutkulu özlemlerin bile doğum ve sosyal statü rastlantılarıyla, fiziksel çabayla kazanılan duygusal alışkanlıkların derin etkisiyle ya da ondan kurtulmakla sınırlandığı sınıflı toplumun çelişkilerini ortaya koymaktadır. Her toplumsal sınıfın kendi aşk deneyimleri ve yine kendine özgü biçimde, aşkın sınıflar üstü olduğuna inancı vardır. Bir aşk hikâyesini sosyolojik ya da tarihsel bir analize indirgemeyen Green'in romanı, son derece güzel ve üstü örtülü bir dokunaklılıkla donatılmıştır. **KS**

Hayvan Çiftliği

Animal Farm

George Orwell

Yazarın doğum tarihi | 1903 (Hind.), 1950 (İngiltere)
İlk yayın tarihi |1945
İlk yayınevi | Secker & Warburg (Londra)
Yazarın tam adı | Eric Arthur Blair

Orwell'in, malikânenin çiftliğini ele geçiren ama liderlerinin ihanetine uğrayan hayvanları anlattığı masalsı hikâyesi, 2. Dünya Savaşı sonrası kuşak için güçlü bir özgürlük miti haline geldi. Romanın amacı, Sovyetler Birliği'nin sosyalist bir devlet olduğu yönündeki bir diğer miti yıkmaktı; Orwell'in kitabının yayınlatmakta karşılaştığı güçlükler, yazarın, İngiliz aydınlarının Sovyet sisteminin kölesi olduğu görüşünü doğruladı. Hayvan Çiftliği, Orwell'in İspanyol İç Savaşı'nda (1936–1939), birlikte savaştığı solcu militanlar komünist olmadıkları için acımasızca ortadan kaldırıldıkları zaman yaşadıklarına dayanır.

Hayvan Çiftliği, Sovyet devletinin yükselişi esnasında yaşanan temel gelişmelere odaklanan, denetimli ironiyle yazılmış bir başyapıttır ama Orwell'in taşra hayatıyla ilgili bilgisiyle sınırlıdır. Karl Marx'ı simgeleyen yaşlı, beyaz bir yabandomuzu olan Binbaşı, hayvanların, "İnsana ve bütün yaptıklarına karşı düşman olma görevini" ilan eder. Devrim olunca bütün hayvanlar eşit olacaktır. Ne yazık ki, domuz Napoleon (Stalin) ve ürkütücü köpekleri (gizli polis) yönetimi ele geçirerek koşum atı Boxer'ı (Sovyet halkı) ölümüne çalıştırır ve Snowball'u (Trotsky) sürgün ederler. Koşum atı Clover'ın yedi kuruluş ilkesinin artık tek bir ilke haline geldiğini fark etmesi duygu yüklüdür: "Bütün hayvanlar eşittir ama bazı hayvanlar diğerlerinden daha eşittir." Böyle bir ironi kitabın gerçek devrimi desteklediğini doğrulamaktadır. **AM**

▶ Hayvan Çiftliği'nin 1954 tarihli Letonca çevirisinin kapağı: Kitap Sovyet bloğu ülkelerinde yasaklandı, ama el altından dolaşımını sürdürdü.

DŽ. ORVELS

DZĪVNIEKU FARMA

Drina Köprüsü

The Bridge on the Drina

Ivo Andrić

Yazarın doğum tarihi | 1892 (Bosna), 1975 (Yug)
İlk yayın tarihi | 1945, Prosveta (Belgrad)
Orijinal adı | Na Drinićuprija
Nobel Edebiyat Ödülü | 1961

Başlangıçta hiç köprü yoktu. Sonra bir köprü vardı. Sonra köprü yine yoktu. Ve yine bir köprü vardı. Ivo Andrić'in Drina Köprüsü adlı yapıtında, aynı zamanda Sokullu Mehmet Paşa Köprüsü olarak da bilinen, Mostar'ın Eski Köprü'sünün karmaşık hikâyesi, en azından bu hikâyenin bir bölümü ele alınır. Hikâyede Andrić, 16. yüzyıldan köprünün yapılmasından, 1914 yılında 1. Dünya Savaşı'nın başlamasına ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun tamamen dağılmasına kadar geçen süreci anlatır.

Açık söylemek gerekirse, Drina Köprüsü bir romandan çok Bosna-Hersek'teki yerli halkın hayatını ve yüzyıllar boyunca geçirdiği dönüşümleri tasvir eden kısa hikâyeler dizisi şeklinde düzenlenmiş bir vakayiname. Yakın zamanda Bosna'da çok kan döküldüğü düşünülecek olursa, roman bölgede yaşayan Hıristiyanlar, Müslümanlar ve Yahudiler arasındaki gerginliğin tarihi ve dinamiği hakkında çarpıcı bir içgörü sunuyor. Ülkede meydana gelen sosyal ve kültürel değişimler, halkın sözcük dağarcığında, düşüncelerinde, bedenlerinde ve davranışlarında yansıtılır. Köprü baştan sona bir süreklilik sembolü olarak ayakta kalır ve ülkenin olduğu kadar halkın arasında da köprü oluşturan mecazi bir anlam kazanır.

Köprünün yanı sıra düşmanlık da ayakta kalır. Köprü, 1993 yılında Hırvat silahlı güçleri tarafından yok edildi; yıkılışından on küsur yıl sonra ise, 2004 yılında, eski Mostar köprüsü, hiç olmadığı kadar eski ve sağlam bir şekilde, yeniden kullanıma açıldı. Eğer asıl köprü hâlâ yerinde dursaydı, Drina Köprüsü belki de hiç var olmazdı; geleceği hiçbir şekilde garanti altında olmamasına rağmen, belki de kitap köprüye yeniden hayat verdi. IJ

Drina Köprüsü bir romandan çok Bosna-Hersek'teki yerli halkın hayatını ve yüzyıllar boyunca geçirdiği dönüşümleri tasvir eden kısa hikâyeler dizisi şeklinde düzenlenmiş bir vakayiname.

▲ Ivo Andrić, Nobel Edebiyat Ödülü'ne aday gösterilen ilk Bosnalı oldu ve 1961 yılında ödülü kazandı.

Christ Stopped at Eboli

Carlo Levi

Yazarın doğum tarihi | 1902 (İtalya), 1975
İlk yayın tarihi | 1945
İlk yayınevi | G. Einaudi (Torino)
Orijinal adı | Cristo si è fermato a Eboli

Christ Stopped at Eboli, günlük, belgesel roman, sosyolojik bir çalışma ve politik bir deneme gibi çeşitli biçimlerde tanımlandı. Kitabı olduğu gibi, yazarını da sınıflandırmak güç. Carlo Levi doktorluk eğitimi almış ancak daha sonra kendisini politikaya, edebiyata ve resme adamıştır. 1935 ve 1936 yılları arasında, Habeşistan Savaşı sırasında, Mussolini'ye ve onun faşist rejimine muhalefet ettiği için İtalya'nın alt kesiminde, dağların arasında uzak bir kasaba olan Gagliano'ya sürülmüştür. Christ Stopped at Eboli, bölgenin merkezindeki kasaba olan ve zaman zaman ziyaret etmesine izin verilen Eboli'ye göndermeler yaparak, Levi'nin sürgün hayatını anlatır.

Kitabın adı, bu uzak bölgede yaşayan insanların yalıtılmış yaşamlarını, yoksulluklarını ve orta sınıfa hitap eden Faşist Parti konusunda en küçük bir kaygı bile duymayışlarını anlatmak için kullanılan bir metafordur. Levi, sıtma hastalığından kırılan bu köyde, faşist belediye başkanı Giulia'dan, bir düzineden fazla erkekten onlarca kez hamile kalmış bir kadına kadar, köyde yaşayanların duygusallıktan uzak betimlemelerini yaparken, aynı zamanda hayatını yazar. Levi, bu soğukkanlı köylü topluluğu içinde, köylülerin, yoksulluk ve hastalıklara karşı verdikleri mücadelede yardım etmesi için başvurdukları bir otoritedir. Fakat onun sınırlı tıp malzemeleriyle yardım etme girişimleri genellikle başarısızlıkla sonuçlanır; burası insanların hayatlarında hiç stetoskop görmedikleri, Levi'nin tıp bilgisinin hiç bir öneminin olmadığı bir dünyadır. Roman, uluslararası alanda heyecan yaratmış ve savaş sonrası dönemde İtalyan edebiyatı toplumsal gerçekçiliğe doğru yönelirken, dikkatleri, kendi ülkelerinde uzun zamandır görmezden gelinen İtalyan halkına çekmiştir. **LE**

Arcanum 17

André Breton

Yazarın doğum tarihi | 1896 (Fransa), 1966
İlk yayın tarihi | 1945
İlk yayınevi | Brentano (New York)
Orijinal adı | Arcane 17

Fransa'da Breton'un başını çektiği gerçeküstücü hareketin altın çağı 1944 yılına gelindiğinde sona ermişti ve Avrupa çok yıpratıcı bir savaşın ortasındaydı. Normandiya Çıkartması'nı izleyen aylarda Québec'te yazılan Arcanum 17, savaş sırasında bir sanatçının oynayacağı rol ve savaşın, savaş bittikten sonra sanatçının çalışmalarında oynayacağı rol üzerine çok şey söylüyor. Fakat Breton'un bu metni ne ümitsizce karamsar ne de geçmişe özlemle dolu; hatta Avrupa ve Avrupalı sanatçılar için uyarıcı nitelikte bir iyimserliğe bile sahip. Bu iyimserlik kitabın, bir Major Arcana'nın (Büyük Sırlar) 17 numaralı tarot kartı Yıldız'a gönderme yapan adında ifade ediliyor; bu kartta, güzel bir kadının dünya yüzeyine iki testiden aşk ve zekâ boşaltması tasvir edilir.

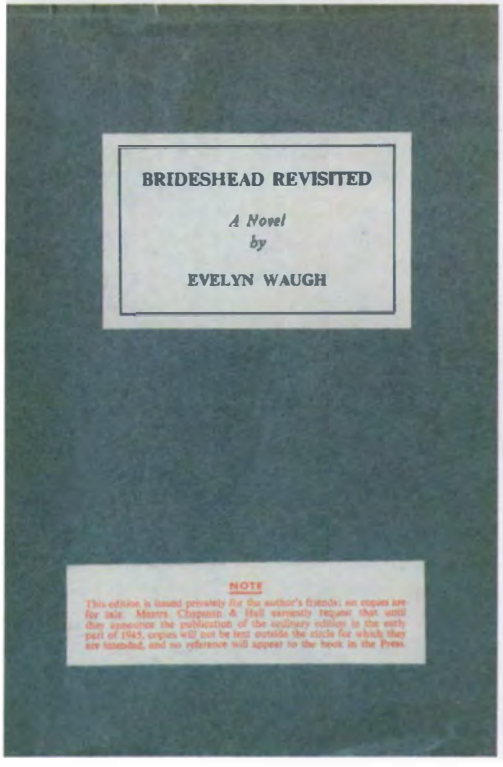
Çeşitli edebi temalarla birlikte, sanat ve savaş hakkındaki çeşitli fikirler üzerine derin düşüncelere sahip olsa da, Arcanum 17, bir deneme ya da bir öykü değil. Arcanum 17'deki metinler, Breton ve sevgilisinin bu dönemdeki kişisel hayatlarını ve Kanada'daki dramatik manzarayı, şiirsel, insanda çeşitli çağrışımlar uyandıran bir biçimde betimler. Kitaptaki ana edebi motif, A.S Byatt'ın daha sonra Possession (1990) adlı romanında kullandığı Melusina efsanesi. Melusina, merakı nedeniyle onun insan diyarından uzaklaşmasına yol açan adama sadakatini korur; Breton buradan yola çıkarak kadınları, gücü, erkeklerin yıkıcı ellerinden geri almaya çağırır. Arcanum 17, kişisel kaybın ve Avrupa'nın uğradığı kaybın dokunaklı bir irdelemesidir; ayrıca, tazelikle dolu yazılarıyla Fransa'daki sanatsal değişimin başını çeken bir düşünürün göz kamaştırıcı olgunlaşma döneminin ürünlerinden biridir. **JC**

Brideshead'e Son Gidiş

Brideshead Revisited

Evelyn Waugh

Yazarın doğum tarihi | 1903 (İngiltere), 1966
İlk yayın tarihi | 1945
İlk yayınevi | Chapman & Hall (Londra)
Yazarın tam adı | Evelyn Arthur St. John Waugh

▲ 2. Dünya Savaşı'nın sonlarına doğru yazılmış olan Brideshead'e Son Gidiş, kısmen üst sınıftan insanların dünyasına nostaljik bir övgüydü.

Evelyn Waugh'un romanları arasında en iyisi olduğu tartışmalı ama en ünlüsü olduğu kesin olan Brideshead'e Son Gidiş, aristokrat Flyte ailesinin hayatını 1920'lerden 2. Dünya Savaşı'na kadar gözlemler. Romanın alt başlığı "Yüzbaşı Charles Ryder'ın Dinsel ve Dünyevî Anıları"dır ve anlatıcı, Katolik Flyte ailesinin estetikçi üyesi Sebastian'la Oxford Üniversitesi'nde karşılaşır. İkisi arasında güçlü bir arkadaşlık kurulur. Charles ciddi ve istekli bir öğrencidir ama öğrencilik günlerinin skolastik arayışlarıyla sanatsal hevesleri arasında bir gerilim vardır. Sebastian'la arkadaşlığı, o zamana kadar hayatını şekillendiren geleneksel değerlere bağlılığının gevşemesine yol açar ve ikilinin ahlaki çöküntü içerisindeki yaşam tarzı Charles'ın sanatsal gelişimini teşvik eder.

Oxford'daki tatil günlerini, Flyte ailesinin evi olan Brideshead Şatosu'nda birlikte geçirirler ve Charles, Sebastian'ın inancını kendisinin her zaman tam olarak anlayamadığını fark etmeye başlar: Bu inanç ona saf ve tutarsız gelmektedir. Sebastian'ın sürekli çok içmesi Charles'la aralarında giderek büyüyen bir engel oluşturur; bununla beraber, Charles'ın bir bütün olarak Flyte ailesiyle ilişkisi sağlamlığını korur. Yıllar sonra, her ikisi de mutsuz evlilik yaptıklarında Charles, Sebastian'ın kız kardeşi Julia'ya âşık olur. Ancak Julia'nın güçlü Katolik inançları sonunda sürekli bir ilişki kurmaları için aşılmaz bir engel haline gelir.

Waugh, 1930 yılında Katolikliğe geçmişti; Brideshead'e Son Gidiş de birçok yönden kendi inancının bir ifadesi, ilahi erdemin dışa vurumu olarak görülebilir. Romanın sınırları içinde yazar, ilişkilerin karmaşık karşılıklı bağımlılığını, özeldeyse dini inanca sahip olmanın önemini, her zaman çarpıcı şekilde olmasa da, son derece etkili olarak ortaya koyuyor. **JW**

"Onu günahlarından dolayı bağışlayın, tabii eğer günah diye bir şey varsa"

Travnik Günlüğü

Bosnian Chronicle

Ivo Andrić

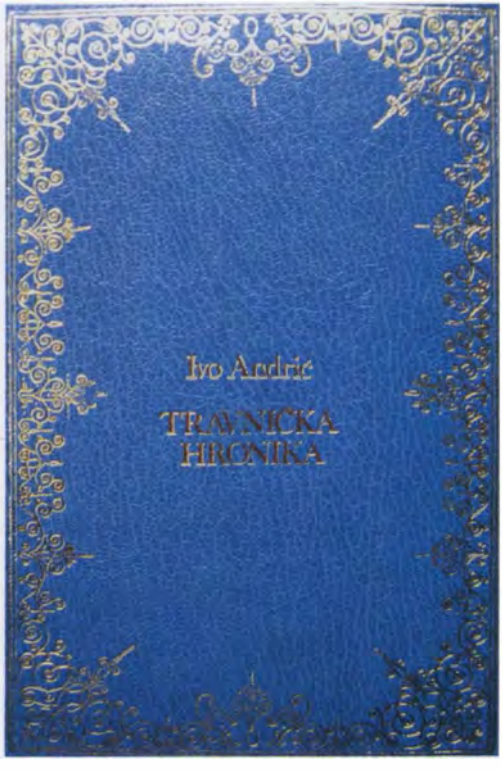
Travnik Günlüğü Nobel ödüllü yazar Ivo Andric'in Bosna Üçlemesinin bir parçasıdır. 1945'te basılan üç romandan oluşan üçlemenin tek ortak yönü geçtikleri yerdir. Travnik Günlüğü, Andric'in diğer başyapıtı The Bridge on the Drina (Drina Köprüsü) gibi Bosna ve tarihiyle ilgilidir.

Altbaşlığı "The Age of the Consuls" olan roman, 19. yüzyılın başında Travnik adlı ücra, eski moda bir Bosna kentinde Fransız ve Avusturyalı konsoloslar arasındaki rekabeti anlatır. Bir zamanlar yetenekli olan iki adamı, bir yandan rakiplerinin planlarını adice sabote etmeye çalışırken diğer yandan vezir konağındaki Türk sadrazamın dikkatini çekmek için yarışırken izleriz. Pek çok ortak yönü olan konsoloslar, Avrupa'da ülkelerinin sürdürdüğü savaşın mikrokozmosunda hareket etmeye mecbur kalırlar. Andric, Tolstoy gibi, romanının tuvalini oluşturan engin siyasi ve duygusal alanlarda dolaşır. Travnik'in pazarlarında hoşnutsuzluk artar ve Sırp-Hırvat köylüler ayaklanır. Müslümanlar, Hıristiyanlar ve Yahudiler birbirlerine karşı silaha sarılır. Gerilim tırmanır ve patlar. Tüm bunlar olurken iki konsolos, Doğu'da sürdükleri zor yaşamla yavaş yavaş tükenir.

Andric ustaca iki konsolosu sudan çıkmış balık gibi tasvir eder; Doğu ve Batı'yı birbirine bağlayan ilişkilere işaret eder ancak önemli bir biçimde Bosna'yı sonsuza kadar konsoloslara yabancı kalacak bir yer olarak sergiler. Aynı keskinlikle benzerliklerini ve birbirlerini teselli edememelerinden kaynaklanan trajediyi vurgular. Daha genel düzeyde Travnik Günlüğü, yazarın anavatanının tarihine ve durumuna ilişkin geniş kapsamlı, yoğun, epik ve lirik düşüncelerdir. Daha ayrıntılı bir düzeyde ise, kültürel yanlış anlama ve gereksiz yere yok edilen ve boşa harcanan enerjinin etkili bir portresidir.

OR

Yazarın doğum tarihi | 1892 (Bosna), 1975 (Yug.)
İlk yayın tarihi | 1945, Drzavni zavod Jugoslavije
Alternatif adı | The Days of the Consuls
Orijinal adı | Travnicka hronika

"...ziyaretçileri istemiyoruz"

▲ Andrić'in romanı, kendi bölgesinin etnik karmaşıklıklarını inceler; Bosna'da doğmuş olsa da ailesi Hırvat'tır.

The Tin Flute

Gabrielle Roy

Yazarın doğum tarihi | 1909 (Kanada), 1966
İlk yayın tarihi | 1945
İlk yayınevi | Société des Éditions Pascal
Orijinal adı | Bonheur d'occasion

Fransız kökenli Kanadalı yazar Gabrielle Roy'un ilk romanı The Tin Flute, Florentine Lacasse ve annesi Rose-Anna'nın Buhran'ın son yıllarında Montréal'in banliyölerinde sürdükleri yaşam etrafında döner. Yoksulların günlük mücadelelerinin ve daha iyi bir yaşama dair kurdukları coşkulu hayallerin katı bir şekilde gerçekçi bir resmini çizer. Gözleme dayalı detay zenginliğiyle Roy, ailenin yiyecek, giyecek ve kalacak bir yerden haysiyet ve yaşamın kendisine kadar herşey için verdiği mücadeleye dair bir insanlık dramı örer.

Hikâyenin merkezinde Florentine yer alır. Ailesinin düzenli bir işe sahip tek üyesi olan Florentine annesinde, ne pahasına olursa olsun kurtulmakta kararlı olduğu bir yaşamın suretini görür. Kendini hamile ve terk edilmiş bir halde bulduğunda umutsuzluğa düşen Florentine romantik hayallerinden vazgeçer ve sevmediği bir adamla evlenir. Romanın sonlarına doğru Florentine bir zamanlar aşık olduğu adamı gördüğünde yoksulluğundan kurtulduğunu, şimdi sevildiğini, önemsendiğini ve güvende olduğunu anlar.

Birbirleriyle ilişki ve iletişim kursalar dahi Roy'un karakterlerinin her biri kendi iç mücadelelerine gömülüp kalmış görünürler. Roy, her birinin içindeki çelişkileri göstererek bu iç kargaşayı işler. The Tin Flute'ün yalın gerçekçiliği ve kent yaşamına odaklanması, dönemin Quebec edebiyatından çarpıcı bir farklılık göstererek önceki üç yüzyıl boyunca Fransız-Kanada edebiyatına egemen olmuş duygusal, romantik şehir imajından bir kopuşu haber verir. **CIW**

Andrea

Carmen Laforet

Yazarın doğum tarihi | 1921 (İspanya), 2004
İlk yayın tarihi | 1945
İlk yayınevi | Destino-Áncora y Delfín
Orijinal adı | Nada

Çıkarcı ve düşmanlık dolu büyük bir şehri, kuşkuculuk ve bencillik üzerine kurulu aile ilişkilerini anlattığı için, yayınlandığı dönemde bu romanın konusu yeni ve cüretkârdı. Hatta, roman tehlikeli olarak sınıflandırıldı. Konusuyla bakış açısı sıradan, hatta düz olmasına rağmen, 23 yaşındaki genç yazar, esas karakteri Andrea'nın zihnini karıştırıp şaşırtmakta, sefil tutkulardan, zulüm ve nefretten oluşan bir ortam yaratmakta dikkate değer bir yetenek sergiliyordu.

Yüreği umutlar ve hayallerle dolu Andrea, felsefe ve edebiyat okumak üzere Barselona'ya gider. Büyükannesinin, yalnızca duygudan değil aynı zamanda zihinsel ve ahlaki dengeden de yoksun kimselerle dolu evinde, annesinin ailesiyle birlikte kalmaya başlar. Evde, intiharıyla sonuçlanan bir kaçakçılık faaliyetine karışan uğursuz bir manyak olan müzik aşığı Román; karısına kötü davranan başarısız bir ressam; hayal kırıklıklarını bir manastırda bastırmaya çalışan dengesiz Angustias yaşar. Hepsi de Andrea'ya karşı soğuktur ve yanlarında kalmasına izin verdikleri için onu kendilerine borçlu görerek aksi davranırlar.

Biçemin ifade gücü ve ortamın tasviri, yazarın niyeti bu olmasa da, romanın sürgündeki İspanyollar tarafından sosyal bir başkaldırı olarak kabul edilmesine yol açmıştır. Günümüzde roman, (ona ilk Nadal Ödülü'nü kazandıran) naif anlatım gücüyle ve savaş sonrası dönemde İspanya'da roman türünün yeniden canlanmasında önemli bir rol oynamasıyla öne çıkar. **M-DAB**

The Death of Virgil

Hermann Broch

Yazarın doğum tarihi | 1886 (Avust.), 1951 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1945
İlk yayınevi | Pantheon Books (New York)
Orijinal adı | Der Tod des Virgil

Avrupa modernizminin önemli bir başyapıtı olan, yaşamla ölüm arasındaki ilişkiyi irdeleyen bu kitap, "su," "ateş," "toprak" ve "hava" başlığı altındaki dört bölümüyle uzun bir manzum metin şeklinde ilerler. Yazarın bir toplama kampında hapsedilmesiyle yazımına başlanmış ve Nazi işgali altındaki Viyana'dan uzakta, sürgünde olduğu dönemde devam edilmiştir.

Roman, Virgil'in hayatının son 24 saatinde kurgulanmıştır ve önemli bir kısmı da Brundisium'daki Augustus sarayında geçer. Virgil ölmek için İtalya'ya dönmüş ve yeni tamamladığı destanı Aeneid'i de beraberinde getirmiştir. Ölüme doğru giderken kendisiyle, imparatorla ve dostlarıyla şiirin kullanımı, dinle devlet arasındaki ilişki, totaliter rejimin doğası konularında tartışır. El yazmasını yakma kararı, yarım kalmış romanı Amerika'ya götürürken Broch'un kendi duyduğu endişeleri yansıtmaktadır.

Roman, yapısının ana parçaları olan, neredeyse sonu gelmeyen akıcı cümlelerle yazılmıştır. Tarzın esası "tek düşünce, tek an, tek cümle" olarak belirlenmiştir ve yazara anlaşılması güç, çok katmarlı düşünceler boyunca, deneme yazımına dönüşmeden, rahatlıkla ilerleme imkanı tanır. Bütün bir dünyayı ve konunun tamamını, okuyucuya son derece entelektüel bir karmaşayı tartışma imkanı veren, derin ve duyarlı bir yakınlıkla kucaklar. Dili sonuna kadar zorlayan Broch okuyucu için, edebiyatta başka hiçbir yerde görülmeyen bir deneyim yaratmıştır. **JM**

"Hâkimiyet, zamanın en küçük zerresine, tüm koşulların en küçük zerresine bile hızla sarılacak ve hepsini bellekte somutlaştıracak kadar güçlüydü..."

▲ **Hermann Broch, Nazi yönetiminin kendisini Amerika'ya sürgüne göndermesinden bir önceki yıl, 1937 yılında Viyana'da çekilen fotoğrafında görülüyor.**

Titus Groan

Mervyn Peake

Yazarın doğum tarihi | 1911 (Çin), 1968 (İngiltere)
İlk yayın tarihi | 1946, Eyre & Spottiswoode (İng)
Titus Groan romanları | Titus Groan (1946), Gormenghast (1950), Titus Alone (1959)

Absürd gülünçlükler ve sayıklamayı andıran bir yazım biçimiyle sarmalanan Titus Groan, karanlık ve devasa Gormenghast'a, Groan soyunun atalarından kalma şatoya odaklanır. Koridorlar, kuleler, evin yerini kaybetmiş sakinlerine mekân olan unutulmuş bölümlerle dolu yıkık dökük ev, yaşayan ve kendi içinde kayrıayıp köpüren bir evrendir. (Evin zihin uyuşturan ve asıl anlamı çoktan unutulmuş rutinine esir olan) ev halkı aralıksız olarak bir takım ritüelleri yerine getirme telaşındadır.

Karakterler enfes bir tiplerne ve karikatür topluluğu oluşturur. 76. Groan Kontu Lord Sepulchrave, sonu gelmeyen görevle tükenmiş, aksi bir adamdır; kendisinden giderek uzaklaşan eşi Gertrude kendini giderek daha da soyutlamakta, yalnızca saçına yuva yapan kuşlar ve etrafını kuşatan kedi ordusuyla mutlu olmaktadır. Kütüphaneci Sourdust'la Barquentine ritüelin bekçiliğini yapmaktadır ve şeytani bir domuza benzeyen aşçı Swelter da Büyük Mutfakların kaynayan cehenneminde bir despottur. Mr. Flay, Sepulchrave'in gelenekleri kanının son damlasına kadar savunmaya gönüllü kahyadır. Anlatımı sürükleyense, Makyavelist güç kazanma arayışı çerçevesinde yaltaklanan, yağ çeken, dalavere yapan, doğuştan soysuz, fırsatçı Streerpike'dır. Yukarı doğru merhametsizce tırmanırken hiçbir şey onu durduramaz. Böyle bir evde bir varis dünyaya gelir: 77. Groan Kontu Titus.

Son derece iyi işlenmiş, entrika ve mizahla dolu bu roman, İngiliz toplumunu, geleneklere körü körüne bağlılığından acımasız sınıf sistemine kadar pek çok şeyi sertçe eleştiren bir alegoridir.

Canavarlar tanıdıktır: Rutinin sıkıcılığı, acımasız bencillik ve aptalca kibir. **GT**

Zorba

Zorba the Greek

Nikos Kazancakis

Yazarın doğum tarihi | 1883 (Yun.), 1957 (Almanya)
İlk yayın tarihi | 1946
İlk yayınevi | Dim. Dimitrakou (Atina)
Orijinal adı | Vios kai politia tou Alexi Zormpa

Bir 20. yüzyıl Sancho Panza'sıyla Falstaff'ın aynı bedende vücut bulduğu Alexis Zorba, modern edebiyatın en coşkulu "sade vatandaş" yaratılarından biri. "Çarpan bir kalp, doymak bilmez bir koca ağız, toprak anadan henüz kopmamış kaba saba kocaman bir ruh" olan Yunanlı, Pire limanındaki bir kafeteryada anlatıcıyı (muhtemelen genç bir entelektüel olan yazarın kendisini) bütünüyle etkisi altına alır.

Zorba'nın hayata tutkuyla bağlılığı (ve eski bir madenci ustası olduğunu açıklaması) bir linyit madeninde çalışan işçilerin başına getirilmesini sağlar. Dostlukları ve pırıltılı bir Mora adasında süren pikaresk maceraları boyunca güçlü kuvvetli Yunanlı, öfkesini ve iyi duygularını aynı ölçüde ortaya serer ve anlatıcıyı, hayata karşı katı ve gayretli yaklaşımını sorgulamaya davet eder.

Kitap temelde, Zorba'nın bir hüner gösterisi niteliği taşıyan doğallığıyla genç anlatıcının benimsediği, neyin doğru neyin yanlış, neyin iyi neyin kötü olduğuna ilişkin daha akılcı ve kontrollü "Antik Yunan" bakış açısı arasında bir felsefi atışmadır. Ilık ve rahatlatıcı bir Ege ışığını, havasını, rengini ve kokusunu da fona eklerseniz, müthiş bir açık havada roman ziyafeti tarifi elde etmiş olursunuz. 1957 yılında Albert Camus yüzünden Nobel Edebiyat Ödülü'nü bir oyla kaçıran Kazancakis, gezi kitaplarından çevirilere uzanan şaşırtıcı bir verimlilik sergiledi. Bununla birlikte, modern Yunan romanının uluslararası arenaya taşınmasına yardımcı olan, esas olarak, The Last Temptation of Christ'la (Günaha Son Çağrı, 1960) birlikte, Zorba'dır. **Jha**

Back

Henry Green

Yazarın doğum tarihi | 1905 (İngiltere), 1973
İlk yayın tarihi | 1946
İlk yayınevi | Hogarth Press (Londra)
Takma adı | Henry Vincent Yorke

Back, eve dönen bir karakter üzerinden savaşın sonuçlarını betimleyen, büyüleyici bir savaş romanıdır. Charley Summers, yitik bir birey, son yaşadıkları nedeniyle travma geçirmiş, hissizleşmiş ve zihni karışmış eski bir askerdir. Kendisini çevresindeki insanlarla temas kuramaz ve bugününü geçmişiyle ilişkilendiremez bir halde bulur. Back'te, başkarakterinin kafa karışıklığı ve derin ıstırabı büyük bir ustalıkla resmedilir. Green'in benimsediği gevşek anlatım biçimi, Charley'in karmaşık düşüncelerinin zikzaklı doğasını akıllıca anlaşılır kılar. Savaşın yarattığı psikolojik travmayla çocuklaşan Charley, gerçeklikle ne yüzleşebilen ne de anlayabilen bir masum, talihsiz bir muammadır.

Yine de Back, Charley'e, savaştan önceki sevgilisi Rose'un üvey kızkardeşi Nancy'e tereddütle aşık olmaya başladığında kişisel kurtuluşun özel bir biçimini sunan, iyimser, neredeyse büyülü bir eserdir. Her ne kadar onu kuşatan ruhsal sıkıntıların naif bir çözümü olmasa da, Nancy aracılığıyla Charley, sadece geçmişi yeniden yaşamakla kalmaz aynı zamanda geçmişini darmadağın eden travma üzerine de kafa yorar. Gerçekte, kendisi ve diğerleri için bir muamma olarak kalır ve Nancy romanın sonuna doğru bunu açıkça şöyle itiraf eder: "Kendisinden söz etmekten, harikulade kahverengi gözlerinin ardında olan herhangi bir şeyi anlatmaktan kaçınıyor muydu yoksa bunu yapmak elinden mi gelmiyordu? Genç kadın bu sorunun yanıtını bilmiyordu." Roman, aşk, acı ve fedakarlığın harikulade lirik bir görünüm içinde birbirine karıştığı gözyaşı dolu bir sahne ile sona erer. **AG**

Sayın Başkan

The President

Miguel Ángel Asturias

Yazarın doğum tarihi | 1899 (Guatemala), 1974 (İsp)
İlk yayın tarihi | 1946
İlk yayınevi | Costa-Amic (Mexico)
Orijinal adı | El señor presidente

Estrada Cabrera'nın Guatemala'daki tiranlığını (1898-1920) yeniden yaratan bu yapıt, Roa Bastos, Carpentier ve Garcia Márquez'le doruğa varan diktatörlük romanları dönemini başlattı. Burada sunulan önemli temalar arasında, mutlak güçle temas edildiğinde insani bağların çürümesi ve diktatörün gerçeği değiştirme kudreti yer alır.

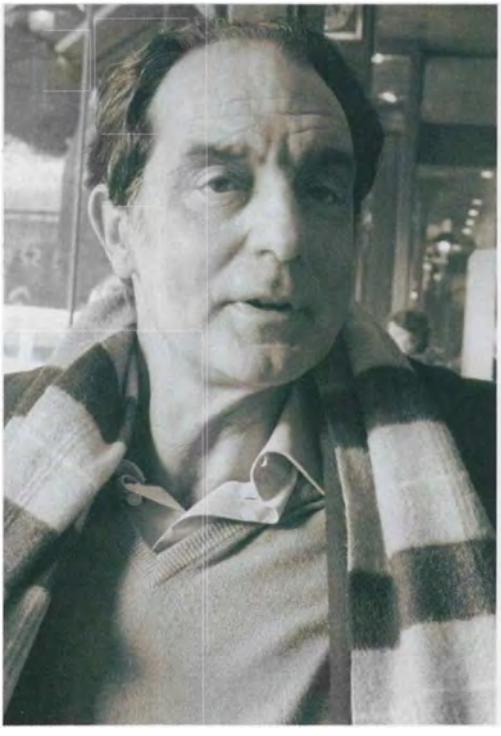
Bir subayın bir dilenci tarafından öldürülmesi, düşman politikacılara eziyet etmek üzere mazeret olarak kullanılır; bu görev diktatörün gözdesi Miguel Cara de Ángel'e emanet edilir. Ardından işkence, adam kaçırma, yalan ve kanunsuzluklar gelir. Çok geçmeden bütün karakterler terör ve ihanetten oluşan bir olay örgüsüne dahil edilirler. Ama Cara de Ángel, misillemelerin kurbanı olan bir askerin Camila adlı kızına aşık olur. Ne var ki bu aşkın yaratabileceği pişmanlık engellenir çünkü diktatör bunu bir tehdit ve kabul edilemez bir ihanet olarak görmektedir. Konumunu korumak için en gözde subayını gizlice yok eder.

Büyük İspanyol-Amerikan edebiyatının dirilişinin arifesinde yazılan bu romanın tarihsel önemi, kitabın yapısına (kronolojik doğruluğundan daha sonraki sonu gelmeyen tutuklamalara kadar) ve her şeyi görüp bilen anlatıcısına, aynı zamanda da çeşitli ifade biçimleriyle yaptığı deneysel çalışmalarla avangard izlenimleri popüler geleneklerle ve yerel efsanelerle birleştirmesine dayanır. **DMG**

The Path to the Nest of Spiders

Italo Calvino

Yazarın doğum tarihi | 1923 (Küba), 1985 (İtalya)
İlk yayın tarihi | 1947
İlk yayınevi | Einaudi (Torino)
Orijinal adı | Il sentiero dei nidi di ragno

"İlk kitabınız sizi en baştan tanımlar..."

▲ **İtalyan romancı ve gazeteci Italo Calvino'nun, Légion d'Honneur ödülünü kazandığı 1981 yılında bir kafeteryada çekilen fotoğrafı.**

Bu kitabın, Calvino'nun yalnızca 23 yaşındayken, olağanüstü edebi kariyerinin başlangıcında yazdığı ilk romanı olması, onu takdir etmek için tek başına yeterli olmalı. Kitapta, sonradan benzersiz ve taklit edilmez bir tarza dönüşecek olan şeyin kıpırtıları var; bununla birlikte, hikâye aynı zamanda genç bir yazarın İtalya'daki partizan hareketin kötü sonuçlarıyla uzlaşma girişimini de temsil eder. Vaktinden önce gelişen Pin, İtalya'nın taşrasında, yetişkinlerin bireysel tatminsizlik ve kafa karışıklığıyla parçalanmış dünyasında gezinişini izlediğimiz çocuktur.

Pin bir yetimdir, tembeldir, ağzı bozuktur ve yerel söylentileri kendi çıkarı için kullanacak kadar da kurnazdır; aynı zamanda yetişkinlerin dikkatini çekmeye can atan bir çocuktur ama bunu nasıl elde edeceğini ya da elinde nasıl tutacağını yalnızca kabataslak ve yarım yamalak bilmektedir. Pin'in anlamakta son derece başarısız olduğu iki şey, ilginçtir ki diğer karakterlerin çoğunun kafasını da aynı ölçüde karıştırır: Politika ve kadınlar. Pin'in köyü Almanlar tarafından işgal edildiğinde, yerli halk partizanlara katılır; ancak Calvino bunun belirli bir politik ideolojiye bağlılıktan çok değişime direniş olduğunu açıkça ortaya koyar.

The Path to the Nest of Spiders, kendisine ödül kazandırmış olmasına rağmen Calvino'nun neredeyse on yıl sonrasına kadar yeniden basımına izin vermeyi reddetmesi ilginçtir. Sonunda üçüncü ve son baskı 1964 yılında muhteşem bir açıklama getiren önsözüyle birlikte yapılmıştır. Calvino bu ağırdan alışın eskiden yan yana çarpıştığı arkadaşlarını kullanışı ve karikatürize edişiyle bir ilgisi olduğunu kabul etmektedir. The Path of the Nest of Spiders, yazarın daha sonraki yapıtlarında bulunan simetri ve düzen takıntısından yoksun olmasına rağmen son derece güzel yazılmıştır ve İtalya'nın en ünlü 20. yüzyıl yazarlarından birinin ülkenin tarihindeki olağanüstü bir döneme yönelik tepkisini ortaya koyar. **JC**

Yanardağın Altında

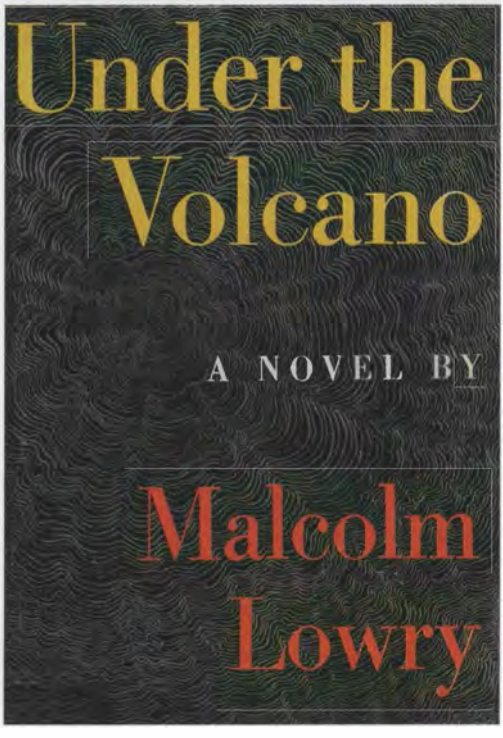
Under the Volcano

Malcolm Lowry

Yıllarca romancı olarak çaba sarf ettikten sonra, Lowry'nin başyapıtı kendisine uluslararası bir edebî ün kazandırdı. Lowry daha sonraları bu romanın Dante'nin İlahi Komedya'sından esinlenilmiş bir üçlemenin ilk kitabı olarak yazıldığını, Yanardağın Altında'nın cehennemin bir görüntüsü olduğunu ileri sürdü. Hikâye bize, alkolik İngiliz Konsolos Geoffrey Firmin'in Meksika'nın kurgusal şehri Quauhnahuac'da (Cuernavaca olarak yorumlanabilir) geçirdiği hayatının son gününü anlatır. Bu gün, hikâyenin akışına uygun olarak, ölüleri anma festivali olan Ölüler Günü'ne rastlamaktadır. Roman, Firmin'in karısı Yvonne'la bir ilişki yaşamış olan eski komşusu Jacques Laruelle tarafından geriye dönüşlerle anlatılır. Yvonne, konsolosla yaşadığı sorunlu ilişkiyi düzeltmeye çalışmak üzere geri döner ve kayınbiraderi Hugh'la birlikte, giderek artan şiddet tehlikesiyle hiç de tekin olmayan festivale gider. Geoffrey, Yvonne ve Hugh'dan korkunç bir fırtına yüzünde ayrı düştüğünde, gün çiftin ölümleriyle sona erer. Yvonne sahibinin elinden kurtulan bir at tarafından çiğnenerek ölür, Geoffrey de faşist eşkıyalar tarafından öldürülerek volkanın altındaki hendeğe atılır.

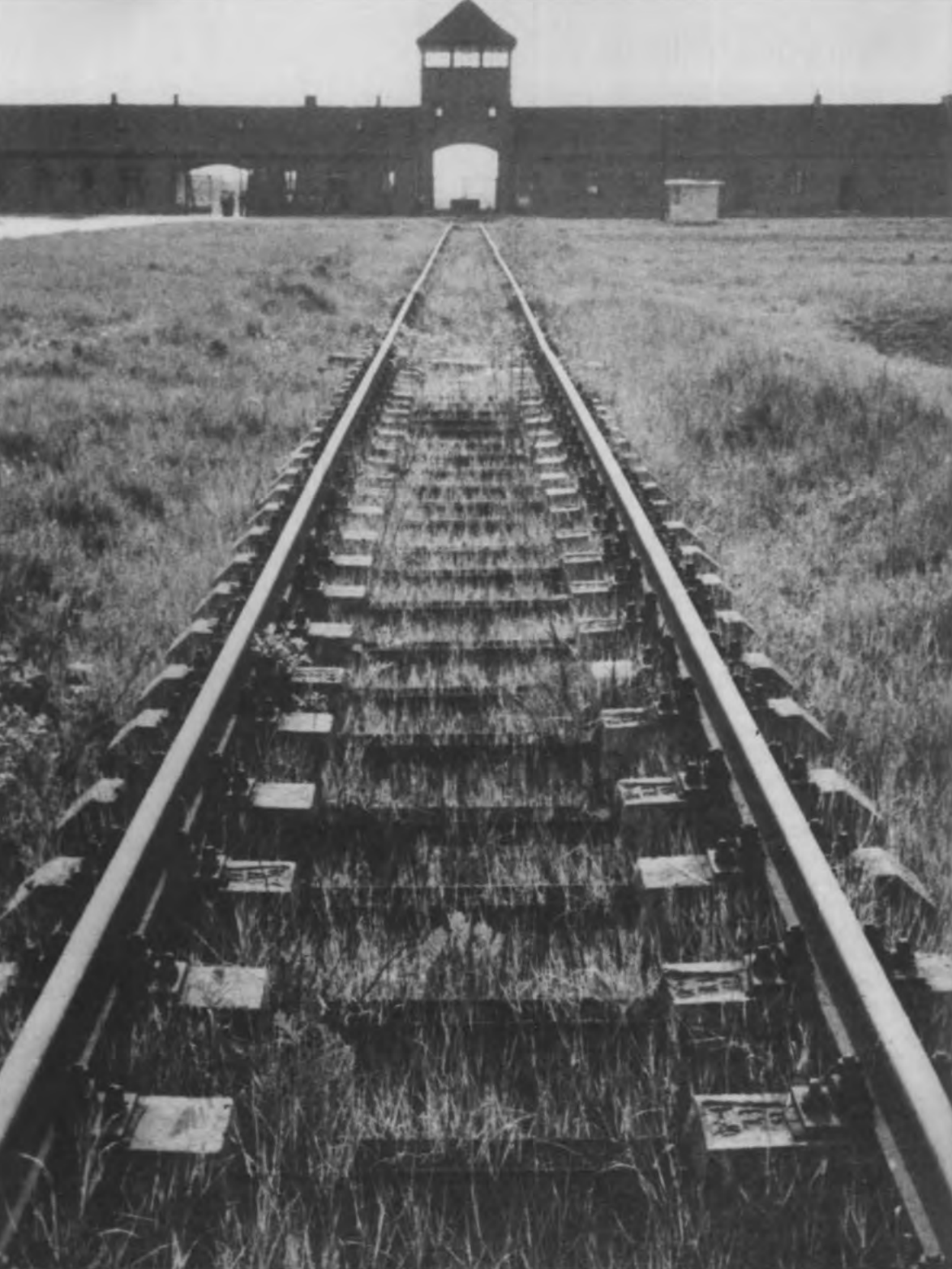
Lowry'nin yapıtındaki güçlü sembolizm ve gösterişli yazım biçimi, karakterlerinden çok daha fazla öne çıkar. Ölüler Günü festivalinin volkanın altında kurgulanması kendine zarar veren kahramanın kaçınılmaz ölümüne işaret etmekte, ama aynı zamanda da bunalım içindeki bir kültürün daha geniş patlamalarını da göstermektedir; roman 1938 yılında geçer ve 2. Dünya Savaşı sırasında yazılmıştır. Firmin'in faşistlerin elinde ölmesi, kolaylıkla kontrol altına alınamayacak zalim bir dünya düzenine önceden işaret eder. Öte yandan, Lowry'nin bütün yapıtları gibi, Yanardağın Altında da otobiyografik bir çalışmadır ve eski karısı Jan Gabrial'la ilişkisinin, başta ileride kendisinin "kazayla ölümüne" neden olacak alkol olmak üzere, büyük ölçüde kendi aşırılıklarının ve saplantılarının neden olduğu bitişini betimler. **AH**

Yazarın doğum tarihi | 1909 (İngiltere), 1957
İlk yayın tarihi | 1947
İlk yayınevi | Jonathan Cape (Londra)
Yazarın tam adı | Malcolm Clarence Lowry

"Benim evim yok, yalnızca bir gölgem var"

▲ Reynal & Hitchcock tarafından basılan ilk A.B.D. baskısının sade kapağı, romanın tüyler ürpertici taşkınlığı hakkında hiçbir ipucu taşımaz.

Bunlar da mı İnsan

If This Is a Man

Primo Levi

"Benim şansım," diye yazar Primo Levi Bunlar da mı İnsan'ın önsözünde, "Auschwitz'e yalnızca 1944 yılında nakledilmiş olmaktı." Levi'nin Alman ölüm kampında geçirdiği on ayı anlatan bu klasikleşmiş roman için yalın bir girişti bu; Yahudi soykırımı hakkındaki metnin ayırt edici niteliğini vurguluyordu. 1943 Aralığında Faşist Milisler tarafından yakalanışıyla başlayan Bunlar da mı İnsan'ın bölümleri, Levi'nin açıklamasına göre, "zorunluluk nedeniyle" yazılmıştı. Levi bunun hem okurlara Auschwitz'de hayatın nasıl olduğunu açıklama hem de Lager'in gerçeği olarak ortaya çıkan ölümün içinde hayat deneyimini anlatma girişimi olduğunu belirtir. ("Ka-Be'deki hayat bir araf hayatıdır ").

Auschwitz'de insan ne demektir? Auschwitz gibi bir gaddarlık insanlık fikrine nasıl bir etki yapar? Levi, bu "istisnai insani durum"a şiirsel bir dil katar: Tel örgüler arkasına birlikte kapatılmış, yine de "insafsızca yalnız" bırakılmış binlerce insan. Bunlar da İnsan mı'da, Levi birçok önemli tema ve kategoriyi işler; bunlara daha sonraki yazılarında, özellikle de The Drowned and the Saved'de geri dönecektir. Kampın dünyasına hâkim olan acımasız bölünmeyi ortaya koyar: "Organizatör", "Kombinatör", "Seçkinler" ve aşağı tabakadan "çürük elmalar". Kampta üçüncü bir yol, yani sıradan bir hayat yoktur; Levi bu kitabın anlatmaya çalıştığı kötülüğün görüntüsünü saptar: "sıska bir adam...yüzünde ve gözlerinde hiçbir düşüncenin izi görülmüyor." Düşünce yok, hikâye de yok: Auschwitz, düşünsel yaşama karşı yapılmış bir saldırıydı, "dinlenmeyen hikâyeyi" anlatmanın temel gereksinim olarak ortaya çıkmasına neden olan bir saldırı. **VL**

Yazarın doğum tarihi | 1919 (İtalya), 1987
İlk yayın tarihi | 1947, De Silva (Torino)
ABD'deki adı | Survival in Auschwitz
Orijinal adı | Se questo è un uomo

▲ Levi gençliğinde İtalyan anti-faşist direnişe katılmıştı, ama çok geçmeden partizan olarak tutuklandı ve sonunda sınır dışı edildi.

◀ Auschwitz toplama kampına giden tren rayları; Levi hapisten kurtulmayı başaran pek az İtalyan Yahudi'sinden biriydi.

Biçem Alıştırmaları

Exercises in Style

Raymond Queneau

Yazarın doğum tarihi | 1903 (Fransa), 1976
İlk yayın tarihi | 1947, Gallimard (Paris)
Geliştirilmiş yayın | 1963
Orijinal adı | Exercices de style

Queneau'nun Biçem Alıştırmaları adlı yapıtı Fransa'da ilk kez 1947 yılında boy gösterdi ve çok geçmeden seçkin Académie Goncourt üyeliğine seçilmesine neden oldu. Ne Fransızca'da ne de başka bir dilde buna benzer bir çalışma görülmemişti, o tarihten bu yana da Queneau'nun bu başarısı tekrarlanamadı.

Queneau, kitaba görünüşte önemsiz bir anekdotla başlar. Trafiğin kalabalık olduğu saatlerde bir otobüste fötr şapkalı bir adam bir yolcuyu kendisini itmekle suçlar. Sonunda, bir yer boşalınca, adam oturur. Daha sonra adam yeniden Saint-Lazare istasyonunun önünde görülür. Yanında kendisine paltosuna fazladan bir düğme koydurmasını söyleyen bir arkadaşıyla birliktedir. Queneau kitabın geri kalanında hikâyeyi doksan dokuz farklı şekilde anlatmayı sürdürür: Rüya olarak, methiye olarak, sone olarak, şimdiki zamanda, resmi bir mektup halinde, telgraf halinde, dolaylı anlatımla, reklâm metni olarak, anagramlarla, argoyla, vesaire.

Biçemin, okuyucunun belirli ve tartışılmaz gerçeği algılaması için bir pencere açarak, hikâyeye bir şekilde boyun eğdiğini zannederiz. Queneau, biçemin asla şeffaf olamayacağını, dilin kendisinin temelde algıladığımız gerçeği şekillendirip tanımladığını ortaya koyar. Queneau'nun çalışması, eğlenceli ve göz alıcı çeşitli yollarla bizi bu kavramla karşı karşıya gelmek zorunda bırakır. Laurence Sterne'den James Joyce ve Alain Robbe-Grillet'ye kadar uzanan, gerçekte önemli olanın hikâyenin kendisi değil anlatım şekli olduğunda ısrar eden karşı roman geleneğini anımsatmaktadır. **PT**

Veba

The Plague

Albert Camus

Yazarın doğum tarihi | 1913 (Cezayir), 1960 (Fransa)
İlk yayın tarihi | 1947, Gallimard (Paris)
Orijinal adı | La Peste
Nobel Edebiyat Ödülü | 1957

Bu kitap "karamsar varoluşçuluğu" nedeniyle sıklıkla eleştirilir ancak böyle bir eleştiri, Camus'nün başyapıtının özünü tümüyle gözden kaçırmak anlamına gelir. Bu kitapta öne çıkan, insanın acı ve umutsuzluğunu çekinmeden sergilemesine rağmen, evrensel bir insancıllık duygusudur. Bununla birlikte, öykü binlerce farenin Cezayir kenti Oran'ın sokaklarında ölmesiyle açılırken, bu duygu aşikâr olmaktan uzaktır. İnsanlar hastalanıp ölmeye başladıklarında, esnaf zihniyetli şehir yetkililerinin başlangıçtaki inkârlarına rağmen, vebanın şehrin başına bela olduğu anlaşılır. Sıkı bir karantina uygulanır ve bu zorunlu tecridin, Camus'nün kusursuzca yakaladığı boğucu klostrofobisinde insanlar ölümün kaçınılmazlığıyla yüzyüze bırakılırlar ve toplumu bir arada tutan bağlar kopmaya başlar. Yine de, en kötü anda bile, bütün ümitler tükenmemiştir. Başlangıçta insani umutsuzluğun yalnız ve benzersiz doğasını ortaya koyan bir inziva haline çekilerek toplumdan uzaklaşmalarına rağmen, öne çıkan bazı karakterler, içinde bulundukları kötü duruma dair ortak bir anlayış içerisinde, toplumu yavaş yavaş bir araya getirmeye girişirler.

Bir şehir dolusu insanın yaratılışında rol oynayan duyarlılık ve zekâ, olağanüstü niteliktedir ve Oran'a hayat verir. Veba'yı Camus'nün diğer büyük yapıtı Yabancı'dan ayıran ve onu zamanın ötesine taşıyarak bugün hala geçerli bir yapıt olmasını sağlayan da budur. **MD**

Doktor Faustus

Doctor Faustus

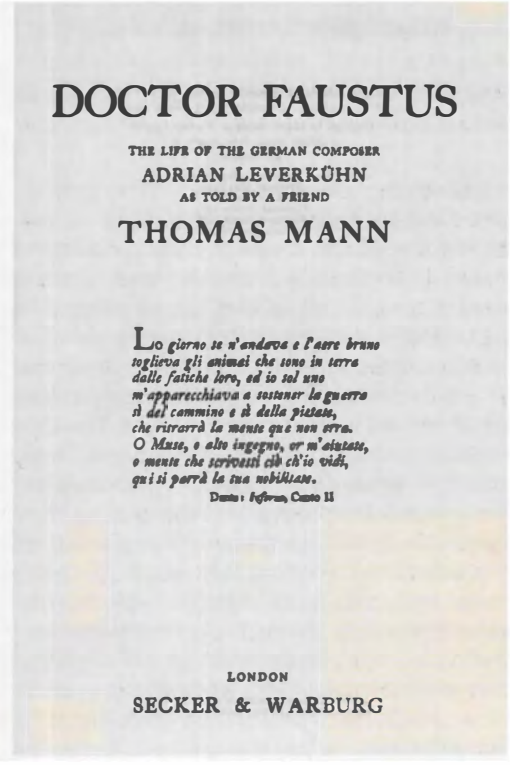
Thomas Mann

Yazarın doğum tarihi | 1875 (Alm.), 1955 (İsviçre)
İlk yayın tarihi | 1947
İlk yayınevi | Bermann Fischer (Stockholm)
Orijinal adı | Doktor Faustus

Doktor Faustus, müzisyen Adrian Leverkühn'ün yükseliş ve çöküşünün hikâyesini, arkadaşı Serenus Zeitbloom'un gözünden anlatır. Bu romanda, Thomas Mann, Faust efsanesini, Leverkühn'ün müziksel büyüklüğüne şeytanla yaptığı bir anlaşma sonucunda ulaştığını ileri sürmek üzere uyarlar. Bu pazarlıkla ve onun yan etkilerinin anlatımıyla iç içe geçecek şekilde, Almanya'nın Hitler aracılığıyla faşizmi kucaklamasında karanlık güçlerle nasıl ve neden işbirliği yaptığı da irdelenir.

Doktor Faustus, kendi benzersiz vizyonuyla beraber birçok Avrupalı filozof ve düşünürün fikirlerine yer verir. Özellikle Mann'ın, Leverkühn'ü yazarken bir ölçüde ilham aldığı besteci Arnold Schönberg'in 12'li nota sisteminin oluşumu da dâhil olmak üzere müzikal kuramların 19. ve 20. yüzyıllar boyunca geçirdiği evrimle ilgili değerlendirmeleri müthiştir. Ayrıca, Mann'ın yaratıcı hayatın acımasız talepleriyle uğraştığı da güçlü kanıtlarıyla ortadadır. Leverkühn, kısa nöbetler halinde nefesini kesen, dayanılmaz ağrılar çekmektedir. En güzel bölümlerin çoğu, hastalıkla yaratıcılık arasındaki ilişkiyi kurmaya çalışan pasajlardır.

Romanın temel başarısı, sanatçıyla toplum arasındaki ilişkiye dair kapsamlı bir irdeleme olmanın yanında, sanat, tarih ve siyaset üzerine karmaşık fikirlerin başarıyla ifade edilmiş bir sentezi olmasında yatar. Leverkühn'ün kaderinin son betimlemesi, Mann'ın kendisinin de sürgün yaşadığı California'dan kuşbakışı seyrettiği anayurdu Almanya'nın geleceğini zihninde tartarken yaşadığı umutsuzluk ve yalnızlık tınılarıyla doludur. **CC-G**

"...kaderin kendisini hem yüceltip hem de yere çalarak acı bir şekilde denediği saygın bir adam"

▲ İlk İngilizce baskının kapağında, Dante'den, "Gün bitiyordu..." diye başlayan ve ilham perilerini yardıma çağıran sözleri yer alır.

Midak Sokağı

Midaq Alley

Naguib Mahfouz

Yazarın doğum tarihi | 1911 (Mısır)
İlk yayın tarihi | 1947, Maktabat Misr (Kahire)
Orijinal adı | Zuqaq al-Midaqq
Nobel Edebiyat Ödülü | 1988

Mısır'ın en ünlü romancısı ve 1988 Nobel Ödülü sahibi Mahfuz üretken, değişken ve tartışmalı kariyeri boyunca 40 roman yazdı. Batılı okuyucular tarafından 20. yüzyıl Kahire'sinde hayatın realist tasvirlerini yapmasıyla, anlatım tarzı ve karakterleri, Dickens, Balzac ve Zola gibi, bir önceki yüzyılın Avrupalı ustalarını çağrıştıran ilk çalışmalarıyla tanındı.

Midak Sokağı, 2. Dünya Savaşı sırasında Kahire'nin eski bir semtinde geçer. Arka sokaklardaki toplumun günlük rutinlerinin nükteli bir şekilde ortaya koymasında inkâr edilmesi güç bir çekicilik vardır ama anlatının ortaya koyduğu görüş sert ve eleştireldir. Geceleri genç erkeklerin peşine düşmek için karısını terk eden eşcinsel uyuşturucu satıcısı kahve sahibi Kirşa ya da mesleği zavallıların en zavallısını sakatlayıp kötürüm bir dilenci olarak para kazanmalarını sağlamak olan uğursuz Zaita gibilerin portrelerinde hiçbir bir sıcaklık yoktur.

Mahfuz, hayal kırıklığından, yoksulluktan ve ekonomik durgunluktan tek kurtuluşları modernleşmenin önlerinde açtığı, Mısır'daki İngiliz ve Amerikan taburlarında somutlaşan, tehlikeli fırsatlar dünyasında yatan, bunalım dönemindeki bir toplumu tasvir eder. Kalpsiz mahalle güzeli Hamide'nin, modernliğin cazibesine tutulup Müttefik kuvvetlerin fahişesi haline gelmesi, romanın trajik bir sonla bitişini hızlandırır. Midak Sokağı'nı ziyaret eden Batılılara, modern dünyayı Arap gözüyle görmek için az bulunur bir şans sunulmaktadır. **RegG**

Günlerin Köpüğü

Froth on the Daydream

Boris Vian

Yazarın doğum tarihi | 1920 (Fransa), 1959
İlk yayın tarihi | 1947
İlk yayınevi | Gallimard (Paris)
Orijinal adı | L'écume des jours

Bu roman, ABD'de Mood Indigo adıyla basılan, orijinal adı L'écume des jours'un bile tam olarak tercüme edilemediği bir Fransız sürrealist hüner gösterisidir. Konusu, roman olarak (her nasılsa bir filme ve bir operaya dönüştürülmüştür), bir uşağı ve konuşan bir faresi olan zengin, genç sanat meraklısı Colin'le ilgilidir. Colin'in tek istediği aşık olmaktır. Derken Chloe sahneye çıkar ve kelimenin tam anlamıyla aşk filizlenir. Chloe'nin "ciğerinde bir nilüfer" oluşur ve çaresi çiçeklerle sarılmasıdır ve bu Colin'i maddi olarak felce uğratır. Zaten en iyi arkadaşları Chick ve Lisa'nın düğünleri için 25 bin "dublözon" saçmıştır ancak yeni evlilerin yaşamı, Chick'in Jean Pulse Heartre ile ilgili herşeyi toplama saplantısıyla parçalanır. Lisa katil moduna geçer, polis de pis işlere bulaşır ve neticede üslup açıkça Chandlervari bir hal alır; belirtmek gerekir ki Vian, Raymond Chandler'in Fransızca çevirmeniydi.

Bu eser gerçeküstü, bilimkurgu gibi ve bazen çok komik bir aşk hikâyesidir ama herşeyden önce körpe, iyimser ve uçarı düşlerin nasıl alışılmış olanın ve uygunluğun gölgesinde kaldığının keskin bir biçimde ele alınışıdır. Çeviri sırasında bazı orijinal Fransızca kelime oyunları kaybolmuş olabilir ancak Fransızca bilmeyenler için şiirselliğin büyük bir bölümü korunur.

Vian aynı zamanda kötü şöhrete sahip J'irai cracher sur vos tombes (Mezarlarınıza Tüküreceğim) gibi bayağı nefret başlıkları da yazdı. Mezarlarınıza Tüküreceğim'in nefret ettiği sinema uyarlamasını izlerken kalp krizi geçirerek öldüğü söylenir. **Jha**

Journey to Alcarria

Camilo José Cela

Yazarın doğum tarihi | 1916 (İspanya), 2002
İlk yayın tarihi | 1948, Revista de Occidente
Orijinal adı | Viaje a la Alcarria
Nobel Edebiyat Ödülü | 1989

Bu kitap, Cela'dan daha genç olan yazarların İspanyol taşrasının geri kalmışlığını ve kaderine terk edilmişliğini açığa vurmak amacıyla benimsedikleri bir türe güç verdi. Öte yandan, gelecekte Nobelle onurlandırılacak yazarı esas ilgilendiren, mekanların alışılmadık yönlerini, onların hikayelerdeki dikkat çekici konumlarını ve edebi ağırlık taşıyan üslupları korumaktı. Viaje a la Alcarria'da, yerel adetlerin, geleneklerin, efsanelerin, bilinmeyenin, sıradan olmayan insanların, davranışlarının ve abartılı isimlerinin tasvirleri bolca yer alır.

Eleştirmenler biçemdeki önemsiz süslemeleri halkın yaşam koşullarını araştırmayı tercih ettiği ve daha insancıl bir bakış açısıyla yaklaşmadığı için Cela'yı küçümseme eğilimindeydi . Bununla birlikte, yazar sosyal bir suçlama getirme ya da sosyoloji alanına girme iddiasında bulunmamış, kendi alışılmadık tarzının çok belirgin damgasını taşıyan bir metin yazmak istemiştir: "Masanın üstündeki yağlı örtü sarıydı, rengi yer yer atmıştı ve kenarları da düğüm düğüm olmuştu. Duvardaki 'yarı çıplak kız resimleriyle dolu' takvim anasonlu içki reklamı yapıyordu." Üçüncü tekil şahıs anlatımıyla yazılmış ve tasvirlerinde kasıtlı olarak görüngüsel bir tutum izleyen kitabın, retorik "seyyah" (gelip giden, okuyan ve sorular soran kişi) formülüyle yazılmış olması ilk ağızdan anlatımın yerine kullanılan etkili bir araçtır. Bugün okunduğunda, roman bir parça yorucu ve yanıltıcı biçimde yavan olduğu izlenimi verebilir ancak, her halükârda, belki de Cela'nın en iyi kitabıdır. **M-DAB**

Küller Ve Elmas

Ashes and Diamonds

Jerzy Andrzejewski

Yazarın doğum tarihi | 1909 (Polonya), 1983
İlk yayın tarihi | 1948
İlk yayınevi | Czytelnik (Varşova)
Orijinal adı | Popiół i diament

Avrupa'da 2. Dünya Savaşı'nın son günüyle başlayan Küller ve Elmas, sonraki birkaç gün boyunca küçük bir Polonya kentinde üç adamın izini sürer: Komünist Parti Bölge Sekreteri Szczuka, gönülsüz Direniş tetikçisi Michael ve bir Nazi işbirlikçisi olan Kossecki. Kossecki, en nefret edilen emir erlerinden biri olduğu toplama kampı geçmişini unutup çalışkan bir yargıç ve aile babası olduğu eski yaşamına geri dönmek ister. Büyük oğlu, artık Polonyalı Komünistlerle mücadele halinde olan Direnişe katılmıştır, küçük oğluysa anarşist bir örgüte katılmış ve bir cinayetin suç ortağı olmuştur. Szczuka, kamplarda ölmüş olduğu neredeyse kesin olan karısının yasını sessizce tutarken açgözlü bir belediye meclisine adalet ve haysiyet telkin etme göreviyle karşı karşıyadır. Michael'in Direniş hücresi ona Szczuka'yı öldürme emri vermiştir. Ancak şehirdeki otelde garson olan Kristina'ya aşık olduktan sonra öldürmeye devam edebilecek midir?

Jerzy Andrzejewski, kurtuluş sonrasında kaosa sürüklenen, ahlaki olarak afallamış ve ekonomik açıdan mahvolmuş Polonya'nın canlı, sinematik bir portresini çizer. Herkes zarar görür: Gençler savaştan hayal kırıklığına uğrar ve vahşileşir, daha yaşlı nesil hayatta kalmak için yaptıkları seçimlerin girdabına kapılır. Szczuka'nın sosyalist ütopyaya duyduğu samimi inancı bile belediye başkanının verdiği bir yemekte kirli iktidar simsarlığınca test edilir. Bu arada işgalci Kızıl Ordu, Polonya'nın geçmişini, bugününü ve geleceğini gölgeleyen 'odadaki görünmeyen fil'dir. **MuM**

Disobedience

Alberto Moravia

Yazarın doğum tarihi | 1907 (İtalya), 1990
İlk yayın tarihi | 1948
İlk yayınevi | Bompiani (Milano)
Orijinal adı | La disubbidienza

Geçtiğimiz yüzyılda, İtalya'nın en ünlü edebi figürlerinden biri olan Alberto Moravia, üretken ve son derece başarılı bir yazarlık kariyerine sahiptir. Çalışmalarının büyük bir bölümü, Roma burjuvazisinin, özelde zevkten çok güç aracı olarak görülen, birbirinden ayrılmaz para ve seks temalarıyla, genelde de saplantı ve kompleksleriyle ilgilidir. Yapıtları, neredeyse bilimsel netlikteki ifade tarzıyla, cinselliğe açık yaklaşımıyla ve ruhsal durumlarla yakından ilgilenmesiyle ayırt edici nitelik kazanır. Disobedience, olgunlaşma temasını son derece orijinal bir şekilde ele alır. Giderek daha önce benimsediği birçok şeyden tatmin olmamaya başlayan asi Luca, saygın orta sınıf anne-babanın tek çocuğudur. Bütün dünyevi eşyaları ve sevgiyi terk ettiği, mantıklı olmak olarak tanımladığı bir hesaplı itaatsizlik sürecine girmiştir. Sonunda hastalanarak aylarca yataktan çıkamaz. Bu dönemde korkunç sanrılar yaşar. Kendini toparladığında, iyileşme dönemini hemşiresiyle cinsel ilişkiye girerek geçirir. Deneyim son derece semboliktir ve Luca bu dönemi, yıkıcı 'kendini inkâr ediş'inden kurtulduğu ve neredeyse mitsel bir gerçekle bir olma duygusu kazandığı yeniden doğuşu olarak görür. Ergenlik çağı asiliğini, cinselliğini ve yabancılaşmasını anlatan, dolu ve karmaşık bir çalışma olan Disobedience, ödipal uyanışının etkileyici bir psikolojik portresi. **AL**

◄ **En solda görülen Alberto Moravia, Elsa Moranti ve onun solundaki Carlo Levi gibi İtalyan yazarlarla sakin bir sohbetin tadını çıkarıyor.**

All About H. Hatterr

G. V. Desani

Yazarın doğum tarihi | 1909 (Kenya), 2001 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1948, F. Aldor (Londra)
Geliştirilmiş yayın | 1972, Penguin İngiltere
Yazarın tam adı | Govindas Vishnoodas Desani

All About H. Hatterr, retorik ve dil ustalığıyla yaratılan kesintisiz güldürüsüyle eşi benzeri olmayan bir kitaptır. Buradaki kalıplara, Laurence Sterne, James Joyce ya da Flann O'Brien'ın deyimerle dolu üsluplarında ve biçimsel oyunlarında rastlanabilir ama hiçbir şey sizi bu kitabın yaratıcı retorik oyunlarına, saflığına ve mizah anlayışına hazırlayamaz. Mizahın bir bölümü de, kitaba adını veren ana karakter-anlatıcı H. Hatterr'ın ortaya sürekli İngiliz dili, hayat ve edebi ustalık üzerine sürekli keskin bir zeka gerektiren kavrayışlar koymasından ama kolay kanan bir şapşal olarak algılanmasından kaynaklanır. Dilin sofistike yapısı donkişotvari bir masumiyetle karışır; sanki Joyce'un Leopold Bloom'u, İngilizce'yi ikinci dil olarak öğrenmiş ve Rabelais ya da Laurence Sterne gibi yazmaya başlamıştır. Kanıt bir, aynı zamanda kitabın tam adı: Yaşama Dair Mozaikli bir İlkeler Sistemi olarak H. Hatterr'ın Öz Yaşam Öyküsü

Roman, çok kültürlü ve çok dilli bir altyapıdan gelen yetim Hatter'in nasıl "Hıristiyan jargonunu (İngilizce)" kendi "ikinci anadili" olarak benimsediğini ve "saf Hintli kanından gelmeyen ancak birkaç sahibin olabileceği ölçüde tamamen Hintli" olduğunu anlatır. Hatterr'in maceraları çoğunlukla, toplumla, bilgelerle ve Hindistan'la İngiltere'deki anglo-grotesklerle olan bir dizi olasılık dışı ruhani karşılaşmaya odaklanır. Söylentilere göre, bu Hindu-İngiliz klasiği Salman Rüşdi'yi çok etkilemiştir ama Desani avantajlı konumdadır. **DM**

Ağla Sevgili Yurdum

Cry, the Beloved Country

Alan Paton

Yazarın doğum tarihi | 1903 (Güney Afrika), 1988
İlk yayın tarihi | 1948
İlk yayınevi | Scribner (New York)
Yazarın tam adı | Alan Stewart Paton

En önemli Güney Afrika romanlarından biri olan Ağla Sevgili Yurdum, ABD'de ilk basıldığında, Güney Afrika'nın trajik tarihine uluslar arası boyutta dikkat çekti. Kitap, oğlunu bulmak için Güney Afrika'nın kırsal kesimlerinden Johannesburg'a kadar yolculuk eden bir babanın hikâyesini anlatır.

Okur, bir Zulu rahibi olan ana karakter Stephen Kumalo ve onun Johannesburg'da ulaştığı acı bulgular için üzülmekten kendini alamaz. Sonunda, Kumalo oğlu Absalom'u beyaz bir adamı öldürmek suçuyla mahkemeye çıkarılmayı beklediği hapishane hücresinde bulur; ironik olan bu beyaz adamın, Güney Afrika toplumunun ümitsiz durumuyla yakından ilgilenen ve zamansız ölümüne kadar değişikliğin sözcülüğünü yapmış biri olmasıdır.

Burada başka bir babayla karşılaşırız, kurbanın, kendi oğlunu anlama yolculuğu sonunda hayatı garip bir şekilde Kumalo'nunkiyle iç içe geçen babasıyla. İki adamın yitirdikleri oğulları için çektikleri birbirinden çok farklı türdeki acı, romanın ikinci yarısını biçimlendirir ve bize kurtuluş umudu verir. Roman insan duygularındaki aşırı uçları yakalar; Paton'un en kötü koşullarda bile insan haysiyetine duyduğu inanç hem dokunaklı hem de ümitlendiricidir. Roman, apartheid rejiminin acımasızlığını gösterir ama Güney Afrika'daki karanlık ve çaresizlik ortamının cesur tasvirlerine rağmen, daha iyi bir gelecek umudu da taşımaktadır. Romanın kendisi, her şeye rağmen 'sevgili' olduğunu öğrendiğimiz Güney Afrika için bir haykırıştır; halkı için, toprakları için, nefretten, yoksulluktan ve korkudan kurtulması ümidi için bir haykırış. **EG-G**

In the Heart of the Seas

Shmuel Yosef Agnon

Yazarın doğum tarihi | 1888(Avust-Mcr.),1970(İsrail)
İlk yayın tarihi | 1948, Schocken (New York)
Orijinal adı | Bi-levav yamim
Nobel Edebiyat Ödülü | 1966

In the Heart of the Seas, Agnon'un modern İbranice edebiyatın en önemli yazarlarından biri olarak kabul edilmesini sağlamış ve ona Bialik Ödülünü kazandırmıştır. 19. yüzyılın sonunda geçen, 14 bölümden oluşan kısa roman okuru, küçük bir grup dindar Hasidik Yahudi eşliğinde, bugün Ukrayna olan Galiçya'nın doğusundaki Buczacz kentinden Polonya ve Moldova'ya ve oradan İstanbul'a ve "denizlerin kalbinden geçerek" Hayfa ve Kudüs'e götürür. "İyi kalpli" yoldaşlar yolda, iman gücü ve Kudüs ve İsrail topraklarına duydukları güçlü sevgileri sayesinde tehlikelerin ve zorlukların yanı sıra Şeytan'ın ayartmalarının da üstesinden gelirler.

Bu pikaresk kısa roman aynı zamanda Agnon'un sembolik otobiyografisidir de. Geleneksel Musevilik, kutsal kitapların ve hahamlara ait metinlerin dili ve Alman edebiyatının şüphesiz yazarın kendine ait modern, muğlak ve eşsiz diline etkilerinin içiçe geçtiği kendi özgün ve kişisel üslubuyla yazılmıştır. Nelly Sachsa ile beraber 1966'da layık görüldüğü Nobel Edebiyat Ödülünü alırken yaptığı konuşmasında Agnon, kendi eserine bakışını kısaca şöyle özetler: "Kudüs'ün verdiği kuvvetle Tanrı'nın yüreğime ve kalemime koyduğu herşeyi yazdım." Bugün de Agnon, modern İsrail edebiyatının en çok okunan yazarı olmaya devam etmektedir ve In the Heart of the Seas pek çok dile çevrilmiştir. **IW**

Böyle Buyurun Gaz'a Bayanlar Baylar

This Way for the Gas Ladies and Gentlemen

Tadeusz Borowski

Yazarın doğum tarihi | 1922 (Ukrayna), 1951 (Pol.)
İlk yayın tarihi | 1948
Ulusal Edebiyat Ödülü | **1950**
Orijinal adı | **Pozegnanie z Maria**

Orijinali Elveda Maria adıyla yayınlanmış olan kitabın İngilizce tercümesindeki adı, Borowski'nin bir Nazi toplama kampında tutuklu bulunanların varlığını tasvir edişine uygun düşer.

Koleksiyona adını veren öyküde, bir grup mahkûm, Kommando birliğindeki (gaz odalarına gidecek insanları boşaltma görevini üstlenen mahkûm birliği) görevlerinin kendilerine yetersiz istihkaklarını takviye edecek yiyecek sağlayacağını bildiklerinden, endişe içinde bir sonraki Yahudi grubunun gelişini bekler. Hem fiziksel hem de ruhsal açıdan çökmelerine yol açan koşullara tekrar tekrar maruz kalırlar. Borowski, sayısız dayanılmaz duruma katlanmaya zorlanan insanların davranışlarını duygusallıktan uzak biçimde sunarak kamplardaki herkesin nasıl insanlıktan çıkarıldığını gösterir.

Borowski'nin romanının çarpıcı yönü büyük ölçüde tarzındaki tutumluluktan kaynaklanır. Kendisi de savaş sırasında çeşitli toplama kamplarında esir edilmiş olduğu için, hikayeler bir miktar otobiyografiktir. Serbest kaldıktan sonra, Nazi rejiminin dehşetinin bir daha asla tekrarlanmayacağının en büyük garantisi olduğuna inanarak komünizmi kucaklar. Aynı vahşetin komünizm adına işlendiğinin farkına vardığında, son derece büyük bir hayal kırıklığına uğrar. Hem Auschwitz'den hem de Dachau'dan kurtulmuş olmasına rağmen, hayatını kendini gazla zehirleyerek sona erdirmiştir. **JW**

Ölüm Hükmü

Death Sentence

Maurice Blanchot

Yazarın doğum tarihi | 1907 (Fransa), 2003
İlk yayın tarihi | 1948
İlk yayınevi | Gallimard (Paris)
Orijinal adı | **L'Arrêt de mort**

Münzevi Maurice Blanchot, bir yandan hem hayatını hem de yazılarını titiz bir birikim anlayışıyla sürdürürken, 20. yüzyıl Fransız düşünce dünyası üzerinde de büyük bir etki bıraktı. Orijinal Fransızca başlık, her ikisi de kesin, tanımlayıcı yargıları ve belirsiz bir ertelemeyi gösterecek şekilde, hem "ölüm hükmü" hem de "idamın hikâyesi" olarak tercüme edilebilir. Bu kısa roman, başlığının yarattığı o askıda kalan anlamı yansıtır. İki bölümden oluşan öykülerin ilki, adı yalnızca "J" olarak bilinen, hastalığının son aşamasındaki bir kadının mücadelesini ve tedavisini betimler. Kadın ölür ve anlatıcının verdiği aşırı dozdan yeniden öldürülmek üzere gizemli bir biçimde yeniden hayata döner. İkinci öykü, anlatıcının, Paris'in 1940 yılında işgal edilip bombalanması zemininde üç ayrı kadınla etkileşimini belgeler. İki bölüm arasında, yorumları çoğaltıp karmaşıklaştıran birçok paralellik ve tekrar görülür.

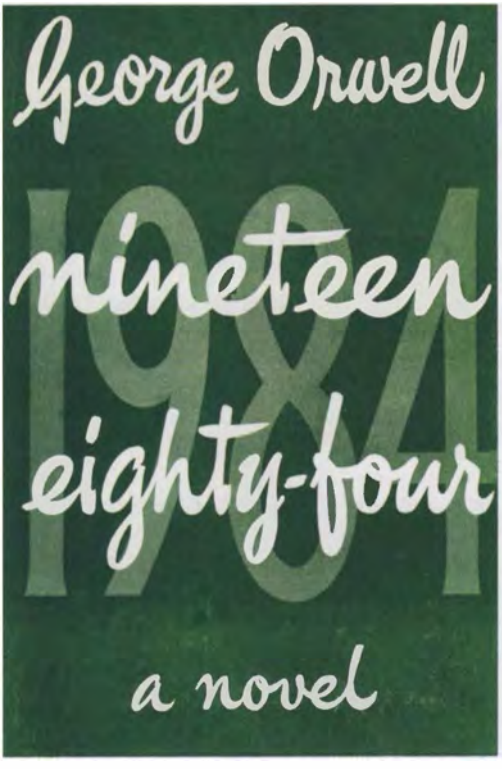
Anlatıcı, ilişkisi olan olayları anlatmaya çabalarken, kelimelerin kendisini ve ortaya koymaya çalıştığı gerçeği tüketecek şekilde, sürekli tersine döndüğünü hisseder. Anlatıcı için bu çabalama, romanın tümünün durumunu göstermektedir; sözcüklerin bir olayı bütün karmaşıklığıyla tatmin edecek şekilde yakalamaktaki ciddi yetersizliğini hisseder, ama yine de tükenmek bilmez anlatma arzusuna yenilir, tekrar en baştan başlayarak söyleyebileceklerinin sınırlarını keşfetmeye karar verir. Romanın işlevine yönelik algıyı değiştiren şaşırtıcı bir kitap. **SS**

Bin Dokuz Yüz Seksen Dört

Nineteen Eighty-Four

George Orwell

Yazarın doğum tarihi | 1903 (Hind.), 1950 (İngiltere)
İlk yayın tarihi | 1949
İlk yayınevi | Secker & Warburg (Londra)
Takma adı | Eric Arthur Blair

▲ Orwell'in 1949 yılında Londra'da basılan romanı, savaş sonrası İngiltere'nin, kemer sıkma ve yokluklarla kuşatılmış kasvetli havasını yansıtıyordu.

► Bin Dokuz Yüz Seksen Dört'ün Almanca çevirisinin canlı kapağı, tehditkâr Büyük Birader'in her şeyi gören gözünü betimliyor.

Bin Dokuz Yüz Seksen Dört, Orwell'in en güçlü politik romanlarından biri, totaliter toplumun tehlikelerine karşı başarıyla kotarılmış bir uyarı ve distopya türünün en ünlü romanlarından. Winston Smith Londra'daki iktidar partisinin, her hareketi ekranlardan gözlenen düşük rütbeli üyelerinden biridir. Partinin her şeyi bilen lideri Büyük Birader, Winston'ı nereye giderse gitsin gözetlemektedir. Parti, ayaklanmayı çağrıştıracak bütün kelimeleri dilden çıkarıp yerine yumuşatılmış "Yenikonuşma" sözcükleri koyarak, siyasal ayaklanma ihtimalini ortadan kaldırmaya çalışmaktadır. "Düşüncesuçu" (asi düşüncelere sahip olmak) yasadışıdır. Gerçek Bakanlığı'nda, tarihsel kayıtları parti yararına değiştirme işinde çalışmakta olan Winston, serbest düşünce, cinsellik ve bireysellik üzerindeki yasaklardan yılmış ve bunalmıştır.

Düşüncelerini kaydetmek için yasadışı olarak bir günlük satın alır ve akşamlarını, nispeten gözetlemelerden uzak olan, "proletarya"nın yaşadığı yoksul bölgelerde dolaşarak geçirmeye başlar. Winston, parti memurlarından Julia'yla yasak bir ilişkiye girer ama partinin casusuna yakalanırlar ve 101 Numaralı Oda'da Winston en büyük korkusuyla yüzleşmek zorunda kalır. Korku içinde Julia'ya duyduğu aşktan vazgeçen Winston, ruhu paramparça olmuş ve partiyi tam anlamıyla kabul etmiş olarak serbest bırakılır.

1949 yılında nükleer çağın başlangıcında ve televizyon yaygınlaşmadan önce, Orwell'in, gelecekten bir kuşak öncesinde ekrandan gözetlenen dünyayı yaratması dehşet vericiydi. Yapıt, yalnızca sömürücü otoriteye karşı sert bir uyarı olduğu için (ve modern televizyonun içeriğine bir bakıma ironik bir katkısı olduğundan) değil, aynı zamanda dilin, tarihin ve hem korku hem de kontrol psikolojisinin manipülasyon gücüne dair içgörü sağlamasıyla da önemli bir romandır. Bu konular günümüze, belki de Orwell'in romanını kaleme aldığı dönemden çok daha denk düşüyor. **EF**

GEORGE ORWELL
›1984‹
ROMAN

The Man with the Golden Arm

Nelson Algren

"Çok büyük bir bağımlılığım vardı. Bir keresinde altın kaplamasını satıp uyuşturucu alabilmek için kendi dişlerimden birini kırmıştım. Siz buna bağımlılık der misiniz demez misiniz?"

▲ **Otto Premiger'in çektiği 1955 tarihli sinema uyarlamasının afişi, uyuşturucu bağımlılığını gösterdiği için başlangıçta yasaklanmıştı.**

Yazarın doğum tarihi | 1909 (ABD), 1981
İlk yayın tarihi | 1949
İlk yayınevi | Doubleday & Co. (New York)
Sinema Uyarlaması | 1955

Algren'in bu en iyi romanı, belki de Frank Sinatra'nın uyuşturucu madde bağımlısı anti-kahraman Frankie Machine'i canlandırdığı sinema uyarlamasıyla akıllarda yer etmiştir. Bu da en az, Algren'in, sevgilisi Simone de Beauvoir sayesinde, öncelikle The Second Sex (İkinci Cins) kitabının yazarına ilk orgazmını yaşamasında yardım eden adam olarak tanınması kadar haksız bir durumdur.

Kitap, 'ucuz roman'ın gerçek-suç heyecanıyla bayağı gazeteciliği sosyolojik araştırmanın haçlı seferi şevkiyle harmanlar: İç gıcıklayıcılıkla yüksek fikirlerin pazarlanabilir bir karışımı; bu karışım, Algren'in herkesçe kabul edilen şiirsel yeteneğiyle kendi alanında birçok rakibinin üstüne çıkmıştır. Yazım tarzı ve şiirsel sesinin kalıcı tınısında T. S. Eliot ve James Joyce'un etkileri belirgin biçimde görülmektedir.

Chicago, Algren'in yazarlık hayatının ana konusudur. Chicago'nun, en köhne barlarının, kokuşmuş otellerinin, pis depolarının ve ıslak kaldırımlarının tozunu, ana karakterleriyle nasıl paylaşması gerektiğini bildiği oturaklı ve anlayışlı bir dille alır. Algren'in metninde zaman zaman kötü şeyler olsa da, bazı sıradan suçlular, bağımlılık, şiddet ve kaçınılmaz yoksunlukla kötü duruma düşseler de, Frankie Machine, Sparrow Saltskin, Sophie, Molly ve bir grup yorgun Chicago polisi ayakta kalmayı başarırlar. **RP**

Bu Dünyanın Krallığı

Kingdom of This World

Alejo Carpentier

Yazarın doğum tarihi | 1904 (Küba), 1980 (Fransa)
İlk yayın tarihi | 1949, Publicaciones Iberoamericana (Mexico)
Orijinal adı | **El reino de este mundo**

Bu kitapla, Carpentier, Avrupa gerçeküstücülüğünün tükenmiş mirasına savaş açmış ve aynı zamanda da ortaya yeni çıkan büyülü gerçekçilik hareketinin özünü tarif eden bir metin ortaya koymuştur. Roman, Atlantik Okyanusu'ndaki köle diasporasında yaşanan tek başarılı devrimin ana hatlarını anlatan, göreceli olarak gerçeğe yakın bir tarihsel anlatımla desteklenmiştir. 1803 yılında Haiti adını alarak siyah eski kölelerin ilk kurduğu cumhuriyete dönüşecek olan Santa Domingo'daki devrim sürecinde geçen roman, ana karakteri Ti Noël'in başından geçenleri anlatır. Ti Noël, karizmatik Mandingo köle lideri Macandal'la yakın arkadaşlık kurar, sonra idamına ve voodoo geleneklerine göre tanrılaşmasına tanık olur. Köle devriminin başarılı olmasının ardından, Ti Noël, siyah diktatör Henri Christophe'nin dağın tepesindeki görkemli sarayını inşa etmek üzere kurduğu büyük işçi ordusunun bir parçası olarak yeniden köle haline gelir. Roman, Christophe'nin devrilmesi, Sans Souci'nin yağmalanması ve Ti Noël'in ölümüyle sona erer.

Carpentier romanı, fantezi edebiyatının basmakalıp doğasına karşı neredeyse çaresizlik denebilecek bir ruh hali içerisinde yazmıştır. Bununla birlikte, bu kısa, titizlikle işlenmiş başyapıtta Carpentier, "gerçeklikteki olağanüstülüğü" ortaya koyan yeni bir kurmaca düşüncesine, "olağanüstü gerçeklik" idealine, dikkatle araştırılmış bir tarihle antropomorfik dönüşümleri ve metaforları bir araya getirerek ulaşır. **MW**

The Heat of the Day

Elizabeth Bowen

Yazarın doğum tarihi | 1899 (İrlanda), 1973 (İng)
İlk yayın tarihi | 1949
İlk yayınevi | A. Knopf (New York)
Yazarın tam adı | Elizabeth Dorothy Cole Bowen

Elizabeth Bowen'in The Heat of the Day'i çok güzel bir roman: Okumaya giriştiğinizde onu elinizden bırakmak istemiyor, yarattığı imgelemdeki ahenk ve berraklığa kapılıp gidiyorsunuz. Bu, savaş dönemi Londra'sında geçen bir aşk hikâyesi. Stella, sevgilisi Robert'in Nazi casusu olduğundan kuşkulanıldığını öğrenir. Sevgilisi, Almanların düzen anlayışına ve kuralların hâkimiyeti görüşüne sempati duyduğunu kendisi söylemektedir. Stella'nın titizlikle kurduğu dünyası yavaş yavaş parçalanır.

Romana ivmesini ve dokusunu veren, bu sözü geçen öykü ve kentin savaş döneminde büründüğü renklerdir. Öte yandan, eşzamanlı olarak ilerleyen başka bir düzlem, yoğun ve acı dolu bir melankoli yaratan başka bir aşk hikâyesi de görülmektedir. Bu ikinci aşk hikâyesi sözcüklere dökülmeden, yalnızca bir kayıp duygusu, sevilen ve yitirilen bir şey için duyulan keder olarak hissedilmektedir. The Heat of the Day'in yasını tuttuğu olay, pek çokları için yas tutulacak bir olay değildir; böyle bir şeyin yitirilmesinden çoğu kimse üzüntü duymayacaktır. Çünkü kitap, İngiliz mülk sahipleri sınıfının kültürel ve sosyal üstünlüğünün ölümünü sezip acı çekmektedir. Bu sınıfın evlatlarından çoğu 1. Dünya Savaşı sırasında katledilmiş ve İşçi Partisi'nin varlığı güçleriyle siyasal itibarlarını yok ederken, iki savaş arasındaki Büyük Bunalım yılları sermayelerini tüketmiştir.

Bowen, The Heat of the Day'i yazmaya, 1945 İngiltere genel seçimlerinde İşçi Partisi'nin büyük bir üstünlük elde etmesinden bir yıl önce, 1944'te başlamıştır. Bireysel yitirme öykülerini sarmalayıp genişleterek bu romanın metnini zenginleştiren, Bowen'ın o zamanlar bile geçmişte kalmış olan bir dönem için ağıt yakmasıdır. **PMcM**

Love in a Cold Climate

Nancy Mitford

Mitford'un karakterleri genellikle tuhaflığın sınırında dolaşır.

▲ **Mitford kardeşler, saat yönünde, en alttan sol üste doğru: Nancy, Unity, Jessica ve Diana... Jessica, bir komünist, Unity ise bir faşist olarak tanınırdı.**

Yazarın doğum tarihi | 1904 (İng.), 1973 (Fransa)
İlk yayın tarihi | 1949
İlk yayınevi | Hamish Hamilton (Londra)
Orijinal dili | İngilizce

Nancy Mitford'un önceki romanı The Pursuit of Love'la (1945) aşağı yukarı aynı zamanda ve yerde kurgulanmış olan Love in a Cold Climate, iki savaş arası dönemde İngiliz aristokrat toplumunu ele alır ve benzer şekilde eğlenceli sonuçlara ulaşır. Ayrıcalık, zenginlik ve zevk zeminleri üstüne oturtulmuş olan kitap, uygunsuz eş seçimi yalnızca ailesini şaşırtmakla kalmayıp aynı zamanda da ait olduğu kır evi dekorunda yer alan herkesi meşgul etmeye yetecek bir skandal da yaratan Polly Montdore'un hikâyesini anlatmaktadır.

Polly'nin, arkadaşı Fanny (Mitford'un birçok romanının duyarlı anlatıcısıdır) tarafından anlatılan hikâyesi, sosyete hayatındaki komik ve trajik unsurlara dair daha geniş bir yorum hâline gelmek üzere genişler. Heyecanlı ve esprili bir tona sahip olan roman, sıradanlığın şaşırtıcı derecede nadir bir fenomen olduğu bir dünyadaki genellikle sıradan görünecek sosyal ilişkileri anlatır. Mitford'un karakterleri genellikle tuhaflığın kıyısında dolaşır; Kanadalı yeğen, Cedric'le çok eğlenceli betimlenen bir ilişkiye giren katlanılmaz Lady Montdore, baskın ama saf bir aile reisi portresi çizerken, Mitford'un babasını model alan "Matthew Amca" da ilginç bir aristokrat tiplemesidir.

Mitford'un romanları, Jane Austen'inkiler gibi, seçkin bir aileyle çevresinin küçük sosyal manevralarına odaklanır; Austen gibi Mitford da okuyucuyu ailenin geleceğini umursamaya teşvik ederken bile onları tiye almak üzere şefkatli ama alaycı bir hiciv kullanır. **AB**

The Case of Comrade Tulayev

Victor Serge

Yazarın doğum tarihi | 1890 (Belçika), 1947 (Meksika)
İlk yayın tarihi | 1949, Editions du Seuil (Paris)
Yazarın takma adı | Victor Lvovich Kibalchich
Orijinal adı | L' Affaire Toulaév

The Case of Comrade Tulayev, totaliterlik ve totaliterliğe dayalı yenilgi, kuşatılma ve paranoyanın sistemleştirilmesi konularını işlemektedir. Bununla birlikte, sıradan hayatın çeşitliliğine ve aşırılıklarına saygı gösterme konusundaki kararlılığıyla, Orwell'in Bin Dokuz Yüz Seksen Dört'ünden ya da Koestler'in Gün Ortasında Karanlık'ından ayrılır. Roman Stalin'in Rusya'sındaki göstermelik yargılamaları ve tasfiyeleri romanın ana malzemesi olarak ele alır. Serge'in kendisi de 1917'nin iyimserlik rüzgârları esen devrim günlerini ve Stalin döneminde tam bir bürokratik güç sisteminin gelişimini yaşamıştır. Bu gelişmelere karşı Troçki'nin sol muhalefetinin bir parçası olarak mücadele vermiş ve sınır dışı edilerek 1933–1936 yılları arasında Orta Asya'da yaşamıştır. Bu süreç, Stalin'in tasfiye dalgası olan Büyük Terör'ün başladığı zamandır. Bu romanda, Rusya'daki yaşamın farklı biçimlerini anılar, anekdotlar ve ilişkilendirmeler üzerinden kapsayan, Stalinizmin çok ötesine uzanan yoğun bir tarihsel altmetin vardır. Bu, 1. Dünya Savaşı'nda yer almış askerlerin, ülkesiz köylülerin, sürgünde ya da yeraltında kurulmuş küçük partilerde örgütlü politik eylemcilerin, araştırmacıların, memurların, gezginlerin ve ateşli taraftarların yaşadığı hayattır.

Olay örgüsü şaşırtıcı bir soğukkanlılık ve berraklıkla yoğun bir akış izlerken Serge'nin anlatım biçimi de farklı seslere yer vermesiyle zenginleştirilmiştir. Yine de Serge, anlatımı Rusya'nın hayat dolu bir arena olduğunu sergileyecek bir dengede tutmayı başarır. Romanda bir yandan terör, ölüm, ihanet ve acı dolu bir karmaşa bir yandan da ritmi ağır bir çalışma hayatı, sınıf birliği, diyalog ve umut hüküm sürer. **PMcM**

The Garden Where the Brass Band Played

Simon Vestdijk

Yazarın doğum tarihi | 1898 (Hollanda), 1971
İlk yayın tarihi | 1950
İlk yayınevi | Gravenhage (Rotterdam)
Orijinal adı | De koperen tuin

Hollanda kökenli dev yazarlardan biri olan, tıp eğitimi almış ve denemelerinin yanı sıra şiirleri de basılmış olan Vestdijk, çok yönlü olduğu kadar üretkendir de. Kitabı, Hollandalı varoluşçular üzerinde büyük bir etki bıraktı ve eğer ülkesi dışında daha iyi tanınmış olsaydı, adı Joyce, Kafka ve Proust'la birlikte anılabilirdi.

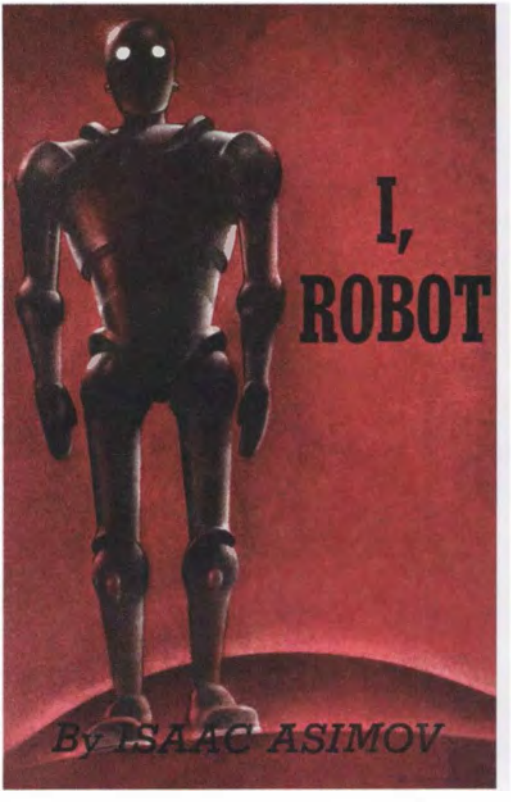
Burjuva toplumuyla romantik ideallerin arasındaki çatışmaların karamsar bir incelemesi olan bu roman küçük bir hayalî kasabada geçer; bir yargıcın oğlu olan Nol, burada hayatında ilk kez kendisini büyüleyen bir şeyle karşılaır. Henüz çocukken, annesiyle bir açık hava konserine gider ve hem müzikle hem de orkestra şefinin kızıyla yaptığı dansla anında baştan çıkar. Sonunda, kalbini ve zihnini sanatın gizemlerine açmış olan maestrodan piyano dersi alır. Nol'ün dünyayı bu şekilde tanımaktan büyülenmesi ve ona doğru çekilmesi, onu büyüdüğü çevre ve ait olduğu sınıfla iç çatışmalara sürükler. Soylu sınıfta her ikisi de serseri muamelesi gören Müzisyen Cperus ve özellikle kızı Trix'le olan bağlılığı, yazarın ulaşamadığı sevdiğiyle ilgili kendi iç dünyasında var olan duyguları simgeler. Nol'ün hikâyesi, toplumsal kuralları ve bu kuralların zorunlu kıldığı bir masumiyet kaybının karşısına ideal olanı yerleştiren bir tür romantik maceradır. Vestdijk, hem coşkuyu hem de acı çekmeyi komediyle son derece gerçekçi ve sürükleyici bir karışım haline gelecek şekilde birleştirmeyi başarır. **ES**

Ben Robot

I, Robot

Isaac Asimov

Yazarın doğum tarihi | 1920 (Rusya), 1992 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1950
İlk yayınevi | Gnome Press (New York)
Orijinal dili | **İngilizce**

"Doksan sekiz, doksan dokuz..."

▲ **Ben Robot'un bu gördüğünüz kapağında da kullanılan klasik robot imajı, 1920'lerde çekilen Fritz Lang'ın Metropolis'i gibi filmlerinden esinlenmişti.**

Ben Robot, bilimkurgunun en büyük klasiklerinden biri. Görünürde kısa öykülerden oluşur ama robotbilim ve felsefe gibi birbirine yakın konuları işlerken hepsinin bağlantılı olması kitabın büyük romanlar listesine girmesini sağlamıştır. Asimov, Ben Robot'ta "robotbilim" terimini icat etmiş ve Robotbilimin Üç Kuralı olarak bildiğimiz robot davranışının, bilimkurgu yazarlarının o zamandan beri takip ettiği prensiplerini ortaya koymuştur. Bu üç kural şöyledir: 1) Robotlar insanları yaralayamaz ve hareketsiz kalarak insanlara zarar gelmesine izin veremez. 2) Robotlar, Birinci Kurala aykırı olan haller dışında, insanların emirlerine uymalıdır. 3) Birinci ve İkinci Kurallara aykırı olmayan durumlarda, robotlar kendi varlıklarını korumalıdır.

Öyküler, akıllı robotlar üreten bir şirkette çalışan robot-psikoloğu Dr. Susan Calvin'la ve onun, kariyerinin profilini çıkaran bir gazeteciyle yaptığı görüşmelerle ilgilidir. Dr. Calvin robot evrimini ve yarattığı yapay zekâyı insanların ne kadar az anlayabildiğini açıklar. Her öyküde, bir robotun üç temel kuralı yorumladığı esnada bir terslik yaşanmasıyla ilgili olaylar anlatılır. Ben Robot, 1950 yılında yayınlanmış olmasına ve bilgi-işlem teknolojisinin henüz cenin hâlinde olduğu 1940'lardan hikâyeleri kapsamasına karşın, Asimov'un bilgisayar yazılımlarının geleceği hakkındaki görüşü ürkütücü derecede doğru ve öngörülü. Asimov'un yazım biçimi birinci sınıf değil kuşkusuz ve nitelendirmeleri de genellikle zayıf ama bilimsel üslubu, gerçekle kurmacanın harmanlanış biçimi ve robotbilim dünyasına dair çarpıcı içgörüsü bu kitabı bilimkurgu tarihindeki en önemli yapıtlardan biri haline getiriyor. **EF**

Türkü Söylüyor Otlar

The Grass is Singing

Doris Lessing

Yazarın doğum tarihi | **1919 (İran)**
İlk yayın tarihi | **1950**
İlk yayınevi | **Michael Joseph (Londra)**
İlk ABD yayını | **Crowell (New York)**

Lessing'in Afrika'da yazdığı ama Avrupa'da yaşamaya başlayana kadar yayınlanmayan ilk romanı, beyaz bir Rodezyalı (şu anki Zimbabwe) çiftçinin karısının Afrikalı uşağı tarafından öldürülmesiyle başlar. Bununla birlikte, romanın ilginçliği beyaz çiftçi topluluğunun örtbas ettiği trajediye varan olayları anlatan hikâyesinde yatmaktadır. Böylece, geriye dönük anlatım, kaçınılmaz bir ölüme doğru değişmez bir şekilde ilerler. İlk sayfalardan başlayarak, sömürgeci adalet sisteminin duyulmasına izin vermeyeceği insan ilişkilerinin hikâyesine tanık olmamız isteniyor. Dick ve Mary Turner bir başka insanın varlığına ihtiyaç duydukları ve biriyle birlikte olma fikriyle birbirlerinin aklını çeldikleri için bir aradadırlar.

Evlendiklerinde, şehirde yetişmiş olan Mary, Turner'ın ıssız ve pek iş yapmayan çiftliğinde yaşamaya başlar. Mary yavaş yavaş Dick ve gelecek hakkındaki ümitlerinden sıyrılırken, bozkırların boğucu sıcağında hissizlik ve isteriye yenilir. Mary'nin çektiği acıları bir tek, yerli uşaklar arasında görece daha az kötü davrandığı Moses anlamaktadır. Ama Moses'ın Mary'ye nazik davranması, farklı ırkların birbirlerini insan olarak görmesine izin vermeyen kutsal sömürge tabularına karşı gelmesi demektir. Mary kendini, beyaz çiftçilerin sahip olduğu araziyi kaplama tehditi taşıyan etraftaki o çalılıklara benzettiği adamın otoritesine teslim olmuş hissederken, arzu ve korku ayrılmaz bir bütün olmuştur.

Yıkılan hayatların portresinin acı dolu yoğunluğunu hafifleten yalnızca Afrika bozkırlarının haşin güzelliğe dair betimlemelerdir. Türkü Söylüyor Otlar, Lessing'in Güney Afrika'da geçirdiği gençlik yıllarından bildiği sömürgeci gücünün riyakârlığının öfkeli bir reddi ve kolonici zihniyetinin hem sömürgeciler hem de sömürülenler üzerinde uyguladığı deformasyonların açılımı olan ilk yayınlanmış yazınsal üründür. **VM**

"Yalnız değilim"

▲ Lessing'in romanının bu karton kapaklı baskısı, 1973 yılında Heinemann tarafından Afrikalı Yazarlar Serisi içinde yayınlanmıştı.

A Town Like Alice

Nevil Shute

Yazarın doğum tarihi l 1899 (İng), 1960 (Avusturya)
İlk yayın tarihi l 1950
İlk yayınevi l Heinemann (Londra)
Yazarın tam adı l Nevil Shute Norway

Nevil Shute'un A Town Like Alice adlı romanı, uluslararası başarı kazanarak bir Avustralya klasiği haline geldi. Roman, 2. Dünya Savaşı sırasında Uzak Doğu'da ve savaş sonrası dönemde Avustralya taşrasında geçen bir aşk hikâyesini konu alır; savaşın etkisiyle değişen toplumlara ve koşullara dair bir masaldır.

Japonların Sumatra'yı işgal edip esir aldıkları 80 Hollandalı kadın ve çocuğun sonraki iki buçuk yıl boyunca adanın etrafında yürümek zorunda bırakılması olayını temel alır. Anlatıcı, Malezya'da çalışan İngiliz sekreter Jean Pagett'in öyküsünü dile getirir. Diğer İngiliz kadın ve çocuklarla birlikte esir alınan Jean, sonraki üç yılını Malay Yarımadası'nın çevresinde son derece eziyetli bir "ölüm yürüyüşü" yaparak geçirir. Bu zoraki yürüyüş sırasında Avustralyalı savaş esiri Joe Harman'la yakın bir arkadaşlık kurar ama daha sonra onun öldürüldüğüne kanaat getirir.

Savaştan sonra yeniden Malezya'ya giden Jean, Joe'nun ölmediğini öğrenir. Avustralya'ya gider, aralarındaki aşk yeniden filizlenir ve birlikte, Joe'nu yaşamını sürdürdüğü küçük kasabayı, Alice Springs'i örnek alarak, gelişmiş ve canlı bir yere çevirirler. A Town Like Alice, büyük bir aşk hikâyesinde olması gereken tüm unsurları barındırır ve zaten romanın kendisi de İngiltere doğumlu yazarının yeni ülkesi Avustralya'ya olan aşkı daha taptazeyken yazılmıştır. **LE**

◀ **Yazarlığın yanı sıra aynı zamanda bir uçak mühendisi olan Nevil Shute, halkın etik ikilemlere ve mutlu sonlara yönelik beklentilerini karşıladı.**

Ay ve Şenlik Ateşleri

The Moon and the Bonfires

Cesare Pavese

Yazarın doğum tarihi l 1908 (İtalya), 1950
İlk yayın tarihi l 1950
İlk yayınevi l Einaudi (Torino)
Orijinal adı l La luna e i falò

Pavese'in, Piedmont'un Langhe bölgesinde lirik bir yürüyüş olan son romanı en iyi kitabı olarak beğeni toplamıştır. Yazar karmaşık bir olay örgüsü yaratmak ya da karakterlerin ruh durumlarını incelemek istemediğinden bu minimal bir öyküdür. İtalya faşizmden kurtulduktan sonra, Amerika'da yirmi yıl geçirmiş olan Anguilla doğduğu köye geri döner. Dünyadaki bütün ülkelerin birbirine benzediğini ve insanın eninde sonunda bir yere yerleşme ihtiyacı duyacağını öğrenecek kadar uzun süre yolculuk etmiştir. Sonunda, Langhe'a döner çünkü "o köyler kendisini beklemektedir."

Şimdiki zamanla geçmiş arasında değişen bir anlatımla, Anguilla, arkadaşı ve rehberi Nuto'nun eşliğinde anayurdunu yeniden keşfeder. Anguilla'nın arzusu, çocukluğunu geçirdiği Gaminella'nın ve ergenlik yıllarında çalıştığı Mora'nın sağladığı uygun ortamda kendini bulmaktır. İdealleştirdiği köyü, bir yeryüzü cennetinin sembolik renklerine sahiptir ama çok geçmeden ağaçların kesilmiş olduğunu ve köyden ayrıldığında genç bir kız olan Santa'nın öldürülmüş olduğunu öğrenir.

Direniş ve sosyal devrimin gerekliliği konularında Anguilla'yla aynı inanca sahip olan Nuto, onun bu arayışının aldatıcı olduğunu fark etmesine yardımcı olur. Köylülerin gelenekleriyle batıl inançlarına ve şenlik ateşlerinin canlandırıcı gücüne olan inancını doğrulayarak, Anguilla'yı sosyal devrimin özündeki mitsellikle tanıştırır. **RP**

Gormenghast 2

Gormenghast

Mervyn Peake

Yazarın doğum tarihi | **1911 (Çin), 1968 (İngiltere)**
İlk yayın tarihi | **1950**
İlk yayınevi | **Eyre & Spottiswoode (Londra)**
Yazarın tam adı | **Mervyn Lawrence Peake**

"Ah, harika. Kendi lanet olası kişiliğine uygun davranıyor"

▲ Hem yazar hem de bir çizer olan Mervyn Peake, Picture Post dergisinde yayınlanan fotoğrafında, bazı taslaklarını inceliyor (1946).

Bu kitap, Peake'in olağanüstü Gormenghast üçlemesinin ikinci cildi ve tartışmasız serinin zirvesidir. Aynı zamanda edebiyat alanında göze çarpan bir ustalık gösterisidir. Gormenghast, Titus Groan'ın taşıdığı bayrağı devralır. Lord Sepulchrave ölmüş, Swelter Mr. Flay'e yenilmiştir ve kendi kundakçılığı yüzünden kel kalan Steerpike (yüzünün şeklini bozan yara izleri içindeki giderek artan çürümeyi yansıtmaktadır) hiyerarşi içindeki kötülük dolu yükselişini sürdürmektedir. Dikkat edilmesi gereken bir güç haline gelmiştir. Titus huzursuz gençlik çağına yaklaşmaktadır. Erkekliğe yaklaştıkça, gücü giderek artan Steerpike'ın entrikalarına uygun bir rakip haline gelmektedir. Devasa ve kötülük dolu Gormenghast şatosu, için için kaynamaya devam eder.

Titus Groan'dan coşkulu bir canlılıkla gelen kalabalık karakterler Büyük Salon ve yatak odalarının dolambaçlı koridorlarında, tozlu mahzenlerde ve kütüphanelerde gezinmektedir. Aralarında, aşk acısı çeken Fuschie, pencerelerinin önündeki ağaçların dallarında çay partisi veren geveze ikiz teyzeler, yaltakçı Dr. Prunesquallor ve övünç duyduğu hak edilmemiş kibriyle kız kardeşi Irma da vardır. Peake, İngiliz yaşam biçimine her zamanki sert iğnelemeleriyle yaklaşır ve bunu muhteşem nükteleri için seçtiği yeni hedeflere doğru genişletir: Titus'un ürkütücü derecede tanıdık bir sistemde eğitimini yerden yere vuran gülünç bir incelemeye doğru. Steerpike ve Titus, Gormenghast için savaşırken, roman ardı ardına yaşanan kıyamet gibi olaylarla sona erer. Dış dünyaya dair yeni edinilmiş bir farkındalıkla ve gençliğin hırsıyla Titus, sonunda evinin sarp duvarlarını aşmaya karar vererek çatırdayan duvarların ötesindeki dünyaya doğru yola koyulur.

Peake'in yazarlığı son derece ustaca; karakterleri o kadar garip ki, gerçek dışı haline geliyorlar.

Gormenghast, Bosch'un üç parçalı resimleri kadar karmaşık ve karanlık. Geride yalnızca iskeletlerle dolu bir kâbus bırakan tatlandırılmamış bir peri masalı. **GT**

The 13 Clocks

James Thurber

The 13 Clocks, ürkütücü bir peri masalının bütün önemli unsurlarını taşır. Hikâyede, hırpani bir halk ozanı kılığına giren bir prensle kötü kalpli bir dük tarafından şatoya hapsedilmiş olan kederli bir prenses ve cesaret isteyen bir görevin başarılması imkânsız kısıtlı bir sürede yerine getirilmesi umudu anlatılır. Bu kısıtlama, hikâyenin kilit unsurunu oluşturmaktadır çünkü dük zamanı "katletmek" istemektedir ve şatodaki 13 saat beşe on kala durdurulmuştur. Prens paha biçilmez bir hazineyi bulup saatler beşi vurduğunda getirmek zorundadır. Tek umudu, garip bir mantığı ve tarif edilmesi mümkün olmayan bir şapkası olan ufak tefek büyücü Golux'tur.

Şato, dükün sessiz kadife başlıklı casusları tarafından kontrol edilen, metaller kuşanmış gürültücü devasa nöbetçilerin kol gezdiği tehlikeli bir yerdir. Kâbus gibi yaratıklar en derin zindanların en karanlık köşelerinde pusuya yatmıştır. Bu dehşetin zıttı olan neşe, absürtlüklerle yaratılır. İlgisiz zamanlarda parlak renkli balonlar merdivenlerden aşağı doğru zıplar (yoksa katledilmiş çocukların hayaletleri mi yukarıda oynamaktadır?). Uzaktan gelen kahkaha çınlamaları bu ihtimalin ipucudur. Ayrıca mesel kabilinden bazı unsurlar da söz konusudur: Aşk her şeyi yener, zaman dondurulamaz ve kötülüğün cezasını bulması kaçınılmazdır. Son sayfalarda, dük "havasız kalmış eski odalar gibi kokan ve tavşan çığlığı gibi ses çıkaran bir hava kabarcığı" tarafından takip edilir.

Yirminci yüzyılın ilk yarısında en çok beğenilen ve tartışılan güldürü yazarının damgasını taşıyan kitabın dili baş döndürecek kadar yaratıcı, tonuysa hınzırca ironi doludur. The 13 Clocks'ı yazdığı dönemde, Thurber hızla görme gücünü kaybediyordu. Gölgelerde dolaşan, yarım algılanan figürlerin, karanlık odaları aydınlatan güneş ışığı huzmelerinin ve gecenin şimşeklerle aydınlanan yoğun karanlığının tasvirleri, ilerleyen körlüğünden duyduğu endişeyi gösteren hayali manzaralar yaratır. **TS**

Yazarın doğum tarihi | 1894 (ABD), 1961
İlk yayın tarihi | 1950
İlk yayınevi | Simon & Schuster (New York)
Yazarın tam adı | James Grover Thurber

"Kendine Xingu diyordu, ama adı bu değildi..."

▲ **James Thurber'in çizgi roman çizimleri, mizahî yönünü ironiyle dolu yaratıcı düz yazıları kadar belirgin biçimde ortaya koyar.**

Yalnızlık Dolambacı

The Labyrinth of Solitude

Octavio Paz

"Modern insan beyni daima uyanıkmış gibi yapmaktan hoşlanır"

▲ Meksika Devrimi sırasında Mexcoac'da dünyaya gelen Paz'ın, memleketi Mexico City'deki evinin önünde çekilmiş bir fotoğrafı.

Yazarın doğum tarihi | 1914 (Mexico), 1998
İlk yayın tarihi | 1950, Cuadernos Americanos
Orijinal adı | El laberinto de la soledad
Nobel Edebiyat ödülü | 1990

Meksika ulusal karakterinin çeşitli yönlerini anlatan dokuz bağımsız hikâyeden oluşan kitap, vazgeçilmez romanlar listesi için tuhaf bir seçim olarak görülebilir ama Yalnızlık Dolambacı aynı zamanda kurmaca yazında bir gelişimin öncüsüdür. Bireyin değil, ulusun kimliğinin oluşumunu gösteren analitik ve son derece şiirsel bir başyapıttır.

Paz, 1950 yılında Yalnızlık Dolambacı'nı yazdığında, 20. yüzyılın en büyük Meksikalı şairleri arasındaki yerini çoktan almıştı. Aynı zamanda toplumsal hayatın önemli kişiliklerinden biriydi: 1930'larda Avrupa'yı dolaşmış, İspanya İç Savaşı'nda Cumhuriyetçiler'in saflarında savaşmıştı; saygın bir diplomattı ve yoluna devam ederek 1990 yılında Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazandı. Kendisine gösterilenleri her zaman beğenmeyen bir ulusa ayna tutan Yalnızlık Dolambacı, Meksika'da yerleşik sisteme ters düşüyordu. Kitap, önemli bir kendini tanıma döneminde Meksika'yı anlatır ama genellikle Meksikalı kimliğinin maçoluğunu, ikiyüzlülüğünü, sertliğini ve sabit cinsiyet rollerini eleştirel bir bakışla ortaya koyar.

Meksika kökenli Amerikalı asi gençlik çetelerinin giysilerindeki şifrelerden Ölüler Günü'nün toplu ayinlerine kadar, Meksika kültürünün oluşmasını sağlayan işaretleri okuyan Paz, biraz antropolog, biraz da anlambilimcidir. Öte yandan, işlediği konuya saygı gösteren bir şair olarak, bütün derin hitabet yeteneğini kullanır; kitabın her sayfasında içgüdüsel kavrayışlar, bağlantılar ve söze dökülmüş güzellikler yankılanır. **MS**

The Abbot C

Georges Bataille

Yazarın doğum tarihi | 1897 (Fransa), 1962
İlk yayın tarihi | 1950
İlk yayınevi | Les Editions de Minuit (Paris)
Orijinal adı | L'Abbé C

Georges Bataille'in kısa romanı Rahip C., ikiz erkek kardeşler arasındaki tehlikeli ilişkinin hikâyesini anlatmaktadır: Yaşadığı erdemli hayat nedeniyle "başrahip" ünvanını kazanmış olan rahip Robert ve zevke adanmış ahlaksız bir hayat sürmekte olan sevimsiz kardeşi Charles. Roman çeşitli anlatıcılar tarafından anlatılır ve Robert'i kardeşinin ölümcül hastalığı yüzünden keder içinde bulan ortak bir arkadaşlarının anlatımıyla başlar. Hikâye ilerledikçe, kardeşlerin birbiriyle çakışan duygusal hayatlarının kapsamı açıklığa kavuşur. Charles'ın kendisiyle aynı ahlaksız ve uçarı hayatı paylaşan Eponine'yle olan ilişkisi, kadının azla yetinen Robert'e duyduğu cinsel arzuyla, daha da heyecanlısı, Robert'in de kadına karşı duyduğu tedirgin bedensel istekle karmaşık hale gelir. Bu acı verici üçgen, kardeşlik ilişkilerine dayanılmaz bir gerginlik getirmekte ve Robert'in ruh sağlığının ciddi biçimde çökmesine, aynı zamanda da Charles'ın bedensel sağlığının bozulmasına neden olmaktadır.

Bataille'in her zamanki gibi erotizm, ölüm ve şehveti iç içe örmesinden oluşan roman, cinsel arzuyla hastalık arasındaki ince çizgiyi anlatır. Kitap, dinsel geleneklerin emrettiği ahlaki kurallarla bireysel bilincin gerçeği arasındaki boşluğa yoğunlaşarak, insan hayatının ilginç bir boyutunu ele almaktadır. Okurlar bu konunun işleniş biçimini biraz ölçüsüz ve zoraki bir şaşkınlık yaratma amacını da oldukça ağır bulabilirler ama kitap yine de sürükleyici ve alışılmadık bir yazınsal ürün. **JW**

The Guiltless

Hermann Broch

Yazarın doğum tarihi | 1886 (Avust.), 1951 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1950
İlk yayınevi | Willi Weismann (Münih)
Orijinal adı | Die Shuldlosen

Daha çok Christopher Isherwood'un Goodbye to Berlin'i (Hoşçakal Berlin) gibi gevşek bir şekilde birbirine bağlı bir dizi kısa öyküden oluşan Hermann Broch'un The Guiltless'ı, iki savaş arası dönemde Avrupa toplumunun, aynı şekilde kasvetli ve meşum bir resmini çizer. 1913 ve 1933 yılları arasında geçen ve The Guiltless'ı oluşturan öyküler, sadece 1. Dünya Savaşı'nın etkisiyle mahvolmuş karakterleri değil, görünüşe göre kendileri ahlaki kesinlikten arta kalan herşeyi yok etmeye uğraşan karakterleri de tasvir eder.

Yaşlı bir baronesin harabeye dönmüş sarayında pansiyoner olarak yaşayan, yersiz yurtsuz genç "Bay A"nın yazgısına gevşekçe odaklanan roman, Bay A'nın ya neden ya da tanık olduğu bir dizi toplumsal bozukluğu ayrıntılı bir biçimde anlatır. Cinsel ilişkiler ihanet ve şiddete dönüşür; doğaya duyulan sevgi insanlık dışı bir ilgisizliğe dönüşür; aile yaşamı var olmayan savaş öncesi geleneklerin grotesk bir parodisi haline gelir. Broch her öykü grubu öncesine "açıklamalar" yerleştirerek bu çürümüş toplumun çarpıtılmış değerlerinin, yaklaşmakta olan Nazizmin çok daha tehditkar normlarının habercisi olduğunu gittikçe daha da aşikar kılar. Karakterlerin hiçbiri açıkça siyasi değildir ancak insanlık dışı eylemleri faşizmin pasif kabulünün zeminini hazırlar.

Abartısız bir yazım biçimiyle hicivli bir nazım karışımı olarak sürükleyici bir biçimde yazılmış olan The Guiltless bugün de okuru, karakterlerden birinin gecikmiş olarak işaret ettiği üzere, "Sorumluluğumuzun, tıpkı kötülüğümüz gibi kendimizden büyük olduğunu" kabul etmeye zorlayan akıldan çıkmayan ve etkili bir roman olmaya devam etmektedir. **AB**

Barabbas

Pär Lagerkvist

Yazarın doğum tarihi l 1891 (İsveç), 1974
İlk yayın tarihi l 1950
İlk yayınevi l Bonniers (Stockholm)
Nobel Edebiyat Ödülü l 1951

Bir hırsız olarak mahkûm edilen ama İsa'nın yerine salıverilen Barabbas Yeni Ahit'te sadece kısa bir anlığına görünür. Lagerkvist'in usta ellerinde ise, esrarengiz, tekin olmayan bir figür, şaşırtıcı bir iç güç yüzünden ne tamamen kabul edebildiği ne de reddedebildiği Tanrı'yı aramak zorunda kalan bir parya haline gelir. İsa'nın ölümüne tanık olduktan sonra daha önceki haline dönemeyen Barabbas, bulduğu her yerde her zaman Hıristiyanları tehlikeli bir karşılıklı anlayamama oyununa kuşatan bir avare, ardından bir köle olur. Üç çarmıha gerilme etrafında yapılanan Barabbas, Barabbas ve İsa, şüphe ve inanç, karanlık ve aydınlık arasında değişen benzerlikler ve zıtlıklar dizisi sunar.

Gençliğinde kendi inancını kaybetmiş olan Lagerkvist, kesinlikleri olmayıp görünüşe göre anlamsız olan bir dünyada bir amaç hissi arayanların ıstıraplarıyla son derece ilgilidir. Barabbas'ta bu temalar için, ilk Hristiyanların şüphesiz, huzur verici inançlarının, bir adamın hiç rahat vermeyen şüphesinin korkunç yalnızlığının yanı başında durduğu mükemmel bir dekor buluruz.

1951 yılında Lagerkvist, büyük ölçüde bu romanla Nobel Edebiyat Ödülüne layık görülür. Barabbas'ın Nobel Komitesini çok derinden etkilemiş olması şaşırtıcı değildir; 2. Dünya Savaşı ve dehşetleri sonrasında, "Tüm bunlar ne anlama geliyor?" tam yerinde bir feryattı. Barabbas, insanoğlunun artan varoluşsal acı hissiyatını ön plana çıkaran, derin bir modernite çalışmasıdır. **Rma**

Zor Tercih

The End of the Affair

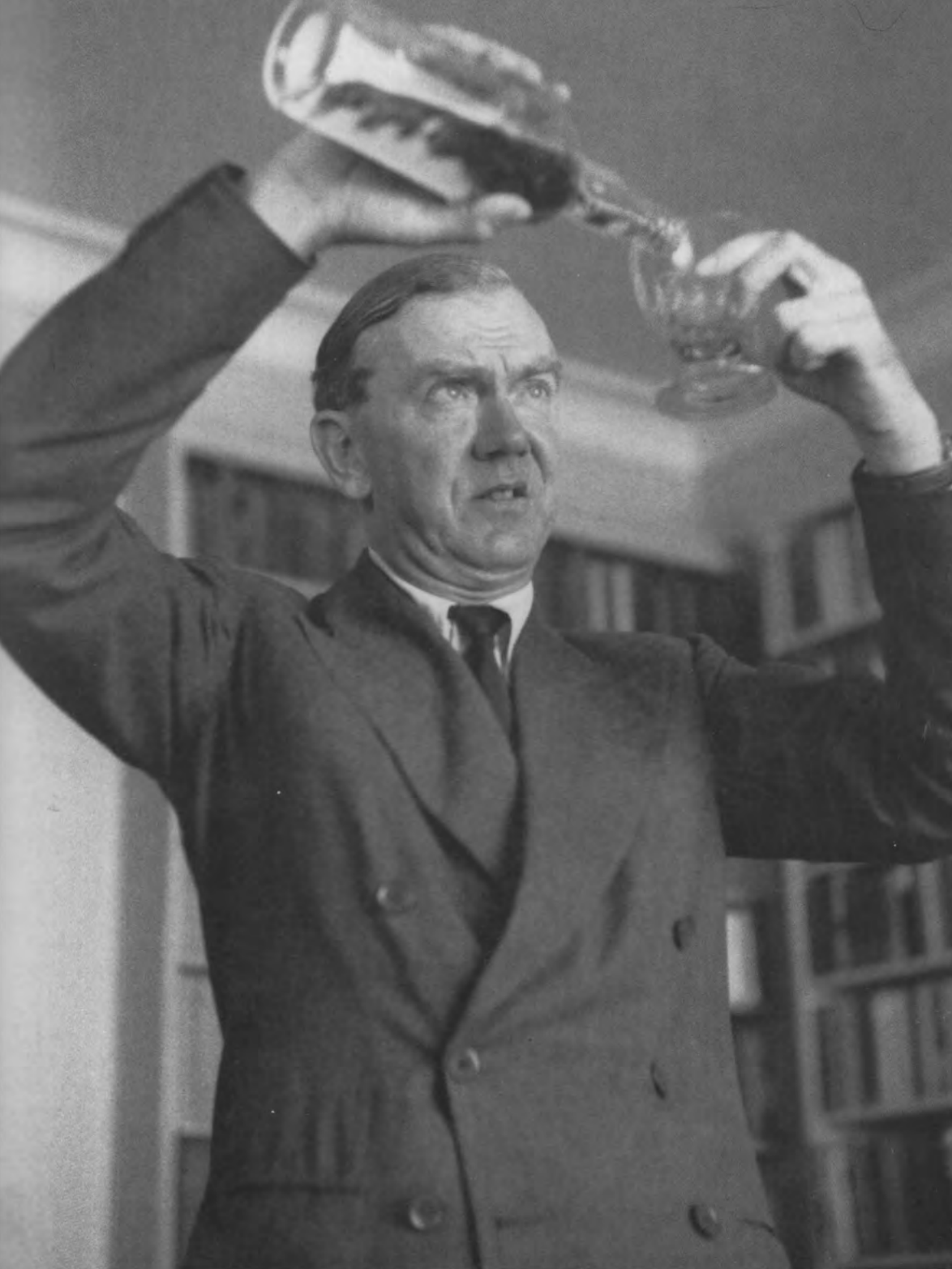
Graham Greene

Yazarın doğum tarihi l 1904 (İng), 1991 (İsviçre)
İlk yayın tarihi l 1951
İlk yayınevi l Heinemann (Londra)
Yazarın tam adı l Henry Graham Greene

2. Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında Londra'da geçen roman, yazar Maurice Bendrix'le evli bir kadın olan Sarah Miles arasındaki ilişkinin acı dolu hikâyesidir. Âşıklar Sarah'nın sıkıcı kocasının verdiği bir partide tanışıp birbirlerinin görev ve mutsuzluk duygularının sınırlarını kaldırmak üzere ilişkilerine devam ederler. Yıllar sonra, bombardıman altındaki Londra zemininde, ilişki halen devam etmektedir. Bir akşamüstü randevusunun keyfini çıkaran sevgililerin bulunduğu binaya bomba düşer ve Bendrix bayılır. Öldüğünden korkan Sarah, Tanrı'yla bir anlaşma yaparak, yaşaması halinde sevgilisinden vazgeçeceğine söz verir. Bendrix iyileşir ve Sarah verdiği söze sadık kalıp, Bendrix'i mutsuz ve aklı karışmış halde bırakarak hiçbir açıklama yapmadan ilişkilerini bitirir. Sevgilisinin kendisini başka bir erkek için terk ettiğini sanan Bendrix, yıllar sonra bir özel dedektif tuttuğunda kadının Tanrı'ya tutkuyla ettiği yemini öğrenir.

Greene Katolikliğe bağlılığı ve kendi yetişkin ilişkileri içinde dini inancını sorgulamasıyla tanınmaktadır. Muhtemelen savaş zamanında kendi yaşadığı ilişkiye dayanan bu kitap, Greene'in romanları içinde en otobiyografik olanıdır. Aşkın, tutkunun, dini inancın; kendini, karşısındakini ve Tanrı'yı sevmenin birbirleriyle nasıl çeliştiğinin hikâyesidir. Zor Tercih'i kaplayan gerilim, kuşkuyla inancın karşılıklı etkileşiminden ve Greene'in insanın hissettiği aşkla tutkunun acı çekmekten kurtulmak için yeterli olmadığı mesajından oluşmaktadır. Bu yüzden, Greene, insanın Tanrı'ya dönmesi gerektiğine inanmaktadır. **EF**

▶ **Döneminin pek çok yazarı ve kitaplarındaki pek çok karakter gibi, Greene de 'iyi içiyordu'.**

Molloy

Samuel Beckett

Yazarın doğum tarihi | 1906 (İrlanda), 1989 (Fransa)
İlk yayın tarihi | 1951
İlk yayınevi | Les Editions de Minuit (Paris)
Nobel Edebiyat Ödülü | 1969

Beckett romanlarından çok oyunlarıyla tanınır ama romanları en büyük başarısıdır. Yazılmış en eğlenceli düz yazılardır. Aslı Fransızca yazılan, Beckett ve Patrick Bowles tarafından İngilizce'ye sonradan çevrilmiş olan Molloy, Malone Ölüyor ve Adlandırılamayan'la tamamlanan bir üçlemenin ilk kitabıdır. Üçlemeyi tamamlamalarına rağmen bu son iki roman, Molloy'da başlayan, Beckett'in bundan sonra yazdığı her kitaba uzanan çöküşü bir sona bağlamakta yetersiz kalmışlardır.

Beckett çöküşün olası her boyutunu sergilemenin en büyük ustası ve ondaki komediyi benzersiz biçimde anlatan bir yazardır.

Molloy belki de tüm yazınsal ürünleri içinde en gülünç olanıdır. Birbirinin eşruhunu taşıyan iki hikâyeden oluşur. İlkinde, zavallı yatalak Molloy, Beckett tarafından atıldığı hendeğe düşmeden önce, duyarsız annesi, bir grup komik vatandaş, bir polis ve kapıldığı Lousse adındaki grotesk kadından oluşan bir kadronun doldurduğu, ipini koparmış bir olaylar dizisi yaşar. Sonra yerini, Moran'a bırakır; Beckett onu oğluyla beraber öncelini bulmaya gönderir. Moran öfkeli durgunluğuyla yalnızca Beckett'in aralarında bir buluşma gerçekleştirmek üzere oluşturduğu görevin izini sürmektedir. Zorlu bir yolculuktan sonra evine döndüğünde, yetiştirdiği arıların kül olduğunu görür.

Beckett, romandaki bütün canlılığı (bütün olayları, sempatileri ve hikâyedeki "gerçek hayat" pırıltılarını) bir açık büfeye çivileyip gömmüştür. Onun öyküleri, daimi hayaleti kendisiyle toptan uyuşmazlık içinde olması olan bir mantık zinciri bağımlısının itiraflarıdır. **KS**

Başkaldıran İnsan

The Rebel

Albert Camus

Yazarın doğum tarihi | 1913 (Cezayir), 1960 (Fransa)
İlk yayın tarihi | 1951
İlk yayınevi | Gallimard (Paris)
Orijinal adı | L' Homme révolté

Başkaldıran İnsan, 1952 yılında Camus'yla Sartre arasında yaşanan çatışmayı akıllara getirir. Aynı zamanda metafizik özgürlükle gerçek devrim arasındaki çatışmayı da temsil eder. 2. Dünya Savaşı'nın sonunda, Fransızlar sosyal değişim ve eylemciliğin hasretini çekmektedir. Günün eğilimi Sartre'dan yanadır. Başkaldıran İnsan, sağ görüşlü gericiliği desteklemekle suçlanır. Gerçekten desteklemekte midir? Zamanımızın kültürel dokusu içinde, Başkaldıran İnsan, toplumcu ideolojinin temellerini sorgular ve bize "politik olmanın" ön koşullarına dair derin bir içgörü sunar. Kitabın ortaya koyduğu tez şu cümleyle özetlenebilir: "Başkaldırıyorum, o halde varız."

Bununla birlikte, bireyin mutlak yalnızlığı ya da özgürlüğü, Camus'da, "biz" kavramının bireysel başkaldırının hedefi olarak ortaya çıkmasına asla izin vermez. Metafiziksel olarak söylemek gerekirse, hedeflenen gerçek devrimin öncesinde zaten politik bir durumun içindeyizdir.

Camus'ya göre, Sartre'cı sol görüşlü varoluşçuluk bireyin özgürlüğünü görmezden gelir. Başkaldırı, Camus için bireyin iç yaşantısının metafizik bir hâliyken, Sartre'a göre, değişim getirme amacı güden fiili bir politikayla uğraşma biçimidir. Camus, dayanışmayı teşvik eden Sartre'cı eylemcilikten uzak durur. Peki Başkaldıran İnsan'ı günümüzde nasıl okuyacağız? Onu okuma biçimimiz içinde yaşadığımız politik duruma işaret edecektir. **KK**

▶ **Camus, Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazandığı 1957 yılında bir Paris sokağına yakıcı bir bakış fırlatıyor.**

Çavdar Tarlasında Çocuklar

The Catcher in the Rye

J. D. Salinger

"...sarp bir kayalığın kenarında duruyorum. Yapmam gereken, kayalığın tepesine çıkmaya başlayan herkesi yakalamak..."

▲ **Çavdar Tarlasında Çocuklar'ın getirdiği istenmeyen şöhretten kaçmak için Salinger, mahremiyetini koruma gayreti içinde bir münzeviye dönüştü.**

Yazarın doğum tarihi | **1919 (ABD)**
İlk yayın tarihi | **1951**
İlk yayınevi | **Little Brown & Co. (Boston)**
Yazarın tam adı | **Jerome David Salinger**

Çavdar Tarlasında Çocuklar, Amerikalı genç Holden Caulfield'in başdöndürücü sözde-otobiyografik öyküsüdür; onun, etrafındaki "yapmacık" dünya isyanını anlatır. Korkunç olayların endişesiyle ("Atom bombasını icat ettikleri için bir bakıma mutluyum. Bir savaş daha olursa gidip tam üstüne oturacağım.") gölgelenen kitap, aynı zamanda reddedilen ya da olanaksız kılınan matemin sıra dışı bir incelemesidir; en çok da Holden'in ölen erkek kardeşi Allie için tutamadığı matemin. Bir keresinde kendisine, "En iyi savaş şairi kim, Rupert Brooke mu, Emily Dickinson mu?" diye sorulduğunda, Dickinson diye yanıtlamıştır Allie. Salinger'in romanının kendisi baştan sona bir savaş şiiri. "Yapmacık" yetişkin (yani zengin, orta sınıf, beyaz, ataerkil, Amerikalı) değerleriyle savaşmaktadır ama savaşı aynı zamanda kendiyledir: Holden etrafındakilerle zekice alay eder ama yaşadığı süreçte kaçınılmaz olarak kendini de gülünç duruma düşürür.

Yerine göre eğlenceli, üzücü, yergi dolu veya tuhaf bir şekilde dokunaklı olan Çavdar Tarlasında Çocuklar, insanı baştan çıkaracak kadar basit ve sade bir üslupla yazılmıştır: "Beni gerçekten etkileyen kitap, okumayı tamamen bitirince yazarın müthiş bir arkadaşınız olduğunu ve canınız istediğinde onu telefonla arayabileceğinizi hissettiğiniz kitaptır." Ölmeden önce okunacak kitaplar da işte böyle romanlardır. Salinger'in sesi gizemli bir biçimde Holden'inkinde saklıdır. O seste, doğrudan bizimle konuşan birinin büyüleyici huzuru ve içtenliği vardır. Aynı zamanda okur, kitabın bütünündeki sesin belki de yalnızca ölen kardeş tarafından gerçekten duyulabileceğine dair olağanüstü bir hisle kalakalır. **Nwor**

Sirte Kıyısı

The Opposing Shore

Julien Gracq

Yazarın doğum tarihi | 1910 (Fransa)
İlk yayın tarihi | 1951, J. Corti (Paris)
Orijinal adı | **Le Rivage des Syrtes**
Takma adı | **Louis Poirier**

Garip bir şekilde atmosferi sürekli değişen ve damıtılmış bir eser olan Sirte Kıyısı, komşu barbar ülke Fargestan'la uzun süredir bir sessizlik döneminde olan, itibarını yitirmiş, hayali ülke Orsenna'da geçer. Tüm savaşlara yaklaşık 300 yıl önce son verilmesinin ardından sürekli olarak askıya alınmış bir çıkmaz, satrançtaki pat'a benzer bir durum içerisinde, taraflardan hiçbiri ne teslim olmaya ne devam etmeye yanaşır, ne de barış koşullarını görüşmeye gönüllü olur. Ancak savaş efsaneleri, şairlerin üretkenliğini, durumun yaratması beklenenden fazla bir ilham sunarak kamçılar.

Aristokrat bir aileden gelen, genç ve maceracı Aldo, aşkta hüsrana uğrar ve paranın sağladığı zevklerden usanır; münzevi ve sade bir hayata özlem duyar. Böylece, uzun süredir kullanılmayan bir kale olan Amiralliğin, tamamen sembolik bir mevcudiyete sahip olduğu sınırdaki askeri bir kışlada Gözlemcilik görevini üstlenir. Yalnızlığı seven şair Aldo burada, uyuşukluğundan silkinme ve anayurdunu güçlendirme çabasıyla bir deniz manevrası başlatarak feci bir şekilde sonuçlanan çatışmaları yeniden canlandırır. Roman, eylemi, mit havası veren ebediyet düzeyinde yavaşlatan zarif, şatafatlı betimleme yöntemini izler. Gracq'ın yazını, her ne kadar hiçbir zaman bunun ya da başka bir edebi hareketin parçası olmamış olsa da André Breton'un sürrealizmiyle güçlü bir benzerlik taşır.

Gracq, kahramanı Aldo gibi, kent merkezlerinin, bu durumda Paris'in, kısır kültürel ortamını hor görür. Yazar eğer kesin olarak bu onuru reddetmemiş olsaydı, Sirte Kıyısı 1951 yılında Prix Goncourt ödülünü almış olacaktı. **ES**

Vakıf

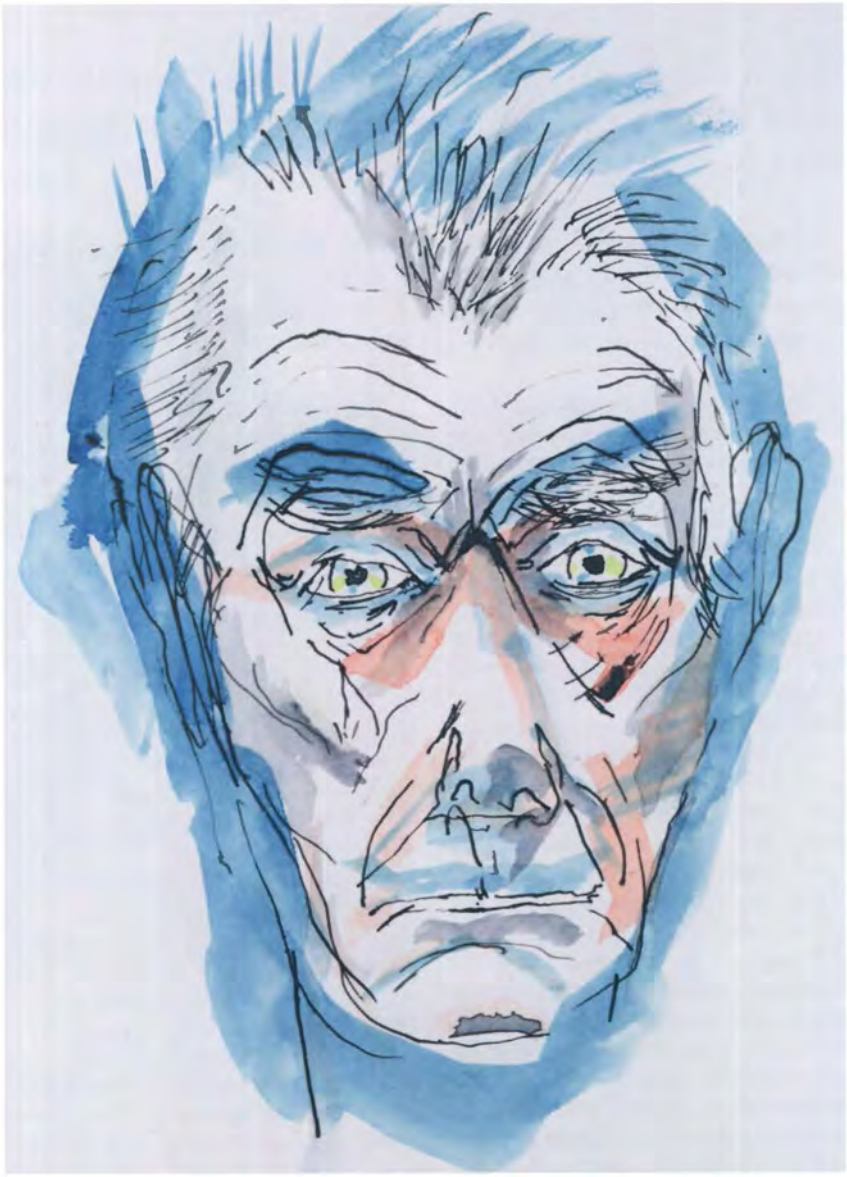
Foundation

Isaac Asimov

Yazarın doğum tarihi | 1920 (Rusya), 1992 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1951, Gnome Press (New York)
Üçleme | **Foundation (1951), Foundation and Empire (1952), Second Foundation (1953)**

Bu kitabın ilki olduğu Isaac Asimov'un Vakıf serisi, henüz 21 yaşındayken başladığı ilk ve en ünlü eserlerinden biridir. Bilimsel gerçekle kurmacayı kusursuz bir şekilde birleştirmesiyle bilimkurgu türünün yeniden tanımlanmasına katkıda bulunmuştur. Vakıf, dünyanın güç bela anımsandığı ve insanların galaksiyi sömürgeleştirdikleri bir gelecekte geçer. Kitap bizleri, işi geleceği tahmin etmek için matematik ve olasılığa başvurmak olan dahi hayalperest ve psikotarihçi Hari Seldon'la tanıştırır. Seldon öngördüğü insanlığın çöküşünü engelleyecek güce sahip değildir. Bunun yerine, galaksinin önde gelen tüm bilim adamlarını ve âlimlerini dışarıdaki kasvetli bir gezegende bir araya toplar ve insanoğlunun tüm bilgi birikimini korumak ve sanat, bilim ve teknolojiye dayanan yeni bir medeniyet oluşturmak amacıyla işe koyulur. Sığınağına Vakıf adını verir ve burayı 30 bin yıl süreceğini tahmin ettiği karanlık bir cehalet, barbarlık ve savaş çağına karşı direnecek şekilde tasarlar. Ancak Hari bile, uzayda pusuya yatmış şiddetli bir barbarlığı veya mutant zekâsı değer verdiği herşeyi yok edecek sıradışı bir yaratığın doğuşunu tahmin edememiştir.

Bilim adamı dolu Vakıf'ıyla Asimov, atom gücünün toplumda devrim yaratacağını kuramlaştıran ilk yazarlardan biri olmuştur. Vakıf'ın, Seldon'un öngördüğü sorunlara hangi biçimlerde tepki verdiğini ele almasıyla yazar, kitleleri kontrol eden uyuşturucu olarak geleneksel din ve insanoğlu için yeni inanç olarak bilimin yükselişi konularını gündeme getirir. **EF**

Samuel Beckett

by

Malone Ölüyor

Malone Dies

Samuel Beckett

Yazarın doğum tarihi | 1906 (İrlanda), 1989 (Paris)
İlk yayın tarihi | 1951
İlk yayınevi | Les Editions de Minuit (Paris)
Orijinal adı | **Malone meurt**

Hareketli romanlardan kolaylıkla usanan okurlar için Malone Ölüyor, kendi dilinde yapılan bir sohbet kadar canlandırıcı olacaktır. Molloy'un ardından yazdığı Malone Ölüyor, Beckett'in, romanının sivriliklerini daha da büyük bir gayretle törpüleme çabasıdır. Öyküler dilin kendinden kaçmak için kullandığı şeylerdir ve hiçbiri bir yere varmazlar. Malone Ölüyor'un başlangıcında, Beckett'in bile vantrologluğunu sürdürmeyi sağlayamadığı kadar sıkıcı, gülünç bir şekilde renksiz bölüm dizilerinden oluşan sahte ve beyhude bir gelişim romanı (bildungsroman) olan genç Sapo Saposcat'ın acılarının hikâyesiyle zoraki besleniriz. Daha sonra, bir aşk hikâyesine el atar; bu hikâyede kahramanlar, hiç kuşkusuz bir komedideki en itici seks sahnelerinden birini büyük bir gayret ve rahatsızlıkla canlandırmayı başarırlar.

Malone Ölüyor'un dili ne zaman bir romana benzemeye başlasa bunu mutlaka yalandan yapıyordur. Her hikâye için yeni bir bahane öne sürülürken, biz yeniden, "onları tanımaya başladığınızda düşünceleri çok benzerdir" gibi gündelik ifadelerle durmaksızın kafaya vurulan ve durmaksızın yeniden başlanan, sözdizim bağımlılığı sahnesine ve yaşam ve ölüme dair kandırma parodisinin içine geri çekiliriz. Bu aynen böyle, kitabın acımasız sonuna kadar devam eder; belki de Beckett'in kendisini sıkıştırdığı köşe ve bu köşede bile dilin kontrolünü kaybedememesi nedeniyle, romanının en çok bu noktasında dehşete düşmeye yakın bir duygu yaşar. Beckett'in temel korkusu ve iyimserliği, gerçek klostrofobinin sadece cennette mümkün olmasıdır. **KS**

◀ **Beckett'nin bu portresi, aynı zamanda bir yazar olan J.P. Donleavy tarafından yapıldı.**

Day of the Triffids

John Wyndham

Yazarın doğum tarihi | 1903 (İngiltere), 1969
İlk yayın tarihi | 1951, Michael Joseph (Londra)
Yazarın tam adı | John Wyndham Parkes Lucas Beynon Harris

1951 yılında yayınlandığında orta karar bir beğeni toplayan bu roman daha sonra bir bilimkurgu klasiği ve felaket-sonrası türünün tanımlayıcı romanı haline gelecekti. Olaylar, zehirli bir bitki olan Triffid'in sokması nedeniyle gözleri bandajlı olan biyolog Bill Masen'la bir hastanede başlar. O gün hemşireler ona, İngiltere'de o zamana kadar görülmüş en harikulade göktaşı yağmurunu anlatırlar ancak ertesi sabah uyandığında beklediği hastane rutini hiç başlamaz. Gözlerine zarar verme korkusunu yenerek bandajlarını açar, binlerce kör insanın sokaklarda dolaştığını görür ve kör olmamış Josella ile karşılaşır. Kıyamet sonrası bir dünyada hayatta kalabilmek için birlikte şehri terk ederler. Triffidler 2 metreye kadar büyüyebilmekte, kökleriyle yürüyebilmekte ve zehirleriyle bir insanı öldürebilmektedirler. İlk saldırılarını gerçekleştirmiş olan Triffidler, artık insanlığı dize getirmeye hazırdır. Masen sonunda, diğer hayatta kalanları, bu akıllı bitkileri yenmeye çalışmak için birlikte hareket etmeye ikna eder.

İlk bakışta bu, basit bir hayatta kalma mücadelesidir ancak dönemin küresel boyutta bir felaket tahmininde bulunan ilk eseridir. Wyndham, toplumsal değişim karşısında bireylerin ruh halini incelemesi açısından, Soğuk Savaş paranoyasına dair gelişmiş bir değerlendirme sunarak biyolojik savaş ve kitle imha teknolojilerini öngörür. **EF**

Hadrianus'un Anıları

Memoirs of Hadrian

Marguerite Yourcenar

Yazarın doğum tarihi | **1903 (Belçika), 1987 (ABD)**
İlk yayın tarihi | **1951, Librarie Plon (Paris)**
Orijinal adı | **Mémoires d'Hadrien**
Yazarın tam adı | **Marguerite de Crayencour**

Madam Yourcenar her zaman, 1980'de Fransız Akademisi'ne kabul edilen ilk kadın üye olmasıyla tanınacaktır ve edebi şöhreti büyük ölçüde Hadrianus'un Anıları gibi bir eserin gücü üzerine inşa edilmiştir. Kitap, ölmekte olan imparatordan, o dönemde delikanlı olan ve üvey babası Antoninus Pius'un müdahaleci hükümdarlığını takiben Roma'nın yöneticisi olarak tahta geçen Marcus Aurelius'a yazılmış uzun bir mektup olarak kurgulanır. Hikâye, eriştiği düşüncenin ve anlayışın ne kadarını daha genç bir adama nakledebileceğine dair dünyevi deneyiminden damıtarak Hadrianus'un 20 yıllık imparatorluğunun hem profesyonel hem de tarihi yönlerini ilişkilendirir. Aşkın sırları, bedenin talepleri, insan kaderi sorunu gibi yaşamın esaslarına ilişkin hepimizce paylaşılan düşünceleri, bu romanın çağdaş bir okuyucuya, bir ikinci yüzyıl titanının düşüncelerinden beklenebileceğinden çok daha fazla ulaşmasını sağlar.

Yourcenar'ın başarısı, araştırmasının kusursuzluğudur; varoluşunu inceleyen ve değerlendiren bir eylem adamınınkine benzer tarzı nedeniyle bunun felsefi bir üslupla yazılmış bir roman olduğunu unutmak kolaydır. Hadrianus'un Anıları, en az klasik eski çağ araştırmacılarının olduğu kadar edebi sanatta söz sahibi olanların da takdirini toplamış ve ortaya çıktığında yazarın itibarını uluslararası çapta sağlamlaştırmıştır. **ES**

◀ **Marguerite Yourcenar, Anılar'ın basılmasından on yıl kadar sonra Bordeaux, Fransa'da çekilmiş bir resimde görülüyor.**

Arı Kovanı

The Hive

Camilo José Cela

Yazarın doğum tarihi | **1916 (İspanya), 2002**
İlk yayın tarihi | **1951**
İlk yayınevi | **Emecé (Buenos Aires)**
Nobel Edebiyat Ödülü | **1989**

Kitabın adı, insanların kovandaki arılar gibi bir hayat kurmaya uğraştıkları büyük şehir Madrid'in içten içe kaynayan çeşitliliğine işaret eder. Romanın belirli bir konusu ya da ana karakteri yoktur; çoğu savaş sonrası döneminin acımasız koşullarıyla harap olmuş, orta sınıftan olan 300 kadar karaktere sahiptir. Hayatları sıradandır; hastalık (tüberküloz) veya borçlarla kuşatılmış ya da fuhuşa yönelmişlerdir. Seks saplantıları vardır ve sohbetlerinde savaş zamanı konularından (idam mangaları, hapishane) ya da tutucu ilkelerden (şu "sınıf" kan bağından gelir, şunun İspanyol ya da Katolik olması lazım) söz ederler. Anlatılan, suçlamalara ve güvensizliğe saplanıp kalmış bir İspanya'dır. "Anlatıcı" tarafından sözde tarafsızlıkla anlatılan bölümlerin yapısal bağlantısı, başlıcaları Doña Rosa'nın kafeteryası ve kaçak "entelektüel" Martín Marco olan, yerlerin ve karakterlerin tekrarlanması üzerinden kurulur.

Bu roman, (Cela'nın uygulamaya kalkışmadığı) eleştiri ve sosyal suçlamalarla dolu yapıtlar vermiş yüzyıl ortası kuşağı denilen kuşağın yazarlarını etkilemiştir. Cela, ne arı kovanında yaşayanların büyük çıkarcılığından söz etmiş, ne de sebepleri ya da suçlamaları ortaya koymuştur; her şeye kaderci bir bakış açısıyla bakmaya çalışmış, görev duygusuyla adanmışlığın ihanet ya da zalimlikle uyum içinde var olabildiğini görmüştür. Dile son derece hakim olan Cela, kendini yoz bir gerçekliğin içinde yaşanan somut olayları anlatmakla sınırlamış ve böylece, keskin eleştirel ifadeler kullanmadan da hevesle okunan yakıcı bir metin oluşturmayı başarmıştır. **M-DAB**

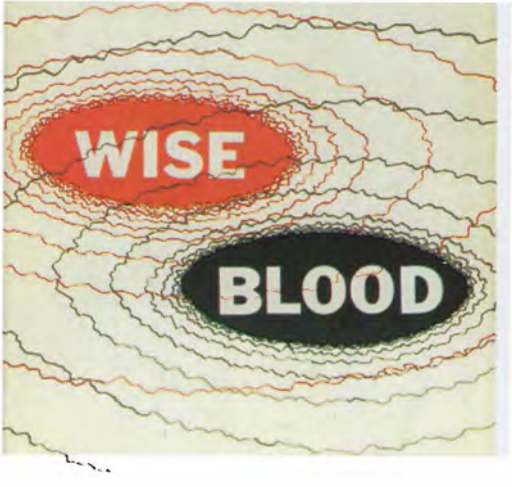
Bilge Kan

Wise Blood

Flannery O'Connor

Yazarın doğum tarihi | 1925 (ABD), 1964
İlk yayın tarihi | 1952
İlk yayınevi | Harcourt, Brace & Co. (N. Y.)
Yazarın tam adı | Mary Flannery O'Connor

a novel by **Flannery O'Connor**

"İsa'nın bir yalancı olması dışında hiçbir şey önemli değil"

▲ Bilge Kan, O'Connor'ın ilk romanıydı; ilk baskının kapağında tanınmayan yazarın ismine pek de önem verilmemiştir.

1952 yılında basılmasından beri, Flannery O'Connor'ın Bilge Kan'ı, "Güneyli Gotik" olarak adlandırılan türü tanımlamaya devam eden birkaç Amerikan romanından biri olmuştur. Eski Güney'in yoğun rutubetine ve dini şevkine derinden bulaşmış bir eserdir. Hikâye Hazel Motes adlı genç bir adam etrafında gelişir. Katı muhafazakâr bir aile tarafından yetiştirilen Hazel, orduda bir süre görev yaptıktan sonra eve, inancı savaş deneyimiyle yok olmuş bir şekilde döner. Yeni keşfettiği kayıp hissinin üstesinden gelebilmek için Hazel kendi kilisesini yaratır: İsa'sız Kilise. Bu "sağırların duymadığı, körlerin görmediği, sakatların yürümediği, dilsizlerin konuşmadığı ve ölülerin ölü kaldığı" bir kilisedir. Hazel etrafındakileri Hıristiyan kurtuluşundan kurtarma dürtüsüyle hareket eden bir çeşit kâfir anti-papaza, dönek bir sokak vaizine dönüşür. Ancak kendini inançtan uzaklaştırmaya çalıştıkça kefaret ihtiyacı daha da derinleşir.

Bilge Kan'da, uyumsuzlar, hırsızlar, sahtekâr sanatçılar, aşağılık kişiler ve sahte peygamberlerden oluşan aykırı bir kitle bulunur. Bu kısmen teolojik bir alegori, modern kültürde Tanrı'nın yerine dair bir tefekkür, kısmen de grotesk, delişmen bir komedidir. Bu bir mucizeler ve cinayet, şehvetli beden ve saf ruh, körlük ve görme, şiddet ve iyileşme romanıdır. O'Connor, büyüdüğü kırsal Güneye dair karmaşık bir vizyon sunar. Roman Güneyin pek çok mitinin ve önyargısının örtüsünü kaldırır ama aynı zamanda geleneklerini, mirasını ve muhalefetini yüceltir. Özlü, tutumlu yazın, hem inancın hem de şüphenin dönüştürücü gücüne şiddetle duyarlı en küçük ayrıntıda kavrayış ve merak bulur. Bilge Kan'ın dünyası zorlu, karanlık ve içseldir ama aynı zamanda zariftir. **ST**

Yaşlı Adam ve Deniz

The Old Man and the Sea

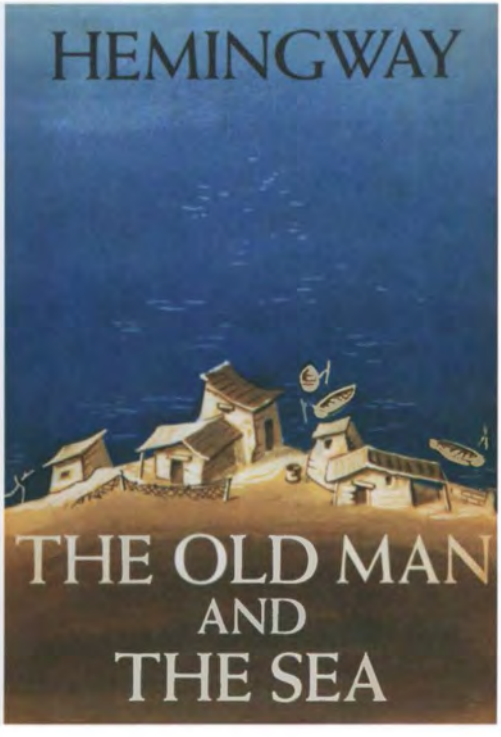
Ernest Hemingway

Hemingway'in ilk eserlerinin tarzından ayrılan Yaşlı Adam ve Deniz konusunda eleştirel görüşler farklılık gösterir. Bu kusursuz kurgulanmış minyatürde, Hemingway'i bir yazar ve bir insan olarak meşgul etmiş temaların çoğu bulunur. Küba'da bir balıkçı kasabasındaki günlük rutinler ilk sayfalarda dilin karakteristik tutumluluğuyla anlatılır. Balıkçı Santiago'nun asgari varoluşu, yaşlı adamın güçlü omuzlarını silkişi kadar belagatli bir önemsemezlikle basit ve doğal bir üslupla işlenir. Artık yaşı ve şansı aleyhine işleyen Santiago "diğer adamların ötesinde", karadan uzakta ve Gulf Stream'in derin sularına doğru kürek çekmesi gerektiğini bilir. Deniz ve gökyüzünün boş bir arenasında, oynanacak son bir oyun vardır.

Hemingway, doğanın zorluklarıyla yüzleşerek ve bunların üstesinden gelerek değerlerini kanıtlayan kişilerin düşüncelerine hayranlık duyar. Yaşlı adam teknesinden daha uzun bir kavela taktığında, kanayan elleriyle bunu zıpkına yeterince yaklaştırmak için ipi örerken sınırları test edilir. Mücadelesi sırasında, insan ruhunun kazanmak için sıkıntıya ve acıya tahammül etme becerisini sergiler. Ayrıca başarılı olmasını sağlayan, kayıtsız acımasızlığı ve cömertliği karşısında, denize karşı duyduğu büyük aşkı ve sahip olduğu bilgidir.

Öykünün elzem fizikselliği karşısında –katran, tuz ve balık kanının kokusu, kramp ve bulantı ve yaşlı adamın bilinçsiz bitkinliği, devasa balığın korkunç ölüm kasılmaları- göz alıcı ışık ve suyun hafif ve duygulu niteliği, yalnızlık ve denizin kabarık devinimi vardır. Ve hikâye sürekli olarak çekmekte, biraz serbest bırakmakta ve yeniden çekmektedir. Bir solukta okunması gereken bir kitaptır. **TS**

Yazarın doğum tarihi | 1899 (ABD), 1961
İlk yayın tarihi | 1952
İlk yayınevi | C. Scribner's Sons (New York)
Pulitzer Edebiyat Ödülü | 1953

"Bir adam yok edilebilir ama yenilemez"

▲ Jonathan Cape tarafından İngiltere'de yayımlanan ilk baskısının kapak resmi romanda konu edilen Küba'daki balıkçı kasabasını resmeder.

Görünmez Adam

Invisible Man

Ralph Ellison

Yazarın doğum tarihi | **1914 (ABD), 1994**
İlk yayın tarihi | **1952**
İlk yayınevi | **Random House (New York)**
ABD Ulusal Kitap Ödülü | **1952**

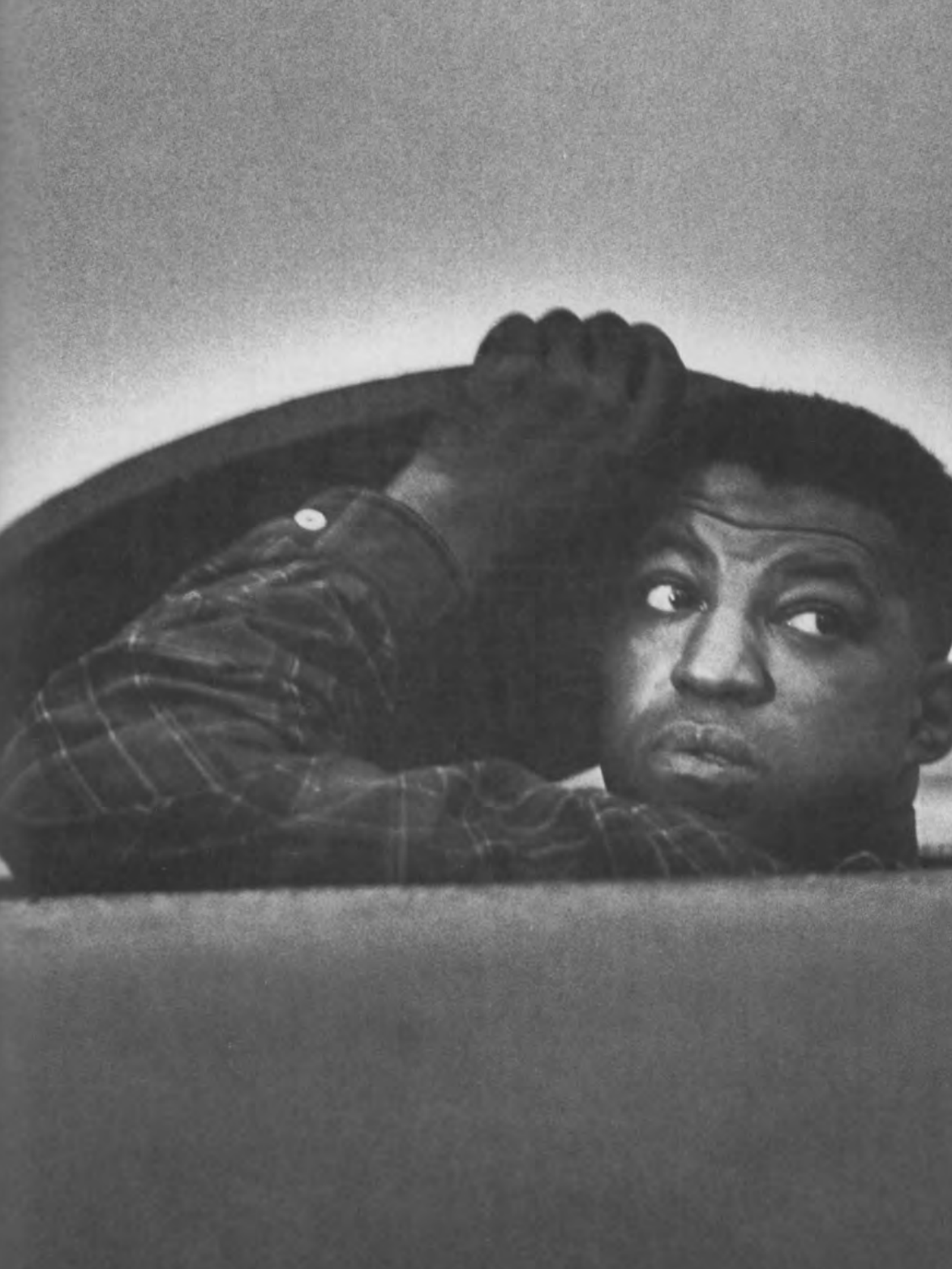
"Ben bir görünmez adamım"

▲ **Bu, Ellison'un bir dostu olan Gordon Parks tarafından, Görünmez Adam'ın görsel bir yorumu olarak sergilenen bir dizi fotoğraftan biridir.**

► **Parks'ın foroğraflarından bir diğeri, Ellison'un görünmez kahramanını yeraltından çıkarken resmeder: "Dışarı çıkmalıyım, ortaya çıkmalıyım..."**

Görünmez Adam Ralph Ellison'un tek romanıdır ve birçok kişi tarafından Afrika-Amerika edebiyatının en önemli romanlarından biri olarak kabul edilir. Ellison'un baş kahramanının görünmezliği, hem kişisel deneyimlere hem de toplumsal yanılsamaların gücüne karşı koyan kimliğin görünmezliğiyle ve muhtelif maskeleriyle, özellikle de siyah bir adam olmanın ne demek olduğuyla ilgilidir. Romanın özgün özelliği, böyle bir kimliğe dair varoluşsal sorgulamayla, toplumsal veya ırksal olarak görünmez olmanın ne demek olduğuyla, ABD'deki Afrikalı-Amerikalı deneyiminin tarihinin daha sosyopolitik bir alegorisinin ustaca birleşimidir. Birinci şahıs anlatıcı isimsizdir ve geriye dönük olarak, ırkçı Güney çevre ve insanlarının gerçeküstü gerçekliğinden bir o kadar konuk sevmez New York City yaşamına uzanan değişimlerini aktarır. Görünmez Adam, Sartre ve Camus'nün varoluşçu romanlarıyla karşılaştırılabilirken aynı zamanda kolektif kimlik tanımlama mücadelelerine karşı bir adamın kimliğinin hikâyesini konu alır. Bu, anlatıcı-kahramanı, sahip olunan sınırlı toplumsal olanaklardan Afrikalı Amerikalılara, sunulan, güneyli eğitimi yoluyla esir edilen büyükanne/büyükbabalardan, Booker T. Washington ile ilişkili modellere, Harlem politikasının her türüne götürür.

Ellison'un, baş karakterinin bu olanakları ele alışını gösterirkenki neredeyse sosyolojik bir netlik taşır. Bu süreçte Ellison, siyahların kültürünün din ve müzik gibi ideolojik kaynaklarına yönelik sempatik ama şiddetli eleştirilerde bulunur. Ellison'un sert, meydan okuyan ve son derece komik üslubu, çeşitli üslupları birleştirir ve varoluş politikasına dair coşkulu bir sorgulama üretmek için yazar. **DM**

Yargıç ve Cellâdı

The Judge and His Hangman

Friedrich Dürrenmatt

Yazarın doğum tarihi | 1921 (İsviçre), 1990
İlk yayın tarihi | 1952
İlk yayınevi | Benziger (Einsiedeln)
Orijinal adı | Der Richter und sein Henker

Friedrich Dürrenmatt, savaş sonrası Almanya'da bir oyun yazarı, romancı, denemeci, tiyatro yönetmeni ve ressam olarak yıldızının parladığı dönemde yazdığı Yargıç ve Cellâdı'nda, İsviçre'nin ücra bir köşesinde şüpheli bir cinayet hikâyesi kurgular. Yazarın Brecht-vari teatral çalışmasının sade minimalizmi, kelimelerin, polis memuru arkadaşı Schmied'in öldürülmesini araştıran Polis Müfettişi Bärlach'ın hikâyesine, kötü bir şeylerin olacağını önceden hissettiren ve heyecan verici zeminler hazırladığı bu atmosferik romanda yok olur. Fiziksel zayıflıklarının henüz araştırma yetilerinin önüne geçmediği, yaşlanmakta ve yavaş yavaş ölmekte olan Bärlach, dedektiflik işlerinin çoğunu meslektaşı Tschanz'a devreder. İkisi beraberce hırpalayıcı bir soruşturmaya girişirler; Bärlach beyin, Tschanz ise bedendir. Ancak çok az ipucu vardır: Yolun kenarında, smokin giymiş Schmied'in öldürüldüğü arabanın yanında bir mermi kovanı ve öldürüldüğü gece kurbanın günlüğüne karaladığı tek bir "G" harfi. Bu son ipucu Bärlach ve Tschanz'ı, soğuk ve çok zeki olan Gastmann'ın evine götürür. Bu gizemli adam, gizli uluslararası ilişkiler içindedir ve bağlantıları romanın ilgi çekiciliğini artırmaya yarar.

Her ne kadar Dürrenmatt dramatik olmayan yazınında, açıkça Brecht-vari üslubunu bir kenara bıraksa da siyasi eleştiri için sanatı bir sıçrama tahtası olarak kullanmaktan vazgeçmez ve Amerika'da basılacak kitaplarının ilki olan Yargıç ve Cellâdı, esrarlı konusuna ikincil olmaktan çok uzak bir şekilde modern dedektiflik temasını ele alır. Polis yöntemlerinin eleştirisi, ayrılmaz biçimde hem konuyla hem de en az onun kadar önemli olan insani kusurlar incelemesiyle birbirine bağlıdır. Bu suç romanını bu türde yazılmış yüzlerce romandan ayıran özellikle bu son yönüdür. **JuS**

"Gerçek her zaman bir yanılsamadır"

Dürrenmatt, Bay Mississippi'nin Evliliği, 1952

▲ **Friedrich Dürrenmatt sadece polisiye romanlarıyla değil aynı zamanda avangard oyunları ve hicivleriyle de ünlüydü.**

The Cardboard Crown

Martin Boyd

Yazarın doğum tarihi | 1893 (İsviçre), 1972 (İtalya)
İlk yayın tarihi | 1952
İlk yayınevi | Cresset Press (Londra)
Yazarın takma adı | Martin Mills

Galsworthy'nin Forsyte Saga (Forsyte Efsanesi) ve Trollope'nin Pallisers adlı romanlarına selam göndermenin ötesinde Boyd, üst orta sınıf aile efsanelerini güncellemiş ama onları çoğunlukla 20. yüzyıl dönemecindeki Avustralya'ya taşımıştır. The Cardboard Crown, Langton Dörtlemesi olarak tanınan serinin ilk kitabı. Son derece güzel yazılmış olmakla birlikte, boşa savrulan mirası, durmadan kavga eden akrabaları, yemek davetlerinde yaşanan dramları ve züppeliği tasvir edişiyle, aile destanı geleneklerine sıkı sıkıya bağlı kalıyor.

Hikayeyi anlatan Guy Langton'a ailesinin evi miras kalır ve büyükannesi Alice'in yazdığı günlükleri bulur. Bir yazar olarak bu olay onu, aile tarihini, merkezine Alice'i alarak romanlaştırmaya iter. Guy'ın da itiraf ettiği gibi, "iyi bir kitap yazmak bir sürü zengin insan tanımaktan daha iyidir". Neşeli amcası Arthur'un da yardımıyla hikayesi, ailenin temel iskelet yapısı üzerine ışık tutmaya başlar. Romanın adı, özünde tarihsel kişiliklere bürünmek olan bir oyundan gelir. Guy, aile öyküsünün kilit isimlerinden biri olan Hetty'nin çocukken bu oyunu oynadıklarında "Eğer kraliçe ben olamıyorsam bu krallığı yakarım"diye mızmızlandığını hatırlamaktadır. Romanın ana teması, daha çok Avustralya sörf kültürüne ve Neighbours dizisine aşina olan günümüz okurlarına belki de eskimiş gelecektir. "Mayfair of Melbourne," hikayeleri her ne kadar çok güzel betimlenmiş olsalar da 1960'lardan bu yana popülerlik kazanan belirli konuları, örneğin ülkenin iç kesimlerini, ilk yerleşimcileri, ceza sömürgelerini ve yerli aborjinleri ele almaktan çok uzaktır. Dolayısıyla hem yazar hem de roman, haksız yere, raflarda tozlanmaktadır. **Jha**

Bin Beyaz Turna

A Thousand Cranes

Yasunari Kawabata

Yazarın doğum tarihi | 1899 (Japonya), 1972
İlk yayın tarihi | 1952, Kodansha (Tokyo)
Orijinal adı | **Sembazuru**
Nobel Edebiyat Ödülü | **1968**

1968 yılında Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazanarak Nobel Ödüllü ilk Japon romancı olan Yasunari Kawabata bu romanda, geleneksel Japon çay merasimi perdesi arkasında hassas bir cinsel ilişkiler ağı örer. Babasının ölümünden sonra Kikuji babasının dünyasının içine çekilir ve bir yandan babasının metresi Bayan Ota ile yakınlaşırken diğer yandan babasının reddedilmiş aşığı Chikako tarafından kontrol edilir. Kadınları aracılığıyla babasının anısını yeniden yaşarken Kikuji, her ne kadar bulunması zor bir kız ve Bayan Ota'nın kızı olası eşler olarak dursa da kendisi için genç bir kadın seçmeyi reddeder.

Tıpkı servet bir nesilden diğerine geçtiği gibi, bağlılıklar ve tutkular da, her ne kadar yasak ilişkiler ve kötü niyetler aracılığıyla da olsa aynı elden nakledilir. Kawabata niyetinin, merasimin güzelliğinden çok "çay merasiminin içine düştüğü bayağılığı" hissettirmek olduğuna işaret eder. Temiz ve kirli, arzu ve tiksinti arasındaki çizgi, bu dünyada saflığı bulmak için sürdürülen nafile bir arayışta sürekli olarak çizilir ve silinir.

Kitabın adındaki ironi, Kawabata'nın geleneğin aşınmasından ve fiziksel ve ruhsal tatminin zorluğundan duyduğu kederi özetler. Geleneksel olarak uzun ve mutlu bir evliliği simgeleyen bin beyaz turna, ulaşılamaz bir yanılsamadır. Trajik şekilde, Kawabata intihar ederek karakterlerinden biriyle aynı yazgıyı paylaşmış ancak mirası, çok daha geniş bir Batılı okur kitlesini Japon estetiğiyle tanıştırmış ve Japon edebiyatında modern bir kimliğin şekillenmesine katkıda bulunmuştur. **HH**

Git Onu Dağda Anlat

Go Tell It on the Mountain

James Baldwin

Yazarın doğum tarihi | 1924 (ABD), 1987 (Fransa)
İlk yayın tarihi | 1953
İlk yayınevi | Knopf (New York)
Yazarın tam adı | James Arthur Baldwin

"....O oğlanın kanı ellerime bulaşmayacak"

▲ Bu tarihsiz fotoğraf, Baldwin'in 1950'lerde National Institute of Arts and Letters'a seçilmesini haber veriyordu.

Bu yarı otobiyografik bildungsroman, 14. doğumgününü kutlayan ve o gece, erişkinliğe kabulünün can alıcı noktasında, üvey babası Gabriel'in Harlem kilisesinin "harman yerine" düşen başkahraman John'u kuşatan karmaşık ve genellikle kırılgan toplumsal prangaları işler. John'un biyolojik babası olduğunu sandığı Gabriel, erken yaşta, onu tanrının gazabını vaaz etmeye yönlendiren bir dini sanrı görmesinden önce yabani bir çocuk olan, değişken, baskıcı bir güçtür. Gabriel, John'un annesiyle, bekâr bir anne olmasının neden olduğu yargılardan kurtarmak için evlenmiştir ama onun John'u sevgiyle kabullenişini kınar çünkü bu onun için John'un gayrimeşruluğuna ve ilk aşkı olan gerçek babasıyla ilişkisine dair vicdansızca bir utanmazlığı simgelemektedir. Gabriel'in kendisinin de ilk evliliği sırasında gayrimeşru bir çocuğu olmuştur ve bu, sürekli olarak tövbe kisvesi altında sakladığı bir gerçektir. Zor şartlarda büyüyen ve kaza sonucunda genç yaşta ölen öksüz oğlu konusundaki sessizliğini korur.

Her ne kadar John bu hikâyenin büyük bir bölümünü bilmiyor olsa da, Harlem'in özellikle bir kurum, genellikle de kilise tarafından korunmayan siyah delikanlılar için oluşturduğu çeşitli tehlikelerin hepsini hisseden, sezgileri güçlü bir çocuktur. John'un kilisenin genç liderlerinden biri olan Elisha'dan aldığı şefkatli destek, John'un üzerine kilisede tatmin edici bir gelecek inşa etmeyi hayal edebileceği son derece keyifli bir homoerotizm ile sarsılır. Ancak kuramsal yorum ve uygulamadan sorumlu figür olabildiğince üvey babası olduğundan, sadece inananlarını sorgusuz itaat çerçevesinde korkutmaya ve utandırmaya yarayan acımasız bir kincilik vardır. John'un halüsinatif dönüşümünün fiziksel ve duygusal yorgunluğu, ona sabahın erken bir saatinde, kısa da olsa sevinçli bir an yaşama imkânı verir. **AF**

Royale Kumarhanesi

Casino Royale

Ian Fleming

Cubby Broccoli'nin James Bond filmleriyle fena halde hayal kırıklığına uğratıldık. Sean Connery arada sırada Ian Fleming'in yaratısının ince dudaklı soğukluğundan birşeyler yakalıyor olabilir ama ilk filmden itibaren meseleyi fazla ciddiye almak reddedilmişti ve Connery'nin bir cümlelik çapkın esprileri Roger Moore'un yaylanan kaşlarında bayağılığın doruğuna ulaştı. Eğer yapımcıların birazcık olsun sezgileri olsaydı, Fleming'in ilk Bond hikâyesi olan ve şimdiye kadar sadece gizli ajan olarak David Niven'i alaya almak için filmi çekilen Royale Kumarhanesi'ni bir dönem filmi yapabilirlerdi. Soğuk Savaş ideolojisinin artık modası geçmiş siyah-ve-beyazından Bond'un Fransa'nın kuzeyindeki sönük kumarhane kentlerinde o dönemde imkânsız olsa da başlangıç olarak egzotik avakado ve zeytinyağı sosu tercih etmesine kadar romandaki herşey, yazıldığı 1950'lerin başını anımsatıyor.

Konu basit hatta ilkeldir. Kötü adam, KGB'nin paralarını yiyen ve zararını telafi etmek için kumara yönelen, Fransa'da faaliyet gösteren bir Rus casus olan Le Chiffre'dir. Gizli Servis'in en becerikli kumarbazı olan Bond, Le Chiffre'yi masada yenmek ve böylece onu ve Fransa'daki ağını mahfetmek üzere Royale-les-Eaux'a gönderilir. Bond'a yönelik bir suikast girişimi, 25 sayfa süren bir bakara oyunu, bir araba kovalamacası, merhametle betimlenen grotesk bir işkence sahnesi ve bir kurtarma olayı yer alır. Son bölümler, Bond'un ilk "Bond kızı" Vesper Lynd ile iyileşme döneminin garip bir şekilde şişirilmiş hikâyesini konu alır; roman sebepsiz bir ihanet ve kadın düşmanlığı patlamasıyla sona erer. Yazım biçimi zor ve cömerttir, detaylar inceden inceye fetişist özellikler taşır, o kadar ki romanın sonunda Bond'un meşhur martinisinin tam olarak nasıl yapıldığını bile öğreniriz. Sadece Fleming'in en değerli uğraşları kumar ve kırbaçlama betimlemelerinde yazı akar gider. Bunun dışında kitap kahramanının yüzüyle aynı özelliklere sahiptir: "sessiz, gaddar, alaycı ve soğuk." **PM**

Yazarın doğum tarihi | 1908 (İngiltere), 1964
İlk yayın tarihi | 1953
İlk yayınevi | Jonathan Cape (London)
Yazarın tam adı | Ian Lancaster Fleming

"Votka Martini..."
Fleming'in Dr. No'daki James Bond'u, 1958

▲ Ian Fleming İngiliz deniz kuvvetleri istihbaratı için çalışma deneyimini, casusluk fantazilerine zemin sağlamakta kullandı.

Canki

Junkie

William Burroughs

Yazarın doğum tarihi | 1914 (ABD), 1997
İlk yayın tarihi | 1953, Ace Books (New York)
Orijinal adı | Junkie: Confessions of an Unredeemed Drug Addict

"... onu kendine sakladı"

▲ **Burroughs'un 1959 tarihli fotoğrafı bir bağımlının hırpani görünümünü yakalar ama yazınında ortaya çıkan sade mizaha dair bir ipucu vermez.**

William Burroughs pek çok nedenden ötürü gayet iyi tanınır: Yazınının ve sanatının hissedilen deneyselciliği nedeniyle hayranlık duyulan edebi ikon düşmanı; bir kuşak sanatçıyı, film yapımcısını ve müzisyeni etkileyen "kafasına göre takılan" bir şahsiyet ve efsanevi uyuşturucu bağımlısı olması bunlardan bazılarıdır. Sonuçta iki boyutlu bir imaja dönüştürülmüştür. Bugünün ortamında, mirası kaçınılmaz olarak o kadar çok amaçsız canki alt kültürü ve başıboş "deneyime" indirgenmiştir ki, yazınının gerçek kapsamı neredeyse kaybedilmiştir. Burroughs, basitçe yüzeysel numaralara başvurmaktan uzak, en uygun görünen teknikle yaşamı hakkında yazan bir yazardır. Naked Lunch'ta (Çıplak Şölen), hem yüzyılın ortasında Tanca'daki çok dilli, paranoyak ortamı hem de uyuşturucuya çekilme sürecini betimlemek için bol miktarda soyutlamalara başvururken diğer eserlerinde, özellikle Canki ve sonra Queer'de (Top), çok daha basit anlatım yöntemleri kullanır.

Görünen o ki, Canki, Çıplak Şölen'in iç dünyasını çağdaş, dışsal bir gerçeklik olarak sunmaktadır. Yarı otobiyografik olan bu eser, yazarın ilk deneyimlerinden uzun süreli tam bağımlılığına kadar uyuşturucularla ilişkisini ele alır. Aslında Burroughs, romanı yazması için gerekli olan disipline, günlük morfin enjeksiyonunun yardımıyla ulaşmaktaydı. Canki'deki Burroughs, kaçınılmaz olarak hipi kültürünün yasak karikatürü olmaktan ziyade bir insandır. Bir yandan bağımlının kısır döngüsünü açıkça anlatırken diğer yandan toplumun, kronik kusurlarını ve bağımlılıklarını gizlemek için, bağımlıları nasıl günah keçisi ilan ettiğine dikkat çeker. Kitabın asıl önemi bu içtenliğinde; azimle yazarını pazarlanabilir bir "karşı kültürün" Mickey Mouse'u olarak konumlandırma çabalarını baltalayan samimi bir sadelikle Burroughs ilkesini destekleme biçiminde yatar. **SF**

Talihli Jim

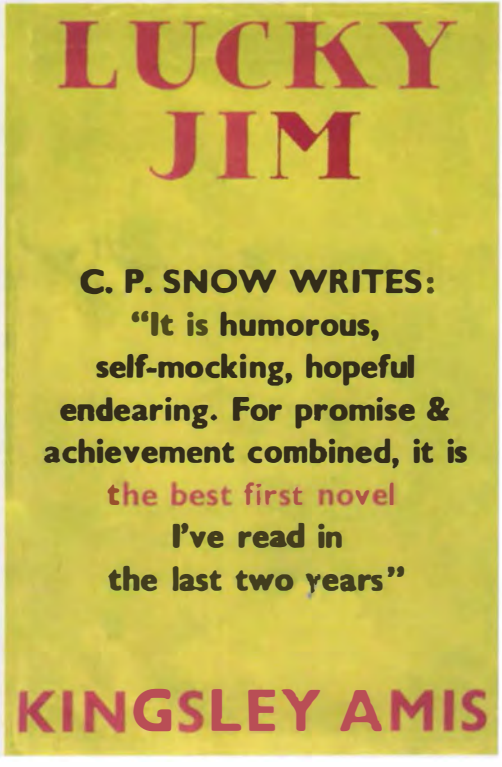
Lucky Jim

Kingsley Amis

Amis, savaş sonrası İngiliz romanının rotasını belirlemesinde etkili olan ilk romanı Talihli Jim'le popüler bir başarı elde ettiğinde hâlihazırda birkaç şiir derlemesi yayınlanmıştı. Talihli Jim ikon düşmanı, taşlamalı ve muhafazakâr toplumun normlarına saygısız ve çok komiktir. Sönük bir taşra üniversitesinde vasat ama keskin zekâlı bir asistan olan, korkunç bir kariyer seçimi yaptığının farkına varan Jim Dixon'un hikâyesini anlatır. Çalıştığı ortaçağ tarihinin sıkıcı ve gereksiz ayrıntılarla dolu olduğuna karar verir ve kurumunda ve yaşamaya mecbur edildiği çirkin kentte karşı karşıya kaldığı korkunç taleplere dayanamaz. İş arkadaşlarını, özellikle de gülünç Profesör Welch'i küçümsediğini güçbelâ gizleyen Jim şansını sonuna kadar zorlar, ta ki "Şen İngiltere" konusunda bir dersi hazırlıksız, körkütük sarhoş ve üniversite otoritelerinin parodisini yapmaya hevesli bir şekilde vererek işini kaybetmeyi başarana kadar. Buna rağmen akademiyi daha iyi bir iş için bırakır ve kızı kapar.

Talihli Jim genellikle oldukça İngiliz tarzı bir roman olarak görülür. Jim Dixon akıllıdır ancak toplumsal üstlerinin beklentilerine uymak istemez, bunu suistimal etme arzusundadır. Roman, gerçekten boşa harcanan bir heves ve yetenek öyküsüdür ve İngiltere'yi renksiz şarlatanlar tarafından yönetilen ve idare edilen sıkıcı, çorak bir bölge olarak ifşa eder. Talihli Jim, büyük bir canlılıkla ve keskin, eleştirel bir gözle yazılmıştır. Çok sayıda muhteşem komik tasvir ve olay silsilesi içerir, özellikle de romanın başında Jim tamamen işe yaramaz araştırmasının değeri üzerine düşünürken. En ünlü pasaj, muhtemelen İngiliz romanında bir akşamdan kalmanın en güzel tasviri olan bölümle biten, Profesör Welch'in evindeki kültürel bir haftasonunun öyküsüdür. **AH**

Yazarın doğum tarihi | 1922 (İngiltere), 1995
İlk yayın tarihi | 1953
İlk yayınevi | V. Gollancz (Londra)
Somerset Maugham Ödülü | 1953

"İstediğini yapmak..."

▲ Amis'in romanına böyle onayı veren C. P. Snow, iki yıl önce kendi kampüs romanı The Masters'ı yayımlamıştı.

Suların Ayrıldığı Yer

The Lost Steps

Alejo Carpentier

Yazarın doğum tarihi | 1904 (İsviçre),1980 (Fransa)
İlk yayın tarihi | 1953, Edición y Distribución Iberoamericana de Publicaciones (Meksika)
Orijinal adı | Los pasos perdidos

Lozan'da dünyaya gelen Kübalı yazar, üçüncü romanı olan Suların Ayrıldığı Yer'de alışılmış yaklaşımında bir değişikliğe gider; bu, yazarın az sayıdaki tarihsel olmayan kitabından biridir ve Karayiplerde geçmez. Bu kitapta Carpentier, medeniyetin ve kişisel kimliğin arayışı içinde yapılan çağdaş bir hac yolculuğunun hikayesini anlatır. Yapıtları içinde en otobiyografik olan budur. Aslına bakılırsa, Venezuela ormanlarının derinliklerinde ilkel müzik aletlerini araştırmaya gitmek için Avrupa'daki rahat konumunu terk eden Güney Amerikalı müzikolog ve besteci figüründe yazarın yansımalarını görmek çok normal.

Yapay bir günce olarak anlatılan yolculuk hem yaratıcılığın kısırlaşmasından hem de karısı ve sevgilisiyle yaşadığı kısır ilişkilerden bir kaçıştır. Kahraman ormanda, aradığı enstrümanların yanı sıra kendisini bütünleyen dünyevi melez Rosario'yu bulur. Aynı zamanda da, modern şehirde asla tamamlamayı başaramayacağı yarım kalan bestesini yazmaya devam etme ilhamını kazanır. Sonunda tutkusuna ve sanatına kavuştuğunda tek bir şey eksik kalmıştır: Ormanda kalmak için bir sebep. Geri dönme arzusuna teslim olmak hayati bir hata olacaktır; orada kaldığı süre içinde doğa yolunu kapatmıştır ve geri dönüşü imkansız görünmektedir. Bilgili, görgülü gezgini son sahnede kendisine hiçbir şey ifade etmeyen bir nehrin kenarına yerleştiren Carpentier, birbiriyle uzlaşmayan iki dünya arasında kaybolmuş modern sanatçının çıkmazını başarıyla ortaya koyar. **DMG**

The Hothouse

Wolfgang Koeppen

Yazarın doğum tarihi | 1906 (Almanya), 1996
İlk yayın tarihi | 1953
İlk yayınevi | Scherz & Goverts (Stuttgart)
Orijinal adı | Das Treibhaus

Batı Alman yönetiminin ilk yıllarında Bonn'da geçen The Hothouse, idealist bir politikacı olan Keetenhueve'un Ren Nehri'ne atlayarak gerçekleştirdiği dramatik intiharından önceki son günlerini anlatır. Roman yayınlandığında, büyük ölçüde Koeppen'in, dönemin bütünüyle yeni iktidar koridorlarına yönelik acımasız bakışı ve halihazırda yayılmakta olan taviz, kinizm ve hatta yolsuzluk ağını teşhis etmesi nedeniyle Almanya'da bir skandala neden olur.

Bizzat Koeppen kitabı çok iyi bir biçimde "başarısızlığa dair bir roman" olarak tanımlamıştır ancak Keetenhueve'un başarısızlığı okuru etkiler çünkü bu, idealizm ve adaletin de eşit derecede bozguna uğratıldığı bir başarısızlıktır. Roman, ailesinin mirasından ve Keetenhueve'un ihmalciliğinden usanarak alkolizm ve sefahate yenik düşen Keetenhueve'un genç karısı Elke'nin ölümüyle başlar. Elke gibi diğer tüm roman karakterleri de geçmişleriyle uzlaşmakta sıkıntı yaşarlar; Nazizm konusundaki suçluluk Alman toplumunu değiştirme çabalarını engeller. Keetenhueve, tüm başarısızlığına rağmen, ülkenin yeniden askerileşmesine karşı mücadele vererek ve barışın yararlarını savunarak okura kahramanca bir bakış açısı sunar. Her ne kadar bu iddia yenilgiyle sonuçlansa da Koeppen'in romanının sayfalarındaki güzel ve coşkulu ifadesi bu çalışmayı, savaş sonrası Almanya'nın ilk yılları ve siyasi iktidarın birey üzerindeki etkileri konusunda temel bir eser haline getirir. **AB**

▶ **Koeppen, onbeşinci ve son romanını 1954 yılında, ölümünden 42 yıl önce kaleme aldı. Yazmayı aniden bırakmasının nedeni öğrenilemedi.**

Uzun Veda

The Long Good-Bye

Raymond Chandler

"Onlara veda etmenin bir yolu henüz keşfedilmedi"

▲ İngiltere'deki ilk baskısının kapağı, polisiye romanın, daha sofistike edebi amaçlar yerine röntgenciliğe geleneksel başvurusunu ortaya koyar.

Yazarın doğum tarihi | 1888 (ABD), 1959
İlk yayın tarihi | 1953
İlk yayınevi | Hamish Hamilton (Londra)
Sinema uyarlaması | 1973

Chandler'in olgunluk dönemi eseri olan, Philip Marlowe'un ilk kez herkesçe tanınan bir isim haline gelmesinden on yıl kadar sonra yazılan Uzun Veda, yazarın en önemli başarısı olmak gibi yerinde bir iddia taşır. Big Sleep'le (Büyük Uyku, 1939) beraber, ana edebi teferruatları, ucuz hafiye romanlarının genel şablonuna yerleştirmeye başlar ve Uzun Veda, aynı ölçüde, Amerikan romanının önemli bir eseri olarak okunabilir.

Terry Lennox'a Meksika'ya kaçmasında yardım ettikten sonra özel dedektif Philip Marlowe, bilmeden bir katilin kaçmasına yardım etmiş olabileceğini fark eder; sadece bununla da kalmaz, Terry görünüşe göre kendisini öldürerek aynı zamanda Marlowe'u hayret verici bir çözümlenmemiş sorunlar ve ölümünden sonra ortaya çıkan sorumluluklar yumağıyla da karşı karşıya bırakır. Chandler'in romanlarındaki bilmece durumu genellikle daha büyük ve daha çok bezgin toplumsal bir gözlem için bir vesiledir ve özellikle bu romanında da geçerlidir; Marlowe'un çözüm arayışı onu Idle Vadisi'nin yozlaşmış, müreffeh dünyasına sürüklerken romanın daha büyük hiciv emelleri ortaya çıkar. Kent merkezinin "bayağı sokaklarından" uzakta Chandler, Marlowe'un kültürlü tarafına daha fazla eğilebilir (1950'lerin polisiye romanlarında Flaubert'e atıfta bulunmak pek de yaygın değildi ve başlangıçtaki dedektif kurgusunun bir bakıma arka plana çekildiği doğrudur). Chandler'in dünyasında, bir suçun çözümlenmesi bizi masumiyete döndüremez. Eğer bugünlerde, dedektiflik romanı türü genellikle daha ciddi ve yankılı edebi amaçlara yönelmişse bu, özlü, duygusuz Uzun Veda örneğinin yarattığı bir olasılıktır. **BT**

The Go-Between

L. P. Hartley

Yazarın doğum tarihi | 1895 (İngiltere), 1972
İlk yayın tarihi | 1953
İlk yayınevi | Hamish Hamilton (Londra)
Sinema uyarlaması | 1971

Hartley'in yarı otobiyografik romanı, Leo Colston'un geriye dönüşlü anlatısı çevresinde yapılanmıştır. Artık yaşlı bir adam olan Colston, geriye bakıp çocukluğunu ve okul arkadaşının zengin aile evinde geçirdiği yazı düşünür. Leo, Maudsley ailesiyle kalırken, arkadaşının ablası Marian'la yerli bir çiftçi olan Ted arasındaki, toplum tarafından kabul edilemeyecek ilişkiye karışır. Edward dönemi İngiltere'sinin kısıtlayıcı sınıf kurallarına meydan okuyan kaçamak bir ilişkiyi kolaylaştırarak kitabın adındaki "çöpçatan" haline gelir. Cinsel arzuların farkına varınca, onları bir büyülenme ve korku karışımıyla izler. Leo'nun bu ilişkiye olanak tanınmasındaki rolü, erginleşmesi yolunda, çocuksu masumiyetin kaybını hızlandırır. Bu olaylara yetişkinliğinde geri döndüğünde, Colston'un, Marian'la Ted'in ilişkisini onaylamadığı açıktır. Ama nostalji hissi cinsel naiflik kaybıyla sınırlı değildir: romana geniş ölçüde Edward dönemi toplumunun sınıf dinamikleri nüfuz etmiştir ve Colston'un içe bakışlarına, onun yararına işleyen sınıf farklılıklarının nüfuz ettiği bir yaşam biçimine hasret de dahildir. Bu en tipiğinden İngiliz romanında, Leo'nun idrak anı, onun için "hukuk ile kanunsuzluk arasındaki, geleneğe itaatle buna karşı koyma arasındaki, toplumsal istikrarla devrim arasındaki mücadeleyi" temsil eden bir kriket maçında gerçekleşir. Bu roman tanıdık toplumsal engellerle parçalanan aşk temasını sıradışı ele alışının yanı sıra, Leo'nun öyküsünün hesaplanmış dürüstlüğü nedeniyle de ilgiye değerdir. **JW**

The Dark Child

Camara Laye

Yazarın doğum tarihi | 1928 (Gine), 1980 (Senegal)
İlk yayın tarihi | 1953
İlk yayınevi | Plon (Paris)
Orijinal adı | L'Enfant noir

Büyük Afrikalı romancı Chinua Achebe bir keresinde, Batı'da hatalı bir şekilde Camara Laye olarak basılan Laye Kamara'nın The Dark Child adlı romanını, "fazla tatlı" olduğu gerekçesiyle eleştirmişti. Hiç şüphesiz, başlangıçta küçük bir Müslüman köyünde bir çocuk olarak, ardından yeni bir kentsel varoluşa alışmaya çalışan genç bir adam olarak, romanın birinci şahıs anlatıcısı Fatoman'ın politik olmayan düşüncelerine atıfta bulunmaktaydı. Ancak Batılı okurlar için roman, ilk defa sünnet törenleri ve altın ticaretinin ayrıntıları da dahil yerel günlük kabile yaşamının çeşitli yönlerini anlatan frankofon Afrika edebiyatının ilk örneklerinden biriydi.

Kamara'nın Paris'te mekanik okurken yazdığı roman, yazarın Yukarı Gine'de geçen çocukluğunun açıkça nostaljik tınısıyla bezenmiş bir otobiyografidir. Doğaüstü güçlere sahip olduklarına inanılan bir ailenin çocuğu olan Kamara, saygın Malinké kabilesinin bir üyesidir ve Fransa'nın etkisinden çok uzak, Müslüman bir topluluk içinde büyür. Ne zaman Kouroussa ve daha sonra Conakry ve Paris'e gider işte o zaman köy ve kent, Afrika ve Avrupa ikilikleriyle yüzleşir.

1956'da Kamara Afrika'ya döner ve sonunda bir devlet memuru olur ancak Bağımsızlık sonrası Başkan Sekou Touré ile yaşadığı anlaşmazlıklar hapse girip çıkmasına ve en sonunda sürgüne gönderilmesine neden olur. Afrika'daki yaşama yeniden alışamamasını ise, açıkça siyasi olan ve bu sıfatla yeni çıkmış The Dark Child'ı sağlamlaştıran, akabinde basılan A Dream of Africa (1966) adlı eserinde anlatır. **JSD**

A Day in Spring

Ciril Kosmac

Yazarın doğum tarihi | 1910 (Slovenya), 1980
İlk yayın tarihi | 1954
İlk yayınevi | Presernova druzba (Lubiana)
Orijinal adı | Pomladni dan

2. Dünya Savaşı'nın sona ermesinden birkaç gün sonra, Kosmac'ın kahramanı 15 yıllık sürgün ve savaş döneminin ardından bir Mayıs sabahı ilk kez evinde uyanır. Çocukluğundan ve ilk gençliğinden kalma görüntü ve eşyalarla yeniden karşılaşması duygularını harekete geçirir. Bütün saflığını koruyan anıları, şimdiki zamanın içinde, sanki teleskobun ters tarafından bakılıyormuş gibi güçsüzleşip nostaljiyle çınlayarak yeniden su yüzüne çıkar. Ortaya çıkan sonuç, yitim ve kederin karşılıklı olarak birbirini beslediği bir deveranın dayanma gücüyle dönüşümlü olarak işlendiği son derece dokunaklı bir tablodur.

Geri dönen adam iki dünya arasında asılı kalmıştır: Biri, 15 yıllık aşinalığa rağmen sessiz ve yabancı olan sürgün dünyası, diğeriyse Idritsa nehrinin eteklerini yıkadığı bir tepenin gölgesindeki köy hayatının dünyasıdır. Bu muallakta kalma ve kişisel yaşantının muhasebesini yapma hâli, paralellik gösteren belirsizliklerden ve daha geniş bir toplumsal bağlam içindeki yerli yerine oturma çabalarından oluşan bir fonda gözler önüne serilir; Slovenya, 1. Dünya Savaşı'ndan sonra Avusturya-Macaristan yönetiminden kısmi bağımsızlığını elde etmiş ve nihayet 2. Dünya Savaşı'ndan sonra da sonunda İtalya'dan tamamen koparak Yugoslavya'ya katılmıştır. Anlatım, hafif bir sembolizm taşımasına rağmen asla alegoriye dönüşmemesini Kosmac'ın usta yeteneğine borçludur: Siyasal dünya kişisel dünyayla o kadar yoğun bir biçimde iç içe geçmiştir ki, birbirlerinden ayırt edilemezler ve bireysel alınyazısı ortak kaderle farkettirmeden bütünleşir. **MW**

A Ghost at Noon

Alberto Moravia

Yazarın doğum tarihi | 1907 (İtalya), 1990
İlk yayın tarihi | 1954
İlk yayınevi | Bompiani (Milano)
Orijinal adı | Il Disprezzo

Moravia'nın çoğu çalışması gibi bu roman da politik bir ithamdır: Kapitalist kültür, entelektüeli salt bir ürün imalâtçısına dönüştürür. Başkahraman Riccardo Molteni, oyun yazarı olma tutkusuna ihanet edip, senaryo yazarak para kazanmak üzere ruhunu tüketiciliğe satan, başarısız olmuş bir entelektüeldir. Kendini, eşi Emilia'yı mutlu etmek için satın aldığı apartman dairesinin ücretini ödemek için bunu yaptığına ikna eder. Molteni giderek gerçeklik hissini yitirir ve çevresinde olup bitenleri kavrayamayacak hale gelir, eşinin artık onu sevmediğini göremez. Nostaljik ve esef dolu biçimde, Emilia'nın suretini ya da bir zamanlar olduğu kişinin "hayaletini" sevmeye devam eder (romanın İngilizce çevirisindeki adı buradan gelir). Molteni, gerçeklikle ilişkinin doğrudan ve aracısız olduğu bir dünyada yaşayan baş kahramanları olan Yunan mitlerine sığınır. Odisseia'yi sinema filmine uyarlama gibi zorlu bir görevle karşı karşıya gelince, Homeros'unki gibi bir metnin, varoluşuna girmesini sağlayacak anahtarı elinde bulundurduğunu keşfeder. Odisseia ile Molteni benzer kaderlerle birleşmiştir. Eşleri, Penelope ile Emilia, onların pasifliğini ve kendine güvenini hakir görür. Molteni, Emilia'nın sadık olduğu konusunda fazlasıyla güven doludur ve yapımcının eşine kur yapmasına aldırmaz. Emilia ise incinmiştir ve eşinin uğraşını garanti altına almak üzere ucuza satılmakta olduğunu hisseder. Kocasını hor görmesi büyür ve nihayet onun yüzüne haykırılır, bundan sonra da Emilia onu Kapri Adası'nda terk eder. **RP**

O'nun Hikâyesi

The Story of O

Pauline Réage

Yazarın doğum tarihi | 1907 (Fransa), 1998
İlk yayın tarihi | 1954
İlk yayınevi | Pauvert (Sceaux)
Orijinal adı | Histoire d'O

Pauline Réage karmaşık bir maskedir. Fransız gazeteci ve çevirmen Anne Desclos'un takma adı olan Dominique Aury'nin takma adıdır; Desclos, O'nun Hikâyesi'ni 1954'te, Paris'te yayımladığında tüm zamanların en kötü şöhretli pornografi yazarlarından biri haline gelmiştir. Sevgilisi Jean Paulhan, "Réage"ye (O'nun Hikâyesi için özel olarak icat edilen bir ad) kadınların asla erotik roman yazamayacağını söylemişti. O'nun Hikâyesi, onun yanıtıydı. Roman, bir sevgili kavgasında verilen en esaslı ve meydan okuyucu hazır cevaplardan biridir. Olay örgüsünden ziyade düz yazı tarzıyla, özellikle de Réage'nin, işkence ve aşağılama eylemlerine teslimiyeti sırası ve sonrasında O'nun özel derin düşünme ve içe bakışlarını tarifinde uyguladığı denetimle ayırt edilir. Yoğun erotik etki, dille psikolojik içerik arasındaki bir çeşit uyumsuzlukla elde edilir. O'nun zihinsel ve fiziksel ıstırabının tüm şiddetini taklit etmesi sağlansaydı dil, çoğu kez dağılır, anlaşılmaz bir çığlığa indirgenirdi. Bunun yerine, düz yazı Réage tarafından kısıtlanmıştır ve bir dizi cinsel içerikli bölüm boyunca, sonunda O'nun bir başka maske arkasında, bir baykuş maskesi ardında ortadan yok oluşuna yol açarak, istifini bozmadan, kararlı bir hızda ilerler. Yerine en sıkı oturtulmuş maskeyse tarzın ta kendisidir. O'nun Hikâyesi, şoke edici ve aynı zamanda ustalıkla sıkan bir romandır. Istırap çekmenin derin erotik hazzının kökü, diye anlatır bize, can sıkıntısının dehşetindedir. **KS**

Ağ

Under the Net

Iris Murdoch

Yazarın doğum tarihi | 1919 (İrlanda), 1999 (İng)
İlk yayın tarihi | 1954
İlk yayınevi | Chatto & Windus (Londra)
Yazarın tam adı | Dame Jean Iris Murdoch

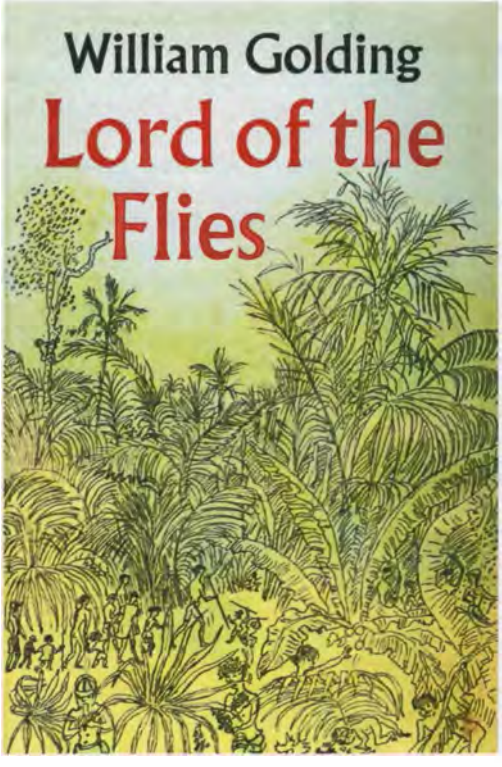
Iris Murdoch'un ilk yayımlanan romanı Ağ, savaş sonrası Avrupa'sının coşkun özgürlük ruhunu sıkıca kavrar. Romanın kabadayı birinci tekil şahıs anlatıcısı Jake Donaghue, bu özgürlüğün tadını çıkaran, köksüz, yoksullaşmış bir genç yazardır. Evi, sorumluluğu, sürekli bir işi yoktur ve sadece kadınların seks ve barınak sağlama olanağına dayanan ilişkilere girer. Ama şans, talihsizlik ve bir dizi eğlenceli yanlış anlama, başkalarının onun bu kişiler hakkındaki algısının ötesinde bir varoluşları bulunduğunun ve dünyanın hayal etmekte bile zorlanacağı gizemler barındırdığının farkına vardırarak onu şaşırtır. Bunu sert bir depresyon dönemi ve aşk hayatının samimi bir yeniden değerlendirmesi takip eder. Sonunda Jake, nihayet görmeye başladığı dünyayla ilişki kuran yapıtlar üretmeye kendini adamış, hevesli bir romancı olup çıkar. Hızlı akan anlatının yüzeyi altında felsefi sorgulama zenginliği yatar: Murdoch, varoluşçu özgürlük fikirleriyle cebelleşir; aşık olmanın ne anlama geldiğini sorar; kişiyi iyi yazar yapan ve iyi sanatı oluşturan şeyin ne olduğunu enine boyuna sorgular. Bu fikirlerin altında, düşüncenin ne kadar doğru biçimde dile (dil, kitabın adındaki "ağ"dır) tercüme edilebileceğine ve sanatın bizi gerçekliğe yaklaştırmaktansa, ondan ne kadar uzaklaştırdığına ilişkin sorular yatar. Jake'nin Londra'daki Wallace Collection'da bulunan The Laughing Cavalier'i ve Paris'teki Fontaine de Médicis'i ziyaretleri Murdoch'un, sanatın gerçek hayattan ayrılmadığına ve özelde "sanatla erdemin bir olduğu"na ilişkin inancını gösterir. **AR**

Sineklerin Tanrısı

Lord of the Flies

William Golding

Yazarın doğum tarihi | 1911 (İngiltere), 1993
İlk yayın tarihi | 1954, Faber & Faber (Londra)
Sinema uyarlaması | 1963
Nobel Edebiyat Ödülü | 1983

▲ Golding'in romanının ilk baskısı, insanoğlunun yıkıcı doğasıyla ilgili toplumsal kaygıların baş gösterdiği bir dönemde ortaya çıktı.

▶ Peter Brook'un 1963 tarihli sinema uyarlaması, mahşerî temaya uygun çekincesiz bir belgesel tarzla kameraya alınmıştı.

Pek çok okulun demirbaş kitabı olan Sineklerin Tanrısı, her insanda varlık gösteren rekabet halindeki iki dürtünün çatışmasının sürükleyici bir incelemesidir. Bir yanda kurallara uyarak ve ahlâken iyi olanı, arzuların anında tatmin edilmesinin üstünde tutarak, huzur içinde yaşama dürtüsü vardır. Diğer yandaysa, şiddet yoluyla üstünlüğü ele geçirme, grup için bireyi feda etme dürtüsü. Bu, savaş sırasında uçakları vurulup düşürüldükten sonra tropik bir adaya çıkarılan bir grup erkek öğrencinin hikâyesidir. Yetişkin yönlendirmesi olmadan, yalnız başlarına kalan oğlanlar, işe bir lider seçmekle başlar: Jack'i oylamada az farkla geçen (Jack avlanma sorumlusu seçilir) Ralph lider olur. Romanın göbeğindeki (iyi ile kötü, düzen ile kaos, uygarlık ile yabanilik, kanunun hükmü ile anarşi arasındaki) ahlâki çatışma, duyarlı, ağırbaşlı Ralph'le vahşi, karizmatik Jack'in farklı karakterleriyle sunulur. Oğlanlar iki farklı fraksiyona bölününce, ada toplumları kaosa balıklama dalar. Bazıları düzen sağlamak ve ortak amaçlarına ulaşmak için birlikte çalışarak barışçıl davranırken diğerleri isyan çıkarıp, dehşet ve şiddet üretir. Korkan oğlanlar adada bir canavar bulunduğuna ikna olurlar ve içlerinden biri, Simon, canavarın onların dışında bir figür olmadığının, her birinin içinde varlık gösterdiğinin farkına varınca öldürülür. İnsani kötülüğe ve ilkel günaha dair bu düşünceleri kışkırtan inceleme dönemin toplumunu yansıtır ve Golding'in, uygar toplumun kurallarından soyunmuş, umutsuz adamların yalıtılmış vahşetine tanıklık ettiği 2. Dünya Savaşı'ndaki deneyimlerine bulanmıştır. Sürükleyici hikâye, her ne kadar küçük bir adadaki bir grup oğlanla sınırlı bırakılmışsa da, daha geniş çaplı insanî deneyimin ana konularını araştırır. **EF**

Mandarinler

The Mandarins

Simone de Beauvoir

Yazarın doğum tarihi | 1908 (Paris), 1986
İlk yayın tarihi | 1954
İlk yayınevi | Gallimard (Paris)
Orijinal adı | Les Mandarins

Mandarinler'in merkezinde yer alan yazar Henri, yeni romanına "Hangi doğruyu ifade etmek istiyorum? Kendi doğrumu. Ama bu esas olarak ne anlama geliyor?" sorusunun yanıtını merak ederek başlar. Bu sözleri, Beauvoir'ın romanının temelinde yatan, savaş sonrası Fransa'sında değişen kimlik ve sanatsal pratik kavramlarını irdeleyen sorgulamayı ortaya koyar.

1944'ün hemen ardından gelen yıllarda Paris'te bir grup entelektüele odaklanan Mandarinler, neredeyse epik bir ölçekte, hem Fransa'nın korkunç savaş ve Nazi işgali mirasıyla hem de Avrupa'nın yeniden yapılanmasının ve Soğuk Savaş'ın başlamasının sonucu olarak ortaya çıkan yeni meselelerle boğuşmanın, doğası gereği yarattığı yan etkileri ele alır. Romanın merkezinde, sol görüşlü L'Espoir dergisinin editörü Henri ve ayrılmalarının acısıyla başa çıkmaya uğraşan eski sevgilisi Paula vardır. Diğer bir önemli karakter de Henri'nin yeni sevgilisi Nadine'in annesi olan, kısa süreli evlilik dışı ilişkisi ve giderek büyüyen kişisel ve politik boşluk hissi nedeniyle intiharın eşiğine sürüklenen psikanalist Anne'dir. Roman, Henri, Paula, Anne ve Nadine arasındaki etkileşimlere odaklanmasının yanında L'Espoir'ın ve savaşın süregiden yan etkilerinin etrafında biriken bir dizi yan karaktere de ev sahipliği yapar.

Savaş sonrası dönem toplumunun çoğu kez rahatsızlık verici olan gerçeklerini açığa çıkarma kararlılığında tereddüte düşmeyen Mandarinler, kişisel ve politik olanı her düzlemde kararlılıkla birleştiren son derece doyurucu ve epik bir anlatı. **AB**

Günaydın Hüzün

Bonjour Tristesse

Françoise Sagan

Yazarın doğum tarihi | 1935 (Fransa), 2004
İlk yayın tarihi | 1954
İlk yayınevi | Julliard (Paris)
Yazarın takma adı | Françoise Quoirez

Erken gelişmiş, 15 yaşında bir kız olan Cécile, dul kalmış, hovarda babası Raymond'la yaşamak üzere yatılı okulu terk edince, katı kurallarla işleyen rahibe okulundan fersah fersah uzak bir yozlaşma dünyasına adım atar. Paris'le Fransız Riviera'sı arasında gezip tozan ikili, kısa süreli ilişkiler, parıltılı karakterler ve akla hayale gelebilecek her türlü lüksü içeren, hedonistik bir varoluşa kucak açar. Fakat pür neşe uçarılıkla dolu hayatları, iki yıl sonra Raymond, Cécile'in annesinin entelektüel, daha ağırbaşlı çevrelere ait bir arkadaşı olan Anne Larsen'e aşık olduğuna kanaat getirince tehlikeye düşer. Özgürlüğünün tasasına düşen, yaramaz çocukların dik âlâsı Cécile, araya girmek için, kendi aşığı Cyril'le babasının eski oynaşı Elsa'dan yardım alır. Ama hince planı, sonunda, gelecekteki saadetini hüzne boyayan trajik sonuçlara yol açar.

Françoise Sagan'ın henüz 18 yaşındayken yazdığı ilk romanı, uluslararası alanda hemen, çok satan bir eser oldu. Roman aleni cinselliği tasviri, varlık ve serveti yüceltişi ve hemcinsine arzuyu imasıyla ilk okuyucularını şoke edip, onların içini gıcıklayarak, hoşgörülü bir Fransız toplumuna giden yolun taşlarını döşedi. Bitkin, saf kız yüzünün altında, ebeveyninden tanıdığı tek kişinin ona çizdiği hayatı sürdürmek için her şeyi yapacak bir çocuğun tedirgin edici portresinin patlamaya hazır olduğu görülür. **BJ**

▶ **Yeniyetme Sagan, seks ve ilişkilere serinkanlı ve yargılayıcı olmayan yaklaşımıyla çağdaş okurları şoke etti.**

Death in Rome

Wolfgang Koeppen

Yazarın doğum tarihi | 1906 (Almanya), 1996
İlk yayın tarihi | 1954
İlk yayınevi | Scherz & Goverts (Stuttgart)
Orijinal adı | Tod in Rom

Thomas Mann'ın Venedik'te Ölüm'üne hınzırca göndermede bulunan Death in Rome, Mann'ın başyapıtının hicivli ve ürpertici bir güncellemesini sunar. Dekoruna rağmen Koeppen'in romanı şu soruyu cevaplamayı amaçlar: Savaş sonrası Almanya'nın akıbeti ne olacak?

Bu ülke romanda, bir ailenin dört üyesi tarafından temsil edilir. Ailenin reisi Gottlieb Judejahn, Almanya'da yargılanmaktan kaçan eski bir SS subayıdır; oğlu Adolf, Katolik bir rahip olma yolundadır. Onlara, Gottlieb'in kayınbiraderi, üst düzey bürokrat Friedrich Wilhelm Pfaffrath ve besteci oğlu Siegfried de katılır. Tüm ailesi onun için unutmak istediği bir savaşın dehşetini temsil eden Siegfried romanın anlatıcısıdır ve Koeppen onun, müziğinde bile Nazi Almanyasındaki çocukluğundan kurtulamayışına odaklanır. Benzer şekilde babasının eylemlerinden dehşete kapılmış olan Adolf, çocukluğundaki kendi eylemlerinden dolayı bir rahip olarak aradığı bağışlanmaya erişemez.

Dört karakter savaş sonrası Roma'nın keşmekeş dekorunda etkileşim halindeyken Koeppen Üçüncü Reich'in sonradan ortaya çıkan etkilerinin kasvetli bir portresini çizer. Hepsi de görünüşe göre kalıcı bir hareketsizlik durumuna sıkışıp kalmışlardır; ironik bir biçimde, süregiden bu şiddet ortamında keyfi yerinde olan tek kişi gaddar Judejahn'dır.

Death in Rome, okura neredeyse yaşanmaz bir dünya sunuyor olabilir ancak aynı zamanda merhamet olmasa da adalet vurgulanmakta ve övülmektedir; okur geçmişin günahlarının vahametini asla unutamaz. **AB**

Dalgaların Sesi

The Sound of Waves

Yukio Mishima

Yazarın doğum tarihi | 1925 (Japonya), 1970
İlk yayın tarihi | 1954, Shinchosha (Tokyo)
Yazarın tam adı | Hiraoka Kimitake
Orijinal adı | Shiosai

Bu basit, ateşli aşk hikâyesi uzak bir Japon adasında geçer ve yoksul, genç balıkçı Shinji ve güzel inci avcısı Hatsue arasındaki aşkı anlatır. Aşıklar haset dedikodulara konu olur ve Shinji, Hatsue'nin bekaretini bozmakla suçlanır. Hatsue'nin öfkeden çılgına dönen babası Hatsue'yi eve hapseder ve Shinji'nin onu bir daha görmesini yasaklar. Hatsue'yi Shinji'nin rakibi, zengin bir ailenin kaba ve kibirli oğlu Yasuo ile evlendirmeye çalışır. Ama daha sonra merhamet eder ve iki talibi, denizde bir fırtınaya karşı mücadele etmek zorunda kalacakları bir sınava tabi tutar. Sınavı geçen ve köyün saygısını yeniden kazanan, soylu ve çalışkan Shinji olur ve biricik Hatsue'sine kavuşur.

Her ne kadar hikâyenin muhtemel dekoru, Japonya'nın ünlü kadın inci avcılarının vatanı Shima Yarımadası olsa da, Yukio Mishima'nın Akdeniz'e gidip antik Roma ve Yunan edebiyatına dalmasından sonra yazılmıştır. Bu nedenle Dalgaların Sesi, ilginç bir üslup kaynaşması sergiler. Konusu bir Japon minyatürü kadar ihtiyatla ve titizlikle kurulmuştur ancak ada yaşamının ve denizin iyileştirici ve kurtarıcı gücünün lirik tasvirleri daha romantik bir geleneğin izlerini taşır. Bu romanı sonraki eserlerine göre, açıkça daha az şiddetli ve cinsel açıdan daha az müstehcendir ve 20. yüzyılın en önemli Japon yazarlarından biri olarak selamlanan bir şahsiyetin daha nazik bir yönünü ortaya çıkaran bir duygusallıkla ilk aşk hislerini yakalar. **TS**

The Unknown Soldier

Väinö Linna

Yazarın doğum tarihi | **1920 (Finlandiya), 1992**
İlk yayın tarihi | **1954**
İlk yayınevi | **WSOY (Porvoo)**
Orijinal adı | **Tuntematon Sotilas**

Bu kitap cilasız bir Band of Brothers'dır. Linna, 1941 yılında anayurtlarını işgal eden Stalin'in tank ve piyadelerinin saldırısına karşı koymak için başarısızlığa mahkum bir girişimde bulunan Finlandiyalı bir makineli tüfek bölüğünün acımasız ve zorlu hikayesini kaleme alır. Etrafa saçılmış cesetler, vızırdayan kurşunlar, göğüs göğüse çatışmalar, alelacele infazlar, zorba yüksek rütbeli subaylar, kadınların ve alkolün getirdiği kısa süreli rahatlamalar; tüm bunlar onurlu savaş efsanesini "havaya uçurur." Kullanılan kaba dil ve işçi sınıfından gelme askerlerinin çoğu kez korkakça, saygısızca ve dehşet yüklü tavırları, daha çok savaşın sorgusuz sualsiz tasvirlerine alışkın olan Finlandiyalı siyasetçiler, edebiyat eleştirmenleri ve vatanseverler tarafından sakıncalı bulunur. Üstelik Linna, daha en başından, Finlandiyalıların neden bu savaşa Nazilerin safında girdiğini sorgulama cüretini de göstermiştir.

Linna'nın kutupların hemen aşağısında yer alan bu ormanlardaki savaşa dair gerçekçi bakış açısı Doğu Cephesi'nde bir makineli tüfek biriminin komutanı olarak edindiği kendi deneyimlerinden kaynaklanır. Hem bu durum hem de fabrika işçisi olması, capcanlı betimlediği askerlerini son derece insanca korku ve zaaflarla donatmasına yardımcı olmuştur. Kaba diyaloglar da doğru tondadır; örneğin, "Ben bir Finliyim, metal yer zincir sıçarım," cümlesi neredeyse bir atasözüne dönüşmüş ve karakterlerden bir olan Rokka'nın adı Fincede itaatsiz ama parlak olan askerleri ifade etmeye başlamıştır. Tüm bunlar askerleri anlamsız, rastgele ve dehşet dolu ölümlerden korumaz; ne de olsa savaşın doğası budur. The Unknown Soldier ülkenin en çok satan romanı olmuş ve iki kez sinemaya uyarlanmıştır (1955-1985). **Jha**

Stiller

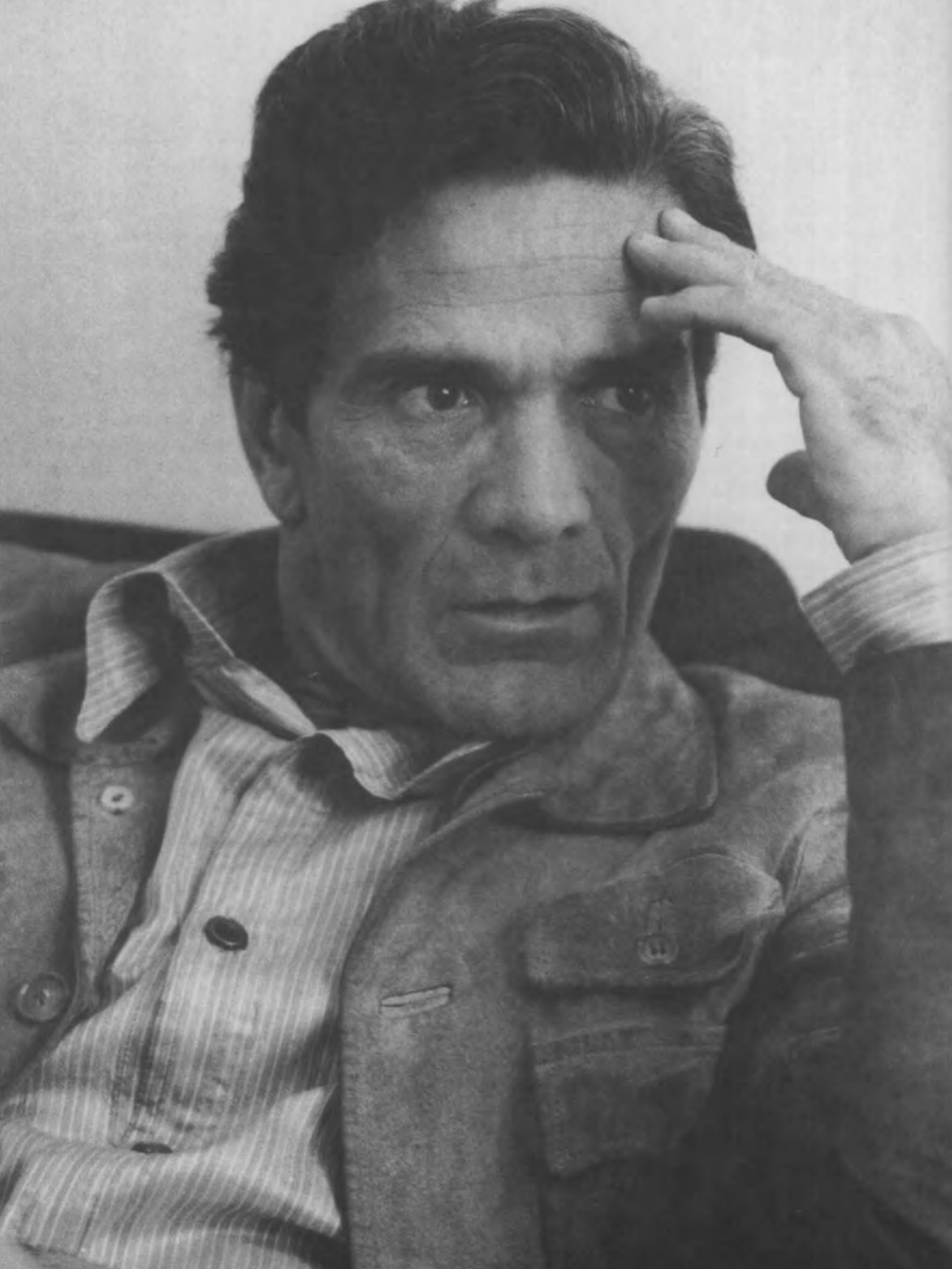
I'm Not Stiller

Max Frisch

Yazarın doğum tarihi | **1911 (İsviçre), 1991**
İlk yayın tarihi | **1954, Suhrkamp (Frankfurt)**
Orijinal adı | **Stiller**
Orijinal dili | **Almanca**

Pek çoklarınca İsviçre'nin son yüzyıldaki en büyük edebiyat figürü sayılan Max Frisch romancı, oyun ve günlük yazarı ve gazeteciydi. Popüler olduğu gibi eleştirmenlerin beğenisini de toplayan Stiller, kimlik sorunları, kendinden ikrah ve insanlığın özgürlüğe karşı şiddetli hasretini araştırmak üzere, acıyla mizahı birleştiren dikkat çekici biçimde güçlü bir anlatıdır.

Roman sahte kimlikle seyahat eden bir adamın İsviçre sınırında tutuklanmasıyla başlar. Adam Amerikalı Bay White olduğunu iddia eder ama İsviçreli yetkililer onun, 6 yıldır kayıp olan, Zürihli, ünlü heykeltıraş Anatol Stiller olduğuna inanır. Hapiste, kimliğini kanıtlaması için adamdan hayat hikâyesini yazması istenir. O da bu süreçte hayatının son birkaç yılını anlatmakla kalmaz, Stiller'in eşi Julika'yla o dönemdeki görüşmelerini ve geçmişinden diğer önemli kişileri de anlatır. Bu kayıtlar aracılığıyla, ortadan yok olması öncesindeki hayatı hakkında bilgi edinir ve son derecede sorunlu karakter tablosunun parçalarını bir araya getirebiliriz. Stiller kendi hakkında, ondan kaçmaya kalkıştığı ama geçmişi ve gerçek kimliğini yavaş yavaş yeniden kabul etmek zorunda kaldıkça, onunla artık yeniden yüz yüze gelmesi gereken bir başkası gibi yazar. Uç noktada bir varoluşsal krizin ironik araştırması olan bu roman ayrıca, başarısız bir evliliğin dokunaklı bir portresi ve İsviçre konformizminin bir toplumsal eleştirisidir. Karmaşık, psikolojik açıdan derin ve entelektüel açıdan meydan okuyucu olduğu halde eğlenceli, komik ve yakıcı olmayı da başarır. **AL**

Oğlanlar

The Ragazzi

Pier Paolo Pasolini

Yazarın doğum tarihi | 1922 (İtalya), 1975
İlk yayın tarihi | 1955
İlk yayınevi | Garzanti (Milano)
Orijinal adı | Ragazzi di Vita

İngilizceye bire bir çevrildiğinde "Boys of Life" ("Hayat Çocukları") anlamına gelen Ragazzi di vita, 2. Dünya Savaşı'nın hemen sonrasındaki yıllarda, Roma'nın kenar mahallelerinde yaşayan bir grup oğlanın hikâyesidir. Kitabın İtalyan basımının kayda değer yönlerinden biri, İtalyan okuyuculardan bu lehçeye yabancı olanlar için "Romano" lehçesindeki sözcükleri açıklayan bir terimler sözlüğünü içermesidir. Dönemin İtalyan yeni gerçekçi sinemasına aşina olanlar, Rosselini, De Sica, Fellini ve diğer yönetmenlerin filmlerinde bölgesel lehçelerin ve profesyonel olmayan oyuncuların kullanımının yaygın olduğunu bileceklerdir. Pasolini istismar, yabancılaştırma ve marjinalleştirmeye yapılan vurguya; modern, liberal demokrasilerdeki entegrasyon mekanizmasına dair bir çözümlemenin eklenmesinin gerektiğini düşünen, alışılmadık bir Marksistti. Pasolini'nin 1950'lerin daha geç dönemlerindeki romanlarında, alt- proleteryanın sosyopolitik durumunun belirsizliğinden ötürü sınıf, tam entegrasyon ya da tam marjinalleşme riskini eşzamanlı olarak aldığı eşsiz bir pozisyonu işgal eder. Fakat Pasolini'nin buradaki başarısı; sıradan, çepeçevre kuşatıcı bir ana akıma girmekle umutsuz biçimde iç karartıcı bir dış kenarda hayata razı olmak arasındaki seçimi duygusallığa kaçmayan biçimde resmedişinde yatar. Bugün daha çok yönetmen olarak tanınan Pasolini'nin edebi konumu Oğlanlar'la belirlenmişti; bu roman İtalyan yeni gerçekçi hareketinin özlemlerini en iyi şekilde temsil eder. **DS**

◀ **Oğlanlar'ın yazılmasına da büyük katkısı bulunan eşcinselliği, Pasolini'nin 1940'larda İtalyan Komünist Partisi'nden atılmasına yol açtı.**

The Recognitions

William Gaddis

Yazarın doğum tarihi | 1922 (ABD), 1998
İlk yayın tarihi | 1955
İlk yayınevi | Harcourt Brace (New York)
Orijinal dili | İngilizce

Bu engin roman, kültürel ürünlerin taklit edilebileceği ya da sahtelerinin yapılabileceği, akla gelebilecek her yolu, gerçeklik arayışı uğrunda araştırır. Resimler sahte, roman fikirleri çalıntı, piyesler aşırılmış, kitap eleştirileri satın alınmıştır ve bir Paris kafesindeki biri "sol koluna işlenmiş sahte bir toplama kampı numarası dövmesi" taşır. Başkahraman Wyatt Gwyon; hünerleri, var olmayan Flaman ressam van der Goes'in çalışmalarını üretmek üzere, vicdansız bir sanat simsarı ve galeri sahibince kendine tahsis edilen bir sanatçıdır. Kendini sürekli gerçekdışı hisseden Wyatt, eşi Esther'e, ahlâklı olmanın "kendimizi gerçek hissetmenin tek yolu" olduğu konusunda ısrar eder. Eşiyse ona manalı manalı kadınların ahlâklı olup olamayacağını sorar. Bu romanda hiçbir düşünce etkili değildir, hiçbir tartışma sonuçlanmaz ve herhangi bir anlatıcı hakikat adına müdahalede bulunmaz.

Buradaki hemen her karakter Amerikalıdır ama bağlam Avrupa yüksek kültürüdür. Pek çok espriyi anlamak için Latince, Fransızca, İspanyolca ve İtalyanca bilmeye ihtiyaç duyarsınız. Başlangıçtaki sahneler sonda tekrarlanır; dolayısıyla bu roman, kuyruğunu yutan bir yılana benzer. Genellikle partiler ve kafelerdeki karmaşık konuşmalara dayanan bu romanda kelimeler hâkimdir, bozulmanın fiziksel kanıtıysa karakterlerin tökezlemeye ve düşmeye devam etmesinde yatar. Bedensel beceriksizlik, sonunda, bir otel çökünce ve org çalan biri tüm bir kiliseyi kendi başına yıkınca, inşa edilmiş çevreye kadar genişler. The Recognitions, gizliden gizliye diğer romancıları etkilemiş bir romandır. Thomas Pynchon, Amerikanlaşmış Gaddis'tir. **AM**

Kızgın Ova

The Burning Plain

Juan Rulfo

Yazarın doğum tarihi | 1917 (Meksika), 1986
İlk yayın tarihi | 1955
İlk yayınevi | Fondo de Cultura Económica
Orijinal adı | **El Llano en llamas**

15 öyküden oluşan (son basımlarda 17'ye yükseldi) bu koleksiyonla Rulfo, bir usta olarak kabul görmüştür. Jalisco eyaletinde bulunan Llano Grande'deki devrim sonrası sahneler Meksika Devrimi hakkındaki bu öykülerin taşra sınırlamalarına baskın çıkar. Halk dili sanatsal bir biçimde geliştirilmiş ve taşra, folklorun sınırları içinde ihmal edilmişlik örneğinin bir temsilcisi olarak sunulmuştur.

Rulfo'nun hikayeleri gerçekleşeni ve değiştirilemeyecek olanı anlatır ("The Man" ve "Tell Them Not to Kill Me!"adlı öykülerde). Rulfo güç mekanizmalarınının ve şiddetin suretlerini, genellikle parçalanan aile ilişkileri çerçevesinde ele alır ("No Dogs Bark" ve "The Inheritance of Matilde Arcángel" adlı öykülerde). Rulfo'nun karakterlerinin çoğunluğu yalnızdır ve kendilerini günahkar hissederler ("Macario" ve "The Hill of the Comrades" adlı öykülerde). Bunun sonucu olarak hiçbir gerçek amaçları olmadan yolculuk eder ya da ortalıkta dolanır ("Talpa" ve "They Gave Us the Land" adlı öykülerde) ve şaşkın ya da var olmayan muhataplarına durmaksızın bir şeyler anlatırlar ("Luvina" ve "Remember" adlı öykülerde). Gerçeklik ve hayal arasındaki hassas denge, büyülü gerçekçilikten uzak biçimde, değişken yapı ve anlatıcı seslerle birlikte ustaca kotarılmıştır. Bu öykülerin ve onların yazarının müthiş özgünlüğü, yalnızca bir tek romanı daha olan (Pedro Páramo) Rulfo'nun, yaşadığı dönemin en büyük yazarlarından biri olarak kabul edilmesine yeter. **DMG**

Sessiz Amerikalı

The Quiet American

Graham Greene

Yazarın doğum tarihi | 1904 (İng), 1991 (İsviçre)
İlk yayın tarihi | 1955
İlk yayınevi | Heinemann (Londra)
Sinema uyarlaması | 1958, 2002

Roman bir anlamda Hindiçini'ndeki erkek egemen Avrupa sömürgeciliğinin sonu ve hararetli Amerikan emperyalizminin başlangıcının bir alegorisidir. 1950'lerin başında Vietnam'da geçen roman, isteksiz İngiliz gazeteci Fowler'la idealist Amerikalı casus Pyle'nin; fakirlik ve fahişelikten kurtulmasını sağlayacak bir sığınak bulmak üzere Batılı bir koca bekleyen, genç bir Vietnamlı kadın olan Phuong'un aşkı için çatışmasını aktarır. Phuong sürekli olarak Vietnam manzarası ve bitki örtüsüyle ilişkilendirilir; bununla birlikte, uyuşturucu etkisi olan afyon ve bir anlaşılmazlık atmosferiyle de. Pyle genç ve zengindir, maddi güvenlik vadeder; öte yandan Fowler yaşlı ve takatsizdir, sadece sürekli ve tatminkârlıktan uzak, teklifsiz bir beraberliğin umutlarını sunar.

Bu nedenlerden ötürü kitap sık sık, Amerika'nın Vietnam Savaşı'ndaki rolü konusunda bir kehânet ve eleştiri olarak okunmuştur. Bununla birlikte, tipik biçimde, Greene'nin romanı kendi türünün sınırları içine sığmaz ve temel alegorisini maskulenlik ve sorumluluk üzerine bir inceleme sunacak şekilde genişletir. Roman, erkeksi olanın ne olduğuna ilişkin referanslarla kuşatılmıştır.

Genellikle polisiye romanlarda bulunan türden fiziksel eyleme gösterilen hürmetin altını oyma girişimiyle, askerlerin ve buna ek olarak gazetecilerin palavralarında gedik açmaya çalışır. Nihayetinde, erkek olmanın, olaylarda ahlakî sorumluluk almasını gerektirdiğini öne sürerek, Fowler'in çatışma karşısındaki uzak kalma arzusunu sorgular. **LC**

The Trusting and the Maimed

James Plunkett

Yazarın doğum tarihi | 1920 (Irlanda), 2003
İlk yayın tarihi | 1955
İlk yayınevi | The Devin-Adair Co. (New York)
Yazarın tam adı | James Plunkett Kelly

The Trusting and the Maimed'i oluşturan ve ilk olarak The Bell ve Irish Writing adlı Dublin dergilerinde tefrika edilen hikâyeler, bağımsızlık sonrası İrlanda'nın hüzünlü ancak hicivli bir portresini yaratmak üzere karakter ve mekânlarını paylaşır. Romanda Dublin ön plandadır ama bu, caddeler, ofisler ve meyhaneler kadar köhne varoşlar ve kent dışına yapılacak özlenen gezilerin de Dublin'idir. Çağrışımlar doğuran lirik anlarla gündelik yaşamın küçük hikâyelerinin katiyetle yapılmış tanımlarının bileşimi, durgunlaşan, felce uğramış bir ülke hakkında unutulmaz bir kayıt teşkil eder. Plunkett'in başarısını oluşturansa, romanın sonunun sertliği ve yönteminin yumuşaklığıdır.

1940'lar ve 1950'lerin İrlanda'sı bunalımlı, içe dönük, yaralanmış bir yerdi; Plunkett bu melankoliyi güzel yakalar. Hikâyelerin epizotlara bölünmüş yapısı merkeze gerek duymasa da, kentli memurların yaşamlarının yinelenmesiyle oturtulmuş hakim bir ton vardır. Bu genç, hüsran dolu ve huzursuz kişiler, sabah dokuz akşam beş çalıştıkları güvenli işlerinde çürürler. Herhangi bir kentteki beyaz yakalı işçilerden farksızdırlar. "Günah" için, hafta içi çalışmasına dayanmak için kullandıkları, içki, seks ve müstehcen mizahla dolu hafta sonları için para biriktirirler. Kitap, aleni bir çürüme atmosferi, kendinin parodisi olan enkaza indirgenmiş bir din, disiplin fetişleri ve meyhane şarkılarına daraltılmış bir vatanseverliğe bulanmıştır. Sömürge dönemi sonrası İrlanda'sının kültürel işaretleri olan üzüntü ve öfkeyi belagatle ifade eder. **PMcM**

İnce Memed

Memed, My Hawk

Yasar Kemal

Yazarın doğum tarihi | 1922 (Türkiye)
İlk yayın tarihi | 1955, Remzi Kitabevi (İstanbul)
Orijinal dili | Türkçe
Yazarın tam adı | Kemal Sadik Gökçeli

İnce Memed, Anadolu'nun güneyinde devedikenleriyle dolu bir ovada bulunan yoksul bir köyde geçer. Tüm gücü elinde tutan toprak sahibi Ağa, marabaların elde ettiği ürünün çoğuna el koymaktadır. Hikayenin kahramanı İnce Memed, Ağa'nın zorbalığına baş kaldırır. Sonunda dağlara çıkarak bir eşkıya çetesine katılır. Baskıya karşı verdikleri mücadelede yoksullara kol kanat geren Memed, bir tür Anadolulu Robin Hood'a dönüşür.

Kemal'in ilk romanı olan İnce Memed, dünya çapında en çok satan kitaplar arasına girmişti. Türkiye kırsalını çok iyi tanıması (Güney Anadolu'da büyümüştür) ona köy hayatının ve sert taşranın görüntülerini, kokularını ve tatlarını canlı bir duyarlılıkla anıştırma olanağı sağlamıştır. Roman, büyülü gerçekçilikten ziyade toplumsal gerçekçilik geleneğine dahil olsa da, olaylar, göz kamaştırıcı bir efsane ve halk masalı halesiyle çevrelenir.

Politik bilinci olan okuyucular köylüler üzerindeki baskıya dair bir öykünün bu kadar 'büyülü' olmaması gerektiğini düşünebilirler. Marksizme köklü bir bağlılığı olan Kemal, bir defasında burjuva sanatını "insanlık ağacında çürük bir dal" olarak nitelendirmişti. Yazar prensipte, politik anlamda kararsızlık içinde olan eşkıyanın bireysel başkaldırısından çok marabaların ortak mücadelesinden yana tavır koyar ama öykü anlatıcılığı güdüsü, politik yönüne daima ağır basar. Her halükârda bu kitap, barındırdığı insani sıcaklık ve üstün anlatım gücü sayesinde son derece keyifle okunacak bir yapıt olma niteliğini koruyor. **RegG**

I·N·R·I

Günaha Son Çağrı

The Last Temptation of Christ

Nikos Kazantzákis

Yazarın doğum tarihi | 1883 (Yun.), 1957 (Almanya)
İlk yayın tarihi | 1955, Diphros (Atina)
Sinema uyarlaması | 1988
Orijinal adı | Ho teleutaíos peirasmós

Bu roman, İsa'nın hayatının yeniden anlatımıdır. Kendisi de Hristiyan olan Kazantzákis, aynı zamanda bir Nietzsche'ci ve doğaya tapan birisiydi; onun İsa'sıysa Filistin'deki çevresinin son derece farkında ve tamamıyla etten kemiktendir. Magdalalı Meryem'e karşı arzusuyla olduğu kadar, Mesih olmasına yönelik ilahi çağrıyla da azap çeker. Hataya düşmeye pek müsait bir grup müritle çevrilidir ve romanın güçlü yanlarından biri, bu kelimelerle ifade edilemeyecek yaratıları sunuşudur.

İsa'nın hayatının tasvirleri geniş ölçüde Yeni Ahit'e dayandırılmıştır. Anlatının tam bir açıklık taşıyan yazım biçimi, örneğin Mesih'in ayakları dibinde çiçekler açmasına benzer kısımlarda, bir çeşit büyülü gerçekçiliğe dönüşüverir. Kitabın doruk noktası olan çarmıha gerilme anında, İsa, kendisini hem Martha hem de Meryem'le evlendiği, çocuklarının olduğu ve iyi bir insan hayatı yaşadığı dünyevi bir tatmine yönlendiren bir melek tarafından kurtarılır. Yıllar sonra meleğin aslında Şeytan, bu dünyevi cennetin de rüya olduğunun farkına varır. Uyanınca kendini yeniden haçta bulur ve ölür. Burası, yazarın İsa'nın kıymetini bulduğu yer gibi görünür; doğal değil ruhani bir boyutta. Buna karşın Vatikan, onun İsa'sını fazla şehevi ve müstereddit bulup romanı kınayarak yasak kitaplar listesine sokmuştur; Yunanistan'daysa Ortodoks yetkililer, Kazantzákis hakkında dava açarak kitabın yayımlanmasını geciktirdiler. **PMB**

◀ **1988'de Kazantzákis'in kitabından uyarlanan, yönetmenliğini Martin Scorsese'nin yaptığı Jesus filminde İsa Peygamberi, Willem Dafoe canlandırmıştı.**

The Devil to Pay in the Backlands

João Guimarães Rosa

Yazarın doğum tarihi | 1908 (Brezilya), 1967
İlk yayın tarihi | 1955
İlk yayınevi | José Olympio (Rio de Janeiro)
Orijinal adı | Grande Sertão: Veredas

Sonraları diplomat ve politikacı olan Rosa, Brezilya'nın Minas Gerais eyaletinde tıp okurken bu geniş bölgede yaşayanların acı gerçeğiyle karşılaşır. Romanının kahramanı Riobaldo hayatını anlatırken okuyucu, hem dinleyici hem de bu ıssız topraklardaki ritmin gözlemcisi haline gelir. Romandaki karakterler, insan ilişkilerini resmeden bir duvar halısı oluşturur ve gerek bireysel gerekse kolektif deneyimler lirik açıdan incelenir. Bunlar, aynı duygu yoğunluğuyla seven ve öldüren insanlardır. Riobaldo bir yandan klasik bedensel-platonik aşk ikilemini yaşarken bir yandan da silah arkadaşına duyduğu imkânsız sevgiden ötürü acı çeker.

Bu romanda kullanılan dil son derece çarpıcı. İnsanı şaşkınlığa sürükleyen bölümleri betimlerken dahi capcanlı bir özgünlük taşıması şiirsel niteliğinden hiçbir şey kaybetmemesini sağlıyor. Yeni kelimelerin, aforizmaların, kullanımdan düşmüş sözcüklerin, ses yansımalarının ve yinelemelerin çokça kullanılmasıyla yazar, düzyazıya sinematik bir özellik kazandıran müzikal, dalgalı bir atmosfer yaratıyor.

Bu kitap, Minas Gerais'in ıssız topraklarındaki hayatın en belirgin özelliğini ve insancıl koşulların en evrensel yönünü eş zamanlı olarak ortaya koyuyor. Kendi var oluşlarına iç gözlem yoluyla bakmak zorunda bırakılan bireylerin çektiklerine tanık oluşumuz, katılmaktan başka alternatifimiz bulunmayan metafizik bir yolculuk haline geliyor. **ML**

Lolita

Lolita

Vladimir Nabokov

Yazarın doğum tarihi | 1899 (Rusya), 1977 (İsviçre)
İlk yayın tarihi | 1955
İlk yayınevi | Olympia Press (Paris)
Orijinal adı | İngilizce

▲ **Nabokov, 1940'larda kendini Amerikalı bir romancıya dönüştürmeden önce Rusçada koca bir külliyat üretmiştir.**

► **Dominique Swain; 1998'deki sinema versiyonunda Lolita'yı oynarken Nabokov'un ergenlik öncesi genç kızından daha büyüktü.**

Lolita'nın Parisli müstehcen kitaplar basan Olympia yayınevi tarafından gerçekleştirilen ilk baskısı, geniş çaplı öfkeye neden oldu. Romanın baş kahramanı ve anlatıcısı Humbert'in 12 yaşındaki Lolita'ya karşı vahşi erotik tutkusu ve Humbert'in kızı suistimalinin derinliği ve kapsamı, özellikle de çocukların suistimal edilmesi ve cinselleştirilmesi konusunda kaygılı bir kültürde hâlâ gerçekten şoke edici olmayı sürdürür. Nabokov'un karakteristik temiz üslubuyla yazılmış bu şiddet dolu ve vahşi roman, kurmacanın rolü hakkında çekici sorular ortaya atar.

Etik açısından tiksindirici bir anlatıda; güzellik, haz ve komedi bulmamız olası mıdır? Güzelce düzenlenmiş bir cümle ya da mükemmel biçimde tartılmış bir deyişi estetik açıdan takdir etmek uğruna ahlaki yargılamayı askıya alabilir miyiz? Bu soruların cevabı belirsiz kalır ama Nabokov esas ile tarzı yarıştırmakla, etik olanı bu kadar nazikçe estetik olanla dengelemekle yeni bir tür edebi kurmaca icat eder.

Humbert'in Lolita'yı kaçırması ve otoritelerden kaçmak için çılgın bir girişimle, onunla ABD boyunca kaçması bu romanı hem postmodern kurmacanın öncüsü hem de bir çeşit yol filmi prototipi haline getirir. Humbert, Rimbaud ve Balzac aşığı, kendini 1950'lerin şirketleşmiş Amerika'sının parlak dünyasında mekânından kopmuş; çiklet çiğneyen, sodalı meşrubat içen Lolita'nın renkli cazibesine kapılmış bulan bir eski dünya Avrupalısı'dır. Saygıdeğer yaşlar ile kaba saba gençlik, Avrupa ile Amerika, yüksek sanat ile popüler kültürün bu karşılaşmasının hikâyesi, Lolita'yı izleyen roman ve filmlerden çoğunun dayandığı hikâyedir.

Lolita'nın yokluğunda Pynchon'un The Crying of Lot 49'ını ya da Tarantino'nun Pulp Fiction'ını (Ucuz Roman) hayal etmek güçtür. Bunca taklitten sonra hâlâ bu kadar dişli, bu kadar taze ve bu kadar dokunaklı kalması da özgünlük ve gücünün bir göstergesidir. **PB**

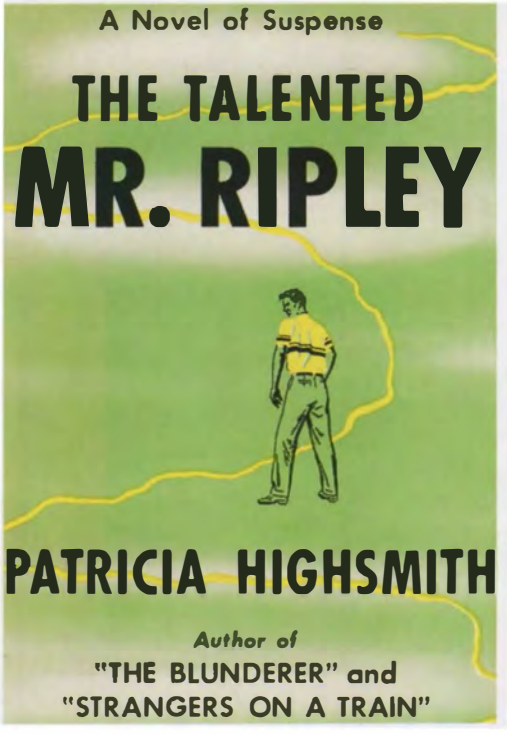

Yetenekli Bay Ripley

The Talented Mr. Ripley

Patricia Highsmith

Yazarın doğum tarihi | 1921 (ABD), 1995 (İsviçre)
İlk yayın tarihi | 1955
İlk yayınevi | Coward-McCann (New York)
Yazarın tam adı | Mary Patricia Plangman

"Hiç şüphe yok ki adam onun peşindeydi"

▲ 1955'teki bu ilk baskının kapağında görüldüğü gibi, Patricia Highsmith'in kendi yazın türü için tercih ettiği terim "gerilim romanı"ydı.

Tom Ripley 20. yüzyıl ucuz yazınının büyük yaratılarından biri; aynı anda çekici, hırslı, bilinmez, tamamıyla erdemden yoksun ve uç noktada şiddet patlamalarına eğilimli bir şizofrenik figürdür. Aslında Highsmith'in bir yandaki psikoz ile diğer yandaki sınıfsal kıskançlık ve cinsel özlemler arasına çektiği çizgi, Ripley'in sapkın davranışının hem akli hastalığın bir semptomu olarak nispeten basit terimlerle hem de burjuva ihtirasları ve bastırılmış eşcinsel arzunun karmaşık bir ifadesi olarak okunabileceği anlamına gelir. Hikâyenin merkezinde, kız arkadaşı Marge'la birlikte, sakin İtalyan sahil kasabası Mongibello'yu mesken edinen, varlıklı sosyetik Dickie Greenleaf ve Tom arasındaki ilişki vardır. Tom aynı anda hem Dickie'nin beceriksiz resim yapma girişimleri ve onun sevmediği aşikar olan Marge'a karşı "açıklanamaz" bağlılığı karşısında dehşete düşer hem de edası, zenginliği ve yakışıklılığından etkilenir. Duyguların bu tedirgin edici karışımı; Tom, Dickie'yi öldürüp mali çıkar elde etmek üzere hesaplı kitaplı bir girişimle onun kimliğini üstlendiğinde patlayıcı bir yangının eşiğine varır.

Yetenekli Bay Ripley, daha alt düzeyden bir yazarın ellerinde kolaylıkla, Tom'un bir dizi cezbedici biçimde sunulmuş İtalya dekoru boyunca İtalyan polisi, Marge ve Dickie'nin babası tarafından kovalandığı, eğlenceli bir "kedi fare" hikâyesine dönüşebilirdi. Fakat Highsmith, hikâyesini her türlü ahlâki, psikolojik ve felsefi karmaşıklıkla besler. Farklı arzu kategorileri (cinsel ve maddi) arasında nasıl bir ayrım yapabiliriz? Tom bu kadar kolaylık ve başarıyla Dickie "haline dönüşebiliyor" ise kimliğin sabit ve asli bir şey olduğunu nasıl söyleyebiliriz? Cinsel arzunun cinsel tiksintiyle ilişkisi nedir? Ve okuyucular için, soğukkanlı bir katile sessizce tezahürat yapmak ahlâken sapkınlık mıdır? **AP**

Yüzüklerin Efendisi

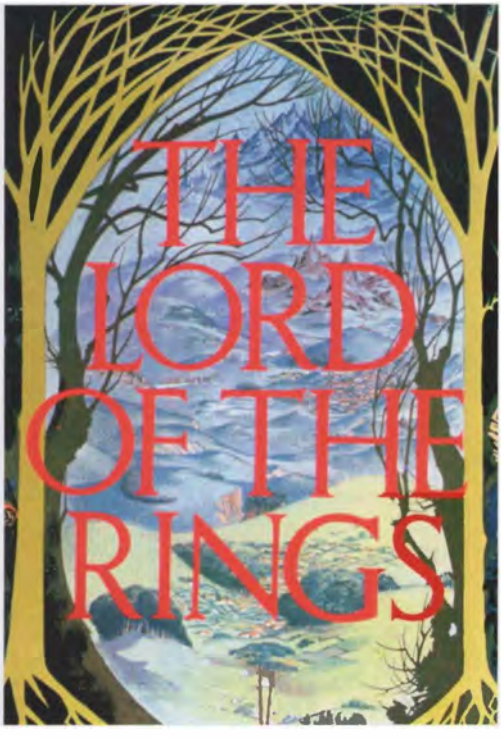
The Lord of the Rings

J. R. R. Tolkien

Yüzüklerin Efendisi aslında üç kitaptır: The Fellowship of the Ring (Yüzük Kardeşliği), The Two Towers (İki Kule) ve The Return of the King (Kralın Dönüşü). Orta Dünya çevresini ve tüm insanlığın kaderini belirleyen savaşı daha da açımlayarak, Tolkien'in 10 yıldan uzun süre önce yayımladığı The Hobbit'in (Hobbit) hikâyesini devam ettirir. Hobbit gibi, yazgısının daha büyük şeylere sürüklediği beklenmedik bir kahramanın (çocuksu, gösterişsiz hobbit Frodo'nun) hikâyesidir. Başta; elfler, cüceler, hobbitler ve insanlar, Bilbo Baggins'in The Hobbit'te (Hobbit) bulduğu büyülü yüzüğü yok etmek için bir yolculuğa çıkmak üzere, büyücü Gandalf'in gözetimi altında bir araya gelir. Yüzük kötülüğün özünü barındırır, bu yüzden Lord Sauron onu bulup Orta Dünya'yı karanlığa gömmeden önce yok edilmelidir. Bir dizi talihsiz macera boyunca kardeşlik bağı yok olur ya da ayrışır. Yüzüğü Hüküm Dağı'na geri götürmek üzere, ki onu yok etmenin tek yolu budur, sadece Frodo, sadık arkadaşı Sam ve uzun yıllar boyunca yüzüğün iktidarı altında kalan ve artık onun kölesi olan, güçten düşmüş yaratık Gollum ortada kalır.

Kitap iktidar ve ihtiras, masumiyet ve aydınlanma hakkındadır. Son tahlilde, eski moda bir kötülere karşı iyilerin savaşı, şüpheye karşı iyi yüreklilik ve güven, bireysel iktidara karşı kardeşlik hikâyesi anlatır. Tolkien'in bahsettiği kötülük, en açık haliyle, iyi olma mücadelesini örnekleyen Gollum karakterinin "iyi" ve "kötü" yanlarında görülen içsel bir güçtür. Bu aynı zamanda hiç şüphesiz Tolkien'in kendi tecrübesinden çıkan, savaş hakkında ve hayatta düşman olanların nasıl tek büyük denkleştiricide, ölümde birleştiği hakkında bir hikâyedir. Eğer ortada bir mesaj varsa, o da savaşın hiçbir anlamı olmadığı ve birlik olmanın daima (adil biçimde) galip geleceği bir dünyada nihai iktidar arayışının boş olduğudur. **EF**

Yazarın doğum tarihi | 1892 (G.Afrika), 1973 (İng)
İlk yayın tarihi | 1954-1956, G. Allen & Unwin (Lon.)
Üçlemenin yayın tarihi | The Fellowship of the Ring (54), The Two Towers (55), The Return of the King (55)

"Bilgeler bile tüm sınırları göremez"

▲ Tolkien'in Anglosakson, Kelt ve İskandinav mitolojilerine dayanan akademik altyapısı kişisel hayal dünyasını şekillendirmesine yardımcı oldu.

The Lonely Londoners

Sam Selvon

Yazarın doğum tarihi | 1923 (Trinidad), 1994 (Kanada)
İlk yayın tarihi | 1956
İlk yayınevi | Allan Wingate (Londra)
Orijinal dili | İngilizce

The Lonely Londeners, 1950'lerde Britanya'ya yönelen kitle göçü dalgası sırasında Londra'da bulunan siyah Karayipli insanların hayatını anlatmaya yönelik ilk girişimlerden biriydi. Roman, siyahlığın normalleştirildiği ve karşımıza çıkan, birkaç merkezde bulunmayan beyaz karakterin de egzotik ya da garip görüldüğü, epizodik yapısıyla modern bir pikaresk biçimini alır. Bu öncelikle romanın yaratıcı dil kullanımı aracılığıyla başarılmıştır; kitabın neredeyse tamamı Trinidad ağzının bir versiyonuyla yazılmıştır. Selvon asla dili standart İngilizceye tercüme etmeye kalkışmaz ve bu anlamda kitabın, daha sonra yazılan, Irvine Welsh'in Trainspotting'i gibi romanları öncelediği hissedilebilir. Roman ayrıca anıtsal Londra'yı, Britanya'nın emperyalist öznelerinin sömürgeci tahayyülleri aracılığıyla yansıtılan bir fantezi olarak inşa edişiyle, siyahların tecrübesini merkez alır. Bayswater ya da Marble Arch'ın hakiki, içinde yaşanılan mekânlarıyla Charing Cross gibi hayal edilmiş nirengi noktaları arasında keskin bir karşıtlık sunar.

Merkezi karakterler ezici bir çoğunlukla erkek ve alt sınıftan olsa da kitap toplumsal cinsiyet politikaları hakkında ilginç sorular sormaya teşebbüs eder. Ev içi şiddet ve kadınların Karayipli aile yapısı içindeki rolü konuları, Selvon'un, göçün baş döndürücü etkilerini göstermeyi istediği biçim açısından hayati önem taşır ve romanda siyah kadınların göreceli yokluğu, yaygın bir kayıp ve yuva hasreti duygusuyla yakından ilişkilidir. **LC**

◀ **Selvon'un romanına konu olan göçmenler, 1956'da Batı Hindistan'dan Londra tren istasyonuna ulaşıyor.**

Cennetin Kökleri

The Roots of Heaven

Romain Gary

Yazarın doğum tarihi | 1914 (Litvanya), 1980 (Fr.)
İlk yayın tarihi | 1956
İlk yayınevi | Gallimard (Paris)
Orijinal adı | Les Racines du ciel

Gary'nin, ona ilk Prix Goncourt'unu getiren (ikincisini, ödülün kısıtlamalarını aşabilmek için bir başka adla kazandı) bu beşinci romanı, yazarın şeref ve merhameti hararetle destekleyişini alaylı bir mizah ve parlak bir içgörüyle sergiler.

Garip bir biçimde çağdaş, neredeyse kehanet dolu olan hikâye, Fransız Ekvator Afrikası'nda geçer. Ahlaki açıdan karmaşık ve tavizkâr karakterler –şüpheli rahipler, hevesli devrimciler, büyük av peşinde koşanlar, sömürgeci idareciler, silah tacirleri- dünya üzerinde top yekûn yok olmaktan azade tek yaratık türü olan fillerin sürülerini kurtarmak üzere bir seferberlik başlatan gizemli Morel figürü çevresinde dönüp dolaşır. Filler, Tanrı'nın yokluğunda, köpeklerin artık dostluk ve rahatlık ihtiyacını karşılamaya uygun olmadığı bir zamanda, Morel'in açlığını çektiği yoldaşlığı temsil eder. İnsanlık durumunun umutsuzluğunu yenme mücadelesi ve "Yahudi idealizmi" (savaş kampının Nazi kumandanının soylu geleneklere duyulan inanca ve ruhaniyetin önceliğine verdiği adla); kendi gayelerine hizmet etmek için, kendilerine has fikirleri ona yansıtarak, Morel'in doğayı korumasını istismar etmeye çalışan her türlü dolapçının yanı sıra faydacıları, eksantrikleri, iyi niyetli ve anlayışlı adamları da etkiler.

Büyük ayrıcalıklılığı fazlasıyla hak eden Cennetin Kökleri, bizzat kendisi bir yıkım biçimi ve ayakta kalma aracı olan, kadim, yok olmaz ve umutsuz neşenin hakkını verir. Kitabın sinema uyarlaması 1958'de vizyona girmişti. **ES**

The Floating Opera

John Barth

Yazarın doğum tarihi | 1930 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1956
İlk yayınevi | Appleton Century Crofts (N. Y.)
Yazarın tam adı | John Simmons Barth Jr

Hikayenin 54 yaşındaki anlatıcısı ve kahramanı, küçük kasaba avukatı, hem kalp ve prostat hastası hem de "Sherbrook çavdarı ve zencefilli bira" düşkünü olan Todd Andrews, 17 yıl önce kendisine intiharı düşündürten olayları hatırlar ve sonuçta bu eylemi gerçekleştirmemeye karar vermesine neden olan sebepleri ele alır. Aynı zamanda, en iyi arkadaşının karısıyla sürdürdüğü uzatmalı aşk macerasını ve babasının gizemli bir şekilde kendini asmasının ardındaki gerçekleri keşfetme yönündeki başarısız girişimlerini anımsar.

Ancak The Floating Opera'yı böylesine basit bir olay örgüsüyle tanımlamak ona karşı haksızlık olur çünkü John Barth'ın bu olağanüstü ilk romanında geri kalan bütün her şey, önceden kestirilemez, altüst edici ve curcunalıdır. Sürekli perspektif değiştiren, yeni pencereler açan ve yeniden şekillenen anlatım, durdurulamaz bir enerji üretir, bir dizi tuhaf olayı, felaketi ve melodramı ortaya çıkarır ve gelgit etkisi altındaki Maryland kıyılarından devşirilen bir dizi karakter sunar. Kasaba halkının parıltılı gösteri gemisi Floating Opera'daki eğlenceleri hızla karmaşaya ve düzensizliğe dönüştüğünde bize, bu postmodern "nihilist komedi"ye uygun bir metafor sunulur.

Kusursuz biçimde korunan absürtlük ve belirsizlik tonunun, edepsiz şakalar ve bayağı gülünçlüklerle bıyık altından gülümseten karanlık bir alaycılık arasında gidip gelen mizah terazisinin altında, varoluşun ihtiyarî doğasına yönelik bir sorgulama ve Barth'ın, bu varoluşun nihai sınırının içsel parçalanma ve ölüm olduğuna dair "trajik bakış açısı" yatar. **TS**

Giovanni'nin Odası

Giovanni's Room

James Baldwin

Yazarın doğum tarihi | 1924 (ABD), 1987 (Fransa)
İlk yayın tarihi | 1956
İlk yayınevi | Dial Press (New York)
Yazarın tam adı | James Arthur Baldwin

Giovanni'nin Odası, baş kahramanın önünde sonunda geleneksel başarı ve değer normlarına bağımlılığından tamamıyla vazgeçmesi gerekliliğini içeren toplumsal tasvip ihtiyacıyla girişilen bir mücadeleyi araştırır. Beyaz, orta sınıf mensubu anlatıcı David, yerleşik düzen kurması için babasının yaptığı sözsüz baskıdan uzakta, Paris'te amaçsızca yaşamak üzere ev muhitinden sessizce kaçar. Bununla birlikte, mali sorunlar yaşayınca, bir başka gezgin Amerikalı olan Hella'ya evlenme teklifinde bulunur. Hella bu teklifi düşünmek üzere Paris'ten ayrılır. Onun yokluğunda David bir arkadaşına bir gay barında eşlik eder; orada esrarengiz İtalyan barmen Giovanni'yle geçici, baş döndürücü bir ilişki kurar. Hemen gidip Giovanni'nin ufak odasına yerleşir ama Giovanni'ye karşı umutsuz aşkından onu kurtaracağını düşündüğü Hella'nın dönüşünü gizlice hasretle bekler. David heteroseksüel saçma ilişkisine devam etmek üzere odayı terk edince, kaçamak aşk üçgeninin üç noktası için de sonuçlar trajik olur.

Baldwin'in ölçülü yazım biçimi, David'in arzu karşısındaki iğrenç dehşetini harekete geçiren zalimliği ve sinikliği, aşırı duygusallığa kaçmadan sergiler. Giovanni, David'in kendinden iğrenmesini, temizlik ve bedenden tiksinmeye ilişkin Amerikan kültü içine yerleştirir. Sonunda, David'in, ona yönelik iddiası her ne kadar sahte ve özyıkımcı olsa da, beyaz Amerikan erkekliğinin baskın otoritesini kullanarak kendini sakınma yönündeki gönüllülüğü, onu içinde yazdığı boş oda kadar soyutlar. **AF**

▶ **Carl Mydans'ın 1962'de, Time dergisi için fotoğrafını çektiği Baldwin'in sabit ironik bakışı hiç de toplumun tasvibini talep ediyor gibi değildir.**

Justine

Justine

Lawrence Durrell

Yazarın doğum tarihi | **1912 (Hindistan), 1980 (Fransa)**
İlk yayın tarihi | **1957**
İlk yayınevi | **Faber & Faber (Londra)**
İlk ABD baskısı | **E. P. Dutton (New York)**

Durell'in Alexandria Quartet'inin (İskenderiye Dörtlüsü) açılış hamlesi olan romanı, kayda değer şiirsel metinler içeren uzun paragrafları nedeniyle çokça dikkate alınmalıdır. Yazarın izlenimci ya da imgeci ele alış tarzı, baş kahramanı için bütün olmayı reddeden bir kentin parçalarını tanımlar. Anlatı; manzara, hava şartları ve kentin kadınları arasındaki bir birliği ortaya çıkararak, şüpheli ama romantik bir fiziksel belirlenim kuramını varsayıyor görünür: Bunaltıcı, esrarengiz ve belki de nihai olarak umut kırıcı. Bu, bir Akdeniz kentini ve onun sakinlerini anlamaya çalışan miskin bir sınıf dışı İngiliz entellektüelin öyküsüdür; onların incelemeye değer tarihini ve kişiliklerini yaşadıkları yerin kendileri üzerindeki etkisine bağlamak onu tatmin etmez.

Söz konusu Mısır kentinin yerlileri ırksal miraslarla belirlenen, yaradılıştan gelen bir eğilimler bütünü olarak görülürken, onun eylemleri ve duyguları genellikle berbat ekonomik durumu ve utanç verici motivasyon eksikliğine bağlanır. Rastgele cinsel ilişki, haşhaş içilmesi, Kavafis'e sürekli gönderme yapılması ve 19. yüzyıl sonunun gözden düşen Fransız romanlarının onaylanması, bunu döneminin pek çok İngiliz romanından çok farklı bir kitap haline getirir. Aslında bu, genellikle sıra dışı canlılıkta ve resimsi bir dille inşa edilmiş ama içerdiği zamanı geçmiş cinsellik ve ırk politiklarına habire ayağı takılan, bir tür üstün nitelikli gezi yazısıdır. **RP**

◀ **Durell resme yönelik amatör merakını kullanır: Metinlerindeki en başarılı bölümler, mekânların ressam gözüyle tasvir edildiği bölümlerdir.**

The Glass Bees

Ernst Jünger

Yazarın doğum tarihi | **1895 (Almanya), 1998**
İlk yayın tarihi | **1957**
İlk yayınevi | **Klett (Stuttgart)**
Orijinal adı | **Gläserne Bienen**

The Glass Bees'in bilim kurgu türüne yapılmış büyük bir katkı ve büyülü gerçekçiliğin öncülerinden biri olduğu öne sürülür ama Jünger'in bu yoğun, düşünce mahsulü çalışması gerçekte herhangi bir kategoriye yerleştirilemeyecek kadar kendine özgüdür. Ana karakter Kaptan Richard, tıpkı her iki dünya savaşında da cephede bulunmuş olan yazar gibi, yaşlanmakta olan bir savaş gazisidir ve kitabın büyük bir bölümü, bu eski askerin modern dünyaya yabancılaşmasını anlatır.

Jünger bu saplantılı ruh hâlini bir kenara bırakıp kahramanının iş aradığı şirketi ele almaya başladığında okurun ilgisi de canlanır. Minyatür robotlar ve sanal gerçeklik eğlenceleri üreten bu küresel iletişim ve sibernetik imparatorluğu, zararsız ama netameli Zapparoni'ni tarafından yönetilmektedir. Robotların bazıları temizlik gibi ev işleri yaparken, diğerleri karanlık askeri programlarla bağlantılıdır. Kitabın en heyecanlı bölümü, Zapparoni'nin iş yerinin bir çeşit pastoral Silikon Vadisi görünümündeki bahçesinde geçer. Jünger'in 1950'lerin başında sanrılara neden olan uyuşturucularla yaşadığı deneyimlere borçlu olduğu bu bölümde, Kaptan Richard bir an için, kitaba adını veren parlak, saydam robot arıların hareket ettiğini görür ve kesik kulaklarla dolu bir havuz bulduğunda ise dehşete kapılır. Bir öykü olarak bu neredeyse gülünç sayılabilir ama metin, teknolojik açıdan üstün etik bakımdansa çelişkili kapitalistler tarafından ihtiyatla yönetilen bir dünyanın yanı sıra interneti, nanoteknolojiyi ve küresel ısınmayı da öngören, kehanet güçleriyle bizi büyüleyen fikirlerle dolup taşar. **RegG**

Doktor Jivago

Doctor Zhivago

Boris Pasternak

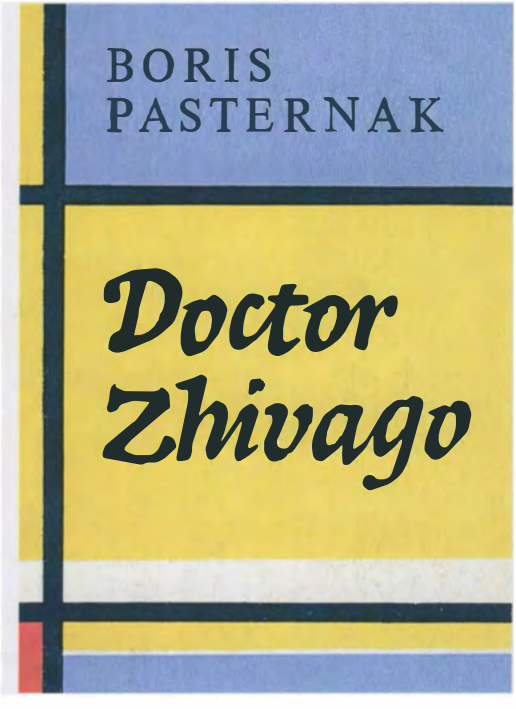
Pasternak'ın, devrim Rusyası'nın tarihi ve coğrafi enginliğinde geçen, Lara'yla Yuri arasındaki aşk ilişkisini anlattığı epik hikâyesi, İtalya'daki ilk basımından 1988'e kadar SSCB'de yasak kalmıştı. Pasternak, Sovyetler tarafından susturulurken Batı'da coşkulu alkışlarla karşılandı ve 1958'de Nobel Edebiyat Ödülü aldı. Doktor Jivago'ya karşı Sovyet ve Batı tepkilerinin farklılığının, romanın okumaları üzerinde bu kadar derin bir etkisinin olması acı bir ironidir.

Pasternak, hem Batı hem de Doğu tarafından, sosyalist devletin acımasız zulümlerinin karşısına romantik bir Batılı bireysel özgürlük anlayışına öncelik veren bir yazar olarak çıkması yüzünden karikatürize edildi. Aslında, herhangi bir basit anlayışa göre karşı devrimci olmaktan ziyade kitap, devrimci ideallerin politik iktidarın gerçekleriyle uzlaşmaya gidebileceği yolların ustalıklı bir incelemesidir.

Savaş sonrası edebiyatın en ilgi çekici öykülerinden olan Lara'yla Yuri arasındaki bu ilişki, devrimci adalet olasılığına yönelik bir tutkunluktan doğar ve bununla yakından bağlantılıdır. Roman hem kişisel hem de politik anlamda bir çeşit kusursuz doğruya ulaşma mücadelesiyle ilerler ama romanın dramı ve dokunaklılığı, bu ideal yolundaki çabanın başarısızlığında ve kişisel, politik ya da poetik bir ilkeye sadık kalmanın olağanüstü zorluğunda yatar.

Bu romanla ilgili en çarpıcı şeylerden biri, harika bir genişlik ve sıra dışı bir güzellikle ortaya çıkan Rusya manzarasının ta kendisidir. Doktor Jivago'nun sıra dışı bir mutluluk hissi ve tarihsel ve insanî olasılıkların sınırsızlığı hissi yaratması, bu dramın uçsuz bucaksız manzarayla olan hüzünlü ilişkisinden kaynaklanır. **PB**

Yazarın doğum tarihi | 1890 (Rusya), 1960
İlk yayınevi | 1957, Feltrinelli (Milano)
Nobel Edebiyat ödülü | 1958 (kabul etmedi)
Orijinal dili | Rusça

▲ Kitabın bu İngiliz baskısı 1960'da ortaya çıktığında, Pasternak'ın romanı Batı'da, Sovyet düzenine bir saldırı sayılarak alkışlanmıştı.

◀ David Lean'in büyük bir gişe başarısı elde eden 1965 tarihli sinema uyarlaması, Doktor Jivago'yu hüsrana mahkûm bir romantik aşkla ilgili pitoresk bir epik esere dönüştürdü.

Pnin

Pnin

Vladimir Nabokov

Yazarın doğum tarihi | 1899 (Rusya), 1977 (İsviçre)
İlk yayın tarihi | 1957
İlk yayınevi | Doubleday (New York)
Orijinal dili | İngilizce

Bu kısa mizahî roman, Vladimir Nabokov'a ilk Ulusal Kitap Ödülü adaylığının yanı sıra yaygın bir ün getirdi ve ilk ticari başarısını kazandırdı. 1950'lerin 'okul romanları'nın erken bir örneği olan kitap, bahtsız Rus göçmeni Profesör Timofey Pnin'in başından geçenleri anlatır. Waindell Üniversitesi'nde Rusça dersleri veren Pnin, yabancısı olduğu, yaşamdan kopuk akademik dünyanın içine girer ve Amerikan üniversite hayatına uyum sağlamak için çabalayıp durur. Tuhaf dış görünümü ve sonu gelmez müşkülpesentliğiyle Pnin'in başına en çok İngiliz dilini gerektiği gibi kullanamayışı dert olur ve kitaptaki mizah da büyük ölçüde onun kendine özgü dil kullanımından kaynaklanır. Bununla beraber son tahlilde saygın olarak nitelendirilebilecek tavırları, Pnin'in kişiliğinin, oldukça hoşgörüsüz anlatıcı tarafından çizilen beylik tiplemeye indirgenmesini engeller; ayrıca kahramanımızın Amerikalı olmayan diğer meslektaşlarına göre çok daha nezih bir adam olduğu da su götürmez.

İlk olarak New Yorker dergisinde 1953 -1955 yılları arasında yayınlanan bir dizi öyküden türeyen kitap, roman olmaktan ziyade birbirinden bağımsız skeçlerden oluşmuş izlenimi vermekle eleştirilmiştir. Ancak bu eleştiri yersizdir, zira roman – Nabokov'un olay örgüsünde değil konuda bütünlük kaygısı taşımasına paralel olarak – Pnin'in Kuzey Amerika kültüründe fiziksel ve dilsel olarak kendini "evinde" hissedememesi etrafında gelişir. Tüm bunların ötesinde, konu dışına uzanan dilsel sapmaları ve sıradışı mizah anlayışıyla Nabokov'un benzersiz ustalıktaki üslubu, bu romanı mizahî bir başyapıt ve bir keyif kaynağı haline getirir. **JW**

Yolda

On the Road

Jack Kerouac

Yazarın doğum tarihi | 1922 (ABD), 1969
İlk yayın tarihi | 1957
İlk yayınevi | Viking Press (New York)
Senaryo uyarlaması | Russell Banks

Jack Kerouac'ın bu romanı, Amerikan "karşı-kültür" edebiyatının klasik metinlerinden biri haline geldi. Sal Paradise'ın 2. Dünya Savaşı sonrası dönemde Amerika'nın dört bir yanına yaptığı gezilerinin hikâyesi, tarihin nispeten daha sakin bir döneminde Amerikan rüyasındaki özgürlüğe sahip çıkma çabasının simgesi oldu. Paradise'ın özgür ve pervasız Dean Moriarty'le (bu karakter, Kerouac gibi Beat kuşağı yazarlarından olan maceraperest Neal Cassady'den esinlenilerek oluşturulmuştur) Amerika'yı katettiği yolculuk, Amerikan gençliğinin hayat dolu ruhunu ortaya koyar. İkilinin özgür ve ayrımcılıktan uzak bir toplumda yaşama ve daha derin bireysel deneyimler edinme arayışından yana tavır alarak aile hayatını ve ekonomik konformizmi reddetmesi, yeni yeni filizlenmekte olan Beat kültürünün kilit unsurlarıydı; çok geçmeden Keurac, Ginsberg ve Burroughs gibi, yazın dünyasından başka isimlerle beraber bu kültürün karizmatik temsilcilerinden biri haline gelecekti. Kerouac'ın benzedrin ve kafeinle körüklenen bir yaratıcılık patlaması sonucu üç haftalık süreçte tek rulo kâğıda yazdığı söylenen bu kısmen otobiyografik romanın üretilme biçimi de en az içindekiler kadar efsaneleşmiştir. Roman, içinde aynı zamanda kendi vizyonunun sınırlı oluşuna dair bir bilinç de barındırır; Dean'in giderek çökmesi, onun, yetişkinliğe doğru ilerleyen Sal için, takip edilmesi pek de olası olmayan bir kahraman olduğunu ortaya çıkarır yavaş yavaş. **NM**

▶ **Jack Kerouac (solda), Yolda'da Dean Moriarty kimliğiyle betimlediği, Beat kuşağının tanınmış figürlerinden dostu Neal Cassady'nin yanında...**

The Manila Rope

Veijo Meri

Yazarın doğum tarihi | 1928 (Finlandiya)
İlk yayın tarihi | 1957
İlk yayınevi | Otava (Helsinki)
Orijinal adı | Manillakõysi

The Manila Rope, İkinci Dünya Savaşı'nda savaşmakta olduğu cepheden ailesini ziyaret etmeye gönderilen işçi sınıfından saf bir asker olan Joose'yi bizlere tanıtır. Joose, cepheden ayrılmadan önce kampta bir halat bulur ve çamaşır ipi olarak eve götürmeye karar verir. Halatı vücuduna sararak saklar ama trenle yaptığı uzun yolculuk sırasında halat vücudunu sıkarak neredeyse ölümüne sebep olur.

Bu roman savaşın bütünüyle özgün bir tablosunu çizer. Savaşın kendisine, özellikle de romanda biçimsiz ve akıl ermez bir hâl alan Finlandiya- Sovyetler Birliği Savaşı'na (1941--44) itibar etmez. Bunun yerine, Joose'nin tren yolculuğunu paylaşan farklı anlatıcılar kendi duygusal ve fiziksel savaş deneyimlerini anlatırlar. Anlatının havası nükteli ve eğlenceli ama anlatılan hikâyeler genellikle ürkütücü ve tüyler ürperticidir. Savaş, tahripkâr ve anlamsız olarak betimlenir; askerler pasif, kahramanlıktan uzaktır ve kendilerini yalnızca "kılıç artığı" olarak görürler. Hemen hemen hepsi şu ya da bu şekilde savaştan kendilerine pay çıkarma çabasındadır, ama bütün girişimleri boşa çıkmaktadır. Savaştan ufak da olsa kâr sağlama çabasının neden olduğu ıstırap ve tiksinme duygusu, ıstırap çeken Joose'yi bir kurbana dönüştürür.

Bu üstkurmaca çalışmasındaki kara mizah ve absürtlükler Nikolai Gogol, Franz Kafka ve Jaroslav Hasek gibi yazarları anımsatır. The Manila Rope, yalnızca savaş ve insanlığın kaderi hakkında soru sormakla kalmaz, aynı zamanda da öyküleme ve tarih yazarlığı, gerçek ve kurmaca gibi konuları da sorgular. **IP**

The Deadbeats

Ward Ruyslinck

Yazarın doğum tarihi | 1929 (Belçika)
İlk yayın tarihi | 1957, A. Manteau (Brüksel)
Takma adı | Raymond Charles Marie De Belser
Orijinal adı | De ontaarde slapers

Bir Belçika kasabasında küçük bir evde, orta yaşlı evli bir çift işsizlik maaşıyla varlıklarını sürdürmeye çalışmaktadır. Pislik içinde tembel tembel bütün günü yatakta geçirip, yalnızca iş bulma kurumuna ya da mahalle fırınına gitmek için ayağa kalkarlar. Bir zamanlar saygın bir asker olan koca Silvester, artık nihilist, korkak ve yeniktir. Karısı yoğun bir isteri içinde savaşın yeniden başlamasından korkmaktadır.

1950'lerde yazılmış olan Ruyslinck'in bu kısa romanı, amaçtan yoksun hayatların varoluşçu betimlemesiyle Camus'yü anımsatır. Silvester, hayatı yalnızca günlerini geçirmek olarak görür. Cesareti olanların hayattan istediklerini elde ettiklerini bilmekle birlikte, hayattan bir şeyler alan kişinin göstermesi gereken minnettarlığın gösterilmeye değmediğine inanmakta ya da inanır gibi yapmaktadır. Camus'nün yabancısından farklı olarak Silvester'in nihilizmi korkuya dayanır; onda kararlı hareket edebilme yeteneği yoktur. Hem adam hem de kadın, yirmi ikinci evlilik yıldönümlerinde, şimdi birlikte yaşadıkları kişinin nasıl olup da bir zamanlar çekici buldukları kişinin gölgesine dönüştüğünü merak ederler. Bununla birlikte, bir askeri birliğin tatbikat için gelişi, birbirleri için hâlâ duydukları hislerin niteliğini tanımlamalarına yardımcı olur.

Ruyslinck bu iki kahramanın hiçbir işe yaramayışlarını anlatır ve onları işsizlik, savaş ve insanlığın huzursuzluğu gibi daha evrensel konulara değinmek için kullanır. Ruyslinck'e göre "insan bedeninin içinde savaş" vardır ve akıntıya kapılmış giden bu iki insanın üzücü öyküsü, tohuma kaçmış zihinlerle kullanılmayan enerjinin hayli rahatsız edici bir tablosudur. **OR**

Homo Faber

Max Frisch

Yazarın doğum tarihi | 1911 (İsviçre), 1991
İlk yayın tarihi | 1957
İlk yayınevi | Suhrkamp (Frankfurt)
Orijinal dili | Almanca

Homo Faber çağdaş insanın yabancılaşmasına ve akılcılığın tehlikelerine dair trajikomik bir masal. Walter Faber, UNESCO'da mühendis olarak çalışan elli yaşında bir İsviçre göçmenidir. Alışkanlıklarına bağlı, pimpirikli bir kişidir ve bilimle mantığın her şeyi açıklayabileceğine yürekten inanır. Roman, Walter'ın Venezuella'ya gitmekte olan uçağının Meksika çölüne zorunlu iniş yapmasıyla başlar. Düzenli hayatını sekteye uğratan bu olay ve eski en yakın arkadaşının erkek kardeşiyle karşılaşması, Walter'ı geçmişiyle yüzleşmek zorunda bırakacak bir dizi olayın başlangıcı olur.

Savaştan önce Walter'ın Alman Yahudisi, Hanna adında bir kadınla ilişkisi olmuş ve kadın hamile kalmıştır. Walter ona evlenme teklif etmiş, kadın reddetmiş, bunun üzerine Walter da onun çocuğu aldıracağı inancıyla oradan ayrılmıştır. Ne var ki Meksika'da, Hanna'nın aslında bir başkasıyla evlendiğini öğrenir.

Bu sarsıcı haber onun rasyonalist zırhında bir çatlak oluşturur; bu zırh Hanna'yla ve varlığını hiç bilmediği kızıyla bir araya geldiğinde tamamen parçalanacaktır. Walter'ın duygusal yanını dışa vurmaktaki başarısızlığı ve çevresindeki olayları mantıkla kontrol edebileceğine olan dogmatik inancı, bu yeniden birleşmenin mutlu bir olay olmasını engeller. Frisch, tam bir ironi ustasıdır; bu romanda ironiyi, insanı mükemmel derecede gerçekçi kılınmış ama fena halde kusurlu kahramanına sempati mi yoksa küçümseme mi duyacağını bilmez durumda bırakan, kafa karıştırıcı, zıt duygular uyandıran bir yapıt üretmek üzere sonuna kadar kullanmıştır. **AL**

Göğün Mavisi
Blue of Noon

Georges Bataille

Yazarın doğum tarihi | 1897 (Fransa), 1962
İlk yayın tarihi | 1957
İlk yayınevi | Pauvert (Paris)
Orijinal adı | Le Bleu du ciel

Sefahat içinde yaşayan, güzel ve varlıklı "Kirli"de ideal kadınını bulmasına rağmen Göğün Mavisi'nin anlatıcısı Troppmann iktidarsızdır; bu durum onu, doymak bilmez nefsini başka yollarla tatmin etmeye zorlar. Onun cinsel iktidarsızlığı, (1935'te yazılmasına rağmen 1957'ye kadar yayınlanmayan) bu romanın her tarafına sinmiş daha genel bir kudretsizlik havasının yansımasıdır. 1934'te Avrupa'nın çeşitli yerlerini gezen Troppmann, Nazizmin yükselişinin ilk işaretlerine tanık olurken onun nihai zaferini de teslimiyetle karşılar gibidir. Genel anlamda politikanın iflasına ikna olan Troppmann, her türlü devrimci politik eylemden ısrarla uzak durur. Bunun yerine, Kirli eşliğinde gönüllü bir kendini yok etme sürecine girişir.

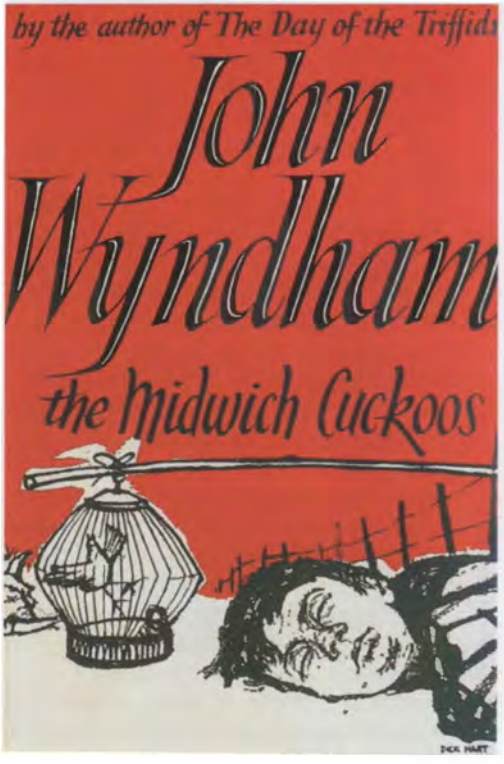
Bataille başka yazılarında, benliğin tam da her türlü potansiyel faydanın ve iyileştirici "deneyim"in ötesine geçilen anın içinde kaybolmasıyla ulaşılan "bağımsızlık" hâlinden söz etmiştir. Troppmann, değerleri reddedip tabuları çiğneme yönündeki sürekli eylemleriyle sınırları aşarak bu hâle ulaşmaya çalışır. Avrupa'nın faşizme batışını, sarhoş, hastalıklı ve çürümüş kahramanları üzerinden yansıtan Bataille, Nazizmin güçlü bir bağlantı kurduğu aşağılık ve yıkıcı cinsellikle nasıl cazipleştirildiğine işaret eder.

Roman, faşizmin esrik şiddetinin cazibesine ayak uydurmakla birlikte, sonuçta söz konusu güçlerin kendilerine karşı kullanılmasının mümkün olabileceğini öne sürer. Pek az yazar Bataille'in bir sıfır noktası arama, aslında hiçbir şekilde mümkün olmadığını gayet iyi bilerek pervasızca mutlak değersizlik peşinde koşma konusundaki hevesiyle boy ölçüşebilir. **SS**

The Midwich Cuckoos

John Wyndham

Yazarın doğum tarihi | 1903 (İngiltere), 1969
İlk yayın tarihi | 1957
İlk yayınevi | Michael Joseph (Londra)
İlk sinema uyarlaması | Village of the Damned (1960)

"Guguk kuşları yumurtalarını bırakır..."

▲ The Midwich Cuckoos düşmanca amaçları olan uzaylılara dair bir bilimkurgu öyküsünü, görünürde sessiz sakin bir İngiliz köyü ortamına taşır.

Midwich, sözü edilmeye değer pek bir olayın yaşanmadığı küçük ve sıradan bir köydür; ta ki gizemli bir güç tarafından ele geçirilene ve köyde yaşayan herkes baygın düşene kadar. Köyün sakinleri kısa bir süre sonra uyandıklarında her şeyin normal olduğunu ve bu olayın hemen hiçbiri üzerinde kötü bir etki bırakmadığını görürler. Ancak çok geçmeden köyde çocuk doğurabilecek yaştaki tüm kadınların aynı anda hamile kaldığı anlaşılır. Doğan çocuklar sıradışıdır: Esrarengiz biçimde birbirlerine benzerler, olağanüstü sağlıklı gelişmişlerdir ve birinin öğrendiği şeyi diğerlerinin de kelimesi kelimesine öğrenmesini sağlayan bir telepati güçleri vardır. Doğal olarak köyde ciddi bir huzursuzluk yaratırlar ve bilimkurgularda hep olduğu gibi, olayı araştırmak için köye bir profesör gelir. Bunu takiben çocuklar, köylüler ve yetkililer arasında başlayan çetin mücadele kısa süre içinde küresel boyutlara ulaşır.

Konu tanıdık gelebilir, zira roman ilk etapta popülerlik kazanmış olsa da öykü daha çok, anlamsız biçimde her ikisi de The Village of the Damned (Lanetliler Köyü) olarak adlandırılan (ve ilki çok daha başarılı olan) iki sinema uyarlaması sayesinde tanınmıştır. Roman, farklı kuşaklardan pek çok bilimkurgu yazarını da etkilemiştir. The Midwich Cuckoos'un zamanla eskidiği su götürmez olmakla birlikte, bu roman da Wyndham'ın diğer pek çok romanı gibi –ki bunlar arasında en popüleri The Day of the Triffids'dir- 2. Dünya Savaşı'nın bitiminden sonra ve onu izleyen Soğuk Savaş yılları boyunca yazarların zihnini meşgul eden kaygı ve soruları etkili bir biçimde özetler.

Midwich'te, gerek yaşanılan yerin, gerekse kişiliğin ve bedenin işgal, istila ve kirlenme olasılığından doğan korku, Wyndham tarafından ustalıkla manipüle edilmiştir. Yazar aynı zamanda, Soğuk Savaş propaganda ve politikalarının en olmayacak mekâna, İngiliz taşrasına nasıl sızdığını dahiyane biçimde ortaya koyar. **MD**

Yüreğimizdeki Çöl

Voss

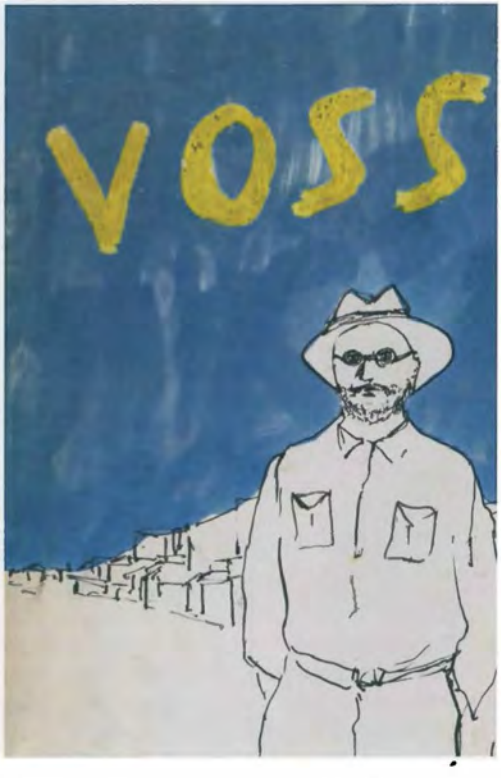
Patrick White

Patrick White'a dünya çapında ün kazandıran bu roman, hem aşk hem de macera hikâyesi olmakla birlikte, aslında ikisi de değil. 19. yüzyıl ortalarında Avustralya'da geçen roman, Johann Ulrich Voss'un liderliğinde uçsuz bucaksız Avustralya kıtasının derinliklerine doğru yapılan bir keşif yolculuğunu konu alır. Roman, aynı zamanda Voss'la, gezinin maddi destekçilerinden birinin varlıklı kızı Laura Trevelyan arasındaki ilişkiyi anlatır. Ait olduğu kolonyal toplumun diğer üyeleri gibi Laura da kıtanın şatafatlı kesimlerinden asla ayrılmaz. Ancak Voss ülkenin esrarlı derinliklerine doğru yol alırken Laura da telepatik ya da manevi bağlamda ona eşlik eder; böylece Avustralya'nın kolonyal bölgelerindeki konuk odalarında, enikonu soğuk bir biçimde başlayan ilişki, iç kesimlerin sert, yabanıl koşullarında tutkulu, ateşli bir yoğunluğa ulaşır.

Bu aşk ve keşif öyküsünün pek çok eski türdeşi vardır. Voss'un söz konusu toprakları anlamaya yönelik sebatkâr, azimli girişimi Conrad'ın Karanlığın Yüreği (Heart of Darkness) romanındaki Marlow'un yolculuğunu andırır. 19. yüzyıl duyarlılıklarına titizlikle sadık kalınması, konuk odası sahnelerine belirgin bir Jane Austen tadı katar ve insan ilişkilerindeki derinlik yer yer Lawrence'ın yabanıl Avustralya topraklarına uyarlanmış hali gibi okunabilir. Öte yandan, Voss'un yolculuğunun ve Laura'yla olan zorlu ilişkisinin ardında tüm bu dikkat çekici nitelikler bulunmakla birlikte romanın en çarpıcı özelliği, içinde barındırdığı uyumsuzluk ve aşılmaz yabancılık halidir.

Toprağın kendisi en baskın varlıktır ve haritası bile çıkarılmamış iç kesimlerin muazzam enginliği, kolonyalistlerin oraya taşıdığı Avrupa kültürü üzerinde olağanüstü bir etki yaratır. Bu kültür, Voss'un çözmeye çalıştığı o sessiz topraklar tarafından yeniden şekillendirilir; tıpkı çölün gizli derinlikleriyle yapılan bu yüzleşmenin roman türüne yeni bir yön vermesi gibi. **PB**

Yazarın doğum tarihi | 1912 (İngiltere), 1961 (Avust.)
İlk yayın tarihi | 1957
İlk yayınevi | Eyre & Spottiswoode (Londra)
Nobel Edebiyat ödülü | 1973

"Onun destanı yazılacak..."

▲ Yazara ününü kazandıran bu romanın ilk baskısının kapağında, bir ressamın White'ın sebatkâr kahramanını canlandıran çizimi yer alıyor.

Kıskançlık

Jealousy

Alain Robbe-Grillet

Yazarın doğum tarihi | 1922 (Fransa)
İlk yayın tarihi | 1957
İlk yayınevi | Les Editions de Minuit (Paris)
Orijinal adı | La Jalousie

Robbe-Grillet'nin Kıskançlık'ı, romanda olay örgüsü, zaman-mekân kullanımı ve karakter yaratımı konularındaki gerçekçi anlayışın sınırlarını zorlayan Yeni Roman'ın en ünlü örneklerinden biridir. Kullanılan biçem, gözlemlenebilir dünyanın düzlem ve yüzeylerinin ve insan figürlerinin duruş ve tavırlarının görsel betimlemeleriyle sınırlandırılmış titiz bir nesnellik içerir. Okura ne isimsiz anlatıcının, ne de onun gözlemlediği kişilerin düşüncelerine doğrudan ulaşma olanağı verilir. Anlatıcı, aralarında bir ilişki varmış gibi görünen karısıyla komşusu Franck'i bir jaluzinin arkasından izler. Gördükleri üzerine yorum yapmaya ya da kafa yormaya yönelik hiçbir girişimde bulunmaz, hatta "ben" zamirini kullanmaz bile.

Romanın gerçek özgünlüğü, söz konusu nesnel biçeminden kaynaklanan sınırlara karşın kıskançlığın gücünü aktarabilmesinde yatar. Okur, metindeki tekrarlara ve hissettirmeden yapılan çeşitlemelere yavaş yavaş alışır ve sonunda kıskançlık tarafından oluşturulup tüketilen bilinç haline dair bir izlenim edinir. Anlatım biçimi, ayrıntılara gösterdiği saplantılı dikkatle her hedefsiz bakışta ve her bilinçsiz harekette gizli bir ihanetin kanıtlarını görmeyi başaran kıskanç bir âşığın tavırlarını zekice betimler. Burada mükemmele ulaşan düz, sinemasal anlatım aslen kameranın vizöründen görülen bir dünyanın merak uyandıran sığlığını tanımlamaya çalışan postmodern yazarlar üzerinde muazzam bir etki yaratmıştır. **SS**

The Birds

Tarjei Vesaas

Yazarın doğum tarihi | 1897 (Norveç), 1970
İlk yayın tarihi | 1957
İlk yayınevi | Gyldendal (Oslo)
Orijinal adı | Fuglane

Daphne du Maurier'in kaleme aldığı, Hitchcock'un vasat korku filmine senaryo olan kısa öyküyle karıştırılmaması gereken The Birds (Kuşlar), İskandinavya'nın seçkin 20. yüzyıl yazarlarından biri olan Vesaas'ın çok daha ölçülü ve dokunaklı bir yapıtı. Üstelik yazarın (Isslottet / Buz Sarayı'yla beraber) belki de en iyi romanı.

The Birds, saf bir delikanlı olan Mattis'le kendisinin duygusal ve fiziksel bakımını üstlenen ablası Hege arasındaki kardeşlik ilişkisini anlatır. Norveç'in iç kesimlerinde bir göl kıyısında birlikte yaşamaktadırlar ama Hege, kendini adadığı bu kapalı dünyadan usanmaya başlamıştır. Değişiklikler, kaptanlık rolünü üstlenen Mattis eve tek gerçek yolcusunu getirdiğinde hız kazanır. Jørgen, en çok da Mattis'in su alan teknesi sırt çantasını ıslattığı için, geceyi geçirebileceği bir yer arayan gezgin bir oduncudur. Hege bu gelişten Mattis'i şaşkınlığa düşürecek kadar heyecanlanıp etkilenir. İlişkilerindeki dinamikler baştan sona tartışılır ve ortaya başlığa dair de bir çeşit ipucu veren unutulmaz bir sonuç çıkar.

Vesaas, landsmål yani "taşra dili" ya da daha sonraları verilen ismiyle Nymorsk ("Yeni Norveççe") denilen tarzın önde gelen temsilcilerinden biridir. Son derede inandırıcı bir öykü üzerine kurulan The Birds, duygu yüklü ilişki ve deneyimleri, nefes kesecek kadar bakir bir fon üzerinde betimler. Roman aynı zamanda, yabancılara hoşgörü gösterilmesine yönelik içten bir yakarış olarak, alegorik ve sembolik biçimde de okunabilir. **JHa**

The Once and Future King

T. H. White

Yazarın doğum tarihi | 1915 (Hindistan), 1964 (Yun.)
İlk yayın tarihi | 1958
İlk yayınevi | Collins (Londra)
Yazarın tam adı | **Terence Hanbury White**

White'ın Kral Arthur efsanelerine getirdiği bu karmaşık ve pek çok açıdan dâhiyane yorum, yirmi yıllık bir süreç içinde dört kitaplık bir dizi olarak yazıldı ve tek cilt halinde ilk olarak 1958'de yayınlandı. Eser, daha çok 1939'da yayınlanan ilk kitap The Sword in the Stone'dan (Taştaki Kılıç) 1963'te uyarlanan şirin Disney çizgi filmiyle tanınır. The Once and Future King, Thomas Malory'nin 15. yüzyılda Arthur'un sarayı üzerine kaleme aldığı düzyazı türündeki iddialı ortaçağ şövalyelik efsanesi Le Morte d'Arthur'u temel alır. White öyküyü güncelleştirmez, ancak bitmekte olan Orta Çağ'ın vahşiliğiyle kendi zamanının yükselen faşizmi arasında kurulabilecek paralellikleri daima bilinç üstünde tutar.

Dört romanın kapsadığı süreçte Arthur cılız, ürkek bir gençten (Wart) güçlü kuvvetli bir komutana dönüşür. Zaman içinde İngiltere'nin masumiyetini koruyabilmek için, düşmanı Mordred'in topladığı, Nazileri çağrıştıran Keltlerle boy ölçüşmek zorunda kalır. Sonuç tam bir felakettir ve ölümüyle yüzleşmeye giderken Arthur, insanlığın ancak ulusların olmadığı bir dünyada mutlu olabileceği sonucuna varır. Kitapta kimi unutulmaz sahneler yer alır; bunların en çarpıcılarından biri, Merlin'in bir levreğe dönüştürdüğü Wart'un Bay P adlı bir turnabalığı tarafından neredeyse yeneceği anda Bay P'nin onu tek gerçekliğin gücün gerçekliği olduğu yolunda uyardığı sahnedir. The Once and Future King, yazarın da kabul ettiği gibi, kimi zaman aralarında kopukluklar bulunan düzensiz bir romanlar dizisidir. Yine de bu, insanoğlunun işleyebileceği günahları ve düşmanlıkla dolu bir dünyada verilen değerleri koruma mücadelesini anlatan güçlü ve rahatsız edici bir yapıttır. **AH**

"Her kim ki bu kılıcı bu ve bu örsten çekip çıkarır, tüm İngiltere'nin gerçek kralı odur"

▲ **İngiliz çizer Henry Justice Ford'un 1902'de yaptığı bu çizimde Büyülü Kılıç'ın Gölün Leydisi'ne geri verilişi tasvir edilir.**

Çan

The Bell

Iris Murdoch

Yazarın doğum tarihi | 1919 (İrlanda) - 1999 (İng)
İlk yayın tarihi | 1958
İlk yayınevi | Chatto & Windus (Londra)
Orijinal dili | İngilizce

Çan genellikle Iris Murdoch'un erken dönem romanlarından en iyisi olarak kabul edilir. Belirgin bir biçimde Anglo-İrlanda yazınsal geleneğinin "büyük ev" romanı türüne dayanan olay örgüsü, Benediktin Manastırı Imber Court'ta inzivaya çekilmiş bir grup insan arasındaki gergin, mutsuz ilişkileri anlatır. Bu insanlar burada, dışarıdaki dünyada kendilerini üzen sorunları çözmeyi ummaktadır. Ruhanî gereksinimleri yüzünden çevrelerindeki insanlarla kaynaşamayan ancak hayata olan açlıkları nedeniyle de dünyadan kopuk, içe dönük bir hayatı benimseyemeyen zayıf ve kafası karışık insanlığın bir kesitini temsil ederler. Ana karakter Michael Meade, eşcinselliğini bastırmaya çalışan ve suçlulukla hayal kırıklığı karışımı duyguları altında ezilen eski bir rahip ve öğretmendir.

Olay örgüsü, kırık bir çanı onarma planı etrafında gelişir ancak bu, bir türlü sonu gelmeyen nafile bir çabadır. Bağları zayıf olan topluluk, iki yabancının gelişiyle büsbütün çözülmeye başlar. Dora Greenfield, Abbey'de bazı belgeler üzerinde inceleme yapan ve evliliklerini sürdürmek konusunda kararsızlık yaşayan araştırmacı Paul'un mutsuz karısıdır. Toby Gashe ise hem Dora'ya hem de Michael'a ilgi duyan bir genç adamdır.

Çan, Iris Murdoch'ı İngiliz edebiyatının önde gelen isimlerinden biri haline getirdi. Roman, bir yandan kendi gereksinim ve arzularıyla başkalarınınki arasında denge kurma diğer yandan da hayatın ne ölçüde dinsel ülkülere göre yaşanması gerektiğini ya da yaşanabileceğini öğrenme gereksinimi duyan bir grup insanın trajik etkileşimini dokunaklı biçimde irdeler. **AH**

Borstal Boy

Brendan Behan

Yazarın doğum tarihi | 1923 (İrlanda) - 1964
İlk yayın tarihi | 1958
İlk yayınevi | Hutchinson (Londra)
Yazarın tam adı | Brendan Francis Behan

Borstal Boy, Brendan Behan'ın bir İngiliz ıslahevinde İrlanda kökenli bir çocuğun yaşantısını anlattığı öfke dolu, etkileyici bir hayat hikâyesi. Dublinli cumhuriyetçi bir işçi sınıfı ailesinden gelen Behan'ın kendisi de 1939'da Liverpool'da IRA'ya ait patlayıcılarla yakalanıp tutuklanmış. Üç yıllık ıslahevi cezasına çarptırılan Behan, cezasının ilk iki yılını çektikten sonra, 18 yaşında İngiltere'den sürülmüş.

17 yıl sonra yazdığı Borstal Boy'un güzelliği, "genç suçlu"yu oluşturan çelişkileri ortaya koyma becerisinde yatar. Behan'ın kendisi metinde gurur, korku, yalnızlık ve saldırganlık karışımı bir muamma olarak yerini alır. Aynı anda hem İrlanda milliyetçiliğinin ve İngiliz emperyalizminin sadık uşaklarına alaycı eleştiriler getiren bir eleştirmen, hem de sıla hasreti çeken bir çocuktur; bir yandan içinde bulunduğu kurumun maço kültüründe yumruklarıyla mücadele etmeye alışık, diğer yandan da ıslahevindeki yoldaşlarının varlıkları ve direnme güçleri sayesinde yumuşak kalpli ve umutludur. Yargıçlar, gardiyanlar, mahkûmlar, dostlar, düşmanlar, rahipler –tümü de insanları birleştiren ve ayıran farklılıklara saygı göstererek betimlenir. Sonuçta ortaya çıkan, iki savaş arası dönemin İngiltere'sine ait başarılı bir toplumsal tarih analizi ve hapishane edebiyatının klasikleşen eserlerinden biri. Borstal Boy'u benzer klasiklerden ayıransa Behan'ın öfkesini cömertçe sergilemesi ve bir yazar olarak, hapishane kavramının kendisiyle temasta bulunan herkesi çeşitli yollarla nasıl insanlıktan çıkardığını gözler önüne sermedeki becerisi. **PMcM**

▶ **Behan, kendisine ün kazandıran 1956 tarihli The Quare Fellow adlı oyununun Fransız versiyonu için yapılan afişin önünde poz veriyor.**

ROBERT DE RIDDER
LE CLIE
DU MAT
de BRENDAN BEHA
BRUNO BALP
JULIEN VERDIER
JEAN ALLAIN
ANDRÉ CLAIR
ETIENNE BIERRY
STÉPHANE AUDEL
MARIUS LAURET
JEAN GRÉCAULT
BERNARD JOUBERT
GEYMOND VITAL
PALAU

Gabriela, Clove and Cinnamon

Jorge Amado

Yazarın doğum tarihi | 1912 (Brezilya), 2001
İlk yayın tarihi | 1958
İlk yayınevi | Livraria Martins Editora
Orijinal adı | Gabriela, Cravo e Canela

"Dünyayı değiştirilebilceğine sıkı sıkıya inanmaya devam ediyorum..." *Jorge Amado*

▲ **Amado'nun romanları çok önemli konuları son derece anlaşılır biçimde ele alır; bu bağlamda Gabriela, popüler bir Brezilya pembe dizisine uyarlanmıştı**

1930 yılında Brezilya devlet başkanlığına yeni seçilmiş olan Getulio Vargas, Brezilya'nın entelektüellerini muhalif siyasi görüşlerin edebi yapıtlarda dile getirilmesinin sonuçları hakkında uyarmak amacıyla, Jorge Amado'nun ilk altı romanını halkın gözü önünde yaktı. Amado sonunda kongrede Komünist Parti adına bir sandalye kazandı ama "zamanını parti faaliyetlerinde geçirmektense halka yazar olarak daha yararlı olacağına" karar verdi.

Jorge Amado büyükbabasının Bahia bölgesinin kuzeydoğusunda bulunan Itabuna'daki kakao çiftliğinde büyüdü. O zamanlar, zengin çiftlik sahipleri erkekliklerini gelişigüzel cinsel ilişkilerle kanıtlamakla meşgullerdi. Amado kadın işçilerin çektiklerini apaçık görüyordu. Teni tarçına benzeyen ve karanfil kokan, baş döndürücü, duyarlı, hep mutlu Gabriela'nın portresini bu aşinalığa dayandırmıştı.

Gabriela, evli Brezilyalı erkeklerin erkekliklerine, kadınlarınsa kocalarına sadık olmasını gerektiren geleneksel çifte standardı sorgulayan çağdaş bir metin. Bu çifte standart, Gabriela'yı barına aşçı olarak alan Nacib'le yaşadığı aşk hikâyesinde baştan sona yeniden gözler önüne seriliyor. Sevgili Gabriela'sını başka bir erkekle yatakta yakalayan Nacib, kıskançlığından onu evliliğe zorlar, ancak bu durumun potansiyel tuzak niteliği Gabriela'yı bunca güçlü kılan masumiyeti ve özgürlüğü tehlikeye düşürür.

Gabriela'nın içinde bulunduğu durum, (Brezilya anayasasına göre ancak 1988 yılında erkeklerle eşit hale gelebilen) kadınların eşitsizliğinin ifade edildiği bir platforma dönüşür. Bir karakter olarak Gabriela'nın varlığı, Brezilya'nın bir üçüncü dünya ülkesi olduğu klişesini güçlendiriyordu ama bunu, kendi benliğine işlemiş olan toplumun dışına itilen bir kadını anlatarak ve böylece Brezilya'nın en görünmez vatandaşlarından söz ederek yapıyordu. **JSD**

Cumartesi Gecesi ve Pazar Sabahı

Saturday Night and Sunday Morning

Alan Sillitoe

Doğup büyüdüğü ve yakından tanıdığı Nottingham, İngiliz yazar Alan Sillitoe için yazarlık kariyerinin başından itibaren hayal gücünü tetikleyen capcanlı bir ilham kaynağı oldu. Bununla beraber, ilk romanı Cumartesi Gecesi ve Pazar Sabahı, bir yerel gerçekçilik denemesi olmaktan çok öteydi. Gerçekle söylencesel olan arasında ustaca geçişler yapan bu anlatıda Sillitoe, Arthur Seaton'ı çalıştığı fabrikadan kavgalı dövüşlü aşk hayatına bir gölge gibi takip ederek duygusallığa düşmeyen, "otobiyografik" bir pikaresk örneği sunuyor.

Arthur'un barlarda içip kız peşinde koştuğu "haftanın en güzel ve en cümbüşlü eğlence saatleri"ndeki curcunalı mutluluğu, "kutsal Şabat gününü onurlandırmak için bir hazırlık"tır. Sillitoe, bir zamanlar deformasyona karşı daha dirençli olan Nottingham'ın geçirdiği değişime dair, Arthur'un ayrıntılı gündelik gözlemlerini dile getirdiği bölümlerde, bölgenin insanlarına ve mekânlarına haksızlık etmeden, varoşlara musallat olan asalak "imparatorlar"a güç bela karşı koyan bir kasabayı titizlikle betimler. Sillitoe, 2001'de yayımlanan Birthday'le "Seaton hikâyesi"ne geri döndü ve kısa süre önce "Nottingham'ın insanlık komedyası" olarak tanımladığı bu projeyi onyıllar sonrasına taşıyarak Balzac'la aynı saflarda yerini aldı.

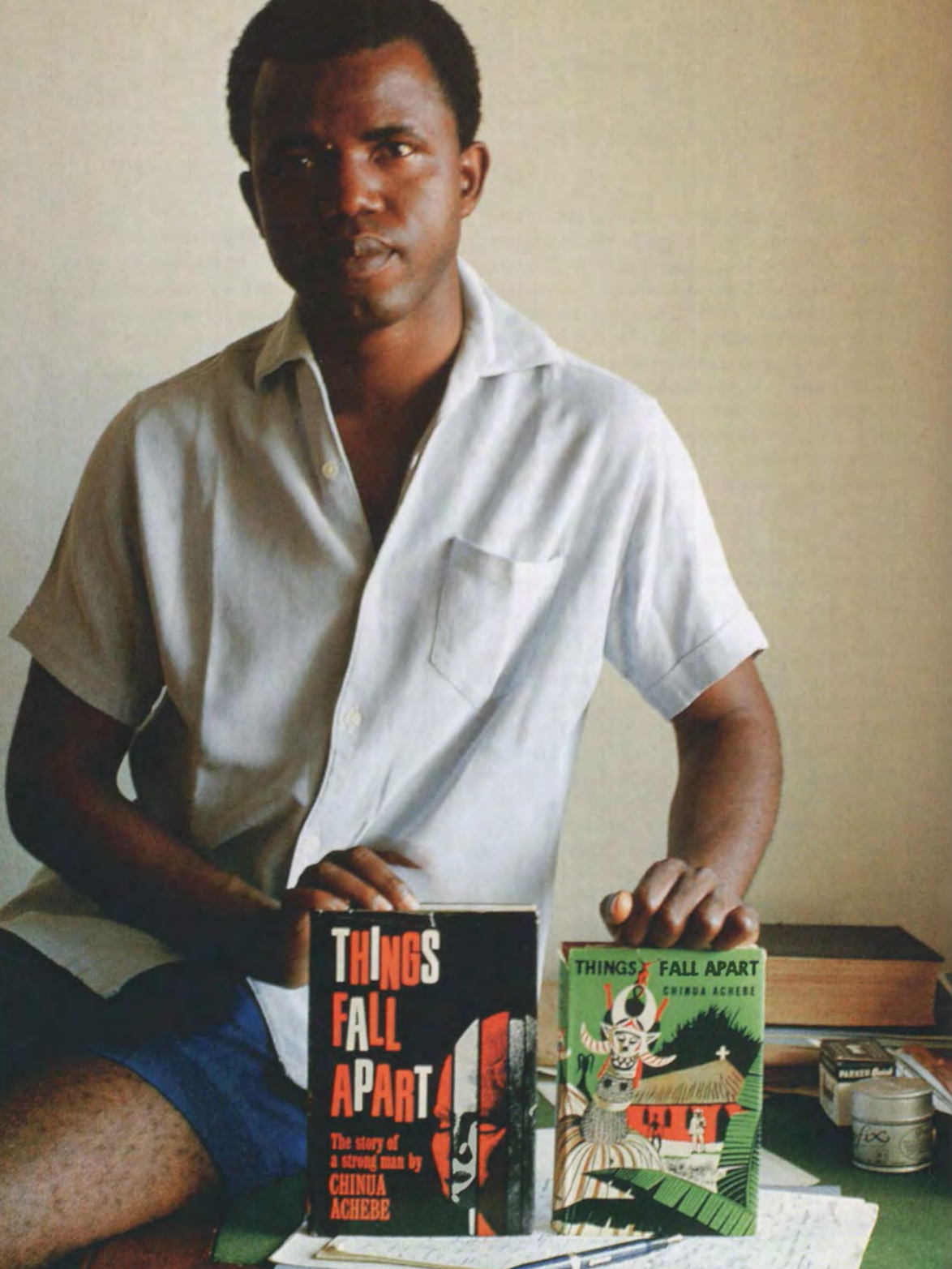
Süregiden bu projenin ana unsuru, yani Sillitoe'nun yarattığı kurgusal coğrafya, savaş sonrası dönemin bölgesel roman anlayışına biçem ve tema bakımdan büyük katkıda bulundu. Yazar, Nottingham coğrafyasını bizzat tanıyor olması sayesinde, kentin gelecekte alması muhtemel hâli müthiş bir kesinlikle dile getirir. Sillitoe'nun kurgusu hiçbir zaman bütünüyle gerçekçi değildir: Çoğu zaman kentin gerçeklerini hayalî kurgularla birleştirir ve böylece bir yazarın yerlisi olduğu mekândaki gerçek deneyimlerini o mekânın içinde var olan toplumsal olasılıklara dair bir söylence yaratmakta nasıl kullanabileceğini gösterir. **DJ**

Yazarın doğum tarihi | 1928 (İngiltere)
İlk yayın tarihi | 1958, W. H. Allen (Londra)
Sinema uyarlaması | 1960
Yazarlar Kulübü İlk Roman Ödülü | 1958

"Çünkü Cumartesi gecesiydi, haftanın en güzel ve en cümbüşlü eğlence zamanı..."

▲ **Bu fotoğrafın çekildiği 1960 yılında, Sillitoe'nun cesur yerel gerçekçiliği, işçi sınıfının içinden çıkmış kahramanlar görme arzusu taşıyan bir kitleye cazip geliyordu.**

THINGS FALL APART
The story of a strong man by CHINUA ACHEBE
THINGS FALL APART
CHINUA ACHEBE

Ruhum Yeniden Doğacak

Things Fall Apart

Chinua Achebe

Yazarın doğum tarihi | 1930 (Nijerya)
İlk yayın tarihi | 1958
İlk yayınevi | Heinemann (Londra)
Yazarın tam adı | Albert Chinualumogu Achebe

Conrad'ın Heart of Darkness'ı (Karanlığın Yüreği) ve Joyce Cary'nin Mister Johnson'ı gibi İngiliz dilinin genel kabul gören metinlerinde Afrikalıların olumsuz yönleriyle temsil edilmesine tepki olarak yazılan Ruhum Yeniden Doğacak, Chinua Achebe'nin ilk ve en ünlü romanıdır. 8 milyondan fazla satılan ve otuzun üzerinde dile çevrilen roman, İngilizlerin Nijerya'nın doğusunda Igbo'ların yaşadığı bölgeye gelmesiyle ortaya çıkan tarihsel trajediyi anlatır. İlk bölümde yerel kültürün karmaşık, dinamik, Avrupa eli değmemiş ve bozulmamış hâli gösterilir. İkinci bölüm erken dönem sömürgecilerin ve Hıristiyan misyonerlerin getirdiği toplumsal değişimleri ortaya koyar. Son bölümse, İngiliz sömürge yönetiminin doğrudan sonucu olan Afrika sessizliği teması üzerinde durur. Okonkwo'nun öyküsü, bu belli başlı tarihsel olayların arasında geçer.

Ruhum Yeniden Doğacak, sömürgecilik karşıtı bir romandır. Avrupa'nın söz söyleme yetisi ya da varoluşu karşısında Afrika'nın sessizliğini ya da var olmayışını ortaya koyan pek çok sahne barındırır. Bu suskunlaştırma çabalarını sergilemesine karşın roman, bir bütün olarak tam aksi yönde işlev görüp sömürgeciliğe karşı çıkar ve sömürgeleştirilmemiş Igbo dünyasının sesliliğini yüceltir. Bu dünya, fonunda Batı Afrika'da yaygın bir enstrüman olan "konuşan davul'un yer aldığı törenler, atasözleri, halk masalları, tartışma, gevezelik ve sohbetlerin de dahil olduğu sayısız sözlü türle dolu olarak yansıtılmıştır. **SN**

◀ **Achebe'nin emperyalizme güçlü bir eleştiri getirdiği bu yapıt, Nijerya dahil pek çok Afrika ülkesinin bağımsızlıklarını kazandıkları bir dönemde yazıldı.**

The Bitter Glass

Eilis Dillon

Yazarın doğum tarihi | 1920 (İrlanda), 1994
İlk yayın tarihi | 1958
İlk yayınevi | Faber & Faber (Londra)
Orijinal dili | İngilizce

1922-23 yılları arasında yaşanan İrlanda İç Savaşı, "serbest devlet"çilerle Cumhuriyetçileri, İrlanda'nın 1921 antlaşmasında belirlenen sınırlara göre bölünmesini kabul edenlerle birleşik İrlanda'dan yana olanları karşı karşıya getirdi. Savaş ancak ve ancak bir iç savaşın olabileceği kadar acı ve yıpratıcıydı, nitekim Serbest İrlanda Devleti'nin ilk hükümeti, daha iki yıl öncesine kadar uğrunda birlikte mücadele ettikleri davayı savunan Cumhuriyetçilerin idamını onayladı. Eilis Dillon'ın The Bitter Glass'i 1922'nin sıcak yazında İrlanda'nın batısında geçer ve söz konusu ihtilafı, savaşın, sözde adına savaşılan insanlar açısından, ne kadar gereksiz olduğuna işaret etmekte kullanır.

Bir grup genç, zengin Dublinli, Connemara'da bulunan ve çocukluk ittifaklarının, umutlarının ve ihanetlerinin anılarıyla dopdolu, ücra bir yazlık eve giderler. Dillon, romanın ilk bölümlerini Dublinli gençlerin kişisel ilişkilerinin altında yatan belli belirsiz çatışmaların canlı bir portresini çizmekte kullanır. Serbest Devlet güçlerinden kaçmakta olan bir grup IRA militanı evi içindekilerle birlikte rehin alınca, cennetten bir köşe görünümündeki yazlık ev, zincirinden boşalan duyguların ortaya serildiği bir hiddet arenasına dönüşür. Dillon, kadınları özgürlüğün yokluğunu en derinden hisseden ve onu en büyük arzuyla umut edenler olarak tanımlayan şiirsel ve iğneleyici bir anlatı örer. Ne var ki onların özlediği özgürlük çevrelerinde uğruna savaşılan politik özgürlüklerin çok daha ötesindedir, zira hem maddi isteklerden hem de duygusal utançtan kurtulmayı kapsar. **PMcM**

Rehber

The Guide

R. K. Narayan

Yazarın doğum tarihi | 1906 (Hindistan), 2001
İlk yayın tarihi | 1958
İlk yayınevi | Methuen (Londra)
Yazarın Tam adı | Rasipuram Krishnaswami Narayan

Narayan'ın romanı Rehber'de tek bir anlamlı cümle kurmadan saatlerce konuşabilen bir avukat figürü vardır. Avukatın başarısının sırrı budur çünkü jüriyi ufak ayrıntılarla oyalamayı bilir. Aynı zamanda, Şimendifer Raju'nun bu roman boyunca çevirdiği bir dizi numarada başarılı olma nedeni de budur. Turist rehberi olarak yıldızlaşmıştır çünkü gerektiğinde canı sıkılan turistler için sahte yerel tarih öyküleri uydurabilmektedir. Akademisyen Marco'nun karısı olan, unutulmuş dansçı Nalini'yle tanışmasına yol açan da turist rehberi olarak çalışmasıdır. Kocası Nalini'nin dans edişini kötüler ve Marco karısını reddettiğinde onları bir araya getiren de Raju'nun Nalini'ye verdiği destektir..

Nalini'nin dansçı olarak başarısı ve Raju'nun yozlaşmış iş anlayışı çifte şans getirir ama Raju, Marco'nun tuzağına düşerek hapse girer. Serbest bırakıldığında Raju yanlışlıkla kutsal biri sanılır. Bu rolü kendi isteğiyle üstlenmiştir ve bu hileyle bir kez daha ün kazanır. Ne var ki, kuraklık çeken bir köye yağmur yağdırmak için oruç tutmaya kalkışınca kendi başarısının kurbanı olur. Kendi kendini açlığa mahkûm ettiğine pişman olan ve bedeni zayıf düşen Raju, sonunda orucu pek dürüst olmayan bir yöntemle bitirmeye karar verir. Orucun on birinci gününde, su koyuverir. Öte yandan, yağmur yağacak gibi görünmemektedir.

Rehber, Narayan'ın Malgudi adını verdiği hayali köyünde geçen yapıtları arasında en sevilenlerinden biridir. Başarısını kuşkusuz bir öykünün çarklarını döndürmek ve dönmesini sürdürmek için gereken karşı konulmaz itici gücü saptamakta kullandığı mizaha borçludur. **Abi**

"Karşındakinin ömür boyu müşterim olacağını hissediyorum. Daima turist gibi giyinmeyi tercih eden bir adam, bir rehberin hayatı boyunca yana yakıla aradığı şeydi"

▲ 1965 yılında çekilen bir fotoğrafta gördüğümüz Narayan, ciddi konuları hafif ve nükteli bir dokunuşla ele alma yeteneğine sahipti.

The Leopard

Giuseppe Tomasi di Lampedusa

Yazarın doğum tarihi | 1896 (İtalya), 1957
İlk yayın tarihi | 1958
İlk yayınevi | Feltrinelli (Milano)
Orijinal adı | **Il gattopardo**

Yazarın ölümünden bir yıl sonra yayınlanan Leopard beklenmedik bir uluslararası başarı yakaladı. Pek çok dile çevrilen kitap, 1963'te Visconti'nin epik filmine konu oldu. Leopar hem üslup hem konu açısından İtalyan yeni gerçekçi anlatım geleneğini kasıtlı olarak görmezden gelip yepyeni bir şey denedi. Yeni gerçekçilik, alt sınıftan kahramanları merkezine alır ve faşist İtalya'nın katı gerçeklerini ortaya koyarken Leopar, simgesi Leopar olan Sicilyalı aristokrat Salinas ailesinin öyküsünü anlatıyordu.

Kitap, 1860-1910 yılları arasında özelde kahramanımız Prens Fabrizio'nun ve akrabalarının dünyasını, geneldeyse İtalyan ulusunu etkileyen bir dizi olayı anlatır. İtalya'nın güneyinde Garibaldi'nin etkisiyle Bourbon krallığı parçalanmakta ve İki Sicilya krallığı ülkenin geri kalanıyla birleşmektedir. Ancak İspanyol sömürgeciliğinin sonu, uzun yıllar boyunca feodal düzenin desteklediği ve artık yerini burjuvaziye bırakmakta olan aristokrasinin çöküşüyle çakışır.

Leopar bu yitimin yarattığı melankoliyi anlatır. Kitabın en dokunaklı sayfaları, Sicilya'nın ve sayısız yabancı istilâ karşısında ayakta kalabilmek için çaresizce bir kayıtsızlık hissi ve kibir geliştiren Sicilyalıların yıpratıcı hâline bakarak kederlendiği bölümlerdir. Don Fabrizio'ya göre tarihin bu yeni rotası Sicilya'yı etkilemeyecektir, çünkü ufukta görünen ulusal birleşme, Sicilyalılar için bu kez de başka bir egemenlik altına girmekten ibarettir. **RP**

Deep Rivers

José María Arguedas

Yazarın doğum tarihi | 1911 (Peru), 1969
İlk yayın tarihi | 1958
İlk yayınevi | Losada (Buenos Aires)
Orijinal adı | **Los ríos profundos**

Arguedas, Los Rios Profundos'da otobiyografik karakter Ernesto'nun deneyimleri aracılığıyla kendini Perulu olduğu gerçeğine gömer. Ele aldığı konu, yerli halkların kötü duruma düşmelerinden dolayı masumiyetin ve kimliğin zorunlu olarak terk edilmesidir. Yıllarca babasının yanında dağlarda dolaştıktan sonra, mütevazı bir taşra avukatı olan Ernesto Abancay'da bir dini seminere katılır. Kitabın bütün geriliminin yoğunlaştığı yer burasıdır: Bu gerilim kişisel sorunlardan (şiddet dolu ırkçı bir ortamda eğitim görmek), evrensel sorunlara (romanın sonunda şehrin üstünde dolanan salgın hastalıkla mücadele etmek), oradan da toplumsal sorunlara (yerli kadınların ayaklanması) uzanır.

Seminerde Ernesto gücün ve boyun eğdirmenin yasasını öğrenir. Aynı zamanda da başkaldırma potansiyeline ve salgının kurbanlarına yardım edebilme yeteneğine sahip olan Kızılderili kültürünün nasıl asimile edildiğini keşfeder. Delikanlı, yetişkin ve hem kültürel sorunlar hem de dil uzmanı olarak bakış açıları, deneyimlerinde, belleğinde ve hayal gücünde anlamını bulan tek bir bilinçle birleştirilmiştir. Doğaya, İnka şarkılarına, büyünün ve törenlerin rolüne, bazı bilinen sembollere özel bir titizlik gösteren Arguedas, Peru yerlilerinin lehine son derece sanatsal niteliği olan bir argüman yaratır. Bu roman, yazarın en başarılı yapıtı ve yerli hareketi üzerine yazılan en iyi romanlarından biridir. **DMG**

Tiffany'de Kahvaltı

Breakfast at Tiffany's

Truman Capote

Yazarın doğum tarihi | 1924 (ABD), 1984
İlk yayın tarihi | 1958
İlk yayınevi | Random House (New York)
Yazarın tam adı | Truman Streckfus Persons

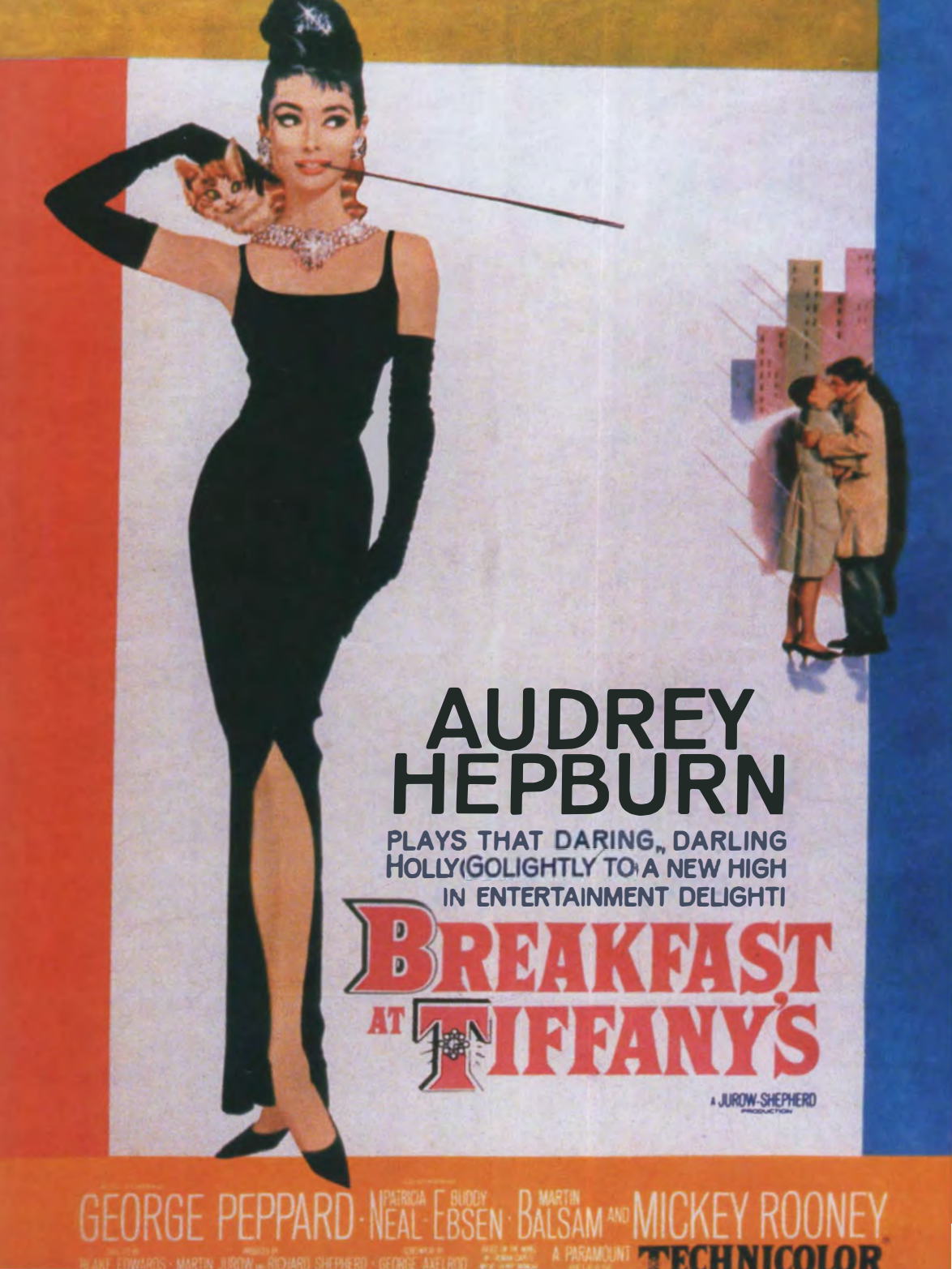
Tiffany'de Kahvaltı, Amerikan masumiyetinin son nefesini verdiği süreçte muhteşem bir New York atmosferini billur küre içine saklayan, muzurluğuyla çekici bir masal. Öykü, 2. Dünya Savaşı sırasında New York'ta bulunan bir yazarın anılarından oluşur. Capote, Holly Golightly karakteriyle bize edebiyatın en unutulmaz kadın kahramanlarından birini sunmuştur. Sınırları zorlayan, kişisel devrimin önünü açanlardan olan Holly, oğlan çocuğunu andıran görüntüsüyle çekicidir; cinsel açıdan özgürdür, hedonisttir –bir fahişedir. Ânı yaşar, sonuçları umursamaz ve ahlaki değerlerini, yolunda yürürken oluşturur. İsimsiz kedisi gibi o da dizginsiz ve evcilleştirilmesi olanaksızdır.

Romanın adsız anlatıcısı, onunla aşırı istekli ve zincirlerinden boşanmış bir müşterisinden kaçmak için penceresine tırmandığı sırada tanışır. Çabucak arkadaş olurlar ve anlatıcı Holly'nin heyecan arayışıyla dolu yaşamının içine sürüklenir. Hâlâ umut edebilecek kadar genç olanlara kader gibi gelen "mutluluk" ve aşk gibi düşlerin peşindedirler özünde. Ama karanlığın emareleri yaşamlarını gölgeler.

Roman, Capote açısından bir dönüm noktasıydı. Önceki eserlerinde bulunan lirik ve gotik güneyli edebiyatından hiçbir iz kalmamıştı. Yazar Tiffany'de Kahvaltı'yla New York'un pırıltılı yazın dünyasında yerini aldı. Rastgele cinsel ilişkileri ve eşcinselliği açık açık anlatmasıyla zamanı için oldukça cesur bir girişim olan kitap, bugünden bakınca sarsıcı etkisini yitirmiş görünebilir, ama çekiciliğinden bir şey kaybetmiş değil. **GT**

▲ **Truman Capote, kendine özgü duruşuyla 1955 yılında Observer dergisi fotoğrafçısına poz veriyor.**

▶ **Blake Edwards'ın 1961 yapımı filminde romanın sivrilikleri dönemin Hollywood koşullarına uysun diye törpülenmişti**

AUDREY
HEPBURN
PLAYS THAT DARING, DARLING
HOLLY GOLIGHTLY TO A NEW HIGH
IN ENTERTAINMENT DELIGHT!
BREAKFAST
AT TIFFANY'S
A JUROW-SHEPHERD PRODUCTION
GEORGE PEPPARD · PATRICIA NEAL · BUDDY EBSEN · MARTIN BALSAM AND MICKEY ROONEY
A PARAMOUNT
TECHNICOLOR

Memushiri Kouchi

Pluck the Bud and Destroy the Offspring

Kenzaburo Oe

Yazarın doğum tarihi | 1935 (Japonya)
İlk yayın tarihi | 1958 Kodansha (Tokyo)
Orijinal adı | Memushiri kouchi
Nobel Edebiyat ödülü | 1994

Memushiri Kouchi, savaşın, kurbanlarının en masumuna bile ne derece feci koşullar dayatabileceğini çarpıcı bir biçimde gözler önüne serer. Roman, yaşamaya kararlı, kırılgan bir çocuğun bakış açısından anlatılır ve bizlere, 2. Dünya Savaşı'nın sonlarında Japonya'nın durumuna dair kişisel bir deneyim sunar. Japon kentlerine her gün bombalar yağarken, sonun yaklaşmakta olduğunu sezeriz. Aileleri tarafından terk edilen ve bir rehabilitasyon merkezine kapatılan bir grup erkek çocuk, kırsal kesimdeki bir köye sığınmak ister.

Yabancı oldukları için köylülerin insanlık dışı muamelesine maruz kalırlar, ama aralarındaki birlik duygusu sağlam kalır. Birinci tekil şahıs anlatı üzerinden "biz"e dönüşmeye ve hayatta kalmaya kararlıdırlar. Ölümcül bir veba baş gösterince köylüler, köyün bütün giriş-çıkışlarını kapatarak çocukları terk edip kaçarlar. Çocuklar köyde hapis kalsalar da geçici bir özgürlük kazanmışlardır. İçinde bulundukları koşullar felaket olsa da, köylülerin evlerine yerleşip kendilerine ait bir hayat kurmayı başararak bir tür cennet yaratırlar. Ancak mutlulukları uzun sürmeyecektir çünkü vebadan duydukları korku anlaşmazlıklara ve tartışmalara yol açar.

Köylülerin geri dönmesiyle de son darbeyi alırlar. "Kulaklarınızı açın, sizin gibiler daha çocukken boğulmalı. Yılanın başı küçükken ezilir. Köylüyüz biz, ağacı yaşken keseriz." Cennet, yok olmak üzeredir. **KK**

Dokuz Buçukta Bilardo

Billiards at Half-Past Nine

Heinrich Böll

Yazarın doğum tarihi | 1917 (Almanya), 1985
İlk yayın tarihi | 1959, Kiepenheuer & Witsch
Orijinal adı | Billard um Halbzehn
Nobel Edebiyat ödülü | 1972

Katolik Batı Almanya'daki bir kasabada yaşayan ve çalışan üç kuşak mimarı ele alan bu aile öyküsü, hepsi de tek bir günde, 6 Eylül 1958'de geçen diyalog ve iç konuşmalarla gelişiyor. Romanda Alman tarihinin, Kayzer döneminden Üçüncü Reich'a ve 1950'lerin Batı Alman ekonomik mucizesine kadar uzanan 60 yılı aşkın bir kesiti, aile üyelerinin yaşamları aracılığıyla ortaya koyuluyor.

Dokuz Buçukta Bilardo, uygarlığın iflas edişini ve Katolik Kilisesi'nin savaşa, zülüm ve işkencelere suç ortağı oluşunu, bağışlamayı ve unutmayı reddetmek üzerine bir roman. Başarılı mimar Heinrich Fähmel'in 1907'de tamamladığı ilk büyük eseri olan manastırın Alman ordusunda patlayıcı uzmanı olarak görev yapan oğlu Robert tarafından 2. Dünya Savaşı'nın sonunda havaya uçurulması, aslında bu yapının temsil ettiği uygarlığın protesto edilmesi niteliğini taşır.

Manastırın savaştan sonraki restorasyonuyla uğraşan torun Joseph bu olayı öğrendiğinde kafası çok karışır. "Mandalar"ın yeni destekçilerinden birine yönelik sembolik saldırı, insanın uzlaşamayacağı bir toplumda yaşamasının yarattığı çelişkinin yanı sıra ailevi gerilimleri de tuhaf, rahatlatıcı bir çözüme ulaştırır. Derinliği ve insancıllığıyla dikkat çeken roman, okuyucularını kahramanlarının ahlaki tepkilerini ve unutmayı reddedişlerini paylaşmaya çağırır. **DG**

▶ **Böll'ün eserleri, İkinci Dünya Savaşı anılarından fazlasıyla etkilenmişti.**

Down Second Avenue

Es'kia Mphahlele

Yazarın doğum tarihi | 1919 (Güney Afrika), 1997
İlk yayın tarihi | 1959
İlk yayınevi | Faber and Faber (Londra)
Yazarın takma adı | Ezekiel Mphahlele

Ezekiel Es'kia Mphahlele, Güney Afrika edebiyatının en tanınmış seslerinden biridir. Down Second Avenue, yazarın ilk otobiyografik romanıdır. Anılarını keskin toplumsal eleştirilerle birleştiren Mphahlele, Güney Afrika'daki ırk ayrımcılığına dayalı eğitim sistemine karşı kendi verdiği mücadelenin canlı bir tablosunu çizer.

Kitap, şehirde Afrika dili ve İngilizce öğretmenliği yapan genç bir siyah erkek olan Eseki'nin hikâyesini anlatmaktadır. 1940'ların başında yalnızca siyahlar ve melezler için kurulmuş bölgelere yerleştirilmiş olan birçok genç siyahî idealist gibi, Eseki de çabucak politik hayatın içine girer ve ülkeyi yöneten partiye karşı çıkar. Horlanır ve zorbalıklarla karşılaşır ve sonunda öğretmenlik yapması yasaklanır. Nihayet "özgürlüğün yeni havasını" soluyabildiği Nijerya'ya iltica eder ve ayrılıkçı rejime karşı uzlaşmaz eleştirilerini ifade etme olanağı bulur: Afrika artık, buraya öğrenmek için değil öğretmek ve hem insanî hem de maddî kaynakları kontrol altında tutmak için gelen beyazlara ait değildir."

Hikâye sade ama etkili bir dille anlatılır. Kitap, Güney Afrika siyahî edebiyatının iki ana teması olan yabancılaşma ve sürgün ekseninde, Mphahlele'nin "eski Afrika"daki taşralı bir okulludan, sosyal ve siyasi bilinci yüksek bir yazar, gazeteci ve modern, milliyetçi, siyah Güney Afrika'nın yeni bilincini şekillendiren bir eylemciye doğru kişisel dönüşümünü dile getirir. **JK**

Cider With Rosie

Laurie Lee

Yazarın doğum tarih | 1914 (İngiltere), 1997
İlk yayın tarihi | 1959
İlk yayınevi | Hogarth Press (Londra)
Orijinal dili | İngilizce

20. yüzyılın başlarında Cotswold adında küçük bir köydeki yaşamı yarı otobiyografik ve olağanüstü gerçekçi biçimde anlatan Cider With Rosie, kısa süre sonra tarihe karışmaya yazgılı bir dünyayı betimler: Ulaşımın atlarla ve at arabalarıyla sınırlı olduğu ve zaten bir kimsenin evinden kalkıp seyahat etmesi için pek de fazla gerekçe bulunmayan bir dünyadır bu.

Bu kitabın belki de en dikkat çekici yanı ve onu ilk yayınlandığı günden beri daima okurların gözdesi yapan şey, zengin betimlemelerle dolu olması. Örneğin evin bahçesi, küçük bir çocuğun gözünden anlatıldığında kendi başına ayrı bir dünya haline gelir ve yetişkinler, yalnızca bir çocuğun gözünde ulaşılabilecek heybet ve groteskliğe bürünürler.

Kahramanımızın, kocası tarafından başına ilgilenilmesi gereken iki aile sarılarak terk edilen annesi, ağzına kadar çekilmez angaryalarla dolu bir hayat sürer, yine de yaşamdan daha fazlasını istemekten bir an bile geri durmaz. En önemlisi, Lee, köy hayatını şirinleştirme çabasına asla girişmez; kırda bayırda keşfedilecek olağanüstü güzellikler vardır olmasına ama köy yaşantısının ensesti, şiddet dolu cinsel ilişkileri ve hatta cinayeti kapsayan vahşi tarafları da yok değildir. Terazinin diğer kefesine konulduğunda bunu dengeleyen, İngiltere'nin ücra köşeleri modernitenin gelişiyle dışa açıldığından bu yana ortadan kaybolmuş olan geleneksellik ve aidiyet hissidir. **DP**

▶ **Lee, Cider With Rosie ile kazandığı 1960 WH Smith Edebiyat Ödülü'nü, aktris Peggy Ashcroft'un elinden aldı.**

W.H.SMIT

Teneke Trampet

The Tin Drum

Günter Grass

Oskar Matzerath, işlemediği bir cinayet yüzünden bir akıl hastanesine kapatılmıştır. Bakıcısı onu gözetim altında tutar. Ona otobiyografisini yazdığı kağıtları getiren de bakıcısıdır. Oskar bakıcısını, sırf gözlerinin rengi kahverenginin doğru tonu diye düşmandan ziyade dost olarak kabul eder. Oskar Matzerath bir cücedir: Dört yaşındayken daha fazla büyümemeye karar verdiğini iddia eder. Çığlığı, 50 adım öteden cam kırabilecek kadar tizdir. Oskar, 2. Dünya Savaşı sırasında askerleri eğlendiren gezici bir cüceler kumpanyasında yer almıştır. Teneke trampetini, hayat hikâyesini anlatmak üzere kullanır. Bu hayat hikâyesi, aynı zamanda savaş öncesi dönemin Polonya ve Almanya'sının, Hitler'in yükselişinin, Polonya'nın yenilmesinin, Avrupa'ya yönelik Nazi saldırısının ve sonunda Almanya'nın yenilgiye uğrayıp bölünmesinin de hikâyesidir.

Romanı, iç burkucu olmakla birlikte çok da güzeldir. Oskar Matzerath'ın sesi, roman bittikten çok sonra da insanın kafasında yankılanmaya devam eder. Bu ses, Nazilerin (suçlular, eşcinseller ve aylaklarla birlikte) "yaşamaya lâyık olmayan canlı"lardan olarak gördüğü "asosyal" bir adamın sesidir. Grass cüce trampetçisinin Avrupa tarihinin insanlıktan uzak ve insanlıktan çıkaran bir dönemi boyunca süren yolculuğunu anlatırken pikaresk gelenekten yaralanır, ancak aynı zamanda Nazilerin "yozlaşmış sanat" diye aşağıladıkları popüler kültür geleneklerini de yeniden hayata geçirir. Peri masalları, karnavalesk kuram, commedia dell'arte'nin soytarısı, mitolojik trickster –bunların hepsi etnik temizliğin rasyonalize edilmesinin ne derece insanlık dışı olduğunu tüm ölümcüllüğüyle ortaya koymak üzere Teneke Trampet'te alt alta üst üste bir araya gelir. Sonuç, irrasyonel olanın fetişleştirilmesi değil daha ziyade normal olanın sınırlarının genişletilmesi ve dönüştürülmesidir. Ta ki Oskar'ın yaşadığı hayat grotesk ama acı verecek derecede insani boyutlara ulaşana kadar. **PMcM**

Yazarın doğum tarihi | 1927 (Polonya)
İlk yayın tarihi | 1959, Luchterhand (Neuwied)
Orijinal adı | Die Blechtrommel
Nobel Edebiyat ödülü | 1999

"Ne kadar kör, ne kadar sinirli ve terbiyesizler!"

▲ **Grass'in kompülsif trampetçisi "küçük Oskar"ı betimleyen çarpıcı bir çizim, kitabın Almanya'daki ilk baskısının kapağını süslüyor.**

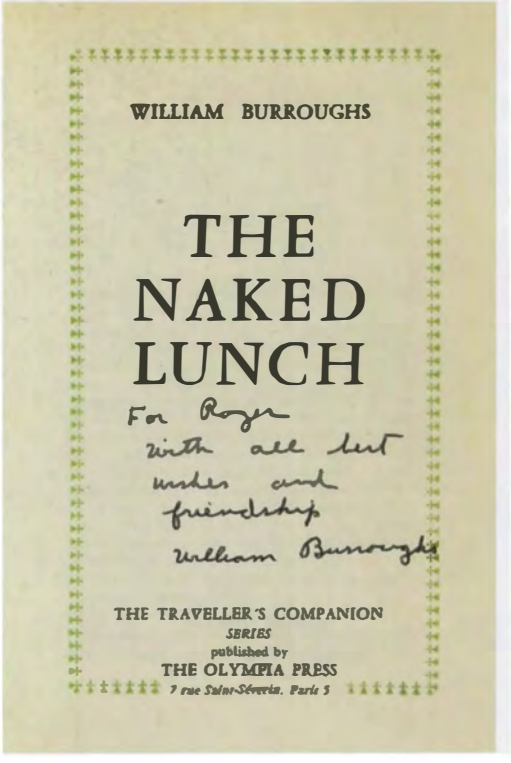
◀ **Schlöndorff'un Yabancı Dilde En İyi Film Oscar'ını alan 1979 yapımı filminde Oskar'ı 12 yaşındaki David Bennent canlandırmıştı.**

Çıplak Şölen

The Naked Lunch

William Burroughs

Yazarın doğum tarihi | 1914 (ABD), 1997
İlk yayın tarihi | 1959
İlk yayınevi | Olympia Press (Paris)
Yazarın Tam adı | William Seward Burroughs

▲ İngiltere ve ABD'de edebe aykırı olduğu gerekçesiyle yayımlanmayan bu ve benzeri romanları ilk olarak Paris'teki Olympia Yayınları bastı.

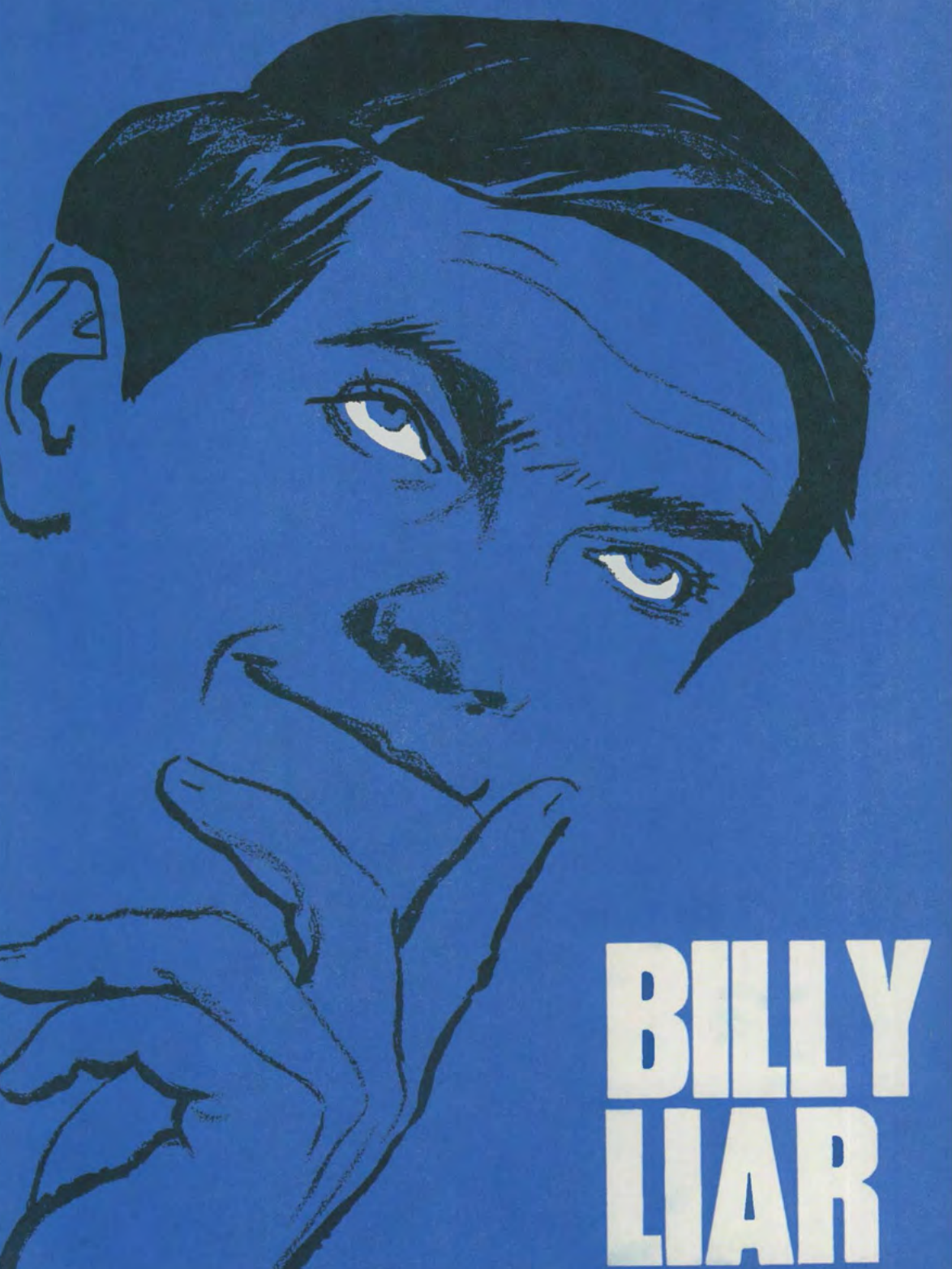
▶ Burroughs, ağır uyuşturucular için "... ideal üründür. Satış için dil dökmenize gerek yok. Müşteri, lağımdan sürünerek gelecek ve satın almak için yalvaracaktır" der.

William Burroughs, çoğunlukla uyuşturucu ve (eş)cinsel aşırılık taraftarlığıyla bilinir ama başta Çıplak Şölen olmak üzere, yazarın en başarılı yapıtları Batı kültürünün çok daha derin ve karmaşık bir dökümünü ortaya koyar. Romanın ana savı, uyuşturucunun rastlantısal bir sorun olmadığıdır; bağımlılık kavramı bir bütün olarak, metayı ve tüketimi fetişleştiren bir toplumun hücrelerine işlenmiştir. Dahası, "reçeteli" denen ilaçlarla yasa dışı ilaçlar arasında, gözünü kâr hırsı bürümüş iktidar sahiplerinin manipüle edebileceği çok ince bir çizgi vardır.

Ancak Çıplak Şölen'e çok iyi bir kitap olma niteliğini kazandıran salt bu savlar değil. Bunlardan daha da fazla önem taşıyan, Burroughs'un kurguladığı şiddet ve kaos sahnelerine taşıdığı olağanüstü enerji. Burroughs bize, birer hapishane hâline gelmiş yaşamlarının duvarlarını durmadan yıkmaya çalışan bir karakter kadrosu sunar; bu karakterler "sistem"in gerçeğini az çok görürler ama bağımlılık onları yerlerinden kımıldayamaz hâle getirdiğinden kaçamazlar. Öte yandan Burroughs, "kes-yapıştır" tekniği adını verdiği, okurun tam bir bütünlük hissi edinmesini engellemeye yarayan kendine özgü bir üslup keşfetmiştir; bu kitapta ve diğer romanlarında bu üslubu kullanır. Anlatılar başlar, olay örgüleri birlikte dokunur, sonra kaybolur ve yeniden bulunur; konunun ana hatları bir an için görünüverir sonra gözden kaybolur.

İnanılır olmayan anlatıcılar kullanan çok sayıda postmodern metin vardır ancak Burroughs bunun bir adım ötesine geçerek belirli hiçbir koordinatı olmayan bir dünya yaratır. Bağımlılarının dünyasında kaybolurken, zaman zaman uyuşturucu dünyasının paranoyak hayallerinin, tekelci iktidar ve devlet iktidarı sistemleri hakkında, bireysel iradenin özgürlüğünü öne sürerken kendi kendimize söylediğimiz avutucu yalanlardan daha gerçekçi olabileceğini üzüntüyle idrak ederiz. **DP**

BILLY
LIAR

Billy Liar

Keith Waterhouse

Yazarın doğum tarihi | 1929 (İngiltere)
İlk yayın tarihi | 1959
İlk yayınevi | Michael Joseph (Londra)
Tiyatro Uyarlaması | 1960

1950'lerin İngiltere'sinde edebiyat ve tiyatrodaki "kızgın genç adam" tiplemeleri denince genellikle insanların aklına Kingsley Amis'in Jim Dixon'ı, belki John Braine'nin Joe Lampton'ı, William Cooper'ın Joe Lunn'ı ve elbette John Osborne'un Jimmy Porter'ı gelir. Keith Waterhouse'un sorumsuz anti kahramanı Billy Fisher, bunların arasına pek sokulmaz. Oysa bu hiç de adil değil: Billy'nin isyankârlık ve öfke bakımından diğerlerinden geri kalır yanı yok.

20 yaşlarında olan Billy, Yorkshire'ın Stradhoughton kasabasında, hâla ailesiyle beraber yaşamaktadır; burada bir cenaze levazımatçısının yanında çalışır ve kaçıp kurtulma hayalleri kurar. İflah olmaz hayalperest Billy, aynı anda hem başbakan hem aşık hem devrimci hem de yazar olabileceği, Ambrosia adında düşsel bir dünya uydurmuştur. Yaşamı, giderek daha ustaca kotardığı yalanlarla arap saçına döner; Billy Liar, tüm yalanlarının tepetaklak üstüne devrildiği günün öyküsünü anlatır. İşin iç yüzünün ortaya çıkışı büyük ölçüde gülünçtür ama ancak bir kısmı eğlencelidir; bu durum yaşamlarının savaş tarafından belirlenebilmesi için çok geç, savaş sonrası dönemde her şey yerli yerine oturduktan sonra emeğin dolaşımının sağlayacağı avantajları yaşamak içinse çok erken dünyaya gelen bir İngiliz erkek kuşağının güçsüzlüğünü yansıtır. Billy'nin huzursuzluğu her satıra işler ve kitabın sonunda okur, onun açısından hiçbir kaçış yolu olamayacağı hissiyle kıvranarak kalakalır. **PMB**

◀ **Romanın John Schlesinger tarafından çekilen 1963 tarihli sinema uyarlamasında levazımatçı yardımcısı sevimli ve hayalperest Billy'yi Tom Courtney canlandırdı.**

Absolute Beginners

Colin MacInnes

Yazarın doğum tarihi | 1914 (İngiltere), 1976
İlk yayın tarihi | 1959
İlk yayınevi | MacGibbon & Kee (Londra)
Müzikal uyarlaması | 1986

Colin MacInnes'in City of Spades (1957) ve Mr. Love and Justice'i (1960) de kapsayan Londra üçlemesinin en tanınmış eseri Absolute Beginners, metinden büyük ölçüde yararlanan, David Bowie'nin rol aldığı 1980 yapımı müzikal film sayesinde, kaleme alınmasından çok sonra beklenmedik bir ilgiyle karşılaştı. Jack Kerouac'ın ilk bakışta benzer görünen kitabı On the Road'la (Yolda, 1957) birlikte "alternatif" çok satanlar listelerinde sık sık boy gösteren romanın yıldızı, başkahraman olan "heyecan ve fantezi peşindeki" bohem fotoğrafçı değil, tüm o baştan çıkarıcı görkemiyle Londra'dır. Eser tıka basa argo sözcüklerle dolu olsa da, bu olgunluğa erişme öyküsünün ardında köklü bir değişimin sancılarını çeken bir toplum yatar.

Burada sözü geçen, Süveyş krizi ertesinin, Notting Hill ayaklanmasının meydana geldiği yılın savaş sonrası Londra'sıdır: Britanya İmparatorluğu'nun Tanrı tarafından bahşedilen kaderinin ve başkentin homojen ırksal yapısının kesinliği artık tarihe karışmış, önemini yitirmiştir. Savaş öncesi dönemin makam sahibi "moruk"larının hiçbir biçimde akıl erdiremeyeceği bir Londra oluşmaktadır. Aynı zamanda heyecanla ve ırksal, kuşaksal, cinsel gerilimle köpüren bir kenttir. Nihayet ayaklanmalar baş gösterdiğinde, parçalanmaya başlayan sadece yasa ve düzen ya da toplumun sosyal bağları değil, aynı zamanda kentin kendisidir de. Cüretkâr, esaslı ve güncel olan Absolute Beginners hem çağdaş toplumun hem de geride kalanın kökenlerine dair olağanüstü bir içgörü sunar. **MD**

Şafakta Verilmiş Sözüm Vardı

Promise at Dawn

Romain Gary

Yazarın doğum tarihi | 1914 (Litvanya), 1980 (Fra)
İlk yayın tarihi | 1960
İlk yayınevi | Gallimard (Paris)
Orijinal adı | **La Promesse de l'aube**

"Sonra ağlamaya başladı"

▲ **Gary, Amerikalı oyuncu eşi Jean Seberg'le beraber: Seberg 1979'da intihar etti ve Gary de ertesi yıl kendini vurdu.**

Şafakta Verilmiş Sözüm Vardı, Romain Gary'nin, kendisini, tek başına ve azimle, büyük bir sanatçı olmak üzere yetiştiren kadına armağanıdır; yazarın Vilna ve Nice'de geçen gençlik günlerinin anılarından oluşur. Onu şekillendiren Doğu Avrupa ve Fransız kültürlerinin bir karışımını yansıtması nedeniyle otoportre niteliği ikiye katlanır.

Bulaşıcı bir mizah gücü ve derin bir sevgiyle yazılmış roman, yazarın, eğer var olmasa muhakkak zihinde türetilmesi gerekecek ve belki de bir ölçüde zaten bu şekilde türetilmiş bir anneyle yaşadığı, kendi kişilik gelişiminde etkili olan deneyimlerini anlatır. Bu duruma ancak "adil" denilebilir çünkü anne, oğlunun geleceğini inşa etmek için var gücüyle uğraşmıştır; kadının mücadele ve çok çalışmayla geçen yıllarının sınırlı anlatımı bunlara dokunaklı ve bazen de güldürücü bir içtenlik katar. Kadının, oğlunun bir Rus değil bir Fransız olarak yetişmesi yönündeki sarsılmaz arzusu, önüne koyduğu pek çok hedeften biridir ve adam da bu hedefe ulaşmıştır.

Gary'nin annesinin yaşamı, bütünüyle o çok sevdiği çocuğa ve onun gelecekteki başarılarına adanmıştır; kadının bütün çabası onun içindir. Bu, yazarın yaşamının şafağında verilmiş bir sözdü. Anne, onu bir yazar, subay ve diplomat olarak başarılı olabileceğini gördü ve onu bu doğrultuda yönlendirdi ve oğul da onun beklentilerini yerine getirmek ve kendisine olan inancını ödüllendirmek için elinden gelen ne varsa yaptı. Kadının hiç vazgeçmediği adanmışlık hâli, ona, gerek hukuk öğrenimi, askerî eğitimi ve savaş dönemi boyunca gerekse yazdıklarını yayınlatma yolundaki ilk girişimleri sırasında güç verdi. Onunkisi, yazarın bu sevgideki mükemmeliyeti yeniden bulmaya sonsuza dek aç ve hasret kalmasına yol açacak türden bir sevgiydi ama aynı zamanda cesareti ve adalete olan inancı açısından bir esin kaynağı işlevi gördü. Öykü, 2. Dünya Savaşı'nın bitiminde, Gary'nin dişli, yorulmaz ve bazen de huzursuz edici annesinin, romantik ve soylu benliğiyle sahip olduğu sanatsal dehanın bir başka şaşırtıcı yanını daha göstermesiyle sona erer. **ES**

Tavşan, Kaç!

Rabbit, Run

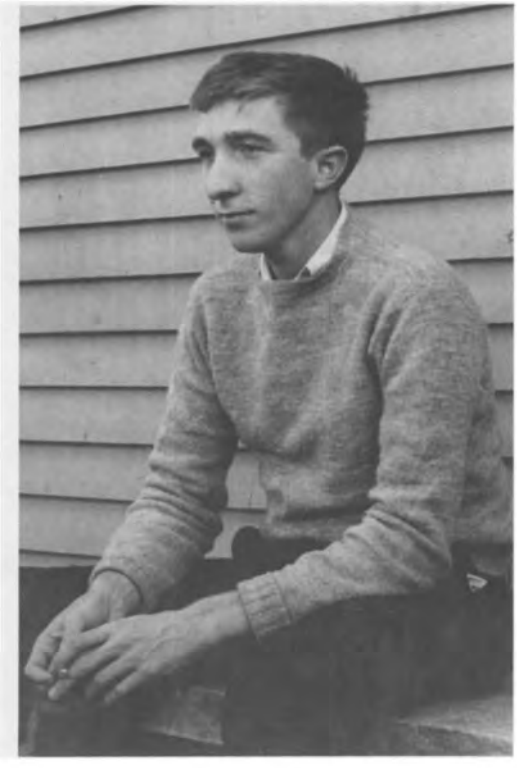
John Updike

İkinci romanı Tavşan, Kaç!'ta John Updike, savaş sonrası Amerikan edebiyatının en dikkat çekici karakterlerinden birini yarattı. Harry "Tavşan" Angstrom, öğrencilik yıllarında basketbol yıldızı olmuş ve memleketi Brewer-Pensilvanya'da ün salmıştır. Artık yirmili yaşlarının sonundadır ve şehrin yoksul bir kesiminde, ufak bir apartman dairesinde, hamile karısı Janice ve küçük oğlu Nelson'la beraber yaşamaktadır. Kapı kapı dolaşarak sebze soyucu satmak gibi hiçbir ilerleme umudu olmayan bir işi vardır. Yabancılaşmanın doruk noktasına ulaşan ve kaçıp gitmek isteyen genç adam, bir gece kimseye haber vermeden otomobile atlayıp gider. Çok geçmeden cesaretini yitirir ve Brewer'a geri döner. Harry'nin görkemli günlerini unutmayan birkaç kişiden biri olan eski basketbol koçu, onu Ruth adında bir kızla tanıştırır ve ikisi bir ilişki yaşamaya başlarlar.

Updike, öyküyü şimdiki zamanda anlatır: Her ne kadar bu teknik o günden bu yana çok yaygınlaşmış olsa da dönemi için oldukça yeniydi; Updike'ın bu tekniği kullanış biçimindeki ustalığa ulaşabilen çok az yazar vardır. Roman aynı zamanda üçüncü kişi ağzından anlatılır: Anlatının büyük bir bölümü Harry'nin kafasının içinde geçse de, duyduğumuz Harry'nin sesi değildir; ya da en azından tam olarak o değildir. Updike, Harry'nin aklından geçenleri öyle bir dille dışa vurur ki, Harry'nin bu dili kullanabilmesi için beyninin de bir zamanlar bedeninin basketbol sahasında sergilediği zerafetle işliyor olması gerekir.

Harry, önemsiz bir kişi olarak, herhangi bir sıradan vatandaşa benzemez ve hayran olunacak biri olmaktan da çok uzaktır: Atılgan ve düşüncesizce davranışları çok kötü sonuçlara yol açar. Yine de ona olan sempatimiz, Harry'nin karakterinin karmaşıklığını tarif ederken Updike'ın gösterdiği özenli incelik sayesinde azalmaz. Tavşan, Kaç!, devam kitaplarıyla [Rabbit, Redux (Tavşan Dibe Vurdu, 1971), Rabbit Is Rich (Tavşan Zengin Oldu, 1981) ve Rabbit at Rest (Tavşan Emekli Oldu, 1990)] beraber, 20. yüzyılın ikinci yarısında sıradan bir Amerikan erkeğinin sıra dışı bir portresini sunar. **TEJ**

Yazarın doğum tarihi | 1932 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1960
İlk yayınevi | A. Knopf (New York)
Ulusal İnsanlık Madalyası | 2003

"Aşk havayı hafifletir"

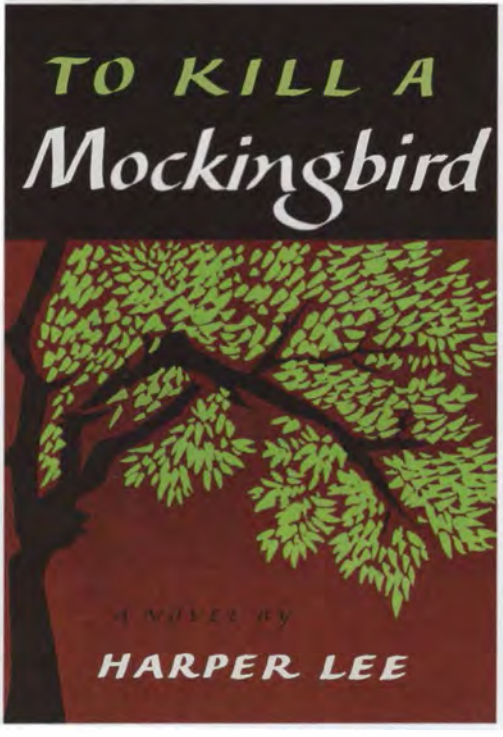
▲ 1960 yılında çekilen bu fotoğrafta gördüğünüz John Updike, roman yazmaya başlamadan önce şiir ve kısa öykü kitapları yayınladı.

Bülbülü Öldürmek

To Kill a Mockingbird

Harper Lee

Yazarın doğum tarihi | 1926 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1960
İlk yayınevi | Lippincott (Philadelphia)
Pulitzer Ödülü | 1961

▲ Romanın ilk baskısının kapağı: Kitap çok kısa sürede başarı kazanmış ve yayınlandıktan iki yıl sonra sinemaya uyarlanmıştı.

▶ İlk kitabı Bülbülü Öldürmek yayınlandığında Harper Lee otuz dört yaşındaydı; daha sonra başka roman yazmadı.

Büyük Buhran yıllarının Alabama'sında geçen Harper Lee'nin bu Pulitzer'li romanı, küçük bir kızın rüştüne kavuşma öyküsüyle ırkçılığın köken ve sonuçları hakkında daha karanlık bir dramı birlikte dokur; iyi ve kötünün bir toplumda ya da bir bireyde aynı anda nasıl varlık gösterebileceğini soruşturur. Romanın kahramanı Scout ve ağabeyi Jem, dul babaları Atticus Finch tarafından büyütülür. Atticus, onları kendiyle denk görerek muhatap alan ve cehalet kaynaklı boş inançlara boğulmak yerine empatik ve felsefi olmaya teşvik eden seçkin bir avukattır. Kentte yaşayan siyah yurttaşlardan biri olan Tom Robinson aleyhine uydurma bir tecavüz suçlaması getirildiğinde Atticus, kendi bildiği gibi tavır koymaya karar verir. Robinson'u savunmayı kabul eder, kanıtlara daha akla yakın yorumlar getirir ve sonrasında şehir halkının, müvekkilini linç edilmek üzere onlara teslim etmesi için yaptığı göz korkutma girişimlerine karşı koyar. Ortalık iyice kızışır; Tom suçlu bulunur ve Robinson'u dava eden Bob Ewell, Atticus'ı son derece gaddarca bir eylemle cezalandırmaya çalışır.

Bu arada çocuklar da, ağabeyinin evinden dışarı çıkmayan ve bu hâliyle bir yerel efsaneye dönüşen Boo Radley'in merkezinde yer aldığı kendi minyatür önyargı ve boş inanç dramalarını oynarlar. Boo Radley'le ilgili kendi fikirleri vardır ve Radley'lerin evine gizlice girme düşüncesinin cazibesine direnemezler. Kafalarında yarattıkları kurgular, büyüklerin canavarlaştırma eğilimleriyle daha da zenginleşir; öte yandan Atticus, onları azarlar ve daha duyarlı bir tavır geliştirmelerini sağlamaya çalışır. Boo daha sonra bir dizi yardımsever davranış sergileyerek kişiliğini ortaya koyar, sonunda da Jem'le Scout'u korumak adına kendini tehlikeye atar. Scout'un süregiden manevi eğitimi çift yönlüdür: Temelsiz menfi düşüncelerle başkalarına kötü muamele etmeye direnmek ama aynı zamanda da bu değer yargıları önlenemez biçimde ve zaman zaman şiddet yoluyla altüst edildiğinde gerektiği gibi davranmak. **AF**

Lublinli Sihirbaz

The Magician of Lublin

Isaac Bashevis Singer

Yazarın doğum tarihi | 1904 (Pol), 1991 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1960, Noonday (New York)
Orijinal adı | Der Kunstnmakher fun Lublin
Nobel Edebiyat Ödülü | 1978

"Ne soğuk ne ılıktır ama ısıdan çok ötededir"

▲ İngilizce konuşulan Amerika kıtasında o dönemde yeni yeni tanınmaya başlayan Alman İbranicesi yazarı Singer, Walter Daran'ın 1962 yılında çektiği fotoğrafta görülüyor.

19. yüzyılın sonlarında Polonya'da geçen bu hikâyede Yasha Mazur, Varşova'nın parasız David Blaine'idir. Aynı zamanda Yahudiler'e mahsus kaderinden ve (gerektiğinde) dindar, kısır karısıyla arzuladığı kadından kaçmakta ustadır. Parasızlık ve manevi cesaret eksikliği yüzünden zorluklar yaşayan Yasha, yalnızca para kazanmak ve seks yapmak gibi yüzeysel şeylerin peşindedir. Birlikte olduğu kendisine tutkun kadınlardan biriyle yeni bir hayata yelken açmanın mali koşullarını sağlayabilmek için giriştiği soygunu yüzüne gözüne bulaştırırken bir de güvenilir asistanı Magda'nın kendi ihaneti yüzünden intihar etmesiyle hayatı altüst olur. Bu sahnede Yasha "Magda'nın alnına dokunur: Ne soğuk ne de ılıktır ama ısıdan çok ötededir."

Yasha, yaptıklarından dolayı acı çekerek karısına döner ama bu, tam da Singer'e özgü bir düğümdür aslında. Sihirbaz, tövbekâr olarak en basit temel gereksinim malzemeleriyle kendini bir "hücreye" kapatır: Mum, sürahi, ot minder, gocuk, kitaplar ve dışkısını gömmek için bir kürek. Başlangıçta herkes bunun sadece bir Yashua gösterisi olduğunu düşünür, ama üç yıl geçtikten sonra insanların sorunlarına cevap bulmak için aradıkları bir münzevi haline gelmiştir. Bu, pek sık rastlanan türden bir çözüm değil ama Singer'in tutkunluk, büyü ve dindarlıkla kafayı bozmuş Polonyalı karakterlerinin hayatlarında (büyük ölçüde soykırımdan önce) Yahudi inançlarının rolünü incelediği çeşitli yazınsal denemelere girişmekten keyif aldığı ortada. Lublinli Sihirbaz'ın 1979 tarihli sinema uyarlamasında Alan Arkin şehvet düşkünü Yasha'yı, Louise Fletcher, Valerie Perine ve Shelley Winters da ona âşık kadınları canlandırdı. **Jha**

Halftime

Martin Walser

Halftime romanı Anselm Kristlein adı verilen üçlemenin ilk kitabıdır; bu kitapta kahramanın toplumsal gerileme ve çöküşünün hikâyesi, 1950'lerde ve 60'larda Federal Almanya Cumhuriyeti'nde meydana gelen tarihsel gelişmeler eşliğinde anlatılır. Halftime, 1950'lerin ekonomik patlama dönemine odaklanarak tüketici toplumuna eleştirel bir bakış açısı sunar.

Otuz beş yaşındaki evli ve üç çocuk babası Anselm Kristlein, çalışmalarını yarıda bırakıp reklâm sektöründe bir iş bulur. Bir yıl içinde yalnızca alanında beğenilen ve çok kazanan bir uzman olmakla kalmaz, aynı zamanda toplum içinde yükselme başarısı gösterir. Ailesini kariyerinin engeli olarak görmeye başlayınca zamanını dostları, meslektaşları ve sevgilileri arasında bölüştürür. İşi sayesinde çok geçmeden kolaylıkla uyum sağlama becerisi gösterdiği yüksek sosyeteye girer. Bir süre sonra, tüketici toplumun temel kuralları, özellikle de acımasız rekabet, hayatında evrensel bir geçerlilik kazanır. Buna bağlı olarak Anselm bir arkadaşının nişanlısını, içlerinden biri haline geldiği usta reklâmcıların kullandığı hile ve tekniklerle elde etmeye çalışır.

Hikâye Anselm'in anılarını takip eder. Geriye dönük anlatım, kahramanın düşünce ve anımsamalarıyla iç içe geçerek doğrusal bir hikâye çizgisi olmaksızın (ama anlatıcının ironik tavrından kaynaklanan hassas mesafe korunarak) canlı bir sözel akış oluşturur. Bununla birlikte, aralara serpiştirilmiş eleştirel imalara rağmen, Anselm'in kendisini, hem fiziksel hem de mecazi olarak, hasta eden sosyal hırsların alternatifi olarak ailesini seçip seçmeyeceği belirsiz kalır. **LB**

Yazarın doğum tarihi | 1927 (Almanya)
İlk yayın tarihi | 1960
İlk yayınevi | Suhrkamp (Frankfurt)
Orijinal adı | Halbzeit

"Acımasız rekabet hayatında evrensel bir geçerlilik kazanır"

▲ **Walser 1960'larda Batı Almanya'yı eleştiren ve Vietnam Savaşı'na karşı çıkan ünlü bir sol görüşlü entelektüeldi.**

The Country Girls

Edna O'Brien

Yazarın doğum tarihi | 1932 (İrlanda)
İlk yayın tarihi | 1960, Hutchinson (Londra)
Üçlemenin yayın tarihi | Country Girls Trilogy and Epilogue (1986)

Gönderildikleri rahibe okulunun mahrumiyet ve baskılarından bıkan, The Country Girls'ün anlatıcısı Caithleen'le en yakın arkadaşı Baba, rahibelerden biri hakkında edebe aykırı bir mektup yazar ve bulunacağından emin oldukları bir yere bırakırlar. Haliyle okuldan kovulup eve geri gönderilen Caithleen ve Baba'yı, Caithleen'in öfkeden deliye dönmüş babası karşılar ve kızını tokatlar. Edna O'Brien'ın bu ilk romanı, ataerkil ailelerin ve Kilise'nin gölgesinde büyüyen kızları anlatır; söz konusu iki otorite, kitabın geçtiği Clare'in doğu tarafındaki, tam bir dedikodu kazanı olan ufak kasabaya egemen konumdadır. Kahramanların kural tanımaz, eğlence peşinde koşan yaradılışları, o dünyanın, romanda çok gerçekçi betimlenen klostrofobik sınırlarıyla uzlaşmaz niteliktedir ve sonunda Dublin'e gitmek üzere oradan ayrılmaları kaçınılmazdır.

The Country Girls'te yazar kendi karmaşık kavrayışının üstünü ustalıkla örter ve anlatıcısının yapaylıktan uzak fevriliğini ön plana çıkarır. Caithleen'in anlatım biçimi, yansıtıcı olmaktan ziyade izlenimseldir. Gündelik hayatın keyif ve sıkıntılarına odaklanır: Manastırdaki çorbanın iğrençliği, Tender Is the Night'tan (Geceler Güzeldir) aldığı zevk, kasabada gezintiye çıkmak için giyinip süslenmek. Baba'nın aksine Caithleen romantik hayaller besler; en çok da Clare'de peşinden koşan ve başkente gittikten sonra onu baştan çıkarmaya çalışan, elleri soğuk ve ıslak "Mr. Gentleman" hakkında. Öte yandan, O'Brien'ın üçlemesinin diğer iki kitabında da görüleceği gibi, mutluluğu aşk, cinsellik ve erkekler üzerinden aramanın onu bulmak anlamına gelmediğini keşfedecektir. **MR**

Bebo's Girl

Carlo Cassola

Yazarın doğum tarihi | 1917 (İt), 1987 (Monaco)
İlk yayın tarihi | 1960
İlk yayınevi | Einaudi (Torino)
Orijinal adı | **La ragazza di Bube**

Cassola'nın yapıtlarının büyük bölümü gibi, en ünlü romanı Genç Kız da 2. Dünya Savaşı'ndan sonraki faşist dönemi ele alır. Genç kadın kahraman Mara, antifaşist direnişin kahramanlarından genç bir partizan olan ve Toskana'nın kırsal kesimlerinde faşizme karşı yürütülen silahlı mücadelenin içinde yer alan Bebo'yla bir ilişki yaşar. Bebo'nun siyasi kılavuzu olan İtalyan Komünist Partisi çok geçmeden burjuvalarla uzlaşmaktan yana bir politik tavır koysa da Bebo, bir yoldaşının öldürülmesinin intikamını almak için katil olana dek mücadelesini sürdürür. Bu noktada Mara, onu unutup hayatını yeniden kurması mı yoksa on dört yıla mahkûm olan Bebo'ya sadık kalması mı gerektiğine karar vermek zorunda kalır. Toplumsal adalet için mücadele edip ondan yoksun bırakılan kuşağının trajedisine mahkûm olmayı ve onurlu bir yol izlemeyi seçer.

Cassola, yeni İtalyan Cumhuriyetinin getirdiği düzenin Mara'nın kuşağına nasıl ihanet ettiğini ortaya koyar ve Bebo'nun hareketlerini politik açıdan suçlamaz. Cossola daha ziyade, İtalyan Komünist Partisi'nin, Bebo gibi potansiyel liderlerin komünizmi yenmek için birleşen güçlerin karmaşıklığından habersiz olmasına neden izin verdiğini sorar. Cossola'nın yalın ve ayrıntılarla yüklü üslubu onu Fransız "yeni roman" akımının öncülerinden biri yapmıştır. **LB**

God's Bits of Wood

Ousmane Sembène

Yazarın doğum tarihi | 1923 (Senegal)
İlk yayın tarihi | 1960
İlk yayınevi | Presses Pocket (Paris)
Orijinal adı | Les bouts de bois de Dieu

1947–48 yılları arasında Senegalli demiryolu işçilerinin gerçekleştirdiği greve dayanan God's Bits of Wood, adaletsizliğe karşı harekete geçip onunla mücadeleye girişen geçiş dönemindeki bir toplumun macera dolu, sürükleyici anlatımıdır. Metinde tek bir kahraman yoktur, grevin ideolojik lideri kaya gibi sağlam Bakayoko, onun sadık izleyicileri, dönekler, işbirlikçiler ve dünyaları alt üst olan beyaz bir yönetici sınıf gibi pek çok oyuncudan oluşan bir tablo söz konusudur. Kitabın en dikkat çekici yönü, geleneksel uysallıkları ailelerinin karşılaştığı tehditle sınanan kadınların arasında giderek gelişen sosyal bilinçtir. Aslında, anlatının yapısını oluşturan kadınların giderek artan yükümlülükleri, hikâyeyi doruk noktasına ulaştıran da yine kadınların giderek büyüyen özgüvenleridir.

Ousmane daima, sömürgelikten kurtulmuş veya kurtulmanın eşiğindeki Senegalli toplumların karşı karşıya kaldığı toplumsal değişiklikleri betimleme arayışı içinde bulundu. Sömürgecilik sonrası dönemin Batılı öğrencileri God's Bits of Wood'u bir anahtar metin olarak gördüler ama roman Batı Afrika'da da yaygın olarak okunur ve büyük itibar görür. Bunun nedeni, Afrikalıların kendi kaderlerini tayin ederken hangi noktada bulunduklarını ifade eden, Avrupa'nın liderliğine güvenmeleri ya da kendi ayarlarındaki bireylere hizmet etmeleri varsayımına meydan okuyan en eski ve en etkileyici romanlardan biri olmasıdır. Sömürgeci statükoya karşı koyması ve şehirli yoksulları kendi aralarında birleşmeye çağırması sayesinde kısa sürede Afrikalı sosyal tarih yazarları için model haline gelmiştir. **RM**

The Shipyard

Juan Carlos Onetti

Yazarın doğum tarihi | 1909 (Uruguay), 1994 (İsp.)
İlk yayın tarihi | 1961
İlk yayınevi | Comp. General Fabril Editora
Orijinal adı | El astillero

Bu kitapta sözü edilen olayların arka planını tasvir eden 1964 tarihli Juntacadáveres adlı romanla tamamlanan iki bölümlü yapıtın ilk bölümü olan El Astillero'nun başkişisi, sürüldüğü kente, tanıdık gölgelerle dolu bir dünya olan Santa Maria'ya geri dönen Larsen'dir. Taparcasına sevdiği kızı Angélica Inés ve hizmetçisi Josefina'yla yaşayan eski bir iş adamı olan Jeremias Petrus'un sahibi olduğu yıkık dökük bir tersanenin müdürlüğüne getirilmiştir. Tersane, Gálvez ve Kunz tarafından işletilen fantastik, absürt bir işyeridir. Bu danışıklı dövüşe ortak olmak ya da onu telafisi mümkün olmayacak biçimde çöküşe götürmek arasında ikilemde kalan Gálvez ve Kunz, Larsen'in bu ikilemde kendilerine tehdit mi oluşturacağını yoksa yanlarında mı yer alacağını kestiremez.

Roman kısa bölümler halinde düzenlenmiştir. Hikaye, şehir, çökmekte olan tersane, Gálvez'le (Larsen'in fırsat olsa baştan çıkarmak isteyeceği) hamile karısının yaşadığı küçük ev, Larsen'le Angélica Inés'in karşılaştığı kameriye ve Larsen'in ortadan kaybolmadan önce elde ettiği tek fırsatta Josefina'yla yattığı ev arasında geçmektedir. Hikayeyi, olaylara şahit olan, bazen gizli bir ironiyle varsayımlar yürüten ve bilgi sağlayan bir anlatıcı, karakterlerin niteliklerini saptayan dolambaçlı cümlelerle nakleder. Anlatıcının hikaye üzerindeki egemenliği iki farklı son öne sürecek boyuttadır. Görünüşte hayal kırıklığıyla dolu karşılaşmaların geleneksel bir hikayesi olan El Astillero İspanyol edebiyatında çok sonradan sergilenebilecek bir cüretkârlık barındırır. **DMG**

Madde 22

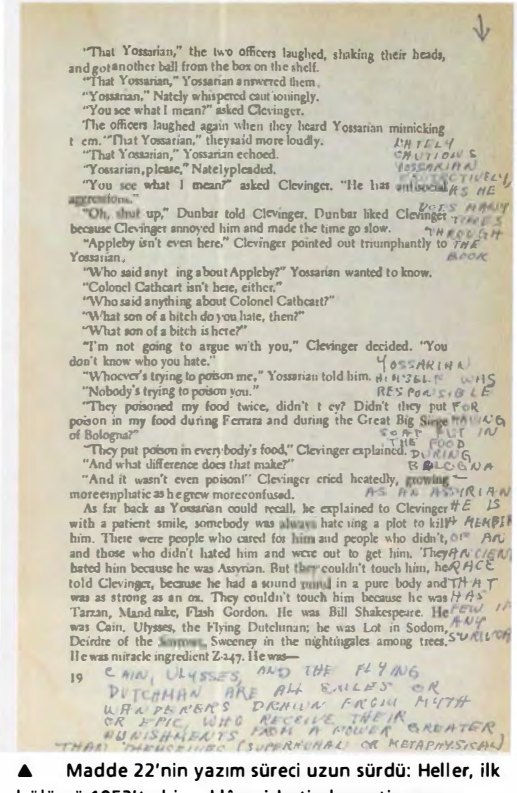
Catch-22

Joseph Heller

Joseph Heller'ın ilk olarak 1961 yılında yayınlanan, savaşın budalalığı ve bürokrasinin aşırılıkları üzerine yazılmış bu çılgın yergisi, artık kült bir klasik olarak kutsanmış durumda. Roman, 2. Dünya Savaşı sırasında Akdeniz'de bulunan Pianosa adasına konuşlandırılmış Amerikan bombardıman ekibinin üyesi Yüzbaşı Joseph Yossarian'ın öyküsünü anlatır. Vatanperver ideallerden ya da soyut görev anlayışından etkilenmeyen Yossarian, savaşın tamamını kişisel bir saldırı olarak yorumlar ve ordunun kendisini kasten zamansız bir ölüme yollamaya çalıştığına inanmaya başlar. Bu nedenle kitabın büyük bir bölümünü görevlerinden kaçmak için her seferinde daha yaratıcı yöntemler uydurarak geçirir; çeşitli hastalık taklitleri, "Madde 22"ye (bu deyim Heller'ın İngiliz diline hediyesi oldu) giren durumunun döngüsel mantığı içerisinde sıkışıp akıllılıkla delilik arasında gidip gelmek gibi. Heller, adanın sera benzeri ortamına kaçık disiplin hastası Albay Scheisskopf'tan amansız fırsatçı Milo Minderbinder'e kadar bir dizi çılgın, çizgi romanlardan fırlama karakter sokar.

Heller, savaşı bir çeşit kurumsal delilik, kamusal ve özel yaşamın mekanizmasını ele geçiren bir akıl hastalığı olarak sunar. Madde 22, savaşı çok daha geniş bir psikolojik, sosyolojik ve ekonomik bağlama oturtmak için kahramanlık ve "iyilik adına savaşmak" gibi beylik kavramlara sırtını döner. Bu neşeli ve eğlenceli romanın sunduğu içgörü, savaş karşıtı propagandanın sınırlarının çok ötesine geçecek biçimde, son derece ağırdır. 1960'larda yaşanan büyük değişime dek Amerikan savaş edebiyatına egemen olan sert, gerçekçi yaklaşımdan çok uzaktır. Roth, Vonnegut ve Pynchon'ın yapıtlarıyla beraber Madde 22, içinde savaşın yeni bir 'karşı-kültürel' duyarlılık ve tam anlamıyla vahşi, grotesk ve tuhaf bir dille betimlendiği bir Amerikan edebiyatı dalgası için bent kapaklarını açan kitap oldu. **SamT**

Yazarın doğum tarihi | 1923 (ABD), 1999
İlk yayın tarihi | 1961
İlk yayınevi | Simon & Schuster (New York)
İkinci bölüm | Closing Time (1994)

"That Yossarian," the two officers laughed, shaking their heads, and got another ball from the box on the shelf.
"That Yossarian," Yossarian answered them.
"Yossarian," Nately whispered cautiously.
"You see what I mean?" asked Clevinger.
The officers laughed again when they heard Yossarian mimicking them. "That Yossarian," they said more loudly.
"That Yossarian," Yossarian echoed.
"Yossarian, please," Nately pleaded.
"You see what I mean?" asked Clevinger. "He has antisocial aggressions."
"Oh, shut up," Dunbar told Clevinger. Dunbar liked Clevinger because Clevinger annoyed him and made the time go slow.
"Appleby isn't even here." Clevinger pointed out triumphantly to Yossarian.
"Who said anything about Appleby?" Yossarian wanted to know.
"Colonel Cathcart isn't here, either."
"Who said anything about Colonel Cathcart?"
"What son of a bitch do you hate, then?"
"What son of a bitch is here?"
"I'm not going to argue with you," Clevinger decided. "You don't know who you hate."
"Whoever's trying to poison me," Yossarian told him.
"Nobody's trying to poison you."
"They poisoned my food twice, didn't they? Didn't they put poison in my food during Ferrara and during the Great Big Siege of Bologna?"
"They put poison in everybody's food," Clevinger explained.
"And what difference does that make?"
"And it wasn't even poison!" Clevinger cried heatedly, growing more emphatic as he grew more confused.
As far back as Yossarian could recall, he explained to Clevinger with a patient smile, somebody was always hatching a plot to kill him. There were people who cared for him and people who didn't, and those who didn't hated him and were out to get him. They hated him because he was Assyrian. But they couldn't touch him, he told Clevinger, because he had a sound mind in a pure body and was as strong as an ox. They couldn't touch him because he was Tarzan, Mandrake, Flash Gordon. He was Bill Shakespeare. He was Cain, Ulysses, the Flying Dutchman; he was Lot in Sodom, Deirdre of the Sorrows, Sweeney in the nightingales among trees. He was miracle ingredient Z-247. He was—

19 CAIN, ULYSSES, AND THE FLYING DUTCHMAN ARE ALL EXILES OR WANDERERS DRAWN FROM MYTH OR EPIC, WHO RECEIVE THEIR PUNISHMENTS FROM A POWER GREATER THAN THEMSELVES (SUPERNATURAL OR METAPHYSICAL)

▲ **Madde 22'nin yazım süreci uzun sürdü: Heller, ilk bölümü 1953'te bir reklâm şirketinde metin yazarı olarak çalışırken yazdı.**

◀ **Bu fotoğraf, Heller'in ikinci romanı yayınlandığında, yani Madde 22'den on üç yıl sonra, 1974'te çekildi; daha iyisini yazmak hiç de kolay değildi.**

Solaris

Solaris

Stanislaw Lem

Yazarın doğum tarihi | 1921 (Polonya), 2006
İlk yayın tarihi | 1961, Wydawnictwo (Varşova)
Orijinal dili | Polonyaca
Sinema uyarlaması | 1972, 2002

Solaris'in dayanak noktası neredeyse bir ders kitabı niteliğindedir

▲ Lem, sık sık hayallere konu olan fantezi dünyasının mutlak yabancılığını gözler önüne sererken, yeni ve melez bir edebiyat türü ortaya koymayı başarmıştı.

Bilimkurgu daima tartışmalı bir edebiyat dalı olagelmiştir. Sözünü sakınmayan Polonyalı yazar Stanislaw Lem, kariyerinin büyük bölümünü Amerikan bilimkurgusunu ucuz, ticari safsata olarak değerlendirmekle geçirdi; ona göre kusurlar gün gibi ortadaydı. Bu nedenle, 1961 tarihli romanı Solaris'in türün tartışmasız klasiklerinden biri hâline gelmesi, iki sinema uyarlamasının gerçekleştirilmesi (1972'de Andrei Tarkovsky ve 2002'de de Steven Soderbergh tarafından) oldukça ironiktir. Tahmin edilebileceği gibi Lem, her iki uyarlamayı da beğenmedi.

Solaris'in dayanak noktası neredeyse bir ders kitabı niteliğindedir: Bilim adamları, kitapla aynı adı taşıyan gezegendeki uzaylılarla iletişim kurmaya çalışır ve başarısız olurlar. Solaris, zekâsıyla bilim adamlarını sürekli alt eden okyanus benzeri bir organizmayla kaplıdır. Onların bu organizmayı anlama çabaları geri teper; yaptıkları deneyler yalnızca kendi psikolojik zayıflıklarını ortaya çıkarır. Romanın kahramanı Kris Kelvin, daha önce intihar etmiş olan ve görüntüsü Solaris tarafından yeniden yaratılan sevgilisinin anılarıyla yavaş yavaş çöker. Diğer karakterler de sırayla farklı travmalar yaşarlar. Filmlerin yakalamayı bir türlü beceremediği şey belki de kitabın onu diğerlerinden ayıran tonudur: Gezegendeki, kahramanlarımızın asla kavrayamayacakları anlaşılması güç fenomen, soğukkanlı akademik bir dille tanımlanır. Lem, mavi gezegenimizin ötesindeki, o sık sık hayallere konu olan fantezi dünyasının mutlak yabancılığını gözler önüne sererken yeni ve melez bir edebiyat türü ortaya koyar. Kısmen Kafka'yı, kısmen de Huxley'i anımsatan bu tür, bilimkurgunun henüz tanımı yapılamamış bir mutasyonudur ve cazibesini de açıklanmayı reddetmesinden alır. **Abi**

Kedi ve Fare

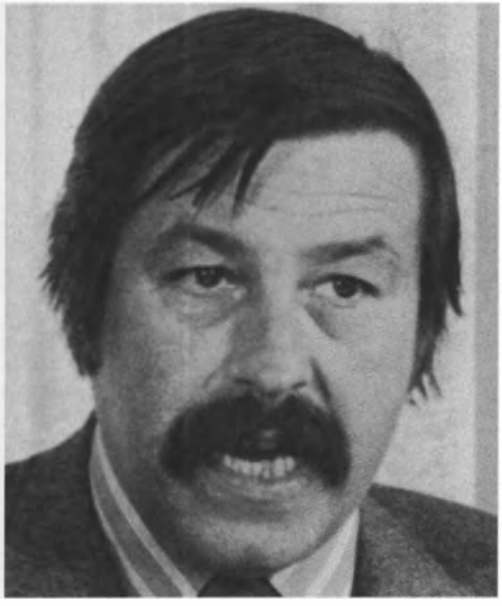
Cat and Mouse

Günter Grass

Grass, 1927'de Danzig'de dünyaya geldi; Danzig Üçlemesi'nin (diğer ikisi Die Blechtrommel - Teneke Trampet ve Hundejahre - Köpek Yılları) kilit eseri olan Kedi ve Fare'de, Grass, bu kentin geçmişini anımsatmaya ve Nazizmin kent üzerinde meydana getirdiği etkiyi anlamaya girişir. Roman, kapsamlı tarihsel olayları, bir grup küçük çocuğun gözünden sunar ve böylelikle yazara, anlatısını kent ve kent halkı hakkındaki anıları üzerine temellendirme olanağı tanır. Kitabın ana kahramanı, ele avuca sığmaz Joachim Mahlke, palyaço olma hayalleri kurmaktadır ama onun yerine bir savaş kahramanı olur. Mahlke bir yabancı, muhtemelen de rejimin itaat etmesi ve inanması için üzerinde kurduğu baskıya boyun eğmeyen bir Polonyalı'dır. Onun esrarengiz yaşamı, Nazilerin, kahramanlığa ve kahramana duyulan hayranlığa yönelik ilgisine yergi niteliğindedir; o, rejime küçümsemeye benzer bir duyguyla yaklaşırken diğer çocuklar da ona korkuyla karışık bir saygı duyarlar. Palyaço olma arzusu, başkalarının önünde gösteri yapma, izlenme ve hayran olunma isteğinden kaynaklanır ve bu da Grass'ın Nazi döneminde kahramanlık mertebesine yükselenlerden pek çoğunun içindeki çelişkileri irdelemesine olanak tanır.

Mahlke'nin arkadaşı Pilenz tarafından anlatılan öykü, bir itirafname şeklinde yazılmıştır; bu format, kasıtlı olarak, savaş sonrası dönemde insanların kendi Nazi geçmişleriyle ilgili "günah çıkararak" bağışlanma elde etme girişimlerine ayna tutar. Roman komik hayallerle vahşet, gerçekçilikle masal arasında, neredeyse şiirsel bir güzellikle korkunç bir dehşet arasında gidip gelir. Aynı zamanda kendi öyküleme biçimiyle, hafızanın çarpıtıcı gücüyle ve uzlaşmanın olanaksızlığıyla sürekli diyalog halindedir. **JM**

Yazarın doğum tarihi | 1927 (Polonya)
İlk yayın tarihi | 1961, Luchterhand (Neuwied)
Orijinal adı | Katz und Maus: eine Novelle
Nobel Edebiyat Ödülü | 1999

"Kedi ilerleyip iyice yanaştı. Mahlke'nin ademelması dikkat çekiyordu çünkü büyüktü, daima hareket halindeydi ve gölgesi vardı. Hademenin siyah kedisi, benimle Mahlke arasında, atlamak üzere gerildi"

▲ **Alman siyaseti üzerine görüşlerini dobralıkla ifade eden Grass, Danzig romanlarını biraz da Nazi geçmişine yönelik bellek yitiminin eleştirisi olarak yazdı.**

The Prime of Miss Jean Brodie

Muriel Spark

Yazarın doğum tarihi | 1918 (İskoçya), 2006 (İtalya)
İlk yayın tarihi | 1961
İlk yayınevi | Macmillan & Co. (Londra)
Tiyatro uyarlaması | 1966

"Eunice'i 'Sonunda Corstorphine gibi bir kenar mahallede kız izci lideri olup çıkacaksın' diye uyardı. Oysa Eunice, aslında alttan alta bu fikrin cazibesine kapılmıştı..."

▲ 1969 yapımı filmde, Murial Spark'ın garip işler çeviren faşist eğilimli öğretmenini canlandıran Maggie Smith, bu rolle En İyi Kadın Oyuncu Oscar'ını kazandı.

▶ 1960 tarihli bir fotoğrafta görülen Spark, Edinburgh'da, Bayan Brodie'nin çalıştığından çok da farklı olmayan bir kızlar okulunda okudu.

Spark'ın en ünlü yapıtı The Prime of Miss Jean Brodie'nin bir roman olarak barındırdığı nitelikler, tiyatro ve sinema versiyonlarının popülaritesiyle gölgelendi. "Crème de la crème" gibi ifadeler kamusal bilince girdi ama Spark'ın birbiriyle örtüşen çeşitli kasıtlarının karmaşıklığı aynı şekilde rağbet görmedi. Bayan Brodie'nin ürpertici şeytani varsayımından ("Bana etki altında kalabilecek yaşta bir kız verin, ömür boyu benim olur") romanın vardığı karanlık sona kadar her noktada Spark, eğitim, kadın olmak ve otoriterlik hakkında bir dizi zor soru sorar. Bayan Brodie'nin kendine özgü cazibesi ve sertliği, Muriel Spark'ın üslup ve ustalığının mükemmel keskinliğinden gelir. Bayan Brodie'nin aldatıcı biçimde, pırıltılı bir hayatın tuzaklarını romantize etme çabası Spark'ın her şeyi gören anlatıcısının otoritesini tehlikeye atar. Roman bir yandan okuma arzusu yaratan anlatım biçimini korurken bir yandan da her biçimselciyi memnun edecek tarzda kendi kurgusuna eleştiriler getirir.

Öykü birkaç zaman dilimini ve farklı perspektifleri örtüştürür; romana lezzet katan unsurlardan biri, Brodie'nin tezgâhından geçen farklı kişilerin geçmişe dönük yargılarıdır. Bu, etkileyici ama tehlikeli bir öğretmenin, kitaba adını veren Jean Brodie'nin, mütevazı yükselişi ve şiddetli düşüşünün nasıl bir süreçte gerçekleştiğine dair ipuçları verir. Bayan Brodie, müfredatını, suç niteliğinde bir otoriter rejim propagandasına doğru giden indirgemeci ama bir yandan da teşvik edici bir sertlikle öğretir ve öğrencileri birer faşizm yanlısı olarak şekillendirir. Pedagojik tutkuların ve okul sınıflarının içindeki cinsel gerilimlerin tuhaf sadomazoşist fantezilerine hafifçe dokunan roman, Brodie'nin verdiği bu "eğitim"in öğrenci Sandy Stranger'ın gözünden karanlık bir bakış açısıyla görülen, nasıl olmuşsa beklenen etkiyi yaratmaktan uzak kalmış sonuçlarını irdeler. Politik saptamalar yapmasıyla satirik mizah niteliği kazanan roman, öğretmenin ve hikâye anlatmanın etiğine güçlü ve ferahlatıcı bir bakış açısı getiriyor: Okumaktan keyif alacaksınız. **DM**

Kesik Bir Baş

A Severed Head

Iris Murdoch

Yazarın doğum tarihi | 1919 (İrlanda), 1999
İlk yayın tarihi | 1961
İlk yayınevi | Chatto & Windus (Londra)
Kızlık soyadı | Mrs. J. O. Bayley

Martin Lynch-Gibbon, metresinin dairesinde tembel bir öğleden sonrasının keyfini çıkarırken yaşamını uzun uzun düşünme fırsatı bulur. Yaşça kendisinden biraz büyük karısı Antonia'yı terk etmeye niyeti yoktur ama Georgie'yle olan ilişkisi de ona mutluluk vermektedir. Georgie'nin duygusal gereksinimlerinin farkında olan ama bunlarla ilgili kaygı duymayan Martin, utangaç nezaketine ve orta sınıf görgüsüne rağmen duygusuz ve kayıtsızdır; öte yandan bir ahlâk dersi almasının vakti de gelmiştir. Bu da, ilkel bir yanı olan ama daima dürüst ve yapmacıksız antropolog, ilginç ve şeytanî Honor Klein'ın ortaya çıkmasıyla gerçekleşir. Martin, karısının onu Klein'ın üvey kardeşi Palmer için terk etmek istediğini öğrenince çok şaşırır ama onları anne babası yerine koyan bir çocuk olarak bu yeni duruma alışır. Honor bu uzlaşmanın riyakârlığına ve sahte "medeni"liğine darbe vurur. Martin, Antonia'nın aynı zamanda ağabeyiyle de bir ilişki yaşadığını öğrendiğinde ve Honor, onun Georgie'yle olan ilişkisi hakkındaki gerçeği ortaya serdiğinde Martin'in dünyası altüst olur.

Kesik Bir Baş, bir 'restorasyon dönemi komedisi'nin gülünç bir tuhaflık taşıyan cinselliğini içinde barındırmakla birlikte 60'ların değer yargıları ve cinsel alışkanlıklara dair devrim niteliğindeki gelişmeleriyle de uyum içindedir. Sürprizli ve gerilimli bir anlatım kullanır; farsla melodramı birleştirir, gerçekliği olası görünmeyen olay örgüsü unsurlarını dengeler, gerçekçi yapısını sembolizm ve imgelerle bütünler ve insan ilişkilerindeki budalalıklara akıllıca yorumlar getirmeyi başarır. **RMcD**

◀ **Murdoch, olay örgüsü ve karakter yaratma konusundaki özel yeteneğini psikanaliz ve varoluşçuluk gibi düşünce akımlarına olan ilgisiyle birleştiriyordu.**

Franny ve Zooey

Franny and Zooey

J. D. Salinger

Yazarın doğum tarihi | 1919 (A.B.D.)
İlk yayın tarihi | 1961, Little, Brown & Co. (Bost.)
Kısa hikaye olarak yayınlanma tarihi | Franny (1955), Zooey (1957) in New Yorker Dergisi

The Catcher in the Rye'ın (Çavdar Tarlasında Çocuklar) şöhreti, insanların dikkatini hem J.D. Salinger'ın diğer yapıtlarından hem de genel anlamda onun yazdıklarının özündeki nitelikten uzaklaştırmıştır: Bu nitelik, yabancılaşma ve toplumdan uzaklaşmanın yüzeysel darbelerinden öte ayrıntılarla ilgilidir. Franny ve Zooey, neredeyse tamamen ayrıntılardan oluşur. Glass ailesinin iki çocuğu hakkında bir çift öykü anlatan "roman"da, deforme olmuş yapısı ve odaksız anlatım biçimi nedeniyle neredeyse önemsiz bir yapıt ya da müsvedde havası vardır. Bununla beraber kitap, baştan sona, Salinger'ın diğer romanlarında kıyıda köşede kalmış fikirlerle, özellikle de entelektüelliğin ya da imanın sonucu olarak bir mutlaklık bulabileceklerine ve kendilerini yaşamlarında karşılaştıkları olaylara hergün yeniden hazırlama gereksiniminden kurtulabileceklerine inanan insanların bencillik ve "sahtelik"leriyle uğraşır.

Salinger'ın Doğu'nun din felsefesine (özellikle de mutlaklıkların kabul edilmemesine ve herhangi bir şeyi garanti olarak görmenin reddedilmesine) olan ilgisi, Franny ve Zooey'de en net biçimde görülür. Glass ailesinin en küçük çocukları, roman ilerledikçe kavramaya doğru gittikleri bir düşünceden dolayı azap çekerler; bu, öğrenmenin, dinin ve hatta mutluluğun bile yarar kavramına indirgenmiş olduğu düşüncesidir. Bu nedenle yapılan her bir seçim, neyle ilgili olduğundan bağımsız olarak, negatif ya da pozitif olma potansiyeli taşır. Çoğu insanın sürekli kendi yaşamları hakkında düşünme gereksinimini ortadan kaldıracak bir yaşam biçimini arzuladığı modern dünyada, Salinger'ın görünüşte önemsiz olan bu yapıtıyla paralellikler olduğu su götürmez. **SF**

Albaya Kimseden Mektup Yok

No One Writes to the Colonel

Gabriel Garc´a Márquez

Yazarın doğum tarihi | 1928 (Kolombiya)
İlk yayın tarihi | 1961
İlk yayınevi | Aguirre Editores (Medellín)
Orijinal adı | El coronel no tiene quien le escriba

Garcia Márquez'in ikinci kitabı olan bu kısa roman şiddetin ve adaletsizliğin, yalnızlığın ve eylemsizliğin hikayesidir. 20. yüzyıla girerken, isimsiz bir albay ve iç savaş gazisi, Kolombiya'nın küçük bir köyünde astımlı karısıyla açlık içinde unutulmuş bir şekilde yaşamaktadır. Albayın hayatı, 15 yıldır, bir gün hükümetten emekli maaşı alarak yoksulluğunun ve savaş sonrası yaşamının zorluklarının sona ereceği umuduyla sürüp gitmektedir. Ancak her Cuma günü daha iyi bir yaşam sürme ümidi, postacının her hafta tekrarladığı, "Albaya kimseden mektup yok," sözüyle yerle bir olmaktadır.

Albayın içinde bulunduğu kötü koşulların ironikliği (hem kendisini hem de hemşerilerini daha da yoksullaştırmaktan başka işe yaramayan bir devrimde yer alması), onun esas boğuştuğu meseleyle birleştirilir: Ölen oğlundan kalan tek miras olan, bir gün kendisine bir servet kazandırabilecek ödüllü dövüş horozunu satıp satmamak. Oğullarının hayatı gizli faaliyetleri çerçevesinde el atından yasa dışı yayın dağıtmasının sonucunda sona erdirilmiştir ama zaman içinde, bu kaybının ardından, zafer potansiyeli horozda vücut bulmuştur. Aynı zamanda, insanların yalnızlık içinde çürümelerinden kaynaklanan durağanlıklarından sıyrılarak, çalışma ve ümit etme çılgınlığına kapılmaları karşısında alternatif bir savaş alanı imkanını da somutlaştırır. Bu yalnızlık çok geçmeden Garcia Márquez'in alametifarikası haline gelir. **JSD**

Faces in the Water

Janet Frame

Yazarın doğum tarihi | 1924 (Yeni Zelanda), 2004
İlk yayın tarihi | 1961
İlk yayınevi | Pegasus Press (Christchurch)
Yeni Zelanda Kitap Ödülü | 1990

Bu roman, akıl hastalığının gelmiş geçmiş en güçlü yazılı betimlemelerinden biridir. Faces in the Water bir kurgu edebiyat yapıtı olsa da, Frame'in Yeni Zelanda'daki bir akıl hastanesinde hasta olarak (kendisine hatalı bir şizofreni tanısı konmuştu) edindiği deneyimlerle oluşur.

Romanın ana karakteri Istina Mavet, Cliffhaven ve Treecroft hastanelerinin koğuşlarında yaşadıklarını oldukça lirik ama mantık düzeni içerisinde olmayan bir üslupta anlatır. Onun gözünden, bu tımarhanelerin yürekler acısı koşullarını, elektroşok, insulin koma ve lobotomi tedavilerinin korkunç yan etkilerini, bunların yanı sıra da psikiyatri hemşirelerinin zaman zaman nazik daha çok da zalimce tutumlarını görürüz.

Kitap, akıl hastalarına kötü muameleye ve tıbbi "profesyoneller"le hasta arasındaki muazzam güç farkına yönelik keskin bir eleştiridir. Romanın, ele aldığı konuyu ustalıkla ifade ediyor olması onu zaten hatırlanmaya değer kılmaya yetse de metnin çarpıcı kalitesi onu tam anlamıyla büyük bir roman olma düzeyine yükseltir. Istina'nın düşünceleri ve öyküsel betimlemeleri usta bir lirizmi psikolojik travmanın belirtileri olan konu dışı arasözler ve çağrışımlarla birleştirir. Istina'nın psikolojik bozukluğu zaman zaman açıkça gözler önündedir ama bu deneyimleri anlatabilme yeteneği onu kendini ifade edemeyen çoğu hastadan ayırır. Frame sekiz yılın ardından, akıl hastanesinden taburcu edilmiş ve 1951 yılında ilk kitabı The Lagoon and Other Stories'i yayınlamıştır. **CG-G**

Memoirs of a Peasant Boy

Xosé Neira Vilas

Yazarın doğum tarihi | 1928 (İspanya)
İlk yayın tarihi | 1961
İlk yayınevi | Follas Novas (Buenos Aires)
Orijinal adı | Memorias dun neno labrego

Galiçya çocuk edebiyatının bu klasiği Galiçya taşralarında yaşayan fakir bir çocuğun hayatının duygusal betimlemesinden oluşur. Ana kahraman, "köyden bir çocuk" olarak takdim edilen Balbino'dur. Bu da "hiç kimse" anlamına gelmektedir. Okuyucu, çocuğun olgunlaşırken karakterinin oluşmasını yine çocuğun gözlerinden ve duygusallığından öğrenir. Çocuk, ölümle iki kez karşı karşıya kalır: Büyükbabasını araba çiğner ve köpeği kazayla tilkiler için kurulmuş bir tuzağa yakalanır. Ama Balbino hala gelecekten umutludur ve bunun bir sembolü olarak da hayvanın öldüğü yere bir kiraz ağacı diker. Bir başka acı deneyimi de, zengin bir çocuk olan Manolito'nun yüzünü kirlettiği için babasının ona vurmasındaki adaletsizliktir. Sevgiyle bağlantı kurması da daha kolay olmaz. Okuldaki kadın öğretmenlerden birine aşık olur ve bu duygusu onu çalışmaya iter; ama öğretmenin evlenmesinden o kadar büyük bir acı duyar ki okula dönmeyi reddeder. Babası ceza olarak onu kendisiyle birlikte çalışmaya zorlar.

Bir yanda akıl, öte yanda dostluk genci eğitir. İlkini, insanlar konusunda onun gözünü açan ve yalnızca onurla yalnızlığın bilincini yatıştıracağını öğreten bir Yahudi'de bulur. Dostluk, iltica etmek zorunda kaldığı Amerika'dan ona yazan Lelo'da hayat bulmuştur. Bu dostça yazışmalar sonucunda, Balbino sırlarını okumakta olduğumuz deftere yazmayı bırakır. **DRM**

Yaban Diyarlardaki Yabancı

Stranger in a Strange Land

Robert Heinlein

Yazarın doğum tarihi | 1907 (ABD), 1998
İlk yayın tarihi | 1961
İlk yayınevi | Putnam (New York)
Hugo Ödülü | 1962

1962 Hugo ödülünü kazanan ve bilimkurgu dünyasını sarsan bu tuhaf ve rahatsız edici roman, hem bilimkurgu kitaplarına saygın kitapların tutulduğu raflarda yer kazandırdı hem de 1960'ların özgür aşk ve sınırları olmayan bir yaşam biçimini öngören karşı kültür hareketinin simgelerinden biri haline geldi. Kitap, Mars'a ilk ayak basanların Marslılar tarafından büyütülmüş ve ikinci bir insanlık misyonuyla Dünya'ya gönderilmiş öksüz oğlu Valentine Michael Smith'in öyküsünü anlatır. Smith Dünya'ya geldiğinde her ne kadar yirmili yaşlarında olsa da, insan olmanın ne demek olduğunu öğrenmek gibi çetin bir görevle karşı karşıya kalırken bu gezegeni bir çocuğun gözleriyle inceler. Daha önce hiç kadın görmemiştir ve insan kültürleri ya da dinleri hakkında hiçbir bilgisi yoktur. Smith, maneviyat ve özgür aşk mesajını aşılar ve Mars'ta öğrendiği psişik güçleri yayar. Zaman ilerledikçe pek çok insanı kendi düşüncelerine yakınlaştırır ve mesihvari bir figür haline gelir; tabii bunun tartışmalı sonuçları olur. Öykü, kendi döneminde ortaya çıkan alışılmamış fikirlerin bir yansıması, yapmacık olarak görülen aşk, politika, seks ve hepsinden önemlisi organize din kavramlarını kapsayan insanlık hâline dair dağınık bir yergidir. Romanın okunması sonucu birkaç dinsel hareketin ortaya çıkması, insanların peygamberlerin ve savların peşinde gitme arzularına karşı bir direnç oluşturma mesajı vermeye çalışan yazar açısından dehşet verici olmuştur herhalde. **EF**

Labyrinths

Jorge Luis Borges

Yazarın doğum tarihi | 1899 (Arjantin), 1986 (İsviçre)
İlk yayın tarihi | 1962
İlk yayınevi | New Directions (New York)
Orijinal dili | İngilizce

Borges asla roman yazmadı. Bir roman ya gereksiz ya da yarım kalmış olurdu. Onun yerine elimizde, Labyrinths'te bir araya getirilmiş bu "bölümler" var; bu, yazarın bazı en önemli kısa öykülerinden ve en ilgi çekici denemelerinden oluşan bir koleksiyon. Bu kitapta okur, büyük fikirlerin tarihteki ufacık anlar ya da bireyler üzerindeki etkilerini görebilir; bir insanın ilk ve son kez ebediyete uzanabilen bakış açısına tanıklık edebilir. Borges'in aynı anda hem melankolik hem bilimsel olan duru yazım tarzı, uçsuz bucaksız kütüphanelerin, sırası gelince kendileri de birilerinin hayâli olan hayâlperestlerin ve hiçbir şeyi unutamamaktan mustarip insanların masallarını anlatmak için ideal araçtır.

Kurgu metinler, denemeler ve masallar; onun okuduğu ve ilham aldığı şeylerin ne kadar geniş bir yelpazeye dağıldığı ortada. Pascal, Kafka, Judas, ve Bernard Shaw, hepsi de onun yazılarında boy gösterir. André Maurois'in dediği gibi: "Borges her şeyi okumuştur; özellikle de artık kimsenin okumadıklarını." Borges, eski Norveççe yazılmış efsanelerden Arap felsefesine kadar her metinde satır aralarını okumayı tercih eder, kimsenin görmediği bağlantıları kurar ve anlaşılması güç, bazen de korkunç imaları fark eder. Üç türe bölünmesine rağmen tüm metinler ortak yönlere sahiptir. Gerek insanoğlunun gerekse evrenin potansiyeline dair daimi bir merak, bireylerin eylemleriyle ilgili belirgin bir ironi ve şeylerin bitimine yönelik ince bir hüzün söz konusudur. Büyülü gerçekçilik, metinlerarasılık ve postmodern düzenbazlık, tanımlamaların yükü olmaksızın canlı ve sürükleyici biçimde karşımıza çıkar. Borges sanki dünyanın tüm okuma yazma işlerini çoktan yapıp bitirmiş gibidir. **JS**

Altın Defter

The Golden Notebook

Doris Lessing

Yazarın doğum tarihi | 1919 (İran)
İlk yayın tarihi | 1962
İlk yayınevi | Michael Joseph (Londra)
Medicis Ödülü | 1976

Margaret Drabble, 1972'de Doris Lessing'i "kuşatma altındaki bir dünyada olacak kötü şeyleri haber veren bir kâhin" diye nitelendirirken Lessing'in yazdıklarını okurken herkesin hissettiği bir gerçeğe dikkat çekiyordu: Yani onu, "neler olup bittiğini" anlamak, kendi bireysel ve kolektif yaşamlarımızdaki ikilemlere bağımsız bir "teşhis" koyabilmek için okuduğumuza. İlk olarak 1962 yılında yayınlanan Altın Defter, çok geçmeden 'cinsiyet savaşları'na önemli bir müdahale olarak kabul gördü –ya da Lessing'in deyimiyle küçümsendi. Kitap, özünde "özgür kadınlar"ın yaşamlarındaki tinsel ve politik değişmin edebi savunusu olarak algılandı. Altın Defter, baş karakter Anna Wulf'un yaşantısını kapsayan ve onu dörde bölen dört defter üzerinden anlatılan karmaşık bir roman. Sıkıntılar yaşayan bir yazar ve 1950'lerde Komünist Parti'yle yakından ilişkili yalnız bir anne olarak Wulf, Lessing'in kitabın tamamına yayılmış olan cinsellik ve cinsiyet ayrımı, politika ve yaratıcılık (özellikle de delirme teması) konuları hakkında yazmak için kullandığı figürdür. 1950'li yıllarda İngiliz Komünist Partisi'nin peşini bırakmayan politik inanç krizi, Soğuk Savaş paranoyası, hem bir yazar olarak Anna Wulf'un yaşadığı yaratma bunalımı, hem de "modern" bir kadın olarak onun kafasını fena halde kurcalayan cinsler arası ilişkilerdeki karışıklık hâli üzerinden yansıtılır. **VL**

▶ **Lessing, yazılarına esin kaynağı olan politik aktivizmi öğrendiği, şimdiki adı Zimbabve olan Güney Rodezya'da büyüdü.**

Sessizlik Zamanı

Time of Silence

Luis Martín-Santos

Yazarın doğum tarihi | 1924 (İspanya), 1964
İlk yayın tarihi | 1962
İlk yayınevi | Seix Barral (Barselona)
Orijinal adı | Tiempo de silencio

Sessizlik Zamanı'nın bir askeri doktorun oğlu olan yazarı, başarılı genç bir psikiyatristti, kendi kuşağının en başarılı yazarlarıyla dosttu ve Sosyalist Parti'nin gizli bir militanıydı. Bu kitapla, realist, politik açıdan adanmış romanın temellerini yerle bir etti. Karakterlerin iç monologlarını serbestçe kullandı, hikayenin yapısını özenle parçaladı, hepsinden önemlisi de, doğrudan James Joyce'dan aldığı sözcük oyunlarıyla yüklü alaycı bir anlatım tarzını benimsedi.

Bununla birlikte, tanımladığı sorunlar realist arkadaşlarının ilgilendikleriyle aynıydı ve saygın Pio Baroja zamanından beri İspanyol edebiyatının bir parçası haline gelmiş tanıdık sorunlardı: Geleneksel orta sınıfların ikiyüzlülüğü, İspanyol toplumunun anaerkil yönü, entelektüel serbestlik yönünde girişimde bulunmanın absürdlüğü ve umursamaz bir proletaryayla kendilerini kurtuluşa adamış aynı gruptan yazarlar arasında bağ kurmaya çalışmanın imkansızlığı.

Roman kısa ve öz aksiyonun ortaya serildiği ortamı büyüleyici bir şiddetle sunar: Aile pansiyonu, genelev, gösterişli aristokratik malikane, genç entelektüellerin gece toplantıları ve göçebelerin sıkış tıkış yaşadığı derme çatma kulübeler. Hikaye, kışkırtıcı olmaktan çok kurban, bilinçli olmaktan çok şaşkın olan, bir kuşağın başarısızlığının sıkıntılı temsilcisi rolünü üstlenen ana karakter genç doktor Pedro'yu anlatır. **JCM**

Solgun Ateş

Pale Fire

Vladimir Nabokov

Yazarın doğum tarihi | 1899 (Rusya), 1977 (İsviçre)
İlk yayın tarihi | 1962
İlk yayınevi | Putnam (New York)
Orijinal dili | İngilizce

Nabokov'un derin düşünceler, suçlamalar, delilik, komşuluk, eşcinsellik, sürgündeki soylular, cinayet ve edebiyat eleştirisinden ördüğü ağa girince bu metnin dışında sabit bir dünya olduğunu hatırlamak güç. Nabokov burada, yazma eyleminin her şeyden önce kendisiyle ilgili olması gerektiği yönündeki görüşü şaşırtıcı bir edebî ustalıkla hayli ötelere taşır. Roman ikiye bölünmüştür: "Solgun Ateş" adlı şiirin hayalî yazar John Shade'e atfedilen dört kıtası ve Shade'in ölümünden sonra dostu, komşusu ve editörü Charles Kinbote'un bu dizelerle ilgili yazdığı açıklayıcı yorumlar.

Şiir ve onun üzerine yazılanlar, Kinbote'un açıklayıcı önsözü ve diziniyle beraber romanın bütününü oluşturur. Söz konusu şiir Shade'in, hayatına, kızının intiharına ve ilahî düzenin doğası üzerine Hristiyanca düşüncelerine ilişkin pek de karmaşık olmayan görüşlerini yansıtır. Kinbote'un notları, onun Zembla adlı pek tanınmamış Avrupa ülkesinin kralı Aziz Charles olduğuna inandığını ortaya koyar. Ülkesindeki devrimden kaçıp ABD'ye sığınan Charles, sahte bir isimle Wordsmith Üniversitesi'nde en sevdiği şair John Shade'in yanı başında bir mevki edinmiş, onunla arkadaşlık kurmuş ve eserlerini anladığını iddia etmiştir.

Ona göre "Solgun Ateş" aslında Zembla'nın şifreli tarihidir. Kinbote bir editör müdür, bir iz sürücü mü, delinin biri mi, yoksa bir akademisyen mi? Yoksa kendi şiirine dipnotlar yazan Shade'in uydurduğu kurmaca bir karakter mi? Buyurun eğlenceye. **DH**

▶ Resimde 1958 yılında kelebek avındayken görülen Nabokov, eşine az rastlanır bir romancı olmasının yanı sıra kelebek koleksiyonculuğuyla biliniyordu.

INSIDE Mr ENDERBY by Joseph Kell
LANGUAGE MADE PLAIN Anthony Burgess
ANTHONY BURGESS
devil of a state
anthony burgess
ANTHONY BURGESS
Nothing like the Sun
The Wanting Seed Anthony Burgess
BURGESS
The Novel Now
A Shorter Finnegans Wake by James Joyce

Otomatik Portakal

A Clockwork Orange

Anthony Burgess

Stanley Kubrick'in 1971'de yaptığı tartışmalı sinema uyarlamasının ardından üne kavuşan Otomatik Portakal, Burgess'in en tanınmış yapıtıdır. Romanın esin kaynağı, yazarın St. Petersburg'da karşılaştığı gaddar bir gençlik çetesi. Anlatıcılığını genç kabadayı Alex'in üstlendiği roman, Rusçadan türetilmiş argo terimlerle süslenmiş. Alex'le arkadaşları Dim, Pete ve Georgie, şiddetle iç içe bir hayat sürmektedir; onlar için yaşlı bir adamı dövüp karısına tecavüz etmek sıradan bir gece eğlencesidir.

Alex tuzağa düşürülüp tutuklandıktan ve hapishaneye gönderildikten sonra, "Ludovico Tekniği" olarak anılan Pavlov tarzı bir şiddet karşıtı tedavi için kobay olarak seçilir. Kısa süre içinde herhangi bir şiddet düşüncesinin zihninden geçmesi bile Alex'i hasta etmeye yeterli hale gelir ve böylece tedavi büyük bir başarı olarak karşılanır. Hapisten çıktığında şiddete hiçbir biçimde karşılık veremez durumda olan Alex, saldırıya uğrar ve bir tarlanın ortasında ölüme terk edilir.

Romanın başında saldırdığı adam tarafından kurtarılan Alex'in başarısız intihar girişiminden sonra, kendisi henüz baygın haldeyken devlet psikologları Ludovico Tekniği'ni tersine çevirirler. Alex bir süre eskisi gibi şiddet dolu günler geçirse de, romanın sonunda biraz durulmuş görünür. Romanın fazla duygusal bulunan son bölümü Burgess'in rıza göstermemesine karşın, Otomatik Portakal'ın Amerika baskısından çıkarılmıştı.

Roman, yazarın, toplumun, bireysel özgürlükleri yok etme isteğine ve 1960'ların başında yükselen popüler kitle kültürünün getirdiği yeni isyankâr konformizme karşı bir eleştiriydi. Burgess, iğrenç bulduğu psikolojik koşullandırma yöntemlerine sayıp sövüyordu. Alex'in şiddeti geride bırakmayı özgür iradesiyle seçmesiyse, onu koşullandırılmış zorakî zararsızlığından kat kat üstün bir ahlakî noktaya getirmekte ve bütünüyle özgür kılmaktaydı. **EF**

Yazarın doğum tarihi | 1917 (İngiltere), 1993
İlk yayın tarihi | 1962
İlk yayınevi | W. Heinemann (Londra)
İlk Sinema uyarlaması | 1971

▲ Penguin Yayınevi'nin Pop Art etkisindeki kapağında Droogs çetesinin vahşi lideri Alex, yüzü olmayan, insani niteliklerden uzak bir imge olarak betimlenir.

◀ Burgess son derece üretken bir yazardı; Otomatik Portakal, 1960-1962 yılları arasında yayınlanan beş romanından biriydi.

Guguk Kuşu

One Flew Over the Cuckoo's Nest

Ken Kesey

Yazarın doğum tarihi | 1935 (ABD), 2001
İlk yayın tarihi | 1962
İlk yayınevi | Viking Press (New York)
İlk sinema uyarlaması | 1975

"'Öylesine uzun zamandır sessiz kaldım ki içimdeki şey kükreyerek çıkacak...'"

▲ **Kesey, 60'ların karşı kültürünün kahramanlarından oldu, halüsinojen haplardan ilham alıp Büyülü Otobüs'le (Magic Bus) yolculuklara çıkan hippilere yol gösterdi.**

Kesey'nin romanı, ABD'nin genelinde itaatkâr, uysal kullar yaratmayı hedefleyen daha büyük bir projenin parçası olarak hastalara deli tanısı koymaya yönelik aralıksız girişimlerin yürütüldüğü bir akıl hastanesini anlatır. 1960'ların anti-psikiyatri hareketinin kilit metinlerinden biri olan roman, akıllılıkla delilik, uyumlulukla isyan arasındaki ilişkiye dikkat çeker. Roman baştan sona ince bir dengeye oturtulmuştur. Örneğin, "makine"nin gerçekte tüm ahali üzerinde toplumsal kontrol sağlamak için yaratılmış sınırsız bir otorite mi, yoksa anlatıcı Şef Bromden'ın paranoyak hayal gücünün bir yansıması mı olduğu asla açıklık kazanmaz. Ayrıca deliliğin, R. D. Laing'in deyişiyle "çıldırmış bir dünyada çok sağlıklı bir durum" ya da en azından yerinde bir toplumsal başkaldırı biçimi olup olmadığı sorusu ortaya atılır ama bu, hiçbir zaman tam anlamıyla yanıtlanmaz.

Çağdaş "kovboy" Randall P. McMurphy, gösterişli edasıyla hastanenin steril, yalıtılmış dünyasından içeri girerek koğuşun sorunsuzca işleyen düzenini bozar ve katı hemşire Ratched'ın neredeyse mutlak olan otoritesine meydan okur.

McMurphy'nin isyankâr davranışlarının çoğunlukla yalnızca kendi çıkarlarını kollayan bir yapıda olması, romanın politik anlamda harekete geçirici olma çabasını yetersiz kılar ve kitabın ırk ve cinsiyet politikalarına dair söyleminde de rahatsız edici bir boyut olarak kalır.

"Kızılderili" Bromden'ı kurtarmak "kovboy" McMurphy'ye düşer ve vatandaşlık haklarıyla feminizmin yükselişte olduğu bir dönemde, beyaz erkek hastalar entrikacı itaatkâr siyahlar tarafından beceriyle desteklenen anaerkil bir düzenin kurbanları olarak resmedilir. Ancak Kesey'nin liderlere, hatta kurumlara bile bağlı olması gerekmeyen çağdaş iktidarın şekilden şekile giren doğasıyla hesaplaşmaya yönelik etkileyici girişimleri, romanı öngörülü ve önsezili bir yapıt haline getirir. Sistemi fazla zorlayanları McMurphy'nin kaderi bekliyorsa, Bromden'ın akıl sağlığı da haksızlığı ve sömürüyü görmezden gelmemesine bağlıdır. **AP**

Yalnız Kız

Girl with Green Eyes

Edna O'Brien

Yazarın doğum tarihi | 1932 (İrlanda)
İlk yayın tarihi | 1962
İlk yayınevi | Jonathan Cape (Londra)
Kingsley Amis Ödülü | 1962

The Country Girls üçlemesinin ikinci kitabı olan ve saf manastır kızı Caithleen Brady'nin ağzından anlatılan roman, ilk olarak The Lonely Girl adıyla basıldı. Bu romanda, çocukluk arkadaşı Baba'yla beraber Dublin'e taşınmasının ardından Caithleen (iki kızdan daha utangaç ve çağdaş kent yaşamında ayakta kalma becerisi daha az olan), kendisinden yaşça hayli büyük, evli ama karısından soğumuş bir film yapımcısı olan Eugene'le ilişkiye girer. Bu, belki de kaçınılmaz olarak, oldukça dengesiz bir aşktır ve Eugene, ilişkilerinin üzerinde orantısız bir güce sahiptir. Caithleen'in ailesinin bu ilişkiyi şiddetle reddetmesi, kızın yetiştirilmesinde etkili olan Katolik değerlerle 1960'ların değişen kültürel tutumlarını zorunlu olarak karşı karşıya bırakır. Caithleen'in bir cinsel ilişki kurabilme arzusu onu dönemin, İrlanda'ya özgü katı dinsel gelenekleriyle çatışmaya sokar. Caithleen'in etik sorunuyla Eugene'in dinsel kurallara uyumu gerektiren herhangi bir davranışı anlamakta yetersiz kalışı tam bir karşıtlık oluşturmaktadır.

Roman, 1962 yılında yayınlandıktan sonra, genç bir kadının deneyimlerini içten, canlı ve yapmacıksız biçimde betimlemesinden ötürü büyük beğeni topladı. Gerek konusu, gerekse O'Brien'ın bu konuyu bu açıklıkla ele alması, yazarın anavatanı olan İrlanda'da tartışma yaratacaktı; nitekim İrlanda Sansür Kurulu, üçlemeye dahil olan üç kitabı da yasakladı. O'Brien'ın dönemin kültürel açıdan hassas meseleleriyle uğraşma iradesi onun yapıtlarına daha da önem kazandırır. Yazarın belirlenmiş bir toplumsal çevre içerisinde yaşanan bireysel deneyimin gerçeklerine gösterdiği duyarlılık bunu kaçırılmaz bir roman yapar. **JW**

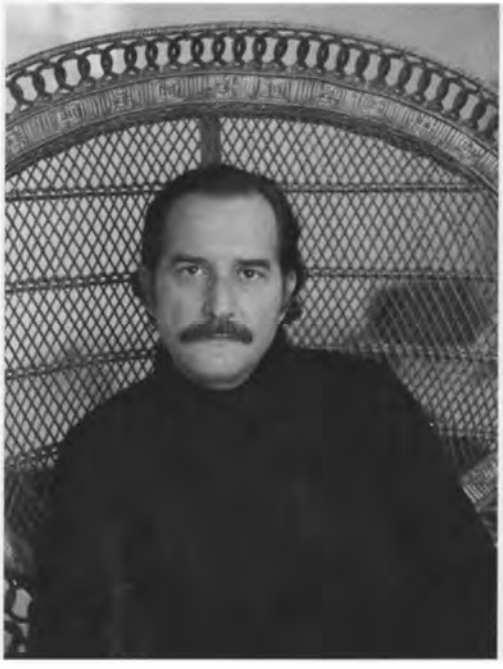
▲ **O'Brien, Clare eyaletinde dünyaya gelmiş ve bir rahibe okulunda okumuştu – kendisi de romanlarında yer alan İrlandalı "taşra kızları"ndan biriydi.**

"Eskiden kitaplarımı yasaklarlardı, şimdi arkamdan iftira atsalar da yüzüme karşı kibar davranıyorlar."
O'Brien, Writers at Work, 1986

Artemio Cruz'un Ölümü

The Death of Artemio Cruz

Carlos Fuentes

"Dün ne yaptığımı düşünecek olursam, şu anda bana olanları düşünmeyi bırakırım. Bu iyi bir fikir. Çok iyi hem de. Dünü düşün"

▲ Fuentes politik adanmışlığını, teknik deneyimleri serbest hayal gücüyle birleştiren bir hikaye biçiminde yorumlamar.

Yazarın doğum tarihi | 1928 (Panama)
İlk yayın tarihi | 1962
İlk yayınevi | FCE (Mexico C)
Orijinal adı | La muerte de Artemio Cruz

Artemio Cruz, ölüm döşeğinde kendini üç ses ve birbirinden tamamen farklı üç zaman biçiminde çoğaltır: "Ben" şimdiki zamanda konuşup bütün romana iç içe halkalar halinde yayılarak can çekişmesini anlatır; "sen," hatıralarını yakın ya da belki de sonsuza dek ertelenmiş gelecekte ifade eden hayali ikizidir; son olarak da "o" on iki bölümün ya da olması gerektiği gibi düzenlenmiş kendi hayat sahnesinin kahramanıdır. Her durumda, diğer sesler ve diğer zamanlar da son derece değişken bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

Bu karmaşık düzenleme ortaya tamamlanmış bir biyografi çıkarır: 1889 yılından 1959 yılına kadar ülkesinin hikayesini temsil eden Meksikalı bir iş adamı. Kitap, Devrim zamanında geçen, ardından da bu iş adamının başarılarıyla devam eden bir hikayeyi anlatır. Ardında, Devrimin yok ettiği aşklar; korkaklık ve ihanet; suiistimaller; utanç ve yozlaşma bırakır. Sonunda Cruz kalp krizi geçirir. Her biri sırayla, ölmekte olan adamın farklı bir resmini çizen ailesi, sekreteri, rahip ve doktorlar etrafına toplandığında, iş adamı geçmişin dönüm noktalarıyla ve hayalle hatıraların birbirine karıştığı bir gelecekle yüzleşir. Romanın karmaşık yapısal çerçevesi, biçemsel bereketliliği ve hem tarihsel hem de psikolojik yoğunluğu yazıldığı döneme göre olağandışıdır. Bütün gerçek avangard çalışmalar gibi, okuyucuya farklı bir şekilde okumayı öğreten taleplerde bulunur. **DMG**

Kent ve Köpekler

The Time of the Hero

Mario Vargas Llosa

Yazarın doğum tarihi | 1936 (Peru)
İlk yayın tarihi | 1962
İlk yayın yeri | Seix Barral (Barselona)
Orijinal adı | **La ciudad y los perros**

Yazarın ilk romanı olan bu kitap, biçimsel denemelerinin ölçeğiyle ve çağdaş toplumun sınıflarıyla uğraşarak aldığı riskle göz kamaştırıcıdır. Peru askeri kolejindeki öğrencilerin öyküsünü anlatan roman, yazarın kendi deneyimlerinden yararlanır ama edebi modellerin (Flaubert, Faulkner ve Sartre) derinden özümsenmesiyle ve hem bölümlemeye dayanan ayrıntılı yapısıyla hem de anlatıcı seslerinin çokluğuyla otobiyografinin ötesine geçer. Okura ilk olarak bir sınav kağıdının çalınmasından öğrencilerden birinin ölümüne kadar uzanan olaylar aracılığıyla, ilişkilerine şiddet ve hilekârlığın hakim olduğu kolejin ırk ve sosyal sınıf çerçevesi sunulur. Ardından roman, ahlaki yozlaşmaların boyutunu ve yanlış yola saptırılan eğitimin sonuçlarını ortaya koymak üzere bir suç tahkikatı gibi ilerler.

Bu, kolejdeki dünyayla kentteki dünya arasında bölünmüş karakterler tarafından oluşturulan yapının kaçınılmaz sonucu olarak sorumluluk ve kararlılık üzerine bir öyküdür. Ana karakterler (kolej öğrencileri Alberto, Ricardo, Jaguar ve Teğmen Gamboa) her iki dünyada da vardır; bu karakterlere dışarıdan bakıldığında hepsi, arkadaşlarından ve ailelerinden olduğu kadar kısa sürede unutulan Teresa'dan da bir yandan etkilenip bir yandan nefret etmektedirler. Yalancılığın ve kuşkulu gerçeğin küstahlığını açığa çıkarmak için, bu unsurlar son bölümde bir araya getirilir. **DMG**

Kararan Bahçeler

The Garden of the Finzi-Continis

Giorgio Bassani

Yazarın doğum tarihi | 1916 (İtalya), 2000
İlk yayın tarihi | 1963, G. Einaudi (Torino)
Sinema uyarlaması | 1970
Orijinal adı | **Il giardino dei Finzi-Contini**

Bassani'nin romanı, faşizmin gündelik hayatı ele geçirmeye ve içine sızmaya başladığı 1920'lerin ve 30'ların İtalya'sına dair dokunaklı bir öyküdür. Anlatıcı, Ferrara kentinde yaşayan zengin, kozmopolit ve popüler Yahudi ailesi Finzi-Contini'lerin duvarlarla çevrili muhteşem bahçesini sık sık ziyaret etmektedir. Bu kent aynı zamanda faşistlerin en önemli kalelerinden biriydi ama bu dramatik ironi anlatıcının gözünden kaçar. Bu zarif, tuhaf aileyi sever, onlara hayran olur ve yaşanan olaylar dışarıdaki dünyayı daha tehlikeli bir yer hâline getirirken bahçenin verdiği keyfin derinliklerine gitgide daha çok dalar; kısa süre sonra dünyası bu küçük bahçeden ibaret kalacaktır.

Güzel ve gizemli Micòl'e aşık olur ama birlikte kızın erkek kardeşi Alberto'nun esrarengiz bir hastalıktan eriyip gitmesini ve sonunda da ölmesini izlemek zorunda kalırlar. Kendisi için gelecek diye bir şey olmadığını anlayan Micòl, toplumsal hayatın her alanından elini ayağını çekmek durumunda kalır. En nihayetinde miyop anlatıcı bile neler olup bittiğini anlamaya başlar ve roman, hüzünlü, kaçınılmaz sonuna ulaşır. Masumiyetin bozulmasını ve yeteneklerle fırsatların bir kenarda çürümesini anlatan bu roman, aynı zamanda yavaş yavaş tırmanan totaliterliğin ve önyargının tehdidini göremeyecek kadar kör olan sıradan vatandaşlara yöneltilmiş bir suçlamadır. Bir yandan dostluk ve iyi yüreklilik gibi sıradan insanî değerleri tekrar dile getirirken bir yandan da Nazi Almanya'sıyla iş birliği yapmak gibi ölümcül bir hata işleyen İtalya'nın başına gelenleri gösterir; etik olan ne varsa kendi içine çeken bir vakum, İtalyan kültüründeki zekâyı savunmasız ve aldatıcı hâle getirmiştir. **AH**

İvan Denisoviç'in Bir Günü

One Day in the Life of Ivan Denisovich

Aleksandr Isayevich Solzhenitsyn

Yazarın doğum tarihi | 1918 (Rusya)
İlk yayın tarihi |1963, Sovetskii pisatel (Moskova)
Orijinal adı | Odin den Ivana Denisovicha
Sovyetler Birliğinden Sürgün Edilişi | 1974

"En iyisi... boyun eğmekti. Direnmeye kalkarsan işini bitiriyorlardı"

▲ 1960'ların başında Sovyet yetkililer Solzhenitsyn'in yabancı gazetecilerle bağlantı kurmasına izin verdiler ama yazar kısa bir süre sonra yine gözden düştü.

▶ Solzhenitsyn'in Sovyet çalışma kamplarında geçirdiği sekiz yıldan kalan ve onu sıradan bir mahkûm olarak gösteren az sayıdaki fotoğraftan biri.

Çağdaş edebiyatın bu klasiği, tamı tamına iddia ettiği şeyi yapıyor: 1951'de Stalinist çalışma kamplarından birinde bulunan bir mahkûmun hayatının tek bir gününü anlatıyor. İvan Denisoviç Şukov yatağından çıkmadığı için üç günlük hücre hapsi cezasına çarptırılır ancak ceza oldukça hafiftir; kahvaltıya geri götürülmeden önce yapması gereken tek şey yerleri silmektir. Gün ilerledikçe okur, işçilerin çilesine ve yoldaşlığına ve mahkûmlarla gardiyanlar arasındaki gergin ilişkiye dair daha fazla fikir edinir. Günün sonunda bir başka mahkûmun fazladan birkaç lokma yemekle ödüllendirdiği İvan şanslıdır ve bir günü daha atlattığı için Tanrı'ya şükreder.

Romanın sonunda, bunun İvan'ın hapisteki 3653 gününden yalnızca biri olduğunu öğreniriz. Sıradan bir köylü olan ve belki de okuma yazma bile bilmeyen İvan, dönemin Rus edebiyatı için sıradışı bir kahramandır. Rus toplumunun eğitimsiz, zulüm gören çoğunluğunu simgeler. Ancak geçmişinden getirdiği bilgi ve görgüsünün sınırlı olmasına karşın İvan, kamptaki sıkıcı ve onur kırıcı gündelik hayatından bir anlam çıkararak içsel bir vakar geliştirir ve ruhsal derinliğiyle çevresindekilere üstün gelir.

Öykü baştan sona mahkûmların pervasızca insanlıktan çıkarılmalarını yansıtır; insanlar, haksız cezalar ve keyfî kurallarla salt birer sayıya indirgenirler. Yine de tüm bu aşağılamalara rağmen, yoldaşlığın ve inancın insanların hayatta kalmasına yardım eden çifte kuvvetiyle bir umut ışığı belirir.

Solzhenitsyn kişisel bir mektubunda Stalin'i eleştirdiği için 1945'te tutuklandı ve burada anlattığına benzer çalışma kamplarında sekiz yıl geçirdi. 1962'de Sovyet edebiyat tarihinde bir dönüm noktası olan İvan Denisoviç'in Bir Günü'nün yayınlanmasıyla ün kazandı. Bu unutulmaz yapıt, çalışma kamplarının varlığını ve tutukluların katlandığı korkunç koşulları ilk defa açıkça ortaya seriyordu. **EF**

44282

The Third Wedding

Costas Taktsis

Yazarın doğum tarihi | 1927 (Yunanistan)
İlk yayın tarihi | 1963
İlk yayınevi | Yazar tarafından yayınlandı
Orijinal adı | To trito stefani

Kitap, iki Atinalı kadın olan Nina'yla Ekavi'nin 20. yüzyılın ortalarında geçen hikâyesini, özellikle Nina'nın üç evliliğine odaklanarak anlatır. Onların nasıl arkadaş olduklarını ve 2. Dünya Savaşı'nın öncesi ve sonrasında Yunanistan'da meydana gelen, Alman işgali ve İç Savaş dahil olmak üzere, önemli tarihsel olaylara nasıl tepki verdiklerini görürüz. Anlatım 1960'ların başında Nina'nın üçüncü evliliğiyle son bulur. Karakterlerin maceraları ve acıları sıradan Yunanlıların savaş, suç, sadakat, ihanet ve sevgiye nasıl yaklaştıklarına dayanırken, anlatım hayatın kendisinin bir alegorisine dönüşür.

Uzun monologlarını günlük hayatta kullanılan kelime ve deyimlerle zenginleştiren canlı ve dikkat çekici bir üsluba sahip Taktsis, sade ama basite indirgenmemiş bir dil kullanır. Kullandığı dil 1950 ve 60'ların Yunan vodvillerini ve halk filmlerini anımsatır. Herhangi bir düzen gözetmeden sıkıca birbirinin içine geçmiş sayısız hikayeden oluşan anlatım tek kalem darbesiyle sorunsuzca yazılmışa benzer.

Kitap modern Yunanistan hakkında pek çok bilgi verir ama Taktsis, Yunan hayatının önemli küçük ayrıntılarını yakalayarak hikâyesini rahat bir anlatımla sunar. Sıradan insanların şans ve şanssızlıklarından ilham alan The Third Wedding, yaşamın genel geçer deneyimlerini yüceltir. Bu bakımdan Taktsis, yaşamın konuşmasına izin vermek için susmayı bilen bir usta sanatçı. **SMy**

Köpek Yılları

Dog Years

Günter Grass

Yazarın doğum tarihi | 1927 (Polonya)
İlk yayın tarihi | 1963
İlk yayınevi | Herman n Luchterhand
Orijinal adı | Hundejahre

Grass'ın Danzig Üçlemesi'nin üçüncü kitabı olan, The Tin Drum (Teneke Trampet) ve Cat and Mouse'la (Kedi ve Fare) başlayan seriyi tamamlayan Köpek Yılları, yazarın Alman yakın tarihine yönelik ısrarlı eleştirel incelemelerini sürdürür. Metin çeşitli bakış açılarını kucaklamasına rağmen, anormal koşullar altında büyümüş çocukların dehşet dolu perspektifi bir kez daha yetişkinlerin dünyasına yıkıcı bir ışık tutmak üzere kullanılır.

Öykünün temelinde Walter Matern'in savaş öncesinde Danzig'de bostan korkulukları yapan Eddie Amsel'le kurduğu çocukluk arkadaşlığı yatar. Kitap ilerleyip hikâyeler ve hikâye içinde hikâyeler karmaşasına dönüşse de, arkadaşlık ilişkisi konunun belkemiği olarak kalmayı sürdürür. Aşkını mektuplarla ifade eden Harry Liebenau ve Adolf Hitler'in en sevdiği köpek olan Prinz'in hikâyesi dâhil, diğer anlatım hatları da ön plana çıkar. Prinz'in Führer'in Berlin'deki sığınağından kaçışı, kitabın ilgi çeken gülünç olaylarından biri.

Köpek Yılları, masal, gerçek ve hayali sürekli birbirinin içinde dokuması bakımından öncellerinden daha cesur bir yapıt. Alman filozof Heidegger'in zorlama sözcük seçimiyle ilgili parodiler de ("Alman halkının nihai mücadelesi, mesafeselliğe ayarlanmış Hiçlik'e göre yönetilecektir.") dâhil, dil kullanımı genellikle çok eğlenceli, ama bu durum Grass'ın karmaşık ve gerçeküstü bakış açısını gölgeliyor. Sonuçta ortaya, gereğinden fazla abartılmış, genelde sinir bozucu olmasına rağmen mizah, taze fikirler ve anlatım sürprizleriyle dolu bir kitap çıkıyor. **RegG**

Sırça Fanus

The Bell Jar

Sylvia Plath

Yazarın doğum tarihi | 1932 (ABD), 1963 (İng)
İlk yayın tarihi | 1963
İlk yayınevi | W. Heinemann (Londra)
Takma adı | Victoria Lucas

Sylvia Plath'in annesine yazdığı bir mektupta, yalnızca geçimini sağlamak için yazdığı bir kitap olarak nitelediği Sırça Fanus, zaman içinde, ruhsal çöküntünün Amerikan edebiyatındaki en bilinen tasvirlerinden biri haline geldi. İlk olarak 1963'te Victoria Lucas takma adıyla yayınlanan roman, Plath'in gençlik yıllarının üstü hafif örtülü bir otobiyografisini sunar. Kitap, Esther'in bir gençlik dergisinde konuk editörlük yaptığı süreçten başarısız intihar girişimine kadar olan hayatını ve Amerikan psikiyatrisinin 20. yüzyıl ortalarındaki ilkel uygulamalarını anlatır.

İlk yayınlandığı dönemde yalın anlatımı ve amansız dürüstlüğü nedeniyle beğeni toplayan kitap, zaman içinde 1950'lerin toplumsal politikalarını lanetleyen bir yergi olarak okunmaya başlandı. Plath, Esther'in bir kadın olarak bürünebileceği rollerinin ne kadar sınırlı olduğunun bilincine varmasıyla yaşadığı yalnızlık ve paranoya duygusunun artması arasında belirgin bir bağ kurar.

Esther'ın sonunda iyileşmesi, romanda yer alan yanlış rol modellerinin simgelediği baskın kadınlık türlerini bir kenara bırakma becerisine bağlıdır. Öte yandan romanın 1950'ler Amerika'sının boğucu atmosferiyle derdi, cinsiyet sorununun irdelenmesiyle sınırlı kalmaz. Giriş cümlesi ("Garip, boğucu bir yazdı; Rosenberg'leri elektrikli sandalyede idam ettikleri yaz."), romanı açıkça Soğuk Savaş dönemi McCarthy'ciliğinin göbeğine yerleştirir ve Esther'in yaşadıklarıyla dönemin diğer paranoya ve ihanetleri arasında kesin bir ilişki kurar. **NM**

Inside Mr. Enderby

Anthony Burgess

Yazarın doğum tarihi | 1917 (İngiltere), 1993
İlk yayın tarihi | 1963
İlk yayınevi | W. Heinemann (Londra)
Takma adı | Joseph Kell

Bir üçlemenin ilk halkası olan bu roman, Burgess'i Waugh'un ardından gelen ve Kinsgley Amis'i geride bırakan, 1960'larla 70'lerin en seçkin mizah romancısı haline getirdi. Burgess'in değeri ve kalıcılığı, kaynağını, gerek yazınsal gerekse sözel dile duyduğu yoğun ilgiden ve ustaca kullandığı coşkulu yazım tekniğinden alır. Örneğin Burgess'in barlarda kullanılan dile aşinalığı, her seferinde şaşkın, aşırı geveze ama kararlı Bay Enderby'nin aleyhine gelişerek olmadık sonuçlar doğuran yanlış anlaşılmalara olanak sağlar. Bay Enderby'nin içinde bağırsakları vardır. Kendisi sürekli osurur ve geğirir. Bir gaz uzmanı olan Burgess de, onun çıkardığı sesleri özenle deşifre eder. Bedenin iğrençlikleri ve Enderby'nin içinde yaşadığı pislik, Rabelais üslubuyla anlatılır.

Enderby'nin içinde bir de şiir vardır; kendisi tuvalette pantolonu inik vaziyette şiir yazar. Bir dizi kaza, Bay Enderby'yi şiirden evliliğe, oradan da akıl hastanesine sürükler. Jules Laforgue'un bir deyişi ("Tout le monde est dehors/Herkes dışarıda") daha fazla dışarı çıkması gerektiğine işaret eder, böylece 1968'te Enderby Outside (Enderby Dışarıda) yayınlanır.

Üçleme, A Clockwork Testament'la (1974) tamamlanır. Burgess çağdaş bir Katolik olarak yazar; dolayısıyla cinsellik ve mastürbasyon konularında hissedilen suçluluk duygusu, en az kadınlardan son derece masumane bir alaycılıkla söz edilmesi gibi romanın her yerine yayılmıştır. Ölümüne yakın, Enderby'nin bedensel püskürtüleri şaşırtıcı iğrençlikte bir anlatımla geri gelir: "Kokular Enderby'yi boğuyordu: Sülfürlenmiş hidrojen, yıkanmamış koltuk altları, pis kokan nefes, dışkı, akıp giden çiş, çürüyen et... tüm bunlar vıcık vıcık toplar halinde ağzını ve burun deliklerini dolduruyordu." **AM**

The Girls of Slender Means

Muriel Spark

Yazarın doğum tarihi | 1918 (İskoçya), 2006 (İtalya)
İlk yayın tarihi | 1963
İlk yayınevi | Macmillan & Co. (Londra)
Kısaltılmış versiyon | Saturday Evening Post (63)

"Çok eskiden, 1945'te, İngiltere'nin bütün iyi insanları yoksuldu"

▲ Spark bu fotoğrafta, 1965'te yayınlanan romanı The Mandelbaum Gate için araştırmalar yürütürken görülüyor; araştırmalar Filistin'e gitmeyi de kapsıyordu.

Dahice kurgulanmış bu ince roman, içeriğindeki çeşitli ironileri, adının akla getirdiği türlü anlatım olasılıklarını geliştiren alegorik düzlemlerdeki bir dizi öyküleme biçimiyle harmanlıyor. Spark, savaş sonrasının zorlu koşullarıyla başa çıkmaya çalışan, hepsi de farklı biçimlerde az çok kırılgan genç kadınların maceralarından yola çıkarak Gerard Manley Hopkins'in The Wreck of the Deutschland'da ele aldığı konuyu başarıyla yeniden işlemiş. Eğlencelik bir kısa roman için model alınabileceği kuşkulu olan bu kitabın böylesine sessiz ve derinden etkili olmasının ardında, Spark'ın mizahi ve dinsel anlam düzlemlerini alttan alta ciddiyetle bir araya getirmesi yatıyor. İlk bakışta önemsiz ayrıntılar gibi görünen şeyler, olay örgüsünün ve mizahi altyapının çekiciliğini zedelemeksizin romanın temel meselelerine dönüşüyor.

2. Dünya Savaşı'nın sonlarına doğru harabeye dönmüş Londra'da geçen roman başlangıçta, bir dernek binasında birlikte yaşayan bekâr ya da evlenmek üzere olan yalnız genç kızların keyifli ve tasasız dünyasını anlatıyor gibi görünür. Bu sınırlı çevre, daha geniş bir tarihsel bağlamı incelemeye yarayan bir mercek sunar. Spark'ın satirik bakış açısı ve başka kitaplardan yaptığı kısadan hisse niteliğindeki alıntılar, genç erkek ve kadınların romantik niyetlerinin havasını söndürmekte gecikmez.

Birden fazla kız Nicholas Farringdon adlı adamla ilişkiye girer; romanda eğlendirip keyif verecek bol malzeme vardır. Rekabetin ve barış zamanında artan yozlaşmanın ortasında öykü, bir felakete doğru ilerler. Koşulların ölümü getirme biçimi narinliği korumanın erdemini gösterirken, bize hayatın ortasındayken bile ölümle iç içe olduğumuzu hatırlatır ve bizi ölümlülük üzerine düşünmeye sevkeder. Öyküye kendini fazla kaptırmayan okurlar belki Spark'ın hem keskin ve sert hem de hafif ve eğlenceli bir metafizik ibret öyküsü sunmadaki biçimsel ustalığına dikkat edebilir.

Yazınsal paletteki renklerin solduğu bir dönemde tam bir ziyafet. **DM**

Soğuktan Gelen Casus

The Spy Who Came in From the Cold

John Le Carré

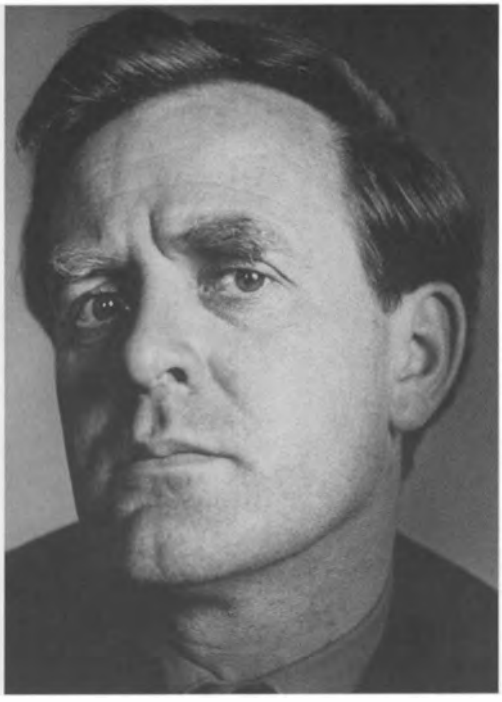
Le Carré'den önce İngiliz casusluk romanları kendinden emin bir modern toplumu yansıtan, amatör ya da profesyonel ama kesinlikle atılgan, eylem adamı niteliğindeki Richard Hannay ve James Bond gibi casuslarla doluydu. Le Carré, Soğuktan Gelen Casus'la çok daha çetin ve olumsuz niteliklerin ön planda olduğu bir perspektif sunuyor; bu yeni dünyada demokratik Batı'nın komünist Doğu'dan üstünlüğü eskisi gibi tartışmasız bir gerçek değil.

Büyük bölümü Soğuk Savaş Almanya'sında geçen roman, her bakımdan bir aldatmaca öyküsü. Bir İngiliz operasyonunu Berlin'den yöneten Lamas, Doğu Alman istihbaratının, ajanlarını yakalama başarısı yüzünden yılgınlığa düşer ve çift taraflı ajan olmayı kabul eder; böylece liderlerinin İngilizlerin hizmetinde olduğunu ileri sürerek Doğu Alman istihbarat teşkilatında kafa karışıklığı yaratmayı ummaktadır.

Plana göre Lamas bir ahlâki çöküntü yaşar, "teşkilat"tan (İngiltere'nin sınır ötesi istihbarat ajansı MI6) ayrılır ve sonunda Doğu Almanlar tarafından İngiliz operasyonları hakkında bilgi edinme umuduyla işe alınır. Kitabı değerli kılan unsurlardan biri, Le Carré'nin yarattığı müthiş gerilim ve merak duygusunu korurken aynı zamanda casusun pespaye, gösterişsiz dünyasını aktarmadaki becerisidir. Burada casusluk incelikli bir oyun, karşı tarafı kandırmaya yönelik karmaşık bir eylemdir. Neyin gerçek, neyin gerçek dışı olduğu belirsiz kalır. Hatta Lamas bile daha büyük bir oyunda piyon olduğunu keşfeder.

Bu kitabı iyi bir gerilim romanının ötesine taşıyansa, oynadıkları casusluk oyunlarıyla istihbarat teşkilatlarının kendi vatandaşlarını ahlaksızca yönlendirmelerini eleştirmesi ve korunması gereken şeyi sorgulamasıdır. Ödenen insani bedel çok yüksektir ve elde edilecek gerçek bir gizli bilgi olup olmadığı da hiçbir zaman tam olarak bilinmez. Lamas'ın bunu nihayet kavraması ve masum bir kızı kaderine terk etmeyi reddetmesi, kendi ölümüne yol açacaktır. **TH**

Yazarın doğum tarihi | 1931 (İngiltere)
İlk yayın tarihi | 1963
İlk yayınevi | V. Gollancz (Londra)
Takma adı | David John Moore Cornwell

"Sen casusları ne sanıyorsun, rahip, aziz ya da ülkesi uğruna savaşan bir asker mi?"

▲ **Casus romanları yazarı John Le Carré olarak tanınan David Cornwell, 1967'de konumuna uygun bir biçimde acımasız ve kuşku uyandıran bir poz veriyor.**

Marcel Pagnol

İlk olarak iki bölümlü bir roman halinde yayınlanan Jean de Florette ve Manon des Sources, üç kuşak Provans köylüsünü kapsayan epik bir trajedi sunar. Cesar Soubeyran ve yeğeni Ugolin, talihsizliklerle dolu bir tarihçeye sahip lanetli bir ailenin hayatta kalan son üyeleridir. Papet adıyla tanınan Cesar'a göre, biraz safça olan Ugolin, Soubeyran ırkının son büyük umududur. Yakınlardaki bir tarla, şehirli bir kambura miras kalınca, Papet'nin hileye ve düzenbazlığa olan sıradışı yeteneği ortaya çıkar. Bu tarlayı ele geçirmenin Soubeyran ismine yeniden zenginlik ve saygınlık kazandıracağının bilincinde olan amca ve yeğen, istenmeyen yabancının çöküşünü sağlamak için sabırla planlar yapar.

Kamburun kızı Manon, romanın iki bölümü arasında geçen zamanda büyür. Ugolin ona umutsuzca âşık olur ama Manon onun aşkına karşılık vermekten çok uzaktır ve babasına yapılanların öcünü almak için yanıp tutuşmaktadır. Karşılıksız aşk sürekli geri tepip durur ama aslında kaderinin kurbanı olan yalnızca Ugolin değildir.

Marcel Pagnol romanın geçtiği Marsilya yakınlarındaki tepelerde doğdu. Çocukluğunda bu bölgede, romanındaki karakterlere esin kaynağı olacak insanların arasında uzun yaz tatilleri geçirdi. Romanı, köylü geleneklerine dayanan, buradaki insanların yaşamlarına dair ayrıntılar sunan eğlenceli yan öykülerle bezelidir.

Jean de Florette ve Manon des Sources'da kullandığı yalın düzyazı üslubunun Claude Berri tarafından iki başarılı uyarlamayla sinemaya aktarılabilmesinin nedeni, Fransa'da daha çok sinemacı ve oyun yazarı olarak tanınan Pagnol'un görsellik bilinciydi belki de. Başrollerinde Daniel Auteuil, Emmanuelle Béart, Gérard Depardieu ve Yves Montand'ın yer aldığı bu filmler (Jean de Florette ve Manon de Sources/Pınarların Manon'u) romanlara eşlik etmekte çok başarılı olsa da, iş Fransız taşrasındaki hayatın resmini çizmeye geldiğinde asıl ayrıntı zenginliğini Pagnol'un metni sunar. **PMB**

Yazarın doğum tarihi | 1895 (Fransa), 1974
İlk yayın tarihi | 1963
İlk yayınevi | Editions de Provence (Paris)
Kitabın ilk bölümü | Jean de Florette

"Pınar artık kurumuştu"

▲ **Fransa'da öncelikle yönetmen ve oyun yazarı olarak tanınan Pagnol, oyuncu eşi Jacqueline Bouvier'le.**

◀ **Büyüleyici Emmanuelle Béart, Pagnol'un epik romanından Claude Berri'nin 1986'da yaptığı çok başarılı uyarlamada Manon'u canlandırıyor.**

The Graduate

Charles Webb

Yazarın doğum tarihi | 1939 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1963
İlk yayınevi | New American Library (N.Y.)
İlk sinema uyarlaması | 1967

1963'te yayınlanan bu roman, başrollerinde Anne Bancroft ve Dustin Hoffman'ın yer aldığı 1967 yapımı filmin o denli gölgesinde kalmıştır ki filmdeki unutulmaz anların pek çoğunun Webb'in metninde zaten yer aldığını özellikle hatırlatmak gerekir. "Plastik işine" girme önerisi değilse de, sualtı dalış kıyafeti sahnesi, Benjamin'in sevişmek için bir otel odası tutarken duyduğu utanç, "Bayan Robinson"ın (ön adı bilinmez) isimlendirilmemesi ve Benjamin'in Elaine'in anne babasını ve arkadaşlarını bir haçla geri püskürtmesi gibi pek çok öğe, özgün metinde vardır. İş güç sahibi Beyaz Amerikalı orta sınıfın değerlerine yumuşak bir saldırı yapan The Graduate, hem romanıyla hem de filmiyle popülist yerginin çok sevilen bir örneği olmuştur.

Bayan Robinson'ın alkolikliği ve sessizliği psikoz belirtisi gibi görülebilir ama değildir; Benjamin'in üniversite sonrası kaygıları varoluşsal korkudan uzaktır; ailesinin ve aile dostlarının kötülüğü gerçek aşk karşısında zararsızdır. Webb'in 1960'ların başında yazdığı bu yergi, 60'ların sonunda ortaya çıkacak olan daha sert görüşlerin oluşumu için gereken toplumsal eleştiri ortamını sunuyordu. Kurgusal roman olarak The Graduate, yavan ve hafife alınmış ancak aynı zamanda anlatmak istediğini çok iyi ifade eden yazım biçimiyle dikkat çeker. "Ne?" ile "Ne." arasındaki fark, çok şey anlatır.

Soru işareti, kedere ya da öfkeye işaret eder ve kişisel ilişkilerde yaklaşan sıkıntılara dair bir uyarı niteliğindedir. Beklenen sorgulama vurgusu olmadan kullanılan "Ne." ise diğer kişiye gerçekten bir soru sorar ve olumlu sonuçlara yol açar. Benjamin'le Elaine'in, genç kızın düğününden kaçtıkları o unutulmaz anda, otobüste, Elaine "Benjamin?" der ve o da "Ne." diye yanıtlar. Otobüs ilerler ve başka bir şey söylemezler. **AM**

Cat's Cradle

Kurt Vonnegut, Jr

Yazarın doğum tarihi | 1922 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1963
İlk yayınevi | Holt, Rinehart & Winston (N.Y.)
Alternatif adı | Ice 9

Atom bombasının babası Felix Hoenikker'ın günahı yok. Aklın üstünlüğü, ahlak gibi soyut kavramları reddeder; Felix Hoenikker bir bilim adamıdır. Nükleer silahlar ya da kaplumbağalar fark etmez, Hoenniker kanat çırparak meşgale arayan bir beyindir. Kaplumbağalarını elinden alırsanız Hiroşima'yı havaya uçurabilir. İşler esas, sert bilim yumuşak insanların üzerine düştüğünde karışır. Ancak Hoenniker'ın "en büyük" icadı, oda sıcaklığında donarak tıpkı atom bombası ya da çocukların Kedi Beşiği oyunu gibi yalın, sonsuz ve nihayetinde anlamsız bir zincirleme tepkime yaratan "buz dokuz"dur. Atom bombası toptan imha etmek konusunda yetersiz kalırken "buz dokuz" bunu başarabilir. Hiroşima'ya bombanın atıldığı gün hakkındaki bir kitabı araştıran anlatıcı John, Bokononizmin kutsal kitaplarına rastlar. Bokononizm kendini cesurca bir avuç "arsız yalan" olarak tanımlar; dinde gerçeğe yer yoktur. Bu din, hiçbir işe yaramasa bile en azından biraz avuntu sağlayabilir. Vonnegut dinle dalga geçmek için yeni bir din yaratır. Aynı zamanda dinin yerini kapan büyük, yok edici 20. yüzyıl yalanı teknolojiyi de hedef alır.

Dünyanın sonu, dikkatsizlik ve tembellik sonucu, kükreyen bir iniltiyle gelir; teknoloji ve aptallık gerçekten de çok tehlikeli bir bileşim oluşturmaktadır. Kedi Beşiği'nde Vonnegut hayatın anlamını açıklar: Hayatın anlamı yoktur. Ancak kendisi büyük bir ustadır ve dünyanın sonunu bile komik gösterebilme yeteneğine sahiptir. Kitabın ciddi içeriği kafamıza sonradan dank eder; kendimize geldiğimizde. **GT**

▶ Savaşın yok ediciliğine dair anıların ironik bir sakinlikle hatırlanmasını takıntı haline getiren yazar Kurt Vonnegut, 1969'da evinde görülüyor.

Thomas Pynchon

Yazarın doğum tarihi | 1937 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1963
İlk yayınevi | Lippincott (Philadelphia)
William Faulkner Vakfı Ödülü | 1963

▲ Pynchon'ı Amerikan edebiyatının gizemli ve kült bir kahramanına dönüştüren V.'nin ilk baskısının cildi.

V., Kuzey Amerika'nın hayal gücü en zengin ve en iddialı edebî yeteneklerinden birinin doğuşunu müjdeler. Roman, ayrı ama birbiriyle ilişkili iki anlatı çevresinde örülür. Bunlardan birincisi, 1950'lerin ortalarında doğu sahillerinde tuhaf işler, biraz heyecan ve bir kimlik duygusu peşinde koşarak serserilik yapan eski denizci Benny Profane'le ilgilidir. Profane gezileri sırasında Herbert Stencil adlı garip bir adamla karşılaşır.

Stencil, 20. yüzyıl tarihinin vahşi dönüm noktalarında farklı biçimlerde ortaya çıkan V. adlı gizemli kadını saplantı haline getirmiştir. Stencil, roman ilerledikçe giderek cismani olmaktan uzaklaşan V.'nin somut ve kavramsal varlığını deşifre etmeye yönelik paranoyakça araştırmaları, 1880 ile 1943 arasındaki dönemi kapsayan inceden inceye temelleri atılmış ikinci bir anlatıya zemin hazırlar.

Bu daldan dala konan panoramik tarama, Faşoda Krizi döneminin Mısır'ını, Floransa'da ayaklanma başlatan Venezuella sürgünlerini, Güneybatı Afrika'daki Alman işgalini ve çok daha fazlasını kapsar. Stencil tüm bu şiddet ve kargaşanın ortasında birleştirici bir düzen arayışındadır. Pynchon buna "yüzyılın en büyük entrikası", "Adı Olmayan Komplo" der. Ancak belki de asıl tehlike romanın "şimdiki zaman"ında, 2. Dünya Savaşı'yla köklü bir değişikliğe uğramış olan, 1960'ların toplumsal ve kültürel devrimleriyle kaynama noktasına çok yaklaşan çağdaş Amerika'dadır.

V.'de Pynchon'u yıllar yılı meşgul edecek temaların pek çoğu ilk kez yer alır: Gücün kullanımı ve istismarı, tarih yazımının farklı biçimleri, dışlanan toplulukların konumu ve algının değişken halleri.

Kitap gösterişli ve heybetlidir, ancak aynı zamanda içtenlikli ve insancıldır da. V., Joyce'u, Beckett'ı, Kafka'yı ve Avrupa gerçeküstücülüğünü hatırlatır ama sonuçta dikkat çekici ve yepyeni bir tür çağdaş Amerikan yazım biçimine eklemlenir. **SamT**

Saul Bellow

Saul Bellow adını edebiyatın çok satanlarından biri haline getiren bu roman, davranış ve düşünceler, yitirmek ve kısmî kurtuluş üzerine bir komedi. Aldatılmış akademisyen Moses Herzog nevrotik derecede huzursuzdur; bu patolojik durumu, bugünün ve geçmişin büyük ve iyi insanlarına yazdığı gönderilmeyen mektuplarda ortaya çıkar ("Sayın Profesör Doktor Heidegger, 'gündeliğe düşmek' derken ne kastettiğinizi merak ediyorum. Bu düşüş ne zaman gerçekleşti?").

Okuyucu olarak Herzog'un kendisini bu hale getiren olaylar üzerine düşüncelerini takip ederiz, özellikle de eski sevgilisi Valentine Gersbach'ın ihaneti üzerine düşüncelerini. Herzog'u, kanlı bir intikam almaya yönelik beyhude girişimi için Chicago'ya giderken fiziksel olarak da takip ederiz. Tam da kendisinden beklenece-ği gibi, intikam almak yerine ruhsatsız silah taşımaktan tutuklanır. Ancak bu arada hayatında bir şeylerin yerine oturmaya başladığını da fark ederiz ("Bu noktada kimseye iletecek bir mesajı yoktu").

Aslında "mesajı olmama" sözü Moses Herzog'u özetleyen bir sözdür, çünkü bu roman bütün açık düşünselliğine rağmen formülleştirilmiş anlamlar sunmaz. Bunun yerine Herzog, bir bütün olarak işlev görür; Herzog karakterinin hem iç sıkıntılarını hem de mizahî yolculuğunu insanın özgür iradesinin sınırlarına dair daha büyük bir incelemenin parçası olarak görmemiz gerekir ("İçimde biri var. Beni ele geçirmiş durumda").

Bellow'un romanı, gücünü yalnızca yazarın yaratıcılığından değil aynı zamanda bu tür zihin alıştırmalarının gözler önüne serebildiklerinden alır; okur, kendisini karakterlerin neyi "temsil ettiklerinden" çok, kim oldukları ve ne yaptıklarıyla ilgilenirken bulabilir. Herzog sonunda, hayatın daima bizim ona dayattığımız biçimlerden büyük olduğunu kavrar. Onu izlersek biz de benzer bir deneyim yaşayabiliriz. **BT**

Yazarın doğum tarihi | 1915 (Kanada), 2005 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1964
İlk yayınevi | Viking Press (New York)
Ulusal Kitap Ödülü | 1965

▲ Bellow'un romanının ABD basımlarından biri. Romana adını veren kahramanın adı Almanca "prens" anlamına gelir.

Lol V. Stein'ın Kendinden Geçişi

The Ravishing of Lol V. Stein

Marguerite Duras

Yazarın doğum tarihi | 1914 (Vietnam), 1996 (Fransa)
İlk yayın tarihi | 1964
İlk yayınevi | Gallimard (Paris)
Orijinal adı | Le Ravissement de Lol V. Stein

"Lol eğlenceliydi, espriler yapardı ve çok zekiydi..."

▲ **Paris'in entelektüel çevrelerinde önde gelen isimlerden biri olan Duras, Alain Resnais'nin 1959'da çektiği klasikler arasına giren film Hiroshima, Mon Amour'un (Hiroşima Sevgilim) senaryosunu yazmıştı.**

Lol Stein, 19 yaşındadır ve dillere destan bir genç kızdır. İsimsiz anlatıcının söylediğine göre, çarpıcı güzellikteki iki kadın, Anne-Marie Stretter ve kızı balo salonuna girdiğinde, kendisi Michael Richardson ile nişanlıdır. Richardson büyülenir ve gecenin kalan kısmını, bir kenara bıraktığı Lol'un gözleri önünde, Anne-Marie Stretter'ın kollarında dans ederek geçirir. Şafak sökerken Richardson ve Stretter salonu birlikte terk eder ve Lol çığlığı koyuverir. Romanın bundan sonraki bölümlerinde akıldan çıkmayan soru, baloda yaşanan olayların Lol için bir kırılma anı oluşturup oluşturmadığı ya da bunun gerçekten bir kırılma anı olup olmadığı sorusudur.

Asıl heyecan Lol'un sözde travmasından çok sonra, evli ve üç çocukluyken ve evine yeni dönmüşken başlar. Lol baloyu zihninden geçirmeye başlar ve o gece olanları hayalinde yeniden canlandırır: Bu kez kendisi dışarıdadır ve kötü bir niyeti olmayan çiftin yerini eski dostu Tatiana ve onun (romanın anlatıcısı olduğunu ancak şimdi açıklayan) sevgilisi Jack Hold alır. Jack, Lol'a delicesine âşık olur ama Lol onu Tatiana'yı terk etmeye zorlamak yerine sevmeye devam etmeye ikna eder. Bu da her üçü açısından da arzuların tatmin edilmemesi anlamına gelmektedir.

Psikanalistlere göre aşk üçgeni her zaman rakipler barındırır ve ancak içlerinden birinin elenmesiyle çözüme kavuşabilir.

İşin ilginç yanı, Duras'nın kendisi de şair kocası Robert Antelme'yle ve Dionys Mascolo'yla üçlü bir ilişki yaşamıştır. Duras, Mascolo'dan çocuk yaptığında, kendisi de bir iki sevgiliye sahip olan Antelme sonunda ondan ayrılmıştı, ama Duras-Mascolo ilişkisi de kalıcı olmamıştı.

Duras'nın romanı bu durumun ötesine geçme olasılığını araştırıyor: Arzuyu rekabet olmadan koruyabilme olasılığını. Böylece, okuyucularına son zamanların en güçlü anti-ödipal mitlerinden birini sunuyor. **PT**

Arrow of God

Chinua Achebe

1921'de Nijerya'da geçen bu roman, bir Ibo toplumunun çok eşli başrahibi olan yaşlı Ezeulu'nun beyaz sömürge yetkililerinin gücüne uyum sağlama çabalarını anlatmaktadır. (Siyahi elçi onu "cadı-doktor" olarak isimlendirir.) Acı bir yanlışlıklar komedyası içerisinde, iyi niyetli bir İngiliz Bölge Yetkilisi'nin onu yetkili şef ilan etme girişimi, beyaz bir vekil ve onun siyahi elçisi tarafından aşağılanmasıyla sonuçlanır. Sonrasında Ezeulu yakın zamanda gerçekleşecek bir harman gününü erteleyerek kendi toplumunu aşağılamaya çalışır; ancak insanlar ona sırtlarını çevirip Hristiyan misyonuna dönmeye kalkarlar, ki bu da harmanın zamanında yapılması konusunda onu ikna eder. Ezeulu "bunak bir başrahibin mağrur ihtişamına" çekilerek içine kapanır.

Arrow of God'ın ilgi çekiciliği kısmen romanın ustalıklı kurgusundan, ama daha ziyade gelişmekte olan yerli toplumun karşılaştığı kafa karışıklığının canlı anlatımından kaynaklanır. İnsanların sömürgeciliğin tehdidine ne kadar farklı tepkiler verdiğini görürüz. Ezeulu'nun toplumu bir yandan geleneksel kutlamaları ve törenleri sürdürmekte ancak diğer yandan kadınların erkekler tarafından sömürüsünü tasdik etmekte; cüzzamlıları aşağılamakta; inançları ise tamamen sezgisel ve batıl bir şekilde yön değiştirmektedir. Achebe'nin entelektüel nesnelliği İngiliz toplumu için de geçerlidir. Bir yetkili katıksız bir kibir içerisindeyken, bir diğeri tarafsız olmaya çalışır. İngiliz sömürgeciler bir yandan kültürel bozulmaya yol açarken, bir yandan da kabile savaşlarını bitirir, okullar, yollar ve hastaneler inşa ederler. Achebe bize, kabahati büyük olsa da İngiliz emperyalizminin 19. yüzyılda Benin hanedanının uyguladığı Afrika emperyalizminden çok daha yapıcı olduğunu hatırlatır. Achebe zeka, mizah, acı gerçekçilik ve yaratıcı bir empatiyle yazar. Anlatım biçimi, çeviri özdeyişlerle ("Penis erken ölmezse tüylü et yiyecektir kuşkusuz") zenginleştirilmiştir, özgün ve ironiktir. **CW**

Yazarın doğum tarihi | 1930 (Nijerya)
İlk yayın tarihi | 1964
İlk yayınevi | W. Heinemann (Londra)
German Book Trade Barış Ödülü | 2002

"Hiçbir zaman kullanılmayacaksa ne tür bir güçtür bu?"

▲ **Achebe, geleneksel bir toplumun sömürgeci güçlerle temasa geçmesiyle oluşan durumun karmaşıklığına işaret eder.**

Kapanda Üç Kaplan

Three Trapped Tigers

Guillermo Cabrera Infante

Yazarın doğum tarihi | 1929 (Küba), 2005 (İngiltere)
İlk yayın tarihi | 1964
İlk yayınevi | Seix Barral (Barselona)
Orijinal adı | Tres tristes tigres

Yazarın ilk çalışması olan bu roman 1964 yılında İspanya'da ödül kazandı ama ancak 1967 yılında sansürden geçtikten sonra yayınlanabildi; kitabın sansürsüz hali 2005 yılında piyasaya çıktı. Açıklayıcı başlığı bir tekerlemedir: Sözlü bir gösteri ve tartışmalı bir hiyerogliftir. İnsafsız melankoliye becerikli darbelerle karşı koymanın hikayesidir. Kahramanları yapraklarla örtülü gecede gezinen gerçek insanlar değil, onların çoklu sesidir. Değişim, romanın konusunu ve yöntemini oluştururken, olaylar beş arkadaşın (Cué, Códac, Silvestre, Eribó ve Bustrófedon) ve 1950'lerin Havana'sında karşılaştıkları kadınların maceralarıyla arap saçına döner.

Bir psikanaliz seansının (bir bolero şarkıcısının geçmişi ve diğer iki karakterin gece gezmeleri üzerine) yapısında ilerleyen kitap, yazılı ve sözlü monologlarla, birbirinden bağımsız hikayelerle, edebiyata, müziğe ve sinemaya dair sürekli açık ya da kapalı imalarla kaplı bir kolaj ya da silinerek yeniden yazılmış bir parşömen gibidir. Roman, kendi şiirselliğini ilan eden barok bir edebiyat gösterisidir: Ustalıklı kelime oyunları, tarihsel olaylara uygulanan biçemsel parodiler (Troçki'nin ölümü gibi), tipografik denemeler (siyah sayfalar, beyaz sayfalar ya da aynadan yansıma şeklinde ters yazılan sayfalar, çizimler). Kapanda Üç Kaplan, tarzını çok daha karmaşık bir kalıba taşır ve 1960'larda kurmaca edebiyatı canlandıran avangardların arasına yerleştirir. **DMG**

Sometimes a Great Notion

Ken Kesey

Yazarın doğum tarihi | 1935 (ABD), 2001
İlk yayın tarihi | 1964
İlk yayınevi | Viking Press (New York)
Sinema uyarlaması | 1971

Ken Kesey'nin ikinci romanı 20. yüzyıl Amerikan tarihinin bir dönemini özgün, hararetli ve ustalıklı bir şekilde betimler. Oregon'daki bir ormancılık bölgesinde geçen roman kasabalarıyla, sendikalarıyla ve çoğu zaman da kendileriyle kavga halinde olan Stamper ailesinin dinamiklerini inceler. Öykü iki kardeşin (Hank ve Leland), erkekliğin birbiriyle çekişen iki versiyonu etrafında döner ve Amerika'nın ıssız kesimlerini anımsatan bir ortamda gerçekleşir. Hank iri, kaba, işine kendini vermiş ve orayı yönetmeye alışmış biridir. Hikaye işçi sendikasıyla yaşanan bir anlaşmazlıkla başlar. Daha sonra Doğu Yakası'ndaki bir üniversitede eğitim gören ve uyuşturucu kullanan küçük kardeşi Leland çıkagelir. Leland, Hank'in basit ve kaba erkeklik kavramına ya da ailesinin beklentilerine alışmaya istekli değildir. Kesey ikisinin ilişkilerinin dinamiklerini ustaca irdeler: Benzerliklerini, birbirlerine duydukları saygıyı, sadakatlerini ve özellikle aşk için rekabet ederken ortaya çıkan yıkıcı farklılıklarını.

Anlatıcıdan anlatıcıya geçerken ve Hank'in ailesi ve iç huzuru için verdiği mücadelenin derinliklerini Leland'ın sempatikliğiyle karşılaştırırken herşey daha da güçlü ifade edilir. Amerikan rüyasının hayatta kalışına ve doğaya, topluma ve büyük işlere karşı kışkırtılmış insana dair masalsı bir anlatı olan roman Amerikan edebiyatının önemli ve haksız bir şekilde gözardı edilmiş bir klasiğidir. **MD**

G. H.'nin Çilesi

The Passion According to G. H.

Clarice Lispector

Yazarın doğum tarihi | 1920 (Ukrayna), 1977 (Bre.)
İlk yayın tarihi | 1964
İlk yayınevi | Editôra do Autor (Rio)
Orijinal adı | A paixão segundo G. H.

Ukrayna doğumlu Lispector, Brezilya'da yaşamış ve Portekizce yazmıştır ancak bu yapıtının İngilizce'ye çevrilmesi 20 yıldan uzun sürmüştür. G. H.'nin Çilesi'ni geleneksel bir roman olarak değerlendirmek zordur. Onu tanımlamak için tanıdık edebi yazım dillerini ve nitelendirmeleri kullanmak pek anlam ifade etmeyecektir. Bir romandan ziyade varoluşçu bir sorgulamaya tekabül eder. Bu nedenle dikkatlice ve düşünerek okunması gereken, okuyucuya meydan okuyan ve onu kışkırtan, filozofların kuru ifadelerinde sık sık görülen temel soruların bazılarını resmeden ve inceleyen bir romandır.

Bizim bavulundaki harfler nedeniyle sadece G. H. olarak tanıdığımız kitabın baş kahramanı, duvarda merak uyandıran bir çizim bırakan eski hizmetçisinin odasına girdiğinde bir düşünce ve duygu girdabına kapılır. Bunun G. H.'de uyandırdığı hislerin ötesinde ölmekte olan bir hamam böceğiyle karşılaşma vardır ki bu da anlatının etrafında döndüğü merkezi bir sembolik imge haline gelir.

Her bölüm bir öncekinin son satırının tekralanmasıyla başlar ve dolayısıyla birbirine çok güzel bağlanmıştır; yazım tarzında, geçmişte ve gelecekteki yaşam ve aşk üzerine ayrıntılı konuşmalar ve soruları içine alan derin bir kişisel monolog hissi vardır. Kişiselleştirilmiş ve aynı zamanda gizemli bir şekilde belirsizleşmiş "sen"e işaret eden bu his okuyucuya samimi bir deneyim yaşatır. **JC**

Back to Oegstgeest

Jan Wolkers

Yazarın doğum tarihi | 1925 (Hollanda)
İlk yayın tarihi | 1965
İlk yayınevi | Meulenhoff (Amsterdam)
Orijinal adı | Terug naar Oegstgeest

Jan Wolkers'ın yapıtlarında ana temalardan biri cinselliktir. Cinsellik, yalnızca bir kaçış olarak değil, aynı zamanda yalnızlık için bir avuntu olarak da işlev görür. Açık saçık cinsel sahneler onun yapıtlarının tipik özelliğidir ve bu özellik genellikle eleştirilere hedef olur. Diğer ağırlıklı temalarsa doğa sevgisi ve din eleştirisidir.

Wolkers'ın bütün ana temaları, gençliğini ve yetişkinlerin dünyasına ilk adım atışını anlatan otobiyografik romanı Back to Oegstgeest'te bir araya gelir. Kitabın anlatıcısı on çocuklu bir ailede büyür. Babası Oegstgeest köyünden, Hollanda Reformist Kilisesine sıkı sıkıya bağlı bir manavdır; günde üç kez ailesine İncil okumaktadır. Genç bir adam olan anlatıcı çeşitli işler yapar. Bir laboratuarda hayvan bakıcısı olarak çalışırken, öğrencilerin hayvanlar üzerinde yaptıkları deneylere tanık olur. Bundan sonraki olaylar erkek kardeşinin ölümü ve 2. Dünya Savaşı sırasındaki yaşantısıdır. Anlatıcının ölümlülükle ilgili deneyimleri cinselliğinin uyanışına ve inancını yitirişine rastlar.

Kahramanın yaşadığı birçok aksiliğe ve çeşitli dehşet sahnelerine rağmen, Back to Oegstgeest asla yaşamı suçlamaz. Romanı bu denli çekici kılan, anlatıcının geçmişte kalan dünyayı geri getirmek için yürüttüğü inatçılığa varan azimli girişimleridir. Sonuçta ortaya çıkan, çaydanlıklar, buharlı trenler, erkekler için mayolar ve manav dükkânlarıyla dolu savaş öncesi dönemin etkileyici ve çağrışımlarla yüklü, Kalvinist sosla tatlandırılmış bir tablosudur. **JaM**

Sıkı Kontrol Edilen Trenler

Closely Watched Trains

Bohumil Hrabal

Yazarın doğum tarihi | **1914 (Moravya), 97 (Çek)**
İlk yayın tarihi | **1965, Ceskoslovensky spisovatel (Prag)**
Orijinal adı | **Ostre sledované vlaky**

Sıkı Kontrol Edilen Trenler'de Hrabal, 1945 yılında Bohemya'da bir tren istasyonunda çalışan genç ve çaylak çırak Milos Hrma'nın hikâyesini anlatır. 2. Dünya Savaşı sona ermek üzeredir ve Milos da bileklerini kestiği için zorunlu olarak aldığı izinden henüz dönmüştür. Duyarlı bir delikanlı olan Milos'un aklı, kız arkadaşı Masha'ya olan aşkını ifade etme yeteneğinden yoksun olmasıyla meşguldür. Roman, Milos'la bir iş arkadaşının oradan geçecek bir Alman trenine sabotaj yapma planlarını yürürlüğe koydukları gün meydana gelen olayları anlatır. Her ne kadar yarattığı kahraman Almanları sevmese de Hrabal, kasabadan geçen Alman askerlerinin savaşçı yönleri kadar insani yönlerine de vurgu yapar. Milos, trendeki iki SS askerinin birer şair ya da avare gibi görünmelerine şaşırıp kalır. Daha sonra çocuklarının annesi için ağlayan yaralı bir Alman askeri görür ve Çek ya da Alman olmalarından bağımsız olarak insanları birleştiren bağların farkına varır.

Savaş ve ardından gelen komünist yönetimde kültürün standartlaştırılması, bir zamanlar şair olan Hrabal'ın roman yazarı olarak ilk çıkışını ancak 49 yaşında yapabilmesine neden oldu. Az rastlanır bir mizah duygusu ve insancıllıkla anlatılan Sıkı Kontrol Edilen Trenler, Hrabal'ın verdiği en başarılı ürünlerden biri. Kitap 1967 yılında Jiri Menzel tarafından sinemaya uyarlandı ve Oskar ödülü kazandı. **OR**

◀ **1992 yılında Çek fotoğrafçı Miroslav Zajic, yaşı ilerleyen Hrabal'a Prag'daki bir parkın banklarından birinde ironik bir poz verdirmişti.**

The River Between

Ngugi wa Thiong'o

Yazarın doğum tarihi | **1938 (Kenya)**
İlk yayın tarihi | **1965**
İlk yayınevi | **Heinemann Education (Londra)**
Orijinal dili | **İngilizce**

Ngugi'nin ikinci romanı olan The River Between, onun Afrika'nın en önemli yazarlarından biri olarak tanınmasını sağlamıştır. Bu roman bir anlamda sömürge döneminin ortasında yeşeren bir aşkın hikayesidir. Bu Afrikalı Romeo ve Juliet romanında birbirine düşman iki Gikuyu köyünde yaşayan iki genç birbirlerine aşık olurlar ve toplumları arasındaki, çok uzak zamanlardan gelen çatlaktan geçmeye çalışırlar. Bu girişim trajik bir şekilde sonuçlanır. Roman daha karmaşık bir seviyede, Kenya'nın sömürgeleşme öncesi ve sömürgeleşme tarihiyle ilgilidir. Ülkenin İngilizlerce yavaş yavaş ama sürekli bir şekilde sömürülüşünün tablosunu çizer: Bölge insanlarının kendi topraklarına yabancılaştırılması, Hristiyan misyonunun yerel güç yapıları, bunun gelenekler ve ilişkiler üzerindeki olumsuz etkisi ve 1950'lerin sömürge sonrası çatışmalara örnek olan Afrikalı kabileler arasındaki derin uyumsuzluk.

Roman merkezde kadınların sünnet edilmesi ve bunun Hristiyan ve Avrupalı uygulamalarla uzlaştırılması üzerine kuruludur. Sünnet, genç bir kahraman olan Nyambura'nın belirsiz duruşunun aşıkların kaderini mühürlediği noktaya kadar Gikuyu'nun kültürel saflığı ve sömürgeleşme sonrası direncini temsil eder. Trajik sonuçları bir yana, sünnet Kenya ulusal kimliğinin, sömürgecilerin gözünde canlı bir geleneğin ve gittikçe mutlaklaşan Hristiyan öğreti sisteminin önemli bir parçası olarak gösterilmektedir. Ngugi, Gikuyu'lu insanların mitolojik kökenlerini tanımlarken ve öyküsünü Kenya'nın henüz sömürgeciliğin elinin uzanmadığı tepelerinde kurarken, bir yandan da Afrikanın kültürel farklılıklarının İngilizce yazılmış bir romanda yer alması için çalışmıştır. **SN**

Garden, Ashes

Danilo Kis

Yazarın doğum tarihi | 1935 (Sırbistan), 1989 (Fra)
İlk yayın tarihi | 1965
İlk yayınevi | Prosveta (Belgrad)
Orijinal adı | Basta, pepeo

▲ **Sophie Bassouls, Danilo Kis'in bu fotoğrafını 1985 yılında Paris'te çekti; Yugoslav yazar hayatının son on yılını Paris'te geçirmişti.**

Garden, Ashes, orta sınıf bir Macar ailesinin 2. Dünya Savaşı sırasındaki yaşadıklarını anlatır. Aile, Avrupa'da yolculuklar yaparak zulümden kaçmaya çalışırken en küçük oğul Andi Scham'ın gözünden anlatılan hikâye, Andi'nin Yahudi babası Eduard'a odaklanır. Son derece ilginç ve gösterişli bir karakter olan Eduard, çekici ve gizemlidir fakat aynı zamanda alkolizm ve depresyon krizleriyle boğuşmaktadır. Otobüs, Gemi, Tren ve Uçak Yolculukları Rehberi adlı kitabının üçüncü baskısını tamamlamayı saplantı haline getirirken, davranışları da giderek tuhaflaşır. Bu değişimin nedeninin savaşın omuzlarına bindirdiği yük mü, ailenin varlığını oradan oraya savrularak sürdürmesinin yarattığı baskı mı yoksa gerçek bir delilik mi olduğu belirsizdir.

Andi'nin çocukluk anıları arasında gezintiye çıkan Kis'in özlü ve şiirsel romanı zengin ayrıntılarla doludur. Anlatımda çocukluğunun o kadar yoğun ve güçlü çağrışımları vardır ki öykü zaman zaman lirik dizelere kayar. Ancak sonunda Eduard ortadan kaybolur ve bir toplama kampına gönderildiği varsayımı öne çıkar.

Kis'in ilk romanı olan Garden, Ashes, yarı otobiyografik bir çalışma; yazarın kendi babası da 1944 yılında, Kis çocukken, Auschwitz'de ölen bir Macar Yahudisiydi. Bununla birlikte, roman salt savaş zamanının ya da soykırımın anlatımından ibaret değil: Onun davası çok daha evrensel. Genç Andi için akıl almaz olan Auschwitz ve toplama kamplarından asla söz edilmiyor. Savaş ve yoksullukla gölgelenmiş olmasına rağmen Andi'nin çocukluk deneyimlerinin coşkusu ve ilginçliği kendisi ve bizim için ailenin savaş koşulları altında verdiği mücadeleden çok daha canlı. Garden, Ashes, savaşın çeperinde yaşayan bir ailenin ve bir çocuğun bir yandan babasının kaybıyla başa çıkmaya çalışırken bir yandan da dünyayı anlamaya uğraşmasının dokunaklı hikâyesi. **RA**

Her Çıkışın Bir İnişi Vardır

Everything That Rises Must Converge

Flannery O'Connor

Geçici sınıf ve renk kavramları, kuşaklar arası anlaşmazlıklar ve inançların yarattığı kanaatler, soylu Güney'in çağdışı adet ve önyargılara hala önemsemez bir şekilde tutunduğu bir zamandan kopup gelerek bu kitaptaki hikayelerin içine dalından kopup çürümüş manolyaların tatlı kokusu gibi işler. Burası beklenmedik bir zulüm sağnağıyla ve tuhaflıklarla dolu bir dünyadır. Karakterler yurttaşlık hakları ve dinsel netlikle yükselir ve düşer. Bir yandan bu yükseliş bilgiye dönüşürken ve diğer yandan düşüşle birlikte çatışma (eski fikirlerle, incelenmemiş kendi imgeleriyle ve gerçeğin acı veren ışığıyla)gelir. Bunlar tehlikeli uyanışların öyküleridir ve zarafeti bulmak her zaman mutluluk verici bir şey değildir. Ve bazen Tanrı'ya ulaşmak için sırtınıza bir kurşun yemeniz, bir süpürgeyle süpürülüp çöpe atılmanız ya da bir boğanın boynuzlarının kalbinize saplanması gerekir. Yeni yola çıkmış bir otobüste geçen bir hikayede, okuyan ve sınıfta işlenen suçlardan dolayı hastalanmış olan Julian annesini "Y" deki küçülmekte olan sınıfına götürür. Annesi gelenekler ve önyargılar içerisinde çamura saplanır ve yeni şapkasının aynısını takan siyahi bir kadın oğluyla geldiğinde tansiyon yükselir. Julian annesinin siyahi çocuğa bir peni vermesine kızdığı için gözü o kadar kararır ki onun trajik cezalandırışını göremez. O'Connor eğlenceli, keskin dilli ve merhametsizdir. Duyarsızlar cezalandırılır ancak harekete geçme konusundaki yetersizliklerinden dolayı iyi niyetliler daha fazla cezalandırılır. Yazarın dehası, doğruyla yanlış arasında karar vermenin okuyucuya kaldığı etik öyküleri kaleme alış biçiminde yatar. **GT**

Yazarın doğum tarihi | 1925 (ABD), 1964
İlk yayın tarihi | 1965
İlk yayınevi | Farrar, Straus & Giroux (N. Y.)
Tam adı | Mary Flannery O'Connor

"Kapı kapandı ve o çirkin şapkayı giymiş ona doğru gelen güdük bünyeyi görmek üzere arkasını döndü"

▲ **Her Çıkışın Bir İnişi Vardır, O'Connor'ın son eseridir ve önceki romanlarında yer alan birçok dini ve sosyal temayı bir araya getirmiştir.**

Şeyler
Things

Georges Perec

Yazarın doğum tarihi | 1936 (Fransa), 1982
İlk yayın tarihi | 1965, Julliard (Paris)
Orijinal adı | Les Choses: Une Histoire des années soixante (Things: A Story of the Sixties)

1965'te edebiyat dünyasına bomba gibi girdiğinde zaten dört tane tamamlanmamış ve reddedilmiş romanın yazarı olan Georges Perec ilk yayımlanan romanı Şeyler'le Renaudot ödülünü kazanmıştır. Kitap genç ve sempatik bir sosyolog çift olan Jerôme ve Sylvie'nin entelektüel düşüşünü nakleder. Refah içindeki bir toplum tarafından teşvik edilmiş ve kamçılanmış olan mutluluk arayışları onları belli etmeksizin, hayattaki hedeflerine ulaşamamış ve boynu eğik bir orta sınıf çifte dönüştürür. Hikaye, romanda tüketim toplumunun katıksız bir sosyolojik tasvirini gören ve bunun edebi eserler için uygun bir konu olmadığını düşünen kamuoyunu şok etmiştir. Perec kendi sosyal muhitinin evrimini anlatmaya çalıştığını itiraf eder. Bu muhit Fransa'nın Cezayir'le olan savaşına ateşli bir şekilde muhalefet eden ve savaşın bitişiyle beraber elleri boş kalıp siyasete duyarsızlaşan öğrencilerdir. Yazısına dayanak teşkil etmesi için, Roland Barthes'in çağdaş kültürün efsaneleri ve işaretlerini analiz ederken simgebilim kavramları kullandığı Mythologies'inden de (Çağdaş Söylenler, 1957) yararlanmak istemiştir. Şeyler'in sıradışı karakterleri, eğilimlerini eleştirmeyi, yargılamayı ve yorumlamayı reddeden anlatıcı–tanığın soğukluğunda önemli bir rol oynar. Anlatıcı sadece göz diktikleri ve dairelerinde biriktirdikleri şeyleri kaydeder ve bunları reklamcılık formüllerini kullanarak "işaretler" ya da "imgeler" olarak tanımlar. **JD**

Soğukkanlılıkla
In Cold Blood

Truman Capote

Yazarın doğum tarihi | 1924 (ABD), 1984
İlk yayın tarihi | 1966
İlk yayınevi | Random House (New York)
Yazarın tam adı | Truman Streckfus Persons

Capote'un bu en önemli eseri "roman özellikleri taşımayan romanın" ve çağdaş "gerçek suç" hikayesinin öncü bir örneğidir. 1959'da Kansan'ta Clutter ailesini öldüren Dick Hickock ve Perry Smith adlı iki aylağın, sonrasında açılan davanın ve katillerin idamının hikayesidir. Capote bu olayın taraflarını 1950'lerin ve 1960'ların Amerika'sına ait değerleri daha ayrıntılı incelemek için bir referans noktası olarak kullanır.

Saygıdeğer Clutter ailesi o kadar Amerikalıdır ki adeta fabrikada üretilebilirler. Buna karşılık Smith ve Hickock, James Dean'in asi kültürünün gerçek hayattaki kaba versiyonlarıdır. Kurbanların dünyaları acı verici ve samimi bir şekilde yeniden oluşturulur; ancak Capote'un gerçek ilgi alanı Perry ve Dick'in duygusal hayatları ve onları böyle bir ölümcül aşırılığa neyin sürüklediğidir. Aslında bazıları Capote'un Perry Smith'ten etkilendiğini çünkü onda kendisinin olası bir alternatifini gördüğünü iddia eder. Capote'un dava boyunca bu suç hakkında yazılar yazdığı göz önüne alınarak, karar hükümlerinin onun muhabir olarak çizdiği katil portresine göre oluştuğu bile iddia edildi. Bu ışık altında, Soğukkanlılıkla, daha büyük, daha rahatsız edici bir içgörü yaratmaktadır. Mailer'ın The Executioner's Song'u (Celladın Şarkısı, 1979) gibi bu kitap da gerçek, hayal ve bunların ahlaki sorumlulukları arasındaki sarkmalar ve farklılıklar hakkında bir tartışmayı şekillendirir. **BT**

► **Truman Capote 1955'te çekilen bu fotoğrafta hayatı görmüş geçirmiş ve zevklerine düşkün bir gözlemci olarak poz veriyor.**

MURDER SPAWNS A MASTERPIECE
HORROR SPAWNS A MASTERPIE
Book Review
SAS FARM
SELECTED WRITINGS
The Muses
In Cold Blood
Truman Capote
In Cold Blood
Truman Capote
BOOKS TOD
4 Meaningless Murd

Derviş ve Ölüm

Death and the Dervish

Mesa Selimovic

Yazarın doğum tarihi | 1910 (Bosna), 1982 (Sırb)
İlk yayın tarihi | 1966
İlk yayınevi | Svjetlost (Sarayevo)
Orijinal adı | Dervis i smrt

Şeyh Ahmed Nureddin, Osmanlı işgali altındaki Bosna'da yaşayan bir derviştir. Hayatının çoğunu dinsel inzivada geçirmiştir ve Meşa Selimoviç'in epik romanının büyük bir bölümünü oluşturan da onun iç monologlarıdır. Ahmed'in günlük hayatın kargaşasından özenle kaçınması, romanın başlarında kardeşinin tutuklanması ve ardından da ölmesiyle sona erer. Bu ölüm, daha önce emin olduğu şeyleri sorgulamasına yol açar ve yerel otoritelerle fikir ayrılığına düşmesine neden olur. Kendisi de politik sistemin bir parçası haline gelir ve kararlı davranmaktaki acizliği mutsuz sonu beraberinde getirir.

Derviş ve Ölüm çok az diyalog barındırır ve Selimoviç, görünüşte dağınık olan hikâyesini fazlasıyla içe dönük yapıdaki Ahmed'in ağzından anlatır. Zaman zaman çileden çıkan Ahmed, neyse ki içlerinde Dalmaçyalı bir Hristiyana âşık, tuhaf bir adam olan Hasan'ın da bulunduğu son derece keyifli ve ilginç birçok yan karakter tarafından desteklenir.

Kullandığı Sırp-Hırvat diliyle bugünün standart Boşnakçasını oldukça etkileyen Selimoviç, kendi kardeşinin ölümünden dolayı hissettiği karmaşayı romanına büyük ölçüde aktarmıştır. Dönemin siyasal olaylarına da değinen Derviş ve Ölüm, baskıcı bir sistem tarafından yutulup yok edilen bir adamın Kafkavari betimlemesiyle Selimoviç'in sorunlu ülkesinin ötesine taşan evrensel temaları ele alır. **OR**

Silence

Shusaku Endo

Yazarın doğum tarihi | 1923 (Japonya), 1996
İlk yayın tarihi | 1966
İlk yayınevi | Kodansha (Tokyo)
Orijinal adı | Chimmoku

Yazar Shusaku Endo, kültürel bakımdan tuhaf bir nitelik taşır: Kendisi Katolik bir Japon'dur. Graham Greene ve Georges Bernanos gibi Avrupalı Katolik yazarlardan etkilenerek kaleme aldığı bu yapıtı, bir yandan inançsızlığın sınırındaki sancılı bir inancı, bir yandan da Japon tarihi boyunca zülmun karanlık tehditi altında hüküm süren dehşeti dile getirir.

17. yüzyılın başlarında geçen Silence, genelde Endo'nun başyapıtı olarak kabul edilir. Japon diktatörlüğü, Hristiyanlığı işkence ve katliamlarla imha etmeye girişmiştir. Saygın Cizvit misyoner Peder Ferreira'nın baskılar altında inancından vazgeçtiği haberi Vatikan'a ulaşır. Ruhani lideri olarak Ferreira'ya saygı duyan Portekizli rahip Rodrigues, kendisiyle bağlantıya geçmek üzere Japonya'ya gönderilir. Bu, riskli bir görevdir. Yahudavari bir karakter olan Kichijiro'nun ihanetine uğrayan Rodrigues tutuklanıp işkence görür. Kendini kurtarmak için, inancını terk ettiğinin sembolik bir ifadesi olarak İsa'nın bir tasvirini çiğnemesi gerekmektedir. Bunu yapmayı reddedince, otoriteler gözünün önünde diğer Hristiyanları katletmeye başlarlar. Rodrigues sonunda Ferreira'yla karşılaşır ve Ferreira onu, dinini değiştirmiş görüntüsü vermeye teşvik eder.

Serbest ve dramatik anlatım, hem zulmün dehşetini hem de rahiplerin içine düştükleri ikilemin zorluğunu gözler önüne serer. Endo, Rodrigues'de tam anlamıyla güvenilir ve sevilmeye layık, iyi yürekli bir adam yaratmakta başarıya ulaşır; bu karakter, yazarın İsa'nın haşmetinden ziyade çektiği acılara odaklanan Hristiyanlık anlayışına denk düşer. **RegG**

To Each His Own

Leonardo Sciascia

Yazarın doğum tarihi | 1921 (Sicilya), 1989
İlk yayın tarihi | 1966, Adelphi Edizioni (Milano)
Alternatif adı | A Man's Blessing
Orijinal adı | A ciascuno il suo

Leonardo Sciascia, faşizmin etkisi altındaki Sicilya'da büyüdü. Kariyerine öğretmen olarak başlayan Sciascia, daha sonra İtalya'nın en tartışmalı politikacılarından biri ve daha sonra da hem İtalyan hem de Avrupa Parlamentoları'nda Radikal Parti'den milletvekili oldu. Ülkesine duyduğu sevgi ve organize suçlarla siyasal yozlaşmaya duyduğu nefret yazılarının itici gücü haline geldi.

To Each His Own'da, küçük bir kasabanın Manno adındaki eczacısı mektupla ölüm tehdidi alır ve sadece bir şaka sandığı bu tehditin ardından av arkadaşı Dr. Roscio'yla birlikte öldürülür. Dr. Roscio'nun cinayete şahit olduğu için öldürülen masum biri olduğunun açıklanmasıyla birlikte araştırmalar Manno'nun ölümüne odaklanır. Kasabada öğretmen olan Profesör Laurana, gözden kaçan bir ipucuna rastlayınca olayın sırrını çözmeye koyulur. Araştırmaları meyvelerini vermeye başlar, ancak bulguları sorunludur. Kaderin cilvesiyle anlaşılır ki talihsiz görgü tanığı aslında eczacıdır; Roscio, Laurana'nın araştırmasının merkezi haline gelir. Keskin bir kavrayış gücünün ve biraz da kurnazlığının yardımıyla Laurana, ısrarlı ve sistemli bir yol izleyerek erotik aldatmacalardan ve ustaca siyasal hesaplardan örülmüş bir ağı ortaya çıkarır. Adı kitapta hiç açıkça dile getirilmese de sürekli ima edilen Cosa Nostra ya da Mafya'nın psikolojik yansımalarını ve uzun vadeli etkilerini anlama çabası içindeki dedektiflik öyküsü To Each His Own, aynı zamanda sessizlik geleneğine sığınan ve yalanlar, suç ortaklığı, kan dökücülükle beslenen bir toplumun keskin bir eleştirisi. **Smu**

"Kitap, sessizlik geleneğine sığınan; yalanlar, suç ortaklığı, kan dökücülükle beslenen bir toplumun keskin bir eleştirisi..."

▲ **Sciascia, Mafya adası Sicilya'dan çıkan bir yazara uygun olarak, suçla siyasetin kesiştiği cinayet romanları üzerinde uzmanlaştı.**

The Crying of Lot 49

Thomas Pynchon

Yazarın doğum tarihi | 1937 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1966
İlk yayınevi | Lippincott (Philadelphia)
Rosenthal Vakfı Ödülü | 1966

"Gerçek bu kafanın içindedir. Benimkinin"

▲ **Thomas Pynchon 1955'te: Bütün tanıtım araçlarına kararlı bir şekilde karşı olduğundan yazarın sadece birkaç fotoğrafı bulunmaktadır.**

Pynchon'un daha uzun soluklu romanlarının bitmek bilmeyen edebi görkemiyle kıyaslandığında, postmodernist yazarın bu romanı kısa ama keyif veren kusursuz bir serüvendir. Aynı zamanda da olası yorumlarla oyun oynayarak edebiyat dedektiflerini aldatmayı becerir. Pek çok sofistike roman, olay örgüsü tamamen ikinci planda kaldığından konunun özetlenişine direnirken, bu roman edebi ipliklerle çarpıcı bir kumaş dokur. Oedipa isimli ana karakterine de uygun olarak, bu bulmaca kutusu gizemlerini bir sfenksin gülümseyişiyle sunar. California civarlarında bir yerde geçen kitaptaki isimler hem ipuçlarıdır hem de bir çağrışım komedyası yaratırlar. Sick Dick ve The Volkswagens gibi grup adlarından Mike Fallopian, Dr. Hilarius, Genghis Cohen, Profesör Emory Bortz, gibi karakterlere uzanan isimlerle Pynchon edebi yaratıcılığın sınırlarını zorlar. İsimlerle oynanan oyun, romandaki daha büyük bir oyuna, örülmüş komplo teorilerine, daha yapısal bir sosyal eleştiriye ve muzip pop yıldızları Paranoids'ten bir Jakobyen intikam trajedisi taklidine uzanan onlarca skeçe ayna tutar. Pynchon'un hileleri en küçük olasılıklara kadar hesaplanmıştır. Örneğin Paranoids'in şarkı sözleri o kadar ikna edicidir ki, grup hayali bir varoluşu kendi prototipleri olarak alır. İdeolojik saçmalık ve ortalama bir yüzeysellik arasındaki salınımlar, boş görünen ama aslında belirtilerin alabildiğine uzandığı çorak bir alanı taramaktadır. Hikaye düşünce deneylerinden anarşist mucizelere doğru ilerler. Pul koleksiyoncularının aylak yavanlığını, en merak uyandıran gerekçelerle sunarken, aynı zamanda modern dünyanın neredeyse Borgesvari bir tarihini görürüz. İnce zevkleri ve pop kültürünün duyarlılıklarını birleştiren usta romanların çağı için bir öncü olan bu kitap ilk okunması gerekenlerden biri. **DM**

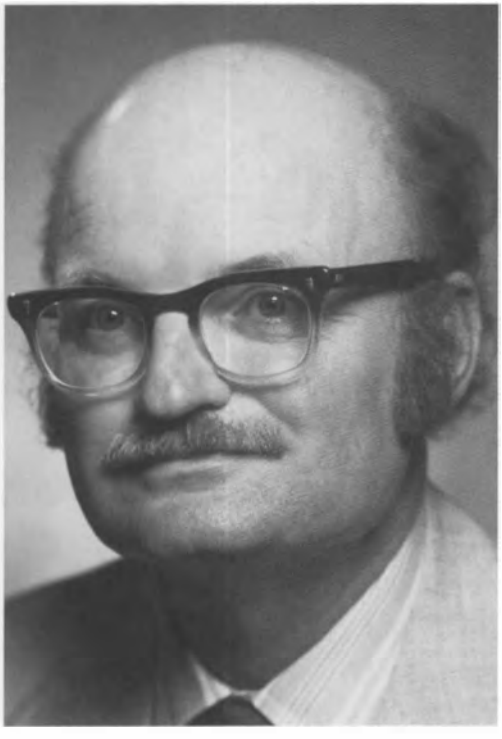
Keçi Çobanı Giles

Giles Goat-Boy

John Barth

Keçi Çobanı Giles, çeşitli yayımcıların kaygılarını dile getirmeleriyle ve bu öksüz el yazmasına eklenmiş gaflarla dolu bir açıklama mektubuyla başlar. Yayımcılar Barth'ın iğneleyici dehasının birçok hedefinden sadece biridir. Diğerleri teknoloji, cinsel töreler, şovenlik ve asil vahşilik düşüncesidir. Baş döndürücü ve küfürlüdür. Taklit ettiği akademik yoğunluk kadar kuru bir zekayla sıkı sıkıya paketlenmiş açık saçık bir girdaptır. Hikaye bebekken bir süperbilgisayarın karnından kurtarılan ve bir keçinin emzirmesiyle büyüyen Billy Bockfuss'un yolculuğunu anlatır. Erişkinliğin çalkantılarıyla kararsızlaşan Billy güzel keçi diyarını güvensiz ve her yanı tüylü bir insan olmak için terketmek istemez. Ancak dişi koyunlar sorularına cevap verememektedir ve ihtiyaçları ilkbahar kadar acımasızdır. Hayatı bir insan olarak benimser: İlk başta Üniversiteli George olarak, sonunda ise New Tammany Üniversitesi'nin kurtarıcısı Cengaver Büyük Öğretici George olarak. Tekrarlayan, mitler ve insanlık destanlarından (Yeni Ahit'ten Soğuk Savaş'ın galibi olmayan siyasetine kadar) alınmış acaip kullanımların ve türetmelerin hüküm sürdüğü bütün dil, ortak bir dil oluşturmak amacıyla bozulmuş, dönüştürülmüş ve akademik terminolojilerden oluşan bir şive haline gelmiştir. Kampüs dünyanın bir mikrokozmosuna dönüşür: Doğu Kampüsü Sovyetler Birliği'dir, Büyük Kurucu her şeye kadir Tanrı, cinsel ilişki diploma törenidir ve Enos Enoch İsa'dır. Akademik laf kalabalığı günlük konuşma dilidir; "sınavdan çakmak" çok amaçlı terbiyesiz bir sözdür. Hikaye Barth'ın ellerinde yaşayan bir şey haline gelir; örneğin elektrik gibi. Dile karşı hem yergi hem de takdirdir ve sert şekerler içindeki etli fındıklar gibi lezzetli, tatlı ve soslu deyimler kullanır. Daha önce okuduğunuz herhangi birşeye benzemesi şüphelidir. **GT**

Yazarın doğum tarihi | 1930 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1966, Doubleday (New York)
Tam adı | Giles Goat-Boy; or, The Revised New Syllabus

"George benim adım, yaptıklarım duyuldu..."

▲ John Barth'ın muhafazakar görünümü romanlarında kendini gösteren anarşik icatlar ve açık saçık fikirler hakkında hiç ipucu vermez.

Juan Goytisolo

Burjuva kökenli ve Franco karşıtı olan esas karakter Álvaro Mendiola, bir şişe Fefiñanes şarabını bitirirken hayatını yeniden gözden geçirmeye başlar.

▲ **Fas'ta yaşayan İspanyol yazar Goytisolo'nun Marks of Identity isimli kitabı, bir kuşağın kutsal kitabı ve yazarın ülkesinin geleneksel, Katolik, baskıcı fikirlerini terk etmesinin bir sembolü haline gelmiştir.**

Yazarın doğum tarihi | 1931 (İspanya)
İlk yayın tarihi | 1966
İlk yayınevi | Joaquín Mortiz (Mexico City)
Orijinal adı | Señas de identidad

Roman üç umutsuz düşünceyle başlar: Biri Quevedo'nun ("Dün geçmişte kaldı, yarın henüz gelmedi"), diğeri Larry'nin ve sonuncusu da Cernuda'nın ("en iyisi yok etmek, ateşe vermek," şeklindeki neredeyse romanın başlığı haline gelen) . İspanyol, burjuva kökenli ve Franco karşıtı olan esas karakter Álvaro Mendiola, bir şişe Fefiñanes şarabını bitirirken hayatını yeniden gözden geçirmeye başlar (mevsim yazdır ve o da ailesinin evinin bahçesinde oturmaktadır). Belleğinden, iç savaşın çocukluk anıları, Franco karşıtı militanlığı, Fransa'da sürgündeyken tanıştığı İspanyol direniş savaşçıları, (yazarın Castro'yla arası bozulduktan sonra yeniden basımlarda büyük ölçüde kesilmiş olan) Küba devriminde yaşadığı deneyimler, olaylı aşk hayatı ve ayrılıkları, homoseksüelliği keşfetmesi ve 1970'lerin İspanya'sında başkaldırı ruhundan az da olsa kalanları arayışı geçer.

Mendiola'nın iç monologları ve alaycı feveranları, yazarın ahlaki öz bilincin nesnelleştirilmesi için anlatımı ikinci şahsın ağzından kullanması ve hatta, son sayfalarda, serbest vezinle yazılmış şiirin akıcılığı, hep birlikte, okuyucuda büyük bir şaşkınlık yaratır. Roman, Count Julian (1970) ve Juan the Landless'la (1975) devam eden bir üçlemeyi başlatır. İspanya'da yasaklanan Marks of Identity, bir kuşağın kutsal kitabı ve yazarın ülkesinin geleneksel, Katolik, baskıcı fikirlerini terk etmesinin bir sembolü haline gelmiştir. Gizli geçmişi öğrenme ihtiyacına işaret eden başlığı İspanya'da yaşanan politik geçiş dönemini simgeler. **JCM**

Konsolos Yardımcısı

The Vice-Consul

Marguerite Duras

Yazarın doğum tarihi | 1914 (Vietnam), 1996 (Fransa)
İlk yayın tarihi | 1966
İlk yayınevi | Gallimard (Paris)
Orijinal adı | **Le Vice-Consul**

Konsolos Yardımcısı, ahlak ve psikoloji gibi gerçekçi edebiyatın geleneksel kalıplarını, aksiyonun görsel, hatta sinematik tasviri uğruna reddettiği için yenilikçi bir roman olarak kategorize edilebilir. İki hikaye vardır. Birincisi, hamile kaldığında annesi tarafından evinden atılan Vietnamlı bir köylü kızın öyküsüdür. İkincisi ise Kalküta'daki Fransız Büyükelçiliği'nde bulunan birkaç kişi etrafında döner. İçlerinden en fazla göze çarpanı da Lahor'un konsolos yardımcısıdır. Konsolos yardımcısı Shalimar bahçelerinde yaşayan cüzzamlılara ve köpeklere ayrım gözetmeden ateş ettiği için Fransız diplomatları meşgul eden bir skandal yaratır. Aynı zamanda Büyükelçi'nin gizemli ve önüne gelenle yatan karısı Anne-Marie Stretter'a da aşık olur.

Duras'ın minimalist tarzı aşk, cinsel arzu, kıskançlık, annelik, açlık, şiddet, beklemek ve can sıkıntısı gibi konuları güzel ve istisnai bir ustalıkla işler. Konsolos yardımcısının ateş açmasıyla ilgili skandalı anlatırken, insanlığın karşılaştığı yıkım, hastalık ve yoksulluğun etkilerini irdeler. Bunu da, makul tepkileri şüpheli ve hatta sahte olarak göstererek yapar. Bu romanın en büyüleyici yanlarından biri anlatım sesinin dokusu ve katmanlanışıdır. Romanın yapısı, "Kim yazıyor?" ve "Biz kimin hikayesini okuyoruz?" gibi soruları ortaya çıkararak okuyucuyu huzursuz eder. Duras gerçek bir deneyim yaşamadığımızı, edebi bir eser okuduğumuzu unutmamızı engeller. **PMB**

Büyücü

The Magus

John Fowles

Yazarın doğum tarihi | 1926 (İngiltere), 2005
İlk yayın tarihi | 1966
İlk yayınevi | Little, Brown & Co. (Boston)
Yeni baskı | 1977

Büyücü, Fowles'ın yayımlanan ilk romanı olmamasına rağmen, aslında onun ilk romanıdır, çünkü yazar bu romanı yazmaya 1950'lerde başlamıştır. Londra'nın gri çürüyen atmosferini ve göz kamaştırıcı Yunanistan'ı anımsatan bu sürükleyici kitap, romanın baş kahramanı Nicholas Urfe'nin hem tahammül ettiği hem de hoşlandığı bir sahne gösterisini tasvir eder. Nicholas birçok anlamda tamamen antipatik bir karakterdir. Savaş sonrası dönemin sıradan bir İngiliz orta sınıf erkeği olarak içine kapanık, saf ve cinsel anlamda yırtıcıdır. Yine de insancıllığıyla ve çektiği olağanüstü çileyle empati kurmamak imkansızdır. Aslında Conchis ve güzel ikizlerle karşılaşması esnasında gelişen olaylar Nicholas için olduğu kadar okuyucu için de zorlayıcı ve sarhoş edicidir.

Roman psikolojik anlamda Jung'un düşünceleriyle pişer. Genel etkisi çok güçlüdür ancak özgürlük, mutlak güç, bilgi, aşk kavramı ve deneyimi gibi konularda muğlaktır. Ortaya çıkardığı sorulara cevap bulmaya çalışmaz ve bu hem heyecan verici hem de rahatsız edici, bazen de sinir bozucudur. Yine de kitabın, insanlığın yaşam ve sanat konusundaki aşkınlık, arayışına girişi büyüleyicidir. Fowles sonraki baskıda (1977) yer alan önsözünde oldukça kusurlu olduğunu düşündüğü metinle olan rahatsız ilişkisinden bahseder. Bu tartışmada, Büyücü'ye süregelen popülerliğini kazandıran okurun tarafını tutmamak mümkün değil. Büyücü elinizden kolay bırakamayacağınız ve unutamayacağınız bir roman. **DR**

Usta İle Margarita

The Master and Margarita

Mikhail Bulgakov

Yazarın doğum tarihi | 1891 (Ukr.), 1940 (Rusya)
İlk yayın tarihi | 1966, Moskva Dergisi
İlk yayınevi | YMCA Press (Paris)
Orijinal adı | Master i Margarita

▲ Sırp ressam Gordana Jerosimic'in bu tabloda resmettiği Bulgakov'un Margarita'sı insanın aklını başından alacak kadar gizemli ve erotik.

▶ Bulgakov'un başyapıtından uyarlanarak yazarın ölümünün 60. yıldönümü olan 2000 yılında Moskova'da sahneye konan bir oyunun afişi.

Yazarın ölümünden hemen hemen 30 yıl sonra, 1966 yılında, aylık Moskova dergisi Usta ile Margarita'nın ilk bölümünü Kasım sayısında yayınladı. Kitap kamusal alana çıkmadan önce yıllarca el altından dolaştı. Bulgakov hayattayken gün ışığına çıkmış olsaydı, kısa bir süre için Stalin'in en sevdiği oyun yazarı olma şerefine sahip olmasına rağmen, yazarın birçokları gibi "ortadan kaybolması" muhtemeldi. Usta ile Margarita, her şeye rağmen ayakta kalmayı başarmıştır ve günümüzde de 20. yüzyıl Rus romanının en başarılı yapıtlarından biri olarak kabul görmektedir.

Kitaptan alınan bazı cümleler Rusça'da atasözü olarak kullanılmaya başlamıştır: "El yazmaları yanmaz" ve "Korkaklık ahlaksızlıkların en kötüsüdür" gibi sözler, Sovyet totaliter rejiminin en aşırı dönemlerinde yaşamış olan kuşaklar için özel bir anlam taşır. Etkileri, Latin Amerikan büyülü gerçekçiliğinden Salman Rüşdi'ye, Pynchon'a, hatta Rolling Stones'a ("Sympathy for the Devil" adlı şarkının Bulgakov'dan esinlenildiği söylenir) kadar uzanan farklı alanlarda görülmektedir. Roman, birbirinden uzak ama bağlantılı iki anlatıdan oluşur.

Biri modern Moskova'da geçmek-tedir; diğeriyse antik Kudüs'te. Bulgakov bu kurguların içine, aralarında Woland (Şeytan) ve onun şeytani destekçileri olan "Usta" adıyla bilinen isimsiz bir yazarla sevgilisi Margarita'nın da bulunduğu garip ve başka dünyalara ait karakterleri yerleştirir. Bunların her biri, öykü beklenmedik yönlere saparken hevesleri değişen, karmaşık, ahlakları belirsiz figürlerdir. Roman hınzır bir enerji ve yaratıcılıkla heyecan uyandırır. Kâh Sovyet hayatının yakıcı bir taşlaması, kâh Goethe'nin Faust'uyla boy ölçüşecek dini bir alegori, kâh dizginsiz, hicivli bir fantezi olan bu roman kahkaha ve dehşetin, özgürlüğün ve tutsaklığın romanıdır. "Resmi gerçekleri" kontrolden çıkmış bir karnavalın gücüyle ortaya seren bir romandır. **SamT**

Geniş Geniş Bir Deniz

Wide Sargasso Sea

Jean Rhys

Yazarın doğum tarihi | 1890 (Dominik) 1979 (İng.)
İlk yayın tarihi | 1966
İlk yayınevi | Andre Deutsche (Londra)
WH Smith Edebiyat Ödülü | 1967

Geniş Geniş Bir Deniz, Jean Rhys'in Charlotte Brontë'nin 1847 tarihli romanı Jane Eyre'ye edebi yanıtıdır. Rhys başlangıç noktası olarak Brontë'nin hayvansı, cinsel kimlik kazanmış Bertha Mason (Edward Rochester'ın tehlikeli derecede deli ilk karısı) tasvirini almıştır. Bu edebi klasiği yeniden yazarken Rhys, Antoinette'in konuşmasına izin verir (Bertha, Rochester'ın karısına dayattığı isimdir) ve Karayipliyle Avrupalı arasındaki ilişkiye hükmeden arzuları ve korkuları irdeler. Roman üç kısma bölünmüştür: Birincide, Antoinette mutsuz çocukluğunun bir özetini verir, ikincide, Rochester zorlu geçen ilk evliliğinden bahseder ve üçüncüde Antoinette'in İngiltere'de hapsedildikten sonra yaşadığı karmaşık hayaller ve düşüncelere tanık oluruz.

Bu yapı Rhys'ın, Jane Eyre'i hikayesi ile temelindeki vahşi sömürgecilik tarihi arasında bağlantılar kurmasına izin verir. Rhys, Geniş Geniş Bir Deniz'deki olayları Karayiplerdeki köleliliğin bitiş zamanında kurgulamıştır ve annesi Martinikli olan Antoinette'i siyahi ve Avrupai toplumlar arasında bir yere yerleştirir. Onun sosyal savunmasızlığı, Rhys tarafından, Brontë'nin sadece ima ettiği arzu ve kimliksel ilişkileri irdelemek için kullanılır. Antoinette ve Rochester arasındaki zoraki evlilik cinsel yönden dopdoludur ama yine de her ikisinden de kaynaklanan anlayışsızlık ve güvensizlik yüzünden istikrarsızdır. Bu paralel romanda, Antoinette artık sadece çılgınlık derecesinde intikamcı bir eş değil, aynı zamanda karmaşık ama tarihi bir anın trajik bir kurbanıdır. **NM**

The Third Policeman

Flann O'Brien

Yazarın doğum tarihi | 1911 (İrlanda) 1966
İlk yayın tarihi | 1967
İlk yayınevi | MacGibbon & Kee (Londra)
Yazarın takma adı | Brian O'Nolan

İrlanda deneysel romanında bisiklete yönelik özel bir ilgi var. Flann O'Brien'in 1940 yılında yazılan ama 1967 yılına kadar yayımlanmayan mizahi başyapıtı The Third Policeman bisikletleri aynı zamanda hem saçma hem de eğlenceli boyutta inandırıcı bir felsefi tutkuyla ele alır. Hikaye, İrlanda meyhanelerinin, çiftliklerinin ve küçük hırslarının uğultulu dünyasında başlar. Vahşi bir cinayetin ardından bu gerçekçi başlangıcın gerisi gelir birinci tekil şahıs anlatıcı, iki boyutlu, şaşırtıcı ve kavraması güç bir dünyaya girer. Kendini MacCruiskeen ve Pluck adlı iki polisle karşılaştığı tuhaf bir karakolda bulur, "Atomik Kuram"ı ve onun bisikletlerle olan ilgisini öğrenir. Başlıkta adı geçen üçüncü polis olan Çavuş Fox, anlatıcının öldürdüğü adamla çarpıcı bir benzerliğe sahiptir ve yolun hemen aşağısında olduğu anlaşılan "sonsuzluk" üreten makineyi işletmektedir. Kitap boyunca anlatıcının, bilinen bütün fizik yasalarına kuşkuyla yaklaşan hayali filozof DeSelby'ye karşı takıntısı vardır. Onun, zamanın ve mekânın aldatıcı doğası hakkındaki tuhaf fikirleri, akademik bilimsellik ve entelektüel iddialar içeren harika bir parodi içinde sürekli tekrarlanır. Bu da romanı, Jonathan Swift ve benzeri yazarlarla ilişkilendirilen belirgin biçimde İrlanda'ya özgü bir mizah yazını türüne dahil eder; bu yazında, kendinden emin bir skolastik anlayış ve içten içe akla yakın bir uslamlama, tuhaf sonuçlara yol açar. İlk kez okuyacaklar için söyleyelim, sürpriz son bu tuhaf ama oldukça zekice yazılmış romandaki olaylara tamamen yeni bir ışık tutar. **RMcD**

Miramar

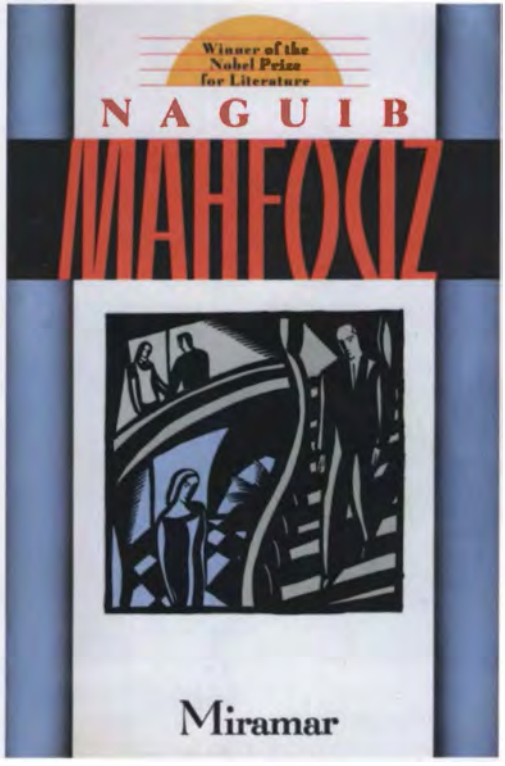
Naguib Mahfouz

Yazarın doğum tarihi | 1911 (Mısır)
İlk yayın tarihi | 1967
İlk yayınevi | Maktabat Misr (Kahire)
Nobel Edebiyat Ödülü | 1988

Necib Mahfuz'un Miramar'ı, 1952 Temmuzu'ndaki askeri darbenin hemen ardından Mısır'daki yaşamdan bir kesit sunar. "Devrim" romanın ana karakterlerinden biridir; onunla karşılaşmak insanların yaşamlarını değiştirir ve yazgılarının iyiye ya da kötüye doğru gitmesinde belirleyici etken olur. Olaylar, İskenderiye sahilindeki "Miramar" adlı bir pansiyonun etrafında geçer. Pansiyondaki kiracılar değişik toplumsal sınıflara ve kuşaklara mensuptur. Her biri Mısırlı kimliğinin karışıklığını ve çeşitliliğini yansıtan farklı bir düşünce tarzını benimsemiştir.

Romandaki olay örgüsü, karakterlerin, geçmişle şimdiki zaman arasında gidip gelen ve hem anlatıcıların hem de dâhil oldukları toplulukların tarihlerini bize aktaran monologları arasında gelişir. Ayrıntılar, Devrim umut ve vaadinin sembolü haline gelen Sahran El-Beheiry'nin ölümündeki bilinmezleri çözmek ve hikâyeyi oluşturmak amacıyla üstüste yığılır. Mahfuz'un çizdiği tablo, özgürlük, eşitlik ve istikrarın keyfini süren Devrim sonrası Mısır'ının resmi kayıtlardaki anlatımından farklılık gösterir. Mahfuz, keyfi tutuklamalar ve gözaltılar, ani kamulaştırmalar ve rastgele hacizler yüzünden "üniformalar"dan dehşete düşen bir toplum resmi çizmektedir.

Miramar'ın en büyük başarılarından biri de, Mısır tarihinin çalkantılı dönemlerinde cinsiyet, sınıf, politika ve dine yönelik yeni yeni ortaya çıkan tutumları saptamasıdır. Bunlar, evrimleşerek bugünün sosyal ve politik gerçeklerini şekillendiren tutumlardır. Kitap, Mısır toplumunun zengin ve karmaşık dokusu hakkında karanlık ama insanın içine işleyen bir bakış açısı sunar. **JH**

"Devrim bazılarının mülkünü ve herkesin özgürlüğünü çaldı"

▲ **Romanın 1993'te yayınlanan İngiltere baskısının kapağında, Mahfuz'a gecikmeli de olsa Batılı okurlar kazandıran Nobel Ödülü'nün altı çizilir.**

Ölümsüz
Z

Vassilis Vassilikos

"Z'yi yazarken, o belirli Z olayından daha fazlasını, yaşadığımız dönemdeki politik suçların mekanizmasını göstermek istedim." *Vassilis Vassilikos, 1957*

▲ Vassilikos 100'den fazla kitaba imzasını atmış olan üretken bir yazardır ama Ölümsüz, hâlâ kendisinin uzak ara en tanınmış kitabı.

Yazarın doğum tarihi | 1934 (Yunanistan)
İlk yayın tarihi | 1967
İlk yayınevi | Gallimard (Paris)
Sinema uyarlaması | 1969

Biraz All The President's Men (Başkanın Bütün Adamları), biraz JFK, biraz da Missing (Kayıp) kokan bu politik macera romanı, araştırmacı gazeteciliği 1960'lardaki Yunan askeri cuntasının sert bir teşhiriyle birleştirir. Vassilikos, yozlaşmış rejimin popüler bir Yunan sol kanat politikacısı olan Gregoris Lambrakis suikastını nasıl yönettiğini gösterirken hiçbir şeyden çekinmemiştir. O sesini yükseltemeyen kitlenin kahramanıydı, ama sağ kanat onu azılı bir komünist ve Amerika karşıtı bir baş belası olarak görüyordu. 1963 yılında Selanik sokaklarından birinde suikasta kurban gitti ve cenazesine katılan 400.000 kişi sessiz protestoda bulundu. Bundan çok kısa bir süre sonra, (o yaşıyor anlamına gelen zei) "Z" harfi bütün Atina sokaklarına yazılmıştı.

Bu, üstü çok ince örtülü olarak hikaye edilmiş olayda (isimler değiştirilmiştir) yazar, vurkaç tipi sözde bir kazada çiğnenen bir politikacının kuşkulu ölümünün etrafındaki birkaç saniyenin izini sürer. Dönemin soruşturma belgelerini incelemesi ve cinayetin işlendiği memleketi Selanik'teki araştırması sonucu Vassilikos, polisin ve sivil tanıkların gözleri önünde meydana gelen, kiralık katillerin gerçekleştirdiği olayı açığa çıkarır. Bu sürükleyici romanın sayfalarında ortaya çıkan, muhalif fikirleri susturmak için rutin olarak bir yolsuzluk, kanunsuzluk ve şiddet şebekesine başvuran zalim diktatörlüğün sindirdiği sıradan insanların cesaretidir. Vassilikos daha sonra, Costa-Gavras'ın yönettiği Oscar ödüllü filmin senaryosunu da yazdı; film bugün de ilk gösterime girdiği 1969 yılındaki kadar sürükleyici. **Jha**

Pilgrimage

Dorothy Richardson

Yazarın doğum tarihi | 1873 (İngiltere), 1957
İlk yayın tarihi | 1967
İlk yayınevi | J. M. Dent & Sons (Londra)
Ayrı ciltler halinde yayın tarihi | 1915–1938

Pilgrimage pek çok anlamda Richardson'un hayatının yapıtıdır. 13 cilt boyunca, 1891'le 1912 yılları arasındaki deneyimlerini otobiyografik/ kurgusal karakteri Miriam Henderson'ın ağzından anlatır. Öykü, 17 yaşındaki Miriam'ın, yaratıcısı gibi, orta sınıf ailesinin maddi kayıpları yüzünden kendisini çalışma hayatına atarak öğretmenlik yapacağı Almanya'ya yola çıkmasının arifesinde başlar. Serinin ortalarındaki ciltlerde Miriam, Londra'da, şehrin ve yeni yüzyılın hem entelektüel hem de kişisel özgürlüklerini kucaklayan bir "Yeni Yüzyıl Kadını" olarak, haftada bir sterline geçinmeye çalışmaktadır. Sonraki ciltler, yolculuğuna ve kendini sorgulama ve yazma "macerasına" devam eden Miriam'ı Londra'nın dışına, taşraya götürür.

1913'te, 40 yaşındayken Pilgrimage'i yazmaya başladığında Richardson, kahramanının anlatım bakımından romanın merkezinde tek başına olması gerektiğini anladı. Anlatım üçüncü ve birinci şahıslar arasında gidip gelirken elimizde bir tek Miriam'ın bilinci vardır. Okuyucular olarak onun dokunduğu, hissettiği, duyduğu ve gördüğü dünyaya tam anlamıyla dalarız. Bütün ciltlerin Dent tarafından toplu olarak yayınlanması Richardson'ı Pilgrimage'ın tamamlandığına ikna etmedi. Bu belki de sonu getirilemeyecek bir projeydi. Yapıtı hakkında şunları yazacaktı: "İlk andan beri, tanımlamaktan çok araştırmaya devam etmem gerektiğini düşünüyorum." **LM**

The Manor

Isaac Bashevis Singer

Yazarın doğum tarihi | 1904 (Polonya), 1991 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1967
İlk yayınevi | Farrar, Straus & Giroux (N.Y.)
Nobel Edebiyat Ödülü | 1978

Tarihsel nitelikte bir destan olan The Manor (devamında gelen The Estate'le tamamlanmıştır), 19. yüzyılın sonlarında Polonyalı bir tüccarla ailesinin "yükseliş" çabalarını anlatır. Singer, kitaba adını veren, eski bir Polonyalı kontun başarısız 1863 Polonya İsyanı'ndan sonra çar tarafından el konulmuş "malikâne"sinin idaresini üstlenen kurnaz Yahudi tahıl tüccarı Calman Jacoby'yi tanıtır. Jacoby, Yahudilerin Polonya endüstrisinde, ticaretinde, sanatında ve toplumunda aktif bir oynamaya başladıkları dönemde zenginleşir.

Jacoby'nin ikilemi, bir yandan içine derinden işlemiş Yahudi âdetlerine ve dini geleneklerine bağlı kalırken, bir yandan da endüstri devrimi, kentleşme ve girişimciliğin getirdiği toplumsal fırsatlardan nasıl yararlanacağıdır.

Manevi yönüyle toplumsal yönü, bu modernleşme çağında Calman'ın içinde bağdaşmamaktadır; özellikle de karısı Zelda'nın beklentisi olan, toplumsal konum ve dört kızını evlendirme ihtiyacı söz konusu olduğunda. Evlilik ve drahoma her şey demektir ("İnsanın kendi çocukları acıyla dünyaya gelir ama torunları bu işin kârıdır") ancak kızları doğru dürüst evlilikler yapmaz ve bu yüzden Calman, yaşadığı pek çok deneyimde Yahudiliğin katı sınırlarıyla zenginliğin çekiciliği arasında bocalar.

1953–55 yılları arasında Alman İbranice'siyle yazılmış olan roman, Singer'in çoğu yapıtı gibi, 1935 yılında Varşova'dan Amerika'ya göç ettikten sonra (roman yazarı kardeşi Israil'le birlikte) gazeteci olarak çalıştığı Jewish Daily Forward'da tefrika edilmiştir. **Jha**

GABRIEL GARCIA MARQUEZ
CIEN AÑOS DE SOLEDAD

Yüz Yıllık Yalnızlık

One Hundred Years of Solitude

Gabriel Garcia Márquez

Garcia Márquez'in en iyi eseri olduğu konusunda herkesin hemfikir olduğu Yüz Yıllık Yalnızlık, Kolombiya'daki hayali bir kasaba olan Macondo'nun hikayesini ve bu kasabanın kurucuları olan Buendia ailesinin yükselişini ve düşüşünü anlatır. Merak uyandıran dünyevi tipler olarak tasvir edilen karakterler ailelerinin isimlerini ve mizacını alır ve bu tür tekrarlanan örnekler gözler önüne serilir. Kudretli José Arcadio Buendia, Macondo'nun korkusuz, karizmatik kurucusundan, deliliğin sınırında bir adama dönüşür. Macondo, uykusuzluk hastalığıyla, savaşla ve yağmurla mücadele eder. Gizemler neredeyse yoktan ortaya çıkar.

Bu acı verici ama renkli aile destanı daha geniş kapsamda bir sosyal ve siyasi alegori haline gelir. Bazen mantıklı olamayacak kadar gerçekdışı olur bazen de bütün geleneksel gerçekçiliğin bile ulaşamayacağı kadar gerçek. Büyülü gerçekçilik adı verilen akımın bir örneği olan bu alegorik eser tuhaf, fantastik ve inanılmaz hisler uyandırır. Belki de en önemli sosyopolitik örnek grevdeki binlerce işçinin katledilmesi ve cesetlerinin denize atılmadan önce yük trenlerine istiflenmesidir. Resmi raporların bulanıklığı karşısında katliam, sıkıyönetimin sislerinde kaybolmuş bir kâbusa dönüşür. Kaybolanların gerçek hikayesi geleneksel kurgudan daha yabancı olan ve kurgunun açıklanmasını isteyen bir gerçekliğe dönüşür.

Roman gayriresmi alternatif bir tarih gibi okunabileceği gibi, yaratıcı anlatımı, duyarlılığı, aşkı, yakınlığı ve bireyselliğin farklı çeşitlerini de ön plana çıkarır. Bir paragraftan diğerine Hardy'den Kafka'ya dönüşebilen bir anlatıcının anlatacağı 1001 Gece Masalları ve Don Kişot'un ne derece eğlenceli ve gizemli olabileceğini düşünün. Garcia Márquez fazlasıyla parlak yenilikleriyle yorucu olan acemi benzetmeler üretmiş olabilir ama bu roman yalnızlığın tuhaf ve hazin bir muhasebesidir.
DM

Yazarın doğum tarihi | 1928 (Kolombiya)
İlk yayın tarihi | 1967, Sudamericana
Orijinal adı | Cien anos de soledad
Nobel Edebiyat Ödülü | 1982

"Maskaralık bitti, eski dostum"

▲ Bu nadir bulunan baskıda, romanın baş sayfalarında yer alan hayalî bir anın ürünü olan ormandaki kalyon tasvir edilmiş.

◀ Isabel Steva Hernandez'in çektiği bu fotoğrafta García Márquez ünlü romanının bir kopyasının altında fiziksel olarak ezilmiş gibi görünüyor.

No Laughing Matter

Angus Wilson

Yazarın doğum tarihi | 1913 (İngiltere), 1991
İlk yayın tarihi | 1967
İlk yayınevi | Secker & Warburg (Londra)
Orijinal dili | **İngilizce**

Angus Wilson, No Laughing Matter'ı yayıncılarına sunduğunda, ikinci bir okuma sırasında kendilerine rehberlik etmek üzere konunun bir özetini göndermesini isteyecek kadar akılları karışmıştı. İlk bakışta kitabın ana hatları Jane Austen'a bile tanıdık gelirdi: Wilson'a göre, kitap, "yoksulluğa düşmüş yüksek sınıftan.... orta sınıf bir aile"den gelen "üç erkek ve üç kız kardeşin" hikayesiydi. Bununla birlikte, Wilson'ın özetinin sonuna gelindiğinde, Guernica, Hitler, Stalin, Süveyş krizi, Öfke adlı John Osborne oyunu, Kandinsky, Ben Hur ve eşcinsel Faslı aşıkların saygın bir aile ortamı oluşturmakta karşılaştığı güçlükler bir bir sözü edilen konular arasında yer alıyordu. Belli ki, bu geleneksel bir aile destanı değil. Kitabın ölçeği, önsözde yazılı olan "Başrol Oyuncuları," "Yardımcı Roller" ve "Figüranlar" listesinden belirlenebilir. Öte yandan bu kitabın keyifli yanlarından biri de Matthews ailesi içindeki bağları ve rekabetleri ortaya koyması; Wilson, sınıf, cinsiyet ve cinsellik hakkındaki ince gözlemlerini feda etmeden bir değişim yüzyılını dramatize eder. Dahası, Matthews ailesi, imparatorluğun yok oluşuna uyum sağlamaya çalışan orta sınıf İngilizlerin deneyimlediği 20. yüzyılın ta kendisidir. Bugünden bakıldığında, kitap hem geleneksel aile tabanlı İngiliz romanının en yüksek noktası, hem de büyülü gerçekçiliğin başlangıcı olarak görülebilmektedir. Natüralizmi, hiperrealizmi ve fanteziyi birbirine karıştıran roman, İngiliz edebiyatında Alan Hollinghurst'ü Jane Austen ve E. M. Forster'a bağlayan eksik halkadır. **VQ**

Yunusların Günü

Day of the Dolphin

Robert Merle

Yazarın doğum tarihi | 1908 (Cezayir), 2004 (Fransa)
İlk yayın tarihi | 1967
İlk yayınevi | Gallimard (Paris)
Orijinal adı | **Un animal doué de raison**

Bu macera romanında, ahlak, adalet ve hatta insanlık bile karakterlerin çoğunu terk etmiş gibidir. 1970'lerin başında Amerika'da, Vietnam Savaşı'nın, modern teknolojik gelişmelerin ve kontrolden çıkmış bir silahlanma yarışının ortaklaşa etkileri, devlet ve güvenlik birimlerini kuşkucu ve bıkkın seçkinler haline getirmişti.

Merle, bu kokuşmuşluğun merkezine, insanlarla yunuslar arasında iletişim kurma olasılıklarını araştıran deniz biyologu Profesör Sevilla'yı oturtur. Merle, umutsuzca çürümüş bir dünyada ilerlemek için geri kalan tek yola ise yunusların hayvanlara özgü masumiyetini konuşlandırır. Yunus İvan ve arkadaşı Bessie'yle iletişim kurmaya çalışan Sevilla, bu sayede Merle'ün ironik olarak "yunusların insanlığı" dediği özveri, umut ve sevgi gibi duyguları hatırlar. Bununla birlikte, Soğuk Savaş'ta yer alan her iki taraf da yunusları "varlığı tespit edilemeyen denizaltılar ve akıllı torpiller" olarak görmeye başladığında, o huzurlu dünya da kaçınılmaz olarak tehdit altında kalır.

Bilim kurgunun yaratıcılığıyla iyi örülmüş bir casusluk romanının kuşkuculuğunu birleştiren Yunusların Günü, insanın iyiye ve kötüye dair yetenekleri hakkında derin sorulara cevap arar. Büyüleyici, zaman zaman huzursuz edici ve baştan sona oldukça dokunaklı bir roman.

Merle'ün romanı bizi yalnızca politik kararların değil, geleneksel macera romanlarının da ardında yatan varsayımları sorgulamaya itiyor. **AB**

Tom Wolfe

Yazarın doğum tarihi | 1931 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1968
İlk yayınevi | Farrar, Straus & Giroux (New York)
Yazarın tam adı | Thomas Kennerly Wolfe, Jr.

The Electric Kool-Aid Acid Test, Wolfe, Hunter S. Thompson, Norman Mailer ve Joan Didion'un yazılarında hikaye teknikleriyle gazete haberciliği arasındaki sınırları biçimde bulanıklaştırdıkları, Amerikan "Yeni Gazetecilik" akımının en dikkat çekici çalışmalarından biri. Romancı Ken Kesey ve gezgin siyasal gösteri sanatçıları kumpanyası Merry Pranksters'in hikayesi boyunca Wolfe, iddiasına göre söz konusu deneyimin "zihinsel atmosferi ve nesnel gerçekçiliği yeniden yaratmaya" çalışmıştır. Pranksters'lerin otobüsü, ardında LSD etkileri ve doğaçlama "happening"ler bırakarak ülkeyi dolaştıkça, Wolfe'u kitabı da sözel bir pop-art resmi gibi açılır.

Hippi argosu, çizgi roman izlenimciliği ve sinematik sıçramaları içine alan Pranksters'lerin dünyasının olağanüstü bir sözlü kolajını sunar. Wolfe'un tarzı, onunla orada olmanın nasıl bir duygu olduğunu gösterebilmek için şekilden şekile girer ve bu da eseri belirli bir dönemin ve anlayışın yükselişi ve çöküşünü anlatmak için gerekli bir belge haline getirir. The Electric Kool-Aid Acid Test biçimsel olarak öyle bir bütünlük taşır ki kimse tarihin nerede bittiğini ve Wolfe'un gazetecilik pasajlarının nerede başladığını kolay kolay söyleyemez. Heyecan verici bir deneyimdir ancak Woodstock'ın filmi gibi zamanını tanımlayamaz, sadece o zamana karşılık gelir **BT**

"...San Francisco dünyasının zirvesinde, yalnızca biraz rutinin milletin kafasını bulandırması olağandır..."

▲ **1960'ların moda fotoğrafçısı Jack Robinson, blucinler, boncuklar ve kaftanların hüküm sürdüğü yıllarda Wolfe'un takım elbiseli, kravatlı ve yelekli resmini çekmiştir.**

Eva Trout

Eva Trout

Elizabeth Bowen

Yazarın doğum tarihi | **1899 (İrlanda), 1973**
İlk yayın tarihi | **1968**
İlk yayınevi | **A. Knopf (New York)**
İlk İngiltere baskısı | **1969, Jonathan Cape**

Eva Trout, Elizabeth Bowen'ın son ve bazı yönlerden en çetin başyapıtı. Yazarın daha önceki önemli yapıtlarında olduğu gibi bu kitapta da insan ve mekân, duygu ve düşünceler, aşk ve yitim son derece keyifli biçimde ve huzursuz edecek kadar keskin bir zekâyla tasvir edilir ama Eva Trout, diğer kitapların ötesine geçip yepyeni ve gizemli derinliklere yelken açar. Roman, inanılması güç bir öyküyü olağanüstü güzel anlatır. Bazı yönlerden önceki onyılların dilini ve toplumsal atmosferini mesken tutar ama aynı zamanda da 1960'ların en dikkat çekici, en sıradışı ve ilginçtir ki, dönemi en iyi yansıtan edebiyat yapıtlarından biridir. Eva Trout, hemen her şeyi yapabilecek kadar yüklü bir mirasa konan olağandışı genç bir kadını anlatır. Kahramanımız Jeremy adında sağır ve dilsiz bir çocuğu ABD'de bir şekilde evlat edinir ve İngiltere'ye döndüğünde kendisinden oldukça genç olan Cambridge Üniversitesi öğrencisi Henry'ye âşık olur, olaylar birbirini izler.

Kural tanımaz bir olabilirlik hâli her şeyle birlikte Bowen'ın söz dizimini de etkiler: Çoğu kez bir cümlenin nereye varacağını ya da nasıl biteceğini tahmin etmekte zorlanırsınız. Kitapta derin bir yayılma ve yeni, çoklu duygulanım ve iletişim kanalları arama izlenimi vardır. Anlatıcının dediği gibi, "Kimlik ne kadar da kaygan bir şey... İnsan nedir? Her insanın eşsiz olduğu doğru mu?" Bowen'ın kurgusal gerçekçiliğin kıyılarından akıntıya sürüklenen romanı, tuhaf, etkileyici ve mizahî düşüncelere yer verir; karakterlerden birinin belirttiği gibi "Hayat bir karşı romandır." Ve Eva Trout, bize bunu hatırlatır. **Nwor**

◀ **Patrick Hennessy, Bowen'ın bu portresini, Bowen ailesinin evinde 1950'lerde yapmıştı.**

The Cathedral

Oles Honchar

Yazarın doğum tarihi | **1918 (Rusya)**
İlk yayın tarihi | **1968**
İlk yayınevi | **Harper & Row (New York)**
Orijinal adı | **V kruge pervom**

Oles Honchar'ın The Cathedral'ı, "sosyalist gerçekçiliğin" normlarını, hem çalışmasının sanatsal yönüyle hem de Ukrayna'nın tarihsel ve kültürel miraslarına odaklanmasıyla ortaya koyması bakımından, 1960'lardaki Ukrayna yazınsal hareketinin kilit eseridir.

Öykü, Sovyet tarzı ağır maden sanayi tesislerinin yoğun olduğu ama hâlâ bağımsız Ukraynalı Kazakların tarihiyle anılan Dinyeper Nehri boylarındaki bir kasabada geçer. Bu geçmiş, sonradan rahip olmuş bir grup Kazak'ın on sekizinci yüzyılda inşa ettiği metruk bir katedralle sembolize edilir. Katedral artık tahıl ambarı olarak kullanılmaktadır ve yetkililer katedrali yıkıp yerine bir çarşı yapmak isterler. Hikâyenin kahramanı, metalürji öğrencisi Mykola için katedral, Sovyet dünya görüşüyle yok sayılan manevi değerleri temsil etmektedir. Katedrale yönelik tehditler arttıkça kasaba halkı da bu kutsal mekânın her biri için taşıdığı kişisel önemi kavramaya başlar. Katedrali yıkmak mı korumak mı gerektiği üzerine tartışmalar, tarihi kimlikle ideologların "Sovyet bireyi"ne bakışı arasındaki çekişmenin bir alegorisi haline gelir.

Bununla birlikte, hikâye alegorinin çok ötesine uzanır ve kasabanın, amansız Sovyet dönemini yansıtan müthiş bir tablosunu çizer. Ortalıkta neredeyse hiç genç erkeğin bulunmadığı bu dönemde, genç bir kadının kolektif çiftlikten ayrılıp öğrenci olmak için gerekli kâğıtları toplama mücadelesi vermesi, endüstriyel kirlilik, saçma sapan bir bürokrasi betimlenir. Roman, "ileri görüşlülüğün olmadığı yerde insanlar yok olur" gerçeğinin sağlam bir açıklamasıdır. **VR**

A Kestrel for a Knave

Barry Hines

Yazarın doğum tarihi | 1939 (İngiltere)
İlk yayın tarihi | 1968
İlk yayınevi | Michael Joseph (Londra)
Sinema uyarlaması | Kes (1969)

Anlamsız sosyal haberlerden daha lirik, tahmin edilebileceğinden daha empresyonist olan ve maden ocağının monotonluğuna tutunmuş bir Yorkshire kasabasında başlayan Barry Hines'ın bu eseri bir Kuzey Amerika atmacası sayesinde hayatta kalan bir delikanlının portresidir ve nesiller arası sınıflandırmaya karşı durmaktadır. Hines romanın zaman akışını günün sıkıntıları ve ani ortaya çıkan hatıralar arasında bölmüştür. Bu nedenle onun bu uzlaşmaz yolculuğu Billy Casper'ın rutin gazete dağıtımını ve okuldaki günlerini gölgeler. Bu ardışık olaylar geçmişe dönen bölümler arasına serpiştirilir. Bu dönüşler Billy'nin sıradanlığın adiliği ve yararsızlığına karşı tutunmasını sağlayan atmacayı ilk keşfine gider. Hines, Billy'nin atmacayı eğitirken gelişen sefkat duygusunu uyandırırken aynı zamanda onun çetin madencilik topluluğu içinde bizim kılavuzumuz olur. Onu küçüklükten itibaren kontrolü altına almaya çalışırken ve onu yırtıcı bir kuş haline getirmek için yemlerle beslerken Barnsley'in günlük ihtiyaçlarına karşı son derece kırılgan bir direnç boşluğu yaratır.

Roman daha sonra Ken Loach tarafından Kes (Kerkenez, 1969) adıyla başarılı bir film haline getirildi. Loach'un o dönemki çalışma metotları bir tür İtalyan yeni gerçekçiliği ile ahenk içerisindeydi ve film, Hines'ın sadık kaldığı retorik tutumluluğu koruyarak onu süslemeyi reddetti. **DJ**

◀ **Ken Loach'un Hines'ın romanından uyarladığı 1969 tarihli çarpıcı filmi Kerkenez'de, atmaca yetiştiren delikanlıyı David Bradley canlandırdı.**

Karpuz Şekerinde

In Watermelon Sugar

Richard Brautigan

Yazarın doğum tarihi | 1935 (ABD), 1984
İlk yayın tarihi | 1968
İlk yayınevi | Four Seasons Foundation
Yazarın tam adı | Richard Gary Brautigan

Karpuz şekerinin içinde olmak bir ruh halidir. Ya da bir lütuf ifadesidir. Ya da bir halüsinasyon. Karpuz şekerinin içinde yaşayan insanların çoğu sürekli kendine yeni bir şekil veren iDEATH köyünde oturur. Heykellerle dolu (bir patates bir de çimen heykeli vardır), güneşin her gün farklı bir renkte parladığı ve herkesin bir iş sahibi olduğu (bulutlar hakkında bir kitap yazmak, karpuz tarlalarında çalışmak ya da sadece çiçek ekmek de olsa) bir yerdir. Ve iDEATH'deki herşey karpuz şekerinden, çam ağacından ve taştan yapılmıştır. Ya da alabalık etinden. iDEATH'de bir zamanlar güzel konuşan ama insanları yemek ya da ölmek durumunda olan kaplanlar vardır. Bundan memnundurlar. Hatta anne ve babasını yerken genç anlatıcıya matematikte yardım bile ederler. Ancak karpuz şekerinde bir sıkıntı vardır. Anlatıcı tarafından kalbi kırılan Margaret, iDEATH'i terk ederek viski imal etmeye başlayan küskün bir alkolik olan inBOIL'in etkisi altına girer. inBOIL ve aynı kafadaki ayyaş grubu karpuz şekerindekilere iDEATH'in gerçekte ne anlama geldiğini bilmediklerini ispatlamayı amaçlamaktadır. Bunu yapmak için Trout Hatchery'ye gelirler ve kendilerini çakılarıyla parçalayarak öldürürler.

İlk başta anlamsız gibi gelen şey mükemmel bir anlam kazanmaya başlar. Brautigan'ın dili büyülü gibidir. Tekrarlardan oluşan ve hipnotize eden samimi anlatımı deneyüstü bir düşünme aracıdır. Okuyucu yavaş yavaş ve acısız bir şekilde kendini karpuz şekerinin içinde bulur. Kitap 1960'lara ait bir belge olmasının ötesinde, o döneme geri gitmek için bir pasaport niteliğindedir. **GT**

Almanca Dersi

The German Lesson

Siegfried Lenz

Yazarın doğum tarihi | 1926 (Almanya)
İlk yayın tarihi | 1968
İlk yayınevi | Hoffman & Campe (Hamburg)
Orijinal adı | Deutschstunde

"Bu kadarı benim için çok fazlaydı. Batmıştım"

▲ Tıpkı Günter Grass ve Heinrich Böll gibi Lenz de, Almanya'nın totaliter geçmişinin savaş sonrası dönem üzerindeki etkileriyle ilgileniyordu.

Bir ıslahevinde tutuklu bulunan Siggi Jepsen'in "görev aşkı" konulu bir kompozisyon yazması gerekmektedir. Yazıda, 2. Dünya Savaşı'nda Almanya'nın kuzeyindeki bir köyde polis şefi olarak çalışan babası Jepsen'i konu alır. Siggi'nin yazdığına göre babası, Nazilerin "yozlaşmış sanat" karşıtı politikalarını uygulamakla görevlendilmiştir; görevi gereği gençliğinden bu yana arkadaşı olan ressam Nansen'e (bu karakter 1867-1956 yılları arasında yaşamış olan dışavurumcu ressam Emil Nolde'den esinlenmiştir) getirilen yasaklama kararını uygulamaya koyması gerekir. Jespen emirlere uyar, hatta Nansen'in eserlerinden bazılarını imha edecek kadar da ileri gider. Siggi babasına yardım etmeyi reddeder ve resimleri saklayarak, tehlike baş gösterdiğinde onu uyararak ressamın yanında saf tutar.

Savaş sona erdiğinde, işler farklı ve tuhaf bir boyut kazanır. Jespen artık aynı görevde olmadığı halde ressama eziyet etmekten kendini alamaz; aynı şekilde Siggi de koruyucu rolünü bir türlü bırakmaz. Nansen'in resimlerinden bazıları bir yangında yok olunca babasından şüphelenen Siggi'nin üzüntüsü, onu ressamın diğer resimlerini bir sergiden çalmaya yöneltir; zaten ıslahevine girmesine de bu davranışı yol açmıştır.

Siggi'nin kendi kişisel "Almanca Dersi"nde (kendi kişisel tarihini incelemekle) başardığı şey, daha geniş bir bağlamda ele alınacak olursa, Lenz'in bir bütün olarak Alman edebiyatının görevi olarak gördüğü şeye denk düşer: Bugünü anlamak için geçmişi irdelemek. Deutschstunde'de Lenz, özellikle görev kavramına odaklanır. Zira bu kavram, söyleneni yapması gereken babayı da, vicdanı ve mesleği tarafından yönlendirilen Nansen'i de, ikisi arasında kalan Siggi'yi de etkilemektedir. Deutschstunde, otoritenin sorgulanmasına yönelik bir taleptir. **MM**

Christa T.yi Arayış

The Quest for Christa T.

Christa Wolf

Christa Wolf, şüphesiz Demokratik Almanya'da (eski Doğu Almanya) yaşamış ve çalışmış en önemli yazardır. İnançlı bir sosyalist ve parti üyesi olduğu halde eserleri sistemin bazı tutarsızlıklarına duyarlılık göstermiştir.

Wolf, önemin her zaman kollektifliğe verildiği bir toplumda bireysel kimliğin ve dürüstlüğün sürdürülmesinin zorluğunu sık sık irdelemiştir. Roman, lösemiden ölen bir arkadaşını, Christa T.'yi, hayata geri döndürüme arayışının temel prensip olduğu yoğun ve doğrusal olmayan bir anlatım sunar. Odak noktasında Christa T.'nin aykırı karakterini kendisinden beklenen siyasi kabullenmeyle ve bireysel varoluş için duyduğu şiddetli arzuyu halka hizmet etme istekliliğiyle dengeleme mücadelesidir. Wolf için öteki ben olarak işlev gösteren anlatıcı, arkadaşı hakkındaki aklında kalan parça parça anıları günlüklerden, mektuplardan ve diğer kaynaklardan elde ettikleriyle birleştirir. Başlangıçta projenin asla tamamlanamayacağını düşünür, çünkü kimse bir diğerini tamamen tanıyamaz ve ölen arkadaşını tanıma çabası kendisini de tanıma çabası haline gelir. Anlatıcının oldukça bilinçli irdelemeleri Wolf'un karakteristik temaları üzerine bir meditasyona dönüşür: Siyaset ve ahlak, hafıza ve kimlik; ve yazmanın amacı. Roman doğal olarak Doğu Almanya'da bir tartışmayı alevlendirir ve yetkililer kitabı sadece tanınmış edebiyat profesyonellerine satmaları yönünde kitabevlerine talimat verecek kadar ileri giderler. Roman buna rağmen, ya da belki de bu yüzden, doğu bloğunun kültürel yaşamında önemli bir figür haline gelir. **JH**

Yazarın doğum tarihi | **1929 (Almanya)**
İlk yayın tarihi | **1968**
İlk yayınevi | **Mitteldeutscher Verlag (Saale)**
Orijinal adı | **Nachdenken über Christa T.**

"Onun hakkında daha fazla şey öğrenmekten vazgeçen bendim"

▲ **Doğu Alman komünizmini destekleyen ama aynı zamanda eleştiren Christa Wolf 1990'da Almanya'nın yeniden birleşmesine karşı çıkmıştır.**

Bıçak Sırtı

Do Androids Dream of Electronic Sheep?

Philip K. Dick

Yazarın doğum tarihi | 1918 (ABD), 1982
İlk yayın tarihi | 1968
İlk yayınevi | Doubleday (New York)
Sinema uyarlaması | Blade Runner (1982)

Philip K. Dick'in romanları, Hollywood'un vasat imgelemi için daimi ve çoğu kez şaşırtıcı bir esin kaynağıdır. Onun kitaplarını temel alan Total Recall (Gerçeğe Çağrı, 1990; "We Can Remember It for You Wholesale" adlı öyküden uyarlandı), Minority Report (Azınlık Raporu, 2002), Paycheck (Hesaplaşma, 2003) ve A Scanner Darkly (Karanlığı Taramak, 2006) gibi filmlerden her biri büyük gişe başarısı yakaladı. Ridley Scott'ın özgün filmi Blade Runner'a (Bıçak Sırtı, 1982) ilham veren, Bıçak Sırtı'nın karmaşık yapısı olmuştu ama yine de film, metnin zayıf bir gölgesiydi yalnızca. Özünde roman, "replika"ları, "yani insandan daha insan" olmak üzere üretilmiş androidleri avlayan Rick Deckard karakteri aracılığıyla insan doğasını sorgular. Kitabın orijinal adında geçen "koyun", Deckard'ın kayıtsızlığı yüzünden ölen ve onun için yoğun bir utanç kaynağı olan yapay bir yaratıktır.

Deckard'ın insanlarla replikaları ayırt edebilmek açısından kilit önem taşıyan bu empati duygusundan yoksun oluşu, onun da peşine düştüğü replikalardan biri olabileceği savının sürekli gündemde kalmasına neden olur. Deckard'ın replikaları "emekli etmek" ile ilgili giderek büyüyen etik çelişkisi, kitabın ikna ve kendini başkasının yerine koyma gibi yarı dinî alt temalara doğru uzanmasıyla vurgulanır. Replikalara yasaklanan Merserizm dini, Dick'in kendine özgü buluşlarından biridir. Sonuçta Merser'in sahte peygamber olduğu ortaya çıkar ve kitap, insan olmanın ne anlama geldiğini sormakla kalmayıp, Dick'in felsefesinin ifadesi olarak, gerçekliğin bizzat kendisinin geçerliliğini sorgular. **SS**

2001:Bir Uzay Efsanesi

2001:A Space Odyssey

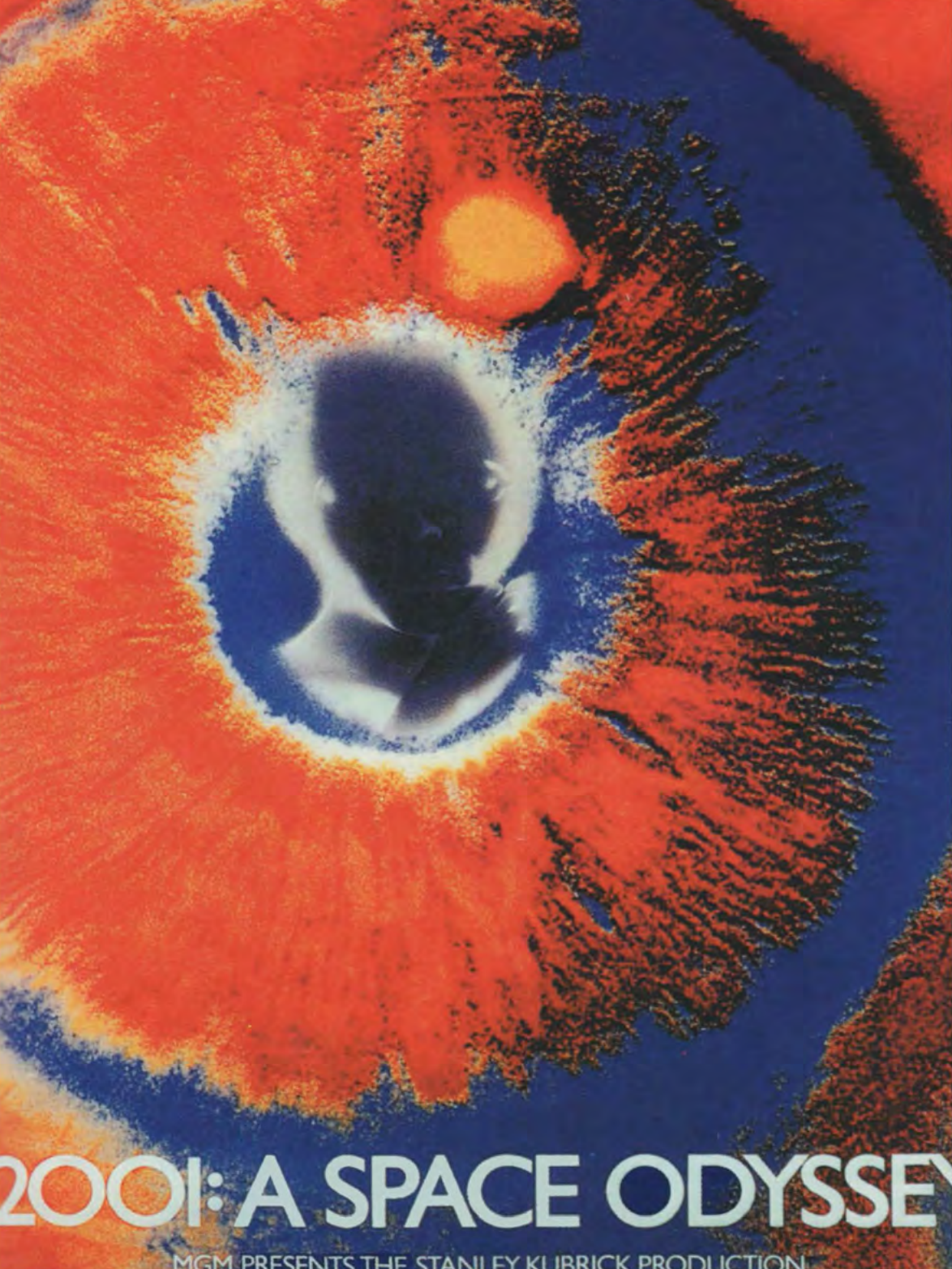
Arthur C. Clarke

Yazarın doğum tarihi | 1917 (İngiltere)
İlk yayın tarihi | 1968
İlk yayınevi | Hutchinson (Londra)
Sinema uyarlaması | 1968

Tıpkı Stanley Kubrick'in kitabın orijinaliyle aynı adı taşıyan filmi gibi ustalıkla kotarılmış olan "filmin roman versiyonu" 2001: Bir Uzay Efsanesi, aslında film çekildikten sonra değil, onunla birlikte yazıldı. Clarke ve Kubrick'in tüm zamanların en uzun ömürlü ve en etkileyici bilimkurgu eserlerinden birini yaratmak üzere işbirliği yapmaları sayesinde filmle kitabın kumaşları birlikte dokunmuş oldu. Romanın bazı teknik konularda, özellikle de gelecekteki gelişmelere yönelik öngörülerin aradan geçen zamanla fena hâlde eskidiği örneklerde fazlasıyla sınırlı kaldığı doğru. Ancak Clarke'ın kurgusal kehanetlerinden ne kadar büyük bir bölümünün gerçeğe dönüştüğünü, kendisinin yalnızca bir yazar olarak değil, aynı zamanda uzay çağını ilk selamlayan ve önceleyenlerden biri olarak da saygıya değer olduğunu hatırlamakta yarar var.

Yazarın hayal gücünün gerçek anlamda patlama yaptığı nokta, 2001'in sonuç bölümüdür. Discovery adlı keşif amaçlı uzay gemisini yöneten ve sonsuz bir güce sahip olan HAL 9000 adlı bilgisayar, yaratıcılarında bulunan insanî duyguları kendilerine yönelterek korkunç bir akıl hastasına dönüşür. 2001'in muhteşem düğüm noktası, okurda, romanın neden türünün en iyi örnekleri arasında sayıldığına dair pek kuşku bırakmaz ve geleceğe dair hayallerimizde böylesine merkezî bir yer işgal etmesinin nedenini ortaya koyar. **DR**

▶ **Clarke'ın bilimkurgu çalışmasının Stanley Kubrick tarafından çekilen bol muammalı film versiyonu, yazarın romanını gölgede bıraktı.**

2001: A SPACE ODYSSEY
MGM PRESENTS THE STANLEY KUBRICK PRODUCTION

Belle du Seigneur

Albert Cohen

Yazarın doğum tarihi | 1895 (Yun), 1981 (İsviçre)
İlk yayın tarihi | 1968
İlk yayınevi | Gallimard (Paris)
Orijinal dili | Fransızca

İçinde neredeyse eşit oranda mizah ve trajedi barındıran Belle du Seigneur, pek çok özelliğe sahip olmakla birlikte özünde bir aşk hikâyesidir. Romanın tonu daha en baştan belirlenir: Giriş bölümünde Don Juan pozlarındaki kahramanımız Solal, başka bir adamın karısını, iflah olmaz derecede kibirli Ariane d'Auble'u baştan çıkarma niyetindedir. Bahsi geçen diğer adam, Solal'ın yanında çalışan ve yağcılık yaparak toplumsal statüsünü yükselten Adrien Deume'dir.

Solal, Milletler Cemiyeti'nin Genel Sekreter Yardımcılığı konumunu kötüye kullanarak onu kolayca safdışı bırakır. Amacına ulaşır ancak bunun bazı sonuçları da yok değildir; Ariane'le birlikte kaçmalarının ardından, aralarında tutkulu bir aşk ilişkisi başlar ancak daha sonra mutsuz bir sona doğru kör topal ilerlerler.

Yapıtın geneline hakim olan üçüncü tekil şahıs anlatımının içinde farklı karakterlerin bakış açılarının birinci şahıs ağzından bilinç akışı tekniğiyle verildiği bölümler, romana farklı bir doku kazandırır ve pek çok yerde mizahî bir boyut getirir. Belirli otobiyografik öğelerin bir araya gelmesi, dizginsizce dört bir yana ilerleyen metindeki umursamazlık maskesinin altında, toplumsal ahlak kuralları üzerinde yapılan keskin gözlemlerin yanı sıra Yahudilik ve onunla bağlantılı mehdicilik ve sürgün temaları üzerine yapılan psikolojik yorumların da bulunmasına yol açar. Albert Cohen'in büyük ölçüde unutulduğunu ve bunun onun adına bir haksızlık olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. **TW**

◀ **Yunan Adalarından Corfu'da doğan Cohen, 1919'da İsviçre vatandaşlığına geçti.**

Kanser Koğuşu

Cancer Ward

Aleksandr Isayevich Solzhenitsyn

Yazarın doğum tarihi | 1918 (Rusya)
İlk yayın tarihi | 1968
İlk yayınevi | Il Saggiatore (Milano)
Orijinal adı | Rakovy Korpus

Solzhenitsyn'in hemen her yapıtı gibi büyük ölçüde otobiyografik olan Kanser Koğuşu, Stalin sonrası dönemde, 1960'larda Orta Asya'daki bir taşra hastanesinde geçer. Sovyet edebiyat dergisi Novyi Mir'de yayınlanması için verilen uzun ve başarısız uğraşların ardından yurtdışında yayınlanan roman, bakış açıları arasında apansız geçişlerle ve anlatının odak noktasını bir karakterden diğerine kaydırmalarla başlı başına bir toplumsal dünya kurar.Öte yandan roman, Sovyet kamp sisteminin ve baskının yarattığı bariz politik ve felsefi sorulardansa çarpık bir toplumun bireylerin yaşamları üzerindeki etkisi üzerinde durmayı yeğler. Ana karakter Kostoglotov, tıpkı Soljenitsin gibi eski bir politik mahkûmdur; yaşamını tehdit eden ve cinsel yaşamı açısından son derece yıkıcı sonuçları olabilecek radyoterapi tedavisi görmesini gerektiren kanser hastalığıyla karşı karşıyadır.

Kostoglotov'un kamplardan dış dünyaya salınmasının üzerinden çok geçmemiştir; orta yaşlı, yalnız bir kadın doktorla gerçekliği insana pek de olası gelmeyen bir ilişki kurar ve romanın ana olay örgüsü, bu ikilinin değişken ve hiçbir zaman somutlaşmayan duygusal yakınlığını takip eder. Bununla beraber romanın yarattığı etkiyi bu kadar çarpıcı kılan esas nokta, bu iki karakterin kişisel öykülerinin başka karakterler ve onların seslerinden oluşan bir tablo içinde örülmesidir.Kanser Koğuşu, kendini kandırmayı ve kariyer düşkünlüğünü, gençliğe özgü tutkuları ve masumiyeti, öfkeyi, inancı ve teslimiyeti anlatır; tüm bunların ötesinde en çok da, hâlâ gulagın şekillendirdiği bir toplumdaki kırık hayatları. **DG**

Myra Breckinridge

Myra Breckinridge

Gore Vidal

Yazarın doğum tarihi | 1925 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1968
İlk yayınevi | Little, Brown & Co. (Boston)
Yazarın tam adı | Eugene Luther Gore Vidal

▲ Gore Vidal edebî kariyerinin büyük bir bölümünü cinsellik konusundaki riyakârlığa ve Amerikan politik hayatındaki yozlaşmaya yönelik saldırılara adamıştır.

▶ Vidal'ın romanının 1970 yapımı berbat Hollywood uyarlamasında Myra'yı canlandıran Raquel Welch'in, hikâyenin özünü ortaya serdiği sahne.

Myra, insanı sersemleten bir hüner gösterisi; terbiyeye ve kibar davranışa karşı müstehcen ve topyekûn bir saldırı. İçeriği ve kaba dili nedeniyle dönemi için zaten sarsıcı olan roman, Vidal'ın kitabın yayınlanmasından sekiz yıl önce kongre üyesi adayı olduğu düşünülecek olursa daha da sarsıcı bir niteliğe bürünüyor. Bu, insanın bir politikacıdan bekleyeceği türden bir kitap değil. Myra muhteşem bir yaratık. Tahakküm arzusuyla yanıp tutuşan bir kadın, küstah bir süper kahraman, pervasız bir sürtük, sefahat düşkünü bir obur.

Myra eskiden Myron adında uysal bir sinema eleştirmeniyken sıradışı bir 'kendini yeniden yaratma' hamlesinin, yani Kopenhag'da cinsiyetini değiştirmesinin ardından erkek egemenliği kuvvetleriyle çarpışmak ve "muzaffer bir kadın" olmak üzere Hollywood'a gelir. Gerçek bir kadından daha kadınsı, tam bir erkekten daha erkeksi olan Myra o kadar özgürleşmiş bir kadındır ki feminizmi alaya almak üzere yazılmış bile olabilir. Cinsel klişeleri ve kerameti kendinden menkul ahlak anlayışını açıkça sorgular.

Myra'nın eğlenceli savaşının odağında, Hollywood'a yıldız adayları yetiştiren bir akademiyi yöneten "kazak erkek" tipli Buck Loner Amca'dır. Myra, Buck'ı kendisinin Myron'un dul eşi olduğuna inandırmaya çalışır. Böylece Buck'ın malikânesinin aslında kendisine miras kaldığını iddia edebilecektir. Ancak Buck, Myron'a inanmaz. Myra'nın dava açma tehdidinden onu empati ve duruş dersleri vermek üzere işe alarak sıyrılır. Myra, sanki porselenden yapılma masum Amerikalılarla dolu bir dükkânda ipini koparan bir Amazon gibidir. Ne yazık ki bir sorun çıkar. Cinsiyet değişikiği işlemiyle ilgili bir şeyler ters gider ve Myra yeniden Myron olur. "Muzaffer kadın" olmayı başaramamış olabilir ama Amerikan insanının riyakârlığını ve kendisiyle kafayı bozmuşluğunu ebediyen dize getirmekte başarıya ulaştığı su götürmez. **GT**

İlk Çember

The First Circle

Aleksandr Isayevich Solzhenitsyn

Yazarın doğum tarihi | 1918 (Rusya)
İlk yayın tarihi | 1968
İlk yayınevi | Harper & Row (New York)
Orijinal adı | V kruge pervom

Solzhenitsyn'in, Sovyet sansürüne takılmaması umuduyla ilk etapta daha kısa bir versiyonu yayınlanan bu romanı, daha sonra gözden geçirilerek "son halini" aldı ve Rusça'da ilk kez on yıl sonra, 1978'de basıldı. Roman bir yandan Stalinist toplumunun son dönemlerini resmederken, bir yandan da vatanseverliğin doğasına dair derin bir felsefi sorgulamaya girişir. Kitabın büyük bölümü, Stalin'in polis örgütü için aygıtlar icat etmek üzere çalışmaya zorlanan mühendis, bilim insanı ve teknisyenlerin kapatıldığı özel, ayrıcalıklı bir hapishanede geçer. Roman, Sovyet toplumunu yalnızca mahkûmların değil, aynı zamanda onların ailelerinin, meslektaşlarının ve gardiyanlarının bakış açısından da betimler. Pek çok farklı ağızdan inandırıcılıkla konuşmak ve bizleri her bir karakterin iç dünyasının derinliklerine kadar sokmak Solzhenitsyn'in kendine özgü doğal yeteneği.

Romanın adı olan İlk Çember, temel olarak, gulag (Sovyet çalışma kampları) cehenneminde Dantevarî bir "ilk çember" oluşturan bu özel hapishanenin ayrıcalıklı durumuna gönderme yapar. Kitabın son versiyonunda bu kalıp aynı zamanda farklı bir içerikle de kullanılmıştır; karakterlerden biri kendi halkından ve ulusundan söz ettiğinde bunları "ilk çember", dış dünyayı da "bir sonraki çember" olarak nitelendirir. Bu bağlamda iç çemberle dışındaki arasındaki ilişki ve ikisine karşı duyulan aidiyetler, romanın olay örgüsünde önemli bir unsurdur. İlk Çember'in en büyük hüneri, bu meseleleri tartışan karakterlerin asla belirli görüşleri dile getiren birer ağızdan ibaret hâle gelmemesi, okura, birbiriyle bağlantılı dünyalarında yaşayan bütünlüklü ve karmaşık insanlar olarak aktarılmaları. **DG**

Kayboluş

A Void / Avoid

Georges Perec

Yazarın doğum tarihi | 1936 (Fransa), 1982
İlk yayın tarihi | 1969
İlk yayınevi | Editions Denoël (Paris)
Orijinal adı | La Disparition (The Disappearance)

Georges Perec'in genişletilmiş lipogramının (alfabenin belirli bir harfini hiç kullanmadan yazmayı öngören bir yazınsal deneme) adının İngilizce'ye Gilbert Adair tarafından A Void / Avoid (Bir Yoksunluk / Kaçınma) olarak çevrilmesi, eksik olana (dolaylı yoldan) işaret etmekten başka bir şey yapmayan romana fazladan bir özfarkındalık katmanı ekler. "E" harfini kullanmadan yazmak, çok özel tekniklere hakim olmayı gerektirir ve Perec bu yapıtında "e"siz bir dil oluşturmak için Fransızca'nın büyük ölçüde unutulmuş kaynaklarından yararlanarak bu alanda bir virtüöz olduğunu kanıtlamıştır. Ancak Perec'in romanı ustalık isteyen dilsel bir oyundan çok ötedir."E" harfi olmadan da yaşanabileceğinin kanıtı, fena hâlde sorunlu (hatta eksik) bir dilde bile (Adair'in çevirdiği başlığın yan anlamının da ortaya koyduğu gibi) anlatım olanakları bulunduğunu kanıtlayan bir gösteridir.

Kayboluş'ta bir şey eksiktir; diğer tüm harfleri yutma tehdidi barındıran bir delik ya da vakum. Perec'in deyişiyle "bir ana payanda" olan vazgeçilmez bir sesli harf, bir de bakarız ki, aslında vazgeçilebilirmiş.Öyleyse vazgeçilmez olan bir şey var mıdır? Bu soru, bir harfi yok etme deneyi, bir toplumun yok edilmesi biçiminde yinelendiğinde daha büyük önem kazanır. Eksik harf hem romanın çıkış noktasına hem de olayların akışını sekteye uğratan bir dizi kayboluşa dair ipucu sunar. Yasaklanan "e"nin bir tür lanet, karakterleri ölüme mahkûm eden görünmez bir damga olduğu ortaya çıkar. Dahice kotarılmış biçem denemesiyle bu roman, içindeki gizemin anahtarının her yerde görünür ve hiçbir yerde görünmez olduğu bulmacalı bir polisiye. **KB**

Kadınlar

them

Joyce Carol Oates

Yazarın doğum tarihi | 1938 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1969
İlk yayınevi | Vanguard Press (New York)
Ulusal Kitap Ödülü | 1970

Orijinal adı kasıtlı olarak küçük "t" ile yazılan kadınlar, Joyce Carol Oates'un verimli kariyerinin ilk dönemlerinde kaleme alınmıştır ve hâlen onun en özgün, en başarılı yapıtları arasında kabul edilir. 1937-1967 yılları arasında Detroit kentinde geçen roman, işçi sınıfına mensup Loretta Wendall'la çocukları Maureen ve Jules'un yaşamlarına odaklanır. Romanın en iddialı özelliklerinden biri, natüralist romanın bir temsilcisi olarak onun sınırlarını zorlamasıdır.

Kitap, ünlü bir yazarın, metnin Oates'un Detroit Üniversitesi'ndeki öğrencilerinden birinin hayatına dayandığını öne süren notuyla başlar. Bu notun ardından Wendall'ların hayatına dair, karakterlerin inandırıcı psikolojik portreleriyle gündelik hayatlarının şiddetli gerçeklerini iç içe geçiren natüralist bir anlatı gelir. Ne var ki romanın ortasına doğru, ana öykü Maureen'in "Bayan Oates"a yazdığı bir dizi mektupla beklenmedik biçimde bölünür. Maureen öğretmenine, edebiyatın yaşama biçim verdiği yolundaki iddialarına ve edebiyatın rolüne ilişkin sorular sorar.

Fahişelik yapan ve annesinin sevgililerinden biri tarafından dövülen Maureen, küçümseyen bir tavırla edebîyatın onunki gibi bir hayata gerçekten de huzur ve düzen getirip getiremeyeceğini sorar. Maureen'in derin duygularla dolu mektupları, yalnızca Bayan Oates ve onun gibilerin yaşadığı güvenli orta sınıf dünyasında anlaşılabilen ve tadına varılabilen edebiyat tarzına karşı duyulan bastırılamaz öfkeyi dile getirir.Yazma sürecinin içine girdiğinde Bayan Oates artık betimlediği işçi sınıfı deneyiminin bir parçası değildir. Artık onlar'dan biri değildir. **SA**

Ada ya da Arzu

Ada

Vladimir Nabokov

Yazarın doğum tarihi | 1899 (Rusya), 77 (İsviçre)
İlk yayın tarihi | 1969
İlk yayınevi | McGraw-Hill (New York)
Alternatif adı | Ardor

Nabokov'un özgür ve yaratıcı düşüncede sınır tanımayan romanı Ada ya da Arzu, daha iyi bir tanım getirme hakkı saklı tutularak, bir 'aile vakayinamesi' şeklinde nitelenebilir. Tolstoy'u kültürel bir mihenk taşı ve çıkış noktası kabul eden Nabokov, dağınık bir metinler arası ağı barındıran, gerektiren ve bu ağ üzerinden ilerleyen sıradışı ve destansı bir maceraya atılır. Tıpkı Lolita gibi Ada da tabu sayılan bir cinsel ilişki biçimini konu edinir. Kuzen olarak yetiştirilseler de biyolojik olarak kardeş olan Ada ve Van arasındaki ensest ilişki öyle bir anlatılır ki okur, normalde beklenebilecek ahlakî kınama hissine teşvik edilmez.

Ada hiç kuşkusuz Nabokov'un en zorlu romanlarından biridir; ele aldığı konuyu işlerken okuyucuyu kimi zaman şaşırtır, kimi zaman sersemletir ve kimi zaman da memnun eder. Kitap, Nabokov'un son derece karmaşık ve ustalıklı yazım biçiminden hayli farklı bir noktada, zaman ve mekânla ilgili beklentileri birbirine karıştırır. Romandaki olaylar neyin gerçek neyin gerçekçi olduğuna dair algılarımızla oynayarak bu dünyada değil, Antiterra adlı alternatif bir coğrafyada gerçekleşir. Yaşlılık dönemindeki Ada ve Van ilişkilerini gözden geçirirken öykü sürekli ama apansız zaman kaymalarıyla daha da karmaşıklaşır.

Roman, yasak aşkı ele alırken çifti 80 yıl boyunca takip eder. Söylenceyle masalın, erotizmle aşkın bu benzersiz bileşimine ancak Nabokov'un eşsiz yazım üslubu ayak uydurabilirdi. **JW**

Baba

The Godfather

Mario Puzo

Yazarın doğum tarihi | **1920 (ABD), 1999**
İlk yayın tarihi | **1969**
İlk yayınevi | **Putnam (New York)**
Sinema uyarlaması | **1972, 1974, 1990**

▲ Coppola'nın Baba üçlemesi, manevi ağırlığı ve karanlık atmosferi korudu, böylelikle de romanın güçlü yanlarından feragat etmemiş oldu.

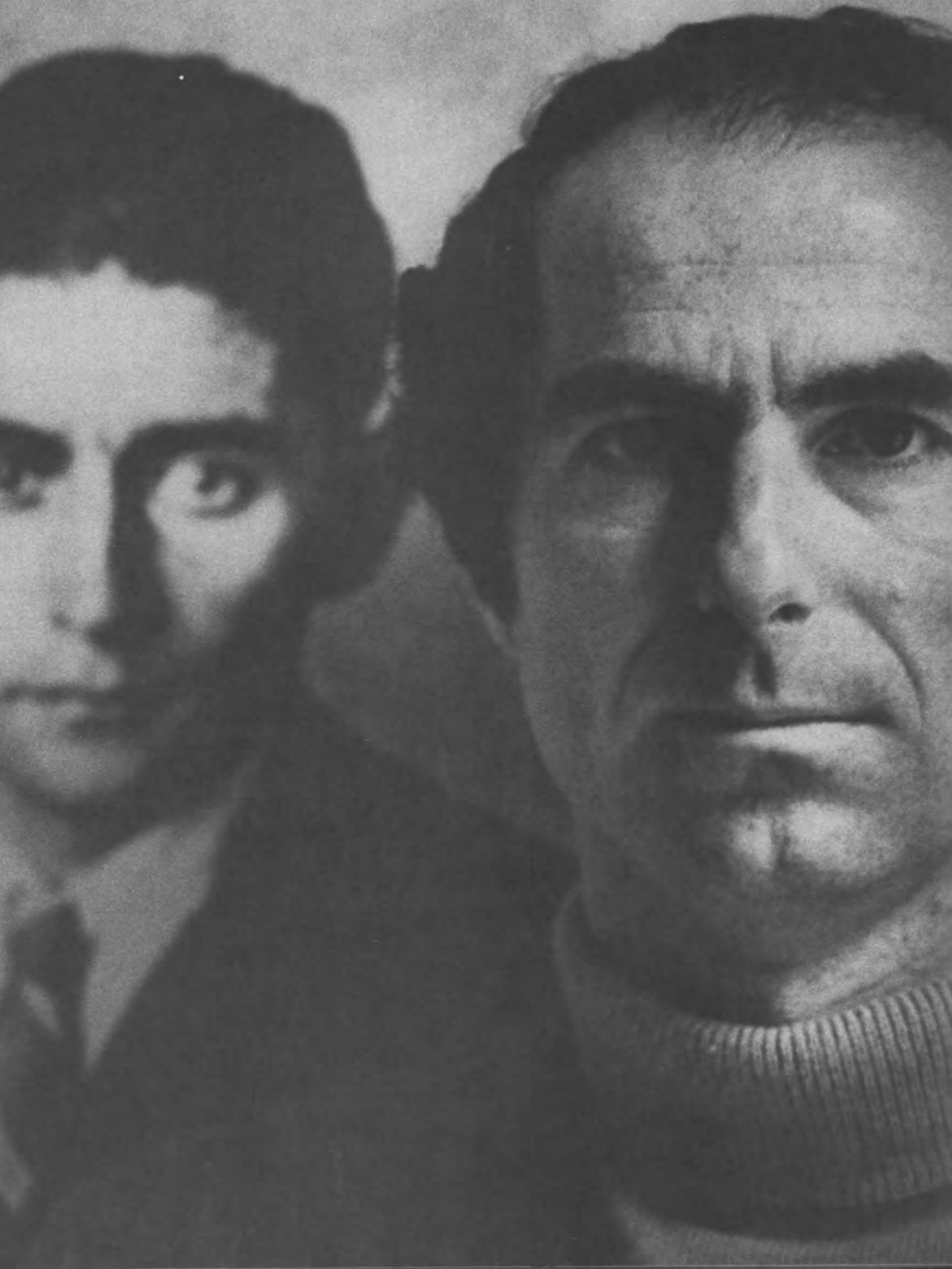
▶ Bernard Gotfryd'in 1969'da çektiği bu fotoğrafta, yazar Mario Puzo'ya küstâh ve tehditkâr bir mafya babası havası verilmiş.

Kendini kültürel imgeleme, Mario Puzo'nun Baba'sı kadar derinlemesine kazıyabilen pek az roman vardır. Baba, Amerikan tarihinin oldukça tartışmalı bir döneminde, siyasal kurumların ve toplumsal pratiklerin görülmedik biçimde mercek altına alındığı ve sorgulandığı bir dönemde çok satanlar listesine girdiğinde çıtayı yükseltmişti. Roman, Balzac'tan alınan özdeyişteki "her büyük servetin arkasında bir suç vardır" yargısını irdeleyerek iktidarın kökenleri ve meşruiyeti üzerine bazı sorular sorar. İşlerin "gerçekte" nasıl yürüdüğünü göstermek iddiasını taşıyan roman, bir yandan da okuyucuyla oyunlar oynar. Baba, kötü adamları iyi göstererek gangster romanı türünün tanımını değiştirir. Puzo'nun iyinin ve kötünün ne olduğuna dair geleneksel ön kabulleri alt üst eden retoriği ters çevirme stratejisi, dilin manipülatif ve güvenilmez yapısına dair yeni bir içgörü sağlar.

Puzo'nun anlattığı, Corleone'nin "aile şirketi"ni ve İtalyan-Amerikalı göçmen kültürünü konu alan sürükleyici öykü, kahramanla kötü adam arasındaki ayrımı çarpıtır ve aynı zamanda da ABD'nin genel anlamda sahip olduğu "kanun kaçkını" karakterini doğrulama işlevi görür. Her ne kadar Baba, kültür hayatına genel olarak film üçlemesi ve diğer türevleriyle yerleşmiş olsa da, mafya kültürü endüstrisinin ardındaki itici güç hâlâ romanın kendisidir. Bize "ona reddedemeyeceği bir teklifte bulunacağım," ya da "çantalı bir avukat 100 tane silahlı adamdan daha fazlasını çalabilir," gibi efsanevi deyişleri armağan eden, film değil romandır.

Her şeyin ötesinde, açık, anlaşılır diline rağmen ya da belki tam da bu yüzden, roman çağdaş yazının mit üretme potansiyelinin bir örneğini oluşturur. Puzo'nun İtalyan-Amerikalı aileleri yansıtma biçimi bir yandan övücü bir yandan karalayıcı olarak kabul edilegeldi; Her iki durumda da, Baba, hâlâ kayda değer ölçüde etkileyici, sürükleyici ve kolay okunur bir roman. **JLSJ**

Portnoy'un Feryadı

Portnoy's Complaint

Philip Roth

Yazarın doğum tarihi | **1933 (ABD)**
İlk yayın tarihi | **1969**
İlk yayınevi | **Random House (New York)**
Yazarın tam adı | **Philip Milton Roth**

Portnoy'un Feryadı, 1969 yılında ilk yayınlandığında derhal kepazelik olarak damgalandı. Bu kısmen, belirgin, hatırı sayılır ve yenilikçi cinsel içeriğinden kaynaklanıyordu ancak diğer bir nedeni de bu cinsel içeriğin dönemin Amerikan erkeğinin hastalığına koyulan tanıyla bağlantılı olmasıydı. Portnoy'un durumu, yani annesini takıntı haline getirmesi; karşı cinsten insanlarla ilişkilerinde yaşadığı güçlükler; kimi zaman aşırı duygusallıkla kendine acıması, Roth'un (erkek) okuyucularından pek çoğunun aşina olduğu bir sendromu tanımlayıp tarif ediyordu.

Portnoy'un Feryadı bir bakıma, bir hikâye anlatmaktan ziyade bir durumu betimleyen bir kitaptır. Portnoy, tuhaf ve aşırıya kaçan fantezilerini tatmin edemediği bir dünyaya hapsolmuştur.Yine de okur Portnoy'u suçlamaz; hiç değilse arada sırada, kendi durumuna dair aydınlanmalar yaşamakta, üstelik Roth da akıl dolu ve gösterişli bir üslupla yazmaktadır. 1960'lardan bugüne cinselliğin gitgide daha çok ortalık malı haline gelmesinin ışığında, belki kitabın yazıldığı dönemdeki kadar uç noktada görünmediği söylenebilir. Yine de, okurlarını artık şoke etmese de onları derin bir utanca sürükleme yetisi hâlâ yerli yerinde durur. Sonuçta kitabın gerçek gücü Portnoy karakterinin kendisinde ve komplekslerinin, küçük düşmelerinin evrenselliğindedir. **DP**

◀ **Roth, eserlerinin temel ilham kaynaklarından biri olarak gösterdiği, kendisi gibi Yahudi olan Franz Kafka'nın fotoğrafı önünde görülüyor**

Yalancı Jakob

Jacob the Liar

Jurek Becker

Yazarın doğum tarihi | **1937 (Polonya), 1997 (Alm.)**
İlk yayın tarihi | **1969**
İlk yayınevi | **Aufbau-Verlag (Berlin)**
Orijinal adı | **Jakob der Lügner**

Yalancı Jakob, Yahudi soykırımının hikâyesini mizahî bir biçimde anlatarak imkânsızı başarıyor. Büyük ölçüde, kitabın yazarı Becker'in Yahudi mahallesinde geçirdiği çocukluğunda yaşadıklarına dayanan roman, arkadaşlarıyla ailesinin trajik sürgününün değil, trajedinin önüne geçen dingin anların hikâyesini anlatmaya zorlanan, kurtulmayı başarmış tek kişinin hatıralarına dönüşür.

Öykü, dostlarını neşelendirmek için onları Müttefik kuvvetlerden haber veren gizli bir radyosu olduğuna inandıran Jacob Heym'e odaklanır. Yalanlar kontrolden çıkarken (bir keresinde Jacob, Winston Churchill'in bir konuşmasının tamamını uydurmak zorunda kalır), Becker de okura bu yeni umudun insanlar üzerindeki etkisini gösterir. Tümü gerçek dışı olsa da, bu söylentilerin aşıladığı umut, dokunaklı bir etkileşim ağı yaratarak insanların hayatlarını sürdürmelerini sağlar. İnsanlar âşık olur, aile üyeleriyle ilgilenir ve dostlarıyla sosyalleşirler. Becker'in romanının mutlu sonla bitmeyeceğini baştan beri bildiğimiz halde kasaba halkıyla doldurulmayı bekleyen boş vagonların yarattığı dehşet, insanları birbirine bağlayan bağların gücüyle hafifler.

Aslında bir film senaryosu olan Yalancı Jakob, dokunaklı güzelliklerle dolu; duru, açık ve genelde şakacı bir tonda yazılmış. Becker'in Yahudi soykırımını romanında işleyiş biçimi okuru ölçülü ve temkinli yaklaşmaya itmekle beraber ona insanın neşesinin en kötü koşullarda bile sürmesinin mümkün olduğunu gösterir. **AB**

Fransız Teğmenin Kadını

The French Lieutenant's Woman

John Fowles

Yazarın doğum tarihi | 1926 (İngiltere), 2005
İlk yayın tarihi | 1969
İlk yayınevi | Jonathan Cape (Londra)
WH Smith Ödülü | 1969

▲ John Fowles ve karısı, Fransız Teğmenin Kadını'nın başlıca mekânlarından biri olan Lyme Regis'teki Cobb Dağı'na tırmanıyorlar.

▶ 1981'de Harold Pinter'ın senaryosunu yazdığı ve Karel Reisz'ın çektiği sinema uyarlamasında Meryl Streep, kitaba adını veren kadın kahramanı canlandırıyordu.

John Fowles, Fransız Teğmenin Kadını'nda o güne kadar olanaksız gibi görünen bir işe kalkıştı: Viktorya dönemi realizminin etkinlik alanını ve şevkini, deneysel anlatım tekniğinin alaycılığı ve belirsizliğiyle bağdaştırmaya çalıştı. Fowles'un hikâye, tarih ve edebiyat eleştirisinin muazzam bir karışımı olan bu romanda başarıya ulaşması, hem yazarlık yeteneğinin hem de ne derece tutkulu bir hümanist olduğunun kanıtıdır. Viktorya dönemi realizmini hicveden roman, kibirli bir "anlatımda yerindelik" savı tarafından sözü edilmez kılınan şeylere dikkat çekerek realizmin çok yönlülüğe ve doğruluğa sahip çıkma yönündeki genel geçer iddiasının altını oyar. Bununla beraber 19. yüzyıl gerçekçiliğinin temel varsayımına, yani insan gerçekliğinin temsil edilebilir olduğuna ve roman türünün olabildiğince dürüst olmak gibi ahlakî bir görevi ve tanımlayıcı işlevi olduğu tezine duyulan saygıyla, hatta neredeyse kıskançlıkla doludur.

20. yüzyılda yaşayan anlatıcı, gizemli ve aldatıcı Sarah Woodruff'a âşık olan 19. yüzyıl beyefendisi Charles Smithson'ın öyküsünü anlatırken, okurunun beklentileriyle oynar. Özellikle de anlatımda, yaratılan her şeyi bilme ve her şeyi yapabilme yanılsamasını küçümser ve yorum olasılıklarının sonsuzluğuyla flört eder.

Aynı zamanda esasen Dickens'ın uyguladığı bir anlatım tekniğini kullanarak okuyucuya bir tanıdık gibi, samimi bir biçimde seslenir. Burada hitap edilen "sevgili okur"dan, bir dizi hileyi hoşgörmesi, hatta bağrına basması beklenmektedir. Dipnotlar, bir akademisyeni ve bir beyefendi üslubuyla kaynaklara dair bilgi verir. Konu dışı uzun tarihsel bölümler, Viktorya dönemi klasiklerinden alıntılar, 20. yüzyılın barındırdığı tatmin olmuşluk hissine yönelik iğnelemeler vardır. Yine de, Dickens ya da George Eliot seslendiği okuru nasıl bilgi arzusu ve başkalarını anlama yetisiyle donatıyorlarsa aynı yoldan giden Fowles da bize hepimizi birleştiren bağları göstermek için uğraşır. **PMcM**

Mezbaha No 5

Slaughterhouse Five

Kurt Vonnegut, Jr

"Her türlü zaman, zamandır. Değişmez. Uyarılara ya da açıklamalara kulak asmaz. Öylece vardır işte. Onu ayrı ayrı anlara bölerseniz göreceksiniz ki hepimiz... amberin içindeki böcekleriz"

▲ **Romanın kahramanı Billy Pilgrim gibi Vonnegut da, 1969'da bu fotoğrafın çekildiği "Cape Cod'da rahat şartlarda yaşıyordu".**

Yazarın doğum tarihi | **1922 (ABD)**
İlk yayın tarihi | 1969, Delacourte Press (N. Y.)
Alternatif adı | The Children's Crusade: A Duty-Dance with Death

Vonnegut'ın, fazlasıyla yaratıcı bir bilimkurgudan çekilip alınmış zaman yolculuğu yapan uzaylılarla otobiyografiyi bağdaştıran ve dikiş yerlerini hiç zorlanmadan görünmez kılan bir anlatının yanı sıra, çok kapsamlı içerik ve biçim çeşitlemelerini ustalıkla sergileyen yapıtı Mezbaha No 5, 20. yüzyılın belli başlı yazınsal ürünlerinden biridir.

Bu absürd klasikte, 2. Dünya Savaşı'nda piyade olarak görev yapmış Alman kökenli Amerikalı Billy Pilgrim, uzaylılar tarafından kaçırıldıktan sonra "zamanda sabit durmayan" bir adam olur. Kendi çalışmalarıyla bizi meşgul etmesi bir yana, evrensel çözümler konusunda karar vermeye çalışan bu adam da kimdir? Zaman, bellek ve keşifle deneyimin edebî bileşkesi kitabın odak noktasındadır, ancak Vonnegut herhangi bir biçimde yersiz bir dil hüneri kullanmayı reddeder. Savaşın ve zaman yolculuğu yapan uzaylıların absürdlüğü, herhangi bir katı otorite türüne onay vermeyi reddeden bu roman boyunca hayatının pek çok aşamasını takip ettiğimiz Billy Pilgrim'e aynı kökenden türemiş gibi gelir. 2. Dünya Savaşı'nda savaşmış, esir düşmüş, binlerce ölü görmüş ve Dresden'i enkaz haline getiren bombalamalara tanık olmuş yazar, deneyimlerinden yola çıkarak sözü edilen türden tüm otoritelerin aynı anda fırlatılıp atılmasını öngören bir edebî sonuca varmıştır.

Blind Man with a Pistol

Chester Himes

Yazarın doğum tarihi | 1909 (ABD), 1984 (İspanya)
İlk yayın tarihi | 1969
İlk yayınevi | Morrow (New York)
Alternatif adı | Hot Day, Hot Night

Harlemli iki siyah polis memuru 'Tabut' Ed Johnson ve 'Mezar Kazıcı' Jones'u anlatan bir serinin tamamlanan son romanı olan Blind Man with a Pistol, polisiye roman türünü kendi kırılma noktasına, hatta onun da ötesine götürür. Himes, serinin önceki romanlarında ABD'deki ırk ayrımcılığının ve adaletsizliğin sonu gelmezliğine karşı duyduğu güçlü öfkeyi, polisiye türünün gerektirdiği açıklama ve sonuçlarla bağdaştırmanın bir yolunu bulmuştu. New York'u, Paris'te ikamet ederken yazdığı için ortaya çıkan sonuç genelde gerçeküstü şiddetle politik başkaldırının, polis dünyası prosedürlerinin hoşça vakit geçirten bileşimi oluyordu.

Blind Man with a Pistol'daysa yazar artık bu türden iç içe geçmiş bir gösteri sergilemekle ilgilenmiyor. Bu defa, beyazların kontrolündeki ırkçı bir dünyada yaşamanın yıpratıcı etkilerine maruz kalmaları, siyahlardan oluşan topluma polislik yaparken hem onlara hem de gönülsüzce hizmet ettikleri beyazlara ait adalet sistemine karşı konumlanmış olan 'Tabut' Ed'le 'Mezar Kazıcı'nın bundan böyle polislik görevlerine devam edememelerine yol açıyor.

Romana görünmez ve isimsiz olarak giren ikili, kör, siyah bir adam silahını kalabalık bir metro vagonuna doğru rastgele ateşlerken, romanı hayal kırıklığı ve âcizlik içinde terk ediyor. Tüm kariyerleri boyunca beyazların hakim olduğu bir polis karakolunda hizmet verdikten sonra dışlanan ikili, Harlem'in metruk bir inşaat alanında fare vurma noktasına geliyorlar. Blind Man with a Pistol, vatandaşlık hakları hareketinin iyimser dileklerine karşı soğuk bir panzehir. **AP**

Pricksongs and Descants

Robert Coover

Yazarın doğum tarihi | 1932 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1969
İlk yayınevi | E. P. Dutton (New York)
Orijinal dili | İngilizce

Coover'ın kaynağı, kolektif aklımızın fabl'ları ve mitleri, geceleri uykumuzu kaçıran halk hikâyeleri, televizyon programları ve adı konulmamış kaygılar. Gözbağcılıkta usta olan yazar, bilindik olanla oynuyor ve onu en ürkütücü masallardan daha derin bir tekinsizliğe büründürüyor. Kuşların tanrıyla ilgili çocuk şarkılarına eşlik ettiği yerde Disneyland tahtaları ve ekmek kırıntıları var. Çocuklar neden şarkı söylüyorlar? Çocukça bir aptallıktan mı? Yaşlı adamı teselli etmek için mi? Yaşlı adam böyle üzüntüyle neye bakıyor? Artık uzakta kalan pişmanlıklarına mı? Geleceğine mi? Küçük ayrıntılar gelişimini tamamlamamış cinsel enerjiyle yanıyor. Karnavalda geçen yan hikâyeyse birbirlerinin aşkı için, şişman kadının zayıfladığı ve zayıf adamın güçlendiği, çeşitli seslerden ve absürdlüğe dayalı anarşiden oluşan bir kaos yaratan, kendi üzerine kapanan curcunalı bir evren. Dil, bir prizmadan geçip kırılarak geliyor; söz kalıpları Coover'ın bize neyi gösterip neyi göstermediğine bağlı olarak tanıdık ya da farklı görünüyor.

Anlamlar, kronolojiler, bir filmdeki hızlı geçişler gibi birbirine geçen temel öğelere dönüşüyor; bazen bir renk kurgusu, bazen boş bir kadrajdaki sesli bir işaret oluyorlar. Her bölüm modern yabancılaşmanın bir fantezisi. Coover, arketipik olanı gerçeğe, sıradan olanı da arketipe dönüştürüyor.

Geceyarısı hikâyeleri gerçek gölgelerle bir oluyor, derin korkular gözler önüne seriliyor ve İncil'den fırlama karakterlerin kafası karışıyor. Coover, delta dalga boyundaki uykuların karanlık ve ağır mantığıyla işleyen bir evrenin yöneticisi. **GT**

Mucizeler Dükkânı

Tent of Miracles

Jorge Amado

Yazarın doğum tarihi | **1912 (Brezilya), 2001**
İlk yayın tarihi | **1969**
İlk yayınevi | **Livaria Martins Editora (Rio de J.)**
Orijinal adı | **Tenda dos milagres**

Brezilya'nın 20. yüzyıldaki en büyük romancısı Jorge Amado, bu romanla en iddialı politik hicvini yapmış ve Afro-Brezilya kültürünün karmaşıklığına dair en zengin sözünü söylemiştir. Esas olarak Salvador Bahia'nın merkezindeki siyah mahallesi Pelhourinho'nun dökün tü sömürge labirentlerinde geçen roman, Amado'nun en baştan çıkarıcı, ama aynı zamanda belirsiz kurgusal yaratımı olan Pedro Archanjo'nun mirasıyla yüzleşir. Melez Archanjo, kendi kendini yetiştirmiş bir yemek kitapları yazarı, şair, yarı-zamanlı bir etnograf, karnavallar kralı, siyah hakları aktivisti ve kadınları taparcasına seven bir adamdır. Brezilya'nın kültürel seçkinlerinin gözündeyse ayyaş, baştan çıkarıcı, hovarda ve alçak bir entelektüel şarlatandır.

Roman, 2. Dünya Savaşı tüm şiddetiyle sürerken Archanjo'nun bir sabah, bir hendekte sarhoş ve yalnız başına ölmesiyle açılır. Yaklaşık 50 yıl sonra, Amerikan Doğu Yakası Akademisi'nden Nobelli James D. Levenson, Archanjo'nun artık unutulmuş yayınlarını keşfeder ve ortaya çıkardığı kültürel altın madenini paraya çevirmek üzere Bahia'ya gider. Bunu Siyah Brezilya'nın önemine ve Kuzey Amerika'yla Avrupa'nın onu yalnızca stereotipler, parodiler ve büyüklenme üzerinden görmesine dair bir araştırma izler. Amado'nun kültürel ve cinsel melezliğe yaklaşımı hoşgörülü ve yücelticidir. Siyahlar ve beyazlar "doğmaya, büyümeye, karışmaya, bebek yapmaya devam edecektir ve hiçbir orospu çocuğu onları durduramayacaktır!" Buna itiraz edilemez. **MW**

The Case Worker

György Konrád

Yazarın doğum tarihi | **1933 (Macaristan)**
İlk yayın tarihi | **1969**
İlk yayınevi | **Magveto (Budapeşte)**
Orijinal adı | **A látogató**

The Case Worker, bir sosyal yardım uzmanının yoğun bir iş gününde başından geçen olayları anlatır: Kişisel ve gayrişahsi sadakat arasındaki çözülmesi güç çelişkiyi ve aşırı sefalet karşısındaki acizliğini dile getirir. György Konrád'ın bu ilk romanı, Macaristan'da yetkililer tarafından, sert gerçekçiliği ve çağdaş Macar toplumunun karanlık yönünü açığa çıkarması yüzünden uygunsuz bulundu.

Yazarın kendisi de yedi yıl sosyal yardım uzmanlığı yapmıştı ve roman ağırlıklı olarak kendi deneyimlerini ortaya koyuyordu. Aynı zamanda ana karakter olan anlatıcı, devlet yardım kuruluşunun çocuk bölümündeki çalışmaları hakkında raporlar hazırlamaktadır. Dosyaları, intihar eden ebeveynlerin yanı sıra ihmal edilmiş, taciz görmüş, terk edilmiş, suçlu ve zekâ özürlü çocukların vakalarıyla doludur. Bu işi yaparken insanlığını korumak boş bir çaba haline gelmektedir. Anlatı ilerledikçe, roman yalnızca Budapeşte'de değil tüm dünya metropollerinde yaşayan toplumun alt tabakasının güçlü ve oldukça rahatsızlık verici bir betimlemesine dönüşür.

Roman, sosyolojik ve edebi kaygıları bir arada taşır. Kentlerdeki fiziksel, ahlaki ve entelektüel yozlaşmanın yalın gerçekliği lirik bir dille anlatılmıştır. Bireysel özgürlüğün savunucusu Konrád'a, 1970'lerin ve 80'lerin büyük bölümünde yayın yasağı konmuştu; ancak 1989 yılında Macaristan'da komünizm çökmeye başladığında kitapları Budapeşte'de ortaya çıktı. Öte yandan, bu olağanüstü roman çoktan Konrád'a dünya edebiyatında seçkin bir yer kazandırmıştı bile. **Agu**

Moscow Stations
Venedikt Yerofeev

Yazarın doğum tarihi | **1938 (SSCB), 1990**
İlk yayın tarihi | **1969**
İlk yayınevi | **Samizdat**
Orijinal adı | **Moskva-Petushki**

Sovyetler Birliği'nde kaliteli alkol bulmak zordu, ama Yerofeev'in bu kült romanı böyle bir açmazdan kurtulmanın yolunu gösteriyor. En ağır alkollü içkilerin tarifleriyle; ortalama bir iş günündeki ortalama alkol tüketimini gösteren (büyük ölçüde planlı Sovyet ekonomisi ruhunu taşıyan) şemalarla; lirik çıkarsamalarla ("İlk aşk ya da son hüzün, aralarında fark var mı?"); 'komsorg'lar (Komsomol'un örgütleyici ve sekreterleri) arasındaki kaçınılmaz aşk ilişkileriyle ve dürüst çalışan kızlarla; ayrıca Rus edebiyatı, homoseksüellik ve Sovyet günlük hayatının diğer buhranlı gereklilikleri üzerine tartışmalarla doludur. Moscow Stations, bir içki romanıdır ve Yerofeev de bu türün yaratıcısı ve biricik temsilcisidir.

Daha çok bir "yol filmi"ne benzeyen hikâye, karakterin bir melankolik düşünceden diğerine yaptığı, baştan sona hiçbir yere varmayan iç yolculuğuyla eşzamanlı bir yol izlemektedir. Anlatıcı, deyim yerindeyse, "bu yolda" bol bol Rus ahalisiyle karşılaşır. Hepsi de, hiçbir açıdan Sovyet yaşamının anlamlı ideallerine uymayan, genellikle saçma yaşam deneyimlerini anlatmaya heveslidir. Kendisi de "ideolojik uygunsuzluk" yüzünden beş üniversiteden atılmış olan Yerofeev, bütün cevapları barındırdığını iddia eden bir ideolojinin yapısına ters düşen, son derece eğlenceli ve aynı ölçüde hüzünlü bir hikâye yazar. Anlatıcının doğruyu arayışı, işte bu nedenle aralıksız bir soru sorma hâline ve sonunda (olayların teolojik nitelik kazanmasıyla) İsa'nınkine benzer bir acı çekmeye dönüşür. **IJ**

Heartbreak Tango
Manuel Puig

Yazarın doğum tarihi | **1932 (Arj.), 1990 (Mex.)**
İlk yayın tarihi | **1969**
İlk yayınevi | **Sudamericana (Buenos Aires)**
Orijinal adı | **Boquitas pintadas**

Kitabın başlangıcında yer alan Juan Carlos Etchepare'nin ölümünü haber veren 1947 tarihli ölüm ilanının ardından, 1930'ların sonlarında Coronel Vallejos adlı kurgusal bir kasabada kilit noktasına ulaşan karmaşık bir kıskançlık ve kötülük öyküsü ortaya serilmeye başlar. Olay örgüsü, koreografisi kusursuz hazırlanmış üçgenlerden oluşur: Nélida ve Mabel, Juan Carlos'un aşkı için birbirleriyle rekabet ederler ama veremli ve yoksul olduğunu öğrenince ondan vazgeçerler; Juan Carlos'un arkadaşı olan Pancho, Raba adında bir hizmetçiye aşık olur ve onu hamile bırakır ama hemen ardından da Mabel'i baştan çıkarır ki bu, hayatına mal olacaktır. Bu tutkular geometrisini genişleten, Juan Carlos'un annesi ve tehlikeli kız kardeşi Celina'yla hastalıklı Don Juan'ın birlikte son günlerini geçireceği dul kadın olur. Roman, 1958 yılında Nélida'nın, beraberinde tüm bu öyküleri birbirine bağlayan bilgilerini de götürerek ölmesiyle sona erer.

Puig, popüler edebiyat, çizgi roman ve tango güfteleri gibi kitsch kaynaklardan yararlanarak yeni bir biçem geliştirmiştir. Böylelikle baş döndürücü bir sesler geçidi (özellikle kadın sesleri) sahneye koyar: Mektuplar, günce yazıları, tıbbi notlar ve polis kayıtları; tanıtım sloganları ve radyo reklâmları; itiraflar, iki anlama çekilebilecek sohbetler, telefon konuşmaları ve sözde tarafsız bir üçüncü kişinin kullanılmasıyla ortaya koyulan iç monologlar. Okurlarının atalarından kalma dedikodu tutkusuyla oynayan Puig, insan topluluklarının, genelde de birbirine en yakın olanların, ufak dünyalarının kıyılarını aşındıran derin riyakârlığa nasıl öldürücü eleştiri okları fırlatacağını biliyor. **DMG**

Göç Mevsimi

Seasons of Migrations to the North

Tayeb Salih

Yazarın doğum tarihi | 1929 (Sudan)
İlk yayın tarihi | 1969
İlk yayınevi | Heinemann (Londra)
Orijinal adı | **Mawsim al-hijrah ila'l-shamal**

Mustafa Said'in İngiltere'de bulunması ona akademik başarı sağlamıştır ama aynı zamanda birkaç İngiliz seks partnerinin ölümü nedeniyle bir süre hapishanede de yatmıştır. Sudan'a dönüp evlenmesinin ardından aniden ölür; anlaşılan, hayatına kendisi son vermiştir. Anlatıcı, Said'in yaşamını kesitler halinde yeniden ortaya sererken onu, bir sömürgecinin kuşaklar boyu varlığını sürdürmüş ve bir zamanlar sömürge olan bir ulusun çocuklarına geçmiş şiddet dürtülerini gizleyen, ayrıksı bir figür olarak betimler.

Büyük olasılıkla, kendisi de kuzeyden kazanımlarla dönen anlatıcı da farkında olmadan içinde açığa vurmadığı bir sömürgeci şiddet barındırmaktadır. Said'in dul karısının hem kendini hem de yeni kocasını öldürmesiyle bu durum daha da belirginleşir; bunlar, anlatıcının önleyebileceğini ima ettiği olaylardır. Anlatıcının kendi iradesi dışında suç ortaklığı ettiği bu durum, sonunda, bulaştığını fark ettiği şiddet çemberini kırmaya çalışmasına yol açar.

Romanın sömürgeci şiddeti cinsel şiddet üzerinden ifade etmesi, anlaşılırlığı bir nebze güçleştiriyor ama bu ilişki, postkolonyal ulusta vahşetin çeşitli şekillerinin nasıl bir araya geldiğini olağanüstü rahatsız edici boyutlarda ortaya koyuyor. Roman, 1989 yılında Sudan hükümeti tarafından yasaklanırken Suriye kaynaklı Arap Edebiyat Akademisi'nde "yirminci yüzyılın en önemli Arap romanı" olarak alkışlanmıştır. **Abi**

Here's to You, Jesusa!

Elena Poniatowska

Yazarın doğum tarihi | 1932 (Fransa)
İlk yayın tarihi | 1969
İlk yayınevi | Ediciones Era (Mexico City)
Orijinal adı | **Hasta no verte, Jesus mío**

Poniatowska'nın yaptığı gerçek röportajlara dayanarak oluşturulan Jesusa Palancares, Meksika'nın 20. yüzyıl tarihinin ilk ağızdan anlatımıyla yeterince güçlük çekmiş olan ve artık güzel günler görmek isteyen kadınlar adına verilen bir söylevin sentezidir. Yazar yalnızca Jesusa'nın kesintisiz monoloğunu süzgeçten geçiren sessiz bir röportajcıdır. Jesusa, alın yazısının kontrolünü nasıl kendi eline aldığının öyküsünü anlatır. Öksüz kalmıştır, babasıyla birlikte yolculuk eder ve sonunda devrimci birliklere katılır. Savaştan sağ kurtulur; ülkenin çeşitli yerlerinde ve başkentte farklı işler bulur; garsonluk, uşaklık, mobilya üreticiliği ve çamaşırcılık yapar. Daima tarihsel olaylar tarafından sürüklenir; bunlar arasında Cristero İsyanı ve 1940'ların kamulaştırma çalışmaları da yer alır.

Jesusa'nın boyun eğmez bir karakteri vardır ve ne erkeklere ne de güçlüklere teslim olur ama bu çoğu kez yalnız bir hayatın ölçütüdür. Jesusa'nın yaşamı, en uzakta olanı bir nefeste en yakına getirmeyi öğreten bir tür tarikat olan Obra Espiritual'i keşfettikten sonra yalnızca belirli bir bilgiye sahip olanlar tarafından anlaşılabilecek gizemle temas eder. Bu kaderci ve isyankâr kadını hiçbir şey durduramaz; yalnızca yaş ve yorgunluk onun yaşam biçimine ve söylevine nokta koyabilir. Konuşmaların ustalıkla işlendiği ve her zaman çizgisel olmayan sekansların beceriyle bir araya getirildiği bu kitap, modern Meksika'nın yükselişini yansıtır ve röportaj yapılan insanın ağzından sunulan otobiyografinin mükemmel bir örneğidir. **DMG**

Fifth Business

Robertson Davies

Yazarın doğum tarihi | 1913 (Kanada), 1995
İlk yayın tarihi | 1970, Macmillan (Toronto)
Üçleme | **The Deptford Trilogy: The Manticore (1972); World of Wonders (1975)**

Fifth Business, Davies'in büyük beğeni toplayan Deptford üçlemesinin ilk romanıdır ve ona bir öykü anlatıcısı olarak uluslararası ün kazandırmıştır. Roman en çok, "Hepimizin içinde kötü adamlar ve azizler var ve biz kendi rolümüzü bunlara göre kavrarız." diyerek kendi dünyamızı kabul ettiğimiz arketiplere göre yorumladığımızı öne süren Carl Jung'un ruhsal ve psikolojik teorilerini ustaca dramatize etmesiyle dikkat çeker.

Romanın kahramanı Dunstan Ramsay, kendini "ne Kadın ne de Erkek Kahraman, ne Kötü Adam ne de Sırdaş" olan ama yine de öykünün açıklığa kavuşması açısından gerekli olan Beşinci Kişi olarak ortaya koyar. 10 yaşında bir çocukken Dunstan, kendisine atılan kartopundan eğilerek kaçınca kartopu gidip Baptist papazın karısına çarpar. Papazın karısı erken doğum yapar ve aklını büyük ölçüde yitirir; daha sonra kasabanın dedikodu malzemesi haline gelir ve ailesinin itibarını zedeler. Kartopunu fırlatan kendini beğenmiş fırlama Boy Staunton'ın bu sırrı ve kabahatin kendi payına düşen kısmını gömmesine izin verilir; ta ki bu sır yıllar sonra kendisini gömene dek. Ve Dunstan, orta yaşlı bir erkek olana dek suçluluk duygusunun bütün yüküne katlanır. Bu süreçte çeşitli kaynaklardan (bir azizin hayaleti, bir Cizvit hedonisti ve bir sihirbazın yardımcısı) akıl danışır. Tüm bunlar, bilinçdışının hem azizliğe hem de kötü adamlığa yatkın yanlarını (ahlaklı bir yaşam sürdürebilmesi için insanın her ikisini de açığa vurması ve her ikisiyle de yüzleşmesi gerekir) bir araya getiren Jung-vari bir Tanrı anlayışına zemin hazırlar. **MaM**

Kızılağaçlar Kralı

The Ogre

Michel Tournier

Yazarın doğum tarihi | 1924 (Fransa)
İlk yayın tarihi | 1970, Gallimard (Paris)
Orijinal adı | **Le Roi des aulnes**
Alternatif adı | **The Erl-King**

Michel Tournier'nin gösterişli barok romanları, aşırı sade 'yeni roman' akımının hakimiyeti altındaki Fransız edebiyatına taze bir soluk getirdi. Savaş öyküsü, yeniden düzenlenmiş mit ve cinsel sapkınlığın çarpıcı bir karışımı olan Kızılağaçlar Kralı, Tournier'in ikinci romanıydı.

Kahramanımız Abel Tiffauges, romanın ilk üçte birlik bölümünü oluşturan günlükleri aracılığıyla tanıtılıyor. 1930'ların Paris'inde bir otomobil tamircisi olan Tiffauges, kendini gizli doğaüstü güçlere sahip bir dev olarak görür, ancak bunun sadece deli olduğu anlamına gelebileceğinin de farkındadır. Başı nefret ettiği toplumla belaya giren Tiffauges, bir tecavüz davasından da 2. Dünya Savaşı'nın patlak vermesi sayesinde kurtulur. Kitabın geri kalanı, Tiffauges'in çoğu tuhaf savaş deneyimlerini anlatır. Almanya'da tutukluyken, kitaba adını veren "dev"lerden biri olan Hermann Goering'in arazisinde koruculuk yapar. Kitabın son bölümündeyse SS'lere katılıp Naziler için çocuk kaçırır. Nihayet, bir Yahudi çocuğun hayatını kurtarmak uğruna ölür.

Bu anlatı yer yer, Tiffauges'in saplantılı pedofilisi üzerine izlenimlerin ve insanların çocuklarını kaçıran şeytanî Erl kralına dair Cermen mitiyle çocukları sırtında güvenliğe taşıyan Aziz Christopher efsanesi arasındaki karşıtlığın gölgesinde kalıyor. Tournier, üslubu ve hayal gücünü etkili bir biçimde kullanarak sihir, mit ve gerçeklik etkisi yaratıyor. **RG**

Jahrestage
Uwe Johnson

Yazarın doğum tarihi | 1934 (Alm.), 1984 (İng.)
İlk yayın tarihi | 1970, Suhrkamp (Frankfurt)
Kitabın tam adı | Jahrestage: Aus dem Leben von Gesine Cresspahl

Uwe Johnson'ın başyapıtı Jahrestage, Alman tarihinin Kayzer günlerinden 1960'ların New York'una uzanan bir dönemi muazzam bir biçimde tarar. Doğu Almanya'nın daha sonra Polonya toprağı olacak bir bölgesinde doğan Johnson, önce Batı Almanya'ya göç etmiş, ardından da İngiltere'de Kent'e yerleşmiştir. Burada, karısının Doğu Alman gizli servisine onun hakkında bilgi sızdırdığını öğrenmenin yarattığı bir çöküşün ardından iyileşme döneminde Jahrestage'yi bitirmiştir.

Dört cilt olarak yayınlanan Jahrestage, Gesine Cresspahl'ın hayatının 365 gününü anlatır. Gesine, Johnson'ın daha önceki romanlarından Mutmaßungen über Jakob'un kahramanı Jakob Abs'la geçmişte kalan ilişkisinden olan kızı Marie'yle birlikte New York'ta yaşamaktadır. 10 yaşındaki Marie, Gesine'ye geçmişi anlattırır. Takip eden anlatıda, New York'ta geçen bir yıl, Almanya tarihini süzen bir mercek işlevi görür. Gesine geçmişe, Mecklenburg'daki küçük bir köyde yaşayan ailesine gider. 3. Reich'ın yükseliş ve çöküş hikâyesiyle iç içe geçen öykü, 2. Wilhelm'le Weimar Cumhuriyeti'nin zamanına uzandıktan sonra bugünün bölünmüş Almanya'sına döner. Bu süreç boyunca Marie verilen bilgileri özümser, Gesine'yse ABD'de her zaman bir yabancı olacağını fark etmekle birlikte sürgünü, Almanya'ya dönmeye tercih eder. Jahrestage'in heybetli hacmi pek çok okuyucuyu itse de, Margarethe von Trotta'nın 2000 yılında yaptığı sinema uyarlaması, Johnson'ın savaş sonrası Almanya'sının en önemli yazarları arasındaki yerini yeniden edinmesine katkıda bulunmaktadır. **MM**

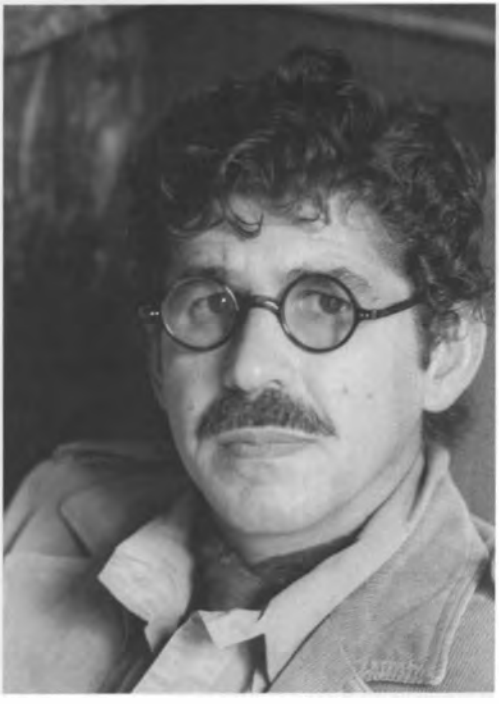
▲ Johnson, hem Doğu hem Batı Almanya'daki yaşamı katlanılmaz bulduğu için, İngiltere ve ABD'de yaşamayı seçti.

A World for Julius
Alfredo Bryce Echenique

Un Mundo Para Julius, temelde bir eğitim romanı olarak tanımlanabilir. Üst tabakadan Limalı bir ailenin doğumundan kısa süre sonra babasını kaybeden en küçük çocuğunun 5 - 12 yaşları arasında dünyayı gerçek anlamda keşfetmesini anlatır. Bu dünya, kral naiplerinin torunlarına ait güçten düşmüş eski sarayların dünyasıdır; günlerini partilere katılmak ve golf oynamakla geçiren vurguncuların yaptırdığı göz alıcı yeni sarayların dünyasıdır; müziğin ve el üstünde tutulmanın zevklerinin yanı sıra darbelerin acısının ve utancın da öğrenildiği pahalı özel okulların dünyasıdır; ve aynı zamanda da hizmetkârların yaşadıkları mezbelelerle giderek yoksullaşmış ve yabancılaşmış orta sınıfın yaşadığı ucuz kiralık evlerin dünyasıdır. Ama dünya bu çocuğa ölümü (tanımadığı babasının, en sevdiği ablasının ve anne gibi bildiği hizmetçinin ölümünü), dostluğu ve sevgiyi (annesinden, üvey babasından ve ağabeylerinden göremediği, hizmetçilerden her zaman içten ve bazen de dokunaklı bir şekilde gördüğü) keşfetmeyi de öğretecektir.

Roman bu dünyalardan hangisinin Julius için başat olacağını, yetişkinliğinde hangisine gireceğini ve onun yüklerini omuzlarında taşımayı gerçekten öğrenip öğrenmediğini anlatmadan sonlanır. Yazarın genel anlamda ayırıcı nitelikleri, oldukça özgür biçimde kullanılan diyaloglardaki ustalığı, cesur perspektif değişiklikleri ve ironiyle duygusallık arasında değişen otobiyografik tonudur. Bu nitelikler yapıtlarına, onu hızla gelişmekte olan İspanyol-Amerikan romanı kuşağının içerisinde sağlam bir yere oturtan yeni bir yön vermiştir. **DMG**

Yazarın doğum tarihi | 1939 (Peru)
İlk yayın tarihi | 1970
İlk yayınevi | Barral Editores (Barselona)
Orijinal adı | Un mundo para Julius

"Yazar şaşkın bir varlıktır"
Alfredo Bryce Echenique

▲ **Perulu yazar Bryce Echenique, zengin bir Güney Amerika ailesinde büyüme deneyimine ironiyle dolu bir bakış atıyor.**

I Know Why the Caged Bird Sings
Maya Angelou

Maya Angelou'nun beş ciltlik otobiyografisinin ilk cildi olan I Know Why the Caged Bird Sings, Afrikalı-Amerikalı edebiyatının kilometre taşlarından biridir. Angelou, kendine özgü lirik tarzıyla 1930'ların Amerika'sında geçen tedirgin çocukluğunu ve değişen ilişkilerini aktarır. Anne babaları boşanınca, üç yaşındaki Maya'yla dört yaşındaki ağabeyi Bailey California'daki aile evlerinden ayrımcı güneye, Arkansas taşrasında yaşayan büyükanneleri 'Momma'nın yanına gönderilirler. Momma, hayatlarında katı bir ahlakî odak oluşturur. Sekiz yaşında St. Louis'e, annesinin yanına giden Maya'ya, burada annesinin sevgilisi tecavüz eder. Daha sonra ağabeyiyle yeniden Momma'nın yanına taşınan Maya, sonunda bu kez annesi ve annesinin kocasıyla yaşamak üzere California'ya gider. Kitap, Maya'nın ilk çocuğu Guy'ın doğmasıyla sona erer.

Fonda ırk gerilimlerinin yer aldığı kitapta Maya, çocukluğunun travmatik olaylarıyla yüzleşir ve kimliğinin güçlü bir Afrikalı-Amerikalı kadın kimliğine evrilmesini keşfeder. Yazarın bireysel ve kültürel yersiz yurtsuzluk duyguları, iyileştirici ve kuvvet verici edebiyat tutkusuyla aktarılmaktadır. **JW**

Yazarın doğum tarihi | 1928 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1970
İlk yayınevi | Random House (New York)
Yazarın tam adı | Marguerite Ann Johnson

▲ Maya Angelou, Miss Calypso isimli albümünün kapağında yine dans yeteneğini konuşturuyor.

◀ Kendini edebiyat tutkusu üzerinden keşfeden coşkulu Maya Angelou, San Francisco'daki bir plajda neşe ve hayat saçıyor.

En Mavi Göz

The Bluest Eye

Toni Morrison

Yazarın doğum tarihi | 1931 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1970
İlk yayınevi | Holt, Rinehart & Winston (N.Y.)
Nobel Edebiyat Ödülü | 1993

Morrison'ın bu ilk romanı, kırsal bölgeden taşınıp aynı zamanda yazarın da doğduğu yer olan Lorain, Ohio'ya yerleşen Breedlove ailesinin yaşamını anlatır. Breedlovelar'ın yerlerinden olmaları ve kızları Pecola'nın deliliğe sürüklenişi, ırkçı mitolojinin parçası haline gelmemiş bir siyah kimliğine yer açma çabasının güçlüklerinin etkili bir metaforu haline gelir. Roman toplumsal cinsiyet, ırk ve ekonomi kategorilerinin ördüğü ağın, 11 yaşındaki trajik kahramanın kaderini belirlediğini ileri sürer. Pecola'nın en mavi gözlere sahip olmak konusundaki saplantılı arzusu, erkek egemen beyaz kültürünün siyah kadının bedenine nasıl hükmettiğinin belirtisidir. Morrison, tüketim kültüründe siyahların özneliğinin nasıl görmezden gelinmeye devam edildiğinin güçlü bir eleştirisini yapar. Romandaki olayların karmaşık yapısı ve bakış açısının sürekli değişmesi, bir bakıma baskın beyaz kültüre karşı bir tür direniş yolu öneren akışkan bir öznelik modeli hayal etmeye yönelik bir girişimdir. Anlatıyı bir arada tutan Claudia ve Freda MacTeer adındaki siyah ergen kız kardeşler, etkin ve otorite sahibi olmalarıyla bastırılmış Breedlove ailesinin bir antitezini oluşturur.

Morrison bu ilk dönem romanında sözün gizli ahenklerini yakalamakla kalmaz; aynı zamanda sözcüklerin değişken yapısına yönelik keskin bir duyarlıkla yazar. Toni Morrison, dünyada bulunmanın alternatif biçimlerine dair bir vaatle dolu bir şiirsellik sunar. **VA**

Bereket Denizi

The Sea of Fertility

Yukio Mishima

Yazarın doğum tarihi | 1925 (Japonya), 1970
İlk yayın tarihi | 1965 –1970
İlk yayınevi | Shinchosha (Tokyo)
Orijinal adı | Hojo no umi

Dört cilt halinde yayınlanan Bereket Denizi, Mishima'nın son eseridir. İlk olarak Japon edebiyat dergisi Shincho'da tefrika edilmiştir. İlk cilt, Spring Snow (Bahar Karları), 1910 yılında Tokyo'nun dünyadan tecrit edilmiş saray çevresinde geçer ve genç aristokrat Kiyoaki Matsugae'yle sevgilisi Satoko'nun ümitsiz aşkını konu edinir. Kiyoaki, Satoko'dan uzak durur, ancak Satoko'nun imparatorun oğluyla nişanlanması aşklarının imkânsızlığını fazlasıyla gerçek kılar. Bu noktada başlayan umutsuz ancak tutkulu ilişkilerini, Kiyoaki'nin en yakın arkadaşı Shigekuni Honda gözlemler. Kiyoaki ölünce, Honda onu yeniden diriltebilmenin yollarını aramaya başlar.

Sonraki ciltlerin (Runaway Horses/Kaçak Atlar ve The Temple at Dawn/Şafak Tapınağı) kahramanları, Kiyoaki'den izler taşır: 1930'larda bir siyasi fanatik, 2. Dünya Savaşı'nın öncesinde ve sonrasında bir Tayland prensesi ve son cilt The Decay of the Angel'da (Meleğin Çürüyüşü) da 1960'larda yaşayan şeytan ruhlu bir yetim. Böyle bir reenkarnasyonun mümkün olduğu fikri, Honda'yı son cilde kadar besler. Romanın bitişi insan hayatının geri getirilemeyeceğini ve bitmesinin kaçınılmaz olduğunu ortaya koyar. Sarsıcı finalde Honda, geçmişi yeniden yaşamanın ve ölüleri geri getirmenin olanaksızlığını nihayet anlar. Kimilerince Proust'un Kayıp Zamanın İzinde'sinin Japon versiyonu olarak görülen roman, bize hayata ve hatırlama deneyimine dair müthiş bir içgörü sunar. **KK**

▶ **Yukio Mishima, bağırsaklarını deşerek intihar etmeye hazırlanan bir samuray pozu veriyor; ki sonunda, Kasım 1970'te bunu gerçekten yapmıştır.**

Tavşan Dibe Vurdu

Rabbit Redux

John Updike

Yazarın doğum tarihi | 1932 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1971
İlk yayınevi | Knopf (New York)
Pulitzer Ödülleri | 1982, 1991

Updike'ın dört ciltlik "Tavşan" serisinin ikinci romanı olan Tavşan Dibe Vurdu, bir önceki kitap olan Tavşan, Kaç!'ın 10 yıl sonrasında, 1969'da geçiyor. Tavşan serisi, Pennsylvania'nın küçük bir kasabası olan Brewer'da yaşayan "Tavşan" takma adlı Harry Angstrom'un liseli bir basketbol yıldızından genç bir koca ve babaya, ardından da orta yaşa ve emekliliğe uzanan hikâyesini anlatıyor.

Updike'ın bu ciltte 30'lu yaşlarında olan bu "sıradan adam"ı, orta yaşın sınırına dayanmanın rahatsızlığı içindedir. Apollo 11'in aya çıkmasının yarattığı gerçeküstü bir arka planın önünde Tavşan Dibe Vurdu, geleneksel değerlerin ve hiyerarşilerin 1960'ların karşı kültürünün önlenemez yükselişiyle çatışmasının Amerikan küçük kasaba hayatındaki olumlu ve olumsuz etkilerini, Tavşan'ın kendi kaotik yaşamı üzerinden aktarıyor. Tavşan, konformist evliliği sarsılmaya başlayınca, çevresindeki insanların hayatlarındaki daha geniş kapsamlı olayların farkına varmak zorunda kalır ve bu da onu Orta Batılı işçi sınıfı kökenlerine yöneltir. Tavşan'ın hayatta emin olduğu şeyler birer birer dağılmaya başlar, ailesiyle ve iş arkadaşlarıyla olan ilişkilerini tehdit eder.

Ne var ki Tavşan, kendisinden beklenmeyen bir ruhsal gelişim gösterir ve bu da onun hayatını değiştirir. 1960'ları betimlemekle kalmayıp dönemin duygusunu da çok iyi yakalayan Tavşan Dibe Vurdu, okuyucuyu kafası karışık bir duyarlılık ve politik kaosun yanı sıra geleceğe dair dokunaklı ve coşkulu bir umudun öne çıktığı bir dünyaya davet ediyor. **AB**

Cataract

Mykhaylo Osadchyi

Yazarın doğum tarihi | 1936 (SSCB), 1994 (Ukr.)
İlk yayın tarihi | 1971
İlk yayınevi | Smoloskyp (Paris/Baltimore)
Orijinal adı | Bilmo

Bu kitap 1960'ların Sovyet yeraltı edebiyatında yeni ufuklar açan metinlerinden biridir. Ukraynalı gazeteci ve şair Mykhaylo Osadchyi'nin Sovyet karşıtı ve Ukrayna yanlısı eylemlerinden dolayı, çeşitli ithamlarla gözaltına alınana kadar işlediğinin farkında bile olmadığı "suç"-lardan dolayı tutuklanmasını ve hapse girmesini anlatır.

Genel olarak, Ukrayna yeraltı edebiyatı, uluslararası arenada Rusya'daki benzer çalışmalardan daha az etkili olmuştur. Bu durum, kısmen, çalışmaların dışarı kaçırılmasında karşılaşılan güçlüklerden kaynaklanır ama aynı zamanda, hem bütün dünyadaki insan hakları kamuoyunun, hem en profesyonel Sovyet uzmanlarının Sovyetler'le ilgili konularda analizlerin "merkez"e, yani Moskova ve Leningrad'a odaklanması gerektiğini düşünmeleri de buna katkıda bulunmuştur. Rusya dışındaki cumhuriyetlerde etnik kimlik tanımlarının gücü ve gerek kültürel otonomi gerekse politik bağımsızlık arzusu büyük ölçüde görmezden geliniyordu.

Cataract (kitabın adı görmeyi engelleyen rahatsızlıktan gelmektedir), yazarın yargılanmasını ve tutuklanmasının birebir öyküsünden ibaret değildir; aynı zamanda, bazı okurların delilik belirtisi olarak görebilecekleri, ama aslında günlük hayatta da hapiste ya da çalışma kampında yaşamaktan farklı olmayan Sovyet sistemi altında yaşayan bireylerin ruhsal durumunun bozulmasının ve giderek daha da kötüleşmesinin alegorileri olarak daha iyi algılanacak olan hapisteki rüyalarını ve fantezilerini anlatmaktadır. Cataract, belirli bir tarihsel durumu belgelemekle kalmaz aynı zamanda zorluklar içindeki insan ruhunun dışavurumunu sergiler. **VR**

Fotoğrafta Kadın da Vardı

Group Portrait With Lady

Heinrich Böll

Yazarın doğum tarihi | 1917 (Almanya), 1985
İlk yayın tarihi | 1971
İlk yayınevi | Kiepenheuer & Witsch (Köln)
Orijinal adı | Gruppenbild mit Dame

Böll'ün bu Nobel ödüllü romanında yarattığı şey, değişken bir kimlikler topluluğu. Roman, Almanya tarihinin 1890'la 1970 arasındaki dönemini anlatıyor. Farklı karakterlerin bakış açılarından verilen psikolojik içgörüler çok çeşitli ve inandırıcı. Genç entelektüellerle, Yahudi bir rahibeyle, özgürlük savaşçısı bir kadınla, adı çıkmış bir sonradan görmeyle, politik bir fırsatçıyla ve sersemlemiş Nazilerle karşılaşıyoruz. Ancak bir kişinin, Leni Pfeiffer'in kimliği tamamen tahminlere kalıyor. Bir dizi röportaj, mektup ve kişisel hikâye, fotoğrafın ortasındaki bu kadının etrafında dönüyor. Leni, sarışın ve söylendiğine göre biraz saf olan kahramanını gizemleştirme eğilimindeki anlatıcının gözünden görülüyor. Karakteri yine de klişeleşmiyor; ırksal ve politik sınırları aşmadaki kararlılığı devrimci ve zeki bir kişiliğe işaret ediyor.

Böll'ün romanı Alfred Andersch ve Walter Richter'in 1947'de Batı Almanya'da kurdukları Gruppe 47 (47'liler grubu) adlı edebî topluluğun hedefleriyle örtüşüyor. Bu yazarlar, kendileriyle Nazi rejiminden kaçan Alman entelektüelleri arasında açılan uçuruma tepki gösterdiler. Başlangıçta Gruppe 47 yazarları seyreltilmiş bir gerçekçilik anlayışı benimseyerek dillerini Nazi propogandasından arındırma gereksinimi duydular. Fotoğrafta Kadın da Vardı'nın natüralist anlatımı gerçek yaşamın karmaşıklığına dikkat çeker, özellikle de sonlara doğru anlatıcı olaylara müdahil olup taraflılığını ortaya koyduğunda. **MC**

"Yazar, Leni'nin... hayatının tüm boyutlarına dair bilgi sahibi olmaktan çok uzaktır. Yine de... Leni hakkında gerçeklere dayanan bilgilerin edinilmesi için elden gelen her şey yapılmıştır"

▲ **Böll'ün eserleri 2. Dünya Savaşı anılarıyla ve savaş sonrası Almanya'sının içine düştüğü etik boşluğa yöneltilen eleştirilerle doludur.**

Las Vegas'ta Korku ve Nefret

Fear and Loathing in Las Vegas

Hunter S. Thompson

"Uyuşturucular kontrolü ele geçirdiğinde Barstow yakınlarında, çölün kıyısında bir yerlerdeydik." Thompson'ın romanı, çağdaş edebiyatın en tanınmış ilk satırlarından birine sahip. Roman, anlatıcının New York'ta çıkan bir spor dergisi adına Mint 400 adlı bir off-road çöl arabası ve motosiklet yarışını takip etmek göreviyle Samoalı üşütük avukatı eşliğinde çıktığı, uyuşturucularla ateşlenen Las Vegas gezisini anlatıyor. Anlatıcının avansını bir bagaj dolusu yasadışı uyuşturucuya harcayan ikili, macerasına her türlü kişisel sorumluluk anlayışını bir kenara bırakarak çılgın bir tempoyla başlar. Kente girmeleriyle birlikte bu çılgınlık, diğer tartışmalı kararlarının yanı sıra, Ulusal Savcılar Birliği'nin Narkotik ve Tehlikeli Uyuşturucular Konferansı'na ev sahipliği yapan otele yerleşme kararıyla doruk noktasına çıkar.

Kahramanların kendileri dışında hiçbir şeyi umursamayışları, aslında Amerikan tarzı aşırı tüketimin birkaç kademe yükseltilerek pervasız bir tüketimciliğe varan halinin parodisidir. Yolculuk aynı zamanda, Nixon'ın başkanlığının ilk döneminde, Vietnam Savaşı sürerken askere gitmeyi reddedenlere ve marihuana kullananlara abartılı derecede ağır hapis cezaları verilirken geleneksel Amerikan özgürlüklerinin aşırıya varan ancak yine de bir biçimde takdir edilesi bir kutlaması niteliğindedir. Las Vegas'ta Korku ve Nefret, fantastik derecede çarpık algı kapıları aracılığıyla deneyimlenir. Öyle ki, kimse biraz önce ne olduğunu, neyin olmakta olduğunu ya da neyin olabileceğini bildiğini iddia edemez. Kitap, nihaî postmodern kent üzerinde, insana güç veren, şamatalı bir yıkım işine girişir ve Vegas'ın yağmacı taleplerine direnmenin en iyi yolunun, insanın önceden kendisini kentin emrettiği biçimde tepki vermeyi imkânsız kılacak derecede dağıtması olduğunu iddia eder. **RP**

Yazarın doğum tarihi | 1939 (ABD), 2005
İlk yayın tarihi | 1971, Random House (N.Y.)
Tam adı | A Savage Journey to the Heart of the American Dream

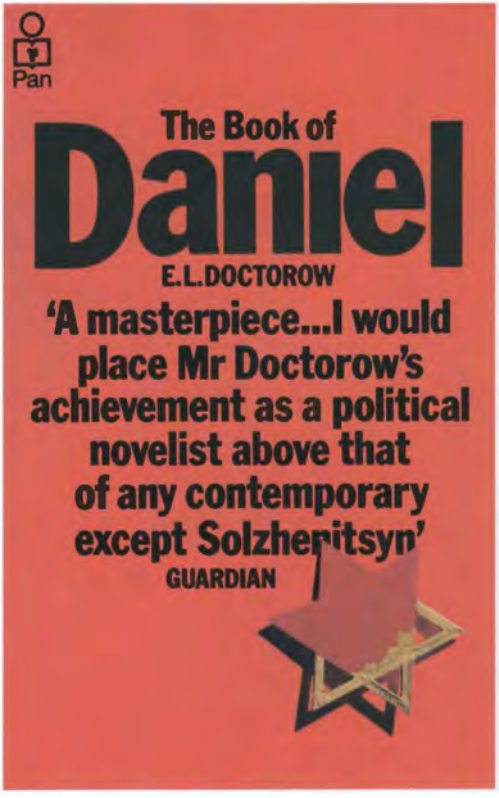

"Biraz etere ne dersin?"

◄ **1998 yapımı Terry Gilliam filmi Las Vegas'ta Korku ve Nefret'te Thompson'ı canlandıran dostu Johnny Depp'in bir karikatürü.**

▲ **Thompson, intihar ederek ölmesinden iki yıl önce, 2003'te, bir puronun tadını çıkarıyor; cenazesinde yazarın külleri bir topla fırlatıldı.**

The Book of Daniel
E. L. Doctorow

"Eski Ahit'teki kitaplardan pek azı Daniel'in Kitabı kadar gizem doludur"

▲ Pan'ın Londra'da yayınladığı kâğıt kapaklı baskı, komünistlerin kırmızı yıldızıyla Yahudiliğin sarı yıldızını birleştiriyordu.

Yazarın doğum tarihi | 1931 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1971
İlk yayınevi | Random House (New York)
Yazarın tam adı | Edgar Lawrence Doctorow

The Book of Daniel, ABD'deki farklı politik eylem biçimlerinin doğasını ve etkisini ve 1940'larla 1950'lerin 'Eski Sol'undan 1960'ların 'Yeni Sol'una geçişi irdeliyor. Anlatıcı Daniel Isaacson'ın derdi, adları dışında her açıdan Ethel ve Julius Rosenberg'i andıran ve sözde Sovyetler Birliği'ne nükleer sırları aktardıkları için 1953'te idam edilen anne babasının siyasi ve ailevi mirasıyla yüzleşmektir. Doctorow'un romanı siyasi erkin bireylerin ve kurumların elinde kendini nasıl ortaya koyduğunu ve iktidarın devlet ve şirketlerin elinde toplanması ve kötüye kullanılmasını engellemek için nelerin yapılabileceğini sorar.

Babasının "cesur ve zavallı" radikalizmiyle "Birleşik Devletler'i imgelerle devirmeyi" vaat eden Artie Sternlicht'in gevşek, kibirli, karşı-kültürel beyanları arasında seçim yapmak zorunda kalan Daniel'ın karşısına yalnızca hayal kırıklığı ve çıkmaz sokaklar çıkar. Bu yöntemlerin birincisi çok safiyanedir ve devlet tarafından kolayca ezilmektedir.

İkincisinin tam gerçekleştirilmiş haliyse Disneyland'dir: "Kitleler için özetlenmiş bir kültür tekniği" öneren bir oyun parkı. Daniel'ın, ebeveyninin aktivizminin politik mirasıyla kendi inançsız dünya görüşünü uzlaştırmak için hayatının farklı kesitlerini bir araya getirmesi gerekmektedir. Protestoya ve aileye dair bu etkileyici öykü ne kişisel çabanın her şeye kadir olduğu gibi iyimser bir inanışa boyun eğiyor, ne de her türlü politik mücadelenin beyhude olduğuna dair karamsar görüşe. **AP**

In a Free State
V. S. Naipaul

Yazarın doğum tarihi | **1932 (Trinidad)**
İlk yayın tarihi | **1971, Deutsch (Londra)**
Yazarın tam adı | **Vidiadhar Surajprasad Naipaul**
Booker Ödülü | **1971**

1971 Booker Ödülü sahibi In a Free State günce biçimindeki bir önsöz ve sonsözle birlikte iki öykü ve bir kısa romandan oluşur. Naipaul'un en tanınmış romanlarından biri olan bu kitap, yerinden olma ve yersiz yurtsuzluk bağlamında özgürlüğün anlamı ve sınırları üzerine derinlikli bir incelemedir. İlk öyküde Hintli bir hizmetçi, diplomat patronunun tayini nedeniyle kendini Washington'da bulur. Yasadışı bir göçmen durumuna düşer ve yurttaşlığa kabul edilmek için evlenir. İkinci anlatıda Batı Hint adalarından bir Hintli, erkek kardeşinin ardından İngiltere'ye gelir ve kendi başının çaresine bakmak zorunda kalır. İki durumda da özgürlük, kendi ülkelerindeyken anlam ve güvenlik sağlayan dayanakların yitirilmesiyle gelir.

En uzun anlatı olan "In a Free State" ise bağımsızlığını yeni kazanmış isimsiz bir Afrika ülkesinde geçer. Genç siyah erkekleri baştan çıkarmaya yönelik bir tutkusu olan sivil sömürge görevlisi eşcinsel Bobby'yle bir radyo spikerinin Afrikalılara nefret besleyen karısı Linda, birlikte hâlâ kral tarafından kontrol edilen özerk Güney Bölgesi'ne giderler. Yolculuk boyunca bölgenin yerel sakinleriyle karşılaşmalarındaki aşağılamalar ve vandalizm, fiziksel şiddete evrilir. Yolculuğun başlangıcındaki o bilindik sömürgeci özgüveni adım adım aşınır ve yeni bağımsız devletin ülkedeki yabancı nüfusa getirilerinin vahşi gerçekliği ortaya çıkmaya başlar. **Abi**

House Mother Normal
B. S. Johnson

Yazarın doğum tarihi | **1933 (İngiltere), 1973**
İlk yayın tarihi | **1971**
İlk yayınevi | **Collins (Londra)**
Tam adı | **House Mother Normal: A Geriatric Comedy**

Johnson'ın bu "komedi"si, devletin yaşlılara bakımının bıçak gibi keskin bir parodisi. Bakımevinin idari müdiresiyle hasta arasındaki zalimane ilişki, korumaya alınan yaşlıların yetersiz bakımında normalleştirilir ve sıradan bir şey olarak kabul edilir. House Mother Normal'ın özünü psikolojik ve ahlakî çöküş oluşturur. Bir dizi monologla ilerleyen roman, burada yaşayanlar arasında aklı en yerinde olanı romatizma hastası Sarah Lamson'dan başlayıp fiziksel ve bilişsel engelleri sayılamayacak kadar çok olan 94 yaşındaki Rosetta Stanton'la doruk noktasına ulaşır. Yetkililer, sırf "başkalarında olan her şey onda da olduğu için" Rosetta'yı acımaya bile değmez bir vaka saymaktadır. Rosetta'nın sayıklamaları sayfaya rastgele serpiştirilmiş gibi yayılır ve her türlü maksattan ve göndermeden yoksun görünür.

Bu, okuyucu için rahatsız edici olduğu kadar meydan okuyucu bir konumdur. Johnson anlatıcılarının her birinin zihnine ayrıcalıklı, neredeyse hukuksal bir erişim sağlar bize. Bu anarşik bakımevindeki hastaların değişken anıları arasında gezinirken ve bu gezinti sadece sırf İdari Müdire'nin sadist tatmini için düzenlenen "pakedi geçir" adlı acımasız parti oyunuyla bölünürken hemen hiçbir şey kaçınılmaz değildir. Anlatıcılar acıyla uyuşukluk arasında gidip gelirken Johnson bizi düşünmeye ve tahminlerde bulunmaya devam edebilen gözlemciler olarak özgür olduğumuzu, belki de kurumsal suistimalin insafına kalmamayı seçmekte özgür olduğumuzu teslim etmeye zorlar. **DJ**

Malina
Ingeborg Bachmann

Yazarın doğum tarihi | 1926 (Avus.), 1973 (İta.)
İlk yayın tarihi | 1971
İlk yayınevi | Suhrkamp (Frankfurt)
İlk İngiltere Baskısı | 1999, Holmes & Meier (N.Y.)

Viyanalı isimsiz bir kadın anlatıcı, kişisel ve mesleki bir krizin ortasındadır. Aynı zamanda, ne kadar denese de öteki yarısı olmayı başaramadığı ama onun için yaşamı katlanılır kılan sevgilisi Ivan, öteki benliği ve giderek bağımlı olduğu, onu kendi kişiliğinin içine çeken, yavaş yavaş da cinayete yönlendiren erkek ev arkadaşı Malina'dan oluşan bir üçgenin parçasıdır.

Büyük ölçüde deneysel nitelik taşıyan Malina (başlangıçta Ways of Dying isimli yarım kalmış bir üçlemenin "uvertürü" olarak tasarlanmıştı), okura ancak dolaylı olarak nakledilen olaylara anlatıcının verdiği duygusal tepkilere dayanan içselleştirilmiş bir olay örgüsü sunar. Zaman zaman aralarına inanılmaz güzellikteki son derece lirik ışıltıların serpiştirildiği, şifreli, dağınık bir düz yazı üslubu kullanan Bachmann, en derin duygularımızı ifade etmekte dilin yetersizliğini ortaya koymayı amaçlar. Bu bağlamda, yeni ve kuşatıcı bir nesir yaratma mücadelesine girişir.

Romanın tamamı kişisel sınırlar, kimlikte ve kişilikte cinsiyetin rolü, zaman denen muammanın ve dilin sınırları üzerine cesur ve oldukça iddialı bir inceleme. Bu niteliği sayesinde yapıt, 20. yüzyılın başından bu yana Avusturya edebiyatında yer almış ana temaları ve özellikle de Ludwig Wittgenstein'ın felsefesini yeniden ziyaret eder. Malina, gerek modern Avusturya edebiyatı gerekse kadın edebiyatı içinde bileğinin hakkıyla kendini kabul ettirmiş bir yapıt. **LB**

Surfacing
Margaret Atwood

Yazarın doğum tarihi | 1939 (Kanada)
İlk yayın tarihi | 1972
İlk yayınevi | McClelland & Stewart (Toronto)
İlk sinema uyarlaması | 1981

Atwood'un ikinci romanı Surfacing, gerilim, hayalet hikâyesi, gezi yazısı ve yenilikçi anlatım özelliklerinden yararlanıyor. Kamp ateşi başında anlatılan hikâyelerin yarattığı gerilimle entelektüel derinlik arasında kusursuz bir denge kuruyor. Surfacing, babasının gizemli bir biçimde ortadan kaybolmasının ardından doğduğu yere, Québec'teki ücra bir adaya dönen isimsiz bir anlatıcının öyküsü. Ona doğma büyüme kentli olan üç kişi eşlik ediyor: Sevgilisi Joe ve sevimsiz bir evli çift, Anna ve David. Adaya varmalarının ardından karanlık sırlar, suya batmış nesneler gibi adayı çevreleyen gölün "yüzeyine çıkıyor". Her karakterin zayıflıkları, kendini beğenmişlikleri ve önyargıları, yalıtılmışlık deneyimiyle yavaş yavaş gözler önüne seriliyor. Geçmişin ve bugünün baskıları yoğunlaştıkça anlatıcı paranoyak ve hayvansı bir ruh haline çekiliyor ve sonunda doğayla şamanik bir bütünleşme yaşadığını, bir sualtı mağarasında Amerikan yerlilerinin kabartmalarını keşfettiğini hayal ediyor.

Surfacing, "sınır" kavramı üzerine kafa yoran bir roman; dilin, ulusal kimliğin, aidiyetin, toplumsal cinsiyetin ve bedenin sınırlarını araştırıyor. Ancak en cazip yanlarından biri, ticarileşme ve turizmin dönüştürdüğü Kanada kırsalını ortaya koyuş biçimi. Roman, sınırları aşanların mültecilerden ve ordulardan ibaret olmadığını, kapitalin ve kitlesel medyanın oluşturduğu bütün o devasa mekanizmanın da sınırları aştığını gösteriyor. Surfacing, aidiyete ve yersiz yurtsuzluğa dair, takdire şayan bir kesinlik ve tutumlulukla yazılmış bir roman. **SamT**

G
John Berger

Yazarın doğum tarihi | **1926 (İngiltere)**
İlk yayın tarihi | **1972**
İlk yayınevi | **Weidenfeld & Nicolson (Londra)**
Booker Ödülü | **1972**

G, isimsiz bir kahramanın (romanda da "kahraman" olarak anılır) yüzyıl dönümündeki cinsel maceralarının bir dökümünü sunuyor. Arka planında Garibaldi'ye ve Milanolu işçilerin 1898'de başarısızlığa uğrayan devrimine yer veren roman, yatak odasının dışındaki tehlikelere karşı bağışıklığı varmış gibi görünen bu Don Juan özentisinin sayısız oynaşmalarının mahrem bir portresini çiziyor. G, özel deneyimler alanının nasıl da en sonunda daha genel bir toplumsal aidiyetin fark edilmesine dönüşebildiğini işliyor.

G'nin insana ilk çarpan özelliği, deneysel anlatım tarzı. Öykü büyük ölçüde anlatıcı ve onun baştan çıkarmalarına teslim olan kadınlar tarafından hatırlanırken, "kahraman", ayrıntılarıyla betimlenen bir karakterden ziyade bu algılanışların oluşturduğu katmanlı birikime dönüşüyor. Roman, yalnızca cinsel yakınlaşma sırasında olanlara değil, aynı zamanda bunların kişiler arasındaki etkileşimlerin algılanışı aracılığıyla nasıl yapılandırıldığına da dikkat etmesiyle önem kazanıyor. Erotizmi, karakterlerin cinsel deneyim sırasındaki farkındalık aracılığıyla bilinç deneyimlerine şekil vermeleri yaratıyor. Duygular diyarına yapılan bu öyküsel yolculuk, kahramanı insanlarla etkileşim dünyasından daha da uzaklaştırmak yerine, çevresindeki baskı ve haksızlığa dair uyarılmış bir bilinçlilik halinin çıkış noktasını oluşturuyor. **VA**

The Summer Book
Tove Jansson

Yazarın doğum tarihi | **1914 (Finlandiya), 2001**
İlk yayın tarihi | **1972, A. Bonnier (Stockholm)**
Orijinal dili | **İsveç**
Orijinal adı | **Sommarboken**

Yazar ve ressam Tove Jansson, özellikle çok sevilen Moomin çocuk hikâyelerinin yaratıcısı olarak tanınıyor. Yazarın büyükler için yazdığı 10 romandan biri olan The Summer Book (Yaz Kitabı), baskısının hiç tükenmediği İskandinavya'da çağdaş bir klasik sayılıyor.

Kısmen yazarın kendi deneyimlerine dayanan The Summer Book, yaşlı bir ressamla altı yaşındaki torunu Sophia'nın, birlikte Finlandiya Körfezi'ndeki küçücük bir adada uzun günleri geçirdikleri bir mevsim boyunca sürüyor. Bu, okuyucuyu annesi yeni ölmüş olan Sophia'nın, büyükannesinin ve genellikle ortalıkta görünmeyen babasının hayatlarına ağır ağır çeken büyülü, hüzünlü ve alttan alta mizahî bir kitap. Pek az olay olsa da, anlatıyı karakterlerin işlenişinin renkliliği ve derinliği taşıyor. Yaşlı kadınla küçük kız günlerini adadaki minik, pastoral yazlıklarında çömlekçilik yaparak, odun toplayarak, ölümden bahsederek, çim yetiştirerek ve birbirlerini çileden çıkararak geçiriyor. Betimlemeler, örneğin üç kez çiğnenmiş yosunların anlatılışı ince, acelesiz ayrıntılarla yapılıyor ve okur, büyükanneyle torunu arasındaki ilişkiyi bu betimlemeler aracılığıyla kavrıyor. Jansson'un biçemi duygusallıktan uzak. Roman yaz boyunca salınırken ikili birbirlerinin korkularına ve mizaçlarına uyum sağlamayı öğreniyor ve bu da aileyi aşıp adaya ve mevsime yönelen derin, gösterişsiz bir sevginin gelişmesine zemin hazırlıyor. **LE**

The Twilight Years

Sawako Ariyoshi

Ariyoshi'nin hızla değişen Japonya'da cinsiyet ve kuşaklar üzerine söyleyecek çok sözü vardır"

▲ Sawako Ariyoshi'nin romanı; saçları ağaran, yaşlanan toplumun sorunlarını ele alan öğrenciler için bir kaynak metin haline geldi.

Yazarın doğum tarihi | 1931 (Japonya), 1984
İlk yayın tarihi | 1972
İlk yayınevi | Shinchôsha (Tokyo)
Orijinal adı | Kôkotsu no hito

Ariyoshi'nin dokunaklı, insancıl hikâyesi sürekli yükselen yaşam beklentilerine sahip toplumlardaki acil bir soruna parmak basar: Yaşlanan akrabaların, aileleri üzerindeki etkisi. Ariyoshi kusursuz bir ustalıkla okuyucuyu 1970'lerin Japonyası'nda çalışan bir anne olan Akiko'nun hayatının içine çeker. Akiko'nun yoğun gündelik yaşamı kayınvalidesinin beklenmedik ölümüyle altüst olur ve bu ölüm, bunaklık belirtileri gösteren kayınpederi Shigezo'yu yardıma muhtaç durumda bırakır. Shigezo, herkesi hor gören kötü huylu bir egoisttir ama ona bakmak, kadın olduğu için, artık Akiko'ya düşmektedir.

Ariyoshi'nin hızla değişen Japonya'da cinsiyet ve kuşaklar arası ilişkiler üzerine söyleyecek çok sözü vardır ama hikâyenin odak noktası hiçbir zaman yaşlıların zihinsel ve fiziksel çöküşlerinin neredeyse dayanılmaz deneyiminden uzağa kaymaz. Yaşlanmanın kötülüğünün ve alçaltıcı yanının hem duygusuz hem de çekilmez portresini çizmesine rağmen, Ariyoshi bu deneyimden mucizevî biçimde olumlu bir duygu çıkarmayı başarır. Akiko, bu işe yaramaz yaşlı adamı hayatta tutmak için mutlak bir adanmışlık göstermekle bir çeşit gurur ve tatmin duygusu yakalar. Zihni boşalmış Shigezo ise kendisini huysuz ve bencil hayatı boyunca reddeden ölümün kıyısında dinginlik bulur. The Twilight Years, hayatın getirebileceği en kötü şeylerle yüzleşen ve insanı, gizli ya da aşikâr hiçbir neden göstermeksizin, bir biçimde her şeyin zahmete değer olduğuna inandıran son derece yararlı kitaplardan biridir. **RegG**

Mevsim Sonunun Sisi İçinde

In the Fog of the Seasons' End

Alex la Guma

Yazarın doğum tarihi | 1925 (G. Afr.), 1985 (Küba)
İlk yayın tarihi | 1972
İlk yayınevi | Heinemann (Londra)
Lotus Edebiyat Ödülü | 1969

Alex la Guma'nın yazıları politik içeriklidir. La Guma, Komünist Parti üyesi, Güney Afrika Zenci ve Melezler Kongresi'nin başkanı ve Vatana İhanet Duruşmaları'nın sanıklarından biridir. Bu kitabı, Güney Afrika'daki ırkçı baskı ve ayrımcılığı konu alan beş romanından dördüncüsüdür.

Romanda, iki yeraltı direniş savaşçısının faaliyetlerini üç farklı unsuru birlikte dokuyarak, basit, canlı ve bazen de acımasız bir anlatımla, kesin, kısa ve gerçekçi diyaloglarla, çağrıştırıcı şiirsel betimlemelerle anlatır. Bunlar, Sharpville Katliamı'nın ayrıntılı, şaşırtıcı ve dokunaklı bir tasviri de dâhil olmak üzere rejimin gerçeklerini (şiddet ve sefalet, paranoya ve duygusuzluk gibi) betimleyen, anlatım ve diyaloglardır. Şiirsel hatta huzur dolu denilebilecek betimlemeler sayesinde Güney Afrika'lı siyahların, Asyalıların ve melezlerin gururu, onuru ve direnme gücü daha umut dolu ve ayrıntılı biçimde ele alınır.

Bu kitabın içine işleyen paranoya duygusu ve önümüzdeki bulgular, Nineteen Eighty-Four'a (Bin Dokuz Yüz Seksen Dört) damgasını vuranla aynı hastalıklı dehşet duygusunu, yoğunluğu azalmış ölçüde, uyandırır. Her iki anlatı da işkence hücrelerindeki zulümle sonuca ulaşır ama Orwell'ın disütopyacı bakış açısı kurtuluş umudunu en aza indirgerken Guma'nın yarı otobiyografik romanı etkileyici ve alttan alta zafer vaadeden bir ifadeyle sona erer. **Gmi**

Görünmez Kentler

Invisible Cities

Italo Calvino

Yazarın doğum tarihi | 1923 (Küba), 1985 (İta.)
İlk yayın tarihi | 1972
İlk yayınevi | G. Einaudi (Torino)
Orijinal adı | Le città invisibili

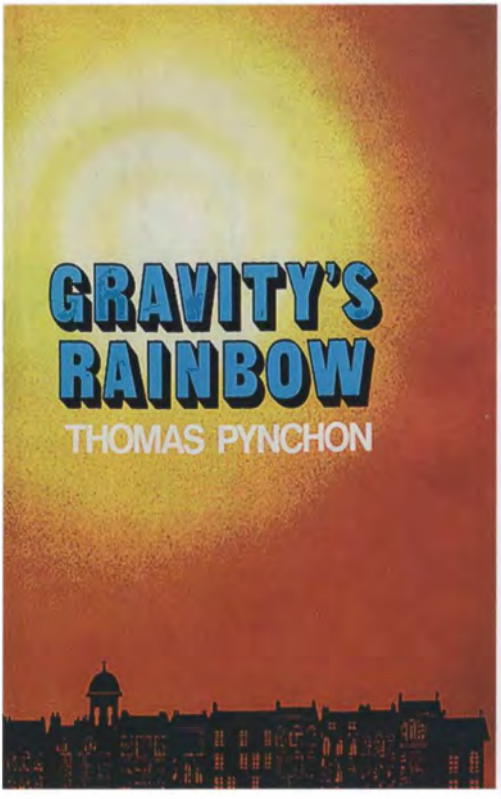
Görünmez Kentler, Venedikli gezgin Marco Polo'nun Tatar hükümdarı Kubilay Han'a anlattığı bir dizi hayalî gezi anekdotundan oluşuyor. 55 parçanın her biri farklı bir hayalî kenti betimliyor ve kavramsal ya da felsefî bir bilmece ya da gizem barındırıyor. Örneğin Zemrude, ona bakanın ruh haline göre değişen bir şehirdir. Yukarı ve aşağı olarak ikiye ayrılmıştır; pencere pervazları ve çeşmeler yukarıda, hendekler ve atık kâğıtlar aşağıdadır. Yukarıdaki dünya temel olarak aşağıya bakanların anıları aracılığıyla bilinebilmektedir.

Diomira'da insan şehrin melankoli aşıladığı öteki konukları kıskanır. "Bölünmez bir varlığı olan", her hareketin her yerde mümkün olduğu Zoe, muğlaktır: "Öyleyse neden var bu kent? İçeriyle dışarıyı, tekerleklerin gürlemesiyle kurtların ulumasını hangi çizgi ayırıyor?"

Betimlemelerin arasına Marco Polo'yla Kubilay Han'ın ilişkisini geliştiren kısa ama açıklayıcı bölümler sıkıştırılmıştır. Kubilay Han, Venedikli'nin hikâyelerini kendi dünyevî, geçici imparatorluğunu aşan şeyler olarak görür. Bu sanatsal ürünlerin "yıkılmaya yazgılı duvarların ve kulelerin arasından gelen, öyle ince işlenip süslenmiş bir kumaş ki karıncaların kemirmesinden bile kurtulabilir" olduğunu fark eder. Kendi adına Polo, kurtulmak amacıyla kentler icat etmektedir. Şöyle der: "Ona yer açmak için yok olan diğer olası kentlerin; bir daha inşa edilemeyecek ve hatırlanamayacak olan kentlerin küllerini topluyorum." **DH**

Gravity's Rainbow
Thomas Pynchon

Yazarın doğum tarihi | 1937 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1973
İlk yayınevi | Viking Press (New York)
Ulusal Kitap Ödülü | 1974

Gravity's Rainbow'un (Yerçekiminin Gökkuşağı) olay akışını özetlemeye çalışmak, Ulysses'in iki adamın Dublin'deki bir günü hakkında olduğunu söylemek kadar anlamsız olur. Gerçekten de Pynchon'ın bu sıradışı romanı dilsel deneyciliği, anlaşılmaz bilgi sistemleri ve kendi zaman ve mekân anlayışını son derece bariz bir biçimde parçalamasıyla şimdiden ün (belki de kötü ün) sahibidir. Yine de, romanın büyük bir bölümünün 2. Dünya Savaşı'nın bitmesinden önceki dönemde ve hemen ardından gelen kırılgan barış yıllarında Avrupa'da geçtiği söylenebilir. Eseri bir arada tutan merkezî motif, sesi ancak hedefini bulduktan sonra duyulan (zira füze sesten hızlıdır) Alman füzesi V-2'dir. V-2 mistik bir nesne, bir Kabala metni, mahşerî bir fallus, "dünyanın intiharı"nın simgesi haline gelir. Perde arkasında, IG Farben ve Shell Benzincilik gibi karanlık ama son derece gerçek şirketler, bütün savaş sırf teknolojilerini kullanacak bir ortam bulsunlar ve pazarlarını genişletsinler diye sahnelenmişçesine başka bir iktidar düzeni oluştururlar.

Pynchon'ın yazdıklarının görüş alanını birkaç kelimeyle aktarmak neredeyse imkânsızdır. Gravity's Rainbow pek çok giriş ve çıkış noktası olan verimli, ansiklopedik bir eserdir. İnsanın içinde kendini kaybedebileceği, hiç abartısız binlerce dokundurma ve gizem barındırır: Çizgi romanlara, B-tipi filmlere, popüler ve klasik müziğe, uyuşturuculara, büyüye ve esrara, mühendisliğe, fiziğe, Pavlovcu psikolojiye, ekonomi kuramına ve uzayıp giden bir dolu şeye göndermeler yapar. Roman, halen Amerikan edebiyatında bir kilometre taşı sayılmaktadır. Savaş denilen tiyatro aracılığıyla küresel iktidarın yeniden düzenlenişini işleyen inanılmaz boyutlarda iddialı, karnavalesk bir destan. Tüm karmaşıklığı ve karanlığına rağmen romanın öne çıkan özelliği, Pynchon'ın bastırılmış ve kaydedilmemiş seslere, adalete, ortaklığa ve topluma olan bağlılığıdır. **SamT**

▲ Pynchon'ın devasa eseri 2. Dünya Savaşı'nın son günlerinde Londra'nın maruz kaldığı V-2 füze saldırısıyla başlar.

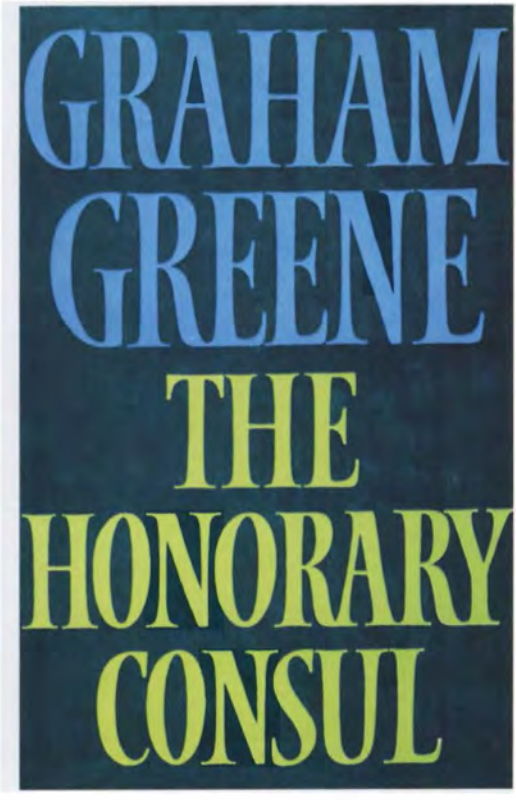
The Honorary Consul
Graham Greene

Kuzey Arjantin'in uç bölgelerinden birinin İngiltere Fahri Konsolosu alkolik Charley Fontum yanlışlıkla kaçırılmıştır. Paraguay sınırının ötesindeki asiler aslında Amerikan Büyükelçisi'ni kaçırmak istemiştir. Fortnum, asıl hedef olmamasına karşın, rehin tutulmaktadır ve Paraguay'daki siyasi tutuklular serbest bırakılmazsa dört gün içinde öldürülecektir. Paraguay'ı 1954 yılından 1989 yılına kadar yöneten General Alfredo Stroessner gücünü Amerikan himayesiyle korumaktadır. Ancak, Fortnum İngiliz yetkililer için değerli olmaktan çok tam bir baş belasıdır; hem zaten İngiltere'nin pek itibarı da yoktur.

Fortnum'un tek dostu, yirmi yıl önce ergenlik çağındayken İngiliz babasını terk edip annesiyle birlikte Arjantin'e iltica eden Dr. Eduardo Plarr'dır. Çocukken Plarr, Paraguay'da Forntum'u kaçıranlardan ikisiyle birlikte okumuştur; adamların verdiği yatıştırıcılar rehinenin bünyesindeki alkolle karışıp yan etki yapınca yardım etmesi için doktoru çağırırlar. Ama Plarr'ın kendisi bile gerçekte ne istediğinden kuşkuludur: Hem babası asilerin serbest bırakılmasını istediği tutuklulardan biridir; hem de Fortnum'un karısıyla ilişkisi vardır.

The Honorary Council, Greene'nin romanlarının çoğu gibi siyasetin, dinin ve cinselliğin birbiriyle kesişmesiyle ilgilidir. Yalnız bu kitapta, önceki kitaplarındaki gibi suçluluk duygusu taşıyan romanın başkahramanı değil, adam kaçıranların papazlıktan atılan lideridir. Plarr, otuzlarındaki bir erkek olarak hayatından bezmiş görünse de, bu olumsuzluk yalnızca yazarın yaşına değil (Greene bu romanı yazdığında yetmişlerine gelmişti) yaşadığı döneme de bağlanabilir. The Honorary Council, Allende'nin Şili'de General Pinochet ve CIA tarafından devrildiği yıl yayınlanmıştı. **TEJ**

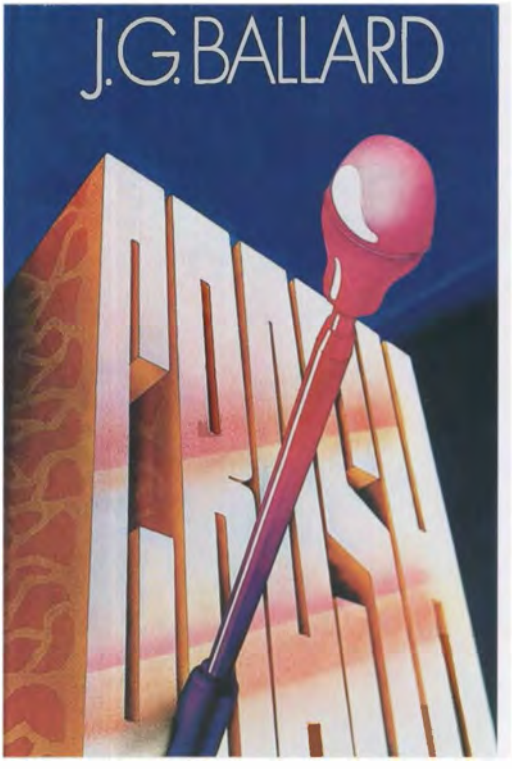
Yazarın doğum tarihi | 1904 (İng.), 1991 (İsviçre)
İlk yayın tarihi | 1973
İlk yayınevi | Bodley Head (Londra)
Yazarın tam adı | Henry Graham Greene

▲ **Greene'in romanının adı, söz konusu nitelikten yoksun bir dünyada "onur"dan söz etmesi açısından kuşkusuz ironiktir.**

Çarpışma
Crash
J. G. Ballard

Yazarın doğum tarihi | 1930 (Çin)
İlk yayın tarihi | 1973
İlk yayınevi | Jonathan Cape (Londra)
İlk sinema uyarlaması | 1996

▲ **Ballard'ın romanının ilk baskısının çarpıcı kapağı, açıkça fallik bir simge olan vitesinin dikkat çekiciliğini yansıtır.**

▶ **Enkaz haline gelen bu Pontiac, 1970 yılında Ballard tarafından Londra'da açılan "Acımasızlık Sergisi" nde teşhir edilen şeylerden biriydi.**

J. G. Ballard'ın Çarpışma'sı, anlatıcının Vaughan'la ilişkisini ve Vaughan'ın aktris Elizabeth Taylor'a olan tutkusunu anlatır. Çağdaş arzu olan bakışlarla tecavüz, yeni bir araç bulmuştur; otomobil. Her yerde bedenler vardır; cinsellik ve şasi, metal ve ten. Fotoğraflar, telsiz sistemleri, kameralar, otomobil şovları hep beraber, gündüz düşlerimizin yeni manifesto içeriğini oluşturur. Her aşırılık ya filmlerde ya da davranışlarla gösterildiği için, karakterlerin, geleneksel roman anlayışında olduğu gibi iç dünyalarının olmaması rahatsız edicidir. Belirgin bir cinsel içerik taşıyan davranışlar yeni yaralar edinme arayışı haline gelir, bariyerler yıkılır ve hasar görmek kutsallaştırılır.

Ballard'ın, "20. yüzyıl teknolojisinin hâkim olduğu ilk pornografik kitap" (Maxim Jakubowski) olan romanı, yapıtın kural dışı yapısı içinde başlı başına bir aykırılıktır. Daha önceki yapıtlarında görülen dünya çapındaki felaketlerin hiçbiri bu kitapta yoktur. Bu, hepimizin tanıyabileceği bir çöküntüdür; içimizde olup bitmiştir bile. Anlatıcıya Jim Ballard adının verilmiş olmasıyla roman başka engelleri de aşmakta, daha sonra gelecek olan az buçuk kurmaca otobiyografileriyle, özellikle de, Çarpışma'da görülen bazı karakterleri sarsıcı biçimde tanıma olanağı sağlayan The Kindness of Women'la bağlantı oluşturmaktadır.

Bununla birlikte, yine de klasik bir Ballard romanıdır; şaşırtıcı içgörüler isabetli, cinsel sapkınlıklar delice ve kişiye özgüdür. Ürkütecek kadar anlamlıdır. Herkes böyle düşüncelerden hoşlanmaz. Yayınevinde kitabı elden geçirenlerden biri, "Bu kitabın yazarı, psikiyatrik yardımların sınırını da aşmıştır," yorumunda bulunmuştur. Kasıtsız olarak yapılan algıya bağlı bu yorum beraberinde şu soruyu getirir: O sınır nedir? Ballard bu yorumu "...yapılabilecek en büyük iltifat," olarak değerlendirir. **JS**

£3000
DXL

Kesişen Yazgılar Şatosu

The Castle of Crossed Destinies

Italo Calvino

Yazarın doğum tarihi | 1923 (Küba), 1985 İtalya)
İlk yayın tarihi | 1973
İlk yayınevi | G. Einaudi (Torino)
Orijinal adı | Il castello dei destini incrociati

Amerika Dersleri - Gelecek Binyıl İçin Altı Öneri adlı deneme koleksiyonunda, Calvino gelecek kuşakların değerini bilmesi gereken edebi nitelikleri tutkuyla savunuyordu: Hafiflik, hız, doğruluk, görünürlük ve çeşitlilik. Kesişen Yazgılar Şatosu, başta görünürlük olmak üzere, bu niteliklerin hepsini taşır. Calvino'nun da dediği gibi: "Bu kitap öncelikle resimlerden (tarot kartlarındaki resimler), daha sonra da yazılı sözcüklerden oluşmaktadır." Kesişen Yazgılar Şatosu'nu meydana getiren iki kısa kitap da aynı kalıbı izler: Yolcunun biri, gideceği yere (kitabın birinde bir şatoya, ikincisinde de bir meyhaneye) ulaşır ve kendisi dâhil olmak üzere oradaki herkesin susup kaldığını görür. Şatonun konukları, tarot kartları aracılığıyla birbirlerine kendi hikâyelerini anlatırlar. Ortaya çıkan hikâyeler, o güne kadar anlatılan gelmiş geçmiş bütün hikâyelerin damıtılmış hâli gibidir. Aralarında, ruhunu satan simyacı, aşk yüzünden aklını yitiren Roland, St. George ve St. Jerome'un, Faust, Oedipus ve Hamlet'in hikâyeleri de vardır. Calvino'nun kendi öyküsü olan Dokumacının Hikâyesi, sürekli üzerine seçim yapma sıkıntısını yükleyen bir dünyada seçim yapmaktan aciz bir adamı anlatır. Bonifacio Bembo ve Marseille tarot destelerinde, Calvino gelmiş geçmiş en eski hikâye üretme makinesini tekrar tekrar keşfeder.

◀ **Italo Calvino'nun bu kendinden emin portresi 1974 yılında Fransız fotoğrafçı Sophie Bassouls tarafından yazarın evinde çekilmişti.**

The Siege of Krishnapur

J. G. Farrell

Yazarın doğum tarihi | 1935 (İng.), 1979 (İrlanda)
İlk yayın tarihi | 1973
İlk yayınevi | Weidenfeld & Nicolson (Londra)
Booker Ödülü | 1973

1857 yılındaki Hint İsyanı sırasında geçen The Siege of Krishnapur, büyük bir karakter grubunu ele alır. 19. yüzyıl yapıtlarına bir öykünme olarak görülse de onlardan daha tuhaf ve daha eğlencelidir. Kuşatmanın dışında, yazarın çıkış noktası 1851 yılında Londra'da Viktorya Devri'nin bütün yeni teknolojilerinin bir arada sergilendiği Büyük Sergi olmuştur. Aslında çoğu hücum eden Hint askerlerini ateşe tutmak için kullanılsa da, Krishnapur'un vergi memuru Mr. Hopkins yeni teknolojinin örneklerini Hindistan'a getiren bir girişimcidir.

Çatışma, topları ateşlemeye yardım ederken bile Tanrı'nın varlığını vurgulayan rahiple kafatası bilimine inanan rasyonalist yargıç arasında tartışmalar gerçekleşmesi ve tıbbi araştırmalar hakkındaki görüşlerini karşılaştırmaları açısından bir fırsat olur. Dr. McNab kolerayı nasıl tedavi edeceğini bildiği halde rakibi tedaviyi reddedip ölür. Hikâye, Viktorya döneminin ortalarında söz konusu olan birbiriyle ihtilaflı dillerin bir mozaiğidir. İnancın, rasyonalist kuşkuculuğun ve oldukça kötü edebiyatın dilleri yeni (ve eski) anlayışları oluşturur. Kadınlar kuşatmayla birlikte modernleşip özgürleşirler; Krishnapur'da kapana kısılmış olan Lucy fişek yapmakta ustalaşmıştır. Kuşatma kalkıp fişeklere ihtiyaç kalmadığındaysa oturup ağlar. Anti-emperyalist ayaklanma, ülkelerin işgal edilmesi hakkında bugün de en az o zamanki kadar geçerli olan tartışmalar yapılmasına neden olur. **AM**

A Question of Power
Bessie Head

Yazarın doğum tarihi | **1937 (G.Afr.), 1986 (Botswana)**
İlk yayın tarihi | **1973**
İlk yayınevi | **Davis-Poynter (Londra), Heinemann African Writers Series (1973)**

A Question of Power, kurmacayla otobiyografi arasındaki ilişkiye dair çarpıcı sorular ortaya atar. Head'in kendisi gibi, romanın kahramanı Elizabeth de Güney Afrika'daki apertheid rejiminden Botswana'ya kaçmıştır; siyah bir babayla aklını kaçırdığı için hapsedilen beyaz bir annenin kızı olan Elizabeth, ergenlik çağına kadar gerçek annesi olduğuna inandığı manevi annesinin yanında kalmıştır. Head gibi Elizabeth de Botswana'da, daha çok ruhani bir yolculuk ya da akli dengesizlik olarak yorumlanabilecek olaylar yaşar. Roman iki anlatı arasında gidip gelir. Bunlardan biri Elizabeth'in bir Botswana köyündeki yaşantısıya ilgilidir. Diğeriyse bir tür keşiş olan Sello ve baştan çıkarıcı sadist Dan'la ilgili Elizabeth'i takatsiz bırakan hayallerin öyküsünü anlatır. Head, okurun, bu figürlerin eski ruhların doğaüstü görünüşü mü yoksa hasta bir zihnin ürünü mü olduklarını anlamasına izin vermez. Hikâyedeki tekinsiz varlıklardan biri Güney Afrika'nın bizzat kendisidir.

A Question of Power, temelde Head'in "kötülük sorunu" dediği konuyu ele alır. Elizabeth'in hayallerle boğuşması, kötülüğün doğası üstüne bir düşünceler zincirini kapsar. Yolculuğunun son çıkarımı hayatın kutsal olması gerektiğinin farkına varmasıdır. Bu güzel romanın en büyük zaferi okuyucuya kendini biraz çılgın hissettirmesidir; hikâyeyle otobiyografinin, gerçekle gerçek dışılığın, delilikle akıl sağlığının arasındaki sınırların kesinliği hakkında insanın aklını karıştırır. **VM**

Uçuş Korkusu
Fear of Flying
Erica Jong

Yazarın doğum tarihi | **1942 (ABD)**
İlk yayın tarihi | **1973**
İlk yayınevi | **Holt, Rinehart & Winston (N.Y.)**
Yazarın tam adı | **Erica Mann Jong**

Bilinçli bir feminist metin olmasının yanı sıra, cinsel özgürlüğün ve kendini bulmanın sakınmasız bir anlatımı olan Uçuş Korkusu, iki kez evlenmiş, defalarca psikanalizden geçmiş Isadora Wing isimli bir kadın yazarın hikâyesini anlatır. Wing, kendine Mary Wollstonecraft ve Virginia Woolf'u örnek alır ve psikiyatr kocasını uluslararası bir konferansın ortasında uygunsuz biriyle aşk yaşamak için terk eder. Sevgilisi Isadora'yı terk edene kadar aynı ölçüde suçluluk duygusuyla sevişerek Avrupa'da yarı sarhoş bir halde dolaşırlar. Isadora, yirmi dört saatlik bir yalnızlık sürecinden sonra kendi ayaklarının üstünde durmayı öğrenmiş bir şekilde kocasına döner.

Kusurları olan ve kendini ifade etmesini iyi bilen kahraman Isadora feminizmi hayatına tamamen katmayı beceremez. Hayallerinde çoğunlukla kaçış fantezileri yer alır ve bu fanteziler onun için kadın olmakla yakından ilgilidir. Roman, hem şematik cinsel içerikli geri dönüşlerle hem de feminizmin didaktik söylemleriyle süslenmiştir; bu birleşim her zaman iyi sonuç vermez. Jong cinsel sadakatsizliği serbestlik olarak tanımlamaya çalışırken, Isadora'nın hayatındaki erkeklere duygusal bağımlılığı bu mesajı baltalar. Uçuş Korkusu birçok tabuyu kırmasına rağmen, hikâye evlilik kurumunun statüsüne dokunmaz. Bu kitabı feminist külliyatın anahtar metinlerinden biri yapan da feminizme yönelik bu kararsız tutumudur. **HM**

▶ **Genç ve hayat dolu Erica Jong, feminizmi, dizginlenemeyen heteroseksüel zevk arayışının kadının hakkı olduğu şeklinde yorumlamıştır.**

I the Supreme
Augusto Roa Bastos

Yazarın doğum tarihi | 1917 (Paraguay), 2005
İlk yayın tarihi | 1974
İlk yayınevi | Siglo XXI Argentina Editores
Orijinal adı | Yo el Supremo

Paraguay'ı 1814–1918 yılları arasında yöneten José Gaspar Rodriguez de Francia'nın (1766–1840) biyografisi bu anıtsal yapıta ilham kaynağı oldu; bu kitap belki de diktatörlük romanı türüne yapılmış en büyük katkıdır. Ancak bir mimarlık yapıtı gibi inşa edilen bu metni karmaşık kılan, tarihsel bir kişiliğin kurgusal biyografisi değil, olayların değişken akışı ve zengin karakter galerisidir. Tarihi ve edebi kaynaklardan olduğu kadar sözlü geleneksel anlatımlardan da edinilen birçok bilgi, romanla tarih arasındaki ilişkiyi yansıtmak için etraflıca kullanılmıştır: "Yazmak gerçeği kelimelere dökmek demek değildir ama kelimeler gerçek olmalıdır."

Çeşitli eller, sözel malzemeyi (başkalarının yanı sıra kâtip Patiño ve isimsiz Derleyici'den gelen malzemeler) yoğurarak onları farklı biçimlerde sunar ya da yansıtır: Bunlar, konuşma kayıtları; bir Daimi Genelge, tarihten çıkarılan dersler ve resmi yasalar; Diktatörün Kişisel Not Defteri; yanı sıra sayısız not, mektup, resmi yazışma ve satirik afişler gibi malzemelerdir. Alıntıların ve simgesel göndermelerin barok bir karışımı olan, sayısız parçanın birbirine sıklıkla bitişmesiyle meydana gelen bu ergimiş sözcük lavlarının ortaya dökülmesi bir tarih ve bir edebiyat yaratır, belirli bir dönemi olabildiğince açık bir biçimde aydınlatır. **DMG**

The Diviners
Margaret Laurence

Yazarın doğum tarihi | 1926 (Kanada), 1987
İlk yayın tarihi | 1974
İlk yayınevi | McClelland & Stewart (Toronto)
Yazarın tam adı | Jean Margaret Wemyss

The Diviners, basıldığı yıl Kanada'nın en büyük edebiyat ödülü olan Governor General's ödülünü aldı. Ne var ki aynı yıl ve sonraki on yıl boyunca rahip kürsülerinden kınandı ve okul kurullarınca kâfirlik, pornografi ve evliliğin kutsallığına sinsice zarar verme gibi gerekçelerle yasaklandı.

Margaret Laurence'ın, Manawaka serisi içindeki beşinci kitabı olan ve kırsal Manitoba kasabasında geçen bu romanı, artık Kanada'da okullarda okunması önerilen kitaplardan biri. Kitabın sevilen kadın kahramanı Morag Gunn, yaşadığı dönemin ırksal ve cinsel törelerine meydan okuyan, cesaret ve bağımsızlık örneği bir figür.

Öte yandan The Diviners aynı zamanda, "kimlik"in ne demek olduğunu en erken kavrayan yapıtlardan biri olarak da kendi kuşağının öncülerinden. Morag, ailesiyle ilgili anlık hatıralarından ve üvey babasının her daim ayakta kalmayı bilen İskoç ataları hakkında anlattığı epik masallardan kendisine bir geçmiş yaratmaya çalışan bir yetimdir. Aynı zamanda tanıdığı diğer köklerini yitirmiş insanların geçmişlerinden de etkilenir. Kendi ataları, Morag'ınkiler tarafından ayak altından itilen Kızılderili melezi bir delikanlıda anlayış ve tuhaf bir sevgi bulur.

Aradan geçen zamanda yaşamları kesişir, ayrılır ve yeniden kesişir; Morag bir yazar, delikanlı da şarkıcı olur ve her ikisi de geçmişlerini aidiyet duygusuyla yüceltirler. Sonunda, kendi kimliğini aşağı yukarı aynı acılı süreçten geçerek arayan bir çocuk edinirler. The Diviners'ın hiçbir fazlalığa yer vermeyen anlatım biçimi, küçük kasaba hayatına dair dürüst betimlemeleri ve esprili, etkileyici kadın kahramanı ömürlük dostlar olarak hafızalarda yer eder. **MaM**

Katharina Blum'un Çiğnenen Onuru

The Lost Honor of Katharina Blum

Heinrich Böll

Yazarın doğum tarihi | 1917 (Almanya), 1985
İlk yayın tarihi | 1974
İlk yayınevi | Kiepenheuer & Witsch (Köln)
Orijinal adı | Die Verlorene Ehre der Katharina Blum

Katharina Blum'un Çiğnenen Onuru en çok, Volker Schlondorff ve Margarethe von Trotta'nın aynı adla çevrilmiş, beğenilen filmiyle hatırlanacaktır (1975). Roman, yüzeyde, kitle iletişim araçlarının ilkesiz sansasyonelliği üzerine ders veren bir hikâyedir. Heinrich Böll'ün, popülist sağcı bulvar gazetesi Bild'i haftalık Der Spiegel dergisinde eleştirmesinden sonra, Bild tarafından başlatılan nefret kampanyasının hedefi haline gelmesi üzerine yazılmıştır.

Katharina Blum, kâhya olarak çalışarak mazbut bir hayat yaşayan normal bir genç kadındır. Bir partide, polisin belirsiz bir suçtan dolayı aradığı Ludwig Gotten'la tanışıp âşık olur. Çift geceyi kadının dairesinde geçirir ama sabah polis aniden binaya girdiğinde Ludwig gitmiştir. Sonraki dört gün boyunca, polis Katharina'nın hayatını yerle bir eder ve ismi, Bild'den esinlenildiği açıkça belli olan bir gazete tarafından kirletilir. Röportaj verdiği gazete sorumlusu kendisine cinsel tacizde bulununca adamı öldürür. Böll'ün hikayesi belirli bir gazetenin aşırılıklarına öfkeli bir yanıttan çok daha fazla bir anlam taşımaktadır. Gerçeğe gösterilen saygı insana gösterilen saygıyla desteklenmediğinde neler olabileceğine dair bir uyarıyı, dilin gücü hakkında bir farkındalığı kapsar. **DG**

"...Komiser Walter Moeding'in evinin kapısını çalar. O sırada daha çok profesyonel nedenlerle bir şeyh kılığına girmekle meşgul olan Moeding'e, aynı gün öğleyin 12:15'te Werner Totges'i vurup öldürdüğünü söyler..."

▲ Schlöndorff ve Von Trotta'nın Böll'ün hikayesinden uyarlanan ve büyük ilgi gören 1975 yapımı filminin orijinal Alman versiyonunun afişi.

Dusklands
J.M. Coetzee

Yazarın doğum tarihi | 1940 (Güney Afrika)
İlk yayın tarihi | 1974
İlk yayınevi | Ravan Press (Johannesburg)
Yazarın tam adı | John Maxwell Coetzee

Dusklands iki kısa anlatıdan oluşur. Ilk hikâye, hem Amerika'nın savaştaki durumunu haklı göstermesine yol açacak hem de Viet Cong direnişini baltalayacak hikâyeleri kurup inceleyerek, Eugene Dawn'ın "Vietnam Projesi" üstüne çalışmasını ele alır. İkincisi de, Coetzee'nin "Güney Afrika'nın iç kısımlarına kadar girip bize neler elde ettiğimizin haberlerini getiren kahramanlar" hakkında, kendi ağzından anlattığı acımasız bir hikâyedir.

Bu iki hikâyedeki paralellikler ve kesişmeler huzursuzluk veren katı çakışmalar oluşturur. Sömürgeci baskının fiziksel, zihinsel ve kültürel yöntemleri arasındaki çizgiler bulanıklaşır ve emperyalistlerin ruhsal durumu rahatsız edici çıplaklığıyla önümüze serilir. Bu eziyet veren keşfin altında, yüzeye hiç de yakın olmayan derinlerde, tarihin oluşturuluş şeklinin güçlü bir sorgulaması yatmaktadır.

Kuramsal ima ve keşiflerin bu yoğunluğuna rağmen, hikâye hiç de kısır değildir. Coetzee'nin anlatımı özellikle açık ve canlıdır. Serbest geçişlerde dehşetle duygu paylaşımının, yalanla gerçeğin hayalleri uçuşur. Dawn'ın kıvırıp sefertasında taşıdığı yirmi dört Vietnam Savaşı resminden Coetzee'nin ölçtüğü korkunç "intikam"a kadar, Dusklands duygusal açıdan etkileyicidir. Hedeflerine nefes kesen saldırılar yapmayı başaran bir hikâye olmakla birlikte aynı zamanda suç ortaklığını ve anlatılmasını pek de istemeyeceğimiz bütün hikâyelerimizi cesaret kırıcı bir şekilde hatırlatır. **DR**

The Fan Man
William Kotzwinkle

Yazarın doğum tarihi | 1938 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1974
İlk yayınevi | Avon (New York)
İlk İngiltere Baskısı | A. Ellis (Henley-on-Thames)

Kitaplar bizi birçok egzotik ve garip yere götürür, ama pek azı Horse Badorties'in zihninin muhteşem derinliklerini yansıtan The Fan Man kadar gariptir. Kotzwinkle bizi Horse'un pislik ve uyuşturucuyla bulanmış zihninin sanrılı eğlence trenine yerleştiriyor. Biz de Horse'la birlikte Aşağı Doğu Yakası'ndaki, aynı katta başka bir daire tutmasına neden olan çöplük ve hamamböceği yuvaları yığının yükseldiği dairesinin "iğrenç pisliğinde" dolanıyoruz. "Kira çok fazla ama eğer ödemezseniz o kadar da kötü değil."

Horse'un dikkatinin aniden başka bir plana kaymadığı tek bir paragraf bile yok. Bu coşkulu akışla sürüklenirken yorgun düşüyoruz ama dikkatimiz biraz olsun dağılmıyor. En büyük projesine girişirken, mukavvadan Ukrayna terlikleri ve Kızıl Çin İmparatorluk Ordusu Aptal Kumandan şapkasıya Horse'la birlikte yolculuğa çıkıyoruz: Evden kaçmış ergen "piliçleri" gelecekteki Aşk Korosu'na kaydederek. Düşünce akışı daima, Times Meydanı sosisi için delice kıvranması, araba mezarlığından hava-saldırısı sireni bulmaya çalışması ya da, tuhaftır, Şapşal Günü (Horse'un tek bir bölümde 1,382 kez "şapşal" dediği ayinsel bir zihin temizleme) yüzünden bölünür. Doğu felsefeleri potpurisiyle birleştirilmiş marihuanayla ateşlenen bu rapsodi hippilerin nostalji olmaksızın kirli, tembel ve aldatılmış (Horse'un keyifle sahip olduğu her şey) sayıldığı bir dönemde hippi olan her şey için bir hippi kutlamasıdır. Horse Badorties'in kafasının içinde geçirilecek bir hafta heyecan vericidir. Sonuçta düşünceleriniz bir daha asla eskisi gibi olamayacaktır. En azından yasal açıdan. **GT**

The Port

Antun Soljan

Yazarın doğum tarihi | 1932 (Yug.), 1993 (Hır.)
İlk yayın tarihi | 1974
İlk yayın tarihi | Znanje (Zagreb)
Orijinal adı | Luka

Antun Soljan, The Port adlı bu romanında politikayı edebi bir yapıta dönüştürür. Romanın konusu devletle birey arasındaki ilişkidir: Bir devletin bir insanın düşlerini nasıl kontrol ettiğini ve onları hissettirmeden nasıl yok ettiğini anlatır. Bir devlet, herhangi bir şeyde çıkarı olduğunu fark ederse (ki bu romanda bu petroldür), hiçbir şey hedefine ulaşmasını engelleyemez. Diğer yandan, eğer çıkar vaadi ortadan kalkarsa hükümet acımasız olabilir.

Hikâye, Hırvatistan'ın Adriyatik kıyılarındaki Murvice adlı küçük bir kasabasında geçer. Soljan'ın kahramanı, mühendis Slobodan Despot'tur; kasabayla tek bağı, babasının burada doğmuş olmasıdır ama günü gelince emekli hayatını bu limanda geçirmeyi umut etmektedir. Mühendis Despot, "liman" adı verilen devlet projesinin başındadır. Limanı inşa etmek onun hayalidir. Sonunda görkemli bir şey inşa edecek ve bütün bölgeye yararı dokunacaktır, ya da en azından kendisi öyle sanmaktadır.

Despot sıradan, hatta biraz sıkıcı bir adamdır, ama hikâye ilerledikçe hayatı yavaş yavaş mahvolur. Hayâli hakkında karısından hiç destek görmez, hükümet görevlileri kendisini pis işlerinde kullanmaya başlar ve gerginlik onu içten içe yiyip bitirmeye başlar. Ulusları birleştirecek bir köprü yapmak yerine kendini fantezilere kaptırır ve tüm proje suya düşene kadar günlerini içki içip seks yaparak geçirmeye başlar. Hükümet projeyi iptal ederek geri çeker, zavallı mühendis ise ruh sağlığını kaybeder. Oldukça kasvetli bir mesajı olmasına rağmen The Port'un gülünç yanları da var. Kitap aynı zamanda bir zamanların Yugoslavya'sında hayatın iç yüzünü anlamamızı sağlıyor. **Mci**

Caz Dönemi

Ragtime

E. L. Doctorow

Yazarın doğum tarihi | 1931 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1975
İlk yayınevi | Random House (New York)
Müzikal uyarlaması | 1998

Caz Dönemi'nin ilk paragrafı aşağı yukarı iki sayfa sürüyor. Nefes almayı unutmayın. Cümleler bir selin içinde birbiri ardına yuvarlanıyor. Paragrafa bir daha baktığınızda kısa, tanıtıcı bir ifadeler dizisinden oluştuğunu ve neredeyse hepsinde geçmiş zaman kipinin kullanıldığını göreceksiniz: "öyleydi...," "vardı...,". " ...yaptı,", "...etti".

Bunun nedeni telafisi olmayan bir geçmişe ait tanımları hatırlatmak: Cümleler bir mozaiğin parçaları gibi 1900'lerin başındaki Amerikan yaşamının, Doctorow'un artık tarih olduğunu ima ettiği bir dönemin resmini oluşturmak için bir araya geliyor. Roman bu giriş bölümünde verilen ipuçlarının dışına çıkarak ilerledikçe Henry Ford, Theodore Roosevelt, Emma Goldman, Freud, Houdini ve daha birçokları gibi gerçek tarihi kişiliklerin hikayeleri, isimleri romanda sadece Anne, Baba, Annenin Küçük Kardeşi olarak geçen beyaz Amerikalı burjuva ailesinin ve eşit derecede sembolik göçmen Yahudi ailesinin (Mameh, Tateh, ve Küçük Kız) kurgusal kaderleri kesişiyor.

Genel görünümün içinde göze çarpan hikâyelerden biri, son model T Ford'u ırkçı bir itfaiyeci tarafından tahrip edilen başarılı caz piyanisti Coalhouse Walker'ın hikâyesi. Arabasını yolda, olduğu yerde çürümeye bırakır, ama protestoları artar ve sonunda Amerika'nın en zengin insanlarından biri olan Pierpont Morgan'ın evinin önünde kurşun yağmuruyla biter. Hikâyeler zengin, güçlü ve kapsamlı; ancak aklınızda kalan, Doctorow'un yazısında girdap gibi dönüp duran caz olacaktır. **PMy**

The Commandant
Jessica Anderson

Yazarın doğum tarihi | **1916 (Avustralya)**
İlk yayın tarihi | **1975**
İlk yayınevi | **Macmillan (Londra)**
Miles Franklin Edebiyat Ödülü | **1978, 1980**

Patrick Logan, yani Kumandan (the Commandant), sorumlu olduğu uzak ceza sömürgesi Moreton Bay'i (günümüzde Brisbane) yönetmenin tek yolunun katı bir rejim uygulamak olduğuna inanan, mutlak bir disiplin yanlısıdır. 1830 yılında, sadece birkaç aylık bir dönemde, özgür basının kışkırtmasıyla meydana gelen toplumsal ve politik değişikliklerin hareketlenmeye başladığı bir ülkede kendi değerlerini sorgulamak zorunda kalır. Ceza sömürgesine yalnızca teknelerle ulaşılabilmektedir, dolayısıyla haberler geç yayılır. Yayıldığındaysa bu Logan için hiç de iyi bir haber olmaz. Kaçak mahkûmlar Sydney'e ulaşmış ve barbar bir kumandanla ilgili öyküler basında boy göstermiştir. Logan, basın, vali ve İngilizler'in duruma yönelik ilgisi arasındaki manevralarla ilgilenmez. Ne var ki aralarında vali adına durumu soruşturmak üzere görevlendirilen Yüzbaşı Clunie ve onun liberal düşünceli baldızı Frances O'Briene'ın (öykü büyük ölçüde onun gözünden anlatılır) da bulunduğu ziyaretçiler sömürgeye geldiklerinde olay daha bir önem kazanır.

Anderson aslında iki kahramanın da ne kadar "yabancı" olduklarını gösterir. Ilımlı radikal fikirleri olan Frances üst sınıf koloni toplumuna uyum sağlamazken, kumandan da Londra ve Sidney'deki siyasal çevreden "bihaberdir". Yanlış zamanda yanlış yerde bulunan yanlış adam haline gelmiştir ve bununla baş edememektedir; bunun sonucunda da ölümle burun buruna gelir. Ancak romancı Anderson'ın karmaşık olay örgüsünde hiçbir şey basit değildir ve okuyucu, yapısını anlamakta zorlandıkları topraklarda bulunan herkesin niyetini ve erdemini sorgulamakla baş başa bırakılır. **Jha**

Vatanen'in Tavşanı
The Year of the Hare
Arto Paasilinna

Yazarın doğum tarihi | **1942 (Finlandiya)**
İlk yayın tarihi | **1975**
İlk yayınevi | **Weilin & Göös (Helsinki)**
Orijinal adı | **Jäniksen vuosi**

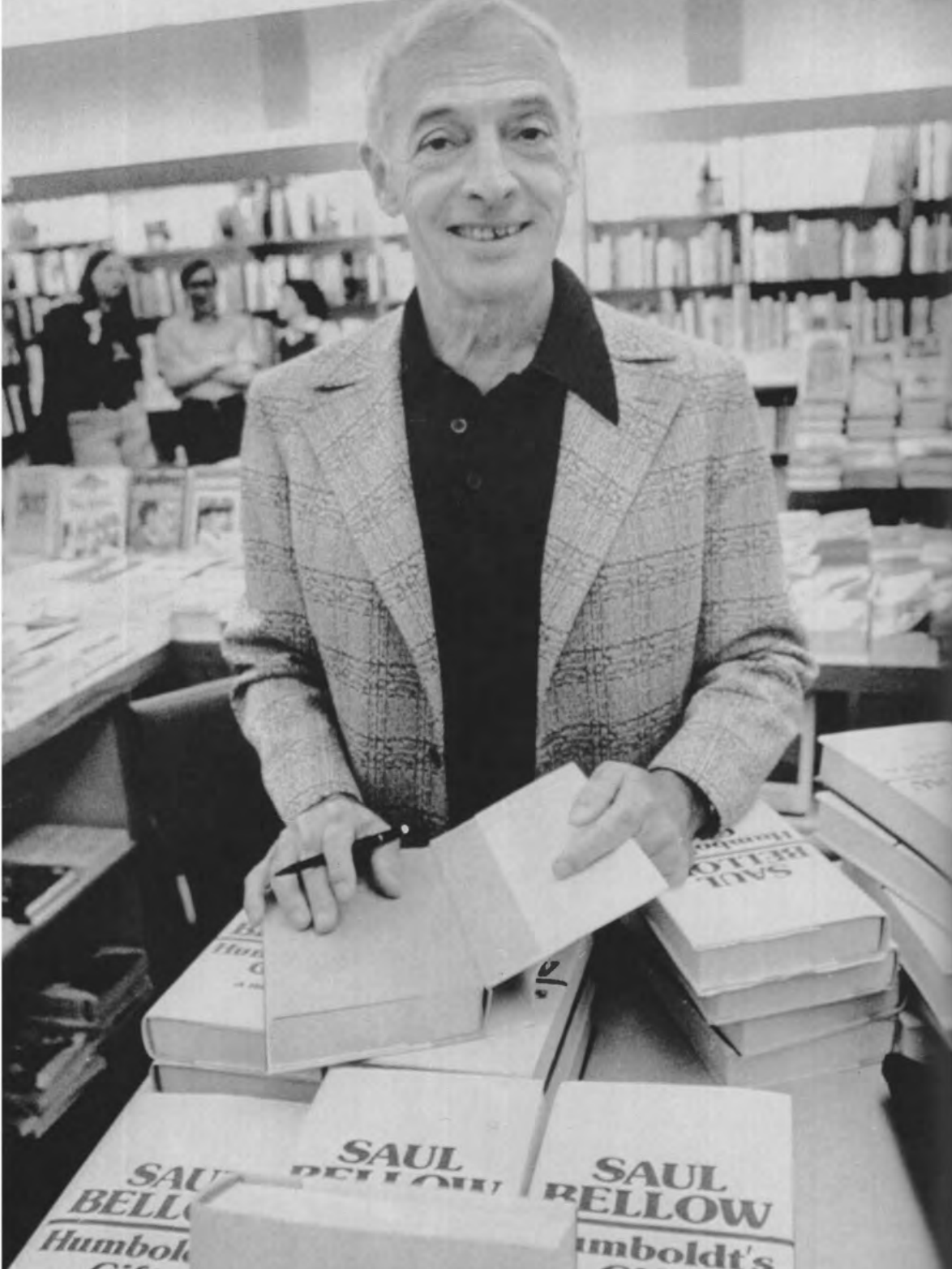
Editör Kaarlo Vatanen hayattan bıkmış, her günkü rutinin aşırı sıkıcılığından bunalmıştır. Orta yaşlı, olumsuz ve mutsuz bir adamdır. Fotoğrafçısıyla bir görevden evine dönerken arabaları bir yabani tavşana çarpar. Vatanen, tavşanı ormana kadar takip eder ve arka bacağının kırık olduğunu görür. Duygulanarak zavallı yaratığa bakmaya karar verir. Bu garip ikili, sonunda sıradışı bir kırsal maceraya dönüşen bir yolculuk yapar.

Vatanen'in mutsuzluğu, ormanda yolculuk ederken sürdürdüğü yalın hayatın kendisini özgürleştirmesi sonucu dağılır ve Paasilinna, zahmetsiz üslubuyla, Vatanen'in karşılaşabileceği tüm güçlükleri kolayca ortadan kaldırır. Finlandiya'da yapılan bu uzun ve maceralı yolculuk, hayata karşı yeni bir istek, sözcüklere gereksinim duyulmayan bir dostluk ve kuşkusuz karşılıklı bir bağımlılık yaratır. Kırsal çevre, şehrin bönlüğünden ve katı bürokrasisinden kaçış ve farklı olanlar için bir sığınak sağlar. Paasilinna, normların tuhaf olanı nötr hale getirmeye çalışması sonucu meydana gelen absürdlüklere sık sık ve daima çok eğlenceli bir biçimde değinir.

Paasilinna ölüm, akıl hastalıkları, intihar, işsizlik, isyan ve alkolizm gibi hassas konulara değinirken alaycı bir mizah anlayışı kullanır ama asla bayağılığa kaçmaz. Bu yeteneği onu yalnız Finlandiya'da değil, dünyanın her yanında sevilen bir yazar haline getirmiştir. **Tse**

▶ **Burada 1965 tarihli bir fotoğrafta görülen Paasilinna, Laponya ormanlarında büyüdü; yazar, çok iyi bildiği Finlandiya kırsalını yapıtlarının merkezine oturtmuştur.**

SAUL
BELLOW
SAUL
BELLOW

Humboldt's Gift
Saul Bellow

Yazarın doğum tarihi | 1915 (Kanada), 2005 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1975
İlk yayınevi | Viking Press (New York)
Pulitzer Ödülü | 1976

1976 yılında Pulitzer ödülü kazanan roman, birinci tekil şahıs ağzından anlatılıyor. Esasen, Humboldt adlı arkadaşının ölümüyle kendi yeteneklerinin yetersizliği üzerinde düşünmeye başlayan ve başarılı bir yazar olan Charlie Citrine adında bir sanatçının portresi. Roman, Citrine'in çektiği sıkıntıları ardışık olmaktan çok ayrı ayrı olaylardan meydana gelmiş bir anlatımda sunuyor: Citrine bir Chicago çetesinin eline düşmesinin yanı sıra, asıl darbeyi boşanmayla alır ve en sonunda metresi tarafından da terk edilir.

Bununla birlikte romanın, Amerikan toplumunu karakterize eden itibarı yükseltme hırsı ve testoste ronun tetiklediği bir açgözlülük tarafından yok edilen duygusal insanlar için büyük bir ağıt haline gelmesinin nedeni, Citrine'in Humboldt'a olan hayranlığında gizlidir. Gözü açıldıkça Citrine, kendi karakterinin bu güçler tarafından nasıl şekillendirildiğini anlamaya başlar. Roman, gözden düşenleri saptamak konusunda hiç de çekingen davranmıyor: Seks gurusu Kinsey, tekelci kapitalizm, entelektüel olarak iflas etmiş bir felsefi söylem ve feminizmin yükselişi, hep birlikte pek de mümkün olmayan yatak arkadaşlıkları oluşturuyor.

Bellow bu romanın "kentli toplumumuza bir ayna tutmasını ve gürültülerini, belirsizliklerini, kriz ve umutsuzluk anlayışını, zevk standardizasyonunu" bize göstermesini umuyordu. Büyüleyici yazım tarzı ve toplumsal hiciv yeteneğiyle Bellow, bu görevi inanç ve zekâyla yerine getiriyor. **VA**

◀ **61 yaşındaki Bellow, doğum yeri olan Chicago'da bir yazarın sıradan görevlerinden biri olan kitap imzalama işini yerine getiriyor.**

Sıfır Noktasındaki Kadın
Woman at Point Zero
Nawal El Saadawi

Yazarın doğum tarihi | 1931 (Mısır)
İlk yayın tarihi | 1975
İlk yayınevi | Dar al-Adab (Beyrut)
Orijinal adı | Emra'a 'inda nuqtat al-sifr

Sıfır Noktasındaki Kadın, başarıyla kotarılmış bir öfke romanı ve Mısır'da kadınların toplum içindeki konumuna yönelik bir suçlamadır. Köydeki çocukluğundan amcası tarafından cinsel tacize uğramasına, şiddet dolu bir ilişki yaşadığı evliliğe zorlanmasına ve sonra da fahişeliğe itilmesine kadar Firdevs'in geçmişi anlatılır. Sonunda Firdevs bir kadın satıcısını öldürmekten tutuklanır ve idama mahkûm olur.

Roman, topu topu 100 küsur sayfada, insanın içine işleyen ve her yana yayılan bir insafsızlık ve çaresizlik duygusu yaratır. Bir hapishane hücresinden anlatılan öyküde kısırılmışlığı ve acımasızlığı ortaya koyar, Firdevs'in hapse girmesiyle buna yol açan olaylardan ziyade daha önce yaşadıkları. Çektiği acının koşulları değişebiliyor ama kendisini yalnızca takas edilebilir bir cinsel meta olarak gören kapalı devreden kurtulamıyor. Romanda, belirli bireylerin yerine yenilerinin konduğu kilit pasajların tekrarlanışı, Firdevs'in kendi "ikame edilebilirlik"ini vurgular. Firdevs'in ölümünün herhangi bir serbest kalma olasılığına tercih edilmesi gerektiği anlayışında rahatsız edici bir ironi söz konusu.

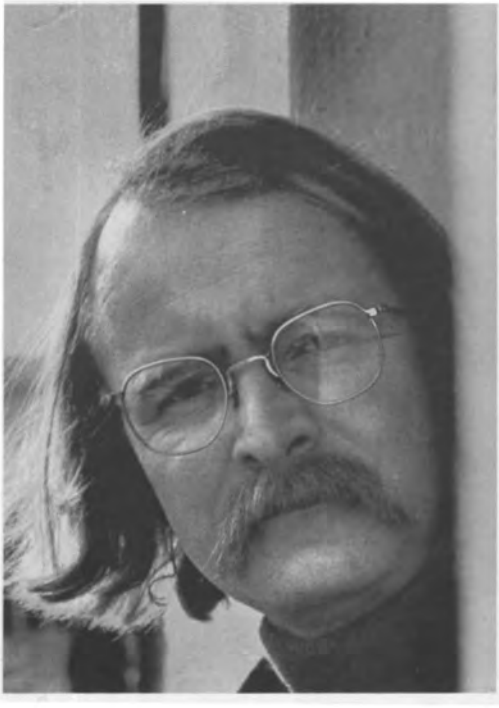
Bu klostrofobi duygusu, roman boyunca Saddavi'nin gözlere odaklanmasıyla daha da artıyor. Firdevs'in varlığı, bedenini görsel ve cinsel istismar için kullananların tehdit edici bakışlarına teslim ediliyor. Uygunsuz cinsel ilişki olasılıklarına dair imalar elbette var ama bunlar erişilmesi bir güç geçmişten doğuyor gibi uzak ve gelip geçici görünüyor. **Abi**

Willard ve Onun Bowling Kupaları

Willard and His Bowling Trophies

Richard Brautigan

Yazarın doğum tarihi l 1935 (ABD), 1984
İlk yayın tarihi l 1975, Simon & Schuster (N. Y.)
Tam adı l Willard and His Bowling Trophies: A Perverse Mystery

"Ağzındaki tıkaç acıtıyor mu?"

Willard ve Onun Bowling Kupaları 'nda (alt başlığı "Sapık Bir Gizem Öyküsü"), San Fransisco'nun Haight-Ashbury'sinin ilham perisi Richard Brautigan, kurmaca edebiyata dalıyor. Gizemli bir öykü olarak sıra dışı ama sapıkça olduğu da su götürmez. Tüm bedeni ve ruhu inatçı genital siğiller yüzünden mahvolan Bob (yer San Francisco, zaman 1970'ler) Constance'la olan ilişkisini sürdürebilmek için amatör bir sadizme tahammül etmekteydi. Bu siğillere sebep olan Constance'sa eski Bob'unun kaybettiği için yas tutmakta ve eski kocasının yalnızca bir kabuktan ibaret kalması sinirini bozmaktaydı. Willard büyük ve egzotik renklerde boyanmış alçıdan bir kuştu. Üzerine titrediği bowling kupaları (aslında hepsi çalıntıydı) Pat ve John'un dairesinin alt katında durmaktadır. Onların cinsel hayatları yolundadır. Her iki çiftin de bilmediği, Logan kardeşler yana yakıla çalınan bowling kuplarını ararken, bu giderek genişleyen ve vahşileşen suç ortamının Amerika'da yara açmakta olduğuydu. Orta sınıf Amerikan erkekliğinin eskiden düzgün olan örnek (sağlıklı, kanuna itaat eden, bowlingde iyi) insanları küçük hırsızlıktan silahlı soyguna ve sonunda cinayete taşıyan öfke ve takıntıyla sürüklenmekteydi. Chestnut caddesine gelebilmek üç yıllarını almıştı. "Amerika'nın büyüklüğüyle karşılaştırılınca bowling kupaları çok küçük kalıyor."

1970'lerin Amerika'sının en alt kesimlerinde anlam ve amacın parçalanmasını, kaderin yarattığı keyfi tahribatı anlatan Willard ve Onun Bowling Kupaları, Brautigan'ın eşsiz üslubuyla büyüleyici bir etki bırakır. Kısa, açıklayıcı, steril cümleleri (bir çocuğa anlatır gibi basit) okuyucuyu nefessiz bırakan, hipnotize eden, üstüne üstlük de güldüren bir metronom etkisi yaratır. **GT**

▲ **1970 tarihli bu fotoğrafta görülen Brautigan, Amerikan Batı Yakası karşı kültürünün endişelerini, tutku ve mizahını yansıtır.**

▶ **Roger Ressmeyer, Brautigan'ı North Beach, San Fransisco'daki ofisinde beğenmediği kelimeleri çöp sepetine fırlatırken fotoğrafladı.**

Del Monte
PURE PINEAPPLE

Kadersizlik

Fateless

Imre Kertész

"Hayal gücü hâlâ tamamen sınırsız olmasa ya da en azından ancak limitler dahilinde sınırsız olsa da, ben bir temel attım"

▲ **Soykırımdan kurtulan Kertész'in 2005 yılında ölüm kamplarının günümüzde anıtlaştırıldığı Berlin'e bir ziyaretinde çekilen fotoğrafı.**

Yazarın doğum tarihi | 1929 (Macaristan)
İlk yayın tarihi | 1975
İlk yayınevi | Szépirodalmi Könyvkiadó
Orijinal adı | Sorstalanság

Başlangıçta yayınlanmasına izin verilmeyen Kadersizlik, sonunda 1975'te Komünist Macaristan'da basılabildi. 2002'de Nobel'e aday gösterilen roman, basımında tam bir sessizlikle karşılandı. Kuşkusuz bunun nedeni, tarihin kimliği belirsiz acımasızlığıyla karşılaşan bir kişinin çırpınmalarını araştıran Kertész'in yazısının içerdiği özdür. 15 yaşında bir Yahudi delikanlı olan György Köves önce Auschwitz'e sonra da Buchenwald'a gönderilir. Kampa varışında Köves yaşı hakkında yalan söyler ve bilmeden gaz odasına girmekten kurtulur. İlk ağızdan anlatılan roman hayatta kalma mekanizmaları anlatmaktadır. Kendisi de soykırımdan kurtulan biri olan Kertész, romanı otobiyografik bir biçemde yazmış ama yine de otobiyografik olmayan bir roman olarak tanımlıyor. Anlatımdaki doğrusallık ve sıkça kullanılan şimdiki zaman, yoruculuğu, fiziksel acıyı ve Köves'in savaşın sonunda eve döndüğü zaman hayret verici şekilde üzerine basarak belirttiği "mutluluğu" kapsayarak okuyucuyu gözler önüne serdiği toplama kampı hayatının içine çekiyor. Kadersizlik böylece nesnellikten ve sıradan ahlaki yargılardan kaçınıyor.

Kertész'in soykırımın geçmiş zaman kullanılarak yazılamayacağında ısrar etmesine paralel olarak, Kadersizlik de Auschwitz'in ardından şimdiki zamanda cevaplanması gereken sorular soruyor. Yahudi olmak ne demektir? Nasıl özgür olunur? Auschwitz Avrupa kültürünün sıfır noktasıdır; Tanrı'nın ölümünü, yalnızlığın başlangıcını ve sürpriz bir şekilde bir özgürlük vaadinin gerçekleştirilme potansiyelini simgeler. ■

The Dead Father
Donald Barthelme

Yazarın doğum tarihi | 1931 (ABD), 1989
İlk yayın tarihi | 1975
İlk yayınevi | Farrar, Straus & Giroux (N. Y.)
Jesse H. Jones Ödülü | 1976

Yeni ufuklar açan postmodern bir roman. The Dead Father, görünüşte ölü bir babanın (sadece duyusal anlamda ölü) Altın Post adlı bir objeyi aramak için taşraya yaptığı yolculuğu anlatıyor. Tek parça halindeki (etkileyici ve garip bir şekilde 1600 metre boyundaki) bu baba 19 kişilik bir ekip tarafından çekilmektedir. Altın Post'un onu gençleştireceğine ve bütün kültürün babası olarak yerini tekrar alacağına inanmaktadır. Tirana benzeyen seyyar ölü baba zamanını kadınları baştan çıkarmakla, gençliğinin matemini tutmakla ve çok canı çektiğinde vurma mesafesi içinde bulunacak kadar şanssız olanların kanlarını ayrım gözetmeden dökmekle geçirir. Ne var ki sonunda gençleşeceği yere değil de mezarına götürüldüğü ortaya çıkar.

"Otoriteye" yöneltilen bu acımasız saldırıda, Barthelme sistemli olarak batı kültürünün kutsal ineklerini katlediyor: Freud'culuk hicvediliyor, Eliot ve Joyce gibi çağdaşlığın baş rahipleriyle alay ediliyor, nesnel "gerçek" kavramı iskartaya çıkarılıyor. Onun serbest anlatımı ancak geçici olarak anlamlı bir ana hikâyenin etrafında bütünleşen, görünüşte önemsiz ara sözlerden oluşuyor. Mantıktan tümüyle sapması, natüralizmden uçuşu ve metnin dokusallığına vurgusuyla, roman sarhoş edici bir karışım sunuyor. Postmodern kurmaca edebiyatın neden bu kadar tartışmalı olduğunu merak edenler bu coşkulu ve meydan okuyan romandan daha fazlasına ihtiyaç duymayacaklardır. **VA**

An Instant in the Wind
André Brink

Yazarın doğum tarihi | 1935 (Güney Afrika)
İlk yayın tarihi | 1975
İlk yayınevi | AD Donker (Johannesburg)
Orijinal adı | 'n Oomblik in die wind

An Instant in the Wind, her dönemde yankı bulan bir tarihsel roman. Brink'in iyi yetiştirilmiş beyaz bir kadınla Güney Afrika savanlarında sıkışıp kalmış bir siyahi kölenin sürükleyici ve dokunaklı hikayesini anlatan bu romanı, son derece derin düzeyde ele aldığı ırk ayrımcılığına dair etkileyici bir inceleme sunar. 1749 yılında, Ümit Burnu'nun iç kesimlerinde geçen romanda, eğitimli beyaz bir kadın olan Elisabeth Larrson, İsveçli kaşif kocası tarafından başlatılan talihsiz bir yolculuktan geriye kalan tek kişi olarak bir yük arabasının içinde çömelmiş oturmaktadır. Rehberleri kendini vurmuş, Güney Afrikalı siyah hamalları kaçmış ve kocası da ortadan kaybolmuştur. Kaderin kaçak köle Adam Mantoor'u Elisabeth'le buluşturması, sözde "uygarlığa" dönük, fiziksel ve duygusal zeminde, insan ilişkilerindeki ırk, renk, yetiştirilme tarzı, sevgi ve cinsellikle karşı karşıya gelmek için bir katalizör oluşturur.

Brink'in eseri kendi ülkesinin dışında da geniş bir okuyucu kitlesine apartheid rejiminin, katı siyah ve beyaz ayrımcılığı altında acı çeken -ve güçlenen- insanların günlük yaşamlarını nasıl mahvettiğini ve parçaladığını açımladı. Roman, Güney Afrika içerisinde ırk ayrımcılığına karşı çıkan muhalif seslerin pek az olduğu bir dönemde uluslar arası okuyucu kitlelerine ulaştı. Yazarın karanlık yazım tarzı, Güney Afrika devletinin içine yerleştirildiği iki tabakalı ırkçı sistemin absürtlüğünü ve olağanlığını gözler önüne serdi. Brink'in Rumors of Rain (1978) ve A Dry White Season (Kuru Beyaz Bir Yaz, 1979) gibi yapıtları, pornografik, komünist esinli ve din karşıtı oldukları gerekçesiyle anayurdunda yasaklandı ama yurt dışında ilgiyle karşılandı. **Jha**

C·4329

A Dance to the Music of Time

Anthony Powell

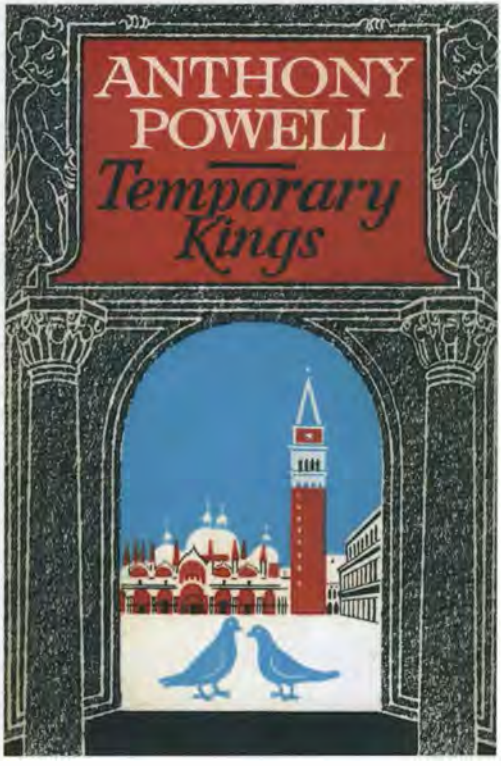
Yazarın doğum tarihi | **1905 (İngiltere), 2000**
İlk yayın tarihi | **1951–1975**
İlk yayınevi | **Heinemann (Londra)**
Tüm seri | **Oniki cilt**

Eğer birbirlerinden bağımsız olarak okunurlarsa, her biri bir günde okunup anlaşılabilecek kısalıktaki bu 12 romanlık seri, Proust'un A la recherche du temps perdu'süne (Kayıp Zamanın İzinde) verilen İngilizce bir yanıt niteliğinde.

Powell'ın başyapıtının ılımlı kahramanı Nick Jenkins, 1920'lerde Eton'daki okul yıllarından 1970'lerdeki yaşlılık dönemine kadar çağdaşlarının tuhaflıklarını gözlemliyor. İlk üç cilt ("Spring" adı altında bir arada da yayınlandılar), Jenkins'in okul, üniversite ve Londra'daki ilk yıllarını anlatır. Sonraki üç cilt ("Summer" adı altında da yayınlandılar) bizi savaşa ve başka şeylerin yanı sıra aşka götürüyor.

Üçüncü set ("Autumn"), hiyerarşinin en alt kademesinden bir askeri yetkilinin kişisel bakış açısıyla gülünç ve büyüleyici 1939-1945 olaylarını anlatıyor. Son üç ciltte ise ("Winter") Jenkins'i orta ve ileri yaşlarında karışık senaryolar içinde buluyoruz: Venedik'te bir edebiyat kongresi ve İngiliz taşra yaşamı. Ancak, Proust'ta da olduğu gibi, bağımlılık yapan bu romanların keyfi, romanların entrikaları ya da çizdiği genellikle üst sınıf İngiliz yaşamı portrelerinde yatmıyor. Powell'ın başarısı güldürü anlayışından, tanımlamalarından ve üslubundan gelir ve bunların ilk ikisi üçüncüsünden ayrılamaz. Bu güzel yazılmış romanın kahramanının özel deneyimlerinin karışımı bizi rahatlatıp dünyaya bakışımızı yumuşatır.

Sessiz ve zarif yazım tekniği içerisinde her şey, komedi ve şaşkınlık nesnesi haline gelir. Bu geçiş töreninde karakterlerin en önemlisi son cilde kadar her hikâyede daima yeni ve daha itici bir bedende boy gösteren dev egoist, Kenneth Widmerpool. Widmerpool, çılgın yüzyılın mükemmel bir sembolü olarak görülebilir; sessizce yoluna devam eden Nick Jenkins dengeyi kurmak için belirli bir yöne doğru gider. **PMB**

▲ **A Dance to the Music of Time serisinin 11. romanının ilk İngiltere baskısının kapağı.**

◀ **1930 tarihli bir fotoğrafta görülen Powell, geleneksel İngiliz toplumsal komedisinden olduğu kadar iki dünya savaşı arasındaki dönemin modernizminden de etkilenmişti.**

W ya da Bir Çocukluk Hatırası

W, or the Memory of Childhood

Georges Perec

Yazarın doğum tarihi | 1936 (Fransa), 1982
İlk yayın tarihi | 1975
İlk yayınevi | Éditions Denoël (Paris)
Orijinal adı | W, ou le souvenir d'enfance

Georges Perec'in ilgi uyandıran kurmaca otobiyografisi birbirinden farklı ve görünüşe göre bağlantısız iki öykü arasında gidip geliyor. İlkinde anlatıcı bize denizde kaybolan bir çocuk ve spor üzerine kurulmuş hayali bir topluluğun yaşadığı W adlı bir ada hakkında tuhaf bir hikâye anlatıyor. İkincisiyse otobiyografik bir hikâye: Burada da 1936'da Polonyalı bir Yahudi ailesinin çocuğu olarak dünyaya gelen Perec'in ağzından, çocukluğu ve Güney Fransa'da yatılı okulda geçirdiği yıllardan bölümler anlatılıyor.

Hayali sportif toplumun gelenekleri ve örgütlenme biçimi neredeyse gerçek bir olguymuş izlenimi veren kesinlik ve doğrulukla sunuluyor. Bununla beraber Perec'in yaşamındaki gerçekler kurmaca kadar değişken ve gözden geçirilip düzeltilmeye açık görünüyor. Perec hayatında, hatıralarını rahat bırakmayan hiçbir kötü çocukluk anısı, şüphe ve belirsizlik olmadığını iddia ediyor. Tarihler, ölçümler, istatistikler, belgeler ve benzeri veriler doğru olmakla birlikte, Perec'in annesinin de 1943'te gönderildiği Auschwitz'in anlatılmaz dehşetini tarif etmeye yetmiyor.

Atletlerin tişörtlerine yapıştırılmış numaralardan tanındığı ve başarısızlığın yiyecek mahrumiyetiyle cezalandırıldığı, bir çeşit ütopyanın giderek bir Nazi ölüm kampı haline geldiği, W adasındaki yaşamın hayali hikayesi, boşlukları doldurmak üzere yol alıyor. W ya da Bir Çocukluk Hatırası'yla Perec, 20. yüzyılın otobiyografik formunu fiilen yeniden keşfediyor. **KB**

Başka Babamızın Sonbaharı

Autumn of the Patriarch

Gabriel Garcia Márquez

Yazarın doğum tarihi | 1928 (Kolombiya)
İlk yayın tarihi | 1975
İlk yayınevi | Plaza & Janés (Barselona)
Orijinal adı | El otoño del patriarca

Başka Babamızın Sonbaharı, Garcia Márquez'in en dikkatli okuma gerektiren ve en deneysel romanı. Ayrıca, daha büyük ticari başarısı olan diğer eserlerinin gölgesinde kalan, en kıymeti bilinmemiş ve eleştirmenlerin aklının çok karışmasına yol açan kitabı. Roman Márquez tarafından "gücün insanı yalnızlaştırması üzerine bir şiir" olarak tanımlanmıştır.

Merkezinde, politik dehası büyük yalnızlık ve paranoya duyularıyla dengelenmiş adı bilinmeyen bir Güney Amerika diktatörü bulunur. "Başka Babamız" 20. yüzyıl boyunca devlet idaresini elinde tutan çeşitli despot ve delilerin bir sentezidir.

O, kendisi için yarattığı mitsel aurasıyla uzun süredir acı çeken halkın egemenliğini elinde tutan, katkısız gaddarlık ve tam bir umutsuzluktan oluşmuş bir yaratıktır. Devrimciler başkanın ölü bedenini akıl almaz zenginliklerin fantastik mekânı olan sarayda bulduktan sonra, Márquez büyük bir kelime selini serbest bırakır ve geriye bıraktığı parçalardan ölü tiranın özel ve genel hayatını yeniden kuruyor.

Roman, Joyce'un Ulysses'inin son bölümündeki Molly Bloom'un monologunu hatırlatan ve neredeyse hiç nokta koyulmadan devam ettirilen altı bölüm olarak göz önüne seriliyor. Zaman ve mekân, anlatıcının gerçek tarihsel olayların dolambaçlı yollarına girmesi ve çılgın hayalleriyle sürekli bölünüyor. Roman, karizma, bozulma, zorbalık ve politik iktidar aygıtı üzerine dikkate değer bir inceleme. **SamT**

Patterns of Childhood

Christa Wolf

Yazarın doğum tarihi | 1929 (Almanya)
İlk yayın tarihi | 1976
İlk yayınevi | Aufbau Verlag (Berlin)
Orijinal adı | Kindheitsmuster

Patterns of Chilhood'un özünde yetişkinle çocuk arasındaki ilişki var. Gerçekten biri diğerini geride bırakabilir mi? Ve bütün ilk izlenimlerini Nazi Almanya'sında edinmiş bir çocuk bir gün bunun etkisinden kurtulabilir mi?

Patterns of Chilhood'un otobiyografik anlatıcısı Nelly Jordan bu soruları şimdi Polonya'nın G. kenti olan memleketi L'yi ziyaretinde bu sorular üzerine düşünür. Nelly, L'yi son kez gördüğünde, 2. Dünya Savaşı'nın en hararetli zamanlarında Rus işgalinden kaçan bir çocuktur. Bu ziyaret, acı dolu anıların körükleyicisi olur: Nazi yönetimi altındaki çocukluğuna yetişkin bir Doğu Alman vatandaşı gözüyle bakınca, bastırdığı görüntüler tekrar su yüzüne çıkar.

Nelly'nin vardığı şaşırtıcı sonuç, o dönemde ailesinin ve diğer tanıdıklarının gündelik yaşamındaki sıradan faşizmle, sosyalist Doğu Almanya'nın ikiyüzlülüğü ve korkaklığının birbirinden o kadar da uzak olmadığıdır. Nazilerin ülkesi bir gecede sosyalist kahramanlarla dolu hale getirilemez. Değişim, eğer olursa, aşamalı olarak gelecektir. Zorunlu kıldığı rahatsızlık bir yana bırakılacak olursa, model, Almanya'nın geçmişine tam bir dürüstlükle bakmak için gerekli olan doğrulama açısından dikkate değer. Doğu Alman ideolojisine karşı çıkmadaki kararlılığı Wolf'a Almanya'nın içinde ve dışında takdir ve saygı kazandırmıştır. **MM**

"Siz uyuyan bir millet düşlüyorsunuz; rüya gören beyinleri verilen emre itaat eden bir halk: İptal et, iptal et, iptal et"

▲ **Doğu Alman yönetimini açıkça eleştirmekle ün kazanan Christa Wolf, bugün Berlin'de yaşamaktadır.**

The Joys of Motherhood

Buchi Emecheta

Yazarın doğum tarihi | **1944 (Nijerya)**
İlk yayın tarihi | **1976**
İlk yayınevi | **Allison & Busby (Londra)**
Yazarın tam adı | **Florence Onye Buchi Emecheta**

The Joys of Motherhood'da, Buchi Emecheta, kentsel Nijerya Ibo kültüründe geleneksel kadın konusunu ele alıyor. Roman geleneksel ve ataerkilden modernleşmeye doğru değişen bir toplumda çocuk büyütmeyi anlatıyor. The Joys of Motherhood, on bir yaşında nişanlanan, on yedi yaşında da evlenen, beş çocuklu bir dul olan yazarın kendi deneyimlerine dayanır. Bu deneyimler, öncelikle ataerkil bir toplumda hayatta kalma mücadelesi vermenin ne demek olduğunu yansıtır. Kitabın kahramanı olan anne Nnu Ego, dayağa, yoksulluğa ve evi terk ettikten bir süre sonra ikinci bir eş almak üzere geri dönen bir kocaya katlanırken, bir yandan da çocuklarının karnını doyurup hayatta kalmalarını sağlamaya uğraşır.

Emecheta'nın betimlediği eşitsizliklerle dolu Ibo kültüründe, "Nnu Ego, biraz demode görünmenin ve sözcükleri yayarak neşeyle konuşabilmenin anneliğin şanından olduğunun farkına varır". Erkek çocukların önceliği olduğu için Nnu Ego'nun en büyük oğlu Oshia eğitimini tamamlar ve Amerika'da beyaz bir kadınla evlenmesine göz yumulur. Öte yandan bu kültür, Nnu Ego'nun kızlarını eğitimsiz ve yoksul kalmaya mahkûm eder ve en büyük oğlunun annesine bakmakla yükümlü tutan bir diğer geleneğe rağmen onu orta yaşta bir kadın olarak yapayalnız bırakır. Bu kitapta anlatılanlar ve bunların sunuluş biçimi, alaycı ve ironi dolu betimlemeler yapan yeni bir Afrikalı yazar kuşağının doğmasına zemin hazırlamıştır. **JSD**

Cutter and Bone

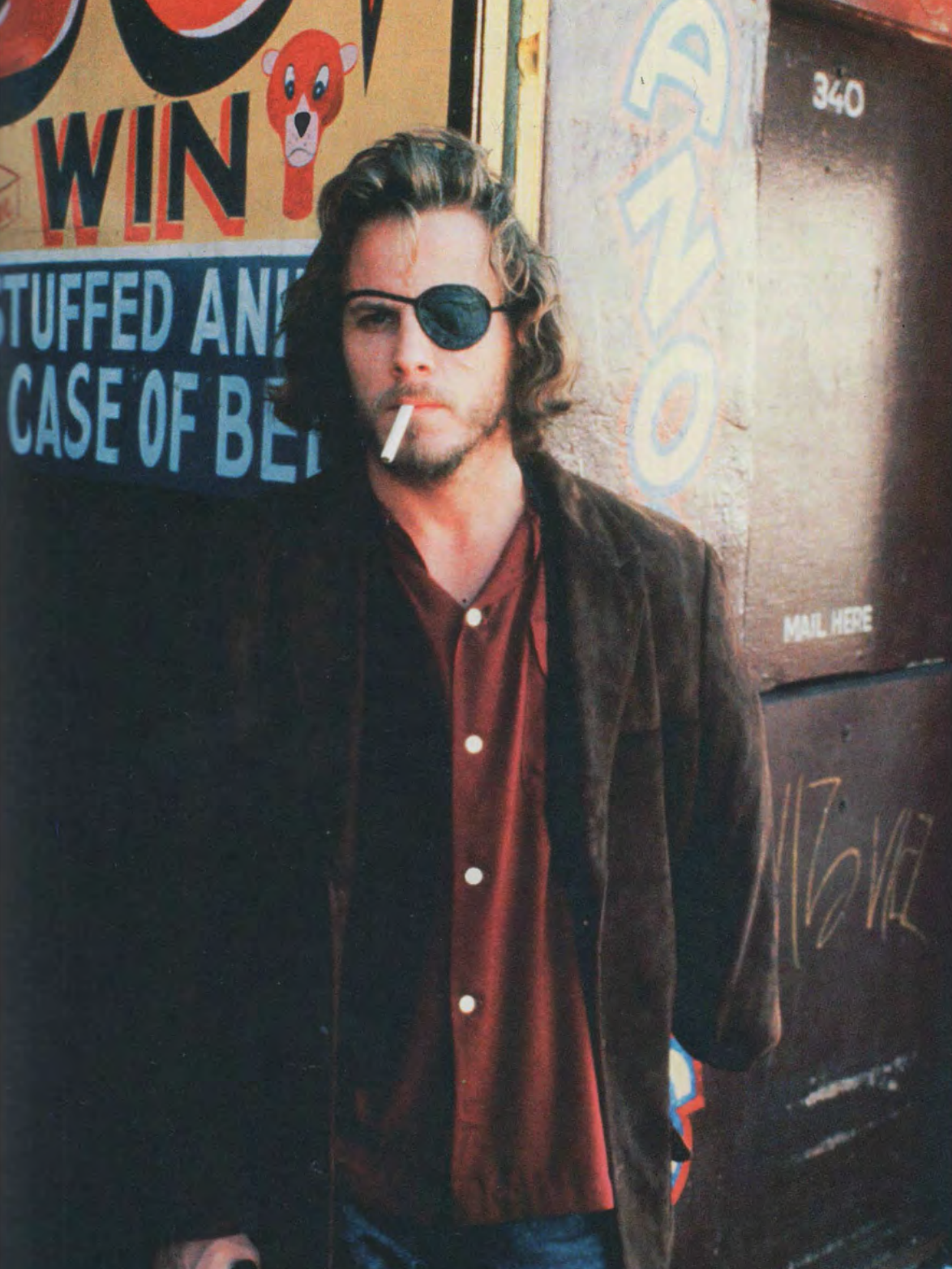
Newton Thornburg

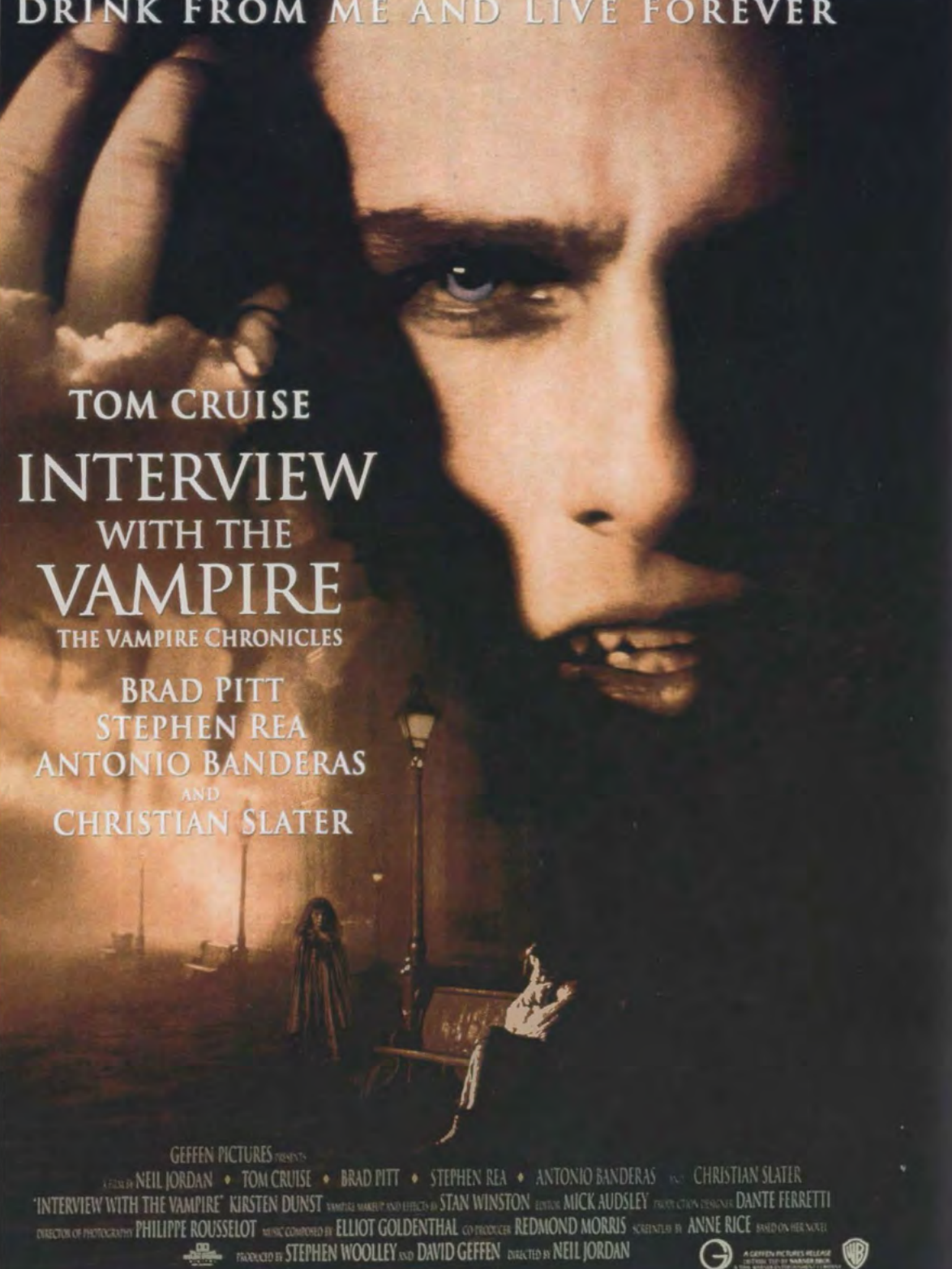
Yazarın doğum tarihi | **1929 (ABD)**
İlk yayın tarihi | **1976**
İlk yayınevi | **Little, Brown & Co. (Boston)**
Yazarın tam adı | **Newton Kendall Thornburg**

Vietnam döneminin kayıp bir başyapıtı olan Thornburg'ün romanı, toplumsal ve politik bir devrim vaat eden ancak sonunda ya hiç ya da çok az değişimle sonuçlanan bir protesto döneminin içsel yan etkilerinin izini sürer. Merkezinde alkolik, hayal kırıklığına uğramış, sakat Vietnam gazisi Alex Cutter ile egoist bir jigolo olan Bone arasındaki ilişki yer alır. Bone birinin bir kadın cesedini bir çöp kutusuna atışına tanık olduğunda ve bir an için katili holding sahibi zengin işadamı J. J. Wolfe olarak teşhis ettiğinde iki adam, kazanç ve adalet için Wolfe'un peşine düşmeye karar verirler.

Roman boyunca Thornburg'ün hikâyesini mükemmel bir biçimde kontrol etmesi hiçbir zaman hiçbir şeyden emin olamadığımıza yol açar. Cutter gerçekten göründüğü kadar menfaatçi midir yoksa Wolfe'a duyduğu antipati daha derin bir politik dürtüyü mü gizlemektedir? Karısının ve bebeğinin ölümüne sebep olan yangın Cutter'ın kendi ihmalinden mi kaynaklanmıştır yoksa Wolfe'un peşine düşmesinden mi? Kendisi için ve ruhunu şirketlere satan ve Güneydoğu Asya batağında yolunu kaybeden ülkesi için üzülen Cutter'ın Wolfe'u yok etme amacı, ya kaybedecek hiçbir şeyi olmayan bir kahramanın son ve çaresizce bir eylemi ya da hasta bir zihnin ürünüdür. Cutter and Bone, genişletilmiş bir intihar notudur; içinde Cutter'ın nihilist hayal kırıklığının ancak dünyanın düşündüğü kadar 'mahvolmuş' olduğu kabulüyle yatıştırılması bulunur. **AP**

▶ **Ivan Passer'ın Thornburg'ün romanından uyarladığı 1981 yapımı Cutter's Way'de (Cutter'ın Yolu), sakat Vietnam gazisi Alex Cutter'ı John Heard canlandırıyordu.**

WIN
STUFFED ANI
CASE OF BE
340
MAIL HERE

DRINK FROM ME AND LIVE FOREVER
TOM CRUISE
INTERVIEW WITH THE VAMPIRE
THE VAMPIRE CHRONICLES
BRAD PITT
STEPHEN REA
ANTONIO BANDERAS
AND
CHRISTIAN SLATER
GEFFEN PICTURES PRESENTS
A FILM BY NEIL JORDAN • TOM CRUISE • BRAD PITT • STEPHEN REA • ANTONIO BANDERAS AND CHRISTIAN SLATER
"INTERVIEW WITH THE VAMPIRE" KIRSTEN DUNST VAMPIRE MAKEUP AND EFFECTS BY STAN WINSTON EDITOR MICK AUDSLEY PRODUCTION DESIGNER DANTE FERRETTI
DIRECTOR OF PHOTOGRAPHY PHILIPPE ROUSSELOT MUSIC COMPOSED BY ELLIOT GOLDENTHAL CO-PRODUCER REDMOND MORRIS SCREENPLAY BY ANNE RICE BASED ON HER NOVEL
PRODUCED BY STEPHEN WOOLLEY AND DAVID GEFFEN DIRECTED BY NEIL JORDAN
A GEFFEN PICTURES RELEASE

Vampirle Görüşme

Interview With the Vampire

Anne Rice

Bir kitap serisi boyunca Anne Rice esasen eski vampir efsanelerini daha modern bir biçime yeniden uyarlamıştır. Vampirleri Dracula'nın pek çok özelliğine sahiptir ama o, Bram Stoker'dan daha erotik ve daha şiddet dolu, güncelleştirilmiş ve memleketi New Orleans'ta yeniden kurulmuş bir dünya tasvir eder.

Vampirle Görüşme'nin ana figürü, 200 yıldır vampir olan ve ölümsüzlükle ödüllendirilmiş veya lanetlenmiş Louis'tir.

Hikâyesini anlatırken, böyle bir yaşamın nasıl olabileceğini anlamaya başlarız. Vampirler dünyayı farklı hislerle algılarlar. Onların dünyası, salt insan kavrayışıyla olabileceğinden hem daha vahşi hem de daha ürkütücü bir biçimde canlıdır. Ancak Louis, kuşkularla boğuşmaktadır: Bu duruma nasıl geldiği konusunda kuşkuludur, kötü durumundan gerçekten hangi tanrılar ve şeytanlar birleşiminin sorumlu olduğu konusunda kuşkuludur. Bununla beraber vicdan sahibi bir vampirdir. İnsanlarla beslenmek istemeyen Louis, kontrol edilemez iştahını başka yollarla bastırmaya çalışır. Bu olasılık dışı durumun, hiçbir zaman iç bunaltıcılığa veya aşırı duygusallığa dönüşmemesi, kitabın başarısının bir ölçütüdür; okuyucunun, hem insanoğlu tarafından hem de, ister kabul etsin ister etmesin, ait olduğu tek tür olan vampirler tarafından büyük ölçüde dışlanmış olmanın gerek dehşet verici gerekse çekici yönlerini anlaması sağlanır.

Aynı anda hem eski hem de modern, pagan ve gösterişli bir biçimde çağdaş bir kent olan New Orleans'ın parlak ışıkları ve gölgeleri, bu çıkmazın içine işler. Dâhice bir tezat romanı olan Vampirle Görüşme'de kendimizi, bazen sınırlı insani duyularımızla algıladığımız dünyanın negatif imgesiymiş gibi görünen bir gece yaşamına dalmış buluruz. **DP**

Yazarın doğum tarihi | 1941 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1976
İlk yayınevi | Knopf (New York)
Yazarın tam adı | Howard Allen O'Brien

"Vampir gülümsedi"

▲ **Burada 1986 yılında çekilmiş bir fotoğrafı görülen Anne Rice, çoğunlukla memleketi New Orleans'ta geçen erotik fantezi romanlarıyla popüler bir yazardır.**

◀ **Rice, romanının, Neil Jordan tarafından gösterişli ve cafcaflı bir üslupla yönetilen 1994 tarihli sinema uyarlamasının senaryosunu kendisi yazmıştı**

Solak Kadın

The Left-Handed Woman

Peter Handke

Yazarın doğum tarihi | **1942 (Avusturya)**
İlk yayın tarihi | **1976**
İlk yayınevi | **Suhrkamp (Frankfurt)**
Orijinal adı | **Die linkshändige Frau**

Peter Handke, 1960'ların sonunda ve 1970'lerde, geniş bir yelpazeye yayılan ürünlerinde siyasi, estetik, psikolojik ve felsefi meseleleri korkusuzca hatta saldırganca irdeleyen, Avusturya edebiyatının yaramaz çocuğuydu. Tutumlu, soğuk bir yazınla anlatılan bir varoluşsal kriz öyküsü olan bu kısa roman, onun katı modernizminin güzel bir örneği. Mutsuz ev kadını Marianne, kendiliğinden gelişen bir benlik iddiası anında, sekiz yaşındaki oğlunun babası olan kocasından ayrılmaya karar verir. Kendi kendine dayattığı birkaç günlük dış dünyadan neredeyse yalıtılmış süreçte evlilik ve anneliğin ötesinde bir bağımsızlık ve kimlik duygusunu yeniden keşfetmeye girişir.

Handke, karakterlerle kişisel özdeşleşmeyi engeller. Örneğin anlatıcı Marianne'den sadece "kadın", oğlu Stefan'dan ise çoğunlukla "çocuk" olarak bahseder. Anlatıcı, tanımlayıcı ayrıntılardan ve içsel monologlardan kaçınır ve karakterlerin iç karmaşalarını, kopuk diyalog ve rahatsız edici sessizliklerden oluşan bir anlatıma aktarır. Marianne'in aynada görüntüsünü seyrettiği anlarla güçlendirilen mesaj, kişisel kimliğin kırılgan ve korunması güç olduğudur; günlük adlandırma ve tanımlama eylemlerince bile tehdit edilir. "Solak olma" sembolik fikri, bu bireysellik arzusunu, farklı olma hakkını çağrıştırır ve metin, Marianne'in "Kendine ihanet etmedin ve bundan böyle kimse seni aşağılayamayacak" diyerek dile getirdiği ihtiyatlı iyimserlik açıklamasıyla sona erer. **JH**

Örümcek Kadının Öpücüğü

Kiss of the Spiderwoman

Manuel Puig

Yazarın doğum tarihi | **1932 (Arj.), 1990 (Meksika)**
İlk yayın tarihi | **1976**
İlk yayınevi | **Seix Barral (Barselona)**
Orijinal adı | **El beso de la mujer araña**

Örümcek Kadının Öpücüğü, Puig'in en çok beğeni toplayan ve son derece yalın bir yaklaşımı olmasına rağmen aynı zamanda en orijinal romanıdır. Arjantin'in askeri diktatörlük döneminde iki mahkum bir hücreyi paylaşmaktadır: Reşit olmayan birini kötü yola düşürmekten hüküm giymiş olan Molina hoppa ve benmerkezci bir eşcinsel vitrin tasarımcısıdır; hapse devleti yıkmaya teşebbüsten dolayı girmiş olan Valentín de devrim mücadelesine katılmak için terk ettiği kadını saplantı haline getirmiştir. Siyasi polisin uyguladığı periyodik işkence seanslarının yarattığı etkilerden kurtulmaları için Molina, Valentín'e sevdiği eski romantik filmlerin hikayelerini anlatmaya başlar. Başlangıçta dinlemeye gönülsüz de olsa, Valentín, Molina'nın bu çekici ve aşırı duygusal dünyasına giderek dahil olmaya, bir sonraki hikayeyi dinlemek için sabırsızlanmaya başlar. Molina da kendini Valentín'in davasına adama noktasına gelir.

Molina'nın anlattığı filmlerdeki hikayelerin, iki adamın kayıtsızlıktan dostluğa, şefkatten sevgiye dönüşen ilişkileriyle paralellikler oluşturmaya başlamasıyla, sinema güçlü bir metafor haline gelir. Roman, aynı zamanda, 1970'lerin tartışma konularının başında gelen "uzlaşma" sorunuyla hayal ve imgelemin ayrıcalıkları arasında çarpıcı bir kesişme noktası oluşturur. **SR**

► **Hector Babenco'nun 1985 yılında Puig'in romanından sinemaya uyarladığı filmde, William Hurt homoseksüel Luis Molina rolünde Oscar ödülü kazanmasını sağlayan bir performans sergiledi.**

Almost Transparent Blue

Ryu Murakami

Yazarın doğum tarihi | 1952 (Japonya)
İlk yayın tarihi | 1976
İlk yayınevi | Kodansha (Tokyo)
Orijinal adı | Kagirinaku tomei ni chikai buru

Dayanılmaz ve çoğu kez tiksindirici ayrıntılarla donatılan Ryu Murakami'nin Almost Transparant Blue adlı romanı, bir Amerikan askeri üssünün yakınlarındaki isimsiz bir Japon liman şehrinde yaşayan bir grup nihilist gencin gündelik varoluşlarını anlatır. Anlatıcı Ryu ve arkadaşları "düzgün insanların" formüle edilmiş yaşam tarzlarını reddetmektedirler. Buna iş güvenliği, aile ve en önemlisi de ahlaki kısıtlamalar da dahildir. Ortak varoluşlarını uyuşturuculara, seks alemlerine ve müziğe adamışlardır. Görünüşte belirli bir konusu olmayan roman, amaçsız bir kuşağın bıkkınlığının, yabancılaşmasının ve sonunda da ahlaken çöküşünün ana hatlarını çizer.

Ryu Murakami'nin henüz 23 yaşındayken yazdığı Almost Transparant Blue, okuyucunun duyarlılıklarını kollamayı reddeder. Gözünü tatsız olaylardan ayıramayan okuyucu, canlı bir cinsel şiddet ve uyuşturucu kaynaklı çılgınlıklar kataloğuna katılmak zorunda kalır. Ancak, titiz grotesk tasvirlerin altında, Albert Camus ya da Franz Kafka'yı andıran yalın bir evrensel yalnızlık portresi vardır. Savaş sonrası edebiyatının iç gözleme dayalı eğiliminden uzaklaşan Japon sanat dünyasının bu yetenekli olduğu ölçüde anlaşılmaz sanatçısı Japonya'nın üstü karlarla kaplı dağlarını ve kiraz çiçeklerini ortadan kaldırarak, değişmekte olan bir kültürün zarar gören kısmını gözler önüne serer. Okuyucular gibi eleştirmenleri de ikiye bölen Almost Transparant Blue, 1976'da prestijli Akutagawa Edebiyat Ödülü'nü kazandı ve kısa sürede en çok satan kitaplardan biri haline geldi. **BJ**

In the Heart of the Country

J. M. Coetzee

Yazarın doğum tarihi | 1940 (Güney Afrika)
İlk yayın tarihi | 1977
İlk yayınevi | Secker & Wadrburg (Londra)
Nobel Edebiyat Ödülü | 2003

Coetzee'nin ikinci romanı In the Heart of the Country, Güney Afrika bozkırlarında yaşanan çılgınlığın, ihtirasın ve hayâllerin hikayesidir. Magda, etraftan yalıtılmış bir çiftlikte yaşayan dul bir beyaz çiftçinin evde kalmış kızıdır. Babası, Afrikalı hizmetkârları Hendrik'in genç karısını baştan çıkarınca Magda, kıskançlık ve yabancılaşmaya sürüklenerek aşka ve hiç tanımadığı cinselliğe karşı karmaşık bir arzu duymaya başlar. Kendini kurumuş, kısırlaşmış, cinsiyetsiz ve işlevsiz hisseden Magda, hayatı boyunca mesafeli ve baskıcı babasıyla yalnız yaşamanın onu dünya nimetlerine aç bıraktığına inanır; bu "açlık" hayallerinde babasından kaynaklı bir şiddet eylemi haline gelir.

Magda hayatındaki boşluğu kelimelerle doldurmaya çalışırken, Coetzee'nin yalın ve ağır romanı bir tür karamsar şiire dönüşür. Zaman, bir anlamı ya da belirli olaylar olmaksızın, tarihin akışı içerisinde inzivaya çekilip yaşamaya zorlanan Magda'nın önünde ve arkasında öylece uzanmaktadır. Hikayeleri birbiri ardına dokuyarak yaşadığı bu hayata anlam kazandırmaya uğraşır.

Dil yetersiz kalır ve zihni kendi kendini tüketmeye başlar. In the Heart of the Country geçmişin terk ettiği bir kadının hikayesidir ama kitap, zihnin derinlerine yaptığı yolculukla, geçmişin yakasını bırakmaz. Şaşırtan, meydan okuyan ve huzursuz eden bu kitap, Coetzee'nin Güney Afrika'ya sömürge yönetimi tarihiyle miras bırakılan cinsel ve ırksal baskının ağlarını keşfettiği ilk romanlarından biridir. **VM**

The Engineer of Human Souls

Josef Skvorecky

Yazarın doğum tarihi | 1924 (Çekoslovakya)
İlk yayın tarihi | 1977
İlk yayınevi | Sixty-Eight (Toronto)
Orijinal adı | Pribeh inzenyra lidskych dusí

The Engineer of Human Souls, kitabın kahramanı olan, hem Nazi yönetimi altında hem de Komünist rejimde yaşamış, Kanada'da sürgünde bulunan Çekoslovak yazar Danny Smiricky'i anlatır. Çek yetkilileri tarafından tartışmalı ve bölücü bir yazar olarak kabul edilen Danny, sürekli gizli polis tarafından izlenmektedir. Danny'nin hayatındaki olaylar, Nazi işgalindeki Çekoslovakya'da yaşadığı dönemin anılarını tetikledikçe, romanın konusu geçmişle gelecek arasında zikzaklar çizer. Yaşadığı komik maceralar sırasında çeşitli kılıklara bürünür ve baskıdan kurtulmak için kaçak olarak yaşar.

Eğlenceli bir satirik kara mizah öyküsü olmasının yanı sıra roman, savaş sonrası dönemin Kanada'sında bir Çek göçmen olarak yaşamanın kasvetli bir portresini de çiziyor. Romanın yedi bölümü, Danny'nin Toronto'da bir üniversitede okuttuğu dersin konusu olan yazarlarla yakından ilişkili. Tümü de (Poe, Hawthorne, Twain, Crane, Fitzgerald, Conrad ve Lovecraft) roman boyunca bol bol boy gösteriyor.

Skvorecky, 1924 yılında Çekoslovakya'nın Bohemia bölgesinde dünyaya geldi. 1958 yılında yazdığı ilk romanı The Cowards, Komünist Parti tarafından yasaklandı. 1968 yılında yaşanan Sovyet işgalinin ardından Skvorecky, karısıyla birlikte Kanada'ya kaçtı. Burada öğretim görevlisi olarak çalıştı ve yasaklı Çek ve Slovak kitaplarını yayınlayan Sixty-Eight Publishers'ı kurdu. Skvorecky çeşitli ödüller aldı ve 1992 yılında Order of Canada nişanıyla onurlandırıldı. **RA**

The American Bride

Mario Soldati

Yazarın doğum tarihi | 1906 (İtalya), 1999
İlk yayın tarihi | 1977
İlk yayınevi | Mondadori (Milano)
Orijinal adı | La sposa americana

Kitap bir erkekle iki kadının hikâyesini anlatır: Amerika'da çalışan İtalyanca hocası Edoardo, karısı Edith ve Edith'in -aynı zamanda Edoardo'nun âşık olduğu- arkadaşı Anna, klasik bir aşk üçgeninde bir araya gelirler. Edith, karşılıklı duygulara dayalı bir ilişkide bütünlüğü temsil ediyorsa Anna da karşı konulmaz bir şehveti ifade eder. İlişkilerinin anlatımı, sekiz yıl önce başlayan olayların hatırlanması üzerine kurulur. Metnin ilgi uyandıran esas yönü (ve teknik gücü), anlatıcının giderek artan farkındalığının (âşık olup evlenmesinden, başka bir kadına duyduğu kaçınılmaz çekime; karısını aldatmasından, evliliklerinin çöküşüne ve sonunda hamile karısının ölmesiyle trajik şekilde elinden kaçan evliliğin mutluluğunun farkına varmasına kadar) kaydını tutmasıdır.

Olay örgüsü bir dizi kuşku, yalan ve psikolojik deformasyonla gelişirken fonda da Soldati'nin derin bir hayranlık beslediği ABD yer alır. Soldati için, özgürlük ve fırsat olmak üzere iki temel unsurdan oluşan Amerikan Rüyası, gerçektir. Akılda kalıcı lirik anlar sık sık anlatımı böler; bu anlar tabloların ya da doğanın esinlediği yaratıcı pırıltılardır. Soldati'nin üslubu, azami netlik ve kıvraklıkla, bir de Pasolini'nin "hafifliğin somutlaşması" diyerek çok güzel tanımladığı, yazarlara özgü o küstahlıktan uzak oluşuyla karakterize edilebilir. **LB**

Yıldızın Saati

The Hour of the Star

Clarice Lispector

Yazarın doğum tarihi | **1920 (Ukr.), 1977 (Brezilya)**
İlk yayın tarihi | **1977**
İlk yayınevi | **Livraria José Olympio Editora**
Orijinal adı | **A Hora da estrela**

Lispector, dünya çapında en önemli kısa öykü yazarlarından biri olarak tanınır ve eserlerindeki lezzet, onların uçucu niteliği ve aralıksız yoğunluğu, romanın daha genişletilmiş anlatım biçimlerine kolaylıkla dönüşmez. Son romanı Yıldızın Saati'nde, biçimsel sınırlarını zorlar. Bu roman Lispector'un aşina olduğu bir bölgede geçer; Alagoas'ın ıssız topraklarından, kıtı kıtına çalışan bir sekreter olarak riskli bir yaşamı zar zor sürdürdüğü Rio'ya giden yoksul, genç, siyah, Brezilyalı bir kadın olan Macabéa'nın trajik yaşamını ve ani ölümünü konu alır.

Lispector'un ezilen, eğitimsiz ve meramını anlatmaktan aciz kadınları nakletmekteki özel becerisi, burada başarılı bir biçimde sergilenir. Söz hakkı olmayanlara ses vermek için kullandığı taktikler, bazen kısa ve özlü, bazen büyük bir umutsuzlukla üzerinden hızla geçilen, ama sürekli varlığını koruyan bir mizah anlayışı içerir. Lispector'un ürkek anlatımı, karakterlerini unutulmaktan kurtarmanın yazarın kutsal görevi olduğu bir yaşam ve ölüm oyununu çağrıştırır.

Anlatıcı olarak Lispector, Macabéa'yle ilişkisinden bahseder ve yazar olarak kutsal görevinin üstesinden gelmesini sağlayan bir çeşit güçlü kırılganlık hissi yaratır: "Yazar olarak kendi adıma onu seviyorum. Hikâyesine üzülüyorum ve kendi adıma ona 'Sana şarkı söyleyerek veremeyeceğim halde benden ağlayarak ne istiyorsun?' diyebilirim." Eserinin güzel müzik kadar tercüme edilemez olduğunun açıkça farkında olan Lispector bu kitabı, bir dizi büyük besteciye ithaf etti. Lispector, hakkında yazılması değil okunması gereken biri. **MW**

Song of Solomon

Toni Morrison

Yazarın doğum tarihi | **1931 (ABD)**
İlk yayın tarihi | **1977**
İlk yayınevi | **Knopf (New York)**
Yazarın tam adı | **Chloë Anthony Wofford**

Song of Solomon, uçmaya çalışan umutsuz ve yalnız bir adam ve onu izleyen hamileliğinin ilk dönemlerindeki bir kadınla başlar. Roman, Doktor Yok Sokağındaki Merhamet Hastanesi'nde doğacak ilk siyah çocuk olan bu bebeğin hikâyesini anlatarak devam eder.

Çatısından gerçekleşen başarısız atlama denemesinin ardından çıkan kargaşa nedeniyle ve babası şehrin ilk doktoru olduğu için hamile annesinin hastaneye girmesine izin verilir. Bu çocuğun doğumu sırasındaki koşullar; arzular, hayal kırıklıkları ve bunu besleyen mahrumiyetler, ileride çözmek için büyüdüğü sorulardır. Macon Dead Jr. adlı çocuk, bir Ortabatı kentindeki en zengin siyah ailenin oğludur ve çoğunlukla sevgisiz olsa da ayrıcalıklı bir çocukluk geçirir. Anne ve babası uzun süredir ayrıdır. Macon ancak, amcasının ailesiyle yakınlaştığında, ulaşması gereken sırlarla ve hikâyelerle dolu aile geçmişini öğrenir.

Erkeklik arzusu onu bir arayışa sürükler ve uzaklaştırıldığı güneye ve kültüre döner. Macon ona kendini anlatan ve sonunda ismine sahip olmasını sağlayan bir aile geçmişi bulur. Ancak eve döndüğünde ve önceki ayrıcalıklı serbestliğinin verdiği hasarı farkettiğinde, bu bilginin beraberinde getirdiği sorumlulukları öğrenir. **NM**

▶ **Toni Morrison her zaman kendini siyasete adamış bir yazar olmuştur; bir keresinde "hiçbir gerçek sanatçının, asla apolitik olmadığını" söylemiştir.**

The Wars
Timothy Findley

Yazarın doğum tarihi | 1930 (Kanada), 2002 (Fra)
İlk yayın tarihi | 1977
İlk yayınevi | Clarke, Irwin & Co (Toronto)
Governor General's Roman Ödülü | 1977

Timothy Findley'in on bir kitabından üçüncüsü olan The Wars, aynı zamanda yazarın en çok satan kitaplarından biridir. Findley'in Kanada'da geçen çocukluk ve ergenliğine, aile içi çatışmalar, 2. Dünya Savaşı'nda yaşananlar ve bunların yan etkileri ve erken yaşta eşcinselliğinin farkına varışı damgasını vurmuştu. Yazdıklarında sık sık karşımıza çıkan temalar, gelecekteki gelişmelere temel oluşturan bu deneyimler üzerinden takip edilebilir: Akıl hastalığı, cinsellik, savaş ve savunmasızların çektiği acılar.

The Wars bir dizi kişisel tanıklıktan, mektuptan, günlük yazılarından oluşan ve bütün bunları bir araya getiren araştırmacının düşüncelerinin de aralara serpiştirildiği post modern bir anlatı. Araştırmacı, 1. Dünya Savaşı'nda subay olarak askere yazılan on dokuz yaşındaki Kanadalı Robert Ross'un yaşadıklarından ona ait bir geçmiş inşa etmeye girişir ve sonuçta ortaya inandırıcı belgesel tarzı bir metin çıkar.

Findley, masumiyetinden bir dizi sarsıcı olay sonucu zalimce elinden alınan duyarlı bir orta sınıf delikanlısının yaşadığı yıkımı betimler. Yaşanan kıyımın ortasında, bir yandan başka bir subayla vatanında bıraktığı çekici kıza, bir yandan da bu olayların en suçsuz kurbanları olan hayvanlara yönelik bir sevgi büyür. Asker arkadaşlarının Robert'a tecavüz etmesi genel anlamda savaşın doğasını simgeler: İnsanlığın ırzına geçilmesi. Sonunda etrafındaki deliliklere teslim olan Robert, çaresizce ve iki anlama da sahip olabilecek son bir eylemde bulunur; zaten anlatının rotası hızla bu yöne doğru gitmektedir. Bu hareket korkakça bir delilikten mi, yoksa aklı başında bir kahramanlıktan mı kaynaklanır? Hayatı reddetmek midir, yoksa onu güzellikle olumlamak mı? **GM**

Dispatches
Michael Herr

Yazarın doğum tarihi | 1940 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1977
İlk yayınevi | Knopf (New York)
İlk İngiltere baskısı | 1978, Pan Books (Londra)

İlk bakışta bir gazetecilik ürünü gibi görünen Dispatches, her şeyden önce çok önemli bir edebiyat yapıtıdır. Kitap, Herr'in Vietnam'da geçirdiği, Tet taarruzu ve Khe Sanh kuşatması da dahil en şiddetli çatışmaların bazılarına ve savaşın önemli olaylarına tanık olduğu yılı (1967–1968) anlatır. Bu, bazen bir hatırat gibi ama canlı savaş muhabirliği etkisi ve yoğunluğuyla okunan, titiz bir biçimde kurulmuş ve ince ince işlenmiş bir eserdir. Gazetecilik sınırları çerçevesinde tarif edilebilecek bir yapısı yoktur; yalnızca, orada olmanın nasıl bir his olduğunu içten, dolaysız biçimde öyküler.

Herr, sıradan askerlere karşı tutumunda duygusal değildir ama canayakındır. Argo konuşmalarındaki canlılık ve zekânın yanı sıra Vietnam deneyiminin korku, bıkkınlık ve uyuşturucuyla tetiklenen deliliğini ustaca yakalar. Şaşkınlık veren yazım biçimi, "bu sadece barut ve fişek adamım. Pislikleri öldürmek için buradayız. Nokta," diyen bir askerin kaba alaycılığından, "sigaralarınızın, sarılmış ve canlı canlı içilen, çıtırdayan ve ıslak, kurumlu haşere tadında olduğu" orman hakkında lirik çağrışımlara kadar uzanır. Kitap, görünüşe göre insanın dinmek bilmeyen heyecan arayışı ihtiyacına ve savaşın bu arayışın nihai zirvesi olduğu korkunç gerçeğine dair bir sondajdır. Savaşın mutlak dehşetini ortaya koymaktan kaçınmaz ama aynı zamanda böylesine canlı olma hissini başka hiçbir şeyin karşılamasının nasıl mümkün olmadığını gösterir. Tüm bunlar, okunması gerçekten güç bir kitap olduğu gerçeğiyle beraber okurun gözleri önüne serilir. **AL**

▶ **Michael Herr, fotoğrafçı Larry Burrows'la beraber, Mayıs 1968'de Saygon'da bir gazeteci olarak Vietnam Savaşı'nın ayrıntılarını aktarır.**

Medyum

The Shining

Stephen King

Medyum'un, Stanley Kubrick tarafından uyarlanan, başrolde Jack Nicholson'ın oynadığı sinema versiyonu, klasik filmler arasında yerini almıştır. Ancak filmin geniş popülaritesi, belki de, müstesna ve heyecan verici bir öykü anlatıcılığı ürünü olarak King'in romanının başarısını gölgede bırakmıştır. Jack Torrance, uzak Overlook Oteli'nin kışın bakıcılığını yapma işini kabul ederken, bunun, kendisi, karısı Wendy ve oğlu Danny arasındaki zarar görmüş ilişkileri yatıştırmak ve uzayan bitmemiş oyununu tamamlamak için mükemmel bir ortam sağlayacağını düşünür. Oysa bunlardan hiçbiri gerçekleşmez. Evlilikteki gerilim, alkolizm, suçluluk duygularının yıkıcılığı, yazarın tıkanması, telepati, (eşekarısı yuvalarını söylemeye bile gerek yok) hepsi King'in Jack Torrance'ında, Kubrick'ın beyaz perdeye aktarmayı başardığından daha ustaca ve hatta daha rahatsız edici bir biçimde birleşir. Belki de bu romanın en etkileyici yönlerinden biri, King'in, babasının tırmanan deliliğiyle doğrudan bir bağı bulunan, psişik 5 yaşında bir oğlanın yaşadıklarını ele alma ve anlatma biçimidir. Bir karakter olarak Danny, ne klişeleşmiş ne de abartılmıştır.

Bu kitabın büyüleyici yanı, iç ve dış dünyalar arasında sağladığı denge ve deliliğin içeriden dışarıya mı yoksa tam tersi yönde mi ilerlediğine dair uyandırdığı sorulardır. Aynı zamanda seslerle ilgili bir romandır, Danny tarafından alınan ve iletilen telepatik sesler, ama aynı zamanda geçmişteki olaylar biçiminde gelen sesler: Wendy ve Jack'in evliliğinin geçmişi; kişisel geçmişleri; Jack'in bodrumda bulduğu gazete küpürlerinden oluşan bir albümde keşfettiği Overlook'un tekinsiz geçmişi. Medyum'daki geçmişler, tehlikeli ve yıkıcı bir hal alır. Hiç şüphesiz, King'in romanları arasında en karmaşık olanıdır ve King'in tüm karakterleri arasında en rahatsız edici ve merak uyandırıcı olanlarından bazılarıyla doludur. **PM**

Yazarın doğum tarihi | 1947 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1977
İlk yayınevi | Doubleday (New York)
Sinema uyarlaması | 1980

"Beni çok da umursadığımı sanmıyorum Bay Torrance. Umrumda değil. Bana karşı hisleriniz, bu işe uygun olmadığınıza dair benim şahsi kanaatimi kesinlikle etkilemiyor"

▲ Kubrick'in The Shining uyarlaması (Cinnet), 1980'de ilk kez gösterime girdiğinde pek de iyi karşılanmaz ama şimdi artık klasik bir korku filmi olarak saygı görmektedir.

◀ 1970'lerde Alex Gotfryd tarafından çekilen fotoğrafta Stephen King, bir korku hikâyeleri yazarından çok bir akademisyen gibi görünüyor.

Venüs Deltası

Delta of Venus

Anaïs Nin

Yazarın doğum tarihi | 1903 (Fra), 1977 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1977
İlk yayınevi | Harcourt Brace Jovanovich (N.Y.)
Orijinal dili | İngilizce

▲ Anaïs Nin en çok, yazar Henry Miller da dahil pek çok sevgilisiyle yaşadığı ilişkilerinin kayıtlarını içeren günlükleriyle tanınır.

▶ Zalman King'in erotik sinemanın estetik açıdan kuşkulu ama şehvetin buğusunu taşıyan bir örneği olan 1995 tarihli Venüs Deltası uyarlamasında, başrolü Audie England oynadı.

Nin'in Venüs Deltası, sayfası bir dolardan, yaşlı ama zengin bir koleksiyoncuyu heyecanlandırmak için yazılmış, göz alıcı biçimde Freudyen erotik yazılar derlemesidir. Her bir öykü, müstakil erotik bölüm veya bölümlerden oluşur ancak bütünü bir roman özelliği taşır çünkü bazı karakterler, özellikle fahişe Bijou, birkaç yerde karşımıza çıkar. Hikâye baştanbaşa, Baudelaire'in Le Spleen de Paris'indeki (Paris Sıkıntısı) kadar özel ve şekilsiz bir Paris'in kent merkezinde ve banliyölerinde geçer. Başarısız artistlerin soğuk stüdyolarındaki akşamların, uyuşturucuların dumanının, ucuz müziğin sesinin ve oluklardaki yağmurun yarattığı çağrışımlar Nin'in cinsellik öykülerini kendi en etkileyici şiirsel metinleri kılar: Bir tür Le Cul de Paris.

Genel pornografi formülünden farklı olarak, Nin'in eserleri eşcinselliğe, çift cinsiyetliliğe, ırklar arası ilişkilere, fetişizme, enseste ve pedofiliye değinir ve heteroseksüel sevişme tasvirleri türün kendisi içinde dikkate değerdir. Gerilme ve rahatlama erotik döngüsünde yer alan herkes ve kendilerini bundan uzak tutmaya çalışan erdemlilik taslayanlar sınıfı kişisel bir patolojiye gidiş veya dönüş yolundadır.

Karakterler, ancak orgazmla bir anlığına da olsa silinmeleriyle yatışan karasevdaların, bastırmaların ve köklü düşmanlıkların esiridir. Şehvetli bir şifre, sürekli teşhir edilen bir bedenin kısmi sahibi, durmaksızın hem erkekleri hem de kadınları aynı derecede baştan çıkaran Bijou ise Nin'in en çarpıcı yaratısıdır. Seks fiiline toptan dalışı, sahip olmaya değecek bir iç yaşama hemen hemen hiç imkân vermez ancak cinsel 'elverişliliğine' dair tüm betimlemelere karşın "gerçek" bir Bijou'nun 'elverişsizliği', diğer kahramanların son derece basmakalıp olan iç gözlemleri ve güdülerinden çok daha merak uyandırıcıdır. **RP**

The Czar's Madman
Jaan Kross

Yazarın doğum tarihi | 1920 (Estonya)
İlk yayın tarihi | 1978
İlk yayınevi | Eesti Raamat (Tallinn)
Orijinal adı | **Keisri hull**

Bu romanın kahramanı, Napolyon Savaşları'ndan romantik idealler ve daha iyi bir dünya yaratma arzusuyla dolu olarak dönmüş bir 19. yüzyıl Baltık soylusu olan Albay Timotheus von Bock'tır. Nişanlısıyla evlenmeyi reddederek onun yerine oda hizmetçisine aşık olur ve onunla evlenerek sosyetede büyük bir skandal yaratır. 1818 yılında bütün kölelerini serbest bırakır ve her zaman doğruyu söylemeye yemin etmiş olduğu için çara zorba ve kötü niyetli yönetimini eleştiren bir mektup yazar. Anında topraklarından kovulur ve dokuz yıl boyunca hapiste kalır.

Çar I. Nicholas tarafından deli olduğu ilan edilerek serbest bırakılır ve iyice yoksullaşmış evine döner. Bock'ın köylü kayınbiraderi, sıkı yönetime ve bir zamanlar çocukluk arkadaşı olan çara neden meydan okuduğunu araştırarak, romanı önce Timo'nun çılgınlığının gerçeğini ortaya koyma girişimlerini anlatan bir günlük halinde yazar. Bu da Kross'a, Estonya'daki edebiyat camiasını rejimin merkezine yakın olanlara kıyasla daha gevşek bir baskı altında tutan Sovyet rejimini analiz etme ve onun aleyhinde konuşma olanağını bol bol tanır.

19. yüzyılın başlarından ortalarına kadar olan süreçte Baltık Ülkeleri'nde ulusal kurtuluş hareketleri görülmüştür; bu hareketlerle birlikte kendi kültürel ve dilbilimsel eşsizliklerinin giderek daha çok farkına varmaları ve 1970'lerin sonlarının Sovyetler Birliği'yle yapılan kıyaslamalar romanda daima kendini hissettirir. Kross defalarca Nobel Ödülü'ne aday gösterilmiştir ve Estonya'nın yaşayan en büyük yazarlarından biridir. **JM**

A Flight of Curlews
Maarten't Hart

Yazarın doğum tarihi | 1944 (Hollanda)
İlk yayın tarihi | 1978
İlk yayınevi | De Arbeiderspers (Amsterdam)
Orijinal adı | **Een vlucht regenwulpen**

Harika doğa tasvirleriyle Hollanda sınırlarının çok ötesinde de takdir toplayan A Flight of Curlews başarıyı çabuk yakaladı. Yayınlandıktan üç yıl kadar sonra roman filme çekildi ve birçok dile çevrildi.

Maarten't Hart, doğayla duyguların akıcı biçimde iç içe örüldüğü bir suluboya resim çizer. Adı yazarınki gibi Maarten olan kahraman ve anlatıcı, taşralı kuralcı ve Kalvinist bir ailenin tek çocuğudur. Hiç arkadaşı olmadığı için zamanını bitkileri ve hayvanları gözlemleyerek geçirir. Annesi kanserden öldüğü zaman Maarten, bir çulluk sürüsünün uçtuğunu görür ve bu olay, doğaya olan tutkusunu daha da ileri boyutlara taşır. Yirmi yıl sonra, hücre biyolojisi profesörü olarak, ölümü yenmek ve annesini insafsızca bir ölümle yanına alan tanrıdan intikam almak umuduyla hücreleri klonlamaktadır.

Maarten'in iç çatışmaları, romanda dokunaklı ve hassas bir dille yansıtılır. İçtenliği arzulayarak, agorafobisiyle, takıntılarıyla ve kırılganlığını açığa vurma korkusuyla mücadele eder. Buna karşın, otuz yaşına geldiğinde, annesine duyduğu sevgi, zamansız ölümünün yarattığı düş kırıklığı ve Martha isimli kıza duyduğu karşılıksız ergence aşk, somut bir acı vererek, hâlâ Maarten'in hayatına hükmetmektedir.

Yazar, klonlamanın etiği, sevgiye bağlı kırılganlık, Tanrı'nın varlığı hakkındaki kuşkular gibi ciddi, tartışmalı ve evrensel meseleleri ortaya koymakla, okuyucularının duygularını karıştırmanın yanı sıra zihinlerini de ustalıkla meşgul ediyor. **ALL**

The Singapore Grip
J. G. Farrell

Yazarın doğum tarihi | 1935 (İng.), 1979 (İrlanda)
İlk yayın tarihi | 1978
İlk yayınevi | Weidenfeld & Nicolson (Londra)
Yazarın tam adı | James Gordon Farrell

2. Dünya Savaşı sırasında Japonların işgalinden hemen önce Singapur'da geçen The Singapore Grip, Farrell'in Troubles ve The Siege of Krishnapur'la başlayan İmparatorluk Üçlemesi'nin son kitabıdır. Her bir kitapta Farrell, Britanya İmparatorluğu'na dair eleştirel bir fikir benimseyerek, hayatları kontrolleri dışındaki olaylarla önlenemez biçimde değişen hem hayalî hem de tarihsel çeşitli karakterler üzerinden imparatorluğun çöküşünü tasvir eder.

Farrell'in Siege of Krishnapur'la Booker Ödülü kazanarak aldığı para 1975'te, üzerine yazacağı dönemin tarihine ve kişilerine dair titiz bir araştırma yapmaya başladığı Singapur'a bir geziyi finanse etmesine katkıda bulunur. Blackett Ailesi için Singapur 1939 yılında tenis ve kokteyl partileri dünyasıdır. Ancak Singapur'un en eski ve en güçlü kauçuk şirketi Blackett&Webb'in sahibi Walter Blackett, işçilerin düzenlediği grevleri bastırmaya çabalarken, havada değişim işaretleri görülmeye başlar.

Blackett, grevleri durdurmaya ve kızının uygunsuz sevgilisini kovmaya çalışırken sınıflar ve uluslararasındaki belirlenmiş sınırlar parçalanma yoluna girer. Farrell, Singapur'un Japonların eline geçmesini ve İngilizlerin bölgedeki üstünlüğünün son bulmasını anlatırken tarihsel bir dönüm noktasında olan Singapur'un canlı bir portresini çizer. Roman fazlasıyla uzundur ve yavaş ilerler ancak merak yaratan olaylarla ve mizahla doludur. İmparatorluğun gelenek ve ideolojileri konusunda sakin ve komik bir şekilde tenkitçi olan Farrell, Timothy Mo ve Salman Rüşdi gibi yazarların temsil ettiği bir sömürge sonrası yazın üslubuna öncülük eder. **LE**

"Singapur kenti, diğer pek çok şehir gibi yavaş yavaş inşa edilmedi... 19. yüzyılda, sabahın erken bir saatinde, haritaya bakan bir adam tarafından şıp diye icat edildi"

▲ **Farrell 1978 tarihli bu fotoğrafının çekilmesinden yalnızca bir yıl sonra öldü; 1960'larda öğrenciyken geçirdiği çocuk felci nedeniyle zayıf düşmüştü.**

Deniz, Deniz

The Sea, The Sea

Iris Murdoch

Yazarın doğum tarihi | **1919 (İrlanda), 1999 (İng)**
İlk yayın tarihi | **1978**
İlk yayınevi | **Chatto & Windus (Londra)**
Booker Ödülü | **1978**

Charles Arrowby, anılarını yazmak için deniz kenarındaki döküntü bir eve çekilmiş bitkin düşmüş bir aktördür. Eski iş arkadaşları ve sevgilileri, sahil inzivasına üşüşür ve bazı mutsuz anıların uyanmasına neden olurlar ancak çok yıllar önce Charles'ın cinsellik olmaksızın çılgınca zaman geçirdiği Mary Hartley'in sahnede görünmesiyle hikâye daha trajik bir yola girme tehlikesiyle karşı karşıya kalır. Bir dizi komik olayla anlatıcı, Arrowby'in yaşadığı içe dönüşü kimi zaman acınacak bir durum kimi zaman da saçmalık olarak tarif edip alaya alır. Ancak geçmişinden kurtulma çabaları başarısızlığa mahkûmdur ve Arrowby'in bizim sempatimizi hak eden bir karaktere dönüşmesi, acı verici bir kendini anlama süreciyle beraber gerçekleşmek zorundadır.

Kitabın adındaki deniz, sadece hâkim olan betimleme havasının kaynağı değil aynı zamanda başlı başına önemli bir kahramandır. Bir belirsizlik ve değişkenlik gücü olarak deniz, Arrowby'in geçmişi kendi yarattığı mitin bir görüntüsü olarak dondurmaya ilişkin aldatıcı ve narsistik çabaları karşısında bir tezat oluşturur. Bir bakıma en çok The Tempest'la (Fırtına) benzerlik taşır; Arrowby'in, adasına izinsiz girenlerin yaşamlarını düzenlemek türünden Prosperovari istekleri, öykünün sonucuna doğru giderken zaman içinde vazgeçilmesi gerekecek bencilce bir zorbalıktır.

Murdoch'ın görünüşte en basit olayı bile sürekli felsefi ve etik soruların odağına taşıma yeteneği hiçbir yerde, gücünün doruğunda bir yazar tarafından yazılmış bu romanda olduğundan daha ikna edici derecede etkili olmamıştır. **VA**

Yaşam Kullanma Kılavuzu

Life: A User's Manual

Georges Perec

Yazarın doğum tarihi | **1936 (Fransa), 1982**
İlk yayın tarihi | **1978**
İlk yayınevi | **Hachette (Paris)**
Orijinal adı | **La Vie, mode d'emploi**

Bir eleştirmenin dediği gibi çağdaşlarını "otobüs durakları arasında bir Pompidou binası gibi" gölgede bırakan Perec'in devasa eseri, 1978'de prestijli Médicis ödülünü kazanmıştır. Roman gündelik yaşamın pek çok önemsiz ayrıntısını aktarmaya çalışmasının yanı sıra hoş bir anlatım sunar. Ayrıca şaşkınlık uyandıran bir biçem egzersizidir. Kitap Paris'te bir apartmanı betimler. Her dairesine bir bölüm ayrılan binanın çevresinde dolaşırız. Her zaman bir bilmece ve oyun meraklısı olan Perec, 99 bölümün her birinin içermesi gereken objelere dair hazır listeler oluşturmak için matematiksel bir formül kullanırken çapraşık bir satranç problemi hikâyenin akışını belirler.

Ana karakter de bir o kadar labirent gibidir. Percival Bartlebooth adlı zengin İngiliz, yaşamını elli yıllık bir plan çerçevesinde düzenlemeye girişir: "Tamamlanması dışında hiçbir amacı olmayan, keyfi olarak zorunlu bir program." Estetik çabası bir dizi resmin yapılmasını ve yok edilmesini gerektirir ki bu 'hiçbir şey'le sonuçlanır. Bu hiçlik, Perec'in kendi estetik davranışını yansıtıyor görünmesin diye, yazınının varoluşsal değil deneysel olduğunun farkında olmalıyız. 1967'den beri Oulipo ("Potansiyel Edebiyat Atölyesi") grubunun bir üyesi olan Perec, edebiyatı matematik veya oyun kuramı gibi ayrıldığı disiplinlerle yeniden birleştirmeyi amaçlayan grubun kurallarına bağlı kalır. **DH**

▶ **Hem hayat dolu bir insan hem de bir dahi olan Georges Perec, deneysel yazını okuyucu için eğlenceli bir deneyim haline getirme yeteneğine sahipti.**

LA VIE
MODE D'EMPLOI
PRIX
MEDICIS

The Back Room
Carmen Mart´n Gaite

Yazarın doğum tarihi I **1925 (İspanya), 2000**
İlk yayın tarihi I **1978**
İlk yayınevi I **Destino (Barselona)**
Orijinal adı I **El cuarto de atrás**

1978 yılında İspanya Ulusal Edebiyat Ödülü'nü kazanan bu roman yazarın otobiyografik köklerinden yola çıktığı kişisel bir yolculuğun başlangıcı oldu. Yazarın daha önceki romanlarından bağımsız değildi, onların bıraktığı yerden devam ediyordu. Kurmacayla gerçeğin bir karışımı olan kitapta, kısmen fantastik kısmen şeytansı bir karakterin kişisel hatıralarla aynı bünyede var oluşu ("siyahlı adam") ve hikayenin daha çok diyaloglarla biçimlenmiş yapısı yenilikçi ve yaratıcı sonuçlar doğurur Birinci şahsın ağzından anlatılan ve Lewis Carroll'a ithaf edilen roman "hayaller dünyası" methiyesiyle başlar. Ancak yazarın hatıraları, romanı, korkuları, aşk ve edebiyat hakkında konuştuğu gizemli karakterin gelişini görmesinin gerçek mi yoksa (roman yazmaya çalıştığı uykusuz bir gecede) hayal gücünün ürünü mü olduğu belli değildir.

Martin Gaite, çoğu kez anlaşılmaksızın, hayatı gerçekte olan bitenden biraz farklı, irrasyonel biçimde, birbirine bağlı hikayelerle yeniden yaratır. Kafası karışan yazar, gün ağarırken kızının gelişiyle uyanır; artık kanepede değil yatağında yatmaktadır... Kim telefon etmiştir, neler olmuştur?... Odada ziyaretçinin getirdiği küçük bir yaldızlı kutu ve "The Back Room" başlıklı bir kağıt yığını, yani tamamlanmış roman vardır. Roman halkayı tamamlayacak şekilde az evvel okuduğumuz hikâyedekinin aynısı olan sözcüklerle başlar. Gerçekçi bir kurmaca mı, hayal edilen bir hayat mı? Bu kitap çözülmemiş bir sırrın hikayesidir. **M-DAB**

The Virgin in the Garden
A. S. Byatt

Yazarın doğum tarihi I **1936 (İngiltere)**
İlk yayın tarihi I **1978**
İlk yayınevi I **Chatto & Windus (Londra)**
Yazarın tam adı I **Antonia Susan Drabble**

The Virgin in the Garden, daha sonra Frederica Dörtlemesi olarak tanınacak ve 2002 yılında tamamlanan bir dram dörtlemesinin ilk bölümüdür. 1950'lerle 1970'ler arasında geçen dört romanın dayanak noktası, Frederica Potter'la ailesi ve arkadaşlarının yaşamıdır. II. Elizabeth'in taç giydiği 1953 yılında Yorkshire'da başlayan The Virgin in the Garden, Frederica'nın büyümesini ele alır. Romanın merkezi, kraliçenin taç giymesini kutlamak üzere Kraliçe I.Elizabeth (Virgin Queen) hakkında Alexander Wedderburn tarafından yazılmış Astraea adında şiirsel bir oyunun sahnelenmesidir. Frederica'nın rekabetçi mizacı onu, Wedderburn'ün oyununda sadece başrolü istemeye sevk eder. Frederica'nın kardeşi Stephanie, her ne kadar entelektüel açıdan Frederica kadar yetenekli olsa da, yerel kilisenin papazıyla evlenerek aile yaşamını tercih eder. Frederica'nın bekâretini kaybetme girişimlerinin komedisi, tıpkı Byatt'ın yarattığı zaman ve mekân hissi kadar ustaca ve eğlencelidir. Frederica'nın hikâyesinin toplumsal mizahın açısından hafifliği, Frederica'nın küçük ağabeyi Marcus'un zihinsel gerilemesini kapsayan daha karanlık bir alt öyküyle dengelenir.

Pek çok eleştirmen, Frederica ve Stephanie arasındaki ilişkiyle Byatt ve kızkardeşi yazar Margaret Drabble arasındaki ilişki arasındaki paralelliklere işaret eder. Dörtleme geliştikçe Byatt, romanın tarihsel ve mizahi yanlarını geri çekmiştir. Üçüncü roman Babel Tower, toplumsal bir hiciv olmaktan çok polisiye roman gibidir. Byatt ayrıca, Possession'da (1990), tarihi bir romanın nasıl olması gerektiğine dair daha gelişmiş bir model geliştirmeye devam etmiştir. **VC-R**

The Cement Garden
Ian McEwan

Yazarın doğum tarihi | 1948 (İngiltere)
İlk yayın tarihi | 1978
İlk yayınevi | Jonathan Cape (Londra)
İlk ABD baskısı | Simon & Schuster (New York)

McEwan'ın çoğu romanında olduğu gibi, The Cement Garden da, ilk iki derlemesi İlk Aşk, Son Törenler (1975) ve In Between the Sheets'te (1978) yayınlanan kısa öyküleri üzerine geliştirilmiştir. Her iki hikâye ve roman, cinsel olgunlaşma ve deneyim, ensest ve tecavüz konularına odaklanır ancak bu yüzeysel devamlılıklar, sonuçta biçim ve yapıya dair daha derin yakınlıkları kadar önemli değildir. The Cement Garden, ölçülü varsayımları, sürekli fokurdayan olay örgüsü ve klostrofobik yazınıyla kısa öykü tutumluluğunu paylaşır.

Sıcak, meçhul bir savaş sonrası yazında geçen roman, anne babalarının ölümü sonrasında dört çocuğun açıklanamaz ama kaçınılmaz eylemlerini anlatır. Rahatsız edici bir samimiyet atmosferinde çocuklar, hem tek başlarına hem de birbirleriyle cinselliklerini keşfetmeye başlarlar. Roman aynı anda hem bir ev romanı örneği hem de bu tür aile hikâyelerinin soğuk duş etkisi yapan bir çeşitlemesi halini alır. Dehşet verici bir tema, biçimin çekiciliğiyle baştan çıkarıcı kılınır.

McEwan gerekçelendirme veya mantıklı açıklama yerine bitiştirme tekniğiyle yoluna devam eder. Olaylar, aksi takdirde açıklamanın yarattığı rahatlamanın yerleşebileceği endişelendirici bir boşlukla beraber, basit bir şekilde doğurdukları tepkilerle yan yana koyulur. Bu dünyada ahlâk salt görmezden gelinmekle kalmaz; aynı zamanda hikâyenin dilinin pek örtüşmediği bir lehçedir. Bunun yerine olaylar, dışarıdakiler olarak bizlerin sadece tercüme edebileceği kendi mantığını izler. Romanın kilit noktasındaki nihai, ensest cinsel çiftleşme, sadece çocukların değil ailelerinin de ortak anılarının yeniden üretimine neden olan sapkın bir kutlamaya dönüşür. Kitabın akışı sırasında gizlenenler, insan cesetleri, cinsel arzu, aile geçmişi, "gömülü" kalmayı reddeder. **DT**

"Babamı öldürmedim ama bazen ona bu yolda yardım etmiş olduğumu düşünüyorum"

▲ McEwan, East Anglia Üniversitesi'nde Malcolm Bradbury'nin yaratıcı yazarlık kursunun ilk mezunlarından biriydi.

THE INCREDIBLE HULK
MS. MARVEL
MASTER OF KUNG FU
BATTLE FOR THE WATERFRONT!
MARVEL TALES
SPIDER-MAN
ANT-MAN
DON'T PANIC

Otostopçunun Galaksi Rehberi

Hitchhikers' Guide to the Galaxy

Douglas Adams

Yazarın doğum tarihi | 1952 (İng), 2001 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1979
İlk yayınevi | Pan (Londra)
Seri olarak yayınlanması | 1980–1992

Adams'ın "dört bölümlük üçlemesi" ilk olarak 1978'de BBC'de bir radyo oyunu olarak başladı. İlk kitap olan bu roman, bilim kurgu türünü güçlü bir mizah anlayışı ve bürokrasi ve siyasetten kötü şiir ve tüm o tükenmez kalemlerin yazgısına kadar herşeyi hedef alan biraz el altından hicivle birleştirir... Galaksiler arası bir otoyolun yapımı için Dünya yok edildiğinde talihsiz sade vatandaş Arthur Dent kendisini, Guildford'lu değil Betelgeuse 5 gezegeninden olduğu ortaya çıkan arkadaşı Ford Prefect'le galakside seyahat ederken bulur. Ford, gezi rehberiyle elektronik rehberin muhteşem bir birleşimi olan, kitaba adını veren Otostopçunun Galaksi Rehberi'nin yazarlarından biridir. Rehberden alıntılar, evrenin işleyişine dair eğlenceli açıklamalarda bulunarak anlatıyı sık sık böler. İyi gözlemlenmiş ve tuhaf karakterlerin yanında aynen olması gerektiği gibi şaşkın Arthur, iyi çizilmiş, akış hızı iyi ayarlanmış ve şaşırtıcı derecede sofistike bir kurmaca edebiyat yapıtında, eşine az rastlanır bir kimya sunar.

Adams, olağanüstü yaratıcılığını, gülünçlük yaratmak uğruna arsızca alay edilen bir bilim anlayışıyla birleştirir. Bir yandan gezegeni evrenin merkezindeki yerine geri koyarken bir yandan da gezegenle şefkatli bir dille dalga geçer. **AC**

◀ **Adams (solda) ve çizgi roman yayıncısı Nick Landau, Adams'ın kitabının bir kopyasını ve radyo oyunlarının bir LP kaydını ellerinde tutuyor**

Bir Kış Gecesi Eğer Bir Yolcu

If on a Winter's Night a Traveler

Italo Calvino

Yazarın doğum tarihi | 1923 (Küba), 1985 (İtalya)
İlk yayın tarihi | 1979
İlk yayınevi | G. Einaudi (Torino)
Orijinal adı | Se una notte d'inverno un viaggiatore

Bir Kış Gecesi Eğer Bir Yolcu, roman okuma pratiğiyle bağlantılı ivedilik, arzu ve düş kırıklığı hakkında bir romandır. Calvino, tamamlanmamış romanlardan, hatalı ciltleme veya eksik sayfalar gibi olaylar nedeniyle acımasızca kesilmiş hayali kitaplardan çekici bölümlerin bulunduğu bir kütüphane rafını kapsayan bir anlatı tasarlar. Bu roman aynı zamanda, yazar ve bir roman okumak için koltuğuna oturan bir okur arasındaki tehlikeli yolculukta ters gidebilecek şeylere dairdir. Bu okur benim, belki de sizsiniz. Ama ayrıca, başlangıçta Italo Calvino'nun, Bir Kış Gecesi Eğer Bir Yolcu adlı son romanının sağlam bir kopyasını ele geçirme arzusu daha sonra başka bir okur olan Ludmilla'ya duyduğu arzuyla karışan, Okur adında bir karakter vardır. İkisinin öyküsü, her biri onların (ve bizim) hemen öncesinde okuduğumuz parçanın devamı olarak süren, okudukları diğer romanlardan bölümlerle iç içe geçen çerçeve öyküdür. Bu karmaşık düzenleme, Calvino'nun, çok farklı on romandan harika on parça yazmasını sağlar; okuma gezintisi bizi türler, dönemler, diller ve kültürler arasında dolaştırır.

Herşeyden önce bu roman, yalnız başına okumanın hazları ve serüvenlerine dair bir manifesto olmakla beraber iki okur aynı kitabı okuduklarını ve sevdiklerini keşfettiklerinde deneyimlenen karşılıklı tanımanın yarattığı heyecanın bir kutlamasıdır da. **KB**

Uzun Bir Mektup

So Long a Letter

Mariama Bâ

Yazarın doğum tarihi | **1929 (Senegal), 1981**
İlk yayın tarihi | **1979, Les Nouvelles Editions Africaines (Dakar)**
Orijinal adı | **Une si longue lettre**

Sadakatsizlik Batı edebiyatında sıradan bir konudur ama Uzun Bir Mektup sıradan bir Batı romanı değildir; burada aldatma yalnızca özel bir trajedi değil, aile hayatını şekillendirmenin herkesçe kabul edilen yoludur. Tutkulu, melankolik ve hafifçe alaycı olan Uzun Bir Mektup, bir yandan çok eşliliğin reddi bir yandan da sevginin tarifidir. Senegalli Müslüman bir kadın olan Ramatoulaye'nin arkadaşına yazdığı uzun bir mektup formundaki bu roman, terk edilme ve ardından da ölümle yıkılan uzun, mutlu bir evliliği anlatmakla kalmaz, kadınların eğitiminin ve sahip oldukları haklarının kültür ve dini geleneklerle sürtüştüğü değişmekte olan bir toplum (sömürgecilik sonrası dönemin Senegal'i) üzerine görüşleri de dile getirir.

Yazar Mariama Bâ, eğitimini tamamlaması için ısrar eden bir politikacı babanın kızıdır. Babası, annesinin ölümünden sonra Bâ'yı büyüten anneanne ve dedesinin tepkisine rağmen kızının eğitim almasında ısrar etmişti. Bu nedenle, modernleşmeyle gelenekler arasındaki çekişme Bâ'nın kendi çocukluğunda da zaten vardı. Bu çekişme, öğretmeye, yazmaya ve Senegal'deki feminist hareket için çalışmaya adadığı hayatı boyunca Bâ'nın yaşamında sabit bir tema olarak kaldı.

Uzun Bir Mektup, Afrika edebiyatında kadının durumunu ele alan en güçlü betimlemelerden biri ve bu yüzden, sömürgecilik sonrası dönemde Afrika'nın hızla değişen koşullarında kadın sorunları hakkında fikir sahibi olmak isteyenler için önemli bir kitap. Roman, 1980 yılında ilk Noma Yayıncılık Ödülü'nü kazandı. **RMa**

Burger's Daughter

Nadine Gordimer

Yazarın doğum tarihi | **1923 (Güney Afrika)**
İlk yayın tarihi | **1979**
İlk yayınevi | **Jonathan Cape (Londra)**
Nobel Edebiyat Ödülü | **1991**

Burger's Daughter, özel yaşamın imkânsızlığını ve gerekliliğini irdeleyen bir romandır. Güney Afrika'da 1960'ların sonunda ve 1970'lerde, özel yaşam sadece, "normalliklerinin" diğer insanların acılarıyla desteklendiği gerçeğiyle kendilerini körleştirebilen beyazlara özgü bir lükstür. Rosa Burger için özel yaşam aynı zamanda bir gereklilik, hapisteki babasının ölümünden sonra bir hayatta kalma stratejisi, sayesinde babasının ününün ve Güney Afrikası'nın içine çekilmeye direnebildiği bir araç haline gelir.

Rosa'nın hem annesi hem de babası Afrikalı Marksistler, özgürlük savaşçıları, politikanın özel alanın varsayılan kutsallığını ayıran ince çizgiye saygı göstermediğini düşünen figürlerdir. Romanın sonuna gelindiğinde Rosa Burger de hapistedir. Ancak kendine ait bir yaşam edinme ıstıraplı girişiminin mağlubiyetinde ilginç bir kurtuluş vardır.

Gordimer, kendinin yaratmadığı bir geçmişe sıkışmış beyaz bir kadının acısı yoluyla "özgürlük" diye bilinen şeyin ne olduğuna dair bir eleştiri dile getirir. Rosa'nın mücadelesinin hikâyesiyle iç içe geçen anlatılmamış geçmişler, göçmen madencilerin, fabrika işçilerinin, evsiz kölelerin ve topraksız köylülerin öyküleridir. Bu, duygudaşlığı aşındırır; okura, okumaya devam etmekten, bu romanın yazılmış olduğuna memnun olmaktan ve yazılmasına gerek olmasına üzülmekten başka seçenek bırakmaz. **PMcM**

▶ **Burada 1981'de Johannesburg'daki evinde görülen Gordimer, ırksal olarak bölünmüş bir ülkede beyaz bir kadının ikilemlerini dile getirir.**

Nehrin Dönemeci

A Bend in the River

V. S. Naipaul

Yazarın doğum tarihi | 1932 (Trinidad)
İlk yayın tarihi | 1979
İlk yayınevi | Deutsch (Londra)
Nobel Edebiyat Ödülü | 2001

▲ Tüm yetişkin yaşamı boyunca İngiltere'de yaşayan Naipaul, geleneksel İngiliz beyefendisi havasını büyük ölçüde benimsemiştir.

Nehrin Dönemeci, Mobutu'nun Zaire'sini fazlasıyla çağrıştıran isimsiz bir Orta Afrika ülkesinde geçer ve ailesinin Afrika'nın doğu sahilinde bulunan evinden, "büyük nehrin dönemecindeki" dağılan bir kente bir tuhafiye dükkânı işletmek için gidip gelen Hint kökenli Müslüman Salim tarafından anlatılır. Avrupalılar büyük ölçüde gitmiştir ve burası tehlikeli yeni bir yerdir.

Salim'in çevresinde her türden insan vardır: Dükkânına gelen ve muskalar ve iksirler alan bir kabile kadını, Afrika maskeleri ve oymaları toplayan yaşlı Belçikalı bir rahip ve şehirde bir hamburgerci açan başka bir Hintli'nin de aralarında olduğu sınıf atlayan girişimciler. Salim'in himaye ettiği Ferdinand adlı genç bir Afrikalı vardır; onu okula gönderir ve kendini köylü bir hiçkimseden siyasetle meşgul bir hükümet yöneticisine dönüştürmesini izler. Anlatıda her zaman hissedilen ancak asla ön plana çıkmayan, kimlik arayışında olan bir ülkede meydana gelen gerilla ayaklanmaları, yolsuzluk ve cinayet gibi fırtınalı olaylardır. Sürekli Büyük Adam olarak atıfta bulunulan Başkan, Salim'in karısıyla şiddetli bir ilişki yaşayan beyaz bir tarihçinin yardımıyla, kendine dair karanlık bir şekilde Afrikalılaştırılmış bir mit yaratır.

Herkesin yaşamı birbirine bağlıdır ve yaşadıkları zorluklar daha büyük güçler tarafından yönlendirilir: Kültürler çatışması, tarihin önemi. Nehrin Dönemeci, Naipaul'ün diğer romanlarında olduğu gibi, Avrupalı olmayan bir medeniyetin istikameti konusunda derin bir kuşkuculuk barındırır ancak asıl yankılanan bireysel hikâyeler ve içerdikleri insani felaketlerdir. **Dsoa**

"Nehir ve orman canlı gibiydiler ve sizden çok daha güçlüydüler. Kendinizi korunmasız, davetsiz bir misafir gibi hissederdiniz"

Kuru Beyaz Bir Yaz

A Dry White Season

André Brink

Öğretmen Ben Du Toit, 1970'lerdeki apartheid rejiminin beyazlara sunduğu hizmetkârlar ve yüzme havuzlarıyla dolu ayrıcalıklı hayatının keyfini süren şu "iyi," mütevazı, orta sınıf beyaz Afrikalılardan biridir. Ancak bahçıvanının, Soweto'da başka siyahi öğrencilerle birlikte bir protestoya katıldıktan sonra ortadan kaybolan oğlunu bulmaya yardımcı olması yönündeki ricasını masumane biçimde kabul etmesiyle dünyası yıkılmaya başlar.

Giderek daha da yıpratıcı bir hâl alan araştırmada Ben, gücün karanlık dehlizlerine doğru giden, yozlaşmayla, örtbas etmeyle, bağnazlıkla ve cinayetle dolu bir dünyaya saplanıp kalır. Gerçeği ararken, "bu işin peşini bırakmadığı için" kendi toplumundaki birçok kişiyle, hatta kendi ailesiyle yabancılaşmasının yanı sıra yardım etmeye çalıştığı siyahların da kendisine güvenmediğini görür. Araştırma yolundan sapar ve Brink hükümet baskısı çarklarının, insani ve kişisel bir düzlemde nasıl hiç durmadan her şeyi öğüttüğünü, sonunda kahramanımızın da bu çarklara nasıl kapıldığını anlatır. Nihai olarak, Güney Afrika'nın apartheid politikasının adaletsizliğine parmak basar.

André Brink bu romanı yazdığında kendisiyle ilgili tartışmalara hiç de yabancı değildi. Daha önce anadili olan Afrikaanca yazdığı kitaplarında (Looking on Darkness gibi) apartheid rejiminin adaletsizliğinin insani değerleri çökertmesini incelemeye başlamıştı. Bu kitaplar ona kendisi gibi beyaz Afrikalılar arasında ya da kitaplarını yasaklayan devletin gözünde popülerlik kazandırmadı. Brink daha geniş bir okuyucu kitlesine ulaşabilmek için kitaplarını tercüme etmek ve İngilizce yazmak zorunda kaldı. Kuru Beyaz Bir Yaz bunu kesinlikle başardı ve üstelik roman 1989 yılında başrollerde Donald Sutherland, Güney Afrikalı Janet Suzman ve sinemanın ağır topu Marlon Brando'nun oynadığı uluslararası bir filme uyarlandı. **JHa**

Yazarın doğum tarihi | 1935 (Güney Afrika)
İlk yayın tarihi | 1979
İlk yayınevi | W. H. Allen (Londra)
Sinema uyarlaması | 1989

"Her şey aslında... Gordon Ngubene'nin ölümüyle başladı"

▲ André Brink, beyaz ırkçılığı ve devlet baskısını eleştirmek için Güney Afrika apartheid rejimin lisanı olan Afrikaancayı kullanıyordu.

Gülüşün ve Unutuşun Kitabı

The Book of Laughter and Forgetting

Milan Kundera

Yazarın doğum tarihi | 1929 (Çekoslavakya)
İlk yayın tarihi | 1979
İlk yayınevi | Gallimard (Paris)
Orijinal adı | **Kniha smíchu a zapomnení**

▲ **Memleketi Çekoslavakya'da eserlerinin kara listeye alınmasının akabinde Kundera 1975'te, bu romanın yayınlandığı Fransa'ya kaçar.**

▶ **Kundera'nın 1981'de Fransa vatandaşı olmasından sonra yapıtları yavaş yavaş siyasi açıdan sıkıntılı Çek geçmişiyle ilgili olmaktan uzaklaşır.**

Kundera bu romanın yapısını, bir müzik parçasının çeşitlemelerine benzetir. Bu yerinde bir analoji çünkü roman, biçime dair beklentilerimize fazlasıyla meydan okur. Çizgisel veya bağlayıcı bir anlatım düzenine yedirilemeyecek yedi bölüme ayrılmıştır; bölümler arasına tarihsel bilgiler ve Kundera'nın kendi otobiyografik anıları serpiştirilir.

Romanın başlıca karakteri Tamina, kocasıyla beraber, komünist rejimin gerçeklerinden kaçmak için Çekoslavakya'yı terk eder. Kocasının kısa süre sonra ölmesinin ardından, onu unutacağına dair boğucu bir kaygıyla kıvranmaya başlar. Hatırlamanın önemi romanın ve Kundera'nın diğer pek çok eserinin ana uğraşlarından biridir. Silme ve unutmanın komünist devlet tarafından, kimi zaman gerçek anlamda kullanılan siyasi araçlar olduğuna inanır, tıpkı farklı düşünen parti üyelerinin propoganda fotoğraflarından silinmesinde olduğu gibi. Romandaki olaylar, savaş sonrası dönemde Çekoslavakya fonunda geçer. Alexander Dubçek liderliğinde ülke, sosyalizmi daha "insani" kılmaya çabalamaktadır. Ancak 1968 Sovyet işgali bu tutkuya son verir ve siyasi süreçte sükûtu hayale uğranmasına neden olur.

Gülüşün ve Unutuşun Kitabı, tam bir Kundera yapıtıdır ama, belki diğer eserlerinden daha fazla, aynı anda hem kışkırtıcı hem de engelleyici olan tarifsiz bir yabancılıkla kaplıdır. Yazarın diğer yapıtları gibi, bu roman da kadın karakterlerin sunumuyla ilgili sorular uyandırır ve gizli kadın düşmanlığı suçlamalarına davetiye çıkarır. Bunlar, deneysel bir kurmaca çalışması olduğu kadar tarihsel bir belge olarak da görülebilecek bu romana dair verimli düşünceler doğurabilecek geçerli itirazlardır. **JW**

FÉ DE

Fool's Gold
Maro Douka

Yazarın doğum tarihi | 1947 (Yunanistan)
İlk yayın tarihi | 1979
İlk yayınevi | Kedros (Atina)
Orijinal adı | E Archaia Skoura

Maro Douka'nın ilk romanı Fool's Gold, Yunanistan'daki 1967 darbesini başlama noktası, ünlü albaylar diktasını da olayların zemini ve ilham kaynağı olarak alır. Üniversiteye henüz başlayan Atinalı genç kız Myrsini Panayotou, diktatörlüğün ne olduğunu öğrenir ve yeraltı direnişine giderek daha da yakınlaşmaya başlar. Douka, bu senaryoyu hepsi Myrsini'den farklı toplumsal altyapılara sahip çeşitli karakterleri bize tanıtmak için kullanır. Myrsini'nin burjuva kültüründen gelen ailesi, bir yandan günün modası neyse onun peşine takılıp giderken, diğer yandan da sürekli önemli kişilerle ilişki kurup onları ağırlamaktadır.

Douka'nın romanı, tahmin edilebileceği gibi, son derece politik. Yazarın keskin fikirleri sahte solcuları ve burjuva orta sınıfı olduğu kadar diktatörlüğü de hedef alıyor. Myrsini'nin perspektifinden yazmakla birlikte, yan karakterlerin iç monologlarını Myrsini'nin hayal ettiği şekilde sunarak kahramanının etrafındaki karakterlerin ağzından birincil anlatıma keskin geçişler yapıyor. Okuyucuya, Yunan sınıf sisteminin ve bu sistemi en iyi temsil edenlerin, biraz fazla sert olmakla beraber ilginç bir tablosunu sunuyor.

Ancak, Fool's Gold sadece sınıf ve politika hakkında bir roman değil. Myrsini'nin siyasal olduğu kadar ruhsal eğitimini de anlatması bakımından eğitici bir roman. Neticede, Myrsini'nin insanca güdülerini idealist felsefesiyle uzlaştırmasını zorlaştıran nişanlısına karşı hissettiği duygular oluyor. **OR**

İnsancıklar
Smiley's People
John Le Carré

Yazarın doğum tarihi | 1931 (İngiltere)
İlk yayın tarihi | 1979
İlk yayınevi | Knopf (New York)
Yazarın tam adı | David John Moore Cornwell

İnsancıklar, Soğuk Savaş'ın son günlerinde casusluğun karanlık, kasvetli dünyasını yansıtır. Le Carré, başarılı polisiye romanların özelliği olan incelikli kurgulama ve sürükleyicilik anlayışını sürdürür. İngiliz istihbarat ajanı olan George Smiley, eski bir Sovyet mültecinin neden öldürüldüğünü bulmak üzere emekli olduğu halde göreve çağrılır. Roman, Tinker, Tailor, Soldier, Spy'da karşılaştığımız, Sovyet casusluğunun acımasız ve ürkütücü büyük ustası Carla'yı yok etmeyi amaçlayan avı anlatır. Smiley yavaş yavaş, karmaşık bir ağ keşfeder ve bu onun, Carla'nın zayıf bir noktası olduğunu farketmesini sağlar: Akıl hastası olan kızıyla ilgili ailevi bir endişe. Pek çok açıdan bu roman Le Carré'ın, görünüşe göre ideallerini kaybetmiş bir dünyaya dair en kasvetli betimlemesidir. Artık Doğu ve Batı arasında ideolojik bir mücadeleden eser bile yoktur; burada casusluk özel amaçlarla yapılır. Aynı zamanda, adalet ararken çok büyük onur kırıcı muamelelere maruz kalan, siyasi olarak yerinden edilen figürleri de resmeder. Kitap etkili bir biçimde, dürüst insanların ahlakî olarak anarşik bir dünyada birşeyleri değiştirebileceğini dile getirir.

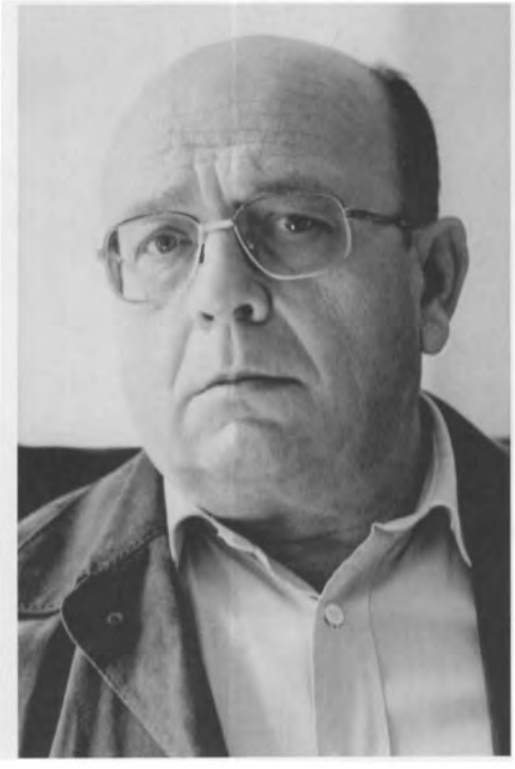
Le Carré'ı etkileyen, Soğuk Savaş'ın insani bedelidir; her iki taraf da görünüşe göre psikolojik dengesizliğe yol açan bir ortam yaratmıştır. Smiley saygın bir karakterdir çünkü neredeyse başarılı olmamayı diler: Carla'ya şantaj yapmakta tiksindirici birşeyler olduğunu, Batılı değerlerin karşı çıktığı farzedilen yöntemler kullanmaya tenezzül etmek zorunda kalacağını fark eder. **TH**

Southern Seas
Manuel Vásquez Montalbán

Yazarın doğum tarihi | 1939 (İsp.), 2003 (Tayland)
İlk yayın tarihi | 1979
İlk yayınevi | Planeta (Barselona)
Orijinal adı | Los mares del Sur

Öykü, ilk demokratik belediye seçimlerinden önceki gün Barselona'da geçer. O sınıfa mensup birinin söylediği gibi, iş adamı olmanın utanılacak bir şey sayıldığı bir dönemde, kibirli burjuva sınıfı gururunu tamir etmektedir. Hassas bir solcu, tam bir hedonist, tutkulu bir yemek düşkünü, doymak bilmez bir okuyucu olan ve vicdan azabının yükü altında ezilen (okuduğu kitapları yakmaktadır) dedektif Pepe Carvalho kendi sırası geldiğinde şunları söyler: "Biz özel dedektifler sağlam ahlakın barometreleriyiz." Ardından ekler, "bu toplum çürümüş. Hiçbir şeye inancı kalmamış." Ancak, anlaşılan, ölümünü soruşturduğu iş adamı Carlos Stuart Pedrell bir şeye inanmıştır: Ressam Gaugin'in ayak izlerini takip ederek güney denizlerinde kaybolmak istemiştir.

Carvalho'nun Pedrell'in ölümünü araştırırken yaptığı incelemeler onu kibirli burjuvaların yapmacık dünyasına götürdüğü gibi, proleter göçmenlerin dünyasına da götürür çünkü ölümünün sırrı, kaderin bir cilvesiyle ölen adamın bir şirketi tarafından inşa edilen mülteci köylerinden biri olan San Magin'de yatmaktadır. Hollywood kara film geleneklerine birçok gönderme yapan ve aynı zamanda da dönemin Barselonası'nın portresini erişilmesi güç bir güzellikte çizen bu roman, Carvalho kitaplarının en iyilerinden biri, belki de en iyisidir. **JCM**

"Polis bir an için öte yana baktı ve Darkie ona sağlam bir sağ kroşe çaktı. Gecenin içinde önünde bir yol açılmıştı..."

▲ **Vásquez Montalbán, özel dedektifi Pepe Carvalho'yu yozlaşmanın izini sürmek üzere Franco dönemi sonrası Barselona'nın tehlikeli sokaklarına gönderir.**

Gülün Adı

The Name of the Rose

Umberto Eco

Yazarın doğum tarihi | **1932 (İtalya)**
İlk yayın tarihi | **1980, Bompiani (Milano)**
Sinema uyarlaması | **1986**
Orijinal adı | **Il nome della rosa**

Umberto Eco'nun Gülün Adı adlı romanı, güzel olduğu kadar karmaşık bir anlatım sistemiyle okura hem işaretbilimine dair açık bir savunma hem de karmakarışık bir dedektiflik öyküsü sunar. Her ikisi de, bir dizi el yazması arasında anlatmaya değer bir hikâye bulan bir araştırmacıya dair tamamlanmamış bir öyküyle, bir ön anlatımla inşa edilir. Belki bu ön anlatıma ayrılan yerin, peşinden gidilecek şeyin yoğunluğuyla kıyaslandığında az olması belki de araştırmacının ifade tarzı nedeniyle, bu ilk birkaç sayfa, metin el yazmalarının 14. yüzyılın başındaki kaynağına doğru uzanırken okurun zihninden çıkmaz.

Genç Benediktin çömezi Melkli Adso, bilgili bir Fransisken rahibi olan Baskerville'li William'la sorunlar yaşayan bir Benediktin manastırına gerçekleştirdiği gezilerini anlatır. İhtilaflar ve sırlarla çevrili acımsız bir arena olan bu manastır, kitaplarca yönetilir. Burada yaşayan Bendiktin rahipleri kitaplar için yaşarlar. Teker teker altısı da öldürülünce Baskerville'li William, kıskançlık, arzu ve korku işaretlerini bularak ve okuyarak onların sessiz iç savaşlarına dair gerçeği arar.

Gülün Adı okurlarından Baskerville'in yorumlama görevini paylaşmalarını, işaretlerin çok sesliliğine riayet etmelerini, anlam konusunda karar vermeden önce yavaşlamalarını ve anlam arayışını sonlandırmayı vaat eden herşeyden kuşku duymalarını ister. Bu şekilde Eco, yorumun kendisini tartışmaya açar. **PMcM**

◀ **Eco, fotoğrafçı David Lees tarafından bir ortaçağ dekorunda romanının adındaki gülle poz verdirilirken gülünç görünmemek için büyük çaba harcar.**

Clear Light of Day

Anita Desai

Yazarın doğum tarihi | **1937 (Hindistan)**
İlk yayın tarihi | **1980**
İlk yayınevi | **Heinemann (Londra)**
Yazarın Tam Adı | **Anita Mazumdar**

Hintli bir baba ve Alman bir annenin kızı olan Anita Desai, "Hindistan hakkındaki duyguları bir Hintli gibi olduğu halde, düşüncelerinin bir yabancı gibi olduğunu" söylemişti. Eski Delhi'deki harap bir malikânede geçen bu etkileyici ve son derece ayrıntılı romanda, dağılan bir ailenin gergin ve huzursuz ilişkilerini, Hindistan'ın bölünmesine neden olan sarsıcı tarihi olaylar, Gandhi'nin ölümü ve bunu izleyen siyasal güç elde etme mücadelesiyle birleştirerek anlatıyor.

İki temel karakter olan, araları açık Bim ve Tara kardeşler yeğenlerinin düğününde tekrar bir araya gelirler. Abla olan Bim otistik erkek kardeşiyle yaşlı bir alkolik olan teyzesine bakmak üzere evde kalmıştır. Tara bir diplomatla evlenip yurt dışında yaşamakla, hem evden hem de evde hüküm süren geleneklerden kaçmıştır. Bu iki kadın, çocukluklarını hatırlayarak, yolları daha o zamandan ayrılmış olmasına rağmen bir ölçüde uzlaşmaya çalışırlar. Ancak Tara, Bim'in gücenmiş ve savunmaya çekilmiş olduğunu, ailesinin kendisine ihaneti olarak gördüğü tutumu bir türlü affedemediğini fark eder.

Anita Desai tarihi "bir çeşit Hint Tanrısı" olarak tanımlar ve romanlarının çoğunda kahramanları, umutsuzca karşı koymaya çalıştıkları tarihsel ve toplumsal güçlerle birlikte sürüklenirler. Clear Light of Day'de yazar, karmaşık ve çalkantılı bir tarihin çağdaş Hint toplumu üzerindeki etkilerini inceler, bunların iki kadının hayatına ve birbirinden çok farklı kendini gerçekleştirme arayışlarına nasıl tesir ettiğine odaklanır. **TS**

Alıklar Birliği

Confederacy of Dunces

John Kennedy Toole

Yazarın doğum tarihi | 1937 (ABD), 1969
İlk yayın tarihi | 1980
İlk yayınevi | Louisiana State University Press
Pulitzer Ödülü | 1981

"Gerçek bir dahi dünyaya geldiğinde, onu, bütün aptallann ona karşı birleşmiş olmasından tanıyabilirsiniz." Yergi yazarı Jonathan Swift tarafından yapılan bu alıntı, ve John Kennedy Toole'un garip ve komik romanının merkezini oluşturan bu kuşkulu dahi, çok büyük bir iştaha ve sıradışı bir bilgi birikimine sahip, şişman bir adam olan Ignatius J. Reilly'dir. Zamanın çoğunu, alem yaparak, yüksekten atıp tutarak ve derin düşüncelerini karmakarışık not defterlerine yazarak geçirme niyetinde olan Reilly, talihsiz bir gelişme sonucunda, çalışma dünyasının içine girmek zorunda kalır. Modern yaşamın dehşetiyle başetmek için mücadele ederken, bir dizi yanlış anlama ve talihsizliğin içine düşer.

New Orleans'ın, mükemmel bir şekilde betimlenen bayağı yaşamı içindeki tuhaf ve aptal insanlar onun etrafından dönüp durmaktadır. Çürümüş yaşam biçimi, bu komediye, belli belirsiz, çelişkili bir ton ekler ve kitap şehrin sırıtan karnaval maskesinin arkasında gizlenen iki yüzlülük ve ayrımcılığa, insanı huzursuz eden bir şekilde içeriden bakar.

John Kennedy Toole, romanı basacak bir yayıncı bulabilmek için yıllarca uğraştı. Yazarın intiharının üzerinden yıllar geçtikten sonra annesi roman yazarı Walker Percy'i el yazmalarını okuması için ikna edebildi, ve kitap, Percy'nin azmi sayesinde yayınlanabildi. O günden beri de en çok satan kitaplar arasında yerini korumaya devam etti. Bu roman, Ignatius J. Reilly'e göre, "Kaos, Delilik ve Zevksizlik tanrılarının" insanlığın üzerinde hakimiyet kurduğu, fazlasıyla yerinden oynamış bir dünyanın içinde sürekli dönerek, komik ve insanı sürükleyen bir eser olarak ebediyen varlığını koruyacak. **TS**

Rituals

Cees Nooteboom

Yazarın doğum tarihi | 1933 (Hollanda)
İlk yayın tarihi | 1980
İlk yayınevi | Arbeiderspers (Amsterdam)
Orijinal adı | Rituelen

Nooteboom, Hollanda'nın, Nabokov ya da Borges'e cevabı olarak tanımlanır. Kitaptaki ritüeller, ne açık bir biçimde postmoderndir, ne de özellikle gerçekçidir, fakat aynı zamanda, kesinlikle çizgisel ya da öngörülebilir de değildir.

Refah içinde bir yaşam ayrıcalığına ve bol zamana sahip bir düşünür olan Inni Wintrop'u konu alan bu roman, olayların ve insanların birbirlerine ayna tuttukları fakat hiç bir zaman tam olarak açıklanmadıkları izlenimsel bir edebi ortam yaratır. Belki Witrop'un, kendi kendisine günah çıkarma niteliğindeki amatör sanat merakı cevap vermez, sadece sonu gelmeyen ve insanı huzursuz eden sorular sorar ama romanın merkezinde yatan sadece onun yaşamı değil aynı zamanda Taadslar olarak bilinen, baba Arnold'la oğlu Philip'in öyküsüdür. Her ikisi de intihar ederek yaşamlarına son verirler. Nooteboom, onların yaşamlarındaki çelişkili durumları ve ölümlerini, farklı kuşakların nasıl benzer entelektüel ve manevi inanç krizleriyle karşı karşıya olduklarını açıklamak için kullanır.

Cees Nooteboom'ın yaklaşımı, ne yorucu bir şekilde felsefi ne de antropolojiktir; Tanrının ve varoluşun doğası hakkındaki anlatımlarında, tamamen, sanat dünyası üzerine, ruhen arındıran ve eleştirel seslerin ürpertici düşüncelerinin etkisi görülür. Kitabın dili, varoluşsal bir şüphe taşıyor ya da Amsterdam'ı sürükleyici biçimde betimleyerek kente saygı gösterir; kesin ve şiirsel olarak kusursuzdur. Rituals, Nooteboom'un, İngilizce konuşulan dünyadaki ilk büyük başarısı olur; bu durum, yaradılışla ilgili böyle bir "Avrupalı" roman için, belki de kati büyüklüğünün ifadesidir. **AB**

Smell of Sadness
Alfred Kossmann

Yazarın doğum tarihi | **1922 (Hollanda), 1998**
İlk yayın tarihi | **1980**
İlk yayınevi | **Querido (Amsterdam)**
Orijinal adı | **Geur der droefenis**

Smell of Sadness, Hollandalı yazar Alfred Kossmann'ın hem edebiyat hem de gazetecilik dünyasının çeşitli sınırlarını keşfettikten sonra yazdığı başyapıtı. Kossmann, çok genç yaşlardan itibaren hem kendi yaşamını hem de başkalarının yaşamlarını gözlemlemiş ve hayata karşı geliştirdiği tutum, çeşitli yazınsal tarzlarda ifadesini bulmuştu. 1946 yılında Het vuurwerk'le (The Fireworks) şair olarak ilk çıkışını yaptı; bunu romanları ve gazetecilik çalışmaları izledi. Kossmann, aynı zamanda, gözlemleriyle otobiyografik düşüncelerini birleştirdiği sayısız kapsamlı yolculuk öyküsü de yazdı.

Geur der droefenis, Kossmann'ın yazarlığının tüm yönlerinden oluşan bir bileşimdir ve birçok otobiyografik unsur içerir. Roman, henüz bir ergenken, hayatın "zor olmadığını ama son derece sıkıcı olduğunu" öne süren yazar Thomas Rozendal'ın hayatının kırk yılını anlatır. Onlarca yıl sonra, varoluşun anlamsızlığını kabul etmek zorunda kalmıştır. Ortaya bir yararsızlık ve fanilik atmosferi çıkar: Karakterlerden biri intihar eder, bir diğeri aklını yitirir, üçüncüsüne kamyon çarpar. Peki ya Thomas? Şaşırtıcı bir teslimiyetle hayatın akıp gitmesine izin verir ve yaşamı dolu dolu yaşamayı beceremez. Bütün karakterler savaş döneminde büyümüş ve önlenemez olaylarla gelişmelerin sonucu olarak çoğunlukla trajik hayatlar yaşamışlardır. Kossmann hikâyesini, iç içe örülen hatıralar, gerçekler, uydurmalar ve rüyalarla anlatır. Gerçek, "hüznün kokusu"nu yayan etkileyici bir yazınsal karışımla çarpıtılmıştır. **JaM**

Broken April
Ismail Kadare

Yazarın doğum tarihi | **1936 (Arnavutluk)**
İlk yayın tarihi | **1980, Gjakftohtësia**
İlk yayınevi | **Naim Frashëri (Tiran)**
Orijinal adı | **Prilli i Thyer**

İki dünya savaşı arasında, Avrupa modernitesinin eşiğinde bir devlet olan Arnavutluk'ta geçen roman, Gjorg Berisha'nın, kuralları, kuşaklar boyunca Arnavutluk kültürüne hakim olmuş eski bir saygı kuralı olan Kanun tarafından kesin bir şekilde belirlenen bir kan davasına bulaşmasını anlatır. Gjorg'un ailesinin, komşuları olan Kryeqyqe ailesi ile yetmiş yıldan beri devam eden bir kan davaları vardır. Roman, Gjorg'un, kardeşinin öldürülmesine karşılık olarak Kryeqyqe ailesinden birisini öldürmesiyle başlar. Bu cinayet, Gjorg'un kendisini, bu karşılıklı suçlama çemberinin sonraki kurbanı haline getirir.

Kanun'un bir yasasına göre, bir cinayet işlendikten sonra, intikamı alınmadan önce, 30 günlük ateşkes dönemi vardır. Roman, Gjorg'un kurbanını Mart ayının ortasında öldürmesinden, Nisan ayının ortasında Kanun'un acımasız adaletinin önüne çıkarılacağı güne kadar, Gjorg'un işte bu ateşkes dönemini anlatır. Bu dönemde, Gjorg ne ölü ne de canlıdır, boş bir zamanda asılıdır.

Sıradışı, basitlik ve zerafetle yazılmış bu roman, akıldan çıkmayan ve insanı huzursuz eden bir öyküyü anlatır. Romanın anlattığı, yaşamla ölüm arasındaki boşluk, Homer, Dante ve Kafka'nın ruhundan ilham alan, rüya gibi bir anlatımla ifade ediliyor. Kısa süre önce, Doğu Avrupa'nın çağdaş yaşamının çelişkilerini ifade etmek için eski bir dil icat eden Kadere, şaşkınlık uyandıracak ölçüde sıradışı bir yazar. **PB**

Geceyarısı Çocukları

Midnight's Children

Salman Rushdie

Geceyarısı Çocukları, 15 Ağustos 1947'de tam geceyarısında dünyaya gelen Salim Sina tarafından anlatılır; bu, Hindistan'ın bağımsızlığa kavuştuğu andır. Salim'in yaşamı, yeni kurulan ülkenin kaderine zincirlenmiştir. Bununla beraber Rüşdi, romanı ya da bu kahramanı ülkenin temsilcisi kılmak yerine milliyetçilik mitinin sunduğu karmaşık fantezi ve yıkımları irdeler.

Geceyarısını içine alan saatte dünyaya gelen tüm çocuklar benzeri görülmemiş yeteneklere sahiptir; geceyarısına ne kadar yakın doğdularsa bu yetenek de o kadar büyüktür. Fantastikle gerçeküstünün kurduğu bu iş birliği (zamanda yolculuk edebilen, balıkları türetebilen, görünmez olabilen çocuklar) Hindistan'ın zengin potansiyelinin düşsel bir ifadesidir. Bu gruptan iki kişi, saatler tam geceyarısını vurduğunda doğmuştur ve grubun potansiyel liderleridir: Bunlardan birincisi, başka insanların kalplerinden ve zihinlerinden geçenleri okuyabilen Salim, ikincisi de karşıt bir yetenekle, savaş yeteneğiyle donatılmış, ileride acımasız bir cani olacak Şiva'dır.

İkisi arasındaki karşıt ilişki, bağımsızlığın ilk yıllarını arka planına yerleştiren bu son derece ayrıntılı ve muazzam anlatı açısından can alıcı önem taşır. Salim, ayrıcalıklı ve birbirine bağlı bir aileden geliyorken, anasız bir sokak çocuğu olan Şiva'nın hiçbir şeyi yoktur. Ancak romanın ortalarına geldiğimizde bu iki çocuğun doğumda karıştırıldığını ve ikisinin de aslında oldukları sanılan kişi olmadığını görürüz. Bu bilginin beraberinde getirdiği babalık, sahip olunanın kişinin elinden alınması, gerçek aidiyet ve güven bunalımları, romanın her yanına yansır ve Hindistan'ın kendi bölünmüş tarihinde sürekli olarak yankısını bulur.

Ustaca kaleme alınmış, okurunu düşsel ortamıyla, içerdiği mizahla, baş döndürücü kelime oyunlarıyla, yürek burkan dokunaklılığıyla yerine mıhlayan bu roman, büyülü gerçekçilikle politik gerçekliğin heyecan verici bir harmanı, Rüşdi'nin kendi anavatanına sunduğu içten bir armağan. **NM**

Yazarın doğum tarihi | 1947 (Hindistan)
İlk yayın tarihi | 1980
İlk yayınevi | Jonathan Cape (Londra)
Booker Ödülü | 1981

▲ 1988 tarihli bir fotoğrafta görülen Salman Rüşdi, Geceyarısı Çocukları'nın başarısı sonucu yazar olarak uluslararası üne kavuştu.

◀ Hintliler, Rüşdi'nin anlatıcısı Salim'in dünyaya geldiği gün olan 15 Ağustos 1947'de Kalküta'da, İngiltere'den bağımsızlıklarını kazanmalarını kutluyorlar.

Barbarları Beklerken

Waiting for the Barbarians

J. M. Coetzee

Yazarın doğum tarihi | 1940 (Güney Afrika)
İlk yayın tarihi | 1980
İlk yayınevi | Secker & Warburg (Londra)
Nobel Edebiyat Ödülü | 2003

Eleştirmenler, Coetzee'nin, yoğun, eksiltili anlatılarında Güney Afrika devletinin apertheid dönemi sırası ve sonrasına dair alegorilerini bulmaya çalışırlar. Barbarları Beklerken, muhakkak ki böyle bir yoruma açıktır.

İsmi olmayan bir imparatorlukta, nerede olduğu belli olmayan bir yerde, bilinmeyen bir zamanda geçen bu roman, bir yargıcın öyküsünü anlatır. Yargıç, gizemli Albay Joll'un "barbar" bir kıza yaptığı işkenceyi cezalandırma girişiminde bulunarak, vahşi devlet makinesine karşı çıkar. Yargıç, çölden getirilmiş ve içinde eski ve artık okunamayacak durumda olan el yazmalarının da olduğu, tahta parçalar toplar. Kendisi, bu yazı parçalarının, parçaların kendisinden değil de, okunma biçimlerinden ve sıralarından kaynaklanan bir alegori oluşturdukları sonucuna ulaşır. Böylece, Barbarları Beklerken, yazma eylemi ve yazma eyleminin, anlamı iletmedeki olası başarısızlıkları üzerine daha genel bir irdeleme halini alır. Burada, "barbarlar", açıkça ifade edilemeyen bir çilenin tanıklarını temsil eder. Yargıcın kurtardığı kız hemen hemen hiçbir şey söylemez ve yargıç, çoğunlukla kızın bilincinden anlamlar çıkararak, onun yaralarından İmparatorluğun öyküsünü okumaya çalışır. Coetzee, aynı şekilde, yargıcın aşağılamaları yoluyla, politik vaatlerin, eşzamanlı olarak hem ideolojiden yoksun hem de bütünüyle idelojiden ibaret olduğunu anlatır. **LC**

Baden-Baden

Summer in Baden-Baden

Leonid Tsypkin

Yazarın doğum tarihi | 1926 (B. Rusya), 1982 (Rus.)
İlk yayın tarihi | 1981, Novyy Amerikanets (N.Y.)
Orijinal adı | Leto v Badene
İlk İngiltere Baskısı | 1987, Quartet (Londra)

İlk kez 1981'de, yazarın ölümünden hemen önce yayınlanan bu sıradışı roman, Susan Sontag'ın ölmeden hemen önce kitap hakkında yaptığı eleştirileri nedeniyle, okurların dikkatini çekti.

Roman, Fyodor ve Anna Dostoyevski'nin fırtınalı ilişkilerini, çiftin 1867 yazında Baden-Baden'e yaptıkları seyahate odaklanarak anlatıyor. Anna ve Fyodor'un öyküsü, Tsypkin'in kendi seyahatlerinin otobiyografik anlatımıyla ve Dostoyevski'nin yazdığı anlar ve sahnelerle, Rus edebiyatının daha geniş mirasıyla iç içe geçiyor.

Okuyucu, gerçek ve gerçek olmayan, güzel ve çirkin arasında kayboldukça, Tsypkin'in, yabani, kontrol altına alınamayan yazım üslubu kontrolü ele alıyor ve kendi çılgın gerçekliğini yaratıyor. Tsypkin'in, hiç kimseye benzemeyen, tamamen yeni ve parlak bir buluş olan bir üslubu var. O, Dostoyevski'nin Anna'ya duyduğu çılgın aşka doğru gittiğini hayal ederken, yazısının ritminde, Dostoyevski'nin düşünme hareketlerini, paranoyasını, umutsuzluğunu ve zekasının parlaklığını yakalıyor.

Baden-Baden'deki yaz, Dostoyevski'yi yeni bir açıdan tanımamızı sağlar, ve böylece, çağdaş romanın haritasını yeniden çizmeyi vaad eder. Romanın, yaşamının son günlerini yaşayan bir kadın tarafından karanlığın içinden, salt edebi kurmacaya duyulan aşk uğruna çekilip çıkarılması, bu romana tuhaf biçimde yakışmıştır. **PB**

The House with the Blind Glass Windows

Herbjørg Wassmo

Yazarın doğum tarihi I **1942 (Norveç)**
İlk yayın tarihi I **1981**
İlk yayınevi I **Gyldendal (Oslo)**
Orijinal adı I **Huset med den blinde glassveranda**

Alman Nazi işgalinin ardından hâlâ işgalin izleriyle boğuşan küçük bir Norveç balıkçı köyünde geçen The House with the Blind Glass Windows, on bir yaşındaki Tora'nın hikâyesini anlatır. Ölmüş bir Alman askerinin gayrimeşru kızı olan Tora, annesi ve ayyaş üvey babası Henrik'le birlikte derme çatma bir kiralık evde yaşamaktadır. Doğumunun utancıyla toplum dışına itilmiş olan Tora, annesi işte olduğu zamanlarda da üvey babasının sürekli cinsel ve ruhsal tacizine maruz kalır.

Wassmo'nun parçalı metni, kasvetli durumuyla başa çıkmaya çalışan Tora'nın giderek artan umutsuzluğunu taşır. Fena hâlde korunmaya ihtiyaç duymasına rağmen Tora, annesini gerçeğin yükünü taşımak zorunda bırakmaktan çekinir. Kendini güvende ve rahat hissettiği bir hayâl dünyasına kaçmakta, gerçek babasının gelip kendisini kurtaracağını düşlemektedir. Wassmo, bu acıklı öyküyü ve açıklıkla betimlenen içeriği, yumuşak ve melodik bir yazım tarzıyla hafifletiyor.

The House with the Blind Glass Windows, Wassmo'nun Tora üçlemesinin ilk cildi. Roman yalnızca üzüntülerin hikâyesi değildir; Tora, birkaç komşu kadının dostluğu ve desteğiyle kendisinde kurtulacak gücü bulur. Özünde kadınların kurbanlaştırılmasını anlatan bir roman olmasına karşın, The House with the Blind Glass Windows, aynı zamanda Tora'nın zaferini de kutlar. Bu, birlikte cinsiyet eşitsizliğiyle, yoksullukla ve savaş sonrası dönemin bunalımlarıyla mücadele eden kadınların kendi aralarında dayanışmalarına dair etkileyici bir öykü. **RA**

Leaden Wings

Zhang Jie

Yazarın doğum tarihi I **1937 (Çin)**
İlk yayın tarihi I **1981, The People's Literature Publishing House**
Orijinal adı I **Chenzho ng de chibang**

Zhang Jie'nin romanı, ortak yönleri Çin kökenli büyük sanayi kuruluşu Dawn Motor Works'la bağlantıları olan bir grup karakterin hikâyesini anlatır. Ana tema, modernleşmenin getirdiği köklü değişim ve bu değişimin Çin toplumunu nasıl etkilediğidir. Jie'nin modern Çin'de günlük yaşam üzerine yoğun gözlemleri, kültürel ve siyasal devrimin, sanayi toplumunun önemsiz unsurları üzerindeki etkilerini gözler önüne sererek bizlere, fabrika işçileriyle eşleri ve çocuklarının hayatları hakkında benzersiz bir içgörü sunar.

Fazlasıyla yoğun diyaloglar ve anlatımın insanın hevesini kursağında bırakan bitimsizliğiyle dolu, kısa, sonu belirsiz hikâyeler, değişen kültürün çeşitli bölümlerine göz gezdirir. Yakın tarihteki gelişmelere rağmen, köklerini feodal geçmişten alan ön yargılar halen hüküm sürmektedir; reformcular kariyerlerini eski sistemde oluşturan resmi yetkililerin ürkütücü engellemeleriyle karşı karşıya kalmakta ve kadınlar hala ikinci sınıf vatandaş sayılmaktadır. Çeşitli karakterlerin akıbeti hakkında merakta kalırız ama aynı zamanda da sosyal ve siyasal huzursuzlukları betimleyen bir tabloyla karşılaşırız.

Kültür Devrimi'nin ortasında, Zhang Jie'ye Pekin'deki özel bir okulda yeniden eğitim görmesi emredilir. Daha sonra aşağı yukarı 20 yıl boyunca Sanayi Bakanlığı'nda çalışır. Yazmaya ancak Kültür Devrimi sonrasında başlar; söz konusu roman, o dönemde Batı'da tercümesi gerçekleştirilen ilk yapıtlardan biridir. **RA**

The War of the End of the World

Mario Vargas Llosa

Yazarın doğum tarihi | 1936 (Peru)
İlk yayın tarihi | 1981
İlk yayınevi | Seix Barral (Barselona)
Orijinal adı | La guerra del fin del mundo

Bu sekizinci romanında yine kötülüğün çeşitli yüzlerini anlatan Vargas Llosa, ortaya çarpıcı, mahşerî bir hikaye koyuyor ve aynı zamanda kendi yapıtları açısından da bir dönüm noktası oluşturuyor. Perulu yazar, ilk kez doğduğu ülkenin ve zamanın dışına çıkıp, 19. yüzyılın sonlarında Brezilya'da yaşanan bir gerçek hayat hikayesini anlatıyor. Bu hikaye, Cumhuriyet ve modernite karşıtı vaazlar vererek kuzeydoğu Brezilya'nın mülksüzleri adına konuşan ve Cumhuriyetçi hükümete meydan okuyan hayalperest kutsal kişilik Antonio Consejero'nun yaşadığı deneyimleri ele alır. Brezilya ordusu çaresiz kalarak, Consejero ve yandaşlarının bin yıllık bir krallık kurmak niyetinde oldukları Canudos'u yıkmıştı.

Vargas Llosa, çok önemli bir çalışma olarak nitelendirdiği, Euclides da Cunha'nın Rebellion in the Backlands adlı romanından esinlenerek, çarpıcı, belgesel gücünde bir roman yaratmıştır. Hikayesini, paralel hikayelerin birbirini izlediği titiz bir yapısal kalıpta hazırlamıştır. Ortaya çıkan sonuç, büyüleyici bir canavarın yükselişini, ilerleyişini ve yok oluşunu gözler önüne serer. Ateşli bir fanatizm ve ütopyacılık eleştirmeni olan Vargas Llose, bu kitapta 1960'lardaki romanlarının tutkusunu yeniden yakalıyor. Yapıt, o dönemler Hispanik dünyada kabul görmeye başlayan yeni bir tür tarihsel roman açısından büyük bir itici güç oldu. **DMG**

Lanark: A Life in Four Books

Alasdair Gray

Yazarın doğum tarihi | 1934 (İskoçya)
İlk yayın tarihi | 1981
İlk yayınevi | Canongate (Edinburgh)
Saltire Society Yılın Kitabı Ödülü | 1981

Alasdair Gray, Lanark'ı ilk yazmaya başladığında tüm kıstasları, İskoç romanında yeni keşifler yapmak için, sıfırlamış gibi görünüyordu. Gray bu romanda iki mirastan beslenir. Tipografik yenilikler yapma dürtüsünü Jonathan Swift ve Joyce'dan alırken, aynı zamanda, Glasgow'daki günlük yaşamın dokusu içinde gizlenmiş, Blake tarzı radikal toplumsal olasılıklar görüşünü korur. Unthank ve Glasgow arasında gidip gelen öykü, Lanark ve Duncan Thaw'ın günlük çalışma rutininin angaryasına direnme girişimlerini izlerken, şehirdeki iki yer altı dünyasının içine karışır.

Kitap boyunca okuyucunun dikkati, kullanılan malzeme yoluyla kitabın fiziksel değerine çekilir. Bir bölümden diğer bölüme, Gray'in yaptığı hâyali mekân betimlemeleri bu yazılı olumsuzluk belgesini, İskoçya gençliğinin duyduğu acıyla özdeşleştirir. Şehirdeki asiliğin kelimelerle betimlenmesi, İskoçya'daki yeni kuşağın beklenen örneklerini teşvik eder. Sürekli geçiş bölgeleri olarak tasvir edilen ve durgunluk ve durgunluğun telafisi arasında gidip gelen her iki şehirle birlikte okur, Gray'in tipografik tasarımları ile etkileşim içine girmesi için teşvik edilir (tıpkı kitabın kahramanlarının yoculukları sırasında olgunlaşması gibi). Basılı sayfanın vazgeçilmezliğinin kanıtı bu karşılıklı etkileşim durumudur. **DJ**

▶ **Gray'in kendisi tarafından çizilen bu ilüstrasyon, yazarın fantezi ve tipografiyi çalışmasında akıllıca kullandığını gösterir.**

PROPERTY OF
ALASDAIR
GRAY 30-7-59
11 FINDHORN ST
GLASGOW E.3
Poor
By
Robert
Walker

Tavşan Zengin Oldu

Rabbit is Rich

John Updike

Yazarın doğum tarihi | 1932 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1981
İlk yayınevi | Knopf (New York)
Pulitzer Ödülü | 1982

John Updike'in, çok beğenilen dört bölümlük "Tavşan" dizisinin üçüncü romanı olan Tavşan Zengin Oldu, on yıl daha atlayarak 1979 yılına gider. Pennsylvania'da, Brewer adlı küçük bir hayali kasabada geçen roman, bir kez daha,"Tavşan" takma adlı Harry Angstrom'un öyküsünü anlatır. Şimdi kırklı yaşlarına gelmiş olan Angstrom, kullanılmış araba satıcısı olarak kariyerinde elde ettiği başarının tadını çıkarmaktadır. Karısıyla mutlu bir yaşam süren, ve oğlunun büyümesi ve evlenmesiyle yeniden zorlu ilişkilerin içine giren Tavşan, zamanla, Sinclair Lewis'in Babbit'inin küçümseyip alay ettiği ve kitapta bir özdeyiş olarak yer alan"sağlam vatandaş" rolüne bürünmeye başlar. Arka planında 1970'lerin sonunda dünya çapında yaşanan büyük petrol krizinin bulunduğu romandaki hareketlilik, Tavşan'ın işinin, işçi sınıfı linotipinden, daha üst sınıfa yükselme arayışında olan bir kullanılmış araba satıcısına dönüşmesiyle ima edilen ironilerden kaynaklanır. Son zamanlarda yakıtın öneminin farkına varmış orta sınıf sürücülere Toyotalar satmak, Tavşan'ın orta sınıf dünyasının spor ve iş adamları klüplerine ve kokteyllere giriş biletidir. Kitabın adında sözü geçen zenginliğe ulaşmaktan duyduğu haz, kitabın, Amerikan işçi sınıfına ait işlerin artık kayboluyor olduğunu duygusal bir biçimde betimlemesiyle dengelenir.

Kitap, Tavşan'ın kişisel yaşamındaki duygusal karışıklıkları, daha sonra 1980'lerin korku veren endişelerine dönüşecek durumun zirvesindeki bir Amerika'yı arka plan olarak kullanarak anlatır. Updike'ın karakterleri dikkatli bir şekilde tanımlayışı her zamankinden daha güçlü. Tavşan yaşlandıkça, günlük yaşamı alttan destekleyen duygusal bağlantıların duygusal bir şekilde betimlenmesi, yeni dokunaklılık yaratmayı başarıyor. **AB**

Couples, Passerby

Botho Strauss

Yazarın doğum tarihi | 1944 (Almanya)
İlk yayın tarihi | 1981
İlk yayınevi | Hanser Verlag (Münih)
Orijinal adı | Paare, Passanten

Alman roman ve oyun yazarı Botho Strauss'un altı kısa öyküsünden oluşan bu koleksiyonda, hayatın anlamı ve duygusal bağlar üzerine sonsuz ama sonuçsuz arayışlarında bozguna uğramış, hem uzun vadeli hem geçici ilişkileri olan çiftler birbirlerine tutunur ama tek bulabilecekleri daha büyük bir yalnızlık ve umutsuzluktur.

Tarihin ve teknolojinin baskısı altında insanlığın yitirilmesi, tekbencilik, aşırı bencillik gibi temalar, ülkesinin kültürel sapmaları olarak gördüğü şeylerden son derece hoşnutsuz, güçlü bir sosyal muhafazakâr olan ve yeni Almanya'nın yaşamına ilgi duymayan Strauss'un çalışmalarında sıklıkla karşımıza çıkar. Strauss'un yabancılaşmış bireyleri derhal, anlamsızca ya da şiddetle çarpışmaya hazırdır.

Bu koleksiyondaki öyküler, modernleşme ve geçmişin baskıları altında insanlığını kaybeden bir halkı betimler; tinsellikten yoksun ve entelektüellikten uzak bir çevrede, ruhlarının olması gereken yerde bir delik taşıyan, günlük hayatın çalışma, konuşma, günah işleme gibi görevlerini yerine getiren robota benzer karakterleri anlatır. Kendi modern Almanyası'ndaki cansızlığın taslağını çizen Strauss, hayatın ve yaşamanın daha doğru, daha özgün bir biçimine işaret etme çabasındadır. Almanya'nın 20. yüzyıl tarihinin gölgesinde yazıyor olması, çalışmasına açık bir keskinlik kazandırıp okuyucunun ilgisini estetik görüşüne yönlendirir. Mini portreleri ve kısa alıntıları, anonim suçlu Üçüncü Reich Dönemi Halkı'ndan Soğuk Savaş ve sonrasının bireylerine doğru akıp gider. **LB**

July'nin İnsanları

July's People

Nadine Gordimer

Yazarın doğum tarihi | 1923 (Güney Afrika)
İlk yayın tarihi | 1981
İlk yayınevi | Jonathan Cape (Londra)
Nobel Edebiyat Ödülü | 1991

Bu apokaliptik roman, 1980 yılında Güney Afrika'nın Mozambik'ten başlayarak işgalini izleyen hayali bir iç savaşta geçer. Şehirler alev almış, evler yanmıştır. Maureen ve Bam Smales ve çocukları, hizmetçileri July'yle birlikte uzaktaki köylerine gitmek üzere, bir kamyonetle kaçarlar. Köy yaşamının dişli gerçekleriyle karşı karşıya gelirler. Maureen başarılı olurken Bam yenik düşer. Yeni hayatlarında, beyaz çiftin kendi kültürlerini gün be gün kaybetmeleriyle July'yle olan ilişkileri de giderek güçleşir.

Maureen, küçük kamyonetin önünde bir manken gibi poz verir ve July bu anı ya da bunun anlamını farkedemez. Şimdi, arzu ve göreve şekil veren paradır ve insan doğasının ortak olduğuna dair liberal varsayım sorgulanır. Gordimer'in karmaşık üslubu, geçmişin kesinliklerini bugünün şüpheleriyle ilişkilendirirken sıradışı bir kinaye ve ima başarısı sergiler ve hiç dokunulmamış şimdiki zamana sadece bir paragraf ayırılır.

Bu derin soruların çözüm bulması çok zordur. Bir helikopter indiğinde, Maureen, asker mi yoksa devrimci mi olduğunu bilmeden ona doğru koşar ve roman burada bir çözüme ulaşmadan biter. Güney Afrika'da, gerçek olmayan bir tarihte ve gerçek değişim anında geçen July'nin İnsanları, yine de, liberal beyaz zaafiyetinin doğrucu bir şekilde açımlanmasını sağlar. **AM**

Bir helikopter indiğinde, Maureen, asker mi yoksa devrimci mi olduğunu bilmeden ona doğru koşar ve roman burada bir çözüme ulaşmadan biter.

▲ **Nadine Gordimer'in romanları ve kısa hikayeleri, genellikle Güney Afrika'daki ırkçılık sorunlarını temel alır.**

On the Black Hill
Bruce Chatwin

Yazarın doğum tarihi | 1940 (İng.), 1989 (Fransa)
İlk yayın tarihi | 1982
İlk yayınevi | Jonathan Cape (Londra)
Whitbread Edebiyat Ödülü | 1982

Kısa yaşamını seyahat ederek ve seyahat etmek hakkında yazarak geçiren bir yazar açısından, On the Black Hill, merak uyandıran bir kitap. Roman, tek yumurta ikizleri olan ve Galler'e sınır komşusu olan bir ülkede yaşayan, Benjamin ve Lewis'in hayatındaki 80 yılı anlatıyor. Benjamin ve Lewis, bütün bu süre boyunca, çevreden yalıtılmış bir çiftliğin içinde ya da civarında yaşarlar ve daha sonra burada çalışmaya başlarlar. Sadece orduda görev yaptıkları ancak Benjamin'in utanç verici davranışları nedeniyle ordudan atıldığı çok kısa bir süre için çiftlikten ayrılırlar; 1. Dünya Savaşı sırasında orduya katılmaktan kaçınırlar, hiç bir zaman evlenmezler ve ailelerinin ölümünden sonra, kırık yıl boyunca onların yatağında uyurlar.

Roman, ikizlerin hayatını, sondan başlayarak, gerçekçi bir üslupla anlatır. Chatwin, daha karmaşık ve uzun cümlelerden ziyade, kısa, basit cümlecikleri tercih eder. Ayrıca karakterleri, kabaca basitleştirmeden ya da duygusal olarak aşırıya kaçmadan betimleyerek, romanın konusunun karmaşıklığını bertaraf eder.

Roman bir düzeyde, köyle ilgili geleneksel bir dramanın bütün özelliklerini taşır: eğitimli karısına kötü davranan ve onun ikizleri okula gönderme girişimine engel olan tez canlı bir baba, köyde yaşayan bir başka aileyle kan davası, bir intihar, ordunun acımasızlığı, yolsuzluklar sonucunda tükenmiş soylu bir aile. Fakat bu roman aynı zamanda, Lewis'in havacılığa ve karşı cinse duyduğu ilgide ve ikizlerin birbirlerinden ayrı kaldıkları kısa fakat zor anlarda olduğu gibi,yerel ve yerleşik olmayı, ve hareket halinde olmanın ve kaçışın geleneksel yaşam biçimlerinde yarattığı gerilimi anlatır. **AB**

Ruhlar Evi
The House of the Spirits
Isabel Allende

Yazarın doğum tarihi | 1942 (Peru)
İlk yayın tarihi | 1982
İlk yayınevi | Plaza & Janés (Barselona)
Orijinal adı | La casa de los espíritus

Ruhlar Evi'nin büyüleyici öyküsü boyunca parlayan hayal gücünün canlılığını tarif etmek için, 'büyülü' demekten başka bir yol bulmak çok zor. Roman, büyük bir hünerle, gerçek ve inanılmaz olan arasındaki sınırı tersine çeviriyor ve bunu yaparken tarihte dayandığı zeminden ve Şili'nin politik gerçekliğinden hiçbir zaman uzaklaşmıyor.

Ruhlar Evi, çok kişisel bir roman. Allende'nin ölmek üzere olan büyükbabasına yazdığı mektuplarla başlayan roman, Isabel'in öz amcası olan Salvador Allende'nin (metinde "aday" olarak geçiyor) iktidara gelişinden, 1973 yılında ordunun yaptığı darbe sırasında ölmesine kadar geçen zamanı arka fon olarak kullanarak, Trueba ailesinin öyküsünü anlatır. Şili tarihindeki bu kanlı anı çevreleyen zalimlikler dikkat çekici ölçüde uyarıcıdır, ve büyüleyici bir peri masalı gibi görünen roman, karanlık ve güçlü bir öyküye dönüşür. Bu olayların kronolojik sıralaması belki de kitabın en çarpıcı unsurudur ve bu unsurun kitabın bu kadar çok beğenilmesinde büyük rolü vardır ama onun duygusal özü, Trueba ailesinin bol bol ve coşkunlukla anlatılmasında yatar. Allende'nin, kendi yaşamından alıntıladığı gizemli kişilerle ilgili yumuşak ve duygusal, yakıcı ve keskin değerlendirmeler mükemmel ve insanda başka çağrışımlar uyandırıyor. Bu sıradışı ailenin öyküsünden yayılan empati duygusu insanı alıp götürüyor ve Allende'nin yazımından kaynaklı olarak okuyucunun kitaba dahil oluşu, romanın trajik ve dehşetengiz sonunu, kişisel olarak da acıklı hale getiriyor. **DR**

▶ **Isabel Allende, Şili Başkanı Salvador Allende'nin yeğenidir ve 1973'te General Pinochet'yi iktidara getiren darbede öldürülmüştür.**

Lfd. Nr.	H.Art u.Nat.	H.Nr.	Name und Vorname	Geburtsdatum	Beruf
361	Ju. Po.	69208	Hahn Dawid	20.10.97	Werkzeugschloss
362	" "	9	Immerglück Zygmunt	13.6. 24	Stanzer
363	" "	10	Katz Isaak Josef	3.12.08	Klempnergehilfe
364	" "	1	Wiener Samuel	11. 5.07	Tischlergehilfe
365	" "	2	Rosner Leopold	26. 6.08	Maler
366	" "	3	Gewelbe Jakob	22. 9.97	Photografmeiste
367	" "	4	Korn Edmund	7. 4.12	Metallarbeiter
368	" "		Penner Jonas	2. 2.15	Stanzer
369		6	Wachtel Roman	5.11.05	Industriediaman
370	" "	7	Immerglück Mendel	24.9.03	Eisendrehergese
371	" "	8	Wichter Leiwel	25. 7.26	ang. Metallverar
372	" "	9	Landschaft Aron	7. 7.09	" "
373	" "	69220	Wandersmann Markus	14. 9.06	Stanzer
374	" "	1	Rosenthal Izrael	24.10.09	Schreibkraft
375	" "	2	Silberschlag Jerach	7. 4.12	Ang.Metallverar
376	" "	3	Liban Jan	29. 4.24	Wasserinst.Ge
377	" "	4	Kohane Chiel	15. 9. 25	Zimmerer
378	" "	5	Senftmann Dawid	6. 9.09	Ang.Metallverar
379	" "	6	Kupferberg Izrael	4. 9.98	Schlossermeister
380	" "	7	Buchführer Norbert	12. 6.22	Lackierer Gesell
381	" "	8	Horowitz Schachne	3.1288	Schriftsetzermei
382	" "	9	Segal Richard	9.11.23	Steinbruchmineur
383	" "	69230	Jakubowicz Dawid	15. 4.26	"
384	" "	1	Sommer Josef	21.12.14	ang. Metallverar
385	" "	2	Smolarz Szymon	15. 4.04	
386	" "	3	Rechem Ryszard	30. 5.21	Automechank.Gs.
387	" "	4	Szlamowicz Chaim	16. 5.24	Stanzer
388	" "	5	Kleinberg Szaija	1. 4.20	Steinbruchmineur
389	" "	6	Miedziuch Michael	3.11.16	Fleischergeselle
390	" "	7	Millmann Bernhard	24.12.15	Stanzer
391	" "	8	Königl Marek	2.11.11.	Ang.Metallverar
392	" "	9	Jakubowicz Chaim	10. 1.19	Steinbruchmineur
393	" "	69240	Domb Izrael	23. 1.08	Schreibkraft
394	" "	1	Klimburt Abram	1.11.13	Koch
395	" "	2	Wisniak Abram	30	Lehrling
396	" "	3	Schreiber Leopold	15.10.25	Schlossergeselle
397	" "	4	Silberstein Kaoob	1. 1.00	Galvanis urmeist
398	" "	5	Kidner Pinkus	20.12.14	Dampfkesselheiz
399	" "	6	Goldberg Perisch	17. 5.13	ang. Metallverar
400	" "	7	Feiner Josef	16. 5.15	Automechanikcer
401	" "	8	Feiner Wilhelm	21.10.17	Stanzer
402	" "	9	Löw Zoycze	28. 6.97	Kesselschmied M
403	" "	69250	Löw Jacob	3. 3.00	"
404	" "	1	Pozniak Szloma	15. 9.16	Bäcker
405	" "	2	Ratz Wolf	20. 6.09	Metallverarb.
406	" "	3	Lewkowicz Ferdinand	12. 3.09	Arzt Chrirug
407	" "	4	Lax Ryszard	9. 7.24	Automechaniker
408	" "	5	Semmel Berek	5. 1.05	Tischler Gehil
409	" "	6	Horowitz Isidor	25. 9.95	ang. Installateur
410	" "	7	Meisels Szlama	2.2.16	Fleischergesell
411	" "	8	Kormann Abraham	15. 1. 09	Buchhalter
412	" "	9	Joachimsmann Abraham	19.12.95	Stanzer
413	" "	69260	Sawicki Samuel	9. 4.17	Koch
414	" "	1	Rosner Wilhelm	14. 9.25	Schlossergehil.
415	" "	2	Hirschberg Symon	23. 7.08	Stanzer
416		3	Goldberg Bernhard	10.10.16	Koch

Schindler'in Listesi

Schindler's Ark

Thomas Keneally

Schindler'in Listesi, Thomas Keneally'nin bir notuyla başlar. Keneally bu notta, Schindler tarafından hayatta kalması sağlanmış insanlardan biri olan Leopold Pfefferberg'in nasıl tesadüf eseri karşısına çıktığını ve onu, "yaşamdan zevk almayı bilen, riske girebilen, çekici" Oskar Schindler'in öyküsünü yazmaya teşvik ettiğini anlatır. Bir sanayici ve Nazi Partisi'nin üyesi olan Schindler, Naziler tarafından işgal edilen Polonya'da Yahudileri korumak için hayatını tehlikeye atmıştır.

Schindler'in Listesi modern Avrupa tarihinin geçirdiği travmaya derinlemesine iliştirilmiş bir "roman". Keneally, bu romanın, bütün kurmacadan kaçınmaya çalışan bir öykü olduğu konusunda ısrar ediyor. Schindler'i "kurtarmaya yönelten dürtü"yü anlamak için, kendi deyimiyle hâlâ "Schindler'in Yahudileri"nin peşini bırakmayan bu muammayı araştırmak gerekir. Bu kitap, Oskar Schindler'in karmaşık ve kışkırtıcı karakterini betimlemek için, tarihsel araştırmayı, hayal gücüne dayalı bir yeniden yapılandırmayla birleştiriyor. Keneally okuyucularını, "yaşamaya layık olmayanların yaşamı" biçiminde mahkum edilenlerin dünyasına çekiyor.

Kitaptaki en huzursuz edici sorulardan bir tanesinin ("SS'leri ne utandırabilir?") sorulmasına neden olan politik şiddet ve cinsel şiddetin kısa süreli olarak birbirine karışmasını inceliyor. Aynı zamanda, Keneally Yahudi soykırımını anlatma kararını alırken, bu projeyi çevreleyen çelişkiye nasıl düştüğünü de anlatır: sadece Schindler'in ne kadar doğru bir şekilde betimlendiği değil, aynı zamanda kimin bu Yahudi Soykırımına tanıklık etmeye dayanabileceği. Hangi edebi biçim, bu olayların gerçekliğini en doğru biçimde aktarabilir? 1993 yılında, Steven Spielberg'ün ödüllü filmi Schindler's List'in (Keneally'nin kitabının Amerika baskısının adı) gösterime girmesi bu tartışmayı daha da güçlendirdi. Bir eleştiriye göre, özellikle, sözde "Soykırım hikâyeleri patlaması"nın bir parçası olarak, Spielberg'ün filmi, Keneally'nin öyküsündeki huzurlu, fakat son derece rahatsız edici duygusallığını kırıyor. Bu anlatı, bir adamın hayatı üzerinden tarihin romansal betimlemesi. **VL**

Yazarın doğum tarihi | 1935 (Avusturya)
İlk yayın tarihi | 1982, Hodder & Stoughton (Londra)
Alternatif Adı | Schindler's List
Booker Ödülü | 1982

▲ Schindler'in öyküsünün Spielberg tarafından çekilen epik film versiyonu, kaçınılmaz olarak Thomas Keneally'nin kitabının gölgede kalmasına yol açtı.

◀ Oskar Schindler'in, soykırımdan kurtardığı on iki Polonya Yahudisi'nin orijinal listesinin bir kopyası.

Uzak Tepeler

A Pale View of Hills

Kazuo Ishiguro

Yazarın doğum tarihi | 1954 (Japonya)
İlk yayın tarihi | 1982
İlk yayınevi | Faber & Faber (Londra)
Orijinal dili | İngilizce

Uzak Tepeler, Nagazaki'de doğmuş, savaşın yarattığı yıkımı görmüş ve şu anda İngiltere'de yaşamakta olan bir dul olan Etsuko tarafından anlatılır. Kendisinin ve intihar girişiminde bulunan kızı Keiko'nun geçmişe dair anıları, ikinci çocuğu Niki'nin İngiltere'ye gelmesiyle yeniden canlanır. Hem Etsuko başarısız bir şekilde, kızının ölümüne anlamlı bir yanıt bulmaya çalışır, hem de okur, öykünün anlatıcısının zaman zaman geri döndüğü Nagazaki'de o sıcak yazda olanları hiçbir zaman tam olarak anlayamaz. Ishiguro, bir karakterin kimliğini tanımlayan asıl travmayı anlatmaktan çok, hikaye anlatımının hiçbir zaman doğrudan olamayacağını göstermekle ilgilenir.

Geçmiş ve gelecek, giderek daha gizemli bir biçimde birlikte örüldükçe, roman cevaplar kadar çok sayıda soruyu da ortaya atar. Ishiguro'nun anlatım biçimi, okuru, öznelliğin hem geçici hem de eğreti olduğu tarzları göz önünde bulundurması ve kendimize anlatmaya başladığımız eski öykülerden ziyade, nasıl, kimliğin her zaman işleyen bir süreç olduğu konusunda uyarır. Tıpkı Nagazaki'deki dehşetin, romanın anlatıcısı üzerindeki, doğrudan anlatılmamış olsa bile, açık bir şekilde görülmesi gibi, akıldan çıkmayan bu romandaki hafıza, kimlik ve travma arasındaki karşılıklı etkileşim de nesnel gerçeklik dünyasına açılan bir pencere olarak dilin naif bir şekilde algılanmasına meydan okur. **VA**

◀ **Nagazaki'de doğan Ishiguro, beş yaşında İngiltere'ye getirilir; bir çocuk olarak, ailesinde akıcı bir şekilde İngilizce konuşan yalnızca kendisidir.**

Wittgenstein'ın Yeğeni

Wittgenstein's Nephew

Thomas Bernhard

Yazarın doğum tarihi | 1931 (Hol.), 1989 (Avusturya)
İlk yayın tarihi | 1982
İlk yayınevi | Suhrkamp (Frankfurt)
Orijinal adı | Wittgensteins Neffe: eine Freundschaft

Wittgenstein'ın Yeğeni'nde, entelektüel, hasta ve takıntılı anlatıcı, kendisi de entelektüel, hasta ve takıntılı biri olan yakın bir arkadaşının talihsiz ölümünü ve trajik yaşamını aktarır. Anlatıcı Bernhard'ın kendisidir, ve bu en kişisel romanında, dikkat çekici bir şekilde genel olarak çalışmalarında bulunmayan merhametli bir insanlığı açığa vurur.

Roman, Bernhard'ın, ünlü Avusturyalı profesörün yeğeni Paul Wittgenstein'la olan arkadaşlığına övgü biçiminde yazılmıştır. Paul ve Bernhard'ın Viyana'da, ayrı koğuşlarda olsalar da, aynı hastanede kalmalarıyla başlar. Paul sürekli tekrarlayan zihinsel bir hastalıktan ve Bernhard ise aynı şekilde sürekli tekrarlayan akciğerle ilgili bir hastalıktan dolayı bu hastanede yatmaktadırlar. Bernhard, bu başlangıç noktasından itibaren farklı bir şekilde Paul'ün yaşamı, onun yavaş yavaş ölümü ve Bernhard'ın buna verdiği tepki hakkında anlatılanlara dokunarak acımasız bir dürüstlük yaratır. Bernhard, hastalık, entelektüel ve sanatsal tutku ve iki adamın Avusturya toplumunun kendini beğenmişliği karşısında duydukları nefreti anlatır. Bernhard, Paul'ü soylu ailesinin geleneklere bunaltıcı bir şekilde bağlı olmasının ve Avusturya toplumunun at gözlüğü takmış taşralılığının kurbanı olduğunu düşünür. Paul'ü , eğer İngiltere'ye kaçmasaydı, muhtemelen aynı kaderi paylaşacak olduğu amcasıyla eşit düzeyde bir entelektüel olarak görür.

Wittgenstein'ın Yeğeni, arkadaşlığın değerinin sıcakkanlı bir anlatımı ve entelektüel enerji ile delilik arasındaki tehlikeli bağlantı üzerine bir irdeleme. **AL**

Renklerden Moru...

The Color Purple

Alice Walker

Yazarın doğum tarihi | **1944 (ABD)**
İlk yayın tarihi | **1982**
İlk yayınevi | **Harcourt Brace Jovanovich (N.Y.)**
Pulitzer Ödülü | **1983**

"Asla anlatmasan iyi edersin..."

▲ **Hem yurttaşlık hakları aktivisti hem de bir feminist olan Walker, Afrikalı Amerikalı erkekleri sözde kötü bir şekilde tasvir ettiği için eleştirilmişti.**

▶ **Spielberg'ün 1985 yılında çektiği Renklerden Moru'nun sinema versiyonundan bir sahne. Film, kitabın yarattığı etkiyi yansıtma konusunda başarısız olmuştu.**

Renklerden Moru, Georgia'da, dış dünyayla bağlantısı olmayan bir köyde büyümüş genç bir Afrikalı Amerikalı kadın olan Celie'nin, kendisine, üzerinde güç sahibi olanlar tarafından zorla kabul ettirilen kısıtlayıcı benlik anlayışına direnirken yaşadığı travmaları ve elde ettiği aşamalı zaferi belgeler. Babası tekrar tekrar Celie'ye tecavüz eder ve Celie bu tecavüzlerin sonucunda iki kez doğum yapar, fakat babası gizlice onlardan kurtulunca öldüklerini sanır. Bir adam, Celie'nin kız kardeşi Nettie'ye evlenme teklif ettiğinde, babaları onu Nettie yerine Celie'yi almaya ikna etmeye çalışır, böylece Celie'yi, babasının evinde olduğu kadar tacize uğrayacağı bir evliliğe zorlar. Nettie, kısa süre sonra evden kaçarak önce Celie ve kocasının evine ve daha sonra da engin dünyaya gider. Aradan neredeyse 30 yıl geçtikten sonra Nettie ve Celie yeniden bir araya gelirler. Bu arada Nettie, Afrikalı Amerikalı misyoner bir çiftle Afrika'ya gitmiştir. Bu çift aynı zamanda, Celie'nin çocuklarını evlat edinmiştir. Nettie, Afrika'da, Olinkaların arasında yaşar. Onların ataerkil toplumları ve Afrikalıların köle ticaretindeki rolüne olan ilgisizlikleri, sömürünün ne kadar yaygın olduğunun altını çizer.

Celie, Tanrıya yazdığı mektuplar yoluyla hayatını anlatır. Bunlar, onu 14 yaşında ikinci kez hamile bıraktığında babasının "Tanrıdan başka hiç kimseye anlatma" uyarısının teşvikiyle yazılmış mektuplardır ve Celie Tanrı'ya hiç kimsenin dinlemediğini düşünen bir insanın hiç bir şeyi saklamayan dürüstlüğüyle yazar. Diğer siyah kadınlarla, özellikle baskı ve zorla evlenenlerle ilişki kurdukça, onların bakış açılarındaki gücü ve anlayışı alır ve kendisini ve dünyayı kendisine göre açıklama hakkının olduğu düşünmeye başlar. Bağımsızlığı, diğer insanlarla kendi değerlerine uygun ilişkiler kurabilmeye başlayıncaya kadar, öncelikle genişleyen dünyası ve ikinci olarak da bu genişleyen dünyada edindiği deneyimler yoluyla, simbiyotik olarak gelişir. **AF**

A Boy's Own Story
Edmund White

Yazarın doğum tarihi | 1940 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1982, E. P. Dutton (New York)
Üçleme | A Boy's Own Story (1982), The Beautiful Room is Empty (1988), A Farewell Symphony (1998)

A Boy's Own Story, hem zamanlaması (ilk romanlardan bir tanesidir), hem de 1950'lerin Amerika'sında bir eşcinsel olarak büyüyen bir gencin kendisi hakkında duyduğu korkuları açık bir şekilde tasvir ettiği için çok önemli bir romandır. Bir ölçüde White'ın kendi öyküsüne dayanan romanda, anlatıcı aykırı ve biraz korkutucudur. Fakat, bu genç adamın erken gelişmiş olması, fiziksel olarak kendisinden nefret etmesiyle ve çelişkili duygular hissetmesine neden olan cinsel utancıyla birleşince, romanı, gençlik dönemi öfkesini ve kendini keşfetmeyi örnekleriyle anlatan bir öykü haline getirir. Ahlaksız cinsel keşfin gösterişi, genç adamın, eşcinselliği patolojik bir olay olarak gören bir toplumsal ortamda genç yetişkinliğe doğru yaptığı yolculuğu tanımlar. Kendi yöneliminden hiçbir zaman şüphe duymasa da, genç adam, "bir erkeğe aşık olmak için duyduğu imkansız isteği ve aynı zamanda da bir eşcinsel olmaması" durumunu tedavi etme girişimi sırasında bir psikoanaliz sürecinden geçer.

Bu imkansız istek, romanın son sayfalarında, cazibesine kapılarak gizli bir ilişki bir öğretmeninin kendisine ihanetiyle dile getirilir. Bu olay, genç adamın, cinsellik ve gücün olduğu bir yetişkinler dünyasına girişini çarpıcı bir biçimde gösterir. White, aşka duyulan yoğun isteği hissettiriyor ve eşcinseller için yazılan romantik öykülerin sayısının az olduğunun altını çiziyor.

İnatla kendi fantezilerini yaratan, açıkça anlatan ve onların gücünü azaltan roman, fiilen, vahşice bastırılmış bir arzu hakkında yazılmış postmodern bir peri masalı haline geliyor. Bu kitabın yayınlanması, AIDS'in ortaya çıkışının yarattığı kriz anında, eşcinsel topluluğu için, tarihsel, maddi ve fiziksel varoluşlarının doğrulanması anlamına geldi. **CJ**

Şimdi Değilse Ne Zaman?
If Not Now, When?
Primo Levi

Yazarın doğum tarihi | 1919 (İtalya), 1987
İlk yayın tarihi | 1982
İlk yayınevi | G. Einaudi (Torino)
Orijinal adı | Se non ora, quando?

Primo Levi, 1987'de öldüğünde, Auschwitz'in dehşetine tanıklık etmiş ve oradan sağ kurtulmayı başarmış, Yahudi soykırımı hakkında yazan bir yazar olarak ün salmıştı. Yazdıklarının çeşitliliği, belki de kaçınılmaz olarak, gözlerden kaçtı (bilim-kurgu, şiir, drama).

Levi'nin en geleneksel romanı olarak tanımlanan Şimdi Değilse Ne Zaman?, Yahudi partizanlardan oluşan bir bando ve onların, 1943 ve 1945 yılları arasında İtalya'ya doğru giderken bütün Doğu Avrupa boyunca yaptıkları yolculuk sırasında Almanlara karşı direniş eylemlerini anlatır. Levi, "Anlattığım olayların çoğu gerçekten yaşanmış olaylardır... Yahudi partizanlar gerçekten Almanlarla savaştılar", diyor. Levi, olaylara tanıklık etmeye devam eder, fakat bu sefer bu tanıklığı bir roman biçiminde yapar: Hayali karakterler, her şeyi bilen anlatıcı, dönemin yeniden yapılandırılması, çevrenin tasviri. Levi bu romanı, arka planında bir katliam olsa da, "umudun öyküsü" olarak görür. Aslında Levi, en önemli anlarda, ölüm ve imhanın öyküsünü anlatmayı reddeder: Karakterler yok olur ("Onlar, bir kar perdesiyle aniden görünmez oldular ve bu öyküden kaybolup gittiler"), ve olaylar anlatılmaz ("Fakat Novoselki Manastırı'nın avlusunda olanlar burada anlatılmayacak"). Philip Roth'a göre, teknik açıdan Levi'nin diğer romanlarından daha düşük bir hayal gücüne sahip olan Şimdi Değilse Ne Zaman?, Levi tarafından , Polonya'nın uygarlaşmasının anlatımı olarak savunuldu. Bir keresinde Levi, "İbrani dünyasını anlatan ilk (belki de tek) İtalyan yazar olma amacını güttüm", demişti. **VL**

The Book of Disquiet
Fernando Pessoa

Yazarın doğum tarihi | 1888 (Portekiz), 1935
İlk yayın tarihi | 1982, Átiça (Lizbon)
Takma adı | Bernardo Soares
Orijinal adı | Livro do Desassossego

Livro de Desassossego, Pessoa'nın Lizbon'da bir restoranda tanıştığı kimsesiz bir muhasebeci yardımcısı olan Bernardo Soares'in "vakasız otobiyografisi" olarak sunulur. Bazısı "Metafiziksel Zihinler İçin Etkin Hayal Kurma Sanatı" gibi isimler taşıyan yüzlerce kısa bölüme ayrılmış parçalı bir metinde Soares, sanat, hayat ve hayaller üstüne düşüncelerini ortaya koyuyor, hava değişikliklerini ve Lizbon şehir merkezinin sokak manzaralarını gözlemliyor, varoluşun yararsızlığı üstüne düşünce üretiyor ve anlamsız bir hayat yaşamak için teknikler öneriyor.

Pessoa en çok, şiirlerini "çoklu kimlikler" ("heteronyms"; kurgusal biyografilere ve birbirinden çok farklı yazım tarzlarına sahip, mahlaslarla adlandırdığı kişilikler) altında yayınlayan modernist bir şair olarak tanınır. Soares, yazarın kendisine diğerlerinin hepsinden daha yakın olan "heteronym"dir. Passoa'nın "çeşitli aktörlerin çeşitli oyunlar oynadığı boş bir sahne" olma duygusunu paylaşır. Yayınlanan metin, Pessoa'nın ölümünden sonra bir sandıkta bulunan kağıt parçalarına ve zarfların arka yüzlerine karalanmış nesir parçalarının bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur. Malzemenin farklı şekilde seçilmesinden ve düzenlenmesinden oluşan çeşitli versiyonları vardır; prensipte okurlar metin boyunca kendi belirledikleri yolları izleyerek kendi kitaplarını yaratabilirler. Yazarın tutumunun özünde "gerçek hayatın" reddi ve hayallerle duygulara göre hareket edilmesi yattığından, dış dünyada pek bir şey olmaz. Ne varki zihinsel yaşam güçlü, zengin, aforizmalarla dolu ve paradoksal metinlerle yüceltilir. **RegG**

Baltasar ve Blimunda
Baltasar and Blimunda
José Saramago

Yazarın doğum tarihi | 1922 (Portekiz)
İlk yayın tarihi | 1982, Caminho (Lizbon)
Orijinal adı | Memorial do Convento
Nobel Edebiyat Ödülü | 1998

Çoğu "büyülü gerçekçilik" romanı, bu nitelemenin hakkını yarım ölçü de olsa veremediği halde, Saramago'nun Baltasar ve Blimunda'sında, gerçek tarihsel olayların peri masallarına ve kâbuslara dönüştüğü, en olmadık fantezilerinse günlük gerçeklerin nesnelliğinde olup bittiği bir dünya başarıyla yaratılır.

Hikâye 18. yüzyılın başlarında Portekiz'de geçer. Mutlak monarşi, engizisyonun üzerinde terör estirdiği yoksulluktan bitap düşmüş bir nüfusu acımasızca sömürmektedir. Baltasar, kral adına çıkılan savaşlardan birinde elini kaybetmiş bir asker, Blimunda'ysa, kraliyet ailesinin kadınlarının zalimce kısıtlanan hayatlarının tam aksine, neşeli ve serbest bir hayatı yaşayan, büyülü güçlere sahip bir kadındır. Bu çiftin ilişkisinin sunumu, erotik aşkın ustaca bir tasviridir.

Romanın yapısında iki tarihsel tasarı öne çıkar. Biri kralın emriyle, şimdilerde büyük ölçüde turist çeken büyük Mafra Manastırı'nın inşasıdır. Saramago, binlerce işçinin epik sayılacak kadar büyük boyutta bir baskı altında, neredeyse köle gibi çalıştığı manastır inşaatını anlatır. Yine bir tarihsel gerçek olan diğer tasarı da, Lourenço de Gusmâo isimli bir Cizvit papazının insanlı uçuşu icat etme girişimidir.

Sonuçta, tarihsel gerçeklikten kaçmak ana karakterlerden hiçbiri için mümkün olmaz. Sevgililer içinde bulundukları koşullar yüzünden kötü bir yazgıya mahkûmdur. Yine de sol görüşlü bir hümanist olan Saramago, yenildiklerinde bile hayatlarının yaşanmaya değer olduğunu kuşkuya yer bırakmayacak biçimde anlatır. **ReG**

The Sorrow of Belgium
Hugo Claus

Yazarın doğum tarihi | **1929 (Belçika)**
İlk yayın tarihi | **1983**
İlk yayınevi | **De Bezige Bij (Amsterdam)**
Orijinal adı | **Het Verdriet van België**

1939 ve 1947 yılları arasını kapsayan bu yoğun ve hareketli roman,2. Dünya Savaşı'nın ahlaki çatışmalarının ve yoksunluklarının ortasında, genç Louis Seynaeve'nin gençlikten yetişkinliğe adım attığı antisemitik West Flanders'ta geçer. Öykü, Louis ve arkadaşlarının, rahibelerin katı kurallarına direnmek için gizli bir topluluk kurdukları, ve hayal gücünün, bilme ve dünyayı anlama açlığı parçalanmış sadakatlerin, savaş söylentilerinin ve Almanların yakında gerçekleşecek işgalinin karmaşıklığı ile yarıştığı bir manastır okulunda geçer. İlk bölüm olan "The Sorrow", Louis'in kafası karışık bakış açısını, esrarengiz bir şekilde ve amaçlamadan ortaya koyduğu bir komediyle anlatır. "Of Belgium" adlı ikinci bölümde, Seynaeve ailesinin öyküsü Nazi işgali altında devam eder. Arkadaşları ve akrabaları yeni rejim ile işbirliği yaparlar ve Louis'in ailesi aktif olarak çalışmalara katılır – babası propaganda yayıncısı, annesi ise bir resmi devlet görevlisinin sekreteri ve metresi olur. Bu zengin ve yoğun roman, bir savaş kronolojisi olarak, ilginç karakterleri, canlı diyalogları ile alışılmışın dışında bir eserdir ve aynı zamanda bir sanatçının portresidir – Louis'in keşfetmeye yönelik mükemmel eğilimi, kitabın sonunda, onun bir roman yazarı olmasıyla sonuçlanır.

Claus, yalnızca yaratıcılık alanında verdikleri ürünlerle yaşayan bir avuç Belçikalı yazardan biridir. Yazarın şiir, drama, film senaryosu, kısa öykü, uzun roman, deneme çalışmaları, çevirileri ve bir opera metni vardır. **ES**

Piyanist
The Piano Teacher
Elfriede Jelinek

Yazarın doğum tarihi | **1946 (Avusturya)**
İlk yayın tarihi | **1983, Rowohlt (Berlin)**
Orijinal adı | **Die Klavierspielerin**
Nobel Edebiyat Ödülü | **2004**

Jelinek'in eseri, onun, kapitalist ve ataerkil toplumu yönelik eleştirisinin ve insan mahremiyetini yapılandırmasının bileşimidir. Öykü, röntgenciliğin yaşanmamış cinselliğini tarifinde acımasızdır; kadının, erkeğin cinsel izleme hakkını onaylaması olarak ele alır.

Bir kadının cinselliğini insanı korkutacak ve insana acı verecek biçimde anlatıldığı bu romanda, anlatıcı Erika Kohut, başkalarını izlemekten zevk alır – küçük bir delikten insanları izlemekten porno filmlere, Vienna Prater'in çayırından gizlice gözlediği çifte kadar. Fakat Jelinek ayrıca, izlemeyi, heteroseksüel sadomazoşizm deneyiminin en şiddetli sınırına bağlar: "Erika, ölümle sonuçlanacak bir acının peşindeydi." Erika, kendi işkence yöntemlerini öğrenci sevgilisi Walter Klemmer'a uygulamaya çalışırken, Jelinek, onun cinselliğini, annesine olan oturmamış bağına, annelikten gelen ve her şeyden önce kızının itaat etmesini gerektiren aşka bağlar: "Erika, annesine o kadar uzun zaman boyunca itaat ettiği için, hiçbir zaman bir erkeğe itaat edemiyordu."

Cinsel karşı koyuşun keşfini anlatarak edebiyata katkıda bulunan Jelinek, ayrıca okurları, kadınların sadomazoşizmine verilen feminist yanıtların peşini bırakmayan endişeye karşı ayağa kaldırıyor. Erika'nın arzularını kınamayı ya da onaylamayı reddeden Jelnik, okumanın ve yazmanın alışıldık zevkine karşı bile, onun eleştirel bakışını destekliyor: "Çok sert bir darbe indirdim, o yüzden, benim karakterlerimin olduğu yerde hiçbir şey yaşayamaz", diyor. **VL**

Michael K. Nasıl Yaşadı

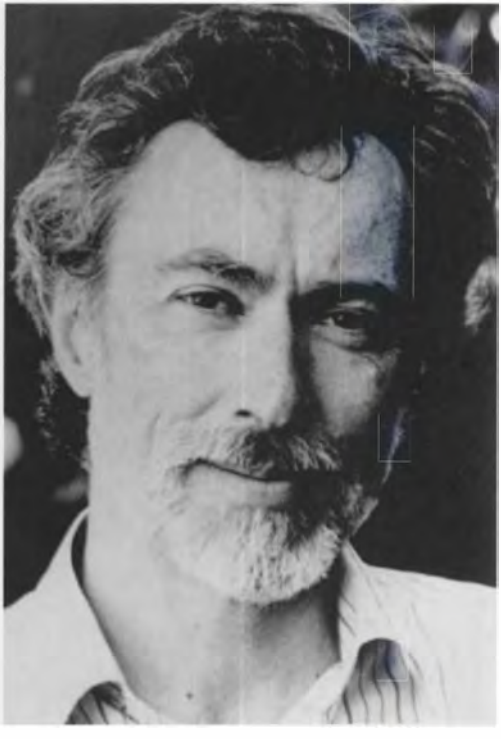
The Life and Times of Michael K

J. M. Coetzee

Yazarın doğum tarihi | 1940 (Güney Afrika)
İlk yayın tarihi | 1983
İlk yayınevi | Secker & Warburg (Londra)
Booker Ödülü | 1983

Bu roman, ayrılıkçı rejimin yaşamasını sağlayan efsanelere meydan okumak için, Güney Afrika'nın akıldan çıkmayan pastoral idealini kullanıyor. Apartheid dönemi Güney Afrika'sında yaşayan, yarık dudaklı bir siyah olan Michael K, annesinin ev işlerinde çalıştığı Cape Town'un Sea Point bölgesinde bahçıvan olur. Annesi ölmeye başladığında, onu doğduğu Karoo'daki çiftliğe geri götürmeye çalışır ne var ki annesi yolda ölür. Michael, annesinin küllerini terkedilmiş çiftliğe bırakmak için yola yalnız devam eder. Ancak çiftlikte kalır, balkabağı yetiştirir ve toprağı yeniden canlandırır. Bu arada iç savaş başlar. Michael, isyancılara yardım ettiği gerekçesiyle tutuklanır ve yemek yemeyi reddettiği çalışma kampına gönderilir. Kamptan kaçar ve bir serseri olarak yaşadığı Sea Point'e geri döner.

Romanın ikinci bölümü, enterne kampındaki bir sağlık görevlisi tarafından yazılan bir günlük biçimindedir. Görevli, bu günlükte, Michael'i anlamlı bir şey yapmaya ikna etme girişimlerini anlatır. Fakat Michael'ın şekilsiz dudaklarından çok az şey geçer: Nadiren yemek yer ve çok az konuşur. Michael'ın herhangi bir sistemin parçası olmayı reddetmesi, görevlinin kesin olarak gördüğü şeylerden kuşku duymasına yol açar, ve romanın zenginliği, Michael'ın hem otoritelere hem de okura gösterdiği direnç ve muammada yatar. **AB**

"O tam bir ahmaktı, ilginç bir ahmak bile değildi. Zavallı umutsuz bir ruhu vardı; yaşam denilen... savaş meydanında, amaçsızca yaşamasına izin verilmişti"

▲ **Coetzee bir keresinde kendisini "zincirlerinden kurtulan ve yüzlerini ışığa dönen insanların temsilcisi" olan bir yazar olarak tanımlamıştı.**

Waterland

Graham Swift

Yazarın doğum tarihi | 1949 (İngiltere)
İlk yayın tarihi | 1983
İlk yayınevi | Heinemann (Londra)
Guardian Roman Ödülü | 1983

Anlatıcı Tom Crick'in karısı Mary, semtteki süpermarketten bir çocuk kaçırınca bu durum toplumda bir infial yaratır. Bir orta okul tarih öğretmeni olarak son günlerini yaşayan Crick, işlerin hangi noktada böyle ters gitmeye başladığını anlayabilmek için kendi tarihini ve çocukluğunu ele alır. Sonunda intihar eden sessiz, gizemli, zihinsel engelli erkek kardeşini; bir komşu çocuğunun erken ölümünden suçluluk duymasını; gençlik yıllarında yaşadıkları bir cinsel deneyimin ardından Mary'le beraber kürtaj yaptırmaya çalışırken yaşadıkları korkuları hatırlar. Kürtaj prosedürü yüksek rahibe Martha Clay tarafından yönetilen yarı dinsel, korkutucu bir ayine dönüşmüştür; çoğu kimsenin cadı olduğuna inandığı Martha, Mary'yi kısır bırakır ve daimi bir travmaya sokar. Crick'in anne babasının birbirlerine duydukları aşkın şiirsel öyküsü bile sessiz bir suçun ve trajik bir hatanın sinsi gölgesinden kaçamaz.

Daha önce su bulunan yere toprak doldurma metaforu, Crick'in masalsı, tarihsel anlatıların avuntularını keyfi biçimde değerlendirmesinde önemli bir rol oynar. Crick, tarihi, ilerleme yolunda yapılan bir yürüyüş olarak değil, daha çok, Fens bölgesindeki bataklığın sularına karşı verilen sabit, periyodik bir savaşım olarak görür. Crick tarihin değerini hayli ısrarcı bir öğrenciyle tartışırken, anlatının, getirdiği yararlı sonuçlardan yola çıkılarak savunulamayacağı ama hiçlikten uzaklaşmak için kendine özgü gücünü kaçınılmaz olarak kullandığı fikrini geliştirir; insanların çaresizlik karşısında ellerindeki tek şey budur. **AF**

LaBrava

Elmore Leonard

Yazarın doğum tarihi | 1925 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1983
İlk yayınevi | Arbor House (New York)
Yazarın tam adı | Elmore John Leonard, Jr.

Amerikan şehir hayatının yumuşak karnına dair bıçak gibi keskin betimlemeleri Elmore Leonard'ın en sivri dilli, en eğlenceli, en sert ve en içgörülü çağdaş Amerikan yazarlarından biri olarak ününü pekiştirdi. LaBrava, Leonard'ın kendine özgü öyküleme formunda ne derece usta olduğunun en iyi kanıtıdır: Bu form, kısmen gizem, kısmen gerilim, kısmen suç, kısmen korku ve kısmen de kent üzerine bilimsel incelemeden oluşur.

Sahneye eski bir Gizli Servis ajanı ve tarzı, tıpkı Leonard gibi, "tarzın yokluğu" olan ya da daha doğru ifade etmek gerekirse işlerinde sanatsal yapmacıklıklara yer vermeyen fotoğrafçı Joe LaBrava girer. LaBrava, 50'li yıllarda oynadığı femme fatale rolleriyle tanınan ve arkadaşı Maurice'i 600.000 dolar dolandırmak için çulsuz Richie Nobles'la birlikte planlar yapan yaşlanmış sinema oyuncusu Jean Shaw'la arkadaş olur. Öte yandan Nobles, Kübalı bir go-go dansçısı olan ve leopar desenli süspansuar tercihiyle maddi hırslarını açığa vuran Cundo Rey'le tanışır. LaBrava'nın en keyif veren tarafı, Leonard'ın diyalog oluşturma yeteneği ve bu karakterleri ustaca birbirleriyle karşılaştırırken gerilim yaratmak için farklı bakış açıları kullanması. Karakterler koşulları kendi arzularını gerçekleştirmek üzere değiştirmeye uğraşırken, kendilerine göre yöntemler izlerler ama romanın kendi iç unsurlarına gönderme yapan doğrulama ifadeleri kullanmasına (burada devreye Jean Shaw'ın olay örgüsünün "gerçekliği"ne sızan filmleri girer) rağmen Leonard, postmodern numaralardan uzak durur. Bu, edebî ustalık bakımından bir ders kitabı sayılmaz ama okurlara oldukça keyifli bir deneyim yaşatacaktır. **AP**

The Christmas Oratorio

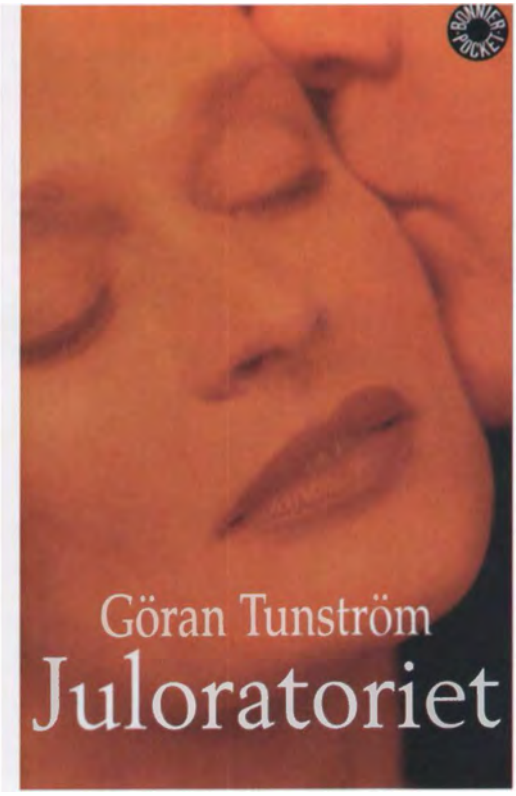
Göran Tunström

Yazarın doğum tarihi | 1937 (İsveç), 2000
İlk yayın tarihi | 1983
İlk yayınevi | Bonniers (Stockholm)
Orijinal adı | Juloratoriet

İsveç'te büyük ün kazanan, 1996 yılında Kjell-Åke Andersson'un çektiği sinema uyarlamasıyla ünü daha da büyüyen The Christmas Oratorio, yetenekli bir yazarın kaleminden, incelikle işlenmiş sürükleyici bir dram. Diğer hikâyelerinde, özellikle de The Thief'te (1986) olduğu gibi, Tunström, lirik ve ekonomik bir üslupla kayıp çocukluk ve geniş bir ailenin dinamiği içinde kimlik arayışı temalarını irdeler.

Tunström tarafından yas tutma temasının çeşitlemeleri olarak oluşturulan The Christmas Oratorio, Nordensson ailesini üç kıtada takip eden bir trajediler silsilesidir. Tümünün hayatları, tek bir trajik olayın giderek genişleyen dalgacıkları tarafından şekillendirilir; "çözülmesi çağlar boyu sürebilecek donmuş bir müzik gibi".

Bu olay eskilere, 1930'lara dayanmaktadır: Ana karakter Sidner, oğluna kendi annesi Solveig'in tuhaf bir kazada inekler tarafından çiğnenerek ölüşünü gördüğünü anlatır. Annesi o sırada Bach'ın "The Christmas Oratorio"sunu söylemek üzere bisikletiyle uzaktaki bir taşra kilisesine gidip gelmektedir. Hikâyenin bu bölümü, diğer yazılarının çoğunda olduğu gibi, Tunström'ün doğum yeri olan Värmland'de geçer. Babası Aron, oğlunu almadan (Tunström'ün de bir süre yaşadığı) Yeni Zellanda'ya kaçarak ölmüş karısının hayaletinin dadandığı yeni bir ilişkiye başlar ve Sidner de kendisinden yaşça büyük bir kadınla ilişkiye girer. Trajik, dokunaklı, şaşırtıcı aşk hikâyeleri ve baba-oğul ilişkileri, daha geniş bir okur kitlesini hak eden yazar tarafından çok güzel gözlemlenmiş. **Jha**

"İncelikle işlenmiş sürükleyici bir dram olan kitap, 1996 yılındaki sinema uyarlamasıyla ününü arttırmıştı"

▲ **Tunström'ün The Christmas Oratorio'sunun İsveç baskısının kapağı, romanın aşk, yitim ve hafıza gibi ana temalarını vurgulamaya çalışır.**

Fado Alexandrino

António Lobo Antunes

Yazarın doğum tarihi | 1942 (Portekiz)
İlk yayın tarihi | 1983
İlk yayınevi | Publicações D. Quixote (Lizbon)
Jerusalem Ödülü | 2005

Eski bir psikiyatr olan Antunes, 1971 yılında Angola'ya savaşa gönderilmişti.

Portekiz dilinde fado, ya geleneksel halk şarkılarına ya da kadere karşılık gelir. Her biri on iki bölümlük üç kısımdan oluşan Fado Alexandrino, kelimenin her iki anlamını da Angola'nın 25 Nisan 1974 devrimi öncesi, esnası ve sonrasındaki kaderiyle ilişkilendirilmiş otuz altı parçada veriyor.

Eski bir psikiyatr olan Lobo Antunes 1971 yılında Angola'ya savaşa gönderilmişti. Subay ve ordu doktoru olarak görev yaptığı iki yıl boyunca yalnızca savaş gerçeğini değil, arkadaşlarının savaş algısını da kavradı. Romanında, her yana yayılmış olan savaş kendinden ve diğerlerinden yabancılaşmayı getiren bir süreç haline gelir. Bireylerin hepsi, toplumsal deneyimlerine bir anlam verebilmek için sürekli olarak en sıradan, en günlük kayıplarını geri kazanmaya çalışır.

Fado Alexandrino, amansızca, okurun daha fazla devam edebilmek için bir ön hazırlık yapmasını gerektiren, disütopik bir iktidarsızlık (hem cinsel hem de politik anlamda) senaryosu anlatır. Bunu neden yapar? Çünkü dilin yaratıcı ve son derece düzgün kullanımıyla yazar bizlere, tarihin en can alıcı olaylarından birinin öncesinde, esnasında ve sonrasında kimliğiyle uzlaşmaya çalışan bir ulusta en yalın düzeyde neyin önemli olduğunu göstermeye çalışır.

Yüzeysel düzlemde roman, yemek yiyip 1972–82 dönemindeki profesyonel, sosyal ve kişisel hayatlarını tartışan beş militan eskisini anlatır. Öte yandan Lobo Antunes, zaman ve mekânı genellikle bir dizi diyaloğun içinde birbirine dolayarak ırk, sınıf ve para meselelerini kapsayan karmaşık bir yapı oluşturur ama hepsinden önemlisi, bireysel hayat hikâyelerini anlatarak savaşı yerin dibine batırır. **ML**

▲ **Antunes kendi elinden çıkan Portekiz toplumu freskini, kendi sömürge savaşı ve devrimci ayaklanma deneyimlerinin üzerine yerleştirir.**

El Entenado

The Witness

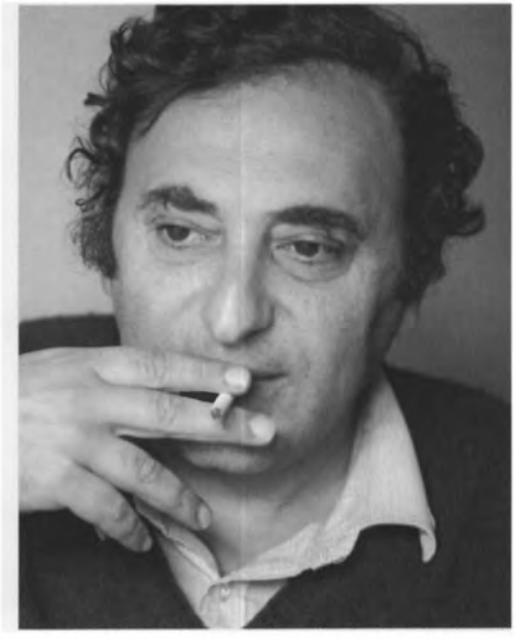
Juan José Saer

Tarihsel bir roman gibi görünen El Entenado aslında hayatın farkında olmaya ilişkin varoluşçu bir söylence. Bu, 16. yüzyıl başında, 10 yıl boyunca bir yamyam kabilesinin tutsağı olarak yaşayan ve serbest bırakılınca bu deneyimin öyküsünü varoluşunun merkezi haline getiren, bir öksüzün hikayesi. İnsanoğlunun köklü yabancılaşması ve öznenin dünyaya karşı sorumluluğu üzerine bir alegori. Burada yamyamlık, yabancılaşmanın canavarca bir işareti gibi görünmekten çıkar, yerli halkların, dengesi korunması gereken bir evrene yönelik yükümlülüklerine dair bir metafor haline gelir. Görünüşteki hikaye antoropolojik bir tez gibi sonuçlanır ve korku, kavrayışa zemin hazırlar: İnsanın özü problematiktir ve sadece öznel bilinç varoluşa anlam atfedilmesine izin verir.

İsimsiz anlatıcının sorumluluğu bu yerlilerin hatırasını korumaktır. Ondan hem son derece farklı hem de öksüzlüğü bakımından onunla benzeştirler; bu öksüzlük onu kendi kökeninden bihaber, tesadüfi olayların öznesi ve kısacası, kendi hakkında sadece kendi deneyimi aracılığıyla bilgi edinebilen biri kılmaktadır.

Romanın sonundaki ay tutulması hatırası da bu gediksiz karanlığın bir alegorisi olarak sunulmuştur. Nesnellikle lirizm arasındaki denge, dilsel hakikati işlemeyle görüş açısındaki serbestlik ve anlatım temposundaki değişiklikler, bu kitabı tarihsel roman türü içinde yeni bir yaklaşımın örnek alınacak modeli haline getirir. **DMG**

Yazarın doğum tarihi | 1937 (Arjantin), 2005
İlk yayın tarihi | 1983
İlk yayınevi | Folios (Buenos Aires)
Orijinal adı | El entenado

"Hakikat, kurmacanın tersi olmak zorunda değildir"
Juan José Saer

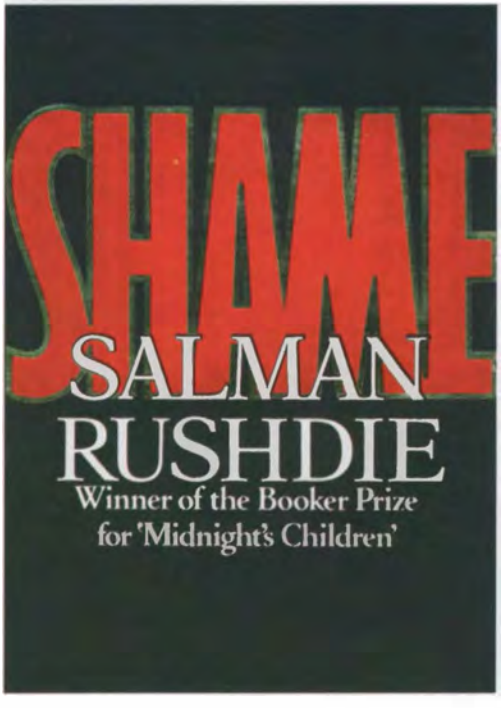
▲ Yakın tarihte yaşayan Arjantinli romancıların en iyilerinden biri olarak kabul edilen Saer, ömrünün son 27 yılını Fransa'da geçirdi.

Utanç

Shame

Salman Rushdie

Yazarın doğum tarihi | 1947 (Hindistan)
İlk yayın tarihi | 1983
İlk yayınevi | Jonathan Cape (Londra)
Yazarın tam adı | Ahmed Salman Rushdie

"Çabuk gel, baban kendini şeytana teslim ediyor"

▲ İlk baskının kapağındaki kırmızı harfler, romanın ana temasını, vahşetin utançtan doğduğunu simgeliyor.

Başlama noktası olarak Hindistan'ın Pakistan'dan ayrılışını alan Utanç, sınırlara dair bir romandır. Olan biteni kenardan izleyen "kıyıda kalmış", Ömer Şakil adında, saygın olmaktan çok uzak bir kahramanı vardır. Ömer Şakil, hepsi de kendilerini çocuğun annesi addeden, inzivaya kapanmış üç kız kardeşin oğludur. Roman, tam manasıyla Pakistan olmayan ama "gerçeğe belli bir açıyla duran" bir ülkenin ücra sınır kasabası K.'da geçer. Anlatı sık sık kurmacayla tarih arasındaki sınır çizgisini ihlâl eden ve Zülfikâr Ali Butto'ların, Ziya-ül Hak'ların Pakistan'ını onların kurmaca muadilleri İskender Harappa ve Rıza Haydar üzerinden hicveden yan öyküler ve gazete haberleriyle bölünür.

Öykü, kumarbaz ve zampara Başbakan İskender Harappa'yla onun iktidarına bir darbeyle el koyan Rıza Haydar arasındaki husumetin izini sürer. Bu politik mücadele boyunca, Haydar ve Harappa aileleri bir dizi cinsellik ve evlilik bağıyla içinden çıkılmaz biçimde birbirine bağlanmıştır; bu bağlar daha çok kadın karakterler, özellikle de Harappa'nın sonradan Ömer Şakil'le evlenecek kızı Safiye Zeynep üzerine odaklanır. Safiye Zeynep, İngilizce'ye "shame" ("utanç") olarak geçen ama tam anlamıyla tercümesi mümkün olmayan Urduca "şerem" sözcüğünün vücut bulmuş hâlidir. Erkek çocuk olarak doğması beklenen akıl hastası bir kız çocuk olarak, ters giden mucizeyi, Pakistan'ı simgeler aynı zamanda. Sonuçta bütün karakterlerin suçlarının cezasını kesmek üzere su yüzüne çıkan, Safiye Zeynep'in içinde çok derinlerde bir yerlerde gizlenmiş o utanç yaratığıdır.

Tarihisel yorum, politik alegori ve biçemsel olarak Gabriel Garcia Márquez'e çok şey borçlu olan fantastik kurmaca üslubunun cesur bir harmanı olan Utanç, olağanüstü başarı kazanmış Midnight's Children'a (Geceyarısı Çocukları) yakışır bir haleftir; komik aşırılıkları, karmaşık öyküsü ve keskin politik eleştirileri bakımından ona denk bir kapasite sergiler. **AB**

Martin Amis

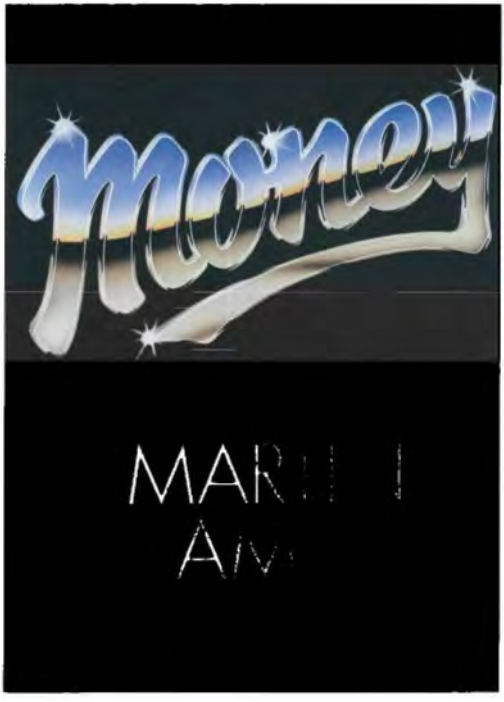
Yazarın doğum tarihi | **1949 (İngiltere)**
İlk yayın tarihi | **1984**
İlk yayınevi | **Jonathan Cape (Londra)**
İlk ABD baskısı | **1985, Viking (New York)**

Money'nin değersiz sıradan vatandaşı John Self, Amis'in en güçlü ve unutulmaz karakterlerinden biridir. 1981 yazında geçen romanın başlangıcında Self, Kraliyet Düğünü'nün tüm ulusa yayılan romantizminden ve kendi başarısız, can yakıcı aşk ilişkisinden kaçarak New York'a gider. Burada, maddi bedeli bir şirket tarafından karşılanan ama hiçbir keyif vermeyen uyuşturucu, alkol, pornografi, şiddet ve seks âlemlerine kapılır.

Roman, Reagan dönemi Amerika'sının ve Thatcher dönemi İngiltere'sinin doymak bilmez tamahkârlığının üzerine koyu bir alaycılıkla gider. Money, aynı zamanda bizi, baştan aşağı itici ama tuhaf bir biçimde sevilebilir nitelikteki kahramanı John Self'le özdeşleşmeye davet eder.

Self, Hollywood'da şöhret olma umuduyla İngiltere'den ve 80'lerin en gözde sektörü olan reklâmcılık alanındaki başarılı kariyerinden uzaklaşmıştır ve roman boyunca pervasızca harcadığı para, filmin finansörlerinden gelen paradır. Ne var ki, çok geçmeden, Self'in kontrolünü fena halde kaybetmesinin onu küçük düşürücü bir kibire doğru sürüklediğini görürüz.

Roman ilerledikçe, Self'in muazzam bir titizlikle hazırlanmış ve onu beş kuruşsuz bırakacak ortak bir aldatmacanın kurbanı olduğunu fark ederiz. Kitabın sonuna gelindiğinde hem tutkusunu, geçim gücünü, babasını ve dostlarını hem de, bunlardan daha acısı, sevgilisi tarafından sunulan kurtuluş olanağını yitirdiğini görürüz. Romanın son ironisi, her ne kadar Self açısından pek avuntu kaynağı olmasa da, kendisini mahveden aldatmacaya bilinçsizce sekte vurması olur. Asla çekilmemeye yazgılı filmle olan sınırlı bağlantısı, ikinci sınıf bir İngiliz roman yazarının (Martin Amis), ortadaki saçma sapan senaryoyu baştan yazmak üzere işe almasını gerektirir; bu baştan yazma süreci, öyküyü sonuca bağlayan olaylar zincirinin başlangıcı olur. **NM**

"Diş fırçası koymaya yaraşan bir kupadan vergiden muaf viski içiyorum..."

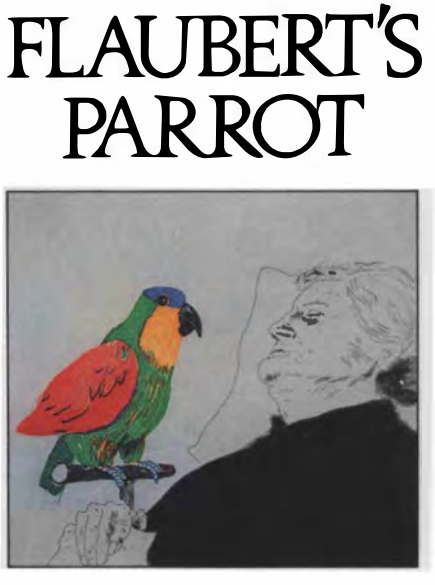
▲ Kitabın ilk baskısının Mon Mohan ve Dick Jones tarafından tasarlanan kapağı, 80'lerin maddi zenginlik anlayışını çağrıştırıyor.

Flaubert'in Papağanı

Flaubert's Parrot

Julian Barnes

Yazarın doğum tarihi | 1946 (İngiltere)
İlk yayın tarihi | 1984
İlk yayınevi | Jonathan Cape (Londra)
Yazarın takma adı | Dan Kavanagh

▲ 1984 yılında Booker Ödülü'ne aday gösterilen roman, Normandiya'da üç yıl önce iki doldurulmuş papağanın ortaya çıkmasıyla yazılmaya başlanmıştı.

▶ 1990 yılında çekilen bir fotoğrafını gördüğünüz Julian Barnes, 15 yaşında Madam Bovary'i okuduktan sonra Flaubert hayranı olur.

Bu eğlenceli ve bilgi yüklü roman, akademik şöhret hayaliyle ve buna yönelik gizli tutkuyla ilgili. Bu, yalnız bir edebiyat araştırmacısıyla onun ilgisinin hedefi olan Gustave Flaubert arasındaki fena halde karşılıksız aşk hikâyesi. Aynı zamanda, her ne kadar Chandler'dan çok Borges'i çağrıştırsa da, bir dedektiflik öyküsü.

Geoffrey Braithewaite, kendisine göre çözülmemiş bir edebî sır olan bir konuya takılıp kalır: Flaubert'in masasının üzerinde duran, Un Coeur Simple'de boy gösteren papağan, iki doldurulmuş papağandan hangisidir? Hiçbir anlamı olmayan bu çaba, aşırı uzmanlaşmanın yol açtığı kısır döngülerin ve akademik verimsizliğin bir parodisidir. Kitap, yaratıcılığın, eleştirinin ve kahramanlar yaratmanın doğasını irdeler. Güzellik kırılgan olabilir: Onu mercek altına yatırarak kesip biçme riskini göze alabilir miyiz yoksa gizem, o şeyin büyüsünün bir parçası mıdır? Roman Flaubert'ten (ve papağandan) çok Braithewaite'la ve bir kişinin kendi kahramanının fazla yakınına gelmesinin kendi kendisine de rahatsızlık verecek derecede yakınlaşmasıyla sonuçlanabilecek tehlikeli bir şey olduğuyla ilgilidir. Lucien Freud, "Tüm sanatlar otobiyografiktir" der, ve buna biyografi sanatı da dahildir. Braithewaite, trajik bir figürdür: Yaşama karşı duyarsız oluşu, kendi anılarını ve duygularını kaale almamasına yol açar; kendini bir başka insana değil çok daha güvenli bir şeye adamak zorundadır.

Ölü bir Fransız yazarla ömrünü tüketen sıkıcı, emekli bir doktor, mizah üretebilmek için verimli bir zemin değil gibi görünür ama roman mizah gücü ve içgörüyle doludur. Flaubert'in üç biyografisi (biri samimiyetsiz, biri eleştirel ve biri de nesnel), gerçek hayatta Flaubert uzmanı olan Enid Starkie'nin boy göstermesi ve hatta uydurma bir üniversite sınavı gibi ayrıntılarla ağzına kadar doludur. Aynı zamanda, Braithewaite'nin Kabul Edilmiş Görüşler Sözlüğü gibi tuhaf materyaller içerir. Bu, etkileyici, yap-boz gibi bir romandır. **GT**

Professor Marten's Departure

Jaan Kross

Yazarın doğum tarihi | 1920 (Estonya)
İlk yayın tarihi | 1984
İlk yayınevi | Eesti Raamat (Tallinn)
Orijinal adı | Professor Martensi ärasõit

1907 yılında, Uluslararası Hukuk Profesörü ve Rus Dış İşleri Bakanlığı görevlisi F. Martens, vatanı Estonya'daki yazlığından St. Petersburg'a döner. Bu yolculuk boyunca, Martens'in hatıralarından, kurduğu hayallerden ve hem gerçek hem de hayalî yol arkadaşlarıyla yaptığı konuşmalardan, yerel bir yetimhaneden uluslararası üne uzanan bir hayat eğrisi ortaya çıkar. Bu hayat, kendisinden 100 yıl kadar önce Almanya'da yaşayan, yine ünlü bir avukat olan başka bir Martens'inkiyle garip bir biçimde çakışmaktadır. Onu asla benimsemeyen kimseler arasında kendine yol açıp ilerleyen birinin öğrenme, heves ve kırık bir öz sevgi bileşiminden oluşan hayatıdır bu.

Kross, Martens'i tanımlayan sertliği, incinmiş gururu ve kibiri ya da Nobel Barış Ödülü'nü kaçırdığı zamanki tepkisini hayal etmek zorunda kalmamıştır; bunlar gerçek Martens'in günlüklerinde bulunabilecek şeylerdir. Ancak, hayatının son yıllarında Martens'e eşiyle hayalî bir "dürüstlük anlaşması" yaptırarak, kendini yargılama girişimine karşı gururunu ve kişisel saygınlığını korumak Kross'un fikridir. Ayrıca öz farkındalığın en ufak bir fark bile yaratmayacağını; kibirin, hırsın ve ideallerden fedakârlık etmenin, insanın kendini kandırdığını fark etme yeteneğiyle bir arada bulunabileceğini ve hatta buradan beslenebileceğini göstermek istemiştir. Kitaba evrensel ününü kazandıran işte bu derin içgörüdür. **DG**

Blood and Guts in High School

Kathy Acker

Yazarın doğum tarihi | 1947 (ABD), 1997 (Meksika)
İlk yayın tarihi | 1984
İlk yayınevi | Grove Press (New York)
İlk İngiltere baskısı | Pan Books (Londra)

Kathy Acker'ın Blood and Guts in High School romanı, bilindik ergenlik romanı türünü yeniden yorumlar. Sonuçta ortaya, Janey'nin (okuldan nefret eden, yarı zamanlı işinden sıkılan, başını polisle belaya sokan bir Amerikan genci) sorunlu yaşamıyla yoz, şaşırtıcı ve gerçeküstü birtakım şeyleri harmanlayan bir anlatı çıkar. Başlangıçtaki havası, gündüz yayınlanan banal talk show programlarınınkine benzer; Janey'le babasını başarısız bir cinsel ilişkinin sonucunda suçluluk ve sorumluluk duygusuyla boğuşan yetişkinler olarak tanımlar. Okurun Janey'nin yaşını tahmin edemeyişi ya da neyin cinsiyetçilik politikaları üzerine mecazî bir yorum neyin gerçekten rahatsız edecek derecede normalleştirilmiş bir ensest ilişkisinin sunumu olduğunu ayırt edememesi kitabın bir bütün olarak empoze ettiği yoğun huzursuzluk duygusunu niteler.

Roman ilerledikçe, Janey'nin yaşamıyla ilgili betimlemeler giderek daha mantıksız, korkutucu ve komik olmaya başlar. Onun cinsel anlamda özgürleşmesinin ve ardından köleleşmesinin öyküsü, rüyalarındaki imgelerle, ev ödevlerinden parçalarla ya da basit Arapça'nın çocukça tercümeleriyle metne eklenir. Bu ele avuca sığmayan ve insana meydan okuyan roman, edebî metinlerin doğru düzgün, tamamlanmış ve bir şekilde doğru olması gerektiği yönündeki sava cepheden saldırır. Bu koşullar altında Acker, genç bir kadının cinsel ve anarşik enerjisini, tam anlamıyla karikatürleştirdiği ataerkil düzenin karşısına yerleştirir. **NM**

Larva: Midsummer Night's Babel

Julián R´os

Yazarın doğum tarihi | 1941 (İspanya)
İlk yayın tarihi | 1984
İlk yayınevi | Ediciones del Mall (Barselona)
Orijinal adı | Larva

Fransız yapısalcılığı ve karşı kültür akımından esin alan, 1970'lerin neo-avangard akımı, küçük bir okuyucu grubunun zevkine hasredilmiş azgın, donuk ve dilsel bir şenlikten oluşan Larva'yla hem en güzel meyvesini verdi hem de sınırlarına dayandı. Biçemsel çarpıtmalar metnin hem yazım tarzına hem de şematik düzenine öylesine etki eder ki zayıf hikâye, çok dilli söz oyunları ve sürekli kült imalarının yoğun karmaşası arasından zar zor seçilir.

Julián Rios, James Joyce'nin eseri Finnegan's Wake'i (Finnegan'ın Uyanışı) örnek almıştı ve o romanda da olduğu gibi temel teknik, bir ya da birkaç sözcüğün, genellikle mizahi bir etki bırakacak biçimde bir araya getirilmesiydi: Böylelikle, Her anlatıcı bir "ventrilocuelo"dur ("vantrilok" sözcüğünden türeyen bir söz oyunu) ve ana kahramanlar Milalias'la Babelle, Londra'da bir yaz gecesinde, alkolle ilerleyen erotik maceralarını "escriviven" (yazar-ve-yaşarlar). Sözcüklerin karnavalesk dönüşümüyle iç içe örülüşüne, gizli göndermeler tufanına ve anlatıcıların Cervantes usulü değişimine bir de metnin benzersiz bölümlenişi eklenmelidir; çift numaralı sayfalar hakikatlerin ironik, bulanık anlatımını, tek numaralı sayfalar ise bunların doğurduğu not ve yorumları içerir ve sonda da "Yastık Altı Notları" bölümünde, Babelle'in Milalias'ın hikayesi üzerine yorumları vardır.

Çalışma Cortázar'ın Rayuela'sının (Seksek) yapısal aykırılığına bir saygı duruşudur. **DRM**

Sirk Geceleri

Nights at the Circus

Angela Carter

Yazarın doğum tarihi | 1940 (İngiltere), 1992
İlk yayın tarihi | 1984
İlk yayınevi | Chatto & Windus (Londra)
Yazarın Tam Adı | Angela Olive Stalker

Angela Carter'ın baş döndürücü akrobatı, güçlü ve cezbedici Fevvers, hem yerçekimine hem de cinsel ideolojiye meydan okuyarak, cinsiyet ve coğrafyanın aykırı sınırlarında gezinen bu romanda baş rol oynayan bir 'kanatlı kadın'. Anlatının Londra'dan St.Petersburg'a sonunda da Sibirya'nın uçsuz bucaksız topraklarına ulaşan üç bölümlü gezisi çerçevesinde, Fevver'in karnavalesk sirk camiasına eşlik etmeye yazgılı gazeteci Jack Walser'la birlikte yolculuk ederiz. Walser, anlatıcı konumunda hem neşeli ve içten hem de satiriktir.

Roman eğlenceli bir coşkuyla, karnaval tadında bir ses, lehçe ve öykü hengamesiyle doludur; Carter kurnaz bir sağduyuyla aralıksız maskeli balo havasını bunlar üzerinden sürdürür. Sirkte gösteri yapanlar her gece sergilemek zorunda oldukları dış görüntüden perişan, yorgun düşmüş olarak çıkarlar sirkten. Carter, anlatısına belirli bir ölçüde rasyonellik, ustaca bir gizem katar ve bu da büyülü gerçekçiliğin enerjisinden yararlanmasına olanak tanır. Ancak kişinin kendini dönüştürmesini, Fevvers'ı "ister istemez bir kadından bir ideaya dönüştüren" yolculuğu betimlerken pragmatizmden taviz vermez. Tür bakımından istikrarlı olmaya yorulmadan kafa tutan bu yapıt, bizleri, bir yandan önyargılarımızı altüst ederken bir yandan da karmaşa ve yalnızlık arasında gidip gelen keyifli bir istirahate davet ediyor. **DJ**

Matrix Avcısı

Neuromancer

William Gibson

Yazarın doğum tarihi | 1948 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1984
İlk yayınevi | Ace Books (New York)
Bilgisayar oyunu versiyonu | 1988

▲ **Ilk cyberpunk romanı dünya çapında 6.5 milyon kopyadan fazla satıldı ve üç büyük bilimkurgu ödülü kazandı.**

▶ **1991 tarihli bu fotoğrafta New York'taki Chinatown'da yürürken görülen William Gibson, bilgisayarlara hiçbir zaman özel bir ilgi duymamıştı.**

Matrix Avcısı, yalnız bilimkurgu türü için değil tüm çağdaş imgelem açısından dönüm noktası niteliğinde bir romandır. William Gibson, olağanüstü bir öngörü ye-teneğiyle İnternet'in ve diğer sanal teknolojilerin günlük ha-yata girmesinden çok önce "siberuzay" (bilgisayar kullanıcılarının çeşitli kuşkulu aktivitelerin yanı sıra iletişim kurmak ve iş yapmak için kullandığı bilgisayar verilerinin üç boyutlu temsili) kavramını keşfetti. Bu kitap, bir teknoloji düşkünleri kuşağının ilham kaynağı oldu.

Öykü, Case olarak bilinen bir "bilgisayar kovboyu" etrafında döner; Case, kazık attığı bir müşterisi tarafından sinir sistemi tahrip edilene kadar sanal dünyada at koşturan bir veri hırsızıdır. Japonya'nın Chiba kentinin kanunsuz bölgesinde zar zor tehlikeli bir yaşam sürdürmektedir. Armitage adında bir işadamı, ona eski güçlerini yeniden kazanma fırsatını sunar; Armitage'ın niyeti, heyecan verici final sahnesine kadar belirsizliğini korur. Gibson, bu romanda sanal bir alacakaranlık ve fiberoptik şoklar yaratır; bunların hepsi zengin ve zaman zaman kafa karıştırıcı olan bir jargon ve argo diliyle, son derece ayrıntılı biçimde realize edilir. Bu, tekno-dolandırıcıların, yaşadıkları zihinsel karmaşa sonucu duygusal gerilimlerden mustarip olan bağımlıların, tuhaf altkültürlerin, cerrahi müdahalelerle geliştirilmiş katillerin ve kötü niyetli "mega şirketler"in dünyasıdır; bizim dünyamıza gitgide daha çok benzeyen bir dünya.

Matrix Avcısı, zamana meydan okuyan bir yapıttır çünkü en iyi gerilim romanlarının hızını ve heyecanını, Orwell ya da Huxley'le kıyaslanabilecek bir keşif gücü ve entelektüel katılıkla birleştirir. Bununla beraber, belki de kitabın en ilgi çekici ve huzursuz edici özelliği Gıbson'on sanal ve organik yaşam arasına, insanla sibernetik organizmalar arasına, programla gerçeklik arasına kesin etik ayrımlar koymayı reddetmesidir. **SamT**

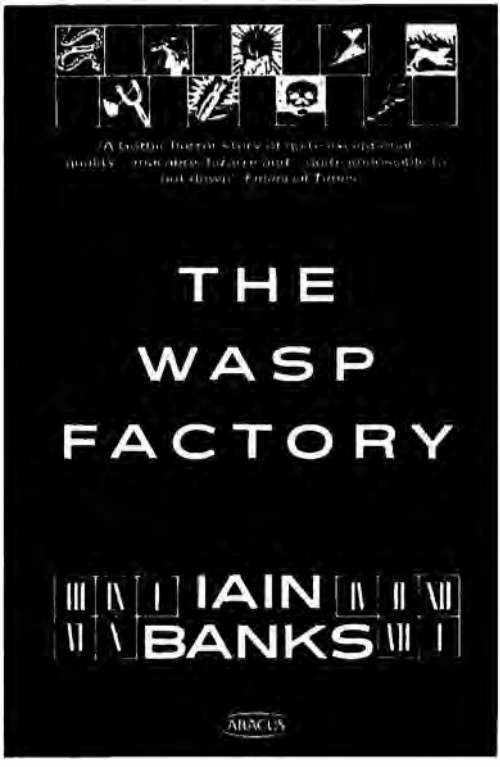

Eşekarısı Fabrikası

The Wasp Factory

Iain Banks

Yazarın doğum tarihi | **1954 (İskoçya)**
İlk yayın tarihi | **1984**
İlk yayınevi | **Macmillan (Londra)**
Yazarın tam adı | **Iain Menzies Banks**

▲ Thatcher dönemi politikalarının İngiliz toplumu üzerindeki yıkıcı etkisi bu son derece politik romanın başından sonuna dek hissedilir..

▶ Iain Banks, 2001 yılında kendisinden İskoçya'nın Aberdeen kentindeki bir sergi için kendisini ifade etmesi istendiğinde bu oto-portreyi sundu.

Iain Banks romanlarının çoğu gibi Eşekarısı Fabrikası'nın yarattığı etki de sürpriz sonundan ve içeriğinin abartılı niteliklerinden kaynaklanıyor. Bu, hem hayvanlar hem de insanlar üzerinde uygulanan inanılmaz zalimliklerin öyküsü. Anlatıcı Frank Cauldhames ("cold homes"—"soğuk evler" ; içeriğe mecazi olarak uygun düşen bir isim), zamanını bazı özel ritüeller gerçekleştirerek geçirir: Hayvanları ilginç biçimlerde katletmek ve kardeşlerle kuzenleri keyfince öldürmek gibi. Ailenin köpeği tarafından hadım edilmesinin lanetini taşıyan Frank'ın yaşamı, tuhaf ve abartılı bir maskülenlik üzerine kuruludur. Frank kendini hiçbir sakatlığı olmayan, uzun boylu, esmer bir zayıflık avcısı olarak hâyâl eder; kadınlardan nefret eder, seksten çekinir ama arkadaşı Jamie tarafından icat edilen su içme ve çiş yapma oyunlarından çocukça bir zevk alır. Frank'ın babası, doğduğu zaman Frank'i kaydettirmemiş olduğu için onun tutumunun neredeyse kontrolsüzce devam etmesine izin veren tuhaf bir özgürlük yanlısıdır. Hem Frank'ın hem de üvey kardeşi Eric'ın kendi babalarının deneylerinin ve kişiye yönelik olmayan zalimliğinin ürünleri olduklarını ancak romanın sonunda fark ederiz. Romanın final bölümünde, çıldırmış Eric eve bir yanan koyun sürüsünün başında döndüğünde şaşırtıcı bir gerçek ortaya çıkar.

Roman bir bütün olarak, bir dizi maskülen klişeye dayanan çok katmanlı bir mitoloji geliştirir: Bu klişeler, vücut sıvılarının erkeksi gücü; insanın yaratılanlar üzerindeki kozmik üstünlüğünün hayvanlara yönelik şiddetle somutlaşması; ve bu hayvanların cesetlerinin totemik etkisi. Ancak, zaman zaman abartıya kaçan fantezilerine rağmen Eşekarısı Fabrikası'nın gerçek değeri Banks'in yazım biçiminin niteliğinde ve üslubunda yatar; bu bakımdan çarpıcı ve sürükleyicidir. Karakter yaratmaktaki ustalığında yatar; Frank'i hem bir deli hem de inandırıcı biçimde sıradan biri olarak betimlemekte çok başarılıdır. **LC**

Iain Banks

Güneş İmparatorluğu

Empire of the Sun

J. G. Ballard

Yazarın doğum tarihi | 1930 (Çin)
İlk yayın tarihi | 1984
İlk yayınevi | V. Gollancz (Londra)
Sinema uyarlaması | 1987

J.G. Ballard, 40 yılın üzerindeki yazarlık kariyerinde pek çok bilimkurgu ve fütüristik roman yayımladı. Bununla bereber yazar, Güneş İmparatorluğu'nda ilk bakışta çok farklı gelebilecek bir konuya, 2. Dünya Savaşı sırasında henüz bir çocukken Şangay'da bir Japon tutsak kampında yaşadıklarına değinir. Öykü, Şangay'ın Japon işgal güçlerinin eline düşmesini, kitabın kahramanı Jim'in tutsak edilmesini ve Lunghua kampında hayatta kalmak için bulduğu çeşitli karmaşık yöntemleri anlatır. Olaylar büyük ölçüde Jim'in perspektifinden verilse de bazı korkunç anlarda biz de Jim'i kamptaki diğer tutsakların gördüğü gibi görür ve onun içindeki deliliği fark ederiz. Kitap, Japonya'ya ilk atom bombasının fırlatılması ve ardından Jim'in kaçışıyla sona erer.

Kitabın başarısında en büyük rolü oynayan şeylerden biri, okurlar olarak bizim, son derece yıpratıcı koşullar altında kendisinden yaşının ötesinde olgunluk göstermesi beklenen ufak bir çocuk olan Jim'e korkutucu derecede yaklaştırılma biçimimizdir. Yaşının küçüklüğünden ötürü belki de o kendini diğerlerinden daha çabuk toparlar ama bizler kuşkusuz onun tutsaklığının travmasını yaşarız.

Kitaptaki pek çok motifin (ani atomik patlama, havacıların yalnız yaşantı ve ölümleri, parçalanmış ve ezilmiş bedenler) Ballard'ın diğer tüm yapıtlarında da karşımıza çıkması ilginçtir. Güneş İmparatorluğu, kendi hesabına tam anlamıyla ve dikkate değer biçimde başarıya ulaşmış bir yapıttır ve aynı zamanda Ballard'ın diğer romanlarında güttüğü kaygıları anlamak açısından bir anahtar işlevi görür. **DP**

Sevgili

The Lover

Marguerite Duras

Yazarın doğum tarihi | 1914 (Hindiçin), 1996 (Fr.)
İlk yayın tarihi | 1984, Éditions de Minuit (Paris)
Orijinal adı | L'Amant
Goncourt Ödülü | 1984

Fransız Hindiçini'ndeki Sa Dec'te, 1930'larda geçen bu otobiyografik roman, 15 yaşındaki Fransız genç kız Hélène Lagonelle'nin kendisinden 12 yaş büyük, zengin bir Çinliyle olan ilişkisini anlatır. Cinsel yönü de olan, tabu niteliğindeki bu ilişkinin arka planında genç kızın istikrarsız ve büyük ölçüde mutsuz aile yaşantısı yer alır.

Depresif annesi ve iki ağabeyiyle birlikte yaşayan Hélène'le ailesi, en büyük ağabeyin uyuşturucu ve kumar alışkanlıkları yüzünden yoksulluk çekmektedir. Söz konusu ağabeyin kıza sadistçe davranması ve annesinin onu istismar etmesinden aldığı rahatsız edici keyif, romana belki anlatıcının yetişkin bakış açısıyla biraz hafifletilen huzursuzluk verici bir boyut katar. Aile bu ırklar arası ilişkiye onay vermezken bundan maddi olarak yararlanır ve genç kızın sevgilisiyle yaşadıkları tuhaf karşılaşmalar, Fransız sömürge rejiminin ve taraflar arasındaki statü ve kültürel geçmiş farklılıklarının yarattığı gerilimi ortaya koyar.

İkisi birbirine zıt cinsel stereotiplerdir; ilişkiyi başlatan Hélène'dir, fiziksel olanı duygusal olandan ayırt edebilen odur ve bir çocuk olmasına, maddi açıdan bir güvencesi bulunmamasına rağmen ilişkide eli daha güçlü olan taraftır. Birinci ve üçüncü tekil şahısa gidip gelişleriyle, geçmişe dönüşleriyle ve izlenimsel, boşluklar bırakan üslubuyla Duras'ın metni son derece sinematiktir; yazar, 1950'lerin Fransası'nda gelişen Yeni Roman akımının etkisinde kalmıştır. Roman 1993 yılında Jean-Caques Annaud tarafından sinemaya uyarlandı. **JW**

Ricardo Reis'in Öldüğü Yıl

The Year of the Death of Ricardo Reis

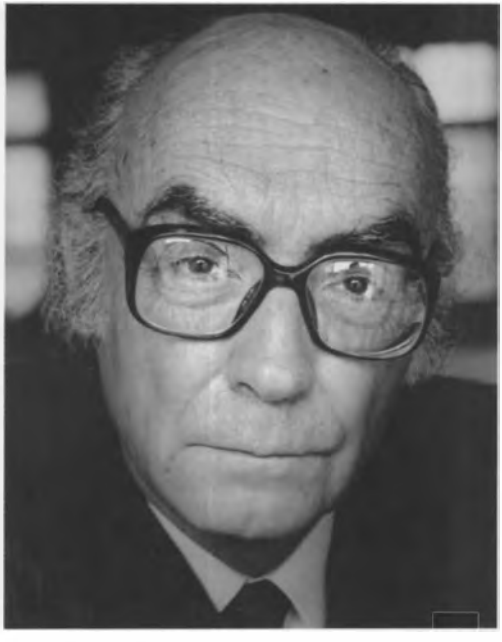
José Saramago

Yazarın doğum tarihi | 1922 (Portekiz)
İlk yayın tarihi | 1984
İlk yayınevi | Editorial Caminho (Lizbon)
Orijinal adı | O ano da morte de Ricardo Reis

Ricardo Reis, Portekizli şair Fernando Pessoa'nın (1888-1935), kullandığı takma adlardan biriydi; örneğin Odes de Ricardo Reis (1946) başlığını taşıyan şiir koleksiyonunu bu adla imzalamıştı. Saramago'nun romanında, bir doktor ve şiirleri yayınlanmamış bir şair olan Reis, uzun yıllar Brezilya'da yaşadıktan sonra Lizbon'a geri döner. Bu, Pessoa'nın ölümünü takip eden yıldır ve Reis, Pessoa'nın, irili ufaklı pek çok mesele üzerine çeşitli sohbetlere koyulduğu hayaletiyle karşılaşır.

Avrupa'da faşizmin yükselişini ve Portekiz'de Salazar'ın baskıcı rejimini arka plana alan Saramago, çeşitli konuları mercek altına alırken bir dizi yazınsal yöntemi ustalıkla kullanıyor. Bunların en önemlisi kimlik üzerine sorulan sorulardır: Ricardo Reis tam olarak kimdir ve Pessoa'yla olan ilişkisi nedir? Bir de, Reis'in monarşizmi, toplumsal muhafazakârlığı ve stoacılığıyla Salazar'ın başarılı yükselişi arasında ince bir çizgi olduğu yolunda, hafifçe ima edilen ama sonuçta karşı konulmaz hâle gelen bir önerme vardır.

Ele aldığı ağır konulara rağmen kolay okunur bir roman olma özelliğini korur. Anlatı samimi, neredeyse sohbet kıvamındadır. Olay örgüsünde beylik unsurlar yer alır: Reis, otelin oda hizmetçisiyle bir macera yaşar ve Coimbra'lı aristokrat bir kadına aşık olur. Romanın önemli bir bölümü Lizbon sokaklarında geçer, bu da ona bir Portekiz Ulysses'i havası verir. Tıpkı Joyce'un başyapıtında olduğu gibi, insan bu bilgi dolu romana kendini ne kadar verirse roman o kadar zenginleşir. **AB**

"Lisboa, Lisbon, Lisbonne, Lissabon, bu sözcük dört farklı biçimde söylenebilir... Ve böylece çocuklar daha önce bilmedikleri bir şeyi öğrenme fırsatı bulurlar ve bu da zaten bildikleri bir şeydir, hiçbir şey..."

▲ **Saramago'nun bu fotoğrafı 1998 yılında, yazarın Nobel Edebiyat Ödülünü aldığı yıl Horst Tappe tarafından çekilmişti.**

Berci Kristin Çöp Masalları

Berji Kristin: Tales from the Garbage Hills

Latife Tekin

Yazarın doğum tarihi | 1957 (Türkiye)
İlk yayın tarihi | 1983
İlk yayınevi | Adam Yayınları (İstanbul)
Orijinal adı | Berci Kristin Çöp Masalları

Latife Tekin'in romanı insanın ne denli dirençen olduğunu anlatır. 1970'lerde İstanbul'un dışında bir gecekondu mahallesi olan Çiçektepe'ye ve modern kentin kıyısında yaşayan insanlara odaklanır. Kitabın adında şehirli bir fahişenin ismiyle taşralı bir kadın çobanın isminin birleştirmesi gibi, roman da iki arada kalmış bir yeri anlatır. Karakterleri hiçbir yere ait değildir ve sürekli yerlerinden sürülüp arada sırada yıkılanı yeniden yapmak üzere geri gelirler.

Birinden diğerine hissettirmeden geçen bir dizi öyküden oluşan roman, John Berger'in de kitabın İngilizce baskısının önsözünde belirttiği gibi, bir söylenti ya da pek çok farklı sesin bir araya gelerek yaptığı bir dedikodu seansı havasına sahiptir. Dedikodular, bir NATO casusunun gelişi, konduların çatılarını uçuran rüzgârlar, ılık mavi sularıyla bölge halkını zehirleyip sömüren fabrika sahipleri ve devlete karşı verilen mücadeleler gibi Çiçektepe'de geçen birçok olayı bizlere anlatır.

Bu roman, daha içten ve dokunaklı olmakla birlikte, Salman Rüşdi'nin çok sesli postmodernizmiyle aynı hamurdan. Ezilenlerin hikâyelerini anlatan karnavalesk, postyapısalcı metinlerin yaygın olduğu bir dönemde yazan Tekin, karakterlerine diğerlerinden daha fazla yaklaşıyor. Onun büyülü gerçekçiliği, okurla karakter arasında uçurum yaratmak yerine, okuru, Çiçektepe'deki hayatı iliklerinde hissetmesinin, kokusunu almasının mümkün olduğu mahrem bir bölgeye taşıyor. **LL**

The Busconductor Hines

James Kelman

Yazarın doğum tarihi | 946 (İskoçya)
İlk yayın tarihi | 1984
İlk yayınevi | Polygon (Edinburgh)
Orijinal dili | İngilizce

Kelman, ilk romanı The Busconductor Hines'la, daha önce kendisine ün kazandıran kısa öykü formunu, en eğlenceli ve en sevilen kitabını oluşturacak biçimde genişletir. Kitaba adını veren Robert Hines, varoluşsal çöküşün eşiğine gelmiş bir otobüs biletçisidir. Romanın ayrı ayrı olaylardan meydana gelen parçaları Glasgow'un konuşma dilini en iyi şekilde yansıtan deyimler ve terimlerle örülmüştür. İmza niteliği taşıyan biçemsel bir özellik de sözcüklerin ortasına konulan vurgulardır; "mulnufuckingtrition", "exploifuckingtation", ya da "C.B. bastarn I." gibi.

Hines'ın dünyası evle ilgili olaylardan, kısıtlı geçim kaynaklarıyla yaşanan aile hayatından, iş çilesinden ve popülist ideolojinin tuzaklarına düşmeden kendi konumunun gerçekliğine uyum sağlayan entelektüel bir hayâl gücünü açığa çıkaran derin düşüncelerinden oluşur. Hines, kapitalist sağduyunun tipik taktiklerini reddeder ve kuşkucu bir tavır takınır. Esasen roman, medya dünyasının ve popüler kültürün sunduğu şeylerin hayli uzağındadır. Televizyon izlenerek geçirilen zamandan söz edilir ama sanki televizyon, dikkatle bakılması bir çeşit iç boşaltıcı bilinç kaybı yaratan bir mobilya parçası gibidir. Roman gündelik yaşam üzerine odaklanmasına rağmen işyerinde yaşanan politik olaylar üzerinden daha geniş çaplı sınıfsal yüzleşmelere doğru ilerler. Kelman, zaman zaman Kafka ve Beckett'ın daha yabancılaşmış ve kapalı dünyalarına selam göndererek Joyce'un natüralizmini başka bir biçimde yeniden canlandırır ama işçi sınıfı gerçekçiliğiyle bağı daha güçlüdür. The Busconductor Hines, tüm toplu taşıma aracı çalışanlarının okuması önerilecek bir kitap. **DM**

Hazar Sözlüğü

Dictionary of the Khazars

Milorad Pavić

Yazarın doğum tarihi | 1929 (Yugoslavya)
İlk yayın tarihi | 1984
İlk yayınevi | Prosveta (Belgrad)
Orijinal adı | Hazarski Recnik

Kısmen ansiklopedi, kısmen entelektüel bulmaca, kısmen yapıçözüm, kısmen mit, kısmen harala gürele ve başka pek çok şey olmasının yanında, Hazar Sözlüğü'nün olmadığı bir şey varsa o da giriş/gelişme/sonuç adetlerine saygı duyan bir geleneksel romandır. Başka tuhaf yanlarına ek olarak kitap, metin içerisinde 17 satırlık farklılık göstererek birbirinden ayrılan eril ve dişil basımlarla yayınlanmıştır. Yazarın bizzat kendisi, okuru, kronolojiyi dikkate almadan kitaptan canı ne istiyorsa onu almaya özendirir.

Her ne kadar olay örgüsü çeşitlemeleri mevcutsa da böyle öyküsel olmayan bir metnin verimli zenginliğini bir kategoriye sokmak neredeyse olanaksızdır. Kitap, üç çağdaş edebiyat araştırmacısının Engizisyon tarafından yok edilmiş bir sözlüğün son kalan kopyalarını bulma girişimini ele alır. Sözlük, bir zamanlar Balkanlar'da yaşamış Hazarlar'ın kaderini ve bir ortaçağ rüyasını yorumlama çabası içine giren kişilerin yaşam öykülerini anlatan üç farklı ama iç içe geçmiş ve göndermelerde bulunan hikâyeye bölünmüştür; hikâyelerden biri Hristiyan, diğeri Müslüman, öteki de Yahudi yorumudur. Ama yapıyı belirleyen, sözlüğün içinde yer alan maddeler ve farklı tekrarlarıdır. Önemli olan kitabı kendi sunuluş biçimine uygun düşecek şekilde bilgece bir şaka olarak ele almaktır. Muzipliğin, hayâl gücünün, sürrealist karmaşıklığın ve dilin yaratıcı kullanımı sayesinde haz unsuru olarak sunulanların keyfini çıkarmaya bakın. Tüm bu unsurlar kendi kendilerinin hatırına kullanılır ve aynı zamanda tek tanrılı dinleri, antropolojiyi, edebiyat kuramını, psikanalizi vb. sıradan geçirirler. **ES**

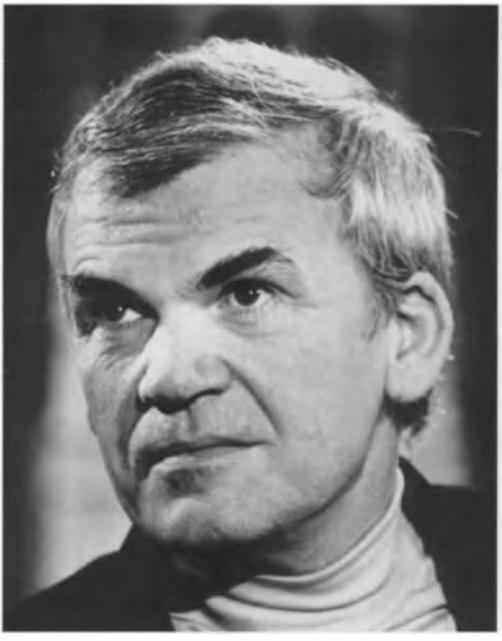
"Önemli olan kitabı kendi sunuluş biçimine uygun düşecek şekilde bilgece bir şaka olarak ele almak"

▲ Kitabın Hamish Hamilton baskısının kapağı, Rita Muhlbauer tasarımı orijinal cilt kapağına dayanır.

Varolmanın Dayanılmaz Hafifliği

The Unbearable Lightness of Being

Milan Kundera

Sovyet tankları Prag Baharı'nın üzerinden geçerken Tomas ve Tereza, İsviçre'ye kaçarlar. Ne var ki Tereza dönmeye karar verir ve Tomas'ı bir seçim yapmak zorunda bırakır.

▲ **Kundera'nın en ünlü romanı, ülkesinin politik problemlerini de yansıtır.**

Yazarın doğum tarihi | 1929 (Çek Cumhuriyet)
İlk yayın tarihi | 1984
İlk yayınevi | Gallimard (Paris)
Orijinal adı | Nesnesitelná lehkost bytí

Varolmanın Dayanılmaz Hafifliği, Çekoslovakya'da geçen, sürgün ve zulüm hakkında, her ikisini de gayet iyi bilen biri tarafından yazılmış bir romandır. Hiçbir şeyin bir anlam taşımadığı hafifliğe ve Nietzsche'nin sonsuz dönüş felsefesinde ifade ettiği ağırlığa dairdir.

Prag'da takvimler o tehlikeli 1968 yılını göstermektedir. Tomas, hafifliği benimsemiş bir doktordur. Bütün ağırlıklardan, sakınmacı etiketlerden ve idallerden kendi iradesiyle yoksun kalmıştır. Sabina, hafifliğin somut örneği, tıpkı Tomas gibi insanı kısıtlayıcı bağlardan kurtaran bireyciliğe inanmış bir ressamdır. Tereza, ağırlıktır. Taşra hayatından kaçıp Tomas'ın romantik hayâline sığınmıştır. Onun aşkı bağlayıcıdır; kötü değil, yalnızca ağır. Aynı zamanda ateşli politik idealleri vardır; Tomas bu türden hiçbir ideale yakınlık duymaz. İkisinin yaşamları böyle zıtlaşırken hafifliğin geçerliliği sorgulanır. Kendimize ve başkalarına karşı sorumluluğumuz nedir?

Sovyet tankları Prag Baharı'nın üzerinden geçerken Tomas ve Tereza, İsviçre'ye kaçarlar. Ne var ki Tereza dönmeye karar verir ve Tomas'ı bir seçim yapmak zorunda bırakır. Tomas, ağırlığı kabul ederek onun peşinden gider; ne komünistlerin ne de onlara başkaldıranların piyonu olmak istediğinden bu kararın ona zulüm getireceği kesindir. Her seçimin yalnızca bir kez ve tek olası sonuçla yapılabiliyor olması ve başka seçimlerin neler getirebileceğini asla bilemiyor oluşumuz dayanılmazdır. Öncelik verdiği kişisel özgürlük yanı politik yanına ağır basan bu roman, iyi ve kötü yanlarıyla bireyi yüceltir. Bu, vakit kaybetmeden ve mutlaka okunması gereken bir kitap. **GT**

Efsane

Legend

David Gemmell

Yazarın doğum tarihi | **1948 (İngiltere)**
İlk yayın tarihi | **1984**
İlk yayınevi | **Century (Londra)**
ABD baskısı | **Against the Horde**

David Gemmell'in yaşlı kahramanı Efsane Druss, fantezi edebiyatta yer alan en kusursuz karakterlerden biridir. Yaşamının son dönemlerinde olan bir adamı ana kahramanı yapan bu kitap, en iyi günlerini geride bırakmış bir savaşçının hikâyesi olduğu gibi aynı zamanda da bol gürültülü bir fantezi. Öyküsü doğrusal bir yol izliyor gibi görünse de onu fantezi edebiyatın bir klasiği olarak ayrı bir yere koymamıza neden olan, alternatif perspektiflere ve karmaşık, bölünmüş bir anlatıma (Druss bu anlatının içinde, son savaşına giderken onun arkasında yer almayı tercih etmiş kişiler tarafından betimlenir) başvurması.

Gemmell'in "Drenai Masalları" serisinin ilk kitabı olan Efsane, daima öncellerinin bilincindedir; kitapta Robert E. Howard'ın ve Edgar Wallece'ın izleri vardır. Öte yandan bu aynı zamanda tam 1980'lere ait bir romandır ve sürekli olayları daha gerçekçi bir tonda sunma arayışındadır. Metin, roman havasına büründürülmüş yalın anlatının tipik bir örneğidir. Druss zaman zaman itici bir figür hâline gelir ama daima kahramanca davranır ve insancıllığı onu empatik kılar. Druss, sırf istediği için değil koşullar öyle gerektirdiği için savaşçı olan bir adamın karmaşıklığını sergiler. Aynı zamanda, yaşamı boyunca takip ettiği o üstü kapalı ilke onu güçlü ve genellikle babacan bir figür hâline getirerek niyetli olduğundan değil öyle gerektiğinden, gönülsüz olarak kahraman olmuş adam rolünü en iyi şekilde oynamasını sağlar. Sonuçta Efsane, anlaşılması güç cengâverlere başvurmak yerine kahramanların sıradan yanlarını vurgulayarak türe taze bir bakış açısı getirir. **EmcS**

The Young Man

Botho Strauss

Yazarın doğum tarihi | **1944 (Almanya)**
İlk yayın tarihi | **1984**
İlk yayınevi | **Hanser Verlag (Münih)**
Orijinal adı | **Der junge Mann**

Tarihin ve teknolojinin baskısı altında insanlığın yitirilmesi teması, ülkesinin kültürel sapmaları olarak gördüğü şeylerden son derece hoşnutsuz, güçlü bir sosyal muhafazakâr olan ve yeni Almanya'nın yaşam biçimine ilgi duymayan Strauss'un çalışmalarında sıklıkla karşımıza çıkar. Dolayısıyla, kitaba adını veren, yazmak için oyunculuğu bırakmış genç adam, Leon Pracht dalgın, kara kara düşünen ve hem genel olarak topluma hem de yakın olabileceği kişilere yabancılaşmış biridir. Pracht, kahramanlarının zamanın yasalarının sürekli değiştiği mekânlarda uyanıp ya erotik başkalaşmaların kurbanı ya da kendi bastırılmış geçmişlerinin izleyicileri oldukları bir dizi olay arasında kayıtsızca ilerler. Olağanüstü bir biçemsel ustalığa ve avangard tutkuya sahip roman, hem bir Bildungsroman (gelişim romanı), hem alegorik bir hikâye hem de bir romantik fantezi olarak kabul görmüştür. Kahramanı, hayatın kalabalığında gezinen bir gözlemcidir ve hem sıradan hem de fantastik olan hakkındaki keskin gözlemleri giderek artan soyutlanışıyla güçlenir. Düşünceleri ve tepkileri, çağdaş toplumun ve bu toplumda (ya da bu toplum olmaksızın) kendilerine yer bulma mücadelesi veren bireylerin çarpıcı bir portresini çizer. Strauss'un gizli gerçekleri ve hem teknolojik hem de tarihsel yükün altında yatan sefaleti açığa çıkardığı The Young Man, genellikle az sayıdaki postmodern Alman romanından biri olarak kabul edilir. **LB**

Love Medicine

Louise Erdrich

Yazarın doğum tarihi | 1954 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1984
İlk yayınevi | Holt, Rinehart and Winston
Ulusal kitap eleştirmenleri dairesi ödülü | 1984

Erdrich'in karmaşık biçimde örülmüş anlatısı, Kuzey Dakota ve civarındaki bir kızılderili arazisinde geçen 50 yıllık bir döneme yayılır. Chippewa halkının kronik işsizlik ve yoksulluktan mustarip olduğu, toplumsal ve kültürel alışkanlıklarını koruma mücadelesi verdiği 1930'larda başlayan roman, 1980'lere kadar, iki ana aileden karakterleri takip eder. Karakterlerin yaşamlarının; evlilik, sadakatsizlik, güçlü kan bağlarının yanı sıra zorlu şartların bir sonucu olarak ortaya çıkan, aynı ölçüde sağlam, görülmemiş ittifaklarla, karmaşık biçimde içe içe geçişinin izini sürer.

Love Medicine, ortak karakter kadrolarına sahip kısa hikayelerin bir derlemesine benzetilegelse de bu karşılaştırmayı yapmak onun doğasını anlamamaktır; bu roman, üstkurmaca bir anlatı olarak, hikaye anlatıcılığını kendi yapısı ve teması kabul eder. Erdrich, biricik ve güçlü sesleri zarifçe anlatışıyla, parlak bir sözlü kültüre gönderme yapar ve temsil politikalarına dikkat çeker.

Erdich, Yerli Amerikan nüfusu ve federal hükümet arasındaki mevcut gerilimlerle doğrudan bağlantı kurmaz. Daha ziyade, anlatısal sesler, Chippewa halkının deneyimlerini biçimlendiren iki kültürlü etkiler üzerine çeşitli perspektifler sağlar. Erdrich, özellikle, beyaz rahibelerin deneyimleriyle Amerikan Yerlisi Katolikler'inkileri karşılaştırarak, Katoliklik tarafından verilen kimlikleri araştırır ve bu kişilerin inançlarına yaptıkları yatırımlardaki farklılıkları ustaca vurgular. **JW**

Beyaz Gürültü
White Noise

Don DeLillo

Yazarın doğum tarihi | 1936 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1985
İlk yayınevi | Viking Press (New York)
American Kitap Ödülü | 1985

(Post)modern Amerikan tüketim kültürü, DeLillo'nun dönüm noktası niteliğindeki romanının içinde bala üşüşen arılar gibi dolaşır. Kitap, son derece ayrıntılı ama fena hâlde kitle iletişim araçsallaştırılmış bir dünya sunar; bu dünyada insan derisi "ettonları diye adlandırmak istediğim bir renk", televizyon ailenin bir üyesidir ve insan rüyasında ibadet eder gibi "Toyota Celica" diye sayıklayabilir. Ancak karakterler sistemin aldanmışlarından değildir; onlar sistemin profesyonel analistleridir. Orta Batı'da bir üniversite şehrinde geçen romanın ana kahramanları Tepedeki Fakülte'de Hitler Araştırmaları profesörü olan Jack Gladney, onun karısı Babette ve önceki evliliklerinden olma çocuklarıdır. DeLillo, çocukların modern kültürü yetişkinlerden daha iyi anladığına, ona daha iyi uyum sağladığına ama onun hakkında daha çok yanılgıya düştüklerine işaret eder; örneğin 14 yaşındaki Heinrich, bir toplu katliam hükümlüsüyle e-posta yoluyla satranç oynar..

Jack'in bakış açısından anlatılan romanın büyük bölümünde, bilgi ve konuşma parçacıkları hem yabancılaştırıcı hem rahatlatıcı biçimde ayrıntılandırılarak içsel bir yönlendirme yapılır. DeLillo insanın en umutsuz malzeme üzerinden anlamlı ve yakın ilişkiler yaratabilme yeteneğini onaylıyor mu yoksa "gerçekliğin" bütünüyle kayboluşunun yasını mı tutuyor hiç anlaşılmaz. Beyaz Gürültü, mizah anlayışı ve içtenlikle hiper gerçekliğin içine yerleşir ama aynı zamanda da kitabın ilerleyen bölümlerinde ortaya çıkıveren daha tehditkâr bir gerçekle, alışveriş yapıp gevezelik ederek bertaraf edilemeyecek bir gölgeyle uğraşır. **DH**

Half of Man Is Woman

Zhang Xianliang

Yazarın doğum tarihi | **1936 (Çin)**
İlk yayın tarihi | **1985**
İlk yayınevi | **Wenlian Chuban (Pekin)**
Orijinal adı | **Nanren de yiban shi nüren**

Büyük ölçüde bir otobiyografi ve 1980'lerde eleştirmenlerin dikkatini çekerek Çin dışında da ticari başarı sağlayan az sayıda Çin romanından biri olan Half of Man Is Woman, hapse düşen entelektüel Zhang Yonglin'in, Mimosa adlı daha önce yayınlanan romanda başlayan hikâyesini anlatmaya devam eder.

Yazarın kendisi gibi kitabın kahramanı da 1955 yılındaki "anti-sağcı" hareketin kurbanı olur ve bir çalışma kampına hapsedilir. Zhang Yonglin, pirinç tarlasına nöbetçi olarak gönderilmiştir. Bir gün kadın çalışma kampından genç bir mahkûmun sular altındaki tarlada yıkandığını görür. Kıyıdaki sazların arkasına saklanırken gözünü kadının çıplak vücudundan ayıramaz. Sekiz yıl sonra, ikisi Zhang'in çalıştığı devlet çiftliğinde yeniden karşılaşırlar. Evlenirler ama düğün gecelerinde Zhang yıllar boyu süren yoksunluğun kendisini iktidarsız bıraktığını fark eder. Kendi fiziksel yetersizliğinden acı çekerken karısının parti sekreteriyle ilişkiye girdiğine tanık olmak zorunda kalır. Sel felaketi sırasında bir yarığı bir çırpıda doldurunca kahraman kabul edilir ve sonunda karısı kendisini yeniden sevdiğinde erkekliğini geri kazanır.

1980'lerin ortalarında siyasal buzların çözüldüğü dönemde yayınlanan kitap, nüfusun bir kısmını zihnen ve bedenen iktidarsız bırakan siyasal sistemi sorguluyor. Kahramanın filozoflarla, mitolojik karakterlerle ve hatta hayvanlarla yaptığı konuşmalar, bazı Latin Amerikalı yazarlarda görülen büyülü gerçekçiliğin etkilerine işaret eder ama aynı zamanda da yazarların kendi Çinli kökleriyle yeniden bağlantı kurma arzusunu gösterir. **FG**

Reasons to Live

Amy Hempel

Yazarın doğum tarihi | **1951 (ABD)**
İlk yayın tarihi | **1985**
İlk yayınevi | **Knopf (New York)**
Orijinal dili | **İngilizce**

Bu hikâyelerde trajediler sahne arkasında gerçekleşir. Yaşamda olduğu gibi trajediler yoldaki seyrek duraklardır ve sonra hayat akmaya devam eder. Bu hikâyeler sadece yaşamaya devam etmekle, güzelliklerle ilgili. "Nashville Gone to Ashes"da veteriner kocası ölen bir dul, çeşitli evcil hayvanları toplamaya yönelir. Kocasının çok sevdiği av köpeğinin külleri de buna dahildir. Kökleri Mısır'dan gelen bu köpeğin adının da aslında Mısırla ilgili olması gerekmektedir. İçinden seçildiği yavrulara Memphis adı verilmiştir ama yanlış anlaşılma sonucu kendi köpeklerine Nashville ismini koyarlar. Günlük detaylara gömülen anlatıcı kocasının yatağını alır, böylece kadın baktığında gördüğü boş yatak kendi yatağı olacaktır.

"Tonight is a Favor to Holly"de anlatıcı, daha önce hiç karşılaşmadığı biriyle olan randevusuna gelmiş beklemektedir. Hikâye buluşmadan önce biter çünkü aslında anlatıcıyla onun arkadaşı Holly arasındaki zayıf bağ hakkındadır. Bunlar, bildikleri az sayıdaki yöntemle hayatın üstesinden gelmeye uğraşan, yaşamın hoş ve gereksiz ayrıntılarıyla meşgul olan insanların hikâyeleridir. Bu hikâyeler, ayrıntıların yapay sisinin gizlediği, ortaya çıkarsa hepimizi içine çekebilecek hüzün akışının hatlarını çizer. Su yüzeyinin gerginliği kadar kırılgan, son derece çekici ve komik, yoğun hüznü neredeyse hiç dikkate almayan bir roman sayılabilir. **GT**

Damızlık Kızın Öyküsü

The Handmaid's Tale

Margaret Atwood

Atwood , nüfusun tehditkâr ölçüde kısırlaştığı ve kadınların doğurganlık kapasitelerine indirgendiği disütopik bir gelecek yaratır. Ataerkillik yeni, aşırı bir boyut kazanmıştır; koruma ve kollama adına baskı yaratan, mülkiyetin ve bedensel tasvirin diliyle şiddet uygulanan bir ataerkilliktir bu. Bu kâbus toplumunda kadınlar iş ya da para sahibi olamaz ve çeşitli sınıflara ayrılmışlardır: Namuslu, çocuksuz eşler; ev idaresinden sorumlu Martha'lar; ve çocuklarını eşlere veren doğurgan damızlıklar. Öykünün kahramanı Offred (ait olduğu sahibi belirtecek şekilde isimlendirilmiştir), artık yalnızca bir doğurganlık aracı olan bedenine nesnel bir ilgi göstererek mevcut durumunu anlatır. Offred'in geçmiş yaşamına dair dokunaklı anılar üzerinden bir karşı duruş noktası sunulur: Bunlar kayıp ailesine duyduğu büyük sevginin anılarıdır.

Massachussetts-Cambridge'in gelecekteki dünyasında geçen ve kısmen New England'ın püriten Amerikan toplumundan esinlenen romanda Atwood, tanıdık bir manzaranın kurum ve yapılarını Gilead adında bir cumhuriyete transfer eder. Atwood'un ortaya koyduğu metin insanın kanını donduracak kadar grafikseldir; yaşamın geçmişte var olan tüm bedensel zevklerinin mekanik eylemlere indirgendiği duygusunu başarıyla yakalar. Kurmaca dünyası aracılığıyla, cinsel baskının belki de en aşırı noktası olmayan bir aşamaya getirilerek arzu duyan bedenden cinselliğin tamamen yok edilmesini gözler önüne serer; bu da en az tecavüz kadar vahşi bir eylemdir. Atwood, bedenin mevcut gereksinimlerinin kışkırttığı sonsuz gerilimleri ve bizim arzunun ötesini, daha önemli politik sonuçları görebilme yeteneğimizi tanımlarken damızlıkların duygusal ikilemleri içerisinde gücün aldığı farklı biçimleri ustalıkla işler.
AC

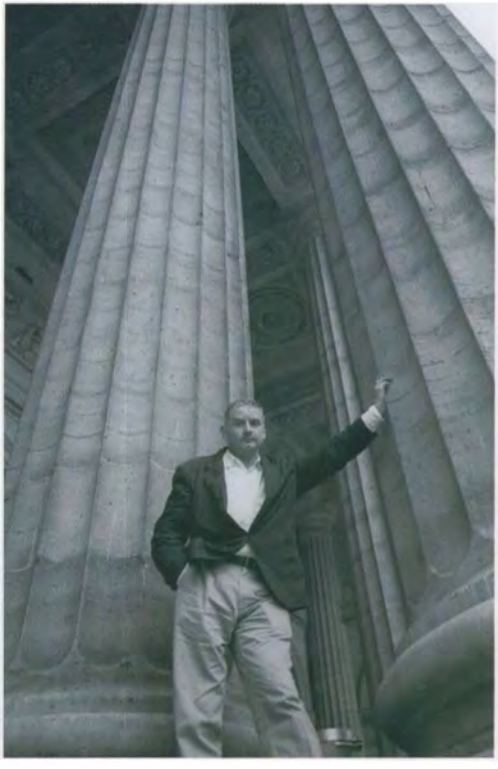
Yazarın doğum tarihi | **1939 (Kanada)**
İlk yayın tarihi | **1985**
İlk yayınevi | **McClelland & Stewart (Toronto)**
Governor General's Roman Ödülü | **1986**

▲ Kapakta yer alan çizim, Atwood'un kurmaca totaliter toplumunda damızlıkların giymek zorunda bırakıldıkları üniformaları giyen kadınları gösteriyor.

◀ 2003 yılında İngiliz Ulusal Operası tarafından sahneye konulan opera uyarlamasında Offred'i Stephanie Marshall canlandırdı.

Peter Ackroyd

Ackroyd'un romandaki en büyük başarılarından biri, geçmiş dönemi yeniden yaratırken kullandığı dış sestir.

Yazarın doğum tarihi | 1949 (İngiltere)
İlk yayın tarihi | 1985
İlk yayınevi | Hamish Hamilton (Londra)
Whitbread Ödülü | 1985

Bir roman yazarı olarak Peter Ackroyd'un ününü perçinleyen Hawksmoor, iki farklı zaman diliminde, 18. yüzyıl başları ve 20. yüzyıl sonlarında, Londra'da geçer. Dedektiflik ya da tarihle ilgili tüm tutarlı algıları kasıtlı olarak altüst eden bir dedektiflik romanıdır. 20. yüzyılda geçen anlatıda dedektif Nicholas Hawksmoor'a bir dizi cinayeti araştırma görevi verilmiştir; cinayetlere kurban gidenlerin cesetleri kentin yedi kilisesinin civarında bulunur. Gerçekte Londra'da mimar Nicholas Hawksmoor tarafından tasarlanmış altı kilise vardır ancak romanın yarattığı dünyada Londra kiliselerinin 18. yüzyılda yaşamış mimarına Nicholas Dyer adı verilmiştir. Ackroyd'un romandaki en büyük başarılarından biri, geçmiş dönemi yeniden yaratırken kullandığı dış sestir. Bir yandan binaların tasarımını ve inşasını bir yandan da üstü örtülü olarak büyücülüğü temsil eden kiliseler tasarlamış olduğu anlaşılan Dyer tarafından işlenen benzer cinayetleri anlatır.

Tarih, burada bütünüyle doğrusal biçimde sunulmaz; belirgin bir uzamsal yöne sahip olduğu vurgulanır. Zaman ve tarih, romanın içindeki iki kahramanın sesleriyle bir araya getirilir; her bölüm, bir öncekini bitiren sözcüklerin tekrarlanmasıyla birbirine bağlanır. Roman, tekrarlama olgusunun üzerinde ısrarla durur ve bu da sonuçta bir romanda rastlanabilecek en etkileyici ve olağandışı finallerden birine zemin hazırlar. **VC-R**

▲ **1990 yılında çekilen bu fotoğrafta Peter Ackroyd, dedektiflik romanı First Light'ın ilk yayımlandığı gün Paris'te görülüyor.**

Koku

Perfume

Patrick Süskind

Yazarın doğum tarihi | 1949 (Almanya)
İlk yayın tarihi | 1985, Diogenes (Zürih)
Tam adı | **Perfume: The Story of a Murderer**
Orijinal adı | **Das Parfum**

Süskind'in 18. yüzyıl Fransası'nda geçen bu romanı, doğaüstü koku alma yeteneğiyle ve kendine ait bir kokudan bütünüyle yoksun olarak dünyaya gelen Jean-Baptiste Grenouille'ün öyküsünü anlatır. Koku'nun anlatım tarzı, kokuya yaptığı vurguyla farklılık gösterir; her bir sahne, Grenoille'ün burnuyla, kokusal ayrıntılarının katmanlı karmaşıklığı üzerinden tanımlanır.

Süskind, gündelik nesnelerin kokularını (örneğin ahşabın salgıladığı aromanın derinliği ya da çeşitliliği gibi) ve kokunun 18. yüzyıl itriyatçılığı tarafından manipüle edilişini incelikle işlenmiş bir dizi tablo olarak betimler. Bir edebiyat hilesinden ibaret kalabilecek bir şey, karakterlerin ruhsal dünyalarına odaklanılmasıyla bu tehlikeden kurtulur. Tam bir psikopat olan Grenoille, keskin koklama duyusunun kendisini sıradan insanların yukarısına taşıdığına inanır.

Kendiyle ilgili oluşturduğu fantezide insanlara keyfine göre muamele eden, onları kendi zevklerine tutsak etmeden önce kalabalıklara kokuların en güzelini bağışlayan bir hükümdardır. Ne var ki, kokulardan inşa edilmiş bir dünyada Grenoille, kendisinin kokusuz oluşunu saplantı haline getirir çünkü bu durum onu, her şeyin özünü ayırt edebilme yeteneğine sahip ama kendisine ait bir özden yoksun, önemsiz biri yapmaktadır. Grenuille, kendisi için bir koku yaratma niyetiyle en güzel insan kokularını ele geçirmek için cinai bir sürece koyulur: Bu kokular 'olgun' genç kadınların kokularıdır. Ancak en mükemmel koku bile kendi öz kokusuzluğuna ve bunun sonucunda ıtırlı bir evrendeki önemsizliğine maske olmaktan öteye geçemez. **LC**

Beyaz Kale

The White Castle

Orhan Pamuk

Yazarın doğum tarihi | 1952 (Türkiye)
İlk yayın tarihi | 1985
İlk yayınevi | Can Yayınlan (İstanbul)
Nobel Edebiyat Ödülü | 2006

Türk yazar Pamuk'un Beyaz Kale'si, Jorge Luis Borges'le İtalo Calvino'nun yapıtları gibi, gerçeklik ve kimlik kavramlarımızın okuyup yazma eylemi üzerinden sorgulandığı bir yerdir. Düşsel bir atmosfer taşıyan anlatı (kitap içinde kitap), 17. yüzyılda gemisi, kendisini tutuklu olarak İstanbul'a götüren Türk korsanların eline geçen genç bir İtalyan âlimin hayatını ayrıntılarıyla anlatır. Âlim, hekim olduğunu söyleyerek kendisini esir alanların takdirini kazanır; bunun sonucu olarak Paşa'nın huzuruna getirilir ve onun hastalığını tedavi etmeyi başarır. Âlim, ödül olarak sarayın hizmetinde çalışmaya başlar ve şehir halkı için görkemli bir havai fişek gösterisi düzenlemekle görevlendirilir.

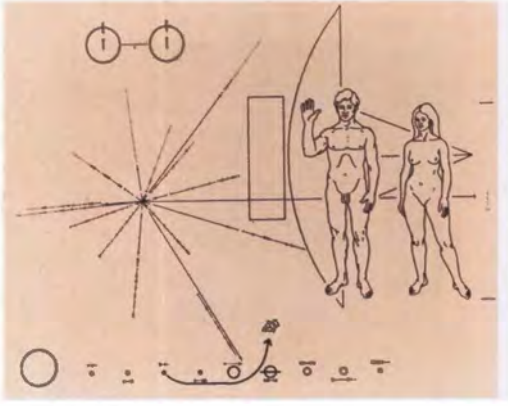
Bu görevi başarıyla yerine getirmenin kendisine özgürlüğünü kazandıracağını düşünen âlim, bunun yerine Paşa'nın Hıristiyanlıktan Müslümanlığa geçmesi halinde kendisine bir eş ve Türk toplumunda bir yer önermesiyle şaşkınlığa düşer. Âlim bu öneriyi reddeder ve ölüme mahkûm edilir. İdam son anda, kendisine nerdeyse ikizi kadar benzeyen bir adam tarafından durdurulur. Adam bildiği her şeyi öğretmesi karşılığında kendisini köle olarak alır. Âlim ve kendi kişiliğinin aynadaki yansıması olduğundan giderek daha fazla emin olduğu adam, garip astronomik kuramlar üretir ve Türk ordusu için büyük bir silah geliştirirler. Hikâye ilerledikçe, iki adamın kimlikleri o derece birbirinin içine geçer ki, okuyucu ayrı varlıklar olup olmadıklarını sorgulamaya başlar. **JA**

Mesaj

Contact

Carl Sagan

Yazarın doğum tarihi | 1934 (ABD), 1996
İlk yayın tarihi | 1985
İlk yayınevi | Simon & Schuster (New York)
Locus Ödülü | 1986

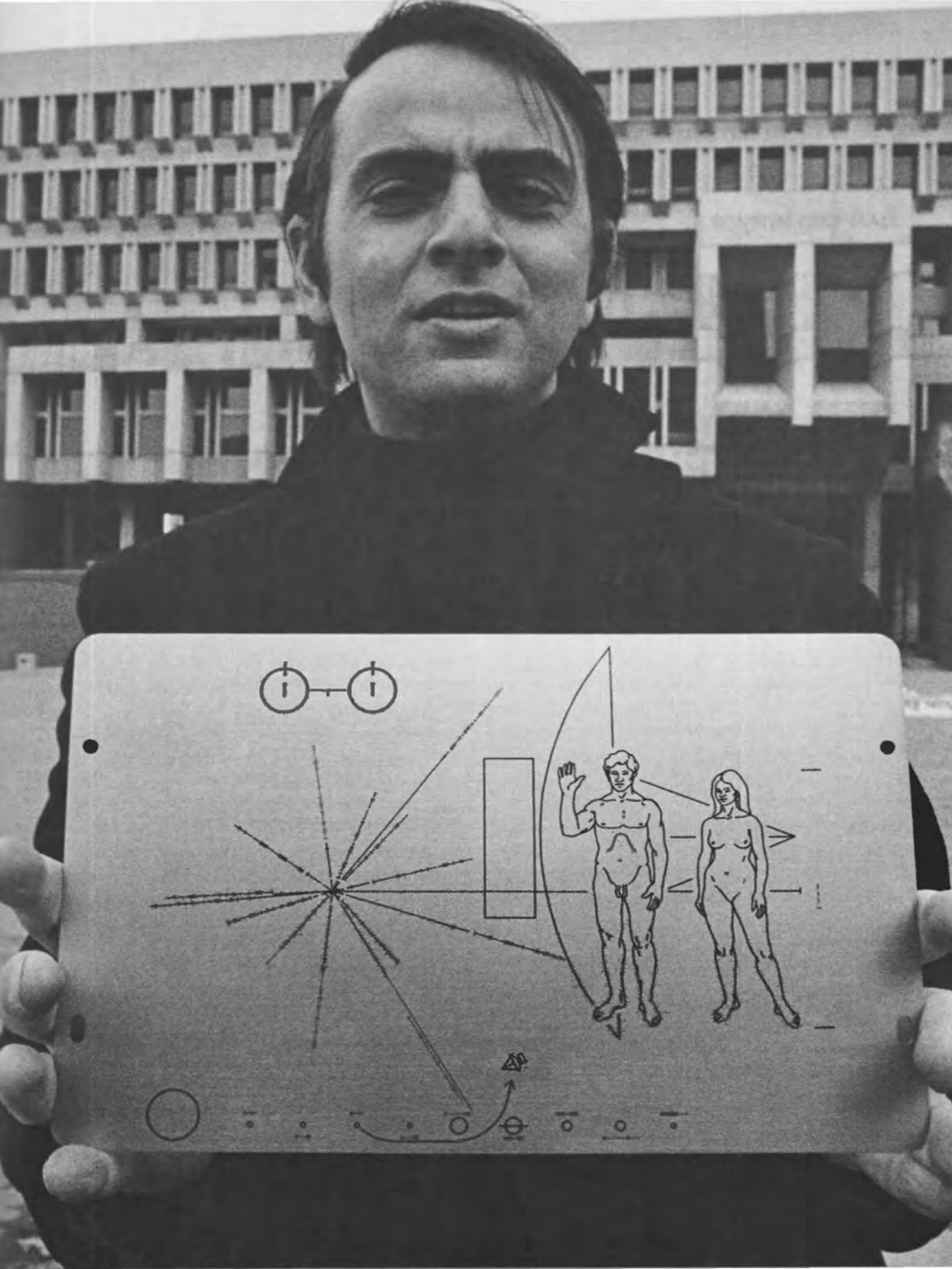
"Bilim kurgu, evet haklısın, çılgınca... Gerçekten uçuk bir şey duymak ister misin? Birkaç kişinin uçak denilen bir şey yapmaktan söz ettiklerini duydum..."

▲ **Carl Sagan'ın Pioneer adındaki uzay roketi için tasarladığı levha herhangi bir dünya dışı zekâ tarafından anlaşılabilir olmalıydı.**

▶ **1972 yılında Sagan döneminin cinsiyet ayırımcılığından kurtulamayan (erkek aktif, kadın pasif) uzay roketi levhasını gösteriyor.**

Adı dünya dışı yaşam arayışıyla bütünleşen astronom Carl Sagan, geçtiğimiz yüzyılın en ünlü popüler bilim adamlarından biriydi ve halktan gördüğü saygıyı meslektaşlarından da görmekteydi. Dünya dışı zekâ arayışının en büyük taraftarlarından olan Sagan NASA uzay aracının dışına yerleştirilmek üzere özel bir levha tasarlamıştı. Levha, güneş sisteminin dışına fırlatılan uzay aracını bulma ihtimali olan dünya dışı zeki yaratıkların anlayabileceği evrensel bir mesaj taşımaktaydı. Sagan aynı zamanda Frank Drake ile birlikte yakın galaksilerden gelen bilinçli mesajları aramak için bir radyo teleskopunu kullanan ilk bilim adamlarından biriydi ve galaksimizin bir milyonun üstünde uygarlığa ev sahipliği yaptığı tahminini yürütmüştü.

Sagan'ın ölümünden bir yıl sonra beyaz perdeye de aktarılmış olan başarılı romanı Mesaj, onun bilimsel prensipleri eğlence dünyasına taşıyan, en ünlü kurmaca yapıtı. Romanın ağırlıklı ana teması dünya dışı bağlantı. Ana karakter Ellie Arroway, yakın bir yıldızdan ardışık ilk 261 asal sayıyı tekrar eden bir dizi halinde gelen sinyali ortaya çıkarır ve bunun ancak zekâ sahibi bir uygarlık tarafından gönderilebileceği sonucuna varır. Daha sonra bu mesajın ilk fark edildiğinden çok daha karmaşık olduğu anlaşılır. Aslında bu mesaj gelişmiş bir uzay yolculuğu makinesi planlarını içermektedir. Köktendinciler, bilim adamları ve hükümetler bu makinenin inşa edilip edilmemesi üzerinde tartışırlar. Sonunda bu yolculuk için uluslararası bir ekip seçilir. Hikâye ilerledikçe Sagan karmaşık matematiği kurmaca yazınla birleştirir, hikâyedeki düğümlerle birlikte derin din, ruh, insanlık ve toplumsal bilinç soruları su yüzüne çıkar. **EF**

Simon ve Meşe Ağaçları

Simon and the Oaks

Marianne Fredriksson

Yazarın doğum tarihi | **1927 (İsveç)**
İlk yayın tarihi | 1985
İlk yayınevi | Wahlström & Widstrand
Orijinal adı | Simon och ekarna

Hikâye başladığında on bir yaşında olan Simon Larsson biyolojik annesi tarafından üç günlükken evlatlık verilmiştir. Tanımadığı baba tarafından yarı Yahudi olan Simon, Karin ve Erik Larsson tarafından, çiftin İsveç'teki işçi evinde büyütülür. Savaş Avrupa'yı tehdit ederken Simon, Nazilerden kaçmak üzere babası tarafından İsveç'e getirilen Yahudi çocuğu İsak'la arkadaş olur. İsak travmatik geçmişini anımsamaya başlayınca, Karin onu derin bir depresyona girmekten kurtarır. Simon ve Karin sık sık meşeliğe sığınırlar; yalnızca orada öfkelerinden ve kaygılarından kurtulabilirler. Simon, Karin'le Erik'in gerçek anne-babası olmadıklarını, teyzesiyle eniştesi olduklarını keşfeder ve o gün okur da Simon'un çocukluğunun sona erdiğini öğrenir.

Fredriksson'un karakterleri son derece derinlikli biçimde geliştirilmiştir; iyiliğe suçluluk duygusunun eşlik ettiği, arkadaşların yanında yalnızlık hissedildiği ve kolay yanıtların bulunması zor olduğu çelişkili duyguları tadarlar. Anne-çocuk ilişkisini ana tema olarak alan yazar, burada onların duygu ve davranışlarının nedenlerini analiz eder. Bakış açısı psikanalitiğe ve dinselliğe doğru kayar ama işin içine bir tanrı karıştırmaz; sıradan insanların hayatlarındaki ve mücadelelerindeki gizli mistisizmi ortaya çıkarır.

Başarılı bir gazeteci ve baş editör olan Marianne Fredriksson, ilk edebi yapıtını elli üç yaşında yayımladı ve İsveç'in en popüler yazarlarından biri haline geldi. Gerçekçiliği ve berrak anlatımı nedeniyle saygı gören yazarın Strindberg'inkilerden daha fazla tanınan kitapları bugüne dek elli dile tercüme edilmiştir. **Tse**

Tanrı'nın Eseri

The Cider House Rules

John Irving

Yazarın doğum tarihi | **1942 (ABD)**
İlk yayın tarihi | 1985
İlk yayınevi | W. Morrow (New York)
Sinema uyarlaması | 1999

Irving'in en politik romanlarından biri olan, Tanrı'nın Eseri tartışmalı kürtaj konusunun yanı sıra bağımlılık, ırkçılık ve reddetme konularını inceliyor. Dr. Wilbur Larch, 1920'lerin Maine'inde, St. Clouds yetimhanesinin eter bağımlısı, çocuksuz sahibidir. Yıllarca istenmeyen çocuklara, ara sokaklardaki kürtajların yol açtığı ölümlere şahit olduktan sonra Dr. Larch, yetimhanede yasadışı ve güvenli bir kürtaj kliniği açar. Homer Wells yetimlerden biridir. Nedense bir türlü evlat edinilmeyen bu zeki ve girişken çocuk, evlat edinmek isteyen aileler tarafından defalarca yetimhaneye geri getirilir. Böylece babasız çocuk ve çocuksuz baba bir araya gelirler. Larch, çocuğun hayatını yetimhanede geçireceğini fark edince onu St.Clouds'un yasa dışı kürtajcısı olarak eğitmeye karar verir.

Homer ölü bir fetüs gördüğünde kürtajı onaylamadığına karar verir ve bunun yerine yetimhanede tanıştığı genç bir çiftle deniz kıyısındaki bir elma çiftliğine doğru hiç dönmeyeceği bir yolculuğa çıkar. Dr. Larch, Homer'in kendi profesyonel adımlarını atması ve St. Clouds'a geri dönmesi arasındaki kararsızlığını kabul etmek zorunda kalır.

Dönemin ırkçılığını anlatan romanın orijinal adı, Homer'ın elma şarabı imalathanesinin kapısına astığı bir kural listesinden gelir. Bu kurallar elma toplamaya gelmiş siyah göçmen çocukların arasındaki güveni ve düzeni sağlamak için konmuştur ancak Homer işçilerin bu kurallara içerlediğini henüz bilmemektedir. Homer'ın yanı sıra biz de elma şarabı imalathanesinin ve hayatın kurallarının ayrıntılı şekilde yazılmamış, listelenmemiş veya düzenlenmemiş olduğunun farkına varıyoruz. Kitap beyaz perdeye aktarıldığında Irving, en iyi senaryo uyarlaması dalında Oscar kazandı. **EF**

Annie John

Jamaica Kincaid

Yazarın doğum tarihi | 1949 (Antigua ve Barbuda)
İlk yayın tarihi | 1985
İlk yayınevi | New American Library (N.Y.)
Yazarın tam adı | Elaine Cynthia Potter Richardson

Ergenlik çağının bütün enerjisi ve çelişkileriyle dolu olan Annie John, Karayip adası Antigua'da geçen bir olgunlaşma hikâyesidir. Zeki ve son derece meraklı Annie, içinde yaşadığı küçük kıyı toplumunda, komşularının yaptıklarından etkilenir. Annesinin sevgisi ve şefkatiyle kuşatılmış olan Annie'nin çocukluğu mutlu ve huzurlu geçmektedir; ta ki liseye başlamadan kısa süre önce geçimsizlik belirtileri baş gösterene kadar. Oturaklı, özlü yazım biçimiyle Kincaid, düşüşe geçen anne-kız ilişkisinin yılgınlık yaratan yanlarını, Annie'nin saygın eğlence ve arkadaşlıklarının onun gözlerini açmasını, kural tanımazlığa ve psikosomatik krizlere doğru kayışını betimler.

Kincaid, çoğu yapıtında olduğu gibi Annie John'da da Antigua'da geçen kendi çocukluğundan büyük ölçüde yararlanır. Yazar, Karayipler'deki, geleneksel ilaçlara ve ölülerin huzursuzluğu, rüyaların gücü gibi şeylere olan inanca saygı gösterilen yaşam biçimini deneyimlemiştir. Diğer yandan Kincaid, devletin dayattığı çeşitli zorunluluklara, kısıtlayıcı cinsiyet rollerine ve geleneklerin donuklaştırdığı eğitim sistemine karşı mücadele vermiştir.

Annie John, Karayipler'deki gerçekçiliğin tuhaf, saf renkleriyle dolu. Kincaid'den başka yazarların da çeşitli başarı seviyelerinde sık sık ele aldığını gördüğümüz temaları, yani anavatan-sömürge sorununu yansıtan anne-kız ilişkisini, baskı altındaki kadınların zihinsel sıkıntılarını ve iltica yoluyla kafesten kaçma zorunluluğunu dile getiren bu roman Karayip kadın edebiyatının pırıltılı bir örneği. **RM**

The Parable of the Blind

Gert Hofmann

Yazarın doğum tarihi | 1931 (Almanya), 1993
İlk yayın tarihi | 1985
İlk yayınevi | Luchterhand (Darmstadt)
Orijinal adı | Der Blindensturz

Pieter Breuhel'in tablosu The Parable of the Blind'da, birbiri ardında sıra halinde yürüyen altı kör adam resmedilir; en önde giden tökezleyip bir gölete düşmüştür ve diğerleri de adım adım ona yaklaşmaktadır. Birinci çoğul şahsın ağzından, bu kör adamların aklındaki kollektif "biz" kullanılarak anlatılan Hofmann'ın romanı, kör adamların resimlerini yapması için ünlü sanatçıyı ziyarete geldikleri o büyük günü tekrar anlatıyor. Gelirken, büyük sanatçının evinin yanındaki gölete giden yolu bulmadan önce, yaralı ve akılları karışmış halde yürüdükleri yolda pek çok kez yönlerini şaşırırlar. Okuyucu, bu zayıf, korunmasız ve kırılgan kör adamlarda çıplak hayatla yüz yüze gelir. Hikâyenin dokunaklı olmasının bir nedeni de kör adamlar hayallerini bu görüşmeye bağlarken aslında ressamla asla yüz yüze gelmemeleridir. Durumlarının umutsuzluğunun abartılı bir şekilde resmedilebilmesi için kör adamların gölete tekrar tekrar yürümeye zorlanması işleri daha da kötü hale getirmektedir. Hofmann'ın usta ellerinde Breughel'in resmi, sadece burada bütün insanlığı temsil eden körlerin değil, ressamla modelleri arasındaki karmaşık güç ilişkisinin de ibret alınacak bir öyküsü haline gelir. Bu talihsiz insanların resmedilmek üzere nasıl geldiklerini hayal etmekle Hofmann, görme yetisinin en önemli şey olduğu bir dünyada göremeyenlerin tuhaf, kaygan dünyasına odaklanır. **PT**

Kolera Günlerinde Aşk

Love in the Time of Cholera

Gabriel Garcia Márquez

Yazarın doğum tarihi | 1928 (Kolombiya)
İlk yayın tarihi | 1985, Bruquera (Barselona)
Orijinal adı | **El amor en los tiempos del cólera**
Nobel Edebiyat Ödülü | **1982**

Şair, büyük âşık ve Carribean River Şirketi'nin yönetim kurulu başkanı Florentino Ariza, gençliğindeki nişanlısı Fermina Daza'ya kocasının cenazesinin kaldırıldığı gün ölümsüz aşkını ve bağlılığını tekrar ifade eder. Dehşete düşen Fermina onu reddeder ve ilk reddedişinden elli bir yıl, dokuz ay dört gün sonra tekrar bir daha asla yüzünü görmek istemediğini söyler. Roman okuru 50 yıldan fazla geriye, Florentino ve Fermina'nın flörtlerinin başlangıcına ve bundan sonraki yaşamlarına götürerek birçok karakterin yaşamlarını iç içe dokur. Son bölüm, şimdiki zamana geri dönerek, Florentino'nun aşkına ikinci bir kez ve kesinlikle daha başarılı bir kur yapmasını anlatır. Kolera Günlerinde Aşk, destansı bir aşk hikâyesi. Aynı zamanda tamamen gerçeklerle yüzleşerek okuyucuya romantik bir aşkın sonsuz gücünden daha fazlasını, engelleri aşmada sabrın ve kararlılığın şaşırtıcı gücünü derin bir duyarlılıkla sunuyor. Hayalî görüntüler, lanetlenmiş oyuncak bebekler, uğursuz papağanlarla dolu olan kitap, Márquez'in önde gelen büyülü gerçekçi yazarlar arasındaki yerini pekiştirmeye yetecek ölçüde zevkli gündelik gerçek dışı anları içeriyor. Yüzyıllık Yalnızlık'a göre kentsel yaşam biçiminin getirdiği acıların ve tarihin ağırlığının daha bilincinde olan bu roman muhteşem selefinden daha karanlık ama daha az büyüleyici değil. **SJD**

Ancestral Voices

Etienne van Heerden

Yazarın doğum tarihi | 1954 (Güney Afrika)
İlk yayın tarihi | 1986
İlk yayınevi | **Tafelberg (Cape Town)**
Orijinal adı | **Toorberg**

Karoo'nun kıraç manzarasında, babaların günahlarının onların soyundan gelenlerin başına bela olduğu bu modern Güney Afrika klasiğinde, ölüler sayfalar arasında serbestçe gezinir. Yarı polisiye, yarı pembe dizi tadında ama tümüyle heyecan dolu olan Ancestral Voices, 100 yıldır Toorberg'in (Büyülü Dağ) bereketli topraklarını ekip biçen, bölgeye gelen ilk ailelerden biri olan Hollanda kökenli Moolmanların çöküşünün izlerini sürer. Klan reisinin tek ve gayrimeşru torunu, sonuçsuz su arama çalışmasında kazılan sondaj kuyusuna düşerek gizemli bir şekilde ölünce köye araştırma yapmak üzere bir yargıç gelir.

Yargıç yalnızca yaşayanları değil, ölüleri de yargıladığını fark eder. Bu trajedinin kökleri Moolman erkeklerinin hükmetme güdüsünde yatmaktadır. Her kuşakta, farklı bir yol seçenleri reddetmişlerdir. Yaprak dökümü, ırksal renk çizgisini geçmek gibi affedilemez bir günah işleyerek Skaamfamilie'yi (Utanç Ailesi) kuran Floris'le başlamıştır. Kurucu Abel'in itici gücünün esas mirasçısı, mallarından yoksun bırakılan melezlerin lideri Pastor Oneday Riet'in bu aileden gelmesi ironiktir.

Bütün bir ırkın temsilcisi olan Moolmanlar'ın üzerindeki lanet, güçlü ve yankılı bir sembolizmle tasvir edilmiştir. Ailedeki 'kara koyun'a yapılan haksızlıkların utancından kimse kurtulamaz. Etienne van Heerden, Apartheid rejiminin alacakaranlık yıllarında, Afrikalı beyazların kalıtsal durumu hakkında net bir tasavvur sağlayabilmek için geçmişle bugünü birlikte dokur. **LD**

The Beautiful Mrs. Seidenman

Andrzej Szczypiorski

Yazarın doğum tarihi | 1924 (Polonya), 2000
İlk yayın tarihi | 1986
İlk yayın yeri | Instytut Literacki (Paris)
Orijinal adı | Poczatek

Yahudilerin kenar mahallelerde kapana kısılmış fareler gibi yaşadığı ya da sokaklarda kaçak dolaştıkları Nazi işgali altındaki Varşova, ani ölümlerin ve beklenmedik kurtuluşların gerçekleştiği bir yerdir. Herkesin yeni, genellikle de çelişkili bir kimliği vardır. Kaçak bir genç Yahudi olan Henio, yoksul mahallesinde yaşayan halkının arasına dönmek için güvenliğinden feragat eder. Rahibe Weronika, kurtarılan Yahudi çocukları Katolik inancına döndürmek üzere vaftiz etmektedir. Bu arada, bir Yahudi doktorun dul karısı güzel Irma Siedenman, muhbirin biri kendisini Gestapo'ya ihbar edene kadar, sahte belgelerle şehrin Arî bölgesinde, hayatı yabancıların sadakatine bağlı olarak sessizce yaşamayı sürdürür.

The Beautiful Mrs. Seidenman'da Szczypiorski, insan aidiyetinin çözümsüz sorusunu araştırmaktadır: Kim olacağımıza kim karar verir? Rahibe Weronika'nın din değiştiren çocuklarından bazıları yeniden İsrail'e yerleşir, kimileri de öfkeli Yahudi karşıtları olarak Polonyalı vatanseverler haline gelir. Savaştan sağ kurtulmak için kendi Yahudiliğini inkâr eden Bayan Seidenman, 1968 yılındaki Yahudi aleyhtarı tasfiye operasyonuyla sürgüne gönderilir. Polonya'da Polonyalı olarak yaşamayı seçmesine rağmen, asla güvende olabilecek kadar Polonyalı olamaz. Kendi iradesiyle Yahudi mahallesinde ölmeyi seçen Henio daha iyi bir seçim yapmıştır belki de. Savaştan yirmi yıl sonra Yahudi askerler, Filistin'deki Arap yerleşim merkezlerinde öldürme ve nefret döngüsünü yeniden başlattılar. Szczy-piorski bu dokunaklı ve kışkırtıcı romanında, şiddetin maskesinin insanın değişmeyen tek kimliği olduğu uyarısında bulunur. **MuM**

Boğulanlar, Kurtulanlar

The Drowned and the Saved

Primo Levi

Yazarın doğum tarihi | 1919 (İtalya),1987
İlk yayın tarihi | 1986
İlk yayınevi | G. Einaudi (Torino)
Orijinal adı | I Sommersi a i salvati

Primo Levi'nin ölümünden bir sene önce basılan Boğulanlar, Kurtulanlar Levi'nin bizim unutmaya çoktan razı olduğumuz "kötülüğün dipsiz kuyusu" Auschwitz deneyimi nasıl yazılır sorusuna son dönüşü. Özellikle "If this is a Man"de (Bunlar da mı İnsan, 1947) incelediği soruya, gerçek tanıklar (idam edilenler) yok edilmişken ölüm kamplarıyla ilgili kanıtları nasıl sağlayacağız sorusuna geri dönüyor. Levi, "Utanç" üzerine yazdığı bölümde anlattığı sağ kalanlar, "anormal bir azınlık"tır: "Bizler, söyledikleri yalanlar, becerileri ve şansları sayesinde dibe vurmayanlarız". Kitap boyunca Levi, anı kaynaklarını, anekdotları gözler önüne sererek ölüm kampları mirasının birer parçası olan hayatta kalma, iletişim ve yargıya varma konuları üzerine düşüncelerini dile getiriyor.

Levi, kampların acısını bir ömür taşımaya neden olan itham ve kendini suçlama dramına okuyucuyu çeken bir ifadeyle, "Neredeyse herkes" diye ısrarla belirtir, "yardım önermekten kaçındığı için kendini suçlu hisseder." Levi bunun totaliter sistemler için çok gerekli bir suçluluk yükü olduğunu söyler; bunun en uç örneği imha kamplarında tutuklular arasından seçilmiş, krematoryumu yönetmekle görevli "Sonderkommando" ekipleridir. Levi'nin çabası, okuyucuyu kamplarda girişilen korkunç zalimliklerin verdiği mesajı duymaya çalışmaktan kaynaklanan bir yargı tutukluğuna yaklaştırmaktır. **VL**

Watchmen

Alan Moore & Dave Gibbons

Yazarın doğum tarihi | **1953 (İng.), 1949 (İngiltere)**
İlk yayın tarihi | **1986**
İlk yayınevi | **DC Comics/Titan Books (N.Y. /Lon.)**
Hugo Ödülü | **1987**

Nietzscheci Süpermen'e bir bakış. Bir polisiye. Bir alternatif dünya bilim kurgu kahramanlık öyküsü. Çürüme ve güç üstüne psikolojik bir çalışma. Bir çizgi roman.

1986 yılı resimli roman için bir dönüm noktası olarak işaretlendi. Frank Miller'in Batman'i yeniden keşfetmesinin yanı sıra Alan Moore'un süper kahramanlar ve onların sorunlarından oluşan 12 bölümlük destanı piyasaya çıktı. 1985 Amerikası'nda, Nixon üçüncü dönem için başkan seçilmiş ve kostümlü kahramanlarımız 1977 Keene yasasıyla birlikte kanun dışı ilan edilmişler. Bunlardan ikisi hala iş üstünde: Geçmişi karanlık, sert, gaddar bir asker olan Komedyen ve olağanüstü güçleri soğuk savaşta Amerika'ya kesin bir üstünlük sağlayan nükleer kaza kurbanı Dr. Manhattan. Diğer süper kahramanlar zorunlu emekliliklerinde tartışmalı bir şekilde daha mutludur. Keene yasasına tepkisini birçok tecavüzden sorumlu birinin ölüsünü New York Polisine "Asla" yazan bir not bırakarak gönderen sosyopat Rorschach hariç. Ancak daha sonra Komedyen öldürülür. Birinin bir planı vardır. Soğuk savaş bitmemiştir, hatta kızışmaktadır. Bunun üstesinden kim gelebilir? Ve ne pahasına?

Geniş karakter çeşitlemesiyle Watchmen, kıyametin ortasında insan kalbinin sıcaklığını korur. Moore çizgi romanları, onların cazip ve güç yanlarını biliyor. Burada kahramanların ve kötü adamların basit hikâyelerine yer yok. Moore'un eşzamanlı işleyen anlatılarına ek olarak, Dave Gibbons'un berrak çizimi gözleri sulandırabilir. Bu günlerde "resimli roman" terimi hem fazlaca hem de yanlış bir anlamda kullanılıyor. Watchmen hâlâ standardı belirleyen ve diğerlerine meydan okuyan resimli roman olarak yerini koruyor. **JS**

Yok Etme - Bir Parçalama

Extinction

Thomas Bernhard

Yazarın doğum tarihi | **1931 (Holl.), 1989 (Avusturya)**
İlk yayın tarihi | **1986**
İlk yayınevi | **Suhrkamp (Frankfurt)**
Orijinal adı | **Auslöschung: ein Zerfall**

Thomas Bernhard'ın son romanı Yok Etme, aile, Avusturya, Nazizmin yaraları ve kültürel mirastan kaçmanın imkânsızlığı üzerine etkili biçimde sürdürürken bir monolog. Bernhard'ın kariyeri boyunca üzerinde çalıştığı biçimsel ve tematik kaygılarının son bir hesabı.

Franz-Joseph Murau, Avusturya'dan ve ailesinden kaçarak edebiyatla sanatın "sonsuz cennetinde" sığındığı Roma'da yaşayan bir entelektüeldir. Roman Murau'nun ebeveynlerinin ve ağabeyinin bir araba kazasında öldüğünü ve kendisinin aile mülkü Wolfsegg'in varisi olduğunu haber veren bir telgraf almasıyla başlamaktadır.

Cenaze için yola çıkmaya hazırlanırken, ailesini, onlara duyduğu nefreti ve vakitsiz ölümleri için hissettiği vicdan azabının azlığını düşünür. Romanın ikinci yarısı Murau'nun ortak ve kişisel tarihlerine göğüs germek zorunda kaldığı Wolfsegg'de geçer. Murau hem kendi ailesini hem de Avusturya toplumunun büyük bir kısmını Nazi suçlarına ortaklık etmekle suçlar ve onları geçmişteki kibirli ve ikiyüzlü davranışlarından dolayı azarlar.

Gösterişli bir hitabet yeteneği olan ama asla kendini, üstün görmeyen Murau, kendi hatalarının ve asla basit ahlakçılığa düşmeyen acı sözlerinin her zaman farkındadır. Bu tür ısrarlı taşlamalar, Avusturya'yı tarihsel hafıza kaybından uyandırmak için kışkırtıcı girişimlerinin bir parçasını oluşturmaktadır. Avusturya'ya yönelttiği acımasız suçlamaları herhangi bir sınırlı alana değil her türlü baskıcı dogmaya yöneltilmiştir ve bütün kültürlerin yeniden değerlendirmeye sürekli açık olmaları için bir teşviktir. **AL**

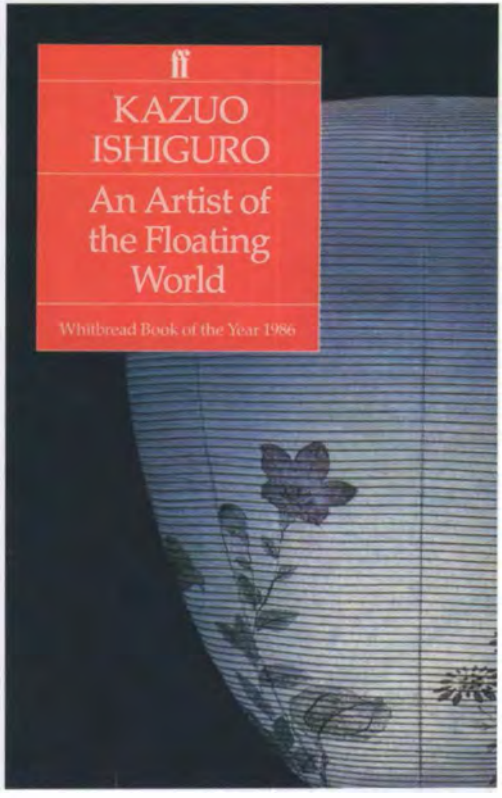
An Artist of the Floating World

Kazuo Ishiguro

Yazarın doğum tarihi | 1954 (Japonya)
İlk yayın tarihi | 1986
İlk yayınevi | Faber & Faber (Londra)
Whitbread Ödülü | 1986

İkinci romanında, Ishiguro, toplumsal karışıklık ve değişen kültürel değerlerle uzlaşma mücadelesi veren savaş sonrası Japonya'nın "yüzer dünyasını" inceliyor. 2. Dünya Savaşı boyunca Japon emperyalizm propagandacısı olan Masuji Ono'nun kişisel hikâyesi üzerinden anlatılan roman, ülkenin savaş öncesi tarihini ve geçmişin hatalarıyla uzlaşma sürecinde karşılaşılan zorlukları inceliyor. Hikâye Japonya'nın yenilgisinden 3 yıl sonra başlıyor. Ono'nun karısı ve oğlu ölmüş ve kendisini ülkeyi felakete götüren emperyalist hareketteki rolünü düşünmesi için geride bırakmışlardır. Küçük kızına teklif edilen evlilik hakkındaki görüşmelere katılır. Damadın ailesi önceki yıl diğer kızıyla olan düğünü aniden iptal etmişlerdir. Ono Japon İmparatorluğuna sanatçı olarak katkılarının kızının geleceğini tehlikeye atıp atmadığını merak etmeye başlar. Yine de kendi özel geçmişini hasıraltı ederken, savaş öncesi değerlerini kuşku duyduğu modern değerlerle değiştirme konusunda tereddüt duyar.

Nagazaki'yi terk edip 5 yaşında Britanya'ya giden Ishiguro, savaş sonrası Japonya'sını canlı bir şekilde anımsıyor. Üslubu klasik Japon edebiyatını anımsatıyor ve katı yazım dili yaşlanan sanatçının esnemezliğini yansıtıyor. Bir sonraki romanı "The Remains of the Day"de (Günden Kalanlar) olduğu gibi, Ishiguro, gerçekte ifade gücü olan ama koşullar nedeniyle hislerini bastırmak zorunda kalan bir karakter yaratıyor. Karakterlerini karmaşık detayların zenginliğinin ortasına yerleştirdiği bir tuval yaratarak, başlıktaki ressam gibi çiziyor. **LE**

"Tabiî ki şartlar finansal olguları göz önünde bulundurmamızı zorunlu kılıyor, fakat bu kesinlikle ikinci planda"

▲ **An Artist of the Floating World, atom bombasının atılmasının ardından Ishiguro'nun doğum yeri olan Nagazaki'de geçiyor.**

Ateş Anıları

Memory of Fire

Eduardo Galeano

Yazarın doğum tarihi | 1940 (Uruguay)
İlk yayın tarihi | 1982–1986
İlk yayınevi | Siglo XXI (Mexico City)
Orijinal adı | Memoria del fuego

Uruguaylı deneme yazarı ve gazeteci Galeano, Yaratılış, Yüzler ve Maskeler ve Rüzgarın Yüzyılı'ndan oluşan Ateş Anıları üçlemesini dokuz yılda yazdı. Ne şiir, ne tarih, ne akademik çalışma, ne antoloji ne de roman olarak adlandırılabilecek, daha çok çeşitli yazınsal türlerden esinlenen bir çalışma olan bu yapıtın tanımını yapmak güç. Kitap, Amerika kıtasının iki yakasının tarihi hakkında son derece kişisel ve keskin bir anlatı olarak benzersiz.

Amerika'nın hikâyesi kısa, dokunaklı bölümlerde yeniden yaratılır. Olayların ve politik entrikaların birbiri ardına anlatımı nefes kesici ve hayranlık uyandırıcıdır. Bunlardan her biri, yüzyıllar arasında köprü oluşturan ve her şeyi içine alan tarihsel mozaiğe daha da önemli ayrıntılar ekleyerek katkıda bulunur. Kolomb, Moctezuma, V.Charles, Simón Bolivar, Napolyon, Darwin, Washington, Voltaire, Lenin, Allende, Rockefeller, Rigoberta, Menchú, Frida Kahlo, Chaplin ve Evita; her birine kendi bireysel sesleri verilmiş ve hepsi yaşama döndürülmüştür.

Bu çalışmada tarafsız ya da objektif tek bir şey bile yoktur. Bütün sahneler, ister önemli olsun ister olmasın, tüm gaddarlığı ve ayrıntısıyla anlatılmıştır. Galeano, mazeret beyan etmeksizin, kendisini ezilenlerle aynı safa koyar. Okuyucularına, zengin yerli geçmişin adaletsizlik, baskı, yoksulluk ve azgelişmişlikle yer değiştirdiği modern Amerika'nın temellerini hatırlatmakta büyük başarı gösterir. Galeano, bir başyapıt olarak alkışlanan bu üçlemesiyle 1989 yılında Amerikan Kitap Ödülü'nü kazandı. **AK**

The Old Devils

Kingsley Amis

Yazarın doğum tarihi | 1922 (İngiltere),1995
İlk yayın tarihi | 1986
İlk yayınevi | Hutchinson (Londra)
Booker Ödülü | 1986

1954 tarihli Lucky Jim'in (Talihli Jim) popülerliğine tek rakip olan The Old Devils, Kingsley Amis'in en iyi romanlarından biri olarak kabul edilir. Hicvinin bu seferki hedefleri, hayatlarını eşlerinin yanında dedikodu yaparak ve içerek geçiren bir grup Galli erkek olan Peter, Charlie ve Malcolm, yani "Yaşlı Şeytanlar" ("Old Devils").

"Profesyonel bir Galli" olan Alun Weaver ve çekici eşi Rhiannon sahneye çıktığında, "Yaşlı Şeytanlar" toplumdaki yerleri hakkındaki acı gerçeklerle yüzleşmek ve yaşam tarzlarını yeniden gözden geçirmek zorunda kalırlar. Amis'in her zamanki gibi hafife aldığı ortasınıf yaşamının saçma ayrıntılarına zekice bakışı, kitabı okurken zaman zaman rahatsız olmaya yol açıyor; her türlü kendini beğenmişlik ya da yapmacıklık örneğiyle derhal dalga geçiliyor. Buna rağmen okur, Yaşlı Şeytanlar'ın huysuz tuhaflıklarına gönülsüz de olsa sempati duymaya teşvik ediliyor ve işte Amis'in yeteneği de kendini bu birleşimi yaratabilmesiyle gösteriyor. Maskara karakterler okuyucunun hayranlığını kazanmaktan başka bir işe yaramazken, bu yırtıcı komik roman yine de insan sempatisinin güçlü mizacını içinde barındırıyor. Amis'in kariyerinin son dönemlerinde kendisinin insanlardan kaçışıyla ve saldırgan muhafazakârlığıyla sıkça alay edilmişti. The Old Devils'de Amis, önceki taşlamalarının kontrolü ve dengesini bu romanı okumayı bir zevk haline getiren insanlık ve nezaketle birleştirerek bu yargının yanlışlığını açığa vurmaktadır. **AB**

Matigari

Ngugi Wa Thiong'o

Yazarın doğum tarihi | 1938 (Kenya)
İlk yayın tarihi | 1986
İlk yayınevi | Heinemann (Nairobi)
Orijinal dili | Kikuyu

Matigari ülkesini ve daha önceden yendiği rakiplerinin varislerine miras bırakılmış evini bulmak için kolonyal yerleşimcilerle girdiği mücadele sonunda yıllar sonra dağlardan geri döner. Ancak gururlu ve muzaffer bir eve dönüş yerine zalim ve çürümüş yeni sömürgeci bir düzen ve koşulsuz anlaşmaya hazır bir halk bulur. Adalet için mücadele tekrar başlamalıdır ve Matigari olayların başını çeker ve bu olaylar, yeniden anlatıldıklarında efsanelerin gücüne bürünürler. Matigari, ezilmişlerin dilini çözen bir dedikodu tadı verir. Doğru olanla gerçeklik birbirinden zor ayrılır hale gelir ve radyodan sürekli düşünmeden konuşan başkana ait "doğrunun sesi" artık sorgulanmaktan kaçamaz.

Hikâyesini "Bir zamanlar, isimsiz bir ülkede" kurgulayan Ngugi, zaman ve mekânın belirleyiciliğinden kaçınır. Ancak roman, bugünkü Kenya tarihine yapılan göndermeler bağımsızlık öncesi Gikuyu sözlü geleneğinin idealleriyle beraber örülürken, roman bir kayıp hissi ve bağımsızlık sonrası Kenya'sının karakteristik keskin eleştirisinin yanında bir tarihsel yükümlülük yaratıyor. Romanın yayınlanmasından birkaç ay sonra, Kenya istihbarat servisine, ülkenin dört bir yanını dolaşıp adalet ve barışla ilgili vaaz veren Matigari adlı bir şahıs rapor edildi. Hızlı bir tutuklama için emirler verildi. Bu durum, tuhaf bir biçimde romanın son bölümünü yansıtıyor. **AB**

Anagrams

Lorrie Moore

Yazarın doğum tarihi | 1957 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1986
İlk yayınevi | Knopf (New York)
Yazarın Tam Adı | Marie Lorena Moore

Amerika'nın en önde gelen kısa hikâye yazarlarından birinin bu ilk romanı, önceki hikâyelerinin bütün parlaklığını yansıtır; tek farkı biraz daha uzun olmasıdır. Olağanüstü olmadıkları gerçeğiyle şaşkına dönen olağan yaşamların sıradan bir öyküsüdür. Muzip bir edebi anagramla başlamaktadır. İlk bölümün, birbirini izleyen, her biri diğerinden biraz farklı versiyonları dağınık bir şekilde verilir. Ayrıntılar dalgalanıp birleşir ve nihayet Moore doğru olanına gelir. Bu yalnızca bir başa dönüş kandırmacası değildir, hesaplı yapılmış bu hareket hikâyenin ana temasını ifade eder: Karakterlerin anlamlı bir bütün oluşturmak üzere kendi hayatlarının ayrıntılarını, dış görünüşlerini, partnerlerini yeniden düzenlemeyi denemeleri. Benna dönüşümlü olarak, gece kulübü şarkıcısı, işsiz bir aerobik hocası ve sanat tarihi profesörüdür. Öykünün yeniden yorumlamalarından birinde, "belki aslında dünyada sadece birkaç yüz insan vardır ve hepsi başka insanlar olarak başka işler yapıyorlardır" diye düşünür. Gerard arkadaşı, komşusu, eski sevgilisi ve öğrencisidir. Karakterler yaşamlarına nasıl uyum sağlar ve en iyi nasıl uyum sağlarlar? Başarılı olmak için kendimizi, yaşamlarımızı nasıl yaratırız?

Ayrıntılarla donatılmış ama yine de yalın metniyle Anagrams, arkadaşlık, ilişkiler, son anda kaçırılmış ilişkiler, aşk ve yalnızlık hakkındadır. Karakterler bir şeylerin parçası olmayı denerler ama yeteri kadar deneme cesareti bulamazlar. Burada büyük şeytanlar yok, gündelik yaşamın düşüncesiz aşağılayıcılıkları var; basit acıma duyguları, bir çığlıktan çok bir omuz silkme. Kitabın özünde, Moore'un keskin mizahı şefkatle birleşiyor. **GT**

Lost Language of Cranes

David Leavitt

"Ne yapıyormuş gibi göründüğü önemli değildi; biliyordu ki, gideceği yere gidiyordu"

▲ Yale Üniversitesi mezunu olan David Leavitt yaratıcı yazarlık programının başkanlığını yaptığı Florida Üniversitesinde İngilizce profesörüdür

Yazarın doğum tarihi | 1961 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1986
İlk yayınevi | Knopf (New York)
İlk İngiltere baskısı | 1987, Viking (Londra)

David Leavitt'in etkileyici bir ilk roman olan bu kitabı, ailelerin birbirinden sakladığı korkunç sırları inceliyor. AIDS salgınının korkunç fonunda New York'ta geçen roman, Philip Benjamin'in ebeveynleri Owen ve Rose'a eşcinselliğini açıklamasını anlatır. Philip'in bu gerçeği dile getirmesi onların rahat ve düzenli hayatlarında ani ve derin bir etki yapar. Anne, şaşkınlıkla karışık, oğlunun bir eşcinsel olarak karşılaşabileceği cinsel tehlike sezisinin tetiklediği bir "hüzün" duyar. Baba içinse bu dünyanın sonu demektir.

Philip'in "haberiyle" karşılaşan Owen, sadece eşcinsel sinemalarına yaptığı gizli Pazar ziyaretlerinde fark ettiği kendi açığa çıkmamış cinselliğiyle baş edemeyişinin altında ezilmiş ve tamamen avutulamaz bir haldedir. Roman, Philip'in arzularının kadınsılığıyla kendini engellenmiş hisseden sevgilisi Eliot'la olan ilişkisinin cinsel ve duygusal gelişimiyle devam eder.

Rose'un otuz yıldır bir yalanı yaşadıklarını fark etmesiyle, Owen'la olan evliliğinin değişme şekli romanın en ustalıklı yönü. Diğer yazarların düşebileceği klişeye düşmeyen Leavitt, dikkatli, özenli üslubuyla bu kitapta, kuşaklar ve aileler arasında kolayca görülebilecek çatlakları anlatıyor. **VC-R**

All Souls

Javier Marías

Yazarın doğum tarihi | 1951 (İspanya)
İlk yayın tarihi | 1987
İlk yayınevi | Anagrama (Barselona)
Orijinal adı | Todas las almas

Javier Marias, The Man of Feeling'le Herralde de Novela ödülünü kazandıktan üç yıl sonra bu kitabı yayınladı. Todos las Almas, spekülasyonlara yer veren ama aynı zamanda otobiyografik gerçekleri de az ya da çok yansıtan, özgün ve güçlü bir roman.

Başlangıçtan itibaren olayın geçtiği yer ve zaman, öyküyü anlatan anlatıcıyla o öyküyü yaşamış olan farklı, ayrı, öteki bir "ben" arasındaki mesafede sunulur. Kitap başkalarının yanı sıra, Marias'ın seleflerine (Vicente Molina Foix ve Félix de Azúa) adanmıştır ve yazar, gizli ya da sadece yarısı anlatılmış hikayeleri olan karakterler, kültler ve (belki de "Oxford'da hiç kimse hiçbir şeyi açıkça söylemediği" için) genellikle maskeli maceracılarla dolu, neredeyse tamamıyla özel bir dünyayı canlandırmak için Oxford Üniversitesi'ndeki öğretmenlik deneyiminden açıkça yararlanır. Bu ögeler sonraki kitaplarda şu ya da bu şekilde yeniden ortaya çıkar ama bu romanda da kurmaca kimlikler çevresinde hikayeler inşa etmek için geçerli kurallara, sözcüklerin ağırlığına ve kimliğin inşasında belleğin kullanılmasına rastlanabilir. İkinci el kitap satılan dükkanlarda şu ya da bu konuda yapılan araştırmalar, dönüşümlü diyaloglar, şiir ya da resim hakkında teorik tartışmalar romanda, görünürde hiçbir zorluk olmadan biraraya gelirken, dilin geçirgen esnekliği, bilginin muhtelif parçalarının gözler önüne serilmesine yöneltilir. Ele geçmez bir duygu yoğunluğu barındıran bu kitap, şüphesiz gizemlidir de. **JGG**

Ballad for Georg Henig

Viktor Paskov

Yazarın doğum tarihi | 1949 (Bulgaristan)
İlk yayın tarihi | 1987
İlk yayınevi | Bûlgarski pisatel (Sofya)
Orijinal adı | Balada za Georg Henih

Viktor Paskov'un Ballad for Georg Henig'i, sevgi, sevginin yetersiz kalışı ve müziğin gücü hakkında acıtatlı bir masaldır. 1950'lerde Bulgaristan'da geçen roman, en gurur duyduğu eşyası sekizde bir boyutlarındaki kemanı olan, on yaşındaki harika çocuk Viktor'un gözünden anlatılır. Söz konusu keman, eski öğrencilerinin ve müşterilerinin unuttuğu, artık yaşlı, yalnız ve yoksul bir halde ölümü bekleyen Çek keman yapımcısı Georg Henig tarafından özel olarak yapılmıştır.

Viktor'un anne-babası birbirlerine âşık olarak evlenmiş ama bir müzisyenin geliriyle yaşamak bütün hayallerini öldürmüştür. Viktor'un annesi yoksulluklarına içerler ve eviyle ilgili mutluluğunun sembolü olarak gördüğü bir büfeye sahip olmanın hayalini kurar. Viktor'un müzikallerde trompet çalan babasıysa müziği için yaşar ve karısının eşya sahibi olma arzusunu anlayamaz. Adam, evliliklerini ve karısının akıl sağlığını kurtarmak için Henig'in atölyesinde bir büfe yapmaya karar verir. Küçük Viktor, bu yaşlı adamı sevmeye başlar ve yeni sorular sormayı öğrenir: Tanrı kimdir, yoksulluk gerçekte ne anlama gelmektedir ve yeni büfe annesiyle babasını birbirlerinden daha da uzaklaştırmakta mıdır?

Roman, Paskov'un, çocuklarını baltayla tehdit eden alkolik, köpekleri Henig'e vahşice saldıran aşağılık komşular gibi banal kötülükleri tasvir etmesiyle duygusallıktan kurtulur. Paskov, özlerinde eğitimsiz ve zevksiz olan toplumlarda sanatsal ve etik bütünlüğün nasıl ayakta kalabileceğini irdeler. Küçük Viktor sonunda kendini romanın en önemli sorusunun merkezinde bulur: Eğer Henig gibi usta bir zanaatkâr altı günde iyi bir çalgı aleti yapamıyorsa, Tanrı dünyanın başarılı bir ürün olmasını nasıl umabilir ki? **MuM**

Enigma of Arrival

V. S. Naipaul

Yazarın doğum tarihi | 1932 (Trinidad)
İlk yayın tarihi | 1987
İlk yayınevi | Viking (Londra)
Nobel Edebiyat Ödülü | 2001

Hardy'nin "Wessex"inin göbeğinde Stonehenge yakınlarındaki bir Wiltshire vadisinde geçen romanın mekânı, İngiliz edebi yaratıcılığında ayrıntılarıyla anlatılan manzaralardan biridir. Hikâyenin başlangıcındaki bu huzurlu kırsal yaşam, aralıksız yağmur ve anlatıcının Trinidad'daki edebi çalışmalarından güçlükle topladığı romantik İngiltere tasviriyle belirsizleşir.

Zaman ve mekânları birbirine dolaştıran beş bölümde ortaya yavaş yavaş anlatıcının ilk baştaki bozulmamış kültür hayalini ciddi şekilde dağıtan bir İngiltere fotoğrafı çıkar. Her durumda İngiltere'nin artistsaflık görüntüsü değişimle kirlenir ve geriye bir tek aykırılıkların izleri kalır. İlk bölümün öznesi toprak sahibi Jack'in bile bölgenin geçmişe dayandığı belli ortamında kök salmayan ve yazar gibi sonradan gelen biri olduğu ortaya çıkar.

Kurmacayla otobiyografi arasına yerleştirilmiş Enigma of Arrival, Proust'un In Search of Lost Time (Kayıp Zamanın İzinde) ve Joyce'un Portrait of the Artist'inin (Sanatçının Bir Genç Adam Olarak Portresi) geleneğinden gelen bir romandır. Kitap, anlatıcının İngiltere'ye yerleşmesinin, ister istemez kolonyal köklerinin süzgecinden geçmiş olan İngiltere anlayışına varışının ve sonunda da bu romanın yazılışının hikâyesini anlatıyor. Burada, yeni gelenlerin İngiliz yaşam biçimine ve genel ortamına getirdiği değişikliklerin özünde anlatıcının kendi edebi amaçları uğruna İngiltere'yi tekrar şekillendirmesinden farklı olmadığını fark ediyoruz: Sömürgeler çoktan sömürgecilerin içine kök salmıştır. **AB**

World's End

T. Coraghessan Boyle

Yazarın doğum tarihi | 1948 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1987
İlk yayınevi | Viking Press (New York)
PEN/Faulkner Ödülü | 1988

World's End, Boyle'un büyük romanı, temaların, ezgilerin ve çeşitlemelerin büyük bir senfonisidir. Yazar kitabı, toprakla (ve ataların kendileriyle) atadan kalma bir bağın söz konusu olduğu ve bu bağın hâlâ bugünü boğduğu Hudson Vadisi'nde kurgular. Roman, kötü kadere yenilmiş bir aile olan Van Brunt'ların hikâyesi. Uzak bir geçmişte, daha iyi bir hayat hayalinin kurbanı olarak New Amsterdam'a yelken açan Harmanus Van Brunt'la başlıyor. Harmanus, vaat edilmiş toprakları bulmak bir yana, Eski Ahit'in Tanrı'sını bile korkudan sindirecek hastalıklar ve sıkıntılarla karşılaşır.

Böylece lanet, kötü şans ve yaprak dökümü başlar. Ancak Wan Brunt'lar suçsuz değillerdir. Kendi oğullarına, babalarına, eşlerine, kuzenlerine ve kayınlarına ihanet ederler. Kapris ve tutkuya teslim olurlar. Onlar insandır; Amerikalı'dır. Gelecek geçmişle belirlenir, geçmiş geleceği canlandırır. Kazanan olmadan kaybeden de olmaz ve her nasılsa kazananlar Van Wart'lardır. Onlar, Van Brunt'ların 17. yüzyıl patronları ve işkencecileridir ve soylarının kaderi bir şekilde birbirine bağlanmıştır. Onlar hüküm sürmektedir ve her zaman da sürecektir. Ama her şey umutla ya da en azından zararın sona ermesi olasılığıyla bitecektir. World's End'de Boyle, el çabukluğu ve hınzırca, kafa karıştırıcı bir zekâyla Amerika'nın 300 yıllık mitleri ve tarihini ele alıyor. Roman, nefes kesen bir düzyazı ustalığı sergiliyor. **GT**

▶ **T. Coraghessan Boyle, Santa Barbara, California'daki Frank Lloyd Wright tarafından tasarlanmış evinin merdivenlerinde oturuyor.**

Güvercin

The Pigeon

Patrick Süskind

Yazarın doğum tarihi | 1949 (Almanya)
İlk yayın tarihi | 1987
İlk yayınevi | Diogenes (Zürih)
Orijinal adı | Die Taube

Bu kısa romanın her yanı, karanlık bir yoğunlukla kaplıdır. Süskind psikolojik temaları araştırmasıyla daima beğeni toplamıştır ve toplumdaki dışlanmışları, bu kişilerin tuhaflıklarını başarıyla betimlemesini sağlayan bir yeteneğe sahiptir. Biraz sıra dışı bir adam olan Jonathan Noel, monoton aynılığı neredeyse otomatik olarak devam ettiren 50'li yaşlarında bir banka güvenlik görevlisidir. Sosyal ilişkileri, en mekanik gereklilikleri dışında, bırakmıştır. Noel, gençliğinde kendisini yarı yolda bırakan ya da kaybolan insanlara güvenmektense, olaysızlığın basitliğinin tutarlılığına ve tanıdık çevreyle rutinlere güvenmeyi tercih eder.

Roman Noel'in sabah erken saatlerde 30 yıldan fazla bir süredir oturduğu stüdyo dairesinin dışında bir güvercinle karşılaşmasıyla başlayan 24 saatlik bir zaman dilimini kapsar. Güvercinin yaşamdan yoksun gözüken gözüne bakan Noel, genelde kabaca orta yaş bunalımı diye bilinen olayı hızlandırır. Olay sadece perhizini değil iç dengesini de bozar ve onu derinden rahatsız eder. İlk kez işinde dikkatsiz ve evine dönemez durumda olduğunu fark eder; ilk kez kendisi için yarattığı varoluşun anlamlılığını sorgular. Hikâyenin potansiyel evrenselliği açısından güçlü bu kısa roman, ayrıca görünüşte saçma olmasına rağmen, nasıl olup da olağandışı olayların kişiyi yeni bakış açılarına ittiğinin ikna edici bir incelemesi. **JC**

Aşktan ve Gölgeden

Of Love and Shadows

Isabel Allende

Yazarın doğum tarihi | 1942 (Peru)
İlk yayın tarihi | 1987
İlk yayınevi | Plaza & Janés (Barselona)
Orijinal adı | De amor y de sombra

Peru'da dünyaya gelen Isabel Allende, annesiyle babası ayrıldığında Şili'ye taşındı. 1973 yılında General Pinochet, o zamanlar devlet başkanı olan amcası Salvador Allende'yi öldürerek 11,000 Şilili'nin işkence odalarında öldüğü askeri diktatörlük dönemini başlattığında, ailesinin politik mirasını devraldı. Ailesinin büyük bir bölümü ülkeden kaçar ya da tutuklanırken, Isabel "bir gün demokrasi geri gelecek ve elimizdeki deliller katillerle işkencecilerin yaptıklarının bedelini ödemesine yardımcı olacak" diyerek, rejimin hayatta kalan kurbanlarıyla röportajlar yapmasına olanak sağlayan insancıl bir çalışmaya girişti.

Allende'nin ikinci romanı Aşktan ve Gölgeden, 1978 yılında bir maden kuyusunda kaybolan insanların cesetlerinin bulunuşuna dair gerçek öyküye dayanır. Romanın konusu (genç bir moda muhabiri bir fotoğrafçıya âşık olur ve birlikte Pinochet'in güvenlik güçlerinin kurbanlarının cesetlerini bulurlar), Allende'nin bizzat kendisinin gazetecilikten, roman yazarı ve politik aktivist olarak daha ciddi bir kariyere geçişini çağrıştırır.

Bu romanın özündeki aşk hikâyesi, edebiyat eleştirmenlerince büyük ölçüde görmezden gelinen ama yine de büyük kitlelerce okunan, belirgin biçimde kadınsı bir duygusallığa sahip 'pembe roman' türüne uygun olduğu için, dışa vurduğu politika kadar önemlidir. Politika ve halkçılık kavramlarından oluşan bileşim, Allende'nin, kitaplarda yer almayan bir tarihi ele alma misyonunu anlamak ve romanın sonuçta vardığı yargıya gereken değeri vermek açısından önemlidir: Yazar "Geri geleceğiz."der. **JSD**

Sevilen

Beloved

Toni Morrison

Yazarın doğum tarihi | 1931 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1987
İlk yayınevi | Knopf (New York)
Pulitzer Ödülü | 1988

Sevilen, Amerikan kültüründeki kölelik mirasının derin dehşetini ortaya koyan etkili bir güç haline geldi. Hikayenin merkezinde, çocuğunu kendisinin henüz kurtulduğu köleliğin kollarına teslim etmektense evlat katili olmayı tercih eden bir anne olan Sethe'nin davranışlarının sonuçları bulunur. Anlatımın başlangıcında Sethe ve elinde kalan tek çocuğu, suçun gerçekleştiği, ölü çocuğun aç hüznü tarafından lanetlenen evde yaşamlarını sürdürmektedirler. Sethe'nin kinayeyle "Güzel Evim" adı verilmiş bir çiftlikte yaşadığı ve onu derinden sarsan kölelik deneyimini paylaşmış olan Paul D. bu hayaleti kovar ama o, yaşamasına izin verilseydi gelecekte olabileceği kadın görünümünde tekrar ortaya çıkar. Şimdi sadist hale gelen fiziksel varlığı Paul D.'yi aileden uzaklaştırıp Sethe'yi cezalandırmaya başlamasına neden olur.

Hikâyenin sonuna doğru, cinayete suç ortağı olarak sunulan halk Sethe'yi özgür bırakmak ve sonunda sevgilisini geri getirmek için aile etrafında toplanırlar. Roman insanlık dışı kölelik vahşetini hatırlamanın uygun bir formunu bulduğu için büyük beğeni toplamıştır. Sethe'nin kölelik zamanlarında katlandığı küçük düşürücü muamelenin, koruma amacıyla evlat katili olmaya iten duygusal ve fiziksel acının yavaş ve kısmi anıları romanın ona sunduğu iyileşme açısından büyük önem taşır. Morrison'ın aşırı duygusallığa ve özdeşleştirmeye başvurmayışı, romanı 20. yüzyıl Amerikan Edebiyatının en etkileyici kitapları arasına sokuyor. **NM**

The Taebek Mountains

Jo Jung-rae

Yazarın doğum tarihi | 1943 (Kore)
İlk yayın tarihi | 1987
İlk yayınevi | Chungang Ilbosa (Seul)
Orijinal adı | Taebaek sanmaek

The Taebek Mountains Güney Kore'nin en saygıdeğer ve en çok satan yazarlarından biri tarafından yazılmış 10 ciltlik bir epik roman. 1948'de Güney Kore hükümetinin kurulmasıyla birlikte Kore tarihinin gördüğü sağ ve sol arasındaki en ağır ideolojik çatışmanın yaşandığı döneme (bu çatışmalar Kore Savaşı'nın sonuna kadar sürmüştür) açıklık getiriyor.

Roman, 1948–1950 yılları arasında küçük bir güneybatı Kore kasabası olan Beolgyo'nun kaderine odaklanır. Kontrolü bir gruptan diğerine geçen bu kasabanın sıradan insanları için kargaşa dolu bir dönem olduğunu anlatır. Mücadele genellikle şiddetlidir: Güç dengesi her değiştiğinde acı çekenler kasaba insanlarıdır.

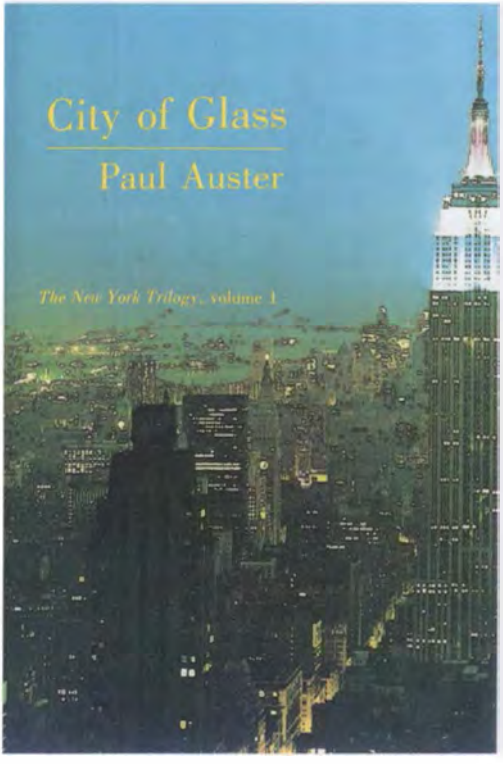
Destan, neredeyse beş yüz kişilik karakter kadrosu içinden ortaya birçok ana kahraman çıkarır. Aralarında, solcuları ortaya çıkarmakta öncülük eden acımasız Başmüfettiş Yeom Sang-ku ve solcu bir militan grubun başı olan kardeşi Yeom San-jin, yolun yarısına gelmiş bir anti-komünist olan Kim Beom Woo, topraklarını çalışanlarıyla paylaşmaya karar veren bir toprak ağası olan Seo Min-young ve geleneksel Kore değerlerini temsil eden bir şaman olan So-hwa da vardır. Roman şüphe ve terör ortamındaki ayrıntılı bireysel dramları ustalıkla anlatır. The Taebek Mountains altı milyondan fazla satmıştır. Kendisine sık sık romanın hangi kısımlarının gerçek, hangilerinin kurgu olduğunu sorduklarını söyleyen Jo, "İyi bir romanda bu ikisi arasında ayrım yoktur deyip gülümseyerek cevaplıyorum" dediğini açıklamıştır. **HO**

New York Üçlemesi

The New York Trilogy

Paul Auster

Yazarın doğum tarihi | 1947 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1987, Faber & Faber (Londra)
Üçlemenin yayın tarihi | City of Glass (1985), Ghosts (1986), The Locked Room (1986)

▲ New York Üçlemesi'nin ilk kısa romanı Cam Kent, ilk olarak 1985'te yayımlandı.

▶ Paris'te çekilen 1990 tarihli bu fotoğrafta görülen Paul Auster, Columbia Üniversitesi'nden mezun olduktan sonra dört yıl Fransa'da yaşadı.

Auster'ın üç kısa romanı anlamlı bir tesadüfün olasılığını, önemini ve bir kazayı bir polisiye romanın gelenekleri çerçevesinde ve normal insanların kendi gizemli dünyalarını incelemeleri şeklinde araştırıyor. Cam Kent'te, polisiye türüne karşı açgözlü bir sevgi duyan ve Paul Auster Dedektiflik Ajansı'na gelen iki telefonu (yanlış numara) yanıtlayan polisiye yazarı Daniel Quinn'in daha sonra Auster kılığına girip davayı almaya karar vermesi anlatılır. Ancak Quinn çok geçmeden, küçük oğlunu türetilmiş "insan" dilini konuşmaktan vazgeçip "ilahi" bir dil konuşmasını sağlamak için döven bir adamın peşine düşüp bunu takıntı haline getirince evsiz kalır. Yine de, kaçınılmaz umutsuzluk ve sıkıntısının yanı sıra, dünyası şiddetle küçülürken Quinn, görünüşe göre Zen-vari, zorunluluklardan kurtulmuş bir farkındalık geliştirir.

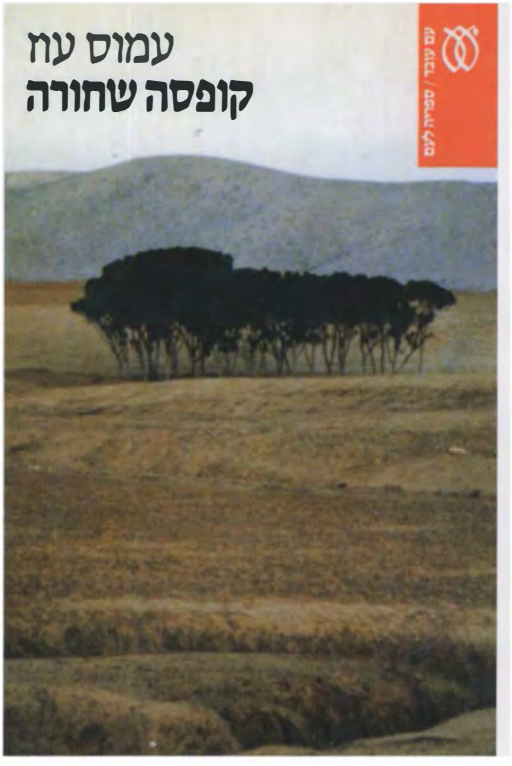
Hayaletler'deki karakterler, gerçeküstü bir 'kim kimi izliyor' oyununda gibidir; olaylara alegorik bir hava katacak biçimde renklerle adlandırılmışlardır. Siyah'ın hareketsizliği kendisini gözetlemek için tutulmuş olan Mavi'yi hem hırsla okumaya hem de neredeyse aklını kaybetmeye iter. İsmini polisiye romanın bir alt kategorisinden alan Kilitli Oda, yavaş yavaş kaybolmuş bir çocukluk arkadaşının yerine geçen adsız birinci şahıs anlatıcıyı izler. Onun karısıyla evlenir ve daha önce tanınmayan edebi başyapıtının basımını yürütür ve sonunda sözü geçen arkadaşıyla temasa geçerek bütün senaryonun önceden planlanmış olduğunu öğrenir.

New York Üçlemesi, ürkütücü dokunuşlarla doludur. Kahramanların içsel dünyaları üç hikâyede de ilginç birer altmetin yaratır. Kısa romanların dünyası küçülüp yok olmaya doğru ilerlerken bu öykülerin dili ve özlü ifade biçimleri onları daha da değerli kılar. **AF**

Amos Oz

Yazarın doğum tarihi | 1939 (Jerusalem)
İlk yayın tarihi | 1987
İlk yayınevi | Am Oved (Tel Aviv)
Orijinal adı | Kufsah Shorah

"Eylemcilik bir yaşam biçimidir"

▲ Oz'un Black Box'unun özgün İbrani baskısının kapağı; İbranicede "güç" anlamına gelen "Oz" bir takma addır.

Bir dizi mektup, not ve teleks, fiilen, çöken bir evliliğin "kara kutu"sundaki veriler haline gelir. Okur, Ilana ve Alex'in İsrail'deki ilişkisinin yan etkilerinin ve dikbaşlı oğulları Boaz'ı durultma mücadelelerinin şifresini çözmeye yönlendirilir. Bu; Ilana'nın, dönüşümlü olarak gülünç/zavallı ve fanatik bir Yahudi olan ikinci kocası Michel'le diğerlerinin, evlilik ya da iş bağlarıyla katılınan, işlevsiz bir topluluğu oluşturmaya sürüklendiği karmaşık bir ilişkidir. Yazışmalar Oz'un, farklı ses ve tonları; dini, politik ve sosyal açılardan yüklü bir çevrede, insan varoluşunun zaaf, cinsellik, absürdlük ve kararsızlığını yakalamak için kullanmasına olanak tanır. Kitabın tonu bazen umutsuz, bazen keyifsiz ama aynı zamanda, bunları takiben komik ve liriktir.

Oz, en meşhuru Mikha'el Sheli (Michael ile Hannah) olan, modern Yahudi yaşantısını anlattığı diğer öykülerindeki gibi, karakterlerinin ilişkilerini (ve bunların getirdiği karmaşıklıkları, suçluluk ve eziyet duygularını) ülkesinin modern tarihi, politikası ve dini parçalanmaları üzerine söz söylemek için kullanır.

Bunlar için özür dilemez ama modern İsrail yaşamı ve onun çatlaklarıyla gerilimlerine ilişkin ironik bakış açısını karakterlerin sergilemesine izin verir. Diğer yapıtları gibi bunu da İbranice kaleme alan Oz, İsrailli olmanın getirdiği çatışmaların dürüst ve çoğu yerde buruk bir açıklamasını yapar. Kendi neslinden pek çok kişi gibi Oz da kurucu yerleşimcilerin iyimser keskin fikirleri karşısında kuşkuludur. İsrail Ordusu'na hizmet vermiş, yarı zamanlı öğretmenlik yapmış, bir kibbutzda yaşamış, Oxford'da ve Amerika'da eğitim görmüş olan Oz, kuşkusuz, ele aldığı konulara sıradışı biçimde geniş bir perspektif katıyor. **Jha**

Şenlik Ateşi

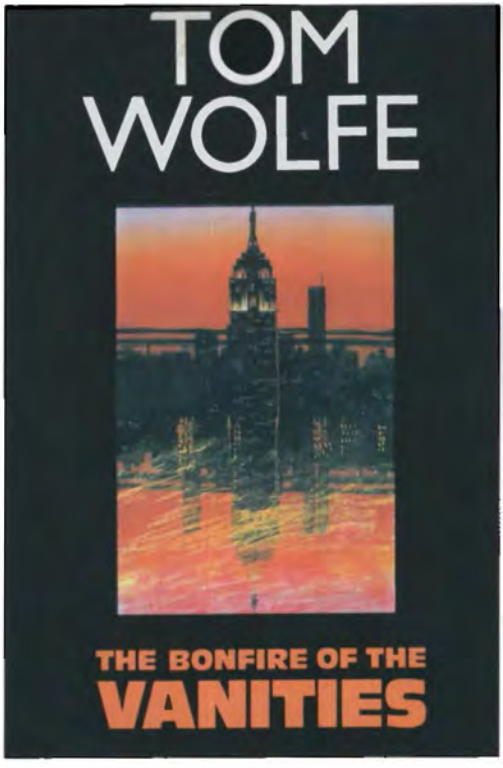
The Bonfire of the Vanities

Tom Wolfe

Tom Wolfe'un gazetecilik dünyasının dışına çıkıp roman yazmaya başlamasıyla ortaya çıkan bu kitap, 1980'lerin Wall Street kapitalizminin aşırılıklarına yönelik amansız bir suçlama. Saygın bir firmada bono takipçiliği yapan ve kariyeri bakımından tırmanışta olan zengin Sherman McCoy bir araba kazasına bulaşır; metresi Maria Ruskin, Güney Bronx'ta arabasını genç siyah bir adam olan Henry Lamb'in üzerine sürüp ölümcül şekilde yaralamıştır. Hikâye bir zamanların güçlü Sherman'ının açıkça aşağılanmasının, dava edilmesinin ve yargılanmasının izini sürerek onun düşüşünü anlatır. Bazı insanlar romanda anlatılan olaylardan zaferle çıksa da ahlaklı bakımdan kazanan yoktur. Wolfe kitapta, şehrin medyasının olduğu kadar politika ve hukuk sisteminin de sözünü ettiği sınıf ve ırk kavgasının karmaşık yapısında suç ortakları olduğunu alaycılıkla ima ediyor. Örneğin; Lamb'in ölümünden sonra ideal bir öğrenciye dönüştürülmesi, kaza haberiyle ün, servet ve Pulitzer ödülü kazanmış, ahlaki yönden sorgulanabilir bir gazeteci olan Peter Fallow'un kariyer hırsı sonucu gerçekleşir.

Wolfe'un politik görüşleri hakkında ne düşünürsek düşünelim, insanın onu takdir etmemesi mümkün değil. Park Avenue dairelerini titizlikle ayrıntılı tanımlaması, panik içindeki Sherman'ın kaybolduğu Bronx sokaklarındaki labirenti, Maria'nın sözcükleri uzattığı Güneyli konuşması, Harlem'li bir siyah hakları eylemcisi olan Rahip Bacon'ın coşkulu konuşma tarzı New York'un katıksız çeşitliliğini hevesle ortaya koyuyor. Burası, etnik düşmanlık ve sınıf kıskançlığıyla ve çabuk zengin olma arzusuyla kaynayan, seks, para ve gücün neredeyse herkesi yönettiği bir şehirdir. Wolfe, Dickens ve Thackeray'in Viktorya dönemi yapıtlarına 20. yüzyılda rakip olmak konusunda iddialı. **CC**

Yazarın doğum tarihi | 1931 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1987
İlk yayınevi | Farrar, Straus & Giroux (N. Y.)
İlk İngiltere Baskısı | 1988, Jonathan Cape (Londra)

▲ **Burada, kitabın İngiltere baskısının Mark Holmes tarafından tasarlanan kapağı görülüyor. Roman ilk olarak Rolling Stone dergisinde tefrika edilmişti.**

Siyah Dalya

The Black Dahlia

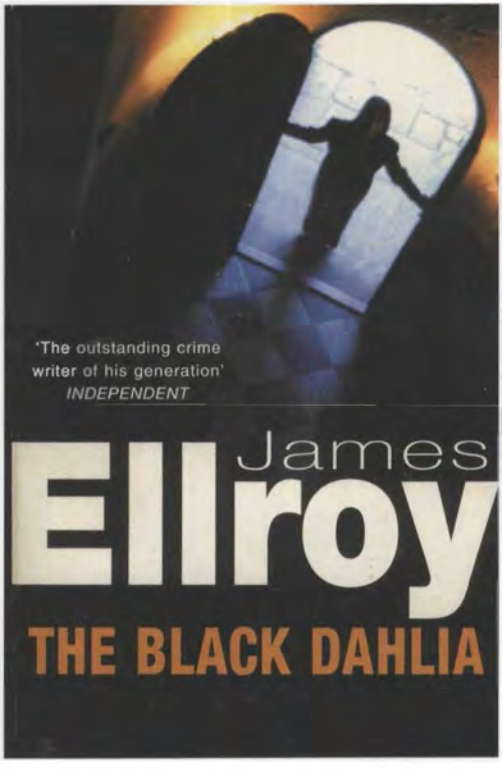
James Ellroy

Los Angeles'ın, 1940'ların sonları ve 1950'lerin ortası arasındaki karanlık karnının kabuğunu kanırtan bir dörtlemenin ilki olan James Ellroy'un Siyah Dalya'sı, hem dümdüz bir polis prosedürü hem de röntgencilik ve cinsel saplantı üstüne karmaşık, rahatsız edici bir düşünceler zinciri. Hikâyenin özünde Holywood'a yıldız olmak ve aşk için gelen ama sadece fahişelik, pornografi ve ölüm bulan, Siyah Dalya olarak da bilinen Elizabeth Short adlı genç bir kadının korkunç cinayeti yatıyor. Polis dedektifi Bucky Bleichert, katilinin izini sürmek için Elizabeth'in hayatının son günlerindeki parçaları bir araya getirmek zorunda kalır. Bu yeniden oluşturma çabası, onu sadece kanun uygulayıcılarıyla ve iş dünyasının güçlü figürleriyle değil zorlukla bastırdığı kendi iblisleriyle de yüz yüze bırakır.

Daha sonra Bleichert'in, tam anlamıyla, Hollywood yazısının bir kısmını destekleyen yapılardan biri olan cinayet "mahallini" keşfetmesi romanın ana ilgi alanlarını bir araya getirir: Pornografi, garip davranışlar ve inşaat endüstrisi. Tıpkı 2. Dünya Savaşı sonrası dönemde Los Angeles'ın tekrar yapılanmasının kâr etmek için manzarayı yaraladığı gibi, Elizabeth Short'un olağan dışı bir şekilde kesilmesi de cinsel açıdan sapkın müteahhidin reklâm hırsına bağlanıyor. Bunların içinde, Raymond Chandler'ın arketipik dedektifinin aksine Bleichert, duygusal ve cinsel açıdan uzak kalamıyor: Öldürülen kadına olan takıntısı hem evliliğini hem de geleceği parlak kariyerini mahvediyor.

Bleichert'in bir fahişeyi Elizabeth Short'un korkunç şekilde bozulmuş cesedinin resimlerinin saçılı olduğu motel odasına çektiği ve korkmuş kadını Siyah Dalya gibi giyinmeye zorladığı sahne rahatsız edici olduğu kadar etkili. Sonunda katil ortaya çıkmasına rağmen aşırı şiddet, cinsel ahlak bozukluğu ve çürüme sürüyor. **AP**

Yazarın doğum tarihi | 1948 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1987
İlk yayınevi | Mysterious Press (New York)
Yazarın tam adı | Lee Earle Ellroy

▲ Annesinin 1958 yılında Geneva, Los Angeles'ta işlenen çözülmemiş cinayeti Ellroy'un hayatını şekillendirip suç romanları yazmaya yöneltti.

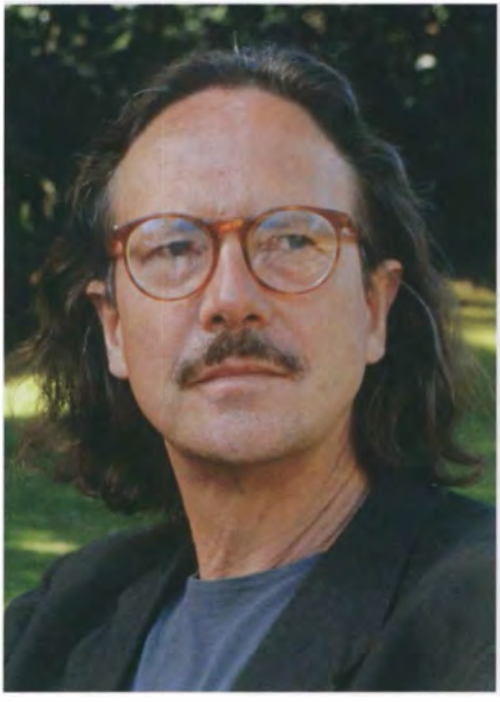
◀ Çürümüş bedeni 1947 yılında Los Angeles'da bir otoparkta bulunduğunda Elizabeth Short 22 yaşındaydı.

Bir Yazarın Öğleden Sonrası

The Afternoon of a Writer

Peter Handke

Yazarın doğum tarihi | 1942 (Avusturya)
İlk yayın tarihi | 1987
İlk yayınevi | Residenz Verlag (Salzburg)
Orijinal adı | Nachmittag eines Schritstellers

"Eğer bir ulus hikâye anlatıcılarını kaybederse, çocukluğunu kaybeder"

▲ Romancı ve oyun yazarı Handke, 1987 tarihli Wim Wenders filmi Wings of Desire'ın (Arzunun Kanatları) da yazarlarından.

Bir Yazarın Öğleden Sonrası'ndaki "öğleden sonra" sözü bir bakıma kesinlikle geçici bir kategori. Yazar kış öğleden sonralarının donuk, melankolik güneş ışığıyla dolmuş evinde günlük işini bitirir. Öte yandan "öğleden sonra" uzamsal ve tensel bir arena, çalışmanın maksatlı yapısı yerine kendi ihtiyaçları tarafından zorlandığında alışılmış yerlerde bedenin hareket etme meselesidir. Bu anlamda "öğleden sonra", bir işin, belirli özgürlüklerin bunun yanında özgürlüğü yarı bilinçli hale dönüştüren yorgunluğun, kıymetli ama yine de zor dayanılan bir dış amacın veya heveslenmenin kendi çıplaklığına dönüşünü işaret eden bir dönemin ve bir hassasiyetin sonudur.

Handke'nin Bir Yazarın Öğleden Sonrası'ndaki yazarı kendi başına yaşayan, çalışan, yiyen ve yürüyen biridir ama bu durum sadece fiziksel soyutlanmanın beslediği ve şefkat gösterdiği mahremiyetini pek koruyamaz. Şehrin bir caddesini yutan kelimeler ve imgeler gevezeliğinin hem baştan çıkardığı hem de geri püskürttüğü yazar bir yürüyüşe kalkışır, tereddüt eder, içine dalar ve kaybolur.

Sanatı günlük, yorucu bir faaliyet ve gurur verici bir hedef olarak gören, kendine yazar demekte zorlanan bilinçli bir adamdır. Yazarın yalnızlığının derinliğiyle, gözlem ve dille olan ilişkisinin zenginliğinin sonuçlarıyla yüzleşen yazar için "dışarıdaki" dünya sadece biraz rengini yitirir. Handke yazarın gittiği şehri adlandırmayı reddederek, caddeleri anonim ve onlar üzerinde konuşulan dil ya da dilleri belirsiz kılarak kesinlikle böyle bir karşı çıkışı cesaretlendiriyor. Ancak bu karşı koyuş, üzerine köprü kurulamayacak bir kanyon değildir; yazarı ve okuru dünya üzerindeki şeyleri özler kılması bu küçük kitabın asıl güzelliği. **PMcM**

The Radiant Way

Margaret Drabble

Margaret Drabble'ın bu büyük beğeni toplayan romanı, Drabble gibi, 1950'lerde kendilerini Cambridge'de bulan üç kadının yaşamlarının izini süren kapsamlı bir üçlemenin ilk kitabı. 1979'un yılbaşı gecesinde bir partiyle başlayan The Radiant Way, aile hayatında, kariyerinde ve Londra toplumsal yaşamında başarı kazanmış ve bu sayede 20 yılını mutlu mesut geçirmiş Liz Headland'ın yaşamını ele almakla işe koyulur. Ne var ki 1980'ler başlarken Liz'in yaşama dair ön kabulleri dramatik bir biçimde parçalanmaya başlamıştır ve Liz, kendisini yine, Londra'nın sofistike yapısına uyum sağlayabilmesine olanak tanıyan Cambridge pasaportunu almadan önce, İngiltere'nin kuzeyindeki taşra bölgesinde geçen çocukluğunu ve gençliğini düşünürken bulur. Cambridge'den diğer iki arkadaşının öyküsü, Liz'inkiyle iç içe geçer. Naif politik inançları ve neşeli romantizminin onu, yetişkin yaşamının duygusal ve maddi kaprisleri karşısında korkutucu derecede hassas kıldığı Alix ve Cambridge'teyken eğlenceli olan esrarengiz kayıtsızlığı arkadaşlarını endişelendiren aşırı boyutlara ulaşan Esther. Üçü de kendine güvenen, mutlu kadınlardır ancak 1980'lerde yaşanan ve daha önceki rahat yaşamlarında tamamen olasılık dışı olan olaylar, onları, yaşamdaki başarılarını yeniden değerlendirmeye ve bir kere daha uzun vadeli arkadaşlıklarının değerini keşfetmeye iter. Burada her zamanki gibi Drabble, çalışan kadınların karşı karşıya kaldıkları özgürlük, hırs ve aşk gibi meseleleri ustaca ve genellikle ironik bir mizahla ele alır. Karakterlerin yaşamlarına dair başka türlü sıkıcı olacak ayrıntılar, heyecan verici bir kültürel değişimin ve politik belirsizliğin egemen olduğu gerçeküstü Londra arka planıyla iç içe geçer. Hem ironik, feminist bir bildungsroman (gelişim romanı) hem de muhteşem bir 'İngiltere'nin ahvali' romanı olan bu yapıt, Drabble'ın en güzel ve en sürükleyici kitaplarından biri. **AB**

Yazarın doğum tarihi | 1939 (İngiltere)
İlk yayın tarihi | 1987
İlk yayınevi | Weidenfeld & Nicolson (Londra)
İlk ABD Baskısı | Knopf (New York)

"... bilgi her zaman, her yerde hazır ve nazır olmalıdır..."

▲ Margaret Drabble'ın bu fotoğrafı, yazarın Britanya İmparatorluğu Nişanı almasından bir yıl sonra, 1981 yılında Sophie Bassouls tarafından çekildi.

Mutfak

Kitchen

Banana Yoshimoto

Yazarın doğum tarihi | 1964 (Japonya)
İlk yayın tarihi | 1987, Fukutake (Tokyo)
Yazarın tam adı | Mahoko Yoshimoto
Orijinal adı | Kitchin

"Şimdi sadece mutfakla ben kaldık. Bu yapayalnız kalmaktan sadece biraz daha hoş"

▲ Mutfak Japonya'da, bu farklı kapakla ilk ortaya çıktığında, kitabın sansasyonel etkisi gençler arasında "Bananamanya"yı ateşledi.

Japon yazar Banana Yoshimoto (Mahoko Yoshimoto'nun takma adı), Mutfak'ı da içeren iki öyküde özlemle yas arasındaki içinden çıkılmaz bağlantıyı araştırır. Kitaba adını veren öykü olan "Mutfak"taki Mikage Sakurai, büyükannesinin ölümüyle öksüz kalınca, sınıf arkadaşı Yuichi Tanabe ve onun annesi/babası Eriko'nun (ameliyatlı bir transseksüel), onların evine taşınması için yaptıkları teklifi kabul eder. Bu üçü; eşcinsel kulüpleri, cinsiyet değiştirme ameliyatları ve yemek denemelerinin oyuncaklı dünyası içinde, alternatif bir çekirdek aile kurma girişiminde bulunurlar. Ancak trajik bir cinayet, Yuichi'yle Mikage'nin yeni ele geçirilmiş sükûnetlerini tehdit ederek, onları umutsuzluk, keder ve nihayet aşkta birleştirir.

Ölümle ihtiras arasındaki kırılgan sınır, ikinci öykü "Moonlight Shadow"da da ustalıkla çözümlenir. Aşığı Hitoshi'nin vakitsiz ölümüyle sarsılan Satsuki, kaybıyla yüzleşmekten kaçınmak için joging yapmaya başlar. Ne var ki, bir köprüde rastladığı gizemli bir kadın ona kederini gömme fırsatı sununca, buna karşı koyacak gücü kendinde bulamaz. Sade, ağıtsal bir düz yazıyla yazılmış "Moonlight Shadow", tıpkı "Mutfak" gibi, kendilerini ansızın, aşina olmadıkları ve soğuk bir evrende sürüklenirken buluveren karakterleri ve bu karakterlerin bunu takip eden anlam arayışlarını resmeder.

1960'ların yeni sol akımından tanınmış filozof Ryumei'nin (Takaaki Yoshimoto) kızı ve popüler çizer Haruno Yoiko'nun kız kardeşi olan Banana Yoshimoto, hem kendi ülkesi Japonya'da hem de yurt dışında olumlu eleştirilerle karşılanmıştır. Bu ilk roman, yazar henüz 23 yaşında ve Tokyo'da garson olarak çalışırken yazılmış olsa da, Japonya'nın en prestijli edebiyat ödüllerinden ikisine layık görülmüş ve o zamandan beri 20'den fazla dile çevrilmiştir. **BJ**

Kutsal Dedektiflik Bürosu

Dirk Gently's Holistic Detective Agency

Douglas Adams

Kutsal Dedektiflik Bürosu, yazarın önceki Hitch Hiker's Guide to the Galaxy (Otostopçunun Galaksi Rehberi) serisinde ortaya konan tüm büyük soruları ele alır. Ancak bilimkurgu, hayalet öyküsü, dedektiflik romanı türlerinin eğlenceli ve komik biçimde iç içe geçmesi, daha karanlık ve daha çarpıcı bir dizi temayı maskeleme işlevi görür. Özel dedektif Dirk Gently, özgün bütünselci yöntemini kullanarak, bir bilgisayar imparatorluğunun milyoner kurucusunun katilinin izini sürer. Her şeyin temelde birbiriyle ilişkili olduğu yönündeki inancı sonuç getirir.

Bu kitapta dedektiflik romanı türünün teammülleri tersyüz edilir: İpuçları Dirk'ü izler ve birbiri ardına kendilerini ona gösterirler. Ancak ona daha yapılması gereken çok şey kalır çünkü Dirk Gently'nin çözmeye çabaladığı esas gizem, dünyadaki yaşamın kökenleri ve tarihin akışının arkasındaki güçlerdir. Her ne kadar Gently, absürd ve biraz trajik bir figür olarak betimlense de, Adams, 1980'lerin daha derin düşünce akımlarından bazılarına onun üzerinden erişir. Bu, kaos ya da karmaşa teoremini irdeleyen birkaç romandan biridir. Tuvalini galaksiler arası Otostopçu'nun Galaksi Rehberi'nden dünyevi olana geçişte yeniden ölçeklendiren Adams, küreselleşen bir dünyada her şeyin birbiriyle ilişkili oluşuna dair, yeni yeni ortaya çıkan popüler bir bilinci yansıtır. Karakterleri kötü niyetli bir düşmanla boğuşurken, seçimlerinin kasıtsız ama kapsamlı bir etkisi olduğunun bilincine varırlar. **AC**

Yazarın doğum tarihi | 1952 (İngiltere), 2001 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1987
İlk yayınevi | Heinemann (Londra)
İlk ABD baskısı | Simon & Schuster (New York)

"Bırakın, yapılmamış olanı yapalım. Bırakın, tarif edilmemiş olanla boğuşalım; ve sonra tarif edip edemeyeceğimizi görelim"

▲ Douglas Adam, 1984'te Ressmeyer'in çektiği bu fotoğrafta beyaz ışığın psikodelik hüzmesiyle çevrelenmiş.

Cigarettes

Harry Mathews

Yazarın doğum tarihi | 1930 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1987
İlk yayınevi | Weidenfeld & Nicolson (N. Y.)
İlk İngiltere Baskısı | 1988, Carcanet (Manchester)

Harry Mathews matematiksel olarak çıkarılan kuralların cümleler, şiirler ve bütün hikâyelerde uygulandığı, birden fazla çeşidin bir arada kullanıldığı edebi icatlar deneyen Paris merkezli yazarlar grubu Oulipo'nun tek Amerikalı üyesidir. Mathews'ın foruma en bilinen katkısı olay örgüsündeki rastgele seçilmiş unsurları düşülmemiş sekanslat keşfetmek üzere yeniden birleştiren bir yöntem olan Mathews Algoritmasıdır. Mathews'un da aralarında büyüdüğü New York'un genellikle aylak gezen zenginleri arasında otuz yıllık bir dönemde geçen Cigarettes'in arkasındaki prensip bu olabilir de olmayabilir de.

Her bölüm benzer olayların değişik bakış açılarından görüldüğü ve her biri değişik eşleşmelerdeki güç-oyununa bağlı kalan, etrafındaki bu insanların güç fark edilen değişimleridir. Herkesin sevdiği Elizabeth'in sahte portresini yapan Phoebe'nin akıl hocası Walter'la aşk yaşayan Priscilla'nın babası Allen ve Ona şantaj yapan Owen. Hikâyede, sevgililer, iş ortakları, ebeveynler ve çocuklar arasında birçok iletişimsizlik ve aldatma bulunmakta. Tılsımlı nesneler metin boyunca bir kişiden diğerine el değiştirerek tümünü birbirine bağlıyor. Tipik Mathews anlatımında, yüzeyin altında karmaşık bir şeyler döndüğü duygusundan kaçınmak imkânsız. Olağandışı bir zenginlikte olmasına rağmen bu yüzey, her biri hatasız bir kesinlikle yönetilen geniş biçimler ve kayıtlar sergiliyor. **Dsoa**

Nervous Conditions

Tsitsi Dangarembga

Yazarın doğum tarihi | 1959 (Zimbabwe)
İlk yayın tarihi | 1988
İlk yayınevi | Women's Press (Londra)
Commonwealth Yazarlar Ödülü (Afrika) | 1988

Nervous Conditions, renkli bir kişisel yaşam öyküsüdür ama aynı zamanda kolonyal Rodezya'nın 1960'larda zekice çekilmiş bir şipşak fotosudur. Tambu'nun ailesi, ancak geçinmelerine yetecek kadar ürün alabilen çiftçilerdir ve onun çiftlikte geçen çocukluk yıllarına ağır çalışma koşulları ve derin bir adaletsizlik hissi damgasını vurmuştur. Shona halkının egemen ataerkil düzenini dikkatle gözlemlemektedir ama tıpkı annesi gibi, kendisini "bir yanda siyah olmaktan kaynaklanan yoksulluğa diğer yanda kadın olmanın ağırlığına" teslim etmeyecektir. Babası, bir kocayı beslemek için "kitapları pişiremeyeceğinden" Tambu'yu okula göndermenin bir anlamı olmadığını düşünür. Ancak Tambu, eğitimin onun kurtuluşu olacağını vaktinde farkeder; gayet yetenekli bir öğrenci olmasının yanı sıra şansın ve azmin de yardımıyla başarılı olur.

Kitap, adını epigraf olarak kullandığı sözlerden, Fanon'un The Wretched of the Earth'ü (Yeryüzünün Lanetlileri) için Sartre'ın yazdığı önsözden yapılan bir alıntıdan alır: "Yerli statüsü psikolojik bir durumdur." Misyoner okuluna başladığında, Tambu farklı bir dünyaya adım atar: Başarılı amcasının ve her bir üyesi İngiltere'de geçirdiği dönemin etkisini taşıyan ailesinin dünyası. Tambu, kuzeni Nyasha'nın yeme bozukluğunda, amcasının sinirliliğinde ve aşırı kontrol düşkünlüğünde, sömürge statüsünde olmanın, iki dünya arasında sıkışmanın yarattığı gerilimleri birinci elden görür. Tambu'nun temel eğitimi sırasında aşması gereken mayın tarlası budur ancak bu son derece sürükleyici öyküde yer alan dört kadının benzersiz deneyimleri üzerinden dile getirilen siyah kadın kimliği hakkındaki sorular bu işi daha da güçleştirir. **ST**

The First Garden

Anne Hébert

Yazarın doğum tarihi | 1916 (Kanada), 2000
İlk yayın tarihi | 1988
İlk yayınevi | Éditions du Seuil (Paris)
Orijinal adı | Le premier jardin

The First Garden, epigraf olarak "bütün dünya bir sahnedir" sözünü alıntılar; ana karakter, yıldızı sönmekte olan aktris Flora Faranges, bu sözü harfi harfine ciddiye alarak hayatını bir dizi dramatik rol üzerinden yorumlamaktadır. Uzun yıllar Fransa'da yaşadıktan sonra, bir oyunda rol teklifi alınca memleketi Quebec'e döner; burada, dışarıdan bakıldığında hâlinden memnun bir görüntü verse de, sorunlu geçmişinin ve kendisinden uzaklaşan kızıyla olan ilişkisinin hatıraları peşini bırakmaz. Oyunun provaları sırasında, kendisinden çok daha genç olan Raphael'le giderek daha çok vakit geçirmeye başlar. Bu ilişki, onu çocukluğunun dehşet verici anılarına döndüren olaylar zincirini başlatır.

Hébert'in kısa, rüyâ atmosferi taşıyan sahneleri, Flora'yı okura neredeyse rahatsızlık verecek kadar yakınlaştırır. Romanın zaman ve mekanda sıçramalar yapması, Flora gibi bizim de çağrışım ve hayallerle yavaş yavaş anılarımızı keşfetmemize yol açar. The First Garden, başarısızlığa uğrayan aile hayatının acı veren ince ayrıntılarıyla doludur: Flora'nın kızı Maud'la olan ilişkisinde başarısızlığa uğraması, kendisini evlat edinmiş ve sahip oldukları burjuva nitelikleri yüzünden çocukluğunun ilk yıllarıyla ilgili dehşet verici bir gerçeği ondan saklamış olan anne-babasıyla yaşadığı sorunların yansımasıdır.

Kısa ve sert bir roman olan The First Garden, insanların başkaları hesabına nasıl "rol yaptıklarına" dair acımasız bir bakış sunar ve böyle bir tutumun geri tepmesi sonucu neler olabileceğini anlatır. **AB**

The Last World

Christoph Ransmayr

Yazarın doğum tarihi | 1954 (Avusturya)
İlk yayın tarihi | 1988
İlk yayınevi | Fischer (Frankfurt)
Orijinal adı | Die letzte Welt

Ransmayr'ın romanı, Ovid'in Roma'dan sürülmesi ve gençlik arkadaşı Cotta'nın uzaklardaki Tomi adlı Karadeniz limanında (bugün Romanya sınırları içindeki Köstence) onu aramasıyla başlar. Ortam, Ovid'in kayıp şiiri Metamorphoses'in (Dönüşümler) havasına bürünmeye başlayınca çok geçmeden anlatı, tarihin düşsel bir alternatifi haline gelir. Cotta, kendilerini şiirdeki mitsel figürlerin modern karşılığı olarak ortaya koyan Tomi sakinleriyle tanışır ya da varlıklarını işitir. Kendisiyle konuşanların sözlerini tekrarlayan köyün fahişesinin adı Echo'dur; Hades'in tanrıları Dis ve Proserpina artık mülteci Alman mezarcı Thies ve onun kavgacı nişanlısıdır; sağır ve dilsiz dokumacı, Arachne ve erzak dükkânını işleten dedikoducu da Fama'dır. Bu karşılaşmalar ve diğer olaylar Cotta'nın dramatik ve büyüleyici bir hikâyeye dönüşen bilmecesinin parçalarını oluşturur.

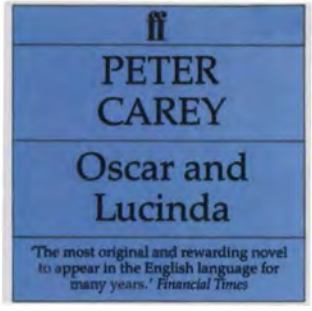
Modern bir başyapıt olarak kabul edilen The Last World özellikle, özlü ve büyülü tasvirleriyle beğeni toplar ve bu bakımdan Garcia Marquez'in büyülü gerçekçiliğiyle kıyaslanır. Ancak canlı tasvirler ve tedirgin edici bir güçle dolu bu hikâye, büyük yazarların susturulamayacağı ve efsanelerin hayatlarımıza işlediği savının da ötesine geçer. Ransmayr'ın evreni yalnızca Dönüşümler'in dönüşüm geçirmiş hâli değil, aynı zamanda öncesiz ve sonrasız bir şiirsel dünya; yazarının sürgün, sansür, diktatörlük ve ekolojik felaket tehdidi gibi hem evrensel hem de çağdaş ilgi alanlarına dolaysız ve ustalıkla girmesine olanak tanıyan bir politik söylence. **LB**

Oscar and Lucinda

Oscar and Lucinda

Peter Carey

Yazarın doğum tarihi | 1943 (Avustralya)
İlk yayın tarihi | 1988
İlk yayınevi | University of Queenstown Press
Booker Ödülü | 1988

▲ Burada İngiltere baskısının kapağını gördüğünüz Oscar ve Lucinda, 1988'de Booker Ödülüne layık görüldü. Roman 1997 yılında sinemaya uyarlandı.

Peter Carey, belki de Avustralya'nın en ünlü sömürge sonrası dönem yazarıdır. Oscar ve Lucinda, 19. yüzyılın ortasında İngiltere ve Avustralya'da geçer. Oscar Hopkins, bir vaizin oğlu, sudan korkan çıtkırıldım bir İngiliz'dir. Lucinda Leplastrier, cinsiyet rolünün kısıtlanmasına dair toplumun beklentilerine karşı mücadele veren, kendisine kalan mirasla bir cam fabrikası satın alan Avustralyalı bir mirasyedidir. Her ikisi de çocukluk travmalarından mustariptir; Oscar'ınki kontrolcü, dindar babasıyla ilişkisinin sonucuyken Lucinda'nınkiyse annesinin hediye ettiği oyuncak bir bebek üzerinde yoğunlaşır. Yetişkinliklerinde, her iki kahramanda da bir kumar tutkusu gelişir ve sonunda New South Wales'e giden bir gemide karşılaştıklarında onları birleştiren bu risk tutkusudur. İkisi arasında gerilimli ve sözcüklere dökülmeyen bir bağ oluşur. Bir iddia sonucu, camdan bir kiliseyi tanrının unuttuğu bir taşra bölgesine taşımaya koyulurlar ve aralarında gelişen aşk, çiçeklenmekten ziyade bedenlerine hapsolur.

Kitap boyunca çeşitli önemli temalar ele alınır; bunlardan biri de, aşkın Oscar ve Lucinda'nın ironik bir biçimde kendilerini teslim edemedikleri riski yüksek bir kumar olduğu fikridir. Carey, toplumun, cinsiyet rollerinin katı biçimde sınırlandırılmasından en memnun olduğu tarihsel süreçte, bu durumu bir sorun olarak irdeler. Lucinda, eğer toplum tarafından kendisine dayatılan sınırların dışına adım atmayı başarırsa dışlanacağını tekrar tekrar keşfeder. Roman aynı zamanda, çiftin cam kiliseyi zarar görmeden yerlilerin topraklarından geçirerek taşımaya girişmesi sırasında ortaya koyulduğu gibi, sömürgeciliğe dair olumsuz bir yorumdur. Sonuçta, her ne kadar Lucinda'ya servetini sağlayan şey olsa da, Oscar'ın ölümünde ve Avustralya kırsalının tahribatında rol oynayan, (erkek kahramanın korktuğu suya çok benzeyen) camdır. EF

The Swimming-Pool Library

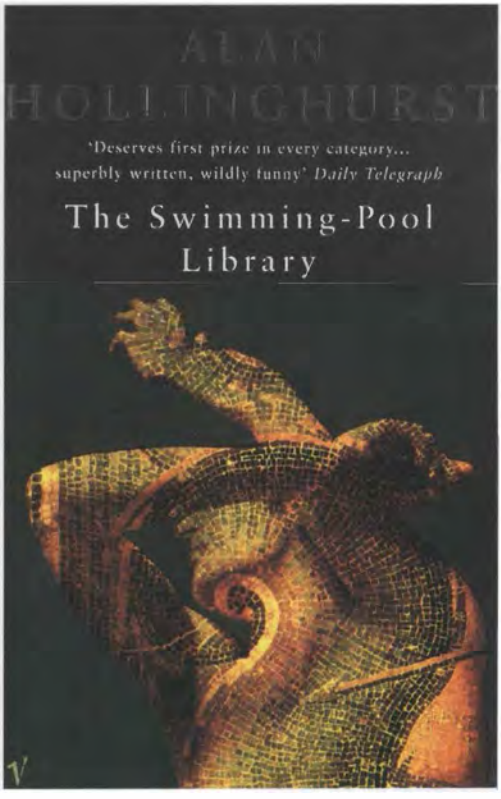
Alan Hollinghurst

Hollinghurst, The Swimming-Pool Library'yi yazdığında, daha önce iki şiir derlemesi yayınlayan ve Times Edebiyat Eki kadrosunda yer alan bir isim olarak zaten edebiyat camiasının içindeydi. Bu ilk romanı, eşcinsel hayatın 1983 yılında geçen, AIDS krizi yaşamı tam anlamıyla işgal etmeye başlamadan önce "böylesine güzel geçebilecek son yazın" hedonizmini betimleyen coşkulu bir anlatıdır. Kâh şimdiki zamanın getirdiği mutlulukla kâh geçmişe duyulan özlemle dolu olan roman, okuru ustalıkla hazırlanmış bir sonuca doğru taşırken, erkekler ve eşcinsel seks bu cümbüşe eşlik eder.

Burada iki yaşam kıyaslanır: Afrika'da eski sömürge yöneticisi olan Lord Nantwich'in ve ekonomik bağımsızlığını kazanmış genç bir eşcinsel olan William Beckwith'in yaşamları. William, yaşlanan Lord'un hayatını kurtarmasının ardından onun biyografisini yazmaya ikna olur ve günlüklerini eline geçirir. Bunlar paralel bir öykü oluşturur ve her ne kadar iki adam arasında nesil farkı olsa da yaşamlarının rahatsız edici benzerlikler taşıdığı ortaya çıkar. Irkçılık ve eşcinsellere yönelik şiddet devam etmektedir. Eşcinselliğin yasallaşmasından 15 yıl sonra bile hâlâ onlara yönelik taciz sürmektedir; William'ın en iyi arkadaşının kendisi de eşcinsel olan bir gizli polis tarafından tutuklanması, Nantwich'in 1950'lerde hapse düşmesini çağrıştırır.

Her ne kadar serbest bir cinsellik söz konusu olsa da, bu romanda baskı mekanizması asla çok uzakta değildir ve dahası, yasa dışı olanın erotik cazibesine dair nostalji esintisi bir çeşit duygu karmaşasını öne çıkarır. Günümüzde eşcinsel özgürlüğün, bu yaşam biçiminin tehlikeleriyle gölgelenmesi, bugünün zaferleriyle olduğu kadar geçmişin yenilgileriyle de barışık olmamız gerektiğini hatırlatır. **CJ**

Yazarın doğum tarihi | 1954 (İngiltere)
İlk yayın tarihi | 1988
İlk yayınevi | Chatto & Windus (Londra)
Somerset Maugham Ödülü | 1989

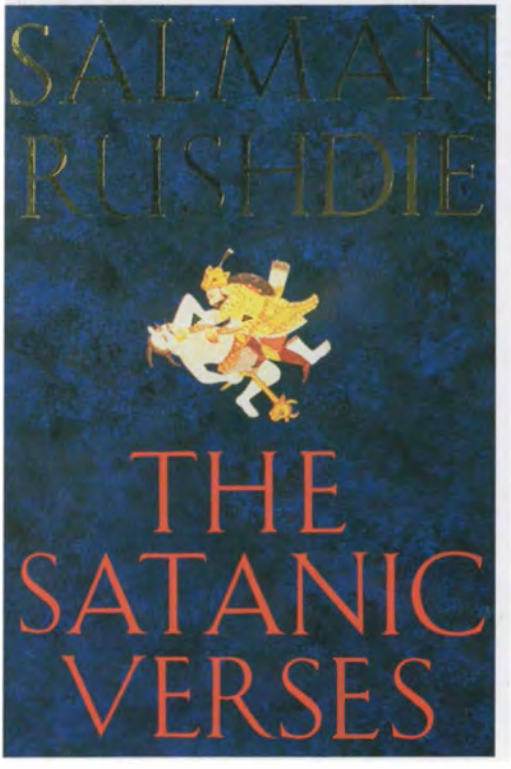
▲ Yayınlandığında Edmund White, bu romanı, "şimdiye kadar eşcinsel yaşam hakkında İngiliz bir yazarın kaleme aldığı en iyi kitap" diyerek övmüştü.

Şeytan Ayetleri

The Satanic Verses

Salman Rushdie

Yazarın doğum tarihi | 1947 (Hindistan)
İlk yayın tarihi | 1988
İlk yayınevi | Viking (Londra)
Fetva verilme tarihi | 1989

▲ Ayetullah Humeyni'nin Rüşdi için verdiği ölüm fetvası, çevirmenleri ve yayıncıları da kapsayacak şekilde genişletildi ve kitapla ilişkisi olan pek çok kişi saldırıya uğradı.

▶ 1989 yılında güney Beyrut'taki İran yanlısı bir gösteride bir genç kız, Ayetullah Humeyni'nin posteri önünde Rüşdi'yi öldürmeye hazır, duruyor.

1988 ve 1989'da dünyanın dört bir yanında gürültü koparan, yazarına İranlı Ayetullah Humeyni'den ölüm fetvası getiren ve Rüşdi'yi on yıldan uzun bir süre saklanmak zorunda bırakan kitap işte bu. "Ruşdi Vakası", edebiyat tarihinde, bir romanın ve onun Hindistan'da doğmuş, İngiltere'de eğitim görmüş yazarının etrafını patlayıcı madde gibi saran büyük bir dinsel ve politik gerilimi temsil ediyor.

Esprili bir büyülü gerçekçilik üslubuyla yazılmış olan Şeytan Ayetleri, dünyaya yönelik kültürler ötesi bir bakış açısını iki Hintli göçmenin, Saladin Chamca ve Gibreel Farishta'nın algıladığı biçimde anlatır. Romanın başlangıcında, teröristler tarafından uçakları bombalanınca her iki adam da, melekler gibi gökten, İngiltere'ye düşer. İngiliz ırkçılığı ve sömürgeci miras, bu karakterleri farklı biçimlerde etkilemiştir; Gibreel, kendini İslam dininin peygamberine kutsal vahiyler getiren melek Cebrail olarak gördüğü sanrısal, psikoz ürünü düş sekanslarına sürüklenir. Öte yandan İngiliz hayranı Saladin, kontrol edemediği bir fiziksel dönüşüm geçirerek gittikçe daha şeytanîleşir. Pek çok siyah ve Asyalı İngiliz karakter, romanda sömürgecilik sonrası dönemde göçmen olarak yaşamlarını sürdürürler. Rüşdi'nin sözcükleri, dünyaları, tarihleri, kurguları, düşleri, sanrıları ve peygamberleri birbirine karıştıran üslubu, kozmopolit bir ideolojinin alıştırmaları gibidir.

Gibreel'in Mekke ve civarında geçen rüya sekanslarında Rüşdi, pek çok başka inanç hayal gücünü ele geçirmekte başarısız olurken "yeni bir inanç" olan İslam'ın çabucak tutmasına neyin yol açtığını sorar. Bu sorunun yanıtı, Peygamber'in, kendi inancının mutlak ve saf olduğu yönündeki sağlam kanaatinde yatar. Ne var ki Rüşdi, Peygamber'in yaşamını romanına konu edinmekle ve ruhsal bozukluk yaşayan bir karakteri melek rolüne büründürmekle dünya çapında milyonlarca Müslüman'ı rahatsız etmiş ve bugün de sürüp giden bir öfke uyandırmıştır. **SN**

We Are
Ready
To Kill
RusHd y

Wittgenstein's Mistress

David Markson

Yazarın doğum tarihi | 1927 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1988
İlk yayınevi | Dalkey Archive Press (Illinois)
İlk İngiltere baskısı | 1989, Jonathan Cape

Bu, hepimizin olmasa da çoğumuzun hayatın bir noktasında kurduğu bir fantezi olsa gerek: Dünyada hayatta kalan son insan olmak. David Markson'un romanı Wittgenstein's Mistress'in kahramanı Kate'e olan da bu. Yoksa değil mi? "Başlangıçta, bazen sokaklara mesaj bırakırdım" diye başlıyor roman ama okur, Kate'in iç monologlarından çıkardıklarının dışında, bu giriş öncesinde neler olduğunu asla öğrenemiyor. Gelişen hikâye, iki temel olasılığın ucunu açık bırakıyor: Kate'e güvenilecek olursa, büyük olasılıkla kendisinin sebep olduğu bir yangında oğlunu kaybetmiştir ve şimdi, bilinmeyen bir sebepten, insanoğlunun son temsilcisidir. Ya da Kate'e güvenilemez, ki bu durumda da büyük olasılıkla kendisinin sebep olduğu bir yangında oğlunu kaybetmiş, ardından da çıldırmıştır ve şimdi insanoğlunun son temsilcisi olduğunu sanmaktadır.

Söz konusu olan kendine ve başkalarına güven teması ve bunun dille ilişkisi, kitaba adını kazandıran şeydir. Bu, aslında Wittgenstein'ın düşüncesinin kurgusal bir yorumudur ve Kate'in iç sesindeki karmaşa ve acı, Wittgenstein'ın felsefi metinlerinin altında yatan şeyin tekinsiz bir yankısı gibidir. Kişinin geçmişe dair bilgisi ve kendi belleği daha da güvenilmez bir hâl aldıkça, bugüne dair bir bilgi edinemeyeceğini ve bu olmadan da bir benlik anlayışı olamayacağını anlarız. Hak ettiği gibi değer verilmeyen bu yazarın zekâsının parlaklığı, kuşkunun okura yanaşmasının ve sonunda da onu içine çekmesini sağlayan ustalığında yatar. **DS**

Paradise of the Blind

Duong Thu Huong

Yazarın doğum tarihi | 1947 (Vietnam)
İlk yayın tarihi | 1988
İlk yayınevi | Phu nu (Hanoi)
Orijinal adı | Nhung thiên duong mù

Duygulara hitap eden, onları harekete geçiren bu roman, komünist Vietnam'ın çatırdayan kalbine yapılmış bir yolculuktur: Gücü o kadar büyüktür ki, Huong'un çalışması anavatanında hâlâ fiilen yasaklıdır. Hikâye, bir Rus tekstil fabrikasında çalışan genç bir göçmen kadın olan Hang'ın perspektifinden anlatılır. Hang, yapıp ettikleriyle sevdiklerinin sürekli ve neredeyse affedilmez biçimde acı çekmesine yol açan ama yine de, kültürlerinden gelen güçlü aile bağları sayesinde hala bağırlarına bastıkları komünist dayısını görmek için Rusya'nın bir ucundan diğerine yolculuk eder.

Son derece hoş ayrıntılarla dolu ama katıksız dürüstlüğüyle yürek parçalayıcı olan Paradise of the Blind, Vietnam kırsalındaki günlük hayata ve şehir varoşlarının katı rutinine duyumsal bir yoğunluk getirir; aile sunağındaki kurbanların kokusunu, ördek kanı muhallebisinin tadını ya da köy havuzlarını tıkayan su mercimeklerinin yapışkanlığını hissedersiniz neredeyse. Hang'ın dul annesi, yaşı geçmiş bekâr halası ve komünist dayısı, kendilerine pahalıya patlayan kültür devrimine balıklama atlamış olan köylü toplumunun çelişkili kurallarına uygun yaşamak için, kendilerince, ellerinden geleni yaparlar.

Huong, pirinç tarlalarının, bambuların ve su sığırlarının, külah şapkalarla bisikletlerin kartpostallardaki görüntülerinin altını eşeler ve eski dinlerin, geçmişten miras nefretlerin ve büyük değişimlerin ülkesini gözler önüne serer. Bu roman, değişim sürecindeki Vietnam hakkında derin bir içgörü sağlayan, muhteşem, ağırtsal bir güce sahip. **TSu**

Foucault Sarkacı

Foucault's Pendulum

Umberto Eco

Yazarın doğum tarihi | 1932 (İtalya)
İlk yayın tarihi | 1988
İlk yayınevi | Bompiani (Milano)
Orijinal adı | Il pendolo di Foucault

Bu romanda herşey yoruma açıktır. Bu nedenle, anlatıcının Middlermarch'taki Dorothea'nın öğretim görevlisi kocasıyla adaş olduğu gerçeğini atlamamalıyız. Eco'nun Causabon'u da dünya tarihinin kirli işlerle dolu karmaşasını tek bir tutarlı öykü olarak yeniden yazmak ister ama projesinin doğruluğuna ikna olmuş olan Eliot'ın Causabon'unun aksine, Eco'nun karakteri hikayesinin yalnızca olası yorumlardan biri olduğunun farkındadır.

Foucault Sarkacı, anlama ulaşma arzusu hakkında derin ve çok yönlü bir romandır. Garamond Press'te birlikte çalışan Causabon, Belbo ve Diotallevi gizli toplulukların tarihi üzerine bir kitap için araştırma yapmaktadır. Özenle hazırlanmış bir şaka olarak başlayan bir olayın sonucunda Belbo'nun bilgisayarında bulabildikleri tüm açıklamaları ve yorumlamaları toplarlar ve Tapınak Şövalyeleri'nin Planı'nı yeniden yazarlar. Plan mükemmel bir komplo teorisidir: Görünürde bağlantısız olan tarihi olaylar, herşeyin başka bir anlama geldiği birleştirilmiş bir hikayenin çerçevesinde yeni anlamlar bulmaktadır. Bu tehlikeli ve sonunda oyuncuları ele geçirecek bir oyundur. Foucault Sarkacı sonlan(may)ışı, haricinde bir dedektiflik romanının bütün unsurlarına sahiptir. Herşeyin olduğundan daha büyük bir gerçeğe işaret ettiği hem sürükleyici hem de rahatsız edici bir anlatıdır; ne var ki bu gerçek, kesinlikle, kurmacadır.

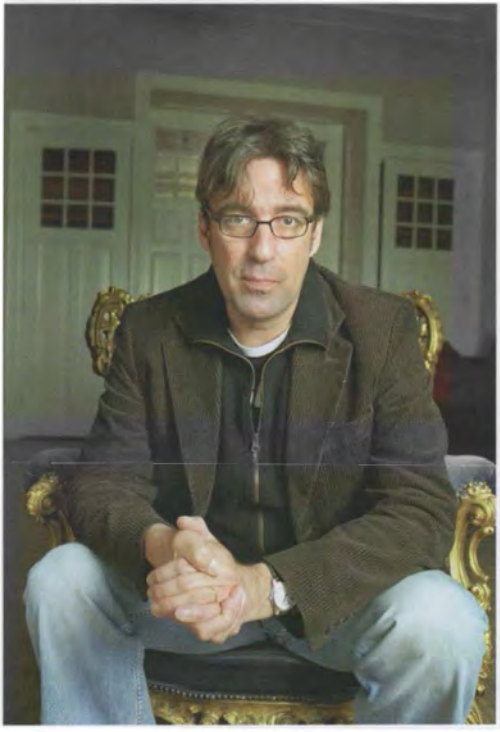

"Başının üzerinde evrendeki tek sabit nokta duruyordu... ve bunun kendi işi değil sarkacın işi olduğunu tahmin ediyordu"

▲ Roman İngilizce'ye William Weaver tarafından çevrildi ve ertesi sene ABD ve İngiltere'de yayımlandı.

Gimmick!

Joost Zwagerman

"Öldüğümde, kitaplarıma istediğinizi yapabilirsiniz; kitapçılardan çıkarabilirsiniz, yakabilirsiniz – giden gitmiştir"

Joost Zwagerman

▲ **Roman yazarlığının yanında denemeler kaleme alan ve şair olan Joost Zwagerman, 2005 yılında Maartje Geels'in çektiği bir fotoğrafta görülüyor.**

Yazarın doğum tarihi | 1963 (Hollanda)
İlk yayın tarihi | 1989
İlk yayınevi | De Arbeiderspers (Amsterdam)
Yazarın tam adı | Johannes Jacobus Zwagerman

23 yaşında ünü yakalamasına neden olan, bir hayli beğeni toplayan romanı Gimmick! üç yıl sonra Zwagerman'ın dünya çapında tanınmasını sağlamıştı. 1989 yılında Amsterdam'da geçen bu romanda, yazar esas karakteri Walter "Raam" van Raamsdonk'u bizimle yedi ay süren çağdaş ve ahlaken düşük sosyete yaşam tarzıyla konuşturur. Raam ve arkadaşları Groen'le Eckhart seçkin Hollandalı sanatçılardır. Akşamlarını De-Gimmick gece kulübünde geçiren Groen ve Eckhart, çalışmalarını seks, uyuşturucu ve rock'n'roll elde etmek için para kazanmak amacıyla sürdürmektedir. Öte yandan Raam, kız arkadaşı tarafından terk edildiğinden beri sanatını icra edememektedir. Yozlaşmış bir dünyada oyunda kalmaya çalışan Raam darmadağın olur.

Küçümseyici bir yorumla, Zwagerman, altındaki gerçek ham hayatı bulmaya çalışarak profesyonel para avcılığı kültürüne soyunur. Doğallığı edebiyat ve övgüye değer ince ayrıntı anlayışıyla birleştiren Zwagerman karakterlerinin kendi adlarına konuşmalarına izin verir. Raam'ın kokain, para, kırık bir kalp ve başarısız ilişkilerle dolu dünyası, post modern bir dünyadaki kişisel doğrulama sorunlarına, kendini başka birine ya da başka bir şeye duyduğu sevgide kaybetme korkusuna ve masumiyetin kaçınılmaz kaybına bağlıdır. Bu inanılmaz ölçüde uydurma bayağılığın gerçeğe dönüşmesi midir; aralarında hiç fark var mıdır? Kimsin ve ne istiyorsun? Romanın sonunda, Raam yatakta bir kadınla burnu kanayarak yatmaktadır: "Bir taksi istiyorum," der. **MvdV**

Obabakoak

Bernardo Atxaga

Yazarın doğum tarihi | 1951 (İspanya)
İlk yayın tarihi | 1989, Erein (San Sebastián)
Orijinal dili | Basque
Yazarın tam adı | Joseba Irazu Garmendia

Atxaga'nın, adı yazar tarafından üstünkörü "Obaba'dan hikâyeler" olarak çevrilen romanı, Bask dili Euskara'da basıldıktan bir yıl sonra İspanya Ulusal Edebiyat Ödülü'nü aldı. Eser, adına sadık bir şekilde, hepsi Bask Ülkesi'ndeki efsanevi yerleşim yeri Obaba halkının hatıralarından ve hayallerinden meydana gelen bir dizi hikâyeden oluşmaktadır. Bu son derece sevecen, gülünç ve genelde dokunaklı hikâyeler okuyucuyu, Bavyera'dan Bağdat'a uzanan, hem dünyanın hem de insan zihninin hayali manzaralarıyla dolu bir yolculuğa çıkarır. Yol boyunca, anlatıcıların ve kahramanların kendi çocukluk hatıralarının yanı sıra, Yukarı Amazon'un yerli kabileleriyle, İsviçre'de dağcılarla ve Çin'e fanatik bir caniyle karşılaşırlar.

Obabakoak'ın çekiciliği yalnızca anlatımındaki çeşitlilikte değil, aynı zamanda da yazarın kişisel durumu ve edebiyatın tarihi; azınlık diline sahip Bask ülkesi ve hem antik hem de yaygın olan dilleri konuşan dünyanın geri kalanı gibi kişisel ve evrensel temaları bir araya getirmesinde yatmaktadır. Bask milliyetçiliğinin ve ülkeden ayrılmasının uzun süreli bir tartışmanın özünü oluşturduğu bir dönemde, Atxaga'nın ülkesine sahip çıkışı, kahramanlarının hayali uçuşlarının çağrıştırdığı evrensellikten kaçınırken, ilginç bir şekilde politikadan uzaklaşıyor ve bunun yerine bireylerin hem ülkeleri hem de toplumlarıyla ilişkilerine odaklanıyor. **Lbi**

Inland

Gerald Murnane

Yazarın doğum tarihi | 1939 (Avustralya)
İlk yayın tarihi | 1989
İlk yayınevi | Heinemann (Melbôm)
Patrick White Ödülü | 1999

İnland, 1700'lerde Laurence Sterne tarafından fitili erken ateşlenmiş ve 20. yüzyılın sonlarına doğru John Barth, Robert Coover ve John Fowles gibi yazarlar tarafından benimsenmiş bir edebi tarz olan üstkurmaca türünde bir kitaptır. Aslında kendini yaratma süreciyle ilgili bir yazma şekli olan üstkurmaca, hem yazarına hem okuyucusuna, "gerçeğinin" kaçınılmaz dengesizliğine ve kendi varlığını haber veren ilgisiz yazılara dayanıyor olmasına gönderme yapma cesaretini gösterir.

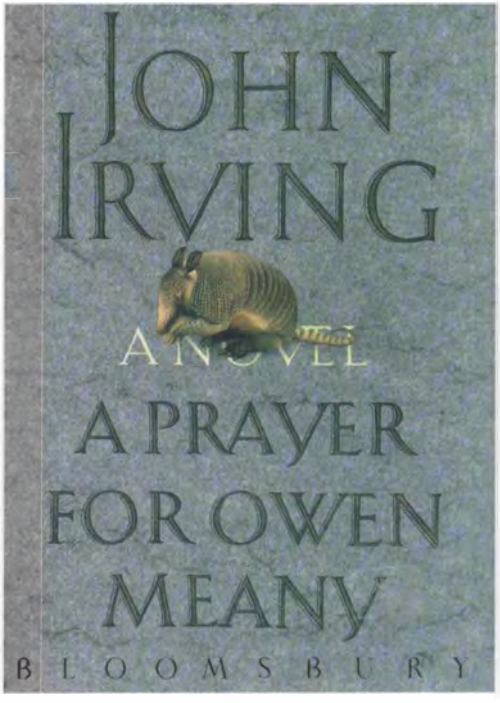
Roman, gerçek bir anlatıcıyla çizgisel bir tema izlemek yerine, arada sırada belli belirsiz Amerika, Avustralya veya Macaristan olduğu anlaşılan çeşitli değişken dünyalara bakan bir pencere görevini üstlenmektedir. Toplumdan elini eteğini çekmiş Macar yazardan Avustralyalı ergene kadar çeşitli maskelere bürünen anlatıcı, hayat, ölüm, cinsel dürtüler, doğa ve insanın doğanın üstündeki etkileriyle bunları tamamen yazılı olarak kaydetmenin önemini keşfetmektedir.

Zaman zaman son derece otobiyografik olan Inland, bir yazarın hayal gücü ve hatıralarının bir romana şekil vermek üzere nasıl bir araya geldiğini göstererek, yazarın gizli kalmış sanatsal becerilerini açığa çıkarmaktadır. Murnane'in, neredeyse tamamını Avustralya'nın "iç kısımlarında" geçirdiği gerçek hayat hikâyesine bağlı kalan bu roman, yazarak sınırları ve denizleri aşmanın mümkün olduğunu göstermektedir. En çok da güdümlü bir hayal gücüyle paralel hayatlar yaratmanın edebi gücünün altını çizen Inland, hem içeriğine dahil etmediği şeylerle hem de kullandığı ayrıntılarla alternatif bir felsefe önermektedir. **LK**

A Prayer for Owen Meany

John Irving

Yazarın doğum tarihi | 1942 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1989
İlk yayınevi | W. Morrow (New York)
Yazarın tam adı | John Winslow Irving

"Berbat sesli bir oğlanı aklımdan çıkaramamaya mahkûmum..."

▲ Tıpkı romandaki anlatıcı gibi, John Irving'in annesi de babasının kimliğini açıklamayı her zaman reddetmiştir.

Irving'in romanları genellikle karışık olaylar ve unutulmaz komik karakterler etrafında döner ki bu da yapıtlarını edebî ve popüler roman arasında bir yerlere oturtur. A Prayer for Owen Meany, genel olarak Irving'in en iyi yapıtı kabul edilir. İnanç, kuşku ve anılara dair canlı ve oldukça komik bir hikâye anlatan roman, aynı zamanda Amerikan kültürünü eleştirir ve Irving'in belki de en otobiyografik çalışmasıdır. 1987'de Toronto'da, huzursuz ve geçmişe saplantılı John Wheelwright, 1960'larda ve 70'lerde arkadaş olduğu Owen Meany'le geçirdiği zamanları hatırlayarak gençliğini anlatır. Owen'ın tuhaf, genizden gelen sesiyle (metinde yer alan konuşmaları büyük harflerle yazılır) pek çok acımasız şakanın muhatabı olan garip, parlak ciltli bir cüce olarak anımsar. Bir de kazara annesini öldürmüş bir kişi olarak.

John ilk sayfada, Owen Meany'nin Hristiyan olmasının sebebi olduğunu yazar; kitabın geri kalanında bunun nasıl ve neden olduğunun, John'un nasıl kendi dini inancını keşfettiğinin öyküsü anlatılır. Kitabın ana teması, Tanrı'nın varlığına dair açık bir kanıtın olmadığı (en azından John'un gözünde) bir dünyada, kuşku ve inanç arasındaki ilişkidir. Bunun en önemli simgesi, romanın merkezindeki doğal ve doğaüstü arasındaki ilişkiyi somutlaştıran Owen'ın kendisidir. Tüm garipliğine rağmen Owen, insanoğlunun manevi durumunu temsil eder; Owen ve diğer pek çok insan arasındaki fark, onun, kendisinin Tanrı'nın bir enstrümanı olduğunu bilmesidir. Owen'ın kaderci inancının kökeninde, tüm yaşamı boyunca hazırlandığı kendi kahramanca ölümünü bir kâhin gibi önceden bilmesi yer alır. **EF**

Acı Çikolata

Like Water for Chocolate

Laura Esquivel

Meksika'da geçen bu keyifli aşk hikâyesinin 12 bölümünden her biri bir ayın adını taşır ve bir yemek tarifiyle başlar. Malzemelerin birleşiminden ortaya, anlattığı mutfak gibi dünyevî zevk ve lezzetlerle dolu bir kitap çıkar. Böylece yemek yemek nasıl günlük yaşamımızın vazgeçilmez parçasıysa, yemek tarifleri de Acı Çikolata'nın o derece vazgeçilmez bir parçası haline gelir. Bu, tamamı kadınlardan oluşan De La Garza ailesinin en küçük kızı olan ve annesine ölene dek en küçük kızın bakmak zorunda olduğunu buyuran bir Meksika geleneği nedeniyle, aile reisi Mama Elena tarafından evlenmesi yasaklanan Tita'nın hikâyesidir. Tita, önlenemez biçimde, Pedro'ya aşık olur ve Pedro da en azından gerçek aşkına yakın olabilmek için Tita'nın çirkin ablası Rosaura'yla evlenmeye karar verir. Bu evlilik, tutku, yalan, öfke ve aşk dolu 22 yıl süren bir çatışmanın başlangıcıdır ve bu süre boyunca iki aşık, bedensel tutkularını doyurmaksızın biribirlerinin etrafında dolaşmak zorunda bırakılırlar. Aile çiftliğinde baş aşçı olmakla görevli Tita, kendi aşk ve özlem duygularını kattığı yemekler yapar ve bu yemekler hem yiyen herkesi hem de hikâyenin sonucunu etkiler.

Aşıkların hikâyesinin yemekle ilgili fonu, iştahı kabartmasının yanı sıra karakterlerle ilgili mecazi yorum sunan, ağız sulandırıcı Düğün Pastası, Gül Yaprağı Sosunda Bıldırcın ve Ceviz Sosunda Biber gibi tarifler içerir. Bu tariflerin aşk hikâyesiyle karışımı, hem coşkulu hem tensel, hem komik hem tutkulu, hem acı hem tatlı ve lezzetli bir roman doğurur. Tita'nın çikolatası ve Three King's Day ekmeği gibi bu orijinal ve çekici hikâyeye de karşı koymak zordur. **LE**

Yazarın doğum tarihi | 1950 (Meksika)
İlk yayın tarihi | 1989
İlk yayınevi | Editorial Planeta Mexicana
Orijinal adı | Como agua para chocolate

"O günden sonra, Tita'nın hâkimiyet alanı mutfak oldu..."

▲ 2001 yılında çekilen bu fotoğrafta New York'taki evinde görülen Laura Esquivel'in ilk romanı, 1993'te gösterime giren bir filme uyarlandı.

Lizbon Kuşatmasının Tarihi

The History of the Siege of Lisbon

José Saramago

Yazarın doğum tarihi | 1922 (Portekiz)
İlk yayın tarihi | 1989, Editorial Caminho (Lizbon)
Orijinal adı | História do Cerco de Lisboa
Nobel Edebiyat Ödülü | 1998

Tüm sıra dışı romanlarında olduğu gibi Saramago burada da asgari noktalama işaretiyle yazar. Schoenberg'in aralıksız müzik yapıtlarına benzeyen kitap, bildiğimiz tarihi romanın, bu yöndeki çabaların çoğunun beceriksiz ve kaba görünmesine sebep olan, bir tür 'yeniden keşfi'dir. Bir sihirbazın el çabukluğuyla Saramago, okuyucusunu doğruca başka bir dünyanın merkezine taşır.

Lizbon'da bir yayınevinde düzeltmen olarak çalışan Raimundo Silva, bile isteye, bir tarih metninde yer alan bir cümledeki fiile, Portekiz'in tarihini fiilen değiştirecek şekilde olumsuzluk takısı eklemeye karar verir: 12. yüzyılda Lizbon kuşatması sırasında Haçlılar, Müslümanlara karşı Portekiz kralının yardımına gelmediler.

Silva'nın işini kaybetmesine neden olmak yerine, bu itaatsizliği, kendisinden 15 yaş küçük olan yeni amiri Dr. Maria Sara'nın ilgisini çeker. Sara, Silva'yı gerçekten bu yeni tarihi yazmaya ikna eder ve Silva yeniden kurgulanmış hikâyesini kaleme almaya başlarken, ikisi birbirlerine aşık olurlar. Saramago her zaman olduğu gibi, sakarlık, gülünçlük ve duygusallık anları aracılığıyla onların aşk macerasına kısa bakışlar atmamıza olanak tanır. 20. yüzyıl edebiyatının tamamında, romancı Christine Brooke-Rose'un "silinip yazılan tarih" olarak bahsettiği şeyin bundan daha saf bir örneği ve elbette daha komiği yoktur. Bu roman bize tarihin baştan yazılmış bir hâlini ve bu sayede de dünyamızın yeniden keşfi olanağını sunar. **PT**

The Trick is to Keep Breathing

Janice Galloway

Yazarın doğum tarihi | 1956 (İskoçya)
İlk yayın tarihi | 1989
İlk yayınevi | Polygon (Edinburgh)
MIND/Allen Lane Yılın Kitabı | 1990

Kadınsı bir psikolojik krizin içten anlatımı olan The Trick is to Keep Breathing, kâh tekdüze, kâh kasvetli biçimde gülünçtür. Joy Stone adında ironik bir isme sahip kahramanın sevgilisi bir kazada öldüğünde, Joy, onun ruhunu, her yere yayılmış hoş kokulu bir bulutta hisseder, ta ki yatağın altında devrilmiş, akan tıraş losyonunu bulana kadar. Bu kendini kandırma sahnesi, umutsuzca aşk ve yakınlık arayışında, kendi cefasının suç ortağı olan klişe bir kadınlık modeli sunar. Ölen sadece Michael değildir; Joy da, evli bir adamın metresi olarak toplumsal alanda görünmez olduğunda ve yas ritüellerinden dışlandığında, onunla beraber bir çeşit yaşayan ölü olur. Ardından Joy, içine düştüğü kederle yemek yememe hastalığına tutulur ve kelimenin tam anlamıyla neredeyse yok olur.

Bir ruhsal kırılma yaşayan Joy, kendisini bedeninden uzak ve parçalanmış hissetmektedir; bir psikiyatri kliniğinde geçirdiği zaman bu duyguyu şiddetlendirmekten başka bir işe yaramaz. Joy'un çöküşünü somutlaştırarak roman da parçalanır, dağılır ve sayısız farklı biçimlerde kendini yeniden kurar: Dergilerden parçalar, yemek tarifleri, yıldız falları, mektuplar ve kendi kendine yetme kitapları, güvensiz kadınlığın tüm aksesuarları. Bu dağınık metinsel manzarada gezinirken, Joy'un içinde bulunduğu durumun yıkıcılığını ve kadının dünyadaki konumunun saçma bir şekilde başkalarının keyfine tabi olan doğasını idrak ederiz. Sonunda Joy, yaşamın, yüzmek gibi, öğrenilecek bir oyun olduğunu anladığında, yeniden tutarlı bir benlik anlayışı kazanır. **CJ**

The Great Indian Novel

Shashi Tharoor

Yazarın doğum tarihi | 1956 (İngiltere)
İlk yayın tarihi | 1989
İlk yayınevi | Arcade Publishing (New York)
Commonwealth Yazarlar Ödülü | 1991

Destan statüsüne ulaşmaya yönelik emelini, özbilinçle, adından başlayarak ilan eden The Great Indian Novel, kendine, karakterlerden birinin dediği gibi "tüm bir ulusun hikayesi"ni anlatmak gibi göz korkutucu bir görev edinir. Shashi Tharoor, bu görev için Hint mitolojisinden bir destan olan Mahabharata'nın yardımına başvurur, romanını kadim mitolojinin modern Hindistan'ın politik ve tarihsel gerçekleriyle etkileşimi çevresinde temellendirir. Sonuç, gerçeğinin sevgi dolu bir parodisini sunan, yarı hayalî bir 20. yüzyıl Hindistanı'nda göz alıcı, duyarlı ve çoğu kez cümbüşlü sayılacak biçimde eğlenceli bir gezidir.

Ved Vayas'ın, kâtibi Ganapathi'ye bir hatırat olarak anlattığı roman, görünüşe göre, birkaç sayfalık alanda Nehru'dan Indira Ghandi'ye, ondan Krişna'ya uzanacak biçimde, Hindistan'ın en ünlü politik liderleriyle mitolojik yaratılarının biraraya getirilmesiyle oluşturulan bir ailenin politik entrikalarını takip eder. Akıllıca yazılmış ve özbilinç içeren roman, aynı zamanda, İngilizce Hint romanlarının kültürel mirasıyla oynar; A Passage to India'dan (Hindistan'a Bir Geçit) ve Kipling'in "The Bungle Book" (Orman Kitabı) olarak yeniden adlandırılan kitabından karakterler öykünün içinde dolaşır. Roman, ironik mizah anlayışı ve kaygan politik bağlılıklarına karşın roman, ele aldığı konuya hem saygıyla hem de eleştirel bir gözle yaklaşır; satirik rüzgârının içinde, hem bir ulusun doğuşunu anlatan hikayesinin önemini hem de Tharoor'un deyişiyle "bizim ülkemizde dünyevi olanda mistik olan kadar önemlidir" algısını vurgular. **AB**

The Melancholy of Resistance

László Krasznahorkai

Yazarın doğum tarihi | 1954 (Macaristan)
İlk yayın tarihi | 1989
İlk yayınevi | Magveto Kiadó (Budapeşte)
Orijinal adı | Az ellenállás menakóliája

The Melancholy of Resistance, münzevi Macar roman yazarı László Krasznahorkai'nin İngilizce'ye tercüme edilen ilk yapıtıdır. Küçük, isimsiz ve yoksul bir Macar kenti, bir kış gecesi gezici bir sirkin beraberinde kurumuş devasa bir balina ölüsüyle çıkıp gelişiyle tamamen değişir. Sergi malzemesi ana meydana koyulduktan sonra, kuşku dolu bir söylenti ve paranoya dalgası kenti sarar ve sonunda ayaklanma ve şiddete dönüşür. Ancak balina sadece bir Truva atıdır. Sahne arkasında, Prens olarak bilinen, dehşet verici, ucube gibi bir cüce, kentin yok edilmesi emrini vermiştir ve ustalıkla kent halkını bir korku ve nihilizm durumuna iter. Bu anlamsız saldırı olayına karşı mücadele verenler, kent sakinlerince bir çeşit köyün delisi muamelesi gören saf genç adam Valuska ve matemetiksel olarak kusursuz aralıklar kullanarak bir piyanoyu "orijinal" armonilerine göre yeniden akort etme fikrine saplantılı ilginç bir figür olan akıl hocası Bay Estzer'dir.

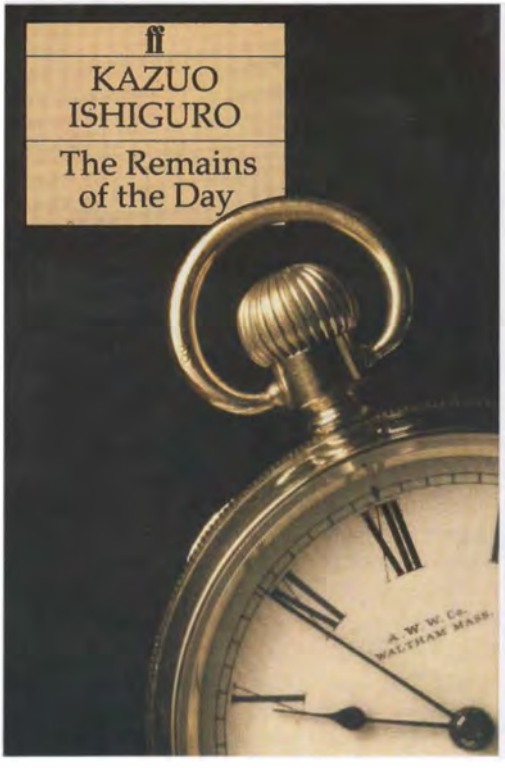
The Melancholy of Resistance, oldukça tuhaf, rahatsız edici, son derece ayrıntılı ve görkemli bir atmosfere sahip. Uzun gölgeler, ısırıcı soğuklar ve tekinsiz fısıltılardan oluşan ve tüm bunların panzehir niteliğinde bir yazım biçimiyle işlendiği bir roman. Doğu Avrupa'daki ayaklanmaların bir alegorisi olarak okunabilir; belki halk kültürü ve toplumsal bilinç oluşumu üzerine bir irdelemedir; belki gotiği ucuz edebiyatın pençesinden kurtarma girişimidir; belki de hepsi ve daha da fazlasıdır. **SamT**

Günden Kalanlar

Remains of the Day

Kazuo Ishiguro

Yazarın doğum tarihi | 1954 (Japonya)
İlk yayın tarihi | 1989
İlk yayınevi | Faber & Faber (Londra)
Booker Ödülü | 1989

"Ne korkunç bir hata..."

▲ **Burada görülen ilk baskının kapağında, hem Stevens hem de Britanya İmparatorluğu için zaman tükenmektedir.**

Stevens, tam da İngiliz sınıf sisteminin can çekişen kalbinde bulunan Darlington Malikânesi'nin 34 yıllık başuşağıdır. Titiz, katı ve ketumdur. Kendisi de bir başuşak olan babası ona, büyük olmak için ağırbaşlılığın çok önemli olduğunu öğretmiştir. Gelişmemiş her türlü tutkuyu defeder ve evi idare ettiği mesafeli kesinliğin herhangi bir şekilde gevşetilmesine müsaade etmez. Darlington'un ölümünden dört yıl sonra Stevens, eski kâhya Bayan Kenton'ı, Farraday adlı zengin bir Amerikalı olan yeni ev sahibi için işe dönmeye ikna etmek üzere bir yolculuğa çıkar. Stevens ne kadar ciddi ve soğuksa, Farraday de o kadar saygısız ve teklifsizdir. Stevens, "şakalaşmaktan" huzursuz olur. Bayan Kenton da Stevens kadar titiz ve çalışkandır ancak onun canayakınlığı Stevens'ın katılığına ters düşer. Ufak ve tatlı atışmalarıyla etrafa sıcaklık yayarlar. Bayan Kenton, eğer Stevens'la evlense hayatının çok daha iyi geçebileceğini açıklayınca, Stevens bunu sessizlikle karşılamasına rağmen derinden sarsılır. Bu kaçırılmış fırsat üzerine harekete geçileceğinin bir daha konusu bile açılmaz.

Stevens'ın Bayan Kenton'u ziyaret yolculuğu, ona geçmişi yadetme fırsatı verir. İhtişam ve nezaket dolu günlere özlem duyar ve kaybolan bir dünyayı, kendi yerini bildiği bir dünyayı düşünerek hüzünlenir. Bu çağa ait olmayan bir kişiye, modası geçmiş bir geleneğe dönüşmüştür. Sonunda, mükemmel bir beyefendi olmasına rağmen Lord Darlington'un bir Nazi destekçisi olduğu gerçeğiyle karşı karşıya gelir. Stevens her zaman körlük derecesinde sadık olmuştur ancak hayli geçikmeli de olsa gözlerinin açılması onu bu duygudan yoksun bırakır. Yaşamının yanlış yere yönelmiş güven ve hiç yer verilmemiş bir sevgiden ibaret olduğunun farkına varır. Çok geç olsa da sonunda daha önce görmezden geldiği bir şeye, Bayan Kenton'un dürüstlüğüne değer vermeye başlar. Bu roman, kâh eğlenceli kâh dokunaklı biçimde örülmüş bir söz ustalığıdır. Ishiguro, İngiliz toplumuna acımasız bir bakış yöneltir ama hiçbir zaman zalimce değil, her zaman şefkatle. **GT**

London Fields

Martin Amis

London Fields, tepetaklak edilmiş bir dedektiflik öyküsüdür; başkahraman Nicola Six iki potansiyel "cinayet kurbanı" yaratmak üzere anlatıcıyla işbirliği yaparak tarihin sonunun getirebilmesi olasılığını araştırır.

Nicola Six, kendisini bir nükleer felaket senaryosuna dahil edebilmek için, kifayetsiz aşıklarının (gaddar, suça eğilimli, işçi sınıfına mensup Keith ve kibar, dürüst, üst sınıfa mensup Guy'ın) zayıf yanlarını kullanır. Hikâye, uğursuz sarı bulutların çevresel bir felaketin habercisi olduğu ve Amerika Başkanı'nın karısı "Faith"in yaşam mücadelesi verdiği 20. yüzyılın son haftalarında geçer.

Dünyanın sonuna dair bu gerçeğe uygun çağrışımlar, kültürün ölümüne dair çelişik bir korkuyu da içinde barındırır. Romanın konuyla uyum içindeki biçemi bu korkuyu güçlendirme işlevi görür. Keith'in yoksullaştıran bir kitle kültürüne köle gibi bağımlı olmasının karşısına, Lawrence'ın The Rainbow'undan (Gökkuşağı) bir pasajın uzun bir kopyası da dahil, yüksek edebi kültüre alaycı göndermeler konulur. Anlatıcı Samson Young, roman boyunca yavaş yavaş ölmektedir ve sonuna gelindiğinde ölür. Romanın sonunda yer alan, Samson'un kendisinden daha başarılı bir yazar olan, görünmez ruh ikizine (Mark Asprey veya "M.A.") yönelik gönderme, yazarı belirsizleştirir. Aslına bakılırsa, bu belirsizlik hâli romanın genel karakteristiğidir ve roman, kendini herhangi bir eleştirmene kabul ettirme çabasına asla girişmeden kent yaşamının karanlık yanlarını korkusuzca deşer. NM

Yazarın doğum tarihi | 1949 (İngiltere)
İlk yayın tarihi | 1989
İlk yayınevi | Jonathan Cape (Londra)
İlk ABD baskısı | 1990, Harmony (New York)

MARTIN AMIS
LONDON FIELDS

"Keith Talent çok kötü bir adamdı. Hatta berbat bir adam olduğunu bile söyleyebilirdiniz. Ama... gelmiş geçmiş en berbat adam da değildi"

▲ Bu roman 1984'te Money ile başlayan ve 1995'te The Information'la tamamlanan ve birbirine sıkı sıkıya bağlı olmayan bir üçlemenin ikinci kitabı.

Ay Sarayı

Moon Palace

Paul Auster

Yazarın doğum tarihi | **1947 (ABD)**
İlk yayın tarihi | **1989**
İlk yayınevi | **Viking Press (New York)**
Yazarın tam adı | **Paul Benjamin Auster**

Ay Sarayı, babalığı hüsrana uğratabilecek engeller üzerine bir roman: Müstakbel veya fiili babalıkları konusunda kayıtsız, aşırı hevesli ya da zıt duygular yaşayan erkeklerle dolu. Başkahraman Marco Stanley Fogg, babasını hiç tanımamış ve 11 yaşındayken ölen annesi tarafından büyütülmüştür. Daha sonra, Victor Amcasının yanında, canayakın ama duygusal açıdan ilgisiz olan ev halkıyla yaşamaya başlar. Victor ölünce büyük kitap koleksiyonu Fogg'a miras kalır ve evsizlik, iflas gibi olaylardan kurtulmak için kitapları parça parça satar.

Oldukça yaşlı, çokeşli bir babanın çocuğu olan Kitty Wu, Fogg'u kurtarır ve birbirlerine aşık olurlar. Garip, münzevi bir ressam olan Thomas Effing'in yaşam hikâyesini kaydetme işini bulur ama bu istikrar dönemi kısa sürer. Fogg, Effing'le tuhaf bir bağ kurar ve onu manevi akıl hocası olarak benimser. Ardından Fogg, Effing'in aslında baba tarafından dedesi olduğunu keşfeder. Effing'in isteği üzerine, Fogg sonunda biyolojik babasıyla kavuşur ve onunla yoğun ama kısa bir ilişki paylaşır.

Kitty'nin hamileliği, kendi moral bozucu deneyimlerini telafi etmek için bir fırsat yakalayan Fogg için sembolik bir boyut kazanır ancak aşkları, boğucu tutumunun sebep olduğu karşılıklı ihanet hissini atlatamaz. Sonunda Fogg yalnız kalır ama elinde yeni keşfedilmiş berrak bir kavrayış gücü vardır belki de. **AF**

◀ **Paul Auster 1980'den beri, New York'un Brooklyn bölgesini Manhattan'a tercih ederek burada yaşamaktadır. Burada daktilosuyla beraber evinde görülüyor.**

Vişnenin Cinsiyeti

Sexing the Cherry

Jeanette Winterson

Yazarın doğum tarihi | **1959 (İngiltere)**
İlk yayın tarihi | **1989**
İlk yayınevi | **Jonathan Cape (Londra)**
İlk ABD baskısı | **Atlantic (New York)**

17. yüzyıl Londra'sında geçen Vişnenin Cinsiyeti, kargaşalı bir keşif ve devrim dönemini anlatır. Etten, canlı bir dağ gibi görünen Köpekli Kadın, gürültücü, rahatsız edici komşuları, bir sürü evcil köpeği ve Thames nehrinde bulup kendi çocuğuymuş gibi büyüttüğü evlatlık oğlu Jordan'dan oluşan karışık bir topluluk la birlikte yaşar. Köpekli Kadın, insanüstü boyutlardadır. Aşırı büyük boyutunun avantajları ve derinden bağlı olduğu ahlaki inançlarıyla Köpekli Kadın, dünyasının kanunsuz keşmekeşinde çok etkili bir intikam gücüdür ve tartışma veya ikna yoluyla elde edemediği herşeyi güç yoluyla elde eder. Gezgin Tradescant'ın muz sergisini görünce keşfetmeye vurulduğunda annesi, genç Jordan'a hareketli bir su kütlesinin ismini verdiğine pişman olur. Sonunda Jordan, coğrafi olduğu kadar da metafiziksel olan bir yolculuğa çıkar. "Birkaç yıl sonrasında" geçen romanın son bölümü, Jordan ve Köpekli Kadın'ı, başlangıçtaki bağlarını yeniden yakalamış bir biçimde, bir Kraliyet Donanması denizcisi ve eski çevre bilimci, yeni çevre eylemcisi olarak yeniden vücuda getirir.

Winterson'un özgün üslubu, bu romanda en görkemli noktasına varır. Dans eden 12 prenses veya şehirlerin havasını marka manyağı vatandaşlarının yarattığı kirlilikten kurtarmak için gönderilen "söz temizleyicileri" hikâyelerinde anlatım, gerçek ve hayal kavramlarını kendiliklerinden çözülene kadar birbirleriyle karıştırır. Mit, fabl, peri masalı ve tarih, yeni bir türe ulaşılana kadar birbirlerine eklemlenir. **AF**

Like Life

Lorrie Moore

Yazarın doğum tarihi | 1957 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1990
İlk yayınevi | Knopf (New York)
Yazarın Tam Adı | Marie Lorena Moore

"Bu bir televizyon şovu mu?"

▲ Moore'un öyküleri, yazarın deyişiyle ABD'nin "spor salonlarının olduğu ama ironinin olmadığı" bir kesimi olan Orta Batı'da geçer.

Like Life yayınlandığında çok iyi eleştiriler aldı. Moore'un hikâyelerini bir mücevher ustasının keskiyi kullanırkenki titizliğiyle yazdığı sır değil. Sekiz kısa öyküden oluşan bu derlemede öykülerin çoğu, Amerika'nın gözle görülür biçimde daha masum olan bir kesiminde, iç gözlem yapmaya, örneğin kar arabası kullanmaktan ya da geyik avlamaktan daha az eğilimli olan Orta Batı'da geçer. "Spor salonları vardı ama ironi yoktu... İnsanlar her şeyi gerçek anlamıyla alırdı, uyuşturucular olmaksızın." Bu öyküler, yaşam başkaları için rahatça akıp gider gibi görünürken şaşkınlıkla izleyen kişiler hakkındadır. "Bazen yalnızca yaşamdan keyif almaya çalıştığını düşünürdü ve başka zamanlarda da kafasının fena halde karışık olması gerektiğini fark ederdi."

Mary iki adamla çıkmaktadır. Her şey son derece cesurca ve gayet modern görünmektedir ve elbette kendisini kıskanan arkadaşlara kartpostallarda verdiği izlenim de budur. Ancak yavaş yavaş değişmeye, sadece beyazlar giyip parklarda oturarak "incilden mısralar" okumaya başlar. Harry, naif bir heves ve başarı arzusuyla, yaşam öyküsünü, hayatını adadığı eserini, çok içen açgözlü bir televizyon yapımcısına veren bir oyun yazarıdır. Zoe, sırf siyah saçlı olduğu için İspanyol olduğu düşünülecek kadar 'sarışın' bir yer olan Illinois kırsalında küçük bir üniversitede öğretmendir. Herkes gibi bir ev döşemeye çalışır ve bir Şark halısı satın alır. Satıcı kız ona "Huzur" ve "Ebedi Yaşam" anlamına gelen imgeleri anlatır. Ama nasıl emin olabilir ki? Aslında, mesela "Bruce Springsteen" anlamına gelmediklerini nereden bilebilir? İçindeki kuşkudan bir türlü kurtulamayan Zoe'nin halıyı iade etmekten başka seçeneği yoktur.

Bunlar yakından bakıldığında kırılgan, eğlenceli ve yürek burkan karakterlerdir. Moore'un ikinci öykü derlemesine verdiği ad, "Like Life" (Hayat Gibi), bundan daha isabetli olamazdı. Bize tanıdık gelen ama asla alaycı bir dille anlatılmayan şeylere kahkahalarla güleriz; ta ki o kahkaha bir yumruk olup boğazımıza oturana kadar. **GT**

Varoşların Buda'sı

The Buddha of Suburbia

Hanif Kureishi

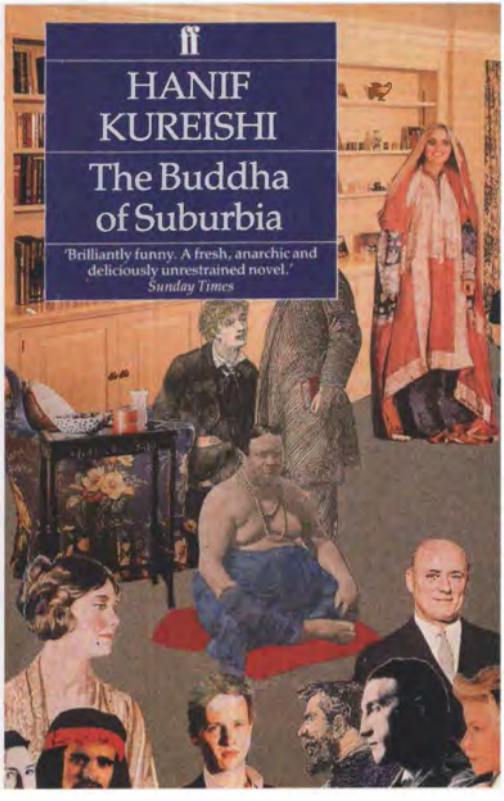
Varoşların Buda'sındaki yergili mizah, 1970'lerde Londra'nın varoşlarında büyüyen, 17 yaşındaki anlatıcı Karim Amir'in izini sürerken sık sık politik doğruluğu hedefine alır. Karim'in devlet memuru olan babası Haroon, metresi Eva tarafından pek de geleneksel olmayan ilgi alanını hayata geçirmeye kışkırtılır ve bir 'New Age' gurusu, varoşların "Buda'sı" statüsü kazanır. Bu ilişkinin Haroon'un İngiliz karısı, Karim'in annesi Margaret üzerinde yıkıcı bir etkisi olur ve kadın giderek daha güçsüz ve dertli birine dönüşür. Margaret'in kız kardeşinden aldığı destek paha biçilmez ve kayınbiraderinden gördüğü ilgi oldukça yararsızdır; öte yandan tutumları, alttan alta küçümseyici olan bakış açılarıyla çelişmektedir.

Anne ve babasının evliliklerinin parçalanması sırasında Karim, arkadaşlarının desteğiyle ayakta kalır. İradeli ve kendine güvenen genç bir kadın olan Jamilla, yetiştirildiği Asya geleneklerinin çoğuna meydan okur ve Karim'le olan deneysel cinsel ilişkisini başka bir adamla nişanlanmasından sonra da devam ettirir. Eva'nın oğlu Charlie de önemli bir figürdür. Charlie'yle aralarındaki cinsel ilişki, Karim'in gözlerini zamanın serbest ruhuna açar ancak sonuçta arkadaşlığın ötesine geçmez.

Roman, yetişkinliğe geçerken yaşanan kimlik bunalımının pek çok yönünü ele alır. Karim uyuşturucuları dener, biseksüelliğini keşfeder ve İngiliz olma anlayışına katkıda bulunan iki tarih arasındaki ilişki üzerine düşünür. Roman BBC'de yayınlanan başarılı bir televizyon dizisine uyarlandı. **JW**

"Ve A noktasını, ardından gelen B ve C noktalarını ve bir yandan F ve diğer yandan G'yi alacaksın, ta ki tüm alfabeyi görebilene kadar..."

Yazarın doğum tarihi | 1954 (İngiltere)
İlk yayın tarihi | 1990
İlk yayınevi | Faber & Faber (Londra)
Whitbread İlk Kitap Ödülü | 1990

▲ Hanif Kureishi, hem geleneksel ahlaki tutumlara hem de politik doğruluğun bağnazlıklarına karşı çıkarak sıklıkla tartışma yaratır.

The Shadow Lines

Amitav Ghosh

Yazarın doğum tarihi | 1956 (Hindistan)
İlk yayın tarihi | 1990
İlk yayınevi | Ravi Dayal (Yeni Delhi)
Sahitya Akademi Ödülü | 1989

Hindistan'ın en itibarlı edebi ödülü olan Sahitya Akademi Ödülü'nün sahibi The Shadow Lines, üç kuşağın Kalküta'dan Kahire'ye, Londra'dan Dakka'ya uzanan tarihsel olaylarını anlatır. İsimsiz anlatıcı, birbirlerini hükümdarlık zamanından beri tanıyan Bangladeşli ailesiyle İngiliz Price ailesinin birbirinin içine geçmiş hayatlarını keşfetmek üzere zamanda ve yerde ileri geri sıçramalar yapar.

Kitabın merkezindeki gizem, anlatıcının ikinci dereceden kuzeni (ve akıl hocası) Tridib'in, 1964 yılında (Bangladeş'in Bölünme tarihi) Dakka şehrinde başına gelenlerin etrafında döner. Yaşadığı trajedinin ayrıntıları ve etkileri 20 yılda fazla bir süreye yayılarak romanın bütün diğer karakterlerinin hayatlarını renklendirir. Çeşitli karakterlerin hatıralarıyla hikayelerini girift bir şekilde birbirinin içine dokuyan The Shadow Lines, bireyleri ayırabilen hem fiziksel hem de mecazi sınırları (gölge çizgilerini) anlatarak siyaset yüzünden parçalanmış bir ulusun küçük ölçekli temsilcisi olma görevini üstlenir.

1956 yılında Kalküta'da doğmuş olan Amitav Ghosh günümüzün İngilizce yazan saygın Hintli yazarlarından biridir. Başka ödüllerin yanı sıra, Arthur C. Clarke Ödülü'nü, Pushcart Ödülü'nü ve Fransa'nın Prix Medici Etranger'ini kazanmıştır. Daha önceki kitapları da sürgün, diaspora ve kültürel dışlanma gibi konuları merkez almış olmasına rağmen, The Shadow Lines bu temaların, güçlü ama içten bir düzyazıyla yorumlanmış, hassas ve son derece gelişmiş bir araştırmasını sunmaktadır. Ghosh aynı zamanda, sayısız romanın, denemenin ve seyahatnamenin yazarıdır. **BJ**

Tribid'in yaşadığı trajedinin ayrıntıları ve etkileri 20 yıldan fazla bir süreye yayılarak romanın bütün diğer karakterlerinin hayatlarını renklendirir.

▲ **Romanları daha çok anavatanı Hindistan'da geçmesine rağmen, Ghosh New York'ta yaşamaktadır; bu fotoğrafı 1996 yılında Columbia Üniversitesi'nde çekilmiştir.**

The Midnight Examiner

William Kotzwinkle

Yazarın doğum tarihi | 1938 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1990
İlk yayınevi | Houghton Mifflin (Boston)
İlk İngiltere baskısı | 1990, Black Swan (Londra)

Howard Halliday, Bottoms, Knockers, Brides Tell All ve The Midnight Examiner'ın yayıncısı Chameleon Yayıncılık'ta editör olarak çalışmaktadır. Naneli kafein tabletleriyle ve güzellik editörü Amber Adams'a duyduğu aşkla dolduruşa gelen Halliday, kadrosunu yayıncılığın gelgitli, pespaye dünyasında çılgın bir koşturmacaya sokmaktadır.

Howard gerçek bir işin özlemini duyar; tıpkı aykırı kadrosu gibi. Bu kadronun içinde, şizofrenik krizlere eğilimli ve Howard'ın mutfak duvarına "Büyük Kadınlar" başyapıtını çizmek gibi bir takıntısı olan grafiker Fernando yer alır. Nathan Feingold, tüftüfüyle attığı, ucunda acıbiber sosu bulunan oklarla güvercinleri ve personeli vurur. Forrest Crumpacker, yeni din dergisinin başına geçmek üzere isteği dışında işe alınmış ve kendisine zorla, posta yoluyla piskopos rütbesi verilmiştir. Hattie Flyer, gazetelerinin sattığı güzellik ürünleriyle ucubeye dönmüştür. Ayyaş Hip O'Hopp, bir zamanlar gerçek gazetelerde muhabirlik yapmıştır, şimdilerdeyse, kaldırımda elinde bir şişeyle yalnız başına göçüp gitmemek için evlenmek üzere Çinli bir kadın bulmak ister. Günlerini, herşeyi çarpıcı bir manşete çevirerek geçirirler: "Bir Kızın Rahminde UFO Bulundu", "İsa'yla Tanışana Kadar Fahişeydim". Geceleriniyse içerek geçirirler. Eski model Mitzi Mouse, bir porno filmi çekerken "kazara" bir gangsteri vurduğunda Chameleon ekibi onun yardımına koşar. Bumeranglar, Nathan'ın tüftüfü ve olta kamışlarıyla silahlanmış olarak, Madame Veronique'in büyüsünün paha biçilmez desteğiyle, savaşmaya giderler. Bu, sevgi dolu, gürültülü, muzip ve elden bırakılması imkânsız bir fars. **GT**

The Things They Carried

Tim O'Brien

Yazarın doğum tarihi | 1946 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1990
İlk yayınevi | Houghton Mifflin (Boston)
İlk İngiltere baskısı | Collins (Londra)

Her ne kadar bu Vietnam Savaşı metni, sözde kurmaca bir yapıt olsa da, O'Brien ve anlatıcısı "Tim O'Brien", okurların, titiz bir betimleme üzerinden gerçeğe ulaşma olasılığına dair varsayımlarıyla oynamaktan asla vazgeçmez. O'Brien daha önce bir Vietnam hatırası (If I Die in a Combat Zone, 1973) yazmıştır ancak burada, bilinçli bir şekilde, genellikle kurmacayı anıdan ve gerçeği yorumdan ayırmak için güvendiğimiz kuralları deşer. Telif hakkı sayfasında "olayların, isimlerin ve kişilerin hayali olduğu" belirtilir ancak O'Brien'ın (ya da "O'Brien"'ın mıdır?) "Alpha Şirketi çalışanlarına" "sevgiyle" ithafı yer alır ve bu, "çalışanların" kitabın başlıca karakterleri olduğunu farkettiğimizde çarpıcı bir örtüşmedir.

"Tim O'Brien" Vietnam deneyimini nasıl en iyi şekilde nakledeceğiyle boğuşurken bu gerilim metnin içine işler: Bir savaş hikâyesinin "gerçek bir savaş hikâyesi" olması için tam anlamıyla doğru olması mı gerekir? O'Brien'ın öyküsü, derin bir kederden kendiyle dalga geçmeye, kara mizaha ve sonra tekrar kedere döner. Anlatımdaki bu belirsizlik duygusu okurlar açısından, O'Brien'ın anlattığı şeyin Vietnam'da savaşan Amerikan askerlerinin varoluşsal durumu olup olmadığına dair bir merak ve güvensizlik hissi yaratır

O'Brien, kendilerini, tıpkı anlatıcı olan O'Brien ve onun asker arkadaşlarının eve hasret duymaları gibi, eleştirel olmayan anlatımın aldatıcı lüksüne ve rahat konforuna hasret kalmış bulabilecek okurlarına karşı, deneyim ve betimleme arasında çeşitli yanlış eşleştirmeler kullanır. **AF**

Şans müziği

The Music of Chance

Paul Auster

Yazarın doğum tarihi | 1947 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1990
İlk yayınevi | Viking Press (New York)
Sinema uyarlaması | 1993

Ortalarda olmayan babasından kalan yüklü miktardaki miras, Jim Nashe'in yepyeni bir Saab'la amaçsızca ülkede dolaşmak için birdenbire itfaiyecilik işinden ayrılıp kızını kız kardeşine bırakarak kendi ortadan kaybolma eylemini gerçekleştirmesini sağlar. Diğer insanlarla herhangi bir anlamlı ilişki kurmanın yarattığı dizginler olmaksızın yaşamanın kendisini özgürleştireceğini tasarlasa da Nashe'in bu yaşam deneyimi onu tuhaf bir hissizlik durumuna sürükler. Nashe yolun kenarında dolaşan feci şekilde dövülmüş bir çocuk gördüğünde içgüdülerine karşı gelip onu arabasına alır. Jack Pozzi, kaybetmeye hazır oldukları herşeyi almayı umduğu tuhaf, milyoner bir çiftin malikânesine gitmeye çalışan hilekâr bir poker oyuncusudur. Akla gelmeyecek olan şey gerçekleşip de çalışma, şans ya da hileyle milyoner çift kazandığında, Nashe ve Pozzi borçlarını ödemek için özgürlüklerinden vazgeçerler. Nashe ve Pozzi'nin ortak kaderlerine verdikleri zıt tepkiler yoluyla Auster, özgürlük kavramını ve özgürlüğü elde etmek için hür iradenin gerekli ve yeterli olup olmadığını irdeler. Nashe'in tamamen sorumluluktan arınmış olma lüksüne sahipken hissettiği boşluk duygusuna rağmen esareti ve zorunlu işçiliği ona, üzerinde düşünülmüş eylemin değerini yeniden öğretir. Bedensel çalışma ona üzüntü değil yeni bir otokontrol kazandırır; kendini gerçekleştirmeyi hatalı bir biçimde eyaletler arası yollarda aramak yerine Nashe, bunu kendi yaratır. Pozzi'yse, sonunda her ikisinin de yaşamlarını mahfeden bir zincirleme intikam reaksiyonu başlatana kadar kırgın bir öfkeyle dolup taşar. **AF**

Stone Junction

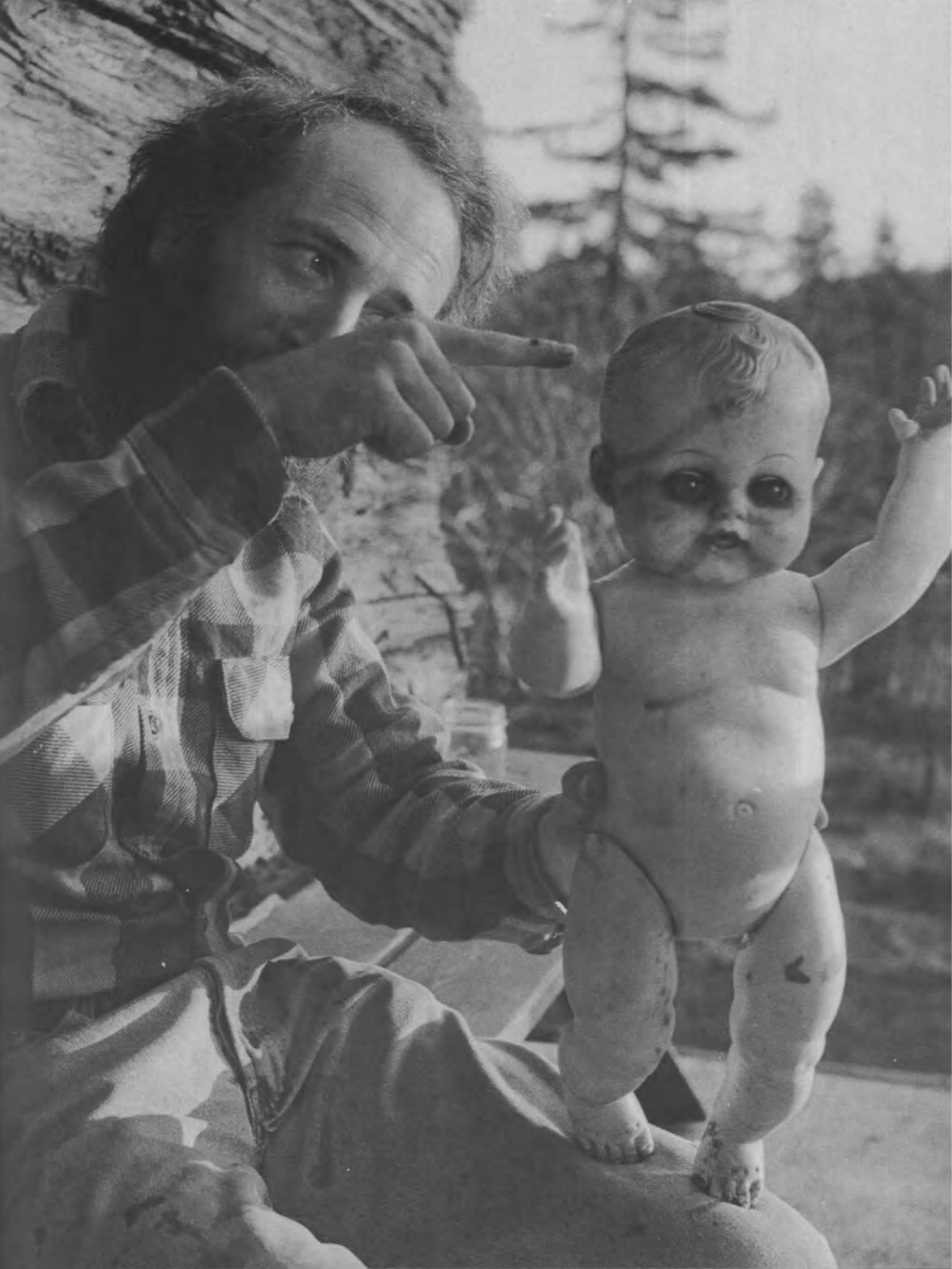
Jim Dodge

Yazarın doğum tarihi | 1945 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1990
İlk yayınevi | Atlantic Monthly Press (N. Y.)
Tam adı | Stone Junction: An Alchemical Potboiler

Stone Junction, 1966'da 16 yaşındaki evden kaçmış Analee'nin çocuğu olarak dünyaya gelen Daniel Pearce'ın yaşamını ve yaşadığı dönemi anlatıyor. Dodge'un romanı, okura sayfaları ardı ardına çevirten bir heyecanla Amerikan toplumunun sınırlarının ciddi bir incelemesini birleştiren canlı ve otorite karşıtı bir orta oyunu.

Daniel ve Analee, tenha ve uzak bir yerdeki bir kulübeden çıkıp, AMO (Büyücüler ve Kanun Kaçakları İttifakı) olarak bilinen bir örgütün içine düşerler. Daniel büyürken, gelenekselin dışında bir eğitim veren, müthiş bir ayrıksılığa sahip bir dizi öğretmene emanet edilir. Meditasyon, açık havada hayatta kalma, seks, uyuşturucular, tehlikesiz hırsızlık, taklit ve poker eğitimi alır. Ancak ikinci bir olay örgüsü hattı Daniel'in öğrenme eğrisini dedektiflik öyküsü biçiminde keser. Daha Daniel 14 yaşındayken annesi, AMO adına bir görevdeyken şüpheli şekilde öldürülür. Daniel, Analee'nin ölümündeki baş şüphelilerden biri olan Büyük Volta'dan görünmezlik sanatını öğrendiğinde iki öykü birleşir. Romanın düğüm noktasında Daniel, azami güvenlikli bir yerleşim yerinden gizemli, 6 kıratlık bir pırlanta çalmaya gönderilir. Ne var ki, bütün en iyi gizem öykülerinde olduğu gibi, hiçbirşey göründüğü gibi değildir. Dodge'un kendi deyişiyle Stone Junction, "simyacılıkla tencere kaynatmayı sağlayan" bir kitap; sınırlarda yaşamanın ve iletişim kurmanın giderek daha da zorlaştığı bir dönemde büyü ve yasadışı işler geleneğine verilmiş cüretkâr bir selam. **SamT**

▶ **1984'te çekilen bu fotoğrafta Dodge, kendisine uygun bir poz veriyor. Dodge'un romanı Stone Junction, yazar Thomas Pynchon tarafından "kesintisiz bir parti" olarak nitelendirilmişti.**

Amongst Women

John McGahern

Yazarın doğum tarihi | 1934 (İrlanda)
İlk yayın tarihi | 1990
İlk yayınevi | Faber & Faber (Londra)
Irish Times Edebiyat Ödülü | 1991

John McGahern'in İrlanda kırsal yaşamı üstüne lirik, yankılı ve ustaca irdelemeleri, uzun gebelik dönemlerinin ardından her 10 ya da 12 yılda bir karşımıza çıkar. Amongst Women kırsal kesimde yaşayan bir İrlanda ailesi içindeki güç ilişkilerini, tarihin ve gerçekleşmemiş bir özgür İrlanda devleti vaadinin içine yerleştirerek anlatır. İngiliz-İrlanda savaşında savaşmış yaşlı bir IRA üyesi olan Michael Moran, kendisini, yaratılmasına yardımcı olduğu bağımsız İrlanda'dan tamamen yabancı ve kopuk hissetmektedir.

Yeni politik ve sosyal düzende yer almaya tenezzül etmeyerek büyük çiftliği Great Meadow'un merkezinde ataerkil egemenliğinde oturur. En büyük oğlu Luke, Moran'ın baskıcı otoritesinden uzağa, İngiltere'ye kaçar. Geriye kalan 3 kızı ve bir diğer oğlu düzenli olarak Great Meadow'a geri dönerler. Moran kızları ve ikinci eşi Rose tarafından çok sevilmektedir ama ruh hali değişkendir ve son derece kırılgan gururu onlara uzun zamandır sekte vurup heveslerini kırmaktadır.

Ailenin boğucu birliğini korumak için kızlarını yanında alıkoyar. Karısı, kızları ve aile reisi arasındaki mücadele, Moran'ın güç anlayışı hayatı kavrayışıyla birlikte zayıflarken, zorla da olsa yeniden canlanır. Bütün otoriterliği ve acımasız huysuzluğuna karşın, Moran varoluş krizinin işkencesini çeken, karmaşık ve zayıf bir adamdır. Hikâye, zayıflığın verimli bir insancıl anlatımı ve şiirsel bir dille süslenmiş. Roman aynı zamanda sömürge sonrası dönem, kuşaksal değişim, kırsal Katolik İrlanda'daki farklı cinsiyetleri arasındaki ilişkilerin değişiminin bir anlatımıdır. **RMcD**

Get Shorty

Elmore Leonard

Yazarın doğum tarihi | 1925 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1990
İlk yayınevi | Delacorte Press (New York)
Film uyarlaması | 1995

Leaonard'ın yazımında Hollywood'un büyük etkisinin olması, sadece kariyerine bir western yazarı olarak başladığı ve daha sonradan başarısız filmlere dönüşmüş birçok hikâyesi olduğundan değil. Bu etki, hikâyelerini tatlandıran sinematik referanslar anlamında da ölçülemez, Tarantino'dan çok önce Leonard'ın karakterleri filmleri tutku ve mizahla tartıştılar. Karakterleri kendilerini katil, âşık, soyguncu, polis rolleri yapıyormış gibi görene ve bu rollerle ilişkileri filmlerle ilişkilerine göre şekillenene kadar, filmler Leonard'ın romanlarını istila etmiştir.

Leonard'ın uzun "tehditkâr adamlar" listesinin içinde yer alan kahramanlarından tahsildar Chili Palmer, bir hava yolu şirketini "dolandıran" ve Hollywood'a kaçan bir kuru temizlemeciyi takip eder. Bu sefer bir Hollywood yapımcısına ait başka bir kuşkulu alacağın peşine düşmeyi kabul eder. Herkesin rol yaptığını hızlı bir şekilde fark eden Chili kendini şu ana kadar hikâyede meydana gelen her şeyin bir versiyonunu düzenleyen bir yapımcı olarak tekrar yaratır. Özellikle, uyuşturucu satıcıları, limuzin şoförleri, film oyuncularını da kapsayan düzenbazlık, komik ama kendine güvenen bir dokunuşla ele alınıyor. Leonard'ın kendisine eşdeğer ironisinde, Hollywood film yapımcılarının aptallık ve saçmalıklarıyla ilgili bir hikâye olan Get Shorty'nin sinema versiyonu, Leaonard'ın adaptasyonlarının en iyisi ve en başarılısı olmuştur. **AP**

▶ **Leaonard'ın dolandırıcılık romanından Barry Sonnenfeld'in yarattığı beğeni toplayan sinema versiyonunda, düzmece film yapımcısı Chili Palmer'ı John Travolta canlandırır.**

Dilsizin Kızı

The Daughter

Pavlos Matesis

Yazarın doğum tarihi | bilinmiyor
İlk yayın tarihi | 1990
İlk yayınevi | Kastaniotis Editions (Atina)
Orijinal adı | I mitera tou skilou

Modern Yunan tarihi pek de iyi bilinmemektedir: 2. Dünya Savaşı, kıtlık ve sonrasındaki siyasal istikrarsızlık, İç Savaş. Dilsizin Kızı bu dönemde yaşamış iki kadının hikâyesini anlatır. Sıklıkla gelen hacizlerden mustarip anlatıcı, hayalperest aktris Rarau, annesinin çocuklarını kıtlıktan kurtarmak için bir İtalyan subayla yattığı savaş döneminde, Yunanistan'ın Alman işgali altında olduğu dönemde ailesinin yaşadıklarının hikâyesini anlatır. Daha sonra, "sözde Kurtuluş"un ardından bu gibi kadınlar ("işbirlikçiler") toplum tarafından cezalandırılıp aşağılanır; annesi bir daha asla konuşmaz. Rarau annesini, başlangıçta dilencilik yaptıkları Atina'ya götürür. Rarau dilenmeye aldırmaz; aktris olmak istediği için dilenmek onu sahneye alıştırmaktadır. Daha sonra Yunanistan'ın çeşitli yerlerinde sahnelenen birçok teatral yapımda figüran olarak başarı kazanır. Sonunda mutlu olduğunu iddia eder.

Dilsizin Kızı, Yunanistan'ı dinden ve vatanseverlikten uzak bir şekilde ele almaya cesaret etmesi bakımından eşsiz bir kitaptır. Kitapta Tanrı da Yunanistan da birçok kez inkâr edilmiştir: "Çocuklarım açlıktan ölürken neredeydi?"; "sözde Ulus."

Rarau delidir, güvenilmez bir anlatıcıdır, ama duruma çok uygun bir Yunan atasözü vardır: İnsan gerçeği çocuklarla delilerden öğrenir. Süreçteki, neredeyse gerçek dışı karakterler ve olaylar mozaiğini tanıtarak, ülkesinin hikâyesini kendisini sevdiren bir saflıkla anlatır. Matesis, ülkesini ya da başkarakterini övme ihtiyacı hissetmez: Onları oldukları gibi sevmek yeterli bir içtenliktir. **Cse**

Vertigo

W. G. Sebald

Yazarın doğum tarihi | 1944 (Alm.), 2001 (İngiltere)
İlk yayın tarihi | 1990
İlk yayınevi | Eichborn (Frankfurt)
Orijinal adı | Schwindel, Gefühle

Büyük beğeni toplayan yazar W. G. Sebald'ın ilk romanıdır. Sebald, diğer yapıtlarında olduğu gibi, Vertigo'da da genel geleneklere karşı koyar, kurgu, röportaj, gezi yazısı, otobiyografi ve fotografik deneme türlerini ayrıcalıklı ve benzersiz bir edebi form yaratmak için birleştirir.

Dört bölüme ayrılan roman anlatıcının İtalya ve Güney Almanya'daki gezilerini izliyor. Ölüyü dirilterek yaşayanların onu yaşamın anlamı üstüne sorguya çekmesini amaçlayan ruhsal yolculuğunda anlatıcıya yoldaşlık yapıyoruz. Çokça düzensiz ve dolambaçlı olsa da anlatıcının Marie Henri Beyle (Stendhal), Giacomo Casanova, Franz Kafka ve birçok başka kişinin hayatları, aşkları ve kayıplarını tasvir ettiği akışta birçok anahtar temalar ortaya çıkıyor. Bu temalar arasında başlıcası hafızanın, hayali ve güvenilmez doğasıyla, geçmişi hatırladığı kadarıyla uydurup gizleme eğilimi. Vertigo'nun ustalığı hikâyenin ipliklerini marifetli bir şekilde örmesinde, tamamen farklı hayatları, zamanları ve mekânları bir araya getiren bir geçiş noktası ve gizemli rastlantıları nefes kesen bir şekilde açıklamasındadır. Bir yanda anlatıcının kesinlikle hayali yolculuklarından meydana gelen uğursuz bir ortam varken, bir yanda da Sebal'in yazısının yeterince takdir edilmeyen şakacı ve mizahi yönü açıkça görülüyor.

Aralara serpiştirilmiş çeşitli fotoğraf, resim, diyagram, çizim ve dokümanlarla Vertigo'nun güzelliği arttırılmış ve daha esrarengiz bir hale getirilmiş. Belirgin farklarına rağmen, insan bu imgelerin görünmez bir anlam ipliğiyle birbirine bağlandığı duygusunu üstünden atamıyor. Vertigo görünüşte rastgele tecrübeleri bağlayan, iyi dokunmuş bir kumaş izlenimi veriyor. **CG-G**

Amerikan Sapığı

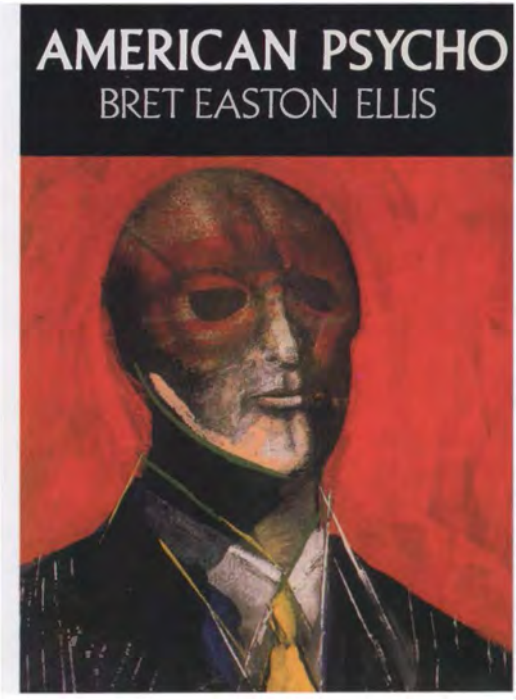
American Psycho

Bret Easton Ellis

Yazarın doğum tarihi | 1964 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1991
İlk yayınevi | Vintage (New York)
İlk İngiltere baskısı | Picador (Londra)

Amerikan Sapığı her şeyden önce çirkin bir kitap. Phil Collins ve Whitney Houston'un müzikal eleştirileri eklenmiş ve 80'lerin sokak modasının sonsuz, sürekli tekrarlanan betimlemeleriyle birlikte müstehcen şiddetin olağanüstü şematik bir tanımlaması. Romanın kahramanı, Ellis'in bir önceki romanı The Rules of Attraction'ın (Çekim Kuralları) başkahramanı Sean Bateman'ın kardeşi Patrick Bateman, Wall Street'te çalışan bir psikopattır. İş görüşmeleri ayarlar, zengin lokantalara gider, tecavüz eder ve cinayet işler. Roman bu faaliyetler arasında hiçbir ayrılık göstermez.

Romanın ortaya koyduğu gibi ahlak bozukluğu, modern yaşamla o kadar sıkı bir şekilde örülmüştür ki artık onu görmek veya resmetmek ya da kapitalizmin ne zaman duracağını ve vahşetin ne zaman başlayacağını bilmek mümkün değildir. Fransız mutfağı ve Armani ceket tanımlamaları bile burada anal tecavüz tanımlaması kadar pornografiktir. Pop müzik, filmler ve moda cinayetin bir parçası olan katil bir kültür içinde suç ortaklarıdır. Bateman'e ya da onun ait olduğu kültüre karşı ahlaki bir tutum takınma girişimi yok. Ancak, anlatımının bükümsüz yoluyla birleşen şiddetin aşırılığı yazıma, romanın kendisi kadar etiğe veya estetiğe yakın, tuhaf ve ince bir boyut kazandırıyor. Bateman neden böyle bir belaya bulaştığını anlamaya çalışırken, kendi gizemini ya da kafasının karışıklığını kendine açıklayamıyor. Sonuçta roman, okunamaz ve düşünülemez hale gelmiş bir kültür üzerine bir çeşit açık perspektif edinebilmek için etik kesinliğe yönelik bir özlem üretiyor. Bu, ahlaki çöküntünün ortasında bile bir çeşit masumiyetten söz eden bir özlemdir ve salt bu nedenle de olsa Amerikan Sapığı okunmaya devam edilmelidir. **PB**

"Aslında o bana meydan okuyor"

▲ **Kitabın kapağındaki Wall Street kıyafetine iliştirilen insanlıktan uzak yüz romandaki seri katilin karakterini özetliyor.**

Hayatın ve Aşkın Yasaları

The Laws

Connie Palmen

Yazarın doğum tarihi | 1955 (Hollanda)
İlk yayın tarihi | 1991
İlk yayınevi | Prometheus (Amsterdam)
Orijinal Adı | **De wetten**

"Esef ve pişmanlıkla, yüzünün bulutlandığını, coşkusunun söndüğünü görüyorum..."

▲ İlk romanı Hayatın ve Aşkın Yasaları, Palmen'i kendi ülkesinde çok satan bir yazar haline getirdi ve ona uluslararası ün kazandırdı.

İnancını yitirmiş ve bunun yerini dil ve düşüncelere tapınmayla doldurmuş, Katolik bir köy kızı olan Marie Deniet, hayatındaki yedi önemli erkekle ilişkilerinden anlatısal bir envanter çıkarır. Bu erkeklerden her biri, onun kendini tanımlayışına katkıda bulunan bir hikâye sağlar; ayrıca bizatihi onlar da astrolog, saralı, filozof, rahip, fizikçi, sanatçı ve psikiyatrist olarak, hikayeleri aracılığıyla tanımlanırlar. Sözcüklerin gücüne inancından destek alan Marie, varoluşu düzene sokma ve cennetini kaybetmiş bir dünyayı tehdit eden anlamsızlığın kaosunu dağıtma işine canla başla sarılır. Marie'nin, insan zekası ve muhakemesine muhtaç görünen bir evrendeki ilerleyişi, bir erkeğin aşkının ardında yatan karmaşıklıklar yüzünden duraklar ve nafile kılınır; bu, ergenlik çağında anlam yaratan aşkları başlatan döngüyle aynı türden bir olaydır. Heykeltraş Lucas Asbeek'le aşk hayalinin dağılmasıyla Marie, masalların gerçeklikle uzlaşmadığını; dilin, kendi kayıp Tanrı'sının yerini alan kadiri mutlak ilah olmadığını ve önceden belirlenmiş hikâye kalıpları dışındaki hayatın, gücü ve bağımsızlığı olduğunu öğrenir.

Sanatın, üzerinde her birimizin kendi küçük gerçekliğini öreceği ağı temin ediyor göründüğü bir zamanda, sanat ve dilin imkanlarını sorgulamak, hayatın anlamının ta kendisini sorgulamakla eş anlamlıdır ve yeni bir tür gerçeklik uydurmak, sanat eseri üretmeye eşdeğerdir. Marie'nin dil yoluyla geçerlilik sınamanın çekiciliğine tamamıyla teslim olmayı başaramayışı ve hikayesini tekrar tekrar kuran erkekler tarafından konan kanunlardan nihai acılı geri çekilişi; dilin, sadece başkalarıyla bir buluşma zemini olarak kullanıldığı zaman anlamlı olduğu yönündeki çıkarımıyla örtüşür; zira "tekil ve tek başına olan şey anlamsızdır." **MW**

Ölümün Karanlık Yüzü

Faceless Killers

Henning Mankell

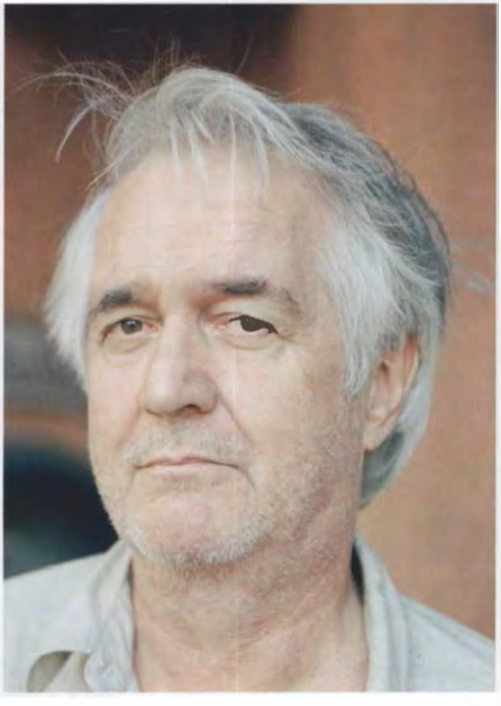
Bir adamla karısı gaddarca öldürülmüştür. Failden hiçbir iz, görünürde hiçbir sebep ve hiç tanık yoktur. Bulunan ipuçlarından da sonuç çıkmaz ama bir şeyler polis dedektifi Kurt Wallander'a araştırmaya devam etmesini söylemektedir...

Sonradan ünlenen Wallander'ı tanıtan bu ilk romanda, güney İsveç'te, yakından incelediğimizde göründüğü kadar şiirsel olmayan küçük bir kasabanın sahne gerisine götürülürüz. Katil avı öfkeli bir hızla devam etmektedir ve sonunda Wallander kendini ırkçı ve yabancı düşmanı eğilimleri olan grupları soruştururken bulur.

1991 yılında yazılan Ölümün Karanlık Yüzü, ekonomik krizle, büyük işsizlikle, politik ucuz halkçılıkla ve yabancı düşmanlığını parlamentoda ilan etmiş olan bir partinin öz ama çok aydınlatıcı görünümüyle karşı karşıya kalmış olan İsveç toplumunu yansıtmaktadır. Toplumun içine işleyen karanlık imalar kasvetli ve yağmurlu küçük kasabanın, keyifsiz polis güçlerinin ve genellikle pasif halkının tasvirinde yansıtılmıştır. Güvensizlik ve aldırmazlık yalnızca cinayet soruşturmalarına değil, toplumun geneline nüfuz etmiştir. Giderek artan fikir kutuplaşması, Wallander'ın araştırmak zorunda olduğu çevreyi şekillendirmektedir. Açıkça bir politik roman olmamasına rağmen, Ölümün Karanlık Yüzü giderek artan hoşgörüsüzlüğe karşı tavır alır ve bu şekilde anlatıcının büyük bir ustalıkla anlattığı ilginç konuya ahlak unsurunu eklemiş olur.

Ölümün Karanlık Yüzü dokuz kitaplık Wallander romanları serisinin ilkidir ve bu kitap Mankell açısından uluslararası bir çıkış olmuştur. Kendi türünde mutlaka okunması gereken bir kitap olmasının yanı sıra, 20. yüzyıl İskandinavya'sı'nda, muhtemelen Mankell'in öncülüğünü yaptığı ve Norveçli çağdaşı Karin Fossum'un yakından izlediği kurgusal polisiye akımının bir dalı olan modern cinayet romanlarının yükselişinin bir temsilcisi olarak ilgiyi hak etmektedir. **Tsu**

Yazarın doğum tarihi | 1948 (İsveç)
İlk yayın tarihi | 1991
İlk yayınevi | Ordfront (Stockholm)
Orijinal adı | Mannen utan ansikte

▲ Kurt Wallender dedektif romanlarıyla ünlenen Mankell, zamanının çoğunu bu fotoğrafın çekildiği Mozambik'te geçirmektedir.

Astradeni

Eugenia Fakinou

Yazarın doğum tarihi | 1945 (Mısır)
İlk yayın tarihi | 1991
İlk yayınevi | Kedros (Atina)
İlk İngilizce Baskısı | 1992, Kedros (Atina)

Astradeni birçok modern Yunan yapıtı gibi politik bir roman değildir. 1978 yılında geçer ve kırsal bölgelerden Atina'ya doğru büyük göç dalgasıyla bu dalganın sonuçların hem ülke hem de halk açısından irdeler. 11 yaşında okullu bir kız olan Astradeni'nin ailesi 12 adadan biri olan küçük Simi adasından Atina'ya göç eder. Şehre uyum sağlayamazlar: Yoksuldurlar, yöresel ağızla konuşmakta ve arabalardan korkmaktadırlar. Atina'daki hayatları daha çok yenilgiden ibarettir: Astradeni'nin babası kalıcı bir iş bulamaz, annesi bütün gün evde tek başına oturup ağlar ve Astradeni de okulda arkadaş edinemez, hatta hiçbir yerde bahçe olmadığı için dışarı oynamaya bile çıkamaz. Atina'da "onlara yetecek kadar yer yoktur."

Astradeni'nin kitap boyunca tek zaferi adıyla ilgilidir. Atina'daki yeni öğretmeni adını anlayamaz, Hristiyan adı olmadığını söyler ve keyfi olarak "Urania" adını kullanır. Ancak, Astradeni "yıldızları birbirine bağlayan" anlamına gelmektedir. Sonunda, kızcağız, okul müdürünü öğretmenini kendisine adıyla hitap etmeye zorlaması için ikna etmeyi başarır.

Fakinou, Astradeni'nin şahsında çocukça saf ama insana kendisini sevdirecek kadar da dürüst bir anlatıcıyı takdim eder. Anlatıcı, fakir köylülerin Atina'ya göçünü ve asimilasyonu şiddetle reddedişlerini anlattığı hikâyelerde sempati toplar: "Ama bize neden köylü diyorlar? Biz adalıyız." Bu hayatın adaletsizliği, oyun oynayamadığı bir apartman dairesine ve insanların kendi adını bile kullanmadıkları bir okula hapsedilmiş, özgür ruhlu bir kızın umutsuzluğunu ortaya koyan Astradeni'nin en iyi ifade ettiği şeydir. **Cse**

Regeneration

Pat Barker

Yazarın doğum tarihi | 1943 (İngiltere)
İlk yayın tarihi | 1991
İlk yayınevi | Viking (Londra)
İlk ABD Baskısı | 1992, E. P. Dutton (New York)

Pat Barker "Regeneration Üçlemesi"yle günümüz tarihsel kurmaca edebiyatının biçimsel ve tematik sınırlarını genişletir. Üçlemenin bu ilk kitabı, 1917, Edinburgh, Craiglockhart Askeri Hastanesi'ndeki, nörolog Dr. Rivers'la travma geçiren asker ve şair Siegfried Sassoon'u da kapsayan olayların hikâyesini anlatır.

"Yazarın notu" bölümünde Barker, "Kitaptaki gerçek ve kurgu öyle iç içe geçmiştir ki neyin tarihsel olup neyin olmadığını bilmek okurun işine yarayabilir" diyerek uyarır. Yine de, okurun kitaba kapılıp gitmesini sağlayan onun gerçekle dramatizasyonu iç içe örmesidir. Barker, romanı Sassoon'un barışseverliğe olan karmaşık bağlılığının ilerleyişinin izini sürmekte ve Dr. Lewis Yealland'ın sözde histeri bozukluğunu tedavi etmekte kullandığı korkunç teknikler tarafından temsil edilen kurumsal psikiyatrinin gaddarlığını incelemekte kullanıyor.

Gaddarlık sahnelerini anımsadığımızda, Barker'ın tarzı gergin ve kişisellikten uzak olmaya devam ediyor. Azaltılmış diyaloglar ve iç yansımalar arasındaki gezinti okuru Rivers'a ikircikli bir sempati duymaya çağırıyor. Okur, onun "savaş çöküntüsü"ne farklı bir klinik yaklaşım getirme mücadelesine ortak olmaya ikna ediliyor. Ancak, bu rahatsızlığın duygusal iniş çıkışları her yerde Sassoon gibi hastaların dönüşte karşılaştığı dışlayıcı sosyal manzara üzerine kaydedilir. Regeneration, 1. Dünya Savaşı'nın unutulmaz ve çok çeşitli miraslarını ortaya koyarak bizi kamu otoritesiyle kişisel hafıza arasındaki ilişkiyi yeniden incelememiz için zorluyor. **DJ**

Typical

Padgett Powell

Yazarın doğum tarihi | 1952 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1991
İlk yayınevi | Farrar, Straus & Giroux (New York)
Orijinal dili | İngilizce

"Yeni Güney Edebiyatı"ndan çıkan en yaratıcı yazarlardan biri olan, kendisinden önce gelen Donald Barthleme'den Saul Bellow'a kadar birçok yazardan alkış alan Padgett Powell, Typical'da okuyucuya biçemsel bir hüner gösterisi sunuyor. Amerika'nın sesi, özellikle de Güney dili, bu hikâyelerin asıl konusunu oluşturuyor. Pikap kamyonetlerin arka camındaki pompalı tüfeklerin ve uzun boyunlu Buds biralarının, durgun karavan parklarının tuhaf, neşeli Güney'i bu. Powell dilin şiirsellik noktasındaki renkli müziğini yakalıyor.

Typical'da "bir pislik ... bir bok çukuru" olmayı hazmetmiş anlatıcının kendini eleştirme silsilesinden, mezarında yattığı yerden hiçbir işe yaramaz ailesinin dilbilgisini düzelten, "Letter from a Dogfighter's Aunt, Deceased"deki Humpy Teyze'ye kadar Powell, halinden kendini değiştirmeyecek ölçüde, fazlasıyla memnun Güney'in ruhunu keşfediyor. "Florida" ve "Texas"ta bütün bir duygusal manzarayı listeleyerek resmediyor. "Mr. Irony"de yazar, "kendi kendini uygunsuz görme terapisti" Mr. Irony'nin vesayeti altındaki sesini arıyor. Anlatıcı (yazar) sonunda ironiye hâkim olamıyor ve kendini hikâyeden uzak tutuyor. Her cümlesi "Anladı ki..." diye başlayan "Dr. Ordinary" ve her cümlesi "Koşarak..." diye başlayan "General Rancidity" hünerlerini gösterdiği bir zemin. Bunun gibi teknik akrobatlıkların, kendini tanımanın yüce keşiflerini pişmanlık duymadan yaratmak için sade bir saflık üzerinde yükselmesi Powell'ın dehasının kanıtıdır. **GT**

Mao II

Don DeLillo

Yazarın doğum tarihi | 1936 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1991
İlk yayınevi | Viking (New York)
PEN/Faulkner Ödülü | 1992

Mao II, Warhol'un bir tablosunun başlığını benimseyerek bireyciliğin, sosyal geleneklerin ve terörizmin birbirine bağımlılıklarında imgelerin rollerini öne çıkarır. Bu roman münzevi yazar Bill Gray'in, Saygıdeğer Sun Myung Moon tarafından düzenlenen bir toplu nikâhla başlayan, ilerledikçe derinleşen politik bağının hikâyesidir. Anlatıcının perspektifi sürekli yakında eş olacaklarla başkasının işine burnuna sokarak gözlemleyen oradaki davetliler arasında bocalar. Bill yıllarını saklanarak ve yardımcısı haline gelen rahatsız edici derecede ısrarcı hayranını işlerini düzenlemesi sayesinde köşesine çekilmiş biçimde geçirir. Bill, portre fotoğrafçısı Brita'yla buluşmayı ve daha sonra Beyrut'ta kaçırılmış bir şairi desteklemek üzere birlikte hareket etmeyi kabul edince, aralıksız yazmaktan, yeniden çalışmaktan ve aynı hikâyeyi yazıp bozmaktan vazgeçer. Ortaya çıkışı, sonuçta şairin mücadelesine doğrudan karışmasına yol açar.

Mao II, terörist figürüyle, onun özellikle yalnız kalan yazarla ve kalabalıkların dinamiğiyle olan ilişkisiyle ilgili. Salman Rüşdi'nin Ayetullah Humeyni'nin 1989'daki fetvasıyla metaforik olarak kaçırılmasının ardından yazar artık teröristin sanatsal karşı tarafını oluşturmak yerine, potansiyel düşmanı ya da kurbanı olmaya başlamıştır. Bill'in son dönemde kapitalist Amerika'daki her şeye rıza gösterme kültürüne karşı kısmen bir direniş eylemi sayılabilecek şiddetle korunan yalıtılmışlığı, terörist bir kendi kendini kaçırma eylemine dönüşür. Süreçte yazarla teröristin bilmeden tam bir özerklik düşünü paylaştığı açığa vurulur. **AF**

Yaban Kuğuları

Wild Swans

Jung Chang

Yazarın doğum tarihi | 1952 (Çin)
İlk yayın tarihi | 1991
İlk yayınevi | HarperCollins (Londra)
Tam adı | Wild Swans: Three Daughters of China

"Şanslı insan evlendikten sonra âşık olabilir"

▲ Yazar 2005 yılında Londra'daki evinde. Yaban Kuğuları hala Çin ana karasında yasaklıdır ama başka ülkelerde 10 milyondan fazla satmıştır.

Yaban Kuğuları'nda Jung Chang, ailesindeki kadınların 20. yüzyılda 3 kuşak boyunca Çin'deki politik fırtınaların üstesinden nasıl geldiğini anlatıyor. Ayakları Çin geleneklerine göre bağlanmış olan büyük annesi imparatorun bir cariyesidir. Chang'in annesi, Mao'nun devrimi sırasında, babası gibi, Komünist Parti'de önemli bir yere yükselmesinden önce ciddi bir mücadele vermiş ancak Kültür Devrimi esnasında alenen itham edilmiştir. Chang'in kendisi de bir komünist olarak dünyaya gelmiş ve ebeveynleri dâhil milyonlarca masum insanı öldüren politikalarının sert aşırılıklarıyla yıkıcı temizlik hareketi bir şüphe gölgesi yaratmadan önce Mao'yu şevkle takip etmiştir.

"Çıplak ayaklı doktor" (Çin kültür devrimi sırasında sağlık konusunda eğitilmiş ve köy doktoru olarak çalışan köylüler) olarak çalışan Chang, Mao'nun iktidarının en kötü etkilerini görmüş ve sonunda 1978 yılında İngiltere'ye kaçmıştır. Bu kişisel günlük, güçlü fakat duyarlı bir düzyazıyla kaleme alınmıştır. Büyük tarihi hareketlerin insan ruhu üzerindeki etkilerini araştırması bakımından önem taşıyan ve aynı zamanda 20. yüzyıl Çin yaşamının canlı bir resmi olan bu çalışma, Çin tarihinin özellikle olaylarla dolu bir dönemini gözlemliyor.

Çin İmparatorluğu'nun çöküşünü, savaş döneminde Japon işgalini, milliyetçi akımın yükselişini, milliyetçi Kuomintag (Çin Milli Halk Partisi) ve Komünistler arasındaki iç savaşı, Komünistlerin iktidarı ele geçirişini, Mao'nun İleriye Doğru Büyük Sıçrama'sını (onmilyonlarca insanı kıtlıkta öldüren) ve sonunda ulusun kimliğini kökünden söken ve kolektif ruhunu bozan Kültür Devrimini izliyor. Açıklayıcı bir kitap ve mutlaka okuyucuların sürekli olarak kendilerine, kimi zaman korkunç bir düşünce olsa da, kurmaca ürünü bir yapıtı değil gerçekleri okuduklarını hatırlatmaları gerekiyor. **EF**

Arcadia

Jim Crace

Modern ticaret merkezine yerleştirilmiş bir bahçe-sehrin, bir pastoral rüyanın görüntüsü Jim Crace'in milyonerinin aklını başından alır. 18. yaş gününde mirasıyla yalnız kalan Victor, şehrin göbeğindeki canlı ama bakımsız pazarın ortasına kemerli camdan bir yapı inşa ederek anısını yaşatmaya karar verir. Bu mimari hedefi gerçekleştirme çabası, bir gazeteci tarafından takip edilir; gazeteci, sonunda eserin romantize ettiği topluluğun Victor'un düşsel huzur abidesini nasıl devirdiğini ve bunun doğurduğu korkunç sonuçları nakleder.

Crace, şehir ortamını sadece geçmişe özlemin sınırları içinde görünen topografyasını parlatarak eski haline getirmek için gösterilen istekli çaba üzerine zeki ve duyarlı yorumlarını sunuyor. Crace ironik olarak belirli pastoral geleneklere uyum sağlıyormuş gibi görünüyorsa da bunu mekân ve yeniden gelişme, kırsallıkla ticari modernleşme arasındaki zamanın onurlandırdığı yarışmayı canlandırma isteğidir.

Arcadia'nın yolculuğu, tartışmalı olduğu kadar duyarlı kalan; bizi "caddelerin trafikle yayaları ayıran hoş ve kalabalık gerginliğine" çeken eski tarzda ortaya çıkıyor. Crace'in gözden kaybolan tanımlamaları okuyucuyu estetikleştirmesini daha sonra kendisinin de sorgulayacağı telaşlı bir pazar yerine daldırıyor. Crace bu çalışmasında, başka yerlerde de olduğu gibi, anonim bir dekoru fiziksel bölgeyi kişileştirdiği gibi sunuyor: Sanki bu kurgusal mekân başlangıçtan beri, romanın pazar yerinin sonunda kurtulduğu ama güçlükle yara almamayı başardığı olaylar dizisi arasında aynı başkahraman gibi sınava alınıyor. **DJ**

Yazarın doğum tarihi | 1946 (İngiltere)
İlk yayın tarihi | 1992
İlk yayınevi | Jonathan Cape (Londra)
E. M. Forster Ödülü | 1992

"En uzun bina en uzun gölgeyi yapar..."

▲ **Arcadia'nın yayımlandığı yıl, Crace, Amerikan Sanat ve Edebiyat Akademisi'nin E. M. Forster ödülünü aldı.**

Esther Freud

Bu roman, yazarın, annesi Bernadine Coverley'le Kuzey Afrika'da, dört - altı yaşları arasında yaptığı yolculuklarda edindiği deneyimlere dayanarak yazılmış yarı otobiyografik bir çalışmadır. Yolculuk yaşamının canlı betimlemesiyle çöl ve egzotik karakterleri birbiri içine ören, bir çocuk olarak geleneksel olmayan bir ailenin parçası olmanın son derece hazin ve dokunaklı hikâyesidir.

Sanatçı Lucien'in kızı ve ünlü Sigmund'un torunu Freud için çocukluk normal olmaktan çok uzaktır. Roman her zaman daha durgun bir yetişme için kıvranan kendisi ve kardeşi moda tasarımcısı Bella Freud'un çocuk olarak ister istemez tanık oldukları bohem yaşamı gözler önüne gayet güzel seriyor.

Hideous Kinky, Fas'a yolculuk eden hippi anne Julia ve kızları Lucia ve Bea'nın öyküsü. Yolculuğun başlarında kızlar tanıklık ettikleri birçok manzaranın en iyi kitabın adındaki sözcüklerle betimleneceğine karar verirler. Olaylar egzotik yabancı çevreyi karışık duygularla gözlemleyen 5 yaşındaki Lucia'nın sesiyle anlatılıyor. Bir an engin çöl, gökyüzü ve renkli cadde pazarlarının büyüsüyle baştan çıkarken, bir başka anda, düzenli okul ve belirli uyku zamanları gibi çocukluk unsurlarıyla tamamlanan normal İngiliz yetiştirme tarzı için kıvranıyor. Anneleri kişisel tamamlanma ve ruhsal aydınlanma arayışıyla kendini Sufiliğe kaptırdıkça, kızların tutarlı bir yaşam özlemi yer değiştiren çöl kumları arasında, yoğunlaşır.

Bu ilk romanında, Freud sadece 1970'lerde hippilerin Mekke'si olan bir ülkenin canlı ve zorlayıcı resmini yapmakla kalmıyor, içe işleyen ve büyüleyen bir basitlik ve hafiflikle çocukluk hakkında dokunaklı bir hikâye anlatıyor. **LE**

Yazarın doğum tarihi | 1963 (İngiltere)
İlk yayın tarihi | 1992
İlk yayınevi | Hamish Hamilton (Londra)
Sinema uyarlaması | 1998

▲ Penguin baskısının kapağındaki resim, yazarın babası Lucien Freud tarafından çizilmiş.

◀ 2004 yılında çekilen bir fotoğrafta görülen Esther Freud, 1993 yılında Granta dergisinde en iyi genç Britanyalı romancılardan biri olarak gösterilmişti.

Memoirs of Rain

Sunetra Gupta

Yazarın doğum tarihi | 1965 (Hindistan)
İlk yayın tarihi | 1992
İlk yayınevi | Grove Press (New York)
Sahitya Akademi Ödülü | 1996

Sunetra Gupta'nın ilk eseri, yayınlanmasının ardından bu dolambaçlı ve yakıcı romanı, Virginia Woolf'unkilere benzeten eleştirmenlerin beğenisini toplamıştır. Memoirs of Rain'deki olaylar, bir İngiliz yazarın Bangladeş doğumlu karısı olan Moni'nin mutsuz evliliğinin sessiz acılarından kaçıp kızıyla birlikte Hindistan'a gitmeye hazırlandığı tek bir hafta sonunda cereyan eder.

Woolf'un Mrs. Dalloway'i gibi, Moni de bir partinin hazırlıklarıyla yarım yamalak ilgilenmektedir, ama kocası Anthony'yle ilişkilerinin geçici başlangıçlarını ve Londra'daki hayata tedirginlikle uymaya çalıştığını hatırladıkça zihni sürekli dağılmaktadır. Gençlik tutkusu, Anthony'nin sevgisinin azalması ve giderek ilgisizliğe dönüşmesiyle acı verecek şekilde çelişmektedir. Adice ortaya çıkan sadakatsizliği Moni'nin umutsuzluğunun kaynağıdır. Anlatımın çoğu Moni'nin bakış açısından verilmiş olmasına rağmen, bilinç akışı tekniği (yine Woolf'a benzer biçimde) eşle metresi, geçmişle bugünü, gerçekle hayali karıştırıp birleştirmektedir. Tasvir bölümlerinin yoğun lirik ritimleri Bangladeşli şair Rabindranath Tagore'un şiirlerinden alıntıların yazar tarafından yapılan tercümelerinin metnin içine dokunmasıyla vurgulanmıştır.

Solan bir ilişkinin incelemesi ve kendini ifade etmenin özellikle kadınsı biçimi, iki kültürün yan yana gelmesiyle birbirine bağlanmıştır. Dünyanın çeşitli yerlerine dağılan Hintli yazarların edebi önemi giderek artarken, Gupta'nın hassas, düşünceleri harekete geçiren eseri dikkat çekmeye devam etmektedir. **VB**

Asphodel

H. D.

Yazarın doğum tarihi | 1886 (ABD), 1961(İsviçre)
İlk yayın tarihi | 1992
İlk yayınevi | Duke University Press
Yazarın Takma adı | Hilda Doolittle

Asphodel dikkat çekici şekilde karmaşık, yenilikçi, ve büyük ölçüde hafife alınmış bir modern roman çalışması. 1. Dünya Savaşına giden yıllarda sanatsal ve cinsel uyanışlar yaşayan genç bir Amerikalı olan Hermione Gart'ın Avrupa seyahatlerini anlatıyor. Evlilik, kâfirlik, gayrimeşruluk temaları romanı James'ci edebiyat geleneğine bağlıyor. Ancak roman, aynı zamanda daha radikal açıdan biri başarısız biri umut dolu iki lezbiyen ilişkiyi ele alıyor.

H. D. el yazmasının başlık sayfasına kurşun kalemle "YOK ET" yazarak 1922'de yazılan ve 70 yıl basılmayan bu otobiyografik romanın basımından vazgeçirmek istedi. Bunun nedeninin Asphodel'in lezbiyen teması olduğu tahmin edildi. Belki de psikolojik sarsıntı ve Hermione'un ilk çocuğunun ölü doğması gibi temalar kişisel olarak çok yakın olaylardı.

Feminist bir roman olarak, genç bir erkeğin sürgününden ölçülemeyecek derecede farklı olan bir kadının sürgün hikâyesini anlatıyor. Savaşın psikolojik tecrübesini tekrar dile getiren bir roman olarak, hem iç hem dış alanların bozulduğu bir manzara sunuyor. Eğer modern görüşü savunanlar için zihnin dünyası kaçılabilecek tek güvenli yerse, savaşın genel ya da ölü doğumun kişisel sarsıntısı iç alanı bozduğunda kişi nereye kaçar? **VC-R**

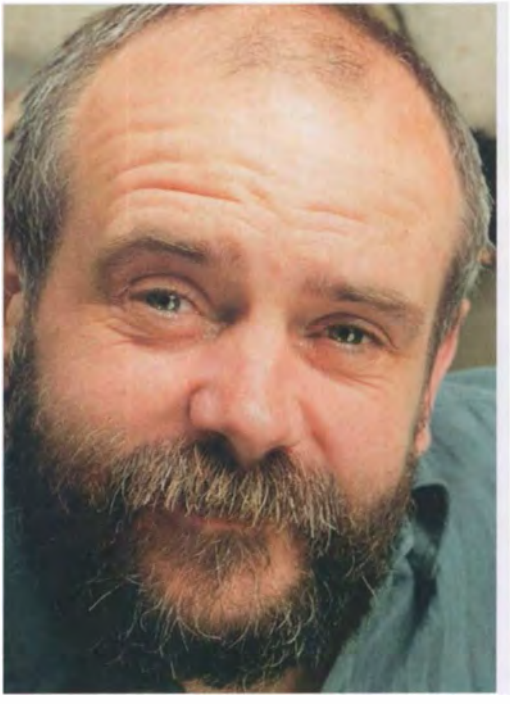
▶ **1910'larda çekilen fotoğrafında görülen Hilda Doolittle, büyük ölçüde sadece baş harfleriyle tanınırdı: H. D.**

The Butcher Boy

Patrick McCabe

Yazarın doğum tarihi | 1955 (İrlanda)
İlk yayın tarihi | 1992
İlk yayınevi | Picador (Londra)
İrlanda Edebiyat Ödülü, Roman | 1992

"Bayan Nugent'in orada ağlayarak durduğunu düşünüyordum"

▲ 1999 tarihli bir fotoğrafta görülen Patrick McCabe, ayrıca radyo oyunları ve çocuk kitapları yazıyor. Bugüne dek beş romanı yayınlandı.

The Butcher Boy korkunç olduğu kadar heyecanlı, rahatsız edici olduğu kadar komik. Hikâye, bütün kasabanın "Bayan Nugent'a yaptıkları yüzünden" onun peşinde olduğunu öğrendiğimiz Francie Brady'nin saklandığı ahşap eve kontrollü geri dönüşleriyle anlatılıyor.

Yer 1960'ların başlarında Kuzey İrlanda'dır, Francie intihara meyilli bir anne ve alkolik bir babanın ihmal ettiği tek çocuklarıdır.Sorunlu ailesiyle, varsıl Bayan Nugent ve hanım evladı oğlu Philip birbirlerinden çok farklıdır. Francie'nin hayal gücü çizgi romanlar, Amerikan filmleri, televizyon ve tek arkadaşı Joe Purcell'le kalkıştıkları yaramazlıklarla doludur.

Francie'nin yaşadığı boğucu kasaba ve rahatsız aile yaşamı sevgiye aç, duygusal olarak olgunlaşamamış, sonunda da kararsız bir hale getirir. Joe ergenlikten yetişkinliğe geçerken, Francie okulu bırakıp, Bayan Nugent'ın ailesini "domuzlarla" karşılaştırmasını takıntı haline getirmiş biri için uygun bir yer olan mezbahada iş bulmasına rağmen gelişemez ve çocuksu kalır. Çocuksu sesin kulak misafiri olduğu şeyi taklit edebilme yeteneğini kullanan anlatıcı, yetişkin klişelerini rahatsız bir çocuğun aklından geçirerek yeniden işleyip ortaya koyar.

Francie küçük bir İrlanda kasabasında hayatın sıkıcı konuşmalarına dair deyimlerini enerji ve tehditle demleyerek özümser ve güçlendirir. Buradaki ilk ağızdan anlatıcı, Francie'nin, ailesi son derece işlevsiz olmasına rağmen, içsel, fantezi dünyası dinamik ve patlayıcı olduğu için konuşma dilinin akıcılığıyla yarışıyor.

Dışarıdaki dünya kendisini ne kadar çok reddedip ihtiyaçlarını karşılamazsa, fantezi dünyasına o kadar çok başvuruyor, böylece delilik ve cinayete yöneliş, sarsıcı olsa da, çocukça mantığıyla birlikte geliyor. Bu güçlü orijinal ses, zarar görmüş çocukluk hakkındaki şok edici, zorlayıcı ve eğlendirici romana beceriyle işlenmiş. **RMcD**

Smilla's Sense of Snow

Peter Høeg

Altı yaşındaki Isaiah Danimarka, Kopenhag'da bir apartmanın önünde karda yüzükoyun yatarken bulunur. Otoriteler ölümü kaza olarak kaydederler fakat Isaiah'ın komşusu ve taşıyıcı annesi Smilla Jasperson trajedinin altında yatan daha kötü bir şeyler olduğuna emindir. Uzman bir kar ve buz okuyucusu olan Smilla, Isaiah'nın ayak izlerinden ancak kovalandığı zaman yapıldığı gibi, belli bir amaçla atladığı sonucunu çıkarır. Sonraki araştırmaları yolcu gemisinde kaçak bir yolcu olarak Onu bir Arktik buz tepesine götürürken, yavaş yavaş gizlerini ne pahasına olursa olsun korumaya niyetli birçok seçkin Danimarka bilim adamının da karıştığı bir komployu ortaya çıkarır.

Smilla's Sense of Snow ilk ağızdan anlatılıyor: Cesareti ve rahatsız edici mizah duygusunu önceleri Isaiah'ın ölümünden duyduğu büyük üzüntüsünü gizlemek için kullanan son derece zeki bir kadının perspektifine yerleşiyoruz. Hikâye geliştikçe Smilla'nın Isaiah'la olan ilişkisini daha çok öğreniyoruz; özellikle de homojen Danimarka'da bir yaşam kurmaya zorlanmış yerlerinden edilmiş Grönlandlılar olarak paylaştıkları bağı. Roman Danimarka'nın Grönland'ı kolonileştirmesine olduğu kadar birçok Danimarkalının Grönland yerlilerine karşı sahip oldukları süregelen önyargılarına dayalı bir eleştiri.

Bu hikâyeyi büyük bir roman konumuna getiren, Høeg'in bir polisiye entrikayla çarpıcı karakter betimlemelerini ve felsefi düşünceleri ustalıkla birbirinin içine dokuması. Hikâyenin başında "Buz ve hayat birçok yönden birbiriyle ilgilidir" der Smilla ve hikâyenin geri kalanı, açık denizde macera, sevgi ve kayıp üzerine iyi bir şekilde işlenmiş düşünceler dizisini yan yana koyarak bu ilişkiyi ustalıkla açıklar. **CG-G**

Yazarın doğum tarihi | 1957 (Danimarka)
İlk yayın tarihi | 1992, Rosinante (Kophenag)
Alternatif adı | Miss Smilla's Feeling for Snow
Orijinal adı | Frøken Smillas fornemmelse for sne

"Bu kış buzun oluşmasını izleyebildim"

▲ **Peter Høeg, hepsi Rosinante tarafından Danimarka'da basılan altı roman yayınladı. Bu roman Billie August tarafından filme de çekildi.**

Dumas Kulübü

The Dumas Club

Arturo Pérez-Reverte

Yazarın doğum tarihi | 1951 (İspanya)
İlk yayın tarihi | 1992
İlk yayınevi | Alfaguara (Madrid)
Orijinal adı | El club Dumas

Dumas Kulübü, belki bir üstkurmaca yapıtı olduğundan belki de sırf konusu antika kitaplar olduğu için, Pérez-Reverte'nin eleştirmenlerce en çok takdir edilen romanı. Her halükârda, Alexander Dumas'a yönelik bu aleni saygı duruşu; merak uyandırıcı, gizemli ve aksiyon dolu bir hikayeyi çağdaş zevklere hitap eden mükemmel bir kitaba dönüştürecek tüm bileşenleri eşit ölçüde içinde barındırıyor: İnandırıcı bir kahraman (kahraman gibi olmayan Lucas Corso, antika kitap satıcısı ve geleneksel dedektif romanlarının şüpheci karakterlerinin sadık mirasçısı); çözülecek muammalar (Üç Sihaşörler'in bir bölümü olan el yazmasının gerçekliğinin kanıtlanması; 1667'de yayıncısıyla birlikte yanan Dokuz Kapı adlı bir orta çağ mentninin varlığının araştırılması); yardımcılar evreni (Corso'ya yardım etmeye karar veren genç ve güzel Irene Adler); ve muhalefet (Balkan/Richelieu, Rochefort ve Milady/Liana). Hepsi egzotik bir uluslararası fonda gelişen bir soruşturmanın içine dahiller. Öykü, gerilimi yükseltmek için eksiltili ve üstü kapalı anlatım yoluyla akıllıca bölümlenmiş. Son olarak söyleyebiliriz ki bu, zorluklar sunup sonra okuru tam da düğümün çözümüne yönlendirerek onları tatmin eden ve antika kitapların dünyasından gelen bilgileri ustalıkla aktaran bir kitap. **JCA**

Written on the Body

Jeanette Winterson

Yazarın doğum tarihi | 1959 (İngiltere)
İlk yayın tarihi | 1992
İlk yayınevi | Jonathan Cape (Londra)
İlk ABD Baskısı | 1993, Knopf (New York)

Written on the Body, anlatıcının Louise adlı evli bir kadınla yaşadığı oldukça ciddi aşk macerasını anlatıyor. Winterson bu kitapta, kötü bir şöhrete sahip ilk romanı "Oranges are Not The only Fruit"i (Tek Meyve Portakal Değildir) karakterize eden cinsellik ve cinsiyet politikalarıyla açıkça ilgilenmekten kaçınsa da, onun anlatıcının cinsiyetini belirsiz bırakma kararı daha fazla tartışmaya yol açmıştır. Anlatıcının kaygısız biseksüelliği, Loise'in kocasının ilişkilerini evlilik çatısı altında devam ettirmelerine izin vermesindeki rahatlığı da içeren çeşitli metinsel ipuçları, anlatıcının kadın olduğu izlenimi veriyor. Roman bu nedenle kadın cinselliğinin akut bir yansıması olarak okunabilirken, anlatıcının cinsiyetinin belirsizliği cinsiyet ve cinsellik hakkındaki varsayımlarının temellerinin daha radikal bir şekilde sarsıldığını gösteriyor.

Roman, hem aşkın ve seksin cilvelerini anlatan zorlu bir anlatımla yazabilen, hem de cümleleri şiirselliğin duyarlılığı ve güzelliğiyle kurabilen az sayıdaki çağdaş roman yazarından biri olan Winterson'un yeteneklerini ortaya koyarak, aşk üzerine daha çok soyut şiirsel yansımalarla başlayıp bitiyor.

Angela Carter'ın The Passion of New Eve ve Salman Rüşdi'nin Midnight's Children'ı (Geceyarısı Çocukları) gibi çağdaş romanların büyülü gerçekçiliğini paylaşan hikâye, beden hakkında felsefi ve şiirsel bir yansıma; kim olduğumuzu anlatan karmaşık dokumalarla birleştirilmiş bir parşömen. **SJD**

The Crow Road

Iain Banks

Yazarın doğum tarihi | 1954 (İskoçya)
İlk yayın tarihi | 1992
İlk yayınevi | Scribner (Londra)
Radyo uyarlaması (BBC) | 1996

Iain Banks'in The Crow Road'u modern edebiyatın en unutulmaz paragraflarından biriyle başlıyor: "Büyük annemin patladığı gündü. Krematoryum'da oturmuş Hamish amcamın Bach'ın Si Minör Mass'iyle uyumlu, sessiz horlamasını dinlerken, beni Gallanach'a geri getirenin hep ölüm olduğunu düşündüm." Bu ses, varlıklı bir İskoç ailesinin ortanca oğlu olan Prentice McHoan'ın romanın büyük bir bölümünde anlatımı şekillendirecek sesidir. Diğer kısımları McHoan, Watt ve Urvill ailelerinin destanı şeklinde, üçüncü tekil şahısta anlatılmaktadır.

Üniversite eğitimi için uzaklara gitmiş olan Prentice kendini baba evine (babasının fazla dinci fikirleriyle kavgasından sonra daha çok Hamish Amcasının evine) dönerken bulur. Diğer amcası Rory, sekiz yıldır ortalarda yoktur. Rory Amca'nın kaderinin gizemi metinde giderek daha çok öne çıkarken, Prentice kendisinden önceki nesillerin başına gelenlere anlam vermekle ve bütün parçaları tek bir doğru oluşturacak şekilde birleştirmekle yükümlü, yanılması mümkün bir dedektif rolüne bürünür.

The Crow Road ölümle ilgili bir romandır: Ölüme dair arzu, yaşamda ve ölümde beden, gömülmüş sırları deşmek gibi konuları ele alır. Romanın sonunda, kasvetli ve yalın İskoç manzarasına yoğunlaşmasına rağmen, bir neslin birçok doğrusunu ve hafızanın kırılganlığını keşfederken kendi benliğine eriştikçe, asıl harita Prentice'in zihninde oluşur. **EF**

Indigo

Marina Warner

Yazarın doğum tarihi | 1946 (İngiltere)
İlk yayın tarihi | 1992
İlk yayınevi | Chatto & Windus (Londra)
İlk ABD baskısı | Simon & Schuster (New York)

Romancı, edebiyat eleştirmeni ve tarihçi Warner kalemin bukalemunudur ve Indigo tüm bu ilgi alanlarının birleşiminden ortaya çıkmıştır. 15. yüzyıl'da Britanya'nın hayali bir Karayip adasını zaptetmesi, Shakespeare'in The Tempest'a (Fırtına) birçok gönderme ve ailenin mirasçılarının 20. yüzyılda bulunuşunun hikâyesi arasında gidip gelen Indigo, İngiliz tarihinin birçok yönünü ortaya koyuyor.

Warner, Prosepero'nun Ariel ve Caliban'ı köleleştirmesinden yola çıkarak sömürgeciliğin bütün kötü yönlerini tasvir ediyor ve The Tempest'da kısaca Caliban'ın annesi olarak bahsedilen cadı Sycorax'ı yeniden canlandırıyor.

Sycorax adanın çivit çıkarıp kumaş boyama sanatını bilen bilge kadını ve şifalı bitki ustasıdır. Britanyalılar yanlış anlama sonucu neredeyse tüm yerel nüfusu öldürürken, Sycorax'ın kızı istilacıların oluşturduğu toplumun tahribatından olmasa da ölümden kurtulur. Sömürgeci zorbalık hikâyesinin yanı sıra, adanın sömürge valisinin soyundan gelen ve sonunda ailesinin dramatik bir şekilde değişmesine yardımcı olduğu Karayip adasına gelmeyi başaran Londra doğumlu Miranda'nın hikâyesi de yer alır. Warner ayrıca, Miranda'nın, akrabalarını anlayıp onlarla uzlaşmasını güçlü bir şekilde portre etmeyi başarır. Bununla birlikte, hikâye bir aile içinde yer alırken, açıkça daha geniş bir mesaj vermektedir: Sömürgeciliğin mirası ve suçları kaybolmaz, kültürümüzün ve bir şekilde ondan etkilenenlerin tarihi ve dokusunun bir parçasıdır; bunların üzerindeki halen devam eden etkileri son derecede gerçektir. **JC**

İngiliz Casus

The English Patient

Michael Ondaatje

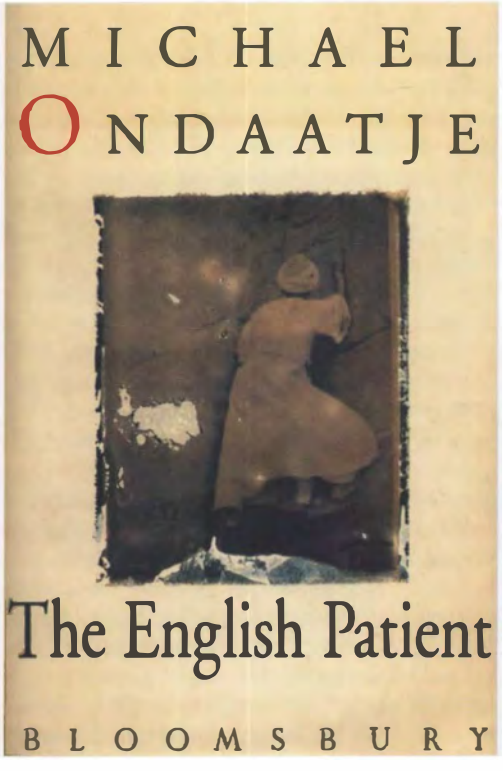
Michael Ondaatje son derece dikkate değer bir yazım tekniğine sahip. Güzel bir biçimde işlenmiş cümleler bu eserde zorlamadan akıp giderken, mükemmellikleri insanı büyülüyor. İngiliz Casus, hem sınırsız zenginlikteki dili hem de hüzün ve trajedi dolu hikâyesiyle büyüleyici bir roman.

2. Dünya Savaşının son günlerinde geçen roman, savaşın yıktığı İtalya'yla başlıkta belirtilen feci şekilde yanmış "İngiliz Hasta" Ladislaus de Almásy'nin hatıralarındaki savaş öncesi Afrika çölü arasında gidip gelir. Genç hemşire Hana tanınmayacak halde ve ölmek üzere olan yaralıya, kısmen yanmış ve yıkılmış bir villada bakar. Bu tuhaf çiftin yaşamlarına Britanya ordusundaki genç Hintli "istihkâm eri" Kip ve savaşta yaşadıkları yüzünden zayıf düşmüş çekici İtalyan asıllı Kanadalı hırsız Carvaggio girer.

Almásy'nin evli bir kadınla olan mutsuzlukla sonuçlanmaya mahkûm ilişkisinin ve bu ilişkinin trajik biçimde sonlanışının hikâyesi, Hana, Kip ve Cavaggio'nun yaşamları etrafına örülüyor. Hana ve Kip sonu olmayan bir aşk ilişkisine başlarken savaş uzakta fakat hala merkezdedir. Karakterler sıcak, insancıl, hoş, fakat ahlaki açıdan kusurlu, belirsiz ve zarar görmüştür. Romanın en hoş sahnelerinden birinde, villanın sıkıntılı sükuneti, Kip'in Hiroşima'nın bombalanması haberini duyup sarsılmış ve sinirli bir şekilde villayı terk etmesiyle dağılır.

Roman, her karakterin üstünde bırakılan izi ve hasarı hem romanın mikro kozmosunun bütünü halinde hem de kusursuz sonucu olmayı başaracak şekilde ortaya koyar. Ayrılmayla birleşme, dostla düşman, sınırlar karmaşık ve ayrıştırılamaz bir hale gelip İngiliz Hasta'nın anılarındaki kumlar gibi birbirlerine koşarlar. Bu roman, Ondaatje'nin usta performansı ile sınırsız okuma zevki sunuyor. **DR**

Yazarın doğum tarihi | 1943 (Sri Lanka)
İlk yayın tarihi | 1992
İlk yayınevi | McClelland & Stewart
Booker Ödülü | 1993

▲ İngiltere baskısının kapak resmindeki Hintli istihkam eri Kipling'in Kim'ine oldukça benziyor.

◀ Ralph Fiennes, Anthony Minghella'nın 1996 yapımı filminde Kont Ladislaus de Almásy'yi canlandırdı.

Possessing the Secret of Joy

Alice Walker

Yazarın doğum tarihi | 1944 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1992
İlk yayınevi | Harcourt Brace Jovanovich (N.Y.)
İlk İngiltere Baskısı | Jonathan Cape (Londra)

Possessing the Secret of Joy kadınların cinsel organlarının sakatlanmasına neden olan korkunç şiddete karşı feminizmin ve kadın bedeninin kızgın ve tutkulu bir savunması. Roman, Walker'ın Olinka adlı kurgusal Afrika toplumunun Amerikalılaşmış bir üyesi olan Tashi'nin hikâyesi üzerine yoğunlaşıyor. Tashi yetişkin hayatında sünnet edilmeyi ya da onun dediği gibi "yıkanılmayı" seçer. Olinkalar için "yıkanmak" sadece klitorisinin değil vajina dudaklarının da kesilip çıkarılmasını ve vajinasının dikilerek kapanmasını kapsar.

Tashi böylece Olinka geleneklerine bağlılığını ve tehdit altında olan bir kültüre şevkle adanmışlığını göstermektedir. Hikâye ilerledikçe, bir şekilde kendi cinsel organının sakatlanmasının daha genel, erkeğin kadına uyguladığı baskının kültürler arası bir göstergesi olduğuna inanmaya başlar. Tashi'nin halkı ve cinselliği arasındaki seçimi dramatize ederken Walker, oldukça zor ve rahatsız eden bir dizi zıtlığı ortaya koyar; güçlü Afrika milliyetçiliğine bağlılık iddiaları feminizmin eşit ölçüde güçlü talepleriyle uzlaştırılamaz. Roman sert bir ataerkil kültürün elinde acı çeken evrensel bir kadın anlayışı ve bu acının çekilmesine yol açan evrensel bir dehşet biçimi arar. Burada mutluluğun gerçek sırrına dönüşen bu biçim, ataerkil baskının evrensel direniş ihtimalidir. Hem Afrika hem de Batı'daki kadın düşmanı kültürün şiddetine direnişin bir şiiri olarak güçlükleri ne olursa olsun, bu roman hafızalara kazınacaktır. **PB**

A Heart So White

Javier Mar´as

Yazarın doğum tarihi | 1951 (İspanya)
İlk yayın tarihi | 1992
İlk yayınevi | Editorial Anagrama (Barselona)
Orijinal adı | Corazón tan blanco

Roman bir intiharın neredeyse belgesel bir anlatımıyla başlar ve cinsiyet ayrımının tercüme edilemez gizleri üzerine bir düşünceler zinciriyle sona erer. Javier Marías iki dilin de sözcüklerinden çıkarılabilecek anlamlara yabancı değildir. Oxford'da eski bir İspanyolca okutmanı olarak kariyeri onu, biri İngilizleri seven ve İngilizce konuşan, diğeri de Madrid doğumlu ve Akdeniz mizaçlı iki kişiliğiyle sürekli bir diyalog halinde olma noktasına getirmiştir.

A Heart So White'ın anlatıcısı Juan profesyonel bir çevirmendir; hikâyeyi dolaysız anlatırken, bir yandan da bütün hayatının mükemmel olmayan ve bitmemiş çevirilere bağlı olduğunu itiraf eder; okuyucular olarak biz bir adım geriden geliriz. Sanki durumumuzu dramatize eder gibi, kendi hikâyesinin parçalarını varsayımlar; yorumlayıcı kusurlarını vurgulayarak bir araya getiren Marías, Juan'ın kapı ve duvarların ardından önemli konuşmalara kulak misafiri olmasına izin verir. Roman yine de fazla basmakalıp postmodern yollardan kaçınarak, onun yerine gündelik yaşamımızda yapmak zorunda olduğumuz çevirinin edebi ve değişken hareketleri üzerine gözlemlerini daha tanıdık hale getiren ince bir realizmi tercih ediyor.

Sonuçta bu, insanın duyduğu dilin baştan sona kazanan bir avuntu olmasına duyduğu ihtiyaç. Marias en özel yerel kurulumlarda bile farklı tecrübelerin dünyası için yeterli öykü olduğunu gösteriyor. **AB**

The Triple Mirror of the Self

Zulfikar Ghose

Yazarın doğum tarihi | 1935 (Pakistan)
İlk yayın tarihi | 1992
İlk yayınevi | Bloomsbury (Londra)
Orijinal dili | İngilizce

Ulusal köken ve kimlik sorunları Ghose'nin çalışmalarında asla sıradan değildir. En başarılı romanı The Triple Mirror of the Self'te sürgün, göç ve kimlik kaybı, zaman ve mekânda yapılan mitsel bir yolculuğun içine örülmüştür. Üç bölüme ayrılmış olan roman, Güney Amerika'da bir grup tuhaf karakterin sürgünler ve uyumsuzlardan bir tür sahte ilkel komün oluşturmak üzere bir araya geldiği bir ormanda başlar. Güney Amerika dağları Hindu Kuş dağlarına dönüşürken, roman da yön değiştirip Avrupa'ya giden bir gemiye, ABD'deki bir üniversiteye ve sonunda da genç bir delikanlının, bir süre sonra Bölünme nedeniyle dağılacak olan bir grupta Müslüman olarak bazı zor kimlik dersleri aldığı 1947 öncesi Hindistan'ına değinir.

The Triple Mirror of the Self, bir insanın ulusu elinden alındığında kendi ulusal kimliğine nasıl baktığını araştırır. Okuyucu, kimliği anlatım boyunca yer değiştiren merkezi karakterin ayrıntılarını asla tam anlamıyla öğrenmez. Romanın hayal gibi, çağrışımlarla dolu anlatımı ve kasten belirsiz bırakılmış kronolojisi boyunca, okuyucu tek bir olağanüstü hayatın etrafındaki sınırların bulanıklaştığını görmeye teşvik edilir. The Triple Mirror of the Self, tutarlı bir kimliğin aslında bir dizi sonsuz yansımadan başka bir şey olmadığını gösterir; bununla birlikte, Ghose'a göre bu yansımaların kesişmesi insanın yaşamında en güzel ve değerli olanı meydana getirir. **AB**

Petros Amca ve Goldbach Sanısı

Uncle Petros and Goldbach's Conjecture

Apostolos Doxiadis

Yazarın doğum tarihi | 1953 (Avustralya)
İlk yayın tarihi | 1992, Kastaniotis (Atina)
Orijinal adı | O Theios Petros kai i Eikasia tou Goldbach

Bu romanda, anlatıcının amcası olan yetenekli Yunan matematikçisi Petros Papachristou, matematikteki en büyük problemlerden biri olan Goldbach Sanısı'nı çözmeyi saplantı haline getirmiştir. Sanıyı ispatlamanın yollarını ararken gelecek vadeden matematik kariyerini bir kenara bırakır. Romanın sonunda, okuyucu problemi çözüp çözmediğini hala bilememektedir.

Genç bir adam olan anlatıcı, amcasının sanıdan etkilenmesini miras almıştır ama bunu yalnızca bir hikâye yazma nedeni olarak görmektedir. Aynı zamanda, kendi çekici tavrıyla, bütün insanların hayatlarında en az bir kez yaşadıkları bir şeyi açıklar: Temel varoluş sorunlarıyla bir kez yüz yüze gelmek. Petros Amca insanın mantıksızlığı, yalnızlığı ve ideallerin kaybedilmesiyle mücadele ederken, konu, okuyucuyu hayatın, aşkın ve fedakârlığın hikâyesine çekerek, bir matematik problemi gibi ilerler.

Doxiadis, matematiği hem kolay anlaşılır hem de etkileyici biçimde sunmayı bilen hünerli bir hikâyeci ve yetenekli bir matematikçidir. Kitabı, beklenmedik olayların bolluğu, renkli bir anlatım, zekice bir kurgu ve alaycı bir bakışla, hayalle gerçeği eşit ölçüde birleştirir. Doxiadis'in başarısı, anlaması güç olanlar için bile matematik ve bilim dünyasının kapılarını açmak ve herkesin en beklenmedik alanlarda dahi ilginç uğraşlar bulabileceğini göstermektir. **PMy**

Harry Mulisch

"Bunun tost makineleriyle hiçbir ilgisi yok. Başladı!"

▲ 1993 yılında çekilen fotoğrafında görülen Harry Mulisch, 1995 yılında Hollanda Edebiyatı ömür boyu başarı Ödülünü kazandı.

Yazarın doğum tarihi | 1927 (Hollanda)
İlk yayın tarihi | 1992, De Bezige Bij (Amsterdam)
Sinema uyarlaması | 2001
Orijinal adı | **De Ontdekking van de Hemel**

Harry Mulisch, İngilizce konuşan dünyada daha az tanınsa da, 20. yüzyıl Hollanda edebiyatında verimli bir yazar ve bilinen bir kimliktir. Sadece fiziksel ağırlığı temelinde bile The Discovery of Heaven dikkate değer bir kitaptır. Yazarını Nobel Edebiyat Ödülüne daha önce hiçbir Hollandalı yazarın yaklaşamadığı kadar yaklaştıracak bir kurmaca yapıttır. Bu, insanlığın Tanrı'yla anlaşmasının başarısızlığa uğramasından daha az bir çaba gerektirmeyen temasının değerlendirilmesinden bile önce gelir. Romanın bir önermesi de bilimsel yöntemin, Şeytan'ın son derece başarılı sonuç aldığı bir numarası olduğudur. Hikâyenin gözler önüne serdiği gibi, ikisi de büyük yetenek sahibi olan astronom Max Delius ve dilbilimci Onno Quist karanlık bir gecede tanışıp arkadaş olurlar. Daha sonra bir Küba seyahatinde, daha önce ikisiyle de ayrı ayrı birlikte olmuş genç viyolonist Ada Brons'la ortaklaşa ve tekrar tekrar birlikte olup hamile bırakırlar. Ada daha sonra çok ciddi bir kaza geçirip ölse de bebeği kurtulur. Quinten Quist ismi verilen bebeğin görevi, insanoğlunun dünyada Tanrı'nın isteklerini yerine getirmekteki büyük başarısızlığı nedeniyle On Emir'i geri alıp cennete geri döndürmektir. Bu arada, Delius bir göktaşı çarpması sonucu ölmeden önce muazzam bir astronomi buluşu yapar. Eğer olay örgüsü çok yapmacık ve bir sanatçının hayal gücünün bile izin verebileceğinden daha çok rastlantıyla dolu geliyorsa bu meleklerin, daha doğrusu yaratıcı tanrıların araya girmesinin sonucudur. Bu tanrılar, İncil tabletlerini yeniden talep etme görevini yerine getirmesi için insanoğlunu yaratma planı hazırlayanlardır. Kapsamda kozmik, tonda gülünç, uluslar arası boyutta tanıtılmış bu abidevi ve tartışmalı kitap, belki de efsanelerin yeniden yaratılmasının çağdaş örneği olarak değerlendirilebilir. **ES**

Hayat Bir Kervansaray

Life is a Caravanserai

Emine Özdamar

Yazarın doğum tarihi | 1946 (Türkiye)
İlk yayın tarihi | 1992, Kiepenheuer & Witsch
Orijinal adı | Leben ist eine Karawanserai hat zwei Türen aus einer kam ich rein aus der anderen ging ich raus

Kitap geleneksel olmayan bir başlıkla (Hayat Bir Kervansaray İki Kapısı Var Birinden Girdim Birinden Çıktım) gelenekleri baştanbaşa yıkıyor. Yola bu noktalandırılmamış sözcüklerle çıkıyor ve ilerliyoruz. İlk cümle "Önce askerleri gördüm, annemin karnında buz kalıpları arasında duruyordum..." diyerek devam eder. Şurası açık ki Hayat Bir Kervansaray alıştığımız türden bir biyografi değil: 1950 ve 60'ların karışık Türkiye'sindeki çocukluğunun anlatımı sürerken, ana rahmindeki kahramanla annenin askerlerle çevrili bir şekilde ayakta durduğu tren vagonu arasında, tıpkı kitabın sözcük seçimlerini, tonları ve perspektifleri sürekli değiştirdiği gibi kolaylıkla geçiş yapabiliyoruz.

Tematik ve biçemsel kaygılar mutlak biçimde ortaklaşıyor: Anlatı, yoğun bir politik ve sosyal bağlam içinde kadın kimliğini daha yeni oluşturulabilecek duruma gelmişken biçemsel deneyler ilk başta kafa karıştırıcı gibi görüyor ama sonuçta kendilerine özgü, şiirsel ve meydan okuyan cinsten bir mantık yaratıyorlar. Öznel, ulusal ve cinsel roller yeniden değerlendirilirken dilbilimsel kategorilerin sınırları da akıcı bir biçimde yeniden icat ediliyor. Kitap harika bir anarşik yapıya sahip: Hem kendi anlatımsal dokusunu bozan sözel mucizeler bakımından koruma ve bağışlanmaya yönelik Arapça duadan, çiğnenen elma sesinin Joycevari temsiline kadar), hem de düzinelerce osurma, her çeşit vücut sıvısı ve müthiş canlı bir koku kataloğuyla dopdolu fiziksel açıklığı ve sertliği bakımından. Berlin'e göç eden Özdamar dramatik bir etki yaratan melez bir Almanca'yla yazıyor. Hayat Bir Kervansaray, saygın Ingeborg-Bachmann Ödülü'nü kazanan, "Alman kökenli olmayan" biri tarafından yazılmış ilk kitap ve orijinalliğinin gücü yapılan övgüleri doğruluyor. **MS**

Before Night Falls

Reinaldo Arenas

Yazarın doğum tarihi | 1943 (Küba), 1990 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1992
İlk yayınevi | Tusquets (Barselona)
Orijinal adı | Antes de que anochezca

Arenas'ın zamana karşı yazılan ve ölümünden sonra yayımlanan otobiyografisi, Kastro rejimine yönelik öfke dolu bir ithamdır ama her şeyin ötesinde, baskının damga vurduğu bir dünyada, eşcinsel bir entelektüelin yaşamını etkileyen koşullarla ilgilidir. Seks, politika ve yazın, büyük bir açıksözlülük ve büyüleyici bir dinamizm barındıran, çizgisel bir hikayede birbirine bağlanmıştır. Küba'daki çocukluğundan, New York'a kaçışına kadar, eşcinsellik Arenas'ın tüm deneyimlerinin temelidir. Farkına varılışı devrimin yarattığı umutların yitişiyle neredeyse eşzamanlıdır; politik düzenin manevi sapkınlığını ortaya koyar; kolektif isyanın düzeneği olarak görülür; ana kahramanı hapse götüren bahanedir; ve ironik biçimde, Mariél Limanı çıkışından ("istenmeyen kişi" olarak) özgürlüğe giden yolu açar.

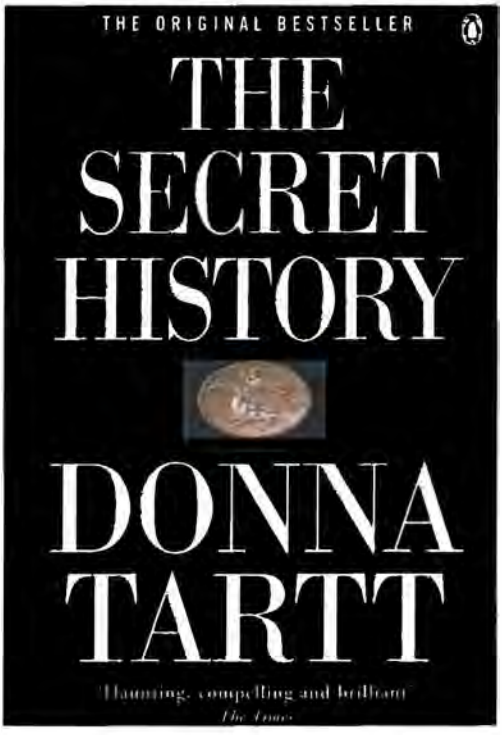
Arenas, tutuklanmasını, kaçışını, bir parkta geçirdiği rüya kabilinden gizli yaşantısını, korkunç tutsaklığını, yenik düşüşünü, yapıtını suçlayışı, maruz kaldığı diğer soruşturmaları ve nihai kaçışını anlatır. Her şey olduğundan daha da vahimdir çünkü kitaba konu olan Arenas'ın kendi hayatıdır. Bu gizli yolculuk, çocukluktan yola çıkıp Arenas'ın devrim atmosferindeki erken zaferlerine, Virgilio Piñera, Lezama Lima ve "kayıp nesil"den yoldaşlarıyla ilişkilerine ve sona ulaşmadan önce, metinlerini kurtarmak için verdiği sürekli uğraşlara uzanır. **DMG**

Gizli Tarih

The Secret History

Donna Tartt

Yazarın doğum tarihi | **1963 (ABD)**
İlk yayın tarihi | **1992**
İlk yayınevi | **Knopf (New York)**
İlk İngiltere baskısı | **Viking (Londra)**

"...küçükken bir öksüz olmayı ne kadar çok istedim!"

▶ İlk romanı Gizli Tarih'in heyecan yaratan başarısının ardından Tartt "bir televizyon kişisi yerine bir yazar" olarak kalmaya kararlıydı.

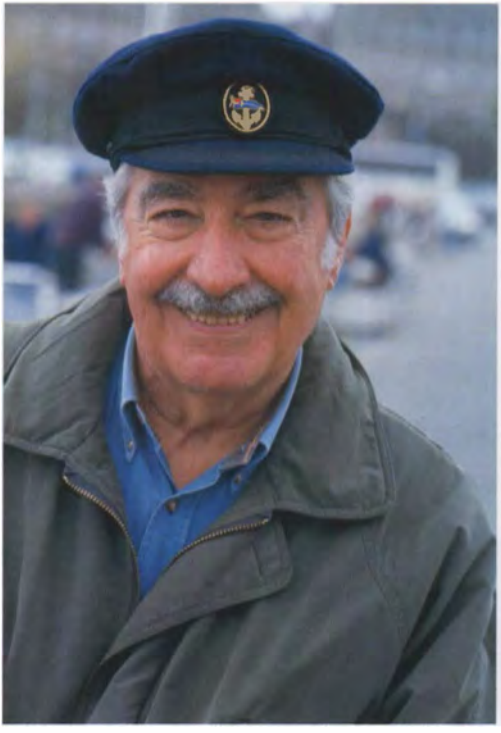
İyi reklâm bir kitaba kötü bir ün kazandırabilir. Donna Tartt'ın daha üniversite öğrencisiyken başladığı ilk romanı, teklif savaşını kazanan Knopf tarafından 450.000 Dolara satın alındı, hızlı bir şekilde çok satan kitaplar arasına girdi ve yazarını ister istemez yıldızlaştırdı. Eleştirmenler etkilenmedi: Romanın kasvetli ve gösterişli olduğunu karakter betimlemelerinin zayıf olduğunu düşündüler. Bazı yönlerden romanı çok ciddiye alıyorlardı, bazı yönlerden de belki yeterince ciddiye almamışlardı. Roman kesinlikle bir solukta okunuyor, ama Gizli Tarih'te sadece olay örgüsünden çok daha fazlası var. Hikâyesini o an yaşıyormuş gibi gözler önüne seren, fakat aslında çok daha önce olmuş olayları hatırlayan anlatıcı Richard Papen, kendisini tatmin etmeyen ilk gençlik yıllarını Plano-California'da bırakarak Vermont'da küçük, pahalı bir üniversite olan Hampden'a kaydolur. Sonunda beş zengin,Yunan dili ve edebiyatı öğrencisinin ve onların anı anına uymayan akıl hocaları Julian Morrow'un cazibesine kapılır ve yavaş yavaş bu grubun ağına düşer. Henry, Francis, Bunny ve ikizler Charles ve Camilla'dan oluşan grubun, Bunny'nin ölümüyle sonuçlanan bir antik çağ ayini gerçekleştirmeye çalıştıklarını öğrenir. Hikâyenin geri kalanı korku, pişmanlık ve bunaltıcı bir özbenlik bilgisinin baskısı altında grup arkadaşlığının yavaş parçalanışını anlatıyor.

Gizli Tarih, ergenlik çağındaki cüretkârlıklar yüzünden yaşamların sonsuza yıkılışını irdeliyor. Kitap aynı zamanda karizma meselesiyle de ilgili: Okur, Richard'la beraber, etkileyici ve ahlâksız Francis'in, Julian'ın şaşırtıcı duyarlılığının, ikizlerin gerçekdışı gibi görünen bağımsızlık hâlinin ve en çok da kimi zaman iyiliksever ve sıcak, kimi zaman soğuk ve yasaklayıcı ama sonuçta her zaman anlaşılması güç Henry'nin etkisi altında kalıyor. Tuhaf bir imalat diyebileceğimiz Tartt'ın bu melankolik cinayet romanı, entellektüellerin kendilerini rahatsız hissetmeden okuyabilecekleri bir B sınıfı kitap. Öyküleme tekniğinin ayakları son sayfaya, hatta daha sonrasına kadar yere sımsıkı basıyor. **PM**

The Adventures and Misadventures of Maqroll

Alvaro Mutis

"O daima yarı sarhoştur; bu onun düzenli olarak içme süreci sayesinde ustalıkla koruduğu bir hâldir . . ."

▲ **Mutis'in bereketli, mizah yüklü kısa romanları onun deniz yolculuklarına duyduğu ilgili ve politik meselelere bütünüyle ilgisiz oluşunu yansıtır.**

Yazarın doğum tarihi | 1923 (Kolombiya)
İlk yayın tarihi | 1993, Siruela (Madrid)
Orijinal adı | Empresas y tribulaciones de Maqroll el Gaviero

Bu ana başlığın altında ve gizemli bir kahramanın etrafında, ilk olarak 1986'yla 1993 tarihleri arasında yayımlanan yedi kitaplık bir destan yazılır. Maqroll, Conrad'ın ya da Hugo Pratt'ın kahramanlarının geleneğinden gelen, alışılmışın sınırlarında, zamanın ve mekânın ötesinde bir toprak ve deniz insanıdır. Kader çizgisini çeşitlendirir: Kereste nakliyatı yapar ya da dağlarda bir bar işletir (Amiralin Karı); bir genelevin idaresini paylaşır (Ilona Arrives with the Rain) ya da eski bir buharlı gemiyi onarır (The Tramp Steamer's Last Port of Call); silah kaçakçılığı yapar (A Beautiful Death) ya da eski bir madeni yeniden işletilebilir hale getirmeye çalışır (Amirbar). Daha pek çok macera ve Maqroll'un seyahatleri sırasında karşılaştığı, aralarında Triesteli genç kız Ilone'yle Lübnanlı Abdül Basur'un öne çıktığı sayısız karakter anlatılır.

Bu hüzünlü ve neredeyse büyülü yolculukta, her karşılaşma daima bir yeniden bir araya gelişti r ve ayrılığın habercisidir; her şey kaçınılmazdır ve her şey (ölüm dahil) bertaraf edilebilir. Hayal kırıklığıyla yolculuğun keyfi arasında gidip gelen bir filozof, yorulmak bilmez bir okur, kayda değer bir günlük ve mektup yazarı ve yakarılar yazan bir şair olan Maqroll, hepsinden öte, bir edebi kahramandır. Ardında, kurgusal Mutis tarafından bir araya getirilen ironik, bölük pörçük, yarım kalmış bir belge ve beyan dosyası bırakır. Bu yedi kitaplık koleksiyon, her an genişletilebilecekmiş gibi duran göz kamaştırıcı bir sözel çizgi roman. **DMG**

Remembering Babylon

David Malouf

Yazarın doğum tarihi | 1934 (Avustralya)
İlk yayın tarihi | 1993
İlk yayınevi | Chatto & Windus (Sidney)
NSW Premier's Edebiyat Ödülü | 1993

19. yüzyılın ortalarında Queensland'de geçen Remembering Babylon, kendisini İngiltere'den Avustralya'ya götürmekte olan gemiden atılan bir İngiliz bebeğin hikâyesidir. Söz konusu kazazede Gemmy, küçük bir göçmen İskoç çiftçi topluluğuyla medeniyete geri dönmeden önce, 16 yıl boyunca bir Aborjin kabilesi tarafından büyütülür.

11 yaşındaki eli sopalı İskoç Lachlan Beattie ve kuzenleri tarafından sırtı çitlere yapıştırılan Gemmy'nin romanda ilk ortaya çıkışı, onu Avrupalı sömürgecilerle Aborjin toprakları arasına yerleştiren Malouf tarafından özenle inşa edilmiştir. Gerçekten de, Aborjinlerin yaşam biçimine yönelik kavrayış ve ittifak içerisinde olan bir "iki arada kalmış yaratık", bir "İ-i-ingiliz nesne" olarak rolüyle romanın kolonyel toplumlarda kimlik sorununu hedef alan temel meselesini ön plana çıkarır.

Gemmy'nin bu küçük toplumdaki varlığı o kadar tehdit edicidir ve "ötekiler" hakkındaki bilgisi o kadar açıktır ki, oraya yerleşmiş olanlar kendi öz üstünlük anlayışlarını sorgulamak zorunda kalır. Gemmy'nin sonunda topluluktan ayrılmak zorunda kalması, okuyucuyu, onu yaratan ve anlatısının çerçevesini oluşturan sömürgecilik projesi için hem bir motivasyon kaynağı hem de bir doğrulama sağlayan medeniyetin beşiği Babil'i hatırlamaya davet eder. **JSD**

The Holder of the World

Bharati Mukherjee

Yazarın doğum tarihi | 1940 (Hindistan)
İlk yayın tarihi | 1993
İlk yayınevi | Alfred A. Knopf (New York)
Orijinal dili | İngilizce

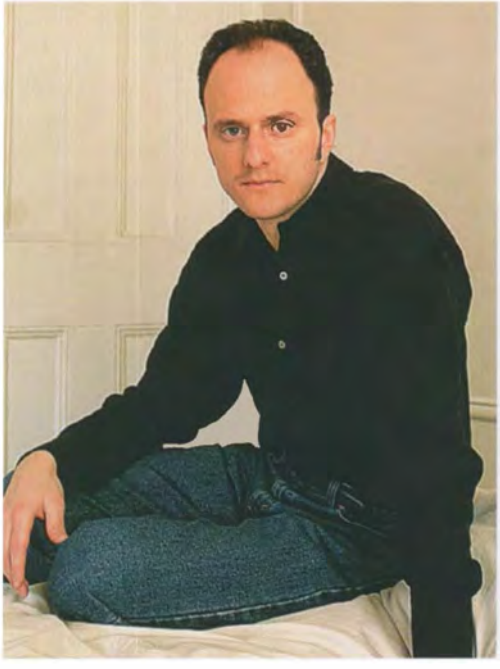
Hindistan doğumlu Amerikalı yazar Bharati Mukherjee'nin bu altıncı romanında, hikâye, Hindistan, Mughal'de efsanevi bir elmasın izini sürmeye çalışan, 20. yüzyıl servet avcısı Beigh Masters tarafından anlatılmaktadır. Beigh, bir Hint racasının Amerikalı aşığı Hannah Easton'un hikâyesini gün ışığına çıkarır. 1670 yılında New England taşrasında dünyaya gelen Hannah'nın hayatı onu, Salem'de iyi bir eğitim almakta olduğu katı bir bağnazın yanından İngiltere'de bir denizcinin eşi olarak kıyıya bağımlı bir hayata sürükler. Macera ararken kendini Hindistan, Mughal'de, Beyaz Şehir'in duvarları arkasında tecrit edilmiş bulur. Hintli bir Raca onu oradan götürür. Hannah, tuzağa düşmüş ve kendisini bulduğu toplumların ikisine de yabancılaşmış hisseder. Hannah, yalnızca Raca'nın sevgilisi olduğunda toplumun kabul ettirdiğinden çok kendi dilediğini yapma özgürlüğünü kazanabilir.

Hannah'nın öyküsünü çevreleyen hikâyede, Beigh'in eşyalar, günlükler ve resimler aracılığıyla Hannah'nın hayatı hakkında yaptığı araştırma, kadının partneri Venn'in son zamanlarda modern teçhizat kullanarak yaptığı bilgisayar simülasyonuyla çelişir. Birincilerin yarattığı sonuç, Beigh bilgisayar simülasyonu aracılığıyla Hannah'nın dünyasına fiziksel olarak girdiğinde de altı çizildiği gibi, geçmişin daha zengin ve daha geçerli çağrışımlarını yaratır. Bu nedenle The Holder of the World, zamanın ve kültürün sınırlarını aşan canlı bir göç etme ve yabancılaşma öyküsüdür. **CIW**

The Virgin Suicides

Jeffrey Eugenides

Yazarın doğum tarihi | 1960 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1993
İlk yayınevi | Farrar, Straus & Giroux (New York)
Sinema uyarlaması | 1999

"Henüz 13 yaşında olan en küçükleri Cecilia bileklerini soğukkanlılıkla keserek en önce giden oldu..

▲ 1993 tarihli bu fotoğrafı Robert Maas tarafından çekilen Jeffrey Eugenides, Detroit, Michigan'da Yunanlı ve İrlandalı melezi olarak dünyaya geldi.

Kısmen polisiye öykü, kısmen bir buildingsroman ve kısmen de bir trajedi olan The Virgin Suicide, (temellerini gerçek bir olaydan aldığı öne sürülse de), şaşkınlık verici, neredeyse inanılmaz bir dayanak noktasından yola çıkıyor. Eugenides'in yetişkin anlatıcısı, Lisbon ailesinin beş kızından beşinin de sonunda intihar girişimlerinde başarılı oldukları "intihar yılını" hatırlıyor. Roman, kızların günlükleriyle notları, anlatıcıyla içinde bulunduğu grubun ortak anıları ve anlatılan zamanda yapılmış röportajlar gibi "kanıtları" bir araya getiriyor; ama yine de atmosfer hâlâ kafa karıştırıcı.

Lisbon kızlarının yaşamlarının çeşitli yönleri esrarlı bir hava yaratmak üzere el birliği yapmış gibi. Mahalledeki genç erkekler onları tek bir erişilmez sarışın fantezisi içinde romantize ederken komşular ailenin tuhaflıklarıyla ilgili dedikodu dolu bir fon yaratır. İlk intiharın ardından, kalan dört kız okulda yaşıtlarının ve öğretmenlerin sergilediği tuhaf acıma duygularıyla dışlanırlar. Anlatıcının intiharların ardındaki gerçeği takip etmekteki ısrarına rağmen, kızları ve onların kendi kendilerine yarattıkları ebedî sessizliğini örten gizemi aydınlatmayı başaramaz. Kızların zihinsel durumları üzerine kendi yorumunun ötesine bakmaya hiç çalışmayan anlatıcının tek yapabildiği üstü örtülü olarak, bu ölümlere kendi katkısından söz etmek. İntiharların, sadece çevrenin kızları tümden yok etmekteki fiziksel iradesi olduğu hissi anne Bayan Lisbon'un ruhsal düzgünlük ve kirlilik paranoyasıyla güç kazanıyor. Karaağaç hastalığı histerisi, bulaşıcılık korkusunun çözümü olarak sağlıklı bir şeyi öldürmenin tercih edildiği Amerikan banliyölerinin özündeki genel kuruntu olan hastalık hastası olma durumu için bir metafor sağlıyor. **AF**

Taş Günceler

The Stone Diaries

Carol Shields

Taş Günceler Daisy Goodwill'in neredeyse bir asırlık yaşamındaki küçük mutlulukları ve sıkıntıları anlatan panoramik bir roman. 1905 yılında Manitoba'daki trajik doğumuyla başlayıp, Florida'da ölümüyle biten hikâye, çocukluğu, evliliği, ikinci evliliği, anneliği, bağımsızlığı, kederi, sonunda da yaşlılığı ve ölümü ziyaret eden 10 yıllık aralıklarla ayrılmış bölümler halinde anlatılmış. Daisy'nin hayatına açılan bu pencerelerden, uzaktan gördüğümüz 20. yüzyılın değişen yüzü. Ayrıca kadının toplumdaki yerinin evrimini de görüyoruz. Ama bu yalnızca kadınlara yönelik bir kitap mı? Roman, kadın ve kadın olmanın olağan bunalımlarını anlatıyor, ancak özünde insan olmakla ilgili.

Görünüşte birinci tekil şahıstan anlatılan bir otobiyografi ama altında bizi her adımda güvenilir olmadığı konusunda uyaran karmaşık bir hikâye yatıyor. Bir kısmı doğumundan önce, bir kısmı da ölümünden sonra olmak üzere Daisy'nin hayatının çeşitli versiyonlarını farklı karakterlerin bakış açısıyla sunuyor. Ancak, bütün bu farklı öznel bakış açılarının, bahçecilik hakkında mektuplar ve gazete kupürlerinden oluşan tüm bölümlerin arasında genellikle tek eksik olan bakış açısı Daisy'ninki. Bu kitap, bir kimlik edinmenin zorluğunu ve kadınların durumunu göz önünde tutarak, bu kimliğin çoğunlukla başkaları tarafından belirlenmesinin karmaşıklığını anlatan bir hikâye.

Onyıllar boyunca küçük zaferleri ve olağan tahribatı iki motif yansıtıyor: Taşın dirençli sertliği ve bitkilerin irrasyonel büyümeleri. Ama kazanan bitkilerdir. Kaybın, kemikleşen hüznün ya da yaşın diğer kahramanlar için çıkmaz bir yol olabildiği yerde Carol Shields bize tekrar ve tekrar yenilenme sunuyor. Bize hayatın şaşırtıcı şekillerde çiçek açma yolları bulduğunu gösteriyor. Sıradanlığın içinde onur vardır. Umut vardır. **GT**

Yazarın doğum tarihi | 1935 (ABD), 2003 (Kanada)
İlk yayın tarihi | 1993
İlk yayınevi | Random House (New York)
Pulitzer Ödülü | 1995

"Etrafındakileri kandırma yeteneği korkutucu ve aynı zamanda eğlenceli..."

▲ 40 yaşına kadar ilk romanını yayımlamayan Carol Shields, 68 yaşında kanserden öldü.

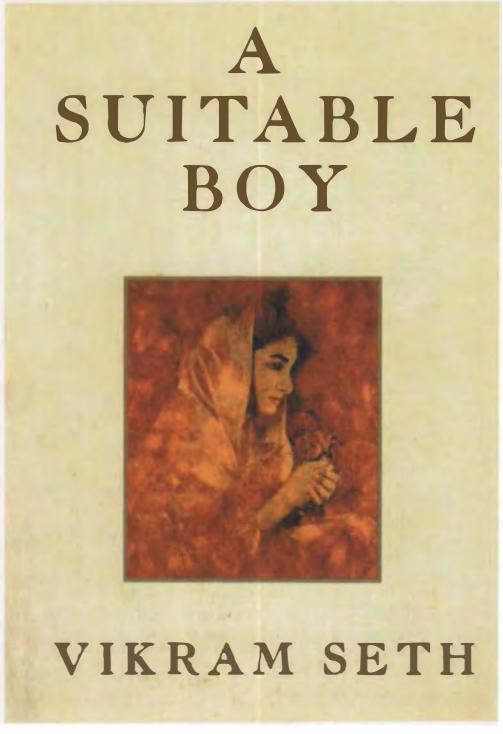
A Suitable Boy

Vikram Seth

Sen de benim seçtiğim bir delikanlıyla evleneceksin" diye ilan eder Bayan Rupa Mehra küçük kızı Lata'ya, Seth'in muazzam romanının başında. Lata bu sözlere rağmen ikna olmamıştır ve hikâyenin özünde vermek zorunda olduğu karar vardır. Annesinin isteklerine razı olup kendisine kur yapan üç erkekten en "uygunu" olan, aile dostlarından birinin tanıştırdığı, işine büyük hevesle sarılan bir ayakkabı fabrikası yöneticisi Haresh Khanna'yla mı evlenecektir? Üniversite tatili sırasında tanıştıktan sonra evlenme teklifi eden erkek kardeşinin kayınbiraderi, şair Amit'le mi evlenecektir? Yoksa annesine karşı gelip en uygun olmayan delikanlıyla, âşık olduğu üniversite arkadaşı Müslüman öğrenci Kabir'le mi evlenecektir? Bir koca arayışının hikâyesi, Hindistan'ın bağımsızlığından dört yıl sonra, 1951 yılı boyunca dört ailenin kaderini göz önüne serer. Arka planda anlatılan toprak reformu yasası, Pul Mela gibi dini kutlamalar ve yüzeyin altında gizlenerek arada sırada şiddete dönüşen büyük ölçüdeki Hindu-Müslüman gerginliği üzerine kurulmuştur.

Savaş ve Barış'tan sadece 50 sayfa kadar kısa olan bu kadar uzun bir kitap neden okunsun? Seth'in kitabında ne Tolstoy'un ağır düşünceleri ne de büyük bir epik yapıtın ardında yatan amaç var. Onların yerine metindeki geniş karakter kadrosu içinde zorlanmadan ilerleyen, İngilizleşmiş seçkinin hoppa dünyasını karışlayan dokunuşun hafifliği, akademi ve politikanın gerginliği ve köylülerle kenar mahallelerin ezici yoksulluğu var. Roman, baskı ve ılımlılığın bir anlatı içinde buluşmasına dikkat çekici bir örnek. Hacminin büyüklüğüne rağmen aşırılıktan kaçınıyor ve gerek karakterlere gerekse ayrıntılara şimdilerde modern yazarlar arasında az rastlanan biçimde saygı gösteriyor. **AB**

Yazarın doğum tarihi | 1952 (Hindistan)
İlk yayın tarihi | 1993
İlk yayınevi | Phoenix House (Londra)
Commonwealth Yazarlar Ödülü | 1994

▲ Ergenlik çağından başlayarak çoğunlukla İngiltere ve ABD'de yaşamış olmasına rağmen Seth'in epik romanı doğduğu ülke olan Hindistan'da geçiyor.

◀ Romanının kopyaları arasında kaygısızca poz veren Seth son derece "uygun" bir delikanlı gibi görünüyor; ciddi fakat asla ağırsıklet olmayan romanların yazarı.

What a Carve Up!

Jonathan Coe

Yazarın doğum tarihi | 1961 (İngiltere)
İlk yayın tarihi | 1993
İlk yayınevi | Viking (Londra)
John Llewellyn Rhys Ödülü | 1994

Jonathan Coe'nun bu dördüncü ve en başarılı romanında, Michael Owen, aç gözlülükleri ve vicdansızlıklarıyla İngiltere'de 1980'lerin Thatcher'cı ortamından kâr eden, hatta bu ortamı mümkün kılan bir grup canavar olan Winshaw ailesinin talihsiz biyografi yazarıdır. Michael'in yaşamını anlatan bölümlerden Winshaw'ların güç ve nüfuz pozisyonlarına yükselişine doğru ilerledikçe, ailenin Michael'ın yaşamının akışını hayal edilemeyecek kadar büyük ölçüde belirlediğini, onunla birlikte keşfediyoruz. Sonuçta, sarsıntılar içindeki Michael, Winshaw ailesinin evine taşınır; burada What a Carve Up! adında, Michael'in düşlerinin gerçekleştiği ve Winshaw'ların sırayla hak ettiklerini buldukları bir tür komedi filmi parodisi yaşarlar. Eleştirmenler Coe'nun göz kamaştırıcı romanını "postmodern" olarak adlandırırken akıllarında muhtemelen metnin şenlikli atmosferi (güvenilmez anlatıcının edebi formları birbirine katışı ve karakterlerle olay örgüsü arasındaki görünüşte keyfi bağlantılar) vardı. Bununla beraber, kitap, kişisel kaderlerin ve sosyo-politik bağlamların öykü tarafından ortaya çıkarılan biçimlerle birbirine bağlandığı Viktorya dönemi sosyal gerçekçilik geleneği içinde yer alır. Coe'nun birçok romanı aslında, çözülmüş sonlarla başlayıp giderek birbirine şık düğümlerle bağlanan kılık değiştirmiş dedektiflik romanlarıdır. Bu kitapta edebi hilelerin hoşluğu kadar hikâyenin çözümü de tatmin edici ama aldanmayın: Özünde bu roman öfkeli bir sosyal hiciv. **PM**

Aşk Üzerine
On Love

Alain de Botton

Yazarın doğum tarihi | 1969 (İsviçre)
İlk yayın tarihi | 1993
İlk yayınevi | Macmillan (Londra)
Alternatif adı | Essays in Love

Adından da anlaşılacağı gibi, Alain de Botton'un Aşk Üzerine'si, en bütünsel yorumuna Michel de Montaigne'in çalışmasında rastladığımız felsefi deneme türüne ait. Aynı zamanda da baştan sona modern bir aşk hikâyesi. Entelektüelle duygusalın, felsefeciyle romancının bu ustaca birleşimi, Aşk Üzerine'yi hoş ve orijinal bir çalışma haline getiriyor. Diğerlerinin yanı sıra Wilde, Heidegger, Hegel, Marx, Nietzsche, Kant, Wittgenstein, Plato, Mill, Heraklitos, Freud ve Flaubert'e göndermelerde bulunan Aşk Üzerine'de arsız bir entelektüellik var. Ama anlatıcı âşık olmanın ve aşkın bitmesinin evrensel tecrübesini zekâ ve iç görüyle yansıtmak için okuma ve araştırmayla edinilmiş bilgileri kullanıyor: İlk âşık olduğumuzda birbirimiz için yaratılmış olduğumuz hissi; sevdiğimizi idealize edişimiz; baştan çıkmanın alt metinleri; sevdiğimizin olmanızı istediği kişi olmaktaki samimiyetsizliğimiz; sevişirken akıl ve bedenin birbirinden kopuşu; sevilen kişi sonunda karşılık verdiğinde sevenin güvensizliği; âşık olmanın kişi hakkındaki her şeyi yeniden doğrulayışı ve aslında kişinin kendisini gördüğü bir ayna oluşu. Romanın felsefi irdelemeleri, anlatıcının Paris-Londra uçağında tanıştığı Chloe adlı bir kadınla olan aşk ilişkisiyle birbiri içine örülüyor. Bu roman iflah olmaz romantikler için yazılmış bir hikâye değil; aynı zamanda iyi anlatılmış bir aşk hikâyesinin karşı koyulamaz baştan çıkarıcılığını elde etmeyi başarmış, keskin ve güçlü bir felsefi inceleme. **SJD**

İkizler
The Twins

Tessa de Loo

Yazarın doğum tarihi | 1946 (Hollanda)
İlk yayın tarihi | 1993
İlk yayınevi | De Arbeiderspers (Amsterdam)
Orijinal adı | De tweeling

Önce anne babalarının ardı ardına ölmesi, daha sonra da hastalık, aile içi düşmanlık ve son olarak da 2. Dünya Savaşı yüzünden küçükken birbirlerinden ayrı düşen Anna ve Lotte adlı ikizler, 74 yaşında tesadüfen bir kaplıcada karşılaşırlar. Beklenmedik karşılaşma iki kadında zıt duygulara yol açar: Çocukken kendisini evlat edinen ailenin kötü muamelesine maruz kalmış ve o dönemden beri de bazen savaş bazen de koşullar yüzünden, kendisine sığınak olabilecek, aidiyet hissi verebilecek herkesi kaybetmiş olan Alman kardeş Anna, yeni bulduğu kız kardeşini hararetle kucaklar. Hollanda'da ailenin bir başka kolu tarafından büyütülen Lotte'yse eski anayurduna uzun zamandan beri nefret duymaktadır ve kız kardeşinin sevinç dolu dostluk kazanma girişimlerini kuşku ve küçümsemeyle karşılar.

Tessa de Loo, tarihin mahkemesi önünde soykırıma seyirci kalarak uysallıkla boyun eğmekten yargılanan milyonlarca Almana ses verir. Anna karakteriyle sıradan yurttaşın bir portresi şekillenir ve bu portre, tarihin tasdik ettiğinden çok farklıdır. Bu izleğin tam karşısında daha geniş etik kapsama sahip sorular durur: Enerjimizin ve kaynaklarımızın ne kadarını kendimiz için harcamamıza izin vardır ve büyük kişisel gereksinim ve sıkıntı içinde olsak da, bunların ne kadarını başkalarına ayırmalıyız? Yarım yüzyılı aşkın bir ihmal ve yanlış anlamanın ardından sevgi yeniden körüklenebilir, çocukluk bağları yenilenebilir mi? Bu roman ortaya apaçık yanıtlar koymuyor ama açığa vurduğu sorunlar, son sayfayı tamamladıktan çok sonra bile insanın zihninde dönüp durmaya devam ediyor. **MW**

"Burada, her metrekaresinde iki dünya savaşında ölenlerin taşlara oyulmuş isimleriyle anıtlaştığı bu kaplıcada... bir Almanın ne işi vardı?"

▲ De Loo'nun, Avrupa tarihinin karanlık bir dönemine ışık tutan iki yaşamın öyküsünü anlattığı romanın ilk baskısının kapağı.

Looking for the Possible Dance

A. L. Kennedy

Yazarın doğum tarihi 1965 (İskoçya)
İlk yayın tarihi 1993
İlk yayınevi Secker & Warburg (Londra)
Somerset Maugham Ödülü 1993

"...kişinin dişlerine yöneltilmiş bir iltifat"

▲ **A. L. Kennedy bir Hristiyan'dır ve inancını politik bir şekilde savaş ve nükleer karşıtı protestolara katılarak ifade etmiştir.**

Looking for the Possible Dance, hayatın, aşkın ve kadın-erkek ilişkilerinin kaygı dolu dünyasındaki fedakârlıkların hemen hemen her günkü hikâyesi. Roman, Margaret'in kız evlat, eş ve metres olmanın sınırlı kadınsı rollerine direnişini ortaya koyarken, erkeklerin kırılganlığını ve kadınlara duydukları aşkın yanında nefreti de getiren umutsuz ve içerlemiş bağımlılıklarını gösteriyor.

Margaret, Londra'dan Glasgow'a yaptığı tren yolculuğu boyunca kendisini o ana getiren olayları anlatır. Sevgili fakat hükmedici babası ölmüş ve kendini Margaret'le bir hayalî aşk ilişkisine kaptırıp karşılık alayamayınca iftira atan patronu yüzünden bir toplumsal aktivite merkezindeki işini kaybetmiştir. Sevgilisi Colin, toplum içindeki bazı tefecilik olaylarını açığa çıkardığı için bir çetenin saldırısına uğrayıp, ceza olarak bir deponun zeminine korkunç bir şekilde çivilenerek çarmıha gerilmiş ve sakat kalmıştı. Daha önce onunla evlenmeyi reddetmiş olan Margaret, şimdi sevgilisinin toplum için gösterdiği özveriye kendi özel özverisiyle karşılık vererek bu ilişkiye sevgilisinin koşullarıyla devam edip etmeyeceğine karar vermek zorundadır. Kennedy, tipik bir belirsiz sonla, başladığı noktaya geri döndüğü keşif yolculuğunu tamamlayan kahramanını evine gönderir. Kendisini çok iyi dengelenmiş görev ve tutku hikâyesinden mahrum bırakan kaygılı bir aşk ve sıkıntılı bir korku Margaret'ta aynı anda ortaya çıkar. Ona yalnızca dans etmek bir anlık sosyal uyum sağlamaktadır, fakat bu yeni ilişkiler olanağı bile sonunda engellenir. Var olan ruhsuz gerçeklik şiddet üzerinden korunur: Erkeklerin erkeklerle ilişkilerinin belirgin acımasızlığı ve erkeklerin kadınlarla ilişkisindeki kişisel baskıcılık. Bu romanda, 'hayat dansı', aşkı ve dargınlığı eşit ölçüde yaratan bir rutinden kaçmak için pek olanak sağlamıyor. **CJ**

Kuşların Şarkısı

Birdsong

Sebastian Faulks

Kuşların Şarkısı, bir "aşk ve savaş hikâyesi"dir. Kurmacayla gerçeğin karışımı olan kitap, 1. Dünya Savaşı'nın kolektif bilinçten silinmesi korkusundan doğmuştur. Çok önceden verilen o sözü destekler: "Onları Unutmayacağız". Faulks'un kurgusal askerleri savaşın "kayıplarına" bir kimlik verir; hem ölenlere hem de bulunamayanlara. Uslanmaz bir duygusal manipülasyon yoluyla Faulks, yürek parçalayıcı bir duygudaşlığa davet eder. Kahramanlığı, hevesli bir kabadayılık olarak değil, korku ve sürgit anlamsızca acı çekmenin gerektirdiği yiğitlik olarak tekrar tanımlıyor.

Stephen Wrayford'un savaş anılarının bulunduğu defterler torunu Elizabeth tarafından 1978 yılında bulunur. Elizabeth, Wrayford'un geçmişini okurken, Onun geçmişini yeniden yaşar ve kendi kimliğini, "kendisi hakkında daha çok şey anlamanın yolunu" bulur. Stephen'ın metresi Isabelle'e duyduğu şehvetin açık yoğunluğu, Stephen'ın arkadaşı Weir gibi hayatlarını cinsel bir deneyim yaşamadan kaybedenler adına girişilmiş bir cinsel deneyimi temsil eder.

Siperlerdeki dehşetin tasviri, savaşı hiç tecrübe etmemiş bir kuşak adına ulusal bir kimlik sağlamak için okuyucunun bilincini dağlar. Kuşların Şarkısı, yalnızca ulusal krizlerde ortaya çıkan aşırı durumlara karşı nasıl tepki verdiğimizi gözler önüne sererek okurun, Elizabeth'in öğrendiği gibi, kendi hakkında daha çok şey öğrenmesini sağlıyor. Ancak hikâyenin milliyetçi bir yönü yok; Stephen bir Alman askeri tarafından kurtarılıyor ve ikisi birlikte "insan hayatının acı tuhaflığına" ağlıyorlar.

Sonuçta roman, savaş hakkındaki gerçeği anlatma girişimlerinin, hem anlamak hem de anlatmak çok korkunç olduğu için, dilin ötesine uzandığını kabul ediyor. Başlıktaki "kuşların şarkısı", kayıp bir kuşağın, aynı zamanda da onu ele geçirmeyi deneyen ve çaresizce başaramayan sanatın sesidir. **AR**

Yazarın doğum tarihi | 1953 (İngiltere)
İlk yayın tarihi | 1993
İlk yayınevi | Hutchinson (Londra)
İlk İngiltere baskısı | 1994, Vintage (New York)

"Madam Azaire, Stephen'ın gözlerini tamamen bağlayamamıştı"

▲ **Sebastian Faulks, çağdaş okurun duygularını tarihî konulara yönlendirmeyi amaçlayan popüler bir yazar.**

Trainspotting

Irvine Welsh

Yazarın doğum tarihi | 1958 (İskoçya)
İlk yayın tarihi | 1993
İlk yayınevi | Secker & Warburg (Londra)
Sinema uyarlaması | 1996

"Johnny satıcı olduğu gibi eroinmandı da. Eroin kullanmayan bir satıcı bulmak için merdivenleri epey tırmanmamız gerekir. Johnny'e bu alışkanlığa böylesi uzun süredir sahip olduğundan "Baş Rahibe" derdik"

▲ **Welsh'in romanının 1996 yılında Danny Boyle tarafından gerçekleştirilen sinema uyarlamasında, ne yapacağı belli olmayan şiddet düşkünü Begbie rolünde Robert Carlyle vardı.**

▶ **Welsh, İskoç argosu için müthiş bir kulağa, keskin bir mizah anlayışına ve eroinman karakterlerine yönelik hoş görülü bir sempatiye sahipti.**

Welsh'in Britanya popüler kültüründeki rönesansa rastlayan ilk romanı, 1996 yılında Danny Boyle tarafından sinemaya aktarıldı. Romanın bir grup Leith'li eroinmanı betimlemesi modern Britanya'yı bir şekilde hem zevklerle dolu hem de cüretkârca yaratıcı, havalı ve huzursuz bir yer olarak sunmasını sağladı. Fakat Welsh'in kitabı, Boyle'un cafcaflı ve kendini bilen filminden hatırı sayılır oranda daha ağır bir vaka. Bunun nedeni, öncelikle konuşmaların neredeyse tamamen Edinburgh diyalektiğiyle yazılmış olmasından kaynaklanıyor. Öncelikle, İskoç olmayan bir okuyucu tarafından anlaşılması zor ("Yiv goat tae huv fuckin brains to be a fuckin judge"- "Lanet olası bir yargıç olabilmeniz için lanet olası beyinleriniz olması lazım") ifadelerle anlatıcıların konuşma dilindeki kıvraklığının yarattığı içtenlik, anlamak için gerekli çabadan çok daha fazlasını karşılıyor. İkincisi, hikâyenin anlatımı bilinç akışı tekniğiyle yazılmış kısa öyküler kadar bile çizgisel değil. Trainspotting'in gerçekten okuyucunun ilgisini yakalayan tonuna rağmen sahneler, belirsiz bir kronolojide, değişik karakterlerin hem birbirleriyle hem de dünyayla genellikle düşmanca ilişkilerini keskin bir şekilde ortaya koyan bakış açılarından iletiliyor. Otoriter, ahlâkçı seslerin azlığı metnin içsel evrenini doğallaştırarak kahramanların eroin, seks ya da acil para ihtiyaçlarını olayları yönlendiren tek mantık haline getiriyor. HIV/AIDS ölümleri hikâyede çok görüldüğü için bazen üzücü olsa da, kitapta çok sayıda keyifli şey de var. Okkalı bir eroin yerine bir çift afyon fitili koymaya zorlanan ana karakter Renton, satıcısına "Yaptıkları tüm iyilikler için ben de onları kıçıma sokabilirdim"diye söylenir. Thatcher sonrası Britanya'sında İskoç gençliğinin kural tanımazlığına yönelik bir eleştiriyle birleştirilen bu kara mizah, Welsh'in romanının hem popüler bir kitap hem de bir kült yapıt olarak başarısını garanti eder. **DH**

E. Annie Proulx

Yazarın doğum tarihi | 1935 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1993
İlk yayınevi | Scribner (New York)
Ulusal Kitap Ödülü | 1994

Quoyle otuz altı yaşında, sarsıntılarla dolu ve stresli bir yaşamı olan New York'lu bir muhabirdir. Ebeveynleri intihar etmiş, karısı da bir araba kazasında ölmüştür. Teyzesi evvel ezel geçmiş günlerini geçirdiği yerlere geri dönmek istemektedir ve Quoyle'ı kendisiyle birlikte Newfoundland'e taşınması için ikna eder. Quoyle yerel bir gazetenin denizcilik haberleri sorumlusu olabilmek için su korkusunun üstesinden gelir. Tuhaf olaylar dizisi Quoyle'ı dört bir yandan kuşatır. Şehirde, oğlu Down Sendromu olan zarif bir kadın dikkatini çeker ve aralarında neredeyse mahremiyete uzanacak bir bağ oluşur. Quoyle'ın civarda yaşamış olan ataları, söylendiğine göre katil ve korsan olarak ün yapmıştır. Atalarının mezarını ziyaret eder ve eve dönüş yolunda içinde insan başı olan bir çanta bulur.

Sonunda, Quoyle bir tekne kazasından kurtulduğunda ve arkadaşı Jack boğulma tehlikesi atlattığında yaşam ölüme karşı zafer kazanır. İlk romanı çok karanlık olduğu şeklinde tepki aldığı için, The Shipping News, Proulx'un mutlu sonu olan bir hikâye yazma denemesi olarak kabul edilir. Yine de bu mutlu son ne keyifli ne de kolaydır. Öyle görülüyor ki Proulx'un karakterlerine hediye edebileceği tek mutluluk formu sarsıntı ve acının yokluğudur. Bu tuhaf ve tedirgin edici romanın çözülümü de huzursuzlukla doludur. **EF**

"Quoyle bir tekne kazasından kurtulduğunda ve arkadaşı Jack boğulma tehlikesi atlattığında yaşam ölüme karşı zafer kazanır"

▲ **Burada, Arvada, Wyoming'deki evinde çekilen fotoğrafında görülen Annie Proulx, roman yazmaya 50'li yaşlarında başladı.**

Waiting for the Dark, Waiting for the Light

Ivan Klima

Yazarın doğum tarihi | 1931 (Çekoslovakya)
İlk yayın tarihi | 1993
İlk yayın yeri | Cesky spisovatel (Prag)
Orijinal adı | Cekani Na Tmu, Cekani Na Svetlo

Özgür olmak ne demektir? Eski limitlerin kaybolduğu bir dünyayla nasıl başa çıkabiliriz? Yaşadığımız birçok hayattan, yaptığımız seçimlerden ve benimsediğimiz kimliklerden hangisi gerçek benliğimizdir? Soğuk Savaş sırasında kendisi de büyük ölçüde sansüre tabi tutulmuş olan Klima, çelişkili bir otoriteyle, dokunuşun üslûpçu kesinliğiyle ve sonuç ya da ahlak dersi çıkarmayı reddetme olanağı tanıyan güçlü anlayışıyla bu büyük sorulara yanıt arıyor. Neredeyse büyülü gerçekçi hale gelen bir gerçeküstü hayal gücü, usta bir taşlama ve kara mizahla karışıyor. Klima'nın kendi yaşadığı deneyim (1989 Kadife Devrimi) tamamen Çeklere özgü olmasına karşın, romanın kurgusu milletler üstü ve verdiği mesajlar evrensel.

Roman, kısıtlayıcı ve çökmüş bir rejim için çalışan, bağlanma fobisi olan kameraman Pavel'in hikâyesini anlatıyor. Pavel, gerçeği günden güne çarpıtıp yetenekleriyle gerçek benliğinin özgür irade sahibi olacağı özgürlüğün hayalini kurmaktadır. Bu "imkânsız" özgürlüğü kazandığında, roman, onun kime dönüştüğünü ve düşünceleriyle davranışları arasındaki her zaman mevcut olan uyumsuzluğu inceliyor. Pavel'in hikâyesinde çoklu anlatımlar birbiri içine örülmüştür: Hayali bunama labirentinde gezinen bir başkan, Pavel'in bir gün yazmayı umduğu soyut bir sahne eseri, uzun süre önce kaybolmuş bir aşkın bulanık hikâyesi, hatta bir rehine dramı. Ama romanın özü Pavel'in kendisidir: Uzlaşmacı, sıradan, amaçsız, kusurlu... ama sonuçta tam bir insan. **Tsu**

The Invention of Curried Sausage

Uwe Timm

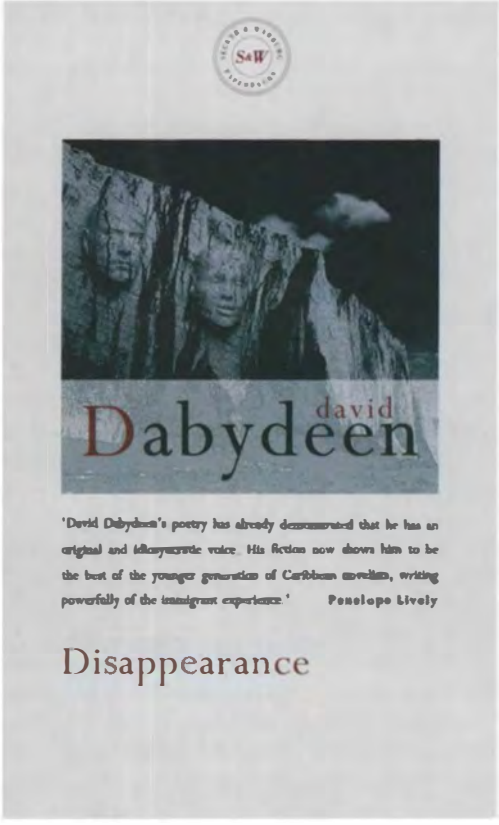
Yazarın doğum tarihi | 1940 (Almanya)
İlk yayın tarihi | 1993
İlk yayınevi | Kiepenheuer & Witsch (Cologne)
Orijinal adı | Die Entdeckung der Currywurst

Başarılı ve verimli yazar Uwe Timm, The Invention of Curried Sausage'a dört katı fazla uzunluktaki bir çalışmaya yetecek materyali sıkıştırır. Zorlu konularını (2. Dünya savaşının bitişi, zina, Nazizm gibi) damıtarak, bu konuların duygusal özüne, görünüşte önemsiz ama yine de savaş sonrası dönemde Alman kültürel entegrasyonunun güçlü bir sembolü olan Curywurst'e (köri soslu sosis) indirger. Timm'in bu lezzetli şeyin bulunuşunu araştırması Lena Brücker'in dükkânında ayaküstü sosis yiyişinin anılarıyla ateşlenir.

Brücker bu yiyeceğin gerçek bir mucidi olduğunu iddia eder ama mutfakla ilgili bu icadının ayrıntılarını açıklamadan önce bu keşfe yol açan olaylar için geçmişini eşelemesi gerekir. Anlatıcı Timm, kendisini Brücker'le röportaj yapmaya iten tek neden sanki sosisin bilmecesini çözmekmiş gibi davranır, fakat aslında daha çok savaş, görev ve aşkın bilmecelerini çözmeye yarayan bir bahanedir. Brücker'in Nazi yetkililerden saklanan kaçak asker Bremer'le olan ilişkisi bizim tesadüfen bulunan sosis tarifiyle karşılaşmamızın hemen öncesine rastlar. Brücker, ilişkilerinin ayakta kalabilmesi için yalan söyleyerek, aşkın yazılmamış kurallarına ihanet eder. Köri soslu sosis, folklorik "taş çorbası" öyküsünün 20. yüzyıldaki bir benzeridir. Sosis, hikâyeye baharatlı bir çeşni sunarken, bu kısa romana baskın tadını büyük problemlerin başarıyla ele alınışı verir. **AB**

Disappearance

David Dabydeen

Yazarın doğum tarihi | 1956 (Guyana)
İlk yayın tarihi | 1993
İlk yayınevi | Secker & Warburg (Londra)
Orijinal dili | İngilizce

Guyanalı genç bir mühendis olan anlatıcı, Kent sahilindeki Dunsmere Kayalıkları'na köyü denize gömülmekten kurtaracak duvarın inşasını denetlemek üzere gönderilir. Ciddi ve düşünceli biri olan adam, hayatının birçok yılını geçirdiği Afrika'dan büyülenmiş kızgın bir yaşlı İngiliz kadının evinde pansiyoner olarak kalır. Kadın, anlatıcının Afrikalı atalarını araştırdıkça, hikâyenin özündeki "insanın geçmişinden kurtulup kurtulamayacağı" sorusu anlatıcıyı rahatsız etmeye başlar. Köyün doğasını anlamaya başlar; buranın İngiliz görünümünün altında onu sömürge geçmişine bağlayan gizli şiddeti keşfeder. Sonuçta ortaya, bir anıtlar ve hikâyeler ülkesi olarak görülen İngiltere'nin buradaki varlığı üzerine derin bir irdeleme çıkar. Anlatıcı dalgakıranın inşasını bitirip ayrılmaya hazırlanırken bu katkısının da nasıl ulusal hafızadan silinip gideceğini merak eder. İnşaat ve mimarlık göndermeleri anlatıcının kişilik duyusunun nasıl Afrika mirasını reddetme üzerine kurulduğuna dikkat çekiyor.

Hem Filozof Jacques Derrida'dan hem de eski başbakan Margaret Thatcher'dan yazıtlar kullanan roman, belki de sırf bu yüzden okuyucunun ilgisini çekmeli. Ancak bu kısa romana konusunu aşan ciddilik ve tınıyı veren, Dabydeen'in bir yerde bulunmamanın orada bulunmaktan daha fazla şey ifade ettiği doğrultusundaki teorik yaklaşımı günümüz İngiltere'sinin ulusal yapısına işleyiş biçimi. **AB**

▲ **Chir Shamwana, Dabydenn'in romanının kapak tasarımına Britanya'da yaşayan bir Guyanalı olarak deneyimlerini yansıtmıştır.**

Deep River

Shusaku Endo

Yazarın doğum tarihi | 1923 (Japonya), 1996
İlk yayın tarihi | 1993
İlk yayınevi | Kodansha (Tokyo)
Orijinal adı | Fukai kawa

Hayatının son döneminde, bu romanın yazılmasıyla birlikte, kimilerinin ulusun ahlaki ve ruhani bilinci olarak addettiği Katolik Japon romancı Endo, ülkesinde kültürel bir şöhret haline geldi. Deep River, bir ömür boyunca yaşanan kişisel sorunları ve toplumsal meseleleri özetler. Romanın adında söz edilen nehir kuzey Hindistan'daki Ganj Nehri, hayatlarında çeşitli dönüm noktaları yaşayan bir grup Japon turist tarafından ziyaret edilir. Ziyaretçilerden biri, Burma'daki çarpışmaların dehşet dolu hatıralarından rahatsızlık duyan bir 2. Dünya Savaşı gazisi, bir diğeriyse suçluluk duygusuyla kanserden ölen karısının yeniden dünyaya gelmiş halini arayan iş adamıdır. Endo'nun dini kaygıları, resmi Avrupa tabanlı kilise tarafından reddedilen ve inancının kendi versiyonunu Hindistan'da yaşayan Katolik bir Japon olan Otsu'nun kişiliğinde ifadesini bulur. Bir de, bir zamanlar inancını sarsmak için anlamsız girişimlerle Otsu'yu baştan çıkarmaya çalışmış olan Misuko vardır.

Bir Japon'un perspektifinden Hindistan'ın ve ona özgü inançların gözlemlerini sunarken, Endo hayatı boyunca merak duyduğu konuları anlatıyor: Japonya ve Katoliklik. Materyalizmi eleştirmesi ve Japon toplumunda ruhaniliğin eksikliğini son derece kesin bir şekilde ortaya koyuyor ama aynı zamanda Avrupa Katolik hiyerarşisinin Katolik inancını tanımlama ve denetleme hakkına sahip olduğunu iddia etmesini de aynı kesinlikle reddediyor. Endo dinin kapsamlı, toleranslı ve herkesi kucaklayan bir görüşünü öneriyor ve bütün esas karakterleri uzlaşmanın, kendilerini olduğu gibi kabul etmenin ya da görevlerini yerine getirmenin bir yolunu buluyorlar. Japon yönetmen Kei Kumai 1995 yılında Deep River'ı beyaz perdeye aktarmıştır. **RegG**

Felicia'nın Yolculuğu

Felicia's Journey

William Trevor

Yazarın doğum tarihi | 1928 (İrlanda)
İlk yayın tarihi | 1994
İlk yayınevi | Viking (Londra)
Whitbread Yılın Kitabı Ödülü | 1994

Felicia'nın Yolculuğu'nda, William Trevor, romanlarında en çok kullandığı temalardan birini yeni bir yazınsal biçimle dokudu: Bu tema, anayurdu İrlanda'yla ikinci vatanı İngiltere arasındaki gergin tarihsel ilişkidir. İngiltere'nin iç kesimlerinde geçen bu psikolojik gerilimde Trevor, masum İrlandalı bir kız olan Felicia'yı, gerçekle zayıf bağları olan orta yaşlı İngiliz bekâr Bay Hilditch'in pençelerine bırakıyor. Hamile olan Felicia, çocuğunun babasını bulmak için İrlanda'nın taşrasındaki ataerkil Katolik ve Cumhuriyetçi ailesinden Birmingham çevresindeki ağır sanayi bölgesine kaçar. Babayı bulamayan Felicia'ya Bay Hilditch yardım etmeyi ve zamanın adeta 1950'lerde durduğu, Britanya'nın sömürgeci geçmişini hatırlatan yalancı sanat eserleriyle dolu gösterişli, büyük Viktorya tarzı evine sığınmasını teklif eder. Hilditch'in dürtüleri belirsiz görünmektedir; başka bazı kadınlarla ilişkilerinin tam olarak nasıl bir doğası olduğu ve kadınların akıbetleri de aynı derecede belirsizdir.

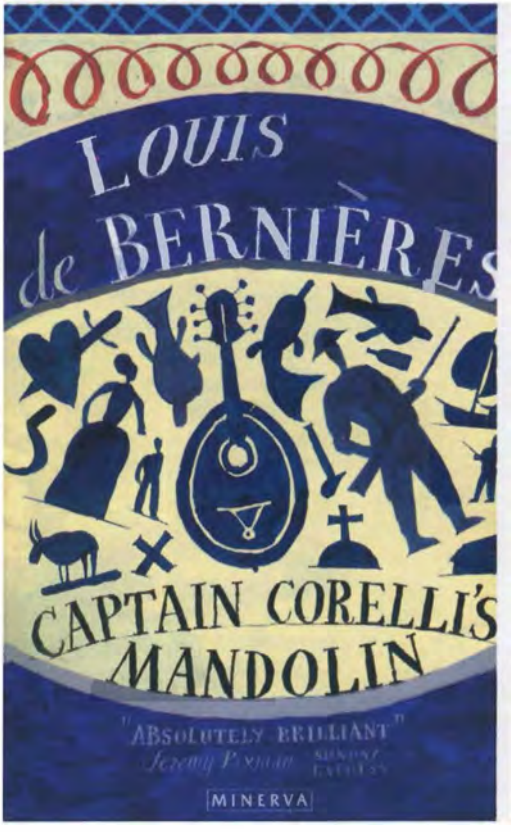
Sapık, şeytani ve hilekâr bir İngiliz ve müstakbel kurbanı olan genç İrlandalı bir kız arasındaki zıtlık, açık politik ve tarihi vurgulara sahiptir, fakat romanın bu yönleri Atom Egoyan'ın 1999 yılında çektiği filmde çoğunlukla görmezden gelinmiştir. Okurun yaşanacak felâketi önceden sezme gücü tırmandırılırken, iki kahraman arasında bir kedi fare oyunu gelişir ve Felicia, münzevi bir Batı Hindistanlı misyoner olan Miss Calligary'nin gönülsüz yardımıyla Mr. Hilditch'den kaçar. Romanın odak noktası Hilditch'in zihninin çökmesine yönelirken, Felicia topluma insanoğlunun cömertliğine muhtaç isimsiz bir serseri olarak dâhil olur. Gizemli iyilik yapma güçleriyle Trevor'u daima büyülemiş olan rahibeler gibi, bencillikten uzak bir adanmışlığın vücut bulmuş haline dönüşür. **UD**

Yüzbaşı Corelli'nin Mandolini

Captain Corelli's Mandolin

Louis de Bernières

Yazarın doğum tarihi | 1954 (İngiltere)
İlk yayın tarihi | 1994
İlk yayınevi | Secker & Warburg (Londra)
Commonwealth Yazarlar Ödülü | 1995

▲ **Yüzbaşı Corelli'nin Mandolini en çok satan kitaplar listesine ancak okunabilirliği kulaktan kulağa yayıldıkça yavaş yavaş girebildi.**

Louis de Bernières, Gabriel García Márquez'in büyük geleneğinden geliyor: Bir toplumu anımsatıp resmeden, bütün dünyayı ve doğumdan en uzun yaşayanların ölümüne dek o dünyanın sakinleri arasındaki yakınlıkları kapsayan sere serpe engin anlatımlarla yazıyor. Böylesi bir teknik, dikkate değer derinliğe, genişliğe ve mizaha sahip hikâyeler yaratıyor.

Yüzbaşı Corelli'nin Mandolini'nin ana hikâyesi, güzel Yunan adası Kefalonya'nın iki sakini olan Pelagia ve babası Dr. Iannis'e odaklanır. 2. Dünya Savaşının ve adanın İtalyan-Alman kuvvetleri tarafından işgalinin korkunç fonuna karşın, hikâye Pelagia ve müziğe yetenekli İtalyan Yüzbaşısı Corelli arasında gelişen aşkın izini sürüyor. Çeşitli başka karakterlerle dolu olan romanın 73 bölümü her şeyi açıkça görebilen bir anlatımdan gizli mektuplara, Iannis'in tarihi yazılarından Mussolini'nin hayalî megalomanca deli saçmalarına uzanan birçok bakış açısından anlatılıyor. Bütün bu, aynı anda hem güzel, hem komik, hem üzüntülü, hem korkunç ama hepsinin üstünde insanca anlatımların birleşimiyle roman ilk bakışta biraz kopuk ve yabancılaştırıcı gibi görülebilir. Bununla beraber, öykü hız kazandıkça, okur, anlayışı ve mizahıyla farklı insanların hayatlarının son derece ayrı olduğu ama yine de samimi bir şekilde iç içe geçtiği bir yola şahitlik eden çok yönlü anlatıma kapılıp gidiyor. Tarihsel betimlemelerin zenginliğine rağmen bu roman, içinde kişisel öykülerin geçtiği, dünya olaylarını anlatan bir ders kitabı olmaya çalışmıyor. Roman resmi tarihe sahte bir tavırla yaklaşmaktan kaçınıyor ve savaş sırasında "onun içinde sıkışıp kalmış küçük insanların" başına gelen dehşeti, acıyı ve tuhaf küçük mucizeleri herhangi bir ders kitabından çok daha etkili bir şekilde dile getiriyor. **SJD**

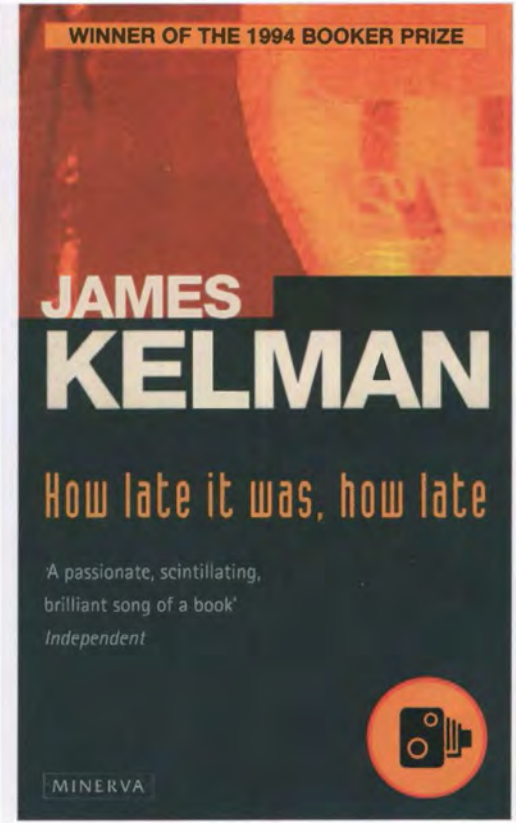
How Late It Was, How Late

James Kelman

Yazarın doğum tarihi | 1946 (İskoçya)
İlk yayın tarihi | 1994
İlk yayınevi | Secker & Warburg (Londra)
Booker Ödülü | 1994

How Late It Was, How Late varoluşsal bir yabancılaşmanın romanı. 1994 yılında Booker roman ödülü kazandı ve ardından The Times'ın editörünün "edebi vandalizm" suçlamasıyla kamuoyunda yarattığı şaşkınlıkla ünlendi. Sonuçta roman biçem ve üslup bakımından getirdiği dikkate değer yeniliklerden çok "edepsiz" diliyle bilinir oldu.

Bu, polisten dayak yedikten sonra kör olarak uyanan Sammy Samuel'in işsiz bir Glasgow'lunun bakış açısıyla anlatılan hikâyesi. Olayın ardından "sakat kaldığı" için çıkar elde etmeye çalışırken bu dolambaçlı şehirde ve refah devletinde yolunu bulma mücadelesi verir, bir yandan da içinde bulunduğu kötü durumu kara kara düşünür. Kitabın Kafka vari duyarlılığı, elinde tuttuğu baskıcı otoriteyi keyfi olarak kullanan muğlak bir kurum izlenimi yaratır. Ancak, Kelman için bu dehşetin aracı dilin kendisidir ve romanını Sammy'nin kendi Glasgow anadilini kullanmasını sağlamak için geleneksel İngiliz anlatım biçiminden sıyırır. Daha da özgürlük sağlayan bir hareketle, anlatıcıyla karakterler arasındaki sınırı silip geleneksel dilbilimci hiyerarşiyi yok ederek birinci ve üçüncü tekil şahıs anlatımı arasında gidip gelir. Sammy anlatan ve anlatılan, nesne ve özne olur ve bu durum, Sammy'nin "ben" anlayışındaki krize işaret eden dengesiz bir kimlik haline gelir; kelimelerin, hareketlerin ve olayların tekrarıyla gücünü artıran bir yabancılaşma hissi doğar. Böylece Sammy, şimdiki zamanda, anlamdan, istikametten ve hareket kabiliyetinden uzak, kapana kısılır. Endüstrileşme sonrası İskoç ortamında bu zor durum özellikle maskulen bir bunalıma işaret etmektedir. Yine de toplumun aşağılayan gücüne büyük bir duygusal karmaşıklık, entelektüel içgörü ve insanı teslim alan bir mizahla karşı koyulur. CJ

▲ Kullandığı mizaha ve konuşma dilindeki yaratıcı ustalığına rağmen Kelman, "edepsiz" dil kullanımındaki ısrarıyla 'ana akım' okuyucu kitlesini yabancılaştırmıştır.

City Sister Silver

Jáchym Topol

Yazarın doğum tarihi | 1962 (Çekoslovakya)
İlk yayın tarihi | 1994
İlk yayınevi | Atlantis (Brno)
Orijinal adı | **Sestra (Sister)**

"Biz Gizin Halkıydık. Ve bekliyorduk"

▲ Komünizmin son yıllarının yıkıcı şairi ve şarkı sözü yazarı Topol, şimdi ilgi uyandıran genç bir Çek romancısı olarak görülüyor.

Jáchym Topol, 1989 yılındaki Kadife Devrim'den bu yana ortaya çıkan en cesur ve en canlı Çek seslerinden biri. Oyun yazarı Josef Topol'un oğlu ve (Psi vojáci adlı bir rock grubunun lideri olan) Filip'in kardeşi Topol, Charter 77 adını taşıyan muhalif girişimin en genç imza sahibiydi ve bütün yetişkin yaşamı boyunca sanatsal ve politik olarak yer altı faaliyetleri yürüttü. City Sister Silver belki de devrim sonrası döneme gerektiği gibi muamele eden tek edebi yapıt. Ayrıca, işgal altında geçen onyıllar boyunca çoğunlukla bastırılan bir dilin küfür ve argosuyla eğlenerek Çekçe'nin konuşma dilini kullanmayı deneyen ilk çalışmalardan biri. City Sister Silver modern Çek hayal gücünün bağımsızlık ilanı olarak görülebilir.

Roman devrimin ilk dönemlerinde Prag'dan Doğu Alman sığınmacıların kaçışını anlatarak başlar ve en önemli anlatıcısını sahneye çıkarır: Yeni dönemin kaotik enerjisinin ortasında iş arayan yarı suçlu bir grup insanın arasına düşen Potok adında yabancılaşmış, şiirsel bir ruh. Ancak bu noktadan itibaren zaman "patlar". City Sister Silver, Avrupa'nın tarihine, kırpılmış toplumsal gerçekçiliğin, haber niteliğindeki olayların, uçuk kaçık rüya sahnelerinin ve gizemli bir mitolojinin anlatıldığı baş döndürücü pasajlar arasında dönüp dolaşarak yapılan fantastik bir yolculuk. Çek kültürüne yabancı olanlar için zor bir deneyim ama devrim sonrası dönemin ahlaki, sosyal, politik, ekonomik, dilbilimsel, dinsel akut belirsizliklerini yansıtıyor. Sürekli değişime ve birikime paralel koşan, bununla birlikte Potok'un "kız kardeşini" ya da ruh eşini arayıp sonunda bulduğu dokunaklı bir aşk hikâyesi. Güzel, şaşırtıcı ve sürekli olarak yaratıcı bir çalışma. **SamT**

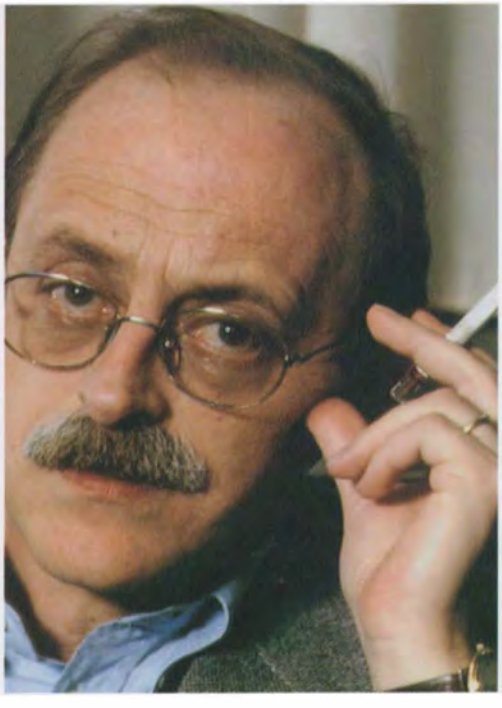
Pereira İddia Ediyor

Pereira Declares: A Testimony

Antonio Tabucchi

Hikâye, anlatıcıya Lisboa gazetesinin kültür sayfası editörü Pereira tarafından naklediliyor ve her bölümün başında, "Pereira iddia ediyor" diye hafızamız tazeleniyor. Tabucchi'nin Portekiz aşkı, güneşin altında görkemli bir şekilde parlayan ya da okyanus meltemiyle ürperen Lizbon'u tanımlamasından hissedilebiliyor. 1938 yazıdır ve Avrupa'nın geri kalanında çoktan güçlü diktatörlükler kurulmuşken, Portekiz hala Salazar rejiminin yeni yeni kendini ortaya koymasına tanıklık etmektedir. Pereira İddia Ediyor, kelimelerin gücü ve insanları nasıl politik ve ahlaki açıdan sorumlu duruma getirdikleri hakkında bir hikâye. Başlangıçta Pereira, ağır, içe dönük ve sıkıntı verecek şekilde ölmüş karısının fotoğrafıyla konuşan bir duldur. Demokrasinin uğradığı erozyondan ve Salazar diktatörlüğünün muhalefeti şiddet yoluyla susturmasından etkilenmeyen Pereira, kalp hastalığı hakkındaki endişeleriyle ölüm hakkındaki entelektüel düşünceleri arasında ikiye bölünmüştür. Başlangıçtan itibaren ölümün kokusu romana siner. Pereira, genç bir devrimci olan Monteiro Rossi tarafından bu konu üzerinde yazılmış felsefi bir metin keşfettiğinde, Yahudilerin toplu şekilde yok edilmesi ve işçilerin dövülmesinin ne demek olduğunu idrak ederek uyanır. Monteiro'nun Salazar'ın polislerinin elinde vahşice ölmesi Pereira'yı politik bir duruş alması konusunda ikna eder. Ölüm, özgürlüğün yokluğunu simgeleyen politik bir metafordur. Sembolik olarak yaşam ve Pereira'nın yaşamak için savaşma kararı ölümden kaynaklanmaktadır. Roman, değişim geçirerek daha genç, daha aydınlık ve kelimeleri kullanarak politik baskıyla savaşmaya adanmış bir Pereira'yla biter. Portekiz'den kaçmadan önce Lizbon'da geçirdiği dönemde yaptığı son haber, bir başka ürkek kitap incelemesi değil, arkadaşı Monteiro'nun ölümündeki sorumluluğu yüzünden devlete yönelttiği cesur bir suçlamadır. **RP**

Yazarın doğum tarihi | 1943 (İtalya)
İlk yayın tarihi | 1994, Feltrinelli (Milano)
Ödül | Super Campiello, 1994
Orijinal adı | Sostiene Pereira: unatestimonianza

"Ama o, Pereira olarak, ölüm üzerine düşünüyordu"

▲ İtalyan yazar Tabucchi, Portekiz edebiyatı profesörüdür ve hayatının çoğunu bu romanın dekorunu oluşturan Lizbon'da geçirmiştir.

100円

The Wind-Up Bird Chronicle

Haruki Murakami

Yazarın doğum tarihi | 1949 (Japonya)
İlk yayın tarihi | 1994
İlk yayınevi | Shinchosa (Tokyo)
Orijinal adı | Nejimaki-dori kuronikuru

Haruki Murakami'nin en etkili romanı The Wind Up Bird Chronicle'ın anlatıcısı, yakın zamanda işinden ayrılan biri. Karısı çalışırken, Toru Okada günlerini Tokyo'nun banliyösündeki evinde geçirir. Daha sonra bir dizi tuhaf olay hayatını alt üst eder: Kedi kaybolur, tanımadığı bir kadından tehditkâr erotik telefonlar almaya başlar, eski bir falcıdan boş bir kutu miras kalır. Sonra bir gün karısı eve dönmez.

Roman, birçok şaşırtıcı ipucu olan belirsiz bir macera şeklini alır. Okada'ysa onun gibi bütün gün yapacak pek bir şeyi olmayan ergenlik çağındaki genç bir kızla tanışır. Aralarında platonik bir arkadaşlık gelişir. Kız onu, içinde kurumuş bir kuyu olan bir bahçeye yönlendirir. Yaşlı bir asker ona, savaş sırasında Moğolistan'da nasıl bir kuyunun dibinde birkaç gün geçirdiğiyle ilgili bir hikâye anlatır. Okada bahçedeki, alternatif gerçekliklerin sınırlarının geçirgen hale geldiği kuyuda düşünmeyi alışkanlık haline getirir. "Çoğu Japon romancı," der Murakami, "dilin güzelliğine bağımlıdır. Bunu değiştirmek isterim... Dil... bir iletişim aracıdır." Onun sade üslubu Japonca'da daha dikkate değerdir çünkü sadeliğin kendisi daha çarpıcıdır ama çevirisi de güzel bir lezzet verir. **TEJ**

◀ **Murakami'nin Japonya'sı gündelik çağdaş şehir dünyasıdır, ama gizem ve tarih garip biçimde içine işlemiştir.**

Our Lady of the Assassins

Fernando Vallejo

Yazarın doğum tarihi | 1942 (Kolombiya)
İlk yayın tarihi | 1994
İlk yayınevi | Alfaguara (Bogotá)
Orijinal adı | La virgen de los sicarios

30 yıl yurt dışında yaşadıktan sonra, yazar ve dilbilgisi uzmanı Fernando, şiddetin altüst ettiği Medellin kentine geri döner. Burada, orta hallilerin kinik camiası açısından riskli cinsel oyuncaklar sayılacak kiralık katillerden biri olan genç Alexis'e aşık olur. İnsanlardan kaçan bezgin adam, bu cani ruhlu çocukta korkutucu ama yine de büyüleyici bir saflık bulur. Onunla beraber kenti dolaşır ve rotayı ölülerin belirlediğini fark eder; çünkü Alexis, tüm sorunları kurşunla çözmüştür.

Fernando, yakın dönemin en muhteşem metinlerinden birine imza atmıştır; içinde Katolik ayinlerinden en kaba yer altı argolarına ve grotesk, akıl dışı bir dehşete kadar pek çok şey barındırmaktadır. Bununla beraber, onun kabul edebileceği tek suç ve tek görev, yaralı bir köpeği vurmaktan ibarettir. Zamanı geldiğinde Alexis, yapayalnız kalmış Fernando'yu korumak uğruna ölür. Ne var ki Fernando, Alexis'i öldürenin o olduğunu bilmeden, aşığının yerini Wilmar'la doldurmakta gecikmez. Gerçeği öğrendiğinde ve bunun onların arasındaki ilişkide neye yol açacağını daha keşfedemeden, Wilmar da sahibi bilinmeyen kurşunlar tarafından öldürülür.

Bu aşk, ölüm ve dünyayı küçümseme monoloğu, açıkça hedefine yönelmiştir: Cehennemdeki cahil bir yabancı, anlatıcının ironik öğretselliğini doğrulamak için gereken tezat. Kitap, günümüzde İspanyol-Amerikan edebiyatındaki en güçlü seslerden birini açığa çıkarıyor. **DMG**

Land

Park Kyong-ni

Yazarın doğum tarihi | 1926 (Güney Kore)
İlk yayın tarihi | 1969–1994
İlk İngiltere baskısı | 2002, Kegan Paul (Londra)
Orijinal adı | Toji

Bu beş bölümlük aile destanı, 1897 yılından 1945 yılında Kore'nin Japonya'dan bağımsızlığını kazanmasına kadar geçen sürede zengin toprak sahibi Choi ailesinin dört kuşağının trajik hikâyesini, Kore yaşamı ve tarihinin pek az anlaşılmış birçok yönünü belirli bir süreçte ortaya koyarak anlatır.

Birinci bölümde (1897–1908) Park, Choi ailesinin çöküşünü ve mallarının uzaktan akrabaları Cho Joon-ku tarafından ele geçirilişini tasvir eder. Ayrıca, sonunda Cho Joon-ku'dan nefret eden bazı köylülerle birlikte Çin'in, Jilin bölgesindeki Jendao'ya giden ailenin kızlarından Seo-hee'nin çocukluğunu da kapsamaktadır. İkinci bölüm (1911–1917) Seo-hee'nin Jendao'daki hayatını ve başarısını anlatır. Seo-hee eve dönmeden önce Choi ailesinin eski bir hizmetkârı olan Gilsang'la evlenir. Okuyucuya Kore bağımsızlık hareketi tanıtılır ve yurt dışındaki Kore toplumunda yaşanan çatışmalar gözler önüne serilir. Üçüncü bölümde (1919–1929) Seo-hee, Cho Joon-ku'yu kovmayı başarır. Bu arada hikâye, Japon sömürgeci yönetimi altındaki Koreli entelektüellerin yaşadığı zorluklara değinir.

Dördüncü bölümde (1930–1939) Seo-hee'nin oğulları Hwan-kuk ve Yoon-kuk büyürken, Park, Kore tarihini, sanatını ve kültürünü daha derin irdeler. Kore toplumunda büyüyen huzursuzluğun sonucunda Japon zulmü sona ererken Kore'nin nasıl daha büyük bir özbenlik geliştirdiğini anlatır.

Beşinci bölüm (1940–1945) bağımsızlığı arayan Korelilere odaklanır. Japonya'nın teslim olduğu haberiyle Seo-hee sanki sonunda üstündeki ağır demir zincirlerden kurtulmuş gibi hissettiğinde öykü de sonuna ulaşır. **Hoy**

Whatever

Michel Houellebecq

Yazarın doğum tarihi | 1958 (Réunion)
İlk yayın tarihi | 1994, M. Nadeau (Paris)
Yazarın tam adı | Michel Thomas
Orijinal adı | Extension du domaine de la lutte

Whatever çağdaş yabancılaşma üzerine bir çalışma. Bir bilgisayar mühendisinin yalnız hayatının açık sözlülükle, neredeyse gazeteci diliyle ilk ağızdan anlatımı. Kahramanımız zengindir, fakat işi ya da işinin satın alabilmesini sağladığı hiçbir ürün onu tatmin etmemektedir. Faal bir insanın zararsız bir taklidini yapmayı başarır ama insanlara ya da nesnelere bağlanmayı başaramaz.

"Mücadele Alanının Genişlemesi" anlamına gelen orijinal Fransızca başlık, kitabın ana temasıyla ilgili içgörü sağlıyor. Sinsice ilerleyen kapitalist değerler hayatımızın her yönüne sızıyor. Aşkın ve seksin krallığı bile pazarda olduğu gibi takas ve rekabet konuları haline geliyor. Bu durum cinsel bir alt sınıf yaratıyor ve romanda anlatıcıyla 28 yaşındaki, hala bakir fakat yine de denemekten vazgeçmeyen, çirkin iş arkadaşı Tisserand tarafından temsil ediliyor. Sarhoş, bıkkın ve çöküşün sınırında olan anlatıcı cinsel ekonomideki bir dengesizliği ıslah eder gibi Tisserand'la yarım ağız onu reddeden kadınlar listesinin en sonundaki kadını öldürmek hakkında konuşmayı dener. Houllebecq'in romanında, insanın sadece kişinin genetik kalıtımının kalitesinin ve sosyo-ekonomik durumunun gücünün toplamı olduğu son derece determinist bir bakış açısı söz konusu. Houllebecq'i günümüz yazarları arasında en popüler etkililerinden biri yapan belki de çağdaş Avrupa toplumuna bu gözle bakması. **SS**

Troubling Love

Elena Ferrante

Yazarın doğum tarihi | bilinmiyor (İtalya)
İlk yayın tarihi | 1995
İlk yayınevi | Edizioni e/o (Roma)
Orijinal adı | L'amore molesto

Derin gözlemlerle dolu, son derece açık sözlülükle anlatılan bu hikâye, kaotik, boğucu sokakları kitabın temel motiflerinden biri haline gelen, baştan çıkarıcı ama genellikle düşmanlık dolu Napoli'de geçmektedir. Annesinin zamansız ve gizemli ölümünden sonra, yıllardır Bolonya'da yaşayan aslen Napolili çizer Dalia doğduğu şehre geri döner. Dalia, son derece olumlu, hayat dolu bir kadın olarak hatırladığı annesinin intihar etmiş olabileceğine inanmamaktadır. Annesi hakkındaki gerçeği araştırırken kaçınılmaz bir şekilde hem ailesi hem de kendisi hakkındaki gerçekleri, onları birbirine bağlayan bir dizi yalanı ve duygusallığı da araştırmış olur.

Annesinin son günlerinin yeniden ortaya konması, Dalia'nın kendi hayatındaki bilerek unuttuğu olaylara da ışık tutarak geçmişini yeniden yorumlamak zorunda bırakır. Öfkeli, acı dolu bir anlatımla annesiyle ilişkisinin, saldırgan, sahiplenici babasının annesini evlilik dışı ilişkiye girmekle suçlamasından sonra, nasıl bozulduğunu hatırlar. Bununla birlikte Dalia, annesi ve kendisi hakkında bütün gerçekle yüzleşmeye hazır değildir. Bu nedenle, annesinin son günlerinin gizemi çözülmek üzereyken, Dalia Napoli'den (hem de sokaklarıyla dayanılmaz gerçek ve yalan düğümlerinden) ayrılarak Bolonya'ya dönmeye karar verir.

Ferrante'nin romanı psikolojik ustalığıyla yalın dil kullanımını birleştirmesi, anlayışlı bir yazımı olması ve çağdaş İtalyan toplumunda bir anne-kız ilişkisini duru bir analizle ortaya koymasıyla son derece beğeni toplamıştır. **LB**

The Late-Night News

Petros Markaris

Yazarın doğum tarihi | 1937 (Türkiye)
İlk yayın tarihi | 1995
İlk yayınevi | Gabrielides (Atina)
Orijinal adı | Nychterino deltio

The Late-Night News, Petros Markaris'in Atinalı polis müfettişi Costas Haritos'un maceralarını anlattığı bir polisiye dizinin ilk kitabıdır. Atina'daki göçmen Arnavut toplumunda işlenen görünüşte basit bir öfke suçu, ünlü TV muhabiri Yanna Karayoryi olayla ilgilenince çok daha önemli bir hale bürünür. Yanna'nın canlı yayında olay hakkında açıklama yapmasından birkaç dakika önce öldürülmesiyle, Müfettiş Haritos, sonunda uluslararası çocuk ticareti şebekesinin ortaya çıkarılmasına yol açan karmaşık bir araştırma başlatır.

Haritos anlatıcı olarak pek de sevimli bir karakter olmamasına rağmen, okuyucu saldırgan ve kötümser görünüşüne sempati duymaya başlar. 50 yaşına gelmiştir ve hayatındaki dramatik değişiklikler onu hem huzursuz hem de olumsuz yapmıştır. Yunanistan askeri diktatörlükle yönetilirken ve kızı evi terk etmeden önce toplumdaki konumunu bilen biridir. Artık Haritos yükselme hırsından vazgeçmiştir çünkü demokratik Yunanistan'ın karmaşık dünyasında nasıl iş göreceğini bilemez. Evde, karısıyla huzursuzluk yaşar; yalnız kaldıklarından beri birbirleriyle ilişki kurmanın yolunu bir türlü bulamazlar.

Bu dolambaçlı ve zaman zaman aşırı karmaşık anlatımda, Markaris okuyucuya, kapsamı çağdaş Yunan toplumuna, Haritos'un karısıyla ve kızıyla ilişkisinin cinsiyet politikasından Atina'daki trafik tıkanıklığına, hem eski hem de yeni Yunan politikasının yozlaşmasından komünizmin çöküşünün mirasına uzanan geniş bir bakış açısı sunmaktadır. **C1W**

The End of the Story

Lydia Davis

Yazarın doğum tarihi | 1947 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1995
İlk yayınevi | Farrar, Straus & Giroux (New York)
İlk İngiltere baskısı | 1996, High Risk (Londra)

Başlığına sadık kalan The End of the Story ("Hikâyenin Sonu"), özünde bir aşk ilişkisinin bitimiyle başlar. Bir yıl öncesini hatırlayan, yazar ve üniversitede öğretim görevlisi olan isimsiz anlatıcı, tuhaf bir şehirde "O'nu" ('O' da isimsiz) bulmak için yaptığı başarısız girişimleri anlatarak devam eder. Son bilinen adresine kadar O'nun izini sürüp kapı zilinin üstünde tanımadığı isimler görür. (Davis'in seçkin bir çevirmeni olduğu) Proust'a bir selam vermekten çok fazlasını yapan anlatıcı, hikâyeyi arkasında gerçeği bulmanın boş umuduyla geçmişin kapılarını çalarak geçirir. Umut, ilişkisi üzerine yazdığı roman için her şeyden daha önemlidir; bu, okuduğumuz romanın ta kendisidir (ya da değil midir?).

Diğer birçok çağdaş roman gibi The End of the Story'nin büyük bir kısmı kendisiyle, ortaya çıkışının sancılı süreciyle ilgili. Öte yandan bu, bir tür çok bilmiş ve üstün ironik perspektiften bakarak hikâye anlatımının geleneksel usullerini yıkmaya çalışan bir roman değil. Bunu yerine, bütün yazarların (ve elbette yazar olmayanların) maruz kaldığı garip paradoksu anlatıyor: Tecrübemize açıklık getirme girişimimiz onu muğlaklaştırmakla sonuçlanabilir. Böylece anlatıcı, hafızasının görünen sağlamlığından şüphe duymaya başlar; gerçekten mum ışığında mı âşık olmuştur? Gerçekten öyle mi hissetmiştir?

Davis'in yazım biçiminin berrak basitliği ve kesinliği, aşkın ve hayatın derin ele geçmezlik hissini kuvvetlendiriyor. Romanı apaçık gösteriyor ki, kendi hikâyelerimizi ancak onları yaşadıktan sonra anlatabiliriz, yani onları kaybettikten sonra. **JC**

Aşk Yapıtı
Love's Work

Gillian Rose

Yazarın doğum tarihi | 1947 (İngiltere), 1995
İlk yayın tarihi | 1995
İlk yayınevi | Chatto & Windus (Londra)
Kitabın tam adı | Love's Work: A Reckoning With Life

Sigmund Freud, aşkı ve çalışmayı insan mutluluğunun temelleri olarak tanımlamıştı. Filozof ve sosyal kuramcı Gillian Rose'un otobiyografik metni Aşk Yapıtı da, iş aşkını (düşünme işi, felsefe işi) ve aşkın işleyişini irdelemek üzere bu ikisini birbirine doluyor. Roman, Rose'un 16 yaşından beri kanserle yaşayan 90'larında bir New York'lu olan Edna'yla ilk karşılaşmasıyla başlıyor. Böylece Aşk Yapıtı, hayatta kalmanın anlamını ve "kuşkucu" yaşamanın önemini araştırmaya girişiyor. Çelişki, farklılık ve bunları uzlaştırma biçimlerimiz kitabın özünde yer alıyor ve Rose açısından Protestanlık ve Musevilik (ailesinin dini) arasındaki, "maneviyat" ile itaate zorlayan ama inanca zorlamayan bir yasa arasındaki ilişkide kendini gösteriyor. Bu "eğitim" üzerine yazılmış bir hikâye, fakat roman boyunca bu terimin anlamı sürekli sınanıyor.

Birkaç bölüm geçene kadar Rose okuyucuya ileri derecede kanser olduğunu açıklamaz. "Belki bir kurtulma şansım olabilir... gürültüyü ve kavrulmayı duyuyorum ve bunun ben olduğumu biliyorum" diyerek bağrına basılması zorunlu mutsuz bir aşk ilişkisinin getirdiği yıkımı zaten betimlemiştir. Hastalıkla ilgili kendi ön yargılarıyla yüzleşen okuyucu, ölmekle yaşamak, hayatın komedisiyle felsefenin trajedisi ve onların nihai ayrılmazlığı üzerine farklı şekillerde düşünmeye zorlanır. **LM**

A Fine Balance

Rohinton Mistry

Yazarın doğum tarihi | 1952 (Hindistan)
İlk yayın tarihi | 1995
İlk yayınevi | McClelland & Stewart (Toronto)
Commonwealth Yazarlar Ödülü | 1996

Rohinton Mistry'nin A Fine Balance'ı 1970'lerin ortasında Hindistan'da geçiyor. İki terzi olan Ishwar ve yeğeni Omprakash, şehirde çalışmak için küçük kasabalarını trajik koşullarda terk ederler. İşverenleri, aynı zamanda bir arkadaşının öğrenci oğlu Manek için de kalacak yer temin eden, dul Dina Dalal'dır. Bu dört yaşam birbiri içine geçer ve 1975 yılında ilan edilen Olağanüstü Hâl yönetimindeki Hint yaşamının kargaşası ortasında ürkek dostluklar kurulur.

Roman, sınıfın ve kastın amansız acımasızlığıyla yüzleşirken kahramanlar ayrımcılık ve yoksulluğun yarattığı saçma sapan zorluklar karşısında savunmasız kalırlar. Bu roman, Indira Gandhi'nin Hindistanı'nı özenle tekrar yaratan tarihsel bir romandır ve yazar bu çerçeveyi insan dışılığın çelişkili bir insancıl yönünü sunmak için kullanır. Hiçbir duygusal yanı olmayan, kara mizahla dolu A Fine Balance, okuyucuyu mutlak güçsüzlükle yoksulluğun sert ama bazen de karnavalvari dünyasına götürüyor. Romanın üzücü sonu 20. yüzyıl edebiyatındaki her şey gibi rahatsız edici ve bir o kadar da şaşırtıcı. Belki de Mistry'nin en büyük başarısı amansız kişisel acımasızlığı akıllıca betimlemesi. Bize verilense, sadece kişisel güçsüzlük yüzünden değil, kurumsal ahlaksızlık ve kötüye kullanılan gücün dehşeti yüzünden de parçalanmış yaşamların yürek burkan hikâyesi. Dehası, okuyucunun merhamet ya da olumsuzluk duygusuna kapılmasına izin vermeyi reddetmesinde yatan güzel ve çok etkileyici bir roman. **PMcM**

"Dina yemeklerini hiçbir zaman üstünlük belirten sözcüklerle övmediğini söyleyerek üzülmüş gibi davrandı. Adam yan çizmeye çalıştı"

▲ **Rohinton Mistry, 1975 yılından beri Kanada'da yaşıyor ama romanları ve kısa öyküleri doğduğu ülke olan Hindistan'da geçer.**

Okuyucu

The Reader

Bernhard Schlink

Yazarın doğum tarihi | 1944 (Almanya)
İlk yayın tarihi | 1995
İlk yayınevi | Diogenes (Zürih)
Orijinal adı | Der Vorleser

"Kurtarmaya geldiklerinde neredeyse saldırdılar. Kadın koluma yapıştı ve beni karanlık girişten avluya doğru sürükledi"

Okuldan eve dönerken hastalanan 15'indeki Michael Berg'i, kendisinden iki kat büyük tramvay kondüktörü Hanna Schmitz kurtarır. Michael daha sonra ona teşekkür etmeye gittiğinde aralarında tutkulu bir ilişki başlar. Gençliği ve Hanna'ya olan tutkusu arasında bocalayan Michael, Hanna'nın gizemli bir biçimde ortadan kaybolması üzerine altüst olur. İlişkileri kısa sürmüş olsa da, bu deneyim Michael'in kendi kimliğini şekillendirme sürecini temelden etkilemiştir. Bundan yıllar sonra, Hanna'yla Nazi suçları mahkemesinde karşılaşan Michael'in benlik duygusu paramparça olur. Hanna'nın kendisini savunmayı reddettiğini izleyen Michael, yavaş yavaş onun cinayetten daha utanç verici bulduğu bir sırrı gizlediğini fark eder. Hem bir hukuk öğrencisi hem de sanığın eski sevgilisi olan Michael'in yapması gereken, Hanna'nın itham edildiği tüyler ürpertici suçlarla, sevdiği kadının anısını, kafasında bağdaştırmaya çalışmak zorundadır.

Kendisi bir hukuk profesörü olan ve yargıçlık da yapan Schlink, kitlesel soykırımın travmasının ardından kaçınılmaz olarak ortaya çıkan karmaşık etik sorularla boğuşuyor. Ancak, kurbanlar üzerine yoğunlaşmak yerine, Schlink odağını Nazi mirasının varislerine çeviriyor. Okuyucu, okurlarını savaş sonrası kuşağı babalarının ve annelerinin günahlarından ne dereceye kadar sorumlu tutabileceğimizi düşünmeye çağırıyor. Nazilerin şeytanlaştırılması onların davranışını cezalandırmaya mı yarıyor, yoksa sahte bir 'biz ve onlar' ayrımı yaratmaya yarayan bencilce bir ölçüt mü? **BJ**

◀ **1995 tarihli bu fotoğrafta görülen Schlink, Okuyucu'yu yayınlamadan önce Almanya'da popüler cinayet romanlarının yazarı olarak ünlenmişti.**

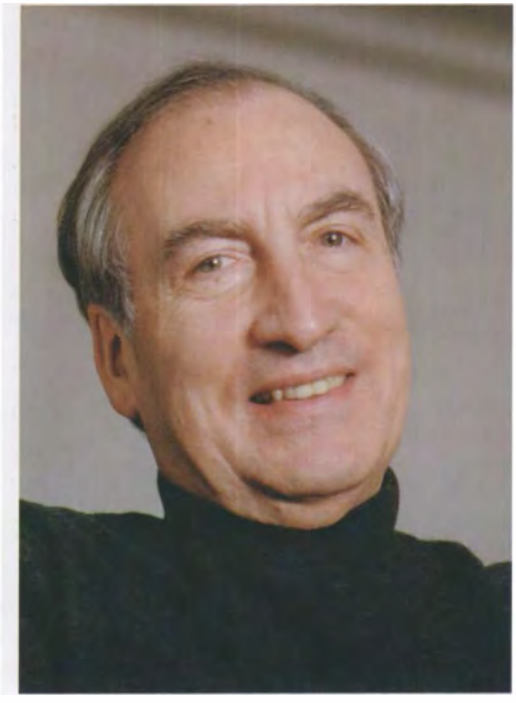
Santa Evita

Tomás Eloy Mart´nez

Santa Evita, ölümünden sonraki yıllarda Eva Perón'un (1919-52) bedenine neler olduğuna dair bir soruşturmanın öyküsüdür. Ölümünden kısa süre sonra mumyalanan ceset, dul kalan liderin 1955'te sürgüne gönderilmesiyle Arjantin'den ayrılır ve yeni rejim açısından tuhaf ve utanç verici bir fenomen haline gelir. Kaçırılan, benzerleri yapılan, Avrupa'ya gönderilen, daha sonra bulunan ve ülkeye geri getirilen cesedin öyküsü karmaşık ve akıl karıştırıcıdır. Cesedin bir efsaneye dönüşen yolculukları, onun son muhafızı ve bu ölü kadından yayılan lanetin tutsağı olan, yazarla açıkça özdeşleşen anlatıcı tarafından bir araya getirilir.

Belgesel kurmaca niteliği taşıyan, bir macera ve gizem öyküsü anlatan, genel geçer görüşlere zıt bir yaşam öyküsü ortaya koyan roman, aynı zamanda bir saplantıdan kurtulmak isteyen bir yazarın yapıtıdır. Tıpkı bir mumyacı gibi, bedenin ve onun öyküsünün bozulmasını önlemek ister. Arjantin'i nekrofil bir ulus olmakla suçlayan öykü, alegori yelpazesini, kimi zaman kurmaca ve gerçeklik arasındaki hassas sınırı açığa vuran gülünç hamlelerle daha ilk sayfalardan ortaya serer. Metin, röportaj dökümlerinin ya da alıntıların ve kurgusal ve tarihsel kaynaklardan gelen yorumların nasıl kaçınılmaz olarak manipülasyona maruz kaldıklarını gizlemeye çalışmaz. Çeşitli sunum araçlarıyla (yazılı metinler, konuşmalar ve mektuplar) denemeler yapan ve yeniden yazım sürecine girerek olanaksız bir son yaratma görevine açık olan öykü, geleceğe ait bir Eva'nın hiç bozulmamış ve sonsuza dek hayat verilmiş bir suretini oluşturur. **DMG**

Yazarın doğum tarihi | 1934 (Arjantin)
İlk yayın tarihi | 1995
İlk yayınevi | Planeta (Buenos Aires)
İlk ABD baskısı | 1996, Knopf (New York)

"1935'te Buenos Aires'e gelen o kadınla aynı kişi değil gibiydi..."

▲ Roman yazarlığının yanı sıra gazeteci ve akademisyen kimliği de olan Martinez, güçlünün haklı olduğu ilkesine dayanan politik tutumu ve Arjantin'in yakın tarihini büyük bir ilgiyle ele alır.

Morvern Callar

Alan Warner

Yazarın doğum tarihi | 1964 (İskoçya)
İlk yayın tarihi | 1995
İlk yayınevi | Jonathan Cape (Londra)
İlk ABD baskısı | 1997, Anchor (New York)

Noel kapıdadır ve mutfakta, yerde, Morvern Callar'ın uğraşmayı ertelediği bir şey yatmaktadır: Erkek arkadaşının cansız bedeni. Morvern'in verdiği ilk tepki, anlaşılır bir biçimde, ambulans çağırmayı aklından geçirmektir ama bir sigara yakar (arkası fazlasıyla gelecektir), "Onun" bedeninden uzaklaşır ve ölçüsüzce alkol, uyuşturucu ve seksle dolu, kaygısız bir gece için dışarı çıkar. Sonradan anlaşılacağı üzere bu, kahramanımızın tipik davranış biçimidir. Warner okuyucuyu bu intiharın dolaylı sonuçlarına ve Morvern'in verdiği karmaşık tepkilere doğru çekerken, kendi kayıtsızlıkları içinde yuvarlanıp giden West Highland uyumsuzlarından oluşan müthiş tuhaf bir güruhla ve onların kendi hallerine bırakıldığı düşsel atmosfere sahip sahil kasabası "Rıhtım"la karşılaşırız.

Yine de bu kesinlikle Morvern'in romanıdır ve tıpkı Lynne Ramsay'in yakın zamanda yaptığı film uyarlamasında olduğu gibi, romana hâkim olan onun tutkusuz sesi ve geniş bir yelpazeden beslenen müzik zevkidir. Warner, Morvern'in iç dünyası hakkında bilgi verme yoluna gitmez ama onun kendine özgü bir ahlâk anlayışı vardır: Aslına bakılırsa, onu yolculuklarında karşılaştığı uyuşturucu bağımlılarından, kasabalılardan, umutsuzlardan üstün tutan da bu ahlâk anlayışıdır. Ortaya çıkan durumlara kolayca ve içtenlikle uyum sağlar; içinde bulunduğu koşullardan yararlanmasını bilir; bunun sonucu olarak da kendi yaşamı ve etrafındakiler hakkında farklı bir bakış açısı edinir. 90'ların başındaki rave kültürünün pişmanlık nedir bilmeyen hazcılığını, Club Med tatillerini ve İngiliz turizmini de içeren bu roman, bir nesli betimleyen bir metin. Bu güçlü ve özgün sesin canlılığını koruması şaşırtıcı değil. **MD**

The Unconsoled

Kazuo Ishiguro

Yazarın doğum tarihi | 1954 (Japonya)
İlk yayın tarihi | 1995
İlk yayınevi | Faber & Faber (Londra)
Orijinal dili | İngilizce

Okuru, Kazuo Ishiguro'nun eşsiz The Unconsoled'u gibi büyüleyen kitap az bulunur. Metne, sanki biz okurlar ve anlatıcı Ryder daha önce bir biçimde bu anlatılanları yaşamışız gibi anlaşılması güç bir hisle yön veriliyor; tabii bir yön vermeden söz edilebilirse.

Roman, Ryder'ın Belediye Konser Salonu'nda vereceği bir konser (muhtemelen hayatının en önemli konseri) için geldiği, adı belli olmayan bir Orta Avrupa şehrinde bir otele girişiyle başlar. Ryder kuşağının en iyi piyanisti olduğunu bilir ve bu ona kendine güven duygusu sağlar ama bir yandan da zihnini bulandıran ağır amnezi nöbetleriyle boğuşmaktadır.

Kendisini içinde bulduğu müzik tutkunu şehir, hem dışında hem de kafasının içindedir: Sokakları dolaştıkça yakından tanıdığı insanlarla karşılaşır, sanki onlar da Ryder'ı tanıyordur. Geçmişi bugününü rahat bırakmaz ve hünerli gerçeküstücü dokunuşlarla Işiguro, romanın kurmaca dünyasının sınırlarından taşmasına izin verir. Mekân sıkıştırılır ve genişler, zaman anlamını kaybeder ve Ryder kendisini bir çözümü olduğunu bildiği ama ne olduğu hakkında hiçbir fikri olmadığı bir durumun içinde bulur. Anlatı, Ryder'ın kendi geçmişiyle etrafındaki olaylar hakkındaki sınırlı algısını, geleceği gören bir üçüncü tekil şahıs anlatımının sağladığı olmadık veriler eşliğinde birleştirerek hem Ryder'a hem de okuyucuya tuzaklar kurar. Bir virtüoz işi olan ve özgünlüğüyle heyecan yaratan bu metin, okurlarından yoğunlaşmalarını talep ediyor ve karşılığında da zengin bir deneyim sunuyor. **MD**

Nam-ı Diğer Grace

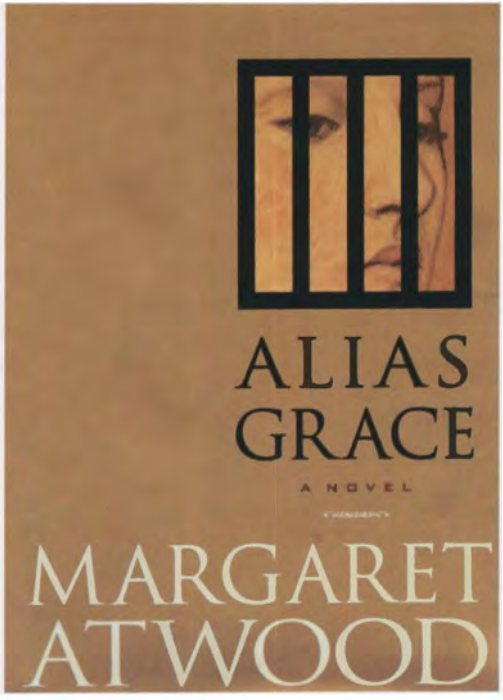
Alias Grace

Margaret Atwood

Yazarın doğum tarihi | 1939 (Kanada)
İlk yayın tarihi | 1996
İlk yayınevi | McClelland & Stewart (Toronto)
Giller Ödülü | 1996

Nam-ı Diğer Grace, Kanada'nın en kötü şöhretli kadın suçlularından biri olan hizmetçi kız Grace Marks'ın öyküsü üzerine yazılmış, tarihsel kurmaca türünden lirik bir çalışma. Grace, İrlanda'daki çocukluğundan başlayan, Viktorya dönemi sömürge Kanadası'nda ayak takımı arasında devam eden ve 1843'te 16 yaşındayken patronunu öldürmekten hüküm giymesine kadar uzanan öyküsünü canlı ve buruk bir sesle anlatır. Roman, genç kadının bağışlanması için bir mazeret arayan bir grup reformist ve spiritüalistin tuttuğu, akıl hastalıkları uzmanı Dr. Simon Jordan üzerinden anlatılma olanağı bulur. Doktor, Grace'i anımsayamadığı o güne yavaş yavaş yaklaştırdıkça, patronu James Kinear'la onun kâhyası ve metresi olan Nancy arasındaki gergin ilişkiyi ve kendisi de Grace gibi bir uşak olan James McDermott'un endişe verici davranışlarını öğrenir.

Tarih boyunca duygusal olarak baskı altında tutulmuş bir toplumda cinsellik ve şiddet arasındaki ilişkiyi keşfe çıkan Atwood, çalışmasına her zamanki gibi, toplumsal ve feminist yorumlara olanak veren unsurlar da katar. Yazar ayrıca insanların Grace'e olan tepkilerinde dönemin, kadının doğası hakkındaki muğlâk fikirlerini de yansıtır. Kadınların güçsüz olduğuna inanan toplumun bazı kesimleri, bu yüzden Grace'in de çaresizlik içinde bu eyleme sürüklenen bir kurban olduğunu düşünüyordu. Bazıları da kadınların içgüdüsel olarak erkeklerden çok daha şeytani olduğuna inanıyordu. Şeytani ve acınası kadın arasındaki bu ikilem, akıl hastanesinde geçirdiği zamandan sonra, cinayetlerle ilgili hiçbir şey anımsamadığını iddia eden Grace karakterinde yansımasını buluyor. **EF**

"Yıl 1851. Bir sonraki doğum günümde 24'üme basacağım. 16 yaşımdan beri burada tıkılıyım. Örnek bir mahkûmum, hiç sorun çıkartmam"

▲ **Romanın kapak tasarımı, tutsak olma ve insan davranışının ardındaki gizem temalarını başarıyla yansıtıyor.**

Buda'nın Serçe Parmağı

The Clay Machine-Gun

Victor Pelevin

Yazarın doğum tarihi | 1962 (Rusya)
İlk yayın tarihi | 1996
İlk yayınevi | Vagrius (Moskova)
Orijinal adı | Chapaev i Pustota

Bu romanın baş kahramanı, 1930'larda yapılan bir propaganda filmiyle ünlenen Sovyet iç savaş kahramanı Çapayev'in (ki bu film bir sürü hınzır "Çapayev fıkrası"nın türemesine yol açmıştı) yoldaşı Pyotr'dır. 1920'lerin başındaki çalkantılı dönemde sıkı içen ve sıkı yaşayan Pyotr, alkol ve kokaine bağlı, tekrarlayan düşler görür. Sıradan geri dönüş tekniklerini tersine çeviren bu düşler, Pyotr'ın kendisini ve olayların akışını, üç dostun öyküsünün anlatıldığı Sovyet sonrası bir akıl hastanesine götürür. Bir ruhani rehbere dönüşmüş Çapayev'e odaklanan ve gerçekliğin anlamını ve iflasını irdeleyen bir Budist anlayış, tüm bunları çepeçevre sarar.

Buda'nın Serçe Parmağı'nda yer alan çeşitli olay ve karakterler tamamen rastlantısal biçimde bir araya getirilir. Sovyet sonrası gündelik yaşam, modası geçmiş ideoloji, tarih, edebiyat, Zen felsefesi ve popüler kültürden derlenen dili ve motifleri gelişigüzel görünebilir ama yine de tüm bunlar, bir çocuk oyunun absürd katılığıyla inşa edilen bir olay örgüsü oluştururlar; havada kalan hiçbir unsur yoktur ve her unsur tuhaflık, abartı ve sanrı ipliklerinden dokunan bu kumaşa, toplamda bütünsel bir anlam oluşturacak biçimde eklemlenir. Kitabın cazibesi, anlamı hem reddedip hem de tadını çıkarmasındaki oyunbazlığında ve etrafa yaydığı katıksız keşif keyfinde yatar. Bu kitap, çok uzun, çok karmaşık ve daha da önemlisi çok iyi bir fıkrayı andırıyor ve bütün iyi fıkralar gibi "gerçek dünya" hakkında söyleyecek çok şeyi var. **DG**

Infinite Jest

David Foster Wallace

Yazarın doğum tarihi | 1962 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1996
İlk yayınevi | Little, Brown & Co. (Boston)
İlk İngiltere baskısı | 1997, Abacus (Londra)

Son 96 sayfası 388 ayrıntılı (ama aynı zamanda müthiş komik) dipnot içeren 1000 sayfanın üzerinde bir kitaba neresinden başlanır? Olayların akışını özetlemek maalesef yetersiz kalmaya mahkûmdur. Yakın gelecekte geçen Infinite Jest, bağımsız avangard film yönetmeni James O. Incadenza'nın, izleyiciler sonunda denetlenemeyen bir neşe komasına girdiklerine belli ki çok komik olan filminin adı. Hem film hem de yönetmeni kaybolunca her türden fesat insan, devlet daireleri ve yabancı hükümetler onları aramaya girişir ve bu keşmekeşin için Ennet House'un (Boston'daki bir bağımlılık kliniği) iyileşme yolundaki bağımlılarıyla Enfiled Tenis Akademisi de dahil olur. Bu son iki yer, metnin iki zıt odak noktasını oluşturur. Biri Wallace'a bağımlılığın tüketim toplumu içindeki merkezi rolünü ve uyuşturucunun bu toplum içindeki yerini araştırma olanağı tanır. Diğeri de, çoğunun görmezlikten gelineceği bir endüstri için çocuklar yetiştiren, seraya benzer bir spor okulunun olağandışı bir temsilidir.

Infinite Jest, bir yandan çağdaş Amerikan kültürünün ahmakça eğilimlerini acımasızca hicvederken, bir yandan da arsızca bu eğilimlerin tadını çıkarır. Alabildiğine yaratıcı, özgün bir dili olan, son derece ayrıntılı ve neşeli bu metin, ıssız bir adaya düşerseniz yanınıza alacağınız üç şeyden biri. **MD**

▶ **Wallace'ın matrak satirik tarzı ve entrikalara olan tutkunluğu onu DeLillo ve Pynchon'la aynı modern Amerikan geleneğine yerleştiriyor**

İnönü
Merkez Kütüph

Forever a Stranger

Hella Haasse

Yazarın doğum tarihi | 1918 (Java)
İlk yayın tarihi | 1996, Oxford University Press
Oeroeg olarak ilk yayınlanması | 1948
Kitabın tam adı | Forever a Stranger and Other Stories

Kitaplarının İngilizce çevirileri her nedense ağırdan alınıyor olsa da, Hela Haasse, Hollanda'nın en saygın, itibarlı ve üretken yazarlarından biri. 30 yaşındayken yazdığı Forever a Stranger onun ilk düzyazı çalışması ve kendisine ün kazandıran yapıtıdır. Hollanda'nın, Endonezya'daki bağımsızlık mücadelelerine karşı başlattığı çok tartışılan askeri operasyonların başlangıcında yazılan ve biri Hollandalı biri Endonezyalı iki çocuk arasındaki dostluğun bu 90 sayfalık kısa ve keskin öyküsü, hem sürükleyici ve çekici bir anlatı ve etkili bir tarihsel masal, hem de "değiştirilemez ve anlaşılamaz farklılık" üzerine bir inceleme.

Kitabın Hollandaca özgün adı Oeroeg, Hollandalı (isimsiz) anlatıcının arkadaşı olan Endonezyalı çocuğun adı. Öykü, onların yiyip içtikleri birbirinden ayrı gitmeyen çocukluk dönemlerinden başlayıp, "Bir gün Oeroeg'siz yaşamak zorunda kalacaksın. Sen Avrupalısın!" yargısının etkisindeki, yabancılaşmanın ve uzaklığın arttığı ergenlik dönemlerine dek uzanıyor. Bu farklılığın izleri nihai yüzleşmeye dek takip edilir: "Ben doğduğum ülkede sonsuza dek bir yabancı olarak mı kalacağım?"

Forever a Stranger and Other Stories, dilin, kişisel kimliklerin ve ulusal kaderlerin nasıl kesiştiğini ve çatıştığını son derece iyi kavrar. Bu niteliklerin bazı incelikli noktaları Oeroeg'un beyaz perde uyarlamasında (Going Home, 1993) eksik bırakılmış olsa da, Haasse'nin öyküsünün Hollanda kültürü üzerindeki daimi gücü ortadadır. **MS**

The Ghost Road

Pat Barker

Yazarın doğum tarihi | 1943 (İngiltere)
İlk yayın tarihi | 1996
İlk yayınevi | Viking (Londra)
Booker Ödülü | 1995

Ghost Road, Parker'ın Regeneration'la (1991) başlayan ve The Eye in the Door'la (1993) devam eden ve hem travmalı hastaların incelenmesini hem de işçi sınıfından kadınların, eşcinsellerin, protesto gruplarının ve devlet memurlarının cephedeki rollerini kapsayan farklı bakış açılarının betimlemeleriyle savaş edebiyatının görünümünü değiştiren Dünya Savaşı üçlemesinin son bölümü.

Yazarın öykü kişileri arasına gerçekten yaşamış karakterleri (savaş şairleri Siegfried Sassoon ve Wilfred Owen, ve askeri psikolog W. H. R. Rivers gibi) serpiştirmesi eleştirilere ve tarihsel bir karmaşaya yol açtı. Ancak Barker'ın üçlemesi, her türlü çatışma hâline karşı doğuştan var olan tavrımızın karmaşıklığını betimlemeye girişir. Ghost Road'da kahramanlarını Batı cephesine geri gönderir ve sıcak savaşa verilen tepkileri aşina olduğumuz bir araç olan savaş güncesini kullanarak tartışır. Aynı zamanda da, görevi yeniden savaş alanına dönebilsinler diye askerleri tedavi etmek olan W. H. R. Rivers'ın kuşkularını ve gittikçe kötüye giden sağlık durumunu kayda geçirir. Metin, daha sonraki dönemlerde oluşan toplumsal değerlerin savaş dönemi koşullarına empoze edilmesine örnek gösterilebilir; özellikle de travma ve eşcinsellik karşısındaki açık fikirli tepkiler konusunda. Ancak Barker bu durumu kabullenir ve savaşa giden erkeklerin, biraz modern olmakla beraber, karmaşık portrelerini çizer. Bu roman, tarihsel olarak doğru olmayabilir ancak Barker'ın üçlemesi, çamurun, kanın ve gelinciklerin donuk görüntüsünü, hem derinlik hem de kendisinden sonraki savaş edebiyatının gelişimi için potansiyel sunan bir anlatı oluşturacak biçimde canlandırır. **EmcCs**

Bölük Pörçük Yaşamlar

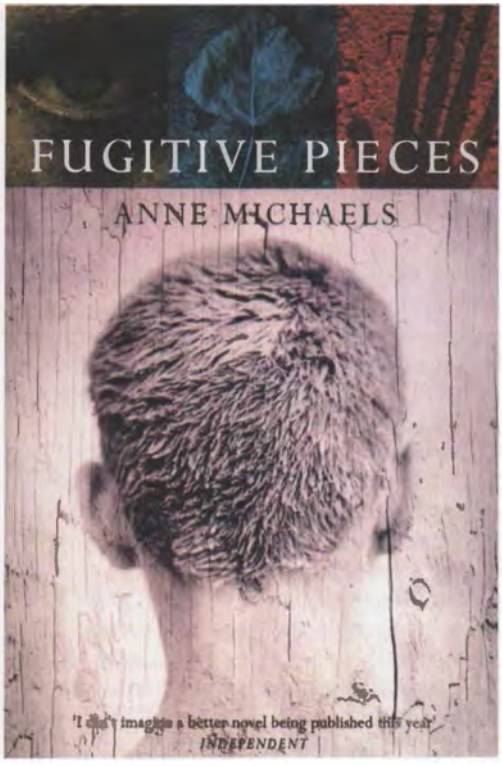
Fugitive Pieces

Anne Michaels

Yazarın doğum tarihi | 1958 (Kanada)
İlk yayın tarihi | 1996
İlk yayınevi | McClelland & Stewart (Toronto)
Orange Ödülü | 1997

Birçok saygın ödül kazanan ve olumlu eleştiriler alan Bölük Pörçük Yaşamlar, Yahudi Soykırımı sırasında Yunanlı Profesör Athos'un bir Polonya şehrinden kurtarıp Zakynthos adasına getirdiği Yahudi çocuk Jakob'un öyküsünü anlatır. Dağ başındaki bir barınakta, botanikle, jeolojik eserler ve klasik şiirle çevrili Jakob, bir yandan bu bilgileri özümserken diğer yandan da ana babasının ölümü ve kız kardeşinin kayboluşundan dolayı kederlidir.

Bu roman, daha en başından itibaren farklıdır. Başarısını kanıtlamış bir şairin yazdığı bu düzyazı metni, zengin bir dokuya sahip, tınılı ve ritimlidir. Biz Jakob ve kurtarıcısı arasındaki ilişkinin gelişimine tanık olurken, Michaels benzersiz bir kişisel ve siyasal tarih hissi yakalamak üzere arkeoloji, jeoloji ve edebiyatın dağarcığından yararlanır. Athos ve Jakob'un, göçmen nüfusla beraber yeni bir anlayış kazanan Kanada'ya yolculuklarını izleriz. Hâlâ ailesinin ölümünün etkisinden kurtulamayan Jakob, Athos'un kendisine aşıladığı edebiyat sevgisiyle bu alanda ilerlemeyi sürdürür. Jakob'un kurtuluşunun anahtarı şiirlerinde ve bedeninin kendisine sunduğu duyumsal olanakların geç de olsa uyanışındadır. Romanın son bölümünde, Jakob'un yaşamına sinmiş duygusal sarsıntılarının yankısı, şiirlerinin bir okuru üzerinde yaptığı kurtarıcı etkilerle kendini gösterir. Michaels, farklı kültürlerden yaşamların kesişimini, yazılı bilginin aktarımı aracılığıyla anlatır; bu aktarım iyileştirici bir güce sahiptir. Güzelliğin hem yıkıma hem de sevgiye eşit derecede uygulanabilir olduğu yolundaki karmaşık anlayışından ödün vermez. **AC**

"Acı zaman gerektirir. Eğer bir taş parçası özünü, cevherini çok uzun süre yayabiliyorsa, ruh kim bilir ne kadar azimlidir"

▲ **Bölük Pörçük Yaşamlar'ın Bloomsbury baskısının kapağı, kitabın bir şairin ilk romanı olarak yaratıcı yönünün altını çiziyor.**

Hallucinating Foucault

Patricia Duncker

Yazarın doğum tarihi | 1951 (Jamaika)
İlk yayın tarihi | 1996
İlk yayınevi | Serpent's Tail (Londra)
İlk ABD baskısı | Ecco Press (Hopewell)

Hallucinating Foucault, karanlık ve trajik bir roman. Aynı zamanda güzel, romantik ve eğlenceli. Tıpkı karakterleri gibi fazlasıyla kendine özgü bir çalışma, hem rahatsız edici hem baştan çıkarıcı. Ölüm, cinsellik, suç ve delilik temaları etrafında dönen bu roman aslında öncelikle aşkla ilgili - hem kitaplara hem de insanlara duyulan aşkla . Roman, bir yazarla yapıtı arasındaki gerçeküstü ayrım ve her ikisini de, hem birlikte hem de ayrı ayrı seven bir okurun deliliği hakkında.

Geriye dönük birinci kişi anlatımıyla yazılan bu roman, eşcinsel Fransız romancı Paul Michel'in (kurmaca bir karakter) yapıtları hakkında doktora tezi yazan genç bir öğrencinin öyküsünü anlatır. Araştırmasının başlangıcında, anlatıcı, kendisini Fransa'ya gidip Michel'i aramaya mecbur eden çekici bir Alman dili araştırmacısıyla bir aşk ilişkisine girer; romancı Michel, Michel Foucault'nun Haziran 1984'teki ölümünden bu yana, geçirdiği şiddetli delilik nöbetleri yüzünden psikiyatri kliniğine kapatılmıştır. Anlatıcı, bu eylemiyle, çalışmasını olmasa da yaşamını sonsuza dek değiştirecek bir aşk ilişkisine adım atmış olur. Ustaca anlatılmış bir öykü olan Halucinating Foucault, okurlarını, bir kitabın son cümleleri okurlarına nasıl kendilerini hem büyülemiş hem de içine almış bir dünyadan atılacakları hissini veriyorsa, öyle derin bir yitim hissiyle başbaşa bırakıyor. Duncker'ın, okuyucu ve yazar arasında yaşanabilecek türden bir aşk öyküsü olan bu ilk roman, onun yapıtlarıyla yaşanacak kişisel bir aşk ilişkisinin başlangıcı olabilir. **SJD**

A Light Comedy

Eduardo Mendoza

Yazarın doğum tarihi | 1943 (İspanya)
İlk yayın tarihi | 1996
İlk yayınevi | Seix Barral (Barselona)
Orijinal adı | Una comedia ligera

Mucizeler Kenti adlı romanından 10 yıl sonra Eduardo Mendoza, kendine özgü olgun, hafif ve gizli ironisiyle büyük ölçekli ve çok karakterli romana geri döner. Mendoza, sanki bir tür dramatik karmaşanın, belki de bir katil tarafından ortasında kesiliveren hafif bir komedi oyununun içinde yaşıyormuş gibi karakterleriyle beraber davranır, düşünür ve acı çeker. Polisiye roman tadındaki dedektiflik öyküsü ikinci plandadır çünkü temel olarak kesinlikleri sarsmak ve bir dönemin sonunu kaplayan atmosferi açığa çıkarmak üzere kitaba yerleştirilmiştir. Roman, Barselona kentini bir baştan bir başa dolaşır; hem bayağı muhitler hem de kibar burjuvazinin keyif çattığı mekânlar, polisiyle, Falanjist liderleriyle, karaborsacılarıyla ve iyi ailelerin budala çocuklarıyla 20. yüzyıl ortalarındaki Barselona toplumunun zengin bir parodisini yaratır.

Başkahraman Carlos Prullàs'ın kaleme aldığı tiyatro oyunları, barındırdıkları sözcük oyunları ve teatral mekanizmalarla sanki bir başka izleyici topluluğuna ve başka bir döneme hitap eder gibidir. Öte yandan yaşanılan yeni dönem, yakın arkadaşı Gaudet'nin dediği gibi, "toplumsal gerçekçiliğe ve avangarda" yönelik yeni bir tiyatro anlayışı gerektirmektedir. Tiyatro dünyası, farkında olmadan, çok yakında gerçekleşecek ve geleceği belirleyecek bir sarsıntıyı temsil eder. Aynı zamanda bir dönemin bitişini ve Prullàs'ın yeni koşullara uyum sağlayabilmesinin olanaksızlığını ortaya koyar: "Toplumdaki her şey kökünden değişmek üzereydi." Kahramanın yaşamında meydana gelecek geri dönüşü olmayan bir değişiklik, geçirdiği sakin ve durağan yaz günlerinin mutlu ve huzurlu ortamının üzerine bir melankoli gölgesi düşürmek üzere pusuda beklemektedir. **JGG**

Dökülen Hayatlar

Fall on Your Knees

Ann-Marie MacDonald

Yazarın doğum tarihi | 1958 (Kanada)
İlk yayın tarihi | 1996
İlk yayınevi | Knopf (Toronto)
Commonwealth Yazarlar Ödülü | 1997

Modern Kanada şiirinin öncüsü Earl Birney bir zamanlar Kanada'nın hayaletlerden yoksunluğun sıkıntısını çektiğini çok güzel açıklamıştı: "Peşimizi bırakmayan tek hayalet yalnızca hayaletlerden yoksunluğumuz." İlk romanı Dökülen Hayatlar'da Kanadalı oyun yazarı ve aktris Ann-Marie MacDonald bu dengeyi sağlamak için çok çaba sarf ediyor.

Nova Scotia'daki Cape Breton Adası'nda geçen roman, Piper ailesinin, yoksul bir piyano akortçusu olan İrlanda asıllı James Piper'ın zengin bir Lübnanlı ailenin kızı olan Materia Mahmoud'la kaçmasıyla başlayan hikâyesidir. Ailenin kökleri, adanın 40 etnik kökeni gibi çeşitli, yalıtılmışlıkları da Kanada kadar uzaktır.

Piper ailesinin dört kızı, hikâyenin aile sevgisi eksenini oluşturmaktadır. Çiftin ilk çocukları Kathleen, opera divası olarak dünya sahnesinde yerini almaya hazırlanmaktadır ve bize, aile sevgisiyle cinayetin yan yana durmasını sade bir şekilde gösterir. Kendini başkaları için feda etmek üzere doğmuş olan kardeşi Mercedes, hikâyenin azize figürüdür. Kendi kendini ailenin kötü kızı ilan eden Frances, ailesi tarafından sevilmeme korkusuyla doludur ve hikâyesi doğumundan önce anlatılmaya başlayan Lilly de ailenin romanı hayaletlerle kalabalıklaştıran karanlık sırrının ürünüdür.

Kitap aile sevgisi ve günahı, suçluluk, kefaret gibi konuların huzursuzluk yaratan hikâyesidir. Ama aynı zamanda da Kanada'nın miras alınan boş kültürel alanıyla, bilinenle bilinmeyen arasındaki ilişkinin belirgin bir Freudyen sorgulaması ve coğrafyayla kimliğin sürekli tartışılması sayesinde yüzleşmektedir. **JSD**

İpek

Silk

Alessandro Baricco

Yazarın doğum tarihi | 1958 (İtalya)
İlk yayın tarihi | 1996
İlk yayınevi | Rizzoli (Milano)
Orijinal adı | Seta

Bir gün, Hervé Joncour, yaşadığı küçük Lavilledieu kasabasından ayrılır ve ipek sanayinin güçlenmeye başladığı Avrupa'ya ipek böceği yumurtaları bulup getirmek için düzenli olarak Japonya'ya gidip gelmeye başlar. Yazarın bizi bilgilendirdiği gibi, yıl, Flaubert'in Salammbô'yu yazdığı, elektriğin hala uzak bir tasarı olduğu ve okyanusun öte yakasında Lincoln'un bir iç savaşla uğraştığı 1861 yılıdır.

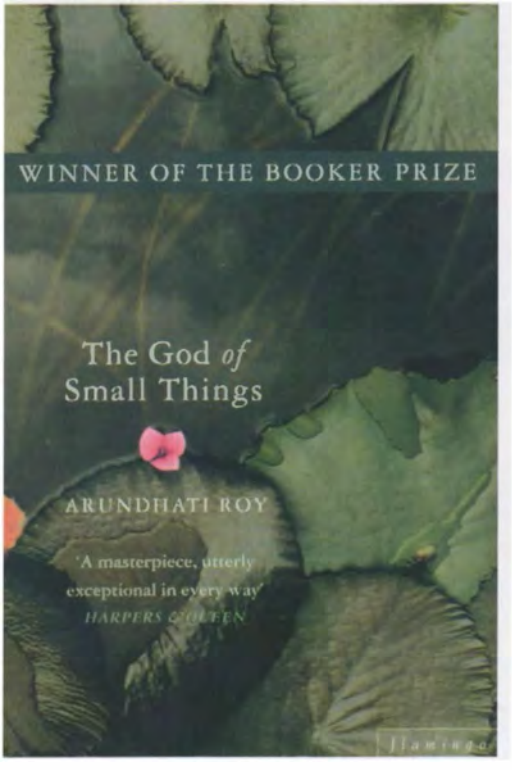
Hervé'nin Japonya yolculukları, birbirini tekrarlayan rutinlerle ve bu Fransız'a altın parçacıkları karşılığında yumurta sağlayan isimsiz karakterlerle kesilmiş randevularla doludur. Aynı yerlerde, yılın aynı günlerinde tekrarlanan bu hareketlere hiçbir konuşma eşlik etmez. Hervé karşılaştığı insanların uzun sessizliklerine gittikçe daha çok alışmaya başlar, Avrupa ülkelerinin ipek ticareti sınırlarını açmak üzere Japonya'ya karşı giriştiği savaşlara tanık olur ve savaşın sonuçlarını sadelikle anlatır. Ama tıpkı ipek gibi narin olan aşk, aynı ayın aynı günü, kendisine Lavilledieu'ye değerli yüküyle birlikte götüreceği bir aşk mesajı veren, Batı'lı özellikleri taşıyan gizemli bir Asya'lı kadınla göz ucuyla bakışmaları sonucu Hervé'yi sarar. Hervé'nin Japonya yolculukları sona erdiğinde aşk bir düşe ve keşfetme dürtüsüne dönüşür. Tinsel aşkının anısı ve Doğu'nun tek kıymetli yadigârı olan mesajı iletme tutkusu, karısı öldüğünde bile Hervé için bir avuntu kaynağı olur . **RP**

Küçük Şeylerin Tanrısı

The God of Small Things

Arundhati Roy

Yazarın doğum tarihi | 1961 (Hindistan)
İlk yayın tarihi | 1997
İlk yayınevi | India Ink (Yeni Delhi)
Booker Ödülü | 1997

▲ İnandıklarını okuyucuya aktarmak için romanın yapısından ödün vermeyen Roy'un yazım biçimindeki güzellik, romanın kapağına da yansımış.

▶ Delhi'de, 1997'de çekilmiş fotoğrafta görülen Arundhati Roy, kendini politik aktivizme adamak üzere roman yazarlığını bıraktı.

1960'ların Kerala'sında geçen Booker Ödüllü bu roman Ammu'nun ailesinin yaşadığı gündelik ve trajik olayları, özellikle de "çiftyumurta ikizi" Estha ve Rahel'e odaklanarak anlatır. Kendilerini ziyarete gelen İngiliz kuzenlerinin kazara boğularak ölmesi gençlerin hayatında kilit rol oynar. Romandaki zaman akışı çizgisel değildir; kusursuz biçimde düzyazıya aktarılmış olan öykü, canlı rastlantı ve betimlemelerden oluşan bir yap-bozu andırır. Okur, yetişkinlere özgü trajedilerle bölünen bir çocukluk dünyasını, bu trajedilerin Hindistan'ın "dokunulmaz" kastından olan, ikizlerin arkadaşı kayıkçı Velutha üzerindeki etkileriyle bir araya getirir. Roy'un metninin farklı bir ritmi ve şiirselliği var, okurda bıraktığı etkiyse benzersiz bir duygusallık taşıyor.

Romanın politik meselesi, Roy'un okuyucu sarsmaktan çok sürüklemek üzere tasarlanmış hayali sınır aşımlarıyla "kimin kimi ve ne kadar seveceğine" kim karar veriyor fikri etrafında dönüyor. Ezilenlerin davasında onların yanında yer alanlardan biri olarak Roy, politikasını insanların küçük güçleri üzerine kuruyor; bunları kurtarma ve yok etme yetenekleriyle şaşırtan güçler. Roy, inandıklarını okuyucuya aktarmak için ne romanın yapısından, ne karmaşıklığından ne de yazım biçimindeki güzellikten ödün veriyor. Bu kitap bize daha önce aşkın ne olduğunu anlatmaya kalkışanlara karşı bir meydan okuma. **AC**

Margot and the Angels

Kristien Hemmerechts

Yazarın doğum tarihi | 1955 (Belçika)
İlk yayın tarihi | 1997
İlk yayınevi | Atlas (Amsterdam)
Orijinal adı | **Margot en de engelen**

▲ Hemmerechts'in romanının 2000 yılı baskısının kapağı genç bir kaçağın duygusal karanlığını vurguluyor.

▶ 2004 yılında Marco Okhuizen tarafından çekilen fotoğrafında Hemmerechts: İnsancıl bir sempatiyle duygu ve arzuyu araştıran bir yazar.

Birçok erkek yazarın büyülü gerçekçiliğin ve kıvrak postmodernizmin baştan çıkarıcılığına kapıldığı bir dönemde, son derece yetenekli kadın yazarlar çağdaş günlük gerçek bağlamında insan ilişkilerini ve duygusal dünyayı keşfetmekte romanın gücünü bize göstermeye devam ettiler. Kristien Hemmerechts'in çalışması, böyle bir yüzeyde geleneksel yaklaşımın bizi yaratıcılık coğrafyasının neresine kadar götürebileceğini göstermektedir.

Margot and the Angels'in konusu yeterince sadedir. Margot ergenlik çağında bir kaçaktır. Hollanda'daki evini hiçbir açıklama yapmadan terk eder. Ailesine kendisiyle bağlantı kurmaya çalışmamalarını söyler ve kendini İngiliz liman şehri Hull'da bulur. Konu acımasızca zalim bir sona ulaşırken, Hemmerechts bu kararın, sonunda bir dini tarikata katılan anneyle baba, yani kitabın adındaki melekler, üzerindeki etkilerini ortaya koyar.

Büyük bir ekonomik üslupta yazan Hemmerechts, karakterlerini romantizmden ve kendi kuruntularından soyar. Margot'nun babası, örneğin, her zaman insanların kendi hayatlarına yön vermeleri hakkında vaaz vermiş olan bir adamdır, ama kızının bağımsızlığını ilan etmesiyle duygusal acılara salınmıştır. Kadın karakterlerin fiziksel arzuları, bedenlerinin haykırdığı ihtiyaçlarından kaçma istekleri gibi, şaşırtıcı bir sıradanlıkla tasvir edilmiştir.

Hemmerechts'in romanı denge, kontrol ve açıklığın geleneksel erdemlerini gözler önüne serer. Romanın konusunun çerçevesi tatmin edici bir ustalıkla çizilmiştir. Yine de hayata bakışında gönül rahatlığından yoksunluk vardır ve "sıradan" insanların nasıl düşündüğü, hissettiği ve davrandığı konularında görüşümüzü sürekli yeniden şekillendiren beklenmedik içgörülerle doludur. **RegG**

Böceklerin Yaşamı

The Life of Insects

Victor Pelevin

Yazarın doğum tarihi | 1962 (Rusya)
İlk yayın tarihi | 1997, Vagrius (Moskova)
Seri olarak ilk basımı | 1994, Znamya (Moskova)
Orijinal adı | Zhizn' Nasekomyk

Bu roman, kişilerin sözde rastlantısal değişimlere uğrayarak böcekten insana ve insandan tekrar böceğe dönüştükleri, Karadeniz kıyısındaki sefil bir Kırım sayfiyesindeki yaşam üzerine iç içe geçmiş kısa öykülerin tuhaf bir toplamı. Aslında, insan ve böcek arasındaki bu gidip gelmeler öykünün bir parçası olmaktan çok anlatıcının tarafında bir görme aracı değişikliğine işaret eder. Okuyucunun o anda hangi mercekten baktığını anlaması bazen zaman alır ve bu durumun yarattığı etki hem rahatsız edici hem de eğlencelidir.

Fabl türünü kullanan ve dönüştüren Pelevin, bize çağdaş Rus toplumunun bir portresini sunar. Bu portre, Rus ve Amerikan sivrisineklerinin para kazanmak için yaptıkları ortaklık görüşmelerinde karşılaştığımız düz hicivden, bok böcekleri için sıfırdan yaratılan bir mitolojiyle dünya görüşüne ve sürüdeki sıradan bir dişi karıncanın iç dünyasının beklenmeyecek kadar dokunaklı betimlemesine dek uzanır. Kitap, merak uyandıran imalar, lastikli sözler ve uyumsuz ama özenle kurulmuş alegoriler ve eğretilemelerle doludur. Ancak romanda salt zihinsel oyunbazlıktan fazlası vardır ve insanlık durumu üzerine somut ve derin bir mesaj da ortaya çıkar. Bu romanı bitirdiğinizde, bir şekilde ve hiç hesapta yokken, Sovyet sonrası Rusya'daki yaşam hakkında doğru bir şeyler öğrendiğinize ikna olabilirsiniz. Absürd olan, belki de dünyanın betimlenmesinde dilin saydamlığını delmek için absürdlüğü kullandığından, gerçeğe benzer bir nitelik kazanır. **DG**

Money to Burn

Ricardo Piglia

Yazarın doğum tarihi | 1941 (Arjantin)
İlk yayın tarihi | 1997
İlk yayınevi | Planeta (Buenos Aires)
Orijinal adı | Plata quemada

Epigrafının ardından (Ricardo Piglia'nın tekrarlamaktan hoşlandığı rahatsız edici Brechtvari soru: "Bir bankanın açılmasıyla kıyaslanırsa, banka soygunu nedir ki?") Money to Burn, okuru en kirli paranın rengiyle lekeler. Roman, belgesel kurmaca türünde bir deneme ya da yaşandığı dönemde Arjantin toplumunu sarsmış gerçek bir olaydan esinlenen bir habercilik ürünüdür: Söz konusu olay, 1965 Eylül'ünde Buenos Aires'te meydana gelen bir banka soygunudur; suçu işleyenler, planı politikacılarla ve polisle birlikte hazırlamıştır. Şiddet, kanunsuzluk ve ihanetle örülen öykü, suçluları, parayı ve gerçeğin tüm izlerini ortadan kaldıran ateşli ve kanlı bir kuşatmayla Montevideo'da sona erer.

Piglia, romanı yazmaya olayların hemen ardından başladı ama yayına vermeden önce 30 yıl bekledi; bu süreçte gerçek ve kurmaca arasındaki sınır belirsizleşti. Soygunun meydana geldiği koşulların, adamlar arasındaki (kadın ufak ve önemsiz bir rol oynuyordu) ilişkinin ve aksiyonu destekleyen toplumsal arka planın yeniden inşaası, başarılı bir üslupla sağlanır. Olaylar neredeyse daima, Piglia'nın romanlarında tekrar tekrar karşımıza çıkan bir karakterin bakış açısından görülür. Söz konusu karakter, bu kez belgelerdeki ve görgü tanıklarının ifadelerindeki en ufak ayrıntıları bile titizlikle inceleyerek bu epik şiiri pekiştiren genç gazeteci Emilio Renzi'dir. Olayların soğuk bir muhasebesi olmaktan çok öteye geçen öykü, şiddete ve kanunsuzluğa giderek daha fazla gömülen iç karartıcı bir dönemi zihinlerde canlandırır. **DMG**

Jack Maggs

Peter Carey

Yazarın doğum tarihi | 1943 (Avustralya)
İlk yayın tarihi | 1997
İlk yayınevi | Queenstown Üniversitesi
Miles Franklin Edebiyat Ödülü | 1998

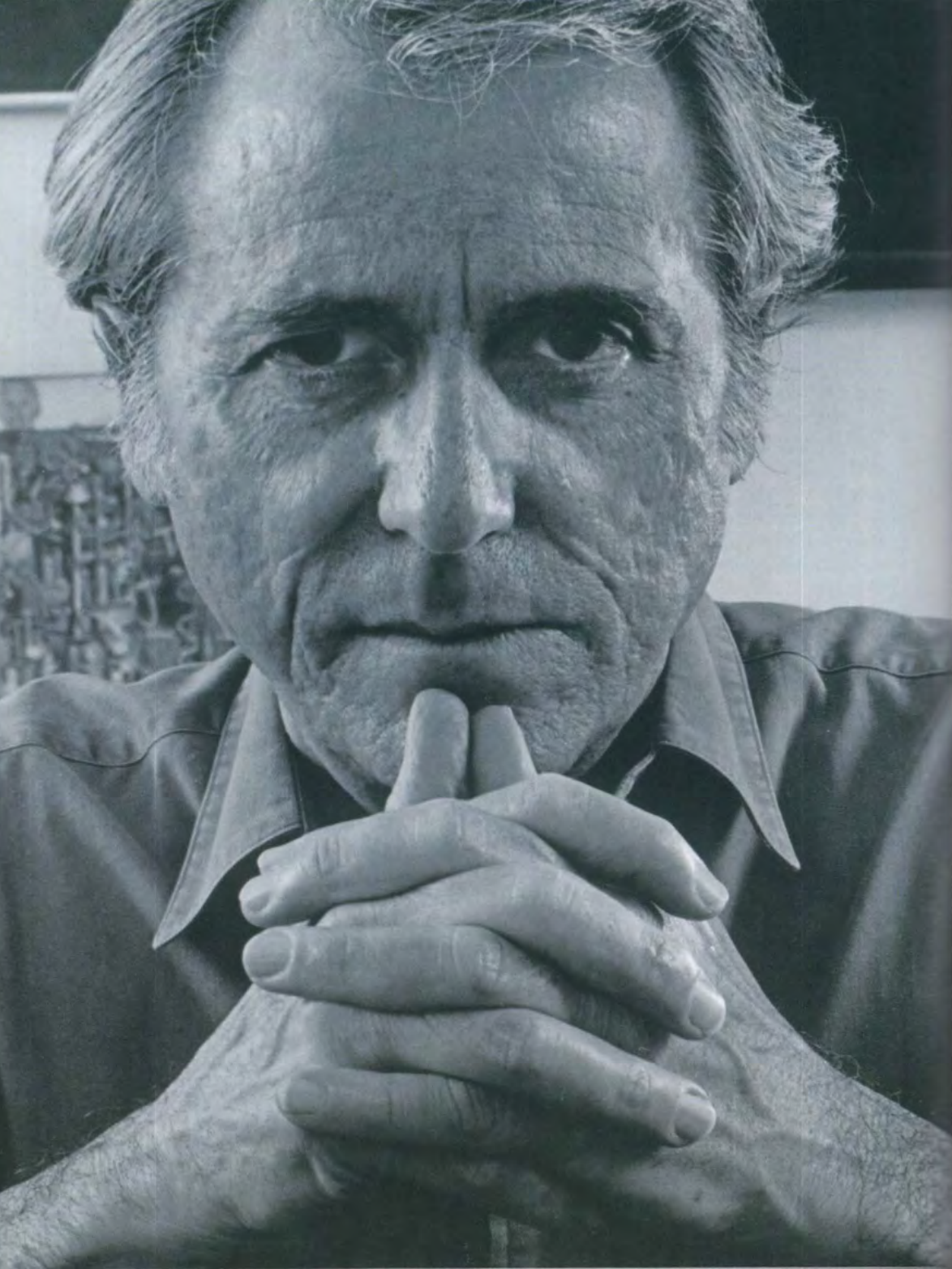
Jack Maggs edebi, maddi ve duygusal borçlanma gibi konulara değinen karmaşık bir tarihsel roman. 1837'nin Londrası'nda (hem Kraliçe Viktorya'nın tahta çıktığı hem de Charles Dickens'ın gazetecilikten edebiyata geçtiği yıl olması açısından önemli) sürgündeki suçlu Jack Maggs, idam edilme riskini göze alarak, Avustralya'dan dönmüştür. Uzaklardan kaderini tayin ettiği genç adamı izleyebilmek için uşak kılığına girer. Bu sırada Dickensvari bir gazeteci olma yolunda giden ve Maggs'in sırlarını çözerek sonunda bunlardan kendi edebi yapıtları için yararlanan Tobias Oates'in dikkatini çeker.

Jack Maggs aslında Dickens'ın Great Expectations'ının (Büyük Umutlar) ana motiflerini yaratıcı biçimde yeniden yorumlayan bir yapıt. Carey'nin romanı, Dickens'ın malzemesinin müzikal bir uyarlaması sanki. Ancak bunun Viktorya tarzı, basit bir edebi "karaoke" olmadığı kesin; Carey, yeniden yorumlama ve özgün metin arasındaki uzaklığı tartarak sanatın beslendiği kaynaklar ve olay örgülerinin nedenselliği üzerine sorular ortaya atıyor: Olaylar özgün metinde böyle gelişti diye her zaman yine aynı şekilde sonuçlanmak zorunda mıdır? Oates'in yazıları nasıl bir parazit gibi Maggs'in yaşamından besleniyorsa, Carey de aynı şekilde Dickens'tan besleniyor ve okuyucularına, romanından keyif alırlarken bile, bu keyfin neye mal olduğunu hissettirerek meydan okuyor. **BT**

Jack Maggs aslında Dickens'ın Great Expectations'ının (Büyük Umutlar) ana motiflerini yaratıcı biçimde yeniden yorumlayan bir yapıt

▲ **En başarılı çağdaş Avustralyalı romancı Peter Carey, 2001 tarihli bu fotoğrafın çekildiği New York kentinde yaşıyor.**

Underworld

Don DeLillo

Yazarın doğum tarihi | 1936 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1997
İlk yayınevi | Scribner (New York)
İlk İngiltere baskısı | 1998, Picador (Londra)

Underworld, 21. yüzyılın eşiğinden geriye, 1950'lerin ve Soğuk Savaş'ın başlangıcına doğru uzanan kalın, ansiklopedik bir roman. Başkişisi Nick Shay'in kişisel öyküsünü olduğu kadar Soğuk Savaş'ın genel öyküsünü de anlatan bu roman 20. yüzyılın ikinci yarısında etkili olan gizli bağlantıları gün ışığına çıkarma iddiasında. Öykü, akıcı, esnek ve kusursuz bir yazım biçimiyle hem Nick'in kişisel sırrının gizli mekânında hem de savaş sonrası tarihinin ortaya çıktığı, bilinç dışına ait sefil mekânlarda onca yılın içinden geçerek geriye doğru tünel kazıyor. Bu aydınlatıcı romanın en dikkat çekici yönlerinden biri, tarihin sırlarını ortaya çıkarmaya yarayacak evrensel bir ses arayışının onu ısrarla, sözü edilemeyen o tarihsel, politik ve kişisel anlara, açıklanamayacak o sırlara doğru yönlendirmesi.

Yazılışı hem yüzyılın hem de binyılın sonuna denk gelen Underworld, toplu tarihimize yeni bir bakış açısı öneriyor. Devlet iktidarının açık ve gizli mekanizmaları arasındaki bağlantıları göstererek kültürümüzün gizli saklı madenlerini deşiyor. Aynı zamanda, tarihi kurtuluşa ya da yok olmaya doğru sürükleyen görünmez güçlere yönelik sezgisini de yeni bir binyıla taşıyor. **PB**

◀ **DeLillo'yu olayların görünmeyen yanlarının cazibesine kapılır; "Tarih, bize anlatmadıkları bütün o şeylerin toplamı" diye yazmıştır.**

Sonsuz Aşk

Enduring Love

Ian McEwan

Yazarın doğum tarihi | 1948 (İngiltere)
İlk yayın tarihi | 1997
İlk yayınevi | Jonathan Cape (Londra)
Sinema uyarlaması | 2004

Gazetede bilimsel yazılar yazan Joe Rose, İngiltere kırlarında karısı Clarissa'yla birlikte doğayla içiçe bir piknik planlamıştır. Tam tepelerinde, bir sıcak hava balonunun başı derde girer ve çiftimiz bacağını çapa halatına kaptıran pilotu ve güvenlik ağına atlamaktan korkan diğer yolcuyu, bir erkek çocuğu izler. McEwan'ın öyküsü bu tipik allak bullak edici olayla başlar. Joe ve diğer dört adam sepeti kurtarmak için koşunca, ani bir fırtına dördünü de havaya fırlatır. Joe ve diğer iki adam sepeti bırakıp güvenle yere düşerken dördüncüsü yakın bir tarlaya düşüp ölene kadar sepetin ucunda sallanır.

Bu olay hepsinin yaşamını etkiler; Joe'nun üzerine bu anıya ve yabancının ölümündeki hata payına (yolcu çocuk kurtulur) bir anlam verme çabasını izleriz. Joe'nun duyguları karmakarışıkken, balondaki çocuğu birlikte kurtarmaya çalıştıkları adamlardan biri, Jed Parry, Joe'yu saplantı haline getirmeye başlar ve mektuplar, telefonlar ve yüzyüze karşılaşmalar aracılığıyla avına adım adım yaklaşır. Joe'nun bilime yatkın kafası, balon meselesine bağlı şeylerle ve düzenli hayatına tıkanmışlık ve kargaşa getiren, hem Clarissa'yla ilişkisini hem de kendine güvenini tehdit eden eğerler ve keşkelerle dağılmıştır. Romanın ana teması saplantıdır, hem Jed'in Joe'ya saplantısı hem de Joe'nun kargaşayı bir anlama oturtma saplantısı. Güven ve kuşku da başlıca temalardandır, Clarissa'nın Joe'nun olayları yorumlayış biçimine inancı azaldıkça okuyucu da gerçekte ne olduğundan asla emin olmaz. **EF**

Crossfire

Miyabe Miyuki

Yazarın doğum tarih | **1960 (Japonya)**
İlk yayın tarihi | **1998**
İlk yayınevi | **Kobunsha (Tokyo)**
Orijinal adı | **Kurosufaia**

"Ona dokunmak için uzandığında su soğuktu. Ve karanlıktı, gece gibi."

▲ Miyabe Miyuki'nin bu sert, çarpıcı, kentsoylu cinayet romanı doğaüstü bir gücü cinayet ve soruşturmanın alışılmış şablonuna yerleştiriyor.

Japonya'nın en popüler yazarlarından biri olan Miyabe Miyuki'nin İngilizce'ye çevirilen üçüncü romanı Crossfire, karmaşık iç dünyaları ve karanlık, merhametsiz bir metropolü (cyberpunk'ın öncesinde ve ötesinde bir Tokyo) gözler önüne serer. Crossfire, değer yargılarının belirsiz olduğu, rasyonelliğin işe yaramadığı ve insanların dipdibe yaşayıp yine de birbirlerini görmediği bir yeri açığa vurmak için polisiye öykünün yapısını ve dilini kullanır.

Ateş yaratma ve onu kontrol etme gücüyle dünyaya gelen yarı gönüllü muhafız Junko Aoki'nin yürek burkan öyküsü, onun vakasına kendini gittikçe daha fazla kaptıran orta yaşlı kundakçılık dedektifi Chikako Ishizu'nunkiyle birlikte anlatılır. Bu iki kadın ve onların sorunlu erkek işbirlikçileri çağdaş Tokyo'nun kentsel çölünü bir baştan bir başa dolaşırken Miyabe, doğrunun ve yanlışın, adaletin ve adaletsizliğin, cezanın ve intikamın doğasını usulca irdeler. Milenyum öncesini yaşamakta olan bu büyük şehrinin kalbindeki boşluğu ve yalıtılmışlığı teşhir eder ve Japon kültüründeki, 2. Dünya Savaşı sonrasının kasvetli günlerinden eski gelenek ve göreneklerin uzun zamandır unutulduğu bir mekânın karanlık, gündelik suç dünyasına uzanan eğriyi belli belirsiz tanımlar.

Bu kolay anlaşılır kitapta piroteknik, anlatının içine sağlam biçimde oturtulmuştur. Gösteriş olsun diye yapılan havai fişek gösterileri yoktur; yalnızca kontrol altında tutulan bir olay örgüsü ve etkili bir öykü anlatımı vardır. Bununla beraber, Aoki'nin ateş yaratışı çok güzel ve derinlikli tasvir edilir ve onun yalnızlığında, yalıtılmışlığında, hatta onu yakalamaya çalışan anaç Ishizu'nun rutin günlük koşturmacasında bile, dokunaklı bir yan vardır. Bu, sizi karşı konulmaz biçimde kendi acı sonuna doğru sürükleyen yalın ve derin bir kitap. **Tsu**

The Poisonwood Bible

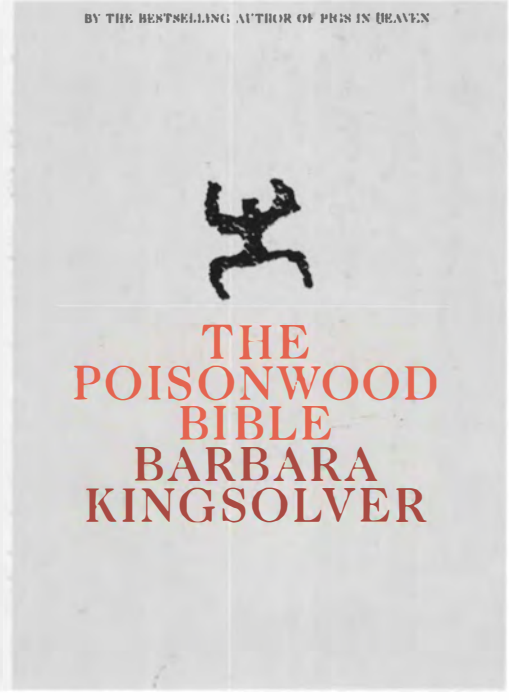
Barbara Kingsolver

Kongo'da geçen bu romanda Orelanna Price dört kızıyla beraber, aşırı gayretkeş bir Baptist rahibi olan kocası Nathan Price'ı anlatıyor. Çocukluğunu Kongo'da geçiren Kingsolver, o dönemde, ABD'nin Kongo'nun bağımsızlığını baltalamasıyla ülkeyi sarsan siyasi durumu ancak yetişkinliğinde öğrenir. Bu romanı da bu konulara değinmek ve onları duyurmak amacıyla yazar.

Misyonerin dört çocuğunun, Rachel, Ruth May, Leah ve konuşamayan sakat Adah'ın, babalarının işine verdikleri tepkiler farklıdır, ancak köyün dinsel liderinin yetiştirdiği zehirli yılanlar evlerinde görünmeye başlayınca, gitmelerine izin vermesi için babalarını ikna etmeye çalışırlar. Babaları izin vermez ve Ruth May'in ölümüyle anne diğer üç kızını alarak köyü terk eder. Rachel üç evlilik yapar ve kendisine Kongo'da bir otel miras kalır; Leah bir köy öğretmeniyle evlenir ve kendisini Afrika'nın bağımsızlığına adar; Adah da salgın hastalıklar uzmanı olur. Annelerinin hayatıysa suçluluk duygusuyla perişan hale gelir. Anlatıcıların her biri hem Ruth May'in ölümündeki suçları hem de bir ülkenin yıkımında paylarına düşen suçlar, daha geniş ölçekte, Batı'nın sömürgeci geçmişinin verdiği suçluluk duygusuyla baş etmeye çalışırlar. Romanın adı Nathan Price'ın dokunmaması için uyarıldığı bir Afrika ağacı olan zehirli ağaçtan gelir; Nathan uyarıyı önemsemez ve derisi acıyla kabarır. Kingsolver'ın Price'ın misyonerlik hevesi üzerine verdiği mesaj nettir. **EF**

"Karıncalar. Karıncaların üzerinde yürüyoruz, etrafımızı karıncalar çevirmiş, bizi kapana kıstırmışlar, hapsetmişler, yiyorlar. Tüm yüzeyler kaplanmış ve kaynıyor ve ayışığında siyah lavlar oluk oluk akıyor sanki..."

Yazarın doğum tarihi | 1955 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1998
İlk yayınevi | HarperFlamingo (New York)
Patterson Roman Ödülü | 1999

▲ The Poisonwood Bible'ın sömürgecilik karşıtı konusu yazarın dışarıdan müdahaleyle gerçekleştirilen toplumsal değişimlerle ilgili derin endişelerini yansıtıyor.

Veronika Ölmek İstiyor

Veronika Decides to Die

Paulo Coelho

Yazarın doğum tarihi | 1947 (Brezilya)
İlk yayın tarihi | 1998
İlk yayınevi | Objetiva (Rio de Janeiro)
Orijinal adı | Veronika decide morrer

▲ Paulo Coelho'nun yapıtlarından çoğu, onun ezici bir dünyada tinsel bir yol bulmak üzere giriştiği kişisel mücadelesine dayanır.

▶ Coelho'nun belli başlı tüm dillere çevrilen umut aşılayıcı kitapları, yaklaşık 70 milyon kopya sattı.

Ardı arkası kesilmeyen erkek arkadaşları, kütüphanede sağlam bir işi, evi diyebileceği bir odası, kendisini önemseyen arkadaşları ve ailesiyle Veronika normal bir hayat süren bir genç kadındır. Yine de ardında Slovenya ve çevresine yönelik küresel ilgisizliği kınayan bir not bırakarak kendini öldürmeye karar verir. Ljubljana'daki akıl hastanesi Villete'te bilinci yerine geldiğinde, kalbi bariz bir biçimde zarar gördüğü için bir haftalık ömrü kaldığını öğrenir. Roman, ölümü arayan Veronika'nın hayatın yaşamaya değer yönleri de olduğunu fark etmesiyle yaşadığı değişimi anlatır. Villete'de yeniden doğar. Akıl hastalarının davranış kuralları olmadığından istediği gibi davranabilme özgürlüğünün tadını çıkarır. Yeni keşfettiği bu özerklik onu harekete geçirir ve kendisini aşağılayan bir adama vurmasına, Stoacı bir şizofrenin önünde mastürbasyon yapmasına, piyano çalma tutkusuna yeniden sarılmasına ve sonunda sanatçı olmak istediği için ailesinin hastaneye kapattığı Eduard'la aşkı keşfetmesine neden olur.

Eduard karakteri Coelho'nun romandaki öykü dünyasıyla kendisi arasında bağlantı kurduğu birçok öğeden birisidir. Üçüncü bölümde bizzat romana girerek sanatçı eğilimleri yüzünden ailesinin kapattığı Brezilya akıl hastanelerindeki yaşantısını anlatır. Romanın yalınlığını bu kadar çarpıcı kılan işte bu dolaysız aktarılan kişisel bilgidir. Akıl hastalarına uygulanan elektroşok tedavisi, insülin şoku ve diğer tedavilerin ayrıntıları, aklî dengesi yerinde olmanın ne olduğunu sorgulamamıza neden olur.

Tektiplilik, düzene uymacılık ve yalıtılmışlığın arttığı bir dünyada, roman, dünya dini anlayışını, öz-yardım bakış açısıyla ve insan ruhunu boğan toplumsal kurallara ihtiyacımız olmasaydı hayatın daha anlamlı olacağı görüşünün savunusuyla harmanlayarak içinden çıktığı 20. yüzyılı yansıtıyor. **CK**

The Alchemist
PAULO COELHO
O ALQUIMISTA
PAULO COELHO
O maior fenômeno editorial do Brasil.
Dos seus três livros:
UM MILHÃO DE EXEMPLARES
O ALQUIMISTA
L'ALCHIMISTE
Paulo Coelho
THE ALCHEMIST Paulo Coelho
Paulo Coelho
Le Pèlerin de Compostelle

Saatler

The Hours

Michael Cunningham

"Sesler duymaya başlıyorum ve yoğunlaşamıyorum. O yüzden bana yapılacak en iyi şey gibi görünen şeyi yapıyorum. Bana olabilecek en büyük mutluluğu verdin."

▲ Cunnigham, hepsi 1999'da olmak üzere, Pulitzer Ödülünü, PEN/Faulkner Ödülünü ve Gay, Lezbiyen ve Biseksüel Kitap Ödülünü aldı.

Yazarın doğum tarihi | 1952 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1998
İlk yayınevi | Farrar, Straus & Giroux (New York)
Pulitzer Ödülü | 1999

Virginia Woolf'un Mrs. Dalloway'inin (Bayan Dalloway, 1925) karmaşık bir yeniden yorumlanışı olan Saatler, Clarissa Daloway'in içsel monologlarını üç kadının üçüncü şahıs anlatımlarına böler. Clarissa Vaughan günümüz New York'unda yaşayan orta yaşlı bir lezbiyendir. Hatta, arkadaşlıklarının cinsel yönü muğlak olan, ünlü eşcinsel şair Richard ona "Mrs. Dalloway" adını takmıştır. Los Angeles'lı ev hanımı Laura Brown, 1940'ların sonunda, banliyö yaşamı ve anneliğin boşluğuyla savaşmak için Mrs. Dalloway'i ve başka romanları okur ve kendi lezbiyen tutkusunun ortaya çıktığı an onu derinden sarsar. Bu sırada, romandaki kurgusal Virginia Woolf Mrs. Dalloway romanının gerginliğini yaşamaktadır. Clarissa, Richard'ın saygın bir ödül alışını kutlamak üzere bir parti vermeye hazırlanırken, Laura kendisini küçük oğluna adamaya çalışır, Woolf da eserini tamamlamak için hastalığını denetleme mücadelesi verir.

Cunnigham, Woolf'un yarattığı, yitirilmiş olasılıklara tutulan yasın anatomisini yeniden yaratır; ilişkilerdeki keşfedilmemiş lezbiyenlik, Woolf'un kahramanı Clarissa Dalloway'e huzur vermez. Clarissa Vaughan'ın uzun süreli başarılı ilişkisi ve kentteki bağımsız sosyalliğinin oluşturduğu tekdüze fonda, Richard'la yaşadığı gençlik ilişkisi ve kendinden geçiren tek bir öpücük göz kamaştırarak parlar. Süregiden sıradanlıkların olaylı (intihar, öpücük) bir biçimde sonuçlanışındaki belirsizlik, mizacın ve deneyimin dünyalarımızı yaratmak üzere birlikte hareket ettiği simyasal süreçte romanın içine işler. **AF**

All Souls Day

Cees Nooteboom

Yazarın doğum tarihi | 1933 (Hollanda)
İlk yayın tarihi | 1998
İlk yayınevi | Atlas (Amsterdam)
Orijinal adı | Allerzielen

Romanın ana kahramanı Arthur Daane zamanı bol bir adamdır; bunu kendisi böyle ayarlamıştır. Günlerini duvarın yıkımından sonraki Berlin'de dolaşarak geçirir ve bu sırada hem kentin geçmişiyle hem de kendi geçmişiyle hesaplaşır.

10 yıl önce, karısı ve küçük oğlu bir uçak kazasında ölmüştür ve o gün bu gündür Daane, özgürlüğünün yükünü sırtlanmış olarak yaşamaya çalışmaktadır. Bir belgesel sinemacı olarak gözlem yapma alışkanlığı vardır ve yaşadığı sarsıntının izlerini yüzünde taşıyan genç bir kadınla karşılaşması onu dosdoğru hayata karışmaya iter. Aşk ve sonunda, hiç hesapta olmayan bir başka şiddet eylemi, onu kalabalıktaki herhangi biri olmaktan çıkarır ve ön saflara fırlatır. Öykü, Arthur'un, kendisi gibi entelektüel söylemlere eğilimli bir avuç arkadaşıyla yaptığı uzun tartışmaların böldüğü sözlü hatıra fotoğrafları gibi okunan sahnelerle, dağınık, yürüyüş hızında anlatılmış.

Biraz aşk hikâyesi biraz da sona eren 20. yüzyılla konuşmalar sayılabilecek bu roman, yakın geçmişteki dehşetlerin, yitimlerin ve yıkımın kataloğunu çıkarmaya niyetlenmiş; günümüz okuyucusu romanın yazılışından bu yana yaşananları düşünerek derin bir utanca kapılabilir. Zaten zamanın üstünde ve ötesinde olan ruhların sunduğu, olaylarla ilerleyen ama bunların ötesini de kapsayan öyküsüyle, All Souls Day, yaşamın, sanatın ve hem kişisel hem de kitlesel tarihî olayların anlamı üzerine oturaklı bir soruşturma. **ES**

Cloudsplitter

Russell Banks

Yazarın doğum tarihi | 1940 (ABD)
İlk yayın tarihi | 1998
İlk yayınevi | HarperFlamingo (New York)
İlk İngiltere baskısı | Secker & Warburg (Londra)

Owen Brown'ın geriye dönük olarak anlattığı bu roman, karmaşık ve karizmatik babası John Brown'ın öyküsüdür; başlangıçtaki kararsızlığını aşarak radikal bir kölelik karşıtına ve teröristlerle mücadele eden bir savaşçıya dönüşen John Brown, en sonunda dava uğruna şehit düşer. Oğlunun düşünceli ve yaslı sesi, babasının yenilgilerini ve zaferlerini, köleleri özgürleştirmek için yaptığı sıra dışı planı ve siyasette gittikçe daha radikal bir çizgiye kaymasını ayrıntılarıyla anlatır. Yine de arka planda bu gibi bölünmelerin ardından neyin geleceğinin bilgisi bulunur: Korkunç katliam ve iç savaşın yarattığı bölünme. Amerikan tarihindeki bu önemli dönemin üstünü örtme eğilimini reddeden Owen, kırılgan sesiyle okuyucuya olayların kendine özgü ve gerçeklerle dolu bir görünümünü sunuyor.

Banks'in büyük başarısı, görece karanlıkta kalan tarihî kişilerle bildik insani zaafların etkileşiminden son derece ilgi çekici bir anlatı kurma biçiminden kaynaklanır. Bu, ayrıntılara karşı duyarlı bir göz ve Brown ailesinin de içinde yaşadığı derin toplumsal bölünmelerin verdiği hisle ilintili; hepsine de süregiden bir adaletsizlik duygusu, bireysel haklar ve dinsel bir adanmışlığın yoğun aurası hayat vermiş. Cloudsplitter, yalnızca büyük fikirler üzerine bir roman değil; kırsal yaşamın ve manzaranın lirik anlatımı, ev içindeki samimiyet, şiddetli karşıtlıklar ve aile içi çekişmeler arasında rahatça salınıyor. Bize modern Amerika'nın kuruluş sürecini gösteriyor. **MD**

The Heretic

Miguel Deliber

Yazarın doğum tarihi | 1920 (İspanya)
İlk yayın tarihi | 1998
İlk yayınevi | Destino (Barselona)
Orijinal adı | El hereje

Miguel Delibes'in romanının başlangıcı, Martin Luther'in Almanya'nın Wittenberg şehrinde bir kilise kapısına, papanın tacizlerini ve kilise yetkililerinin günah bağışlanmalarının satışını anlatan 95 tezini çivilediği gün olan 13 Ekim, 1517'dir. Bu tarih, aynı zamanda, Cipriano Salcedo'nun İspanya'nın Valladolid şehrinde doğduğu gündür. Bu tarihi romanın atmosferi (Delibes'in doğduğu) Valladolid'de Kastilya Lutheryanlığı'na cevaben yaşanan Roma Katolik hoşgörüsüzlüğünü ve baskısını işaret etmektedir.

Bu sersemletici anlatımın merkezinde, vicdan azabıyla acı çeken Katolik bir burjuva olan Salcedo vardır. Ne dini doktrini ne de eğitim aldığı rahipler dini sorularına ikna edici cevaplar verebilir. Kendisi bilmese de, bu sorular Reform'u işaret etmektedir: Neden o, yani Salcedo, günahlarını bir rahibe itiraf etmek zorundadır?; neden ayinler ilgisini çekmek yerine aklını karıştırmaktadır?; neden günahlarının kefaretini hücrede acı çekerek ödemektedir?; İsa insanlık için yeterince acı çekmemiş midir? Tanrı'yla ilişkisini tanımlama girişimi, giderek fanatikleşen bir toplum tarafından görmezden gelinir. Kendini yalnız hisseder, bu da kendisine aidiyet duygusu veren ama dayanması güç sonuçlara yol açan, yeni inananlarla arasında yakın bir bağ kurulmasına neden olur.

The Heretic ısrarla, günümüzün özellikle keskin bir mesajı olan, dinsel özgürlük ve hoşgörü hakkımızı ifade eder. 1999 yılında kitap İspanya'da Ulusal Anlatı Ödülü'nü kazanmıştır. **AK**

Temel Parçacıklar

Elementary Particles

Michel Houellebecq

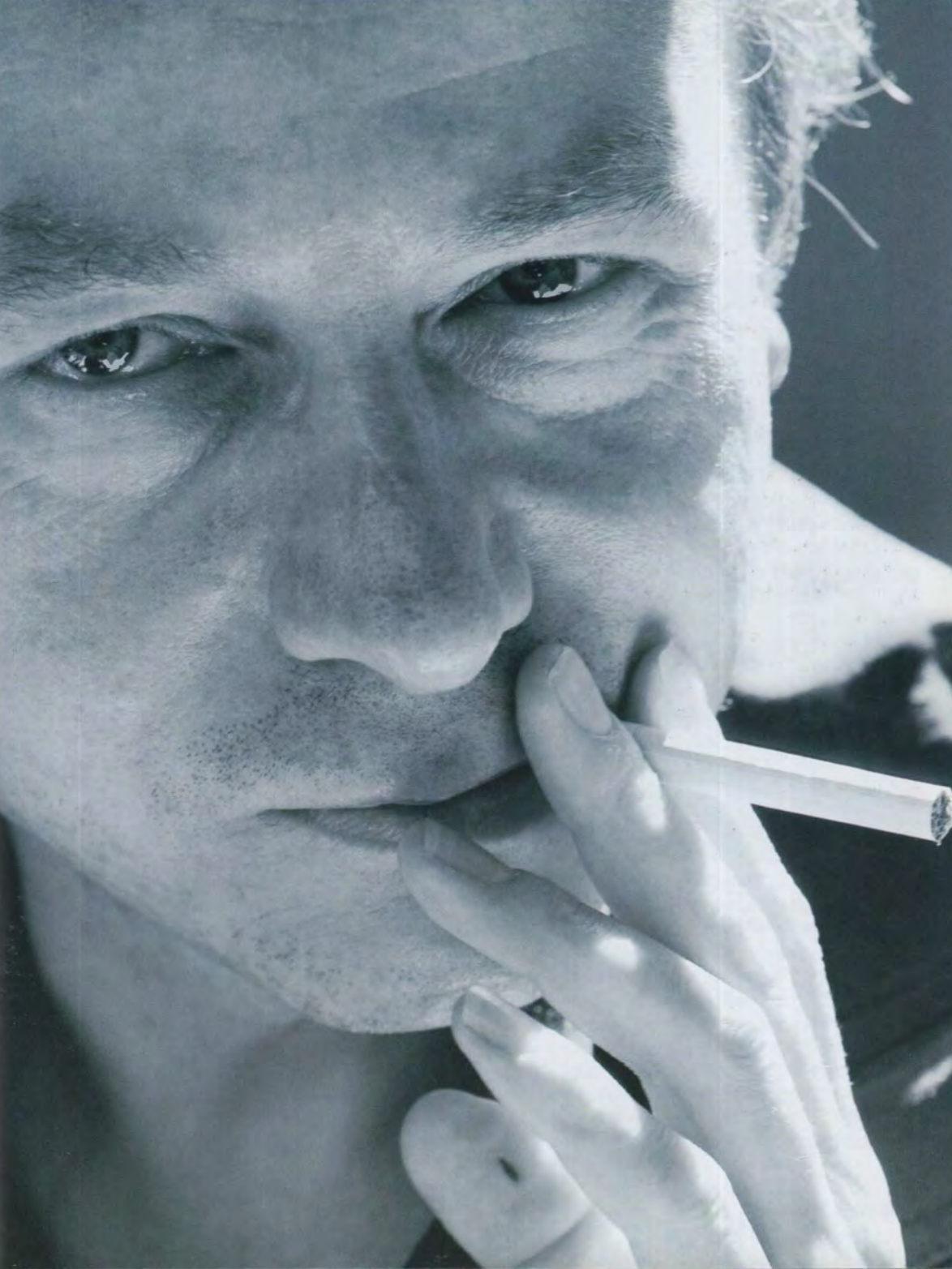
Yazarın doğum tarihi | 1958 (Réunion)
İlk yayın tarihi | 1998, Flammarion (Paris)
Alternatif adı | Atomized
Orijinal adı | Les Particules élémentaires

Temel Parçacıklar, Michel Houellebecq'in kasvetli dünya görüşünü ilk kez dünya çapındaki okurlara açan roman. Bu bakış açısı, Batı uygarlığı büyük başarısızlığa uğradığını, insanların acınacak halde ve yalnız olduklarını, iletişim kurma ve duygulanma yeteneklerini neredeyse yitirdiklerini ifade eder.

Çağdaş boş zaman toplumunun yükselişini inandırıcı bir kültürel çözümlemeyle resmeden Houellebecq, kişisel zevk ve mutluluğun peşinden koşma yasağının bizzat baskıcı ve acı verici olduğu sonucuna varıyor.

Romanın başkişileri, orta yaşlarına kadar ayrı kalmış iki kardeş olan Michel ve Bruno. Michel çok başarılı ancak duygudan yalıtılmış bir bilim adamıyken Bruno iflah olmaz bir çapkındır. Cinsellik, romanın tezinin işlendiği alan. Michel, cinsellikle ilintili ilişkiler kuramazken (çocukluk sevgilisi güzel Annabelle'e olan düşkünlüğünü reddeder), Bruno'nun New Age tatil kamplarında ve eş değiştirme kulüplerindeki maceraları ve ara sıra cinsel organını uluorta sergilemesi, Houellebecq'in, cinsel eylemin anlık ütopyaları ve tiksindiriciliği hakkındaki tezi için ortam sağlar. Biyolojik bir gereksinimin yüceltilmesi erkekler ve kadınlar hakkında bir sürü yargıya varmamıza neden olur. Kadınlar kendilerini kurban eden ölümlülük simgeleridir, erkeklerse cinsel organlarının kışkırtmasıyla belirlenen kaderleri nedeniyle aşağılıktırlar. Bu roman kesinlikle insanlığa yakılmış bir ağıt değil, Houellebecq bize hiç tahammül edemez. Ama asıl sorun şu: Acaba kastettiği gerçekten bu mu? **DH**

▶ **Houellebecq kadın düşmanlığı ve ırkçılıkla suçlansa da kitaplarının ardındaki ana itici güç insan yaşamına karşı duyduğu, kapsamı çok daha geniş bir tiksintidir.**

The Talk of the Town

Ardal O'Hanlon

Yazarın doğum tarihi | 1965 (İrlanda)
İlk yayın tarihi | 1998
İlk yayınevi | Sceptre (Londra)
ABD baskısı adı | **Knick Knack Paddy Whack**

Bu romana dayanılarak söylenecek olursa, Father Ted (Peder Ted) adlı televizyon komedisinde aptal ve iyi huylu Peder Dougal'ı oynayan ünlü komedyen Ardal O'Hanlon, iyimser zırvalar yazmak ya da fabrikasyon bir ciddiyetin peşinden koşmakla suçlanamaz. Mükemmel gözlemlere dayanan öyküsü, 1980'lerin başında, küçük bir İrlanda kasabasındaki yaşamın atmosferini ve göreneklerini, romanın anlatıcısı olan 19 yaşındaki Patrick Scully'nin deneyimleri aracılığıyla aktarır. Romanın başında Scully, Dublin'de bir kuyumcuda güvenlik görevlisi olarak yürüttüğü hiçbir ilerleme olasılığı olmayan işinden haftasonu için otobüsle eve dönmektedir. Scully'nin beynindeki alaycı kıvrımlar aracılığıyla onun yaşamındaki hoşnutsuzlukları keşfetmeye başlarız. Kitapta ustalıkla kotarılmış bazı komik anlar var; Scully'nin Mirage adlı gece klübünün dışındaki bir duvarın önünde bekâretini kaybederken duvarın diğer yanında işeyen ve diğer tarafta ne olup bittiğini göremeyen bir arkadaşıyla sohbet etmesi gibi. Ancak espriler kasvetli bir çaresizlikle birlikte doğmuş. Dilin akışı hızlı ve gündelik, olay örgüsü de kimi karanlık sürprizler barındırıyor. Öykü, çifte bakış açısını başarıyla kullanıyor. Scully'nin birinci kişi anlatısının arasına Francesca'nın güncesinden sayfalar serpiştirilmiş; bu sayfalar Scully'nin olayları algılayışını kösteklerken özellikle de Francesca'nın, Scully'nin daha başarılı arkadaşı Xavier "Balls" O'Reilly hakkındaki hislerini anlatıyor. Scully'nin yaşamındaki klostrofobi, onda doğrudan yüzleşemediği sıkıntılar yaratıyor ve öyküsünü delilik ve şiddetle yoğrulmuş önüne geçilemez bir sona doğru sürüklüyor. **RMcD**.

Dirty Havana Trilogy

Pedro Juan Gutiérrez

Yazarın doğum tarihi | 1950 (Küba)
İlk yayın tarihi | 1998
İlk yayınevi | Anagrama (Barselona)
Orijinal adı | **Trilogía sucia de La Habana**

Bu 60 öykü, yoksulların yaşamından, Havana'nın 1990'ların başlarındaki mahşerî ortamından alıntılanmış. Hemen hemen her şey, alaycı bir eski gazeteci ve yazar olan Pedro Juan adındaki anlatıcı tarafından anlatılıyor. Pedro Juan, zehir gibi, bilgili bir hayta, daha doğrusu hipererotize bir münzevi olarak her şeyi Havana'nın merkezindeki kendi tavan arasının avantajlı konumundan görüyor. Yayan, bisikletle, otobüsle ya da bakımsız trenlerle yolculuk ederek her şeye katılma ya da onlara karşı mücadele etme fırsatı arıyor. Ne var ki her şey dert ve ıstıraba indirgenmiş durumda. Aynı zamanda her şey seks: Hüznün başkenti olan bu yerde bedeni beslemenin tek yolu ve tek ruhsal rahatlama kaynağı; burada eğer "nefse hâkimiyet" bir erdemse bunun nedeni organik ve psikolojik hastalıkları asgariye indirmesi.

Ancak bu üçlemede insana güç veren bir maneviyat emaresi var: Perişanlığın doruğa ulaştığı anların ardından hemen yeni umut biçimleri boy gösteriyor; belki de bu dünyanın kötülüklerinin içine saplanıp kalmayan tek şey umut. Önünü görebilme yeteneği (görünüşte anlamsız bir hedefe ya da ayrıcalıklı deniz aşırı ütopyalara sahip olmanın sağladığı fayda) ve en zorlu koşullarda bile hayatta kalma iradesi göstermeleri bu karakterlere insanüstü nitelik kazandırıyor. Edebî olmadığı iddia edilen (yine de anlatım tarzı, riskli jargonu ve düşsel gücüyle gösterişli) bir üslupla Gutiérrez, İspanyol-Amerikan edebiyatında tanınmayan bir kent ortamını oluşturmuş ve betimlemiş. **DMG**

Roberto Bolaño

Yazarın doğum tarihi | 1953 (Şili), 2003 (İspanya)
İlk yayın tarihi | 1998
İlk yayınevi | Anagrama (Barselona)
Orijinal adı | Los detectives salvajes

Savage Detectives'in ilk basımı uluslararası edebiyat camiasını sarstı. Roman 20. yüzyılın en büyük Latin Amerika romanlarına benzetildi ve çok sayıda ödül aldı. Bolaño'nun kitabı, uzun bir yolculuğu, Homeros-vari unsurlara sahip bir yolculuk macerasını, sürgünden sonra kuşakların yayılmasını ve aykırı bir hezeyanı anlatır.

Roman Mexico City'de başlar; yıl 1976'dır ve bir delikanlının günlüğü, fantazmagorik bir avangard gruba girmesine neden olan edebiyat tutkusunun hayatını nasıl değiştirdiğini anlatır. Arturo Belano ve Ulises Lima grubun kurucusu ve aynı zamanda 1976 Yeni Yıl gecesi, Devrim'den hemen sonra kaybolmuş olan gizemli bir Meksikalı kadın yazarı aramak üzere umutsuz bir yolculuğa çıkan acımasız dedektiflerdir. Onları beş kıtaya taşıyan 20 yıllık yolculuğun başlangıç noktasıdır bu. Baştan sona birinci tekil şahsın ağzından anlatılan hikâye, çeşitli bakış açılarıyla da ilişkilendirilir. Bu süreçte çeşitli karakterlerle tanıştırılırız ve bu da romanın konusunun önemli bir yönünü oluşturur.

Roman basılmadan önce, Bolaño mutlu bir azınlık için kült bir figürdü. Bu yapıtıyla satışlar fırladı. Bolaño ciddi şekilde hastaydı ve bunu biliyordu. Ömrünün kalan beş yılı boyunca çılgınca yazdı ve anıtsal bir miras bıraktı. Savage Detectives onun yazın dünyasına girmek için kusursuz bir tercih olacaktır. **CA**

"Sesler duymaya başlıyorum ve konsantre olamıyorum. Dolayısıyla, yapılacak en iyi şey olarak görüleni yapıyorum"

▲ 20. yüzyılın en büyük Latin Amerika romanlarına benzetilen Savage Detectives, Bolano'yaşöhreti getirirken, yazarın çok sayıda ödül almasını da sağladı.

Utanç

Disgrace

J. M. Coetzee

Yazarın doğum tarihi | 1940 (Güney Afrika)
İlk yayın tarihi | 1999
İlk yayınevi | Secker & Warburg (Londra)
Booker Ödülü | 1999

"Kendin gibi ol"

▶ **Coetzee'nin, apertheid sonrası Güney Afrikası'nın durumuyla ilgili bu görünüşte kasvetli ve karamsar betimlemesi tartışma yarattı.**

Irk ayrımına dayalı rejimin (apartheid) bitişinin ardından Güney Afrika, değişmez gözüken yapıların çöktüğü ve bir zamanların egemen beyaz nüfusundan birçok kişinin yeni düzene uyum sağlamak üzere kendileri için pek de kolay olmayan değişikliklere zorlandığı bir ülke oldu. Cape Town'daki (romanın kurmaca dünyası dışında var olmayan) bir üniversitede profesörlük yapan 52 yaşındaki David Lurie'yi tedirgin edense, devlet eliyle uygulanan ırkçılığın bitişinden çok, kendisini ömür boyu edebiyata, özellikle de Romantik edebiyata adayışını değersiz kılan bir gelişme, ülkenin küresel bir kültüre kapılarını açmasıdır. Bir öğrencisiyle tedbirsizce yaşadığı bir ilişkiden sonra disiplin kuruluna çağrılınca, kendisinden beklenen uluorta pişmanlık gösterilerine dayanamaz ve işinden ayrılarak bilinmeyen bir geleceğe doğru atılır.

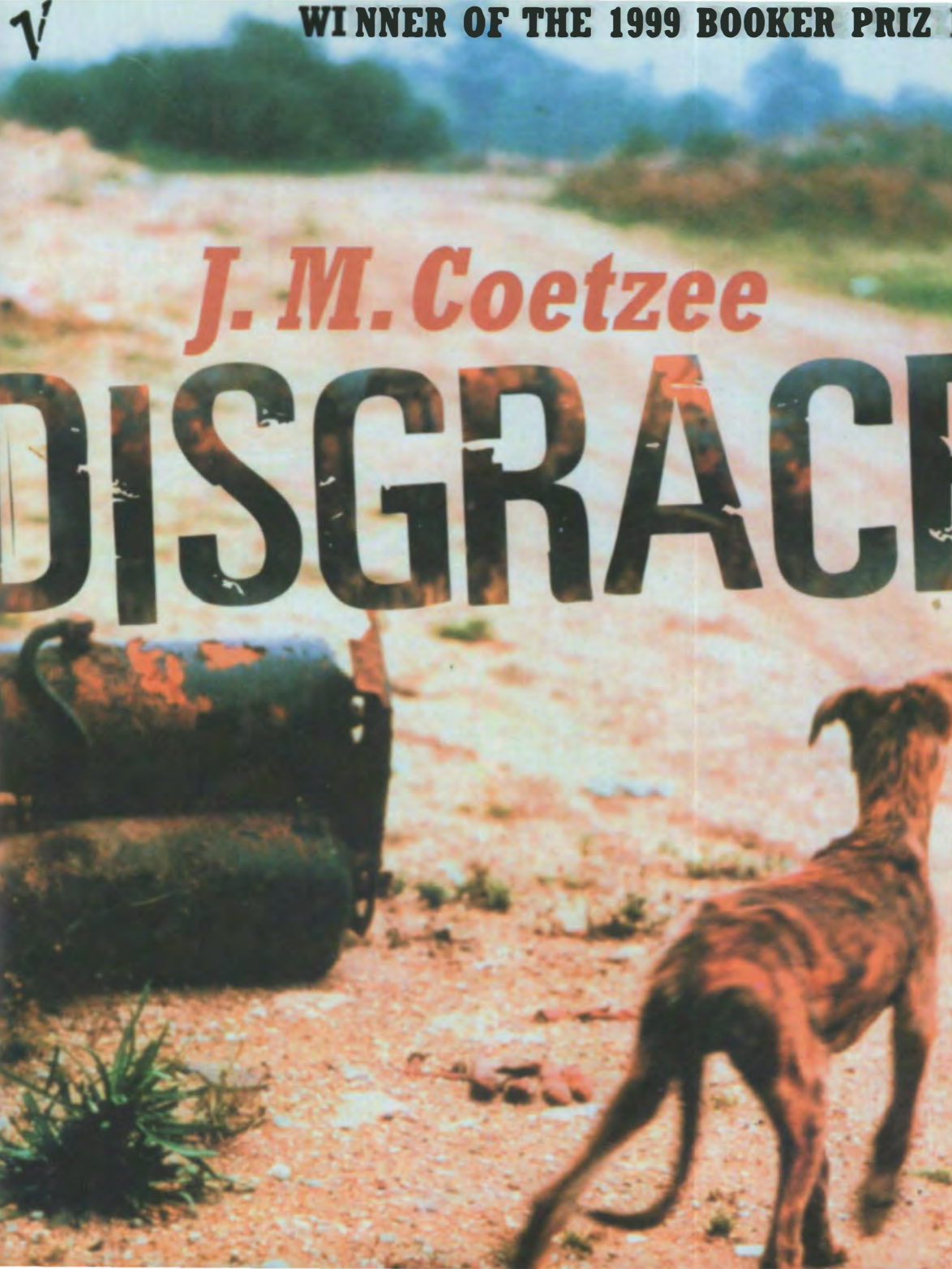
Coetzee'nin bir kampüs hicvi tadında başlayan romanı Lurie'nin Doğu Cape'te yaşayan kızı Lucy'i ziyaretiyle daha içinden çıkılmaz bir hal alır. Lucy, kendilerine saldıran üç siyahi adamın tecavüzüne uğrarken Lurie de yanar; kızının bu tecavüzü başkalarına duyurmayı ya da tecavüzün sonucu olan çocuğu aldırtmayı reddetmesiyle, Lurie'nin değişen bir dünyaya karşı zaten sarsılmış olan inancı iyice allak bullak olur. Bunlara, zamanını bölgedeki sürüyle köpeğin konulduğu hayvan barınağına ve geliştikçe daha az sahneye konulabilir olan bir opera üzerinde çalışmaya adayarak tepki verir. Kızından uzaklaşmasına rağmen gene de bir "ziyaretçi" olarak yeni bir ilişki kurmayı umar.

Utanç, yeni toplumsal ve siyasal düzeni betimleme tarzı nedeniyle Güney Afrika'da şiddetli tartışmalara yol açtı. Bununla beraber, romanın etik duruşu, ülkenin kimi sorunlarına yönelik keskin gerçekçiliğinden daha kafa kurcalayıcı. Benmerkezci bir cinsel yabanilik yaşamından sonra Lurie'nin kendisini hayvanlara ve müzikal yaratıcılığa adaması acaba bir çeşit telafiyi mi simgeliyor? **DA**

WINNER OF THE 1999 BOOKER PRIZ

J. M. Coetzee

DISGRACE

As If I Am Not There

Slavenka Drakulić

Yazarın doğum tarihi | 1949 (Yugoslavya)
İlk yayın tarihi | 1999
İlk yayınevi | Feral Tribune (Split)
Orijinal adı | Kao da me nema

Hırvat gazeteci Slavenka Drakulić, Balkanlar'ın yakın geçmişinin meseleyi en iyi kavrayan ve en tarafsız gözlemcilerinden biri. Romanı As If I Am Not There, 1992 ve 1993 yıllarında, Bosna'da geçiyor. Öykü, yarı Sırp yarı Boşnak bir öğretmen olan S.'nin Sırp güçleri köyüne girdiğinde yaşadığı korkunç deneyimleri anlatıyor. S. yalnızca kadınların olduğu ve sürekli cinsel şiddete ve dayağa maruz kaldığı bir Sırp toplama kampında aylar geçirir. Roman, onun İskandinavya'ya mülteci olarak gelişiyle son bulur; evsiz ve kampta bir çetenin tecavüzü sonucu gebe kaldığı için doğmamış oğlu hakkında kafası karışık halde. Dahası, S. başından geçenleri onu yargılamadan dinleyecek bir insan ya da bir topluluk da bulamaz.

Seyrek ve cesur ayrıntılarla anlatılan ve edebi hilelerden yoksun As If I Am Not There akıllara kazınan cinsten. Anlatımı basit ama ahlaki yönü çetrefilli bu roman, savaş, erkeklik, cinsel şiddet ve kadın bedeni arasında güçlü bağlantılar kursa da basite indirgenmiş yargılar öne sürmez. En çarpıcı yönü de savaşı betimlerken Sırbistan'ı günah keçisi olarak göstermeyi reddetmesi; kişileri tanımlamak için isimlerinin baş harflerinin kullanılmasıysa ulus ve din gibi konuların üstü örtülü olarak ele alındığını gösterir. Bütün kişileri kendi ışıklarında, bir aracı ya da etken kişi olarak, değişken mantıklarıyla olduğu kadar korkunç mantıksızlıklarıyla da görmemiz isteniyor. **SamT**

The Romantics

Pankaj Mişra

Yazarın doğum tarihi | 1969 (Hindistan)
İlk yayın tarihi | 1999
İlk yayınevi | Picador (Londra)
ilk ABD baskısı | 2000, Random House (N.Y.)

Mişra'nın ilk romanı, Hindistanlı genç bir adam, onun Batı kültüründen derlenmiş entelektüel bakışı ve çağdaş Hindistan'ı anlama çabalarının öyküsü olarak nefis bir kurguya sahip. Genç bir Brahman öğrenci olan Samar, Hindistan'ın en kutsal Hindu şehri Banaras'a yerleşmiş İngiliz ve Fransızların arasında yaşamaya gider. Ülkesi hakkında en az aralarında yaşadığı Batılı maceracılarınki kadar kıt bilgisiyle Schopenhaur, Flaubert, Turgenyev ve Proust'a dalar ve böylece Hindistan'a dışardan bir gözle bakmaya başlar.

Samar'ın Banaras'taki yabancılardan oluşan bu topluluğa karışması onu bir tür duygusal eğitime de bulaştırır. Ancak bu eğitim sınırlıdır. Samar'ın dünyası kitaplarla biçimlenmiştir; Mişra da bu ideal görüntüyle Samar'ı çevreleyen gerçeklik arasındaki uyuşmazlığı duyarlı ve esprili bir biçimde yakalar. Samar'ın dünyayı okudukları aracılığıyla kavrama çabasından komik kimi hoş anlar da çıkar; aşık olduğu genç Fransız Catherine kendisine "burjuva" ana babasından mümkün olduğunca uzaklaşmak için Banaras'a geldiğini söylediğinde şaşırarak yaptığı itiraf gibi: "Daha önce yalnızca Marksist metinlerde rastladığım bir sözcüğün bu kullanımını ilk kez duyuyorum". Cinsel masumiyeti Catherine'le giriştiği başarısız bir ilişkiyle bozulur ve dünyevi konulardaki naifliği, bir kampüs ajitatörü olan Rajesh'le tersine döner. Öğretmen olmak üzere Banaras'tan ayrılırken Samar artık dünyayla ilgili olarak değilse de Hindistan'la ilgili olarak daha az endişelidir. **AB**

Klingsor'un İzinde

In Search of Klingsor

Jorge Volpi

Yazarın doğum tarihi | 1968 (Meksika)
İlk yayın tarihi | 1999
İlk yayınevi | Seix Barral (Barselona)
Orijinal adı | En busca de Klingsor

2. Dünya Savaşı'nın sonlarıdır ve askeri casusa dönüşen Amerikalı fizikçi Francis P. Bacon'a, Nazi Almanyası'nda bilimsel araştırmaların yönünü ve içeriğini kontrol ettiği sanılan Klingsor'un kimliğini ortaya çıkarma görevi verilmiştir. Bacon, Alman matematikçi Gustav Links'le görür görmez âşık olduğu gizemli Irene'den yardımı alır. Links hikâyenin anlatıcısıdır. Hikâye, savaş öncesinde ve esnasında Link'le Bacon'un birbirlerinden bağımsız hayatlarını da içermektedir.

Volpi bu kurguları okuyucuyu 1930'ların ve 40'ların bilimsel ve politik atmosferi içinde bir yolculuğa çıkarmak üzere kullanmıştır. Bacon'la Links, Klingsor'u ararken, dönemin en ünlü fizikçileriyle karşılaşırlar: Schrödinger, Bohr ve baş şüphelileri Werner Heisenberg.

Volpi, casusluk romanının konusunu etkileyici doruğuna doğru ilerletirken, aynı zamanda izafiyet, kesinlik, değişim gibi daha ağır konuları göz önünde bulundurarak karakterleri ve ilk atom bombasını yapmaya çalışan fizikçilerin çekişmelerini yeniden canlandırıyor. Bu kadar geniş bir konusu olan birçok romanın aksine, Klingsor'un İzinde hiçbir şeyde aşırıya kaçılmıyor. Gizemin artmasına izin veren bir hızda ilerlerken aynı zamanda da okuyucuyu dönemin bilimsel düşüncesiyle tanıştırıyor.

Volpi, macera romanlarını rahatlamak için yazdığını söylemiştir, ama oyun oynama, şans ve öfke kavramlarını derinlemesine inceleyişi bu hevesinin yalnızca rahatlamanın çok ötesine uzandığını açıkça gösteriyor.
OR

Bu kadar geniş bir konusu olan birçok romanın aksine, Klingsor'un İzinde hiçbir şeyde aşırıya kaçılmıyor.

▲ Volpi, 2003 yılında çekilen bir fotoğrafta görülüyor: Onun üslup bakımından zengin, bilimsel bakımdan ağır Nazi avı romanı özellikle Meksika edebiyatı içinde hiçbir kategoriye girmiyor.

The Museum of Unconditional Surrender

Dubravka Ugresic

Yazarın doğum tarihi | 1949 (Yugoslavya)
İlk yayın tarihi | 1999
İlk yayınevi | Fabrika knjiga (Belgrad)
Orijinal adı | Muzej bezuvjetne predaje

21 Ağustos 1961 tarihinde ölen Mors Roland'ın midesinin gerçeküstü içeriği Berlin Hayvanat Bahçesi'nde sergilenmektedir. Anlatıcı bu içerik listesini okur ve bizimle birlikte, gelişigüzel bir araya gelmiş olan bu içeriğe bir şekil, bir mantık üretmeye çalışır. Bu da, olağanüstü bir sürgün, hatırlama ve yitirme romanının ana metaforları haline gelir. Berlin bitpazarları, eski bir çantanın içindekiler, fotoğraf albümleri, bir dizi rastlantısal görünen olay hep birlikte sessiz bir güzellik ve melankoli taşıyan bir yazım biçimiyle tasvir edilir.

Ugresic, birbiriyle bağlantılı hikâyeler, birçok sanatçıyla ve arkadaşla karşılaşmalar aracılığıyla çeşitli anlam katmanlarıyla ve ara bağlantılarla dolu bir kolaj etkisi yaratır. Tanımladığı karakterler, ister gerçek olsun ister hayali, hatırayla kimlik arasındaki ilişkiyi ve özellikle bunların yokluğuyla başa çıkmak için kullanılan farklı yöntemleri araştırmasına yardımcı olur. Ugresic 1993 yılında sürgüne gönderildiğinde çatırdamakta olan bir ülkeyi geride bırakmıştır. Savaşlar ve beraberinde dökülen kanlar dostu dosta kırdırmış, eski nefretleri canlandırarak binlerce kişinin ülkeyi terk etmesine neden olmuştur.

Roman, sürgünün neden olduğu, hem sürekli hem de yavaş oluşan boşluk ve kayıp duygularıyla insanın yuvası olarak bildiği her şeyin yok oluşunu yakalamaya çalışmaktadır. Dağınık postmodern anlatımı, büyülü gerçekçilik, günce yazıları, deneme romanı ve hatta kimyonlu çorba tarifi arasında gidip gelmektedir. Bu da yazarın kendisini, artık var olmayan yuvalarını geride bırakan herkesle birlikte, bir bakıma müzede sergileniyormuş gibi hissetmesine yol açar. Defalarca, biri fotoğrafları olan (geçmişle bağlantılı) biri de olmayan iki değişik sürgünden söz eder. Roman, Ugresic'in bağlarını oluşturma ve araştırma girişimidir. **JM**

▲ **Anayurdu Hırvatistan'dan sürgün edilmiş olan Ugresic, derinden hissettiği kişisel deneyimlerini keşfetmek için sofistike edebi teknikler kullanır.**

Fear and Trembling

Amélie Nothomb

Şimdiye dek Doğu'yla Batı arasındaki köprünün kavgasız dövüşsüz kurulacağını söyleyen kimse çıkmadı. Kanada'nın optik liflerinden Singapur'un sodasına kadar herşeye bulaşmış bir Japon şirketinin Belçikalı çalışanı hakkındaki bu Fransız romanında, küresel köye uyum sağlamada yaşanan sorunlar hicvin lezzetiyle verilmiş.

Fear and Trembling, dev bir Japon şirketinin en alt kademesinde bir yıllık sözleşmeyle işe başlayan Amélie'nin deneyimini anlatıyor. Yaşamının bir kısmını Japonya'da geçirmiş olmasına karşın, Amélie aynı anda hem yerli hem de yabancı; ancak yerliliği de en az yabancılığı kadar dışlanmasına neden oluyor (Japonca anladığı için cezalandırılıyor). Kademesi indikçe inen Amélie, kafa gerektirmeyen fotokopi işinden yalnızca kendisinin ve bir üstü, tam bir afet ve tehlikeli biçimde gururlu olan Fubuki Mori'nin kullandığı (Amélie ona karşı öz-yıkıcı bir karasevda duyar) dinlenme odasını tam gün temizleme işine geçer.

Nothomb'un, dev bir Japon şirketindeki çığrından çıkmış iş ilişkileri olarak sunulan şeye saldırıları baştan aşağı küfürlü değildir; kendi onur ve geleneklerine sadık bu insanlara anlayış da gösterir. Bu özenli, satirik romanda, hem Batı hem de Doğu tek tek insanların zaaflarına karşı duyulan belli bir ilgiyle tiye alınır. **JuS**

Yazarın doğum tarihi | **1967 (Japonya)**
İlk yayın tarihi | **1999, A. Michel (Paris)**
Orijinal dili | **Fransızca**
Orijinal adı | **Stupeur et tremblements**

▲ Belçika Büyükelçisi'nin kızı olan Nothomb, yabancı bir ülkede yaşayan ve kültürel farklardan fazlasıyla etkilenen bir kahramanı yaşamımıza sokmayı başarmış.

Brinsley

rwo days later Richard Sheridan entered the books

[reland, having been alerted by a scrawled message an h

nim. "My dear sir. An honour." Sheridan bowed. "W e

hear

"Where is the young man of the day?" Sherida

little

found it difficult to turn as William descended ~~the~~ stairc

"I am William Ireland, sir."

ser

"May I shake your hand, sir? You have d ~~one t~~

announced

~~pronounced~~ each word as if he were addressing others u

believe, who recommended Vortigern as a great subject

in Holborn Passage. Samuel

before, was waiting to greet

immensely

all very proud."

as a large figure, and he

"Is it you?"

a great purpose"

~~a great service~~.' Sheridan

n. "It was Mr Dryden, I

drama."

▲ Peter Ackroyd, The Lambs of London, 2004

House of Leaves
Mark Z. Danielewski

Yazarın doğum tarihi | **1966 (ABD)**
İlk yayın tarihi | **2000**
İlk yayınevi | **Pantheon (New York)**
İlk İngiltere baskısı | **Anchor (Londra)**

House of Leaves, çeşitli formatlarda çekilen (hi-8, film kamerası, dijital video, bant) bir belgesel üzerine bir deneme; dipnotlarda anlatılan ikinci bir öyküsü ve bu iki bölümü birleştiren görünmez bir üçüncü bölümü var. Roman temelde, aklın iflas ettiği bir noktaya (belgeseli yapan kişinin oturduğu evin içinin dışardan göründüğünden daha büyük olduğu anlaşılır) farklı açılardan bakan üç özgün ve meraklı kişi ve onların bu durumu çeşitli kayıt araçları kullanarak belgeleme ve böylece anlama çabalarını ele alır.

Bu kayıt araçları karması unsurunun yanı sıra roman birbirinden ayrı bir dizi kavramı da birbiri içinde eritmeye girişir. Kusursuzca kurgulanmış dehşet, dipnotlardaki edebiyat tarihiyle felsefenin ve mitolojiden alınma parçaların yanıbaşında durur. Metnin ana yapısı, gerçek ve uydurma çeşitli kaynaklara atıflarla tamamlanan uzun bir eleştirel söylemden oluşur. Drakula'ya yüzyıl sonunda gelmiş bir ortak, ya da dilerseniz bir gelişim raporu gibi okunabilecek House of Leaves, kullandığı karışık medya teknolojilerini daimi bir gotik korkuyla laçkalaşmış biçimde sunar. Bize ağır metaforlarla şunu anımsatır: Ne kadar gelişmiş olurlarsa olsunlar, üst uzay, dijital video ve her türlü öykünün geçer akçe sayılabilecek bir şeye dönüştürülebilir olması, hem iç hem dış mekânlarda geçen akıl almaz şeylerin gücünden insanoğlunu soyutlamakta aciz kalırlar. **SF**

Blonde
Joyce Carol Oates

Yazarın doğum tarihi | **1938 (ABD)**
İlk yayın tarihi | **2000**
İlk yayınevi | **Echo Press (New York)**
Yazarın tam adı | **Rosamond Smith; Lauren Kelly**

Blonde, Norma Jean Baker'ın 20. yüzyılın en büyük cinsel ikonu Marilyn Monroe'ye dönüşmesinin öyküsü. Katlanmak zorunda kaldığı onca ritüele rağmen (saçı için ağartıcı madde kullanması, estetik ameliyat geçirmesi, aşırı dar ve tahrik edici giysiler giymesi gerekir) bedeninde Norma Jean'e daima eksik ve aşırı olanı anımsatan şeyler vardır (ter lekeleri, aylık kanamalar, kusma) ve o, tedirginlik içinde bunları annesinin deliliğiyle ilişkilendirir. Norma Jean'ın oyunculuk yapma, başka rollere bürünme gereksinimi güçlüklerle dolu bu geçmişten zorunlu bir kaçış olarak sunulur. Oates, Norma Jean'in yetimhanade geçen çocukluğunu ve Los Angeles'ın işçi mahallelerinde geçen sönük gençliğini, kendi erken döneminin natüralist romanlarının tipik özelliği olan çarpıcı detaylarla betimler.

Blonde ayrıca Hollywood'daki komünizm korkusunun etkilerini de vurgulayarak Amerika'nın 1930'lardan 1950'lere canlı bir portresini çizer. Norma Jean'in kocaları ve sevgilileri alegorik figürlerdir (eski sporcu, oyun yazarı, Başkan ve Karanlık Prens), her biri Marilyn Monroe mitine kendi sembolik çentiğini atan bu çeşitli romantik ilişkilerle sahnesel niteliğinin altı çizilir. Blonde, bizi ete kemiğe bürünmüş ama bir ikonogorafiyle soyutlaşarak o et ve kemikten çok daha uzun ömürlü hale gelen bir mitin boğucu ağırlığını hissetmeye zorlar. **SA**

▶ **Joyce Carol Oates, Norma Jean'in sönük gençliğini, kendi erken döneminin natüralist romanların tipik özelliği olan çarpıcı detaylarla betimlemiş.**

Bartleby ve Şürekası

Bartleby and Co.

Enrique Vila-Matas

"...geleceğin yazınına açılan yollar ancak Hayır sözcüğünün labirentinde ilerledikçe belirir."

▲ Vila-Matas, anti-romanını dipnotlardan oluşturur ve okuruna geleneksel anlatıların sağlayamayacağı pek çok keyif sunar.

Yazarın doğum tarihi | 1948 (İspanya)
İlk yayın tarihi | 2000
İlk yayınevi | Anagrama (Barselona)
Orijinal adı | Bartleby y compañía

A Brief History of Portable Literature'la (1985) kült bir yazar haline gelen Vila-Matas, Fransa'da 2000 yılının en iyi yazınsal ürünü ilan edilerek ödül kazanan bu romanıyla daha da ünlendi. Herman Melville'in gizemli kahramanı kâtip Bartleby'i, belirli bir anda, yapıtlarını yayınlamaktan kaçınmayı tercih eden ve "Hayır" demenin gücünü kullanıveren yazarların simgesi olarak kullandı. Yazar bu muammalı "Bartleby sendromu"nu incelemek üzere Marcelo adında, Kafka ve Pessoa'dan esinlenilerek oluşturulmuş yalnız bir ofis çalışanı olan bir öteki ben icat eder. 1999 yazında Marcelo, "görünmez bir metin üzerine yorumda bulunan dipnotlar" yazarak, "Şeytan'ın dokunuşuyla sessizliğe bürünen yazarlar" vakalarını kaydettiği bir günlük tutmaya başlar.

Roman, Marcelo'nun kaleme aldığı, deneme formundaki 86 nottan oluşur. Bu denemelerin içinde, sıkılgan ve gizli yaratıcılardan oluşan büyüleyici bir ordu, Socrates ve Rimbaud'dan Juan Rulfo'ya, Salinger'den Thomas Pynchon, B. Traven ve Robert Walser'e (sonuncusu Vila-Matas'ın bir sonraki eserinde kilit isim olacaktı) uzanan, yazmamayı ya da yazdıklarını yayınlamamayı tecih eden insanlar yer alır. Gerçeklik ve kurmaca, birbirlerinin sınırlarını ihlâl eder; tıpkı metin ve dipnotlar, anlatı ve deneme gibi. Geleneksel edebi kategorilerin dağılması, yazarın estetik hedeflerinden biri, belki de ana hedefidir. Bu sistematik altüst edişin sonucunda, okuru kendi içine dahil eden, hayal gücü, yazma ve okumadan oluşmuş büyüleyici bir karışım meydana gelir. **DRM**

Small Remedies
Shashi Deshpande

Yazarın doğum tarihi | **1938 (Hindistan)**
İlk yayın tarihi | **2000**
İlk yayınevi | **Viking (Yeni Delhi)**
Orijinal dili | **İngilizce**

Bir yazar olan Madhu, "kendisini aşmaya" ve müziğe olan tutkusunun ardından gitmek ve Müslüman sevgilisiyle yaşamak için Brahman saygınlığının rahat dünyasını bırakmaya cesaret eden, artık yaşlanmış, başarılı klasik şarkıcı Savitribai'nin yaşam öyküsünü yazmak üzere küçük bir kasabaya gider. Savitribai, nasıl bir raga söylerken güvenle "doğru notayı bulup söylemeye başladığınızı" ama ortaya çıkan şeyin her zaman kendi yolunu çizdiğini açıklar. Madhu'nun yazdığı yaşam öyküsünde de, sözcükler tanımladıkları yaşamın gerçeğini asla tam olarak yakalamaz ama sayısız yöne giderler. Yine de her zaman romanın kalbindeki travmaya, Madhu'nun genç oğlunun bombalanan bir otobüsteki ölümüne varırlar; bu olay bir raganın içindeki, müzisyenlerin tekrar tekrar döndüğü o "sam" noktası gibidir.

Deshpande'nin gösterişe kaçmadan konuyu özenle tüm kitaba yayarak yazılmış bu romanı Madhu'nun geçmişinden ve bugününden kesitleri az sayıdaki ana karakterin karmaşık bir betimlemesini sunacak biçimde ustaca harmanlıyor. Bu kişilerin arasında, yaşamı Savitribai'ninki gibi sözcüklere sığmaz nitelikte olan, Madhu'nun politik eylemci ve sendikacı teyzesi Leyla da bulunur. Bu iki kadının yaşamlarını anlamaya çalışırken, Madhu, kendi trajik anılarını bastıramadığını görür, Savitribai'nin kızının da Madhu'nun oğlu gibi bombalanan bir otobüste ölmüş olması bunun asıl nedeni değildir. Ancak Madhu bu karşılaşmada anıların iyileştirici gücünü ve ölülerin anıların arasından kurtulmak için nasıl haykırdıklarını öğrenir. **AB**

Sınırda Bir Ülke

Border State
Tõnu Õnnepalu

Yazarın doğum tarihi | **1962 (Estonya)**
İlk yayın tarihi | **2000**
İlk yayınevi | **Tuum (Tallinn)**
Orijinal adı | **Piiririik**

Tõnu Õnnepalu'nun, Emil Tode takma adıyla yazdığı bu roman, isimsiz bir anlatıcının, düşünce ve arzularının ideal bir alıcısı olan "Angelo"ya yazdığı bir dizi mektuptan oluşur. Mektuplar, kültürel hayatın gözlemlerini, zaman zaman hayret verici ya da sarsıcı boyuttaki olayların aktarımını, şiirselliğe varan tasvirleri ve derinden hissedilen var olma krizlerini anlatır.

Anlatıcı Paris'te küçük bir bursla, ister gönüllü olsun ister zorla, bir çeşit sürgün hayatı yaşamaktadır. Geride bıraktığı gri Doğu Avrupa ülkesinin adını hiçbir zaman anmaz. "Sınırda bir ülke" olarak varlığı ve kendisini kabul etmeyen karmaşık batı dünyasına karmaşa içinde yavaş yavaş girişi, anlatıcının bir yabancı olarak milliyetiyle eşcinselliğine bağlı varlığının aynasıdır.

Kendisinden yaşça büyük batı Avrupalı bir adamla ilişkisi ve Angelo'ya yazdığı mektuplarda görülen vahşi cinayet üzerinden 1990'larda genç Estonyalılar'ın karşı karşıya kaldığı önemli meselelerden bazılarını işlemeye çalışır. Batı toplumlarını yöneten kuralları, izin verileni, umulanı ve farklı kültürlerle kimlikler arasındaki iletişimin nasıl var olabileceğini anlama çabaları bu gençlerden birçoğu için sıkıntı veren sorunlardı. Bu sorunlar çoğunlukla lirik öğelerle dolu, çarpıcı güzellikte bir romanda araştırılır. Sınırda Bir Ülke, Baltık ülkelerinin en seçkin ödülü olan Baltık Birliği Edebiyat Ödülü'nü (1994) ve 1993–1994 dönemi yıllık Estonya Edebiyat Ödülü'nü kazanmıştır. **JM**

Celestial Harmonies
Péter Esterházy

Yazarın doğum tarihi | **1950 (Macaristan)**
İlk yayın tarihi | **2000**
İlk yayınevi | **Magveto (Budapeşte)**
Orijinal adı | **Harmonia caelestis**

▲ Macaristan'ın en soylu ailelerinden birinden gelen Péter Esterházy, Macar edebiyatına yeni bir yön verdi.

Bu ismi tanıdınız mı? Esterházy, Macaristan'ın en önde gelen soylu ailesinin bir ferdi. Bunu bir an bile unutturmuyor zaten. Esterházy'lerin kısıtlanmış koşullarda yaşadığı Orta Avrupa komünizminin sona ermesinden 10 yıl sonra, Celestial Harmonies aile kayıtlarını yeniden yazmak için yapılmış büyük bir girişim. Gerçekten büyük: 900 sayfalık ciltsiz hali bile 680 gram ağırlığında. Ama anekdotlarının, yargılarının ve güçlü kavrayışının genişliği açısından da büyük: Kitap bile bile saçma ve baştan savma bir hal aldığında bile, okur, Esterházy'nin öyküye soktuğu Haydn, Béla Bartók, Winston Churchill ve III. Napoleon gibi ünlü kişileri tanıyarak, özel ve kamusal olanın burada bu derece iç içe geçirilmesiyle neye uğradığını şaşırıyor.

Celestial Harmonies iki çok farklı bölümden oluşuyor. "İkinci Kitap" bize yazarın kendi yakın kuşak atalarının öyküsü içinde "Bir Esterházy Ailesinin İtirafları" nı sunarken , "Birinci Kitap" tek bir başkişinin, yüzlerce yıl ve binlerce biçim farkı olan sayısız tarihsel kimliğe büründüğü "Esterházy Ailesinin Yaşamından Sayılı Cümleler"in oyunbaz, yanardöner ve biraz delice bir kataloğunu sunar. Bu kitaba fazlasıyla tuhaf demek yanlış olmaz; belki Ulysses'in daha sanrılı bölümleri bu kitabın İngilizce yazılmış benzeri sayılabilir. Eğer Celestial Harmonies bazen kasvetli bir biçimde Eski Dünya, Alfa Erkek, hiyerarşik ve kasıtlı gözükse de, bunu hayal gücündeki anarşik parlaklıkla kapatır. **MS**

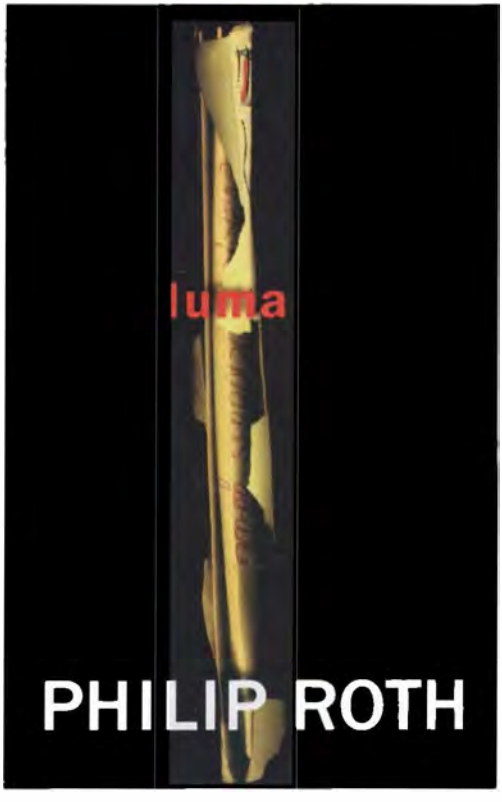
The Human Stain
Philip Roth

Roth, The Human Stain'de, yenilmez bir boksörken profesör olan ve öyküsü, komşusu Nathan Zuckerman tarafından anlatılan Coleman Silk karakterinde iki kafa kurcalayıcı konuyu bir araya getirir: Bir sır gizleyen bir kahraman ve yaşlı bir erkekle genç bir kadın arasındaki ilişki. Coleman Silk, üniversitedeki bölümünde doğru olmayan ırkçılık suçlamalarıyla karalanır ve emekli olarak evine döner, Viagra'yı keşfeder ve çocuklarının ölümüne yas tutan, şiddet düşkünü Vietnam gazisi eski kocasının peşini bırakmadığı, okuması yazması olmayan Faunia'yla bir ilişkiye girer.

Bronx'ta geçen çocukluğuna geri dönüşlerle Silk'in büyük bir sır sakladığını keşfederiz: Silk, hem siyahlardan hem beyazlardan gördüğü ırkçılığı reddeden bir siyahtır. Silk'in Faunia'yla ilişkisinden sonra yaşadığı hem kişisel hem cinsel özgürleşme irkiltici dir ve başlangıçta yalnızca meraklı bir gözlemci olan Nathan Zuckerman da bizzat Silk'le arkadaşlık etmeye başlar.

Bu kitap, Roth'un eserleri arasında, güçlü çizilmiş kadın karakteriyle öne çıkar. Yazan ve olayları yorumlayan kişinin rolü kurnazca sorgulanır ve duyguların dünyasında nesnellik üzerine sorular ortaya atılırken, daha basit bir düzeyde bu kitap suçluluk duyulan sırlar, varsayımlar ve bakış açılarıyla ilgili. Coleman Silk gözden düşmüş bir adam arketipi gibi görülebilir, ama burda söz konusu olan şey basit meselelerin ötesindedir. Yargılama, utanç ve ikiyüzlülükle dolu Amerikan toplumsal siyasetine ve bizzat insanlığın yaşama bıraktığı lekeye yan gözle bir bakış bu. Ve sonuçta, görünürde siyah ve beyaz şeyler üzerine olsa da yaratılışında grinin binlerce tonunu barındıran bir kitap. **EF**

Yazarın doğum tarihi | **1933 (ABD)**
İlk yayın tarihi | **2000**
İlk yayınevi | **Houghton Mifflin (New York)**
PEN/Faulkner Ödülü | **2000**

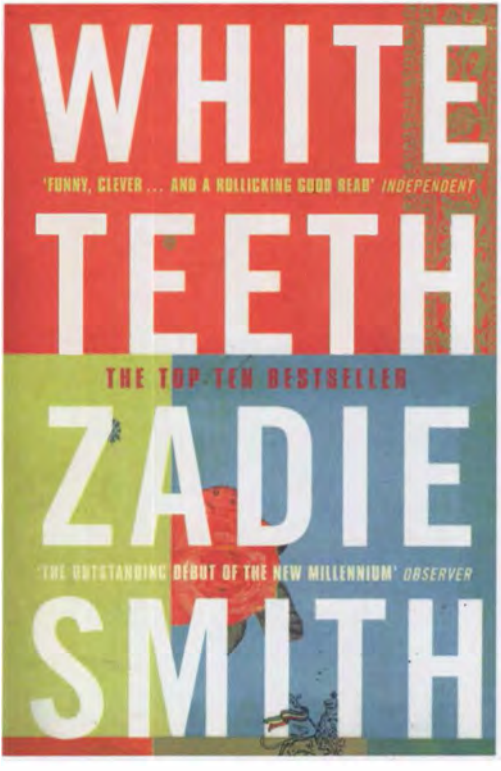
▲ Ten rengi açık olan bu siyahi adamın öyküsünde, Philip Roth ırksal kimlik sorunlarıyla başa çıkmak için politik doğruluğun ötesine geçiyor.

İnci Gibi Dişler

White Teeth

Zadie Smith

Yazarın doğum tarihi | **1975 (Londra)**
İlk yayın tarihi | **2000**
İlk yayınevi | **Hamish Hamilton (Londra)**
Whitbread İlk Yazar Ödülü | **2000**

"İntihar etmeye iznimiz yok"

▲ **Zadie Smith'in İngiliz babası ve Jamaikalı annesi, tıpkı romanındaki Archie Jones ve Clara gibi bir partide tanışmış.**

İnci Gibi Dişler,, Archie Jones'un intihar girişimi ve yeniden doğuşuyla başlar. Savaş gazisi olan Archie, kağıt katlayıcısı olarak çalışır ve kısaca tuhaf biridir. Sevimli bir tuhaflıktır onunki, yazı tura atmadan hiçbir karar veremez. İntihar girişimi suya düşer, bir yılbaşı partisinin ardından, karbon monoksitten sarhoş olmuş halde sokakları arşınlar. Dişsiz bir melekle, Clara adında Jamaika'lı bir ilaheyle karşılaşır. Bir Yehova şahidi olan Clara, Archie için yeni bir başlangıç olur. Çocukları Irie doğar; melez, kurban ve tam bir yeni tip İngiliz'dir: Çokuluslu, köksüz ve heyecandan yoksundur. "Irie" Jamaika dilinde "sorun yok" anlamına gelir. Buradaki kullanımı ironiktir.

Samad Ikbal, bir Hint lokantasında garsonluk yapan bir Bangladeşli'dir. O da savaşa katılmış ve Archie'yle orda tanışmıştır. Onun da yeni bir genç karısı vardır. Bir gelenekçi olarak o da savaş sonrası İngiltere'ye uyum sağlamaya çalışmaktadır. Bu, ikiz oğulları için kolay değildir. Samad, fazla Ingiliz'leşmekten korumak için oğullarından birini kaçırıp Bangladeş'e götürür. İnci Gibi Dişler, savaş sonrası Ingilteresi'nde uzun yılları kapsayan epik bir diorama. Kazayla, kaderle ve hayal kırıklığıyla kaplı; göç, uyum sağlama ve melezlik üzerine bir öykü. Din, gelenek, siyaset ve bildiğimiz kadarıyla dünyanın sonu üzerine. Kişiliğini gittikçe daha çok yitiren bir dünyada İngiliz olmanın ne olduğunu yeniden düşünmek üzerine.

24 yaşındaki bir yazarın ustaca kotarılmış ilk romanı olan İnci Gibi Dişler, her birinin farklı sesiyle özgün şarkılarını söylediği yaşayan karakterleriyle yavaş yavaş ilerliyor. Smith, ilk gençlik aşkını ya da 2. Dünya Savaşı'nın siperlerini aynı kolaylıkla anlatıyor; kişilerinin özünü biliyor ve onlara espri ve şefkatle yaklaşıyor. Yeteneğinin olgunluğu ve çapının genişliği olağanüstü. **GT**

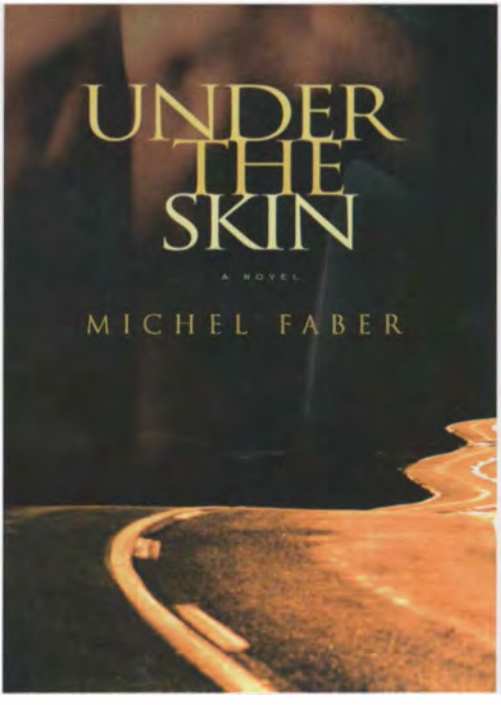

Aslında Hepimiz Aynıyız

Under the Skin

Michel Faber

Yazarın doğum tarihi | 1960 (Hollanda)
İlk yayın tarihi | 2000
İlk yayınevi | Canongate Press (Edinburgh)
İlk İngiltere baskısı | Harcourt (New York)

"Büyük kaslar peşindeydi: Yürüyen bir aygır arıyordu"

▲ **Aslında Hepimiz Aynıyız'ın Claudine Guerguerian'ın elinden çıkma kapak tasarımı romanın tuhaf ve baştan çıkartıcı atmosferini çağrıştırıyor.**

Michel Faber'in ilk romanı, eski bir Corolla'nın içinde İskoç dağlarını tarayarak yapılı ve kaslı erkek otostopçular arayan, romanın kadın kahramanı Isserley'nin yaşamı ve işi üzerine. Isserley'nin bu yaptığının arkasındaki nedeni açıklamak, sarsıcı gücünü öncelikle güzel betimlemelerin, kurnazca aldatmaların, şüphenin ve tüyler ürperten bir açıklamanın mükemmel orkestrasyonundan alan bir romana su katmak olur. Bu romanı okumanın sizi insanlar ve hayvanlar arasındaki ayrımların rastlantısallığı kadar kültürümüzün sanayi boyutlarında et kesimi ve tüketiminin çoğunlukla gözden kaçan etiğiyle yüzleşmeye zorlayacağını söylemekle yetinelim. Bu romanın en sıkı ve vurdumduymaz et severleri bile, hayvan olmak, insan olmak, kapitalizm ve hayvan etiği gibi karmaşık ve tatsız konuları düşünmeye zorlaması kaçınılmaz. Ancak bunu herhangi bir türe girmeyi reddeden (bir gerilim öyküsü, bilim kurgu romanı ve bir insanın içinde yaşadığı dünyayı anlama mücadelesinin lirik bir portresi) etkileyici ve özgün öyküsünün bağlamında yapar.

Roman, manzaranın güçlü ve zihnimizde canlanan betimlemeleriyle doygunlaşmış. Isserley için doğanın nefes kesen güzelliği, yaşamındaki ve işindeki zorlukları telafi eder, ama bunun değerini anlama özgürlüğünü büyük kişisel ödünler ve acılar çektikten sonra kazanmıştır. Bunda Faber'in doğal dünyadaki hazza duyduğu ağıtlı özlem ve bunun içinde yaşıyor olma ayrıcalığımızın farkında oluşu yatar; okur bu tavırlardan Faber'in çağdaş küresel kapitalizmdeki kentleşme, tüketim, atıklar ve yıkımın karşısında tamir edilemezlik ya da ulaşılamazlık hissetiğini sezer. Aslında Hepimiz Aynıyız, son derece sürükleyici, etik yönü nefis ve tamamen özgün bir eser. Ölene dek aklınızdan çıkmayacak.
SJD

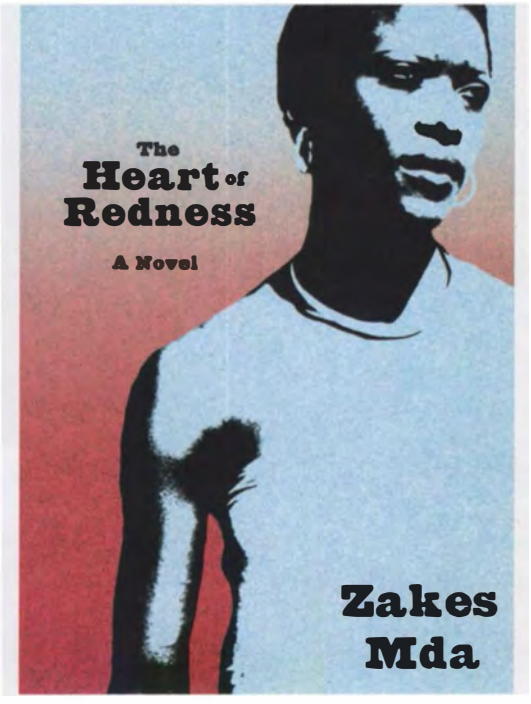
The Heart of Redness

Zakes Mda

Doğu Cape'in arka bölgelerinde geçen Mda'nın bu romanı, Xhosa halkının 19. yüzyıldaki bağımsızlık ayaklanmalarının şaşırtıcı olaylarını, yeni Güney Afrika'ya yönelik muğlak bir bakış açısıyla birlikte örüyor. 1850'lerin ortasında, İngiliz "yanmış toprak" politikalarının çöktüğü sırada, kâhin Nongqawuse, Xhosa halkı eğer sığırlarını öldürür ve cesetlerini yakarsa, İngilizlerin yenileceğine söz veren atalarının kendisini ziyarete geldiğini iddia eder. Böylece Xhosa halkının kehanetleri dinlemekte ve geçim kaynaklarını yok etmekte kararlı İnananlar'la bunu yapmayacak olanlar arasında ikiye bölündüğü sıra dışı bir bölüm başlar:

Mda, bu öyküyü kurtuluş ümitlerinin bugün turizmden, gelişmeden ve sığırlarıyla mahsulleri yerine miraslarını yok etmekten geçtiği günümüz Güney Afrikası'na çağdaş bir dönüş öyküsüyle içiçe geçirmiş. Camagu, ABD'de geçirdiği yıllardan sonra Güney Afrika'ya döner. Qolorha köyünü ziyaretinde kendi yaşam biçimlerini korumak için mücadele veren gelenekçilerle topraklarında yeni bir dev gazinonun açılmasını savunan modernistlerin arasında kalır. "Kızıllık" Xhosa kadınlarının giysilerini boyadığı kırmızı kök boyasının sembolik olarak temsil ettiği değerler için kullanılan bir kavramdır. Eğer sonunda Camagu biraz daha gelenekçi İnananlar'ın tarafına kayarsa, zafer geçici olacak ve gazinonun açılma tehditi hâlâ varlığını koruyacaktır. Bu gizemli son, romanı Coetze'nin Disgrace'inin (Utanç) de aralarında bulunduğu, geçmişi yine de toplu bilinçten silmeden belirsiz geleceğe doğru yapılan acılı atılımı anlatan apartheid sonrası erken dönem romanlarının geleneğine sokar. **AB**

Yazarın doğum tarihi | 1948 (Güney Afrika)
İlk yayın tarihi | 2000
İlk yayınevi | OUP (Cape Town)
Orijinal dili | İngilizce

"Güzel şeyler yalnızca gözyaşlarıyla kutlanmaz"

▲ Köklü bir değişim ve belirsiz bir gelecekle başa çıkmanın zorlukları Kwasi Osei'nin yaptığı kapak tasarımının temasını oluşturur.

Spring Flowers, Spring Frost

Ismail Kadare

Yazarın doğum tarihi | **1936 (Arnavutluk)**
İlk yayın tarihi | **2000**
İlk yayınevi | **Onufri (Tiran)**
Orijinal adı | **Lulet e ftohta të marsit**

Spring Flowers, Spring Frost, günümüz Arnavutluk'unda geçiyor ve komünist rejimin çöküşünün ardından yaşama ve çalışma uğraşı veren bir ressamın, Mark Gurabardhi'nin öyküsünü anlatıyor. Kadare'nin romanı dengeli karşıtlıklar üzerine kurulmuş; hareket ve hareketsizlik, uyku ve uyanıklık arasındaki karşıtlıklar. Romanın her yerinde yeniden doğumun izleri var, ve her yerde bu izler, en güçlü işaretlerini diriltilen "kan kitabı"nda ya da ortaçağdan beri Arnavutluk'ta törensel cinayetleri düzenlemiş olan Kanun'da bulan tılsımlı ölümün alametleriyle dengeleniyor.

Bu karşıtlıklar olağanüstü gerilimli bir etki yaratıyor. Günümüz Avrupa'sından unsurlar Arnavutluk'un kültür belleğinin derinliklerinden çıkartılan öyküler ve törenlerle yanyana. Bu karşıtlıklar bir çıkmaza, iflas etmiş mitsel bir tarih ve aynı şekilde iflas etmiş bir bugün arasındaki açmaza yol açar. Mark ne Arnavut geçmişinde ne de küresel sermayenin hakim olduğu bugünde kendisini evinde hisseder. Roman karabasana benzeyen bu açmazı canlı bir biçimde betimler. Ancak Kadare'nin düzyazı eserinin şiire doğru hafifçe eğiliminde yeni bir olanaklar silsilesi gözümüze çarpabilir: yeni bir sanat ve henüz bir dili olmayan yeni bir Arnavutluk. **PB**

◀ **Ismail Kadare'ye uluslararası ününü getiren, Enver Hoca diktatörlüğüne yönelttiği cesur eleştiriler oldu.**

Şeytan ve Genç Kadın

The Devil and Miss Prym

Paulo Coelho

Yazarın doğum tarihi | **1947 (Brezilya)**
İlk yayın tarihi | **2000**
İlk yayınevi | **Objetiva (Rio de Janeiro)**
Orijinal adı | **O demonio e a Senhorita Prym**

Şeytan ve Genç Kadın, Coelho'nun "Ve Yedinci Gün" adını taşıyan üçlemesini tamamlar. Bu üç kitaptan her biri, kendilerini aniden aşk, ölüm ve güçle yüzleşmiş bulan ve kendi iç meselelerini hallederek yaşam çizgilerini etkileyecek bir karar almak zorunda bırakılan sıradan insanların yaşamında bir haftayı anlatır.

Şeytan ve Genç Kadın'da, Fransa'da küçük bir köye, hem yeryüzü cenneti hem de bir çıkmaz sokak, ruhsuz bir yer olarak betimlenen Viscos'a bir yabancı gelir. Mekânın böyle çelişkili betimlenmesi yazarın yaşama karşı tutumumuzu kendimiz belirlediğimiz yönündeki inancını temsil eder; ya geçekliği onu kendimiz için daha iyi hâle getirmek üzere etkileriz ya da en mükemmel koşullar içinde bile mutluluğu yakalamakta başarısız oluruz. Yabancı, yani kitabın adındaki Şeytan, köye bir haftalık süre içinde şu sorunun yanıtını bulma göreviyle gelir: İnsan özünde iyi midir yoksa kötü müdür? Havva'sını barda çalışan Chantal Prym'de bulur ve onu kötülük yapmaya teşvik eder.

Gizemli yabancıyı samimiyetle karşılayan tüm köy halkı, onun karmaşık oyununa ortak olur. Roman, bir anlık olayların nasıl tüm yaşam çizgimize etki edebildiğini betimler ve bu geri dönüşü olmayan anlarda nasıl tepki verdiğimizi bize sorgulatır. Ölüm saçan rejimleri ve "şer eksenlerini" damgalayıp itham etmekte hiç vakit kaybetmediğimiz bir dünyada bu kitap bize, her insanın hata yapabileceğini ve her birimizin içinde iyilik ve kötülük kapasitesi bulunduğunu hatırlatıyor. **LE**

An Obedient Father
Akhil Sharma

Yazarın doğum tarihi | 1971 (Hindistan)
İlk yayın tarihi | 2000
İlk yayınevi | Farrar, Straus & Giroux (New York)
PEN/Hemingway Vakfı Ödülü | 2000

Görünürde Delhi Eğitim Bölümü'nde düşük düzeyli bir memur olan Ram Karan, aslında yerel siyasetçi Bay Gupta'yı desteklemek üzere okullardan rüşvet toplamaktadır. Kasvetli ve şiddetli kent siyasetinin dünyasına bulaşarak kesesini doldurmuştur; henüz dul kalmış kızı Anita ve torunu Asha'yla rahat bir çevrede yaşar. Ancak bu mutlu yuva tablosunun ardında daha karanlık bir sır gizlidir. Anita, genç bir kızken Ram'in sürekli tecavüzüne uğramıştır; Ram ise, kızında hiçbir bedensel zarar olmadığı ve zihinsel olanları da Anita'nın bizzat yarattığına inanarak kendisini bu suçtan aklamıştır. Babasını Asha'yle başbaşa görmek Anita'nın nefretini yeniden tutuşturur ve öcünü alır. Suçluluk duygusu ve korku yüzünden, Ram Karan Anita'nın parasal taleplerine boyun eğer. Anita ayrıca onun odasından çıkmamasını ister ve Ram, Anita'nın ilaçlarını atıp kalp krizini tetikleyeceğini umduğu yiyecekler pişirmesine de fazla sesini çıkarmaz.

1992'de, Rajiv Gandhi suikastinin arifesinde geçen An Obedient Father, yozlaşmanın ve ahlaki çöküşün romanı. Sharma'nın odağında, Ram'in acınacak hareketlerinin hem akla yatkın hem de çok daha kapsamlı bir arızanın belirtisi olarak göründüğü, çağdaş Hindistan'ın doymak bilmez ve paragöz toplumsal ve siyasal bağlamı var. Bu cesur ilk roman, insanı huzursuz edebilme yeteneğini kısmen, kişisel ve kamusal dünyaları birbirine ustaca karıştırarak, durmaksızın gündelik olanın ardında yatan kötülüğü aramasından alıyor. **AB**

Teke Şenliği
The Feast of the Goat
Mario Vargas Llosa

Yazarın doğum tarihi | 1936 (Peru)
İlk yayın tarihi | 2000
İlk yayınevi | Alfaguara (Madrid)
Orijinal adı | La Fiesta del Chivo

Diktatörleri anlatan romanlar Latin Amerika için yeni değil. Yine de türün kendini kanıtlamış yazarlarının (en bilineni Marquez'in Başkan Babamızın Sonbaharı) özelliği yazılarında mitler ve alegoriler kullanmaları. Teke Şenliği'nde Mario Vargas Llosa, diktatörün Dominik Cumhuriyeti'ndeki 31 yıllık zorbalık düzeninin son gününü keşfe çıkmak için okurlarını en aşağılara, suikastçilerin, kurbanların sofrasına ve Rafael Trujillo'nun lekeli pantolonlarının düzeyine çekiyor.

Roman birlikte dokunmuş üç öyküyü açımlıyor. Urania'nın öyküsü hem Dominik Cumhuriyeti'nin geri kalan Soğuk Savaş sonrası dünyayla siyasal ilişkilerini temsil ediyor hem de Dominik vatandaşlarının toplu belleğini, çektikleri acıları ve onları uzlaştıran bir rejimdeki kör talihi ve karmaşıklığı betimliyor. İkinci öykü suikastçileri, Trujillo'nun bir zamanlarki sadık adamlarını anlatıyor. Son olarak da bizzat Trujillo geliyor. Hem temizlik takıntısı olan hem de kamuoyu önündeki kişiliğini zor durumda bırakan mesane probleminden musdarip Trujillo bile uzlaşmadan zarar gören biri.

Llosa bir keresinde bir diktatörü anlatırken tüm diktatörleri anlattığını iddia etmişti. Ancak Dominik sokaklarında bu roman için gerçek kişilerle röportaj yaparak geçirilen zahmetli araştırmalar, diktatörlük yazını türüne insan ruhunu getiren bu romanı okumayı gerilimli ve cesaret kırıcı bir süreç haline getiriyor. **JSD**

▶ **Mario Vargas Llosa, 1990'da Peru'nun başkanlık seçimlerinde aday oldu; bir romancı için sık rastlanmayan iddialı bir hedef.**

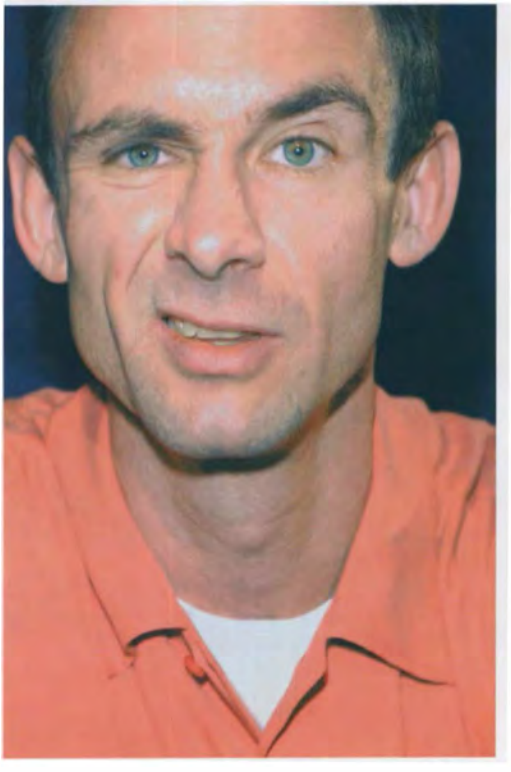

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA

Tıkanma

Choke

Chuck Palahniuk

Yazarın doğum tarihi | **1961 (ABD)**
İlk yayın tarihi | **2001**
İlk yayınevi | **Doubleday (New York)**
Yazarın tam adı | **Charles Michael Palahniuk**

"Hala buradayken kaçın burdan"

▲ Chuck Palahniuk'un sözleri herşeyi özetliyor. Hatta, Tıkanma'nın başında ne yaptığının farkında olmayanları uyarır: "Hâlâ tek parçayken kaçın burdan."

Victor Mancini'nin çocukluğu yetimhanede geçmiştir ve görece sıkıcı geçen bu dönemler arada bir annesinin onu alıp kaçırmasıyla bölünür. Bir keresinde, annesi onu çalıntı bir okul servisiyle kapıp götürür ve ıssız bir uçurumun yamacına far ışığıyla gölgesini düşürerek eğer sıkı çalışırsa ne kadar etkileyici biri olacağını gösterir.

Bir yetişkin olarak Victor (tıp fakültesinden terk, cinsellik bağımlısı, dolandırıcı, lunapark çalışanı), çocukluğunun saflığına karşı küçümseyici bir tiksintiyle doludur. Annesinin bunaklığı artık pahalı klinik tedavi gerektirdiğinden, Viktor tuhaf bir hayırseverlik kaynağına yatırım yapmaya başlar: Lokantalarda boğulma taklidi yapar ve sözde kahramanlıklarını gösteren sürüyle "kurtarıcı"yı kendine çeker.

Tekrarlandıkça tiksindirici olan bu masum tatmin duygusu onların Victor'un sağlığıyla ilgilenmelerini sağlar ve bazıları Victor en son hangi derdi icad ederse etsin, onu kurtarmaya heveslenir. Ancak Victor'un maskesinin tamamen düşmesi zayıf 'kefaret' olasılığını çökertir.

Palahniuk, tinsel bir arayışa ilişkin öykülerinin içine marazi bedeni saldırganca getirip sokar. Bedensel işlevin ve kültürel anlayışımızın karşılıklı olarak birbirini bu şekilde kirletmesiyle sürekli karşılaşmak belki de dünya görüşümüzü genişletebilir. Hayvanat bahçesinde kayıtsızca tatmin olan hayvanların tiksindirici imgesinin geç kapitalist uygarlık için kimi ipuçları barındırabilmesiyse rahatsız edicidir. **AF**

Soldiers of Salamis
Javier Cercas

Bir yandan müthiş bir popülerlik yakalarken bir yandan da Mario Vargas Llosa ya da George Steiner'ın takdirini kazanmanın gerekçelerini tam olarak verebilmek kolay değil. Ancak, konuyla ilgili tüm açıklamalarda İspanya İç Savaşı'nın her iki tarafına yönelmiş, bu yeni, yanıltıcı biçimde masumane bakışın berraklığından söz edildiği kesin.

Anlatıcı, Falanjist lider Rafael Sánchez Mazas'ın yaşamını araştırmakla yola koyulur ama yapıt, kıssadan hisse veren bir masala ve bir milisin savaşta Mazas'la karşılaşıp onun canını bağışlamasına (Mazas daha sonra, özgür Fransa kuvvetlerinin tanklarıyla Paris'e girdiği 1945'e kadar savaşmaya devam eder) yol açan içgüdüsel iyilik üzerine bir irdelemeye dönüşür. İki adam arasındaki etkileşimin doğasını önyargılar olmaksızın keşfetme girişimi daha gizli bir başka serüvenle birleştirilir: Anlatıcının ahlâki ve kişisel olgunlaşması. Yazarın kendisi gibi anlatıcı da Javier Cercas adını taşımaktadır ve iki tarafın birbiriyle savaşmasının nedenleri üzerine yaptığı araştırmalar esnasında dünyayı daha iyi anlamaya, kendi hakkında daha iyi bir kavrayış geliştirmeye başlar. Öykünün gerilim düzeyi giderek artar ve şiddetli, duygusal bir sona ulaşır. Önce gizlenen, sonra da kafa karıştıran iki noktadan biri Rafael Sánchez Mazas'ın hayatını bağışlayan milisi en sonunda bulmuş olmak, diğeri de çok önemli bir şeyi öğrenmenin verdiği özel histir: Her ne kadar bu olayda milis hem manevi hem de politik gerekçeler öne sürse de, içgüdüsel iyilik, kimi zaman insanın politik inanışından çok uzak bir kimse tarafından ihsan edilen bir armağan olabilir. **JGG**

Yazarın doğum tarihi | 1962 (İspanya)
İlk yayın tarihi | 2001
İlk yayınevi | Tusquets (Barselona)
Orijinal adı | Soldados de Salamina

"1994 yazıydı . . ."

▲ **Cercas, faşist geçmişe yönelik polisiye tarzı araştırması Soldiers of Salamis'le İspanya'da hem geniş kitlelerden hem de eleştirmenlerden büyük beğeni topladı.**

At Swim, Two Boys
Jamie O'Neill

Yazarın doğum tarihi | 1962 (İrlanda)
İlk yayın tarihi | 2001
İlk yayınevi | Scribner (Londra)
İlk ABD baskısı | Scribner (New York)

At Swim, Two Boys İrlanda tarihinin en çalkantılı yıllarından olan 1916'da dört karakterin başından geçenleri anlatıyor. Biri, kendisini kırbaçlayarak cezalandıran ve Katolik bir Tanrı'nın korkusuyla yaşayan Jim'dir. Kara ve kibirli bir baldırı çıplak olan Doyler, tutkularına gem vurmaz. Eveline Hala kendi soyluluğundaki muğlaklığın farkında olan ateşli bir vatanseverdir. Kırgın ve utanca boğulmuş MacMurrough ise henüz sapıklıktan başka ad konulmamış bir aşkın kurbanıdır.

Kibar beyefendilerin (çıplak!) yüzdükleri Forty Foot'ta her gün buluşan Jim ve Doyler bir anlaşmaya varırlar: Doyler Jim'e yüzme öğretecek ve birlikte Muglins kayasına yüzüp orayı İrlanda ve kendileri adına alacaklardır. Ama anlaşmaları bir gençlik muzipliği olmaktan çıkarak daha soylu ve dine aykırı bir hal almaya başlar ve birbirlerine aşık olurlar. Büyük değişimlerin yılıdır. Doyler kendi içinde, yeşerdiğine İngiltere'ye karşı bir ayaklanma başlatmasını sağlayacak tohumları bulur. Jim, Katolik Kilisesi'nin acımasız kısıtlamalarıyla uzlaşır. Jim ve Doyler'la paylaştığı aynı tutkuların bezgin kurbanı MacMurrough'sa, oğlanların arasındaki bu bağda umudu ve asaleti bulur.

1916'daki, zorbaca bastırılan Paskalya Ayaklanması'nda sona eren bu roman, aşkın saflığı ve geçmişin hayaletlerine (Mac Murrough'nun işlediği suçlar, Jim'in babasının ödlekliği ve okuldan kovulduğunda kapılarını Doyler'a kapatan yaşam) karşı kazanılan zafer için bir güzelleme. Roman ayrıca belirsiz bir geleceğin doğuşu, gurur ve kimlik üzerine. O'Neill'in metninin zengin, duygusal ve tutkulu şiirselliğiyle nefis bir anlatımı var. **GT**

Sakın Kımıldama
Don't Move
Margaret Mazzantini

Yazarın doğum tarihi | 1961 (İrlanda)
İlk yayın tarihi | 2001
İlk yayınevi | Mondadori (Milano)
Orijinal adı | Non ti muovere

Bir motorsiklet kazası, bir hastane, bir hemşire, bir keşif, bir doktor, bir açıklama, bir babanın şiddetli acısı. Sakın Kımıldama işte böyle başlıyor: Kuzey İtalya'nın zengin fonunda aşk, yitim ve umutsuzluk üzerine çok katmanlı bir drama. Yaşamdan bezmiş bir cerrah olan kahramanımız Timoteo her zamanki ameliyatlarından birindeyken 15 yaşındaki kızı Angela geçirdiği motorsiklet kazasında kafasından ciddi yaralanmış halde acilen hastaneye getirilir. Nöbetçi hemşire Ada, profesyonel, steril tıp dünyasını evlat acısının mahrem dünyasıyla delerek haberi Timoteo'ya verir.

Büyük ameliyat sırasında ameliyathanenin dışında bekleyen Timoteo, kızının öleceğinden korkarak, ona hitaben uzun bir monoloğa başlar ve kitabın kapılarını açar. Bunu Timoteo'nun hesaplaşması, 15 yıl önceki kasvetli bir dönemi, güzel, maddeci ve birazcık sahte olan karısıyla ve sıska, süprüntü ama nihayetinde etkileyici eski sevgilisiyle arasındaki kavgalı gürültülü ve sarpa sarmış ilişkileri üzerine dünyevi bir idole yaptığı itiraflar izler.

Sakın Kımıldama'da hiçbir şey kesin değil: Eşlerle, kız çocuklarıyla, sevgililerle, ana babayla, hatta kendimizle olan ilişkiler, hiçbir şey kolayca çözülemez ve çözülebilir değil. 'Austen karşıtı' post-postmodern okur için mükemmel kotarılmış bir psikolojik aşk öyküsü. **RLP**

▶ **Oyuncu Penelope Cruz, İtalyan yönetmen Sergio Castellitto'nun yönettiği Sakın Kımıldama'nın (2004) İspanya'daki prömiyerinde.**

Kefaret

Atonement

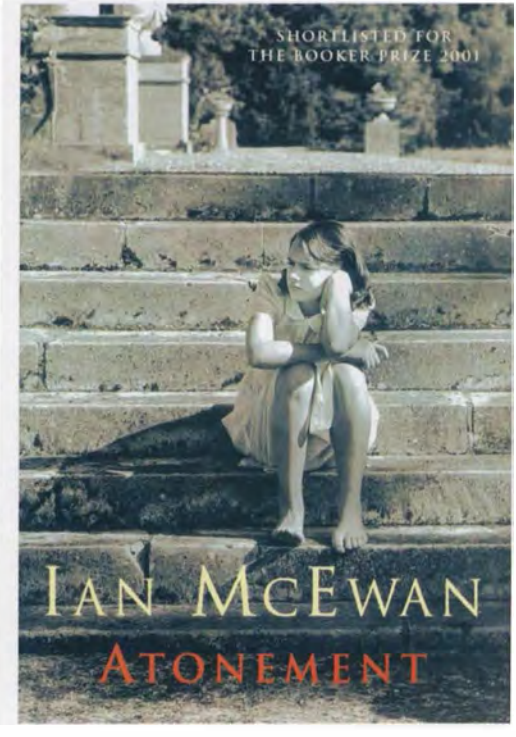
Ian McEwan

Romanın birinci bölümü, 1935 yazında, 13 yaşındaki Briony Tallis'in sevgili ağabeyi Leon'un eve dönüşünü kutlamak üzere, kendi yazdığı oyunu üç kuzenini oynatarak sahneye koymaya çalışmasıyla başlar. Çocukların yaşamı, iki savaş arasındaki bu üst orta sınıf atmosferinde, saf ve temizdir; ancak gerçek yaşamdaki olaylar Briony'i çok geçmeden kendi oyunundan daha fazla cezbeder. Ablası Cecilia ve babasının tıp fakültesine gitmesine yardım ettiği, kâhyanın oğlu Robbie Turner arasında bir cinsel gerginlik anına tanık olur. Robbie'nin Cecilia'yı zorladığını zanneden ve onun Cecilia'ya duyduğu tutkuyu açıklayan bir mektubunu engelleyen Briony, Robbie'nin kötü bir canavar olduğuna karar verir. Kuzeni Lola gizemli bir saldırıya uğrayınca, Briony doğru olmadığı halde Robbie'yi suçlar ve Robbie tutuklanıp hapse atılır. Sevgilisinin hapsolması nedeniyle kalbi kırık olan ve Robbie'ye inanmaktan asla vazgeçmeyen Cecilia, hemşire olmak üzere Londra'ya gider ve Briony'le konuşmayı reddeder.

Romanın ikinci yarısı, beş yıl sonra, artık orduda olan ve Dunkirk tahliyelerinin korkularını ve acılarını yaşayan Robbie'yi anlatır. Üçüncü ve son bölümdeyse Londra'da savaşta hemşirelik yapan Brinony, en sonunda beraber olan Robbie ve Cecilia'ya yaptıklarından ötürü suçluluk duygusu yaşamaya başlar.

Sonsözde McEwan Briony'yi, gerçekler ve uydurma öyküler arasında geçmişine dönen ve öykülerinin doğruluğu üzerine, yazarın, okurların tepkilerini kontrol altında tutmaktan vazgeçme mücadelesini sorgulamamıza neden olan gölgeler düşüren yaşlanmış bir romancı olarak çizer. Bu romanda aşk, güven ve savaştan fazlası var. Yazmanın zevki, acıları ve zorlukları, suçluluk duygusunun ağırlığı ve hepsinden önemlisi yorumlamanın tehlikeleri de romanın diğer meseleleri.
EF

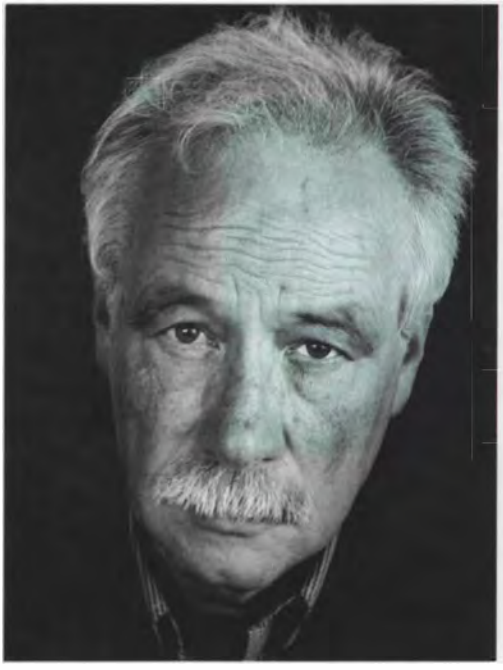
Yazarın doğum tarihi | **1948 (İngiltere)**
İlk yayın tarihi | **2001**
İlk yayınevi | **Jonathan Cape (Londra)**
Ulusal Kitap Eleştirmenleri Ödülü | **2001**

▲ Atonement'in kapak fotoğrafı, McEwan'ın başkişisi Briony'nin zihnindeki hummalı koşturmacayı yansıtıyor.

Austerlitz
W. G. Sebald

Yazarın doğum tarihi | 1944 (Almanya), 2001 (İngiltere)
İlk yayın tarihi | 2001
İlk yayınevi | C. Hanser (Munih)
Orijinal dili | **Almanca**

Austerlitz, gerçek adından ve Prag'daki biyolojik ailesinin yanında geçen çocukluk yıllarından tamamen habersiz büyümüştür.

▲ **Sebald, ölümünden kısa bir süre önce çektirdiği bir fotoğrafta görülüyor.**

Roman, isimsiz anlatıcıyla kitaba adını veren Austerlitz'in Antwerp'te bir tren garında tesadüfen karşılaşmalarıyla başlar. Ardından saatlerce mimariyle tarih arasındaki ilişki üzerine tartışırlar ve iki adam bu tartışmalara, daha sonraki yıllarda defalarca ve hep tesadüfen karşılaştıklarında kaldıkları yerden devam eder. İlişkileri soğuk ve mesafelidir; ta ki Auzsterlitz anlatıcıya, hâlâ anımsama sürecinde olduğu yaşam öyküsünü anlatmaya karar verene dek. Austerlitz, Galli katı bir bakanla karısının yanında Daffyd Elias adıyla, gerçek adından ve Prag'daki biyolojik ailesinin yanında geçen ilk çocukluk yıllarından tamamen habersiz büyümüştür. Daffyd Elias adıyla belleksiz ve yersiz yurtsuz yaşamaya başladığı Galler Bölgesi'ne İkinci Dünya Savaşı öncesinde getirilmiştir.

Roman, Austerlitz'in hafızasının derinliklerine ulaşma çabasının peşine düşerken tıpkı Austerlitz gibi, Nazizmin tarifsiz dehşeti yüzünden ulaşılmaz hâle gelen bir zamanı, İkinci Dünya Savaşı'nın gölgeleri arasında yiten bir zamanı geri getirme arayışındadır. Öyküde hatırlama, bastırılmış kişisel ve kültürel belleğin karanlığını delme süreci titizlikle işlenir. Kullanılan uzun cümleler, kasvetli bir dünyaya uzanan kırılgan birer sözcük köprüsü gibidir; bu cümleler 20. yüzyılın karanlık kalbinin içyüzünü büyülü bir biçimde gözler önüne serer, gizli tarihsel materyalleri gün ışığına çıkarırlar. Bu romanı okurken, kaybedilen zamanın yeniden ele geçirilişini deneyimleriz. **PB**

Welcome to Our Hillbrow
Phaswane Mpe

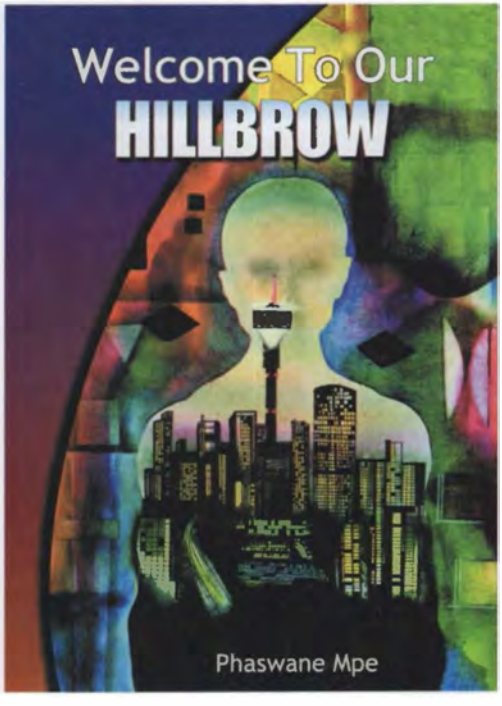
Başlangıçta, Johannesburg'un gettolaşmış Hillbrow şehrinin huzursuz genel görünümüne odaklanan Welcome to Our Hillbrow ürkütücü ama duygusal bir roman. Büyülü gerçekçilik ve bilinç akışı gibi çeşitli edebi üsluplar kullanan Mpe, Afrikalılar arası yabancı düşmanlığı, AIDS terörü, uyuşturucu kullanımı, fahişelik ve söylentilerin tehlikesi gibi konulara değinerek, apartheid sonrası dönemde şehir hayatının örtüsünü kaldırıyor.

Romanın büyük bir bölümü, Hillbrowlu akademisyen Refentse'nin hayali ölümüne yakılan ağıttan oluşuyor. Ölümün büyük bir rol oynadığı bir hikâye için uygun bir girişle, okuyucu kitabın ilk satırından başlayarak, Refentse'nin ölümünü biliyor. Yaptıkları seçimler nedeniyle intihar eden, bağımlı olan, hastalanan ya da deliren birçok Güney Afrikalı'nın hayatı ve ölümü bu kasvetli, şiddet dolu romana saplanıp kalmıştır. Refente'nin taşralı ailesindeki öfkeli ve önyargılı köylüler, şehirde oturanların "uğursuzluğu" hakkında korkunç söylentiler yaymaya başlarlar. Şehirlilerse, ya çevrelerindeki ahlaksızlıklarca tüketir ya da eğitimsel amaçlarına ulaşmak için savaşırlar.

Sağlık konusuna eski ve yeni yaklaşımları yan yana getiren Mpe, yalnızca modern tıbbın baltalayabildiği şifacı geleneğiyle yetişmiş bir kültürden doğan çelişkili mücadeleyi ortaya koyuyor. Karşılaştırmalı siyasal etki yaratma amacıyla konu yavaş yavaş Refentse'nin eski sevgilisi Refilwe'nin İngiltere'ye, Oxford'a gitmesine döner. Bu dönüş, birbirinin aynısı olmasa da, benzer sorunların "uygar" dünyayı kuşatmış olduğunu gösterir. Bu romanda en önemli nokta, Mpe'nin toplumsal utançtan ayırmak istediği bir hastalık olan AIDS'i vurgulamasıdır. Eski sevgilisinin kısa hikâyesindeki korkuluğa öykünen Refilwe hastalığı taşımaya başlar. AIDS'in, eğitimli, çalışkan ve en büyük aşklara duyarlı olanların bile yanı başında olduğunun canlı bir kanıtıdır. **LK**

▶ **Mpe'nin romanı, Johannesburg şehrinde yaşanan kişisel deneyimleri anlatarak, apartheid sonrası Güney Amerika'daki hayatın kasvetli bir resmini çizer.**

Yazarın doğum tarihi | 1970 (Güney Afrika), 2004
İlk yayın tarihi | 2001
İlk yayınevi | University of Natal Press (Pietermaritzburg)

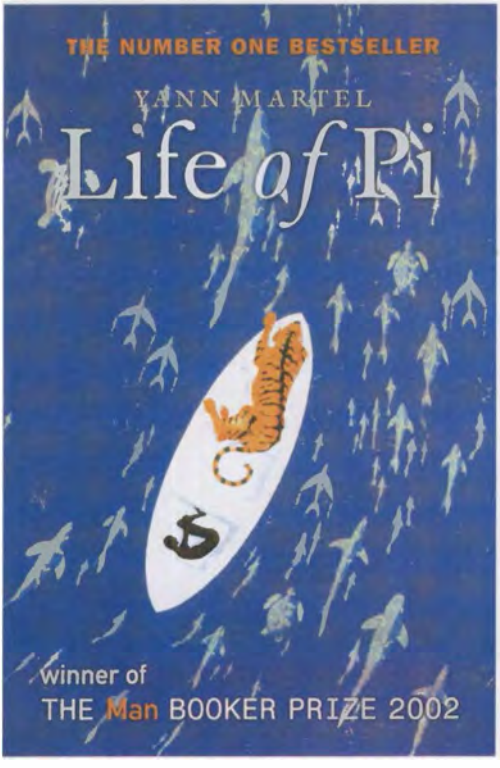
"Eğer hala hayattaysan Refentse, Tiragalong'un çocuğu, Bafana Bafana'nın 1998 Dünya Kupası fiyaskosunda Fransa'ya yenildiğine sevinirsin..."

Pi'nin Yaşamı

Life of Pi

Yann Martel

Yazarın doğum tarihi | **1963 (İspanya)**
İlk yayın tarihi | **2001**
İlk yayınevi | **Knopf Canada (Toronto)**
Hugh MacLennan Roman Ödülü | **2001**

▲ **Pi'nin Yaşamı'nın kapağı Pi'nin karşı karşıya olduğu seçenekleri açıkça ortaya koyuyor: Bir kaplanı kontrol altında tutmak ya da hayvanların denize düşmesine razı olmak.**

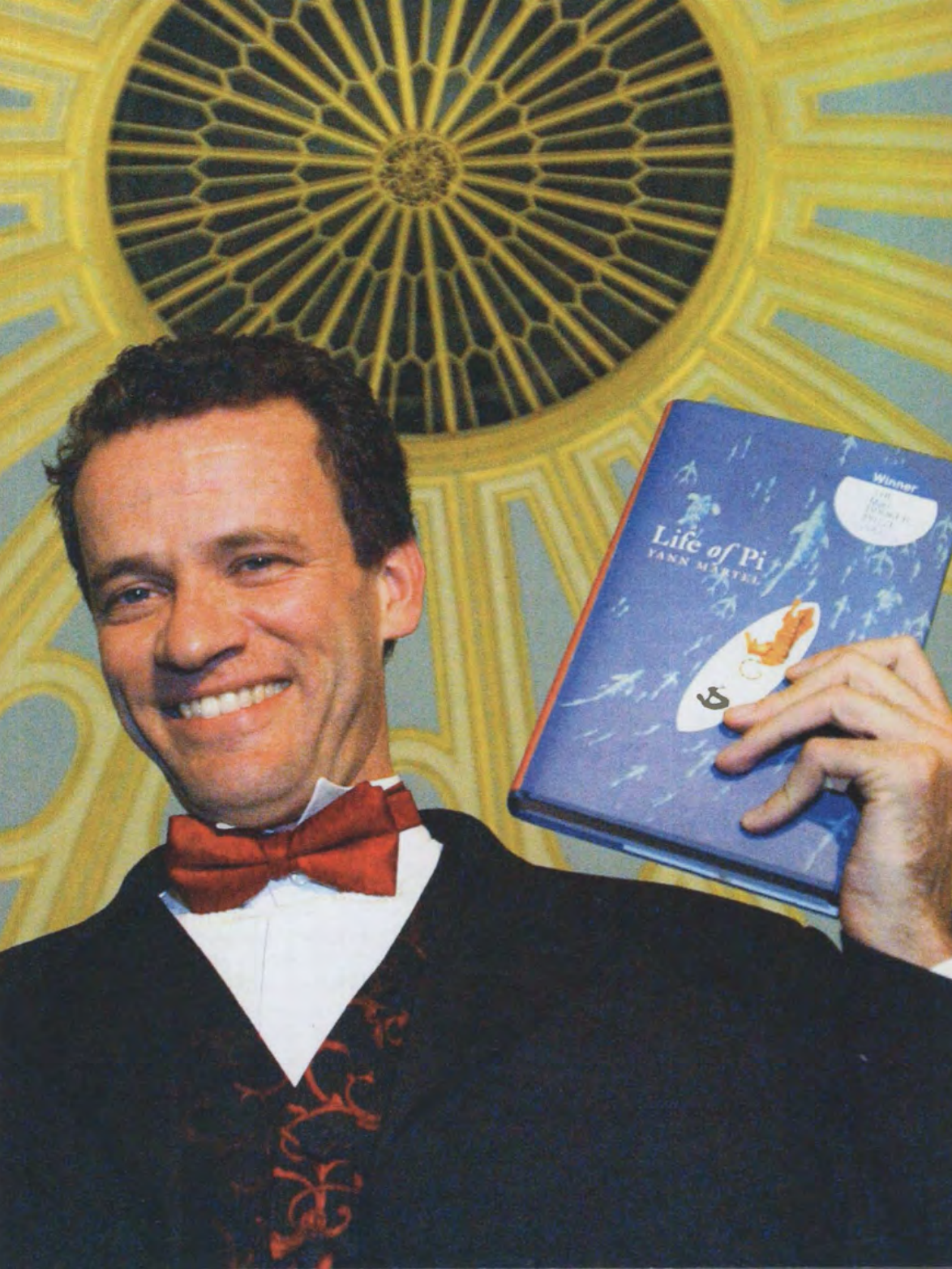
2002'de Man Booker Ödülü'nü kazanan bu kitap, Hindistan'ın Pondhicherry şehrinde yaşayan, babası hayvanat bahçesinde bakıcılık yapan 16 yaşındaki Pi Patel'in öyküsü. Pi sofu bir dindardır, yalnızca hangi dinde sofu olduğunu bilmez, aynı anda gerçek bir Hristiyan, Müslüman ve Hindu olmak için "pervane gibi" değişik inançların etrafında döner. Kanada'da yeni bir yaşama başlamayı tasarlayan Pi'nin babası eşyalarını ve hayvanat bahçesini toplar ve aile bir şileple ordan ayrılır. Korkunç bir deniz kazasından sonra, Pi kendisini yaralı bir zebra, benekli bir sırtlan, deniz tutan bir orangutan ve Richard Parker adında bir Bengal kaplanıyla birlikte sekiz metre uzunluğunda bir cankurtaran botunda, Pasifik Okyanusu'nda sürüklenirken bulur.

Richard Parker diğerlerini hakladığında, Pi'nin hayatta kalmak için bütün zooloji bilgisini, kurnazlığını ve inancını kullanması gerekir. İkisi botta, 227 gün boyu aç ve açıkta sürüklenirler.

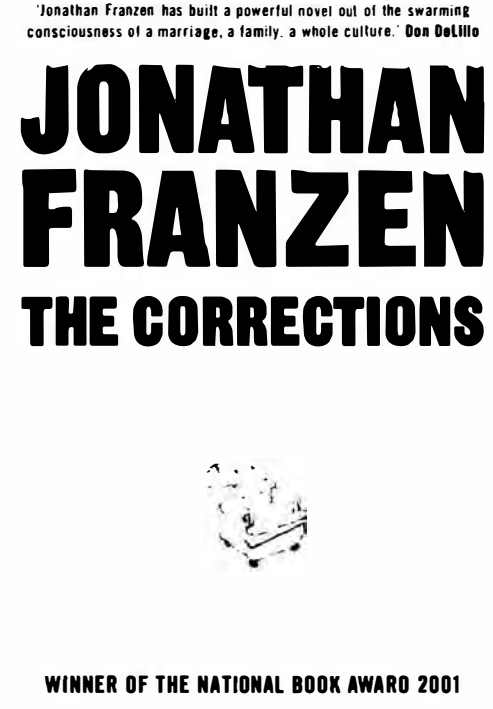
Pi üzücü yolculuklarını yeniden gözden geçirir, ama öyküsünde saklı olan şey din ve yazının güçleri ile zayıflıkları ve gerçekle kurmaca arasındaki farktır. Pi, aralarındaki tinsellik ve inanç için zengin metaforlar üreten etkileşimle, kaplanın efendisi olması gerektiğini fark eder; her bir hayvan (muhtemelen hayali) sanrılar gören Pi'nin her bir halini bir dereceye kadar temsil edebilir. Kitabın altmetni Pi'nin kendi karanlık yönüne, korkularına, kederine ve umutsuzluğuna, o durumda ve ailesini kaybetmişken hükmetmesi gerektiğidir. Kitabın sonunda Richard Parker'ın kayboluşundan sonra, olayların felsefi bir biçimde çark etmesiyle Pi kurtulur.

Pi, hayatta kalma öyküsünün daha güvenilir bir uyarlamasıyla kuşkulu memurları yatıştırır. Bu, duymayı istediklerine inandığı uyarlamadır ve okur bir kez daha bir öykü gerçek olsa bile anlatmasının ne kadar zor olduğunu duyumsar. **EF**

▶ **Yann Martel şöyle der: "Tanrı maddenin ötesindeki her şeyin yerine geçen bir kısaltma, yüce bir anlam kalıbı."**

Winner
Life of Pi
YANN MARTEL

Yazarın doğum tarihi | **1959 (ABD)**
İlk yayın tarihi | **2001**
İlk yayınevi | **Farrar, Straus & Giroux (New York)**
ABD Ulusal Roman Ödülü | **2001**

"Belliydi, korkunç bir şeyler olacaktı"

▲ Kitabın özgün baskısının pek önemsenmeyen ciltli kapağı, dikkat çekici ciltsiz kapağından çok farklı.

Jonathan Franzen'in üçüncü romanı The Corrections'ı önemli bir roman haline getiren içinde taşıdığı hırstır. Bu kitap, önemli olmak, mazeretsiz ve çoğu zaman gaddarca bizzat romanın ve tüm önemsiz zaferiyle edebiyatın önemli olduğunu duyurmak üzere yola çıkmıştır. Romanın Franzen için önemi anlatabildiği öykülerde değil, herhangi bir öyküyü anlatabilmesinde; bir tür olarak romanın, sürekli saçmalıklardan darbe alan ve unutuşla zayıflayan yaşam kendisini yaratan ve sürdüren eserin onda dokuzunu ya da daha fazlasını saklarken, o yaşamı oluşturan bağlantılar ve birlikler dizisini görünür kılabilmesindedir.

The Corrections hem kendisinden hem okurdan çok şey bekler. Bir orta Batılı, orta sınıf, orta yaşlı Amerikan ailesinin çatışan ilişkilerini, mesleklerini ve deliliklerini çözmesine ve birleştirmesine yarayan tutkuyu, eğer aynı anda hem akşamdan kalmalığın hem de sarhoşluğun bilişsel biçimine sahip sayfaları okumaya kararlıysa okur da üstlenmeli.

The Corrections çılgınca bir hızda akıyor, çünkü başka seçeneği yok: Ansiklopedik; merceği altındaki Amerikan yaşamının kesitleri kılı kırk yararak ayrıntılandırılmış. Çok fazla ayrıntı var ve bunların kimi önemli kimi önemsiz de olsa roman bizzat tarihten çok renkli ve çok sesli bir şey yarattığı için o kadar gerekliler.

Amerika'da 11 Eylül vahşetinden (teröristlerin iki uçakla Dünya Ticaret Merkezi'ne çarpıp çok sayıda insanın ölümüne neden olmasından) bir hafta önce yayınlanan bu romanda Amerika'nın ölümle dans etmeye eğilimli olduğu görüşünü destekleyecek çok şey var. The Corrections'ın dünyaya yönelik iştahının kapsamı ve verimliliği yine de onu garip bir biçimde olumlu ve hatta neşeli bir roman yapıyor. **PMcM**

Platform

Platform

Michel Houellebecq

Batı'nın çöküşüne ve bunun küresel etkilerine dair bu Swiftvari çözümleme, öyküyü Baudrillard ve Comte'un düşünceleri ve kahramanımız Michel'in sesinden yazarın alametifarikası olan deneme tarzı konuşmalarla harmanlıyor. Houellebecq, üçüncü dünyadaki fuhuşu pazar güçleriyle gerekçelendiren bir tez öne sürüyor. Önsözündeki Balzac'tan yapılan şu alıntıyla roman ayrıca Michel'ın kurtuluşu aşkta araması üzerine: "Bir adamın yaşamı ne kadar aşağılıksa, o adam yaşama o kadar sarılır."

Romanın başlangıcında, orta yaşlı bir bekar olan Michel babasının öldürüldüğünü öğrenir; bu olay öyküye psikolojik bir boyut katmak şöyle dursun, sadece Michel'ın Kültür Bakanlığı'ndaki sıkıcı işinden istifa edip kendisini yurtdışı gezilerine kaptırmasına neden olur. Yurtdışına çıkınca, Taylandlı fahişelere karşı, Paris'te çoktan röntgen şovları ve fahişelerle beslenmiş olan iştahını azaltan tek şey daha ağırbaşlı ve sıradan turistlere karşı duyduğu tiksintidir. Paris'e dönünce ilişkiye gireceği Valérie'yle tanışır. Valérie'nin büyük bir turizm acentasında yönetici olduğu ortaya çıkar ve patronu Jean-Yves ve Michel'le birlikte romana da adını veren "platform"u kurarlar: Yalnız seks turizmi üzerine çalışan bir turizm acentası.

Houellebecq'in tezi şu: İmparatorluk kurucuları, "uygarlık taşıyıcıları", modern Avrupalılar artık hayatta kalmayı bile hak etmiyorlar; yalnızca gayretli atalarından kalan zenginliğin yeniden dağıtımını yapmaya yarar onlar. Daha somut ilkelerin yokluğunda, seks değiş tokuşunun da "ırktan, bedensel görünüşten, yaştan, zekâdan ya da farklılıklardan hiç etkilenmeyen bir kavram" olan paranın değiş tokuşuyla aynı yolu izlemesi akla yatkın. Tumturaklı alaylarıyla, küfürbaz ve tehlikeli bu roman, müthiş finalinin de ortaya koyduğu gibi, hem liberal ortodoksluk hem de İslam ahlâkı için tam zamanında yapılmış bir provokasyon. **DH**

Yazarın doğum tarihi | 1947 (Réunion)
İlk yayın tarihi | 2001
İlk yayınevi | Flammarion (Paris)
Orijinal adı | Plateforme

"İşin aslı beni hiçbir şey rahatsız etmiyor"

▲ Kitabın Tayland'daki fuhuşa üstü kapalı bir gönderme yapan ciltli baskısının kapağının tasarımı Chip Kidd'in imzasını taşıyor.

Hiçbir Yerdeki Adam

Nowhere Man

Aleksandar Hemon

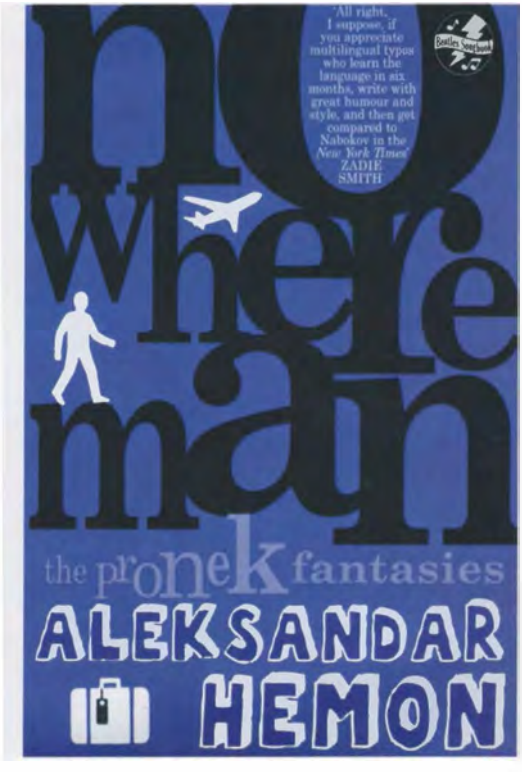
Yazarın doğum tarihi | **1964 (Yugoslavya)**
İlk yayın tarihi | **2002**
İlk yayınevi | **Nan A. Talese (New York)**
Orijinal dili | **İngilizce**

Aleksandar Hemon, Amerika Birleşik Devletleri'ne Saraybosna'dan 1992'de geldi ve ikinci dilinde yazmaya bundan üç yıl sonra başladı. Yazılarının en çarpıcı yönü İngiliz dilini, son derece başarıyla uyguladığı yenilikçi bir bakış açısıyla kullanması. Kendisinden önceki sömürgecilik sonrası yazarlar gibi, Hemon'un yapıtları da İngilizce'nin sınırlarını genişletiyor ve dilin standart biçimlerinin kültürel üstünlüğüne meydan okuyor.

Hemon'un ilk romanı olan Hiçbir Yerdeki Adam, birbiriyle bağlantılı ancak her biri farklı anlatım biçimlerine sahip altı öyküden oluşuyor. Josef Pronek'in Yugoslavya Savaşı'ndan önce Saraybosna'daki daha sonra da Ukrayna ve Chicago'daki yaşamı, farklı biçimlerde anlatılıyor. Romanın dili, kimi zaman bir yüksek lisans öğrencisinin Sheakspeare alıntılarıyla dolu bilgiç üslubuna kimi zaman da, Josef kendini sonradan edindiği dilinde ifade etmekte zorlandığından, bozuk bir İngilizce'ye kayıyor. Salman Rushdie, çevirinin bir kültürel uzamdan diğerine doğru fiziksel bir devinim olduğunu söylemişti.

Bu fiziksel devinimin gerektirdiği çaba, Hemon'un Josef'in derdini anlatabilmek için harcaması gereken çabayı betimleyişinde canlı bir biçimde karşılığını bulur. Sözcükler onun ağzından, yarım yamalak damıtılmış fikirler gibi zorlanarak çıkarlar. Romanın en çarpıcı bölümleri, İngilizce sözcükleri birebir anlamlarıyla, alışılmadık bağlamlara sıkıştırarak okuru İngilizce'yi yeniden düşünmeye zorladığı bölümlerdir. Örneğin, "karanlıkta asılı kalmış elektrik düğmesinden" söz eder; bu kullanım "asılı kalmak"ın birebir anlamıyla (bir yere asılma ya da bekleme anlamında) uyumlu olsa da dilin kullanımı açısından o kadar alışılmadık ve yenidir ki standart İngilizce konuşanları kendi dillerine yabancılaştırır.

Hemon'un yazım biçimi bizi, onun sözcük tercihleri üzerine düşünmeye zorlayarak dilin çerçevesini yeniden değerlendirmeye mecbur bırakır. **LC**

▲ Romanın ciltli baskısının kapağındaki ilginç resimde, Josef Pronek'in Saraybosna'dan Amerika'ya yaptığı yolculuğa gönderme yapılıyor.

◀ Fotoğraf sanatçısı Ulf Andersen, Pronek'in portresini karmaşık bir arka planda çekmeyi tercih etmiş.

Middlesex
Jeffrey Eugenides

Yazarın doğum tarihi | 1960 (ABD)
İlk yayın tarihi | 2002
İlk yayınevi | Farrar, Straus & Giroux (New York)
Pulitzer Ödülü | 2003

Jeffrey Eugenides'in bu romanı, Amerika'da yaşayan Yunan kökenli bir ailenin üç kuşak temsilcilerinin öyküsünü sözcüklere döker. 41 yaşında bir erkek olan anlatıcı Cal, hermafrodit (çift cinsiyetli) olarak dünyaya gelmiş ve 14 yaşına kadar bir kız gibi yetiştirilmiştir. Cal, 1922'de İzmir'den ayrılan Rum büyükannesiyle onun erkek kardeşi arasındaki aşk ilişkisini anlatır. Bu tuhaf çift, bindikleri Amerika'ya giden gemide evlenir ve denizdeki geri kalan zamanlarını kardeşlikten kaynaklı aile ilişkilerini içlerinden söküp atmaya çalışarak geçirirler; bu, öyküye yön veren birçok "kimliğin yeniden keşfedilmesi" durumunun ilkidir.

Bu romanın anlatıcısı olan "ben", hem torun hem küçük kız yeğen hem de küçük erkek yeğendir. Cal, kuzen olan anne ve babasının hem oğlu hem de kızıdır. Bu pek dallanıp budaklanmayan aile ağacıyla anlatıcı, kendi karmaşık cinsel kimliğini de belirleyen Stephanides soyunun DNA zincirinin ardına takılır. Cal, büyükannesi ve büyükbabasının göçmenlik öyküsünü kayıtlara geçirmenin yanı sıra 20. yüzyıl Amerikası'nın kilit olaylarını da zengin ayrıntılarla anlatır; alkol yasağı, Büyük Buhran, İkinci Dünya Savaşı ve siyahların Detroit'te ayaklanması bu olaylar arasındadır. Cal'ın boğuştuğu kimlik bunalımı bir biçimiyle Detroit'in farklı kültürel katmanlardan oluşan mahallelerinde yansımasını bulur.

Yunan-Türk, kardeş-sevgili, erkek-kadın ve göçmen-yerli arasındaki bariyerler keskin, sevecen bir mizah anlayışıyla masaya yatırılmış. Bu roman kimlik meselesiyle ilgili derin sorular soruyor ancak bunu, çarpıcı özgünlükteki öyküsünü anlatırken nüktedan bir tavır benimseyerek yapıyor. **PMcM**

Shroud
John Banville

Yazarın doğum tarihi | 1945 (İrlanda)
İlk yayın tarihi | 2002
İlk yayınevi | Picador (Londra)
ABD'de ilk yayın tarihi | 2003, Knopf (New York)

İtibarının zedelenmesinin yakın olduğunu söyleyen bir mektupla Torino'ya çağrılan anlatıcı Axel Vander, oraya vardığında özenle saklanan bir sırrın gün yüzüne çıkacağını sezer. Baştan çıkarıcı ve gizemli Cass Cleave, sırrını ortaya dökme tehdidiyle onu beklemektedir. Kısa süre içinde güvenilirlik, olayların açığa çıkarılış biçimleriyle olduğu kadar ortaya çıkan edimlerle de bağlantılı bir dürüstlük meselesi hâline gelir. Bu noktaya kadar Banville, anlatıcısının kendini sorgularkenki dürüstlüğünü çoğu kez kuşkulu kılar. Romanın başlarında Vander, "Ne biliyorum ki?" diye sorar: "Dünkünden daha az şey. Zaman ve yaş, bilgelik yerine karmaşa getirdi ve her geçen yıl yeni bir bilinmezlik halkası daha doğuran, gittikçe artan bir akıl erdirememe hâli." "Vander" ismi bile kökenin belirsizliğini ele verir: Bu ismin yalnızca anlatıcının vatanından uzakta olduğunu çağrıştırmak üzere kullandığı geçici bir etiket olduğunu hissederiz.

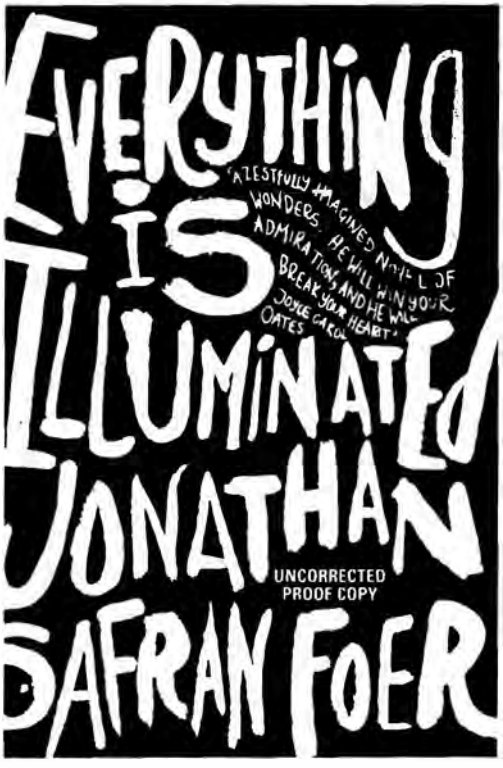
Bu tür varoluşsal yorumlar çoğu kez yine bir tür "kendini taklit"le bölünür; sanki Torino kenti, onun geçmişi yeniden masaya yatırılmaktan koruma çabasına karşı koyacaktır ve Vander de bunu çok iyi bilmektedir. Torino, yeniden hatırlanacak anılar için bir anıt mezar hâline gelir. İçindekileri kendi kendini aldatmaya zorlayan labirent gibi bir ortamda, bize bir başkasının tehdit altındaki zihnine girme ayrıcalığının verildiği yanılsamasıyla savunmasız kalırız. **DJ**

▶ **John Banville'in Shroud'daki büyülü Torino anlatımları, 2003'te yayınlanan ve gezi anılarından oluşan Prague Pictures'ı anımsatır.**

Everything is Illuminated
Jonathan Safran Foer

Yazarın doğum tarihi | **1977 (ABD)**
İlk yayın tarihi | **2002**
İlk yayınevi | **Houghton Mifflin (Boston)**
Guardian ilk kitap ödülü | **2002**

"Net bir biçimde uzun boyluyum"

▲ Jonathan Safran Foer'in büyükbabasının yaşamını araştırmak üzere 1999'da yaptığı Ukrayna ziyareti Everything is Illuminated'e esin kaynağı olmuş.

Jonathan Safran Foer'in şaşırtıcı bir tutkuyla yazılmış Everything is Illuminated'i hem ticari başarı kazanmış hem de eleştirmenlerce beğenilmiş nadir ilk romanlardan biri. Öykünün kahramanı, yanında soluk bir fotoğraftan başka pek bir şey olmadan Ukrayna'ya, Nazi işgali sırasında muhtemelen büyükbabasının hayatını kurtarmış Augustine adındaki kadını aramaya giden genç bir Yahudi-Amerikalı yazardır (onun da adı Jonathan'dır). Romanın büyük bir bölümü, Jonathan'ın rehber ve çevirmen olarak tuttuğu henüz yirmisine gelmemiş bir Ukraynalı olan Alex Perchov'un kendisine yazdığı bir dizi mektup üzerine kuruludur. Alex'in yetersiz İngilizcesi ("ikinci dilimde pek iş yok" diye kendisi de kabul eder) ve bir sözlüğü yalan yanlış kullanması göz kamaştırıcı dil icatlarına dönüşür. Bununla beraber, hataları ve dil sürçmeleriyle çoğu zaman bizi kahkahalara boğsa da Alex'in bir budala olmadığı ortadadır; roman ilerledikçe saygınlığı ve içgörüsü artar. Bu mektupların arasına, Jonathan'ın atalarının yaşadığı köyün (ya da "shtetl"in), kurulduğu 19. yüzyıl başlarından "Nihai Çözüm" trajedisine kadarki tarihini anlatan tuhaf, büyülü gerçekçi tarzda bölümler girer.

Everything is Illuminated, gerçekle fanteziyi bilinçli bir biçimde bir araya getirir: Yahudi katliamı ve onun kalıtları, kötü çeviriler, kaderin cilveleri, yarım yamalak akılda kalmış konuşmalar, kırılgan dostluklar ve romanın birbiriyle rekabet içindeki anlatıcıları üzerinden korkusuzca ortaya konur. Bu, belleğin iş bilirliğini, geçmişle ilişkimizin nasıl da bugünün gereksinimlerine göre saptandığını dert edinen bir roman; kadim sırlar, cehalet ve bilgi, masumiyet ve deneyim, suçluluk ve kefaret üzerine bir roman. Hem fena hâlde komik hem de alttan alta çok üzücü; aynı zamanda çağdaş edebiyatta yepyeni bir sesin müjdecisi olabilecek nitelikte. **SamT**

Kafka on the Shore
Haruki Murakami

Yazarın doğum tarihi | **1949 (Japonya)**
İlk yayın tarihi | **2002**
İlk yayınevi | **Shinchosha (Tokyo)**
Orijinal adı | **Umibe no Kafuka**

Kyoto'da Budist bir babayla ticaret yapan bir annenin oğlu olarak dünyaya gelen Murakami, çocukluğunun büyük kısmını anne ve babasından öğrendiği Japon edebiyatını hatmetmekle geçirdi. Bununla beraber, esas olarak Amerikan edebiyatına ve yapıtlarının büyük bir bölümünde uzlaştırdığı Doğu ile Batı arasındaki gerilime ilgi duyar.

Kafka on the Shore, psikanalitik bir büyülü gerçekçilik çalışması olarak nitelenebilir. On beş yaşında bir genç olan Kafka Tamura'nın babası ödipal bir kehanette bulunarak ona, babasını öldüreceğini, annesi ve kız kardeşiyle de yatacağını söyler. Kafka bu kehanetten uzaklaşmak için babasından kaçar ama bu kez de kaderin garip bir cilvesiyle, o henüz küçük bir çocukken ablasını da alarak kendisini terk eden annesini aramaya başlar. Buna koşut olarak, Nakata adındaki ihtiyar bir budalanın öyküsü de Kafka'nın peşinden gelir. Kafka ve Nakata hiç karşılaşmasalar da yaşam yolculukları ayrılmaz biçimde birbirine bağlıdır.

Roman, yaşamdaki olaylar ve zamanın kıvrımları arasındaki ilişkiyi, hayaletler ve müzik, affetmenin iyileştirici etkileri, düşsel gerçekler, şiddet, aşk, bellek ve yitim arasındaki bağlantıları keşfe çıkar. Bu kitapta bizlere, insanların kediler ve köpeklerle konuşabildiği ve gökten balıkların yağdığı, açıklanamaz olaylarla dolu bir dünya sunulur. Johnny Walker ve Albay Sanders gibi çarpıcı karakterlerse herkesin kaderini etkiler.

Ahenkli düzyazı üslubu ve ayrıntılara verdiği önem sayesinde Murakami, kaotik, gerçeküstü bir evrene Zen meditasyonuyla uyumlu olabilecek bir ton kazandırır. Kafka on the Shore, Doğu ve Batı düşüncesini, zamanın, yaşamın ve ölümün gizemlerine karşı tutumumuzu inceleyip geliştirecek biçimde harmanlayıp modern dünyayla uzlaşmaya çalışan bir yapıt. **PMB**

"Nakata'nın küçük sırrı kedilerle konuşabilmesiydi"

▲ **Haruki Murakami'nin son dönem yapıtlarındaki fantastik imgelem, kimi okurları için daha önceki gerçekçi üslubu kadar doyurucu değil.**

Rüzgârın Gölgesi

The Shadow of the Wind

Carlos Ruiz Zafón

Yazarın doğum tarihi | 1964 (İspanya)
İlk yayın tarihi | 2002
İlk yayınevi | Planeta (Barselona)
Orijinal adı | La sombra del viento

Ruiz Zafón'un bu romanı, yakın dönem İspanyol edebiyatına yönelik araştırmaların olmazsa olmazları arasında. Bu dünyayı kimin kontrol ettiği (en çok satan kitaplar listeleri buna yanıt veriyor) ve yayımlama, yayıncılar olmadan icra edildiğinde edebiyata ne olacağı sorularını soruyor. Hem eleştirmenlerden hem kamuoyundan büyük beğeni toplayan, Fransa'da özel bir ilgi gören roman, 20. yüzyıl edebiyatının, metaliteratür ve yazarın başarısızlığı gibi bir dizi konu ve saplantısını bir arada dokuyor. Yazar, belli ki, eğitimli biri ve bu romanda, metnin göndermede bulunduğu Borges, Kafka, Dostoyevski gibi yazarlar hakkında az çok fikri olan okurlar açısından idrak edilebilir bir tür belgesel metaliteratürü pratiğe geçiriyor.

Roman, Julián Carax adında başarısız olmuş bir yazar figürünün etrafında sözde politik bir olay örgüsü yaratır. Kitabın başlangıcında Borges ya da Kafkvari bir mekân olan Unutulmuş Kitaplar Mezarlığı'na yapılan tesadüfi bir yolculuğun ardından beklenmedik olaylar gelişir. Zafón, Clara adındaki kör, beyaz kadın gibi romantik söylencelerden fırlama bazı karakterler sunar ve kitapta, Gotik romanı çağrıştıran bir takım geliştirilmemiş unsurlar mevcuttur. Ana olay örgüsü, Julián Carax'ı bir dedektif ve Franco rejiminin işkencecilerinden biri olan Javier Fumero'yla ilişkilendirir. Yazarın bizzat sansasyonalist diye tanımadığı maceralar yığını, İspanya İç Savaşı'nın ve onun sonuçlarının üzerine yansıtılır. **MAN**

In Lucia's Eyes

Arthur Japin

Yazarın doğum tarihi | 1956 (Hollanda)
İlk yayın tarihi | 2002
İlk yayınevi | De Arbeiderspers (Amsterdam)
Orijinal adı | Een schitterend gebrek

Bu baştan çıkarıcı tarihsel romanın başlangıcı Kazanova'nın hatıralarındaki küçük bir paragrafta yatar. Efsanevi âşık Amsterdam'da çirkin bir fahişeyle karşılaşmasını anlatır; onu, gençliğinin ilk aşkı Lucia sanmıştır. Kazanova Lucia'nın kaderini açıklayamaz, ama Arthur Japin kadının pastoral taşrada geçen çocukluğundan şehrin genelevine uzanan hikâyesini, yine kadının bakış açısıyla anlatır.

Lucia, bir yandan kendini erkeklerin bakışlarından korurken bir yandan da onların şehvetlerini uyandırıp sömürmek için bir peçeden güç almaktadır. İstemeden yaptığı ilk açıklamalarından biri Kazanova'ya hissettiği içgüdüsel çekime verdiği tepkiyle ortaya çıkar. Bir erkeğe duyduğu bu arzu dalgasına tepkisi öfke duymaktır. Bize şöyle der: "Arzu uyandıran benim." Lucia, "Benim aşkım yalnızca sevildiğim için değil, ben sevdiğim için canlıydı!" diyerek fikrini ortaya koyduğunda, roman bu başlama noktasından anlatıcısının kendi açıklamalarına doğru ilerler.

In Lucia's Eyes kararsız bir konunun, cinsel fantezilerin, duygusal tanıların ve tarihsel egzotizmin geleneksel hazzını sunar. Kitap bir yandan yüksek bir zekâ ve üslup taşırken bir yandan da okuyucuyu eğlendirmek için kurnazca kurgulanmıştır. **JaM**

▶ **Japin, 18. yüzyıl edebi geleneklerini taklik etmek üzere süslü bir edebi üslup kullanır.**

London Orbital
Iain Sinclair

Yazarın doğum tarihi | **1943 (Wales)**
İlk yayın tarihi | **2002**
İlk yayınevi | **Granta (Londra)**
Sinema uyarlaması | **2002 (Iain Sinclair & Chris Petit)**

BBC Radyo 4'ün düzenlediği "Britanya'nın Yedi Korkunç Yeri" anketinde birinci seçilen, Londra'yı asfalttan dev bir damar gibi kuşatan 190 km'lik M25 otobanı, ilk bakışta yayan yapılan epik bir yolculuk için pek de uygun bir mekân gibi görünmeyebilir. Ancak burası tam da "bu hiçbir yerden, bu sınır çizgisinden, yepyeni öyküler doğacağı inancıyla" yazar Iain Sinclair'in yürümeyi seçtiği yoldur. London Orbital, dünyanın en işlek otobanlarından birinin çirkin ve yavan manzarasının bile eşsiz bir şiirsel anlatımla başka bir şeye dönüşebileceğini kanıtlıyor.

M25'in hız şeridinde gazlayan arabalar gibi Sinclair'in yenilikçi düzyazısı da enerjiyle ve hedefine kilitlenmiş olarak hızını sayfa boyunca arttırıyor, okurun gözlerini kişisel anekdotlardan edebi dokundurmalara oradan da şehir planlaması politikaları üzerine yorumlara doğru çabucak yönlendiriyor. London Orbital, halkın hareketlerini aynı anda her yerde hazır ve nazır bulunan gözetleme kameralarından aralıksız izleyerek, kent ve yol mimarisinin sosyo-ekonomik gruplar arasındaki eşitsizlikleri pekiştirmesini eleştiriyor. M25'in geçtiği, bir zamanlar akıl hastalarının ve sanayi atıklarının çöplüğü olan bölge artık siteler, golf sahaları, mağazalar, alışveriş merkezleri ve büyük şirketlerin sıkı korunan merkez bürolarıyla dolup taşmış durumda. Sinclair, bölgenin yönetimindeki bozuklukları yerden yere vuruyor. London Orbital, sıkıcı ve tekdüze kalmaya mahkûm, hiçliğin ortasındaki bir yeri dopdolu ve tartışmalı bir jeopolitik mekâna dönüştürmüş. **CC-G**

Islands
Dan Sleigh

Yazarın doğum tarihi | **1935 (Güney Afrika)**
İlk yayın tarihi | **2003**
İlk yayınevi | **Tafelberg (Cape Town)**
Orijinal adı | **Eilande**

Islands, Güney Afrika Ulusal Arşivi'nde görevli bir araştırmacı tarafından Afrikaan dilinde yazılmış, kökenler ve imparatorluk üzerine son derece tutkulu bir roman. Ümit Burnu'ndaki Hollanda yerleşiminin ilk 50 yılında geçen bu romanda Sleigh, sömürgeciler ve yerli halklar arasındaki çatışmayı incelemek üzere kıtalar ve okyanuslar aşıyor. Yedi farklı adamın iç içe geçmiş öyküsünün merkezinde sömürgenin ilk "ırklar arası evliliği"nin ürünü olan Pieternella var. Pieternella'nın yaşamı, Hollanda'nın Ümit Burnu'ndaki giderek büyüyen varlığı ve Hollanda Doğu Hindistan şirketi VOC'un çarklarıyla ayrılmaz bir biçimde bağlantılıdır. Onun yeni sömürgedeki melezliği, ne tamamen Afrikalı ne de Hollandalı oluşu, farklı bakış açıları sağlar ve sonunda başına gelenler bizzat sömürgenin yazgısı için güçlü bir metafor olur.

Tamamı kusursuzca gerçekçi kılınmış karakterlerin önü, kendi idrak ve denetimlerinin dışında bulunan ve yeni yeni oluşmakta olan modern dünyada yerlerini almış güçler tarafından kesilir. Sleigh'ın büyük başarısı burada yatar: Romandaki kişilerin başına gelenler, Hollanda'nın acımasız ve sert sömürgeci yayılma sürecinin sorgulanmasına yol açar. Olayların gelişimine ciddi biçimde gölge düşüren şey, ilk başta gayet gösterişsizken yavaş yavaş iyice göz korkutucu hâle gelen kaledir; toprakların kontrolü, bu üs üzerinden gittikçe daha iç kesimlere doğru genişletilir. Bu, yeni Güney Afrika'nın fazlasıyla ihtiyaç duyduğu bir romandı, dolayısıyla başarısının ölçeği de son derece büyük; bu romanın taşıdığı önemi azımsamak mümkün değil. **MD**

Adaş

The Namesake

Jhumpa Lahiri

Yazarın doğum tarihi | 1967 (İngiltere)
İlk yayın tarihi | 2003
İlk yayınevi | Houghton Mifflin (New York)
Pulitzer Roman Ödülü | 1999

Kalküta'daki geleneklere bağlı hayatlarını terk eden yeni evli Ashima ve Ashoke Ganguli, Amerikan rüyasını kendilerine has yaşamak üzere Massachusetts, Boston dışında bir kasabaya taşınırlar. Bangladeş kültüründen vazgeçmek istemeyen Ashima, batı toplumuna karışmamak için özellikle mücadele ederek Hindistan'la bağ kurmaya çalışır. Bununla birlikte, önce Amerikalı sonra Bangladeşli olarak yetişen (Rus yazarın adını verdikleri) oğulları Gogol ve kızları Sonia'nın doğumu eski vatanlarının adetlerine saygı duyma ümitlerini sarsar. Geçmişe tutunurlarken, bir zamanlar içinde oldukları, gerçekte tanıdıkları tek toplumun dışına itilme şizofrenilerini yenme çabası içindelerdir. Mültecilerin hayatını doğrudan ve yankılı bir anlatımla veren Adaş, kültür uyuşmazlıklarının tek bir aile içinde bile kuşaklar arasında baş gösterebileceğini ve sonunda yuvanın, insanın özünün küçük bir evreni olduğunu göstermektedir.

Çıkar çıkmaz çok satan kitaplar arasına giren ve hem New York Times hem de New York Dergisi Yılın Kitabı Ödüllerini kazanan Adaş,, Jhumpa Lahiri'nin gelecek vaat eden ilk romanıdır. Lahiri'nin ilk çalışması, The Interpreter of Maladies (1999) adı altında birleştirdiği öyküleri, 2000 yılında, PEN/Hemingway Ödülü'nün yanı sıra, kurmaca edebiyat dalında, ilk çalışmalara ya da koleksiyonlara nadiren verilen Pulitzer Ödülü'nü kazanmış ve yirmi dokuz dile tercüme edilmiştir. **BJ**

"Amerikan saniyeleri ilerliyor..."

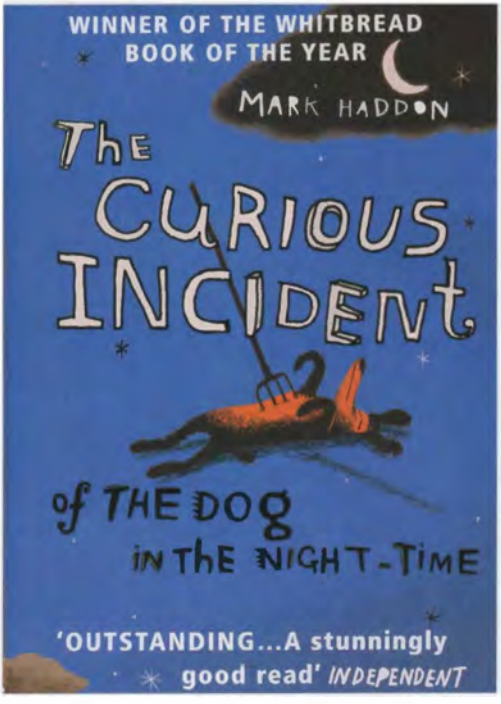
▲ İngiltere'de doğan ve Amerika Birleşik Devletleri'nde büyüyen Lahiri, çalışmasına ilham veren Bangladeşli Hindu kimliğini korumuştur.

Süper İyi Günler ya da Christopher Boone'un Sıradışı Hayatı

The Curious Incident of the Dog in the Night-Time

Mark Haddon

Yazarın doğum tarihi | 1962 (İngiltere)
İlk yayın tarihi | 2003
İlk yayınevi | Jonathan Cape (Londra)
Whitbread Ödülü | 2003

▲ Çocuk kitabı tarzındaki bu baskının kapağında, Mark Haddon'un genç anlatıcısının masumiyeti vurgulanmış.

▶ Mark Haddon, Asperger sendromlu genç bir zihni betimlerken empati kurabilmesi ve yerinde saptamalarda bulunmasıyla övgü topladı.

Bu tuhaf ve büyüleyici roman ilk yayımlandığında hem büyükleri hem de küçükleri aynı derecede cezbederek ortalığı kasıp kavurdu. Romanın kahramanı, etrafındaki dünyayı duygusal olarak algılayışını sınırlasa da doğuştan gelen zekâsını sınırlamayan, otizmin biraz daha yumuşak bir hali olan Asperger sendromundan mustarip 15 yaşındaki Christopher Boone'dur.

Tabaktaki yemeklerin renklerinin birbirine karışamayacağı, sözcüklerin birebir anlamıyla algılandığı, kırmızı şeyler iyiyken sarı ve kahverengi şeylerin kötü olduğu ve insanların asla yalan söylememesinin gerektiği bir dünyada buluruz kendimizi. Dul babasıyla birlikte bir taşra kasabası olan Swindon'da yaşayan Christopher, komşularının ev köpeğini çatalla kimin öldürdüğünün ardındaki gizemi çözmek üzere kolları sıvar. Bunu yaparken bizi babası, öğretmeni, evcil faresi, komşuları ve kafasında hapsettiği tuhaf ve sıra dışı olgular ordusuyla (kitap matematiksel açıklamalarla doludur) tanıştırır. Haddon gürültünün korkutucu, insanlarla bedensel temasın zor ve insanların yüzlerini ve duygularını okumanın olanaksız olduğu Christopher'ın dünyasına, bizleri irkilterek, ışık tutar.

Christopher'ın köpeğin ölümünü araştırma çabası büyüklerin engeline takılır, bu da onu rastlantı eseri ölmüş annesinin öyküsünü araştırmaya yöneltir. Gerçi bu acı-tatlı dedektiflik öyküsü de yeterince hoştur ama kitabın esasgüzelliği, normallikten uzağa konumlandırılmış, farklı kurallarla allak bullak edilmiş ve modern toplumun bütün uydurma erdemlerinin ve aşırı duyarlılıklarının dürüstlük ve masumiyet tarafından alaşağı edildiği bir dünyada yaşayan bir çocuğun göz kamaştırıcı biçimde betimlenmesidir. **EF**

The Successor

Ismail Kadare

Yazarın doğum tarihi | 1936 (Arnavutluk)
İlk yayın tarihi | 2003
İlk yayınevi | Shtëpia Botuese 55 (Tiran)
Orijinal adı | Pasardhësi

İsmail Kadere'nin 2006 yılı Man Booker Uluslararası Ödülü'nü kazanan romanı Tiran'da geçer ve Arnavutluk'u 50 yıl boyunca yöneten ve 1981 yılında yönetimden çekilmeye zorlanan komünist diktatör "Rehber" Enver Hoca'nın "Halef"i Mehmet Shehu'nun ölümünü temel alır. Halef'in ailesi tutuklanmış ya da yok edilmiş, kendisinin de öldürüldüğü mü yoksa intihar mı ettiği belirlenememiştir. Ölümü üzerindeki sır perdesi birçok Arnavut'un uzun süre soruşturma korkusu beslemesine neden olmuştur.

Kadare'nin açık, dikkatli ve duygusallıktan uzak romanının ele aldığı, çözümlenmemiş cinayetin getirdiği gerginliği arttıran bu korkudur. Gerilim ve korku Arnavut karakterlerini tüketen bir paranoya yaratmaktadır: Halef'in eski rejimle işbirliği yapma ihtimali yüzünden Genc'le aralarındaki nişanın bozulmasıyla sarsıntı geçiren kızı Suzanna; Halef'in otopsisini yaptığı için kendi ölümünü davet ettiği endişesine kapılan patolog; Halef'in, Rehber'inkinden daha büyük olduğunu fark ettiği büyük evini inşa eden mimar.

Siyasal korkuyu coğrafi yalnızlıkla birleştiren Kadare, Arnavut izleyicileri öne çıkarıyor. Halef'in öldürülmesinden sonra aileye casus ya da hayalet olarak görünen doğaüstü yaşlı teyzenin karakterinde anlatım Arnavutlara taşınıyor. Kehanetleri de korku pelerinini çıkarmadan önce kabul etmeleri gereken geçmiş kadar fizikötesi. **JSD**

La Dama número trece

José Carlos Somoza

Yazarın doğum tarihi | 1959 (Küba)
İlk yayın tarihi | 2003
İlk yayınevi | Mondadori (Madrid)
Orijinal dili | İspanyolca

José Carlos Somoza, romanlarında çok farklı edebi türlere eğilim gösterdi. Cinayet öykülerinden erotik edebiyata, fütürist fanteziden bilimkurgu tarzı gerilimlere kadar pek çok farklı tür denedi. Ancak Somoza açısından bir türün gelenekleri, yalnızca felsefe (The Athenian Murders), sanat (The Art of Murder) ya da şiirin gücü (Lady Number Thirteen) gibi meseleler etrafında bir yazınsal oyun geliştirmek için basit araçlardan ibarettir. Söz konusu roman, korku türünün genel ilkeleri çerçevesinde yapılandırılmıştır.

Bir edebiyat profesörü olan Salomón Rulfo, üçlü bir cinayet işlenen aşina olduğu bir evde bir kadının kendisinden çaresizlik içinde yardım istediği bir kâbusu tekrar tekrar görmekten mustariptir. Doktorunun bu duruma çeşitli açıklamalar getirme girişimlerine rağmen o, çaresizlik içindeki kadının gerçekten öldürüleceğine inanır. Rulfo, rüyasının mekânını incelemek üzere eve gizlice girmeye karar verir. O andan itibaren, içinde "insan dilinin zararsız olmadığı" ve insanların basit talihsizlikler yaşamanın ötesinde "güçlü sözcüklerin bileşimi"nden oluşan bir lanete saplanıp kaldığı başka bir gerçekliğe girmiş olur.

Somoza, büyük bir inandırıcılık gücüyle yazar ve doğaüstü işaretlerle dolu bir öyküde, okurlarını inançlarını bir süre için askıya almaya ikna ederek onları görkemli dekorlar önünde gerçekleşen baş döndürücü bir Sabbath ayinleri silsilesine götürür. Ortaya çıkan sonuç, yine, hem zekice hem de heyecan verici bir roman. **SR**

► **Roman yazarı olmadan önce psikiyatrist olan Somoza, karanlık saplantı ve dürtüler etrafında dönen gizemli öyküler yazar.**

Sevdiklerim

What I Loved

Siri Hustvedt

Yazarın doğum tarihi | 1955 (ABD)
İlk yayın tarihi | 2003
İlk yayınevi | H. Holt & Co. (New York)
İngiltere'de ilk yayınevi | Sceptre (Londra)

Yaşlı sanat tarihçisi Leo Hertzberg'in en yakın arkadaşı Bill Wechsler'le birlikte, 25 yıllık ilişkileri boyunca kurdukları ve yitirdikleri aile bağlarını incelediği Sevdiklerim'de (What I Loved), yitim duygusu kitabın geçmiş zaman kipindeki başlığından seziliyor. Bill'in gençken yaptığı ve Oto-Portre adını verdiği muazzam bir genç bir kadının tablosuyla büyülenen Leo, bu tanınmamış ressamı aramaya girişir. Bill'in Bowery'deki stüdyosunda geçen dopdolu bir entelektüel tartışmanın sonunda Bill Leo'ya resimdeki gölgeyi kendi gölgesiymiş gibi görme "izni" verir ve kardeşçe yakınlıkları bu samimiyet işaretiyle başlar. Aradan geçen yıllar boyunca, iki adamın yaşamında bu kadarı da olmaz dedirten ama birbirini anımsatan koşutluklar gerçekleşir. Bill ve karısı Lucille (daha sonra da modeli ve ikinci karısı Violet) Leo ve karısı Erica'nın üst katlarındaki daireye taşınırlar. İki ailenin de birkaç hafta arayla bir oğulları olur. İki aile de oğullarını kaybetmenin acısını tadarlar; Matt Hertzberg, bir deniz kazasına kurban gider; Mark Wechsler'se "dehşet sanat"ının ve kaosun kölesi olarak sürüklendiği şaşırtıcı ama ısrarlı bir akıl hastalığı sürecinde. Öykünün geçtiği dönemde, kişisel ve yaratıcı boyuttaki ilişkilerden oluşan o sağlam dünyadan geriye yalnızca Leo kalmıştır.

Hustvedt'in romanı, karakterlerin aile trajedileri birer birer ortaya çıktıkça, deneysel bir enerjiyle köpürüyor. Bill'in sanatı entelektüel çevrelerde hak ettiği ilgiyi görür. Leo'nun Bill'in eserleri üzerine sabırlı okumaları, bir yandan yorumun sınırlarını denerken diğer yandan onları anlamayı da kolaylaştır. **AF**

"Violet gülümsüyordu. Kolunu yana indirdi, bense Ovid'in, fildişinden yonttuğu kızı öpen, saran ve ona giysiler giydiren Pygmalion'unu düşündüm"

◀ **Sevdiklerim'de Siri Hustvedt, olayların yaşamımızı nasıl biçimlendirdiği ve kim olacağımızı belirlediği konusuna geri dönüyor.**

White on Black

Ruben Gallego

"Ben bir kahramanım. Kahraman olmak kolay. Eğer elleriniz ve ayaklarınız yoksa ya kahramansınızdır ya da ölü." Ruben Gallego'nun zorluklara karşı elde ettiği zaferi anlatan sıra dışı biyografisi işe böyle başlıyor. Gallego, 1968 yılında Moskova'da beyinsel hareket bozukluğuyla dünyaya geldi. Komünist partinin önde gelenlerinden olan büyükbabası, Ruben'in durumundan utanıyordu ve annesine oğlunun öldüğünü söyleyerek onu bir devlet yetimhanesine gönderdi. Ruben, bir o yetimhanede bir bu yetimhanede tıkılı kalarak geçen çocukluğu boyunca dayanılmaz zorluklar yaşadı.

White on Black, kısa, izlenimsel kesitlerde, bir çocuğun bakış açısından, Ruben ve birlikte yaşadığı arkadaşlarının maruz kaldıkları aşırı kayıtsızlığı anlatır. Kısa kısa bölümlerde buz gibi yatakhanelerden, bozulmuş yemeklerden ve zalim bakıcılardan söz edilir. Yapboz parçalarına benzeyen bu kesitler, her yurttaşa gereken desteği verme iddiasındaki Sovyet devlet sisteminin bu iddiasının aslında sistemin "uyumsuzlarını" göz önünden kaldırmak için sinsi bir bahane olduğunu ortaya çıkarır. Bununla beraber, White on Black olağanüstü iyimser bir öykü. Ruben, çocukların sağlamlığına, gücüne ve onların yaşama tutkusunu besleyen ufak avutucu keyiflere (bir incir, bir ağız dolusu çikolata, bir sohbet) odaklanıyor. Kitabın ana teması, insan ruhunun zaferi; Ruben'in vakasında, kapatıldığı yerden kaçma ve küçükken mahrum edildiği normalliğe kavuşma kararı. Öykülerin kendileri gibi kitabın yazım tarzı da hayattan yana. Zengin kara mizah ve duru, ölçülü üslup kendine acıma duygusundan uzak kalmayı garanti ediyor; gerçeklerin kendilerini ortaya koymalarına olanak tanıyor.

White on Black, uluslararası başarı kazandı; eleştirmenler onun daha önce karşılaştıkları hiçbir öyküye benzemediğinde hemfikir oldular. Yine de bir dereceye kadar kıyaslama yapılacak olursa, bu kitap dünya edebiyatında hapislik hakkında yazılmış en önemli yapıtların, örneğin Primo Levi'nin Bunlar da mı İnsan'ının ve Aleksandr Soljenitsin'in Gulag Takım Adaları'nın yanında yer alabilir. **RY**

Yazarın doğum tarihi | 1968 (Sovyetler Birliği)
İlk yayın tarihi | 2003, Limbus (St. Petersburg)
Orijinal adı | Beloe na chernom
Rusya Booker Ödülü | 2003

"İnsanlar gibi kitaplar da yardım edebilir; insanlar gibi kitaplar da yalan söyler"

▲ **Beyinsel hareket bozukluğu olan Ruben Gallego, biyografisini, bilgisayarının tuşlarına sol işaret parmağıyla basarak yazdı.**

Your Face Tomorrow
Javier Mar´as

Yazarın doğum tarihi | 1948 (ABD)
İlk yayın tarihi | 2002-2004
İlk yayınevi | Alfaguara (Madrid)
Orijinal adı | Tu rostro mañana

Üç cilt olarak tasarlanan Your Face Tomorrow, daha üçüncü cildi çıkmadan, Fever and Spear ve Dance and Dream adlarını taşıyan ilk iki cildiyle, Juan Benet'in yetkin üslubuna sahip bir yazarın zirvesine işaret etmek için yeterli. Javier Marias, yaşamımızda belirsizliğin ağırlığı ve sözde iyi tanınana karşı güvensizlik gibi kendi yazınının ana eksenini oluşturan temaları bir kenara bırakmaksızın, romanlarında yeni yaratıcı alanlar açtı. İrdeleyecek olursak, onun soruları artık geçmiş, geçmişin betimlenmesinde dayanılan yorumların güvenilirliği ve geçmişin kesin bir betimlemesinin yapılabilme olasılığını tehdit eden pek çok çıkar ilişkisi hakkında.

Roman, İspanya İç Savaşı'nda yaşanan olayların (komünistler tarafından öldürülen Andreu Nin'in vakası gibi) ve 2. Dünya Savaşı sırasında İngiliz üniversitelerinin en yüksek kademelerinden gelmiş İngiliz istihbarat ajanları olan karakterlerin deneyimlerinin taraflı anlatımlarını betimler. "Kimseye asla hiçbir şey söyleme" anlayışını yansıtan bu muazzam roman, işi içtenliği tespit etmek olan kahramanın bakış açısından, bireylerin güvenilebilirliğinden emin olmanın imkânsızlığı üzerine bir tartışma başlatır. Roman, spekülasyonu bir anlatı aracı olarak kullanır; üslup daima labirent gibidir ve bir yandan kesinlik arayışı sürerken anlatıcı tarafından oya gibi işlenir. **JGG**

◀ **Marias romanlarında karmaşık ve telaşsız bir yöntem izleyerek zengin gözlem ve düşünce katmanlarını ortaya sermek üzere aksiyonu yavaşlatır.**

Drop City
T. Coraghessan Boyle

Yazarın doğum tarihi | 1948 (ABD)
İlk yayın tarihi | 2004
İlk yayınevi | Viking (New York)
Yazarın tam adı | Thomas John Boyle

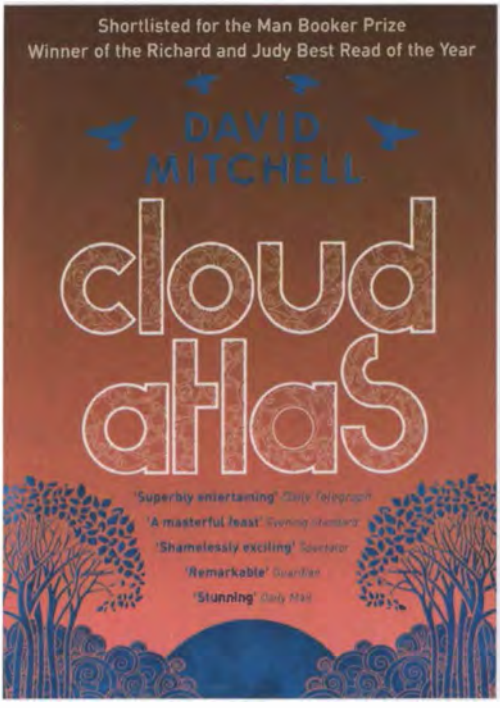
Bu muazzam uyumsuzluk öyküsü, Kaliforniya'lı bir komünle Alaska içlerinde geçinmek için avcılık ve ormancılık yapan yeni bir kuşak arasında gidip gelir. 1970'te geçen bu roman, tiksindiklerini iddia ettikleri bir hükümetin sosyal hizmetlerinin sırtından geçinen, çoğu genç, çoğu beyaz ve çoğu orta sınıftan uyumsuzların yaşadığı Drop City'nin yükselişini, düşüşünü ve olaylara yeni bir yön veren göçünü anlatır.

Özgür aşk, zihin açıcı uyuşturucu kullanımı ve tarihi cehaletle sağlanan eşitlik gibi "idealler"i kurtarıcı olarak görüp, bilerek kabul etmeleri onların çelişkilerini daha da acı kılar; çünkü bu durum amacını aşarak "Hep beraber geçinip gidemez miyiz?" zihniyetinin genel yetersizliğine dönüşür. Boyle, Drop City ve Alaska-Boynton'ın ötelerindeki yabanıl yerler arasında gidip gelir; burda yaşayan Pamela ve Sess Harder da "sıradan" toplumdan uzaklaşmışlardır ama seri üretim ekonomisine olabildiğince seyrek ve bağımsız olarak katılmak için sıkı çalışmalarının meyvelerini ince hesaplarla toplayarak varlıklarını sürdürürler. Bu iki dünya, Drop City'nin kurucusu ve lideri olan Norm'un "Herif"le mahkemedeki duruşmasından yırtmak için herkesi önceleri Sess'in akıl hocası olan amcasının yaşadığı Alaska'daki kulübeye götürmesiyle bir araya gelir.

Boyle, hippi hareketinin özündeki ikiyüzlü içtenliği ve yaşamlarını vahşi doğada sürdüren düşmanı bir avuç kişiyle kapılarında dikilen bir otobüs dolusu ucube arasındaki karşılıklı güvensizliği ustaca anlatıyor. Kaliforniyalı komün, dudak büktüğü tüketim toplumuna ahlaksızca bel bağladığı için keyif çatabilir. Yine de yaşamın ruhuna verdikleri önemin vurgulanması bu durumu telafi eden lirik güzellikte anlar doğurur, özellikle de ucubeler ve ormancılar karşılıklı olarak, insani bir çaba göstermeye başladıklarında. **AF**

Cloud Atlas
David Mitchell

Yazarın doğum tarihi | **1969 (İngiltere)**
İlk yayın tarihi | **2004**
İlk yayınevi | **Sceptre (Londra)**
ABD yayıncısı | **Random House (New York)**

▲ **Romanın, Kal ve Sunny'nin elinden çıkma sanrısal kapağı bilimin ve uygarlığın çöküşünden sonraki garip bir dünyayı betimler.**

▶ **David Mitchell, başka dünyaların varlığını unutan, Chatham Adaları'ndaki Maori halkından esinlenmişti.**

Cloud Atlas içiçe girmiş kısa alegorik öykülerin göz alıcı bir toplamı. Yüzyıllar aşan altı ayrı öyküyle Mitchell bizi bir 19. yüzyıl Pasifik kâşifinin güncesinden Zachry adında bir çobanın kıyamet sonrasını andıran anılarına taşır. Bölümler uzay ve zaman yasalarının dışında işler. Bu çerçevede, ikinci öyküde, meteliksiz müzisyen Robert Frobisher, tesadüfen Pasifik güncesini bulur ve onu sevgilisi Rufus Sixsmith'e yazdığı bir mektuba ekler; romanın üçüncü bölümünde Sixsmith, büyük bir şirkete ait nükleer santralde dönen dolapları dışarıya sızdırmayı kendine görev edinen bir bilimadamı olarak karşımıza çıkar; Sixsmith'e bu işte eşlik eden genç gazetecinin hazırladığı sıkı haber daha sonra, yeraltı dünyasındaki alacaklılarından kaçan iflas etmiş yayıncı Timothy Cavendish'e emanet edilir. Cavendish bir bakımevinde saklanırken Mitchell okurları yüzyıllar ötesine taşır. Orada, devlet kontrolünde bir robot olarak sürdürdüğü yaşamına son verilmeden önce arşivler için ayrıntıları anlatan klon Somni-451'in ağlamaklı son sözlerine tanıklık ederiz. En sonunda Somni ölümünden sonra, romanın merkezindeki en fütüristik bölüm için tanrısallığa yüceltilir.

Kitapla ilgili olarak Mitchell, "Cloud Atlas'ın temelinde yatanın, matruşka formunda bir roman yazma fikriydi. Ya A öyküsü yarısındayken B öyküsüyle kesilirse ve B öyküsü A öyküsünden kurmaca olarak söz ederse...? Böyle iç içe kaç öykü sığdırabilirdim?"diyor. Mitchell ayrıca Italo Calvino'nun bu yöntemle 12 öykü katmanını oluşturduğunu, ama "hiçbir zaman yarıda bırakılanları tamamlamak için 'geri dönmediği'ni" de anımsatıyor. Mitchell, Cloud Atlas'ın "bir bölüm içinde bumerang gibi geriye dönmesi"ne izin verir. Ve nasıl romanın gelişigüzel dağılmış yapısı tarih sırasına göre geri dönebiliyorsa, dilsel yapısı da aynı şekilde hareketlidir. Mitchell, özgünlüğü, karşıtlık arz eden sözcük seçiminin oluşturduğu rapsodiyle güvence altına alır. **DJ**

The Line of Beauty

Alan Hollinghurst

Yazarın doğum tarihi | 1954 (İngiltere)
İlk yayın tarihi | 2004
İlk yayınevi | Picador (Londra)
Man Booker Roman Ödülü | 2004

Man Booker Ödülü'nün sahibi The Line of Beauty, Hollinghurst'ün, yazarın deyişiyle "öyküsel durumun eşcinselliği varsayımından yola çıkarak" yazılan dördüncü romanı. 1980'lerde Londra'daki yaşam, eşcinsel seksin keşfiyle gerçek anlamda, Margret Thatcher'ın İngiltere'sinde ayrıcalıklı kesim arasındaki yaşantının göz kamaştırıcılığıyla da mecazi olarak baştan çıkan genç Nick Guest'in etik norm ve ilkelerden uzak bakış açısından sunulur.

Bir politikacının evinde ekmek elden su gölden yaşayan ve Lübnanlı bir milyarderin oğluyla sevgili olan Nick, kolay paranın, kolay seksin ve her zaman her yerde bulabildiği kokainin keyfini sürer. Romanın en komik bölümlerinden birinde Thatcher'ın bizzat kendisi de boy gösterir. Eşcinsel seksin sınırlandırılmamış betimlemelerinin altı, Nick'e bir Henry James saplantısı verilerek çizilir (büyük usta cinsellikten tiksiniyordu); Hollinghurst bayrağını gösterişle dalgalandırır. AIDS'in ortaya çıkışı romanın ilerleyen bölümlerine karanlık bir hava verir; bu hastalık, olay örgüsünün içine düştüğü kapan açılırken ıstırap ve ihaneti sahnenin ortasına taşır. Ancak atmosfer, umutsuzluk ya da trajedinden çok uzaktır; Hollinghurst, Nick'in "dünyaya karşı duyduğu şaşırtıcı derecede koşulsuz sevgi"yle özdeşleşmiş gibidir.

Cinselliğe yönelimi dışında The Line of Beauty, İngiliz edebiyatı geleneğine ait bir roman; incelikli, titiz bir yazım tarzı, karakterlere yönelik derin bir kavrayışı var ve toplum içindeki konuşma alışkanlıklarını çok iyi yansıtıyor. Esprili ve olay örgüsü ustaca şekillendirilmiş olan roman, yazarın izinden giderek eşcinselliğin tüm yönlerini eleştirmeye kalkmadan olduğu gibi kabul eden tüm okurlara keyif veriyor. **RegG**

2666

Roberto Bolaño

Yazarın doğum tarihi | 1953 (Şili), 2003 (İspanya)
İlk yayın tarihi | 2004
İlk yayınevi | Anagrama (Barselona)
Orijinal dili | İspanyolca

Eğer 2666 bir tarih olsaydı, kaçınılmaz olarak yazarın ölümünden sonraya işaret edecekti. Bolaño'nun ölmeden kısa bir süre önce yazdığı bu roman, bir kötülük tohumunu ortaya döküyor ve romanın beş bölümü bu tohumu bir yazarın, Benno von Archimboldi'nin ele geçmeyen hayaline dönüştürüyor. İlk bölümde, dört edebiyat eleştirmeni onu metinlerinde ararken yaşamları onunla kuşatılmış hale geliyor ve sonunda, Meksika'nın Ciudad Juárez kentinin üstü kapalı bir versiyonu olan Santa Teresa'nın sokaklarında onu buluyorlar. İkinci bölümde aynı kent, felsefeci Amalfitano'nun öğretmenlik yaptığı, okuduğu, karısına onun kendisini terk ettiğini hatırlattığı ve oradan yeni yetme kızı Rosa'nın yanına nasıl kaçabileceğini düşündüğü bir tecrit yeri. Üçüncüde, Fate adındaki bir spor muhabiri, bir boks maçını haber yapmak üzere Santa Teresa'ya geliyor ama sonunda burada kadınlara karşı işlenen suçlara dair bir soruşturmaya dahil oluyor. Bu üç öykü okuru dördüncüye, romanın esas karanlık kilit noktasına götürüyor: Amansız ve yıpratıcı bir cinayetler silsilesi, bu cinayetlerin tarihleri ve onlarla ilgili yürütülen sonuçsuz soruşturma. Son bölümün sonunda, sırf Santa Teresa'ya varabilmek için 20. yüzyılı aşıp gelmiş gibi görünen Archimboldi (bir Alman yazarın takma adı) yeniden ortaya çıkıyor.

Aceleci okurlar açısından yanına yanaşılmaz bir meydan okumayla Bolaño, 2666'da, en uç noktada soyut düşünceleri en nefes kesici aksiyonla birleştirip altına kolay tanınan imzasını atarak başka herkesten farklı ve canının istediği gibi yazabileceğini gösteriyor. **DMG**

The Book about Blanche and Marie
Per Olov Enquist

Yazarın doğum tarihi | **1934 (İsveç)**
İlk yayın tarihi | 2004
İlk yayınevi | Norstedts (Stockolm)
Orijinal adı | **Boken om Blanche och Marie**

The Book about Blanche and Marie, J.M. Charcot'un Paris'in dışındaki Salpêtrière Hastanesi'ndeki kötü ünüyle tanınan histeri hastası ve belki de sevgilisi Blanche Wittman'la Nobel Ödülü sahibi, radyumun kâşiflerinden Polonyalı bilimci Marie Curie'nin hayatlarını anlatmaktadır. Blanche, Salpêtrière Hastanesi'nden ayrıldığında, Marie'nin asistanı ve ev arkadaşı olur. Öldüğünde, bir kolu ve iki bacağı uzun süre radyumla temas etmesi nedeniyle kesilmiş olan Blanche, sonu hiç gelmeyen "Aşk nedir?" sorusu üzerine üç defter dolusu yorum yazmıştır.

Enquist, hem karakterlerinden ayrılamıyor hem de inatla dışlarında kalıyorken, bir yandan da kendisi aracılığıyla konuşmalarına izin verir ve metin içindeki varlığını şiddetle ortaya koyar. Birinci şahıs anlatımında ortaya çıkarak görevine duyduğu tutkuyu, ilhamını ve elindeki kaynakları kullanışını anlatır. Belirli ayrıntılara ve anlara gelişigüzel odaklanıp yeniden sonuca varan Enquist, bize, karakterlerinin hayatlarından samimi kesitler sunuyor.

Neyin tarihten geldiği neyin Enquist'in kendi hayali olduğunu kestirmek zor olduğu için, metin ilk bakışta zorlayıcı ve donuk. Bu hassas, endişe uyandırıcı roman, birçok postmodern yazarın tarihi ele alışındaki şiddet ve eğlenceden uzaklaşarak, tarihsel olayların romana nasıl yön vereceği konusunda daha sakin, daha duyarlı ama aynı ölçüde de açık fikirlerle dolu bir çizgi izliyor. **LL**

Enquist, birinci şahıs anlatımında ortaya çıkarak görevine duyduğu tutkuyu, ilhamını ve elindeki kaynakları kullanışını anlatır

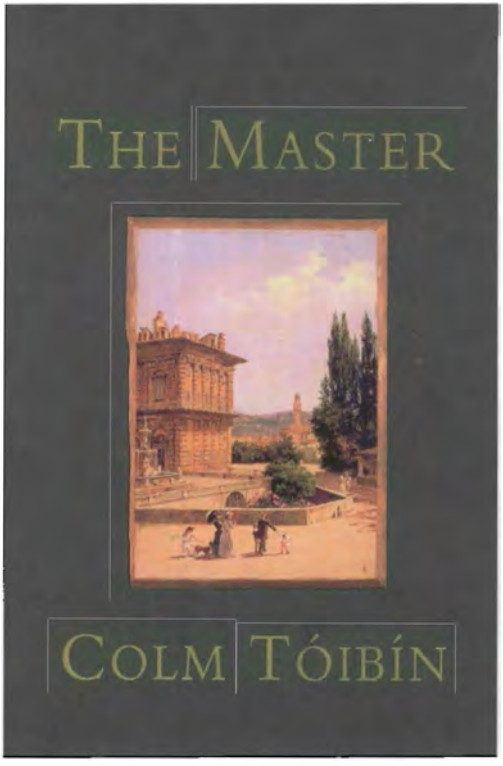
▲ **Enquist, 1960'lardan beri İsveç kültüründe öne çıkan bir figür olmuştur; romanları ayrıntılı tarihsel araştırmalara dayanır.**

Üstad

The Master

Colm Tóibín

Yazarın doğum tarihi | 1955 (Irlanda)
İlk yayın tarihi | 2004
İlk yayınevi | Picador (Londra)
Yılın Romanı Ödülü | 2004

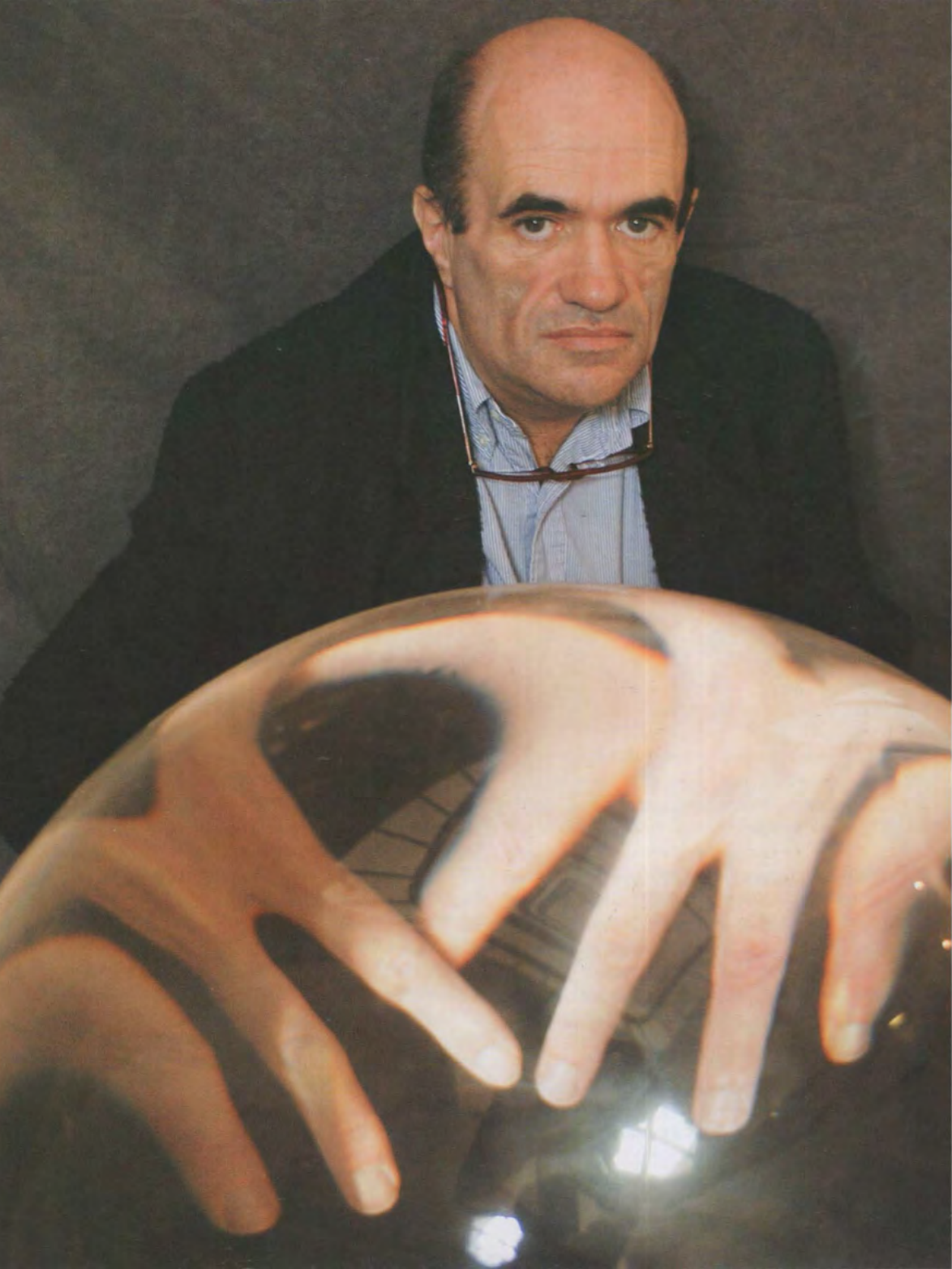

▲ **Tóibín'in kitabı, Henry James'in yaşamının farklı açılardan ele almaya çalışıyor.**

▶ **Tóibin, kitap yazarken herhangi biri gibi davrandığını söylüyor: "Ben herkesten farklı biri değilim... Ben sadece hikaye anlatan bir adamım."**

Üstad'da Tóibín, Henry James'in yaşamını, oyunu Guy Domville'in başarısızlığının utancını yaşadığı 1895 yılından, kardeşi William ve ailesinin, James'in Rye'daki çok sevdiği evi Lamb House'u ziyaret ettikleri 1899 yılına dek anlatır. Romanda zaman, birçok yerde mekâna göre ikinci planda kalır, özellikle de odaların ve evlerin yanında. Roman, taklide kaçmadan Jamesvari bir bilinç dünyası yaratır.

Üstad'da sahneler ve olaylar ayrı ayrı, canlı ayrıntılarla betimlenir; James'in İrlanda gezisi, beceriksiz uşaklarla yaptığı bıktırıcı görüşmeleri, arkadaşı Constance Woolson'un intiharının ardından gelen gerçek dışı dönem. Tóibín, James'in zihnine giden yolu, romanı James'in çocukluğuna ve gençliğine döndüren rüyalar, anılar ve onun yaşamı boyunca gerçekleşen bir dizi ölüm ve yitim aracılığıyla inşa eder. Ayrıca deneyimlerin, ya da deneyimlerden vazgeçişlerin, nasıl James'in kurmaca dünyası için birer malzemeye dönüştüğünü de göstermeye çalışıyor. Roman, hem ustaca hem de güçlü bir biçimde yazarlığın açıklığı ve gizliliği ve James'in, eşcinsellikten ayrı düşünülemese de tamamen onunla açıklanamayan tutkusunun doğası üzerine sorular ortaya koyar. Birçok romancının yaşam öykülerine yöneldiği bir dönemde yayımlanan Üstad, yaşam öyküsü ve kurmacanın karşılaştığı ve birbirini dönüştürdüğü yeni bir yol bulur. **LM**

The Plot Against America
Philip Roth

"Bizim vatanımız Amerika'ydı"

▲ **Bir A.B.D. pulunun üzerine basılan Nazi mührü Philip Roth'un gerçek olaylara dayanan bu romanında yarattığı alternatif tarih için güçlü bir sembol.**

Yazarın doğum tarihi | 1933 (ABD)
İlk yayın tarihi | 2004
İlk yayınevi | Houghton Mifflin (Boston)
Sidewise Alternatif Tarih Ödülü | 2004

Bu dikkate değer "gerçek-kurgu" eser, A.B.D.'nin 1940'lardaki siyasal öyküsünün yanı sıra, Philip Roth adındaki kahramanıyla, yazarın çocukluğuna ait gerçek bir öyküyü anlatıyormuş gibi duruyor. Şoka uğramamız öykünün yoldan çıkıp "eğer" kipine geçmesiyle olur. Yahudi düşmanı, tecrit yandaşı usta bir savaş pilotu olan Lindbergh, 1940 yılında yapılan başkanlık seçimlerini beklenmedik biçimde kazanır ve gizemli kayboluşundan önceki iki yıl boyunca A.B.D.'deki yarı Nazi güçlerinin iplerini yavaş yavaş gevşetir. Hitler'le "anlaşma"ya varır ve onun Yahudi karşıtı siyasetini kabul eder. Geçici halefi soykırımlarla tamamlanmış bir faşist rejimi yerleştirmeye başlamıştır ki, o dönem seçimi Roosevelt kazanır ve tarih bildiğimiz rayına oturur.

Kitabın gücü, anımsanan kişisel ayrıntıları aynı derecede güvenilir genel olaylarla bir arada dokumasındadır. Roth aşırıya kaçmamaya özen gösterir (bu roman 1984 değildir) ve inanılmaz olanı az çok akla yatkın hale getirmeyi başarır. Bilinmeyenin etkisini güçlendirmek için bilinen olgulardan yararlanır: Örneğin Yahudilerin linç edilmesi net bir biçimde 1930'larda siyahların linç edilişini çağrıştırır ve bazı Yahudilerin faşist rejimlerle işbirliği yapması gibi Avrupa Yahudi düşmanlığının kimi gerçek olayları burada ustalıkla canlandırılır. Amerika'da kentlere göçün herkesi nasıl bir potada erittiğine dair çizilen resim, bütünüyle inandırıcı. Ve elbette yazarı Philip Roth olduğu için bu roman konusuna rağmen eğlenceli. Amerikalılık üzerine, Yahudilik üzerine ve yazarın büyüdüğü dönem üzerine tadı damağınızda kalan bir öykü. Ne tam anlamıyla isyankâr ne de tam anlamıyla vatansever sayılabilecek bir kitaptır bu ama okur, sürüp giden eğlencenin ardında işleyen bir kafa ve kalp olduğunu hissedebilir. **PMB**

Deniz

The Sea

John Banville

Yazarın doğum tarihi | **1945 (Irlanda)**
İlk yayın tarihi | **2005**
İlk yayınevi | **Picador (Londra)**
Man Booker Ödülü | **2005**

"Bellek hareketi sevmez, şeyleri durağan saklamayı yeğler." Banville'in son romanının özünde bu anlayış yatar. Deniz, Max Morden'ın acı kaybını ve ardından çocukluk anılarının mekânına yaptığı yolculuğu anlatır. Bu yolculuk, görsel zevkleri çok gelişmiş olan sanat tarihçisi Morden'ın, geçmişi bir sanat eseri haline getirme çabasıdır. Karısı için tuttuğu yas onu, özgün bir aşk ve yitim sahnesi, zamanın gelgitlerinin aşındırıcı etkisine dayanacak özgün bir drama aramaya zorlar.

Banville'in düzyazılarında her zaman mucizevi birşeyler var; buradaki mucize de imgeler oluşturmak için sözcükleri kullanma, günlük hayatın her zamanki sabit akışının altında, büyülü bir biçimde birden, şimdiki zamana ait bir tavır, bir bakış ya da şekil bulma yeteneğidir. Roman, yitirmenin ne demek olduğunu tekinsiz bir yoğunlukla anlatırken ölümün ve bedenin kocayışının çirkinliğini betimler. Roman ölüm ve ölümün değişmeyen küçültücülüğü üzerineyse de, bundan ve diğer her şeyden ağır basan, belleğin ve sanatın, ölmeyen bir şeyi, masumiyet kadar ölümden muaf bir şeyi yakalama gücüdür. Bu roman sanat eserlerinden, Bonnard'dan, Whistler'dan ve Vermeer'den, Shakespeare'den, Proust'tan ve Beckett'tan alıntılanan imgeler ve sözler içinde yüzüyor. Morden'ın çocukluğuna yaptığı yolculuk, onun sanata saygı duruşunun içine pürüzsüzce ve çok nefis bir biçimde dokunmuş. Bu romanı okurken insan aynı anda hem ölmenin ne olduğunu seziyor hem de kendisini zamanın dalgalı akışından kopmuş ve durgun bir imgenin ortasındaki sessizliğe yükseltilmiş hissediyor. **PB**

We're Doing Fine

Arno Geiger

Yazarın doğum tarihi | **1968 (Avusturya)**
İlk yayın tarihi | **2005**
İlk yayınevi | **Carl Hanser Verlag (Munih)**
Orijinal adı | **Es geht uns gut**

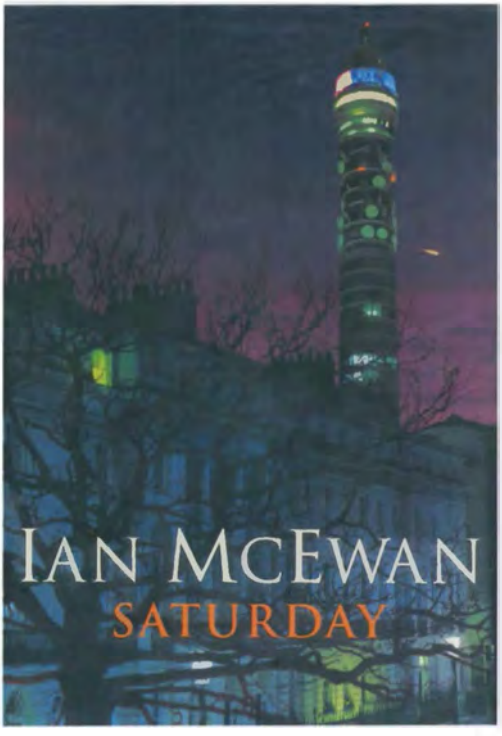
Başarılı bir genç yazar olan Philipp Erlech, büyükbabasının Viyana'nın dışındaki evini miras almıştır. Her zaman kendi ailesinin geçmişinden hassasiyetle kaçınmış olan Philipp, yalnızca güzel bir villa değil, daha da önemlisi üç kuşağın yaşadığı hayatların hatıralarını da devralmış olduğunu anladığında, nihayet "yitik zaman" ı yakalar. Tavan arasında, toz içinde bulduğu sayısız mektup ve belge Philipp'in aile bireylerinin hikâyelerini içermektedir. Bunların arasında Nazilere karşı çıkan ama sonunda savaş sonrası Avusturya Kabinesi'nde önemli bir resmi görevli haline gelen büyükbabası Richard'ın; Richard'ın savaşın son günlerinde yitirilen oğlu Peter'in ve Philipp'in annesi olan fizikçi kızı Ingrid'in hikâyeleri de vardır.

Çağdaş Avusturya tarihinin kilit tarihleri arasında dolaşan kitabın durumu bir bölümden ötekine dramatik biçimde değişmektedir. Geiger, Erlach ailesinin hikâyesini belirli ölçüde yeniden yapılandırabilecek olan ama yalnızca yazarın sağladığı bilgiye ne karışan ne de ilgi duyan Philipp'i de karakterlerden biri haline getiren süreçte, karakterlerin her birini konuşturur.

Ailenin 1938–2001 yılları arasındaki tarihinin izini süren bu roman elbette aynı zamanda Avusturya tarihinin de bir parçasıdır. Kitap, Richard'ın politikasından kızı Ingrid'e yabancılaşmasına ve Ingrid'in trajik ölümüne kadar uluslarının tarihine paralel uzanan, "yitik zaman" olduğu düşünülen süreci yeniden yakalama çabasındaki bir aile tarihidir. **LB**

Saturday
Ian McEwan

Yazarın doğum tarihi | **1948 (İngiltere)**
İlk yayın tarihi | **2005**
İlk yayınevi | **Jonathan Cape (Londra)**
İlk ABD baskısı | **Nan A. Talese (New York)**

"Can çekişen motorun gürültüsü gittikçe kayboluyor"

▲ **Saturday'de insan yaşamının büyük felaketlere karşı savunmasızlığı, arka plandaki uluslararası terörizm bağlamında irdelenir.**

15 Şubat 2003, Cumartesi. Ünlü beyin cerrahı (Başbakan Tony Blair'le bizzat bağlantı kurmuşluğu vardır) ve mutlu bir aile babası olan Henry Perowne, sabahın erken saatlerinde birdenbire uyanır ve Londra'daki muhteşem evinin yatak odası penceresine doğru gider. Özenle gerçekçi kılınan imgeler ("serin suların borulardan aşağı akması" ve "lağımın bir anlık bir ihmalle taşıp gitmesi" kadar kolayca) giderek artarken biz de onun keyifle uyanışına tanık olur ve orta yaşlı, başarılı bir adamın yaşamında ve zihninde bir günlük yolculuğa çıkarız.

Ne var ki Perowne'nin fazlasıyla hak edilmiş bir tatil gününden beklentileri, kuyruklu yıldız gibi gözün önünden kayıp geçen (işin aslı bu yanan bir uçaktır) ve ona göklerdeki 11 Eylül terörünü anımsatan uğursuz bir işaretle şekillenir. Daha önceki romanlarında McEwan, Yahudi soykırımı, Soğuk Savaş ve Thatcherizm gibi politik ve toplumsal konulara el atmıştı; Saturday'deyse onun kurmaca dünyasının üzerine "gerçek yaşam"ın gölgesini düşüren bu kez küresel terörizm ve Irak'taki olası katliamdır.

Alev alan kargo uçağı güvenli bir biçimde iniş yapar ancak Perowne'nin gününü çok geçmeden daha kişisel türden bir terör ele geçirir; Baxter adında bıçaklı bir sokak serserisiyle tedirgin edici bir karşılaşma yaşar. Squash oynamaya ve daha önceden kararlaştırılan, aile üyelerinin katılacağı akşam yemeği için alışveriş yapmaya giderken arabası yoldan geçen bir BMW'nin dikiz aynasına çarpar ve yaşamı diğer arabanın şoförüyle kesişir; şoför yalnızca bir beyin cerrahının anlayabileceği türden beyin hastalığına sahip bir serseridir. Baxter ve tehditkâr arkadaşı, terörü Perowne ailesinin akşamına da sokmak üzere geri gelirler. Politik arka planla Baxter öyküsü arasında olması beklenen büyük örtüşme hiçbir zaman tam anlamıyla somutlaşmaz ama belki de böylesi daha iyidir. Saturday, gücünün doruğundaki bir romancının eseri. **MH**

Measuring the World
Daniel Kehlmann

Yazarın doğum tarihi | **1975 (Almanya)**
İlk yayın tarihi | 2005
İlk yayınevi | Rowohlt (Reinbeck)
Orijinal adı | Die Vermessung der Welt

Bu kitap, iki büyük Alman dehası olan matematikçi Carl Gauss (1777–1855) ve kâşif Alexander von Humboldt'un (1769–1859) romanıdır. Başlangıçtan itibaren hayat hikâyeleri arasında hem benzerlikler hem de farklılıklar vardır. Gauss, yoksul koşullardan gelmektedir ama dehası küçük yaşında fark edilmiştir; Humboldt asil bir ailede dünyaya gelmiş ve ilk baştan beri büyük adam olması için eğitilmiştir. İkisi de yaşadıkları zamandaki dünyayı birbirinden son derece farklı inceleyen yaklaşımları temsil eder. Carl Gauss fiziksel dünyanın çok azını görmüştür ama çoğunluğunu zihin gözüyle görmektedir (dünyanın görünmez manyetik alanını araştırmakta, tam bir sabır oyunu oynamaktadır); von Humboldt ise fiziksel dünyayı olabildiğince çok görmek ve anlamak için uzaklara yolculuk yapar.

Kehlmann'ınki, çok şey ifade eden bazı ayrıntılar sunan ama kalan çoğunluğu hayal gücüne bırakan, neredeyse yüzeysel sayılabilecek bir üsluptur. Biyografiler arasında yavaş ve metodik gezintiler yapmaz, yalnızca bazı bölümlerin üstünde durur (her zaman açıkça görülmeleri gerekmez) ve çoğunu ustaca atlayarak, ünün konuları üzerindeki etkisinin sınırlarını çizer. Her iki adam da (Kehlmann'ın biraz süslemesinin yardımıyla) kendi dünyalarında yaşayan, bilgi edinme tutkusuyla dolu "adalar"dır

Kehlmann kendisi de bu iki karakterin tutkularından ve bu iki büyük dehanın sonunda başarıyı yakalamak için yapmaya hazır oldukları şeylerden etkilenmiştir. Her ikisi de kendi yöntemleriyle kendi dünyalarına kapanmıştır. Gauss'un pek sosyal bir karakter olmamasının yanında von Humboldt da başka insanları umursamaz. Measuring the World iki tarihsel figürü, canlılıkla, olağanüstü bir bilgelikle ve her zaman olağanüstü yumuşak biçimde ortaya koyduğu hafif bir alaycılıkla tasvir eder. **LB**

▲ **Measuring the World yayınlandığında henüz yirmili yaşlarında olan Kehlmann Nabokov ve Proust'la kıyaslanır.**

YAZARLAR DİZİNİ

A
Achebe, Chinua 489, 528, 585
Arrow of God 585
Things Fall Apart 529
Acker, Kathy
Blood and Guts in High School 740
Ackroyd, Peter 756
Hawksmoor 756
Adams, Douglas 698, 783
Dirk Gently's Holistic Detective Agency 783
Hitchhikers' Guide to the Galaxy 698–689
Agnon, Shmuel Yosef
In the Heart of the Seas 450
Alas, Leopoldo
The Regent's Wife 194
Alcott, Louisa May
Little Women 164–165
Alegria, Ciro
Broad and Alien is the World 417
Algren, Nelson
The Man with the Golden Arm 454
Allain, Marcel and Souvestre, Pierre
Fantômas 266
Allende, Isabel 721
Ruhlar Evi 720
Of Love and Shadows 772
Amado, Jorge 526
- Gabriela, Clove and Cinnamon 526
- Tent of Miracles 632
Ambler, Eric
- Cause for Alarm 398
- Dark Frontier 398
Amis, Kingsley
- Lucky Jim 485, 543
- The Old Devils 766
Amis, Martin
- London Fields 799
- Money: A Suicide Note 737
Anand, Mulk Raj
- Untouchable 377
Anderson, Jessica
- The Commandant 664
Andric, Ivo 432
- Bosnian Chronicle 435
- The Bridge on the Drina 432, 435
Andrzejewski, Jerzy
- Ashes and Diamonds 447
Angelou, Maya 638, 639
- I Know Why the Caged Bird Sings 639
Anonymous
- The Life of Lazarillo de Tormes 30–31
- The Tale of the Bamboo Cutter 24
- The Thousand and One Nights 22–23, 71
Antunes, António Lobo 734
- Fado Alexandrino 734
Apuleius, Lucius
- The Golden Ass 26–27
Aragon, Louis 372, 373
The Bells of Basel 372–3
Arbuthnot, John
Memoirs of Martinus Scriblerus 47
Arenas, Reinaldo
Before Night Falls 831
Arguedas, José Maria
Deep Rivers 531
Ariyoshi, Sawako 650
The Twilight Years 650
Arlen, Michael
The Green Hat 305
Arlt, Roberto
The Seven Madmen 341
Asimov, Isaac
I, Robot 458
Foundation 471
Asturias, Miguel Ángel
The President 439
Atwood, Margaret
Alias Grace 863
The Handmaid's Tale 754–5
Surfacing 648
Atxaga, Bernardo
Obabakoak 793
Austen, Jane 66, 88, 608
Elinor and Marianne 86
Emma 90
MansŞeld Park 90
Northanger Abbey 54, 79
Pride and Prejudice 88–9
Sense and Sensibility 66, 86–7
Auster, Paul 775, 800
City of Glass 774
Ghosts 774
The Locked Room 774
Moon Palace 801
The Music of Chance 806
The New York Trilogy 774
Azuela, Mariano
The Underdogs 281

B
Bâ, Mariama
So Long a Letter 700
Bachmann, Ingeborg
Malina 648
Ways of Dying 648
Baldwin, James 482, 511
Giovanni's Room 510
Go Tell It on the Mountain 482
Ballard, J.G.
Crash 654–5
Empire of the Sun 746
Balzac, Honoré de 183, 624
Le Comédie Humaine 106, 107, 114
Eugénie Grandet 106
Lost Illusions 114–15
Le Père Goriot 107
Banks, Iain 745
The Crow Road 825
The Wasp factory 744
Banks, Russell
Cloudspitter 883
Banville, John 925
The Sea 947
Shroud 924
Barbusse, Henri 260
The Inferno 260
Under Fire 279
Baricco, Alessandro
Silk 869
Barker, Pat
The Eye in the Door 866
The Ghost Road 866
Regeneration 814, 866
Regeneration Trilogy 814, 866
Barnes, Djuna 379
Nightwood 378
Barnes, Julian 739
Flaubert's Parrot 738
Barth, John 793
The Floating Opera 510
Barth, Joseph 597
Giles Goat-Boy 597
Barthelme, Donald 815
The Dead Father 671
Bartol, Vladimir
Alamut 398
Bassani, Giorgio
The Garden of the Finzi-Continis 571
Bastos, Augusto Roa
I the Supreme 660
Bataille, Georges 126
The Abbot C 465
Blue of Noon 519
Story of the Eye 335
Bazán, Emilisa Pardo
The Manors of Ulloa 201
Beauvoir, Simone de 165, 454
The Mandarins 494
Becker, Jurek
Jacob the Liar 627
Beckett, Samuel 67, 161, 177, 368, 394, 472, 582
Krapp's Last Tape 220
Malone Dies 468, 473
Molloy 468
Murphy 394
The Unnamable 468
Beckford, William 71
Vathek 71
Behan, Brendan 525
Borstal Boy 524
Behn, Aphra 39
Oroonoko 39
Bellow, Saul 666, 815
Dangling Man 426
Herzog 583
Humboldt's Gift 667
Bennett, Arnold 259
The Old Wives' Tale 258
Berger, John 748
G 649
Bernanos, Georges 594
Under Satan's Sun 316
Bernhard, Thomas
Extinction 764
Wittgenstein's Nephew 725
Bernières, Louis de
Captain Corelli's Mandolin 850
Blanchot, Maurice
Death Sentence 451
Bolaño, Roberto 887
Savage Detectives 887
2666 942
Böll, Heinrich 643
Billiards at Half-Past Nine 534
Group Portrait With Lady 643
The Lost Honor of Katharina Blum 661
Borges, Jorge Luis 757
Labyrinths 562
Borowski, Tadeusz
This Way for the Gas Ladies and Gentlemen 451
Botton, Alain de
On Love 840
Bowen, Elizabeth 610
Eva Trout 611
The Heat of the Day 455
To the North 350
Boyd, Martin
The Cardboard Crown

481
Boyle, T. Coraghessan 771
Drop City 939
World's End 770
Brautigan, Richard 668, 669
In Watermelon Sugar 613
Willard and His Bowling Trophies 668
Breton, André 327, 373
Arcanum 17 433
Nadja 326
Brink, André 703
A Dry White Season 671, 703
An Instant in the Wind 671
Rumors of Rain 671
Brittain, Vera
Testament of Youth 361
Broch, Hermann 437
The Death of Virgil 437
The Guiltless 465
Brontë, Anne 127
The Tenant of Wildfell Hall 126
Brontë, Charlotte 122
Jane Eyre 122–3, 399, 602
Villette 122
Brontë, Emily 127
Wuthering Heights 126
Buchan, John
The Thirty-Nine Steps 274–5
Bulgakov, Mikhail
The Master and Margarita 600–1
Bunyan, John
Pilgrim's Progress 56
Burgess, Anthony 566
A Clockwork Orange 567
A Clockwork Testament 575
Enderby Outside 575
Inside Mr. Enderby 575
Burney, Fanny 66
Camilla 79
Cecilia 79
Evelina 66
Burroughs, Edgar Rice
Tarzan of the Apes 271
Burroughs, William 484, 541
Junkie 484
The Naked Lunch 484, 540
Queer 484
Butler, Samuel 174
Erewhon 174
Buzzati, Dino
The Tartar Steppe 412–13
Byatt, A.S.
Frederica Quartet 696
Possession 433
The Virgin in the Garden 696

C
Cain, James M.
The Postman Always Rings Twice 370–1
Calvino, Italo 440, 656, 757
The Castle of Crossed Destinies 657
If on a Winter's Night a Traveler 699
Invisible Cities 651
The Path to the Nest of Spiders 440
Camões, Luís Vaz de 354
The Lusiad 32
Camus, Albert 161, 226, 420, 421, 469
The Outsider 420–1, 426, 444
The Plague 444
The Rebel 468
Canetti, Elias
Auto-da-Fé 374
Cao Xueqin
A Dream of Red Mansions 74
Capek, Karel
War with the Newts 382
Capote, Truman 532
Breakfast at Tiffany's 532–3
In Cold Blood 592–3
Carey, Peter 875
Jack Maggs 875
Oscar and Lucinda 786
Carpentier, Alejo
Kingdom of this World 455
The Lost Steps 486
Carroll, Lewis
Alice Through the Looking Glass 170–1
Alice's Adventures in Wonderland 156–7, 170
Carter, Angela
Nights at the Circus 741
The Passion of New Eve 824
Casares, Adolfo Bioy
Morel's Invention 412
Cassola, Carlo
Bebo's Girl 550
Catalá, Victor
Solitude 254
Cather, Willa 306
The Professor's House 306
Cela, Camilo José
The Hive 475
Journey to Alcarria 447
Céline, Louis-Ferdinand
Journey to the End of the Night 352
Cercas, Javier 911
Soldiers of Salamis 911
Cervantes Saavedra, Miguel de 36, 61, 95
Don Quixote 31, 35, 46
The Travels of Persiles and Sigismunda 36
Chandler, Raymond 404
The Big Sleep 404–5, 488
The Long Good-Bye 488
Chatwin, Bruce
On the Black Hill 720
Childers, Erskine
The Riddle of the Sands 246
Chopin, Kate
The Awakening 230
Christie, Agatha
The Murder of Roger Ackroyd 315
Cioran, Emil
On the Heights of Despair 371
Clarke, Arthur C.
2001: A Space Odyssey 616–17
Claus, Hugo
The Sorrow of Belgium 730
Cleland, John
Fanny Hill 52
Cocteau, Jean 301, 362
Les Enfants Terribles 336–7
Coe, Jonathan
What a Carve Up! 840
Coelho, Paulo 880, 881
The Devil and Miss Prym 907
Veronika Decides to Die 880
Coetzee, J.M. 731, 888
Disgrace 888–9, 905
Dusklands 662
Foe 41
In the Heart of the Country 682
The Life and Times of Michael K 731
Waiting for the Barbarians 714
Cohen, Albert 618
Belle du Seigneur 619
Colette 293
Claudine's House 292
Collins, Wilkie 145
The Moonstone 163, 374
The Woman in White 144–5
Conrad, Joseph 243, 250
Heart of Darkness 242, 354, 529
Nostromo 251
The Secret Agent 256
Conscience, Hendrik
The Lion of Flanders 110
Cooper, James Fennimore
The Last of the Mohicans 98–9
The Pioneers 99
Coover, Robert 793
Pricksongs and Descants 631
Couperus, Louis
Eline Vere 206
Crace, Jim 817
Arcadia 817
Cummings, E.E. 297
The Enormous Room 296
Cunningham, Michael 882
The Hours 882

D
Dabydeen, David
Disappearance 848
Dangarembga, Tsitsi
Nervous Conditions 784
Danielewski, Mark Z.
House of Leaves 896
D'Annunzio, Gabriele
The Child of Pleasure 205
Davies, Robertson
Deptford trilogy 635
Fifth Business 635
Davis, Lydia
The End of the Story 858
De Roberto, Federico
The Viceroys 219
Defoe, Daniel 43
Moll Flanders 42
Robinson Crusoe 40–1, 42, 57
Deliber, Miguel
The Heretic 884
DeLillo, Don 876
Mao II 815
Underworld 877
White Noise 752

Deloney, Thomas
Thomas of Reading 34
Desai, Anita
Clear Light of Day 709
Desani, G.V.
All About H. Hatterr 449
Deshpande, Shashi
Small Remedies 899
Diaz del Castillo, Bernal
The Conquest of New Spain 37
Dick, Philip K.
Do Androids Dream of Electronic Sheep? 616
Minority Report 616
Paycheck 616
"We Can Remember It For You Wholesale" 616
Dickens, Charles 50, 62, 128
Bleak House 136, 256
David CopperŞeld 129
Great Expectations 148, 875
"Mudfrog sketches" 109
Oliver Twist 108–9
Diderot, Denis 426
Encyclopédie 79
Jacques the Fatalist 79
The Nun 80–1
Rameau's Nephew 85
Dillon, Ellis
The Bitter Glass 529
Dinesen, Isak 388
Out of Africa 388
Döblin, Alfred
Berlin Alexanderplatz 338
Doctorow, E.L.
The Book of Daniel 646
Ragtime 663
Dodge, Jim 807
Stone Junction 806
Dos Passos, John 395
U.S.A. 395
Dostoyevsky, Fyodor 67, 95, 154, 207, 714
Crime and Punishment 160–1
The Devils 175
The Idiot 165
Notes from the Underground 154
Douka, Maro
Fool's Gold 706
Doxiadis, Apostolos
Uncle Petros and Goldbach's Conjecture 829
Doyle, Sir Arthur Conan
The Adventures of Sherlock Holmes 216–17
The Hound of the Baskervilles 241
Drabble, Margaret 562, 781
The Radiant Way 781
Drakulic, Slavenka
As if I Am Not There 890
Dreiser, Theodore
Sister Carrie 237
du Maurier, Daphne 399
Rebecca 399
Dumas, Alexandre 121
The Count of Monte-Cristo 121
The Three Musketeers 118–19
Duncker, Patricia
Hallucinating Foucault 868
Duong Thu Huong
Paradise of the Blind 790
Duras, Marguerite 584
The Lover 746
The Ravishing of Lol V. Stein 584
The Vice-Consul 599
Durrell, Lawrence 512
Justine 513
Dürrenmatt, Friedrich 480
The Judge and His Hangman 480

E
Eça de Queiros, José Maria 181
The Crime of Father Amado 180–1
Echenique, Alfredo Bryce 637
A World for Julius 637
Eco, Umberto 236, 708, 791
Foucault's Pendulum 791
The Name of the Rose 709
Edgeworth, Maria
Castle Rackrent 84
Eeden, Frederik van
The Quest 199
Eichendorff, Joseph von 97
The Life of a Good-for-Nothing 97
Eliot, George 125, 144, 172
Adam Bede 143
Middlemarch 172, 791
The Mill on the Floss 146–7
Silas Marner 149
Ellis, Bret Easton
American Psycho 811
Ellison, Ralph 478
Invisible Man 478–9
Ellroy, James
The Black Dahlia 778–9
Elsschot, Willem
Cheese 360
Emecheta, Buchi
The Joys of Motherhood 676
Endo, Shusaku
Deep River 849
Silence 594
Enquist, Per Olov 943
The Book about Blanche and Marie 943
Equiano, Oloudah 75
The Interesting Narrative 75
Erdrich, Louise
Love Medicine 752
Esquivel, Laura 795
Like Water for Chocolate 795
Esterházy, Péter 900
Celestial Harmonies 900
Eugenides, Jeffrey 836
Middlesex 924
The Virgin Suicides 836

F
Faber, Michel
Under the Skin 904
Fakinou, Eugenia
Astradeni 814
Farrell, J.G. 693
Empire Trilogy 693
The Siege of Krishnapur 657, 693
The Singapore Grip 693
Troubles 693
Faulkner, William 344, 404
Absalom, Absalom! 382
The Sound of Waves 496
Faulks, Sebastian 843
Birdsong 843
Ferrante, Elena
Troubling Love 857
Fielding, Henry 52
Joseph Andrews 46
Shamela 46, 48
Tom Jones 50–1, 76
Findley, Timothy
The Wars 686
Fitzgerald, F. Scott 311
The Great Gatsby 310
Tender is the Night 367, 386
Flaubert, Gustave 141, 167, 192, 738
Bouvard and Pécuchet 190
Un Coeur Simple 192
Madame Bovary 140–1
Sentimental Education 167
Fleming, Ian 483
Casino Royale 483
Foer, Jonathan Safran
Everything is Illuminated 926
Fontane, Theodor 231
Effi Briest 220
The Stechlin 231
Ford, Ford Madox 277
The Good Soldier 277, 305
Parade's End 330
Forster, E.M. 265, 377, 608
Howards End 265, 302
A Passage to India 302
A Room with a View 261, 302
Fowles, John 628, 793
The French Lieutenant's Woman 628–9
The Magus 599
Frame, Janet
Faces in the Water 560
The Lagoon and Other Stories 560
France, Anatole
Thaïs 209
Franzen, Jonathan
The Corrections 920
Fredriksson, Marianne
Simon and the Oaks 760
Freud, Esther 818
Hideous Kinky 819
Frisch, Max
I'm Not Stiller 497
Homo Faber 519
Fuentes, Carlos 570
The Death of Artemio Cruz 570

G
Gaddis, William
The Recognitions 499
Gaite, Carmen Martin
The Back Room 696
Galdós, Benito Pérez
Compassion 224
Galeano, Eduardo
Memory of Fire 766
Gallego, Ruben 937
White on Black 937
Galloway, Janice
The Trick is to Keep Breathing 796
Galsworthy, John 255
The Forsyte Saga 255,

481
Gárdonyi, Géza
Eclipse of the Crescent Moon 232
Gary, Romain 544
Promise at Dawn 544
The Roots of Heaven 509
Gaskell, Elizabeth 134
Cranford 134–5
North and South 138–9
Gay, John
The Beggar's Opera 47
Memoirs of Martinus Scriblerus 47
Geiger, Arno
We're Doing Fine 947
Gemmell, David
Drenai series 751
Legend 751
Ghose, Zulşkar
The Triple Mirror of the Self 829
Ghosh, Amitav 804
The Shadow Lines 804
Gibbons, Stella 355
Cold Comfort Farm 354
Gibson, William 743
Neuromancer 742
Gide, André 226
The Counterfeiters 310
Fruits of the Earth 226–7
The Immoralist 226, 244
Strait is the Gate 261
Gissing, George
New Grub Street 214
Godwin, William
The Adventures of Caleb Williams 74
Enquiry Concerning Political Justice 74
Goethe, Johann Wolfgang von 64, 69, 426
Elective Affinities 85
Faust 600
The Sorrows of Young Werther 64–5
Wilhelm Meister's Apprenticeship 70, 76–7, 84, 138
Gogol, Nikolay 95, 365
Dead Souls 114
The Nose 107
Golding, William
Lord of the Flies 492–3
Goldsmith, Oliver
The Vicar of Wakeşeld 58–9
Gombrowicz, Witold
Ferdydurke 390
Goncharov, Ivan
Oblomov 144
Gordimer, Nadine 701, 719
Burger's Daughter 700
July's People 719
Gorky, Maxim 105, 307
The Artamonov Business 307
Mother 257
Goytisolo, Juan 598
Marks of Identity 598
Gracq, Julien
The Opposing Shore 471
Grass, Günter 555
Cat and Mouse 555, 574
Danzig Trilogy 555, 574
Dog Years 555, 574
The Tin Drum 538–9, 574
Gray, Alasdair
Lanarck: A Life in Four Books 716–17
Green, Henry 319
Back 439
Blindness 319
Living 341
Loving 430
Greene, Graham 397, 467, 594
Brighton Rock 396–7
The End of the Affair 466
The Honorary Consul 653
It's a Battleşeld 256
Power and the Glory 414
The Quiet American 500
Grimmelshausen, Hans von
The Adventurous Simplicissimus 37
Grossmith, George & Weedon
Diary of a Nobody 218
Guma, Alex la
In the Fog of the Seasons' End 651
Gupta, Sunetra
Memoirs of Rain 820
Gutiérrez, Pedro Juan
Dirty Havana Trilogy 886

H
Haasse, Hella
Forever a Stranger 866
Haddon, Mark 933
The Curious Incident of the Dog in the Night-Time 932
Haggard, H. Rider
King Solomon's Mines 199
Hall, Radclyffe 331
The Well of Loneliness 330
Hammett, Dashiell 351
The Maltese Falcon 345
The Thin Man 350
Hamsun, Knut
Growth of the Soil 282
Hunger 207
Handke, Peter 780
The Afternoon of a Writer 780
The Left-Handed Woman 680
Hardy, Thomas 125, 178, 354
Far from the Madding Crowd 178–9
Jude the Obscure 138, 219
Tess of the D'Urbervilles 178, 212
Hart, Maarten't
A Flight of Curlews 692
Hartley, L.P.
The Go-Between 489
Hasek, Jaroslav
The Good Soldier Svejk 316–17
Hawthorne, Nathaniel 71
The House of the Seven Gables 132
The Scarlet Letter 129
Haywood, Eliza
Love in Excess 42
H.D. 821
Asphodel 820
Head, Bessie
A Question of Power 658
Hébert, Anne
The First Garden 785
Hedayat, Sadeq
The Blind Owl 391
Heerden, Etienne van
Ancestral Voices 762
Heinlein, Robert
Stranger in a Strange Land 561
Heller, Joseph 552
Catch-22 553
Hemingway, Ernest 320, 362, 395, 415
A Farewell to Arms 342–3
For Whom the Bell Tolls 414–15
The Old Man and the Sea 477
The Sun Also Rises 321
Hemmerechts, Kristien 873
Margot and the Angels 872
Hemon, Aleksander 922
Nowhere Man 923
Hempel, Amy
Reasons to Live 753
Hernández, José
Martin Fierro 185
Herr, Michael 687
Dispatches 686
Hesse, Hermann 423
The Glass Bead Game 423
Siddhartha 296
Steppenwolf 326
Highsmith, Patricia
The Talented Mr. Ripley 506
Hildebrand
Camera Obscura 112–13
Himes, Chester
Blind Man with a Pistol 631
Hines, Barry
A Kestrel for a Knave 612–13
Hodgson, William Hope
The House on the Borderland 258
Høeg, Peter 823
Smilla's Sense of Snow 823
Hoffmann, E.T.A. 95
The Life and Opinions of Tomcat Murr 95
Hofmann, Gert
The Parable of the Blind 761
Hogg, James
The Private Memoirs and Confessions of a Justişed Sinner 96
Hölderlin, Friedrich
Hyperion 81
Hollinghurst, Alan 608
The Line of Beauty 942
The Swimming Pool Library 787
Honchar, Oles
The Cathedral 611
Houellebecq, Michel 885
Elementary Particles 884
Platform 921
Whatever 856
Hrabal, Bohumil 588
Closely Watched Trains 589
Hugo, Victor 102
The Hunchback of Notre Dame 102–3
Les Misérables 150–1

Hurston, Zora Neale 392
Their Eyes Were Watching God 392
Hustvedt, Siri 936
What I Loved 936
Huxley, Aldous 288, 356
Antic Hay 288
Brave New World 357
Crome Yellow 288
Eyeless in Gaza 387
Huysmans, Joris-Karl
Against the Grain 194
Down There 212

I
Infante, Guillermo Cabrera
Three Trapped Tigers 586
Irving, John
The Cider House Rules 760
A Prayer for Owen Meany 794
Isherwood, Christopher 376
Goodbye to Berlin 406–7
The Last of Mr. Norris 377
Ishiguro, Kazuo 724
An Artist of the Floating World 765
A Pale View of Hills 725
Remains of the Day 765, 798
The Unconsoled 862

J
James, Henry 48, 245, 942, 944
The Ambassadors 245
The Portrait of a Lady 187
What Maisie Knew 224
The Wings of a Dove 244
Jameson, Storm
A Day Off 361
Jansson, Tove
The Summer Book 649
Japin, Arthur 929
In Lucia's Eyes 928
Jelenik, Elfriede
The Piano Teacher 730
Jiménez, Juan Ramón 270
Platero and I 271
Jo Jung-rae
The Taebek Mountains 773
Johnson, B.S.
House Mother Normal 647
Johnson, Samuel 66
Dictionry of the English Language 56
Rasselas 56
Johnson, Uwe 636
Jahrestage 636
Jones, David
In Parenthesis 390
Jong, Erica 659
Fear of Flying 658
Joyce, James 155, 167, 229, 280, 291, 301, 395, 454, 582, 671, 716
A Portrait of the Artist as a Young Man 280, 395
Ulysses 31, 168, 237, 290–1
Jung Chang 816
Wild Swans 816
Jünger, Ernst
The Glass Bees 513
The Storm of Steel 285

K
Kadare, Ismail 906
Broken April 711
Spring Flowers, Spring Frost 907
The Successor 934
Kafka, Franz 95, 365, 374, 391, 420, 582, 711, 810
Amerika 321
The Castle 318
Metamorphosis 318
The Trial 308–9, 318
Kawabata, Yasunari
A Thousand Cranes 481
Kazantzákis, Nikos
The Last Temptation of Christ 438, 502–3
Zorba the Greek 438
Kehlmann, Daniel
Measuring the World 949
Keller, Gottfried
Green Henry 138
Kelman, James
The Busconductor Hines 748
How Late it was, How Late 851
Kemal, Yasar
Memed, My Hawk 501
Keneally, Thomas
Schindler's Ark 722–3
Kennedy, A.L. 842
Looking for the Possible Dance 842
Kerouac, Jack 517
On the Road 516–17
Kertész, Imre 670
Fateless 670
Kesey, Ken 568, 609
One Flew over the Cuckoo's Nest 568
Sometimes a Great Notion 586
Kincaid, Jamica
Annie John 761
King, Stephen 688
The Shining 689
Kingsley, Charles 152
The Water-Babies 152–3
Kingsolver, Barbara
The Poisonwood Bible 879
Kipling, Rudyard 238, 239
Kim 238–9
Kis, Danilo 590
Garden, Ashes 590
Kleist, Heinrich von
Michael Kohlhaas 86
Klima, Ivan
Waiting for the Dark, Waiting for the Light 847
Koeppen, Wolfgang 487
Death in Rome 496
The Hothouse 486
Konrád, György
The Case Worker 632
Kosmac, Ciril
A Day in Spring 490
Kossmann,Alfred
The Fireworks 711
Smell of Sadness 711
Kotzwinkle, William
The Fan Man 662
The Midnight Examiner 805
Krasznahorkai, László
The Melancholy of Resistance 797
Krleza, Miroslav
On the Edge of Reason 403
The Return of Philip Latinowicz 353
Kross, Jaan
The Czar's Madman 692
Professor Marten's Departure 740
Kundera, Milan 705, 750
The Book of Laughter and Forgetting 704
The Unbearable Lightness of Being 750
Kureishi, Hanif
The Buddha of Suburbia 803

L
La Fayette, Marie-Madelaine Pioche de Lavergne, Comtesse de 38
The Princess of Clèves 38
Laclos, Pierre Choderlos De
Dangerous Liaisons 68–9
Laforet, Carmen
Andrea 436
Lagerkvist, Pär
Barabbas 466
Lagerlöf, Selma 213
Gösta Berlings Saga 213
Lahiri, Jhumpa 931
The Namesake 931
Lampedusa, Giuseppe Tomasi di
The Leopard 219, 531
Laó Guànzhong
The Romance of Three Kingdoms 25
The Water Margin 25
Lao She
Rickshaw Boy 388
Larsen, Nella 328
Passing 343
Quicksand 328
Laurence, Margaret
The Diviners 660
Lautréamont, Comte de
Maldoror 166
Lawrence, D.H. 305, 354, 387
Lady Chatterley's Lover 332–3
The Rainbow 275, 799
Sons and Lovers 269
Women in Love 285
Laxness, Halldór
Independent People 378
Laye, Camara
The Dark Child 489
A Dream of Africa 489
Le Carré, John 577
Smiley's People 706
The Spy Who Came in from the Cold 577
Tinker Tailor Soldier Spy 706
Le Fanu, Sheridan 155
In a Glass Darkly 175
Uncle Silas 155
Leavitt, David 768
Lost Language of Cranes 768
Lee, Harper 547
To Kill a Mockingbird 546
Lee, Laurie 537
Cider with Rosie 536
Lem, Stanislaw 554

Solaris 554
Lennox, Charlotte
The Female Quixote 54
Lenz, Siegfried 614
The German Lesson 614
Leonard, Elmore
Get Shorty 808–9
LaBrava 732
Lermontov, Mikhail Yurevich
A Hero of Our Times 113
Leskov, Nicolai
The Enchanted Wanderer 177
Lessing, Doris 563
The Golden Notebook 562
The Grass is Singing 459
Levi, Carlo 449
Christ Stopped at Eboli 433
Levi, Primo 443
The Drowned and the Saved 443, 763
If Not Now, When 728
If This Is a Man 442–3, 763
Lewis, M.G.
The Monk 78
Lewis, Saunders
Monica 348
Lewis, Sinclair
Babbitt 292, 718
Main Street 286, 292
Lewis, Wyndham 284, 346, 347
The Apes of God 346
Tarr 284
Lindgren, Astrid
Pippi Longstocking 428–9
Lispector, Clarice
The Hour of the Star 684
The Passion According to G.H. 587
Llosa, Mario Vargas 909
The Feast of the Goat 908
The Time of the Hero 571
The War at the End of the World 716
London, Jack 247
The Call of the Wild 246
Loo, Tessa de
The Twins 841
Lovecraft, H.P. 380, 381
At the Mountains of Madness 380–1
Lowry, Malcolm
Under the Volcano 441

M

McCabe, Patrick 822
The Butcher Boy 822
McCoy, Horace 375
They Shoot Horses, Don't They 375
MacDonald, Ann-Marie
Fall on Your Knees 869
McEwan, Ian 697, 914
Atonement 915
The Cement Garden 697
Enduring Love 877
First Love, Last Rites 697
In Between the Sheets 697
Saturday 948
McGahern, John
Amongst Women 808
Machado de Assis, Joaquim Maria 189
Dom Casmurro 230
The Posthumous Memoirs of Brás Cubas 189
Quincas Borba 189
MacInnes, Colin
Absolute Beginners 543
City of Spades 543
Mr. Love and Justice 543
Mackenzie, Henry
The Man of Feeling 62
Mahfouz, Naguib
Midaq Alley 446
Miramar 603
Malouf, David
Remembering Babylon 835
Malraux, André
Man's Fate 360
Mankell, Henning 813
Faceless Killers 813
Mann, Heinrich 252
Professor Unrat 252–3
Mann, Thomas 220, 252, 304, 422
Buddenbrooks 240
Death in Venice 268, 496
Doctor Faustus 445
Joseph and His Brothers 424
The Magic Mountain 304
Manning, Frederic
Her Privates We 345
Manzoni, Alessandro
The Betrothed 99
Marai, Sandor
Embers 422
Marias, Javier 938
All Souls 769
A Heart So White 828
Your Face Tomorrow 939
Markaris, Petros
The Late-Night News 857
Markson, David
Wittgenstein's Mistress 790
Márquez, Gabriel Garcia 236, 606, 736, 850
Autumn of the Patriarch 674, 908
Love in the Time of Cholera 762
No One Writes to the Colonel 560
One Hundred Years of Solitude 607
Martel, Yann 919
Life of Pi 918
Martin-Santos, Luis
Time of Silence 564
Martinez, Tomás Eloy 861
Santa Evita 861
Martorell, Joanot and Galba, Marti J. de
Tirant lo Blanc 28
Matesis, Pavlos
The Daughter 810
Mathews, Harry
Cigarettes 784
Maturin, Charles Robert
Melmoth the Wanderer 94
Maugham, William Somerset 276, 427
Of Human Bondage 276
The Razor's Edge 427
Maupassant, Guy de 204, 391
Bel-Ami 195
Pierre and Jean 204
A Woman's Life 192
Mauriac, François 358
Vipers' Tangle 358
Mazzantini, Margaret
Don't Move 912–13
Mda, Zakes
The Heart of Redness 905
Melville, Herman 130
Moby-Dick 130–1
Mendoza, Eduardo
A Light Comedy 868
Meri, Veijo
The Manila Rope 518
Merle, Robert
Day of the Dolphin 608
Michaels, Anne
Fugitive Pieces 867
Miller, Henry 368
Tropic of Cancer 368
Mishima, Yukio 641
The Sea of Fertility 640
Mishra, Pankaj
The Romantics 890
Mistry, Rohinton
A Fine Balance 859
Mitchell, David 941
Cloud Atlas 940
Mitchell, Margaret 384
Gone With the Wind 384–5
Mitford, Nancy 456
Love in a Cold Climate 456
The Pursuit of Love 456
Miyuki, Miyabe
CrossŞre 878
Mofolo, Thomas
Chaka the Zulu 314
Montalbán, Manuel Vásquez 707
Southern Seas 707
Moore, Alan & Gibbons, Dave
Watchmen 764
Moore, Lorrie
Anagrams 767
Like Life 802
Moravia, Alberto 340, 448
Disobedience 449
A Ghost at Noon 490
The Time of Indifference 340
Moritz, Karl Philipp
Anton Reiser 70
Morris, William 269
News from Nowhere 214–15, 220
Morrison, Toni 685
Beloved 773
The Bluest Eye 640
Song of Solomon 684
Mpe, Phaswane
Welcome to Our Hillbrow 917
Mphahlele, Es'kia
Down Second Avenue 536
Mukherjee, Bharati
The Holder of the World 835
Mulisch, Harry 830
The Discovery of Heaven 830
Multatuli
Max Havelaaer 147
Murakami, Haruki 854, 927

Kafka on the Shore 927
The Wind-Up Bird Chronicle 855
Murakami, Ryu
Almost Tranparent Blue 682
Murasaki Shikibu
The Tale of Genji 24
Murdoch, Iris 558
The Bell 524
The Sea, The Sea 694
A Severed Head 559
Under the Net 491
Murnane, Gerald
Inland 793
Musil, Robert 359
The Man Without Qualities 359
Young Törless 254
Mutis, Alvaro 834
The Adventures and Misadventures of Maqroll 834

N
Nabokov, Vladimir 105, 504, 565
Ada 623
Lolita 504–5
Pale Fire 564
Pnin 516
Naipaul, V.S. 702
A Bend in the River 702
Enigma of Arrival 770
In a Free State 647
Narayan, R.K. 530
The Guide 530
Nashe, Thomas
Unfortunate Traveller 34
Ngugi wa Thiong'o
Matigari 767
The River Between 589
Nin, Anaïs 39, 690
Delta of Venus 690–1
Nooteboom, Cees
All Souls Day 883
Rituals 710
Nothomb, Amélie 893
Fear and Trembling 893
Novalis
Henry of Ofterdingen 84

O
Oates, Joyce Carol 165, 897
Blonde 896
them 623
O'Brien, Edna 569
The Country Girls 550
Girl with Green Eyes 569
O'Brien, Flann
At Swim-Two-Birds 411
The Third Policeman 602
O'Brien, Tim
If I Die in a Combat Zone 805
The Things They Carried 805
O'Connor, Flannery 591
Everything that Rises Must Converge 591
Wise Blood 476
Oe, Kenzaburo
Pluck the Bud and Destroy the Offspring 534
O'Hanlon, Ardal
The Talk of the Town 886
Ondaatje, Michael
The English Patient 826–7
O'Neill, Jamie
At Swim, Two Boys 912
Onetti, Juan Carlos
The Shipyard 551
Önnepalu, Tõnu
BorderState 899
Orwell, George 383
Animal Farm 430–1
Coming up for Air 383
Keep the Aspidistra Flying 383
Nineteen Eighty-Four 452–3, 651
Osadchyi, Mykhaylo
Cataract 642
Oz, Amos
Black Box 776
My Michael 776
Özdamar, Emine
Life is a Caravanserai 831

P
Paasilinna, Arto 665
The Year of the Hare 664
Pagnol, Marcel 579
Jean de Florette 579
Manon des Sources 578–9
Palahniuk, Chuck 910
Choke 910
Palmen, Connie 812
The Laws 812
Pamuk, Orhan
The White Castle 757
Papadiamantis, Alexandros
The Murdress 249
Papini, Giovanni 289
Life of Christ 288
Park Kyong-ni
Land 856
Parnell, T.
Memoirs of Martinus Scriblerus 47
Paskov, Viktor
Ballard for Georg Henig 769
Pasolini, Pier Paolo 498, 683
The Ragazzi 499
Pasternak, Boris
Doctor Zhivago 514–15
Pater, Walter
Marius the Epicurean 195
The Renaissance 195
Paton, Alan
Cry, the Beloved Country 450
Pavese, Cesare
The Harvester 419
The Moon and the BonŞres 461
Pavic, Milorad
Dictionary of the Khazars 749
Paz, Octavio 464
The Labyrinth of Solitude 464
Peake, Mervyn 462
Gormenghast 462
Titus Groan 438
Pelevin, Victor
The Clay Machine-Gun 864
The Life of Insects 874
Perec, Georges 695
Life: A User's Manual 694
Things 592
A Void / Avoid 622
W, or the Memory of Childhood 674
Pérez-Reverte, Arturo
The Dumas Club 824
Pessoa, Fernando 747
The Book of Disquiet 729
Piglia, Ricardo
Money to Burn 874
Pirandello, Luigi
One, None and a Hundred Thousand 315
Plath, Sylvia
The Bell Jar 575
Plunkett, James
The Trusting and the Maimed 501
Poe, Edgar Allan 71, 94, 117, 381, 391
The Fall of the House of Usher 111
The Pit and the Pendulum 116–17
Poniatowska, Elena
Here's to You, Jesusa! 634
Pope, Alexander 346
Dunciad 47
Memoirs of Martinus Scriblerus 47
Powell, Anthony 672
A Dance to the Music of Time 673
Powell, Padgett
Typical 815
Proulx, E. Annie 846
The Shipping News 846
Proust, Marcel 69, 106, 114, 325
Rememberance of Things Past 48, 324–5
Prus, Boleslaw
Pharaoh 225
Puig, Manuel
Heartbreak Tango 633
Kiss of the Spider Woman 680
Pushkin, Alexander 105
Eugene Onegin 104–5, 113
Puzo, Mario 625
The Godfather 624
Pynchon, Thomas 596, 600
V. 582
The Crying Lot of 49 504, 596
Gravity's Rainbow 652

Q
Queneau, Raymond
Exercises in Style 444

R
Rabelais, François 95
Gargantua and Pantagruel 31
Radcliffe, Ann
The Mysteries of Udolpho 76
Radiguet, Raymond 300
The Devil in the Flesh 301
Ransmayr, Christoph
The Last World 785
Réage, Pauline
The Story of O 491
Rebreanu, Liviu
The Forest of the Hanged 295
Remarque, Erich Maria

All Quiet on the Western Front 339
Rhys, Jean 410
Good Morning, Midnight 410
Wide Sargasso Sea 122, 602
Rice, Anne 679
Interview with the Vampire 678–9
Richardson, Dorothy
Pilgrimage 605
Richardson, Samuel 52, 66
Clarissa 48–972
Pamela 48
Rilke, Rainer Maria 262, 263
The Notebooks of Malte Laurids Brigge 262
Rios, Julián
Larva: Midsummer Night's Babel 741
Robbe-Grillet, Alain
Jealousy 522
Rodriguez de Montalvo, Garci
Amadis of Gaul 29
Rojas, Fernando de
Celestina 28
Rolfe, Frederick
Hadrian the Seventh 249
Rosa, João Guimarães
The Devil to Pay in the Backlands 503
Rose, Gillian
Love's Work 858
Roth, Henry
Call it Sleep 365
Roth, Joseph
The Radetzky March 353
Roth, Philip 626, 728
The Human Stain 901
The Plot Against America 946
Portnoy's Complaint 627
Rousseau, Jean-Jacques 67, 85
Confessions 69
Émile; or, on Education 57
Julie; or, the New Eloise 57, 62
Reveries of a Solitary Walker 67
Sophie: or Woman 57
Roussel, Raymond
Impressions of Africa 265
Locus Solus 272
Roy, Arundhati 871
The God of Small Things 870
Roy, Gabrielle
The Tin Flute 436
Rulfo, Juan
The Burning Plain 500
Rushdie, Salman 449, 600, 713, 748, 815, 923
Midnight's Children 712–13, 736, 824
The Satanic Verses 788–9
Shame 736
Ruyslinck, Ward
The Deadbeats 518
Ryunosuke, Akutagawa
Rashomon 278–9

S

Saadawi, Nawal El
Woman at Point Zero 667
Sade, Marquis de 72
Justine 72–3
The 120 days of Sodom 70
Saer,Juan José 735
The Witness 735
Sagan, Carl 759
Contact 758
Sagan, Françoise 495
Bonjour Tristesse 494
Saint-Exupéry, Antoine de
The Little Prince 424
Salgari, Emilio
Sansokan: The Tigers of Mompracem 236
Salih, Tayeb
Seasons of Migration to the North 634
Salinger, J.D. 67, 470
The Catcher in the Rye 470, 559
Franny and Zooey 559
Sand, George 120
The Devil's Pool 120
Indiana 120
Sandel, Cora
Alberta and Jacob 318
Saramago, José 747
Baltasar and Blimunda 729
The History of the Siege of Lisbon 796
The Year of the Death of Ricardo Reis 747
Sarmiento, Domingo Faustino
Facundo 119
Sartre, Jean-Paul 226, 401, 468, 784
Being and Nothingness 400
Nausea 400, 426
Sayers, Dorothy L.
Murder Must Advertise 364
The Nine Tailors 374
Schlink, Bernhard 860
The Reader 860
Schnitzler, Arthur
None but the Brave 237
Schreber, Daniel P.
Memoirs of my Nervous Illness 248
Schulz, Bruno
The Street of Crocodiles 365
Sciascia, Leonardo 595
To Each His Own 595
Scott, Sir Walter 91, 106, 110, 121
Ivanhoe 94, 102
Rob Roy 91
Waverley novels 91, 94
Sebald, W.G. 916
Austerlitz 916
Vertigo 810
Seghers, Anna
Transit 428
Selimovic, Mesa
Death and the Dervish 594
Selvon, Sam
The Lonely Londoners 508–9
Sembène, Ousmane
God's Bits of Wood 551
Serge, Victor
The Case of Comrad Tulayev 457
Seth, Vikram 838
A Suitable Boy 839
Shahnoor, Shahan
Retreat Without Song 335
Sharma, Akhil
An Obedient Father 908
Shelley, Mary Wollstonecraft 93
Frankenstein 92–3
Shi Nai'an
The Water Margin 25
Shields, Carol 837
The Stone Diaries 837
Shute, Nevil 460
A Town Like Alice 461
Sienkiewicz, Henryk
Quo Vadis 221
Sillitoe, Alan 527
Birthday 527
Saturday Night and Sunday Morning 527
Sinclair, Iain
London Orbital 930
Sinclair, May 294
Life and Death of Harriett Frean 295
Sinclair, Upton
The Jungle 256
Singer, Isaac Bashevis 548
The Magician of Lublin 548
The Manor 605
Skvorecky, Josef
The Cowards 683
The Engineer of Human Souls 683
Slauerhoff, J.J.
The Forbidden Realm 354
Sleigh, Dan
Islands 930
Smith, Zadie 903
White Teeth 902
Smollett, Tobias George 52
Humphry Clinker 63
Peregrine Pickle 53
Roderick Random 53
Soldati, Mario
The American Bride 683
Soljan, Antun
The Port 663
Solzhenitsyn, Alexander 572, 573
Cancer Ward 619
The First Circle 622
One Day in the Life of Ivan Denisovich 572
Somerville & Ross 233
Some Experiences of an Irish R.M. 232–3
Somoza, José Carlos 935
Lady Number Thirteen 934
Soseki, Natsume
Kokoro 272–3
Spark, Muriel 557, 576
The Girls of Slender Means 576
The Prime of Miss Jean Brodie 556
Stead, Christina 416
The Man Who Loved Children 416
Stein, Gertrude 362, 363, 395
The Autobiography of Alice B. Toklas 362
The Making of Americans 314
Steinbeck, John 393, 409
The Grapes of Wrath 408–9
Of Mice and Men 393

Stendhal 101, 810
The Charterhouse of Parma 110
The Red and the Black 100–1
Stephens, James
The Charwoman's Daughter 268
Sterne, Laurence 50, 61, 95, 793
A Sentimental Journey 62
Tristram Shandy 60–1, 189, 394
Stevenson, Robert Louis
The Strange Case of Dr. Jeckyll and Mr. Hyde 200–1
Treasure Island 190–1
Stoker, Bram
Dracula 222–3
Stowe, Harriet Beecher
Uncle Tom's Cabin; or, Life Among the Lowly 132–3
Strauss, Botho
Couples, Passerby 718
The Young Man 751
Strifer, Adalbert
Indian Summer 142
Strindberg, August 202, 203
By the Open Sea 208
The People of Hemsö 202–3
The Red Room 186
Süskind, Patrick
Perfume 757
The Pigeon 772
Svevo, Italo
As a Man Grows Older 229
Zeno's Conscience 229, 301
Swift, Graham
Waterland 732
Swift, Jonathan 346, 602, 710, 716
Gulliver's Travels 44–5, 47
Memoirs of Martinus Scriblerus 47
A Modest Proposal 46
Szczypiorski, Andrzej
The Beautiful Mrs. Seidenman 763

T
Tabucchi, Antonio 853
Pereira Declares: A Testimony 853
Tagore, Rabindra Nath 820
Home and the World 282
Taktsis, Costas
The Third Wedding 574
Tanizaki, Junichiro
Some Prefer Nettles 329
Tartt, Donna 833
The Secret History 832
Tekin, Latife
Berji Kristin: Tales from the Garbage Hills 748
Thackeray, William
Makepeace 124
Vanity Fair 125
Tharoor, Shashi
The Great Indian Novel 797
Thompson, Hunter S. 609, 645
Fear and Loathing in Las Vegas 644–5
Thoreau, Henry David
Walden 137
Thornburg, Newton
Cutter and Bone 676–7
Thurber, James 463
The 13 Clocks 463
Timm, Uwe
The Invention of Curried Sausage 847
Timmermans, Felix
Pallieter 281
Shimmerings of Death 281
Tóibín, Colm 945
The Master 944
Tolkein, J.R.R.
The Hobbit 391, 507
The Lord of the Rings 391, 507
Tolstoy, Leo 69, 169, 193
Anna Karenina 125, 184–5
The Death of Ivan Ilyich 193
The Kreutzer Sonata 210
War and Peace 150, 168
Toole, John Kennedy
Confederacy of Dunces 47, 710
Topol, Jáchym 852
City Sister Silver 852
Tournier, Michel
The Ogre 635
Tressi
Tl
Trevc
F
Troll
B
161
The Last Chronicle of Barset 161
Palliser series 482
Phineas Finn 166
Tsypkin, Leonid
Summer in Baden-Baden 714
Tunström, Göran
The Christmas Oratorio 733
The Thief 733
Turgenev, Ivan 173
Fathers and Sons 149
King Lear of the Steppes 170
Spring Torrents 173
Twain, Mark 197
The Adventures of Huckleberry Finn 196–7
Tom Sawyer 197

U
Ugresic, Dubravka 892
The Museum of Unconditional Surrender 892
Undset, Sigrid 298
Kristín Lavransdatter 298
Updike, John 545
Rabbit at Rest 545
Rabbit is Rich 545, 718
Rabbit Redux 545, 642
Rabbit, Run 545

V
Valera, Juan
Pepita Jimenez 180
Vallejo, Fernando
Our Lady of the Assassins 855
Vassilikos, Vassilis 604
Z 604
Vazov, Ivan
Under the Yoke 205
Verga, Giovanni 188
The House by the Medlar Tree 188
Verne, Jules
Around the World in Eighty Days 176–7
446
Froth on the Daydream 446
Vidal, Gore 620
Myra Breckinridge 620–1
Vila-Matas, Enrique 898
Bartleby and Co. 898
Vilas, Xosé Neira
Memoirs of a Peasant Boy 561
Vittorini, Elio
Conversations in Sicily 419
Volpi, Jorge 891
In Search of Klingsor 891
Voltaire 85
Candide 54–5
Vonnegut, Kurt, Jr. 581, 630
Cat's Cradle 580
Slaughterhouse Five 630

W
Wäldä-Sellasse
The New World 305
Walker, Alice 726
The Color Purple 726–7
Possessing the Secret of Joy 828
Wallace, David Foster 865
Infinite Jest 864
Wallace, Lew
Ben-Hur 186
Walpole, Horace
The Castle of Otranto 58
Walser, Martin 549
Anselm Kristlein trilogy 549
Halftime 549
Warner, Alan
Morvern Callar 862
Warner, Marina
Indigo 825
Warner, Sylvia Townsend
Summer will Show 387
Wassmo, Herbjørg
The House with the Blind Glass Windows 715
Tora trilogy 715
Waterhouse, Keith
Billy Liar 542–3
Watson, Winifred 402
Miss Pettigrew Lives for a Day 403
Waugh, Evelyn
Brideshead Revisited 434
Decline and Fall 329
Webb, Chris
The Graduate 580

Wells, H.G. 387
The Island of Dr. Moreau 221
The Time Machine 220, 221
The War of the Worlds 221, 228–9
Welsh, Irvine 845
Trainspotting 844
West, Nathanael
Miss Lonelyhearts 364
West, Rebecca 283, 386
The Return of the Soldier 283
The Thinking Reed 386
Wharton, Edith 267, 287
The Age of Innocence 286
Ethan Frome 266
The House of Mirth 251
White, Edmund
A Boy's Own Story 728
White, Patrick 418
The Living and the Dead 418
Voss 521
White, T.H.
The Once and Future King 523
The Sword in the Stone 523
Wilde, Oscar 94, 194
The Picture of Dorian Gray 211
Williamson, Henry
The Chronicles of Ancient Sunlight 323
The Patriot's Progress 323
Tarka the Otter 323
Wilson, Angus
No Laughing Matter 608
Winterson, Jeanette
Oranges are not the Only Fruit 824
Sexing the Cherry 801
Written on the Body 824
Witkiewicz, Stanislaw Ignacy
Insatiability 348
Wodehouse, P.G.
Thank You, Jeeves 366
Wolf, Christa 615, 675
Patterns of Childhood 675
The Quest for Christa T. 615
Wolfe, Thomas 244
Look Homeward, Angel 344
Wolfe, Tom 609
The Bonfire of Vanities 777
The Electric Kool-Aid Acid Test 609
Wolkers, Jan
Back to Oegstgeest 587
Woolf, Virginia 313
Mrs. Dalloway 312–13, 882
Orlando 334
To The Lighthouse 323
The Waves 349
Wright, Richard
Native Son 411
Wú Chéng-en
Monkey: Journey to the West 32–3
Wyndham, John
Day of the Triffids 473, 520
The Midwich Cuckoos 520

Y

Yerofeev, Venedikt
Moscow Stations 633
Yoshimoto, Banana
Kitchen 782
Moonlight Shadow 782
Yourcenar, Marguerite 474
Memoirs of Hadrian 475

Z

Zafón, Carlos Ruiz
The Shadow of the Wind 928
Zamyatin, Yevgeny
We 302–3
Zhang Jia
Leaden Wings 715
Zhang Xianliang
Half of Man Is Woman 753
Mimosa 753
Zola, Émile 100, 183, 416
La Bête Humaine 208
Drunkard 182–3
Germinal 163, 198
Nana 187
Les Rougons-Macquart 208
Thérèse Raquin 162–3
Zwagerman, Joost 792
Gimmick! 792
Zweig, Arnold 322
The Case of Sergeant Grischa 322
Zweig, Stefan 299
Amok 299
Chess Story 422

KATKIDA BULUNANLAR

Quintet Publishing ve Caretta Yayıncılık, aşağıda isimleri geçen kişilere, kitabın yayınındaki katkılarından dolayı teşekkür eder.

Mark Abley, Bianca Jackson ve Simon Doubt'a; İçerik konusundaki araştırmaları için,

Martha Magor'a; spotlar için,

Reg Grant'a; resimaltları için,

Sheil Land Associates'ten Sonia Land'a, Peter Ackroyd ile olan ilişkileri takip ettiği için,

Liz Wyse, Cathy Meeus ve Siobhan O'Connor'a; telif hakları konusundaki çalışmaları için,

Victoria Wiggins'a; editörlük konusundaki desteği için,

Elaine Shatenstein'a; düzeltmeler için,

Ann Barrett'a; dizinleri hazırladığı için,

Maria Gibbs'a; fotoğrafların araştırılması ve fotoğraf telif haklarının takibi için,

Simon Goggins'a; sayfa tasarımındaki katkıları için,

Phil Wilkins ve Robert Gillam'a; fotoğraf çekimi konusundaki katkıları için,

Irene Scheimberg, Marcus Deyes, Lucy Holliday ve Elisabeth de Lancey'ye katkıları için.

Quintet Publishing, ayrıca aşağıdaki kurum ve kuruluşlara da kitabın içeriğinin oluşturulması sırasında fotoğraf konusundaki yardımları için teşekkür eder.

Lebrecht'ten Elbie Lebrecht;

Getty'den Teresa Riley ve Paul Jennings;

Corbis'ten Tessa Ademolu ve Simon Pearsonat;

Bridgeman'dan Jenny Page;

AKG'den Lucy Brock;

Christie's'den Angela Minshull;

Art Archive/Kobal'dan Anna Barrett.

FOTOĞRAFLAR

Kitabın içinde kullanılan tüm eser sahiplerinin adını yayınlamaya çalışmamıza karşın, sanatçıların isimler alabilir. Un uttuğumuz ya da yanlış yazdığım iz isimlerden özür diler, konuyla ilgili eleştiri ve düzeltmelere açık olduğumuzu belirtmek isteriz.

2 Private Collection, Lauros/Giraudon/Bridgeman 22 TopFoto.co.uk 23 Lebrecht 26 TopFoto.co.uk 27 Charles Walker/TopFoto.co.uk 29 Private Collection/Archives Charmet/Bridgeman 30 Private Collection, Giraudon/Bridgeman 33 Mary Evans Picture Library/Alamy 35 Archivo Iconografico/Corbis 36 Real academia de la Historia, Madrid/Bridgeman 38 Roger-Viollet/TopFoto.co.uk 39 Getty Images 40 Bodleian Library Oxford/The Art Archive 41 Getty Images 43 Getty Images 44 Getty Images 45 Lebrecht 47 TopFoto.co.uk 48 Hermitage, St Petersburg/Bridgeman 50 Lebrecht 51 Victoria and Albert Museum London/Eileen Tweedy/The Art Archive 52 Sheryl Straight/www.eroticabibliophile.com 53 Bettmann/Corbis 55 Lebrecht 56 Mary Evans Picture Library/Alamy 59 Lebrecht 60 Getty Images 61 Getty Images 63 TopFoto.co.uk 64 Museo di Goethe Rome/Dagli Orti/The Art Archive 65 Private Collection Paris/Dagli Orti/The Art Archive 66 Getty Images 67 Lebrecht 68 Private Collection, The Stapleton Collection/Bridgeman 71 Michael Nicholson/Corbis 72 AKG Images 73 AKG Images 75 The British Library/TopFoto.co.uk 77 Lebrecht 80 Lebrecht 87 The Art Archive 88 Time Life Pictures/Getty Images 91 Lebrecht 92 FIA RA/Lebrecht 93 Getty Images 95 Mary Evans Picture Library/Alamy 96 Getty Images 97 Getty Images 98 Burstein Collection/Corbis 99 Lebrecht 100 Getty Images 102 Lebrecht 103 Victor Hugo House Paris/Dagli Orti/The Art Archive 104 Lebrecht 105 Interfoto/Lebrecht 106 Leonard de Selva/Corbis 108 Lebrecht 109 British Museum/Eileen Tweedy/The Art Archive 111 Crawford Municipal Art Gallery, Cork/Bridgeman 112 Hollandse Hoogte/Lebrecht 115 Bibliothèque de l'Institut de France, Paris/Archives Charmet/Bridgeman 116 Getty Images 117 Getty Image 118 Stefano Bianchetti/Corbis 120 Lebrecht 121 Lebrecht 122 David Lyon/Alamy 123 Getty Images 124 Hulton-Deutsch Collection/Corbis 125 Getty Images 127 Brian Seed/Lebrecht 128 Getty Images 130 Bettmann/Corbis 131 The Art Archive 133 Culver Pictures/The Art Archive 134 The Art Archive 135 Lebrecht 136 TopFoto.co.uk 137 Time Life Pictures/The Art Archive 138 TopFoto.co.uk 140 Bibliothèque des Arts Décoratifs Paris/Dagli Orti/The Art Archive 141 Lebrecht 142 Sammlung Rauch Interfoto/Lebrecht 143 TopFoto.co.uk 145 Getty Images 146 Getty Images 148 Getty Images 150 Getty Images 151 Bibliothèque des Arts Décoratifs Paris/Dagli Orti/The Art Archive 152 Lebrecht 153 TopFoto.co.uk 154 Getty Images 155 Hulton-Deutsch Collection/Corbis 156 Lebrecht 157 Lebrecht 158 Time Life Pictures/Getty Images 159 Roger-Viollet/TopFoto.co.uk 160 Rex Features 162 Private Collection, Archives Charmet/Bridgeman 164 Bettmann/Corbis 167 Popperfoto/Alamy 168 Lebrecht 169 The Art Archive 171 The Art Archive 172 Getty Images 173 Lebrecht 174 Getty Images 176 The Art Archive 178 Getty Images 179 Private Collection/Bridgeman 181 Classic Image/Alamy 182 The Art Archive/Harper Collins Publishers 183 Musée Carnavalet Paris/Dagli Orti/The Art Archive 184 Rex Features 188 The Art Archive/Biblioteca Comunale Palermo/Dagli Orti 189 The Art Archive/Biblioteca Nazionale da Rio de Janeiro/Dagli Orti 191 The Art Archive 192 Lebrecht 193 Roger-Viollet/TopFoto.co.uk 196 Pierpont Collection/Corbis 197 Lebrecht 198 Archivo Iconografico/Corbis 200 Getty Images 202 The Art Archive/Strindberg Museum, Stockholm/Dagli Orti 204 Lebrecht 206 Hollandse Hoogte/Lebrecht 207 Lebrecht 209 Lebrecht 210 Lebrecht 211 Corbis 213 Bettmann/Corbis 215 Chris Hellier/Corbis 216 Eileen Tweedy/The Art Archive 217 Historical Picture Archive/Corbis 218 Lebrecht 222 The Art Archive 223 RA/Lebrecht 225 Artur Heiny Forum/Lebrecht 226 Lebrecht 227 AKG Images 228 Getty Images 231 Getty Images 233 Getty Images 236 Corbis 238 Private Collection/MD/The Art Archive 239 © Elizabeth Banks/The Art Archive 240 Private Collection/Marc Charmet/The Art Archive 241 Getty Images 242 Centrospe/United Artists/The Kobal Collection 243 Getty Images 245 Getty Images 247 Getty Images 248 Lebrecht 250 Time Life Pictures/Getty Images 252 Getty Images 253 Getty Images 255 E.O. Hoppé/Corbis 257 Domenica del Corriere/Dagli Orti (A)/The Art Archive 259 Getty Images 260 Popperfoto/Alamy 262 PVDE RA/Lebrecht 263 Archiv Friedrich Interfoto/Lebrecht 264 Private Collection, The Bloomsbury Workshop, London/Bridgeman 267 Bettmann/Corbis 270 The Art Archive 273 Asian Art & Archaeology/Corbis 274 Rex Features 276 Asian Art and Archeology, Inc/Corbis 277 E.O. Hoppé/Corbis 278 Asian Art & Archaeology/Corbis 280 British Library/The Art Archive 283 TopFoto.co.uk 284 Getty Images 287 Condé Nast Archive/Corbis 288 Getty Images 289 David Lees/Corbis 290 Lorenzo Ciniglio/Corbis 291 Bettmann/Corbis 293 Private Collection/Archives Charmet/Bridgeman 294 Condé Nast Archive/Corbis 297 Getty Images 298 Mary Evans Picture Library/Alamy 299 Time Life Pictures/Getty Images 300 Burstein Collection/Corbis 303 Corbis 304 Lebrecht 306 Time Life Pictures/Getty Images 307 TopFoto.co.uk 308 Paris Europa/FOTOTHEK/The Kobal Collection 309 Getty Images 311 Getty Images 312 The British Library/HIP/TopFoto.co.uk 313 HIP/Ann Ronan Picture Library/TopFoto.co.uk 317 Lebrecht 319 Lebrecht 320 Getty Images 322 Lebrecht 324 Harlingue/Roger-Viollet/TopFoto.co.uk 325 Getty Images 327 Getty Images 328 Bettmann/Corbis 331 Getty Images 332 Getty Images 333 Getty Images, Penguin 334 E.O. Hoppé/Corbis 336 Bettmann/Corbis 337 Jean-Pierre Muller/AFP/Getty Images 338 Allianz/Capital/The Kobal Collection 339 Universal/The Kobal Collection 340 Condé Nast Archive/Corbis 342 Bettmann/Corbis 344 Bettmann/Corbis 346 Getty Images 347 Farens Art Gallery, Hull City Museums and Art Galleries/Bridgeman 349 © 1961 Estate of Vanessa Bell, courtesy Henrietta Garnett/The Stapleton Collection/Bridgeman 351 John Springer Collection/Corbis 352 Biblioteca Nationale, Paris/Archives Charmet/Bridgeman 355 Hulton-Deutsch Collection/Corbis 356 Getty Images 357 Christie's Images 358 Lebrecht 359 Getty Images 362 Bettmann/Corbis 363 Andy Warhol Foundation for the Visual Arts/Corbis 366 Images.com/Corbis 367 Christie's Images 368 Getty Images 369 Content Mine International/Alamy 370 Time Life Pictures/Getty Images 372 Musée de Saint-Denis, France/Archives Charmet/Bridgeman 373 Ludwig Museum, Cologne, Giraudon/Bridgeman 375 Condé Nast Archive/Corbis 376 Bettmann/Corbis 379 Oscar White/Corbis 380 TopFoto.co.uk 381 TopFoto.co.uk 383 CSV Archiv, Everett/Rex Features 384 MGM/Album/ AKG Images 385 Getty Images 386 Universal/AKG Images 389 Corbis 392 Corbis 393 Getty Images 394 AGIP RA/Lebrecht 395 Topfoto.co.uk 396 Associated British/The Kobal Collection 397 Bettmann/Corbis 399 Rex Features 400 Private Collection/Archives Charmet/Bridgeman 401 Condé Nast Archive/Corbis 402 Persephone Books 404 Rex Features 405 Warner Bros/The Kobal Collection 406 Viola Roehe/ullstein bild/Lebrecht, AKG Images 407 ABC/Allied Artists/The Kobal Collection 408 AKG Images 409 Time Life Pictures/Getty Images 410 TopFoto.co.uk 413 AKG Images 415 Bettmann/Corbis 416 Writer Pictures/Lebrecht 417 Ediciones Ercilla, Santiago 418 TopFoto.co.uk 420 Roger-Viollet 421 Collection Albert Camus/Archives Charmet/Bridgeman 423 Bettmann/Corbis 425 Condé Nast Archive/Corbis 427 Penguin/Christie's Images 429 Patrik Sjöling IBL Bildbyrå/Lebrecht 431 Random House/The British Library/HIP/TopFoto.co.uk 432 TopFoto.co.uk 434 Penguin/ Christie's Images 435 M. Perio/Lebrecht 437 Getty Images 440 Sophie Bassouls/Corbis 441 Harper Collins/Christie's Images 442 Getty Images 443 AGIP RA/Lebrecht 445 Random House/Lebrecht 448 Time Life Pictures/Getty Images 452 Random House/Christie's Images 453 Random House/AKG Images 454 Rex Features 456 The Illustrated London News Picture Library/Bridgeman 458 Random House; Christie's Images 459 Random House/Lebrecht 460 Getty Images 462 Getty Images 463 Time Life Pictures/Getty Images 464 Time Life Pictures/Getty Images 467 Getty Images 469 Time Life Pictures/Getty Images 470 TAL RA/Lebrecht 472 Private Collection/ Bridgeman 474 Worldimage RA/Lebrecht 476 Harcourt/Christie's Images 477 Random House/Lebrecht 478 Time Life Pictures/Getty Images 479 Time Life Pictures/Getty Images 480 Lipnitzki/Roger-Viollet/TopFoto.co.uk 482 Bettmann/Corbis 483 Horst Tappe/Lebrecht 484 Time Life Pictures/Getty Images 486 Orion Publishing Group/Christie's Images 487 Underwood & Underwood/Corbis 488 Penguin/Christie's Images 492 Faber & Faber/Christie's Images 493 Two Arts/CD/The Kobal Collection 495 Time Life Pictures/Getty Images 498 Getty Images 502 The Kobal Collection 504 Hulton-Deutsch Collection/Corbis 505 MGM/The Kobal Collection 506 Random House/Christie's Images 508 AKG Images 509 Topfoto.co.uk 508 Getty Images 511 Time Life Pictures/Getty Images 512 Time Life Pictures/Getty Images 514 MGM/The Kobal Collection 515 Harper Collins/ Lebrecht 517 Rex Features 520 Penguin/ Christie's Images 521 Penguin/Lebrecht 523 TopFoto.co.uk 525 Getty Images 526 Getty Images 527 Getty Images 528 Time Life Pictures/Getty Images 530 Getty Images/Corbis 532 Getty Images 533 Paramount/The Kobal Collection 535 Corbis 536 Getty Images 538 Seitz/Bioskop/ Hallelujah/The Kobal Collection 539 Random House/AKG Images 540 Harper Collins/Christie's Images 541 Loomis Dean/Time Life Pictures/Getty Images 542 VIC/Waterhall/The Kobal Collection 544 Darlene Hammond/Hulton Archive/Getty Images 545 Hulton Archive/Getty Images 546 Harper Collins/Christie's Images 547 Donald Uhrbrock/Time Life Pictures/Getty Images 548 Time Life Pictures/Getty Images 549 Lebrecht 552 Condé Nast Archive/Corbis 553 Christie's Images 554 Lebrecht 555 Bettmann/Corbis 556 20th Century Fox/The Kobal Collection 557 Hulton-Deutsch Collection/Corbis 558 Time Life Pictures/Getty Images 563 AGIP RA/Lebrecht 565 Time Life Pictures/Getty Images 566 Time Life Pictures/Getty Images 567 Penguin 568 Getty Images 569 TopFoto.co.uk 570 Sophie Bassouls/Corbis Sygma 572 Getty Images 573 TopFoto.co.uk 576 Time Life Pictures/Getty Images 577 Time Life Pictures/Getty Images 578 REMN/A2/MAI-2/The Kobal Collection 579 TopFoto.co.uk 581 Time Life Pictures/Getty Images 582 Harper Collins/Christie's Images 583 Random House/Lebrecht 584 Roger Viollet/ Getty Images 585 Interfoto/Lebrecht 588 Miroslav Zajic/Corbis 590 Corbis 591 Getty Images 593 Getty Images 595 Lebrecht 596 Bettmann/Corbis 597 Oscar White/Corbis 598 Lebrecht 600 Margarita from Bulgakov's "Master and Margarita." Jerosimic, Gordana (Contemporary Artist)/Private Collection/Bridgeman 601 Novosti/TopFoto.co.uk 603 Lebrecht 604 Corbis 606 Colita/Corbis 607 Christie's Images 609 Getty Images 610 Crawford Municipal Art Gallery, Cork/Bridgeman 612 Woodfall/Kestrel/ Darnett, Michael/The Kobal Collection 614 Interfoto/Lebrecht 615 Interfoto/Lebrecht 617 MGM/The Kobal Collection 618 Getty Images 620 TopFoto.co.uk 621 20th Century Fox/The Kobal Collection 624 Paramount/The Kobal Collection 625 Getty Images 628 Time Life Pictures/Getty Images 629 United Artists/The Kobal Collection 630 Getty Images 636 Lebrecht 637 Corbis 638 Bettmann/Corbis 639 Getty Images 641 TopFoto.co.uk 643 Corbis 644 Louis Monier/RA/Lebrecht 645 Lynn Goldsmith/Corbis 646 Pan Macmillan/Lebrecht 650 Sophie Bassouls/Corbis 652 Penguin/Christie's Images 653 Random House/Lebrecht 654 Random House/Christie's Images 655 Getty Images 656 Sophie Bassouls/Corbis 659 Bettmann/Corbis 661 Bioskop/Paramount-Orion/WDR/The Kobal Collection 665 Lebrecht 666 Bettmann/ Corbis 668 Time Life Pictures/Getty Images 669 Roger Ressmeyer/Corbis 670 Micheline Pelletier/Corbis 672 TopFoto.co.uk 673 Random House 675 Getty Images 677 United Artists/The Kobal Collection 678 Warner Bros/Everett/Rex Features 679 Bettmann/Corbis 681 HB Films/Sugarloaf Films/The Kobal Collection 685 Rex Features 687 Christian Simonpietri/Corbis 688 Alex Got ryd/Corbis 689 Everett Collection/Rex Features 690 Bettmann/Corbis 691 Corbis 693 TopFoto.co.uk 695 Michel Clement/AFP/Getty Images 697 Getty Images 698 Getty Images 701 William Campbell/Corbis 702 Sophie Bassouls/Corbis 703 Sophie Bassouls/Corbis 704 Gallimard/Lebrecht 705 Getty Images 707 Private Collection/Bridgeman 708 Time Life Pictures/Getty Images 712 Getty Images 713 Horst Tappe/Lebrecht 717 © 1981 Alisdair Gray. Reproduced by permission of the author c/o Rogers, Coleridge & White Ltd., 20 Powis Mews, London W11 1JN 718 Special Collections Dept, University of Glasgow 719 Sophie Bassouls/Corbis Sygma 721 Getty Images 722 Reuters/Corbis 723 Amblin/Universal/The Kobal Collection 724 Sophie Bassouls/Corbis 726 Getty Images 727 Warner Bros/The Kobal Collection 731 Paul Hackett/Reuters/Corbis 733 Lebrecht 734 Lebrecht 735 Corbis 736 Random House/Lebrecht 737 Random House/Lebrecht 738 Random House 739 L. Birnbaum/Lebrecht 742 Harper Collins 743 Time Life Pictures/Getty Images 744 Time Warner Book Group UK 745 Rex Features 747 Horst Tappe/Lebrecht 749 Penguin/ Lebrecht 750 Louis Monier RA/ Lebrecht 754 Getty Images 754 TopFoto.co.uk 755 Virago 756 Sophie Bassouls/Corbis 758 Getty Images 759 Jeff Albertson/Corbis 765 Faber & Faber 768 Maria L Antonelli/Rex Features 771 Macduff Everton/Corbis 774 Faber & Faber/Christie's Images 775 Sophie Bassouls/Corbis 776 Lebrecht 777 Random House/Lebrecht 778 Bettmann/ Corbis 779 Random House 780 Ariti Graziano/Corbis 781 Sophie Bassouls/Corbis 782 Lebrecht 783 Roger Ressmeyer/Corbis 786 Faber & Faber 787 Random House 788 Penguin/ Corbis 789 Reuters/Corbis 791 AGIP RA/Lebrecht 792 Maartje Geels Hollandse Hoogte/Lebrecht/Lebrecht 794 Bloomsbury 795 James Leynse/Corbis 798 Faber & Faber 799 Random House/Lebrecht 800 Arnold Newman/ Getty Images 802 Faber & Faber 803 Faber & Faber 804 Time Life Pictures/Getty Images 806 Roger Ressmeyer/Corbis 809 AGM/Jersey Films/The Kobal Collection 811 Pan Macmillan 812 Corbino Hollandse Hoogte/Lebrecht 813 Gideon Mendel/Corbis 816 Barry Lewis/Corbis 817 Sophie Bassouls/Corbis 818 Rex Features 819 Penguin/Lebrecht 821 Bettmann/Corbis 822 Rex Features 823 TopFoto.co.uk 826 Fotos International/Rex Features 827 Bloomsbury 830 Sophie Bassouls/Corbis 832 Penguin 833 Polfoto/Miriam Dalsgaard/TopFoto.co.uk 834 Louis Monier RA/Lebrecht 836 Robert Maass/Corbis 837 Christopher J. Morris/Corbis 838 Times Newspapers/Rex Features 839 Orion Publishing Group 841 Hollandse Hoogte/Lebrecht 842 Rex Features 843 Rex Features 844 Figment/Noel Gay/Channel 4/The Kobal Collection 845 Rex Features 846 Eamonn McCabe/Lebrecht 848 Random House/Lebrecht 850 Random House 851 Random House 852 Getty Images 853 Sophie Bassouls/Corbis 854 Rex Features 859 McClelland & Stewart 860 Najlah Feanny/ Corbis 861 Sophie Bassouls/Corbis 863 Random House/Lebrecht 865 Steve Liss/Time Life Pictures/Getty Images 867 Bloomsbury 870 Flamingo 871 Karan Kapoor/Corbis 872 Hollandse Hoogte/Lebrecht 873 Marco Okhuizen Hollandse Hoogte/Lebrecht 875 Marc Asnin/Corbis 876 Arnold Newman/Getty Images 878 Lebrecht 879 Faber & Faber 880 AFP/Getty Images 881 Paulo Fridman/Corbis 882 Rex Features 885 Ted Soqui/Corbis 887 Getty Images 888 Getty Images 889 Random House/Lebrecht 891 Getty Images 892 AKG Images/Ullstein Bild 893 Eric Fougé re/VIP Images/Corbis 897 Getty Images 898 Reuters/Corbis 900 AFP/Getty Images 901 Random House/ Lebrecht 902 Penguin 903 Colin McPherson/Corbis 904 Harcourt/Lebrecht 905 Farrar, Straus & Giroux/Lebrecht 906 Christopher Furlong/Getty Images 909 Ruben Cacho/AFP/Getty Images 910 Rune Hellestad/Corbis 911 John Foley Opale/Lebrecht 913 Paul Hanna/Reuters/Corbis 914 Eamonn McCabe/Lebrecht 915 Random House 916 Horst Tappe/Lebrecht 917 Natal Press 918 TopFoto.co.uk 919 Canongate 920 Harper Collins 921 Random House/Lebrecht 922Ge y Images 923 Pan Macmillan/ Lebrecht 925 Sophie Bassouls/Corbis 926 Penguin 927 Eamonn McCabe/Lebrecht 929 Marc Brasz/Corbis/Lebrecht 931 Sipa Press/Rex Features 932 Random House 933 Rex Features 935 Getty Images 936 Rune Hellestad/Corbis 937 Anna Yurienen Gallego Writer Pict/Lebrecht 938 Sophie Bassouls/Corbis Sygma 940 Hodder Headline 941 Tom Wagner/Corbis 943 Sophie Bassouls/Corbis 944 AFP/Getty Images 945 Getty Images 946 Random House 948 Random House 949 AKG Images/Ullstein Bild

Sussex Üniversitesi'nde İngiliz Edebiyatı asistanı olan **Dr. Peter Boxall**'ın 20. yüzyıl roman ve tiyatrosu üzerine yayınlanmış pek çok çalışması bulunuyor. Textual Practice ve The Yearbook of English Studies gibi yayınlarda makaleleri yayınlanan Boxall, The Year's Work in Critical and Cultural Theory'nin de yardımcı editörleri arasında yer alıyor.

KATKIDA BULUNANLAR

Vance Adair
Rhalou Allerhand
Jordan Anderson
Carlos G. Aragón
Susanna Araujo
Derek Attridge
Sally Bayley
Lorenzo Bellettini
Alvin Birdi
Laura Birrell
Andrew Blades
Maria-Dolores Albiac Blanco
Vicki Blud
Anna Bogen
Dr. Kate Briggs
Marko Cindric
Monika Class
Josh Cohen
Liam Connell
Jennifer Cooke
Clare Connors
Vybarr Cregan-Reid
Abi Curtis
Ulf Dantanus
Jean Demerliac
Sarah Dillon
Lucy Dixon
Matthew Dimmock
Margaret Anne Doody
Jenny Doubt
Lizzie Enfield
Lisa Fishman
Anna Foca
Seb Franklin
Daniel Mesa Gancedo
Andrzej Gasiorek
Diana Gobel
Richard Godden
Jordi Gracia
Reg Grant
Frederik Green
C. C.Gregory-Guider
Eleanor Gregory-Guider
Agnieszka Gutthy
Andrew Hadfield
Friederike Hahn
Esme Floyd Hall
James Harrison
Doug Haynes
Thomas Healy
Margaret Healy
Jon Hughes
Rowland Hughes
Haewon Hwang
Bianca Jackson
David James
Dr. Meg Jensen
Iva Jevtic
Carole Jones
Gwenyth Jones
Thomas Jones
Hannah Jordan
Jinan Joudeh
Lara Kavanagh
Christine Kerr
Kumiko Kiuchi
Joanna Kosty
Andrea Kowalski
Karl Lampl
Laura Lankester
Anthony Leaker
Vicky Lebeau
Hoyul Lee
Ann-Lien Lievens
Maria Lopes da Silva
Graeme Macdonald
Heidi Slettedahl Macpherson
Martha Magor
Muircann Maguire
José-Carlos Mainer
Peter Manson
Laura Marcus
Victoria Margree
Nicky Marsh
Louise Marshall
Rosalie Marshall
Andrew Maunder
Maren Meinhardt
Dr. Ronan McDonald
Dr. Patricia McManus
Geoffrey Mills
Drew Milne
Jacob Moerman
Jonathan Morton
D. Ródenas de Moya
Alan Munton
Robin Musumeci
Salvatore Musumeci
Paul Myerscough
Stratos C. Myrogiannis
María Ángeles Naval
Stephanie Newell
Deborah Parsons
Julian Patrick
Ruth Patrick
Andrew Pepper
Irma Perttula
Roberta Piazza
David Punter
Robin Purves
Vincent Quinn
Santiago del Rey
Vera Rich
Oscar Rickett
Dr. Ben Roberts
Dr. Anne Rowe
Nicholas Royle
David Rush
Martin Ryle
Darrow Schecter
Tobias Selin
Christina Sevdali
Elaine Shatenstein
John Shire
Tom Smith
Daniel Soar
Matthew Sperling
David Steuer
Simon Stevenson
Esther MacCallum Stewart
Luis Sundqvist
Céline Surprenant
Theodora Sutcliffe
Julie Sutherland
Keston Sutherland
Bharat Tandon
Jenny Bourne Taylor
Philip Terry
Samuel Thomas
Sophie Thomas
Dale Townshend
David Towsey
Garth Twa
Miriam van der Valk
Cedric Watts
Claire Watts
Manuela Wedgwood
Andreea Weisl
Gabriel Wernstedt
Juliet Wightman
Ilana Wistinetzki
Tara Woolnough
Marcus Wood
Heba Youssef
Rowan Yapp

Kapak tasarımı David Pelham'ın, 1972 yılında Penguin Books tarafından yayınlanan Anthony Burgess'in Clockwork Orange *(Otomatik Portakal)* isimli eseri için yaptığı çalışmadan alınmıştır.

Kapak illüstrasyonu David Pelham

Kapak uygulama Caretta Reklam

caretta

"Ölmeden Önce Okumanız Gereken 1001 Kitap", 100'den fazla yazarın (uluslararası okur kitlesinin; aralarında eleştirmenlerin, akademisyenlerin, roman yazarlarının, şairlerin, edebiyat gazetecilerinin de bulunduğu bir grubun) yazılarından oluşturuldu ve liste büyük ölçüde, çeşitlilik barındıran bu okur grubunun bize romanın günümüzdeki görünümü hakkında söylediklerinden üretildi.

Kitapta, binbir şeyden söz ederken, kısmen, söylenecek daha ne kadar çok şey, okunacak daha kaç kitap olduğu ve öykü anlatıcılığının bitimsizliği karşısında en uzun öykünün bile insana ne kadar kısa gelebileceği yönündeki akıldan çıkmaz bilgiden türeyen nefes nefese bir ivedilikle davranıldı. Ele alınan temanın kapsamı düşünülecek olursa 1001, sonuçta küçük bir sayı. Ve aslında her bir roman, ölmeden önce okumanız gereken bir yapıt...

Bu kitap, üzerinde çalışan herkese roman türü hakkında pek çok şey öğretti. Aynı zamanda kitap sevgisinin ne denli bulaşıcı olduğunu, kitapların ne çok heyecan, dostluk ve keyif ürettiklerini de bir kez daha hatırlattı. Umuyoruz ki, kitabın hazırlanışında ortaya koyulan heyecanın, sevginin ve dostluğun bir kısmı onu okuyanlara da geçer.

ISBN 975-92722-4-1
9 789759 272269

caretta

KİTAP
2006
REMZİ
YTL